T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BİYOLOJİ ANABİLİM DALI

AYVALIK (BALIKESİR/TÜRKİYE) VE MİDİLLİ ADASI (YUNANİSTAN)'NIN ETNOBOTANİK KÜLTÜR AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Funda AKÇAY KOÇ

DOKTORA TEZİ

Jüri Üyeleri: **Prof. Dr. Selami SELVİ (Tez Danışmanı)**
Prof. Dr. Fatih SATIL
Prof. Dr. Hasan GENÇ
Prof. Dr. Uğur ÇAKILCIOĞLU
Prof. Dr. Rıdvan POLAT

BALIKESİR, ARALIK - 2024

ETİK BEYAN

Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak tarafımca hazırlanan **"Ayvalık (Balıkesir/Türkiye) ve Midilli Adası (Yunanistan)'nın Etnobotanik Kültür Açısından Karşılaştırılması"** başlıklı tezde;

- Tüm bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Kullanılan veriler ve sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Tüm bilgi ve sonuçları bilimsel araştırma ve etik ilkelere uygun şekilde sunduğumu,
- Yararlandığım eserlere atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,

beyan eder, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ederim.

Funda AKÇAY KOÇ

ÖZET

AYVALIK (BALIKESİR/TÜRKİYE) VE MİDİLLİ ADASI (YUNANİSTAN)'NIN ETNOBOTANİK KÜLTÜR AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI
DOKTORA TEZİ
FUNDA AKÇAY KOÇ
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BİYOLOJİ ANABİLİM DALI
(TEZ DANIŞMANI: PROF DR SELAMİ SELVİ)

BALIKESİR, ARALIK - 2024

Bu çalışmanın amacı, Ayvalık ve Midilli Adası halkının çeşitli amaçlarla faydalandıkları bitkileri belirlemek, kullanım çeşitliliğini inceleyerek benzerlik ve farklılıklara dayalı karşılaştırma yapmaktır. Bu amaçla 2018-2024 yılları arasında Ayvalık'ta ve Midilli Adası'nda arazi gezileri düzenlenerek 246 kaynak kişiden yarı yapılandırılmış görüşmelerle bilgi toplanmış, 555 öğrenciye anket uygulanmıştır.

Çalışmada etnobotanik kullanımı olan toplam 81 familyaya ait 297 takson tespit edilmiştir. Ayvalık'ta 80 familyaya ait 291 taksondan 166 gıda, 167 tıbbi, 56 hayvan hastalıkları, 41 hayvan yemi, 36 süs, 30 boya, 27 el sanatları, 21 arı bitkisi, 18 yakacak, 10 oyuncak ve 33 taksonun diğer etnobotanik kullanımları kaydedilmiştir. Midilli Adası'nda 39 familyaya ait 86 taksondan 49 gıda, 27 tıbbi, 16 süs, 11 hayvan yemi, 9 arı bitkisi, 4 el sanatları, 3 boya, 2 oyuncak, 1 hayvan hastalıkları, 1 yakacak ve 14 taksonun diğer etnobotanik kullanımları kaydedilmiştir.

Etnobotanik kullanımı en çok olan familyalar Asteraceae, Lamiaceae ve Fabaceae, taksonlar *Olea europaea* ve *Hypericum perforatum*'dur. Ayrıca 65 taksona ait 90 yöresel ad, ilk kez kayıt altına alınmıştır.

Çalışma verileri UV, FIC, CI, PPV ve JI veri değerlendirme yöntemleriyle analiz edilmiştir. UV değeri en yüksek taksonlar; *Olea europaea* (0,97), *Hypericum perforatum* (0,84) ve *Origanum onites* (0,73)'dir. İnsan hastalıklarında en yüksek FIC değeri sindirim sistemi hastalıklarında (0,73) görülmüştür. Her iki ülkede gıda benzerlik (JI) %23 ve tıbbi benzerlik (JI) %12'dir.

Yapılan bu çalışmayla ilk kez Ayvalık ve Midilli Adası'nın etnobotanik envanteri çıkartılarak karşılaştırılmıştır. İlgili taksonların Türkiye ve Yunanistan'da yapılmış olan tüm etnobotanik çalışmaları taranarak detaylı bir veritabanı oluşturulmuştur.

ANAHTAR KELİMELER: Ayvalık, Midilli Adası, Yunanistan, etnobotanik, tıbbi bitkiler, kültürler arası araştırma

Bilim Kod / Kodları : 20306 Sayfa Sayısı : 1006

ABSTRACT

COMPARISON OF AYVALIK (BALIKESIR/TURKEY) AND LESBOS ISLAND (GREECE) IN TERMS OF ETHNOBOTANICAL CULTURE
PH.D THESIS
FUNDA AKÇAY KOÇ
BALIKESIR UNIVERSITY INSTITUTE OF SCIENCE
BIOLOGY
(SUPERVISOR: PROF DR SELAMİ SELVİ)

BALIKESIR, DECEMBER - 2024

The study aims to identify the plants used by the people of Ayvalık and Lesbos Island for various purposes and compare their usage based on similarities and differences. Field trips conducted between 2018 and 2024 gathered data through semi-structured interviews with 246 informants and surveys completed by 555 students.

A total of 297 taxa belonging to 81 families with ethnobotanical uses were identified in the study. In Ayvalık, 291 taxa from 80 families were recorded with the following uses: 166 as food, 167 as medicinal, 56 for animal diseases, 41 as animal feed, 36 as ornamental, 30 for dye, 27 in handicrafts, 21 as bee plants, 18 as fuel, 10 as toys, and 33 with other ethnobotanical uses. On Lesvos Island, 86 taxa from 39 families were recorded with the following uses: 49 as food, 27 as medicinal, 16 as ornamental, 11 as animal feed, 9 as bee plants, 4 in handicrafts, 3 for dye, 2 as toys, 1 for animal diseases, 1 as fuel, and 14 with other ethnobotanical uses.

The most utilized families were Asteraceae, Lamiaceae, and Fabaceae, with the most prominent taxa being *Olea europaea* and *Hypericum perforatum*. Additionally, 90 local names for 65 taxa were recorded for the first time.

Data analysis used methods like UV, FIC, CI, PPV, and JI. The taxa with the highest UV values are *Olea europaea* (0.97), *Hypericum perforatum* (0.84), and *Origanum onites* (0.73), respectively. The highest FIC value (0.73) was found in digestive system diseases. Food taxa similarity (JI) was 23%, and medicinal taxa similarity was 12%.

This study provides the first comparative ethnobotanical inventory of Ayvalık and Lesbos, creating a detailed database from Turkish and Greek studies.

KEYWORDS: Ayvalık, Lesbos Island, Greece, ethnobotany, medicinal plants, cross-cultural research

Science Code / Codes : 20306 Page Number : 1006

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET ..... **i**
ABSTRACT ..... **ii**
İÇİNDEKİLER ..... **iii**
ŞEKİL LİSTESİ ..... **xi**
TABLO LİSTESİ ..... **xviii**
KISALTMALAR LİSTESİ ..... **xxii**
ÖNSÖZ ..... **xxiii**
1. GİRİŞ **1**
2. LİTERATÜR ÖZETLERİ **4**
3. MATERYAL VE YÖNTEM **24**
3.1 Materyal 24
3.2 Yöntem 24
3.2.1 Kaynak Kişiler 24
3.2.2 Pazar Araştırmaları 27
3.2.3 Okullarda Yapılan Anket Çalışmaları 30
3.2.4 Arazi Çalışmaları 32
3.2.5 Bitki Toplama ve Presleme 36
3.2.6 Veri Değerlendirme Yöntemleri 38
3.3 Çalışma Alanı 40
3.3.1 Ayvalık40
3.3.2 Midilli Adası (Yunanistan) 48
4. BULGULAR **52**
4.1 Etnobotanik Kullanımı Tespit Edilen Türler ve Kullanım Şekilleri 52
4.1.1 *Equisetum arvense* L. 53
4.1.2 *Equisetum telmateia* Ehrh. 54
4.1.3 *Cupressus sempervirens* L. 55
4.1.4 *Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus* 56
4.1.5 *Abies nordmanniana* (Steven) Spach subsp. *equi-trojani* (Asc. & Sint. ex Boiss.) Coode&Cullen 58
4.1.6 *Pinus brutia* Ten. 59
4.1.7 *Pinus nigra* J.F.Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe 62
4.1.8 *Pinus pinea* L. 64
4.1.9 *Sambucus nigra* L. 66
4.1.10 *Carpobrotus edulis* (L.) N.E.Br. 68
4.1.11 *Liquidambar orientalis* Mill. 69
4.1.12 *Amaranthus retroflexus* L. 70
4.1.13 *Beta vulgaris* L. var. *vulgaris* 71
4.1.14 *Beta vulgaris* L. var. *cicla* 73
4.1.15 *Chenopodium album* L. subsp. *albüm* 74
4.1.16 *Chenopodium murale* L. 75
4.1.17 *Gomphrena globosa* L. 76
4.1.18 *Salicornia emericii* Duval-Jouve 77

4.1.19 *Salsola soda* L. 78
4.1.20 *Spinacia oleracea* L. 79
4.1.21 *Allium cepa* L. 80
4.1.22 *Allium sativum* L. 82
4.1.23 *Allium ampeloprasum* L. 84
4.1.24 *Allium scorodoprasum* L. subsp. *rotundum* (L.) Stearn 85
4.1.25 *Narcissus tazetta* L. subsp. *tazetta* 86
4.1.26 *Pistacia lentiscus* L. 87
4.1.27 *Pistacia terebinthus* L. subsp. *terebinthus* 88
4.1.28 *Pistacia vera* L. 90
4.1.29 *Rhus coriaria* L. 91
4.1.30 *Ammi visnaga* (L.) Lam. 92
4.1.31 *Anethum graveolens* L. 93
4.1.32 *Apium graveolens* L. 94
4.1.33 *Coriandrum sativum* L. 95
4.1.34 *Crithmum maritimum* L. 96
4.1.35 *Cuminum cyminum* L. 97
4.1.36 *Daucus carota* L. 98
4.1.37 *Echinophora tenuifolia* L. subsp. *sibthorpiana* (Guss.) Tutin 99
4.1.38 *Ferula communis* L. subsp. *communis* 100
4.1.39 *Ferulago sylvatica* (Besser) Rchb. 101
4.1.40 *Foeniculum vulgare* Mill. 102
4.1.44 *Petroselinum crispum* (Mill.) A.W.Hill 106
4.1.43 *Pimpinella anisum* L. 107
4.1.44 *Scandix pecten-veneris* L. 108
4.1.45 *Sium sisarum* L. var. *lancifolium* (M.Bieb.) Thell. 109
4.1.46 *Smyrnium olusatrum* L. 110
4.1.47 *Tordylium apulum* L. 111
4.1.48 *Nerium oleander* L. 112
4.1.49 *Vinca major* L. subsp. *major* 114
4.1.50 *Arum dioscoridis* Sm. var. *dioscoridis* 115
4.1.51 *Arum italicum* Mill. 116
4.1.52 *Lemna minor* L. 117
4.1.53 *Cocos nucifera* L. 118
4.1.54 *Asparagus acutifolius* L. 119
4.1.55 *Hyacinthus orientalis* L. subsp. *orientalis* 120
4.1.56 *Achillea millefolium* L. subsp. *millefolium* var. *millefolium* 121
4.1.57 *Arctium minus* (Hill) Bernh. 122
4.1.58 *Anthemis tomentosa* L. subsp. *tomentosa* 123
4.1.59 *Artemisia absinthium* L. 124
4.1.60 *Artemisia annua* L. 125
4.1.61 *Artemisia dracunculus* L. 126
4.1.62 *Calendula arvensis* (Vaill.) L. 127
4.1.63 *Calendula officinalis* L. 128
4.1.64 *Carthamus dentatus* (Forssk.) Vahl 129
4.1.65 *Cichorium intybus* L. 130
4.1.66 *Chondrilla juncea* L. 132

4.1.67 *Cnicus benedictus* L. 133
4.1.68 *Cynara cardunculus* L. subsp. *cardunculus* 134
4.1.69 *Echinacea purpurea* (L.) Moench 135
4.1.70 *Helianthus annuus* L. 136
4.1.71 *Helichrysum plicatum* DC. subsp. *plicatum* 137
4.1.72 *Matricaria chamomilla* L. var. *recutita* (L.) Fiori 139
4.1.73 *Onopordum illyricum* L. 141
4.1.74 *Scolymus hispanicus* L. subsp. *hispanicus* 142
4.1.75 *Pulicaria dysenterica* (L.) Bernh. 143
4.1.76 *Silybum marianum* (L.) Gaertn. subsp. *marianum* 144
4.1.77 *Sonchus asper* (L.) Hill subsp. *glaucescens* (Jord.) Ball 145
4.1.78 *Taraxacum aleppicum* Dahlst. 146
4.1.79 *Taraxacum hellenicum* Dahlst. 147
4.1.80 *Tragopogon porrifolius* L. subsp. *longirostris* (Sch.Bip.) Greuter 149
4.1.81 *Zinnia elegans* Jacq. 150
4.1.82 *Xanthium strumarium* L. subsp. *strumarium* 151
4.1.83 *Carpinus betulus* L. 152
4.1.84 *Corylus avellana* L. var. *avellana* 153
4.1.85 *Echium italicum* L. 154
4.1.86 *Echium vulgare* L. subsp. *vulgare* 155
4.1.87 *Phacelia tanacetifolia* Benth. 156
4.1.88 *Symphytum officinale* L. 157
4.1.89 *Trachystemon orientalis* (L.) G.Don 158
4.1.90 *Alliaria petiolata* (M.Bieb.) Cavara & Grande 159
4.1.91 *Brassica nigra* (L.) W.D.J.Koch 160
4.1.92 *Brassica oleracea* L. 161
4.1.93 *Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik. 162
4.1.94 *Diplotaxis viminea* (L.) DC. 163
4.1.95 *Eruca vesicaria* (L.) Cav. 164
4.1.196 *Lepidium campestre* (L.) Aiton 165
4.1.97 *Lepidium sativum* L. subsp. *sativum* 166
4.1.98 *Nasturtium officinale* R.Br. 167
4.1.99 *Raphanus raphanistrum* L. subsp. *raphanistrum* 168
4.1.100 *Sinapis arvensis* L. 169
4.1.101 *Commiphora myrrha* (T.Nees) Engl. 170
4.1.102 *Buxus sempervirens* L. subsp. *sempervirens* 171
4.1.103 *Opuntia ficus-barbarica* A.Berger 172
4.1.104 *Capparis spinosa* L. 173
4.1.105 *Lonicera caprifolium* L. 174
4.1.106 *Silene dichotoma* Ehrh. subsp. *dichotoma* 175
4.1.107 *Silene vulgaris* (Moench) Garcke var. *vulgaris* 176
4.1.108 *Stellaria media* (L.) Vill. 177
4.1.109 *Cistus creticus* L. 178
4.1.110 *Cistus salviifolius* L. 180
4.1.111 *Cornus mas* L. 181
4.1.112 *Citrullus lanatus* (Thunb.) Matsum. & Nakai 182
4.1.113 *Cucumis melo* L. 183

4.1.114 *Cucumis sativus* L. 184
4.1.115 *Cucurbita moschata* Duchesne 186
4.1.116 *Cucurbita pepo* L. 187
4.1.117 *Ecballium elaterium* (L.) A.Rich. 189
4.1.118 *Lagenaria siceraria* (Molina) Standl. 190
4.1.119 *Luffa cylindrica* (L.) M.Roem. 191
4.1.120 *Momordica charantia* L. 192
4.1.121 *Dioscorea communis* (L.) Caddick & Wilkin 193
4.1.122 *Diospyros kaki* Thunb. 194
4.1.123 *Elaeagnus angustifolia* L. var. *angustifolia* 195
4.1.124 *Ephedra major* Host subsp. *majör* 196
4.1.125 *Arbutus andrachne* L. 197
4.1.126 *Arbutus unedo* L. 198
4.1.127 *Erica arborea* L. 199
4.1.128 *Vaccinium myrtillus* L. 201
4.1.129 *Acacia saligna* (Labill.) Wendl. 202
4.1.130 *Ceratonia siliqua* L. 203
4.1.131 *Cicer arietinum* L. 204
4.1.132 *Cicer montbretii* Jaub. & Spach. 206
4.1.133 *Lathyrus ochrus* (L.) DC. 207
4.1.134 *Lathyrus sativus* L. 208
4.1.135 *Lens culinaris* Medik. subsp. *culinaris* 209
4.1.136 *Medicago sativa* L. subsp. *sativa* 210
4.1.137 *Onobrychis viciifolia* Scop. 211
4.1.138 *Ononis spinosa* L. subsp. *leiosperma* (Boiss.) Sirj. 212
4.1.139 *Phaseolus vulgaris* L. 213
4.1.140 *Pisum sativum* L. subsp. *sativum* var. *sativum* 215
4.1.141 *Robinia pseudoacacia* L. 216
4.1.142 *Spartium junceum* L. 217
4.1.143 *Trifolium campestre* Schreb. subsp. *campestre* var. *campestre* 218
4.1.144 *Vicia ervilia* (L.) Willd. 219
4.1.145 *Vicia faba* L. 221
4.1.146 *Vicia sativa* L. subsp. sativa 223
4.1.147 *Vigna unguiculata* (L.) Walp. subsp. *sesquipedalis* (L.) Verdcourt 224
4.1.148 *Wisteria sinensis* (Sims) DC. 225
4.1.149 *Castanea sativa* Mill. 226
4.1.150 *Fagus orientalis* Lipsky 228
4.1.151 *Quercus coccifera* L. 229
4.1.152 *Quercus infectoria* Oliv. subsp. *infectoria* 231
4.1.153 *Quercus ithaburensis* Decne. subsp. *macrolepis* (Kotschy) Hedge & Yalt. 232
4.1.154 *Erodium moschatum* (L.) L Her. 234
4.1.155 *Pelargonium graveolens* L'Hér. 235
4.1.156 *Pelargonium zonale* (L.) L'Hér. 237
4.1.157 *Hydrangea macrophylla* (Thunb.) Ser. 238
4.1.158 *Hypericum perforatum* L. subsp. *perforatum* 239
4.1.159 *Illicium verum* Hook.f. 241
4.1.160 *Crocus cancellatus* Herb. 242

4.1.161 *Crocus sativus* L. 243
4.1.162 *Juglans regia* L. 244
4.1.163 *Lamium purpureum* L. var. *purpureum* 246
4.1.164 *Lavandula angustifolia* Mill. subsp. *angustifolia* 247
4.1.165 *Lavandula dentata* L. 249
4.1.166 *Lavandula stoechas* L. subsp. *stoechas* 250
4.1.167 *Leonurus cardiaca* L. 252
4.1.168 *Marrubium vulgare* L. 253
4.1.169 *Melissa officinalis* L. subsp. *officinalis* 254
4.1.170 *Mentha x piperita* L. 255
4.1.171 *Mentha pulegium* L. 257
4.1.172 *Mentha spicata* L. subsp. *spicata* 258
4.1.173 *Ocimum basilicum* L. 260
4.1.174 *Origanum dictamnus* L. 262
4.1.175 *Origanum majorana* L. 263
4.1.176 *Origanum onites* L. 265
4.1.177 *Origanum vulgare* L. subsp. *hirtum* (Link) Ietsw. 267
4.1.178 *Rosmarinus officinalis* L. 269
4.1.179 *Salvia fruticosa* Mill. 270
4.1.180 *Salvia microphylla* Kunth 272
4.1.181 *Salvia tomentosa* Mill. 273
4.1.182 *Sideritis athoa* Papan. & Kokkini 274
4.1.183 *Sideritis perfoliata* L. 275
4.1.184 *Teucrium chamaedrys* L. subsp. *chamaedrys* 277
4.1.185 *Teucrium polium* L. subsp. *polium* 278
4.1.186 *Thymbra spicata* L. subsp. *spicata* 279
4.1.188 *Vitex agnus-castus* L. 281
4.1.189 *Cinnamomum verum* J.Presl 284
4.1.190 *Laurus nobilis* L. 285
4.1.191 *Persea americana* Mill. 287
4.1.192 *Lilium candidum* L. 288
4.1.193 *Linum usitatissimum* L. 289
4.1.194 *Tulipa orphanidea* Boiss. ex Heldr. 290
4.1.195 *Punica granatum* L. 291
4.1.196 *Abelmoschus esculentus* (L.) Moench 292
4.1.197 *Alcea biennis* Winterl 294
4.1.198 *Hibiscus trionum* L. 295
4.1.199 *Malva sylvestris* L. 296
4.1.200 *Tilia tomentosa* Moench 297
4.1.201 *Melia azedarach* L. 299
4.1.202 *Ficus carica* L. subsp. *carica* 300
4.1.203 *Maclura pomifera* (Raf.) C.K.Schneid. 302
4.1.204 *Morus alba* L. 303
4.1.205 *Morus nigra* L. 305
4.1.206 *Eucalyptus camaldulensis* Dehnh. subsp. *camaldulensis* 306
4.1.207 *Myrtus communis* L. subsp. *communis* 308
4.1.208 *Syzygium aromaticum* (L.) Merr. & L.M.Perry 309

4.1.209 *Bougainvillea spectabilis* Willd. 310
4.1.210 *Jasminum officinale* L. 311
4.1.211 *Olea europaea* L. subsp. *europaea* 312
4.1.212 *Oxalis corniculata* L. 316
4.1.213 *Papaver rhoeas* L. 317
4.1.214 *Papaver somniferum* L. var. *somniferum* 318
4.1.215 *Passiflora edulis* Sims 319
4.1.216 *Sesamum indicum* L. 320
4.1.217 *Phytolacca americana* L. 321
4.1.218 *Piper nigrum* L. 322
4.1.219 *Antirrhinum majus* L. subsp. *majus* 323
4.1.220 *Plantago lanceolata* L. 324
4.1.221 *Plantago major* L. subsp. *major* 325
4.1.222 *Pyracantha coccinea* M.Roem. 326
4.1.223 *Platanus orientalis* L. 327
4.1.224 *Limonium sinuatum* (L.) Mill 328
4.1.225 *Arundo donax* L. 330
4.1.226 *Avena sativa* L. 331
4.1.227 *Cortaderia selloana* (Schult. & Schult.f.) Asch. & Graebn. 332
4.1.228 *Cynodon dactylon* (L.) Pers. var. *dactylon* 333
4.1.229 *Elymus repens* (L.) Gould 334
4.1.230 *Hordeum vulgare* L. 336
4.1.231 *Triticum aestivum* L. 337
4.1.232 *Zea mays* L. subsp. *mays* 338
4.1.233 *Polygonum cognatum* Meissn. 340
4.1.234 *Rumex acetosella* L. 341
4.1.235 *Rumex crispus* L. 342
4.1.236 *Rumex patientia* L. 343
4.1.237 *Rumex pulcher* L. subsp. *pulcher* 344
4.1.238 *Portulaca oleracea* L. 345
4.1.239 *Primula acaulis* (L.) L. subsp. *acaulis* 346
4.1.240 *Anemone coronaria* L. 347
4.1.241 *Helleborus orientalis* Lam. 348
4.1.242 *Nigella sativa* L. 349
4.1.243 *Paliurus spina-christi* P. Mill. 351
4.1.244 *Ziziphus jujuba* Mill. 352
4.1.245 *Armeniaca vulgaris* Lam. 353
4.1.246 *Amygdalus communis* L. 354
4.1.247 *Cerasus vulgaris* Mill. 356
4.1.248 *Crataegus monogyna* Jacq. var. *monogyna* 357
4.1.249 *Cydonia oblonga* Mill. 358
4.1.250 *Malus pumila* Mill. 360
4.1.251 *Malus sylvestris* (L.) Mill. subsp. *sylvestris* 362
4.1.252 *Prunus cocomilia* Ten. 363
4.1.253 *Prunus divaricata* Ledeb. var. *divaricata* 364
4.1.254 *Prunus x domestica* L. 365
4.1.255 *Pyrus communis* L. subsp. *communis* 366

4.1.256 *Pyrus elaeagnifolia* Pall. subsp. *elaeagnifolia* 368
4.1.257 *Rosa canina* L. 369
4.1.258 *Rosa damascena* Mill. 371
4.1.259 *Rubus idaeus* L. subsp. *idaeus* 372
4.1.260 *Rubus sanctus* Schreb. 374
4.1.261 *Sarcopoterium spinosum* (L.) Spach 376
4.1.262 *Galium aparine* L. 377
4.1.263 *Galium verum* L. subsp. *verum* 378
4.1.264 *Rubia tinctorum* L. 379
4.1.265 *Citrus aurantium* L. 380
4.1.266 *Citrus japonica* Thunb. 381
4.1.267 *Citrus limon* (L.) Burm.f. 382
4.1.268 *Ruta chalepensis* L. 384
4.1.269 *Populus tremula* L. subsp. *tremula* 385
4.1.270 *Salix alba* L. subsp. *alba* 386
4.1.271 *Viscum album* L. subsp. *albüm* 388
4.1.272 *Viscum album* L. subsp. *austriacum* (Wiesb.) Vollman 389
4.1.273 *Verbascum sinuatum* L. subsp. *sinuatum* var. *sinuatum* 390
4.1.274 *Smilax excelsa* L. 391
4.1.275 *Capsicum annuum* L. 392
4.1.276 *Capsicum frutescens* L. 393
4.1.277 *Datura innoxia* Mill. 394
4.1.278 *Hyoscyamus niger* L. 395
4.1.279 *Lycium barbarum* L. 396
4.1.280 *Lycopersicon esculentum* Mill. 397
4.1.281 *Nicotiana glauca* Graham 399
4.1.282 *Solanum americanum* Mill. 400
4.1.283 *Solanum melongena* L. 402
4.1.284 *Solanum tuberosum* L. 403
4.1.285 *Tamarix smyrnensis* Bunge 404
4.1.286 *Camellia sinensis* (L.) Kuntze var. *sinensis* 405
4.1.287 *Typha latifolia* L. 406
4.1.288 *Urtica dioica* L. subsp. *dioica* 407
4.1.289 *Urtica pilulifera* L. 409
4.1.290 *Urtica urens* L. 410
4.1.291 *Vitis vinifera* L. 411
4.1.292 *Aloe vera* (L.) Burm.f. 414
4.1.293 *Asphodelus aestivus* Brot. 415
4.1.294 *Curcuma longa* L. 416
4.1.295 *Elettaria cardamomum* (L.) Maton 417
4.1.296 *Zingiber officinale* Roscoe 419
4.1.297 *Tribulus terrestris* L. 420
4.2 Araştırma Alanında Tedavide Kullanıldığı Tespit Edilen Bitkisel Reçeteler 422
4.3 Araştırma Alanında Yapıldığı Tespit Edilen Yemek Tarifleri 456
4.4 Araştırma Alanında Tespit Edilen Bitki Taksonları Listesi ve Lokaliteleri 480
5. TARTIŞMA 505
5.1 Araştırma Alanında Gıda Olarak Kullanımı Tespit edilen Taksonlar 626

5.2 Araştırma Alanında İnsan Hastalıklarında Kullanımı Tespit edilen Taksonlar 643
5.3 Araştırma Alanında Hayvan Hastalıklarında Kullanımı Tespit edilen Taksonlar..... 668
5.4 Araştırma Alanında Yem Bitkisi Olarak Kullanımı Tespit edilen Taksonlar 676
5.5 Araştırma Alanında El Sanatlarında Kullanımı Tespit edilen Taksonlar 678
5.6 Araştırma Alanında Doğal Boya Olarak Kullanımı Tespit edilen Taksonlar 680
5.7 Araştırma Alanında Yakacak Olarak Kullanımı Tespit edilen Taksonlar..... 682
5.7 Araştırma Alanında Süs Olarak Kullanımı Tespit edilen Taksonlar..... 683
5.8 Araştırma Alanında Arı Bitkisi Olarak Kullanımı Tespit edilen Taksonlar..... 685
5.9 Araştırma Alanında Oyuncak Olarak Kullanımı Tespit edilen Taksonlar 686
5.10 Araştırma Alanında Tespit Edilen Yöresel Adlar ve Karşılaştırılması 687
5.11 Kaynak Kişilerin Demografik Özellikleri 690
6. SONUÇ 692
7. KAYNAKÇA..... 695
EKLER 720
EK A: Kaynak Kişiler 721
EK B: Etnobotanik Çerçeve Soruları *..... 726
EK C1: Etnobotanik Köy Okulları Formu - Şifalı Otlar 733
EK C2: Etnobotanik Köy Okulları Formu - Yenen Otlar..... 734
EK D1: Ayvalık Lokalite Listesi..... 735
EK D2: Midilli Adası Lokalite Listesi 736
EK E: Çalışma alanında tespit edilen taksonlarla ilgili Türkiye'de ve Yunanistan'da yapılmış olan etnobotanik çalışma envanteri..... 737
EK F: MEB Okul Anketi Uygulama İzin Belgesi..... 956
EK G: Etik Komisyonu Onay Belgesi..... 957
EK H: Çalışma Alanından Fotoğraflar..... 958
ÖZGEÇMİŞ 979

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 3.1: Kaynak kişi görüşmeleri a) Ayvalık b) Midilli 25
Şekil 3.2: Çamoba köy kahvesi 26
Şekil 3.3: Kuru incir yapımı-Bağyüzü köyü 26
Şekil 3.4: Ayvalık yerel pazar ziyaretleri a) Perşembe pazarı b) Altınova pazarı 28
Şekil 3.5: Midilli Adası yerel pazar ziyaretleri a) Agiassos b) Mytilene 29
Şekil 3.6: Okullarda anket çalışmaları a) Akçapınar İlkokulu b) Çamoba İlkokulu 31
Şekil 3.7: Ayvalık ilçesinde çalışma yapılan mahalleler 32
Şekil 3.8: Arazi çalışma ekibi 33
Şekil 3.9: Midilli Adası'nda çalışma yapılan yerleşim yerleri haritası 33
Şekil 3.10: Bitki Toplama a,b) Çamoba mahallesi c) Bağyüzü mahallesi 37
Şekil 3.11: a, b) Herbaryum Hazırlama 38
Şekil 3.12: Çalışma alanı-Ayvalık 41
Şekil 3.13: Ege Denizi Midilli Adası konumu 48
Şekil 4.1: *Equisetum arvense* L. 53
Şekil 4.2: *Equisetum telmateia* Ehrh. 54
Şekil 4.3: *Cupressus sempervirens* L. a) Genel görünüm b) Kozalak 55
Şekil 4.4: *Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus* a) Genel görünüm b) Meyve 56
Şekil 4.5: *Abies nordmanniana* (Steven) Spach subsp. *equi-trojani* (Asc. & Sint. ex Boiss.) Coode a,b) Kozalak 58
Şekil 4.6: *Pinus brutia* Ten. a) Genel görünüm b) Kozalak 59
Şekil 4.7: *Pinus nigra* J.F.Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe a) Genel görünüm b) Reçine 62
Şekil 4.8: *Pinus pinea* L. a) Genel görünüm b) Cilveli çay 64
Şekil 4.9: *Sambucus nigra* L. a) Genel görünüm b) Yaprak 66
Şekil 4.10: *Carpobrotus edulis* (L.) N.E.Br. a) Genel görünüm b) Çiçek 68
Şekil 4.11: *Liquidambar orientalis* Mill. 69
Şekil 4.12: *Amaranthus retroflexus* L. a) Genel görünüm b)Yaprak 70
Şekil 4.13: *Beta vulgaris* L. var. *vulgaris* a) Genel görünüm b) Yaprak 71
Şekil 4.14: *Beta vulgaris* L. var. *cicla* 73
Şekil 4.15: *Chenopodium album* L. subsp. *album* a) Genel görünüm b) Yaprak 74
Şekil 4.16: *Chenopodium murale* L. 75
Şekil 4.17: *Gomphrena globosa* L. 76
Şekil 4.18: *Salicornia emericii* Duval-Jouve a) Genel görünüm b) Toprak üstü kısımları 77
Şekil 4.19: *Salsola soda* L. a) Genel görünüm b) Habitatı 78
Şekil 4.20: *Spinacia oleracea* L. 79
Şekil 4.21: *Allium cepa* L. a) Genel görünüm b) Kurutulmuş toprak altı kısımları 80
Şekil 4.22: *Allium sativum* L. a) Genel görünüm b) Kurutulmuş toprak altı kısımları 82
Şekil 4.23: *Allium ampeloprasum* L. a) Genel görünüm b) Tohumluk 84
Şekil 4.24: *Allium scorodoprasum* L. subsp. *rotundum* (L.) Stearn a) Genel görünüm b) Çiçek 85
Şekil 4.25: *Narcissus tazetta* L. subsp. *tazetta* a, b) Genel görünüm 86
Şekil 4.26: *Pistacia lentiscus* L. a) Genel görünüm b) Meyve c) Damla sakızı 87
Şekil 4.27: *Pistacia terebinthus* L. subsp. *terebinthus* a) Genel görünüm b) Meyvesi 88
Şekil 4.28: *Pistacia vera* L. 90
Şekil 4.29: *Rhus coriaria* L. 91
Şekil 4.30: *Ammi visnaga* (L.) Lam. a) Genel görünüm b) Çiçek 92

Şekil 4.31: *Anethum graveolens* L. 93
Şekil 4.32: *Apium graveolens* L. 94
Şekil 4.33: *Coriandrum sativum* L. 95
Şekil 4.34: *Crithmum maritimum* L. a) Genel görünüm b) Çiçek 96
Şekil 4.35: *Cuminum cyminum* L. 97
Şekil 4.36: *Daucus carota* L.a) Genel görünüm b) Kurumuş çiçek 98
Şekil 4.37: *Echinophora tenuifolia* L. subsp. *sibthorpiana* (Guss.) Tutin a,b) Genel görünüm 99
Şekil 4.38: *Ferula communis* L. subsp. *communis* 100
Şekil 4.39: *Ferulago sylvatica* (Besser) Rchb. 101
Şekil 4.40: *Foeniculum vulgare* Mill. a) Genel görünüm b) Çiçek 102
Şekil 4.41: *Oenanthe pimpinelloides* L.a) Genel görünüm b) Yaprak 104
Şekil 4.42: *Petroselinum crispum* (Mill.) A.W.Hill a) Genel görünüm b) Yaprak 106
Şekil 4.43: *Pimpinella anisum* L. 107
Şekil 4.44: *Scandix pecten-veneris* L. a) Genel görünüm b) Çiçek 108
Şekil 4.45: *Sium sisarum* L. var. *lancifolium* (M.Bieb.) Thell. 109
Şekil 4.46: *Smyrnium olusatrum* L. 110
Şekil 4.47: *Tordylium apulum* L. a) Genel görünüm b) Çiçek 111
Şekil 4.48: *Nerium oleander* L. a) Genel görünüm b) Çiçek 112
Şekil 4.49: *Vinca major* L. subsp. *major* a) Genel görünüm b) Çiçek 114
Şekil 4.50: *Arum dioscoridis* Sm. var. *dioscoridis* a) Genel görünüm b) Meyve 115
Şekil 4.51: *Arum italicum* Mill. 116
Şekil 4.52: *Lemna minor* L.a,b) Genel görünüm 117
Şekil 4.53: *Cocos nucifera* L. 118
Şekil 4.54: *Asparagus acutifolius* L. a,b) Genel görünüm b) Genç filizler 119
Şekil 4.55: *Hyacinthus orientalis* L. subsp. *orientalis* a,b) Genel görünüm 120
Şekil 4.56: *Achillea millefolium* L. subsp. *millefolium* var. *millefolium* 121
Şekil 4.57: *Arctium minus* (Hill) Bernh. 122
Şekil 4.58: *Anthemis tomentosa* L. subsp. *tomentosa* a) Genel görünüm b) Çiçek 123
Şekil 4.59: *Artemisia absinthium* L. 124
Şekil 4.60: *Artemisia annua* L.a) Genel görünüm b) Hıdrellez ritüeli 125
Şekil 4.61: *Artemisia dracunculus* L. 126
Şekil 4.62: *Calendula arvensis* (Vaill.) L. 127
Şekil 4.63: *Calendula officinalis* L. 128
Şekil 4.64: *Carthamus dentatus* (Forssk.) Vahl 129
Şekil 4.65: *Cichorium intybus* L. 130
Şekil 4.66: Chondrilla juncea L. 132
Şekil 4.67: *Cnicus benedictus* L. 133
Şekil 4.68: *Cynara cardunculus* L. subsp. *cardunculus* a) Genel görünüm b) Kurutulmuş çiçeği 134
Şekil 4.69: *Echinacea purpurea* (L.) Moench a) Genel görünüm b) Çiçek 135
Şekil 4.70: *Helianthus annuus* L. a) Genel görünüm b) Kurutulmuş tohumu 136
Şekil 4.71: *Helichrysum plicatum* DC. subsp. *plicatum* 137
Şekil 4.72: *Matricaria chamomilla* L. var. *recutita* (L.) Fiori a) Genel görünüm b) Çiçek 139
Şekil 4.73: *Onopordum illyricum* L. 141
Şekil 4.74: *Scolymus hispanicus* L. subsp. *hispanicus* a) Genel görünüm b) Kök 142
Şekil 4.75: *Pulicaria dysenterica* (L.) Bernh. 143
Şekil 4.76: *Silybum marianum* (L.) Gaertn. subsp. *marianum*a) Genel görünüm b) Yaprak 144

Şekil 4.77: *Sonchus asper* (L.) Hill subsp. *glaucescens* (Jord.) Ball a) Genel görünüm b) Yaprak 145
Şekil 4.78: *Taraxacum aleppicum* Dahlst. 146
Şekil 4.79: *Taraxacum hellenicum* Dahlst. 147
Şekil 4.80: *Tragopogon porrifolius* L. subsp. *longirostris* (Sch.Bip.) Greuter a,b) Genel görünüm 149
Şekil 4.81: *Zinnia elegans* Jacq. 150
Şekil 4.82: *Xanthium strumarium* L. subsp. *strumarium* 151
Şekil 4.83: *Carpinus betulus* L. 152
Şekil 4.84: *Corylus avellana* L. var. *avellana* a) Genel görünüm b) Meyve c) Gövdesinden yapılmış el sanatları 153
Şekil 4.85: *Echium italicum* L. 154
Şekil 4.86: *Echium vulgare* L. subsp. *vulgare* a) Genel görünüm b) Çiçek 155
Şekil 4.87: *Phacelia tanacetifolia* Benth. 156
Şekil 4.88: *Symphytum officinale* L. 157
Şekil 4.89: *Trachystemon orientalis* (L.) G.Don 158
Şekil 4.90: *Alliaria petiolata* (M.Bieb.) Cavara & Grande a) Genel görünüm b) Çiçek .. 159
Şekil 4.91: *Brassica nigra* (L.) W.D.J.Koch a) Genel görünüm b) Yaprak 160
Şekil 4.92: *Brassica oleracea* L. a) Genel görünüm b) Yumru 161
Şekil 4.93: *Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik. 162
Şekil 4.94: *Diplotaxis viminea* (L.) DC. 163
Şekil 4.95: *Eruca vesicaria* (L.) Cav. a) Genel görünüm b) Çiçek 164
Şekil 4.96: *Lepidium campestre* (L.) Aiton 165
Şekil 4.97: *Lepidium sativum* L. subsp. *sativum* 166
Şekil 4.98: *Nasturtium officinale* R.Br. 167
Şekil 4.99: *Raphanus raphanistrum* L. subsp. *raphanistrum* a,b) Genel görünüm 168
Şekil 4.100: *Sinapis arvensis* L. a) Genel görünüm b) Çiçek 169
Şekil 4.101: *Commiphora myrrha* (T.Nees) Engl. 170
Şekil 4.102: *Buxus sempervirens* L. subsp. *sempervirens* 171
Şekil 4.103: *Opuntia ficus-barbarica* A.Berger a) Genel görünüm b) Meyve 172
Şekil 4.104: *Capparis spinosa* L. a) Genel görünüm b) Çiçek 173
Şekil 4.105: *Lonicera caprifolium* L. 174
Şekil 4.106: *Silene dichotoma* Ehrh. subsp. *dichotoma* a,b) Genel görünüm 175
Şekil 4.107: *Silene vulgaris* (Moench) Garcke var. *vulgaris* 176
Şekil 4.108: *Stellaria media* (L.) Vill. 177
Şekil 4.109: *Cistus creticus* L. 178
Şekil 4.110: *Cistus salviifolius* L. a) Genel görünüm b) Çiçek 180
Şekil 4.111: *Cornus mas* L. a) Meyve b) Meyvesinden yapılan öz 181
Şekil 4.112: *Citrullus lanatus* (Thunb.) Matsum. & Nakai a) Genel görünüm b) Tohumu 182
Şekil 4.113: *Cucumis melo* L. a) Genel görünüm b) Meyve 183
Şekil 4.114: *Cucumis sativus* L. a) Genel görünüm b) Meyve 184
Şekil 4.115: *Cucurbita moschata* Duchesne a, b, c) Meyvesi 186
Şekil 4.116: *Cucurbita pepo* L. a) Genel görünüm b) Meyve 187
Şekil 4.117: *Ecballium elaterium* (L.) A.Rich. a) Genel görünüm b) Meyve 189
Şekil 4.118: *Lagenaria siceraria* (Molina) Standl. 190
Şekil 4.119: *Luffa cylindrica* (L.) M.Roem. 191
Şekil 4.120: *Momordica charantia* L. a) Genel görünüm b) Meyve 192
Şekil 4.121: *Dioscorea communis* (L.) Caddick & Wilkin a) Genel görünüm b) Taze filizler 193

Şekil 4.122: *Diospyros kaki* Thunb. A, b) Meyve c) Hurma kurusu 194
Şekil 4.123: *Elaeagnus angustifolia* L. var. *angustifolia* a,b) Genel görünüm..... 195
Şekil 4.124: *Ephedra major* Host subsp. *major*..... 196
Şekil 4.125: *Arbutus andrachne* L. 197
Şekil 4.126: *Arbutus unedo* L. 198
Şekil 4.127: *Erica arborea* L. 199
Şekil 4.128: *Vaccinium myrtillus* L. a) Genel bitki b) Meyve 201
Şekil 4.129: *Acacia saligna* (Labill.) Wendl..... 202
Şekil 4.130: *Ceratonia siliqua* L. a) Genel görünüm b) Meyve 203
Şekil 4.131: *Cicer arietinum* L..... 204
Şekil 4.132: *Cicer montbretii* Jaub. & Spach.a) Genel görünüm b) Meyve 206
Şekil 4.133: *Lathyrus ochrus* (L.) DC..... 207
Şekil 4.134: *Lathyrus sativus* L..... 208
Şekil 4.135: *Lens culinaris* Medik. subsp. *culinaris*..... 209
Şekil 4.136: *Medicago sativa* L. subsp. *sativa*..... 210
Şekil 4.137: *Onobrychis viciifolia* Scop. 211
Şekil 4.138: *Ononis spinosa* L. subsp. *leiosperma* (Boiss.) Sirj. a) Genel görünüm b) Çiçek 212
Şekil 4.139: *Phaseolus vulgaris* L. a) Meyve b) Tohum 213
Şekil 4.140: *Pisum sativum* L. subsp. *sativum* var. *sativum* 215
Şekil 4.141: *Robinia pseudoacacia* L. a) Genel görünüm b) Çiçek 216
Şekil 4.142: *Spartium junceum* L. a) Genel görünüm b) Çiçek c) Ahır süpürgesi 217
Şekil 4.143: *Trifolium campestre* Schreb. subsp. *campestre* var. *campestre*..... 218
Şekil 4.144: *Vicia ervilia* (L.) Willd. a) Genel görünüm b) Çiçek..... 219
Şekil 4.145: *Vicia faba* L. a) Genel görünüm b) Çiçek c) Tohum..... 221
Şekil 4.146: *Vicia sativa* L. subsp. *sativa* a) Genel görünüm b) Çiçek 223
Şekil 4.147: *Vigna unguiculata* (L.) Walp. subsp. *sesquipedalis* (L.) Verdcourt a) Genel görünüm b) Tohum..... 224
Şekil 4.148: *Wisteria sinensis* (Sims) DC. a) Genel görünüm b) Çiçek 225
Şekil 4.149: *Castanea sativa* Mill. a) Genel görünüm b) Kestane balı..... 226
Şekil 4.150: *Fagus orientalis* Lipsky a) Genel görünüm b) Yaprak..... 228
Şekil 4.151: *Quercus coccifera* L..... 229
Şekil 4.152: *Quercus infectoria* Oliv. subsp. *infectoria* a) Genel görünüm b) Yaprak 231
Şekil 4.153: *Quercus ithaburensis* Decne. subsp. *macrolepis* (Kotschy) Hedge & Yalt. a) Genel görünüm b) Meyve..... 232
Şekil 4.154: *Erodium moschatum* (L.) L Her. A, b) Genel görünüm 234
Şekil 4.155: *Pelargonium graveolens* L'Hér. a) Genel görünüm b) Yaprak..... 235
Şekil 4.156: *Pelargonium zonale* (L.) L'Hér. A, b) Genel görünüm..... 237
Şekil 4.157: *Hydrangea macrophylla* (Thunb.) Ser..... 238
Şekil 4.158: *Hypericum perforatum* L. subsp. *perforatum* a) Genel görünüm b) Çiçek c) Pazarda satılan demetler 239
Şekil 4.159: *Illicium verum* Hook.f..... 241
Şekil 4.160: *Crocus cancellatus* Herb..... 242
Şekil 4.161: *Crocus sativus* L. 243
Şekil 4.162: *Juglans regia* L. a) Genel görünüm b) Meyve c) Kuru meyve 244
Şekil 4.163: *Lamium purpureum* L. var. *purpureum* 246
Şekil 4.164: *Lavandula angustifolia* Mill. subsp. *angustifolia* a,b) Genel görünüm..... 247
Şekil 4.165: *Lavandula dentata* L. a,b) Genel görünüm..... 249
Şekil 4.166: *Lavandula stoechas* L. subsp. *stoechas* a,b) Genel görünüm 250
Şekil 4.167: *Leonurus cardiaca* L..... 252

Şekil 4.168: *Marrubium vulgare* L. 253
Şekil 4.169: *Melissa officinalis* L. subsp. *officinalis* 254
Şekil 4.170: *Mentha x piperita* L. a) Genel görünüm b) Nane pekmezi 255
Şekil 4.171: *Mentha pulegium* L. a,b) Genel görünüm 257
Şekil 4.172: *Mentha spicata* L. subsp. *spicata* 258
Şekil 4.173: *Ocimum basilicum* L. a,b,c) Genel görünüm 260
Şekil 4.174: *Origanum dictamnus* L. a,b) Genel görünüm c) Yaprak 262
Şekil 4.175: *Origanum majorana* L. a,b) Genel görünüm 263
Şekil 4.176: *Origanum onites* L. a) Genel görünüm b) Kurutulmuş toprak üstü kısım c) Çiçek 265
Şekil 4.177: *Origanum vulgare* L. subsp. *hirtum* (Link) Ietsw. 267
Şekil 4.178: *Rosmarinus officinalis* L. a,b) Genel görünüm 269
Şekil 4.179: *Salvia fruticosa* Mill. a) Genel görünüm b) Kurutulmuş toprak üstü kısımları 270
Şekil 4.180: *Salvia microphylla* Kunth a,b) Genel görünüm 272
Şekil 4.181: *Salvia tomentosa* Mill. 273
Şekil 4.182: *Sideritis athoa* Papan. & Kokkini 274
Şekil 4.183: *Sideritis perfoliata* L. a) Genel görünüm b) Filizlerinden demlenen çay 275
Şekil 4.184: *Teucrium chamaedrys* L. subsp. *chamaedrys* a) Genel görünüm b) Yaprak 277
Şekil 4.185: *Teucrium polium* L. subsp. *polium* 278
Şekil 4.186: *Thymbra spicata* L. subsp. *spicata* a,b) Kurutulmuş yapraklar 279
Şekil 4.187: *Thymus zygioides* Griseb. 280
Şekil 4.188: *Vitex agnus-castus* L. a) Genel görünüm b) Çiçek 281
Şekil 4.189: *Cinnamomum verum* J.Presl 284
Şekil 4.190: *Laurus nobilis* L. a) Genel görünüm b) Meyve 285
Şekil 4.191: *Persea americana* Mill. a,b) Meyve 287
Şekil 4.192: *Lilium candidum* L. 288
Şekil 4.193: *Linum usitatissimum* L. 289
Şekil 4.194: *Tulipa orphanidea* Boiss. ex Heldr. 290
Şekil 4.195: *Punica granatum* L. a) Genel görünüm b) Meyve 291
Şekil 4.196: *Abelmoschus esculentus* (L.) Moench a) Çiçek b) Tohum c) Meyve 292
Şekil 4.197: *Alcea biennis* Winterl a) Genel görünüm b) Çiçek 294
Şekil 4.198: *Hibiscus trionum* L. 295
Şekil 4.199: *Malva sylvestris* L. a) Genel görünüm b) Çiçek 296
Şekil 4.200: *Tilia tomentosa* Moench a) Genel görünüm b) Kurutulmuş ıhlamur 297
Şekil 4.201: *Melia azedarach* L. a) Genel görünüm b) Meyve 299
Şekil 4.202: *Ficus carica* L. subsp. *carica* a) Genel görünüm b) Meyve c) İncir şurubu d) İncir kurusu e) Kaşık tatlısı 300
Şekil 4.203: *Maclura pomifera* (Raf.) C.K.Schneid. 302
Şekil 4.204: *Morus alba* L. 303
Şekil 4.205: *Morus nigra* L.a) Genel görünüm b) Karadut özü 305
Şekil 4.206: *Eucalyptus camaldulensis* Dehnh. subsp. *camaldulensis*.a) Genel görünüm b) Meyve 306
Şekil 4.207: *Myrtus communis* L. subsp. *communis* 308
Şekil 4.208: *Syzygium aromaticum* (L.) Merr. & L.M.Perry. 309
Şekil 4.209: *Bougainvillea spectabilis* Willd. a,b) Genel görünüm 310
Şekil 4.210: *Jasminum officinale* L. 311
Şekil 4.211: *Olea europaea* L. subsp. *europaea* a) Genel görünüm b) Çiçek c) Meyve .. 312
Şekil 4.212: *Oxalis corniculata* L. a,b) Genel görünüm 316
Şekil 4.213: *Papaver rhoeas* L. a) Çiçek b) Kurumuş çiçek c) Yaprak 317

Şekil 4.214: *Papaver somniferum* L. var. *somniferum* 318
Şekil 4.215: *Passiflora edulis* Sims 319
Şekil 4.216: *Sesamum indicum* L. 320
Şekil 4.217: *Phytolacca americana* L. a) Genel görünüm b) Meyve 321
Şekil 4.218: *Piper nigrum* L. 322
Şekil 4.219: *Antirrhinum majus* L. subsp. *majus* 323
Şekil 4.220: *Plantago lanceolata* L. 324
Şekil 4.221: *Plantago major* L. subsp. *major* 325
Şekil 4.222: *Pyracantha coccinea* M.Roem. a) Genel görünüm b) Meyve 326
Şekil 4.223: *Platanus orientalis* L. a) Genel görünüm b) Yaprak 327
Şekil 4.224: *Limonium sinuatum* (L.) Mill. a) Genel görünüm b) Kapı süsü 328
Şekil 4.225: *Arundo donax* L. a) Genel görünüm b) Sepet 330
Şekil 4.226: *Avena sativa* L. 331
Şekil 4.227: *Cortaderia selloana* (Schult. & Schult.f.) Asch. & Graebn. a) Genel görünüm b) Dekorasyon 332
Şekil 4.228: *Cynodon dactylon* (L.) Pers. var. *dactylon* 333
Şekil 4.229: *Elymus repens* (L.) Gould a) Genel görünüm b) Başak 334
Şekil 4.230: *Hordeum vulgare* L. a) Genel görünüm b) Başak 336
Şekil 4.231: *Triticum aestivum* L. 337
Şekil 4.232: *Zea mays* L. subsp. *mays* a) Genel görünüm b) Meyve 338
Şekil 4.233: *Polygonum cognatum* Meissn. 340
Şekil 4.234: *Rumex acetosella* L. 341
Şekil 4.235: *Rumex crispus* L. 342
Şekil 4.236: *Rumex patientia* L. 343
Şekil 4.237: *Rumex pulcher* L. subsp. *pulcher* 344
Şekil 4.238: *Portulaca oleracea* L. a) Genel görünüm b) Yaprak 345
Şekil 4.239: *Primula acaulis* (L.) L. subsp. *acaulis* 346
Şekil 4.240: *Anemone coronaria* L. a,b,c) Genel görünüm 347
Şekil 4.241: *Helleborus orientalis* Lam. a) Genel görünüm b) Çiçek 348
Şekil 4.242: *Nigella sativa* L. 349
Şekil 4.243: *Paliurus spina-christi* P. Mill. a) Genel görünüm b) Meyve 351
Şekil 4.244: *Ziziphus jujuba* Mill. a) Genel görünüm b) Meyve 352
Şekil 4.245: *Armeniaca vulgaris* Lam. a) Çiçek b) Meyve 353
Şekil 4.246: *Amygdalus communis* L. a) Genel görünüm b) Tohum c) Çiçek 354
Şekil 4.247: *Cerasus vulgaris* Mill. a) Çiçek b) Meyve 356
Şekil 4.248: *Crataegus monogyna* Jacq. var. *monogyna* a) Genel görünüm b,c) Meyve 357
Şekil 4.249: *Cydonia oblonga* Mill. a) Genel görünüm b) Meyve 358
Şekil 4.250: *Malus pumila* Mill. a) Genel görünüm b) Meyve 360
Şekil 4.251: *Malus sylvestris* (L.) Mill. subsp. *sylvestris* 362
Şekil 4.252: *Prunus cocomilia* Ten. a) Çiçek b) Meyve 363
Şekil 4.253: *Prunus divaricata* Ledeb. var. *divaricata* 364
Şekil 4.254: *Prunus x domestica* L. a) Genel görünüm b) Meyve 365
Şekil 4.255: *Pyrus communis* L. subsp. *communis* a) Çiçek b) Meyve 366
Şekil 4.256: *Pyrus elaeagnifolia* Pall. subsp. *elaeagnifolia* a) Genel görünüm b) Meyve 368
Şekil 4.257: *Rosa canina* L. a) Genel görünüm b) Meyve 369
Şekil 4.258: *Rosa damascena* Mill. a,b) Genel görünüm c) Çiçek tomurcuğu 371
Şekil 4.259: *Rubus idaeus* L. subsp. *idaeus* 372
Şekil 4.260: *Rubus sanctus* Schreb. a) Genel görünüm b) Meyvesi ile boyanmış zeytin 374
Şekil 4.261: *Sarcopoterium spinosum* (L.) Spach a) Genel görünüm b) Yaprak 376

Şekil 4.262: *Galium aparine* L. 377
Şekil 4.263: *Galium verum* L. subsp. *verum* a) Genel görünüm b) Çiçek 378
Şekil 4.264: *Rubia tinctorum* L. a) Genel görünüm b) Meyve 379
Şekil 4.265: *Citrus aurantium* L. 380
Şekil 4.266: *Citrus japonica* Thunb. 381
Şekil 4.267: *Citrus limon* (L.) Burm.f. a) Genel görünüm b) Çiçek c) Meyve 382
Şekil 4.268: *Ruta chalepensis* L. a) Genel görünüm b) Meyve 384
Şekil 4.269: *Populus tremula* L. subsp. *tremula* 385
Şekil 4.270: *Salix alba* L. subsp. *alba* a) Genel görünüm b) Yaprak 386
Şekil 4.271: *Viscum album* L. subsp. *albüm* a) Genel görünüm b) Çiçek 388
Şekil 4.272: *Viscum album* L. subsp. *austriacum* (Wiesb.) Vollman 389
Şekil 4.273: *Verbascum sinuatum* L. subsp. *sinuatum* var. *sinuatum* 390
Şekil 4.274: *Smilax excelsa* L. 391
Şekil 4.275: *Capsicum annuum* L. a) Genel görünüm b) Meyve 392
Şekil 4.276: *Capsicum frutescens* L. 393
Şekil 4.277: *Datura innoxia* Mill. a) Genel görünüm b) Tohum 394
Şekil 4.278: *Hyoscyamus niger* L. a) Genel görünüm b) Tohum 395
Şekil 4.279: *Lycium barbarum* L. 396
Şekil 4.280: *Lycopersicon esculentum* Mill. a) Genel görünüm b) Meyve c) Kaşık reçeli 397
Şekil 4.281: *Nicotiana glauca* Graham a) Genel görünüm b) Çiçek 399
Şekil 4.282: *Solanum americanum* Mill. a) Genel görünüm b) Meyve 400
Şekil 4.283: *Solanum melongena* L. a) Genel görünüm b) Meyve 402
Şekil 4.284: *Solanum tuberosum* L. 403
Şekil 4.285: *Tamarix smyrnensis* Bunge a) Genel görünüm b) Çiçek 404
Şekil 4.286: *Camellia sinensis* (L.) Kuntze var. *sinensis* a) Çiçek b) Kurutulmuş yaprak 405
Şekil 4.287: *Typha latifolia* L. 406
Şekil 4.288: *Urtica dioica* L. subsp. *dioica* a,b) Genel görünüm 407
Şekil 4.289: *Urtica pilulifera* L. a,b) Genel görünüm 409
Şekil 4.290: *Urtica urens* L. 410
Şekil 4.291: *Vitis vinifera* L. a) Genel görünüm b) Olgunlaşmamış meyve (koruk) 411
Şekil 4.292: *Aloe vera* (L.) Burm.f. 414
Şekil 4.293: *Asphodelus aestivus* Brot. 415
Şekil 4.294: *Curcuma longa* L. 416
Şekil 4.295: *Elettaria cardamomum* (L.) Maton 417
Şekil 4.296: *Zingiber officinale* Roscoe a) Yumru 419
Şekil 4.297: *Tribulus terrestris* L. 420
Şekil 4.298: Kirişli kökü merhemi 422
Şekil 4.299: a) Kantaron yağı yapımı b) Süzülmüş kantaron yağı 423
Şekil 4.300: Kudretnarı karışımı 427
Şekil 4.301: Merhem 428
Şekil 4.302: Çam sakızı 432
Şekil 4.303: Kurutulmuş karabaşotu 434
Şekil 4.304: Odun suyu şarabı 438
Şekil 4.305: Zencefil karışımı 444
Şekil 4.306: a) Kaynar (Ayvalık) b) Kaynari (Midilli) 455
Şekil 4.307: a) Hazırlık aşaması b) İstifno Salatası 457
Şekil 4.308: a,b) Hazırlık aşaması c) Kırma zeytin 459
Şekil 4.309: Fava 460
Şekil 4.310: Gelincik otu böreği 460

Şekil 4.311: Yahnilik (karışık ot kavurma) 461
Şekil 4.312: Deniz börülcesi salatası 463
Şekil 4.313: Kabak çiçeği dolması 464
Şekil 4.314: Kabak çiçeği kızartması 465
Şekil 4.315: a,b) Kaya koruğu turşusu 466
Şekil 4.316: a) Koruk suyu b,c) Dondurulmuş koruk suyu konsantresi 467
Şekil 4.317: Cibez otu salatası 468
Şekil 4.318: Otlu Boşnak böreği 469
Şekil 4.319: Soka turşusu 470
Şekil 4.320: Kuzu etli akkız yemeği 472
Şekil 4.321: a) Nohut ekmeği b) Ayvalık Ayazma Kilisesi 474
Şekil 4.322: Yumurtalı izvinye 475
Şekil 4.323: Patlıcan papucaki 477
Şekil 4.324: Cacık/caciki 478
Şekil 4.325: Mizitira 478

Şekil 5.1: Çalışma alanında en çok etnobotanik kullanımı tespit edilen ilk 5 familya 506
Şekil 5.2: Etnobotanik kullanımı tespit edilen bitkilerin kullanılan kısımları ve kullanım sayıları 507
Şekil 5.3: Çalışma alanında etnobotanik kullanımı tespit edilen doğal bitki taksonlarının UV değerleri 626
Şekil 5.4: Araştırma alanındaki mevcut gıda taksonlarının Venn diyagramları ve Jakkard benzerlik indeksi 627
Şekil 5.5: Karışık ot- Ayvalık pazar pazarı 628
Şekil 5.6: Çalışma alanında gıda bitkilerinin kullanılan kısımlarına göre dağılımı 630
Şekil 5.7: Kaşık tatlısı 643
Şekil 5.8: Araştırma alanındaki insan hastalıklarında kullanılan taksonların Venn diyagramları ve Jakkard benzerlik indeksi 644
Şekil 5.9: Çalışma alanında insan hastalıklarında kullanılan bitkilerin kullanılan kısımlarına göre dağılımı 645
Şekil 5.10: İnsan hastalıklarının tedavisinde kullanılan taksonlara yapılan atıf sayısının hastalıklara göre yüzde dağılımı 647
Şekil 5.11: İnsan hastalıklarının tedavisinde kullanılan takson sayılarının hastalıklara göre yüzde dağılımı 648
Şekil 5.12: Tıbbi ve gıda amaçlı satılan taksonlar- Ayvalık Perşembe pazarı 665
Şekil 5.13: Çalışma alanında hayvan hastalıklarında kullanılan bitkilerin kullanılan kısımlarına göre yüzdelik dağılımı 669
Şekil 5.14: Doğal boya ile boyanmış örtü- Bağyüzü köyü 680
Şekil 5.15: Zeytin çırası- Altınova pazarı 682
Şekil 5.16: Kaynak kişilerin cinsiyete göre yüzdelik dağılımı 690
Şekil 5.17: Kaynak kişilerin yaşa göre yüzdelik dağılımı 691
Şekil 5.18: Kaynak kişilerin eğitim durumuna göre yüzdelik dağılımı 691

Şekil H1: Molivos/ Midilli Adası 958
Şekil H2: a, b) Aktar (Molivos/ Midilli Adası) 958
Şekil H3: Molivos/ Midilli Adası a) El sanatları dükkanı b) Aktar 959
Şekil H4: Agiassos/ Midilli Adası a) El sanatları dükkanı b) Aktar 959
Şekil H5: Petra/ Midilli Adası a) Aktar b) El sanatları 960
Şekil H6: Vaftiz töreni (Mantamados/Midilli Adası) 960
Şekil H7: Mantamados/ Midilli Adası a, b) Vaftiz töreninde sunakta yakılan bitki reçineleri tütsüsü 961

Şekil H8: Kalloni/Midilli Adası 961
Şekil H9: Agiassos/Midilli Adası a,b) Aktar 962
Şekil H10: a,b) Agiassos/Midilli Adası 962
Şekil H11: Mytilini/ Midilli Adası 963
Şekil H12: Bağyüzü/Ayvalık a) Oyuncak araba b) Salıncak 963
Şekil H13: Ayvalık a) Zeytin kırma aparatı b) Temizlik fırçası 964
Şekil H14: Ayvalık a) Kirmen (Akçapınar) b) Kaşık (Beşiktepe) 964
Şekil H15: Altınova/Ayvalık a,b) Pergole 965
Şekil H16: Ayvalık a, b) Sepetler 965
Şekil H17: Ayvalık a) Baston (Hacıveliler) b) Çiçek oyası (Kırcalar) 966
Şekil H18: Mutluköy/Ayvalık a,b) Kaynak kişi ziyaretleri 966
Şekil H19: Ayvalık arazi çalışması a) Odaburnu b) Yeniköy 967
Şekil H20: Kaynak kişi ev görüşmesi (Hacıveliler/Ayvalık) 967
Şekil H21: Üçkabaağaç/Ayvalık a,b,c,d) Kaynak kişi görüşemeleri 968
Şekil H22: Türközü Köyü/ Ayvalık a) Çalı süpürgesi b) Ahır süpürgesi 969
Şekil H23: Ayvalık perşembe pazarı a,b) El sanatları 969
Şekil H24: Köy hayrı (Akçapınar/ Ayvalık) 970
Şekil H25: Ayvalık Akçapınar Köyü a) Köy kahvesi b) Kaynak kişi 970
Şekil H26: Bağyüzü/Ayvalık a,b) Kuru incir yapımı 971
Şekil H27: Taş fırın (Bağyüzü/Ayvalık) 971
Şekil H28: Kaynak kişi görüşme (Çakmak/Ayvalık) 972
Şekil H29: Küçükköy/Ayvalık a,b) Kaynak kişi görüşme 972
Şekil H30: Kök boyama (Ayvalık) 973
Şekil H31: Tıfıllar/Ayvalık a,b) Kaynak kişi ev ziyareti 973
Şekil H32: Köy muhtarı evi (Türközü/Ayvalık) 974
Şekil H33: Beşiktepe/Ayvalık 974
Şekil H34: Çamoba/Ayvalık a,b) Arazi çalışması 975
Şekil H35: Arazi çalışması a) Patriça (Cunda/Ayvalık b) Ortunç (Cunda/Ayvalık) 975
Şekil H36: Ayvalık Adaları Tabiat Parkı (Cunda/Ayvalık) a,b,c) Arazi çalışması 976
Şekil H37: Cunda/Ayvalık a,b,c,d,e,f,g,h,ı) Bitkilerden yapılan kapı süslemeleri 977
Şekil H38: Arazi çalışması (Üçkabaağaç/Ayvalık) 978
Şekil H39: Nergis (Çiçek Adası/Ayvalık) 978

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 3.1: Ayvalık ve Midilli Adası'nda çalışma yapılan yerleşim yerleri ve nüfus verileri (Nüfusu.com, 2019; Yunanistan İstatistik Kurumu, 2021)..... 35

Tablo 4.1: Araştırma alanında etnobotanik kullanımı tespit edilen tüm bitki taksonlarının listesi ve bu taksonlara ait bilgiler (*: Doğal bitki, **: Kültür bitkisi)..... 481

Tablo 5.1: Çalışma alanında etnobotanik kullanımı tespit edilen taksonların kullanım çeşitliliği 506
Tablo 5.2: Araştırma alanında etnobotanik kullanımı tespit edilen taksonların bitki parça değeri (PPV) 508
Tablo 5.3: Çalışma verilerinin yakın çevrede yapılan çalışmalarla karşılaştırılması 509
Tablo 5.4: Çalışma alanındaki bazı taksonların literatür (Strenchok vd. (2018)) ile karşılaştırılması..... 616
Tablo 5.5: Çalışma alanında etnobotanik kullanımı tespit edilen doğal bitki taksonlarının UV değerleri 618
Tablo 5.6: Çalışma alanında gıda amacıyla kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi ve bu taksonlara ait bilgiler 631
Tablo 5.7: Çalışma alanlarında gıda amacıyla kullanılan ortak bitki taksonlarının CI değerleri 641
Tablo 5.8: Çalışma alanında etnobotanik kullanımı tespit edilen taksonların bilgilendirici konsensus faktör (FIC) değerleri 646
Tablo 5.9: Çalışma alanında insan hastalıklarında kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi ve bu taksonlara ait bilgiler 649
Tablo 5.10: Çalışma alanlarında tıbbi olarak kullanılan ortak bitki taksonlarının CI değerleri 663
Tablo 5.11: Çalışma alanında insan hastalıklarındaki farklı kullanımları ilk defa kayıt altına alınan taksonlar 666
Tablo 5.12: Çalışma alanında hayvan hastalıklarında kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi ve bu taksonlara ait bilgiler 670
Tablo 5.13: Çalışma alanında hayvan yemi olarak kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi ve bu taksonlara ait bilgiler 676
Tablo 5.14: Çalışma alanında el sanatlarında kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi ve bu taksonlara ait bilgiler 679
Tablo 5.15: Çalışma alanında doğal boya olarak kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi ve bu taksonlara ait bilgiler 681
Tablo 5.16: Çalışma alanında yakacak olarak kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi ve bu taksonlara ait bilgiler 683
Tablo 5.17: Çalışma alanında süs olarak kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi ve bu taksonlara ait bilgiler..... 684
Tablo 5.18: Çalışma alanında arı bitkisi olarak kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi ve bu taksonlara ait bilgiler 685
Tablo 5.19: Çalışma alanında oyuncak olarak kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi ve bu taksonlara ait bilgiler 686
Tablo 5.20: Çalışma alanında ilk kez tespit edilen yöresel adlar 687
Tablo 5.21: Türkiye ve Yunanistan'da kullanılan benzer yöresel adlar..... 689

Tablo A1: Ayvalık Kaynak Kişi Listesi 721

Tablo D1: Ayvalık Lokalite Listesi 735
Tablo D2: Midilli Adası Lokalite Listesi 736
Tablo E.1: Çalışma alanında tespit edilen taksonlarla ilgili Türkiye'de ve Yunanistan'da yapılmış olan etnobotanik çalışma envanteri..... 737

KISALTMALAR LİSTESİ

CI : Kültürel önem değeri
cm : Santimetre
FIC : Bilgilendirici konsensus faktör
g : Gram
ICD : Uluslararası Hastalık Sınıflandırması
kg : Kilogram
km : Kilometre
km^2 : Kilometrekare
L : Litre
m : Metre
PPV : Btki parça değeri
Reç. : Reçete
subsp. : Alttür
UV : Türlerin kullanım değeri
var. : Varyete
WHO : Dünya Sağlık Örgütü
YT : Yemek Tarifi
APG III : Angiosperm Filogenisi Grubu

ÖNSÖZ

Ege Denizi'nin karşı kıyılarında yer alan Ayvalık ve Midilli Adası, geçmişten günümüze uzanan zengin bir sosyo-kültürel mirasın iki önemli taşıyıcısıdır. Tarih boyunca farklı medeniyetlere ev sahipliği yapan bu coğrafya, hem doğal zenginlikleri hem de kültürel etkileşimleriyle dikkat çeker.

"İki yaka, bir coğrafya" olarak adlandırılan Ayvalık ve Midilli, Türk-Yunan nüfus mübadelesinin ardından yalnızca tarihsel ve kültürel değil, aynı zamanda etnobotanik açıdan da derin izler bırakmıştır. Bu süreçte göç eden topluluklar, geldikleri yerlerdeki bitki kullanımına dair bilgi birikimlerini ve deneyimlerini, yeni yurtlarının doğal kaynaklarıyla harmanlayarak, kendilerine özgü bir yaşam kültürü inşa etmişlerdir. Zeytin ağaçlarının gölgesinde şekillenen yaşamlar, şifalı otların bilgeliğiyle harmanlanarak, bu iki yaka arasında güçlü bir bağ kurmuştur.

Bu çalışma, Ayvalık ve Midilli'nin geçmişten gelen ortak etnobotanik mirasını keşfetmek, korumak ve gelecek nesillere aktarmak için bir rehber olma amacı taşımaktadır.

Çalışma sürecimde, alanın etnobotanik envanterini çıkartarak kullanılan bitki çeşitliliğini belirlemek, iki yakadaki benzerlik ve farklılıkları karşılaştırmak ve kaybolmaya yüz tutmuş etnobotanik mirası kayıt altına almak için kapsamlı araştırmalar yaptım. Yerel halkın rehberliğinde, doğayla kurulan bu kadim ilişkiyi daha iyi anlamaya çalıştım ve Ege'nin iki yakasının birbirine yansıyan biyolojik ve kültürel değerlerini derinlemesine keşfettim.

Bu zorlu ve bir o kadar da anlamlı yolculukta, bilgisi ve tecrübesiyle bana rehberlik eden danışman hocam Prof. Dr. Selami SELVİ'ye sonsuz teşekkür ederim. Ayrıca, tezime katkı ve destekleri için tez jüri üyelerim Prof. Dr. Fatih SATIL, Prof. Dr. Hasan GENÇ, Prof. Dr. Rıdvan POLAT ve Prof. Dr. Uğur ÇAKILCIOĞLU'na şükranlarımı sunarım. Ayvalık'ta gerçekleştirdiğim arazi çalışmalarında desteklerini esirgemeyen Ayvalık Belediye Başkanı Sayın Mesut ERGİN'e ve sahada bana eşlik eden Nurcan SUYOLCUOĞLU ile Uzman Biyolog Selin KOÇ'a gönülden teşekkür ederim. Çalışmalarımda katkıda bulunan ve isimlerini tek sayamadığım herkese, özellikle de doğanın bana sunduğu rehberliğe minnettarım.

Bu çalışma, 2006 yılında başlamış olduğum doktora eğitimimi yıllar süren emek ile birlikte bu süreçte geçirdiğim bir kalp ameliyatı ve COVID-19 pandemisinin getirdiği zorluklara rağmen tamamlamış olmanın gururunu yansıtmaktadır.

Her azimli ve sabırlı yolculuk, beraberinde zorluklar getirse de, bu süreçte benim en büyük şansım, beni hiçbir zaman yalnız bırakmayan, her daim yanımda olan ve teşvik eden ailemdi. Kızım Talya Lal ve eşim Serkan, bu mücadelemi mümkün kılan en büyük destekçilerimdi. Bu çalışmayı, bana güç veren ve bu yolculuğu benimle paylaşan sevgili aileme ithaf ediyorum.

Balıkesir, 2024 **Funda AKÇAY KOÇ**

1. GİRİŞ

İnsanoğlu var olduğu günden bu yana, çevresinde bulunan bitkilerle ilişki içinde bulunmuş ve onlardan beslenme ve tedavi başta olmak üzere barınma, ısınma, savunma, her türlü araç-gereç yapımında yararlanmıştır. İlk çağlardan kalan arkeolojik buluntular (kabartmalar, heykeller, kil tabletler, tapınak ve mezar duvarlarındaki resimler), bitki-insan etkileşimini görsel olarak da kanıtlar niteliktedir (Tanker ve ark, 2019).

Bitki-insan ilişkisine dair en eski bulgu, Irak'taki Şanidar Mağarası'nda bulunan Neandertal mezarındaki bitkilerdir. Bu mezarda civanperçemi (*Achillea millefolium* L.), kanarya otu (*Senecio vernalis* Waldst. & Kit.), gül hatmi (*Alcea biennis* Winterl) ve efedra (*Ephedra major* Host subsp. *major*) gibi tespit edilen bitki türleri, günümüzde de tedavi amaçlı olarak kullanılmaktadır (Lewin, 2000; Heinrich ve ark, 2004).

Tarih öncesi dönemden başlayarak Mezopotamya, Eski Mısır, Hitit, Yunan, Roma, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde bitkisel ilâçlar kullanılmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde de halk tıbbı araştırmaları yapılmıştır. Anadolu insanının Yontma Taş (Paleolitik) Çağından beri bitkileri tedavi amacıyla kullandığı ve yaklaşık 50.000 yıldan beri bitkilerden çeşitli amaçlarla yararlandığı bilinmektedir (Faydaoğlu ve Sürücüoğlu, 2011).

Yüzyıllardır çeşitli amaçlarla kullanılan bitkilerden, deneme yanılma yoluyla elde edilen bu bilgiler nesilden nesle sözlü veya yazılı olarak aktarılarak günümüze kadar ulaşmış ve etnobotanik bilim dalı ortaya çıkmıştır (Baytop, 1999).

Etnobotanik sözcüğü ilk kez ABD'li bilim insanı W. Hansberger tarafından, 1895 yılında ortaya atılmıştır (Harshberger, 1896). Grekçe halk anlamına gelen '**ethnos**' ile bitki anlamına gelen '**botane**' sözcüklerinden oluşan etnobotanik, kısaca belli sınırlar içerisinde geleneksel bitki-insan ilişkisini inceleyen bilim dalı olarak tanımlanır. Ertuğ etnobotanik bilimini; "Etnobotanik, insan-bitki arasındaki ilişki sonucunda doğan karşılıklı etkileşimi, kullanımı, üretimi ve tüketimi açıklar" şeklinde tanımlamıştır (Ertuğ, 2004a). Günümüzde tüm dünyanın önemini kabul ettiği etnobotanik, ciddi araştırmaların yapıldığı bir bilim dalı haline gelmiştir (Alpınar, 2004).

Türkiye'de ilk etnobotanik konulu araştırmalar, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de tıbbi bitkiler üzerinde yoğunlaşmıştır. Türkiye'de halk ilaçlarıyla ilgili bilgilerin bulunduğu yayınlar incelendiğinde, bu bilgilerin; folklorik araştırmalarda, aktarlarla ilgili yayınlarda, botanik çalışmalar içinde, kimyasal çalışmalarda, halk ilaçları araştırmalarında bulunduğu görülmektedir. Türkiye, florasının zenginliğinin yanında son derece zengin ve değişik medeniyetlerden etkilenmiş bir halk ilacı kültürüne sahiptir (Sezik, 1991).

Türkiye, bugünkü bilgilere göre 12.000'e yakın farklı bitki taksonunun yaşam alanıdır ve dünyanın en zengin bitki biyoçeşitliliğine sahip ülkelerinden biridir (Erik ve Tarıkahya, 2004). Avrupa kıtasının tamamında yaklaşık 12.000 kadar bitki taksonu olduğu düşünüldüğünde yurdumuzun bitki örtüsü bakımından ne kadar zengin olduğu görülmektedir (Ekim ve ark. 2000). Türkiye Florasında 167 familyaya ait 1.321 cins, 10.036 tür ve 11.707 damarlı bitki taksonu (alttür, varyete, hibrid) bulunmaktadır ve bu taksonların 3.649'u (%31,82) endemiktir (Güner ve ark., 2012). Türkiye'den başka hiçbir ülkede görülmeyen, ılıman kuşaklar için oldukça yüksek olan bu endemizm oranına ancak izole olmuş adalar ve tropik ülkelerde rastlanabilir (Özhatay vd., 2005).

Ülkemiz bilindiği gibi Asya ile Avrupa arasında bir köprü konumundadır. İki kıta arasında meydana gelen karşılıklı bitki göçleri nedeniyle bitki türü sayısı artmıştır. Ayrıca ülkemizin Kuzey Anadolu bölgesinde Avrupa-Sibirya; Batı ve Güney Anadolu bölgesinde Akdeniz; İç ve Güney Doğu Anadolu bölgesinde İran-Turan fitocoğrafik bölgesi olmak üzere 3 farklı flora alanının kesişim noktasında bulunması floristik çeşitliliğin ana nedenlerindendir (Davis ve ark., 1965-1985, Erik ve Tarıkahya 2004).

Türkiye'nin florasındaki bu olağanüstü zenginlik ve çeşitlilik; ülkemizin coğrafik yapısı, içerdiği farklı iklim tipleri (karasal, okyanus ve akdeniz iklimi), jeolojik ve jeomorfolojik çeşitlilik, zengin su kaynakları (deniz, göl ve akarsu), büyük yükseklik farkları ve çok çeşitli habitat tiplerinin varlığından kaynaklanmaktadır (Özhatay vd., 2005). Bu çeşitlilik ve zenginlik, etnobotanik bilgi birikimi üzerinde de etkisin göstermektedir. Türkiye'de tıbbi olarak kullanılan bitkilerin sayısı kesin olarak bilinmemekle birlikte, 500 civarında olduğu tahmin edilmekte; yaklaşık 200 tıbbi ve aromatik bitkinin ihraç potansiyelinin olduğu belirtilmektedir (Baytop, 1999).

Ayvalık (Balıkesir/Türkiye) ve Midilli Adası (Yunanistan), Ege Denizi'nin karşı kıyılarında yer alan ve geçmişten gelen zengin sosyo-kültürel ilişkileri nedeniyle ortak bir mirasa sahip yerleşim yerleridir. "2 yaka 1 coğrafya" olarak anılan Ayvalık ve Midilli, Türk-Yunan nüfus mübadelesinin ardından kültürel ve çevresel açıdan derin izler taşıyan iki bölge olarak dikkat çeker. Bu süreçte göç eden topluluklar, yaşadıkları coğrafyadan getirdikleri bilgi ve deneyimleri, yeni yerleşim yerlerindeki doğal kaynaklarla harmanlamışlardır.

Her iki bölgede de benzer iklim ve bitki örtüsünün bulunması, yerel halkın geleneksel bitki kullanımında ortak bir miras oluşturmasına olanak sağlamıştır. Örneğin, zeytin ve kekik gibi Akdeniz bitkileri hem beslenme hem de sağlık amacıyla kullanılmış; tarifler, ilaçlar ve tarımsal uygulamalar iki topluluk arasında bir köprü oluşturmuştur. Bu durum etnobotanik açısından incelendiğinde, mübadelenin halkın geleneksel bitki kullanımında da önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Böylece, bitkiler yalnızca doğal kaynaklar değil, aynı zamanda kültürel bağların ve kimliğin birer taşıyıcısı haline gelmiştir.

Yapılan çalışmada, her iki yakada yaşayan halkın çeşitli amaçlarla faydalandıkları etnobotanik bitkileri belirlemek, bu bitkilerin kullanım çeşitliliğini ortaya çıkararak etnobotanik kültür açısından benzerlik ve farklılıklara dayalı karşılaştırma yapmak amaçlanmıştır.

Ayvalık ilçesinde Alpınar (1999) tarafından yapılmış olan sınırlı bir çalışma bulunmakla birlikte detaylı bir etnobotanik çalışma yapılmamıştır. Benzer şekilde Midilli Adası'nda da Strenchok ve ark. (2018) tarafından tek bir köyde seçilmiş 20 yabani bitki türünü içeren sınırlı bir etnobotanik çalışma yapılmıştır.

Bu yapılan doktora çalışması ile ilk kez hem Ayvalık hem de Midilli Adası etnobotanik envanteri detaylı olarak çıkartılarak iki farklı ülkede farklı kültürlerde bitkilerin etnobotanik kültür açısından kullanımları karşılaştırılmıştır. Bununla birlikte çalışma alanında etnobotanik kullanımı tespit edilen taksonlarla ilgili Türkiye ve Yunanistan'da yapılmış olan tüm etnobotanik çalışmalar taranarak detaylı bir veri tabanı oluşturulmuştur (Ek E).

2. LİTERATÜR ÖZETLERİ

Bitkiler, binlerce yıldan beri tedavi amacıyla kullanılmaktadır. Bu nedenle tıbbi bitkiler ve bunların tedavi alanındaki kullanımları ile ilgili pek çok eser yazılmıştır. Bitki-insan ilişkisi anlamına gelen ‘etnobotanik’ terimini ilk kez kullanan biyoloji profesörü John W. Harshberger tarafından 1895 yılında yazılan ve etnobotanik teriminin ilk geçtiği yer olan "The Purposes of Etnobotany" adlı eseri bu konuda bilinen ilk yayındır (Kendir ve Güvenç, 2010). Günümüzde bitkilere artan ilgiyle birlikte etnobotanik içerikli çalışma ve eser sayısı gün geçtikçe artmaktadır.

Antik çağdan bu yana medeniyetlerin gelişimine paralel olarak tedavi amacıyla kullanılan bitkilerin sayısı sürekli artış göstermektedir. M.Ö. 3500 yıllarında insanlar boya bitkilerini kullanmayı öğrenmişlerdir. Antik Yunanlıların yere sermiş oldukları hasırları bitkilerden elde ettikleri kırmızı boya ile boyadıkları bilinmektedir (Mammadov, 2014). En eski yazılı kaynaklardan biri olan (M.Ö. 3200) Çin Farmakopesi 300’den fazla bitkisel drog içermektedir. Mezopotamya Uygarlığı (M.Ö. 3000) Dönemine ait Asur Tabletlerinde 250 civarı bitkisel drog ve çok sayıda reçete kayıtlıdır (Baytop, 1999).

M.Ö. 2000 yıllarında Anadolu'da bir uygarlık kurmuş olan Hititler'in tabletlerinde adamotu (*Mandrogora* sp.), alıç (*Crataegus* sp.), buğday (*Triticum* sp.), defne (*Laurus nobilis* L.), disotu (*Ammi visnaga* (L.) Lam.), hashas (*Papaver somniferum* L.) gibi bitkilerin kayıtlı olduğu görülmüş, hatta safran *(Crocus sativus* L.), haşhaş (*Papaver somniferum* L.) gibi bazı türlerin kültürü ve ticaretinin yapıldığı belirtilmektedir. Bu tabletler, tarihte bilinen en eski reçete kalıplarından birdir (Baytop, 2001).

Eski Mısır Dönemlerinde (M.Ö. 1550) yazıldığı tahmin edilen ilaçlar ve tedavi ile ilgili papirüslerin en önemlisi Ebers papirüsleridir. Teb’de El Assassaif’in mezarında bir mumyanın bacakları arasında bulunmuş olup, üzerlerinde 700 civarında drog ve 800’den fazla reçete kayıtlıdır (Bayramoğlu ve Toksoy, 2008).

Grekler Döneminde (M.Ö.5.Yüzyıl) “hekimliğin babası” kabul edilen Hipokrat’ın eserlerinde bulunan drogların miktarı 400 kadar olup bunların çoğunu bitkisel kökenli droglar oluşturmaktadır. M.Ö. 4. Yüzyılda Midilli Adası’nda doğan Theophrastus “botaniğin babası” olarak kabul edilir ve tıbbi bitkiler hakkında eserler yazmıştır.

Roma ve Bizans Döneminde yaşamış olan Romalı hekim Plinius'un "Historia Naturalis" isimli 37 ciltlik eserinde 1000'e yakın drog kayıtlıdır. Arap-Fars uygarlığı döneminde bitkisel drog miktarı 4.000 civarına kadar yükselmiştir (Baytop 1999, Özata 2006).

Son yıllarda yapılmış araştırmalarda, Hindistan'da 7000 bitki taksonunun geleneksel tıp sistemlerinde kullanıldığı tespit edilmiştir. Binlerce yıldan beri uygulanan geleneksel Çin tıbbında ise 7295 adet tıbbi ve aromatik bitki taksonu kullanılmaktadır (Sadıkoğlu, 1998).

Anadolu tıbbi bitkileri ile ilgili bilgi kaynakları da çok eski tarihlere dayanır. Bu kaynaklardan en eski ve en önemlisi Adana civarında yaşamış Dioscorides'in 5 kitaptan oluşan ve 500 kadar tıbbi bitkinin özelliklerinin yazılı olduğu 'De Materia Medica' adlı eseridir. Bu eser 1500 yıl boyunca tedavi alanında ana kaynak olarak kullanılmıştır (Baytop, 1999). Doğu ve Batı bilim dünyasında farmasötik ve botanik dallarında sözü geçen bir eser olmuş ve Süryanice, Arapça, Farsça ve Latince gibi dillere çevrilmiştir. De Materia Medica İbn Sina, İbn Baytar, Razi ve Biruni gibi Türk-İslam bilim adamları tarafından eserlerini yazarken sıklıkla başvurdukları bir kitap haline gelmiştir. İslam tıbbını etkilediği gibi Osmanlı tıbbını da etkilemiştir (Ataç ve Yıldırım, 2004**)**.

Arap ve İslam dünyası döneminde yaşamış olan büyük bir alim, filozof ve hekim olan İbni Sina'nın tıp alanında yazmış olduğu eserler 18.yüzyıla kadar birçok Avrupa üniversitesinde okutulmuştur (Özata 2006).

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Anadolu'nun tıbbi bitkileri ile ilgili yayın ve araştırmalar yok denecek kadar azdır. Hoca Nusret Efendi tarafından yazılan ve 1884 yılında bastırılan bir bölümü tamamen bitkisel droglardan oluşan "Mahazer" veya "Nusret Efendi Risalesi" olarak bilinen tedavi kitabı dönem itibariyle Anadolu'da en çok satılan kitaplar arasındadır (Baytop, 1999).

Ülkemizde yürütülmüş etnobotanik çalışmalarda çoğunlukla bitkilerin tıbbi kullanımlarına odaklanıldığı görülmektedir. Osman Bayatlı tarafından yazılan ve ilk baskısı 1938 yılında çıkan "Bergama'da Şifalı Otlar ve Lokman Hekim" kitabı alanının ilk eserlerinden biri olma özelliğini gösteren bir çalışmadır (Bayatlı, 1938).

Cumhuriyet döneminde folklorik araştırmalara verilen önem artmış, Türkiye'deki etnobotanik araştırmaların öncüsü sayılabilecek makaleler ve kitaplar yazılmıştır.

Sadıkoğu (1998), "Cumhuriyet dönemi Türk etnobotanik araştırmalar arşivi" yüksek lisans tez çalışmasında, Harf Devrimi'nden (1928) başlayıp 1997'ye kadar 70 yıllık dönemde yurdumuzda yapılmış 765 adet etnobotanik çalışma saptanmıştır. Bu arşiv, İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Farmasötik Botanik Anabilim Dalı'nda, ilgilenen araştırmacılara sunulmuştur. Bu çalışma incelendiği zaman, bitkilerin kullanımıyla ilgili en fazla yayının Sivas, İstanbul ve Konya illerine ait olduğu; en sık olarak da insan sağlığı, inanç ve gıda alanında kullanıldığı saptanmıştır.

Davis (1965-1985), "Flora of Turkey" adlı 9 ciltlik eserinde Türkiye'de bulunan bitki çeşitliliğini ortaya koymuştur. Bu temel eserin meydana gelmesiyle Türkiye bitkileri ile ilgili floristik ve sistematik çalışmalar daha da teşvik görmüş, Türkiye florasını kapsayan birçok derleme, bölgesel bitki listeleri, orijinal çalışmalar yayımlanmış, Türkiye florasına yeni türler, yeni yayılışlar ilave edilmiş, bilim için yeni olan bitki türleri ortaya çıkmıştır. Söz konusu yapıt, konu üzerinde çalışanlar için temel bir başvuru kaynağıdır (Baytop, 1999).

Etnobotanik yayınlarda, 1970'lerden itibaren belirgin bir artış göze çarpar. 1980'lerde sempozyum ve bilimsel kongrelerin artışına bağlı olarak bildiri sayısı artmış, dolayısı ile ulusal ve uluslararası dergilerde çok sayıda makale yayınlanmıştır. Tüm dünyada olduğu gibi yurdumuzda da etnobotanik konusuna artan ilgiyle beraber yayın sayısı da paralel olarak artmaktadır (Ertuğ, 2014).

Tümen (1989), Balıkesir yöresinde Labiatae familyasının tıbbi etkilerini araştırmak amacıyla 40 köyü ziyaret ederek kaynak kişilerle yaptığı anket sonuçlarına göre Labiatae familyasına ait 22 bitki türünün değişik hastalıklarda kullanıldığını tespit etmişlerdir.

Baytop (1994), "Türkçe Bitki Adları Sözlüğü" kitabı ülkemizin farklı yörelerinde halkın bitkilere verdiği isimlerin bilimsel karşılıklarının belirlenmesi açısından ülkemizde yazılmış önemli eserlerden biridir. Eserde, bitkinin yöresel adının karşılığı olan latince isimler tespit edilerek bitkilerin sağlıklı bir şekilde tanınması sağlanmış olmaktadır. Hazırlanan listede Türkiye'de gıda, baharat, ilaç, boyar madde ve süs bitkisi olarak kullanılan 1.300 kadar bitki

türünün Latince adı bulunmaktadır. Saptanan Türkçe bitki adlarının sayısı ise 4.000 civarındadır.

Eryaşar (1998), “Gönen (Balıkesir) yöresinin geleneksel halk ilacı olarak kullanılan bitkileri” adlı yüksek lisans tez çalışmasında yöreden topladığı 159 bitki örneğinden 80 tanesinin halk ilacı olarak kullanıldığını tespit etmişlerdir. Bunlardan 73 tür yabani, 7 tür ise yörede yetiştirilen bitkilerdir. Kaydedilen bitkilerin en sık hemoroid, mide ağrısı, romatizma ve böbrek hastalıklarının tedavisinde kullanıldığı belirtilmiştir.

Baytop (1999), "Türkiye'de Bitkilerle Tedavi (Geçmişte ve Bugün)" adlı eseri, Anadolu’da doğal olarak yetişen ve halk tarafından tedavi amacıyla kullanılan bitkilerin kullanılış alanları ve kullanım şekilleri hakkında bilgi veren, bitkilerle tedavinin tarihsel gelişimini inceleyen en önemli ve kapsamlı eserlerden biridir.

Alpınar (1999), “Ayvalık ve Balıkesir Yakınındaki Adaların, Floristik ve Etnobotanik Açıdan Değerlendirilmeleri” çalışmasında araştırma bölgesine 15 bilimsel gezi yapılarak 95 familya, 373 cinse ait 752 vasküler taksonun doğal yayılış gösterdiğini tespit etmiştir. Bu taksonlardan 113’ünün etnobotanik kullanımı olduğu, 67 bitkinin hastalıkların tedavisinde ve 58 bitkinin gıda amacıyla kullanıldığı belirtilmiştir. Çalışmada 183 farklı yöresel adın kullanıldığı saptanmış olup bu yöresel adlar arasında, ülkemizin farklı yörelerinde kullanılmakla beraber, Ayvalık’ta kullanıldığı daha önceden kayıtlı olmayanlar da bulunmaktadır. Ayrıca araştırma bölgesinin florası ile Midilli Adası’nın (Yunanistan) florası karşılaştırılmış ve sonuçta Ayvalık’ta bulunan 752 taksondan 588 taksonun Midilli Adası’nda da yayılış gösterdiği tespit edilmiştir.

Saçlı ve ark. (2001), Kaz Dağı ve çevresinde yapmış oldukları etnobotanik ön çalışmada 57 taksonun yöresel isimleri ve 38 taksonun tıbbi kullanımlarını tespit etmişlerdir. Ayrıca 10 taksonun bitki çayı, 6 taksonun gıda ve 3 taksonun da boya olarak kullanıldığı bildirilmiştir.
Tuzlacı ve Aymaz (2001), Gönen (Balıkesir) bölgesinde yaptıkları bir çalışmada; 73’ü doğal ve 11’i kültür bitkisi olan 84 türe ait bitkinin tıbbi amaçlı olarak 247 farklı kullanımı (30 multiherbal reçete dahil) kayıt altına alınmıştır. Kaydedilen türler arasında *Origanum vulgare* L. subsp. *hirtum* (Link) Ietsw., *Asplenium adiantum - nigrum , Arum elongatum , Hypericum perforatum* L. subsp. *perforatum, Urtica dioica* L. subsp *dioica, Thymus longicaulis* subsp. *longicaulis* var. *subisophyllus, Salvia tomentosa* Mill., *Plantago major* L.

subsp. *major* ve *Sambucus ebulus* L. birçok hastalığın tedavisinde kullanılan en popüler bitkiler olduğu tespit edilmiştir. Halkın şifalı bitkileri daha çok kaynatma ve infüzyon yöntemlerini uygulayarak hemoroid, romatizma, mide ve böbrek rahatsızlıklarının tedavisinde kullandığı belirlenmiştir.

Ertuğ (2004), "Bodrum Yöresinde Halk Tıbbında Yararlanılan Bitkiler" adlı çalışmasında Bodrum yöresinde 350'yi aşkın yararlı bitki arasında 92'si doğal, 24'ü yetiştirilen toplam 116 bitkinin hastalıkların tedavisinde kullanımını saptamıştır. Yöre halkının bitkileri en sık karın ağrısı, bulantı ve hazımsızlık gibi mide rahatsızlıkları, idrar yolu ve böbrek rahatsızlıkları, öksürük ve yaraların tedavisinde kullandığını öğrenmişlerdir. İnfüzyon ve dekoksiyon yöntemleri çay adı altında en yaygın uygulama biçimidir, bunu lapa, bitki yağı ve bitki suyu (özellikle kekik türlerinde) uygulamalarının izlediği belirtilmiştir.

Ertuğ ve ark. (2004), "Buldan (Denizli) Etnobotanik Alan Araştırması 2003" adlı etnobotanik envanter proje çalışmalarında 2002-2003 yıllarında 130'a yakın kaynak kişi ile görüşerek 300'ü aşkın bitki örneği ve bunlara ait yerel bilgiler toplamışlardır. Toplanan 450 örnekten 21'i Türkiye'ye endemik 258 tür belirlemişlerdir. Bazı örtüşen kullanımlar da olmakla birlikte; 97 gıda, 108 ilaç, 11 yakacak, 41 yem bitkisi ve 46 bitkinin el sanatlarında ve farklı alanlarda yararlı olduklarını saptamışlardır.

Kıran (2006), "Kozan yöresi florasındaki tıbbi bitkiler ve bunların halk tıbbında kullanılışı" adlı yüksek lisans tez çalışmasında toplam 33 takson incelenmiştir. Çalışma sonuçları botanik, farmakognozi ve tıp tarihi literatürleri ve Dioskorides'in "De Materia Medica" isimli eserindeki reçetelerle benzerlik ve farklılıklarına göre rapor edilmiştir. Saptanan 33 bitkinin 9'u Dioskorides tarafından benzer amaçla kullanılırken, 20'sinin farklı amaçlarla kullanıldığı tespit edilmiştir. Bitkilerden 4'ü için ise De Materia Medica'da hiçbir kayda rastlanmamıştır.

Koçyiğit ve ark. (2006), Yalova'da tüm yerleşim köylerini ziyaret ederek 300 kaynak kişi ile görüşmüş ve tıbbi amaçla kullanılan bitkileri tespit etmişlerdir. Çalışma sonucunda; 27 familyaya ait 45 doğal taksonun tıbbi olarak kullanıldığı tespit edilerek, bu bitkilerin kullanılış nedenleri, uygulanış şekilleri araştırılmış ve kaydedilmiştir.

Onar (2006), “Bandırma (A1 (A), Balıkesir) ve Çevresinin Etnobotaniği” adlı yüksek lisans tez çalışmasında Bandırma ve çevresinde 119 kaynak kişiden elde edilen bilgilere göre 49 familya ve 98 bitki taksonunun etnobotanik kullanımını tespit etmişlerdir. Bunlardan 41 taksonun yiyecek ve baharat, 65 taksonun tıbbi amaçlı, 6 taksonu süs, 4 taksonu yakacak, 4 taksonu boya ve 15 taksonu da yöresel inanç, yapı malzemesi, arıcılık, ipek böcekçiliği ve kişisel bakım gibi diğer amaçlar için kullanıldıkları kayıt altına alınmıştır.

Sarı ve ark. (2006), “Batı Anadolu'da Halk İlacı Olarak Kullanılan Lamiaceae Türleri” adlı çalışmalarında Batı Anadolu’da (Afyon, Aydın, Balıkesir, Bursa, Çanakkale, Denizli, İzmir, Manisa, Muğla ve Uşak) 71 kaynak kişiyle görüşerek Lamiaceae familyasından bitkilerin halk ilacı olarak kullanımı ile ilgili 90 kayıt elde etmişlerdir. En fazla kullanımın Origanum cinsine ait olduğu ve bu cins içerisinde de en fazla oranda *Origanum onites* L.’in (İzmir kekiği) kullanıldığı bilgisi kaydedilmiştir. Lavandula özellikle L. stoechas’ın kullanımı ile ilgili de çok sayıda veri elde etmişlerdir. Bu cinsleri Rosmarinus, Melissa, Teucrium, Salvia, *Thymus* ve *Sideritis* cinslerine ait bitkiler izlemiştir. Lamiaceae familyasına ait bitkilerin genel olarak, kullanım amacı üşütmeden kaynaklanan boğaz, mide, karın ağrısı gibi rahatsızlıklara karsı yoğunlaşmış ve çoğunlukla çay gibi demlenip içilerek tüketildikleri belirtilmiştir.

Aslan ve ark. (2007), Batı Anadolu Bölgesinde 27 ilde yaptıkları çalışmada 20 familyaya ait 42 bitki türünü içeren 106 adet tıbbi bitki örneği toplanarak tayin etmişlerdir. Bunların yerel isimleri, kullanılan kısımları, hazırlanma şekilleri ve tedavideki kullanılışı kayıt altına alınmıştır. Kullanımı en sık olan bitki familyalarının Lamiaceae ve Asteraceae olduğu ve en fazla üriner sistem hastalıklarında bitkilerin kullanıldığı bildirilmiştir.

Satıl ve ark. (2007), 2004-2006 yıllarında Kazdağı Milli Parkı ve çevresinde yaptıkları çalışma ile bölge halkının çeşitli amaçlarla kullandığı bitkilere ilişkin bir etnobotanik envanter hazırlamışlardır. Çalışma kapsamında 118 kaynak kişi ile görüşülmüş, 83 familyaya ait 242 takson tespit edilmiştir. Bunların 153’ü gıda, 130’u ilaç, 16’sı yakacak, 25’i yem, 41’i el sanatları ve 65’inin de farklı amaçlarla kullanıldıkları belirlenmiş ve bitkilerin en yaygın kullanımın gıda amaçlı olduğu bilgisi kaydedilmiştir.

Kargıoğlu ve ark. (2008), Batı Anadolu’da yaptıkları etnobotanik çalışmada 11 köye giderek 90 kaynak kişi ile görüşmüşlerdir. Çalışma alanında toplam 129 farklı yabani bitki kullanımı

kaydetmişlerdir. Bu bitkilerden 43 familyaya ait 93 bitki taksonunun tıbbi, gıda, yem, boya, yakacak ve çeşitli amaçlar için kullanıldığını belirtmişlerdir.

Satıl ve ark. (2008), "Madra Dağı (Balıkesir/ İzmir) ve Çevresinde Etnobotanik Bir Çalışma" adlı çalışmalarında 45 kaynak kişiyle görüşme yaparak etnobotanik kullanımı olan 115 takson tespit etmişlerdir. Bu taksonların 52'si gıda, 46'sı ilaç, 19'u yem, 14'ü el sanatları ve 10 tanesi süs olarak kullanıldığını tespit etmişlerdir. 12 bitki türünün ise ticaretinin yapıldığı belirlenmiştir.

Kendir ve Güvenç (2010), "Etnobotanik ve Türkiye'de Yapılmış Etnobotanik Çalışmalara Genel Bir Bakış" adlı çalışmalarında ülkemizde 1998-2008 yılları arasında yapılan tüm çalışmalar taranmış bunların arasında nitelikli bulunan 91 etnobotanik çalışmayı değerlendirilerek özetlemişlerdir. İncelenen çalışmalara göre en fazla etnobotanik çalışmanın İç Anadolu Bölgesi'nde yapıldığı ve halkımızın bitkileri en çok tedavi ve gıda amacıyla kullandığı bilgisini kaydetmişlerdir.

Polat (2010), "Havran ve Burhaniye'de (Balıkesir) Etnobotanik Araştırmaları" isimli doktora tez çalışmasında 239 kaynak kişi ile görüşülmüş, ilk ve ortaöğretim seviyesinde 400 öğrenciye anket uygulanmıştır. Yapılan çalışmalar sonucu 76 familya ve 194 cinse ait tür ve tür altı seviyede 239 bitki taksonunun etnobotanik kullanımları kayıt altına alınmıştır. Tespit edilen bitkilerden 141 taksonun gıda, 118 taksonun tedavi, 46 taksonun el sanatları, 34 taksonun süs, 30 taksonun hayvan yemi ve 20 taksonun ve yakacak olarak yörede kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca arıcılık, avcılık, çatı örtüsü, yatıştırıcı, çocuk oyunları, koku verici vb. çok değişik alanlarda kullanıma sahip 40 takson saptandığı bilgisini vermişlerdir.

Uysal ve ark. (2010), "Kapıdağ Yarımadası'nın (Türkiye) Etnobotanik Özellikleri" adlı çalışmalarında yarımadada yaşayan 119 kişi ile görüşerek 47 familyaya ait 88 taksonun etnobotanik özelliklerini tespit etmişlerdir. Buna göre bu taksonlardan, 44'ü tıbbi, 40'ı gıda, 4'ü boya ,12'si diğer amaç, 4'ü yakıt, 5'i süs amacıyla kullanılmaktadır.

Kayabaşı (2011), "Manyas ve Köylerinde Etnobotanik Bir Çalışma" adlı yüksek lisans tezinde 115 kaynak kişi ile görüşerek 62 familyaya ait 173 bitki türünü kayıt altına almıştır. Bunlardan 80 takson tıbbi, 79 takson gıda, 36 takson hayvan yemi, 28 takson süs bitkisi, 17

takson el sanatları, 14 takson yakacak, 9 takson boya olarak kullanılmaktadır. 19 takson ise diğer amaçlar için (arı çekici, balık yakalama, ticari, nazar, koruyucu) kullanıldığı bilgisi verilmiştir.

Polat ve ark. (2011), "Edremit Körfezi'nin (Balıkesir) arı bitkileri üzerine bir araştırma" adlı çalışmada Balıkesir'in Edremit, Havran, Burhaniye ilçelerine bağlı 21 köyü gezerek arı yetiştiriciliği yapan 80 kişi ile görüşmüşlerdir. Arıların en fazla konduğu 34 bitki taksonu belirlenerek bal arılarının en fazla ziyaret ettiği bitkilerin Asteraceae, Boraginaceae, Fabaceae, Lamiaceae ve Cistaceae familyalarına bağlı taksonlar olduğu görülmüştür. Bu familyalardan ise bal arılarının en çok *Echium plantagineum* L., *Helianthus annuus* L., *Origanum* spp., *Paliurus spina-christi* P. Mill., *Vitex agnus-castus* L., *Cistus* spp., *Trifolium* spp. ve *Cercis siliquastrum* türlerine konduğunu gözlemlemişlerdir.

Polat, Satıl (2012), "An Ethnobotanical Survey of Medicinal Plants in Edremit Gulf (Balıkesir–Turkey)" adlı Edremit Körfezi yöresi halkı tarafından tıbbi amaçlarla toplanan bitkilerin tespit edilmesi ve bu bitkilerin kullanım alanlarının ve yöresel adlarının belgelenmesi amacıyla yapılmış olan çalışmada 50 familyaya ait toplam 118 tıbbi bitki tespit edilmiştir. Bu bitkilerden 99 tür yabani, 19 tür de kültür bitkisidir. Tedavi amacıyla kullanılan en yaygın familyaların sırasıyla Lamiaceae, Asteraceae, Rosaceae olduğu, en yaygın uygulama yöntemlerinin infüzyon ve kaynatma ve en sık kullanılan türlerin *Hypericum perforatum* L. subsp. *perforatum*, *Lavandula stoechas* L. subsp. *stoechas*, *Salvia tomentosa* Mill., *Origanum onites* L., *Origanum vulgare* L. subsp. *hirtum* (Link) Ietsw. ve *Teucrium polium* L. subsp. *polium* olduğu bilgisi verilmiştir.

Polat ve ark. (2012), "Doğu Anadolu Bölgesinde Yapılmış Etnobotanik Araştırmalar Üzerine Değerlendirmeler" adlı Türkiye'nin en geniş coğrafi alanını kapsayan ve biyoçeşitlilik açısından da en zengin bölgelerinden olan Doğu Anadolu'da yapılan etnobotanik içerikli araştırmaları topluca değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Çalışma kapsamında yapılan taramalarda 132 etnobotanik içerikli araştırma ve 15 tez olmak üzere toplam 147 araştırma tespit etmişlerdir. Bölgede en fazla etnobotanik içerikli çalışmanın Elazığ, Van ve Erzurum illerinde yapıldığı saptanmıştır. Bölgede yapılmış çalışmalarda araştırmacıların daha çok tıbbi, gıda ve boya bitkileri üzerinde yoğunlaştıkları görülmüştür.

Uysal ve ark. (2012), Ayvacık (Çanakkale)'de tıbbi bitkiler üzerine yaptıkları etnobotanik çalışmalarında 24 familyaya ait 43 taksonun tıbbi amaçla kullanıldığını tespit etmişlerdir. Bu bitkilerin sırasıyla en sık olarak öksürük, mide ağrısı, böbrek rahatsızlıkları ve soğuk algınlığı tedavisinde kullanıldığı belirtilmiştir.

Alkaç (2013), "Alaçam Dağları (Balıkesir) Bigadiç İlçesi Bölümündeki Ekonomik Önemi Olan Bazı Bitkiler ve Etnobotanik Özellikleri" adlı yüksek lisans çalışmasında etnobotanik kullanımı olan 35 familya ve 65 cinse ait 75 bitki taksonu tespit etmiştir. Bunlardan 41 taksonun gıda, 44 taksonun tıbbi, 12 taksonun baharat ve çay, 11 taksonun hayvan yemi ve yakacak ve 8 taksonun diğer amaçlarla yöre halkı tarafından kullanıldığı bilgisi verilmiştir.

Sargın (2013), "Alaşehir ve Çevresinde (Manisa) Tarımsal Biyoçeşitlilik ve Etnobotanik Araştırmaları" isimli doktora tez çalışmasında, 389 kaynak kişi ile görüşmüş ve 500 ilköğretim okulu öğrencisine anket çalışması uygulamıştır. Çalışmalar sonucunda; 69 familya ve 201 cinse ait tür ve tür altı seviyede 241 bitki taksonunun yöre halkı tarafından kullanıldığını tespit etmişlerdir. Tespit ettikleri bitkilerden 210 taksonun tıbbi, 144 taksonun gıda, 107 taksonun hayvan yemi, 105 taksonun el sanatları ve 35 taksonun ise süs bitkileri olarak kullanıldığını belirtmişlerdir. Ayrıca böcek kovucu, mantar ve küf önleyici, arıcılık, avcılık, çit-çatı örtüsü, tutkal, çocuk oyunları, hayvanlar tarafından sevilmeyen, zararlı, zehirli bitkiler ile bitkisel yağ, sabun eldesi ve inanç olmak üzere farklı alanlarda kullanıma sahip 126 taksonu kayıt altına almışlardır.

Sargın ve ark. (2013), "Alaşehir Manisa yöresindeki aktarlarda satılan tıbbi bitkiler ve kullanım özellikleri" adlı çalışmalarında Alaşehir (Manisa) ve çevresinde tıbbi bitkiler satan 4 aktar dükkânı tespit ederek bu aktarlarda satılan tıbbi bitkilerden örnekler alarak bitki teşhislerini yapmışlardır. Araştırma sonucunda yörede tıbbi amaçlarla kullanımı yaygın olan 29 familyaya ait 52 takson belirlemişlerdir. Aktarlarda satışı en fazla olan türlerin bilyalı kekik (*Origanum onites* L.), civanperçemi (*Achillea millefolium* L.) ve keten (*Linum usitatissimum* L.) olarak tespit etmişlerdir. Tıbbi bitkilerin aktarlar tarafından yöre halkına daha çok mide-bağırsak, soğuk algınlığı, gribal enfeksiyonlar, romatizma, bronşit ve zayıflama gibi rahatsızlıklar için satıldığı ve bu bitkilerin daha çok infüzyon, dekoksiyon ve toz gibi yöntemlerle kullanıldığı kayıt altına alınmıştır.

Selvi ve ark. (2013), “Kazdağlarından (Balıkesir-Edremit) Toplanan ve Çay Olarak Tüketilen Tıbbi ve Aromatik Bitkiler” adlı çalışmalarında Balıkesir’in Edremit ilçesi ve çevresindeki 5 beldede (Kadıköy, Zeytinli, Akçay, Güre ve Altınoluk) 20 aktar ve 7 halk pazarı gezerek halkın kullandığı bitkileri tespit etmişlerdir. Tespit edilen 3 familyaya ait 11 bitkinin en fazla Lamiaceae familyasına ait olduğunu belirtmişlerdir. Bitki çaylarının halk tarafından en çok diüretik, midevi ve gribal enfeksiyonların endikasyonunda kullanıldığını tespit etmişlerdir.

Tütenocaklı (2014), “Yenice (Çanakkale) ve çevresinde tarımsal bitki biyoçeşitliliği ve etnobotanik araştırmalar” adlı etnobotanik envanter ve tarımsal bitki biyoçeşitliliğini amaçlayan doktora tez çalışmasında 57 familyaya ait etnobotanik kullanıma sahip 175 takson tespit etmişlerdir. 175 bitki taksonundan 95 tanesi yörede doğal olarak yetişirken, 80 taksonun tarımsal ekiminin yapıldığı belirtilmiştir. Bunlardan 112 takson gıda, 79 takson halk ilacı olarak, 9 takson yakacak olarak, 34 takson süs bitkisi olarak, 9 takson hayvan yemi olarak, 15 takson el sanatlarında ve 15 takson da değişik (çit, çardak, sabun, süpürge vs. gibi) amaçlarla kullanıldığı bildirilmiştir.

Arı ve ark. (2015), “Afyonkarahisar-Türkiye'de Kullanılan Bitkilerin Etnobotanik Araştırması” çalışmalarında 46 kaynak kişiyle yapılan görüşmeler sonucu yöre halkı tarafından etnobotanik kullanımı olan 39 familyaya ait 93 cins ve 130 bitki taksonu tespit edilmiş olup toplam 178 etnobotanik kullanım kaydetmişlerdir. Bunların 84’ü tıbbi, 68’i yemek, 16’sı yem, el sanatları ve 3’ü diğer kullanımlardır.

Bulut ve ark. (2015), Bayramiç (Çanakkale)’de şifalı bitkiler üzerine yaptıkları etnobotanik çalışmalarında 135 kaynak kişiyle görüşme yaparak 39 familya 89 taksona ait bitkilerin 192 tıbbi kullanımını tespit etmişlerdir. Ayrıca kültürel önem indeksi (CI), tıbbi önem indeksi (MI) ve kullanım bilgisi (UR) hesaplanmıştır.

Güler ve ark. (2015), “Bozüyük'te (Bilecik–Türkiye) geleneksel şifacılar tarafından kullanılan şifalı bitkiler” üzerine yaptıkları çalışmada 60 kaynak kişi ile görüşme sonucunda 47 familyaya ait 104 bitki türü tespit etmişlerdir. 59'u yabani, 45'i kültür bitkisi olan taksonlardan en yaygın yabani tür familyaları Lamiaceae, Apiaceae, Fabaceae, Asteraceae, Polygonaceae, en yaygın kültürü yapılan familyalar ise Rosaceae, Brassicaceae ve Poaceae familyalarına ait olduğu belirtilmiştir. En sık kullanılan hazırlama yöntemi %45 oranı ile

infüzyon olup kullanım değerine (UV) göre en önemli bitki familyaları Apiaceae ve Fabaceae'dir. Çalışma analizi FIC, UV ve FL değerleri hesaplanarak yapılmıştır.

Kalankan ve ark. (2015), "Kaz Dağı'nda (Balıkesir/Türkiye) tıbbi ve aromatik yabani bitkiler ve geleneksel kullanımları" adlı çalışmalarında bölgede kullanıldığı belirlenen 24 familyaya ait toplam 51 bitki takson ve bunların geleneksel kullanımlarını tespit etmişlerdir. Bu 24 familyaya ait en yaygın kullanılan taksonlar Lamiaceae (13 takson), Asteraceae (4 takson) ve Malvaceae'dir (4 takson). Yöre halkı tarafından bu bitkilerin daha çok soğuk algınlığı, mide rahatsızlıkları ve yemek olarak kullanıldığı, en çok tercih edilen kullanım şeklinin infüzyon olduğu bildirilmiştir.

Kökçü ve ark. (2015), "Çanakkale kent merkezindeki aktarlarda satılan tıbbi bitkiler" adlı çalışmasında Çanakkale kent merkezinde bulunan ve tıbbi bitki ticareti yapan 10 aktarı ziyaret etmiş tıbbi amaçla 92 familyaya ait 244 cins ve 280 bitki taksonunun satıldığını tespit etmişlerdir. Takson sayısı bakımından en büyük 4 familya Asteraceae, Rosaceae, Fabaceae ve Lamiaceae'dir. Bu bitkilerin kullanım amaçları; cilt hastalıkları ve saç bakımı, solunum sistemi, sindirim sistemi, üriner sistem ve dolaşım sistemi rahatsızlıkları olarak belirlenmiştir. Bu bitkilerin kullanım şekillerini incelediklerinde %25'i yenilerek kullanılırken, diğerleri dekoksiyon, infüzyon, tıbbi yağ ve lapa şekilde kullanıldığı kayıt altına almışlardır.

Bulut (2016), Marmara Adası'nın (Balıkesir-Türkiye) tıbbi ve yabani gıda bitkileri üzerine yaptığı çalışmada adada yaşayan 30 kaynak kişi ile görüşerek geleneksel halk ilacı olarak kullanılan 22 bitki taksonu tespit etmiştir. Bu bitkilerin 9'u aynı zamanda gıda olarak da kullanılmakta olup 18 taksonun bölge için yabani beslenme kaynağı olduğunu belirtmiştir. Bölgede ilaç olarak en çok kullanılan bitkiler *Salvia fruticosa* Mill.*, Hypericum perforatum* L. subsp. *perforatum, Ficus carica* L. ve *Mentha spicata* L.'dir. Bitkiler çoğunlukla karın ağrısı, soğuk algınlığı ve hemoroidde kullanılmaktadır. Gıda için en yaygın olarak kullanılan türlerin ise *Salvia fruticosa* Mill.*, Arbutus unedo* L.*, Rhus coriaria* L. ve *Rubus sanctus* Schreb. olduğu bildirilmiştir.

Güner ve ark. (2016), "Balıkesir Aktarlarında Satılan Yabani Tıbbi Bitkiler ve Kullanım Özellikleri" adlı çalışmalarında 18 aktar dükkanı ziyaret edilmiş ve yöre halkının en fazla tükettiği tıbbi bitkiler belirlenmiştir. Çalışma sonucunda, aktarlarda satılan 25 familyaya ait

46 taksonun tıbbi amaçlarla aktarlarda satıldığı tespit edilmiştir. Yöre halkının bitkileri daha çok infüzyon ve dekoksiyon yöntemleriyle çay olarak tükettiği görülmüş ve daha çok üst solunum yolu enfeksiyonları başta olmak üzere midevi ve diüretik gibi rahatsızlıkları gidermede kullandıkları tespit edilmiştir.

Nath (2016), "Savaştepe ve Kepsut (Balıkesir) Yörelerinde Etnobotanik Araştırmalar" adlı doktora tez çalışmasında 510 kaynak kişi ile görüşmüş ve etnobotanik açıdan kullanımı olan 72 familyaya ait 304 doğal bitki taksonu saptamıştır. Bunlardan 13 takson endemiktir. Çalışma sonucunda, halk arasında kullanılan 245 taksonun tıbbi amaçla, 120 taksonun gıda olarak, 47 taksonun hayvan yemi ve hayvanlarda tedavi amacıyla, 28 taksonun boyamada, 7 taksonun kozmetik amaçla, 57 taksonun farklı amaçlarla kullanıldığı rapor edilmiştir.

Uzun ve ark. (2016), Eskişehir ili Mihalgazi ilçesinde yerel halk tarafından kullanılan şifalı bitkiler hakkındaki geleneksel bilgileri kayıt altına almak amacıyla yaptıkları çalışmada 6 köyde 189 kaynak kişiyle görüşmüşlerdir. Çalışma sonucunda 34 familyaya ait 52 şifalı bitkinin yöre halkı tarafından kullanıldığını kaydetmişlerdir. Toplanan verilerin analizi, göreceli önem (RI) ve bilgilendirici konsensüs faktörü (FIC) kullanılarak yapılmıştır. Tıbbi bitkilerle tedavi edilen hastalıklar, Dünya Sağlık Örgütü tarafından kullanılan Uluslararası Hastalık Sınıflandırması tarafından kullanılan sınıflandırmaya göre 13 kategoride gruplandırmışlardır. RI, kendisine atfedilen farmakolojik özelliklerin normalleştirilmiş sayısına ve etkilediği vücut sistemlerinin (BS) normalleştirilmiş sayısına dayalı olarak her bir tıbbi tür için hesaplamışlardır.

Satıl ve ark. (2017), "Balıkesir'de yayılış gösteren parazit bitkilerin etnobotanik özellikleri" adlı çalışmalarında Balıkesir ve çevresinde yayılış gösteren parazit bitkileri tespit ederek bu taksonların yerel adları ve kullanım alanlarını belirlemişlerdir. Araştırma alanında 4 familyaya ait toplam 13 parazit bitkinin yayılış gösterdiği ve bu taksonlardan 6'sının etnobotanik kullanımı olduğunu tespit etmişlerdir. Bölgede yaptıkları etnobotanik çalışmalar sonucunda halkın parazit bitkileri daha çok tıbbi amaçlarla kullandığı, bunu gıda ve hayvan hastalıklarındaki kullanımlarının takip ettiği belirtilmiştir.

Selvi ve ark. (2018), "Edremit Körfezi'nin (Balıkesir) sofralarda kullanılan yabani otları" adlı çalışmada Edremit Körfezinde bulunan 1 belde (Küçükkuyu/Çanakkale) ve 4 ilçedeki (Edremit, Burhaniye, Gömeç, Ayvalık) semt pazarlarını ve bazı kırsal köyleri ziyaret ederek

sattıkları otların sofralardaki kullanım şekillerini kayıt altına almışlardır. Araştırma sonucunda 26 familyaya ait 58 taksonun sofralarda kullanıldığı ve daha çok sebze, salata, baharat ve turşu yapımında tüketildiği belirtilmiştir.

Aladı ve ark. (2019), "Edremit Körfezi (Balıkesir) semt pazarlarında satılan yabani meyveler ve tıbbi kullanımları" adlı çalışmada Edremit Körfezi kıyısındaki ilçeler (Edremit, Burhaniye, Gömeç, Ayvalık) in halk pazarlarında satılan yabani meyveler ve bu meyvelerin tıbbi kullanımlarını araştırmışlardır. Çalışmada 75 kaynak kişi ile görüşme yaparak meyvelerin tıbbi kullanımları hakkında etnobotanik sorular yöneltmişlerdir. Çalışma sonucunda, 13 familyaya ait 33 yabani meyvenin köylüler tarafından toplandığı ve semt pazarlarında ticari amaçlarla sattıklarını tespit etmişlerdir. En fazla kullanımı olan familyalar; Rosaceae (16 takson) ve Moraceae (3 takson)' dir. Ayrıca yabani meyvelerin 35 farklı hastalığın tedavisinde gıda takviyesi olarak kullanıldığını kayıt altına almışlardır. Yabani meyvelerin takviye olarak en fazla tüketildiği hastalıklar diyabet hastalıkları, böbrek taşı, kolesterol, kabızlık, tansiyon, ishal ve üst solunum yolları enfeksiyonlarıdır.

Batkan (2019), "Çardak (Denizli) yöresinde etnobotanik bir çalışma" adlı yüksek lisans tez çalışmasında yörede yaşayan 75 kaynak kişi ile görüşmeler sonucunda etnobotanik özellikleri bulunan 89 tür ve bu türlere ait 125 farklı kullanım tespit etmişlerdir. Bu türlerin 36 tanesinin gıda, 11 tanesinin çay, 6 tanesinin baharat ve aroma verici, 38 tanesinin tedavi amaçlı, 4 tanesinin süpürge olarak, 7 tanesinin dekorasyon ve peyzaj amacıyla, 11 tanesinin hayvan yemi ve 12 tanesinin diğer amaçlarla kullanıldığı kayıt altına alınmıştır.

Şahin (2019), "Kemalpaşa (İzmir) Kırsalında Etnobotanik" adlı doktora tez çalışmasında İzmir iline bağlı Kemalpaşa İlçesi'nin özellikle dağ köylerinde yaşayan insanların kullandıkları bitkiler belirlenmiştir. Çoğu dağ köyü olmak üzere 13 köyde 103 kişiyle yapılan görüşmeler sonucunda 45 familyaya ait 87 bitki taksonunun etnobotanik kullanımı tespit edilmiştir. Tespit edilen 87 bitki türü arasından sırasıyla 47 taksonun gıda (yiyecek, baharat, çay, sakız, kahve), 49 taksonun halk ilacı (insan tedavisi, hayvan tedavisi), 17 taksonun el sanatları (süpürge, sepet, nazarlık, tespih, kolye, kovan, alet sapı, boya), 3 takson yakacak amaçlı kullanımını saptamışlardır. Buna ilaveten, ipek böcekçiliği, koku verici, böcek ve haşerat kovucu, ağaç aşılama, çit, kuş tuzağı, oyuncak, ritüel vb. diğer kullanım amaçlarına sahip 12 takson kayıt altına alınmıştır.

Bellikci (2020), “Türkiye’nin Etnobotanik Veri tabanı” adlı doktora tez çalışmasında ülkemizde 1928-2014 yılları arasında yapılmış ve yayınlanmış etnobotanik veri içeren çalışmaları derleyerek bu çalışmaların içeriğini sistematik olarak bir veri tabanına aktarmıştır. Yapılan taramalar sonucunda bitki teşhisine dayalı toplam 35 kitap, 270 araştırma makalesi, 52 derleme makale, 174 bildiri ve 120 tez çalışması olduğu belirlenmiştir. Bibliyografyadaki çalışmalardan 930'unun içerikleri veri tabanına aktarılarak toplam 81.526 adet kullanım kaydı girilmiştir. Bitkilerin kullanım amaçlarına göre dağılımları incelendiğinde en çok taksonun sırasıyla; insan sağlığı (1904 takson), gıda (1406 takson), yem (663 takson), boya (279 takson), süsleme-süs bitkisi (233 takson) ve hayvan sağlığı (192 takson) için kullanıldığı tespit edilmiştir. En çok taksonun kullanıldığı familyalar Asteraceae (363 takson), Lamiaceae (315 takson) ve Fabaceae (260 takson) olarak belirlenmiştir. Etnobotanik kullanımı en çok çalışmada kaydedilmiş olan türler arasında ise sırasıyla *Urtica dioica* L. subsp. *dioica*, *Rosa canina* L., *Juglans regia* L., *Hypericum perforatum* L. subsp. *perforatum* yer almaktadır.

Kıncal ve ark. (2021), “Ula (Muğla) ilçesinin etnobotanik özellikleri” adlı çalışmalarında 128 kaynak kişi ile görüşerek 53 familyaya ait 123 bitki türü kaydetmişlerdir. Bu bitkilerden 70’i yörede doğal yayılışa sahip, 45’i halk tarafından yetiştirilmektedir. Yörede kullanılan bitkilerden 71 taksonun tıbbi, 69 taksonun gıda, 28 taksonun yakacak, süpürge ve eşya yapımında ve 2 taksonun temizlik ve bakım amaçlı kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tanaydın vd., (2022)’nın yaptığı çalışmada Bigadiç ilinde yöre halkının gıda amaçlı kullandığı bitkilerin etnobotanik özellikleri araştırılmıştır. Çalışmada 76 erkek ve 28 kadın olmak üzere toplam 104 kaynak kişiyle görüşmeler sonucunda 26 familyaya ait toplam 51 taksonun gıda amaçlı kullanıldığı tespit edilmiştir. En fazla Gıda amaçlı kullanılan familyalar; Rosaceae (%18), Lamiaceae (%12), Cucurbitaceae (%7), Fabaceae (%7) ve Moraceae (%7) olarak belirlenmiştir. Halk arasında en çok kullanılan ilk beş cins ise *Triticum* (21), *Sesamum* (19), *Origanum* (17), *Portulaca* (14) ve *Vitis* (14) olarak sıralanmıştır. Bu bitkilerin çoğunlukla meyve/tohum (32), yaprak (17) ve kök/gövde (3) kısımlarının yemek (22), meyve ve meyve suyu (21), baharat (7), tıbbi çay (5), yağ (4) ve pekmez/reçel (3) olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda, özellikle kırsal kesimde yabani bitkilerin yiyecek olarak kullanımında daha fazla çeşitlilik gözlenmiştir.

Aladı ve ark. (2022), "Yenilebilir Doğal Bitkilerin Etnobotanik ve Gastronomik Açıdan Değerlendirilmesi: Edremit Körfezi (Balıkesir) Örneği" adlı Edremit, Burhaniye, Gömeç ve Ayvalık ilçelerini kapsayan çalışmalarında doğal olarak yetişen yenilebilir otları tespit ederek yöre insanları tarafından hangi yemeklerde kullanıldığı ve diğer etnobotanik kullanımları ortaya konulmuştur. Araştırma sonucunda yemeklerde kullanılan 21 familyaya ait 45 cins ve 56 takson tespit edilerek bu bitkilerin daha çok yaprak ve toprak üstü kısımlarının yemeklerde kullanıldığını belirtmişlerdir.

Arasan (2022), "Kozak Yaylası (Bergama) ve Çevresinde Etnobotanik Araştırmalar" adlı doktora tezinde 166 kaynak kişi ile görüşülerek, 60 familyaya ait 157 bitki taksonunun etnobotanik kullanımlarını tespit etmiştir. Bitkilerin kullanım amaçlarından 133'ünün tıbbi, 25'inin gıda, 11'inin araç ve gereç, eşya, 11'inin boya, 11'inin el sanatları ve güzellik amaçlı, diğer bitkilerin ise nazar, süpürge, böcek kovucu, yapıştırıcı, yem gibi amaçlarla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Polat (2022), "Bergama (İzmir) Semt Pazarlarındaki Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri" adlı yüksek lisans tezinde ilçe merkezindeki semt pazarlarında 259 kaynak kişi ile yapmış olduğu anket çalışmasında 34 familyaya ait 69 cins ve 73 adet tür ve alttür seviyede bitki taksonu kayıt altına almıştır.

Akan ve ark. (2023), "Karaköprü (Şanlıurfa)'da gıda olarak tüketilen yabani bitkiler üzerinde etnobotanik bir araştırma" adlı çalışmada 50 kaynak kişi ile birebir görüşmeler yaparak toplamda 28 farklı familyaya ait 57 yabani bitkinin gıda amaçlı olarak kullanıldığını tespit etmişlerdir. Bu bitkilerden *Bellevalia pseudolongipes* türü endemiktir.

Akbulut ve ark. (2023), Gümüşhane ilinde yapmış oldukları çalışmada 135 kaynak kişi ile görüşerek başta tıbbi ve gıda olmak üzere farklı amaçlarla etnobotanik kullanımı olan 74 takson kayıt altına almışlardır. Bitkilerin kullanım değeri (UV), bilgi rıza faktörü (ICF) ve aslına uygunluk düzeyi (FL) nicel indeksleri kullanılarak analiz etmişlerdir.

Selvi ve ark. (2023), Ayvalık ilçesinde kırsalda yaşayan halkın hayvan hastalıklarının tedavisinde kullandıkları şifalı bitkileri incelemişlerdir. Araştırmada çoban ve çiftçi gibi meslek grubundan 50 kaynak kişi ile görüşerek bilgi toplamışlardır. Toplanan veriler RFC, ICF, UV, FL, PPV ve FUV ile analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda; 25 familyaya ait 44 cins

ve toplam 46 bitki taksonunun etnomedikal olarak kullanıldığını ve en çok atıfta bulunulan familyaların Hypericaceae (FUV = 0.7), Oleaceae (FUV = 0.6), Pinaceae (FUV = 0.4) ve Amaryllidaceae (FUV = 0.35) olduğunu tespit etmişlerdir. Bitkilerin en sık kullanılan kısımlarının yapraklar (PPV 0.31) olduğu ve en çok infüzyon yöntemiyle hazırlandığı kayıt altına alınmıştır. *Hypericum perforatum* L. subsp. *veronense* (UV), yerel halk tarafından en yaygın olarak reçete edilen bitki türüdür. Taşınan hastalıkları ICF değerlerine göre 11 hastalık kategorisine ayrılmış ve en fazla sayıda bitki taksonunun gastrointestinal, laktasyon, dermatolojik ve parazitik bozuklukları tedavi ettiği bildirilmiştir.

Yüksel (2023), "Serik (Antalya) İlçesinde Geçmişten Günümüze Yerel Halkın Bitki Kullanımlarının İncelenmesi" adlı doktora tezinde 136 kaynak kişi ile görüşerek etnobotanik kullanımı olan 75 familya ve 199 cinse ait tür ve tür altı seviyede 269 bitki taksonu tespit etmiştir. Bu bitkilerin sırasıyla 159 takson gıda, 122 takson tıbbi, 82 takson hayvan yemi, 51 takson el sanatları, 28 takson arı bitkisi, 26 takson yakacak, 20 takson sosyal kullanım ve 15 takson ticari kullanımları olduğu tespit etmiştir. Ayrıca çocuk oyunu, mit/inanç, sakız, zehirli, haşere/yılan kovucu, deterjan/sabun vb. farklı alanlarda kullanımı olan 131 taksonu kayıt altına almıştır.

Çelik (2024), tarafından 2021-2023 yılları arasında Gaziantep'in Karkamış ve Oğuzeli ilçelerinde gerçekleştirilen yüksek lisans çalışmasında 20 köye ait etnobotanik çalışma yapılmıştır. Araştırma alanı içinde 144 kaynak kişi ile görüşülerek yapılan çalışmada 48 familyaya ait 140 taksonun etnobotanik kullanımı tespit edilmiştir. Bu taksonların 92'si tıbbi, 75'i gıda, 26'sı eşya, 20'si yem, 16'sı yakacak, 12'si oyuncak, 7'si süs, 7'si koruma, 7'si kozmetik, 6'sı aroma, 5'i nazar ve bereket, 5'i hayvancılık, 2'si boyar madde amaçlı kullanıldığı belirlenmiştir. Çalışma alanı içerisinde 35 taksona ait yöreye özgün kullanım şekilleri ve 9 taksona ait etnobotanik bilgiler ilk kez bu çalışmada verilmiştir.

Kaynak araştırmasında Yunanistan ve Midilli Adası üzerine yapılmış bilimsel araştırmalar da tespit edilmiştir.

Brussell (2004), Yunanistan'ın Pelion Dağı bölgesinde yapılan çalışmada halkın tedavi amacıyla kullandığı tıbbi bitkiler çalışılmıştır. Çalışmada; bölgedeki yerel pazarlar ziyaret edilerek kaynak kişilerle görüşülmüş ve tıbbi amaçla kullanılan 77 familyaya ait 225 bitki

taksonu tespit edilmiştir. Çalışmada eski ve modern tıbbi bitki kullanımları karşılaştırılmış, az bilinen bazı narkotik ve psikoaktif bitkilerle ilgili bilgiler de kayıt altına alınmıştır.

Hanlidou ve ark. (2004), Selanik'te (Yunanistan) geleneksel dükkanlar, modern mağazalar ve bitki pazarlarında bulunan şifalı bitkiler üzerinde bir çalışma yapmışlardır. Çalışmada, 18 pazar noktası ziyaret edilmiş olup 72 familyaya ait toplam 172 bitki taksonu tespit edilmiştir. Bunlardan yaklaşık 100 taksonun tedavi amaçlı olarak kullanıldığı ve en sık kullanılan hastalıkların gastrointestinal sistem başta olmak üzere ürogenital, solunum yolu ve psikiyatrik hastalıklar olduğu kaydedilmiştir.

Skoula ve ark. (2009), Girit'te (Yunanistan) yaptıkları etnobotanik çalışmada iki kırsal alan seçerek 109 yaşlı kaynak kişiyle görüşme yapmışlardır. Görüşmelerde 1400'den fazla yerel bitki ismi alınmış ve bunlardan 173 yabani bitkinin gıda olarak tüketildiği kaydedilmiştir. Bunların çoğu çiğ, haşlanmış ya da zeytinyağında pişirilmiş yapraklı sebzeler olup diğerleri ise taze ve kuru olarak baharat ya da infüzyon olarak tüketilen aromatik bitkilerdir. Tedavi amaçlı kullanılan 160 bitki türü rapor edilmiş ve bunların özellikle cilt, yaralar, iltihaplar, sindirim, solunum, kardiyovasküler, idrar, üreme, endokrinolojik, miyo-iskelet problemleri, yatıştırıcılar ve zehirlenmeye karşı kullanıldığı kayıt altına alınmıştır. Çeşitli el sanatları için kullanımı tespit edilen 175 bitki türünün, 73'ünün tanen ve boyar madde kaynağı olduğu kaydedilmiştir. Ayrıca 36 taksonun kaşık, kutu, mobilya, baston, tarım aletleri gibi ağaç kesme nesneler için kullanıldığı, 25 taksonun sepetler, ipler, sandalyeler, şapkalar, şilteler, minderler, eyerler, süpürgeler için kullanıldığı, 9 bitki taksonunun yapıştırıcı yapımı, 11 taksonun müzik aleti yapımı ve 5 taksonun oyuncak olarak kullanıldığı bildirilmiştir.

Axiotis ve ark. (2018), Kuzey Ege Bölgesi'ndeki Yunan adalarında (Limni, Agios Efstratios, Lesvos, Sakız, Psara, Oinousses, Samos, İkarya ve Fourni) yaptıkları çalışmada, bölgedeki tıbbi bitkilerin geleneksel kullanımlarının durumunu değerlendirmişlerdir. Çalışmada, 200 kaynak kişiden (100 erkek ve 100 kadın) yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla bilgi toplanmış olup 52 familyaya ait tıbbi öneme sahip yaklaşık 109 yabani bitki kayıt altına alınmıştır. Bu bitkilerden *Sideritis sipylea* Boiss*., Origanum sipyleum* L*., Thymus sipyleus* Boiss*., Pistacia lentiscus* L*., Verbascum ikaricum* Murb. gibi endemik ve nesli tükenmekte olan türlerin yerel halk tarafından farklı rahatsızlıkları tedavi etmek için eskiden günümüze hala kullanıldığı, bazı türlerin ise tedavide ilk kez kullanıldığı bildirilmiştir. Ayrıca bu çalışmada yer alan tıbbi bitkiler için tedavi edilen hastalıklarla ilişkili olarak bilgi verici

konsensüs faktörü (FIC) ve UV değeri hesaplanmıştır. Bu araştırma, şifalı bitkilerin önemini ve bu bölgedeki geleneksel tıpta kullanımlarının yayılmasını doğrulamaktadır.

Strenchok ve ark. (2018), Yunanistan'ın Midilli Adası Agiassos köyünde yetişen 20 bitki türünün tarımsal, tıbbi, kozmetik, beslenme, teknolojik ve veterinerlik kullanımlarına ilişkin etnobotanik bir çalışma yapmışlardır. Çalışmada, seçilen 20 bitki taksonunun halk arasındaki kullanımları ve geleneksel bilginin nasıl aktarıldığını tespit etmek amaçlanmıştır. 2012 yılında yarı yapılandırılmış bir anket kullanılarak 70 kaynak kişiyle yapılan görüşmelerde elde edilen bitki kullanımlarına ilişkin bilgiler, literatürdeki aynı bitki kullanımları ile karşılaştırılmıştır. Çalışma sonucunda, 20 bitki taksonunun yarıdan fazlasının beslenme amaçlı olmak üzere çok sayıda kullanımının olduğu ve 8 taksonun ilk kez etnobotanik kullanımı olduğu tespit edilmiştir. En fazla sayıda farklı kullanımı olan bitkilerin papatya (*Matricaria chamomilla* L. var. *recutita* (L.) Fiori), ve ısırgan otu (*Urtica dioica* L. subsp. *dioica*) olduğu kaydedilmiştir. Çalışma bölgesinde geleneksel bilginin hala aktarımının devam ettiği ve bu konuda özellikle kadınların rolünün çok önemli olduğu belirtilmiştir.

Tsioutsiou vd. (2019), Yunanistan'ın Makedonya bölgesinde tıbbi bitkilerin geleneksel kullanımları üzerine 96 kaynak kişi ile görüşülen bir çalışma yapmışlardır. Çalışmada tıbbi kullanımı tespit edilen 87 bitki taksonunun, özellikle solunum yolu rahatsızlıkları ve cilt bozuklukları olmak üzere çok çeşitli hastalıkları tedavi etmek için kullanıldığı kaydedilmiştir. Bu şifalı bitkilerin yaklaşık %55'inin daha önce Selanik bitki pazarında geleneksel ilaçlar olarak satıldığı bildirilmiştir.

Perouli ve Bareka (2022), Yunanistan'ın Milos Adası'nda etnobotanik bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada yerli halk ile röportaj yapılarak 40 familyaya ait 76 bitki taksonu hakkında etnobotanik bilgi toplanmıştır. Bu bitkilerden 68 taksonun tıbbi ve diğer amaçlarla kullanıldığı, 3 bitki taksonunun ise daha önce etnobotanik kullanımı olmadığı kayıt altına alınmıştır.

Tsioutsiou ve ark. (2023), Yunanistan'ın Pelion Dağı'nın çeşitli köylerinde dermatolojik hastalıkların tedavisinde kullanılan tıbbi bitkilerin etnofarmakolojik kullanımına ilişkin çalışma gerçekleştirmişlerdir. Çalışma kapsamında 60 kaynak kişi ile görüşülerek sadece deri hastalıklarına karşı kullanıldığı bildirilen 27 bitki familyasına ait 38 bitki taksonu kayıt altına alınmıştır. Bilgi verenler tarafından en çok bahsedilen familyalar Hypericaceae, bunu

Plantaginaceae ve Amaryllidaceae'dir. En çok alıntı yapılan türlerden bazıları, geleneksel olarak egzama, yaralar ve böcek sokmaları gibi cilt problemlerini tedavi etmek için kullanılan *Hypericum perforatum* L. subsp. *perforatum, Quercus coccifera* L. ve *Plantago* sp.'dir. Kullanımı tespit edilen her bir taksonun sadakat düzeyi (FL), bilgilendirici konsensüs faktörü (FIC) ve kullanım değeri (UV) hesaplanarak belirlenmiştir. Bu etnofarmakolojik çalışmanın, tıbbi bitkilerin cilt hastalıklarına karşı geleneksel kullanımlarına işaret eden bu alandaki etnobotanik bilginin ilk dokümantasyonu olduğu bildirilmiştir.

Kaynak araştırmasında sayıları az olmakla birlikte iki farklı ülkenin etnobotanik kültürünü karşılaştıran bilimsel araştırmalar da tespit edilmiştir.

Sõukanda vd. (2016), Bukovina'nın Romanya ve Ukrayna taraflarında yaşayan halkın kullandığı etnobotanik bitkiler üzerine bir çalışma yapmıştır. Çalışmanın amacı, 1940 yılında oluşturulan sınırın ve ardından tek bir etnik grubun ayrılmasının, halkın tıbbi ve yabani gıda bitkilerini kullanımındaki değişiklikler üzerindeki etkisini ele almaktadır. 42 kaynak kişi ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler ile 49 familyaya ait 101 bitki ve 2 mantar taksonu kullanıldığı tespit edilmiştir. En çok temsil edilen ilk beş aile (en yüksek kullanılan takson toplamına sahip) Rosaceae (11), Asteraceae (10), Apiaceae (8), Polygonaceae (6) ve Lamiaceae (6)'dir.

Kazancı vd. (2020), Gürcistan-Türkiye sınırının her iki yakasındaki dağlık meralarda yaşayan insanlar arasında tıbbi etnobotanik açısından benzerlik ve farklılıkların belirlenmesi amacıyla çalışmayı yapmışlardır. Yapılan çalışmada 119 katılımcıyla (Türkiye'de 74, Gürcistan'da 45) yarı yapılandırılmış sorularla görüşülmüş, elde edilen verilerin kullanım değeri (UR), kültürel önem indeksi (CI) ve bilgilendirici konsensüs faktörü (FIC) hesaplanmıştır. Etnobotanik kullanımı tespit edilen 152 yerli yabani bitki türü için bin beş yüz altı UR belgelenmiş, türlerin yarısından fazlasının sınırın her iki tarafında da ortak olduğu kaydedilmiştir. Her iki ülkede de sadece 33 türün benzer kullanımları olduğu ve tıbbi olarak kullanmanın en yaygın yolu, hava kısımlarının çiçeklerle su infüzyonunu içmektir. CI indeks değerine dayanarak, her iki ülkede de göze çarpan 15 cinsin üçte ikisi en az 7 tıbbi kullanım kategorisinde kullanım raporlarına sahiptir. Gürcistan'da en çok atıf alan ve en çok atıf alan kategori sindirim kategorisi iken, Türkiye'de cilt kategorisidir.

Mattalia vd. (2020), Kuzey İtalya'daki Friuli Venezia Giulia'da kültürel ve dilsel olarak farklı iki toplulukta (Friulian ve Slovence konuşanlar) etnobotanik bir saha çalışması gerçekleştirmişlerdir. Çalışma alanında 32 kaynak kişi ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla etnobotanik kullanımı olan 108 bitki taksonu kaydedilmiştir ve bunların 79'u her iki toplulukta da ortaktır. Ortak kullanılan taksonlardaki örtüşmeye rağmen, en yaygın kullanılan taksonlar için bazı farklılıklar kaydedilmiştir. Bu, azınlıkların kültür ve dilinin biyokültürel kimlik ve geleneklerin korunmasında önemli bir rol oynamış olabileceğini göstermektedir.

Shah vd. (2023), Pakistan'ın Kohat Bölgesi'ndeki yerel Pathanlar ve Afgan mültecilerden 90 kaynak kişiyle görüşme yapılarak bitkilerin etnobotanik kullanımları hakkında çalışma yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla, 63 familyaya ait 145 yabani bitki ve 4 mantar halk taksonu kaydedilmiştir. Kaydedilen türlerin %64'ü ilaç, %56'sı gıda ve %21'i veterinerlik uygulaması olarak kullanılmıştır. Ek olarak, birkaç bitki yakacak odun (%7) ve kozmetik / koku (%3) olarak kullanılmıştır. En yüksek takson sayısı mülteci kamplarının dışında yaşayan Afgan mülteciler (AO; %73), ardından mülteci kamplarında yaşayan Afgan mülteciler (AI; %66) tarafından rapor edilirken, en düşük takson sayısı yerel Pathanlar (%48) tarafından rapor edilmiştir. Kampların içinde ve dışında yaşayan mülteciler arasında bitki kullanımı konusunda farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

Söz edilen bu çalışmaların yanı sıra, Türkiye'de ve Yunanistan'da yapılmış olan daha birçok bilimsel etnobotanik çalışma bulunmaktadır. Gerek yapılan bu çalışmada elde edilen verileri karşılaştırmak gerekse etnobotanik veri tabanı oluşturmak amacıyla çalışma alanında tespit edilen taksonlar için iki ülkede yapılmış olan tüm bilimsel etnobotanik çalışmalar (220 çalışma) taranmıştır. İlgili taksonlara ait Türkiye'de ve Yunanistan'da yapılmış olan etnobotanik çalışmalar ülke ve bölgelere göre gruplandırılmış, oluşturulan envanter Ek .E'de detaylı bir şekilde sunulmuştur.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1 Materyal

Bu araştırmanın materyalini, Eylül 2018-Kasım 2024 tarihleri arasında Ayvalık (Balıkesir/Türkiye) ve Midilli Adası (Yunanistan)'nda halkın çeşitli amaçlarla faydalandıkları etnobotanik kullanımı tespit edilen bitkiler oluşturmaktadır. Yerel halkla görüşmeler sonucu tür ve tür altı seviyesinde Ayvalık'ta 291 ve Midilli Adası'nda 86 takson olmak üzere toplam 297 doğal taksonun etnobotanik kullanımı tespit edilmiştir.

3.2 Yöntem

3.2.1 Kaynak Kişiler

Etnobotanik alanında yapılan çalışmalarda ana bilgi kaynağı, kaynak kişilerdir. Geçmiş kuşakların bilgilerini devralmış kaynak kişileri bulmak ve onlarla birlikte araziye çıkarak onların bitkilere ilişkin gözlemlerini not etmek ve bu bilgileri başka deneklerle doğrulamak kaliteli bir etnobotanik çalışma ortaya çıkarmada çok önemlidir. Kaynak kişilere ulaşmak için öncelikle muhtar gibi o yörede yaşayan yerel yöneticiler, ilçe tarım müdürlükleri ve okul olan bölgelerde görev yapan öğretmenler olmak üzere birçok kişi ve kurumdan destek sağlanmıştır.

Yapılan çalışmada, Ayvalık ve Midilli Adası'nda belirlenen kırsal yerleşim yerleri belirli aralıklarla ziyaret edilerek kaynak kişilerle görüşülmüştür. Çalışma boyunca görüşülen kaynak kişiler ile ilgili veriler (yaş, cinsiyet, meslek vb.) liste halinde düzenlenmiştir. Çalışmada kaynak kişi olarak başta orta yaş üstü kadınlar ve erkekler, olmak üzere çobanlar, arıcılıkla uğraşan kişiler, bitkisel reçeteler oluşturarak insanları tedavi eden şifacılar, sepet, süpürge ve kaşık gibi el sanatları ile uğraşan kişiler, yörede görevli muhtar, yerel yönetici, ziraatçi, öğretmen ve çiftçiler seçilmiştir. Ayrıca kaynak kişiler belirlenirken Girit göçmeni, adalılar, Boşnaklar, yörükler gibi farklı kökenlerden kişilerin seçilmesine de dikkat edilmiştir. Ancak kaynak kişilere rahatsız olacakları ve görüşmenin akışını bozabileceği düşüncesiyle doğrudan etnik kökenleri hakkında soru sorulamadığından bu bilgiler kayıt altına alınamamıştır.

Ayvalık'ta kırsal mahallelere yapılacak ziyaretler öncesi muhtarlara telefon ile bilgi verilerek yörede bulunan kaynak kişilerin hazır bulunması istenmiştir. Kaynak kişilerle yapılan görüşmeler genelde ev ziyaretleri olarak yapılmıştır. Çalışma ekibi içinde

çoğunluğun kadın olması ev ziyaretlerinde kolaylık sağlamış ve iletişimi güçlendirmiştir. Ayrıca ev dışı sohbetlerde hatırlanamayan bitki kullanımları, hane ve onu çevreleyen bahçe içinde görünür hale geldiğinden önemli bilgilerin çoğu bu ev ziyaretlerinde elde edilmiştir (Şekil 3.1). Köy kahvehanelerinde de kaynak kişiler ile toplu sohbetler yapılarak alınan bilgiler kaydedilmiştir (Şekil 3.2).

Şekil 3.1: Kaynak kişi görüşmeleri a) Ayvalık b) Midilli

Şekil 3.2: Çamoba köy kahvesi

Çalışmada, Ayvalık'ta 192 (113 kadın, 79 erkek), Midilli'de 54 (32 kadın, 22 erkek) olmak üzere toplam 246 kaynak kişiden yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla bilgi toplanmıştır. Bu görüşmelerde, kaynak kişilere yöneltilen çerçeve sorulara (Ek B) verilen cevaplar not alınmıştır. Midilli Adası'nda yapılan görüşmeler rehber eşliğinde gerçekleştirilmiştir. İmkanlar ölçüsünde video kaydı ve fotoğraf çekimi yapılmıştır. Kaynak kişiler tarafından, bitkilerden elde edilen ürünler ve uygulama süreçleri (Sepet yapımı, kekik suyu eldesi, yemek tarifleri vb.) hem fotoğraflarla hem de video kaydı ile belgelenmiştir (Şekil 3.3).

Şekil 3.3: Kuru incir yapımı-Bağyüzü köyü

Görüşmelerde herbaryum örnekleri de götürülmüş, böylece bitkiyi kullanan kişilerin bitki teşhisi yapmaları sağlanmıştır. Gerektiğinde internet üzerinden bitki resmi göstererek teşhis yapılmıştır.

Her iki çalışma alanında da bitki toplayan kişilerle beraber yöredeki kırsal alanlar gezilerek bitki doğal habitatından toplanmış ve teşhis edilmiştir. Bu yöntem yerel isim çeşitliliğinden (farklı otlara aynı ismin verilmesi, aynı ot çeşidine farklı isimlerin verilmesi) kaynaklanan problemlerin önüne geçmede büyük önem arz etmektedir.

Çalışma yapılan Ayvalık'ta öğretmen olarak görev yapmam, kırsaldan gelen öğrenciler aracılığıyla kaynak kişilere ulaşmamı kolaylaştırmış ve daha samimi ortamlarda bilgi elde etmemi sağlamıştır. Bu yöntemle yapılan kırsal mahalle ziyaretlerinin daha verimli geçtiği tespit edilmiştir.

3.2.2 Pazar Araştırmaları

Araştırma alanı olan Ayvalık ve çevresinde kurulan pazarlar tespit edilmiştir. Ayvalık merkezde perşembe günleri kurulan ve Midilli Adası halkının da geldiği "perşembe pazarı" içlerinde en çok talep gören pazarlardandır. Merkezde pazar günleri kurulan bir diğer pazar yerleşim bölgelerine yakın olan "pazar pazarı"dır. Bunların dışında salı günü "Sarımsaklı pazarı", çarşamba günü "Altınova pazarı" ve cumartesi günü "Cunda pazarı" diğer kurulan semt pazarlarıdır.

Çalışma süresi boyunca bu pazarlara rutin aralıklarla gidilerek gözlem yapılmıştır. Yerel halkın bu pazarlara getirdikleri ve sattıkları ürünler tespit edilmiş olup ürünlerinden satın alınmıştır. Pazar ziyaretleri, müşterinin yoğun olmadığı erken saatlerde gerçekleştirilmiştir. Bu sayede kaynak kişilerle iletişim daha rahat ve verimli olmuştur.

Perşembe pazarı 48, pazar pazarı 67, Sarımsaklı pazarı 12, Altınova pazarı 5 ve Cunda pazarı 8 kez gezilmiştir. Bu geziler sayesinde pazarda birçok kaynak kişiyle tanışılmış ve kırsal kesimde yaşayan farklı kaynak kişilerle de bağlantılar kurulmuştur.

Ayvalık yerel pazarlarında özellikle yörede gıda ve şifa amaçlı kullanılan birçok ot çeşidine ulaşılabilmektedir (Şekil 3.4). Deniz börülcesi *(Salicornia emericii* Duval-Jouve*)*, deniz fasulyesi (*Salsola soda* L.), karabaş otu (*Lavandula stoechas* L. subsp. *stoechas*), yabani

semizotu (*Portulaca oleracea* L.), zoho (*Sonchus asper* (L.) Hill subsp. *glaucescens* (Jord.) Ball), izvinye (*Asparagus acutifolius* L.), hardal otu (*Brassica nigra* (L.) W.D.J.Koch), turp otu *(Raphanus raphanistrum* L. subsp. *raphanistrum*), labada *(Rumex patientia* L.*)*, hindiba *(Taraxacum aleppicum* Dahlst., *Taraxacum hellenicum* Dahlst., *Cichorium intybus* L., *Chondrilla juncea* L.), arapsaçı (*Foenicilum vulgare* Mill.), gelincik (*Papaver rhoeas* L.), ebegümeci (*Malva sylvestris* L.), mercanköşk (*Origanum majorana* L.), bilyalı kekik (*Origanum onites* L.), biberiye (*Rosmarinus officinalis* L.), kazayağı (*Sium sisarum* L. var. *lancifolium* (M.Bieb.) Thell.), akkız (*Scolymus hispanicus* L. subsp. *hispanicus*), ısırgan otu (*Urtica dioica* L. subsp. *dioica*) ve karışık yahnilik ot yöresel pazarlarda sıkça rastlanılan yabani bitki çeşitlerindendir.

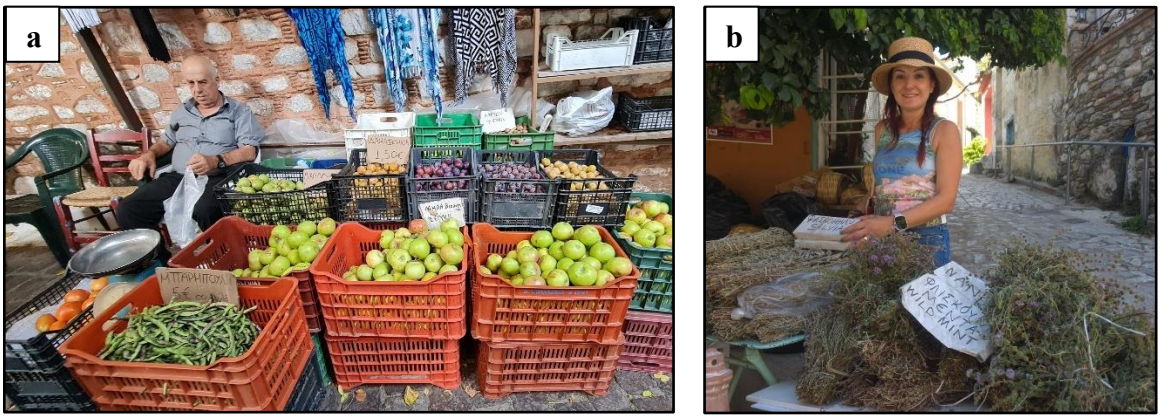
Şekil 3.4: Ayvalık yerel pazar ziyaretleri a) Perşembe pazarı b) Altınova pazarı

Yöresel pazarlarda sıklıkla tıbbi kullanımı olan kantaron otu *(Hypericum perforatum* L. subsp. *perforatum)*, karabaş otu *(Lavandula stoechas* L. subsp. *stoechas)*, adaçayı *(Salvia tomentosa* Mill.*)*, kekik *(Origanum onites* L., *Origanum vulgare* L. subsp. *hirtum* (Link) Ietsw.*)*, çam akması *(Pinus brutia* Ten.*)* vb. bitkilerin satışıyla birlikte bu bitkiler kullanılarak hazırlanan yağ, merhem, sirke, pekmez gibi ürünlerin de satışına rastlanmaktadır.

Pazarlarda yapılan gezilerde satışı yasak olmasına rağmen tezgahlarda yer alan endemik türlerden kazdağı göknarı (*Abies nordmanniana* (Steven) Spach subsp. *equi-trojani* (Asc. & Sint. ex Boiss.) Coode & Cullen) kozalaklarının da şifa amaçlı olarak satıldığı görülmüştür. Bir diğer araştırma alanı olan Midilli Adası'nda tüm yerleşim yerlerinde yerel pazarlar kurulduğu tespit edilmiştir. Bunların içinde adanın en büyük yerleşim yerleri olan Mytilini ve Agiassos en çok talep gören pazarlarıdır. Bu iki pazar alanı ziyaret edilerek meyve, sebze,

zeytinyağı, taze ve kuru bitkiler ile birlikte yerel halkın ahşap oymacılığı ile yaptığı el sanatları ve geleneksel Yunan lezzeti olan ürünlerin satıldığı gözlemlenmiştir. Rehber eşliğinde pazar satıcıları ile görüşülerek ürünlerin kullanımı ile ilgili bilgi alınmıştır.

Midilli Adası yerel pazarlarında yörede gıda amaçlı olarak kullanılan pazı (*Beta vulgaris* L. var. *cicla*), rezene (*Foeniculum vulgare* Mill.), hindiba (*Cichorium intybus* L.), nane (*Mentha spicata* L. subsp. *spicata*), girit kekiği (*Origanum dictamnus* L.), adaçayı (*Salvia fruticosa* Mill.), fincançayı (*Sideritis perfoliata* L.), ıhlamur (*Tilia tomentosa* Moench), zeytin (*Olea europaea* L. subsp. *europaea*), karabaş otu (*Lavandula stoechas* L. subsp. *stoechas*), biberiye (*Rosmarinus officinalis* L.), fasulye (*Phaseolus vulgaris* L.), bakla (*Vicia faba* L.), incir (*Ficus carica* L. subsp. *carica*), ceviz (*Juglans regia* L.), filiskin (*Mentha pulegium* L.), safran (*Crocus sativus* L.) sıkça rastlanılan bitki çeşitlerindendir (Şekil 3.5).

Şekil 3.5: Midilli Adası yerel pazar ziyaretleri a) Agiassos b) Mytilene

Adadaki yöresel pazarlarda tıbbi kullanımı olan kantaron otu *(Hypericum perforatum* L. subsp. *perforatum)*, karabaş otu *(Lavandula stoechas* L. subsp. *stoechas)*, adaçayı *(Salvia fruticosa* Mill.*)*, girit kekiği *(Origanum dictamnus* L.*)*, ökaliptus (*Eucalyptus camaldulensis* Dehnh. subsp. *camaldulensis*) vb. bitkilerin satışıyla birlikte bu bitkiler kullanılarak hazırlanan yağ, merhem, sirke, pekmez, bal, şurup, ekstrakt, sabun gibi ürünlerin de satışına rastlanmaktadır.

Yöresel pazar gezilerinde ayrıca sepet, kaşık, nazarlık, takı, oyuncak gibi malzemelerin yapımında kullanılan bitkiler tespit edilerek fotoğrafları çekilmiştir. Alınan örneklere birer numara verilerek, bitkinin yöresel adı, nereden ve kim tarafından, ne zaman toplandığı kaydedilerek kullanım tarifi not edilmiştir. Pazarlardan alınan örneklerin bazılarının kesin

teşhisi için, o bitkinin toplandığı alana gidilerek, bitki çiçekli ya da meyveli halde tarafımızdan toplanmıştır.

Yörede tarımsal biyoçeşitlilik üzerine yapılan araştırmalarda pazar gezilerinin önemi büyüktür. Kırsal alanlarda yetiştirilen birçok tarımsal çeşit, yerel pazarlarda satışa sunulmaktadır. Kırsal alanlardan yerel pazarlara gelen tarımsal çeşitlerin belirlenmesi için pazarların sık ve düzenli periyotlarda mevsimsel olarak gezilmesi çok önemlidir.

3.2.3 Okullarda Yapılan Anket Çalışmaları

Araştırma çalışması kapsamında Ayvalık ilçesindeki okullarda anket çalışmaları yapabilmek için Balıkesir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınmıştır (Ek F). Anket çalışmalarında Ayvalık ilçesindeki bir lisede biyoloji öğretmeni olarak görev yapmam nedeniyle gerek okullarda iletişim gerekse anketlerin takibi açısından kolaylık sağlanmış ve en üst düzeyde verim alınmıştır.

Araştırma alanı içinde bulunan 13 okulda yaklaşık 555 öğrenciye bölgede kullanılan "Şifalı bitkiler" ve "Yenen Bitkiler" ile ilgili olarak 2 anket uygulanmıştır (Ek C1, Ek C2). İlçe merkezindeki okullarda uygulanan anketlerde özellikle kırsal mahallelerden gelen öğrenciler seçilmiştir. İlköğretim okullarında yapılan anket çalışmalarında iletişim sorunu yaşamamak adına 4 ve üstü sınıflarda anket çalışmaları uygulanmıştır.

Bu kapsamda Ayvalık Atatürk Anadolu Lisesi, Sarımsaklı Mecit Ataklı İlk ve Ortaokulu, Küçükköy Necmi Komili İlk ve Ortaokulu, Cunda Nuri Zaplı İlk ve Ortaokulu, Altınova Cihan Yorgun Ortaokulu, Çakmak İlk ve Ortaokulu, Akçapınar İlk ve Ortaokulu ve Çamoba İlkokulu olmak üzere 6 ilkokul, 6 ortaokul ve 1 lisede anket çalışması yapılmıştır (Şekil 3.6).

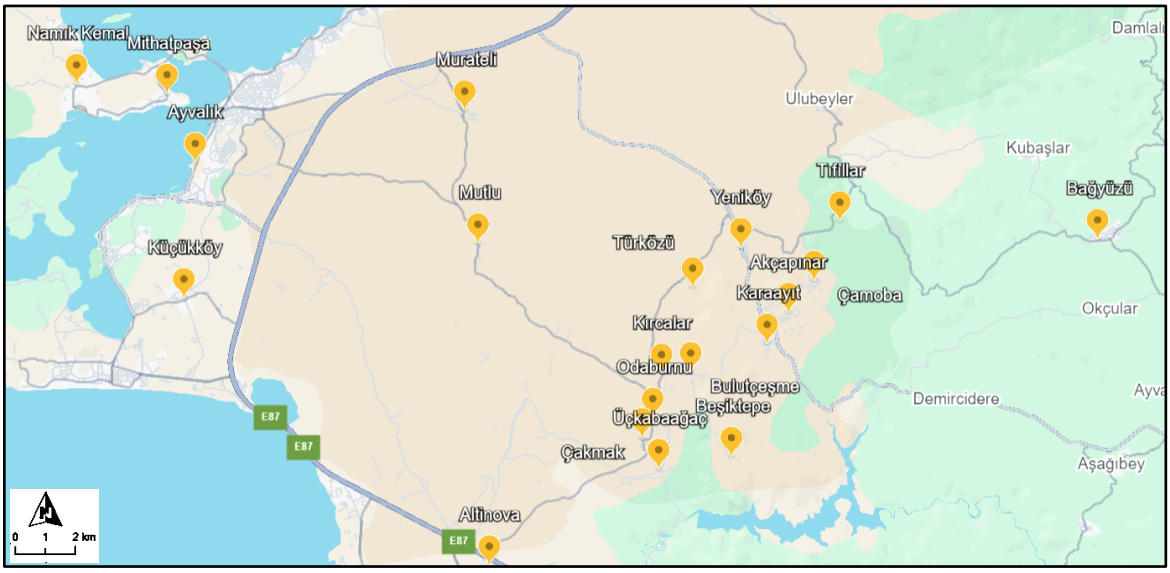

Şekil 3.6: Okullarda anket çalışmaları a) Akçapınar İlkokulu b) Çamoba İlkokulu c) Küçükköy Necmi Komili Ortaokulu

Öğrencilerin, bu anketleri aile büyükleri ile beraber doldurmaları istenmiştir. Anket çalışmaları sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda mahallelere araştırma gezileri düzenlenerek öğrenci velileri ziyaret edilmiştir. Kullanım bilgisi verilen bitkiler, kişiler eşliğinde arazide toplanmıştır.

3.2.4 Arazi Çalışmaları

Ayvalık ilçesine bağlı toplam 34 mahalle bulunmaktadır. Bu mahalleler arasından kırsal kesimde olan ve farklı etnik kökenlere sahip halkın yaşadığı 20 mahalle seçilmiştir. Eylül 2018-Kasım 2024 tarihleri arasında aylık periyotlarla düzenli olarak arazi çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Çalışma süresince Ayvalık ve çevresinde 97 arazi gezisi yapılmıştır (Şekil 3.7).

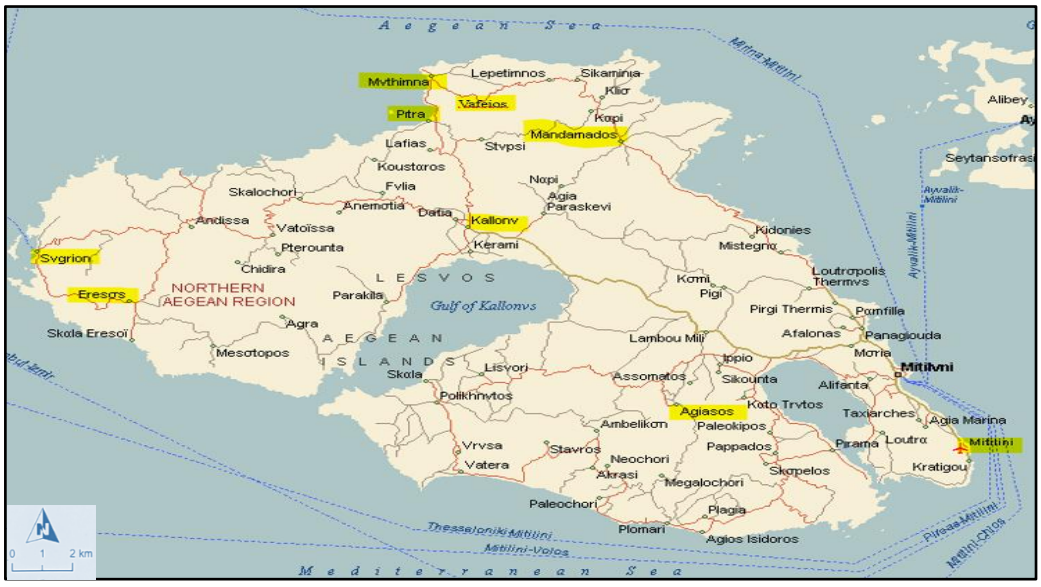
Şekil 3.7: Ayvalık ilçesinde çalışma yapılan mahalleler

Ayvalık'ta yapılan arazi gezileri, 3-4 kişilik ekip tarafından gerçekleştirilmiş ve ulaşım Ayvalık Belediyesi'nin tahsis etmiş olduğu belediye amblemli binek araçla sağlanmıştır. Ekip üyelerinin çoğunluğunun kadın olması ve Ayvalık Belediyesi'ne ait özel araçla yapılması yöre halkı ile aramızda güven ortamını oluşturarak sağlıklı iletişim kurmamızı sağlamıştır (Şekil 3.8).

Şekil 3.8: Arazi çalışma ekibi

Midilli Adası'na bağlı toplam 143 yerleşim yeri bulunmaktadır. Bu yerleşim yerlerinin çoğu dağlık ve nüfusu az olan köylerdir. Çalışma yapılacak yerleşim yerleri tespit edilirken adanın farklı coğrafik yönlerinde bulunması, farklı kategorilerde bitkisel ürün kullanımının bilindiği, kırsal kesimde ve nüfusun yoğun olduğu yerler olması dikkate alınmıştır. Bu özellikler dikkate alınarak çalışma alanı olarak belirlenen 9 köye farklı zamanlarda üçer günlük olmak üzere 3 arazi gezisi düzenlenmiştir. Çalışma yapılan yerleşim yerleri Şekil 3.9'da sarı renk ile belirtilmiştir. Bu geziler rehber eşliğinde 3-4 kişilik ekip tarafından yapılmış, ulaşım adada kiralanan araçlarla sağlanmıştır.

Şekil 3.9: Midilli Adası'nda çalışma yapılan yerleşim yerleri haritası

Çalışma yapılan alanlardan Midilli Adası'nın merkezi olan Mytilene, adanın en büyük ve en çok nüfusa sahip olan yerleşim yeridir. İş, eğitim ve sağlık ihtiyaçları nedeniyle adalıların sıklıkla gittiği kent, sürekli göç almaktadır. Ayrıca Türkiye ve Yunanistan ana karasına gidiş-geliş yapılmakta kullanılan ve Ayvalık ile ulaşımı sağlayan feribotlarında kalkış noktası buradadır.

Adanın güneydoğusunda bulunan Agiassos Köyü, ahşap oymacılığı ve çömlekçilikle bilinen, adanın en büyük köyüdür. Pazarlarda satılan bitkilerin çoğu bu köyden toplanır. Agiassos'ta her yıl Kasım ayında geleneksel 'Kestane Festivali' düzenlendiği ve ülkemizden de katılımın olduğu bu festivalde kestaneyle ilgili kültürel etkinliklerin yapıldığı bilgisi alınmıştır.

Adanın tam ortasında bulunan Kalloni Köyü, ikinci büyük yerleşim yeridir. Kalloni Körfezi'ne de adını veren köy, tarımsal üretim ile bilinmektedir.

Adanın kuzeyinde bulunan Vafeios Köyü, renk anlamına gelen vafeia kelimesinden türediği bilinmektedir. 'Boyacılar köyü' olarak da bilinen köyde kök boyama yapılmaktadır. Halkın geçim kaynakları tarım ve zeytindir.

Adanın kuzeydoğusunda bulunan Mantamados Köyü, dilimizdeki manda kelimesinden gelmektedir. Hayvancılıkla uğraşılan köyde manda yetiştiriciliğinin yanında keçi ve koyun da yetiştirilmekte ve bunlardan üretilen süt ürünlerinin ticareti yapılmaktadır. Hayvancılık ve hayvansal üretim dışında köyde zeytincilik, zeytinyağı üretimi ve arıcılık da yapılmaktadır.

Adanın kuzeydoğusunda bulunan Molyvos Köyü, UNESCO tarafından sit alanı ilan edilerek koruma altına alınan önemli bir turizm merkezidir. Korunaklı yer anlamına gelen köyün etrafı tarım arazileri ile çevrilidir. Köyde yaşayan halk tarım, zeytincilik ve el sanatlarıyla uğraşmaktadır.

Adanın kuzeybatısında bulunan Petra Köyü'nde yerel ekonomiyi destekleyen bir kadın kooperatifi bulunmaktadır.

Adanın batısında bulunan ve zeytincilikle uğraşılan Sigri, yanardağı patlaması nedeniyle bitki örtüsü tamamen yok olmuş dünya çapındaki tek fosil orman olma özelliğini taşımaktadır. Köyde bulunan Lesbos Fosil Parkı Doğal Tarih Müzesi'nde adanın florasına ait tüm bitkilere ait örnekler bulunmaktadır.

Adanın güneydoğusunda bulunan Eressos, tarım, hayvancılık ve el sanatlarının yapıldığı bir köydür. Ayrıca burada yaşayan halk mutfak kültürlerini korumalarıyla bilinir ve her yıl incir reçeli, karamel, pekmez ve değişik un çeşitleri yapmaktadırlar.

Ayvalık ve Midilli Adası'nda çalışma yapılan yerleşim yerleri ve nüfus verileri Tablo 3.1'de verilmiştir.

Tablo 3.1: Ayvalık ve Midilli Adası'nda çalışma yapılan yerleşim yerleri ve nüfus verileri (Nüfusu.com, 2019; Yunanistan İstatistik Kurumu, 2021)

Sıra No	**Ayvalık'ta Çalışma Yapılan Yerleşim Yerleri**	**Nüfus (2019 yılı verilerine göre)**	**Midilli Adası'nda Çalışma Yapılan Yerleşim Yerleri**	**Nüfus (2021 yılı verilerine göre)**
1	Akçapınar	1.102	Agiassos (Αγιάσος)	2.001
2	Altınova	13.029	Eressos (Ερεσός)	1.337
3	Bağyüzü	652	Kalloni (Καλλονή)	2.161
4	Beşiktepe	274	Mantamados (Μανταμάδος)	988
5	Bulutçeşme	231	Molyvos (Μήθυμνα)	1.335
6	Çakmak	775	Mytilene (Μυτιλήνη)	33.523
7	Çamoba	817	Petra (Πέτρα)	1.149
8	Hacıveliler	133	Sigri (Σίγρι)	402
9	Karaayıt	375	Vafeios (Βαφειός)	214
10	Kırcalar	383		
11	Küçükköy	10.578		
12	Mithatpaşa	2.081		

Tablo 3.1 (devam)

13	Murateli	111		
14	Mutluköy	188		
15	Namık Kemal	1.245		
16	Odaburnu	212		
17	Tıfıllar	197		
18	Türközü	209		
19	Üçkabaağaç	558		
20	Yeniköy	4.130		

Tüm yıla yayılmış arazi çalışmaları ile hem bitkileri çeşitli evrelerinde toplama, hem de toplanarak pazara getirilen ya da kullanılan bitkilerin izlenmesinde süreklilik sağlanması amaçlanmıştır.

3.2.5 Bitki Toplama ve Presleme

Araştırma alanında etnobotanik kullanımları tespit edilen bitkiler toplanarak yöresel isimleriyle birlikte kayıt altına alınmıştır. Çalışma boyunca toplanan bitki örnekleri Prof. Dr. Selami Selvi ve Prof. Dr. Fatih Satıl tarafından teşhis edilmiştir. Türkçe bilimsel isimleri Güner vd. (2012)' ne göre verilmiştir. Kullanımı belirlenen bitkilerin kesin teşhislerinde, başta Flora of Turkey olmak üzere çeşitli kaynak eserlerden yararlanılmıştır (Davis vd. 1965-1985; Davis vd. 1988; Güner vd. 2012).

Etnobotanik kullanımı belirlenen bitkiler gerek pazarlardan gerekse doğal habitatlarından toplanarak herbaryum materyali haline getirilmiştir (Şekil 3.10). Herbaryum haline getirilemeyen diğer bitkisel kökenli malzemeler ise kurutulduktan sonra naylon torba ve kese kâğıtlarında muhafaza altına alınmıştır. Kullanımı belirlenen her bitki ve etnografik malzeme için birer numara verilmiştir. Örneklerin toplanma tarihi, bulunduğu köyün / mevkiin adı kaydedilmiş ve ayrıca GPS kayıtlan alınmıştır (Ek D1, Ek D2). Ayrıca alınan örneklere ait 2500 civarı fotoğraf çekilmiştir.

Şekil 3.10: Bitki Toplama a,b) Çamoba mahallesi c) Bağyüzü mahallesi

Yöreden derlenen etnobotanik bilgilerin dayanağını oluşturan herbaryum materyalleri ve diğer bitkisel kökenli ürünler, çalışma tamamlandıktan sonra Balıkesir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Biyoloji Bölümü Herbaryumunda muhafaza edilecektir (Şekil 3.11).

Şekil 3.11: a, b) Herbaryum Hazırlama

3.2.6 Veri Değerlendirme Yöntemleri

Etnobotanik alanında kullanılan istatistiksel veri değerlendirme yöntemleri, çalışma alanı içerisindeki kaynak kişilerin bitki kullanımı ile ilgili geleneksel bilgilerinin analizini sağlamaktadır. Bu terim ilk kez Balée tarafından bir Brezilya dergisinde yayınlanan makalede kullanılmıştır (Balée, 1987). O zamandan günümüze istatistiksel veri değerlendirme yöntemlerinin kullanıldığı etnobotanik çalışma sayısı her geçen gün artmaktadır.

Yaptığımız çalışmada; çalışma alanında tespit edilen türlerin kullanım değeri (UV), bilgilendirici konsensus faktör (FIC), bitki parça değeri (PPV), kültürel önem değeri (CI) ve jakkard benzerlik indeksi değerleri hesaplanmıştır.

Use Value (UV), her bir bitki taksonunun kullanım çeşitliliğine bağlı olarak kullanım değerini hesaplamakta kullanılır. Bir türün aldığı atıf sayısının toplam kaynak kişi sayısına bölünmesiyle hesaplanır (3.1) (Trotter ve Logan, 1986).

$$\boldsymbol{UV = U/N} \qquad (3.1)$$

(U: Bir taksonun aldığı atıf sayısı, N: Toplam kaynak kişi sayısı)

Informant Consensus Factor (FIC), kaynak kişilerin bitki kullanımı konusunda konsensüs sağladığı hastalıklarda kullanım değerini hesaplamakta kullanılır (3.2) (Trotter ve Logan, 1986; Heinrich vd., 1998).

$$\boldsymbol{FIC = Nur - Nt / Nur - 1} \qquad (3.2)$$

(Nur: İlgili kategoride kullanılan bitkilere yapılan atıf sayısı, Nt: İlgili hastalık kategorisinde kullanılan bitki sayısı)

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), hastalıkları sınıflandırmak için Uluslararası Hastalık Sınıflandırması (ICD) sistemini kullanır. Bu sistem, hastalıkları ve sağlıkla ilgili durumları belirli kategoriler altında toplar. 2022 yılında yürürlüğe giren **ICD-11** (11. revizyon), en güncel sistemdir (World Health Organization, 2024).

Plant Part Value (PPV), çalışma alanındaki bitkilerin hangilerinin yoğun olarak kullanıldığını belirlemek için kullanılır (3.3) (Chaachouay vd., 2019; Atakpama vd., 2012).

$$\boldsymbol{PPV = RUplant\ part / RU} \qquad (3.3)$$

($RU_{plant\ part}$: Bir bitkinin her bir parçasının bildirilen kullanım sayısı, RU: Bir bitkinin bütün parçalarının kullanım sayısı)

Cultural Importance Index (CI), farklı bölgeleri farklı katılımcı sayıları ile karşılaştırırken her bir bitki taksonunun göreceli kültürel önemini değerlendirmede kullanılır. Kültürler arası etnobotanik çalışmalarda belirli bitki türleri için kullanım çeşitliliğini belirlemede önemlidir (Menendez-Baceta vd., 2006; Pardo-de-Santayana vd., 2007). CI değeri, bir takson için belirtilen her kullanım kategorisindeki (tıbbi, gıda, al sanatları..) kullanan kişi sayısının tüm katılımcı sayısına bölünmesiyle hesaplanır (3.4) (Tardio vd., 2008).

$$\boldsymbol{CI = URui / N} \qquad (3.4)$$

(URui: Her kategorideki kullanan kişi sayısı, N: Toplam kaynak kişi sayısı)

Jakkard indexi, birden fazla topluluğun arasındaki benzerliği istatistiksel olarak değerlendirmede kullanılan bir yöntemdir. Bu indeks kullanılarak farklı topluluklar arasındaki bilgi benzerliği ve mevcut çalışmanın bulguları ulusal ve küresel düzeyde karşılaştırılır (3.5).

$$JI = cx100/(a + b) - c \qquad (3.5)$$

(a: Çalışma alanındaki türlerin sayısı, b: Komşu alandaki türlerin sayısı, c: Her iki alandaki ortak olan türlerin sayısı)

3.3 Çalışma Alanı

3.3.1 Ayvalık

3.3.1.1 Coğrafik Yapı

Ayvalık; Türkiye'nin kuzeybatısında, Kuzey Ege sahil şeridinde, 39° 19° kuzey paraleli ile 26° 42° doğu meridyeni arasında yer alan ve Balıkesir ilinin Ege Bölgesi'nde kalan bir ilçesidir. 100 km'den fazla kıyı şeridi olan ilçenin yüz ölçümü 285 km^2, nüfusu ise 2019 yılı verilerine göre 70.720'dir (Nüfusu.com, 2019). İlçe sınırları içerisinde daha önce köy ve belde statüsünde olan yerleşim yerleri ile birlikte toplam 34 mahalle bulunmaktadır.

İdari sınırlara göre ilçenin kuzeyinde Balıkesir'e bağlı Edremit ve Burhaniye ilçeleri, kuzeydoğusunda Gömeç, güneyinde İzmir iline bağlı Dikili ve Bergama ilçeleri, batısında ise Ege Denizi yer almaktadır. Kuzey Ege Adaları coğrafi bölgesi içindeki Midilli Adası, ilçeden çıplak gözle görülebilecek yakınlıktadır (Ayvalık Belediyesi, 2020).

Ayvalık ilçesinin doğal sınırlarını kuzeyde Bezirgân Deresi; doğuda Sazanlık Deresi, Hisar ve Demirhan Boğazları, güneyde Altınova, güneybatıda Kaplan Dağları'nın sınırladığı Sarımsak Yarımadası ile doğal olarak çevrelenmiştir (Şekil 3.12). Ayvalık'ı çevreleyen bu tepeler çok yüksek olmayan yüzey şekilleridir. Yerleşim genel olarak eğimin az olduğu düzlüklerde yoğunlaşmıştır. Ancak Çamlık bölgesi ve yerleşimin göç ile yoğunlaştığı dış mahallelerde yamaçlara doğru kaymıştır. (Satıl vd., 2019).

Şekil 3.12: Çalışma alanı-Ayvalık

Ayvalık ilçesinin içinden, İzmir-Çanakkale (E-87) Karayolu geçmektedir. İlçe karayolu ile Balıkesir'e 135, İzmir'e 155, Bursa'ya 277, Çanakkale'ye 167, Ankara'ya 657 kilometre mesafededir.

Dağlar denize dik uzandığından kıyılar girintili çıkıntılıdır. Bu kıyılar boyunca burunlar ve koylar meydana gelmiştir. İlçenin iç kesimleri kısmen dağlık ve arızalı arazilerle kaplı olup, en yüksek noktası 1114 metre yüksekliğindeki Yaylacık Dağıdır. En büyük ovası 3700 hektarlık Altınova'dır. Ege Denizi'ne olan kıyıları 34 km'dir (Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2019a).

Ayvalık'ta önemli bir akarsu bulunmamakla birlikte Madra Dağı eteklerinden doğup Altınova'dan Ege Denizi'ne dökülen Madra Çayı bulunmaktadır. Yeraltı suları bakımından zengin olan Madra Çayı, Ayvalık'ın içme suyu ihtiyacını karşılamaktadır.

Türkiye'deki 9 tescilli sulak alandan 2'si (Karakoç Deresi ve Şeytan Sofrası) Ayvalık sınırları içinde bulunmaktadır. 38 hektardan oluşan Karakoç Deresi Sulak Alanı ve 17 hektardan oluşan Şeytan Sofrası Sulak Alanı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğünün 24.01.2017 tarihli kararı ile Mahalli Sulak Alan olarak tescil edilmişlerdir. Bu sulak alanlar 30'a yakın farklı bitki türü, 170'den fazla kuş türü ve birçok başka canlıya da ev sahipliği yapan biyoçeşitlilik açısından önemli doğal zenginliklerindendir. Ayrıca ilçe sınırları içerisinde "Ayvalık Tuzlası" yer almaktadır. Türkiye'deki iki deniz tuzlasından biri

olan ve 105 hektarlık alanda 21 havuzdan oluşan tuzla flamingolar için önemli bir alandır (Balıkesir Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2023).

Ayvalık ve çevresi su altı zenginliği açısından da önemli bir bölgedir. Kızıldeniz'den sonra dünyanın en güzel mercan kayalıkları bu bölgededir. Deniz tavşanı ve çok sayıda amfora yine Ayvalık kıyılarındaki sularda bulunmaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2019b).

Ayvalık için "Adalar Kenti" denilmektedir. Adalarla kıyı şeklinin içe dönük görüntüsü birleşince bölge bir iç deniz gibi algılanmaktadır. Bu durum Ayvalık'ı korunaklı bir koy haline getirmektedir (Balıkesir Çevre ve Orman Müdürlüğü, 2023). İlçeye bağlı irili ufaklı 22 kadar ada bulunmaktadır. Bu adaların en büyüğü Alibey Adası ya da diğer ismi ile Cunda Adası olup 1964 yılında bir köprü ile Lale Adası'na oradan da ilçe merkezine bağlanmıştır. Bu köprülerden biri aynı zamanda Türkiye'nin ilk boğaz köprüsü olma özelliğini taşır. Cunda Adası dışındaki tüm Ayvalık Adaları 1995 yılında milli park ilan edilerek yerleşim yasaklanmıştır ve koruma altına alınmıştır (Soykan ve ark., 2012).

Ayvalık'a bağlı 22 adanın 19'unu kapsayan ve 19.624 hektarlık bir alanı kaplayan "Ayvalık Adaları Tabiat Parkı" ülkemizin en büyük Tabiat Parkı ve tek deniz parkı olma özelliğini taşımaktadır (Yener, 2021). Ayvalık Adaları Tabiat Parkı, taşımış olduğu doğal güzellikleri, kıyı yapısı, arkeolojik, tarihi ve kültürel kaynak değerleri ile Balıkesir'in önemli bir turizm merkezidir. İçerisinde farklı mini ekosistemler barındıran ve çeşitli endemik ve nadir türler olmak üzere çok sayıda bitki ve balık türü ile özel bir alan olan tabiat parkı zengin bir biyolojik çeşitliliğe sahiptir. Park'ta 600 bitki çeşidi bulunmaktadır ki bu bitkilerden 113 tanesi bölge insanları tarafından çeşitli amaçlarla kullanılmaktadır. Bu türler içerisinde 2 tanesi ise endemiktir. Ayrıca, endemik olmayan ancak buradan başka Türkiye'nin başka hiçbir yerinde yetişmeyen 5 nadir bitki türü de burada bulunmaktadır (Alpınar, 1999).

3.3.1.2 Yörenin Tarihçesi

Ayvalık ve çevresinde bulunan adalar grubu (22 ada), Pliyosen-üçüncü zaman sonu ve Kuaterner'de dördüncü zaman başı Egeid isimli parçasının çökmesi sonucu oluşmuştur. İlk insan topluluklarına günümüzden yaklaşık 15.000 yıl önce rastlanılmış olduğu tahmin edilmekle birlikte Ayvalık kentinin ne zaman ve kimler tarafından kurulduğu kesin olarak bilinmemektedir. Kentin kuruluşu ile ilgili iki yaklaşım mevcuttur. Bunlardan biri, Ayvalık

kasabası (15-16. yy) çevre adalardaki halkın korsan baskıları ve saldırılarından kaçmaları sonucunda kurulmuştur. İkinci görüşe göre ise, kasabayı Türkler kurmuştur. Ayvalık bugün bulunduğu yere sonradan taşınmıştır (Bayraktar, 2014).

Coğrafya bilgini Doğan Aka'ya göre, bugünkü Ayvalık askeri amaçlar için 1430-1440 yılları arasında kurulmuştur (Aka, 1944). Ayvalık o zamanlar limana hâkim bir tepe üzerinde kuruluydu. Alibey (Cunda) Adası, Midilli sancağına bağlı bir kaza idi. Doğu Roma İmparatorluğu'nu sıkıştıran Osmanlı İmparatorluğu, Alibey Adası'nda bir deniz üssü kurmuştur. Daha sonraları şehre Midilli'den gelen Rumlar yerleşmeye başlamış ve kısa sürede Türk nüfusunu aşmışlardır. Osmanlı kaynaklarında Ayvalık adına ilk kez 1772 yılında yayınlanan bir fermanda rastlanır. Bu fermanın, 1770'de Çeşme önünde Rus donanmasıyla yapılan bir savaştan dönerken Ayvalık' a uğrayan, daha sonra sadrazam olan Cezayirli Hasan Paşa tarafından çıkarıldığı düşünülmektedir. Bölge, 1789'dan itibaren gayrimüslimlerin yaşadığı bir özerk bölge olmuştur. Bu özerklik 1821'de Yunan ayaklanmasına dek sürmüş, bu ayaklanma sonucunda Ayvalık boşaltılarak 1840' da Karesi Sancağına bağlı bir ilçe yapılmıştır (Erim, 1948).

İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edildiği dönemde Ayvalık'a özel bir önem verilmiştir. Cunda ve Ayvalık 29 Mayıs 1919'da Yunan ordusu tarafından işgal edilmiştir. İşgale 172. Alay Komutanı Kaymakam Ali Bey (Atatürk'ün Nutukta belirttiği Afyonkarahisar Mebusu Ali Çetinkaya) İstanbul hükümetinin kararını dinlemeyerek karşı koymuştur. Askeri İlk Kurtuluş mücadelesi Ayvalık'ta başlamıştır ve milli mücadelemizin ilk direnme kurşunu Ayvalık'ta atılmıştır. Lozan Antlaşması ile birlikte Türkiye Yunanistan Nüfus Mübadelesi gereğince, Girit, Makedonya ve Midilli Türkleri ilçeye yerleştirilmiştir.

İlk çağlardan beri yerleşim yeri olarak seçilen Ayvalık, 19 Mayıs 1928 tarihinde ilçe olmuş ve Ayvalık Belediyesi kurulmuştur. Büyük önderimiz M. Kemal Atatürk, 13 Nisan 1933 tarihinde Ayvalık'ı ziyaret etmiştir.

İlçeye adını veren Ayvalık kelimesinin kesin olarak nereden geldiği bilinmemektedir. Kayıtlara göre yabani ayva anlamına gelen "ayvada" veya bir midye türü olan beyaz midyeye verilen ad olan "ayvada" dan geldiği ya da Midilli adasında bulunan ve Ayvalık anlamına gelen "Kydonie" köyünden esinlenerek konulduğu kayıtlarda belirtilmektedir (Balıkesir Valiliği, 2024).

3.3.1.3 İklim ve Bitki Örtüsü

Ayvalık ilçesinde Akdeniz iklimi hüküm sürer. Ege Bölgesi'nde yer alması nedeniyle kışları ılık ve yağışlı, yazları sıcak ve kuraktır. Devamlı hafif rüzgârlı günler mevcuttur. Yaz sıcaklığı ortalama 24-34 °C'dir. Özellikle yazları tüm çevre kavurucu sıcaklıkta iken Ayvalık'ta batıdan esen ve genellikle öğlen saatlerinde başlayan İmbat ve Meltem rüzgârı ilçeyi serinletir. "Binbir Rüzgarlar Ülkesi" de denilen Ayvalık'ta, Kazdağı yönünden gelen esintinin haftalarca sürdüğü de olur. Kendine özgü kıyı iklimi olup, lodos ve poyraz rüzgarları hakimdir. Ayvalık'ta ortalama yağış~ değerleri 639.7 mm.'dir. Yağışlar genelde Kasım, Aralık, Ocak aylarında artmaktadır (Ayvalık Belediyesi, 2020).

Ayvalık ilçesi "Flora of Turkey" deki kayıtlara göre B1 karesinde yer alır. İlçe bitki coğrafyası bakımından Akdeniz fitocoğrafik bölgesinde yer almakla birlikte Akdeniz, Avrupa-Sibirya ve İran-Turan fitocoğrafik bölgelerine ait yaklaşık 600 takson yer almaktadır (Alpınar 1997; 1998; 2015).

Tabiat parkı sınırları içerisinde *Trigonella coerulescens* (M.Bieb) Halacsy subsp. *ayvalikensis* Erdoğan, Selvi&Tümen *ve Limonium effesum* olmak üzere 2 adet endemik takson yer almaktadır (Satıl vd., 2019).

Ayrıca endemik olmayıp ancak Türkiye'nin başka hiçbir yerinde yetişmeyen 5 nadir takson: *Romulea columnae* Seb.&Mauri subsp. *rollii* (Parl) Marais, *Phleum exaratum* Hoscht ex. Griseb. subsp. *aegeum* (Vier) M. Doğan, *Galium recurvum* Req. ex DC., *Lupinus angustifolius* subsp. *reticulatus* ve *Carduncellus caeruleus* (L.) C.Prs var. *incius* DC. türler sadece bu bölgede yer almaktadır.

Ayvalık'ta ilçe arazisinin yaklaşık %70'i zeytin ağaçlarıyla (2.500.000 zeytin ağacı) kaplıdır. Zeytin ağacı (*Olea europea* L.subsp *europea*) yanında en yaygın ağaç Kızılçam (*Pinus brutia* L.) ve Meşe (*Quercus infectoria* L., *Quercus trojana* L., *Quercus cerris* L.) türleridir. Kozak bölgesinin içerisinde bulunan alanlarda Fıstıkçamı (*Pinus pinea* L.) hakimdir. Zeytinliklerin dışında kalan alanlar orman, tarım arazisi ve makiliklerdir. Ayvalık'ta görülen maki vejetasyonu elemanları arasında kermes meşesi, keçiboğan, yabani zeytin, akçakesme en sık rastlanan türlerdir.

Ayvalık kıyılarında otsu, çalımsı türlerden oluşan kıyı-kumul vejetasyonuna ait bitki türlerine de rastlanmaktadır (Satıl vd., 2019).

3.3.1.4 Doğal, Tarihi ve Kültürel Zenginlikleri

Ayvalık ve çevresi doğal güzelliklerin sergilendiği pek çok seyir tepesi, farklı morfolojik yapısı, göz alabildiğince uzanan kumsalları, zeytin ve çam ormanları, koyları, adalarıyla tam bir yeryüzü cennetidir. Bu değerlerden bazıları şunlardır:

Sarımsaklı Plajları: Ayvalık'ın Küçükköy Mahallesi'nde bulunan Ege Denizi kıyısındaki plajlardır. Ayvalık kent merkezinin 6 km güneyinde bulunan plajlar 12 km uzunluğundadır.

Alibey (Cunda) Adası: Ayvalık Adaları grubuna dahil olan ve yerleşime açık olan tek adadır. 1995 yılında inşa edilen bir köprü sayesinde bu adaya karayolu ile geçmek mümkündür.

Ayvalık Adaları: En büyüğü Alibey Adası olan takımada grubudur. Bu adalar milli park ilan edilmiş olup Alibey Adası dışındakiler yerleşime açık değildir.

Şeytan Sofrası: Ayvalık'a hâkim büyük kayalık tepelerin üzerinde bulunan, bakıldığında tüm Ayvalık Adaları ve Midilli Adası'nın manzarası gözüken, üzerinde Şeytan'ın ayak izi bulunduğuna inanılan eski bir lav birikintisidir.

Tımarhane Adası: Sarımsak yarımadasının devamıdır. Yaklaşık 100 yıl öncesine kadar burada bir psikoterapi merkezi vardı. Hastaları doğa güzelliklerin iyileştirmesi düşünülerek yapılmıştır.

İlçede kentsel sit alanı içerisinde kalan ve çoğunluğu Rumlar tarafından inşa edilmiş taş evler, Ayvalık'ın simgesi durumuna gelmiştir. Sarmısak taşı ile inşa edilmiş olan bu evler, kendilerine özgü mimari yapısıyla ilçenin başlıca kültürel değerlerindendir. Ayrıca kültür, tarih ve inanç turizmi açısından önemli cami, manastır ve kiliseler gibi tarihi yapılar da görülmesi gereken yerler arasındadır. Bunların bazıları aşağıda sıralanmıştır.

Agia Paraskevi Manastırı: Tımarhane adasında bulunan bu manastırdan geriye en iç kısımda bulunan küçük bir kısım kalmıştır. Burayla ilgili türlü türlü efsaneler mevcuttur. Bunlardan biride Meryem Ananın mezarının burada bulunduğu ile ilgilidir. Birçok hazine avcısı

tarafından zarar gören manastır günümüzde harabe niteliğinde olmasına karşın yerli ve yabancı turistler tarafından ilgi duyulmaktadır ve her yaz yüzlerce kişiyi kendine çekmektedir.

Saatli Camisi (Agios Yannis Kilisesi): İlçe merkezinde yer alan İsmet Paşa Mahallesi'nde yer alır. Kilise olarak inşa edilmiş, 1928'den sonra camiye dönüştürülmüştür. Camiye çevrilmesinin ardından içindeki ikonalar boyayla kapatılmıştır. 1944 yılındaki depremde çan kulesinin üstü yıkılmıştır.

Taksiyarhis Kilisesi: 1873 yılında inşa edilen bir kilise. İçerisinde bulunan çan, II. Dünya Savaşı yıllarında yerinden çıkarılarak halka haber vermesi için kullanılmıştır. Daha sonraları bu çanın dünyanın en büyük çanı olduğu ortaya çıkmıştır.

Hamidiye Camisi: Sakarya Mahallesi'nde yer alan bu cami, Ayvalık'ın tarihsel değerini yansıtan bir cami olarak yapılmış ilk yapıttır. Sultan II. Abdülhamit tarafından 19. yüzyılın ikinci yarısında yaptırılmıştır. Yorgala Oteli'ni yaptıran kişinin zamanın yönetimine armağan etmek zorunda kaldığına ilişkin iddialar da vardır. Kırmızı taştan, kare planla inşa edilmiştir, kubbesi tuğladandır.

Ayazma Kilisesi: Kemal Paşa Mahallesinde bulunan kilisenin adı içinde bulunan suyun kutsal olarak kabul görmesinden gelmektedir. Ayazma kelime anlamıyla kutsal su anlamına gelir. Neo-klasik üslûpta, 1890 yılında yapılmış geç tarihli bir yapı. Kilisenin girişi Yunan tapınaklarını anımsatmaktadır. Yapı malzemesi olarak Sarımsak taşı kullanılmış olan kilise bir dönem zeytinyağı fabrikası olarak kullanıldığından farklı eklentiler yapılmış. Bu yüzden iç kısımlarda anıtsal özelliklerini tamamen yitirmiş. Kilise günümüzde müze haline getirilmek için kamulaştırılmış. İlçede 1994 yılında yapılan bir çalışmaya göre 1842-1914 yılları arasından kalma toplam 363 bina bulunmaktadır (Ayvalık Belediyesi, 2020).

3.3.1.5 Tarımsal Yapı ve Ekonomi

Ayvalık, 19. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren ekonomik, sosyal ve kültürel yönden gelişmiş bulunuyordu. Şehirde 100'den fazla zeytinyağı mengenesi vardı ve yılda 1.000.000 okka zeytinyağı üretiliyordu. 30'dan fazla sabunhane vardı. İstanbul'un zeytinyağı ve sabun ihtiyacı Ayvalık'tan karşılandığı gibi Rusya'ya da ihracat yapılmaktaydı. Bağcılık gelişmişti. Şarap ve tuz üretimleri de Ayvalık ekonomisinde önemli yer tutmaktaydı. Deniz

ürünleri şehrin gelişimi ve ekonomisine büyük katkı sağlıyordu. Şehirde tahıl üretimi yapılmakla birlikte dışardan da tahıl getiriliyor ve Ayvalık'ta bulunan yel değirmenlerinde öğütülüyordu (Arıkan, 1988).

O yıllarda dericilik üretiminin de önemli bir gelir kaynağı olduğu Ayvalık'ta, 50 tabakhane bulunuyordu. Kimyasalların kullanılmadığı dönemde meşe palamudu, deri işlemesinde önemli bir hammadde olarak kullanılıyordu. Aynı zamanda meşe palamudunun ihracatı da yapılmaktaydı (Köksal, 2022; Terzibaşoğlu, 2022).

Ayvalık ilçesine 16 km uzaklıkta bulunan ve nüfusun en yoğun olduğu Altınova Mahallesi'nde eski dönemlerden itibaren tarımsal faaliyetlerin yapıldığı bilinmektedir. Atatürk'ün adını verdiği altın değerindeki bereketli bir ova olan Altınova ve çevresinde yetiştirilen pamuktan, pamuk ipliği üretilmiş ve donanmanın giyim ihtiyacında kullanılmıştır. 16.yy'da susam tarımı yapılmış ve susam yağı üretimi için susam yağhaneleri kurulmuştur. Buğday ve çeltik tarımı yapılmış ve bölgede var olduğu belirtilen değirmenlerde öğütülmüştür. Bataklık alanlarda bulunan sazlıklar yetiştirilerek bunların dokunup hasır haline getirilerek üretimi yapılmış, ayrıca izolasyon malzemesi olarak da kullanılmıştır. Kayıtlara göre Altınova'da tarımı yapılan birçok ürün Midilli Adası ve İstanbul'a gıda maddesi olarak gönderilmiştir. Hatta saray mutfağının sirke ihtiyacının uzun süre Altınova'dan karşılandığı bahsedilmektedir. Tarımla birlikte balıkçılık, hayvancılık, arıcılık ve dokuma da önemli geçim kaynakları arasındaydı (Erdem, 1999; Akbüber, 2022).

Günümüzde ise Ayvalık ilçe ekonomisi, turizm ve tarım ağırlıklıdır. Turizm önemli gelir kaynağı olup Sarımsaklı Plajları, Cunda Adası ve Şeytan Sofrası ilçenin en tanınmış doğal ve turistik güzelliklerindendir.

İlçede tarım ve tarıma bağlı sanayi bölge halkının önemli geçim kaynağıdır. Başlıca tarım ürünleri zeytin, bamya ve pamuktur. Tarımsal arazinin %70'i zeytinliktir. Zeytinyağına bağlı sabun ve zeytin fabrikaları başlıca sanayii kuruluşları olarak sayılabilir. Türkiye genelindeki 72 milyon zeytin ağacının yaklaşık 2.500.000'i Ayvalık ilçesinde bulunur (Ayvalık Belediyesi, 2020).

Zeytin dışında kırsal kesimde yaşayan yöre halkı, sebze-meyve ekimi de gerçekleştirmektedir. Bu ürünler; bamya, incir, badem, buğday, dolmalık fıstık, üzüm,

mantar ve pamuktur. Özellikle Kozak yaylası içerisinde yer alan Bağyüzü ve Çamoba köylerinde elde edilen çam fıstığı önemli bir dışsatım ürünüdür. Bölgede Bağyüzü Köyü'nde yetiştirilen Kozak üzümü, ham meyve dışında pekmez ve şarap üretimi için de hammadde olarak kullanılmaktadır (Alpınar, 1999; Olgun, 2018).

Ayvalık'ta çayır ve meralar çok az bir alanı kapladığından hayvancılık çok fazla gelişmemiştir (Alpınar, 1999). Ancak ilçede arıcılıkla uğraşılmakta olup çiçek balının yanı sıra son yıllarda Kozak çam balı üretimi de yaygınlaşmaya başlamıştır (Olgun, 2018).

Balıkçılık ve balık restoranları da, daha çok turizme bağlı olarak, halkın önemli gelir kaynakları arasında yer alır (Ayvalık Belediyesi, 2020).

3.3.2 Midilli Adası (Yunanistan)

3.3.2.1 Coğrafik Yapı

Midilli Adası, Yunanistan sınırları içerisinde bulunan 1636 km^2'lik bir alana ve 371 km.'lik bir kıyı şeridine sahip ülkenin en büyük üçüncü adasıdır. 39° 6′ kuzey enlemi ile 26° 33′ doğu boylamı arasında yer alan Midilli, Edremit Körfezi'nin güneyinde, Ege Denizi'nin kuzeydoğusunda, Ayvalık İlçesi'nin karşısında bulunan ve Yunanistan'ın ana karasından çok Türkiye'nin Ayvalık ve Dikili ilçelerine yakın bir ada yerleşimi göstermektedir (Shackle vd., 2001) (Şekil 3.13).

Şekil 3.13: Ege Denizi Midilli Adası konumu

Genel olarak dağlık bir ada olan Midilli'de 3 ana dağ silsilesi mevcuttur. Bunlar; güneydoğuda yer alan Olympos (967 m.), kuzeyde yer alan Lepetymnos (968 m.) ve batıda yer alan Ordymnos (589 m.) dağlarıdır. Ada'nın üçte ikisi volkanik oluşuma sahip olmakla birlikte günümüzde Ada'nın batısında bulunan Eressos, Antissa ve Sigri köylerinin çevrelediği alanda fosilleşmiş ağaç gövdeleri bulunmaktadır (Olgun vd., 2018).

Adanın güney kıyılarında bulunan Kalloni ve Gera Körfezleri, adadaki iki büyük karakteristik kıyı şerididir. Bu körfezler adayı derin ve geniş bir şekilde yararak kıyı boyunca uzanan verimli ovalar oluşturmuştur. Akdeniz'den gelen tuzlu ve sıcak akıntı Kalloni ve Gera Körfezlerinde tuz üretim alanlarının oluşmasını sağlamış olup bu alanlar zeytincilik açısından önemlidir. Ayrıca bu iki körfez, gemiler için de doğal bir limandır (Payzın, 2008).

Ayvalık ve Midilli Adası'nın antik çağlardan beri tek bir coğrafi mekân olduğu, yer kabuğundaki kırılma ve çökmeler sonucu eskiden bir bütün olan kara parçasının zaman içinde ayrılarak ayrı yerleşimlere dönüştüğü, bu nedenle bölgedeki antik kentlerin de sular altında kaldığı düşünülmektedir.

Merkezi Mytilene olan adada 143 yerleşim merkezi bulunmaktadır. 2021 yılı nüfus sayımına göre Midilli Adası'nda 83.755 kişi yaşamakta olup, nüfusun yaklaşık üçte biri en büyük merkezi yerleşim yeri olan Mytilene'de ikamet etmektedir (Yunanistan İstatistik Kurumu, 2021).

3.3.2.2 Yörenin Tarihçesi

Adanın Grekçe ismi Mitylini, eski Batı kaynaklarında ise Metelin olarak geçer. Midilli adasının bugünkü ismi, Ortaçağ'dan beri adanın merkezini oluşturan Mytilene Kasabası'ndan gelmektedir. Yunanca adı olan Lesvos veya Lesbos'un antik çağdaki bölgenin yöneticilerinden biri olan Lesbus'un adından geldiği düşünülmektedir. (Berbercan, 2014).

Midilli Adası'nda gerçekleştirilen arkeolojik araştırmalar, adada ilk yerleşimin M.Ö. 3000-2750 tarihlerinde olduğunu göstermektedir. Bu da adada yüzyıllar boyu sürekli bir yerleşimin varlığı ile birlikte adanın Yunanistan'ın en eski şehirlerinden biri olduğunun kanıtıdır. Adada Antik Yunanlılar, Romalılar, Bizanslılar ve Osmanlılar uzun yıllar egemenliklerini sürdürmüşler ve birçok kültürel miras bırakmışlardır. 1462 yılında Osmanlı

İmparatorluğu'nun egemenliğine geçen Midilli Adası, Birinci Balkan Savaşı'na kadar Osmanlı yönetiminde kalmıştır. (Anagnostou, 2004). 450 yıllık Osmanlı yönetimi sonrası 1912 yılında Yunanistan tarafından işgal edilerek Yunan topraklarına katılmıştır.

Kurtuluş Savaşı sonrasında iki ülke arasında başlayan nüfus hareketleri ile birlikte Lozan Antlaşması'na doğru giden süreç başlamıştır. 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Antlaşması'nda belirtilen Türkiye Yunanistan Nüfus Mübadelesi gereğince Ayvalık'taki Rumlar Midilli Adası'na ve Atina'ya göç ettirilmiş; Girit, Midilli ve Makedonya'dan gelen Türkler ise Ayvalık'a yerleştirilmişlerdir (Olgun, 2018).

3.3.2.3 İklim ve Bitki Örtüsü

Ilıman bir Akdeniz iklimine sahip olan Midilli Adası'nda kış mevsimi ılık, yaz mevsimi sıcak ve kurak geçmektedir. Kıyı kuşağında daha ılıman bir iklim görülürken yüksek kesimlerde ise soğuk iklim özellikleri görülmektedir. Mayıs ayından Ekim ayına kadar yerel meltem rüzgârları esmektedir (Olgun vd., 2018). Yıllık ortalama yağış miktarı 677 mm (doğu kısmı) ile 415 mm (batı kısmı) arasında değişmektedir (Kosmas ve ark., 2000a) ve yıllık ortalama hava sıcaklığı 17.7 ◦C'dir (Kosmas ve ark., 2000b).

Bölgenin hâkim bitki örtüsü zeytin ağaçları ve üzüm asmalarıdır. Yamaçlarda meşe ağaçları ve yüksek sırtlar üzerinde ise çam ormanları bulunur.

Günümüzde adanın toplam alanının %28'ini zeytin bahçeleri kaplarken %9'unu tarım arazileri, %38'ini meralar, %19'unu ormanlar ve %6'sını diğer alanlar (kasabalar, köyler, yollar vb.) kaplamaktadır (Yunanistan Ulusal İstatistik Servisi, 2009). Midilli Adası gerek iklimi gerekse coğrafik yapısı açısından zengin bir bitki örtüsü çeşitliliğine sahiptir. Ada, zeytin ağaçları ve meraların hakimiyetinde olmasına rağmen, 14'ü Yunanistan'da endemik olan 1279 tür ve 237 alt türden oluşan zengin bir floraya sahiptir ve bunlardan üçü yalnızca Midilli Adası'nda bulunur (Bazos, 2005).

3.3.2.4 Tarımsal Yapı ve Ekonomi

Midilli Adası'nın başlıca gelir kaynakları, başta gıda üretimi olmak üzere tarım, hayvancılık ve balıkçılıktır. Ayrıca son yıllarda turizmde önemli gelir kaynakları arasına girmiştir.

Adanın dağlık bir yapısı olması nedeniyle tarım, kısıtlı bir alanda yapılabilmektedir. Adadaki arazi kullanımına bakıldığında batı kesimi kayalık, çorak ve tarıma elverişli olmadığından bu bölgede hayvancılık yapılmaktadır. Hayvan olarak koyun, keçi, sığır ve at yetiştirilir. Ayrıca Midilli Adası bilindiği üzere beygirleriyle dünyaca ün kazanmıştır.

Kuzey, doğu ve özellikle en verimli arazilerin yer aldığı güney kesimindeki yerleşimlerde tarım ve zeytincilik yapıldığı görülmektedir (Payzın, 2008). Tarım arazileri Kalloni, Gera ve Polichnitos bölgelerindeki ovalarda yer almakta ve ada körfezinin etrafını çevrelemektedir (Lesbos Belediyesi, 2015).

Midilli Adası'nın doğal bitki örtüsü olan zeytinlikler adanın en önemli ekonomik gücünü oluşturmaktadır. Bir diğer önemli tarım ürünü de üzümdür. Midilli'deki alçak yerler baştanbaşa üzüm bağları ile kaplı haldedir. Üzümün hem yaş hem de kuru halinden yararlanıldığı gibi; pekmez ve şarap olarak da kullanımı mümkündür (Douma, 2016).

Adada hakim olan ılıman iklim pek çok tarımsal ürünün yetiştirilmesi açısında uygundur. İncir, kestane, armut, elma, tahıl çeşitleri, 'Kapi' fasulyesi, 'Lisvori nohut', anason, susam gibi zengin tarımsal biyoçeşitlilik mevcuttur.

Bölgesel sanayi olarak ise zeytinyağı, şarap ve sabun üretimi yapılmaktadır (Douma, 2016).

4. BULGULAR

4.1 Etnobotanik Kullanımı Tespit Edilen Türler ve Kullanım Şekilleri

Bu bölümde etnobotanik kullanımı tespit edilmiş ve toplanmış olan taksonların teşhisi gerçekleştirilmiştir. Kaynak kişilerle yapılan görüşmeler sonucu edinilen bilgiler doğrultusunda türlere ait Türkçe adı, Yunanca adı, yöresel adı, yöresel kullanımlar, kullanım amaçları, kullanılan kısımları ve bitkilerin bulunduğu lokaliteler (Ek D1, Ek D2) verilmiştir.

Bitki taksonlarına ait Türkçe isimler Güner vd. (2012)'ne göre yapılmıştır. Parantez içinde belirtilen numaralar (Örn. 1,2,3) kaynak kişi listesindeki numarayı ifade etmektedir (Ek A). Etnobotanik kullanımı tespit edilen bitki taksonlarının genel görünümü ile birlikte Türkiye'de, Yunanistan'da ve dünyada yayılış gösterdiği bölgelerin haritaları verilmiştir. Genel görünümün altında sol tarafta Türkiye'deki dağılım haritası, sağ tarafta dünyadaki dağılım haritası ve altta Yunanistan'daki dağılım haritası bulunmaktadır.

Bitkiler Pteridophyta ve Spermatophyta bölümleri halinde; Spermatophyta bölümü ise Gymnospermae ve Angiospermae alt bölümleri şeklinde verilmiştir. Familyalar, cinsler ve türler alfabetik olarak belirtilmiştir. Bitkilerin bilimsel isimlendirilmeleri kaynaklarda verilen APG III'e göre güncellenmiş sistematik web adreslerinden faydalanarak düzenlenmiştir.

Araştırma alanında etnobotanik kullanımı olan toplam 81 familyaya ait 214 tür, 64 alttür ve 19 varyeteden oluşan toplam 297 bitki taksonu tespit edilmiştir. Bu bitkilerden Ayvalık'ta 80 familyaya ait 291 takson ile Midilli Adası'nda 39 familyaya ait 86 takson kayıt altına alınmıştır. Her iki ülkede de etnobotanik kullanımı olup ortak olarak bulunan 80 takson belgelenmiştir.

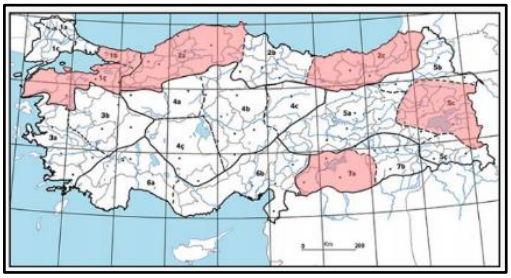
PTERIDOPHYTA

EQUISETACEAE

4.1.1 *Equisetum arvense* L.

Şekil 4.1: *Equisetum arvense* L.

Türkçe Adı: Atkuyruğu **Yöresel Adı:** Kırkkilit, kırkdamar, kırkboğum, akkuyruk	**Lokalite No:** 22, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

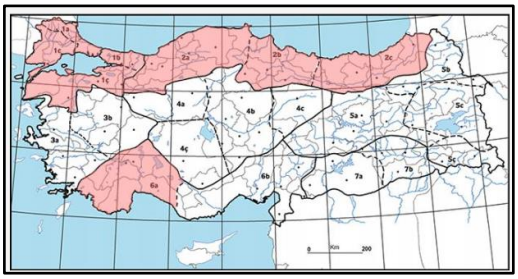
a) Toprak üstü kısımları kullanılarak hazırlanan su, banyo suyuna eklenir ve banyo yapılır. Bel ve boyun fıtıklarına iyi gelir, kemik ağrılarını hafifletir. MS hastalığında kullanılır (97) – **(Reç. 33)**.

b) Yaprakları kullanılarak hazırlanan infüzyon idrar yolu enfeksiyonlarında çay olarak içilir (163).

4.1.2 *Equisetum telmateia* Ehrh.

Şekil 4.2: *Equisetum telmateia* Ehrh.

Türkçe Adı: Deredoruk **Yöresel Adı:** Karaçula, karaçulha, ekliot	**Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

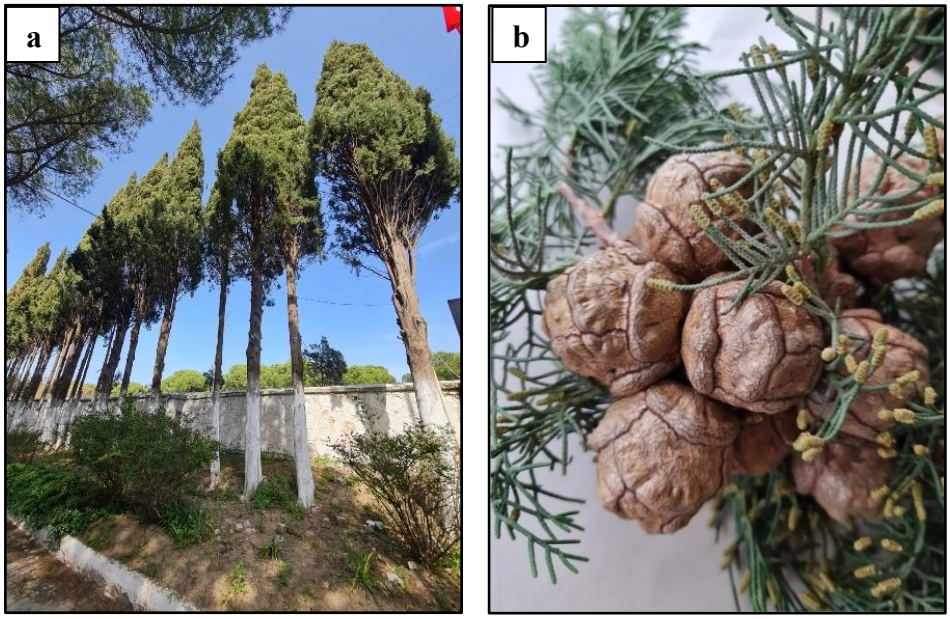
Tıbbi:

a) Bitkinin toprak üstü kısımlarının kaynatılmasıyla hazırlanan dekoksiyon böbrek hastalıklarında, böbrek taşı düşürmede çay olarak içilir (16) – **(Reç. 112)**.

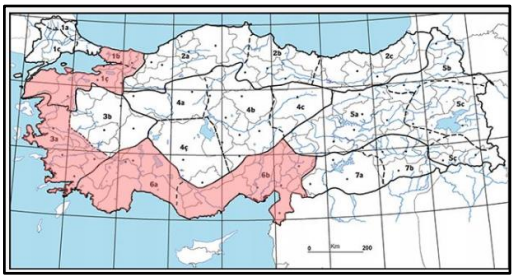
SPERMATOPHYTA / GYMNOSPERMAE

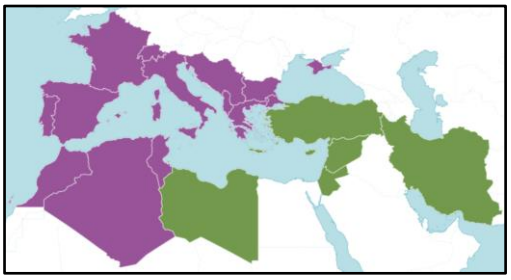
CUPRESSACEAE

4.1.3 *Cupressus sempervirens* L.

Şekil 4.3: *Cupressus sempervirens* L. a) Genel görünüm b) Kozalak

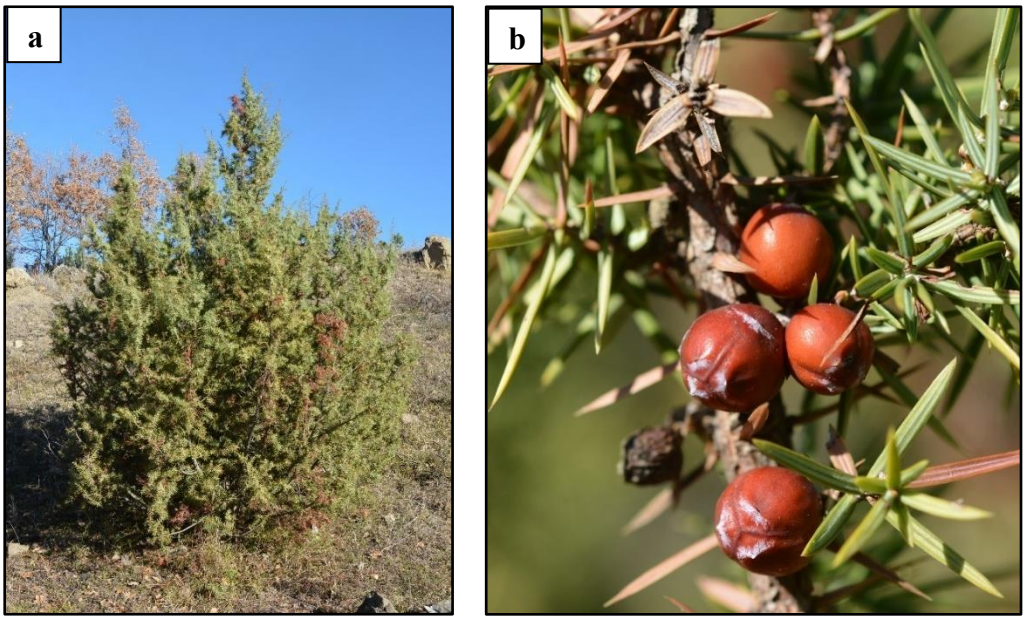
Türkçe Adı: Servi **Yöresel Adı:** Selvi	**Lokalite No:** 25 **Kullanım Amacı:** Süs **Kullanılan Kısım:** Tüm bitki

Yöresel kullanımları

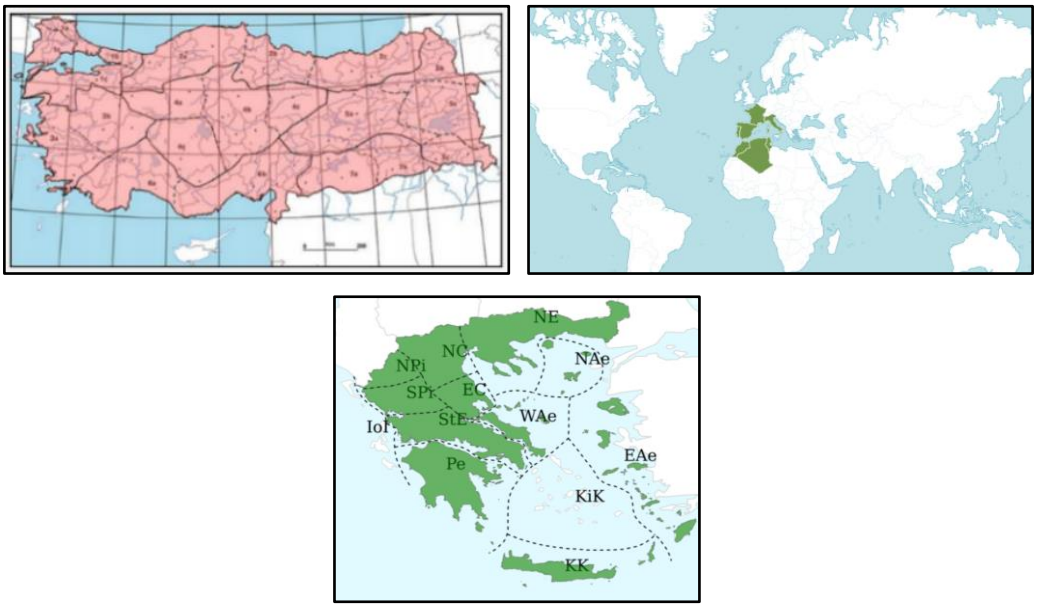
Süs:

a) Mezarlıklarda süs bitkisi olarak kullanılır.

4.1.4 *Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus*

Şekil 4.4: *Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus* a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Katran ardıcı **Yöresel Adı:** Ardıç, ilkgül **Lokalite No:** 2, 4, 11, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, yakacak, yem, el sanatları **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, meyve, dal, gövde, yaprak	**Yunanca Adı:** Arkefthos **Lokalite No:** 3 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, yem **Kullanılan Kısım:** Dal, gövde, toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

b) Ardıç katranı, kantaron yağı, balmumu ve badem yağı karıştırılarak hazırlanan merhem haricen yara ve yanıklara sürülür (13) – **(Reç. 6).**

c) Kozalağının suyu kullanılarak hazırlanan merhem zor iyileşen yaralar, ameliyat izleri, bel ve boyun fıtığı, ağrılı bölgelerde sürülerek kullanılır (97) - **(Reç. 30)**.

d) Ardıç, kızılçam reçinesi ve kekik (*Origanum vulgare* L. subsp. *hirtum* (Link) Ietsw.) yaprakları sıcak suyla kaynatılarak çay hazırlanır. Hayvanın boynuzu kesilip huni gibi ağzına yerleştirerek bu çay hayvana içirilir. Öksürük ve akciğer hastalıklarını iyileştirir. Ayrıca bu bitkilerden hazırlanan suyla hayvana banyo yaptırılarak yarası da tedavi edilir (114, 116) – **(Reç. 36)**.

e) Ağacın kuru gövde ve dallarından ardıç katranı elde edilir. Bu katran develer tüyünü atınca tekrar tüy çıksın diye haricen hayvanın derisine sürülür (68) – **(Reç. 50)**.

f) Katran deve ve inek gibi hayvanların yemine karıştırıldığında hayvanın iştahını açar (68).

g) Katranın içerisine çiğ yumurta eklenerek haricen yara ve yanık olan bölgeye sürülür (68, 115).

h) Ardıç katranı diyabet hastalarında şekeri düşürmesi için yemek olarak tüketilir (15).

i) Dallarının kaynatılmasıyla hazırlanan su ineğin içme suyuna eklendiğinde iştahını açar (68) - **(Reç. 108).**

j) Ardıç katranı kullanılarak hazırlanan krem insan ve hayvan yaralarında kullanılır (Midilli).

El sanatları:

k) Bitkinin odunu ev çatısı yapımında kullanılır (53).

Yem:

l) Ardıç katranı tuzla birlikte kepeğe karıştırılarak deve ve ineklerde hayvan yemi olarak kullanılır (68).

m) Toprak üstü kısımları yem olarak kullanılır (Midilli).

Yakacak:

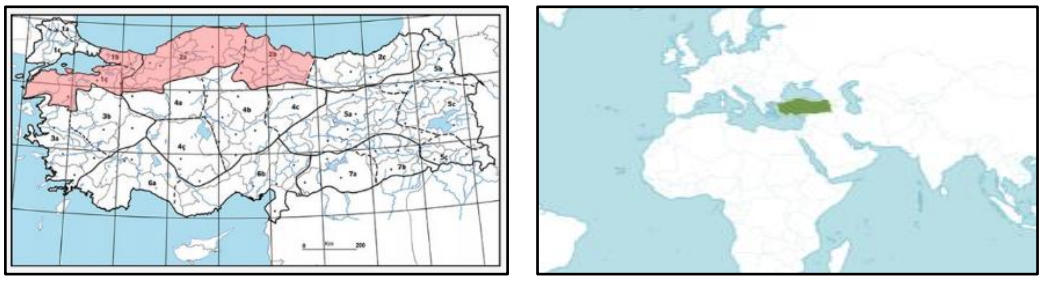
n) Gövde ve dalları yakacak olarak kullanılır (53).

PINACEAE

4.1.5 *Abies nordmanniana* (Steven) Spach subsp. *equi-trojani* (Asc. & Sint. ex Boiss.) Coode&Cullen

Şekil 4.5: *Abies nordmanniana* (Steven) Spach subsp. *equi-trojani* (Asc. & Sint. ex Boiss.) Coode a,b) Kozalak

Türkçe Adı: Kazdağı göknarı **Yöresel Adı:** Göknar	**Lokalite No:** 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Kozalak

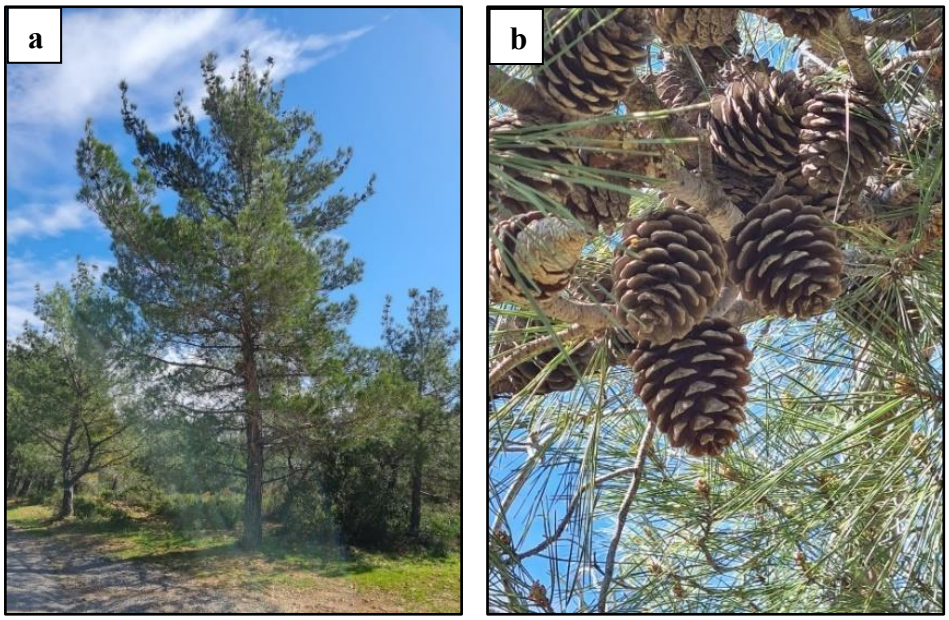
Kazdağı endemik bitkisidir. Satışı yasak olmasına rağmen bölgedeki yerel pazarlarda kozalakları satılmaktadır.

Yöresel kullanımları:

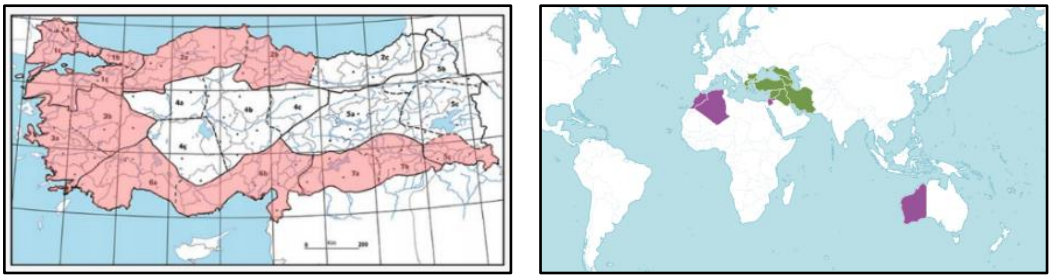
Tıbbi:

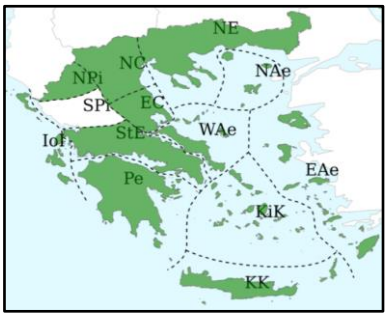
a) Bitkinin kozalağı kullanılarak hazırlanan dekoksiyon Covid öksürüğünde içilir (62, 97) – **(Reç. 105)**.

4.1.6 *Pinus brutia* Ten.

Şekil 4.6: *Pinus brutia* Ten. a) Genel görünüm b) Kozalak

Türkçe Adı: Kızılçam **Yöresel Adı:** Deliçam, sorkuç **Lokalite No:** 1, 2, 3, 4, 12, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda, boya, yakacak, oyun, el sanatları, arıcılık **Kullanılan Kısım:** Dal, reçine, kozalak, kabuk, kök, gövde, yaprak	**Yunanca adı:** Kokkino pefko **Lokalite No:** 1 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, arıcılık **Kullanılan Kısım:** Reçine, kozalak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Ağacın gövdesinden sızan reçineden hazırlanan "tatlı melhem" yaralara sürülür (23, 24) - **(Reç. 8)**.

b) Reçinesi kullanılarak hazırlanan karışım yara ve berelere sürülerek yara iyileştirici olarak kullanılır (23) – **(Reç. 9)**.

c) Çam sakızı havanda dövülüp toz haline getirilerek suyla içildiğinde diyabet hastalarında şekeri düşürür (46). Hazmı kolaylaştırır (115, 117). Mide kanserine iyi gelir (50). Oğlakların içme suyuna karıştırıldığında ishali keser (98) – **(Reç. 15)**.

d) Kızılçamın reçinesi, ardıç ve kekik (*Origanum vulgare* L. subsp. *hirtum* (Link) Ietsw.) ile kaynatılarak çay hazırlanır. İneğin boynuzu kesilip huni gibi ağzına yerleştirerek bu çay hayvana içirildiğinde öksürüğü keser ve akciğer hastalıklarını iyileştirir. Hazırlanan bu suyla hayvana banyo yaptırılarak yarası tedavi edilir (114, 116) – **(Reç. 36)**.

e) Reçinesi kullanılarak hazırlanan çam sakızı ağızda çiğnendiğinde mide ağrılarını keser (8, 23, 49, 122). Çam sakızı, bağırsak hastalıklarına iyi gelir (86). Çam sakızı ısıtılıp haricen yaraya sürüldüğünde yarayı iyileştirir (50, 90) - **(Reç. 49).**

f) Kızılçamın kesildiği yerden çıkan sakızın kaynatılmasıyla hazırlanan ve 'sorkuç şarabı' denilen süzüntü vücudu temizler (2). İç hastalıklarını iyileştirir (35) – **(Reç. 84)**.

g) Kızılçam reçinesi zakkum yaprağı (*Nerium oleander* L.), ökseotu (*Viscum album* L. subsp. *austriacum* (Wiesb.) Vollman) yaprağı ve zeytinyağı ile karıştırılarak karışım

hazırlanır. Bu karışım haricen uyuz gibi parazit hastalıklarda, mastit ve meme ucu çatlaklarında ineklerin derisine sürülür (36) – **(Reç. 106).**

h) Kozalaklarından yapılan pekmez öksürükte, bronşitte ve covidde günde 1 tatlı kaşığı yenir (10).

i) Kozalakları kullanılarak hazırlanan "kozalak şurubu" grip, boğaz ağrısı, öksürük ve covidde her sabah 1 tatlı kaşığı içilir (20, 188).

j) Bitkinin kurutulmuş reçinesi dövülür. Kanamayı durdurmak için kanama olan bölgeye bastırılır (Midilli).

Gıda:

k) Gövdesinin kabuğu soyularak içte kalan kısım yenir. İstenirse yerken toz şekerde eklenebilir (115, 117, 190).

l) Kozalaklarından pekmez yapılır (10).

Arıcılık:

m) Arı bitkisidir (9, 86, 186).

n) Arı bitkisidir (Midilli).

El Sanatları:

o) Kızılçam odunu ambar yapımında kullanılıyor (87).

p) Gövdesinden kaşık, nihale, havan ve kesme tahtası yapılır (98, 122).

q) Gövdesinden oturak yapılır (79).

r) Dallarından düdük yapılır (114).

s) Kızılçam odunundan kapı ve pencere yapılır (81).

t) Gövdesinden uzun saplı fırın küreği yapılır (117).

Boya:

u) Kızılçam kabuğundan ağları boyamak için boya yapılır. Çam ağacının kabuğunun kurusu toplanır. Dövülüp toz haline getirilir. Suda kaynatılarak boya hazırlanır. Boyanın içine ağ konarak boyanır (44).

v) Kızılçam kozalağı şapla kaynatılarak siyah su elde edilir. Bu su kök boyamada kullanılır (7, 44).

Oyun:

w) Kozalaklarının arasına çivi sokup çocuklara oyuncak araba yapılırmış (34, 38, 61).

x) Odunundan yapılan tahta kaşık delinir. Delinen kısma boncuk takılarak çocuklar için çıngırak yapılırmış (59).

y) Bitkinin kobağı (kozalak) ve dallarından yapılan çomak ile 'gurlü oyunu' denilen golfe benzeyen bir oyuna oynarlarmış (50).

z) Bitkinin kozalakları ile ‘çam kobağı oyunu’ oynanırmış (51).

aa) Gövdesinin kabuğundan (çıtlak) oyuncak araba yapılıyormuş (53).

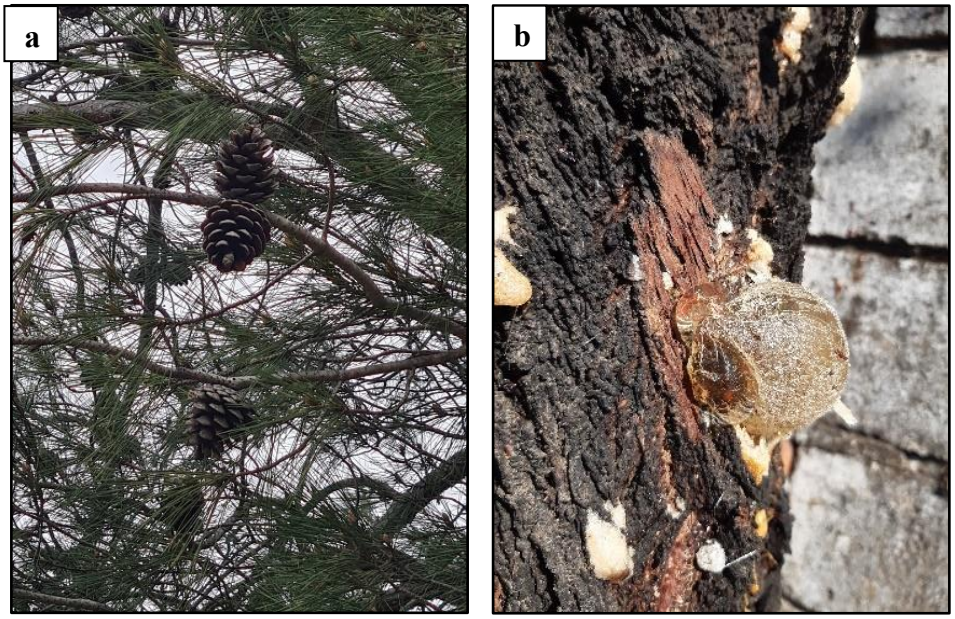
bb) Odununa şekil verilerek çocuklar için oyun amaçlı hayvan figürleri yapılırmış (53).

Yakacak:

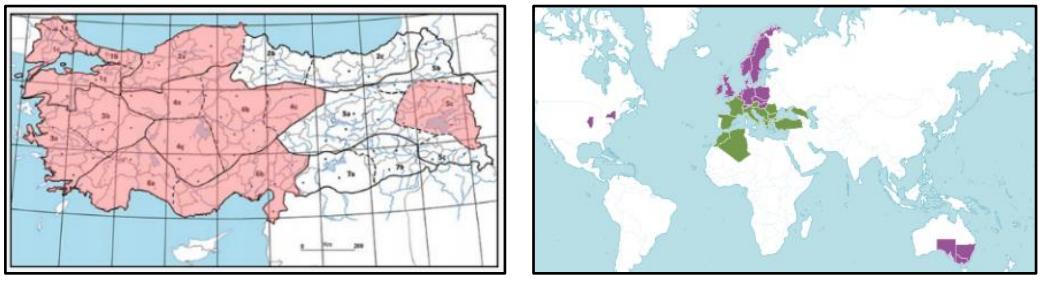
cc) Gövde ve dalları yakacak olarak kullanılır (117).

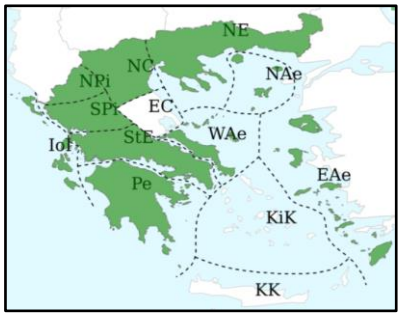
dd) Dallarından ateş tutuşturmak için çıra yapılır (7).

4.1.7 *Pinus nigra* J.F.Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe

Şekil 4.7: *Pinus nigra* J.F.Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe a) Genel görünüm b) Reçine

Türkçe Adı: Karaçam **Yöresel Adı:** Çam **Lokalite No:** 1, 2, 3, 4, 8, 10 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, yakacak, arıcılık **Kullanılan Kısım:** Dal, gövde, reçine, yaprak, kozalak	**Yunanca adı:** Mavri pefki **Lokalite No: 3** **Kullanım Amacı:** Tıbbi, arıcılık **Kullanılan Kısım:** Reçine, kozalak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Karaçam reçinesi, kirişli bitkisiyle ile hazırlanan merhemin içerisine eklenerek yara ve yanıklara sürüldüğünde iyi gelir (72) – **(Reç. 1)**.

b) Karaçam reçinesi kullanılarak hazırlanan "kara melhem", inatçı yaraların tedavisinde yara üzerine sürülerek ya da sarılıp bekletilerek kullanılır (21) – **(Reç. 12).**

c) Reçinelerinden yapılan katran, hayvan yaralarına ve parazite karşı kepeğe karıştırılarak hayvanlara yedirilir (55) – **(Reç. 22)**.

d) Karaçam reçinesi kullanılarak hazırlanan merhem zor iyileşen yaralara, ameliyat izlerine, bel ve boyun fıtığına, ağrılı bölgelere sürülür (97) – **(Reç. 30)**.

e) Gövdesindeki odunu kullanılarak kavak (*Populus tremula* L. subsp. *tremula*) ve söğüt (*Salix alba* L. subsp. *alba*) ağaçlarının odun parçaları ile birlikte "odun suyu şarabı" denilen bir su hazırlanır. Bu su, zihin açıcı özelliği nedeniyle içilir (İncir, ceviz ve çınar ağacından olmaz) (2) – **(Reç. 83)**.

f) Yaprakları kullanılarak hazırlanan karışım mide hastalıklarında içilir (159) – **(Reç. 165).**

g) Kozalakları kullanılarak hazırlanan dekoksiyon akciğer hastalıklarında, öksürük ve bronşitte çay olarak içilir (181) – **(Reç. 185)**.

h) Kozalakları kullanılarak hazırlanan "kozalak şurubu" grip, boğaz ağrısı, öksürük ve covidde her sabah 1 tatlı kaşığı içilir (20, 186).

i) Bitkinin reçinesi, balmumu ve zeytinyağı ile karıştırılarak merhem yapılır. Haricen yaralara sürülür (Midilli) – **(Reç. 173)**.

Yakacak:

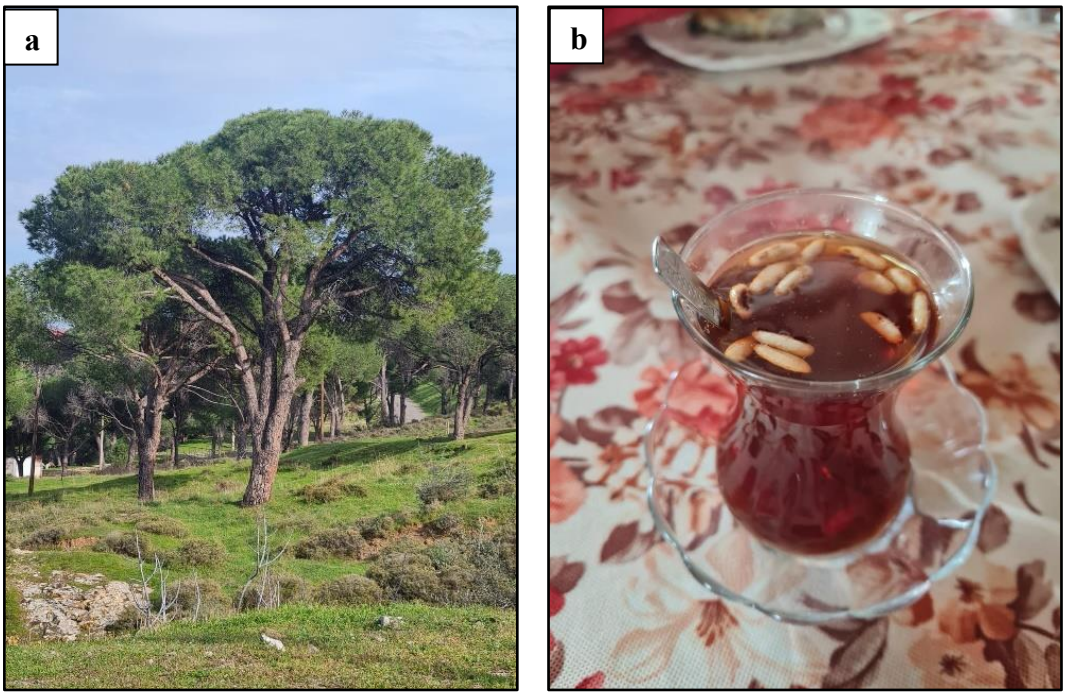
j) Kozalağı, dal ve gövdesi yakacak olarak kullanılır (77).

Arıcılık:

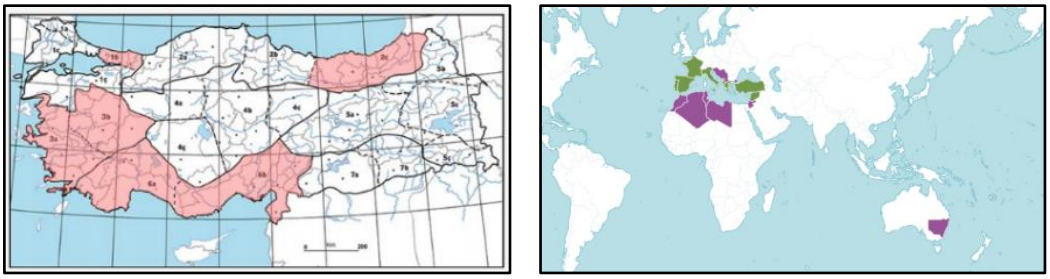
k) Arı bitkisidir (186).

l) Arı bitkisidir (Midilli).

4.1.8 *Pinus pinea* L.

Şekil 4.8: *Pinus pinea* L. a) Genel görünüm b) Cilveli çay

Türkçe Adı: Fıstıkçamı **Yöresel Adı:** Çam	**Lokalite No:** 2, 3, 4 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, yakacak, gıda, boya, el sanatları, oyun **Kullanılan Kısım:** Dal, gövde, reçine, meyve, kök, kozalak

Yöresel kullanımları

Bitki, araştırma alanı içerisinde Bağyüzü ve Çamoba Mahallelerinde yoğun bir biçimde ormanlık alan oluşturduğundan eskiden fıstıkçamı bu lokasyonların başlıca geçim kaynağıymış. Ancak günümüzde bölgede kurulan maden ve taş ocakları nedeniyle fıstıkçamının azaldığı kayıt altına alınmıştır.

Tıbbi:

a) Reçinesi yaralara sürülür (19, 12).
b) Bitkinin dallarından yapılan çırası kullanılarak hazırlanan dekoksiyon, içildiğinde mide ülseri gibi iç yaraları iyileştirir (11) – **(Reç. 90)**.
c) Küçük kozalaklarından hazırlanan dekoksiyon böbrek taşını düşürmede ve kum sancısında içilir (138) - **(Reç. 152).**
d) Meyveleri diz ağrılarına karşı yenir (186).

Gıda:

e) Meyveleri kavrularak çerez olarak yenir (30).
f) Meyveleri tatlılarda kullanılır (30, 185).
g) Meyvelerinden "fıstık helvası" yapılır. Eskiden her düğün ve sünnette helva yapılırmış (186).
h) Meyveleri kavrularak içilen çayın (*Camellia sinensis* (L.) Kuntze var. *sinensis*) içerisine konulur ve buna yörede "cilveli çay" denir (185).

El sanatları:

i) Gövdesinden kaşık yapılır (122).
j) Odunundan oturak, kapı ve pencere, yemek sofrası yapılır (21).
k) Dalından tırmık sapı yapılır (22).
l) Odunundan fırın küreği yapılır (33, 115).

Yakacak:

m) Kozalağı, dal ve gövdesi yakacak olarak kullanılır (19, 21, 26, 32, 117).
n) Dallarından ateş tutuşturmak için çıra yapılır (32).

Boya:

o) Köklerinden mavi renk elde edilir ve kök boyamada kullanılır (19).

Oyun:

p) Dallarından sapan yapılır (32).

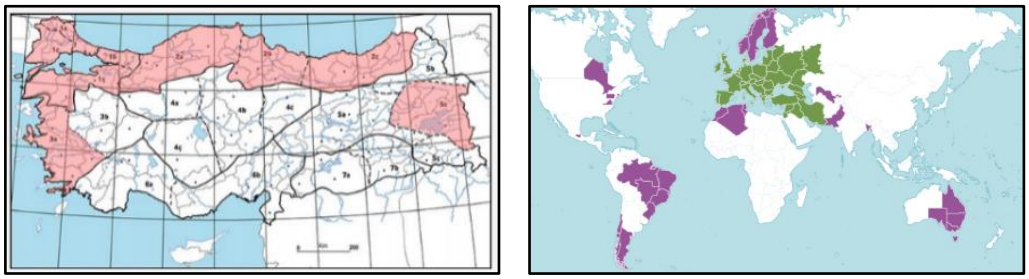
SPERMATOPHYTA / ANGIOSPERMAE

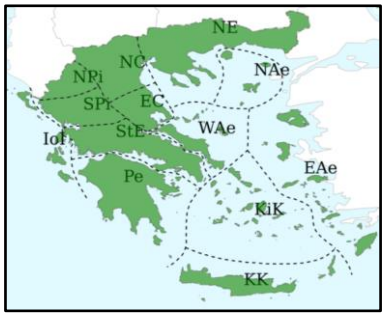
ADOXACEAE

4.1.9 *Sambucus nigra* L.

Şekil 4.9: *Sambucus nigra* L**.** a) Genel görünüm b) Yaprak

Türkçe Adı: Ağaç mürver	**Yunanca Adı:** Saboukos
Yöresel Adı: Kara mürver, zirce	**Lokalite No:** 9
Lokalite No: 2, 4	**Kullanım Amacı:** Boya
Kullanım Amacı: Tıbbi, oyun	**Kullanılan Kısım:** Meyve**,** yaprak
Kullanılan Kısım: Meyve**,** dal	

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin meyveleri kullanılarak hazırlanan infüzyon bağışıklık sistemi güçlendirici ve antiseptik olarak içilir (14, 15) – **(Reç. 95)**.

Oyun:

b) Dallarından ucu çatal şeklinde sapan yapılırmış (50).

Boya:

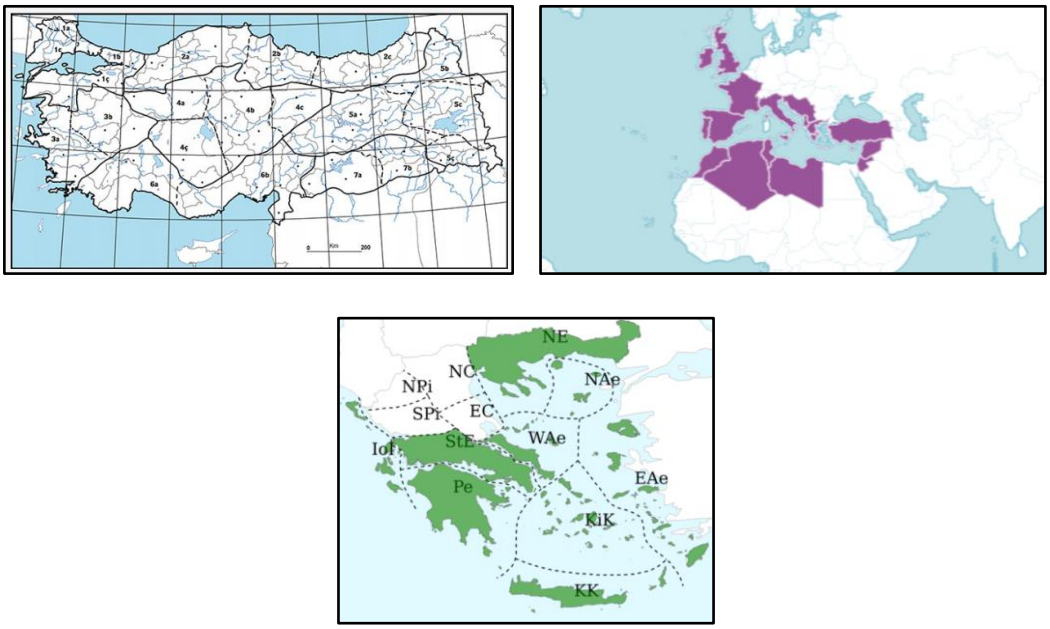
c) Meyve ve yaprakları boya olarak kullanılır (Midilli).

AIZOACEAE

4.1.10 *Carpobrotus edulis* (L.) N.E.Br.

Şekil 4.10: *Carpobrotus edulis* (L.) N.E.Br. a) Genel görünüm b) Çiçek

Türkçe Adı: Kazayağı **Yöresel Adı:** Makas otu **Lokalite No:** 21 **Kullanım Amacı:** Süs **Kullanılan Kısım:** Tüm bitki	**Yunanca Adı:** Makasote **Lokalite No:** 6 **Kullanım Amacı:** Süs **Kullanılan Kısım:** Tüm bitki

Yöresel kullanımları

Süs:

a) Park ve bahçelerde süs bitkisi olarak kullanımı çok yaygındır.

ALTINGIACEAE

4.1.11 *Liquidambar orientalis* Mill.

Şekil 4.11: *Liquidambar orientalis* Mill.

Türkçe Adı: Günlükağacı **Yöresel Adı:** Günlük, sığla	**Lokalite No:** 2, 11, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, inanç **Kullanılan Kısım:** Gövde (sakız)

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Gövdesinden alınan sakızı kullanılarak merhem hazırlanır. Bu merhem zor iyileşen yaralara, ameliyat izlerine, bel ve boyun fıtığına, ağrılı bölgelere sürülür (97) – **(Reç. 30)**.

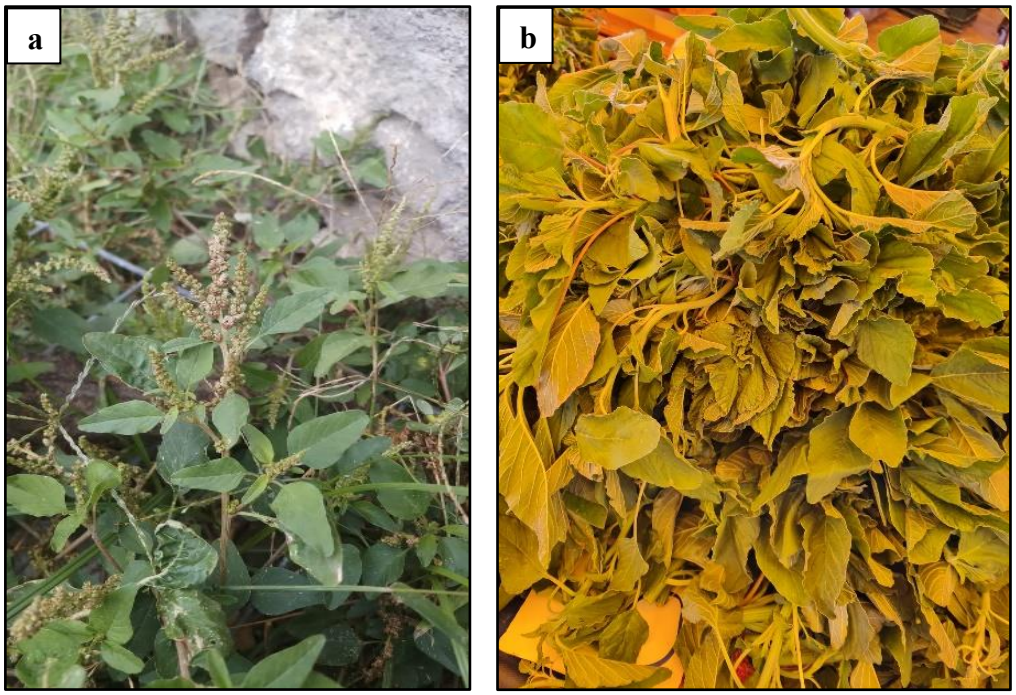
b) Gövdesinden alınan sakızı ile hazırlanan karışım kanser hastalığına karşı her gün yenir (72) **– (Reç. 57)**.

İnanç:

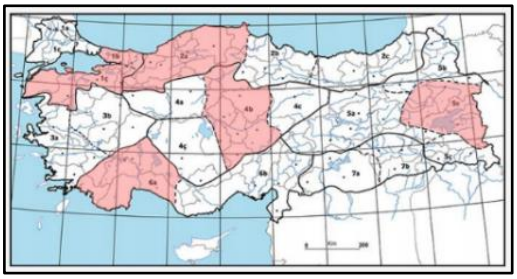
c) Gövdesinden elde edilen sakızı cenazelerde tütsü olarak yakılır (18).

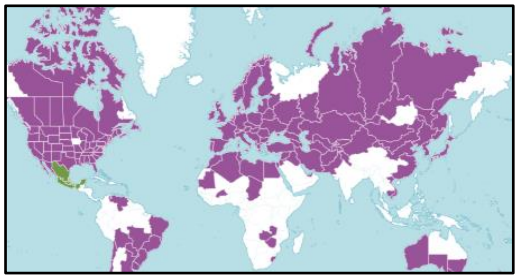
AMARANTHACEAE

4.1.12 *Amaranthus retroflexus* L.

Şekil 4.12: *Amaranthus retroflexus* L. a) Genel görünüm b)Yaprak

Türkçe Adı: Tilki kuyruğu **Yöresel Adı:** Susamotu, sirken, kızılbacak	**Lokalite No:** 4, 25 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak, taze filiz uçları

Yöresel kullanımları

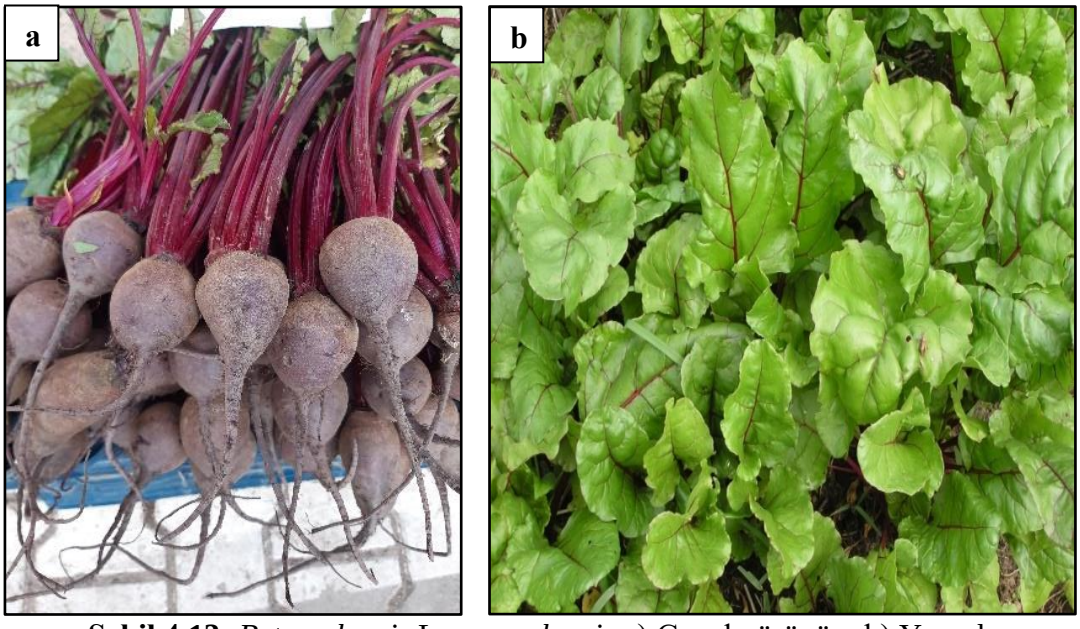
Gıda:

a) Yaprakları kullanılarak ‘susamotu salatası’ yapılır (115, 117, 174) – **(YT 45).**

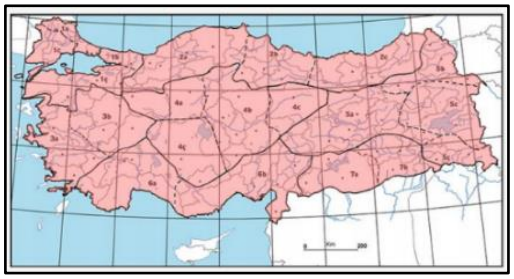
b) Taze filiz uçları kullanılarak lor peynirli böreği yapılır (143, 188).

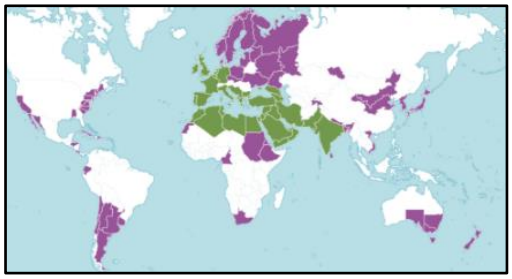
c) Yaprakları kavrularak börek içine katılır (175).

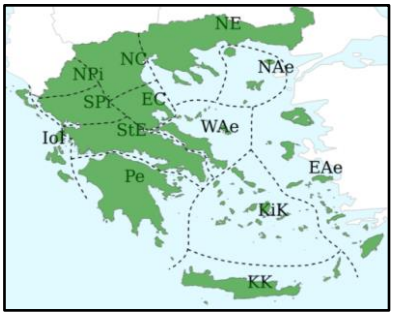
4.1.13 *Beta vulgaris* L. var. *vulgaris*

Şekil 4.13: *Beta vulgaris* L. var. *vulgaris* a) Genel görünüm b) Yaprak

Türkçe Adı: Pancar **Yöresel Adı:** Kırmızı pancar **Lokalite No:** 2, 18 **Kullanım Amacı:** Gıda, oyun, boya **Kullanılan Kısım:** Yaprak, yumru	**Yunanca Adı:** Patzari **Lokalite No:** 6 **Kullanım Amacı:** Gıda, **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

Gıda:

a) Yaprak ile yumrusu arasında kalan bölge küçük küçük doğranıp kuşbaşı etle pişirilerek yemeği yapılır (10).

b) Yaprakları kullanılarak yumurtalı kavurması yapılır (175, 188).

c) Yumrusu kullanılarak salata ve turşusu yapılır (159).

d) Yaprakları haşlanıp limon ve zeytinyağı eklenerek mezesi yapılır (Midilli).

Oyun:

e) Yumrusuna şekil verilerek çocuklar için oyun amaçlı insan ve hayvan figürleri yapılırmış (38).

Boya:

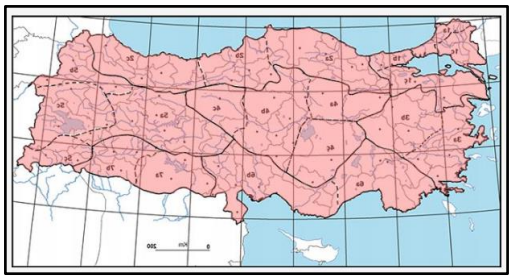
f) Yumrusu suda kaynatılır. Ev makarnası yapılırken yumrunun haşlandığı kırmızıya boyanan suyu hamuruna eklenerek yoğurulur. Makarnaya kırmızı renk verdiği için gıda boyası olarak kullanılır (98).

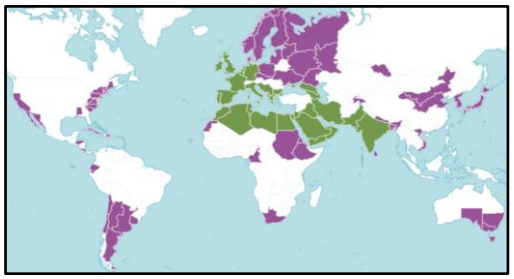
g) Yumrunun haşlandığı suyun içerisine birkaç çizik atılmış yeşil zeytin konur ve bir süre bekletilir. Zeytinler kırmızı renge boyanarak gıda boyası olarak kullanılır (98).

4.1.14 *Beta vulgaris* L. var. *cicla*

Şekil 4.14: *Beta vulgaris* L. var. *cicla*

Türkçe Adı: Pazı **Yöresel Adı:** Pazı **Lokalite No:** 2, 25 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak	**Yunanca Adı:** Seskoula **Lokalite No:** 6 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak

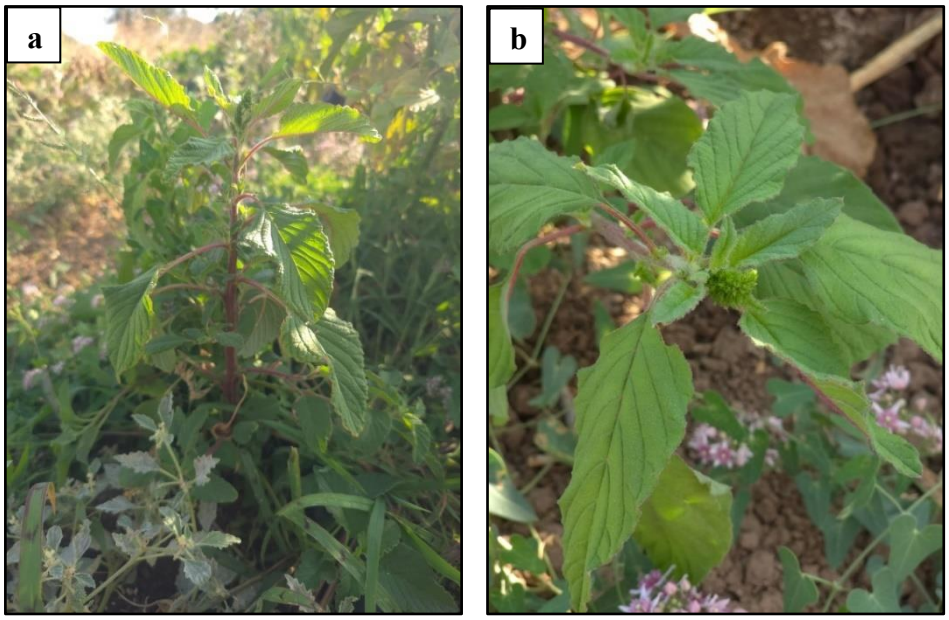
Yöresel kullanımları

Gıda:

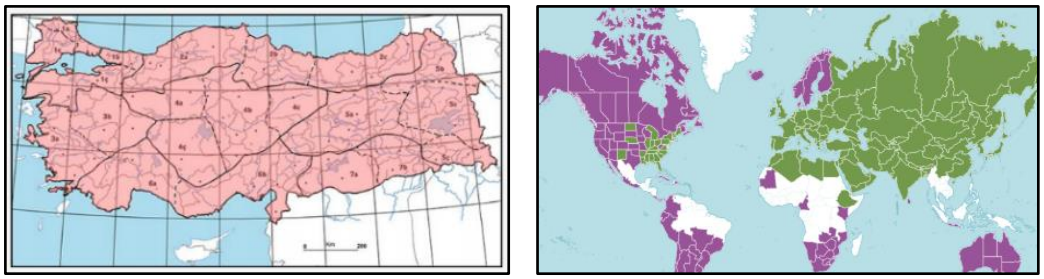
a) Yaprakları kullanılarak sarması, böreği ve yemeği yapılır (14, 119, 180).

b) Yaprakları sıcak suda haşlanıp limon ve zeytinyağı eklenerek mezesi yapılır (Midilli).

4.1.15 *Chenopodium album* L. subsp. *albüm*

Şekil 4.15: *Chenopodium album* L. subsp. *album* a) Genel görünüm b) Yaprak

Türkçe Adı: Aksirken **Yöresel Adı:** Sirken	**Lokalite No:** 4 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

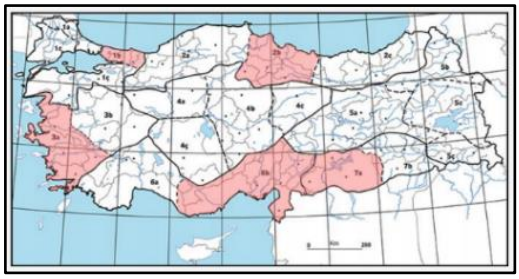
Gıda:

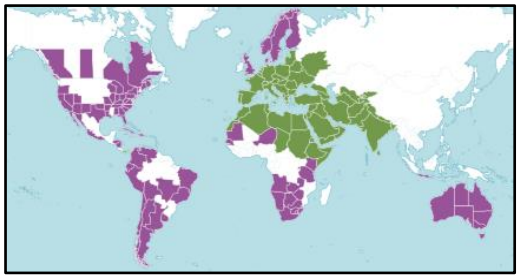
a) Toprak üstü kısımları kullanılarak yemeği yapılır (115, 117).

4.1.16 *Chenopodium murale* L.

Şekil 4.16: *Chenopodium murale* L.

Türkçe Adı: Salmanca **Yöresel Adı:** Deli kazayağı	**Lokalite No:** 3 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

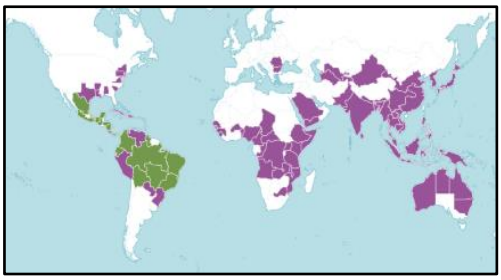
Gıda:

a) Toprak üstü kısımlarından yemeği yapılır (23).

4.1.17 *Gomphrena globosa* L.

Şekil 4.17: *Gomphrena globosa* L.

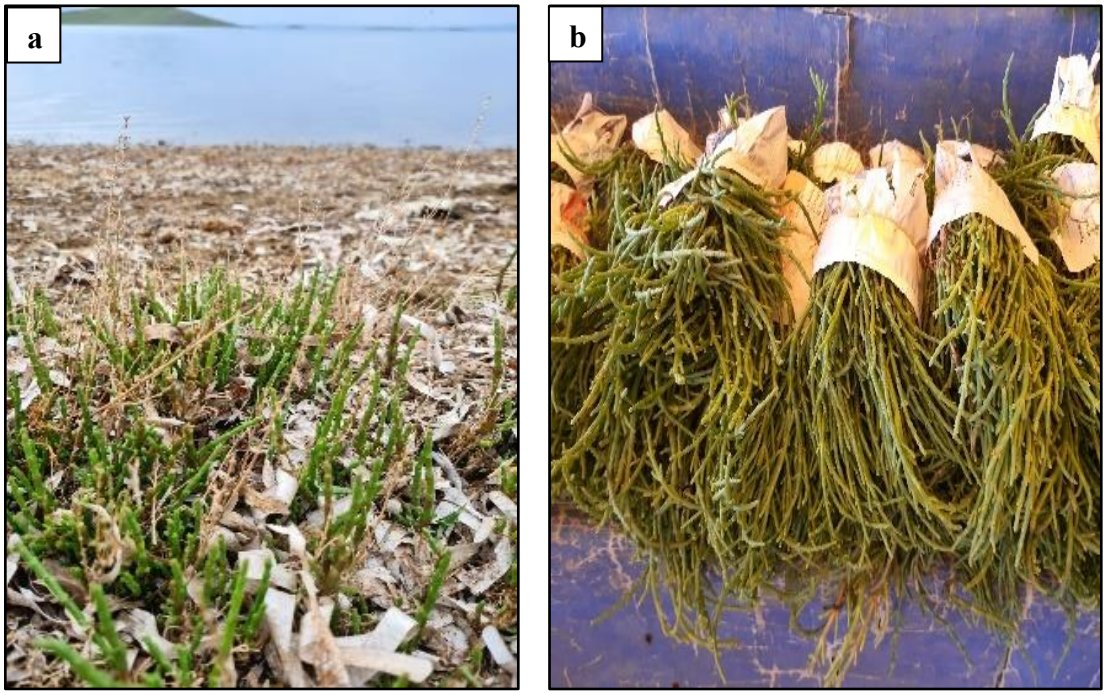
Türkçe Adı: Hanımdüğmesi **Yöresel Adı:** Gelindüğmesi	**Lokalite No:** 9 **Kullanım Amacı:** Süs **Kullanılan Kısım:** Tüm bitki

Yöresel kullanımları

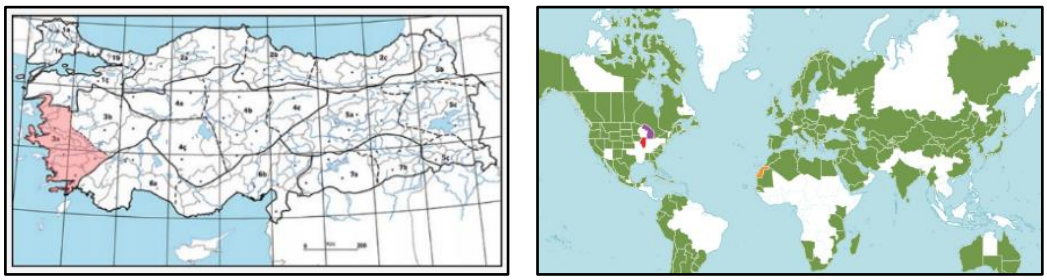
Süs:

a) Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır (73).

4.1.18 *Salicornia emericii* Duval-Jouve

Şekil 4.18: *Salicornia emericii* Duval-Jouve a) Genel görünüm b) Toprak üstü kısımları

Türkçe Adı: Deniz börülcesi **Yöresel Adı:** Deniz börülcesi	**Lokalite No:** 3, 4, 21, 23, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Toprak üstü kısımları kullanılarak hazırlanan salatası guatr hastalığına iyi gelir ve diüretiktir (24, 41, 144).

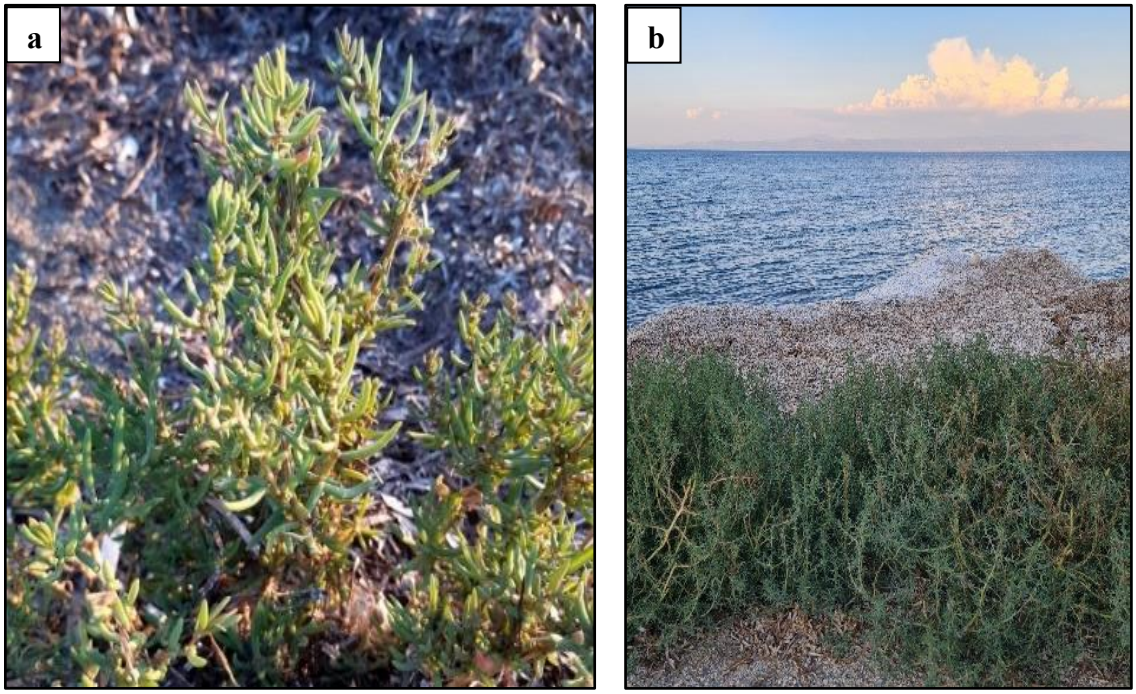
b) Toprak üstü kısımları haşlanarak ishal ve kabızlıkta yenir (150).

Gıda:

c) Toprak üstü kısımları kullanılarak ‘deniz börülcesi salatası’ yapılır (41, 148, 167) – **(YT 18).**

d) Toprak üstü kısımları kullanılarak ‘sıcak ot’ yemeği yapılır (41, 144) – **(YT 40).**

4.1.19 *Salsola soda* L.

Şekil 4.19: *Salsola soda* L. a) Genel görünüm b) Habitatı

Türkçe Adı: Deniz fasulyesi **Yöresel Adı:** Deniz fasulyesi	**Lokalite No:** 21, 23 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Gıda:

a) Toprak üstü kısımları kullanılarak ‘deniz fasulyesi turşusu’ yapılır (41) **– (YT 19).**

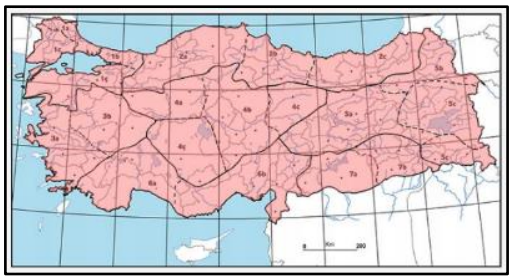
b) Toprak üstü kısımları kullanılarak ‘sıcak ot’ yemeği yapılır (41, 154) – **(YT 40).**

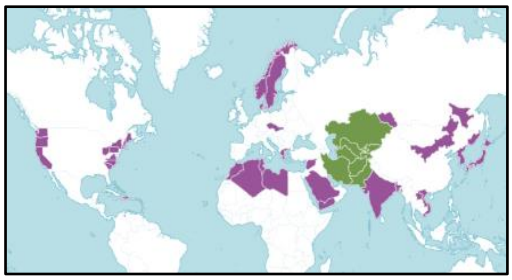
c) Toprak üstü kısımları kullanılarak ‘deniz fasulyesi salatası’ yapılır (41) **– (YT 42).**

4.1.20 *Spinacia oleracea* L.

Şekil 4.20: *Spinacia oleracea* L.

Türkçe Adı: Ispanak **Yöresel Adı:** Ispanak	**Lokalite No:** 4, 9, 13, 19, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Gıda, boya **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, yaprak

Yöresel kullanımları

Gıda:

a) Toprak üstü kısımları kullanılarak ‘ıspanaklı arapsaçı yemeği’ yapılır. Kış aylarında Girit mübadili halk tarafından bitki bu şekilde tüketilir (41, 80, 127) – **(YT 6)**.

b) Yaprakları kullanılarak Boşnaklara özgü tuzlu kek olan ‘zelanik’ yapılır (65) – **(YT 15).**

c) Yaprakları kullanılarak ‘otlu boşnak böreği’ yapılır (63) – **(YT 31).**

d) Toprak üstü kısımları kullanılarak yumurtalı yemeği yapılır (138, 140).

e) Yaprakları yahnilik (karışık ot kavurma) içine konularak yemeği yapılır (98, 154, 174) – **(YT 12).**

f) Toprak üstü kısımlarından ‘yaban ıspanağı yemeği’ yapılır (125) – **(YT 46).**

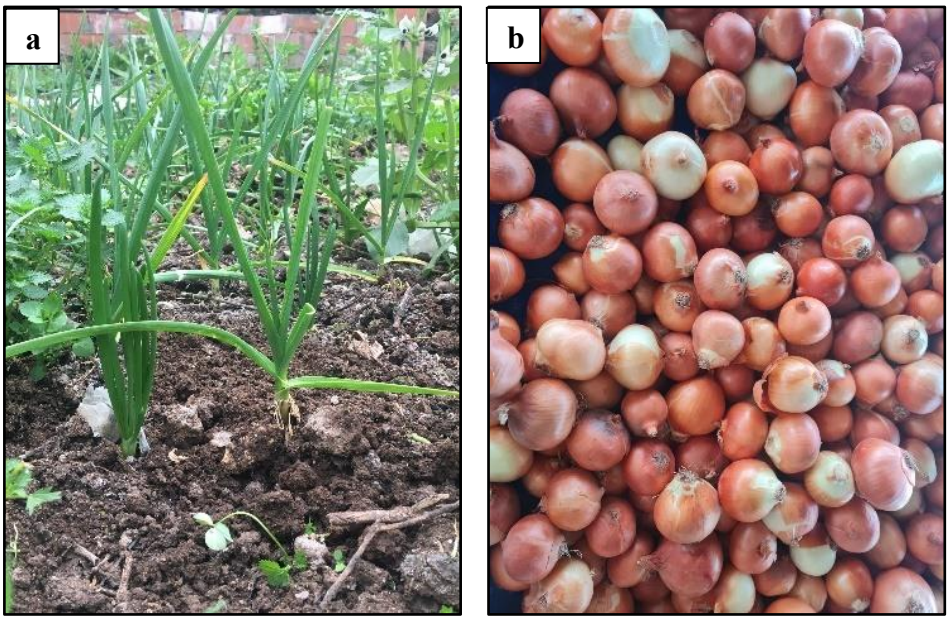
g) Yaprak ve yaprak sapları kullanılarak börek yapılır (140, 141, 142, 143, 145).

Boya:

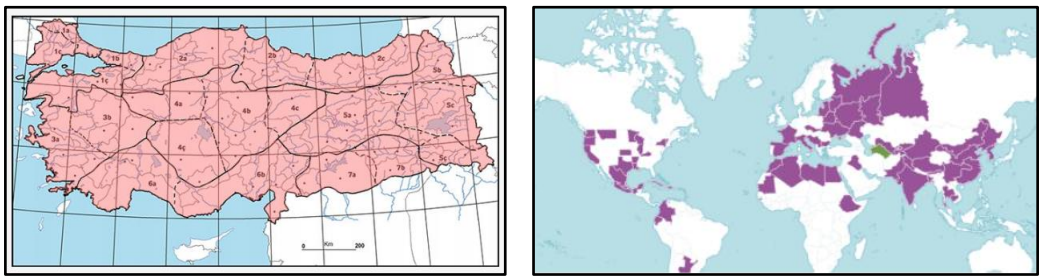
h) Toprak üstü kısımları kaynatılır. Ev makarnası yapılırken ıspanağın haşlandığı yeşile boyanan suyu hamuruna eklenerek yoğurulur. Makarnaya yeşil renk verdiği için gıda boyası olarak kullanılır (98).

AMARYLLIDACEAE

4.1.21 *Allium cepa* L.

Şekil 4.21: *Allium cepa* L. a) Genel görünüm b) Kurutulmuş toprak altı kısımları

Türkçe Adı: Soğan **Yöresel Adı:** Sovan **Lokalite No:** 3, 8, 12, 20, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda, boya, inanç **Kullanılan Kısım:** Toprak altı kısımları, yaprak	**Yunanca Adı:** Kremmydi **Lokalite No:** 3 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak altı kısımları

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin kurutulmuş soğanları hayıt tohumu (*Vitex agnus-castus* L.) ile karıştırılarak bir karışım hazırlanır. Bu karışım bezle karın bölgesine sarılarak ateş düşürücü olarak kullanılır (19) – **(Reç. 7)**.

b) Soğan kabuğu sıcak suda bir taşım kaynatılarak regl dönemi ağrısına karşı içilir (21) – **(Reç. 74)**.

c) Bitkinin kurutulmuş soğanları sarımsak ile birlikte ezilerek hazırlanan lapa, karın ağrısında karnın üzerine bezle sarılır (23) – **(Reç. 79).**

d) Soğan ve soğanın soyulan kabukları, inek ve koyunlarda doğum sonrası sonun (eşin) atılması, üreme hastalıkları, zehirlenme, süt arttırıcı gibi durumlarda hayvan yemine karıştırılır (24).

e) Bitkinin kurutulmuş soğanları dilimlenerek burun tıkanıklığına karşı koklanır (165).

f) Bitkinin kurutulmuş soğanları suda kaynatılır ve öksürükte soğan suyu içilir (172).

g) Bitkinin kurutulmuş yumrusu dövülerek şişme ve morlukların üzerine sarılır (Midilli).

Gıda:

h) Bitkinin yaprakları ve yumrusu taze ya da kuru olarak yemek ve salatalarda kullanılır (8, 24, 41, 48, 63, 65, 78, 79, 97, 98, 126, 128, 131, 188).

i) Bitkinin taze ya da kuru yumrusu yemek, salata ve mezelerde kullanılır (Midilli).

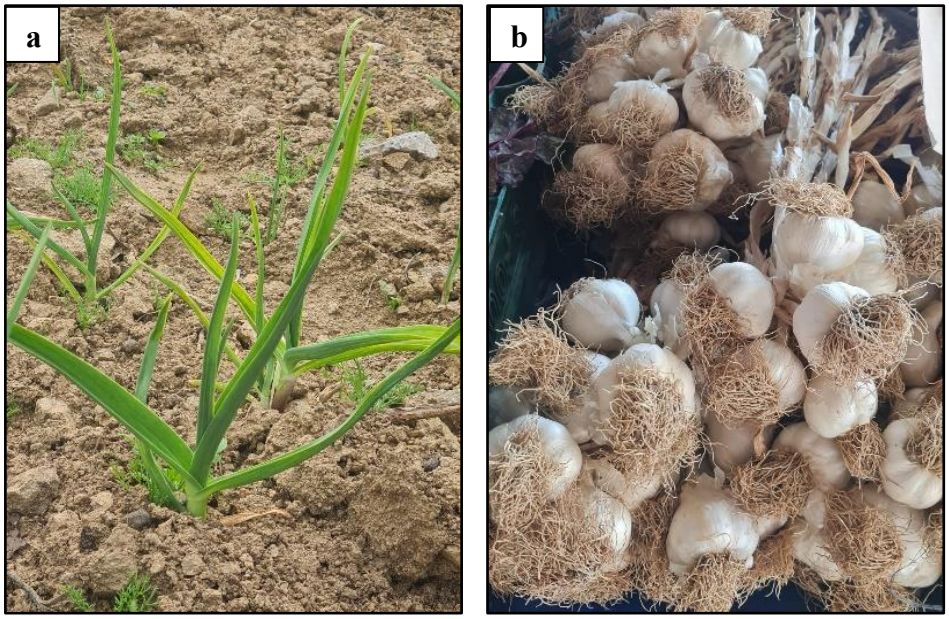
İnanç:

j) Bitkinin meyvesinin kabuğu toplanan yabani otlarla birlikte nazara karşı tütsü olarak yakılır (91).

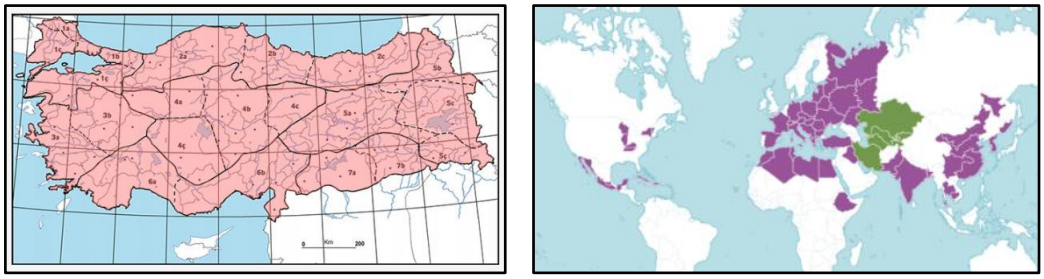
Boya:

k) Kuru meyvesinin kabuklarından pembe, turuncu renkler elde dilerek kök boyamada kullanılır (19, 21, 55).

4.1.22 *Allium sativum* L.

Şekil 4.22: *Allium sativum* L. a) Genel görünüm b) Kurutulmuş toprak altı kısımları

Türkçe Adı: Sarmısak **Yöresel Adı:** Sarımsak **Lokalite No:** 3, 12, 13, 21 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak altı kısımları, yaprak	**Yunanca Adı:** Skordo **Lokalite No:** 3 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak altı kısımları

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Toprak altı kısımlarındaki yumrularının limon suyunda bekletilmesiyle hazırlanan kür, kansere karşı sabahları yarım fincan içilir. Vücudu temizler (66) – **(Reç. 26)**.

b) Bitkinin yumruları kullanılarak hazırlanan lapa, karın ağrısında karnın üzerine konularak bezle sarılır (23) – **Reç. 79)**.

c) Bitkinin yumruları, tansiyonu düşürmek için yutulur (41).

d) Yumruları inek ve mandalarda zehirlenmelerde ve gastrointestinal hastalıklarda hayvan yemine karıştırılır (66).

e) Yumruları ezilerek arı sokmasında hasta bölgeye sürülür. Diş ağrısında ezilerek ağrıyan dişin üzerinde bekletilir (165).

f) Yumruları depresyonda yenir (Midilli).

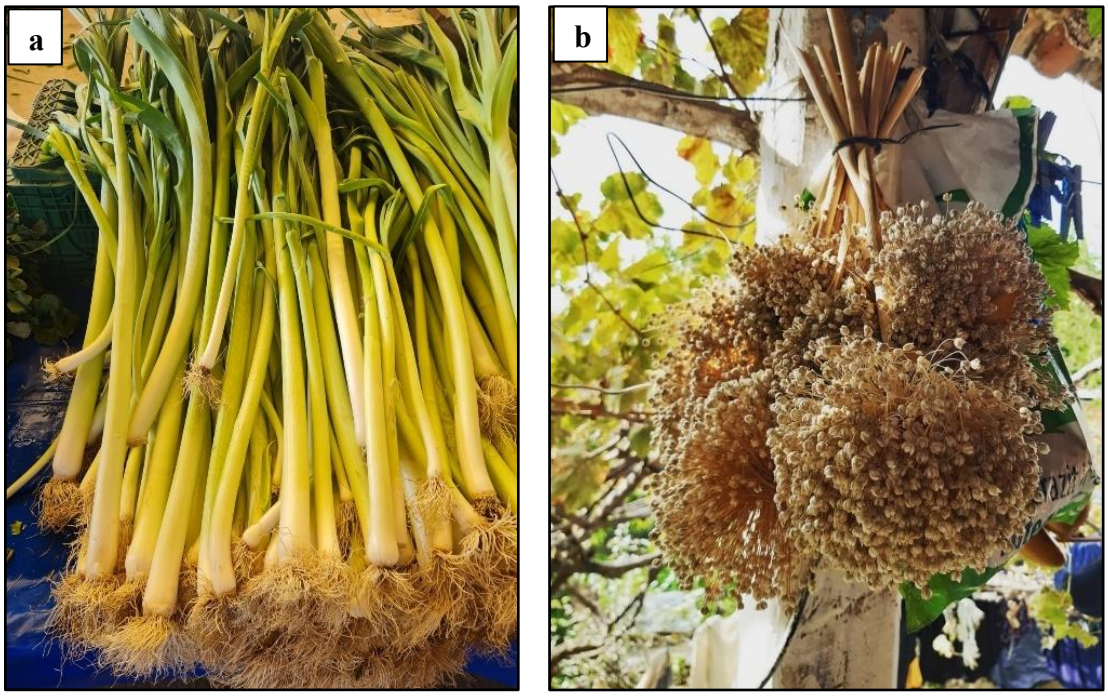
Gıda:

g) Taze yaprakları ve yumrusu Girit yemeği olan "çipihorta" yapımında kullanılır (41) – **(YT 1).**

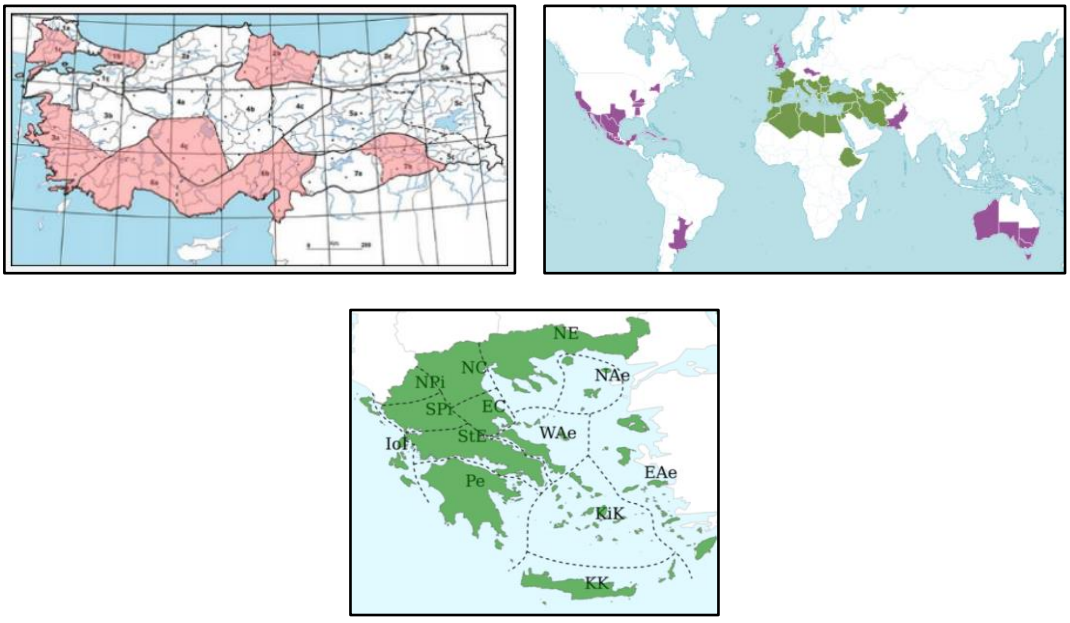
h) Yaprakları ve yumrusu taze ya da kuru olarak yemeklerde kullanılır (24, 41, 90, 91, 121, 125).

i) Bitkinin taze ya da kuru yumrusu yemek, salata ve mezelerde kullanılır (Midilli).

4.1.23 *Allium ampeloprasum* L.

Şekil 4.23: *Allium ampeloprasum* L. a) Genel görünüm b) Tohumluk

Türkçe Adı: Pırasa **Yöresel Adı:** Pırasa	**Lokalite No:** 3 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

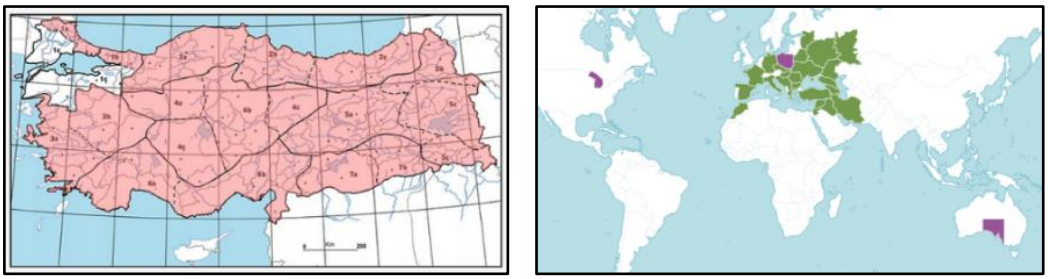
Gıda:

a) Toprak üstü kısımları kullanılarak yemeği ve kavurması yapılır (28).

4.1.24 *Allium scorodoprasum* L. subsp. *rotundum* (L.) Stearn

Şekil 4.24: *Allium scorodoprasum* L. subsp. *rotundum* (L.) Stearn a) Genel görünüm b) Çiçek

Türkçe Adı: Deli pırasa **Yöresel Adı:** Yabani sarımsak, körmen	**Lokalite No:** 4, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak, toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Gıda:

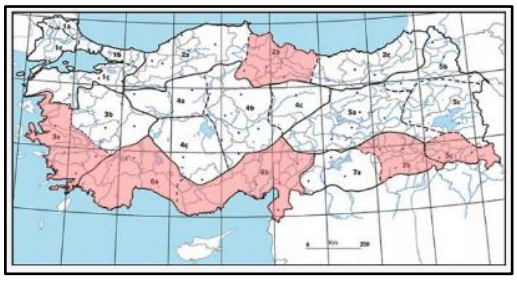
a) Yaprakları yahnilik (karışık ot kavurma) içine konularak yemeği yapılır (8, 41, 48, 98, 150, 174) – **(YT 12).**

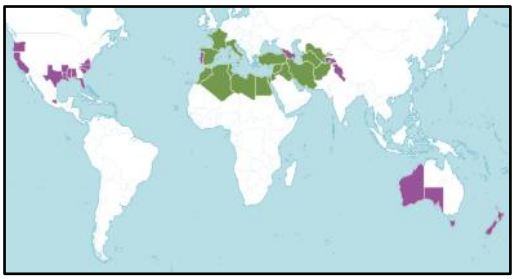
b) Toprak üstü kısımları yağda kavrularak börek içi olarak kullanılır (164, 166).

4.1.25 *Narcissus tazetta* L. subsp. *tazetta*

Şekil 4.25: *Narcissus tazetta* L. subsp. *tazetta* a, b) Genel görünüm

Türkçe Adı: Nergis **Yöresel Adı:** Nergis	**Lokalite No:** 2, 14, 24 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, süs **Kullanılan Kısım:** Çiçek, tüm bitki

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Çiçekleri kullanılarak hazırlanan merhem pişik ve egzamada kullanılır (162).

Süs:

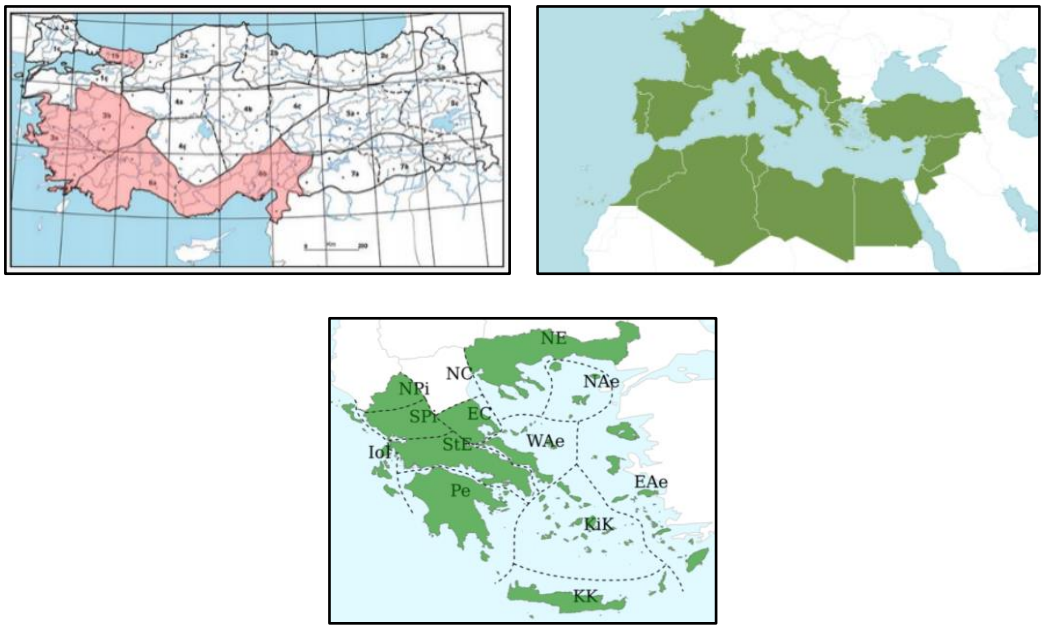
b) Taze ya da kurutulmuş çiçekleri süs bitkisi olarak kullanılır (41).

ANACARDIACEAE

4.1.26 *Pistacia lentiscus* L.

Şekil 4.26: *Pistacia lentiscus* L. a) Genel görünüm b) Meyve c) Damla sakızı

Türkçe Adı: Sakız ağacı **Yöresel Adı:** Sakız, damla sakızı **Lokalite No:** 2, 3, 21 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Gövde (sakız)	**Yunanca Adı:** Ttsichla **Lokalite No:** 3 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Gövde (sakız)

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Gövdesinden akan sakız bal ile karıştırılarak içilir. Hazırlanan karışım mide yarasını iyileştirir (14) – **(Reç. 29)**.

b) Gövdesinden akan sakız mide ağrısında yutulur (Midilli).

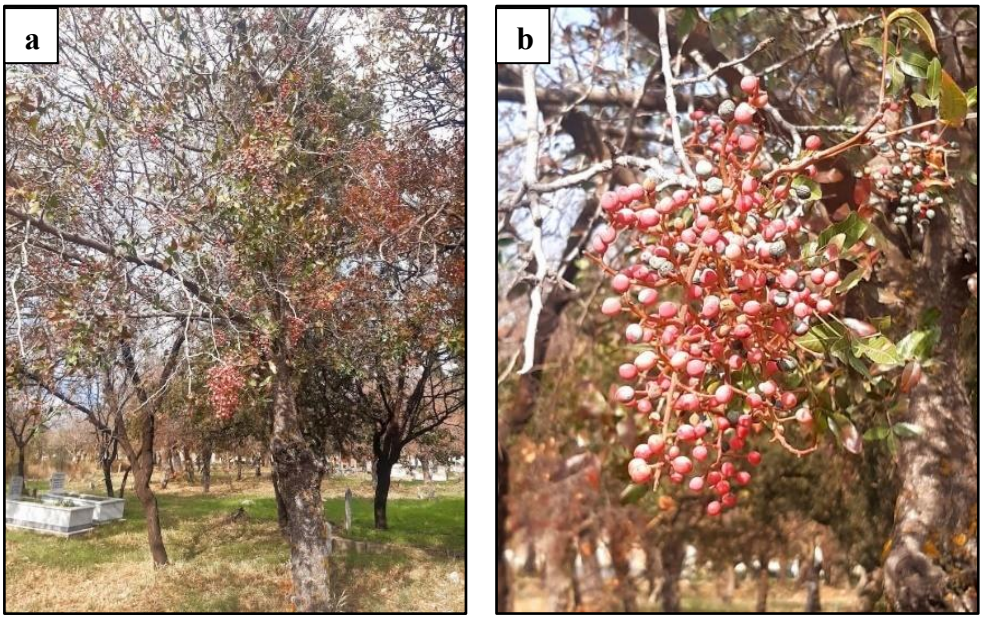
Gıda:

c) Tatlılarda aroma verici olarak kullanılır (14, 149).

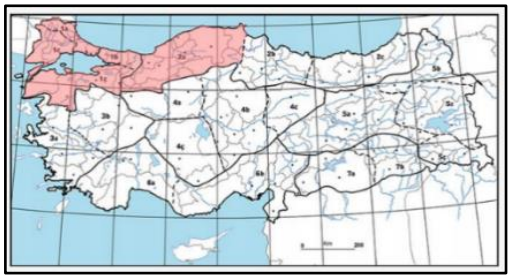
d) Gövdesinden alınan sakızı Ayvalık'ın meşhur 'sakızlı kurabiyesi'nin yapımında kullanılır (192) – **(YT 43).**

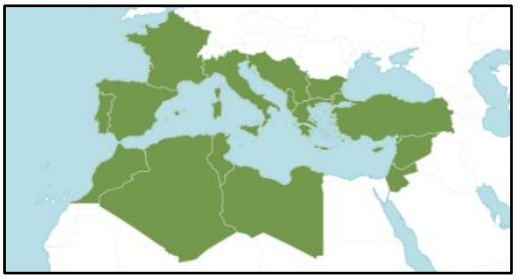
e) Tatlı ve dondurmalarda aroma verici olarak kullanılır (Midilli).

4.1.27 *Pistacia terebinthus* L. subsp. *terebinthus*

Şekil 4.27: *Pistacia terebinthus* L. subsp. *terebinthus* a) Genel görünüm b) Meyvesi

Türkçe Adı: Menengiç **Yöresel Adı:** Çitlembik, çetlemik	**Lokalite No:** 1, 3, 4, 15 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda, yem, el sanatları, inanç, sabun **Kullanılan Kısım:** Gövde (sakız), meyve, yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Ağacın meyvelerinden elde edilen çitlembik yağı öksürük ve mide ağrısında içilir (20) – **(Reç. 68)**.

Gıda:

b) Meyveleri kullanılarak kahvesi yapılır (7) – **(YT 30).**

c) Sakız olarak çiğnenir (7).

Sabun:

d) Çitlembik yağından sabun yapılır (20).

İnanç:

e) Dallarından, çocukların omzuna asmak için nazarlık yapılır (116).

El sanatları:

f) Gövdesinden elek (kalbur) yapılır (2).

g) Dallarından, çocukların omzuna asmak için nazarlık yapılır (116).

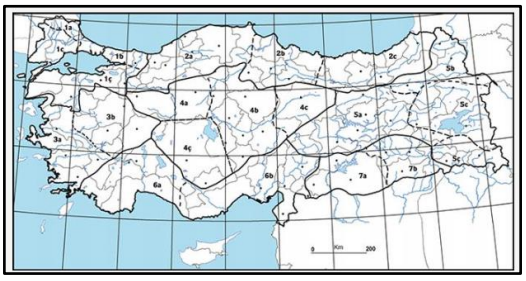
Yem:

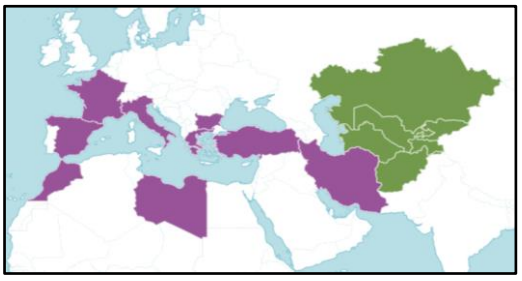
h) Yaprak ve meyveleri hayvan yemi olarak kullanılır (112).

4.1.28 *Pistacia vera* L.

Şekil 4.28: *Pistacia vera* L.

Türkçe Adı: Antepfıstığı **Yöresel Adı:** Fıstık, antepfıstığı **Lokalite No:** 25 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Tohum	**Yunanca Adı:** Fistikia Aiginis **Lokalite No:** 1 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve, tohum

Yöresel kullanımları

Gıda:

a) Tohumları çerez olarak yenir.

b) Tohumları tatlılarda aroma verici ve süs olarak kullanılır.

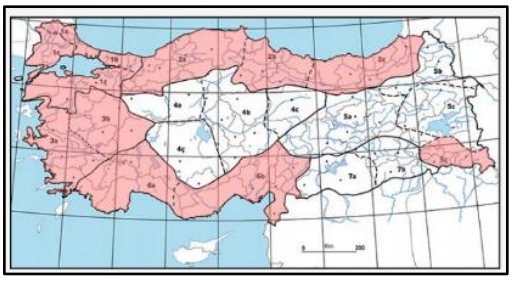
c) Meyvesinden reçel yapılır (Midilli).

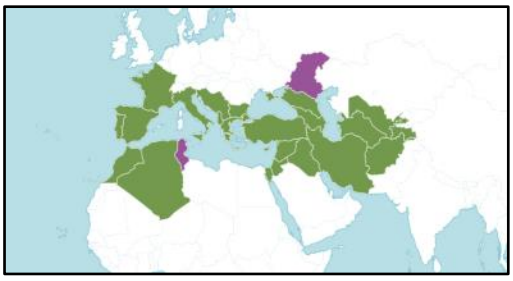
d) Meyvesi, kurabiye ve baklava yapımında kullanılır (Midilli).

4.1.29 *Rhus coriaria* L.

Şekil 4.29: *Rhus coriaria* L.

Türkçe Adı: Sumak **Yöresel Adı:** Sumak	**Lokalite No:** 19, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda, boya **Kullanılan Kısım:** Yaprak, tohum

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Tohumlarından hazırlanan infüzyon bağışıklık sistemini güçlendirmek için çay olarak içilir (163) – **(Reç. 168).**

Gıda:

b) Tohumları kurutulup ufalanarak yemeklerde baharat olarak kullanılır (46, 164).

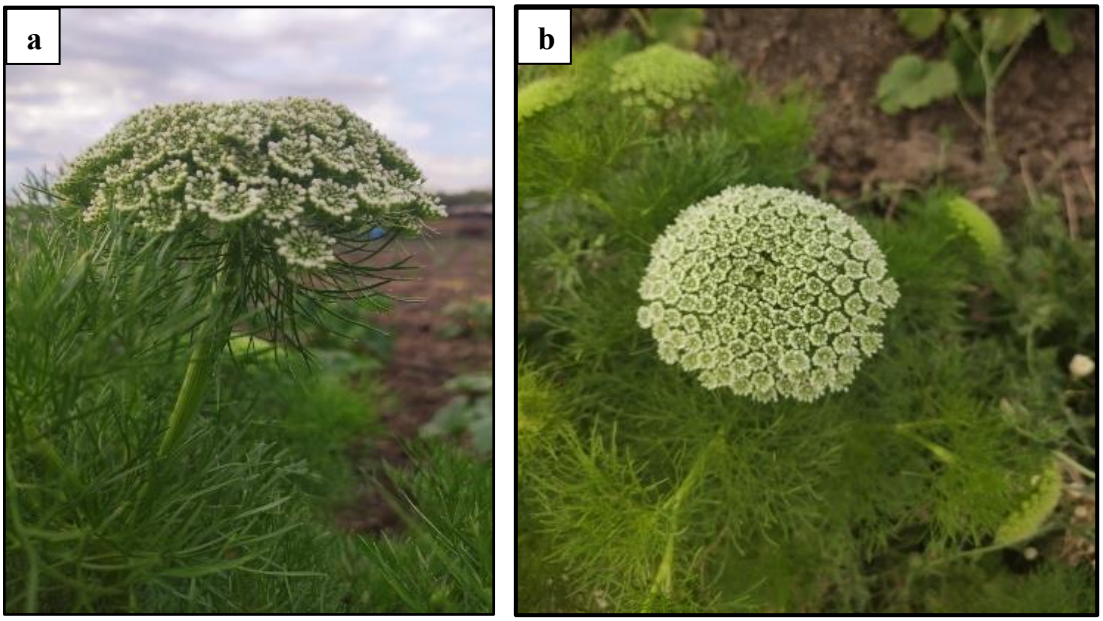
c) Tohumlarından ‘sumak ekşisi’ yapılır (46).

Boya:

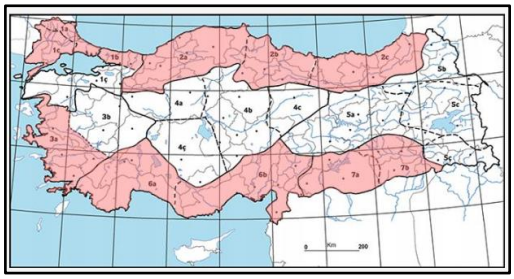
d) Yaprakları kök boyamada kullanılır ve gül kurusu rengi elde edilir (46).

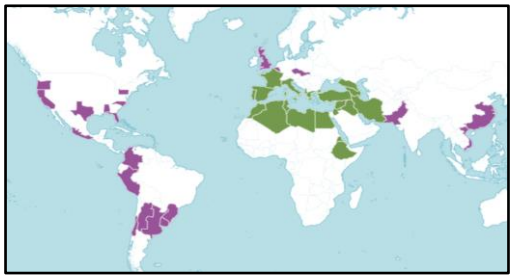
APIACEAE

4.1.30 *Ammi visnaga* (L.) Lam.

Şekil 4.30: *Ammi visnaga* (L.) Lam. a) Genel görünüm b) Çiçek

Türkçe Adı: Hıltan **Yöresel Adı:** Kürdan otu	**Lokalite No:** 21 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Çiçek

Yöresel kullanımları

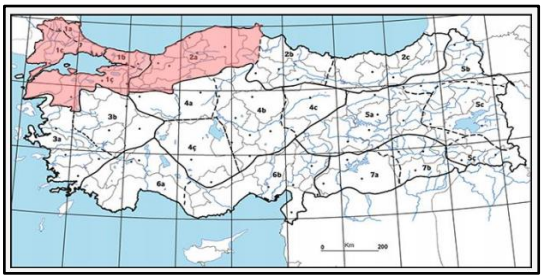
Tıbbi:

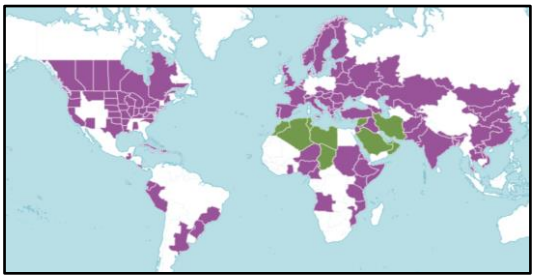
a) Çiçekleri kurutularak diş temizliğinde kürdan olarak kullanılır (42, 44).

4.1.31 *Anethum graveolens* L.

Şekil 4.31: *Anethum graveolens* L.

Türkçe Adı: Dereotu **Yöresel Adı:** Dereotu	**Lokalite No:** 2, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a)Toprak üstü kısımları enfeksiyonlara karşı çiğ olarak yenir (98, 157).

b) Toprak üstü kısımları kemik erimesi hastalığında yoğurda çiğ olarak karıştırılarak tüketilir (160).

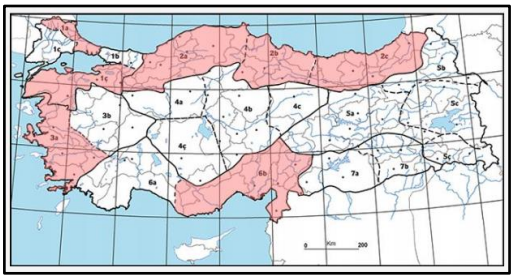
Gıda:

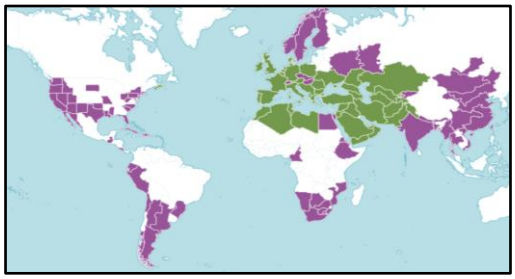
c) Toprak üstü kısımları salata, çorba, turşu ve böreğin içerisine konur (41, 98, 160).

4.1.32 *Apium graveolens* L.

Şekil 4.32: *Apium graveolens* L.

Türkçe Adı: Kereviz **Yöresel Adı:** Kereviz	**Lokalite No:** 21, 25 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Yumru, yaprak

Yöresel kullanımları

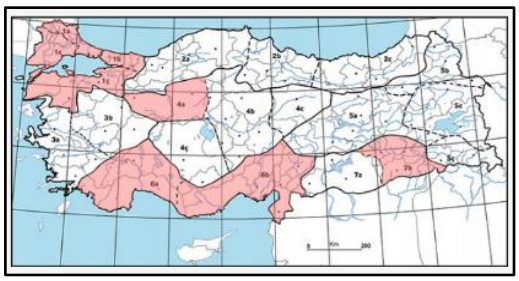
Gıda:

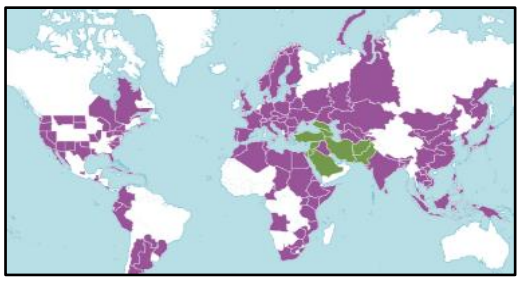
a) Kökündeki yumrular rendelenerek yapraklarıyla birlikte yoğurtlu salatası yapılır (167, 179).

4.1.33 *Coriandrum sativum* L.

Şekil 4.33: *Coriandrum sativum* L.

Türkçe Adı: Kişniş **Yöresel Adı:** Kişniş	**Lokalite No:** 3, 4 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve, tohum

Yöresel kullanımları

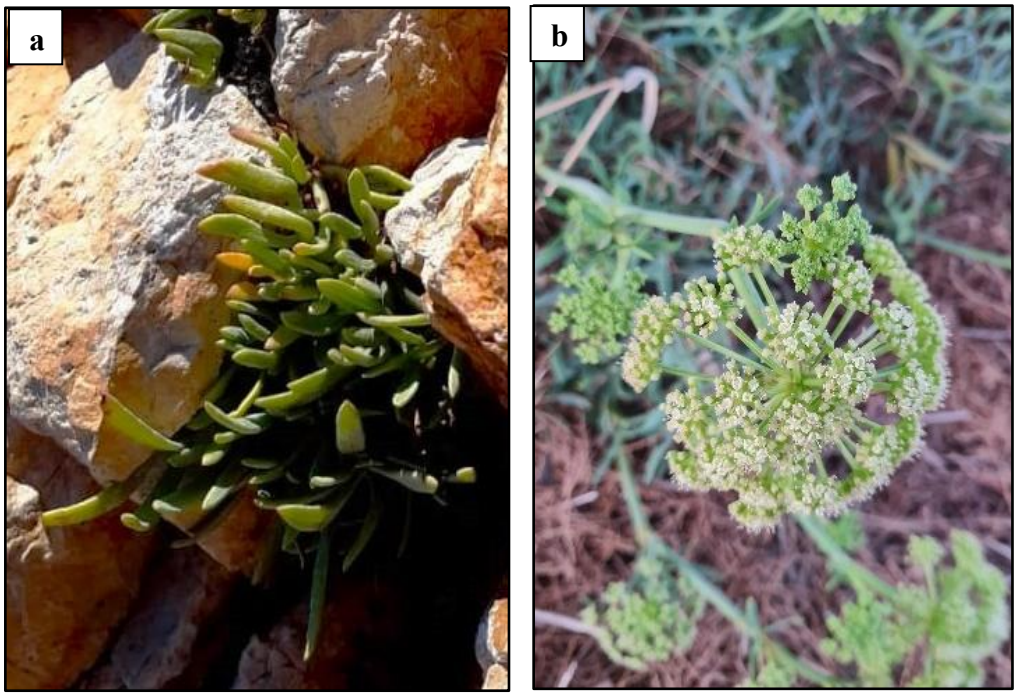
Tıbbi:

a) Meyveleri un haline getirilerek hayvan yemine karıştırılır. Gastrointestinal hastalıklarda ve süt verimini arttırma amacıyla inek ve keçilere yedirilir (22, 47).

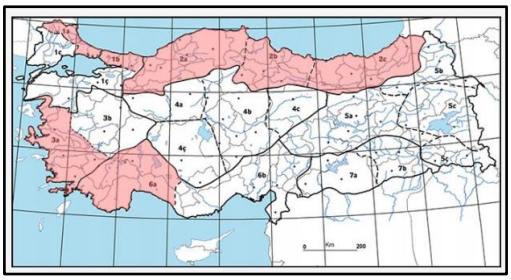
Gıda:

b) Tohumları yemeklerde baharat olarak kullanılır (30).

4.1.34 *Crithmum maritimum* L.

Şekil 4.34: *Crithmum maritimum* L. a) Genel görünüm b) Çiçek

Türkçe Adı: Denizteresi **Yöresel Adı:** Kayakoruğu	**Lokalite No:** 2, 21 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak, toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Gıda:

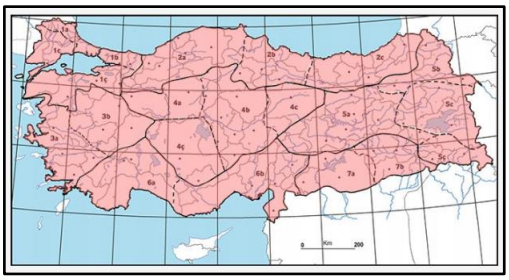
a) Yapraklarından ‘kayakoruğu turşusu’ yapılır (41, 121) – **(YT 24)**.

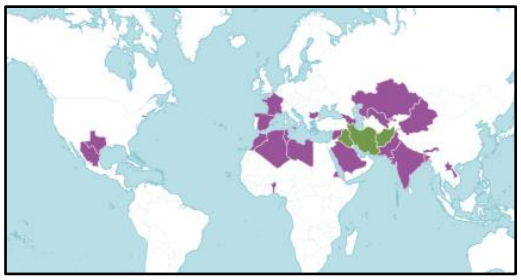
b) Toprak üstü kısımları haşlanarak zeytinyağı, sarımsak, sirke ve limon ile salatası yapılır (154).

4.1.35 *Cuminum cyminum* L.

Şekil 4.35: *Cuminum cyminum* L.

Türkçe Adı: Acemkimyonu **Yöresel Adı:** Kimyon	**Lokalite No:** 7, 21 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Tohum

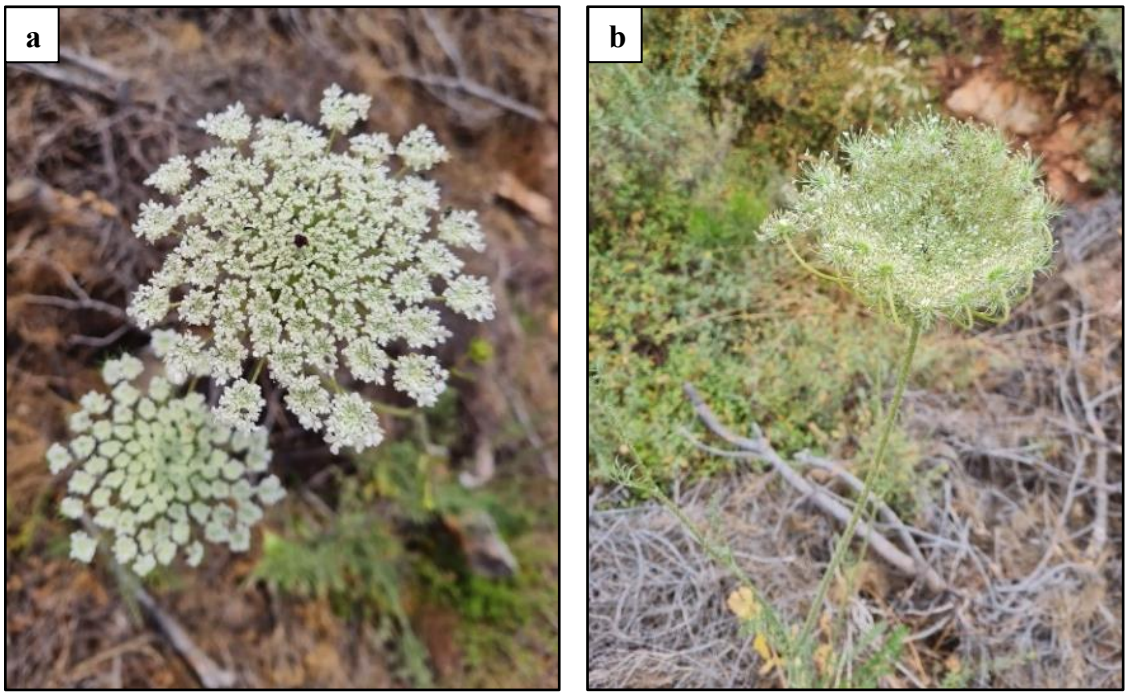
Yöresel kullanımları:

a) Bitkinin tohumu, çörekotu *(Nigella sativa* L.) ve rezene (*Foeniculum vulgare* Mill.) karıştırılarak hazırlanan karışım mide ağrısında içilir (40) – **(Reç. 20)**.

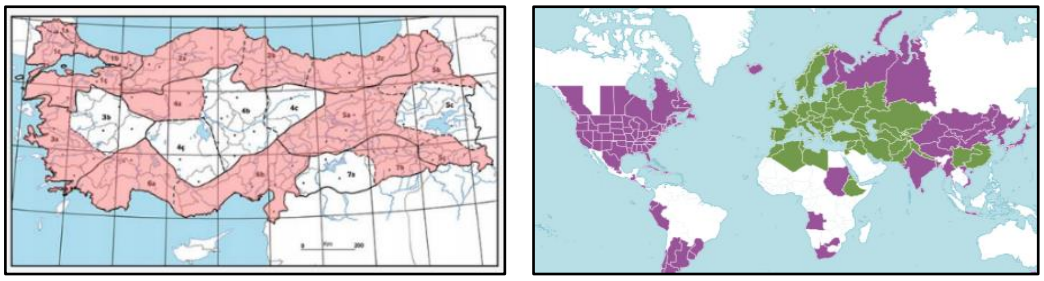
Gıda:

b) Tohumları baharat olarak kullanılır (41).

4.1.36 *Daucus carota* L.

Şekil 4.36: *Daucus carota* L.a) Genel görünüm b) Kurumuş çiçek

Türkçe Adı: Yabani havuç **Yöresel Adı:** Kazayağı, yaban havucu	**Lokalite No:** 11, 21, 22 **Kullanım Amacı:** Gıda, el sanatları **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Gıda:

a) Toprak üstü kısımlarından kavurması ve yemeği yapılır (41, 154).

b) Toprak üstü kısımlarından böreği ve salatası yapılır (173).

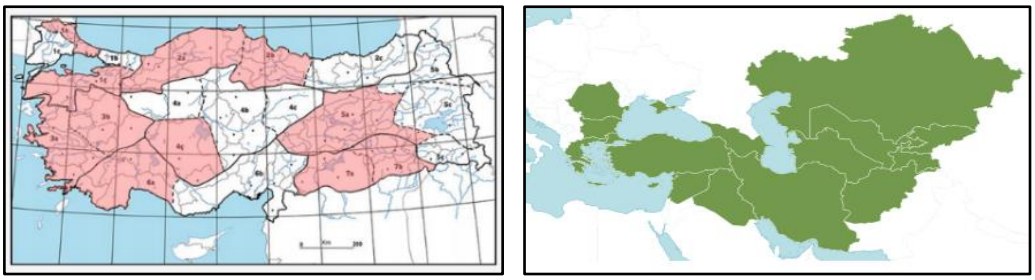
El sanatları:

c) Gövdesinden süpürge yapılır (41).

4.1.37 *Echinophora tenuifolia* L. subsp. *sibthorpiana* (Guss.) Tutin

Şekil 4.37: *Echinophora tenuifolia* L. subsp. *sibthorpiana* (Guss.) Tutin a,b) Genel görünüm

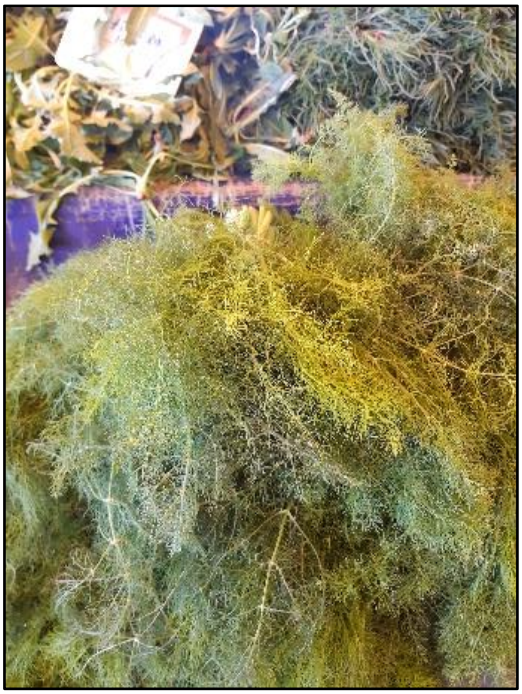
Türkçe Adı: Sarı çördük **Yöresel Adı:** Tarhana otu	**Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

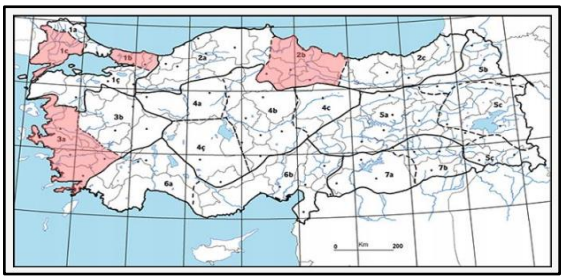
Gıda:

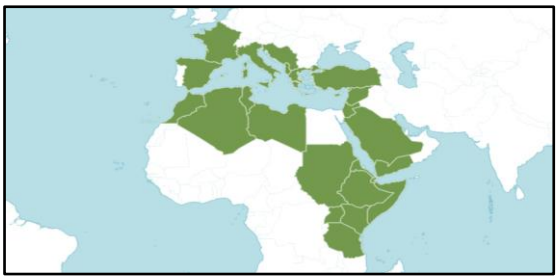
a) Toprak üstü kısımları kaynatılarak suyu tarhana yapımında kullanılır (18).

4.1.38 *Ferula communis* L. subsp. *communis*

Şekil 4.38: *Ferula communis* L. subsp. *communis*

Türkçe Adı: Atkasnağı **Yöresel Adı:** Çakşır, Çaşır	**Lokalite No:** 21 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin yaprakları kullanılarak hazırlanan infüzyon doğurganlığı arttırmak için afrodizyak çay olarak içilir. Diyabet hastalığında da kullanılır (151).

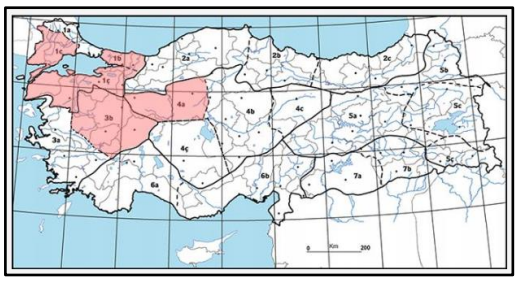
Gıda:

b) Yaprakları haşlanıp salatası yapılarak ya da yahnilik otun içerisine karıştırılarak yenir (151).

4.1.39 *Ferulago sylvatica* (Besser) Rchb.

Şekil 4.39: *Ferulago sylvatica* (Besser) Rchb.

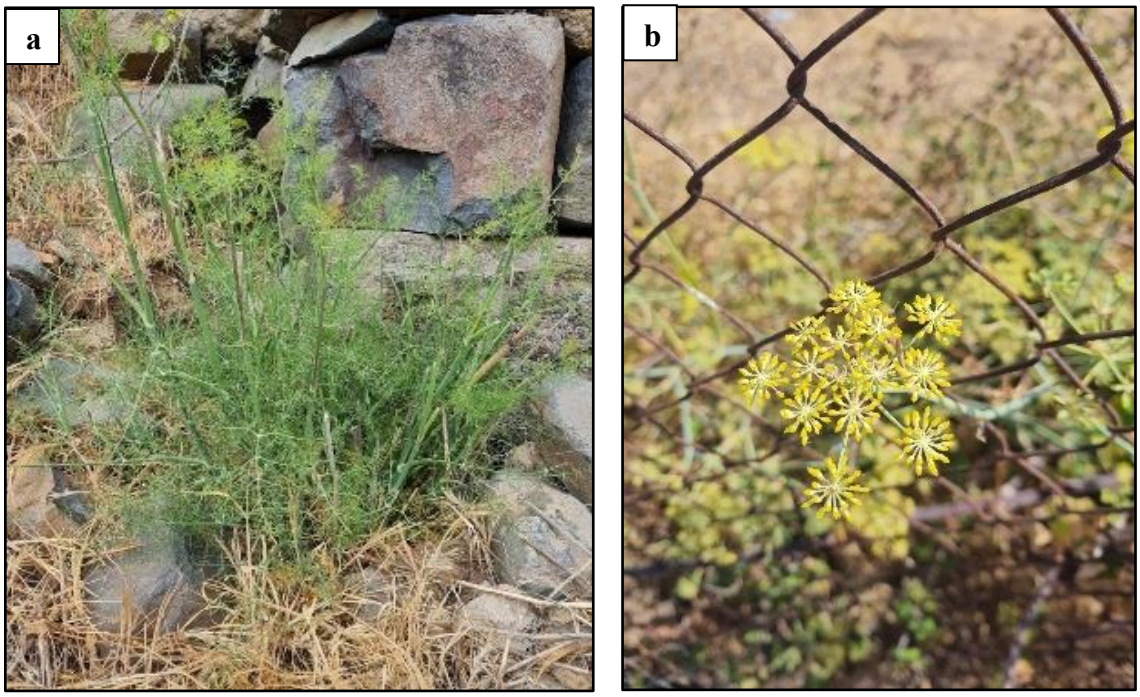
Türkçe Adı: Koru kişnişi **Yöresel Adı:** Akgünlük	**Lokalite No:** 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

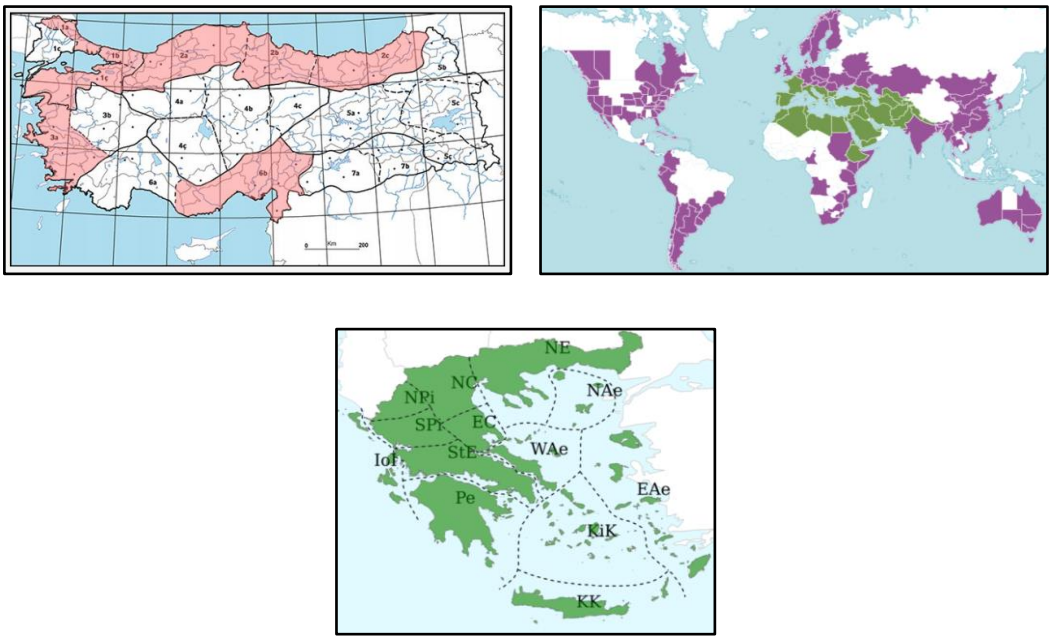
Tıbbi:

a) Bitkinin toprak üstü kısımları ardıç kozalağı (*Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus)*, karaçam (*Pinus nigra* J.F.Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe) reçinesi, kantaron yağı ve balmumu kullanılarak hazırlanan merhem zor iyileşen yaralara, ameliyat izlerine, bel ve boyun fıtığına, ağrılı bölgelere sürülür (97) – **(Reç. 30)**.

4.1.40 *Foeniculum vulgare* Mill.

Şekil 4.40: *Foeniculum vulgare* Mill. a) Genel görünüm b) Çiçek

Türkçe Adı: Rezene **Yöresel Adı:** Arapsaçı **Lokalite No:** 2, 4, 7, 11, 12, 19, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, tohum, meyve, yaprak	**Yunanca Adı:** Maratho **Lokalite No:** 5 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin tohumu, kimyon (*Cuminum cyminum* L.) ve çörekotu (*Nigella sativa* L.) tohumları karıştırılarak hazırlanan karışım mide ağrısında içilir (40) – **(Reç. 20)**.

b) Tohumları kullanılarak hazırlanan dekoksiyon mide hastalıklarında içilir. Doğurganlığı artırır (145) – **(Reç. 157).**

c) Yaprakları kullanılarak hazırlanan infüzyon gripte çay olarak içilir, mide ve bağırsak hastalıklarına iyi gelir (153, 159).

d) Meyveleri un haline getirilerek hayvan yemine karıştırılır. Gastrointestinal hastalıklarda ve süt verimini arttırma amacıyla inek ve keçilere yedirilir (47).

e) Toprak üstü kısımları kullanılarak hazırlanan infüzyon mide hastalıklarında içilir (Midilli).

Gıda:

f) Toprak üstü kısımları kullanılarak Girit yemeği olan ‘yumurtalı arapsaçı kavurması’ yapılır (41) – **(YT 4)**.

g) Yaprakları kullanılarak ‘arapsaçlı kuru fasulye’ yemeği yapılır (41, 128) – **(YT 5).**

h) Toprak üstü kısımlarından ‘ıspanaklı arapsaçı yemeği’ yapılır. Kış aylarında Girit mübadili halk tarafından bitki bu şekilde tüketilir (41, 80, 127) – **(YT 6)**.

i) Tohumları, Girit mübadillerinin yöresel yemeği olan ‘girit peksimeti’ yapımında kullanılır (41) – **(YT 9).**

j) Yaprakları yahnilik ot (karışık ot kavurma) içine konularak yemeği yapılır (98, 174) – **(YT 12).**

k) Yaprakları kullanılarak Boşnaklara özgü tuzlu kek olan ‘zelanik’ yapılır (65) – **(YT 15).**

l) Toprak üstü kısımları kullanılarak ‘arapsaçlı sübye’ yemeği yapılır. Deniz ürünlerinden biri olan sübye özellikle Giritli halk tarafından arapsaçlı yemek olarak tüketilir. (41) – **(YT 33)**.

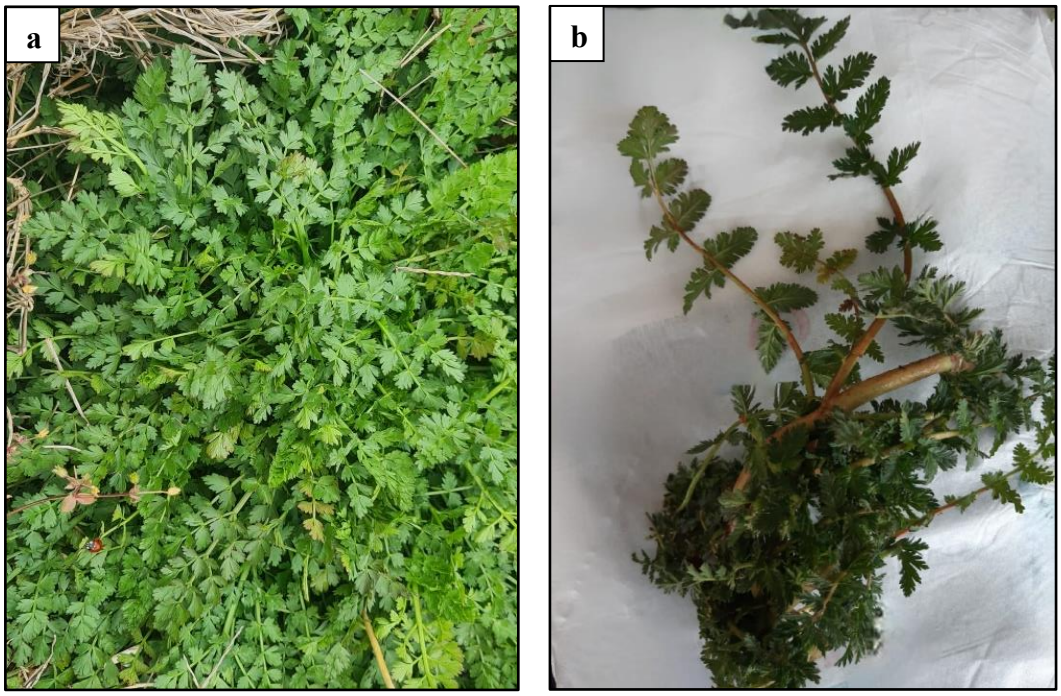
m) Toprak üstü kısımları kullanılarak ‘kuzu etli arapsaçı” yemeği yapılır (154) – **(YT 54).**

n) Toprak üstü kısımları kullanılarak yemeği yapılır (117, 167).

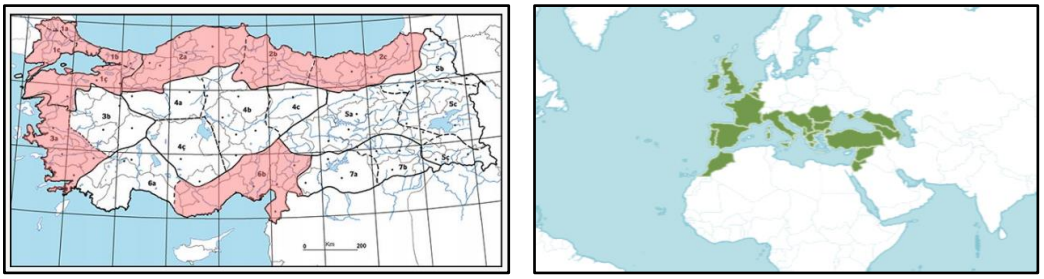
o) Toprak üstü kısımları haşlanarak limon ve zeytinyağlı salatası yapılır (173, 167).

p) Toprak üstü kısımları kurutularak baharat olarak kullanılır (Midilli).

4.1.41 *Oenanthe pimpinelloides* L.

Şekil 4.41: *Oenanthe pimpinelloides* L.a) Genel görünüm b) Yaprak

Türkçe Adı: Delimaydanoz **Yöresel Adı:** Gelincik otu, cicilibicili, çobanotu, çobansağı	**Lokalite No:** 4, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak, toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Yaprakları çiğnendiğinde ağız kokusuna iyi gelir (41).

Gıda:

b) Yaprakları kullanılarak ‘gelincik otu böreği’ yapılır (24, 41, 50, 138, 176) – **(YT 11).**

c) Yaprakları yahnilik (karışık ot kavurma) içine konularak yemeği yapılır (41, 98, 128, 154, 174) – **(YT 12).**

d) Yaprakları kullanılarak ebegümeci ile birlikte yemeği yapılır (24, 41) – **(YT 34).**

e) Toprak üstü kısımları kullanılarak turşusu yapılır Eskiden çobanlar hayvan otlatırken bu turşuyu yanlarına alıp sulu olarak yerlermiş. Hem tok tutuyor hem de uzun süre bozulmuyormuş (128) – **(YT 35)**.

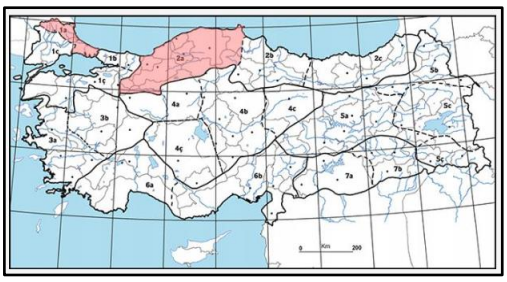
f) Toprak üstü kısımları kullanılarak yahnisi yapılır (128) – **(YT 36)**.

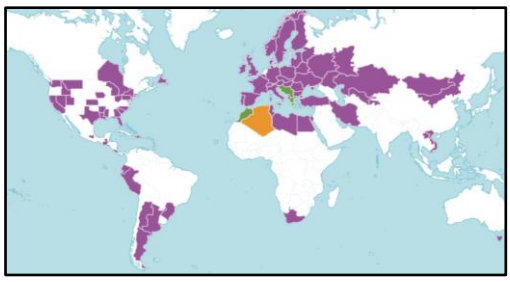
Gelincik otu hikayesi: Genç kızın biri, bir eve gelin gelmiş. Gelinin ağzı kokuyormuş ve adam onu istemiyormuş. Kayınvalidesi kadına ağız kokusu için bu ottan vermiş. Gelin otu çiğnemiş ve ağız kokusu geçmiş. Bu nedenle ota ‘gelincik otu’ denmiş.

4.1.44 *Petroselinum crispum* (Mill.) A.W.Hill

Şekil 4.42: *Petroselinum crispum* (Mill.) A.W.Hill a) Genel görünüm b) Yaprak

Türkçe Adı: Maydanoz **Yöresel Adı:** Maydanoz	**Lokalite No:** 1, 4, 5, 6, 10, 12, 13 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılarak hazırlanan merhem, bel fıtığında ve bel ağrısında bele sarılarak bekletilir (76) – **(Reç. 21)**.

b) Toprak üstü kısımları kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon idrar yolu hastalıklarında içilir (165).

Gıda:

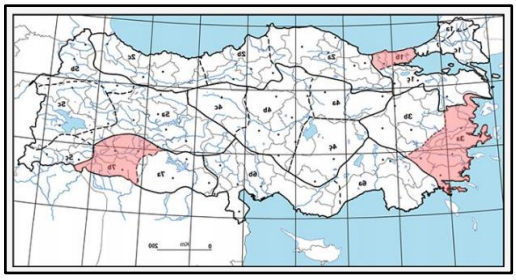
c) Toprak üstü kısımları kurutulup ufalanarak baharat olarak kullanılır (2).

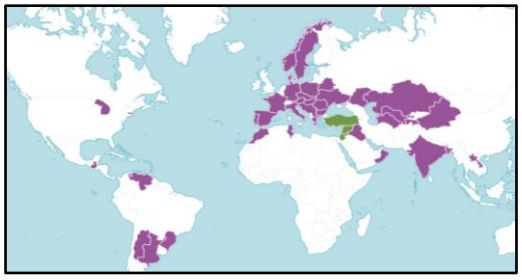
d) Toprak üstü kısımları salatalarda kullanılır (145, 148).

4.1.43 *Pimpinella anisum* L.

Şekil 4.43: *Pimpinella anisum* L.

Türkçe Adı: Anason **Yöresel Adı:** Anason **Lokalite No:** 2, 13, 21 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, tohum	**Yunanca Adı:** Glykaniso **Lokalite No:** 1 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Tohum

Midilli Adası'nda her yıl Ağustos ayında geleneksel 'Anason Festivali' düzenlendiği ve festivalde çeşitli yemekler eşliğinde anasondan yapılan geleneksel içki olan 'uzo' tadımı yapıldığı bilgisi kayıt edilmiştir.

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

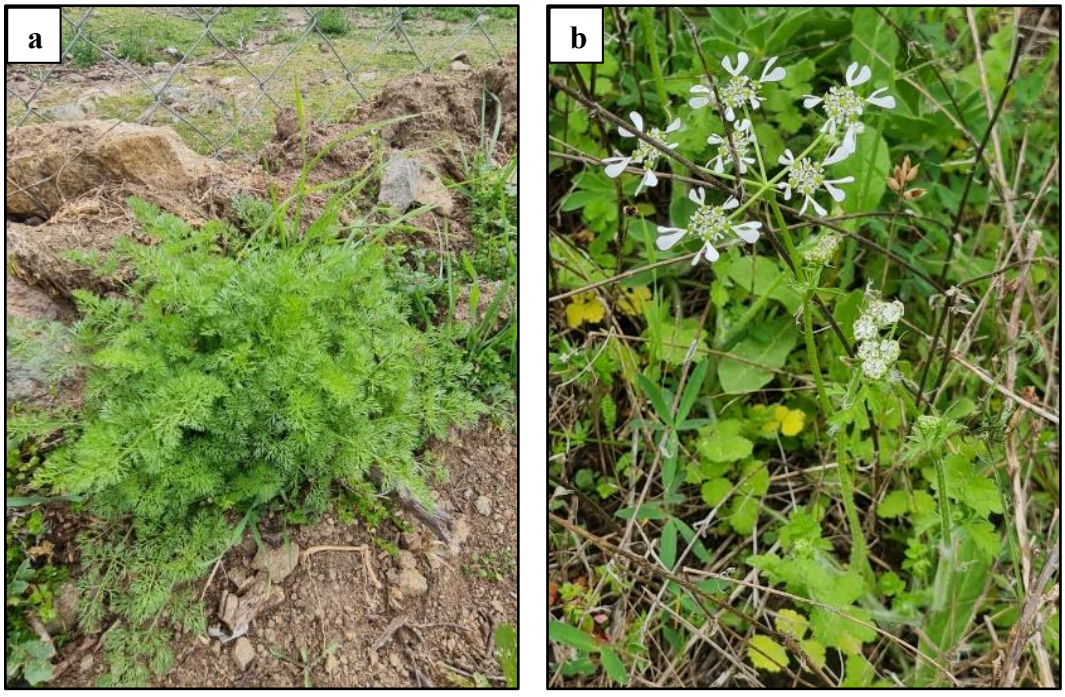
a) Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılarak hazırlanan dekoksiyon, kolay uyuması için çocukların ağzına birkaç damla damlatılır (64) – **(Reç. 129).**

b) Bitkinin tohumları kullanılarak hazırlanan infüzyon mide yanması ve ekşimesinde çay olarak içilir (149, 153).

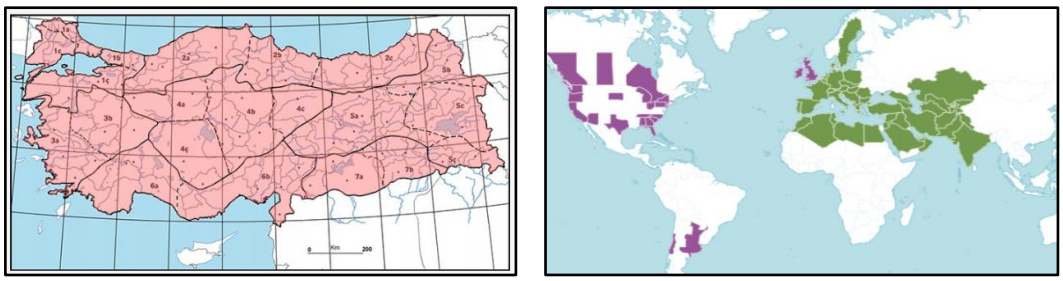
Gıda:

c) Tohumları, Yunanistan'ın geleneksel içkisi olan 'uzo' yapımında kullanılır (Midilli).

4.1.44 *Scandix pecten-veneris* L.

Şekil 4.44: *Scandix pecten-veneris* L. a) Genel görünüm b) Çiçek

Türkçe Adı: Zühretarağı **Yöresel Adı:** Kazayağı, yabani maydanoz	**Lokalite No:** 2, 4 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

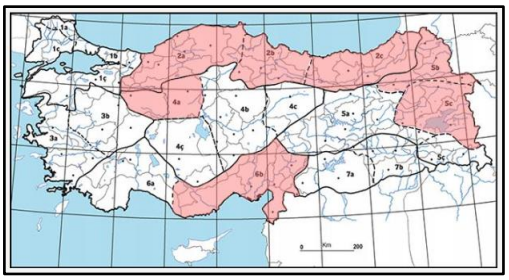
Gıda:

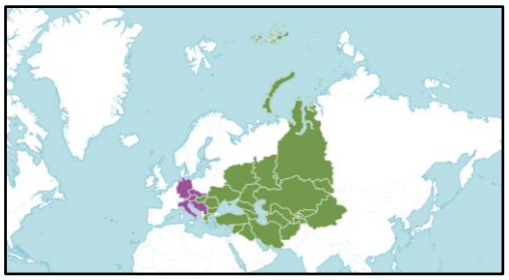
a) Toprak üstü kısımları kullanılarak salatası yapılır (183, 184).

4.1.45 *Sium sisarum* L. var. *lancifolium* (M.Bieb.) Thell.

Şekil 4.45: *Sium sisarum* L. var. *lancifolium* (M.Bieb.) Thell.

Türkçe Adı: Derekerevizi **Yöresel Adı:** Kazayağı	**Lokalite No:** 3, 15, 22, 25 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

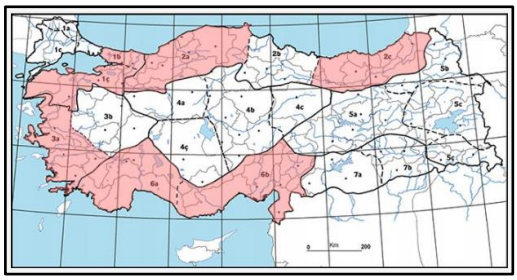
Gıda:

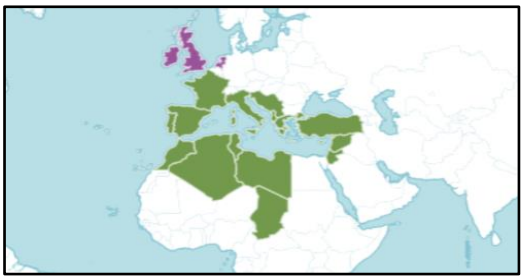
a) Yaprakları yahnilik ot (karışık ot kavurma) içerisine eklenerek yemeği yapılır (23, 98) - **(YT 12).**

4.1.46 *Smyrnium olusatrum* L.

Şekil 4.46: *Smyrnium olusatrum* L.

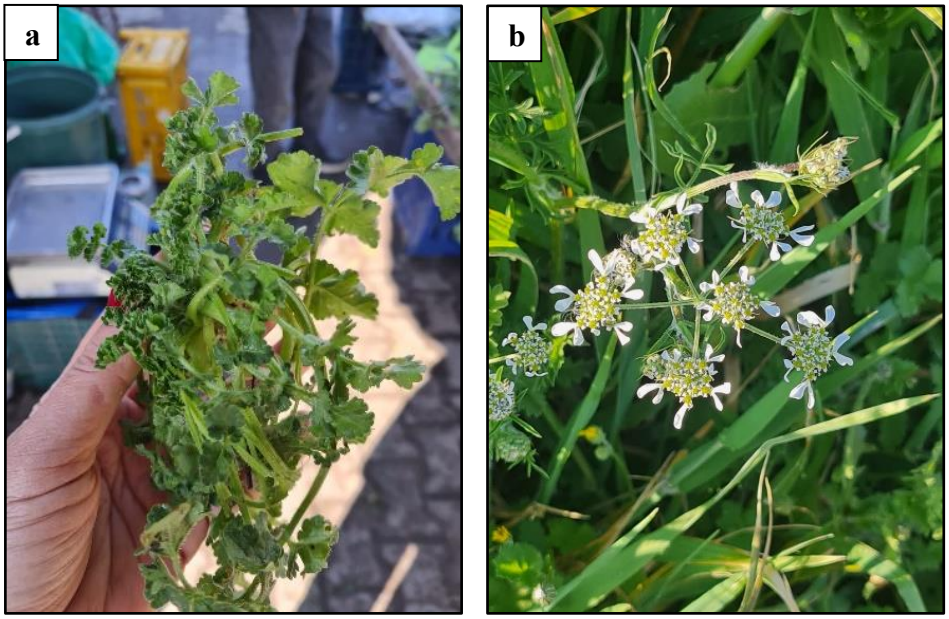
Türkçe Adı: Delikereviz **Yöresel Adı:** Yaban kerevizi	**Lokalite No:** 25 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

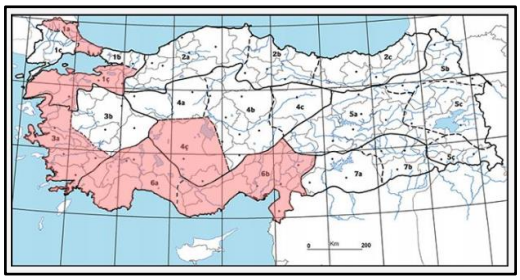
Gıda:

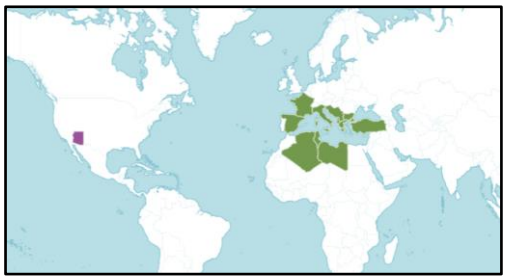
a) Yaprakları yahnilik ot (karışık ot kavurma) içersine eklenerek yemeği yapılır (98, 174) - **(YT 12).**

4.1.47 *Tordylium apulum* L.

Şekil 4.47: *Tordylium apulum* L. a) Genel görünüm b) Çiçek

Türkçe Adı: Kafkalida **Yöresel Adı:** Kafkaliza	**Lokalite No:** 3 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin yaprakları, ağız kokusuna karşı ağızda çiğnenip bekletildiğinde ağzın güzel kokmasını sağlar (30).

Gıda:

b) Toprak üstü kısımları kullanılarak yemeği yapılır. Yahnilik otun içerisine katılarak kavurması yapılır (97).

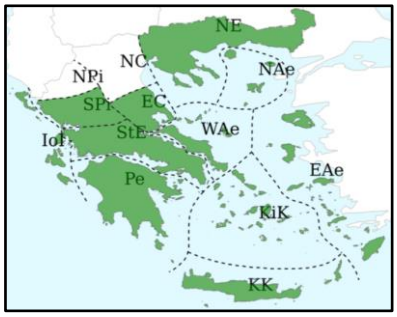
APOCYNACEAE

4.1.48 *Nerium oleander* L.

Şekil 4.48: *Nerium oleander* L. a) Genel görünüm b) Çiçek

Türkçe Adı: Zakkum **Yöresel Adı:** Zakkum, alıdalı, ağıdalı, karaağı **Lokalite No:** 1, 4, 16, 17, 18, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, el sanatları, haşere kovucu, süs **Kullanılan Kısım:** Gövde, dal, yaprak, tüm bitki	**Yunanca Adı:** Pikrodafni **Lokalite No:** 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 **Kullanım Amacı:** Süs **Kullanılan Kısım:** Tüm bitki

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin yaprakları, ökseotu (*Viscum album* L. subsp. *austriacum* (Wiesb.) Vollman) yaprağı, zeytinyağı ve çam reçinesi karıştırılarak hazırlanarak karışım uyuz gibi parazit hastalıklarda, mastit ve meme ucu çatlaklarında ineklerin derisine sürülür (36) – **(Reç. 106).**

Haşere kovucu:

b) Yaprakları kaynatılıp süzülerek hazırlanan su tütün bitkisi zararlılarına karşı 'tütün zehri' olarak kullanılır (59).

c) Yaprak ve dal parçaları kazanda kaynatılır. Hazırlanan su süzülerek yaprak bitlerine ve tütün zararlılarına karşı kullanılır (16).

d) Yaprakları, bakliyatların içine atılır. Bu şekilde bakliyatta böceklenme olmaz (117, 190).

El sanatları:

e) Gövdesinden baston yapılır. Odunu sert olduğu için yumuşatmak amacıyla önce küle bastırıp daha sonra şekil veriyorlar (53).

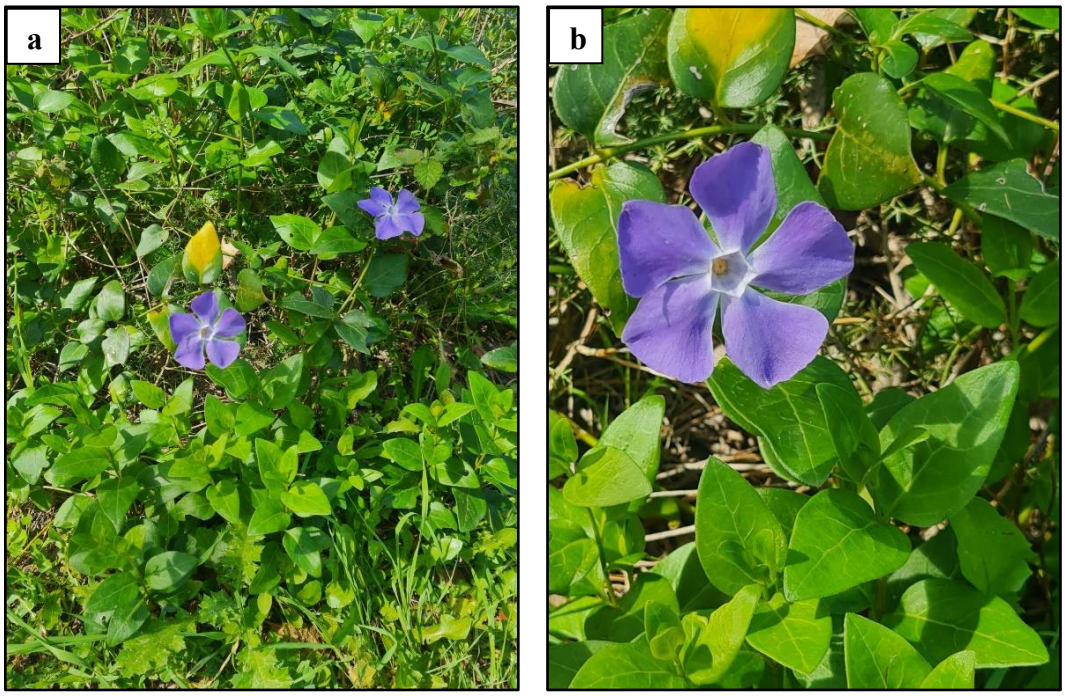
Süs:

f) Park ve bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır (82).

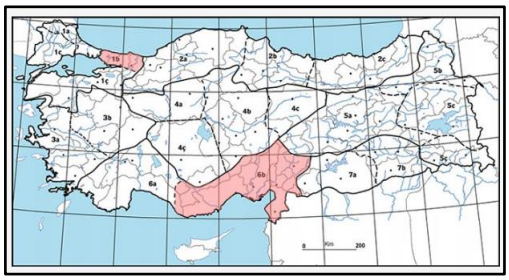
g) Zehirli bir bitkidir, hayvanlar yemez (2, 114).

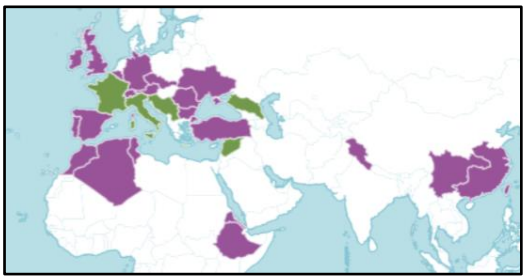
h) Park ve bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılıyor (Midilli).

4.1.49 *Vinca major* L. subsp. *major*

Şekil 4.49: *Vinca major* L. subsp. *major* a) Genel görünüm b) Çiçek

Türkçe Adı: Cezayirmenekşesi **Yöresel Adı:** Menekşe	**Lokalite No:** 21 **Kullanım Amacı:** Süs **Kullanılan Kısım:** Tüm bitki

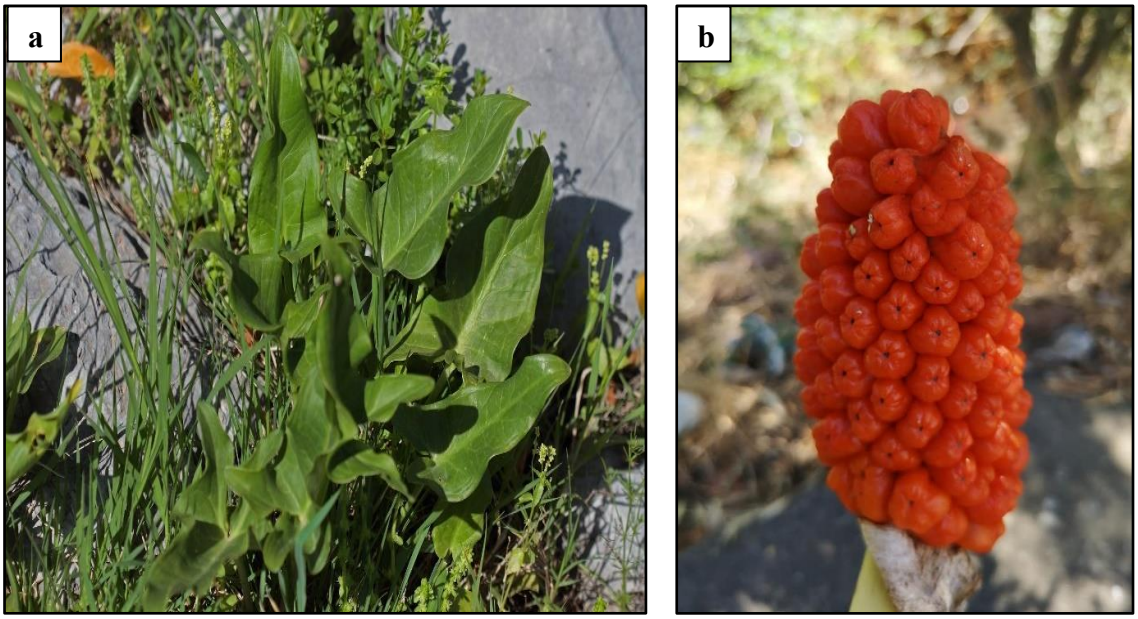
Yöresel kullanımları

Süs:

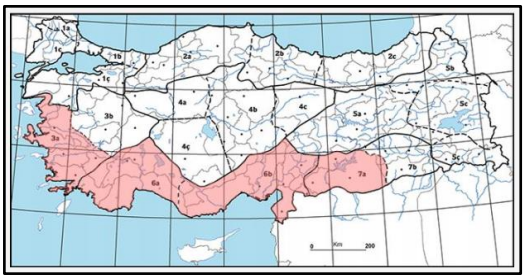
a) Park ve bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır.

ARACEAE

4.1.50 *Arum dioscoridis* Sm. var. *dioscoridis*

Şekil 4.50: *Arum dioscoridis* Sm. var. *dioscoridis* a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Tirşikpancarı **Yöresel Adı:** Yılanotu, yılancık, kabargan	**Lokalite No:** 17, 19, 25 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Gıda:

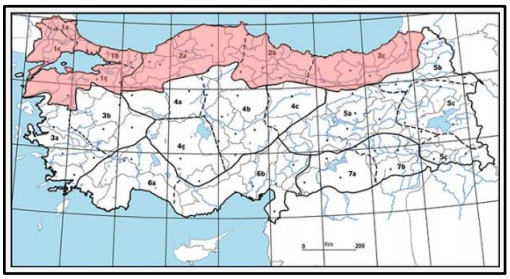
b) Toprak üstü kısımları kullanılarak "Tirşik çorbası" yapılır (164) - **(YT 48).**

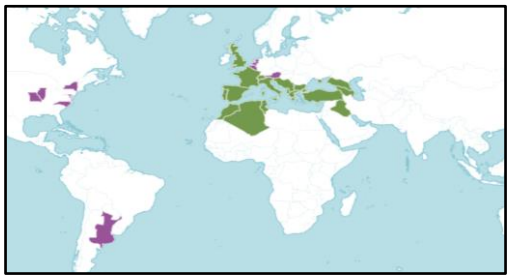
c) Toprak üstü kısımları kullanılarak salamurası yapılır (45).

4.1.51 *Arum italicum* Mill.

Şekil 4.51: *Arum italicum* Mill.

Türkçe Adı: Domuzlahanası **Yöresel Adı:** Yılanyastığı	**Lokalite No:** 2 ,17 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Yumru, yaprak, meyve

Yöresel kullanımları

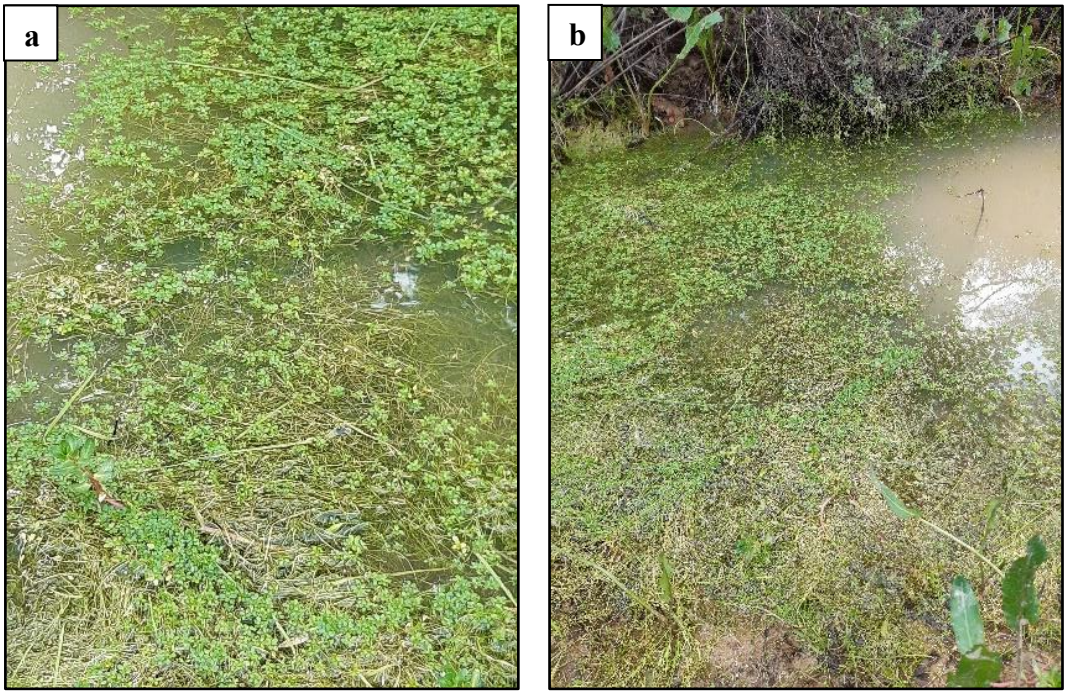
Tıbbi:

a) Meyvelerinin kurutulmuş tohumları sabah ve akşam aç karnına birer adet yutulduğunda hemoroid ve egzamaya iyi gelir (90) – **(Reç. 99)**.

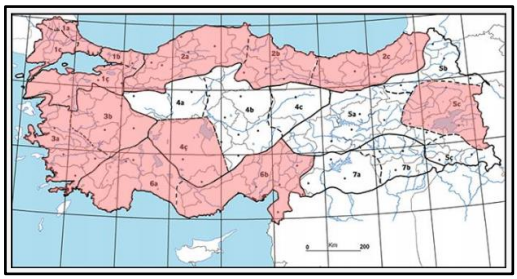
b) Yumrusu kurutularak yenildiğinde hemoroid hastalığına iyi gelir (14, 17).

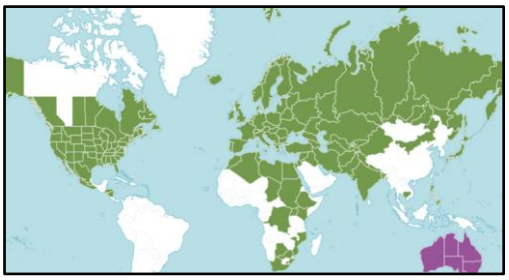
c) Bitkinin taze yaprağı başa sarıldığında baş ağrısını geçirir (14, 15).

4.1.52 *Lemna minor* L.

Şekil 4.52: *Lemna minor* L.a,b) Genel görünüm

Türkçe Adı: Sumercimeği **Yöresel Adı:** Su mercimeği	**Lokalite No:** 13 **Kullanım Amacı:** Yem **Kullanılan Kısım:** Tümü

Yöresel kullanımları

Yem:

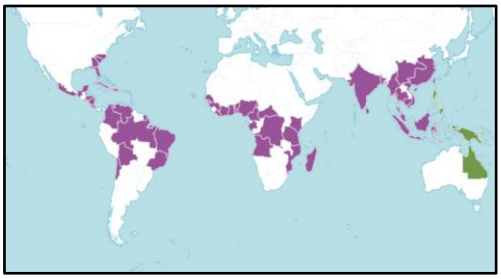
a) Bitkinin tamamı sudan çıkarılıp kurutuluyor. Protein oranı yüksek olduğu için besleyici olduğu düşünülerek tavuklara yem olarak kullanılıyor (64).

ARECACEAE

4.1.53 *Cocos nucifera* L.

Şekil 4.53: *Cocos nucifera* L.

Türkçe Adı: Hindistancevizi **Yöresel Adı:** Hindistancevizi	**Lokalite No:** 12 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Meyve

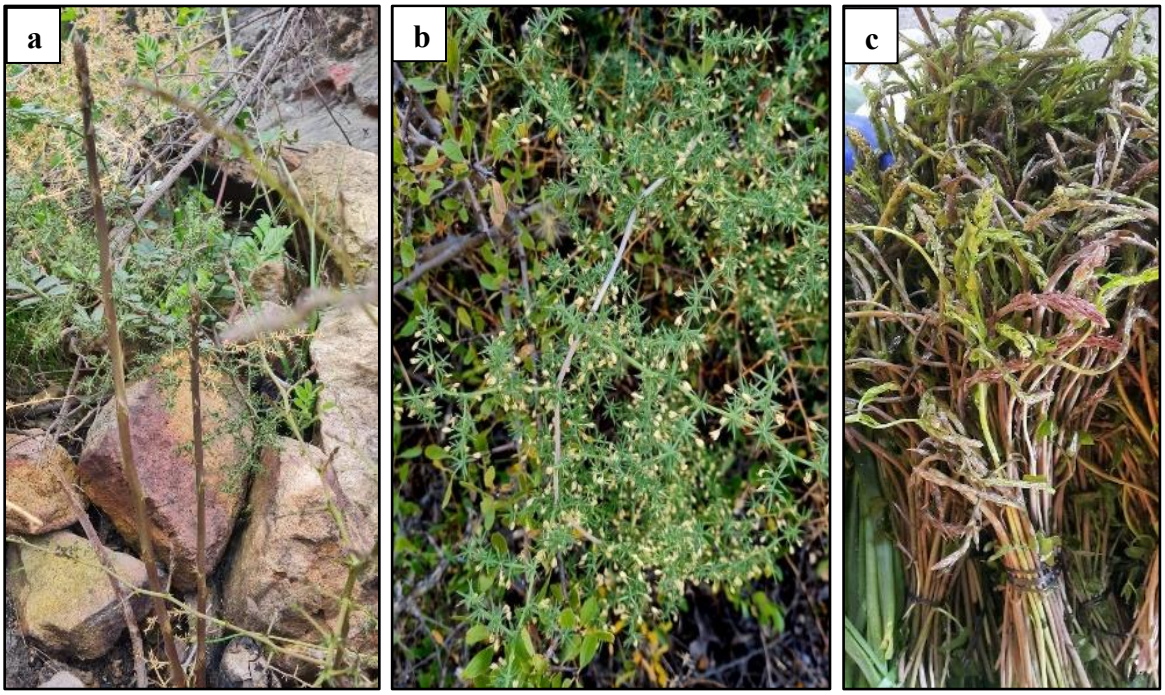
Yöresel kullanımları

Tıbbi:

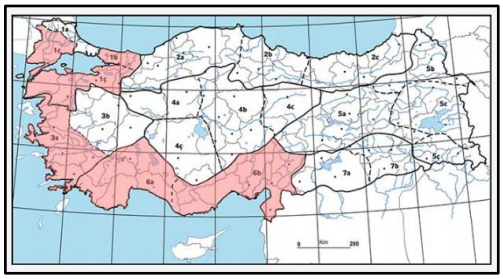
a) Bitkinin meyvelerinden elde edilen yağı saç ve cilt bakımında kullanılır (80).

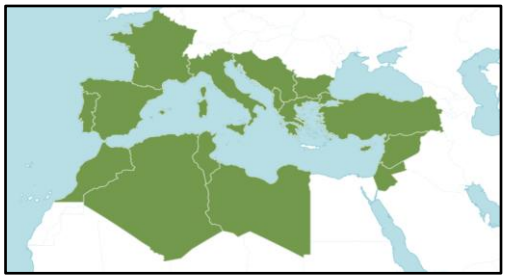
ASPARAGAGACEAE

4.1.54 *Asparagus acutifolius* L.

Şekil 4.54: *Asparagus acutifolius* L. a,b) Genel görünüm b) Genç filizler

Türkçe Adı: Tilkişen **Yöresel Adı:** İzvinye, yer çivisi otu, kuşkonmaz, çıtırgı, asfaraça, tatlıfiliz	**Lokalite No:** 4, 15, 21, 22 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda, haşere kovucu **Kullanılan Kısım:** Taze filizler, dal

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Taze filizleri bağırsak parazitlerini düşürmek için yenir (41).

b) Taze filizleri kullanılarak yapılan yemeği diyabet, kolesterol hastalığına iyi gelir (41).

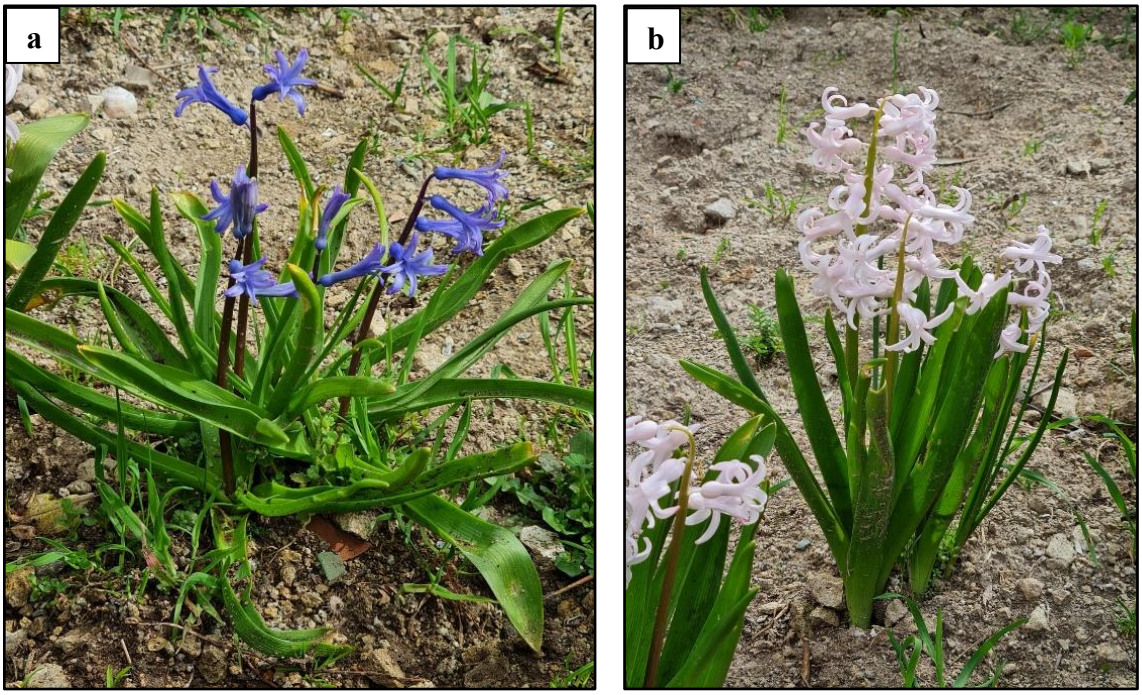
Gıda:

c) Taze filizleri kullanılarak yemeği yapılır (41, 117, 150, 174) – **(YT 53).**

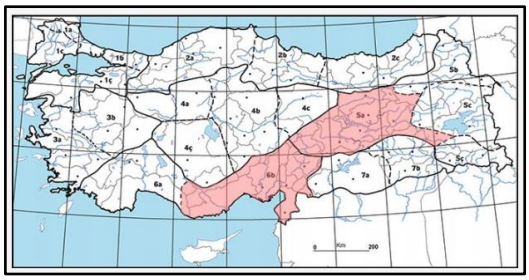
Haşere kovucu:

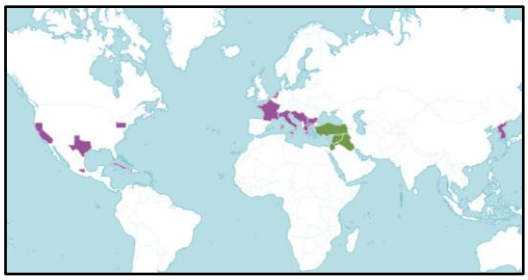
d) Bitkinin dallarına soğan dizilip asıldığında haşere ve hayvanlar gelemez (117).

4.1.55 *Hyacinthus orientalis* L. subsp. *orientalis*

Şekil 4.55: *Hyacinthus orientalis* L. subsp. *orientalis* a,b) Genel görünüm

Türkçe Adı: Sümbül **Yöresel Adı:** Sümbül	**Lokalite No:** 12 **Kullanım Amacı:** Süs **Kullanılan Kısım:** Tüm bitki

Yöresel kullanımları

Süs:

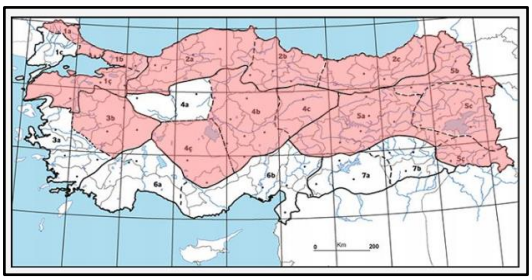
a) Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır. İlkbaharda pazarlarda satılır (80).

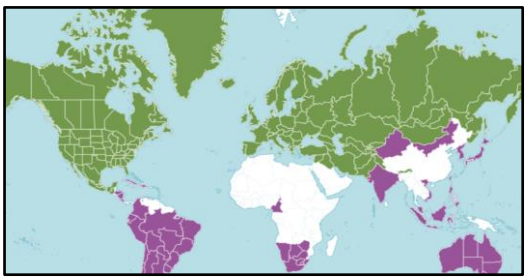
ASTERACEAE

4.1.56 *Achillea millefolium* L. subsp. *millefolium* var. *millefolium*

Şekil 4.56: *Achillea millefolium* L. subsp. *millefolium* var. *millefolium*

Türkçe Adı: Civanperçemi **Yöresel Adı:** Civanperçemi	**Lokalite No:** 19, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Yaprak, çiçek

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

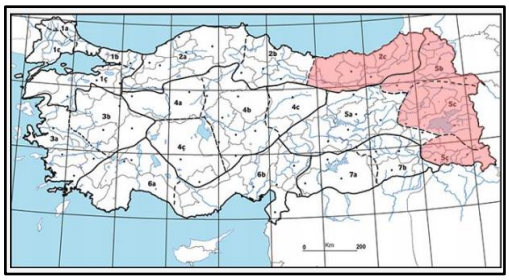
a) Bitkinin yaprakları kullanılarak hazırlanan çay içildiğinde ödem söktürür. Regl gecikmesine, baş ve karın ağrısına iyi gelir, zayıflatır (45, 150) – **(Reç. 101)**.

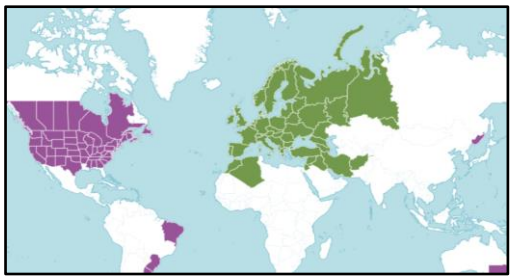
b) Bitkinin çiçekleri kullanılarak hazırlanan infüzyon uyku bozukluklarında içilir (164).

4.1.57 *Arctium minus* (Hill) Bernh.

Şekil 4.57: *Arctium minus* (Hill) Bernh.

Türkçe Adı: Hanımyaması **Yöresel Adı:** Dulavrat otu	**Lokalite No:** 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Çiçek

Yöresel kullanımları

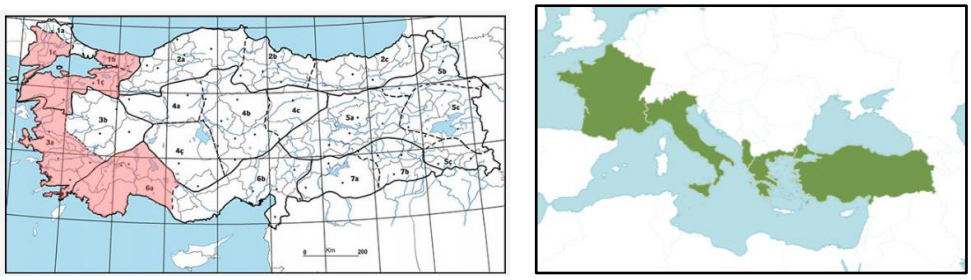
Tıbbi:

a) Çiçekleri kullanılarak hazırlanan infüzyon enfeksiyon hastalıklarında içilir (170)-**(Reç. 172)**.

4.1.58 *Anthemis tomentosa* L. subsp. *tomentosa*

Şekil 4.58: *Anthemis tomentosa* L. subsp. *tomentosa* a) Genel görünüm b) Çiçek

Türkçe Adı: Sahil papatyası **Yöresel Adı:** Papatya	**Lokalite No:** 21 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Çiçek

Yöresel kullanımları

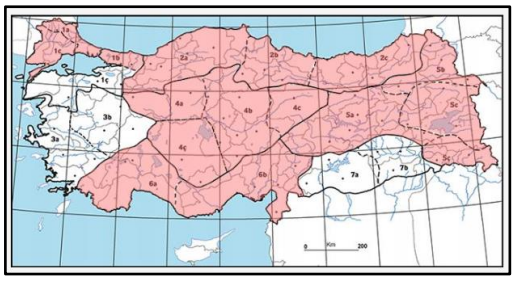
Tıbbi:

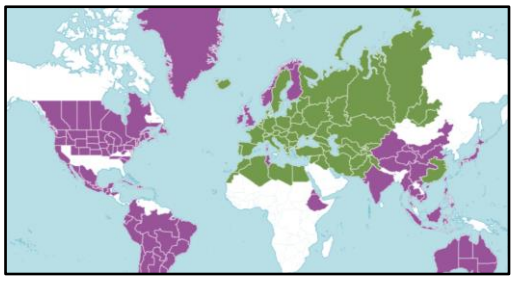
b) Yaprakları kullanılarak hazırlanan infüzyon sakinleştirici olarak içilir (145, 152). Safra kesesi hastalıklarında kullanılır (162) – **(Reç. 158)**.

4.1.59 *Artemisia absinthium* L.

Şekil 4.59: *Artemisia absinthium* L.

Türkçe Adı: Acıpelin **Yöresel Adı:** Pelinotu, kara pelin	**Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

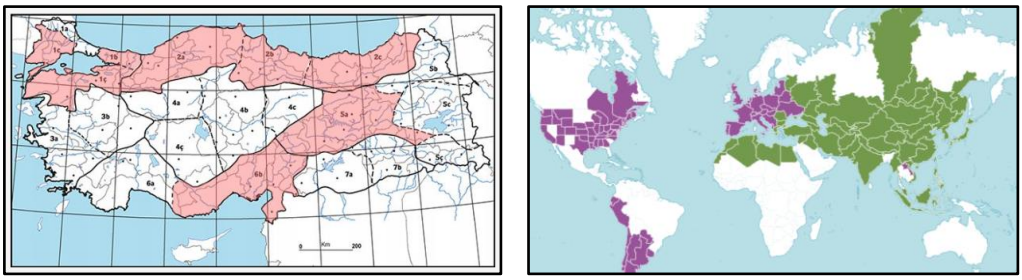
a) Toprak üstü kısımları kullanılarak hazırlanan infüzyon depresyon ve zayıflamak için içilir (14) – **(Reç. 91)**.

b) Yaprakları baş ağrısı ve soğuk algınlığında burun deliklerine koyularak bekletilir (162).

4.1.60 *Artemisia annua* L.

Şekil 4.60: *Artemisia annua* L.a) Genel görünüm b) Hıdrellez ritüeli

Türkçe Adı: Kâbesüpürgesi **Yöresel Adı:** Kabe fesleğeni	**Lokalite No:** 11 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, inanç **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Toprak üstü kısımlarının infüzyonu ile hazırlanan çay soğuk algınlığı ve grip tedavisinde içilir (69) – **(Reç. 145)**.

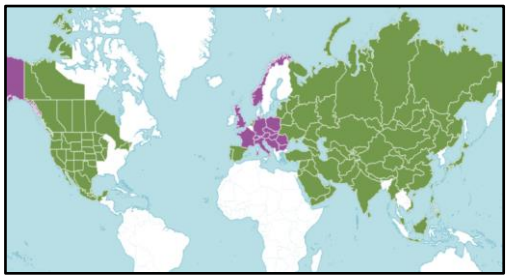
İnanç:

b) Hıdrellezde toprak üstü kısımları kapıya asılır (70).

4.1.61 *Artemisia dracunculus* L.

Şekil 4.61: *Artemisia dracunculus* L.

Türkçe Adı: Tarhun **Yöresel Adı:** Tarhun	**Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

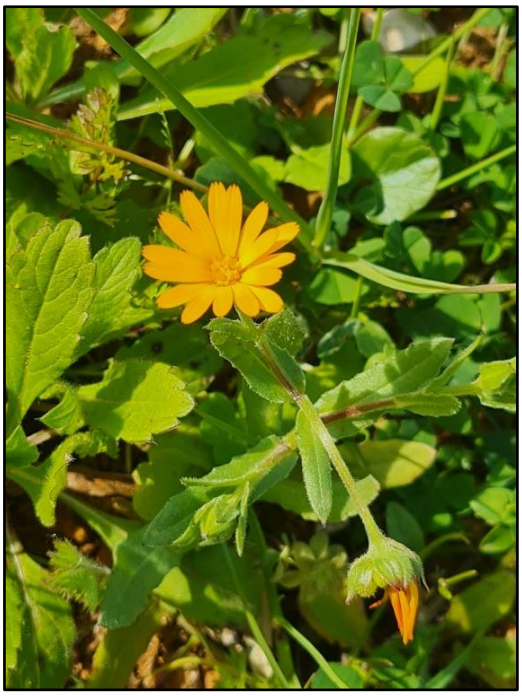
Tıbbi:

a) Yaprakları romatizma ve diş ağrısında çiğ olarak yenir ya da kaynatılarak çay olarak içilir (160).

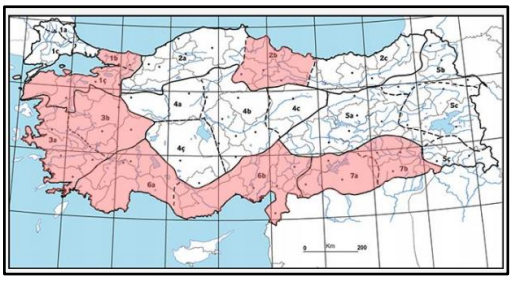
Gıda:

b) Yaprakları çiğ olarak salatada kullanılır (159).

4.1.62 *Calendula arvensis* (Vaill.) L.

Şekil 4.62: *Calendula arvensis* (Vaill.) L.

Türkçe Adı: Portakalnergisi **Yöresel Adı:** Nergis	**Lokalite No:** 21, 25 **Kullanım Amacı:** Süs **Kullanılan Kısım:** Tüm bitki

Yöresel kullanımları

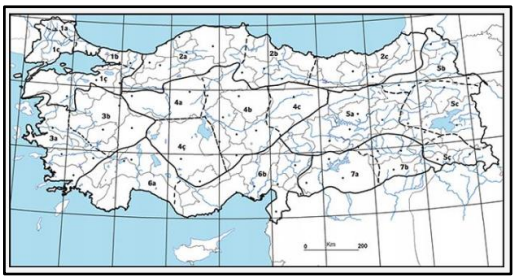
Süs:

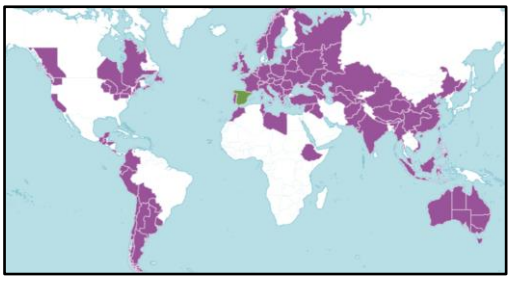
a) Park ve bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır.

4.1.63 *Calendula officinalis* L.

Şekil 4.63: *Calendula officinalis* L.

Türkçe Adı: Aynısafa **Yöresel Adı:** Aynısefa	**Lokalite No:** 2, 4, 13, 21 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, sabun **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, çiçek

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

b) Toprak üstü kısımlarından hazırlanan infüzyon regl düzensizliğinde içilir. Çıban, siğil ve cilt hastalıklarında hasta bölgenin üzerine sürülür (145, 149, 161) – **(Reç. 159).**

c) Çiçekleri kullanılarak hazırlanan maserasyon yağ ve sabunu egzama ve cilt kuruluğunda cilde sürülür (147).

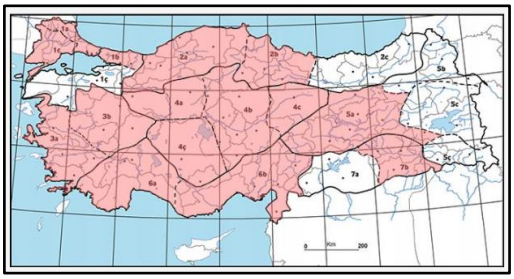
Sabun:

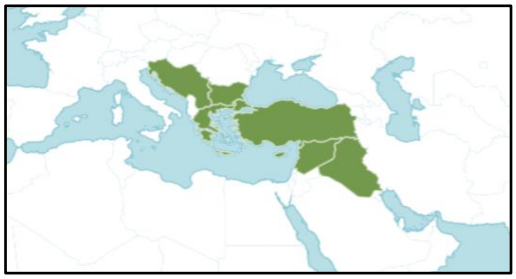
d) Çiçeklerinin zeytinyağında bekletilmesiyle hazırlanan yağ sabun yapımında kullanılır (147).

4.1.64 *Carthamus dentatus* (Forssk.) Vahl

Şekil 4.64: *Carthamus dentatus* (Forssk.) Vahl

Türkçe Adı: Kınadikeni **Yöresel Adı:** Kırdiken	**Lokalite No:** 4 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, gövde

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Toprak üstü kısımlarından hazırlanan infüzyon idrar söktürücü olarak içilir (138).

Gıda:

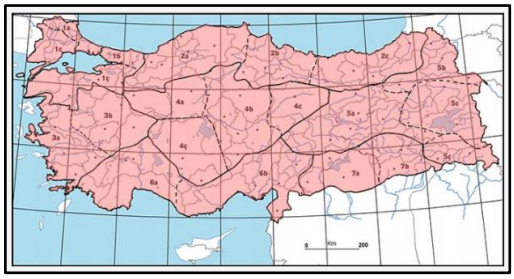
b) Gövdesi soyularak çiğ olarak yenir (141).

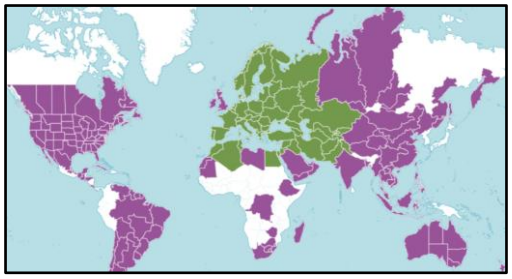
c) Gövdesinin dikenleri temizlenip soyularak haşlanır. Kavurması yapılır (141).

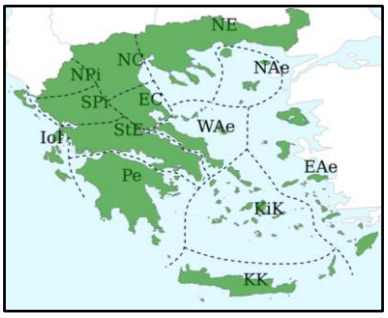
4.1.65 *Cichorium intybus* L.

Şekil 4.65: *Cichorium intybus* L.

Türkçe Adı: Hindiba **Yöresel Adı:** Hindiba, radika **Lokalite No:** 2, 3, 6, 8, 11, 13, 17, 21 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda, yem **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları	**Yunanca Adı:** Radiki **Lokalite No:** 6 **Kullanım Amacı:** Gıda, yem **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılarak hazırlanan infüzyon kanser ve kan hastalıklarında çay olarak içilir (14, 71, 98, 128). Karaciğer dostu olarak bilinir ve karaciğeri temizler (14, 16) – **(Reç. 56).**

b) Toprak üstü kısımları hayvanlarda süt verimini ve kalitesini arttırmak ayrıca üreme hastalıklarının tedavisi için inek, koyun ve keçilere yedirilir (102).

Gıda:

c) Bitkinin toprak üstü kısımları çiğ olarak yenir (55).

d) Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılarak 'radika salatası' yapılır (55, 72, 128, 147, 154). İstenirse ot haşlandıktan sonra üzerine yumurta kırılarak da yemeği yapılır (90) – **(YT 28)**.

e) Toprak üstü kısımları kaynar suda haşlanıp limon ve zeytinyağı eklenerek mezesi yapılır (Midilli).

Yem:

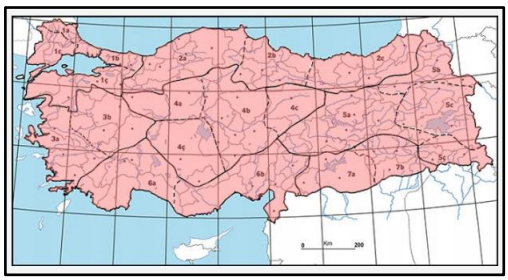
f) Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır (102).

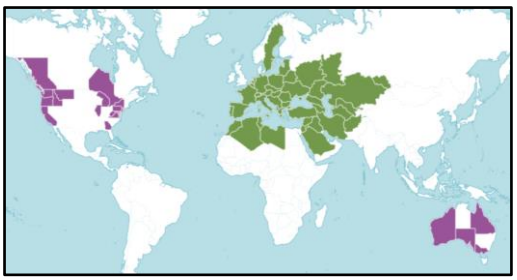
g) Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır (Midilli).

4.1.66 *Chondrilla juncea* L.

Şekil 4.66: Chondrilla juncea L.

Türkçe Adı: Karakavuk **Yöresel Adı:** Sakızotu, hindiba, acı hindiba, eşek marulu	**Lokalite No:** 2, 4, 25 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Gıda:

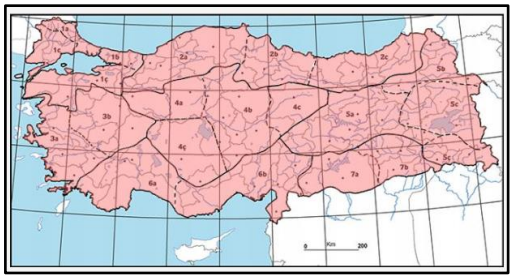
a) Toprak üstü kısımlarından yemek yapılır (9).

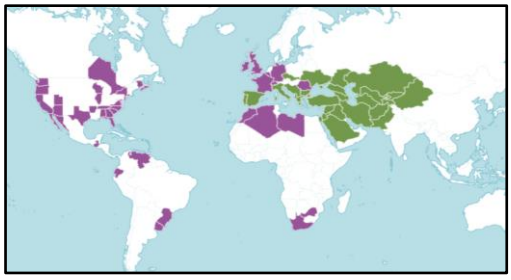
b) Toprak üstü kısımları haşlanarak zeytinyağlı ve limonlu salatası yapılır (174, 184).

4.1.67 *Cnicus benedictus* L.

Şekil 4.67: *Cnicus benedictus* L.

Türkçe Adı: Topdiken **Yöresel Adı:** Taş düşüren otu, şevketi bostan	**Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

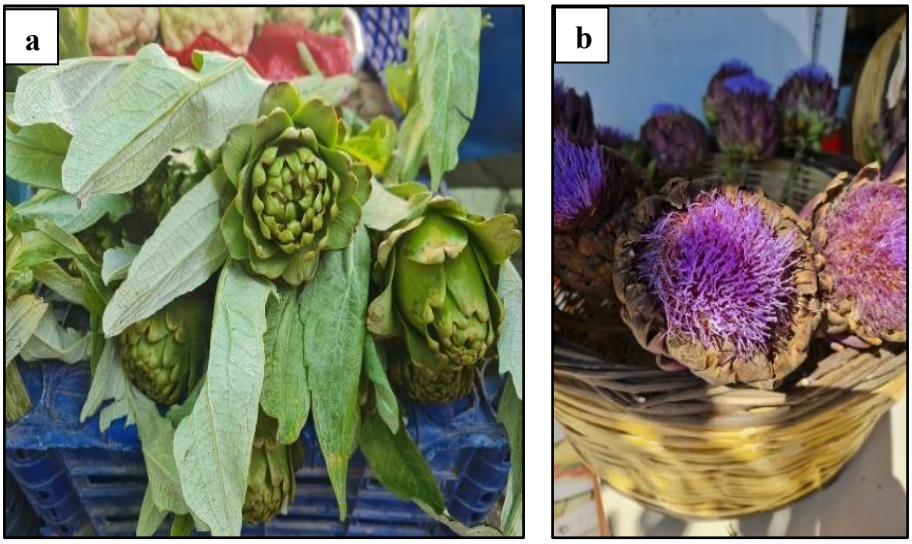
Tıbbi:

a) Bitkinin toprak üstü kısımlarından hazırlanan dekoksiyon, böbrek ve safra taşını düşürmek için taş düşene kadar her gün içilir (183).

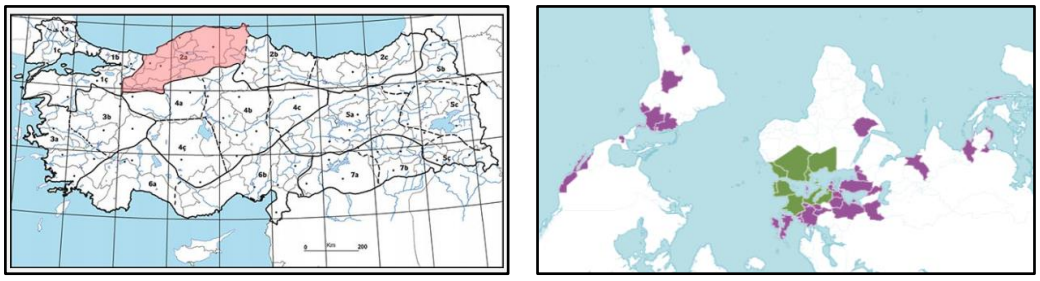
Gıda:

b) Toprak üstü kısımları yahnilik otun içerisinde bulunur. Kavurma ve salatası yapılır (182).

4.1.68 *Cynara cardunculus* L. subsp. *cardunculus*

Şekil 4.68: *Cynara cardunculus* L. subsp. *cardunculus* a) Genel görünüm b) Kurutulmuş çiçeği

Türkçe Adı: Yaprak enginar **Yöresel Adı:** Enginar	**Lokalite No:** 2, 19, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak, çiçek, tomurcuk

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin yaprağından hazırlanan dekoksiyon, diyabet hastalarında şekeri düşürmek için içilir (8). Karaciğer yağlanmasına iyi gelir (183) – **(Reç. 88)**.

b) Bitkinin yaprağından hazırlanan dekoksiyon, hayvanlarda karaciğer hastalıklarında içme suyuna karıştırılır (45).

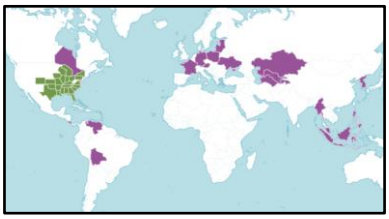
Gıda:

c) Bitkinin ‘enginar kalbi’ denilen tomurcukları kullanılarak dolması, konservesi, reçeli ve tatlısı yapılır (130).

4.1.69 *Echinacea purpurea* (L.) Moench

Şekil 4.69: *Echinacea purpurea* (L.) Moench a) Genel görünüm b) Çiçek

Türkçe Adı: Ekinezya **Yöresel Adı:** Ekinezya	**Lokalite No:** 11, 12 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Çiçek

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin taze ya da kurutulmuş çiçekleri kaynatılarak hazırlanan infüzyon soğuk algınlığında çay olarak içilir (80). İltihaplarda ve diyabette kullanılır (173) – **(Reç. 146)**.

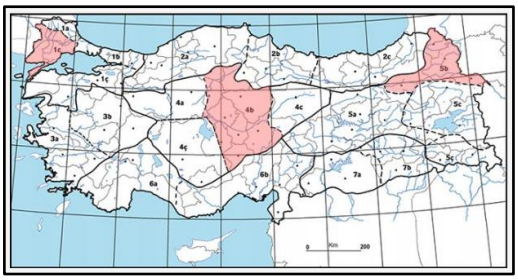
Gıda:

b) Bitkinin taze ya da kurutulmuş çiçekleri çay olarak içilir (80).

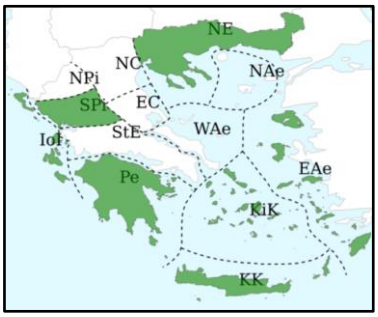
4.1.70 *Helianthus annuus* L.

Şekil 4.70: *Helianthus annuus* L. a) Genel görünüm b) Kurutulmuş tohumu

Türkçe Adı: Ayçiçeği **Yöresel Adı:** Ayçiçeği **Lokalite No:** 2, 4, 25 **Kullanım Amacı:** Gıda, yem, arıcılık **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, tohum	**Yunanca Adı:** İliotropio **Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Süs, arıcılık, yem **Kullanılan Kısım:** Çiçek, tüm bitki, toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Gıda:

a) Tohumları kurutulup kavrularak çerez olarak yenir (94).

b) Tohumlarından elde edilen yağ "Ayçiçek yağı" olarak yemeklerde kullanılır (122).

Yem:

c) Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır (17).

d) Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır (Midilli).

Arıcılık

e) Arı bitkisidir (186).

f) Arı bitkisidir (Midilli).

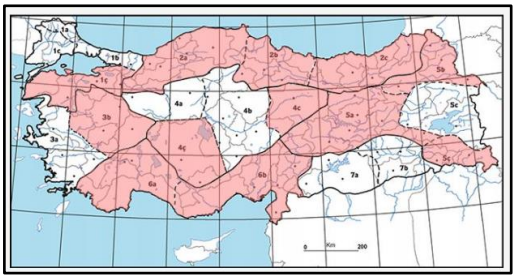
Süs:

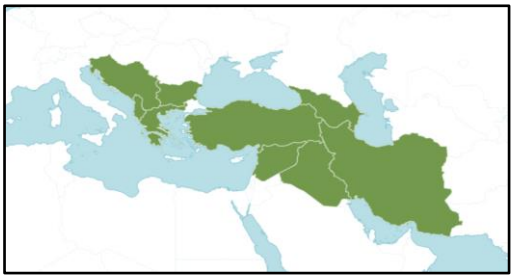
g) Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır (Midilli).

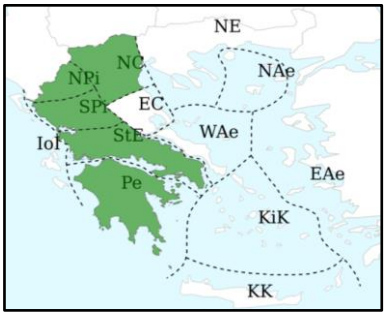
4.1.71 *Helichrysum plicatum* DC. subsp. *plicatum*

Şekil 4.71: *Helichrysum plicatum* DC. subsp. *plicatum*

Türkçe Adı: Mantuvar **Yöresel Adı:** Altınotu, ölmezotu, ölmez çiçek **Lokalite No:** 2, 4, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, süs **Kullanılan Kısım:** Çiçek, tüm bitki	**Yunanca Adı:** Amarando **Lokalite No:** 5, 7 **Kullanım Amacı:** Süs, dekorasyon **Kullanılan Kısım:** Çiçek, tüm bitki

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Çiçekleri kullanılarak hazırlanan infüzyon idrar söktürücü ve böbrek taşı düşürücü olarak içilmektedir (47). Romatizma, eklem ve kas ağrılarına iyi gelir (163) – **(Reç. 124).**

b) Çiçeklerinden hazırlanan infüzyon hazımsızlık, şişkinlik gibi mide rahatsızlıklarında içilir (144, 149).

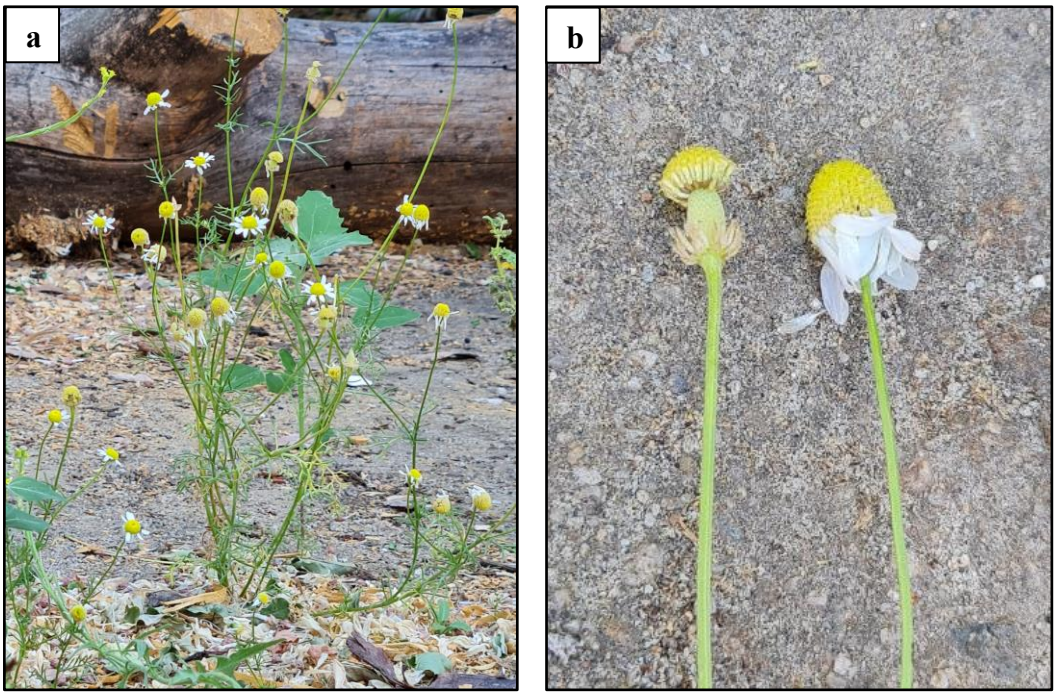
Süs:

c) Çiçekleri dekor amaçlı olarak kullanılır (41).

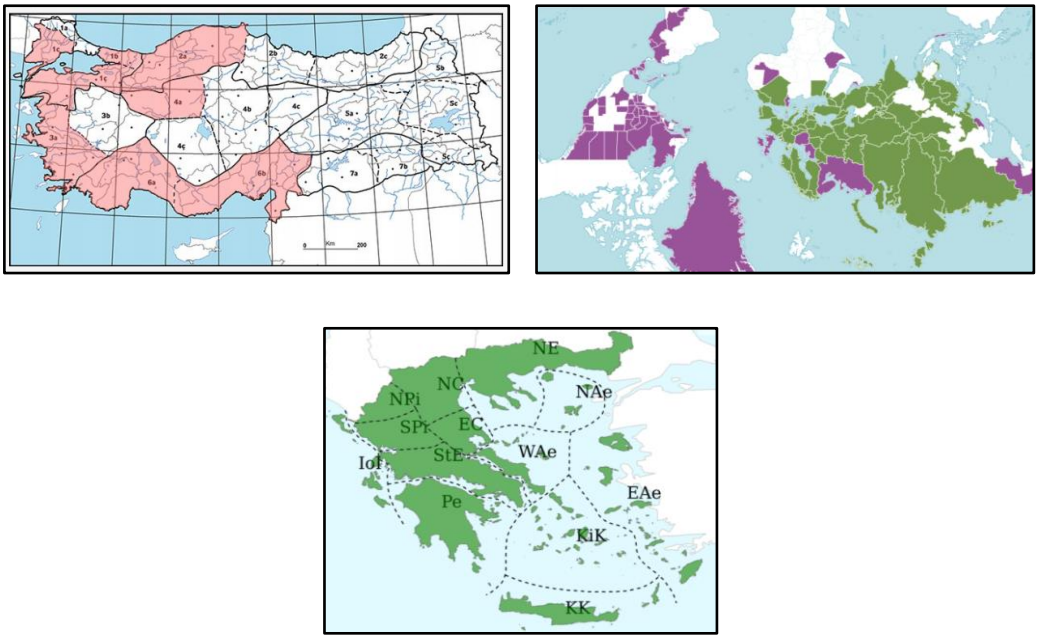
d) Bahçelerde ve parklarda süs bitkisi olarak kullanılır.

e) Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır. Kurutulmuş çiçekleri evlerde dekorasyonda kullanılır. Ayrıca çiçeklerinden kapı süsü yapılır (Midilli).

4.1.72 *Matricaria chamomilla* L. var. *recutita* (L.) Fiori

Şekil 4.72: *Matricaria chamomilla* L. var. *recutita* (L.) Fiori a) Genel görünüm b) Çiçek

Türkçe Adı: Almanpapatyası **Yöresel Adı:** Papatya, akbaba **Lokalite No:** 2, 4, 9, 13, 17, 21 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda, boya, inanç **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, çiçek, tomurcuk	**Yunanca Adı:** Chamomili **Lokalite No:** 3 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, çiçek

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin toprak üstü kısımları ve mercanköşk (*Origanum majorana* L.) kullanılarak hazırlanan infüzyon sıcak çay olarak içildiğinde çocuklarda ateşi düşürür (11) – **(Reç. 89)**.

b) Bitkinin kurutulmuş çiçekleri kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon içildiğinde sakinleştirir (145, 148) - **(Reç. 103)**.

c) Kurutulmuş çiçeklerinden hazırlanan dekoksiyon yanık ve iltihap olan bölgeye sürülür (149). Karın ağrısında içilir (75, 148). Sindirim sorunları ve hazımsızlığa iyi gelir (156, 169).

d) Kurutulmuş çiçeklerinden hazırlanan dekoksiyon hayvanlarda göz hastalıklarında göze sürülür (75).

e) Bitkinin kurutulmuş çiçekleri kullanılarak hazırlanan çay sakinleştirici olarak içilir (Midilli).

f) Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılarak hazırlanan infüzyon kadın ve mantar hastalıklarında hasta bölgeye sürülür (Midilli).

Gıda:

g) Tomurcukları çay olarak içilir (53).

Boya:

h) Çiçek ve tomurcukları suda kaynatılır ve süzülür. Süzülen su saça sürülerek saç rengini açmak için kullanılır (65).

i) Toprak üstü kısımları kök boyamada kullanılır (46).

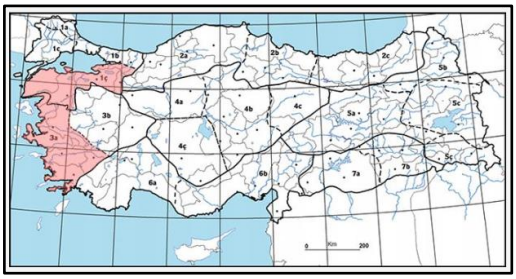
İnanç:

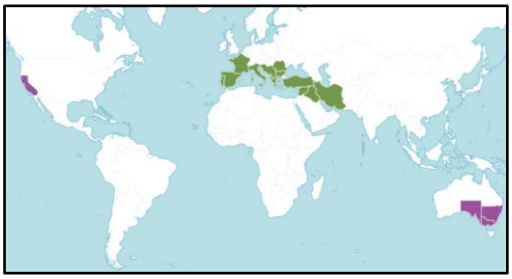
j) Toprak üstü kısımları hıdrellez ritüeli olarak dilek tutulup kapının girişine asılır (75).

4.1.73 *Onopordum illyricum* L.

Şekil 4.73: *Onopordum illyricum* L.

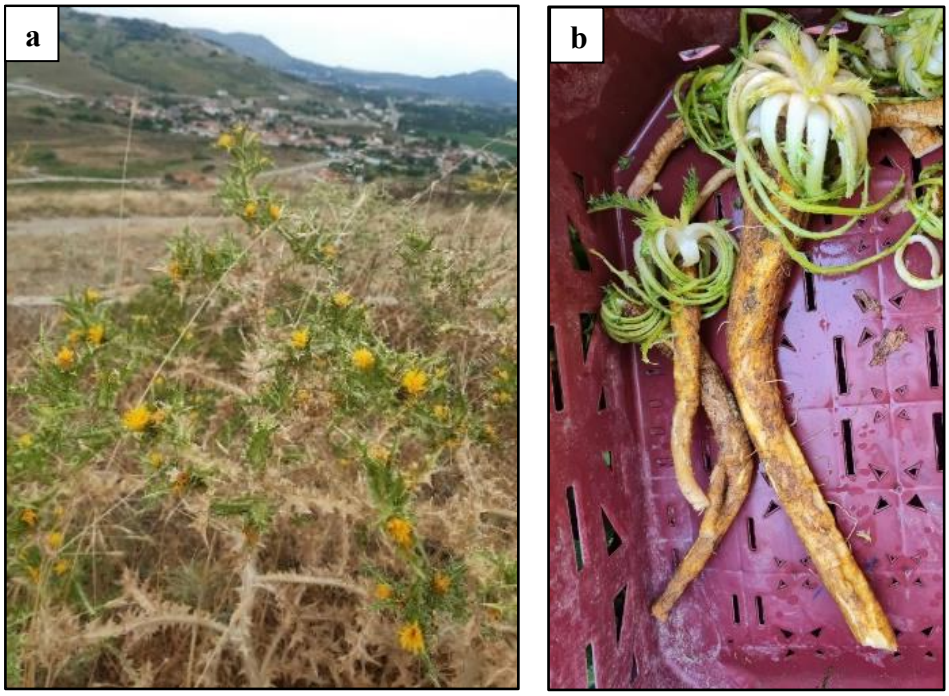
Türkçe Adı: Dolma kenkeri **Yöresel Adı:** Kangal	**Lokalite No:** 25 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Gövde

Yöresel kullanımları:

Gıda:

a) Gövdesinin dış kabuğu soyularak çiğ olarak yenir (175).

4.1.74 *Scolymus hispanicus* L. subsp. *hispanicus*

Şekil 4.74: *Scolymus hispanicus* L. subsp. *hispanicus* a) Genel görünüm b) Kök

Türkçe Adı: Şevketibostan **Yöresel Adı:** Akkız, hasancık dikeni, sütlüdiken, bostanotu, aladiken	**Lokalite No:** 2, 3, 4, 5, 10, 11, 12, 13, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, kök, çiçek

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin kökleri kullanılarak hazırlanan dekoksiyon, böbrek taşını düşürmek için sabahları aç karnına içilir (115). Diyabet ve kolesterolü düşürür (9) – **(Reç. 126)**.

b) Çiçeği kullanılarak hazırlanan infüzyon kabızlıkta içilir (173) – **(Reç. 177).**

Gıda:

c) Kökleri çiğ olarak yenir (41, 53, 148).

d) Toprak üstü kısımları ve kökleri kullanılarak ‘kuzu etli akkız’ yemeği yapılır (41, 78, 79, 97, 148, 172) – **(YT 39).**

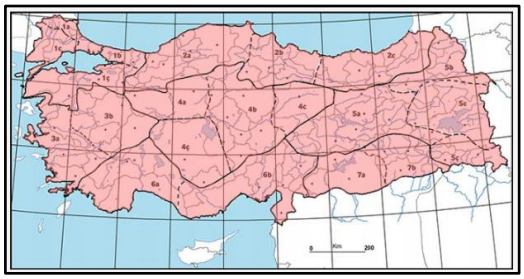
e) Toprak üstü kısımları ve kökleriyle birlikte tüm bitki kullanılarak ‘sıcak ot’ yemeği yapılır (41) – **(YT 40)**.

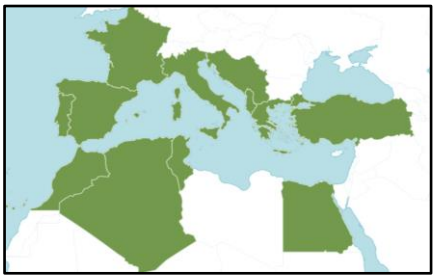
f) Kökleri haşlanarak soğanlı yumurtalı yemeği yapılır (171).

4.1.75 *Pulicaria dysenterica* (L.) Bernh.

Şekil 4.75: *Pulicaria dysenterica* (L.) Bernh.

Türkçe Adı: Yaraotu **Yöresel Adı:** Yara otu	**Lokalite No:** 25 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

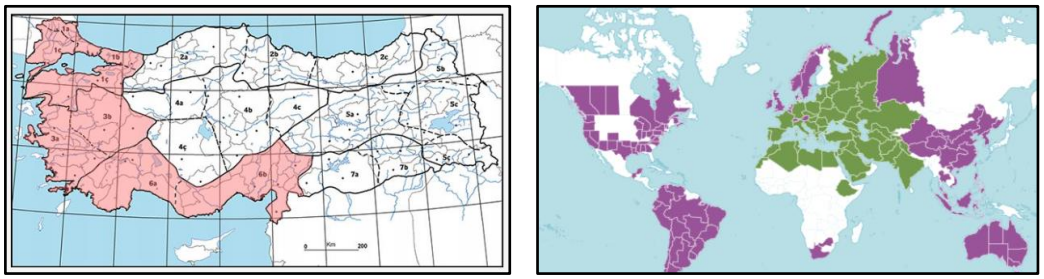
Gıda:

a) Yaprakları kullanılarak kavurması yapılır (152) – **(YT 61).**

4.1.76 *Silybum marianum* (L.) Gaertn. subsp. *marianum*

Şekil 4.76: *Silybum marianum* (L.) Gaertn. subsp. *marianum*a) Genel görünüm b) Yaprak

Türkçe Adı: Devedikeni **Yöresel Adı:** Kenger, kırdikeni, sakızotu	**Lokalite No:** 4, 13, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda, el sanatları **Kullanılan Kısım:** Gövde (süt), yaprak, kök

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

b) Bitkinin yaprak ve köklerinin suda kaynatılmasıyla hazırlanan dekoksiyon böbrek taşını düşürmek ve kum dökmek için çay olarak içilir (114) – **(Reç. 147)**.

Gıda:

c) Gövdesinden yemek yapılır (100).

d) Gövdesinin kabuğu soyularak çiğ olarak yenir (100).

e) Yaprakları soyulup sapı haşlanarak kavurması yapılır (141, 150).

f) Toprak üstü kısımları ve kökü öğütülerek kahvesi yapılır (175) – **(YT 59).**

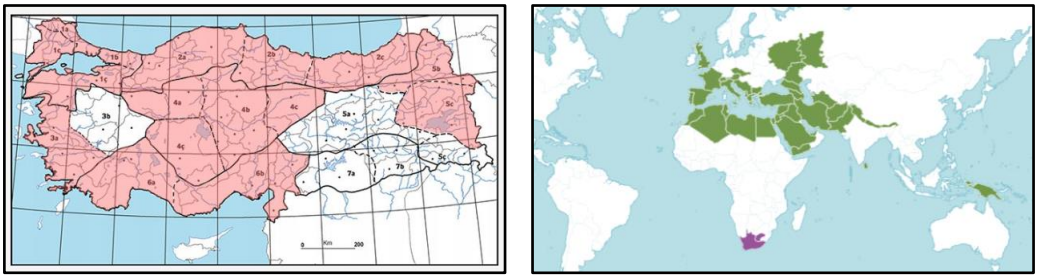
El sanatları:

g) Gövdesinden kaval yapılır (114).

4.1.77 *Sonchus asper* (L.) Hill subsp. *glaucescens* (Jord.) Ball

Şekil 4.77: *Sonchus asper* (L.) Hill subsp. *glaucescens* (Jord.) Ball a) Genel görünüm b) Yaprak

Türkçe Adı: Gevirtlek **Yöresel Adı:** Zoho, eşekhelvası, helva otu	**Lokalite No:** 15, 21, 22, 23, 25 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Gövde, yaprak

Yöresel kullanımları

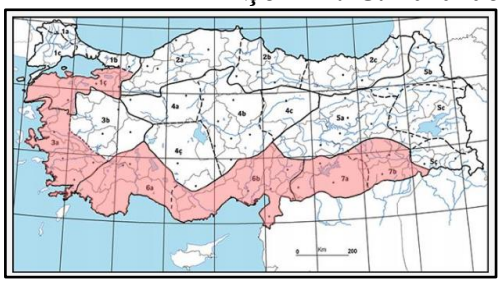
Gıda:

a) Gövdesi ve yaprakları kullanılarak ‘zoho otu salatası’ yapılır (41, 97, 98, 128, 154) – **(YT 13).**

4.1.78 *Taraxacum aleppicum* Dahlst.

Şekil 4.78: *Taraxacum aleppicum* Dahlst.

Türkçe Adı: Halephindibası **Yöresel Adı:** Hindiba	**Lokalite No:** 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin toprak üstü kısımları kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon mide rahatsızlıklarında içilir (104) – **(Reç. 107).**

b) Toprak üstü kısımlarının kaynatılmasıyla hazırlanan su ineklerde göz hastalıklarında hasta göze sürülür. Ayrıca içme suyuna eklendiğinde süt verimini arttırır (104).

c) Yaprakları karaciğer hastalıklarına karşı çiğ olarak yenir (97).

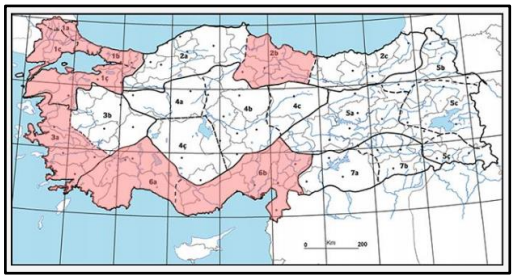
Gıda:

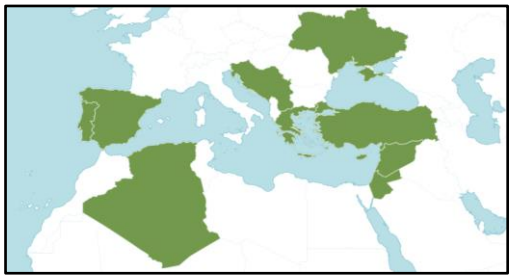
d) Bitkinin yaprakları çiğ olarak yenir (97).

4.1.79 *Taraxacum hellenicum* Dahlst.

Şekil 4.79: *Taraxacum hellenicum* Dahlst.

Türkçe Adı: Leblebiotu **Yöresel Adı:** Karahindiba, tatlı hindiba, radika, günek, güneyik	**Lokalite No:** 2, 11, 13, 15, 21, 22, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Toprak üstü kısımlarından hazırlanan infüzyon enfeksiyon hastalıklarında içilir (42, 155). Depresyon, kaygı ve strese iyi gelir (173) – **(Reç. 119).**

b) Bitkinin yaprakları karaciğer yağlanması ve kanser hastalıklarına karşı çiğ olarak yenir ya da toprak üstü kısımlarından hazırlanan infüzyon içilir (98, 148, 183) – **(Reç. 119).**

Gıda:

c) Bitkinin yaprakları çiğ olarak yenir (97).

d) Yaprakları haşlanarak zeytinyağlı yemeği ve salatası yapılır (148, 174).

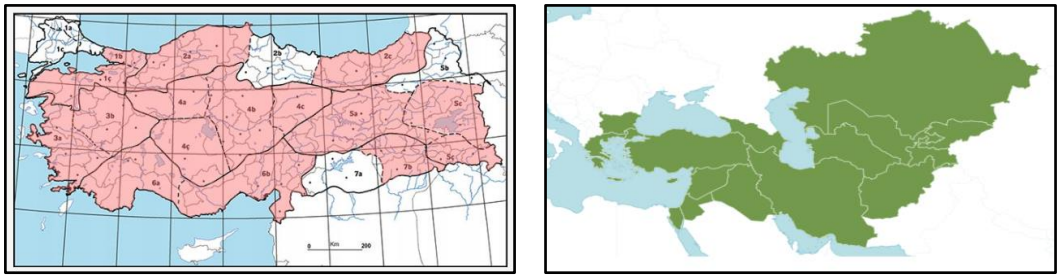
e) Yaprakları kullanılarak gözleme yapılır (152).

f) Yaprakları yahnilik (karışık ot kavurma) içine konularak yemeği yapılır (98, 174) – **(YT 12).**

4.1.80 *Tragopogon porrifolius* L. subsp. *longirostris* (Sch.Bip.) Greuter

Şekil 4.80: *Tragopogon porrifolius* L. subsp. *longirostris* (Sch.Bip.) Greuter a,b) Genel görünüm

Türkçe Adı: Helevan **Yöresel Adı:** Yemlik, dedesakalı, tekesakalı, sütlüce	**Lokalite No:** 3, 15, 21, 24, 25 **Kullanım Amacı:** Gıda, yem **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, kök, yaprak

Yöresel kullanımları

Gıda:

a) Kökü sakız olarak çiğnenir (30).

b) Yaprakları çiğ ya da haşlanarak zeytinyağlı salatası yapılır (122, 152, 176).

c) Toprak üstü kısımları yahnilik (karışık ot kavurma) içine konularak yemeği yapılır (98, 174) – **(YT 12).**

d) Yaprak ve gövdesi çiğ olarak yenir (175).

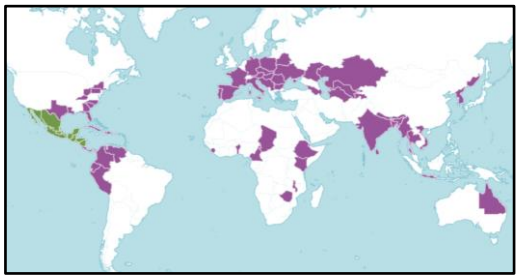
Yem:

e) Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır (30).

4.1.81 *Zinnia elegans* Jacq.

Şekil 4.81: *Zinnia elegans* Jacq.

Türkçe Adı: Kirlihanım çiçeği **Yöresel Adı:** Kirlihanım **Lokalite No:** 7 **Kullanım Amacı:** Süs **Kullanılan Kısım:** Tüm bitki	**Yunanca Adı:** **Lokalite No:** 2, 3 **Kullanım Amacı:** Süs **Kullanılan Kısım:** Tüm bitki

Yöresel kullanımları

Süs:

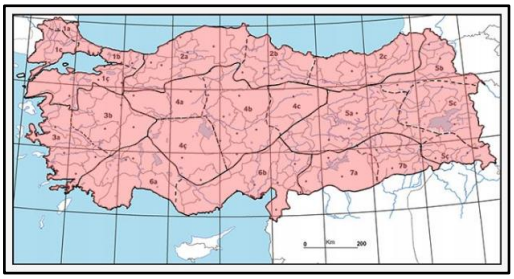
a) Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır (40).

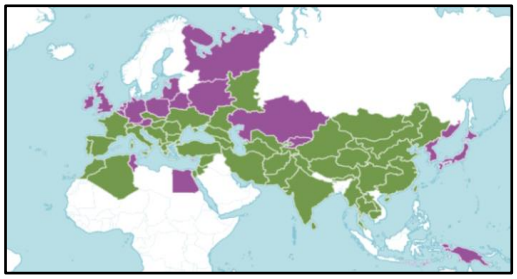
b) Kilise ve manastırların bahçesinde süs bitkisi olarak kullanılıyor (Midilli).

4.1.82 *Xanthium strumarium* L. subsp. *strumarium*

Şekil 4.82: *Xanthium strumarium* L. subsp. *strumarium*

Türkçe Adı: Koca pıtrak **Yöresel Adı:** Pıtrak	**Lokalite No:** 13 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Kök

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

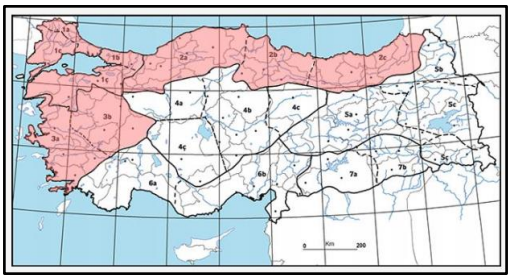
a) Bitkinin kökü kullanılarak hazırlanan karışım vitiligo hastalığında kullanılır (64).

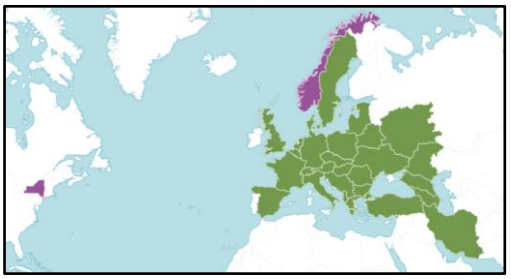
BETULACEAE

4.1.83 *Carpinus betulus* L.

Şekil 4.83: *Carpinus betulus* L.

Türkçe Adı: Gürgen **Yöresel Adı:** Gürgen	**Lokalite No:** 2, 3, 4, 25 **Kullanım Amacı:** Yakacak, el sanatları **Kullanılan Kısım:** Dal, gövde

Yöresel kullanımları

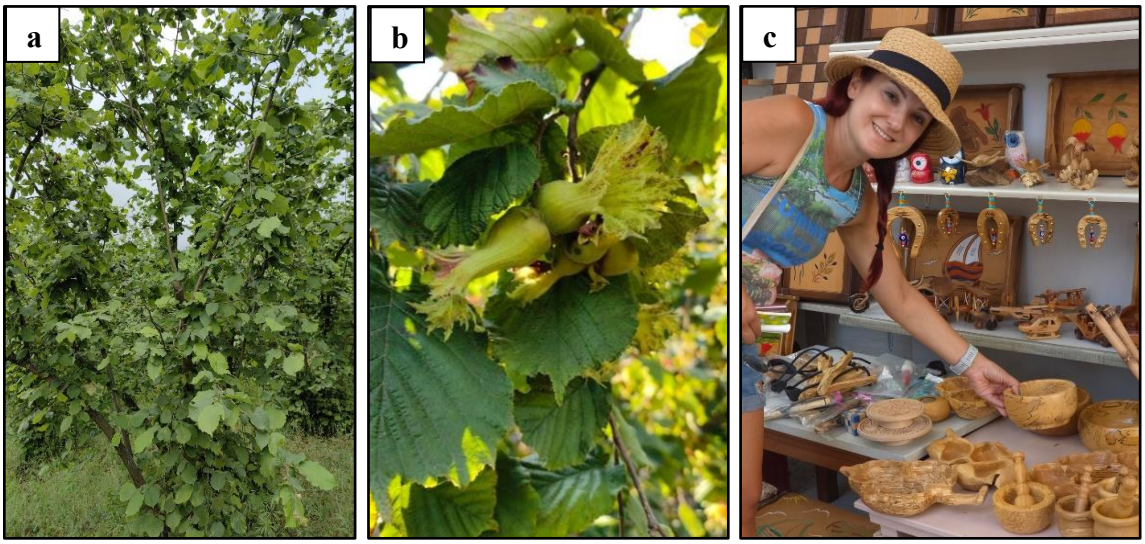
El sanatları:

a) Gövdesinden kaşık, kesme tahtası, nihale, telefon tutacağı, havan ve askılık yapılır (98, 122).

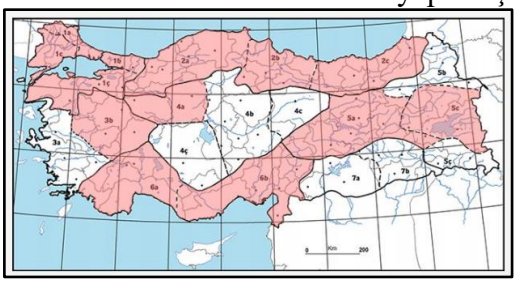
Yakacak:

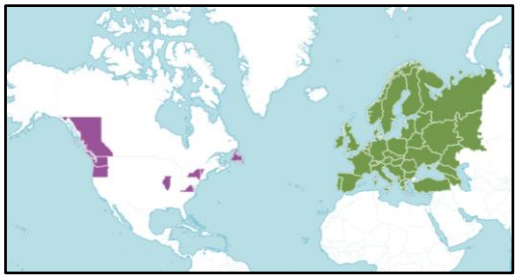
b) Gövde ve dalları yakacak olarak kullanılır (122).

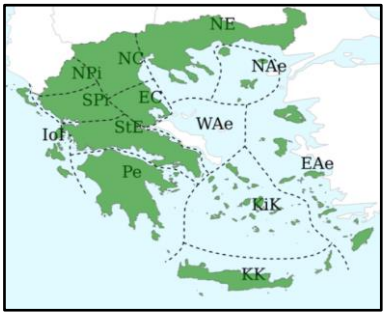
4.1.84 *Corylus avellana* L. var. *avellana*

Şekil 4.84: *Corylus avellana* L. var. *avellana* a) Genel görünüm b) Meyve c) Gövdesinden yapılmış el sanatları

Türkçe Adı: Fındık	**Yunanca Adı:** Fountouki
Yöresel Adı: Fındık	**Lokalite No:** 1
Lokalite No: 4	**Kullanım Amacı:** El sanatları, oyuncak
Kullanım Amacı: Gıda, el sanatları	**Kullanılan Kısım:** Gövde
Kullanılan Kısım: Dal, meyve	

Yöresel kullanımları

El sanatları:

a) Dallarından sepet yapılır (116).

b) Gövdesinden kaşık, kase, oklava, nazarlık yapılır (Midilli).

Oyuncak:

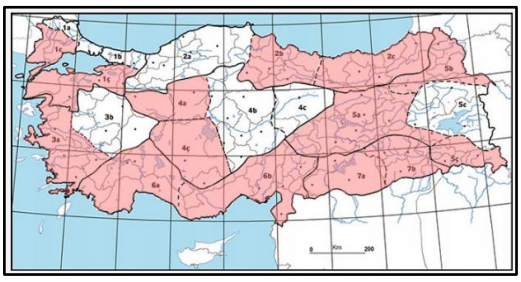
c) Gövdesinden araba, uçak, topaç, sapan, satranç tahtası gibi oyun ve oyuncaklar yapılır (Midilli).

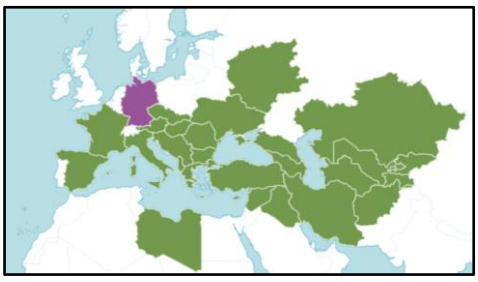
BORAGINACEAE

4.1.85 *Echium italicum* L.

Şekil 4.85: *Echium italicum* L.

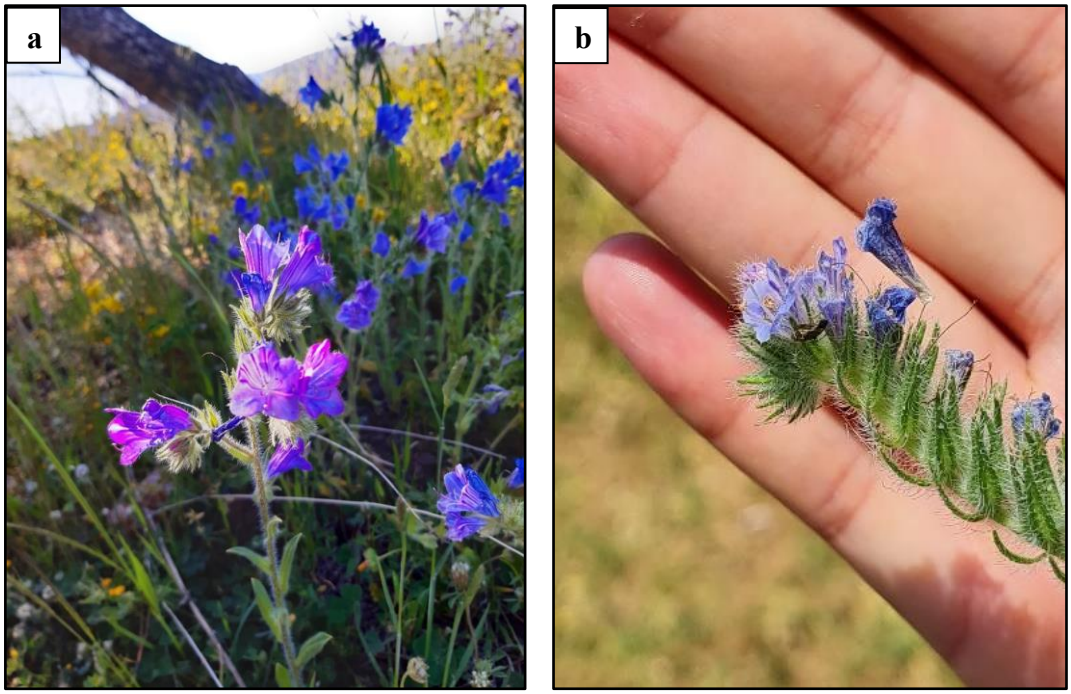
Türkçe Adı: Kurtkuyruğu **Yöresel Adı:** Ayıkulağı	**Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

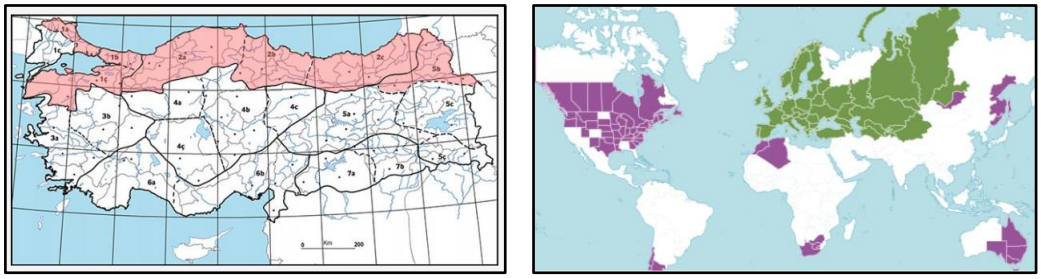
Gıda:

a) Bitkinin yaprakları kullanılarak salata ve kavurması yapılır (157) – **(YT 55)**.

4.1.86 *Echium vulgare* L. subsp. *vulgare*

Şekil 4.86: *Echium vulgare* L. subsp. *vulgare* a) Genel görünüm b) Çiçek

Türkçe Adı: Engerekotu **Yöresel Adı:** Engerekotu	**Lokalite No:** 8, 9, 16 **Kullanım Amacı:** İnanç **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

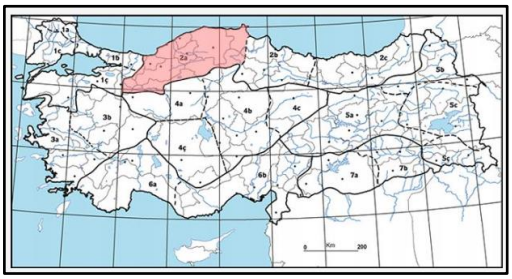
İnanç:

a) Toprak üstü kısımları hıdrellez ritüeli olarak dilek tutulup kapının girişine asılır (75).

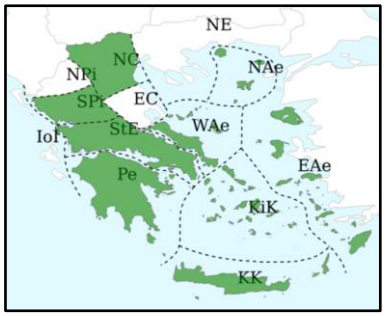
4.1.87 *Phacelia tanacetifolia* Benth.

Şekil 4.87: *Phacelia tanacetifolia* Benth.

Türkçe Adı: Arıballığı **Yunanca Adı:** Melissopsaro	**Lokalite No:** 1 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, arıcılık **Kullanılan Kısım:** Yaprak, çiçek

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Yapraklarının kullanılmasıyla hazırlanan infüzyon sakinleştirici, yatıştırıcı olarak içilir (Midilli).

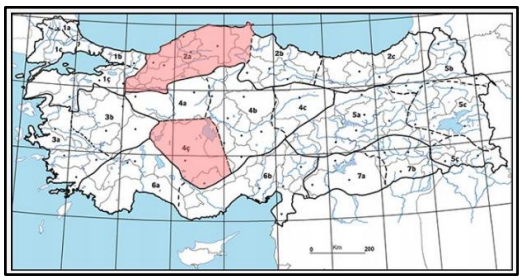
Arıcılık

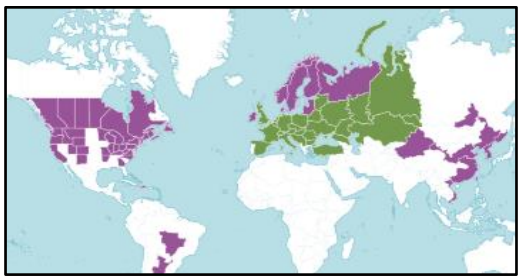
b) Arı bitkisi olarak kullanılır (Midilli).

4.1.88 *Symphytum officinale* L.

Şekil 4.88: *Symphytum officinale* L.

Türkçe Adı: Karakafesotu **Yöresel Adı:** Karakafes otu	**Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

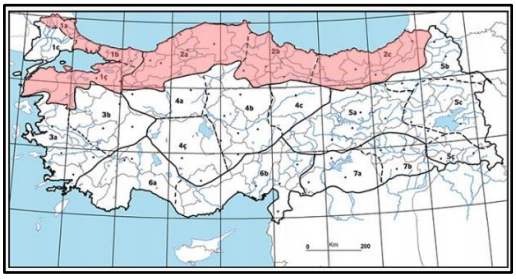
Tıbbi:

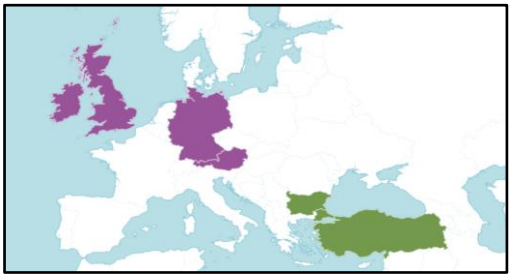
a) Taze yaprakları morlukların ve şişliklerin üzerine konur (162).

4.1.89 *Trachystemon orientalis* (L.) G.Don

Şekil 4.89: *Trachystemon orientalis* (L.) G.Don

Türkçe Adı: Kaldirik **Yöresel Adı:** Kaldirik, hodan, tomara	**Lokalite No:** 2, 11 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak, çiçek

Yöresel kullanımları

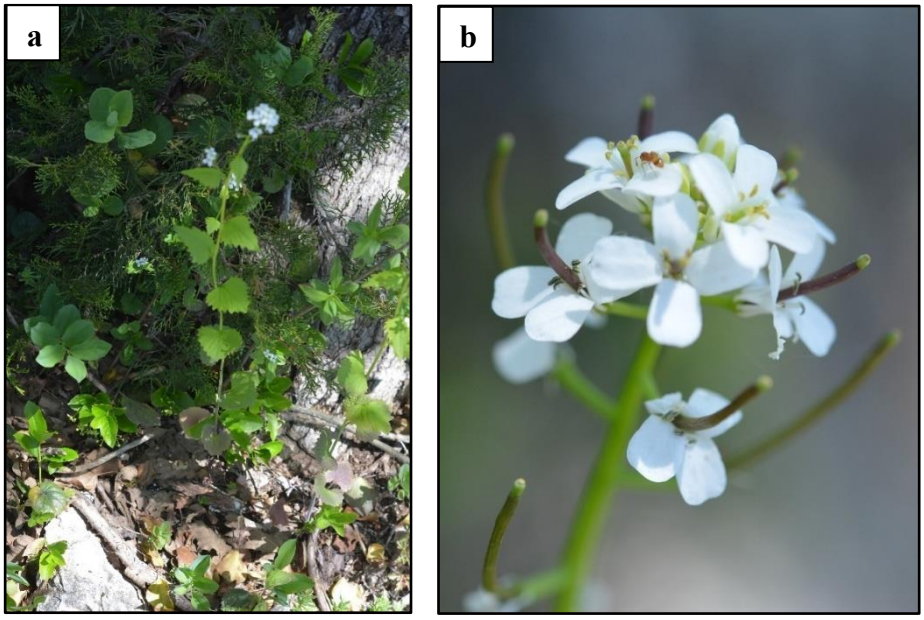
Gıda:

a) Yaprakları kullanılarak kavurma yemeği yapılır (162).

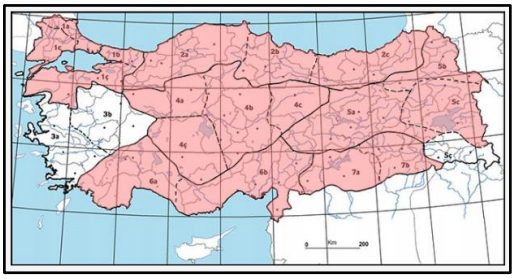
b) Çiçek ve çiçek sapları kullanılarak kavurması ve turşusu yapılır (173).

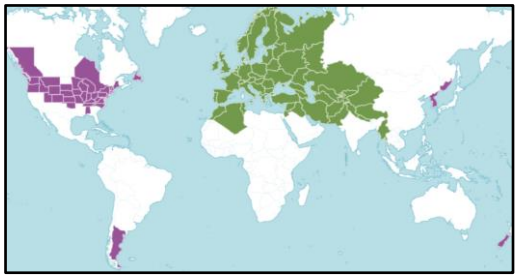
BRASSICACEAE

4.1.90 *Alliaria petiolata* (M.Bieb.) Cavara & Grande

Şekil 4.90: *Alliaria petiolata* (M.Bieb.) Cavara & Grande a) Genel görünüm b) Çiçek

Türkçe Adı: Sarmısakhardalı **Yöresel Adı:** Sarımsak hardalı	**Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak, genç filizler

Yöresel kullanımları

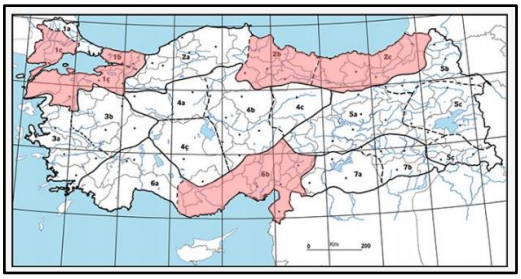
Gıda:

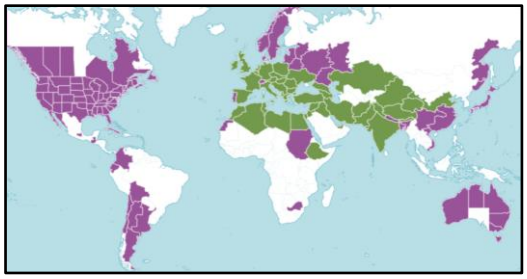
a) Yapraklar ve genç filizler sarımsak niyetine çorba ve yemeklere doğranarak eklenir (160).

4.1.91 *Brassica nigra* (L.) W.D.J.Koch

Şekil 4.91: *Brassica nigra* (L.) W.D.J.Koch a) Genel görünüm b) Yaprak

Türkçe Adı: Karahardal **Yöresel Adı:** Hardal otu, sinavri, hardallı	**Lokalite No:** 4, 5, 8, 10, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

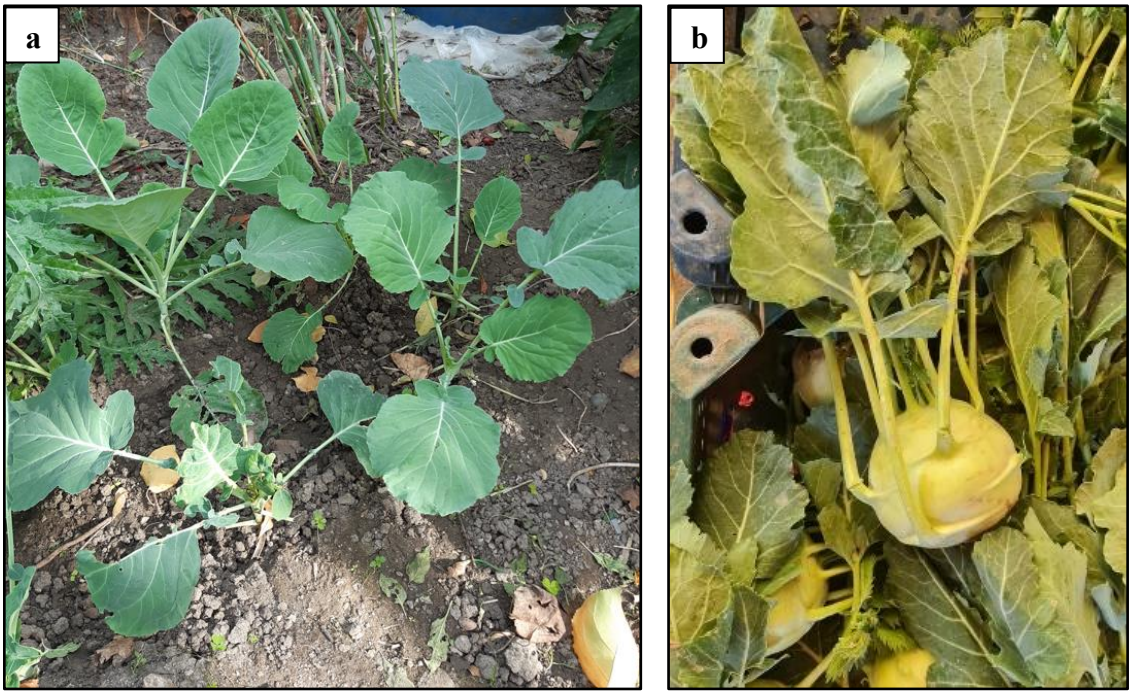
a) Toprak üstü kısımlarının haşlanmasıyla hazırlanan dekoksiyon hazımsızlıkta içilir (154).

Gıda:

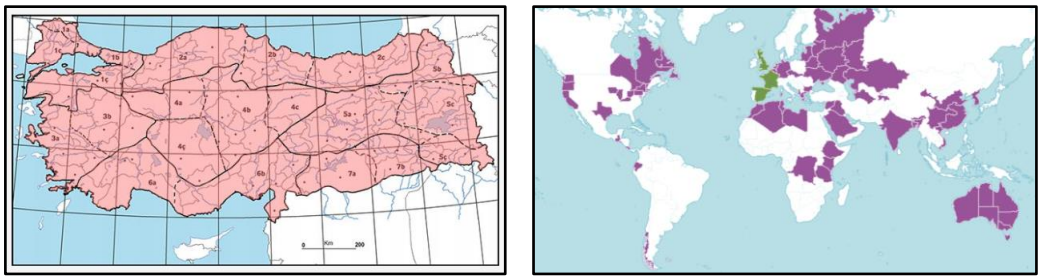
b) Yapraklarından ‘hardalotu salatası’ salatası yapılır (41, 50, 55, 78, 97, 138, 167, 171, 174) – **(YT 44).**

c) Yapraklarından yemeği yapılır (48, 51, 55, 139, 141, 143).

4.1.92 *Brassica oleracea* L.

Şekil 4.92: *Brassica oleracea* L. a) Genel görünüm b) Yumru

Türkçe Adı: Lahana **Yöresel Adı:** Karalahana, lahana, alabaş, cibez	**Lokalite No:** 2, 6, 12, 15, 21, 22, 23, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak, filizler, yumru, toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Taze toplanmış yaprakları yaralara sarılarak bir süre bekletilir (81) – **(Reç. 63)**.

b) Alabaş denilen yumruları uyku için soyulup çiğ olarak yenir (179, 180).

Gıda:

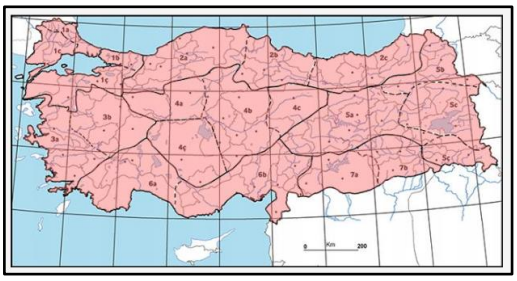
c) Cibez, bitkinin meyvesi kesildikten sonra kalan köklerinden çıkan sürgünlerdir. Bu sürgünler kullanılarak ‘cibez otu salatası’ yapılır (41) – **(YT 29).**

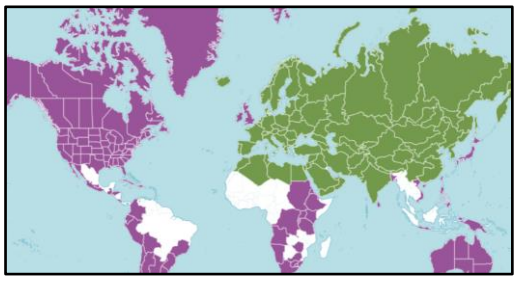
d) Yapraklarından yemek, sarma, çorba ve kavurma yapılmaktadır (41).

4.1.93 *Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik.

Şekil 4.93: *Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik.

Türkçe Adı: Çoban çantası **Yöresel Adı:** Kuş otu, raziye otu, kuşgözü	**Lokalite No:** 2, 3, 4, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Toprak üstü kısımları kullanılarak hazırlanan infüzyon kilo almak için çay olarak içilir (161).

Gıda:

b) Toprak üstü kısımları yahnilik ota karıştırılır (98, 174) – **(YT 12).**

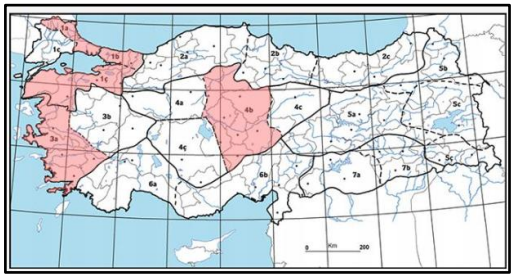
c) Toprak üstü kısımlarından yumurtalı yemeği yapılır (23, 138) – **(YT 52)**.

d) Yaprakları salatada kullanılır, gözlemesi yapılır (152).

4.1.94 *Diplotaxis viminea* (L.) DC.

Şekil 4.94: *Diplotaxis viminea* (L.) DC.

Türkçe Adı: Sepetçipenki **Yöresel Adı:** Yabani roka	**Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

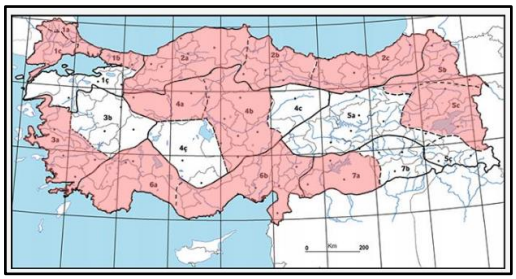
Gıda:

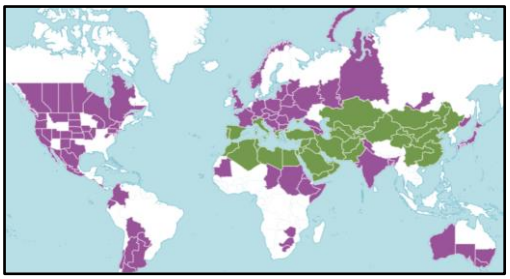
a) Büyük yaprakları salata ve et yemeklerine çiğ olarak eklendiğinde lezzet verir (160).

4.1.95 *Eruca vesicaria* (L.) Cav.

Şekil 4.95: *Eruca vesicaria* (L.) Cav. a) Genel görünüm b) Çiçek

Türkçe Adı: Roka **Yöresel Adı:** Roka	**Lokalite No:** 2, 4, 11, 13, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, yaprak

Yöresel kullanımları

Gıda:

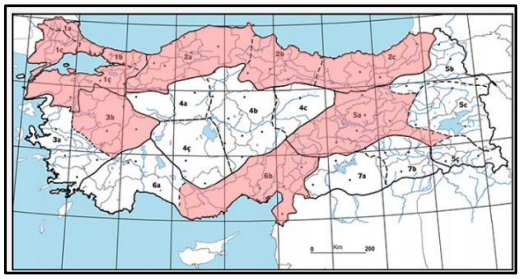
a) Toprak üstü kısımları salatalarda kullanılır (8, 14, 140, 145, 148, 167).

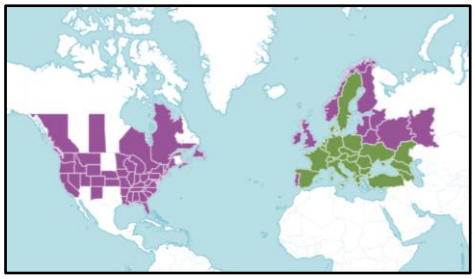
b) Yaprakları çiğ olarak yenir (41, 148, 167).

4.1.196 *Lepidium campestre* (L.) Aiton

Şekil 4.96: *Lepidium campestre* (L.) Aiton

Türkçe Adı: Horozcuk **Yöresel Adı:** Yabani tere	**Lokalite No:** 4 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

Gıda:

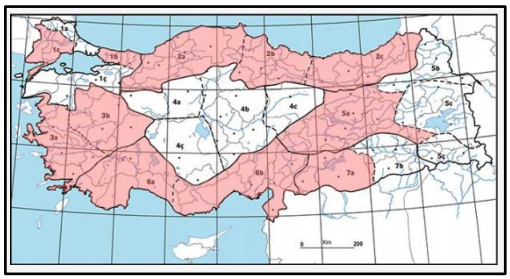
a) Yaprakları kullanılarak yemeği yapılır (50).

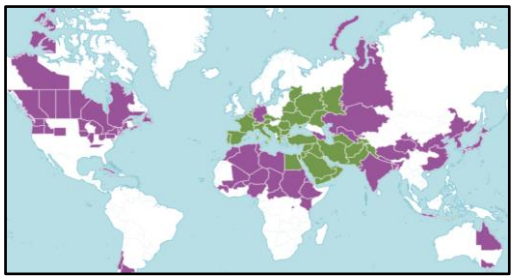
b) Yaprakları salatalarda kullanılır (51).

4.1.97 *Lepidium sativum* L. subsp. *sativum*

Şekil 4.97: *Lepidium sativum* L. subsp. *sativum*

Türkçe Adı: Tere **Yöresel Adı:** Tere	**Lokalite No:** 4, 6, 7, 13, 23 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

Gıda:

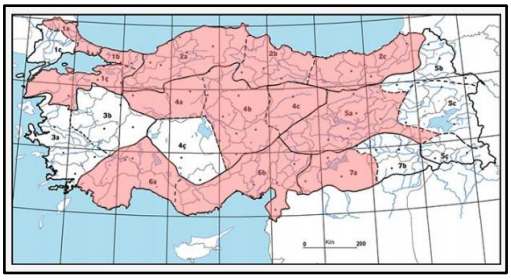
a) Yaprakları salatalarda kullanılır (39, 41, 67, 142, 145).

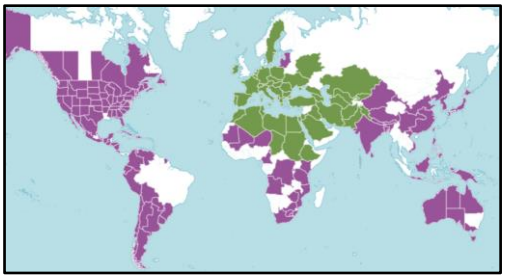
b) Çiğ olarak yenir (148).

4.1.98 *Nasturtium officinale* R.Br.

Şekil 4.98: *Nasturtium officinale* R.Br.

Türkçe Adı: Suteresi **Yöresel Adı:** Su gerdemesi, su kerdemesi	**Lokalite No:** 5, 10, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, yaprak

Yöresel kullanımları

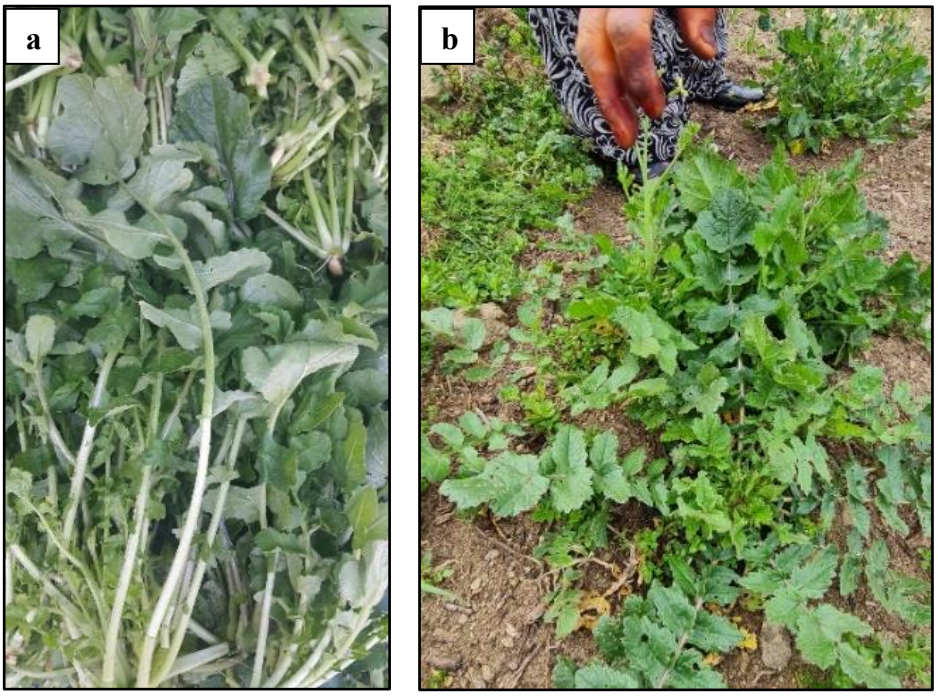
Tıbbi:

a) Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılarak hazırlanan merhem, bel fıtığında ve bel ağrısında bele sarılarak bekletilir (76) – **(Reç. 21)**.

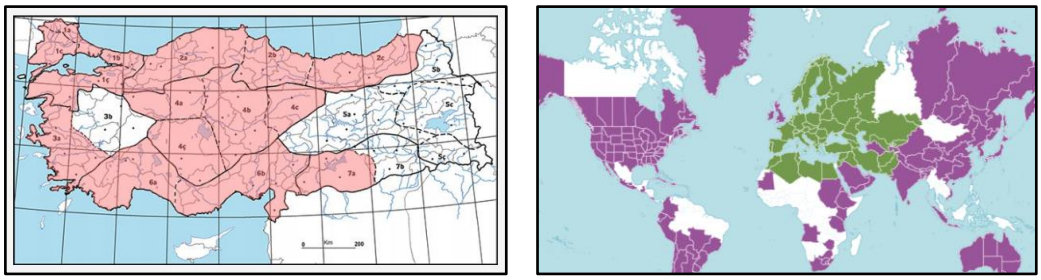
Gıda:

b) Yaprakları salatalarda çiğ olarak kullanılır (57, 176).

4.1.99 *Raphanus raphanistrum* L. subsp. *raphanistrum*

Şekil 4.99: *Raphanus raphanistrum* L. subsp. *raphanistrum* a,b) Genel görünüm

Türkçe Adı: Eşek turpu **Yöresel Adı:** Turp otu, türk otu, havlalı, havlalık, türüt	**Lokalite No:** 2, 3, 4, 8, 10, 15, 16, 22, 23, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda, arıcılık **Kullanılan Kısım:** Yaprak, filizler

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Filizleri astım hastalığına karşı yenir (161).

Gıda:

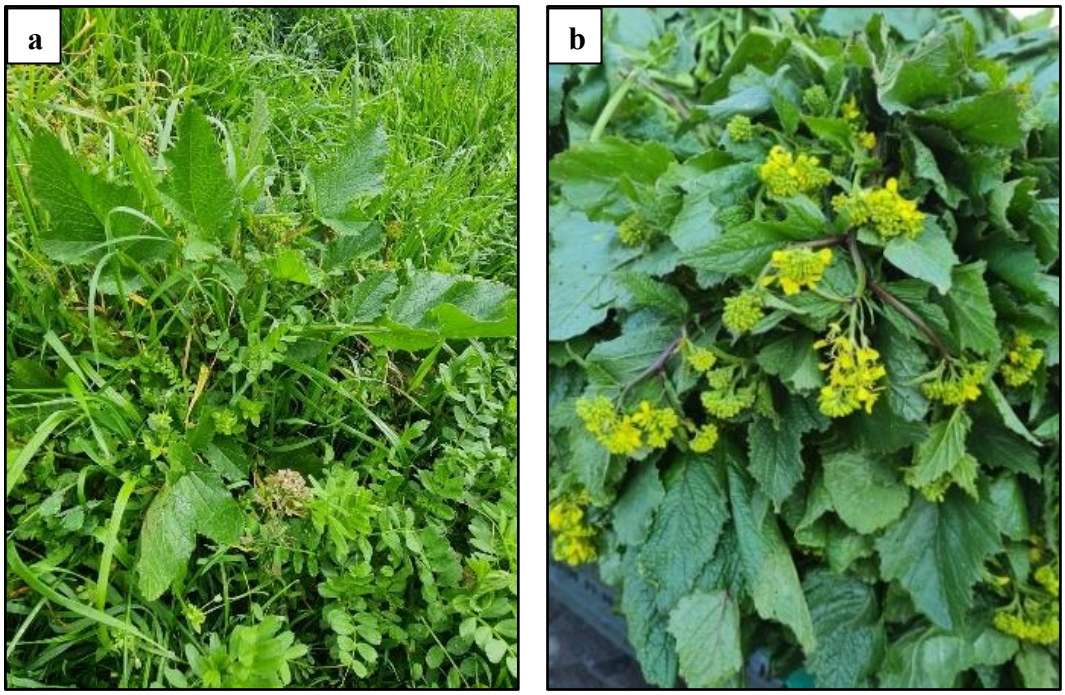
b) Dış yaprakları kullanılarak ‘turpotu salatası’ yapılır (23, 55, 78, 97, 174, 176) – **(YT 16).**

c) Yaprakları haşlanıp soğanla kavrularak yemeği yapılır (76, 166, 167, 184).

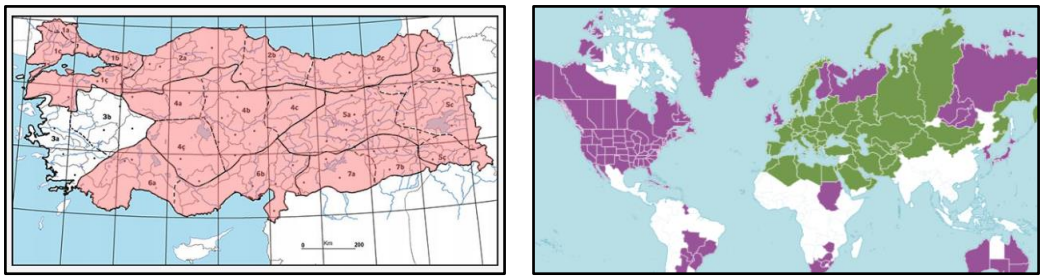
Arıcılık

d) Arı bitkisidir (186).

4.1.100 *Sinapis arvensis* L.

Şekil 4.100: *Sinapis arvensis* L. a) Genel görünüm b) Çiçek

Türkçe Adı: Hardal **Yöresel Adı:** Acı hardal otu	**Lokalite No:** 4, 25 **Kullanım Amacı:** Gıda, arıcılık **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

Gıda:

a) Taze yaprakları haşlanarak zeytinyağlı, limonlu salatası yapılır (98, 183).

Arıcılık

b) Arı bitkisidir (186).

BURSERACEAE

4.1.101 *Commiphora myrrha* (T.Nees) Engl.

Şekil 4.101: *Commiphora myrrha* (T.Nees) Engl.

Türkçe Adı: Mür **Yunanca Adı:** Smyrna	**Lokalite No:** 4 **Kullanım Amacı:** İnanç **Kullanılan Kısım:** Reçine

Yöresel kullanımları

İnanç:

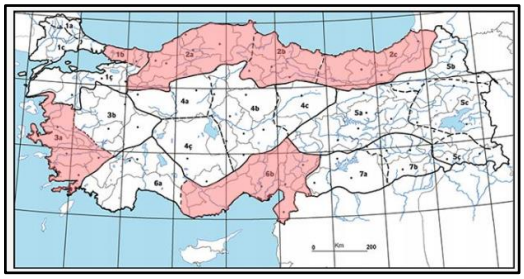
a) Reçinesi kilise ayinlerinde arınma ve kutsanma amacıyla tütsü olarak yakılır (Midilli).

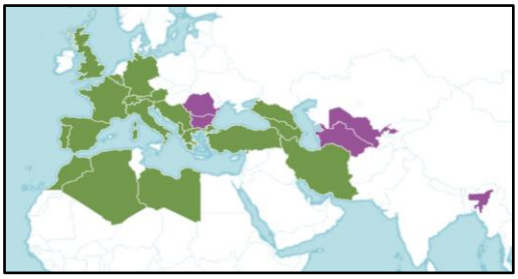
BUXACEAE

4.1.102 *Buxus sempervirens* L. subsp. *sempervirens*

Şekil 4.102: *Buxus sempervirens* L. subsp. *sempervirens*

Türkçe Adı: Şimşir **Yöresel Adı:** Şimşir	**Lokalite No:** 25 **Kullanım Amacı:** El sanatları **Kullanılan Kısım:** Dal, gövde

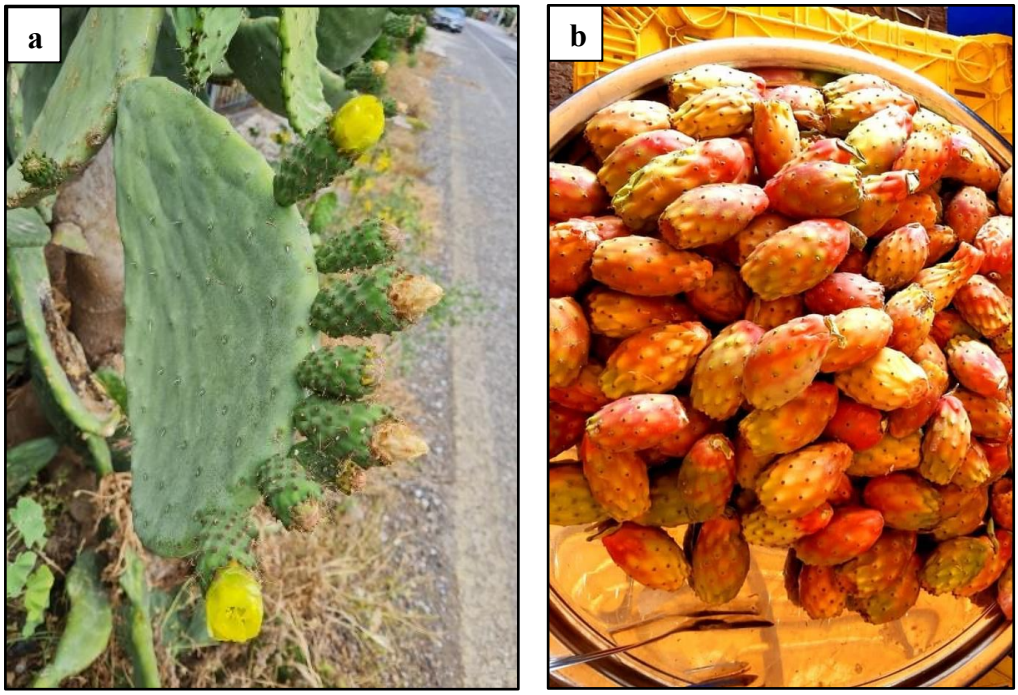
Yöresel kullanımları

El sanatları:

a) Gövde ve dallarından kaşık, kesme tahtası, nihale, telefon tutacağı, havan ve askılık yapılır (97, 103).

CACTACEAE

4.1.103 *Opuntia ficus-barbarica* A.Berger

Şekil 4.103: *Opuntia ficus-barbarica* A.Berger a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Firenkinciri **Yöresel Adı:** Hint inciri, ejder, dikenli incir, kocakarı yemişi, mısır inciri	**Lokalite No:** 21, 22, 23, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

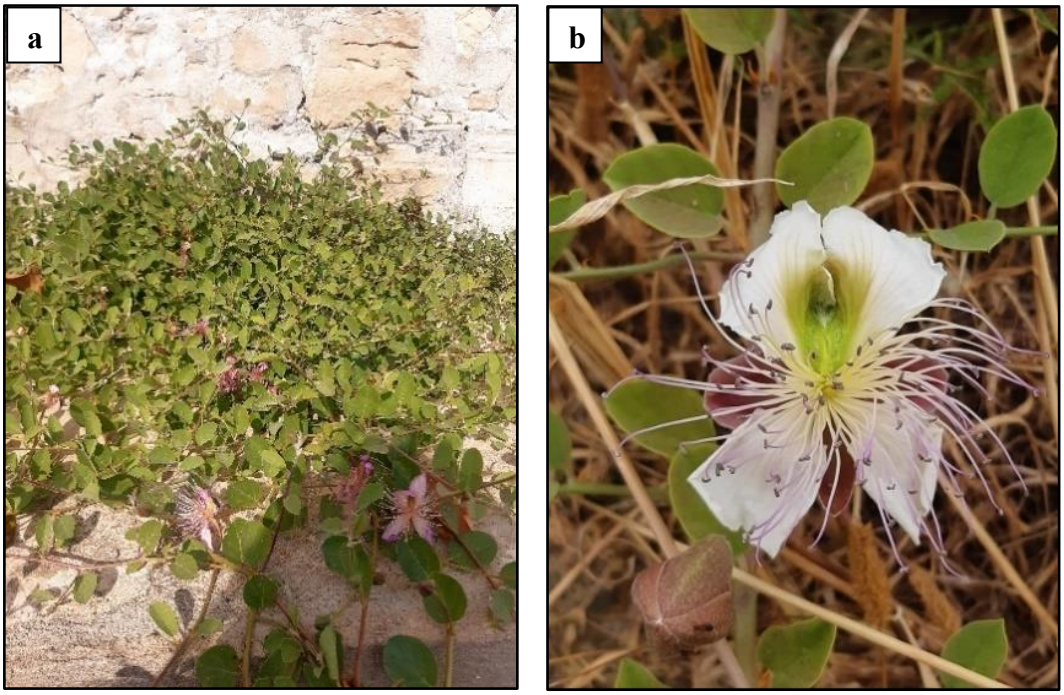
a) Meyveleri prostat ve mide hastalığına karşı yenir (41).

Gıda:

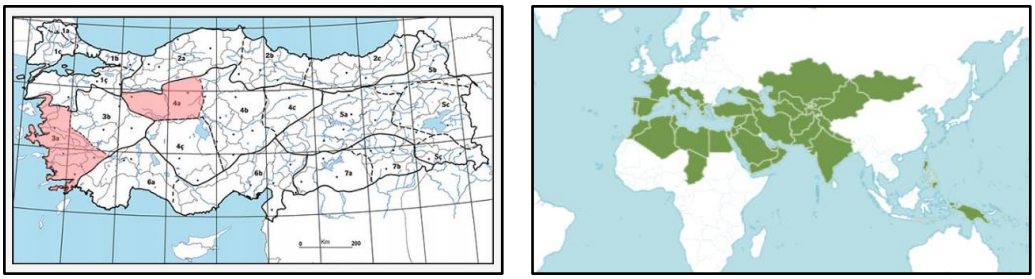
b) Meyvesi yenir. Dikenlerinden dolayı yemeyi kolaylaştırmak için meyve önce suda bekletilir. Üst dikenleri koptuktan sonra kabuğu soyularak tüketilir (41, 97).

CAPPARACEAE

4.1.104 *Capparis spinosa* L.

Şekil 4.104: *Capparis spinosa* L. a) Genel görünüm b) Çiçek

Türkçe Adı: Kebere **Yöresel Adı:** Kapari, kedi tırnağı	**Lokalite No:** 11, 13, 25 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve, yaprak

Yöresel kullanımları

Gıda:

a) Meyvelerinden turşu yapılır (64, 163).

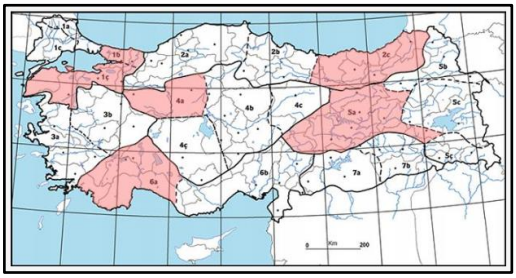
b) Yaprakları kullanılarak etli ya da etsiz kavurması yapılır. Çiğden salatada kullanılır (175).

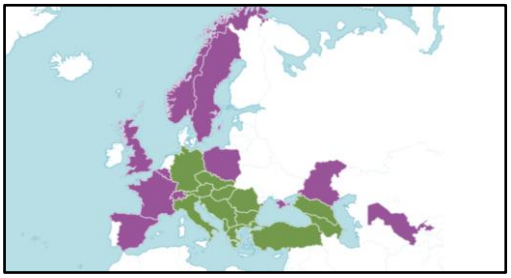
CAPRIFOLIACEAE

4.1.105 *Lonicera caprifolium* L.

Şekil 4.105: *Lonicera caprifolium* L.

Türkçe Adı: Hanımeli **Yöresel Adı:** Hanımeli	**Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, süs **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, tüm bitki

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

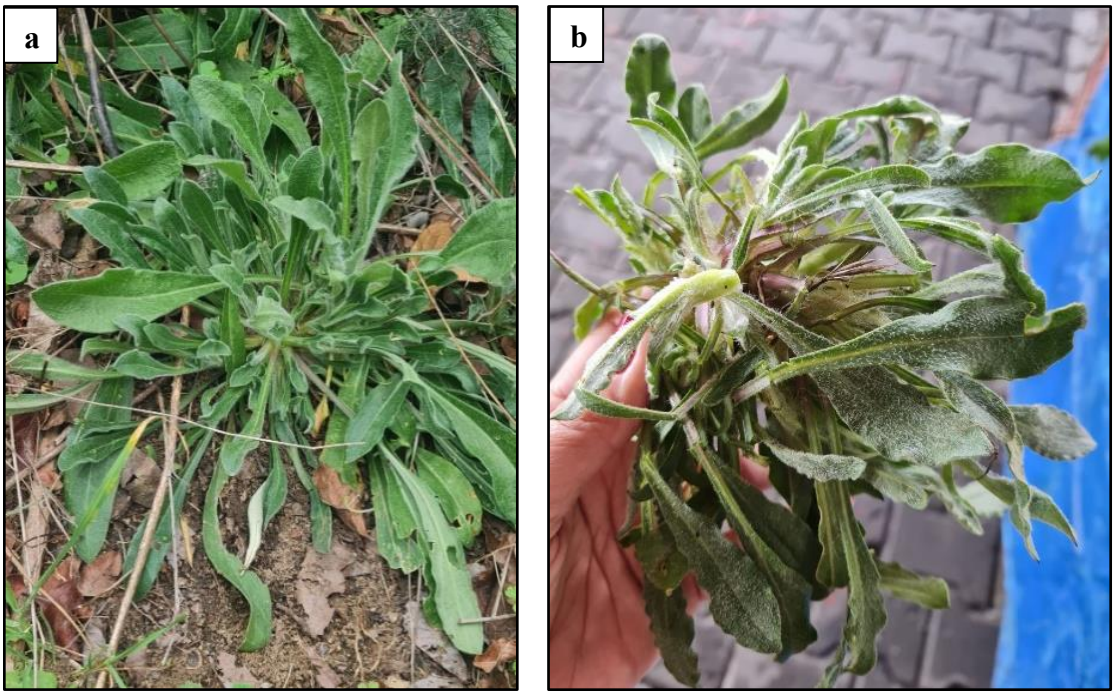
a) Toprak üstü kısımları kullanılarak hazırlanan su ile boğaz ağrılarında ve enfeksiyonlarında gargara yapılır (160) – **(Reç. 182)**.

Süs:

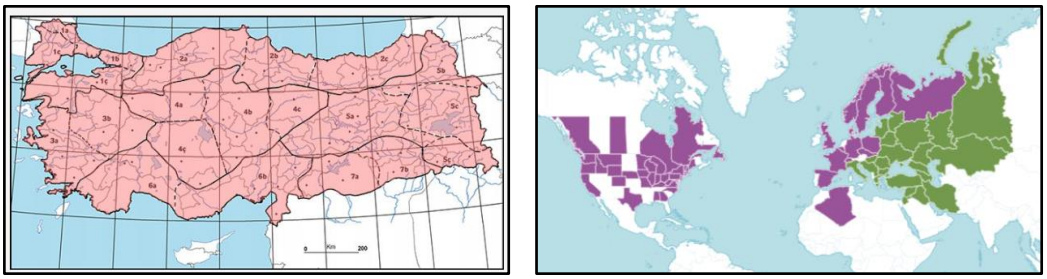
b) Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır (160).

CARYOPHYLLACEAE

4.1.106 *Silene dichotoma* Ehrh. subsp. *dichotoma*

Şekil 4.106: *Silene dichotoma* Ehrh. subsp. *dichotoma* a,b) Genel görünüm

Türkçe Adı: Çatal nakıl **Yöresel Adı:** Tavşan kulağı, toklubaş, toklubaşı	**Lokalite No:** 2, 3, 4, 5, 7, 10, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak, toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Gıda:

a) Yapraklarından yemek ve kavurma yapılır (50, 53, 78, 90, 152, 159, 167, 168).

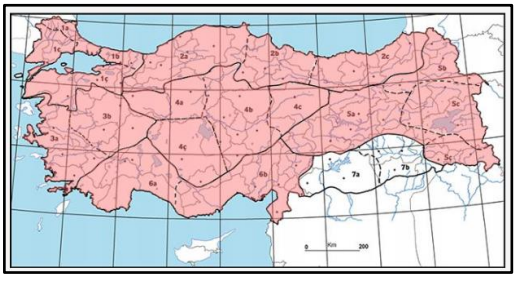
b) Yaprakları yahnilik otun içine karıştırılarak yemeği yapılır (97, 98, 183) **– (YT 12).**

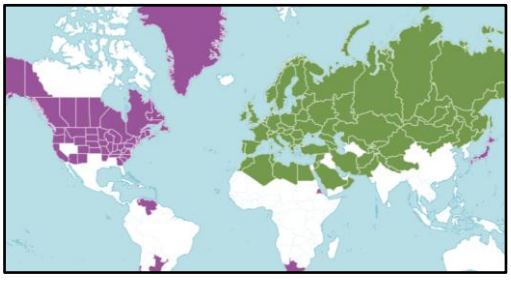
c) Toprak üstü kısımlarından börek yapılır (138) **– (YT 50).**

4.1.107 *Silene vulgaris* (Moench) Garcke var. *vulgaris*

Şekil 4.107: *Silene vulgaris* (Moench) Garcke var. *vulgaris*

Türkçe Adı: Ecibücü **Yöresel Adı:** Kıvırşak	**Lokalite No:** 25 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

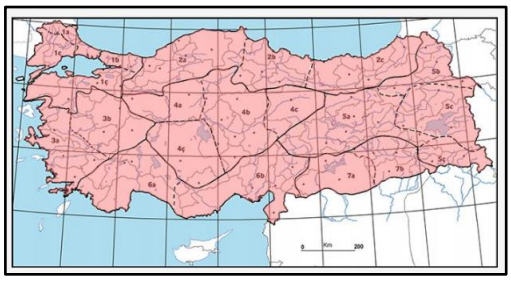
Gıda:

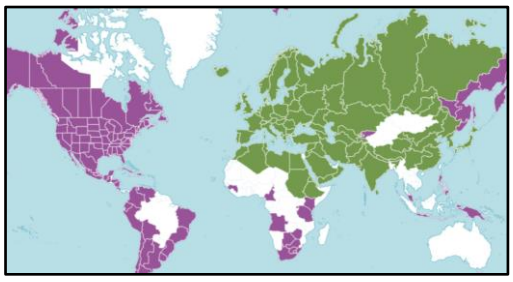
a) Yapraklarından börek ve kavurma yapılır (175).

4.1.108 *Stellaria media* (L.) Vill.

Şekil 4.108: *Stellaria media* (L.) Vill.

Türkçe Adı: Kuşotu **Yöresel Adı:** Cicibücü, cicibici	**Lokalite No:** 2, 3, 4, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Toprak üstü kısımları kullanılarak hazırlanan infüzyon mide hastalıklarında içilir (23) – **(Reç. 148)**.

Gıda:

b) Toprak üstü kısımları ve yaprakları kullanılarak yemeği yapılır (23, 138, 141, 174, 184).

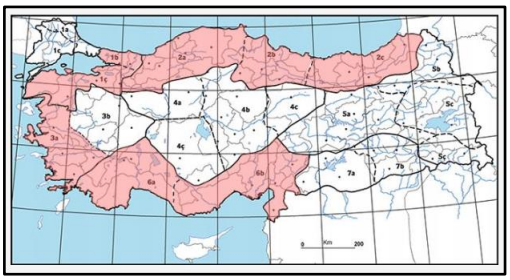
c) Yapraklarından börek yapılır (150, 158, 162, 174).

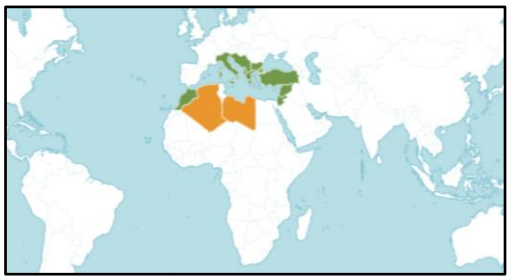
CISTACEAE

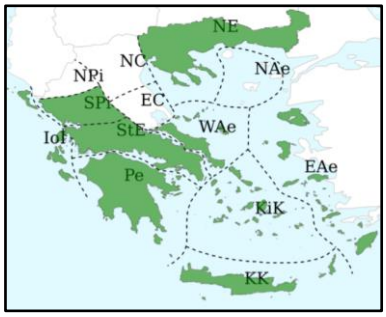
4.1.109 *Cistus creticus* L.

Şekil 4.109: *Cistus creticus* L.

Türkçe Adı: Laden **Yöresel Adı:** Pamuklan, pamukla, pamuklar, pamukçuk **Lokalite No:** 3, 4, 17, 22 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, yem, arıcılık **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, çiçek	**Yunanca Adı:** Kistos **Lokalite No:** 1, 5 **Kullanım Amacı:** Arıcılık, yem **Kullanılan Kısım:** Çiçek, toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin kurutulmuş çiçekleri soğuk algınlığı, ishal ve prostat hastalığında kaynatılarak içilir (86, 97) – **(Reç. 32)**

b) Bitkinin toprak üstü kısımlarından hazırlanan karışım yaraya sürülür (23) – **(Reç. 78)**.

c) Bitkinin kurutulmuş toprak üstü kısımları koyun ve keçilerde süt verimini arttırmak için hayvan yemine karıştırılır (51).

Yem:

d) Bitkinin kurutulmuş toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır (51).

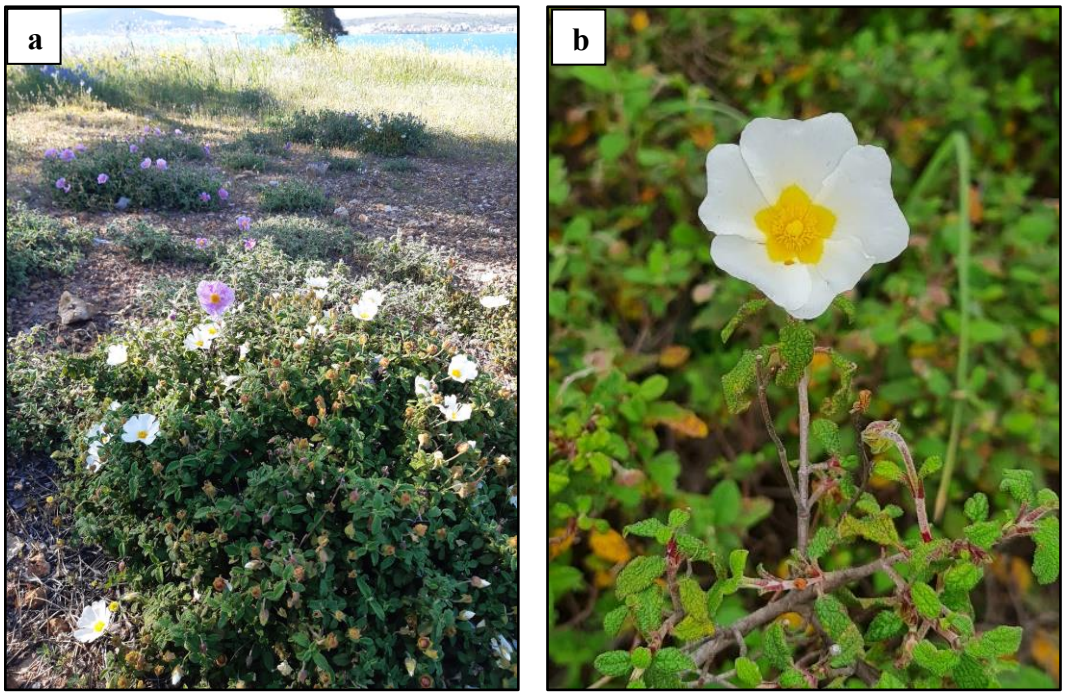
e) Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır (Midilli).

Arıcılık

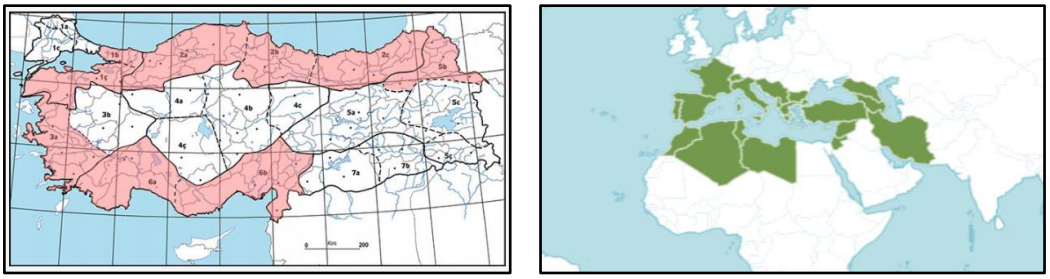
f) Arı bitkisidir (186).

g) Arı bitkisidir (Midilli).

4.1.110 *Cistus salviifolius* L.

Şekil 4.110: *Cistus salviifolius* L. a) Genel görünüm b) Çiçek

Türkçe Adı: Kartli **Yöresel Adı:** Pamuklan, pamukla, pamuklar	**Lokalite No:** 4, 21, 22 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, arıcılık **Kullanılan Kısım:** Çiçek

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin kurutulmuş çiçekleri soğuk algınlığı ve prostat hastalığında kaynatılarak içilir (41, 187).

Arıcılık

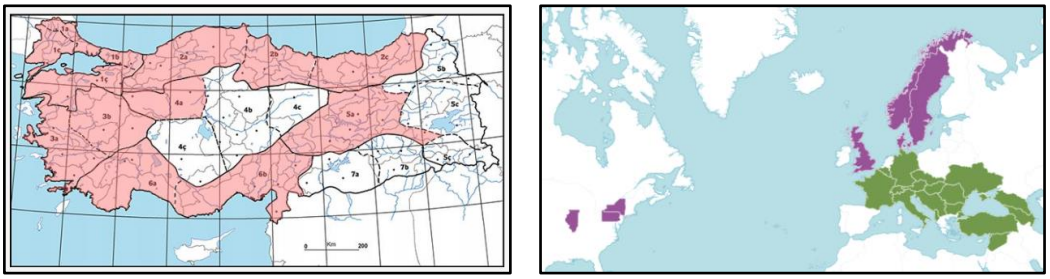
b) Arı bitkisidir (186).

CORNACEAE

4.1.111 *Cornus mas* L.

Şekil 4.111: *Cornus mas* L. a) Meyve b) Meyvesinden yapılan öz

Türkçe Adı: Kızılcık **Yöresel Adı:** Kızılcık	**Lokalite No:** 3, 11 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin meyvelerinin çekirdekleri kullanılarak hazırlanan infüzyon idrar yolu enfeksiyonuna karşı içilir (21) – **(Reç. 76)**.

b) Meyveleri ishale karşı çiğ olarak yenir (173).

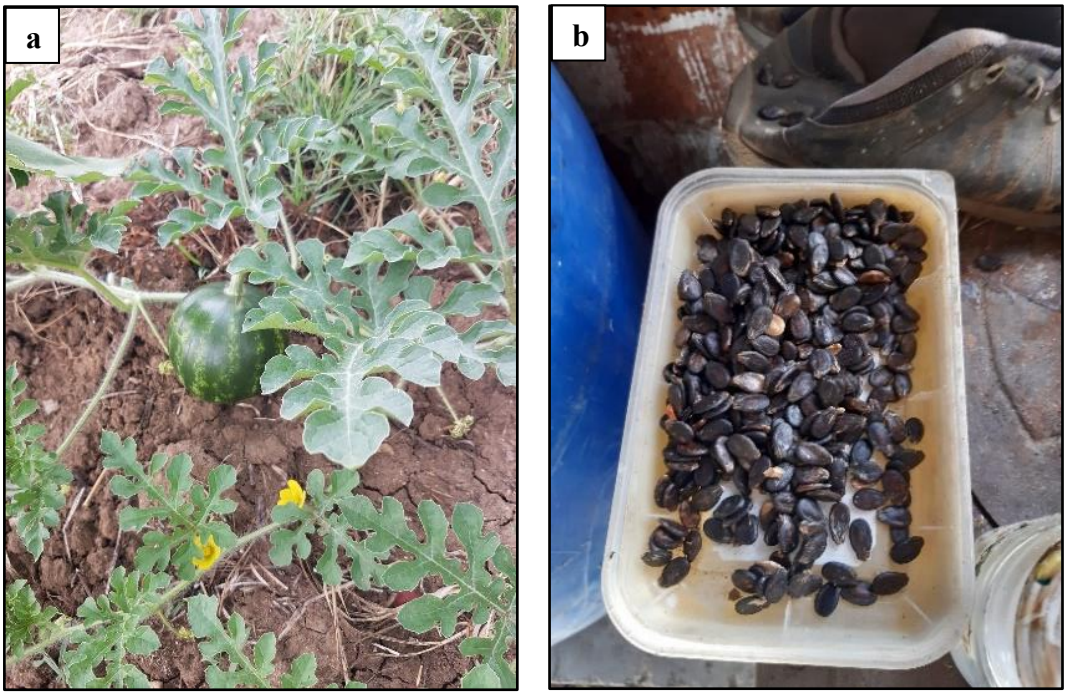
c) Meyveleri, inek ve koyunlarda enfeksiyonda, ishalde hayvan yemine karıştırılır (27).

Gıda:

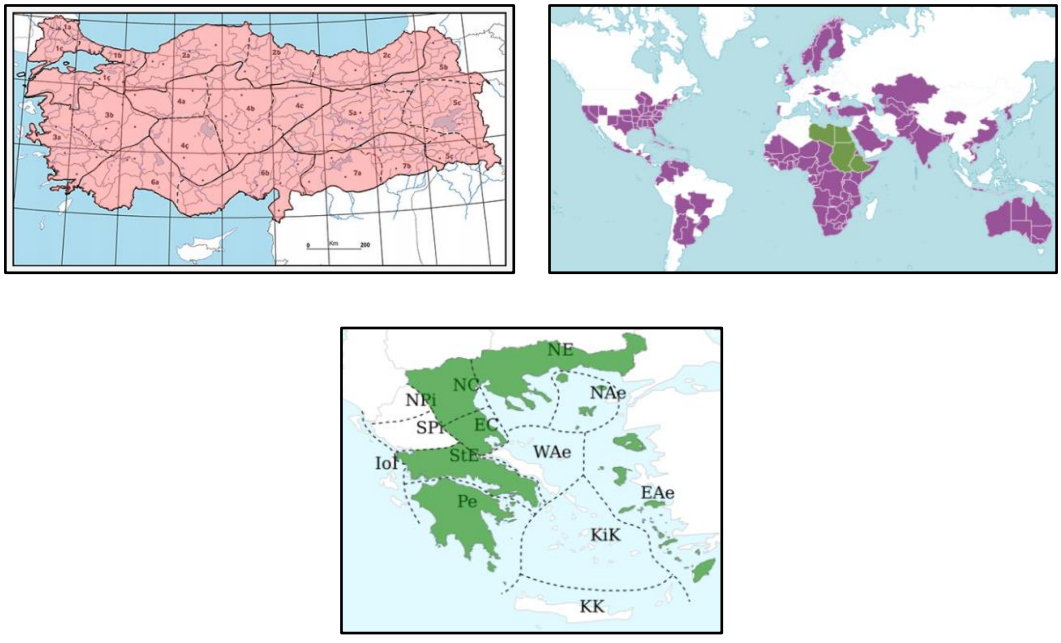
d) Meyveleri yendiği gibi şerbeti ve reçeli de yapılır (21).

CUCURBITACEAE

4.1.112 *Citrullus lanatus* (Thunb.) Matsum. & Nakai

Şekil 4.112: *Citrullus lanatus* (Thunb.) Matsum. & Nakai a) Genel görünüm b) Tohumu

Türkçe Adı: Karpuz **Yöresel Adı:** Karpuz **Lokalite No:** 1, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve	**Yunanca Adı:** Karpouzi **Lokalite No:** 5, 7 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin meyvesi idrar arttırıcı olarak yenir (4).

Gıda:

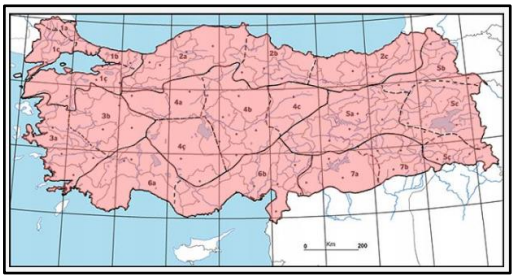
b) Meyvesi çiğ olarak yenir (4, 94, 164).

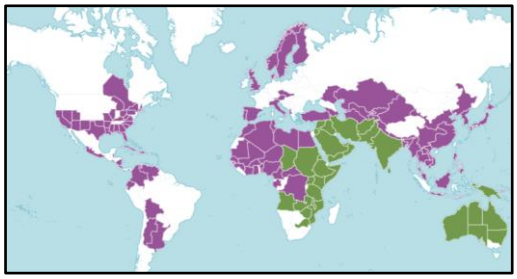
c) Meyvesi çiğ olarak yenir (Midilli).

4.1.113 *Cucumis melo* L.

Şekil 4.113: *Cucumis melo* L. a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Kavun	**Yunanca Adı:** Peponi
Yöresel Adı: Kavun	**Lokalite No:** 5
Lokalite No: 15	**Kullanım Amacı:** Gıda
Kullanım Amacı: Tıbbi, gıda	**Kullanılan Kısım:** Meyve
Kullanılan Kısım: Meyve	

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

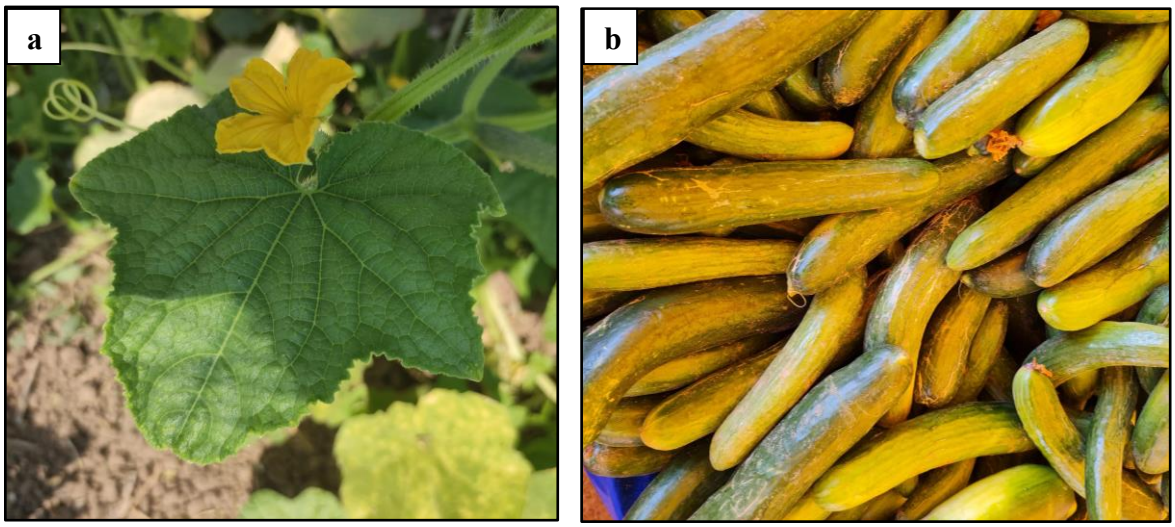
a) Bitkinin meyvesi ve çekirdeği kullanılarak hazırlanan karışım böbrek taşı düşürücü olarak içilir (148) – **(Reç. 176)**.

Gıda:

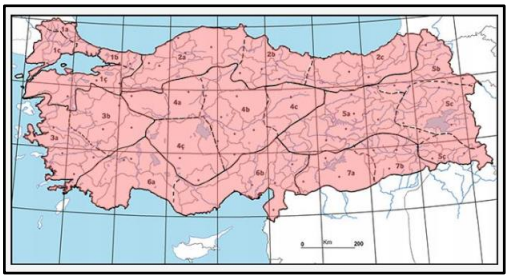
b) Meyvesi kabuğu soyulup içi temizlenerek çiğ yenir (148).

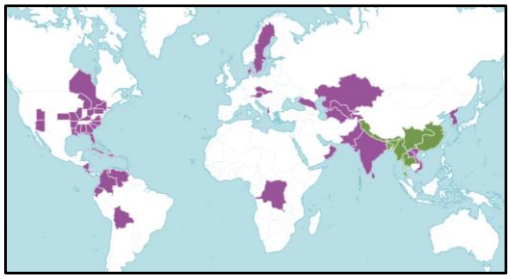
c) Meyvesi çiğ olarak yenir (Midilli).

4.1.114 *Cucumis sativus* L.

Şekil 4.114: *Cucumis sativus* L. a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Hıyar **Yöresel Adı:** Salatalık **Lokalite No:** 3 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve	**Yunanca Adı:** Angouri **Lokalite No:** 5, 6, 7 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

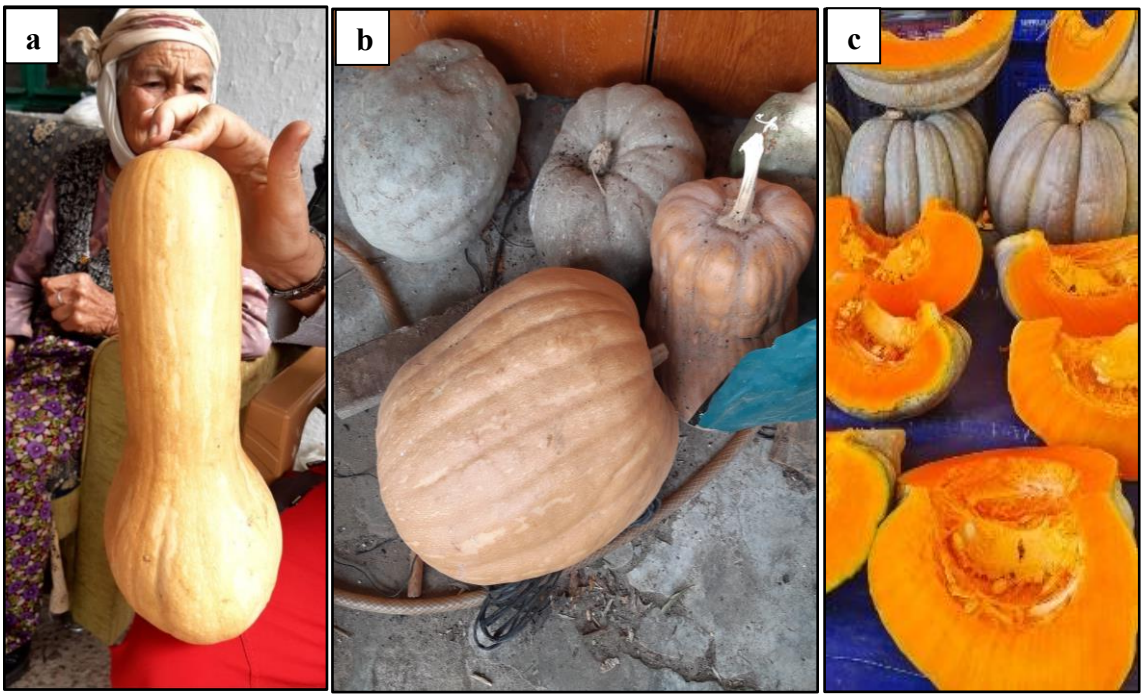
a) Bitkinin meyvesi kullanılarak hazırlanan karışım cilt lekelerinde cilde sürülür (21) – **(Reç. 11)**.

Gıda:

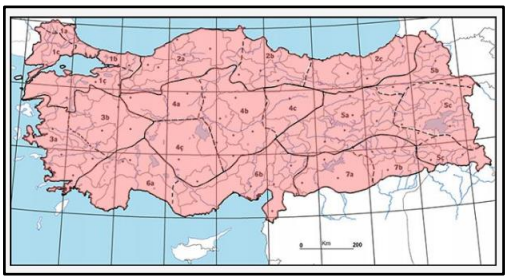
b) Meyvesi çiğ yenir ve salatalarda kullanılır. Yoğurtla karıştırılarak ‘cacık’ yapılır (21) **- (YT 63).**

c) Meyvesi kullanılarak Yunanistan’a özgü ‘caciki’ (tzatzíki) mezesi yapılır **(YT 63)** (Midilli).

4.1.115 *Cucurbita moschata* Duchesne

Şekil 4.115: *Cucurbita moschata* Duchesne a, b, c) Meyvesi

Türkçe Adı: Balkabağı **Yöresel Adı:** Balkabağı **Lokalite No:** 2, 3 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve, tohum	**Yunanca Adı:** Kolokythi **Lokalite No:** 5 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

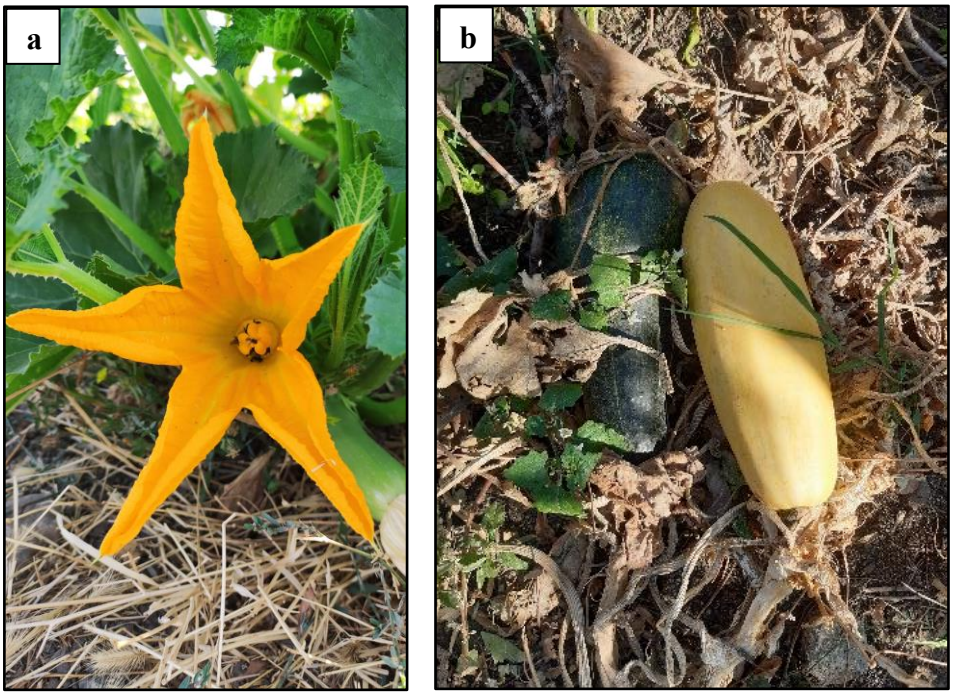
Gıda:

a) Meyveleri kullanılarak tatlısı, böreği ve yemeği yapılır (14, 22,179).

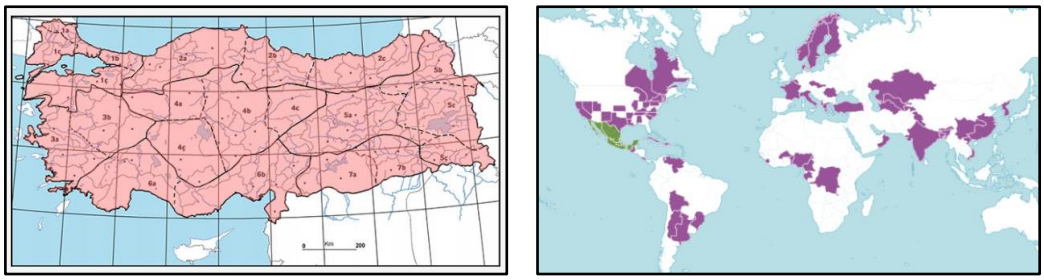
b) Tohumları kurutulup kavrularak çerez olarak yenir (14).

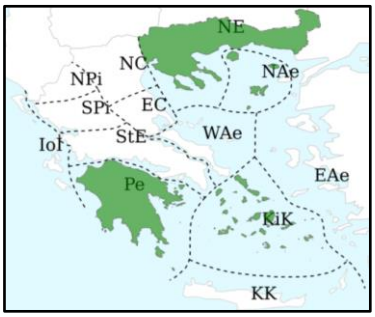
c) Meyvesi kullanılarak ‘kaşık tatlısı’ yapılır (Midilli) – **(YT 66)**.

4.1.116 *Cucurbita pepo* L.

Şekil 4.116: *Cucurbita pepo* L. a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Sakızkabağı **Yöresel Adı:** Kabak, girit kabağı **Lokalite No:** 12, 18, 21 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve, çiçek	**Yunanca Adı:** Skouos **Lokalite No:** 1, 6 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve, çiçek

Yöresel kullanımları

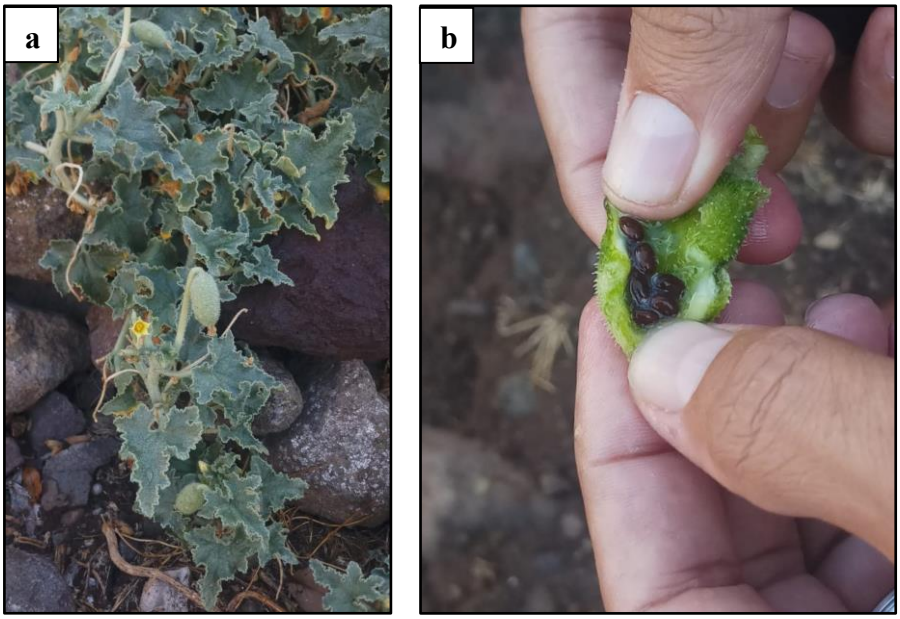
Tıbbi:

a) Meyvesinin çekirdeği prostat hastalığına karşı yenir (Midilli).

Gıda:

b) Meyvesi, çiçekleri ve çiçek sapları kullanılarak Girit yemeği olan 'Çipihorta' yapılır (41) – **(YT 1).**
c) Meyvesi kullanılarak istifno otu ile birlikte salatası yapılır (41) – **(YT 2).**
d) Meyvesinden 'kış kabağı' yemeği yapılır (35) – **(YT 14).**
e) Çiçekleri, 'kabak çiçeği dolması' yapmak için kullanılır (41) – **(YT 20).**
f) Yuvarlak meyveli olanlar, 'girit kabağı dolması' yapmak için kullanılır (41) – **(YT 22).**
g) Meyvesinden ve çiçeğinden kızartma yapılır (41) – **(YT 23)**.
h) Meyveleri kullanılarak susamotu salatası yapılır ( ) **– (YT 45).**
i) Meyvesinden reçel yapılır (35).
j) Meyvesinden börek yapılır (35).
k) Meyvesinden köfte yapılır (81).
l) Meyvesi ve çiçeklerinden kabak mücveri yemeği yapılır (41).
m) Meyvesi kullanılarak kabak çiçeği dolması ve mizitira denilen kızartması yapılır **(YT 64)** (Midilli).

4.1.117 *Ecballium elaterium* (L.) A.Rich.

Şekil 4.117: *Ecballium elaterium* (L.) A.Rich. a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Eşekhıyarı **Yöresel Adı:** Acıdüvelek, acıkavun, patlangaç, pıtrak, şeytan keleği **Lokalite No:** 12, 13, 16, 19, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Meyve	**Yunanca Adı:** **Lokalite No:** 6 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Meyvesinin suyu ile hazırlanan karışım sinüzit için burna damlatılır (58, 64, 79, 153) – **(Reç. 72).**

b) Meyvesinin suyu arı ve akrep sokmalarında hasta bölgenin üzerine sürülür (58).

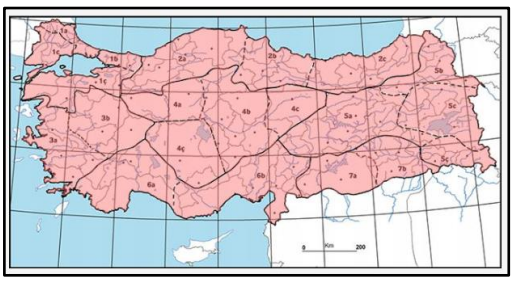
c) Meyvesinin suyu kullanılarak hazırlanan karışım diz ağrılarında kullanılır (178) – **(Reç. 184)**

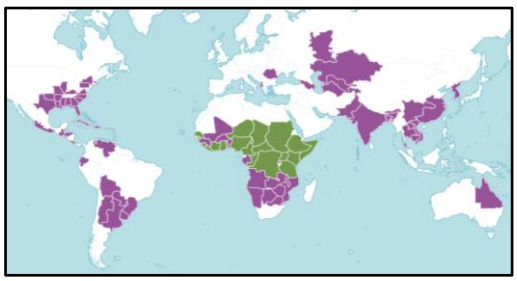
d) Meyvesi hemoroid hastalığında kullanılır **(Reç. 188)** (Midilli).

4.1.118 *Lagenaria siceraria* (Molina) Standl.

Şekil 4.118: *Lagenaria siceraria* (Molina) Standl.

Türkçe Adı: Uzunkabak **Yöresel Adı:** Sukabağı	**Lokalite No:** 13 **Kullanım Amacı:** El sanatları **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

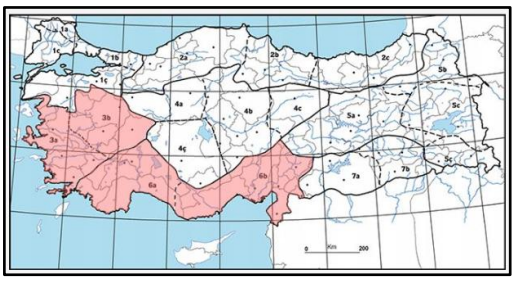
El sanatları:

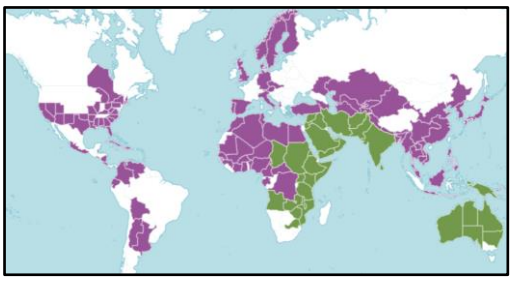
a) Meyveleri dekoratif eşya ve aydınlatma yapımında kullanılır (64).

4.1.119 *Luffa cylindrica* (L.) M.Roem.

Şekil 4.119: *Luffa cylindrica* (L.) M.Roem.

Türkçe Adı: Lifkabağı **Yöresel Adı:** Kabak lifi **Lokalite No:** 25 **Kullanım Amacı:** Temizlik **Kullanılan Kısım:** Meyve	**Yunanca Adı:** Loufa **Lokalite No:** 5 **Kullanım Amacı:** Temizlik **Kullanılan Kısım:** Meyve

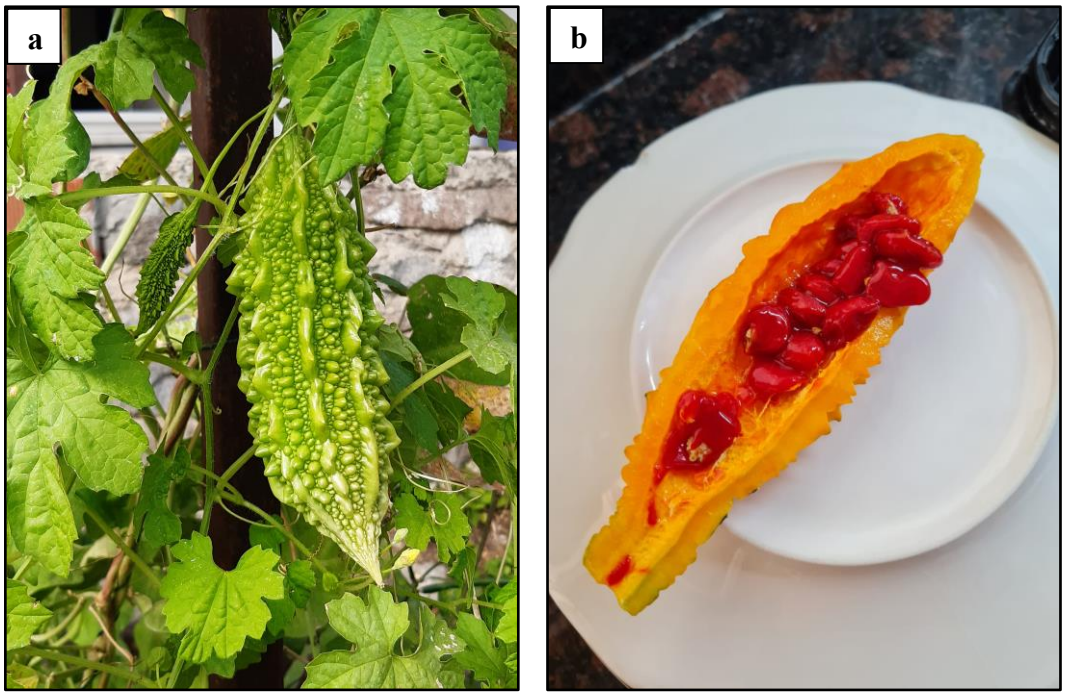
Yöresel kullanımları

Temizlik:

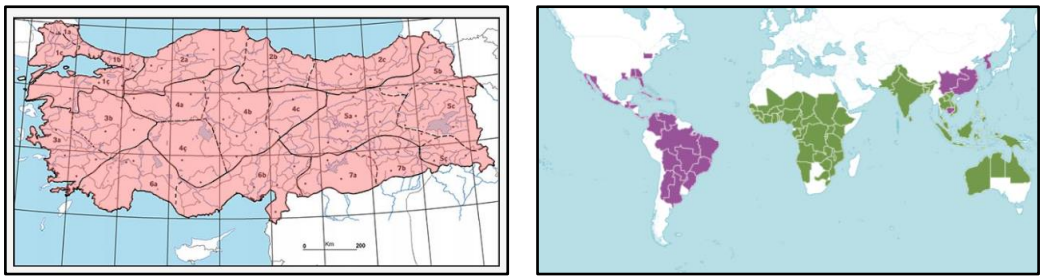
a) Kurutulmuş meyvesi banyo ve mutfak lifi olarak temizlikte kullanılır (93, 94, 122).

b) Kurutulmuş meyvesi banyo ve mutfak lifi olarak temizlikte kullanılır (Midilli).

4.1.120 *Momordica charantia* L.

Şekil 4.120: *Momordica charantia* L. a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Kudretnarı **Yöresel Adı:** Kudretnarı, kahkaha kabağı	**Lokalite No:** 2, 4, 5, 15, 19, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

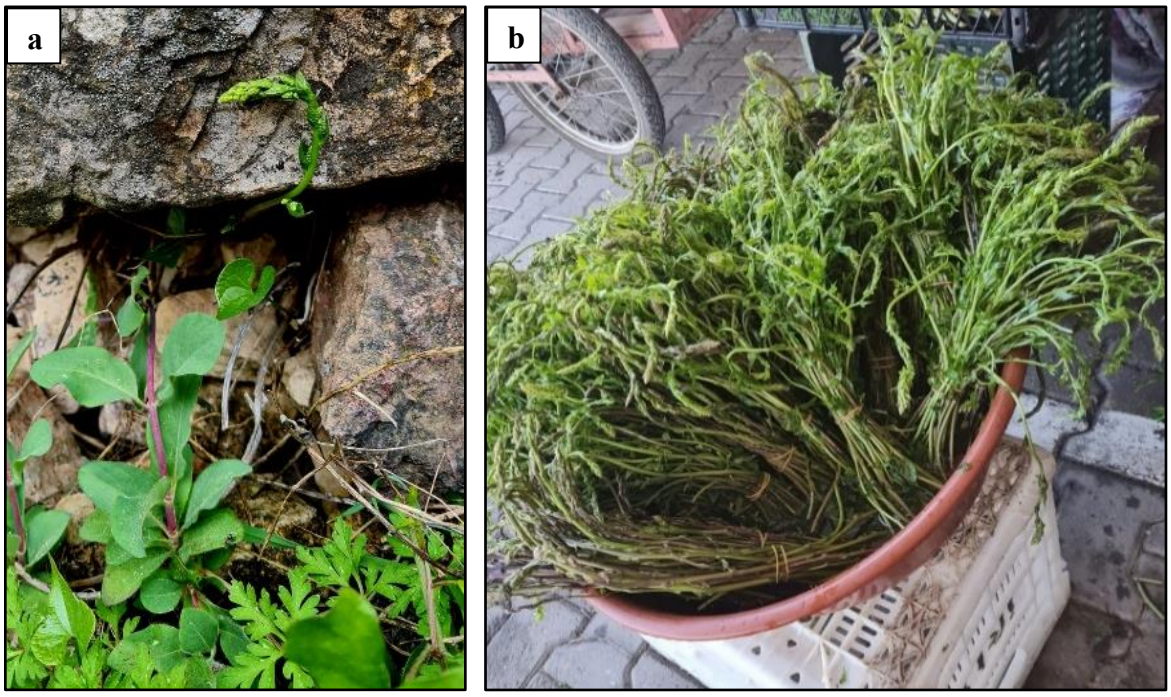
Tıbbi:

a) Bitkinin meyvesi zeytinyağında bekletilerek hazırlanan macun kıvamında karışım mide ağrısında ve mide yaralarında yenir (13, 14, 15, 45, 48, 94, 95, 119, 148, 171, 178) – **(Reç. 24)**.

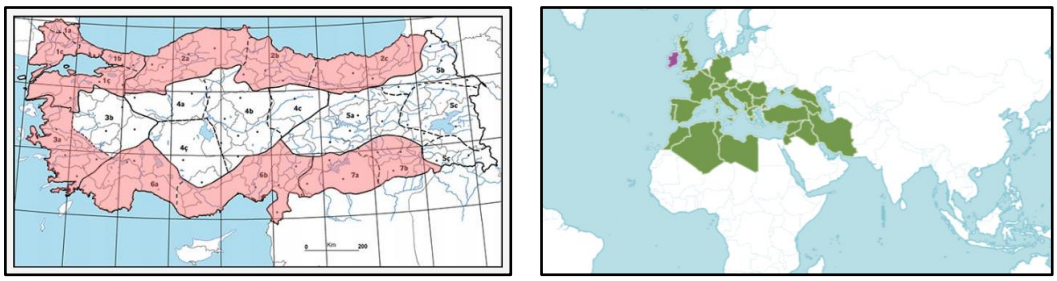
b) Bitkinin meyvesinden hazırlanan karışım haricen ameliyat izlerini silmek için cilde sürülür (14). Yaralara sürülür (158). Sedef hastalığında hasta bölgeye sürülür (153, 160). Rahim yaralarında kullanılır (153).

DIOSCOREACEAE

4.1.121 *Dioscorea communis* (L.) Caddick & Wilkin

Şekil 4.121: *Dioscorea communis* (L.) Caddick & Wilkin a) Genel görünüm b) Taze filizler

Türkçe Adı: Dolanbaç **Yöresel Adı:** Sarmaşık, sarmaşıkotu, acıfiliz, sarmaşık filizi, avronyes, izvinye	**Lokalite No:** 4, 16, 21, 22, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Kök, taze filizler

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin kökü ağrı olan bölgeye sürülür (59).

b) Filizleri kullanılarak hazırlanan çorbası mide rahatsızlıklarında şifa amaçlı olarak içilir (41).

Gıda:

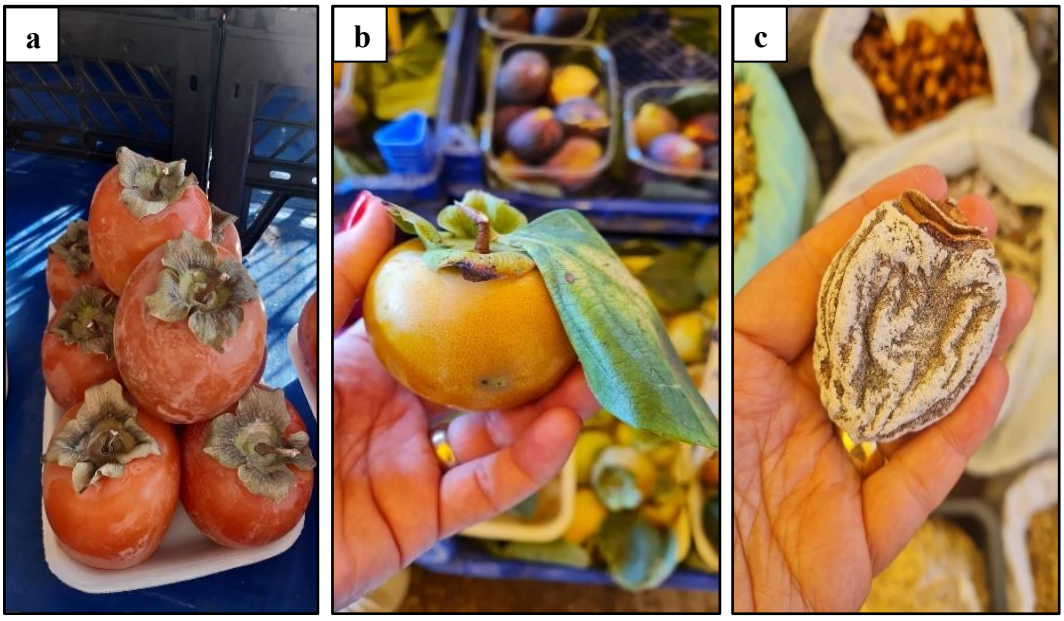
c) Taze uç filizleri çiğ olarak yenir (59).

d) Taze filizleri kullanılarak çorbası yapılır (41) - **(YT 21).**

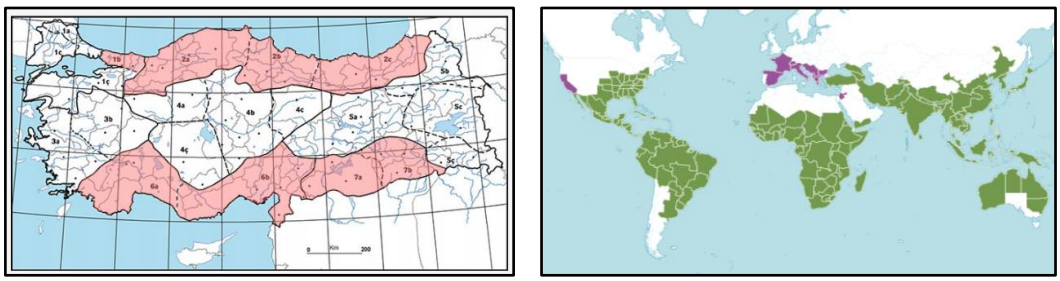
e) Taze filizleri kullanılarak yumurtalı kavurması yapılır (98, 115, 149, 174) – **(YT 49).**

EBENACEAE

4.1.122 *Diospyros kaki* Thunb.

Şekil 4.122: *Diospyros kaki* Thunb. A, b) Meyve c) Hurma kurusu

Türkçe Adı: Trabzonhurması **Yöresel Adı:** Trabzonhurması, hurma	**Lokalite No:** 2, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

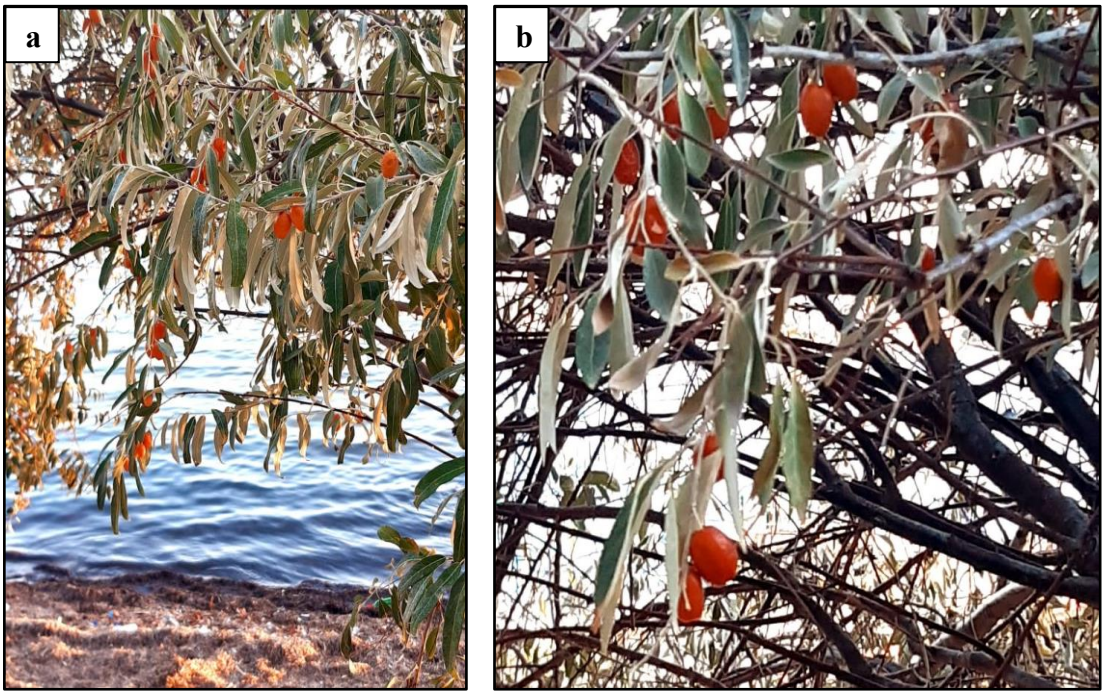
a) Meyvelerinin, C vitamini açısından zengin olduğu düşünülerek bağışıklık sistemini güçlendirmek için çiğ ya da kurutulmuş olarak yenir (97, 179).

Gıda:

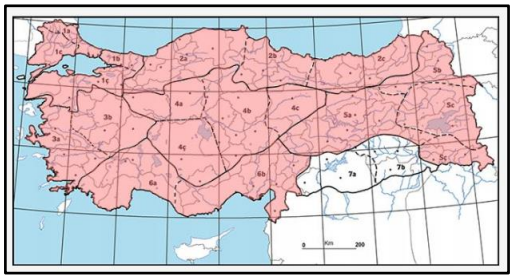
b) Olgunlaşmış meyveleri çiğ olarak kabuğu soyulup yenir. Meyveler olgunlaşmadan önce toplanırsa kurutularak yenir (97, 160).

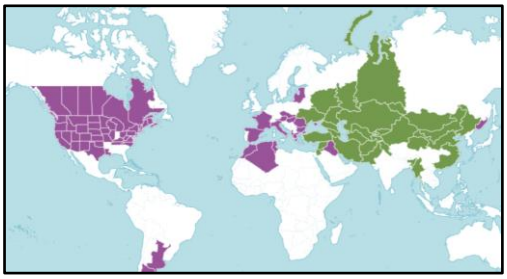
ELAEAGNACEAE

4.1.123 *Elaeagnus angustifolia* L. var. *angustifolia*

Şekil 4.123: *Elaeagnus angustifolia* L. var. *angustifolia* a,b) Genel görünüm

Türkçe Adı: İğde **Yöresel Adı:** İğde	**Lokalite No:** 21 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Kurutulmuş meyvesi astım hastalığına karşı yenir (44).

Gıda:

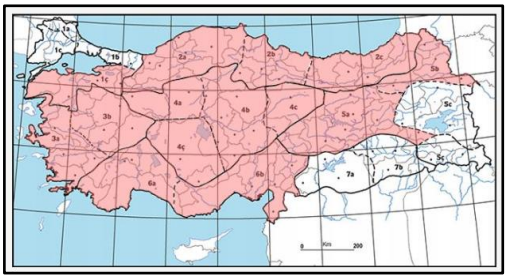
b) Meyveleri yenir.

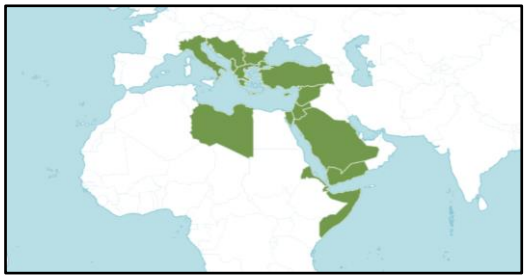
EPHEDRACEAE

4.1.124 *Ephedra major* Host subsp. *majör*

Şekil 4.124: *Ephedra major* Host subsp. *major*

Türkçe Adı: Hum **Yöresel Adı:** Süpürge otu	**Lokalite No:** 2, 3, 4, 9, 11, 12, 17, 22 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, el sanatları **Kullanılan Kısım:** Dal

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin dallarından yapılan süpürge, göbek düşmesinde göbeğin üzerinde çevrilir (23).

El sanatları:

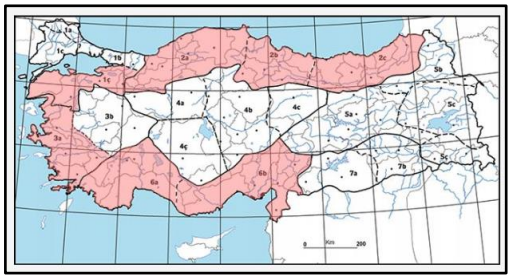
b) Bitkinin dalları süpürge yapımında kullanılır (21, 25, 26, 48, 68, 75, 79, 82, 122).

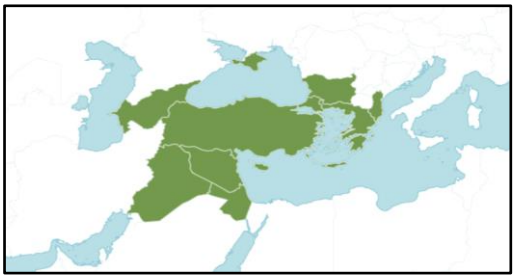
ERICACEAE

4.1.125 *Arbutus andrachne* L.

Şekil 4.125: *Arbutus andrachne* L.

Türkçe Adı: Sandalağacı **Yöresel Adı:** Davulgu	**Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Yakacak, el sanatları **Kullanılan Kısım:** Gövde, dal

Yöresel kullanımları

El sanatları:

a) Gövdesinden kaşık yapılır (12).

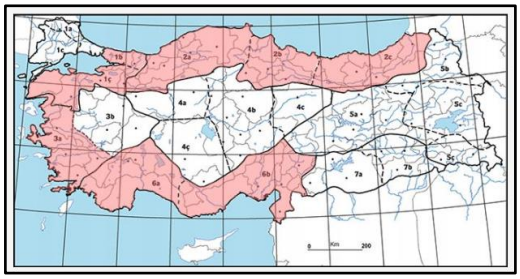
Yakacak:

b) Gövde ve dalları yakacak olarak kullanılır (12).

4.1.126 *Arbutus unedo* L.

Şekil 4.126: *Arbutus unedo* L.

Türkçe Adı: Kocayemiş **Yöresel Adı:** Kocayemiş, dağ çileği	**Lokalite No:** 17, 25 **Kullanım Amacı:** Gıda, yakacak, el sanatları **Kullanılan Kısım:** Meyve, gövde, dal

Yöresel kullanımları

Gıda:

a) Meyveleri yenir ve reçeli yapılır (82).

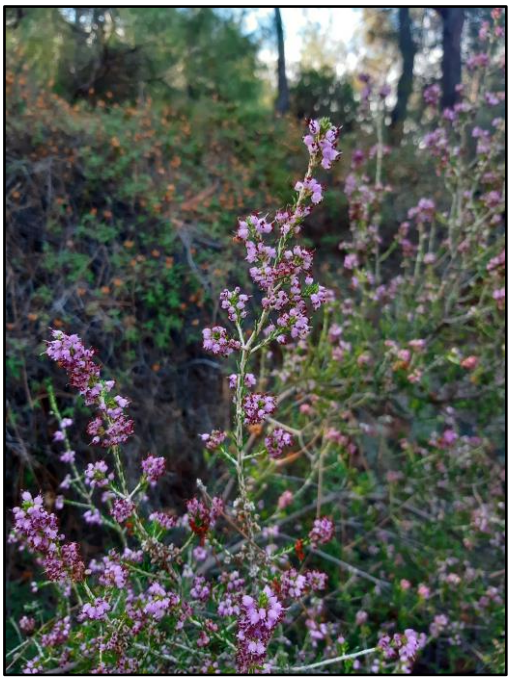
El sanatları:

b) Gövdesinden kaşık yapılır (98).

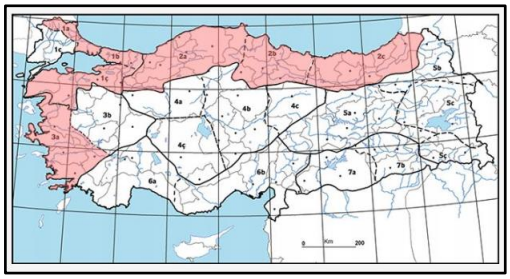
Yakacak:

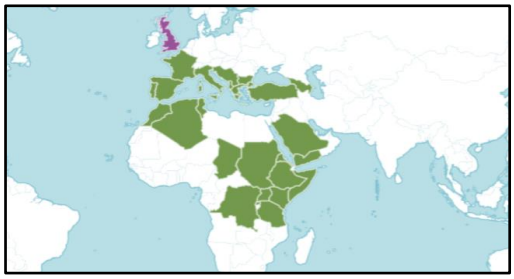
c) Gövde ve dalları yakacak olarak kullanılır (98).

4.1.127 *Erica arborea* L.

Şekil 4.127: *Erica arborea* L.

Türkçe Adı: Funda	**Yunanca Adı:** Ereiki
Yöresel Adı: Piren, püren	**Lokalite No:** 1, 5, 7
Lokalite No: 2, 4, 21, 22	**Kullanım Amacı:** Arıcılık, yem
Kullanım Amacı: Tıbbi, arıcılık	**Kullanılan Kısım:** Çiçek, toprak üstü kısımları
Kullanılan Kısım: Toprak üstü kısımları	

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Toprak üstü kısımlarının kaynatılmasıyla hazırlanan infüzyon idrar yolları enfeksiyonu ve hemoroidde çay olarak içilir (128). – **(Reç. 149)**.

b) Çiçeklerinden hazırlanan infüzyon ödem attırıcıdır ve zayıflamaya yardımcı olur (154).

Arıcılık:

c) Arı bitkisidir (10, 186).

d) Arı bitkisidir (Midilli).

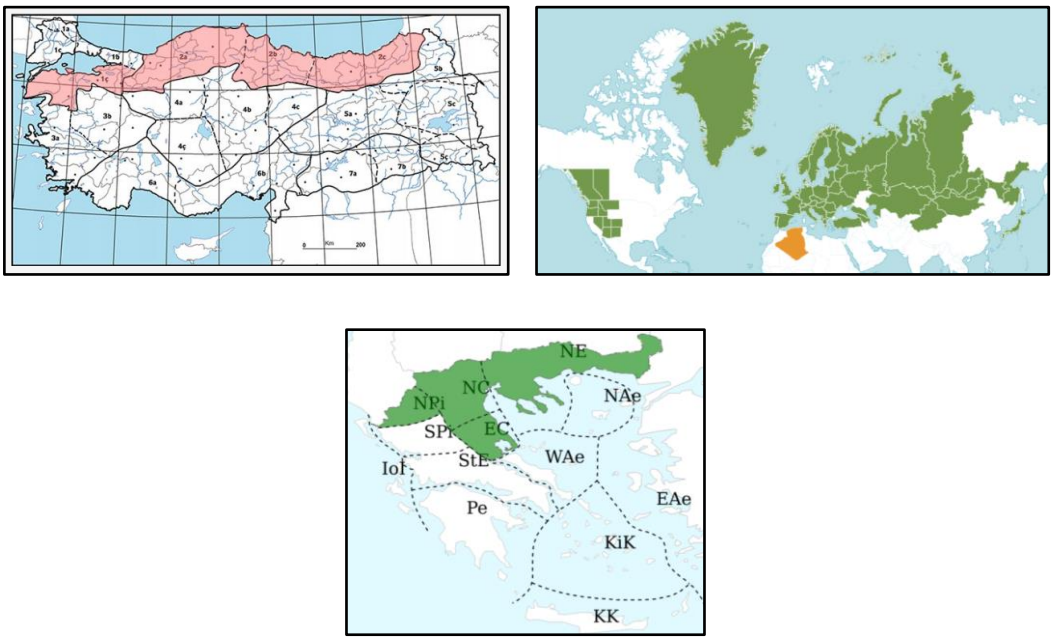
Yem:

e) Toprak üstü kısımları hayvanlara yem olarak verilir (Midilli).

4.1.128 *Vaccinium myrtillus* L.

Şekil 4.128: *Vaccinium myrtillus* L. a) Genel bitki b) Meyve

Türkçe Adı: Ayıüzümü	**Yunanca Adı:** Myrtilos
Yöresel Adı: Yaban mersini, güven	**Lokalite No:** 1, 5
Lokalite No: 8	**Kullanım Amacı:** Gıda
Kullanım Amacı: Tıbbi, boya	**Kullanılan Kısım:** Meyve
Kullanılan Kısım: Meyve	

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Meyvelerinin taze ya da kurusu diyabet hastalığında yenir (56).

Gıda:

b) Meyvelerinden reçel ve marmelat yapılır (Midilli).

Boya:

c) Meyveleri kök boyamada kullanılır (55).

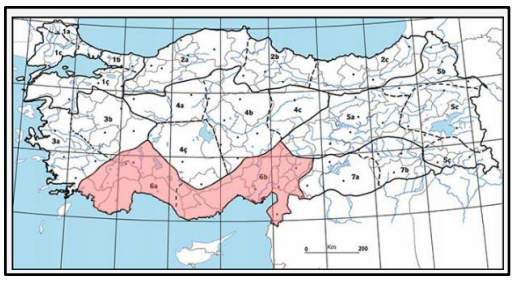
d) Meyveleri haşlanır. Haşlandığı suyun içerisine birkaç çizik atılmış yeşil zeytin konur ve bir süre bekletilir. Zeytinler mor renge boyanarak gıda boyası olarak kullanılır (55).

FABACEAE

4.1.129 *Acacia saligna* (Labill.) Wendl.

Şekil 4.129: *Acacia saligna* (Labill.) Wendl.

Türkçe Adı: Kıbrıs akasyası **Yöresel Adı:** Akasya	**Lokalite No:** 4, 25 **Kullanım Amacı:** Yem, süs, arıcılık **Kullanılan Kısım:** Yaprak, çiçek, tüm bitki

Yöresel kullanımları

Yem:

a) Yaprakları koyun ve keçi yemi olarak kullanılır (51).

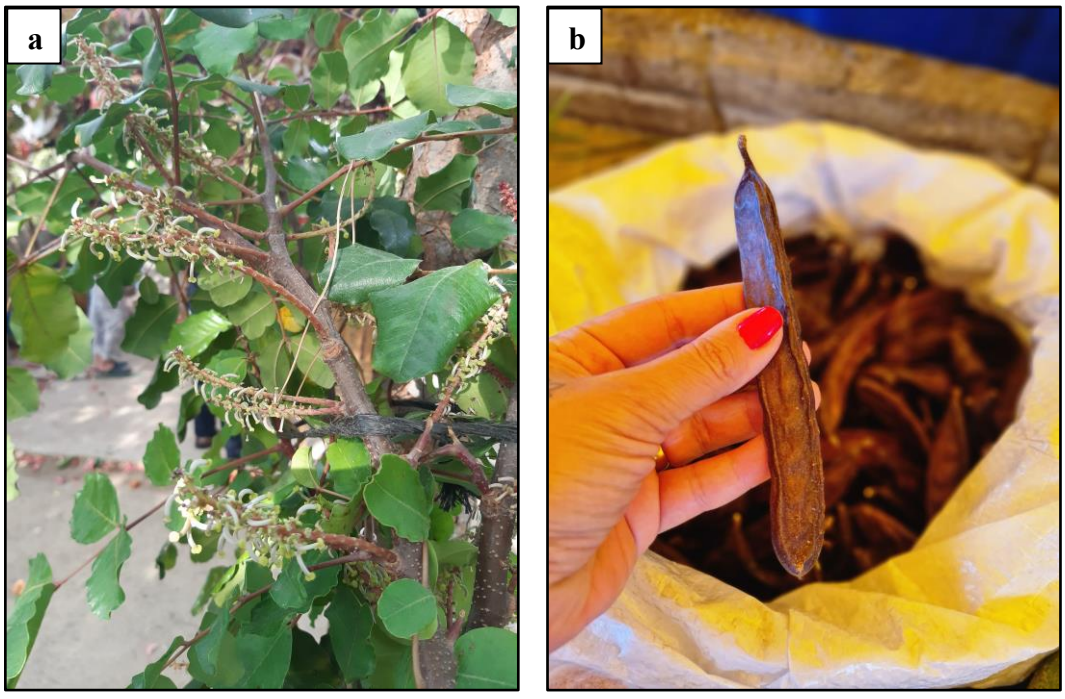
Süs:

b) Park ve bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır (51).

Arıcılık

c) Arı bitkisidir (186).

4.1.130 *Ceratonia siliqua* L.

Şekil 4.130: *Ceratonia siliqua* L. a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Keçiboynuzu **Yöresel Adı:** Keçiboynuzu	**Lokalite No:** 12 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda, yem **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Meyveleri un haline getirilip inek, koyun, keçilerin yemine karıştırıldığında iştah açar, süt kalitesi ve verimini arttırır ve mide- bağırsak hastalıklarına iyi gelir (79) – **(Reç. 102).**

Gıda:

b) Meyveleri yenir.

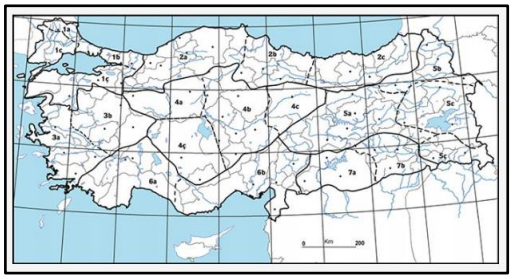
Yem:

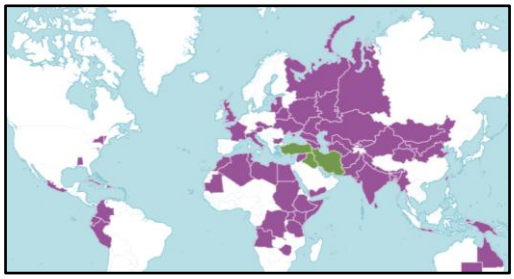
c) Meyveleri hayvan yemine karıştırılır (79).

4.1.131 *Cicer arietinum* L.

Şekil 4.131: *Cicer arietinum* L.

Türkçe Adı: Nohut **Yöresel Adı:** Nohut	**Lokalite No:** 11, 25 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Tohum

Yöresel kullanımları

Gıda:

a) Tohumları kavrularak çerez olarak tüketilir (68).

b) Tohumlarından yemek yapılır (68).

c) Tohumları tazeyken dış kabukları soyularak meyve gibi yenir (98).

d) Tohumlarından hazırlanan maya kullanılarak Ayvalık'a özgü olan 'nohut ekmeği' yapılıyor. Nohut ekmeğinin özelliği uzun süre bayatlamamasıdır. Eskiden bereketli olsun diye ekmek hamuru yoğurulurken Ayvalık Ayazma Kilisesi'nin suyu kullanılırmış. Ayrıca Orijinal Ayvalık Tostu nohut ekmeğinden yapılırmış (135, 136) – **(YT 47)**.

4.1.132 *Cicer montbretii* Jaub. & Spach.

Şekil 4.132: *Cicer montbretii* Jaub. & Spach.a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Deli nohut **Yöresel Adı:** Yabani nohut	**Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Tohum

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Tohumları diyabet hastalığının tedavisinde kullanılır (18) – **(Reç. 113)**.

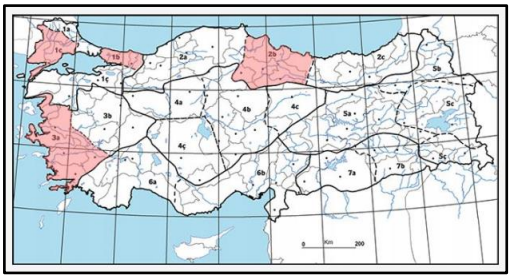
Gıda:

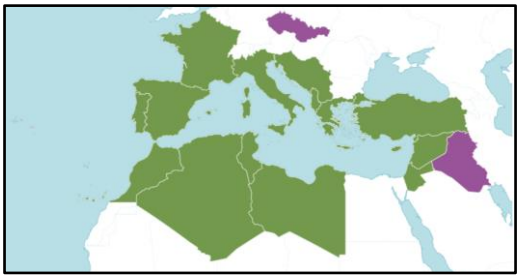
b) Tohumları çerez gibi yenir (18).

4.1.133 *Lathyrus ochrus* (L.) DC.

Şekil 4.133: *Lathyrus ochrus* (L.) DC.

Türkçe Adı: Gambilya **Yöresel Adı:** Bakla, papules otu	**Lokalite No:** 21 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Taze filiz, yaprak, gövde

Yöresel kullanımları

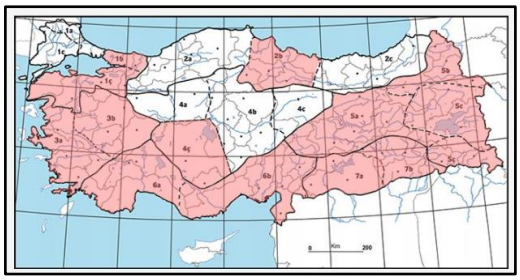
Gıda:

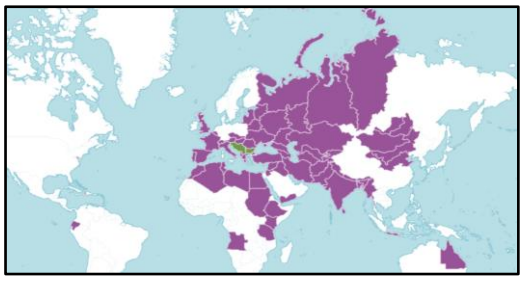
a) Bitkinin taze filizleri, yaprak ve gövdesi ayıklanır. Ayıklanan kısımlar bir süre soğuk suda bekletilerek temizlenir. Üzerine siyah zeytin konularak çiğ olarak yenir (41).

4.1.134 *Lathyrus sativus* L.

Şekil 4.134: *Lathyrus sativus* L.

Türkçe Adı: Mürdümük **Yöresel Adı:** Burçak	**Lokalite No:** 1, 2, 3, 4, 12 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda, yem **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin kurutulmuş toprak üstü kısımları inek ve koyunlarda süt verimini arttırmak ve bağışıklık sistemini güçlendirmek için hayvan yemine karıştırılır (79).

Gıda:

b) Bitkinin toprak üstü kısımları kurutulur ve öğütülerek kahvesi pişirilir (20).

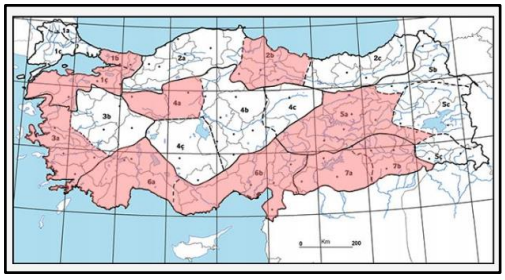
Yem:

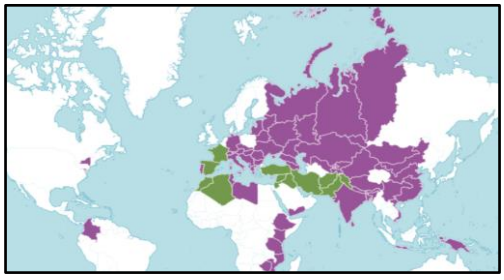
c) Bitkinin toprak üstü kısımları toplanılıp hayvan yemi olarak kullanılır (79).

4.1.135 *Lens culinaris* Medik. subsp. *culinaris*

Şekil 4.135: *Lens culinaris* Medik. subsp. *culinaris*

Türkçe Adı: Mercimek **Yöresel Adı:** Mercimek	**Lokalite No:** 7 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Tohum

Yöresel kullanımları

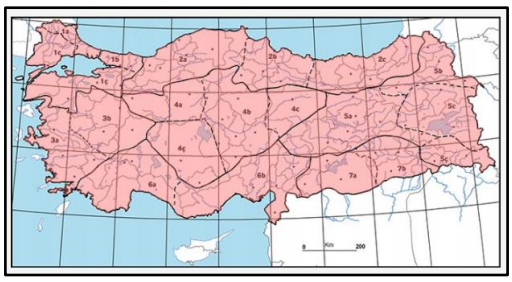
Gıda:

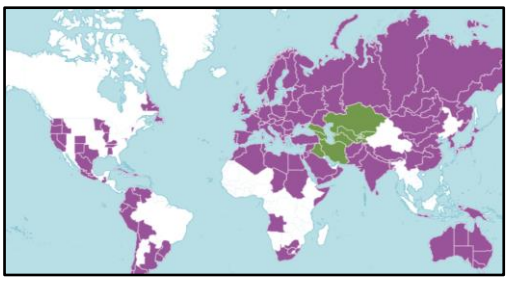
a) Tohumları kullanılarak çorbası, yemeği ve böreği yapılır (39).

4.1.136 *Medicago sativa* L. subsp. *sativa*

Şekil 4.136: *Medicago sativa* L. subsp. *sativa*

Türkçe Adı: Karayonca **Yöresel Adı:** Yonca, tifriğ	**Lokalite No:** 4 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, yem **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin yaprakları kullanılarak hazırlanan lapa, hayvanlarda (inek ve manda) halsizliğe, güçsüzlüğe karşı yedirilir. Koyun ve keçilerde süt verimini arttırır (51) – **(Reç. 135)**.

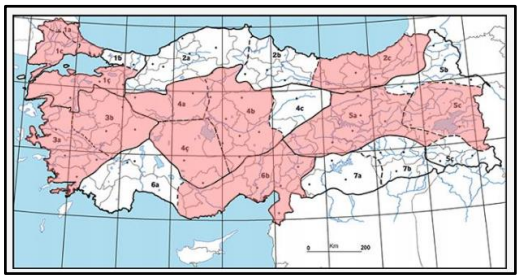
Yem:

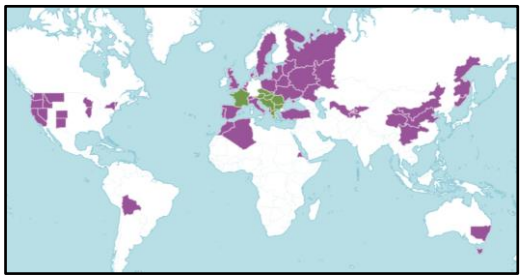
b) Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılarak hayvan yemi olarak kullanılır (51).

4.1.137 *Onobrychis viciifolia* Scop.

Şekil 4.137: *Onobrychis viciifolia* Scop.

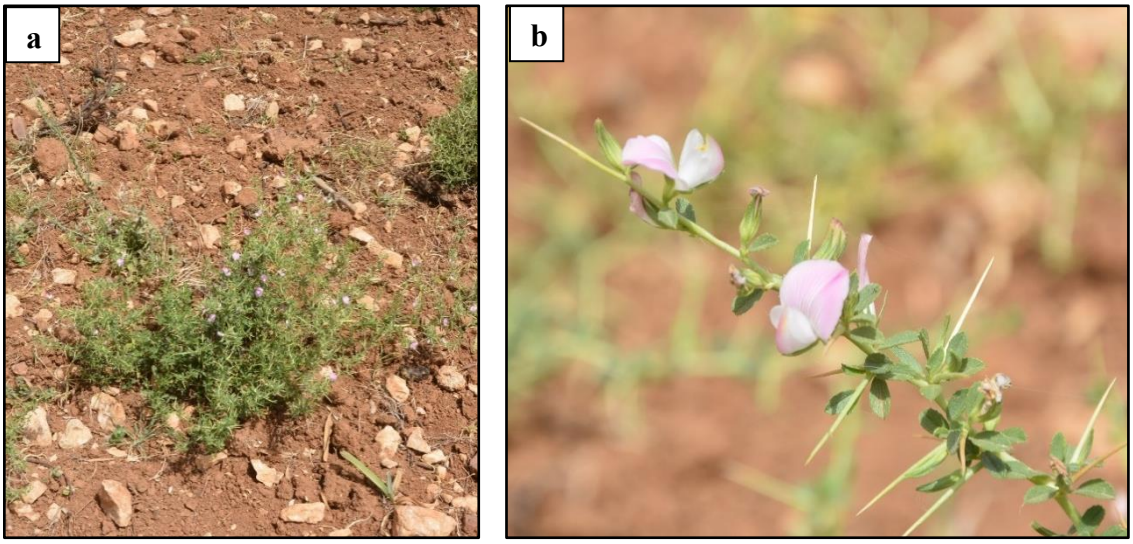
Türkçe Adı: Korunga **Yöresel Adı:** Korunga	**Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Arıcılık **Kullanılan Kısım:** Çiçek

Yöresel kullanımları

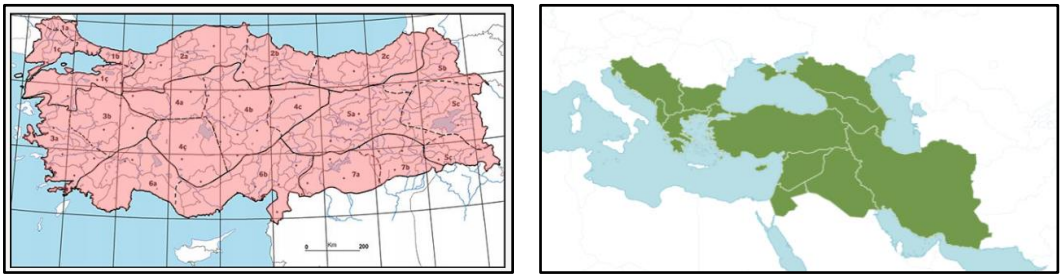
Arıcılık:

a) Arı bitkisidir (10).

4.1.138 *Ononis spinosa* L. subsp. *leiosperma* (Boiss.) Sirj.

Şekil 4.138: *Ononis spinosa* L. subsp. *leiosperma* (Boiss.) Sirj. a) Genel görünüm b) Çiçek

a) Genel görünüm b) Türkiye'de dağılım c) Dünyada dağılım

Türkçe Adı: Demirdelen **Yöresel Adı:** Siyek otu	**Lokalite No:** 25 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

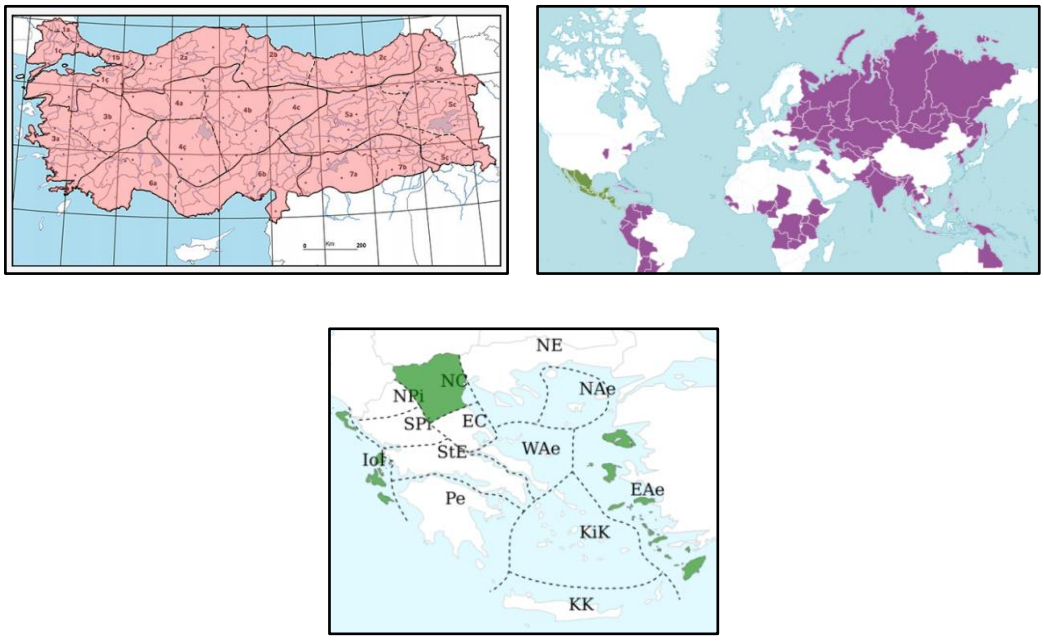
Gıda:

a) Bitkinin yaprakları kullanılarak çorbası yapılır (176) – **(YT 60).**

4.1.139 *Phaseolus vulgaris* L.

Şekil 4.139: *Phaseolus vulgaris* L. a) Meyve b) Tohum

Türkçe Adı: Fasülye **Yöresel Adı:** Fasülye, badalan **Lokalite No:** 12, 16, 17, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda, yem **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, tohum	**Yunanca Adı:** Fasouli **Lokalite No:** 1 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve, tohum

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Kurutulmuş toprak üstü parçaları süt verimini arttırmak ve bağışıklığı güçlendirmek için hayvan yemine karıştırılır (44).

Gıda:

b) Kurutulmuş tohumları kullanılarak ‘arapsaçlı kuru fasülye’ yemeği yapılır (41, 128) – **(YT 5).**

c) Taze meyvelerinden taze fasülye yemeği yapılır (98).

d) Bitkinin tam kurumamış ama kuruya yakın tohumlarına “badalan” denir. Kuru fasülye gibi pişirilerek yemeği yapılır ancak çok daha çabuk pişer (98).

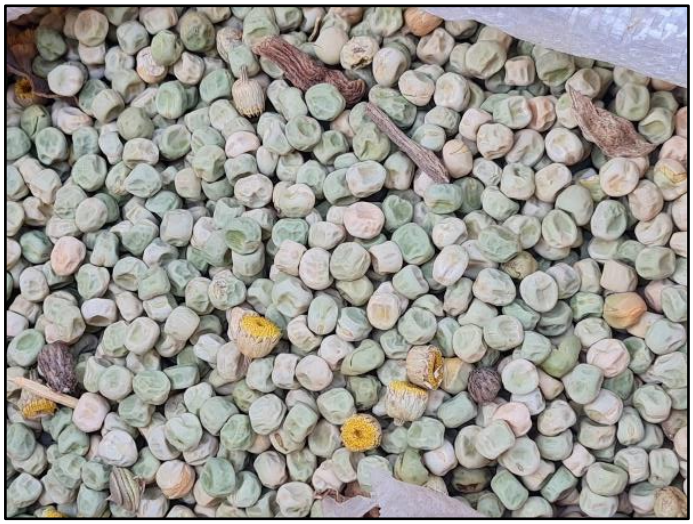
e) Taze meyveleri kuru soğan ve yağla kavrulup meze olarak yenir (Midilli).

f) Tohumları kullanılarak yemek yapılır (Midilli).

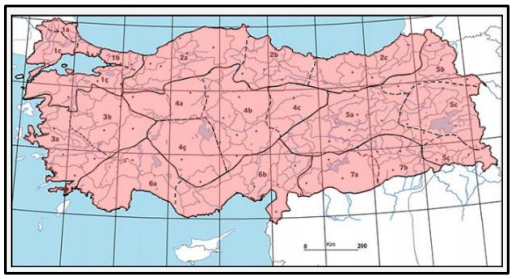
Yem:

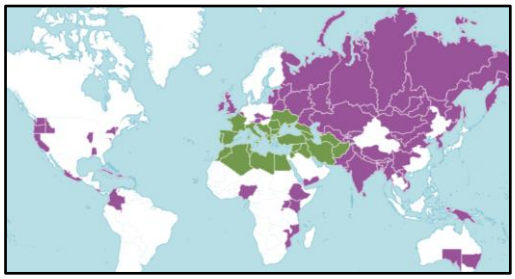
g) Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır (44).

4.1.140 *Pisum sativum* L. subsp. *sativum* var. *sativum*

Şekil 4.140: *Pisum sativum* L. subsp. *sativum* var. *sativum*

Türkçe Adı: Bezelye **Yöresel Adı:** Bezelye	**Lokalite No:** 25 **Kullanım Amacı:** Gıda, yem **Kullanılan Kısım:** Tohum, toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

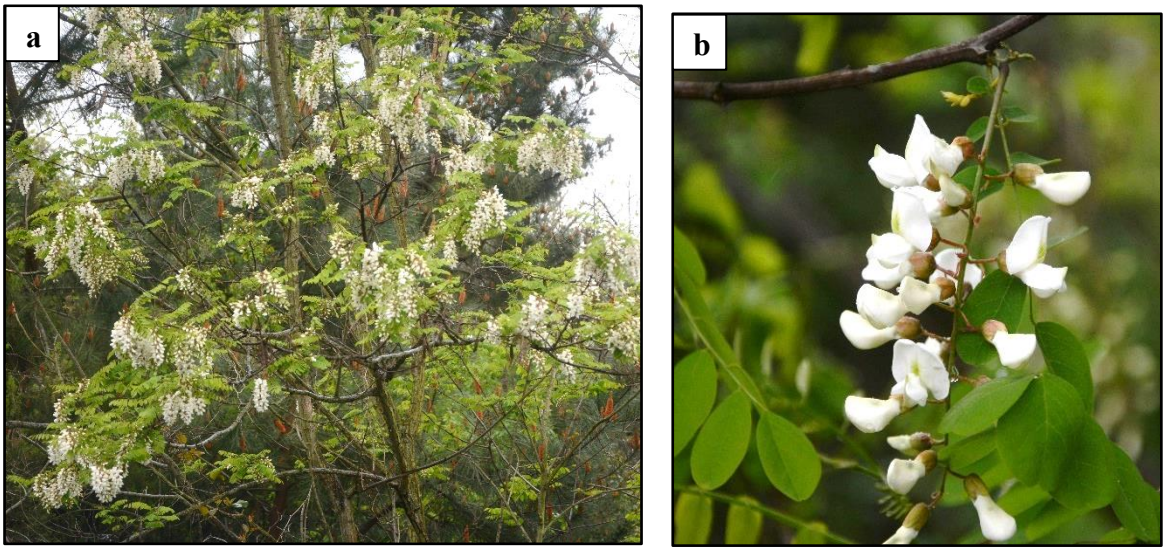
Gıda:

a) Tohumları yemeklerde kullanılır (98).

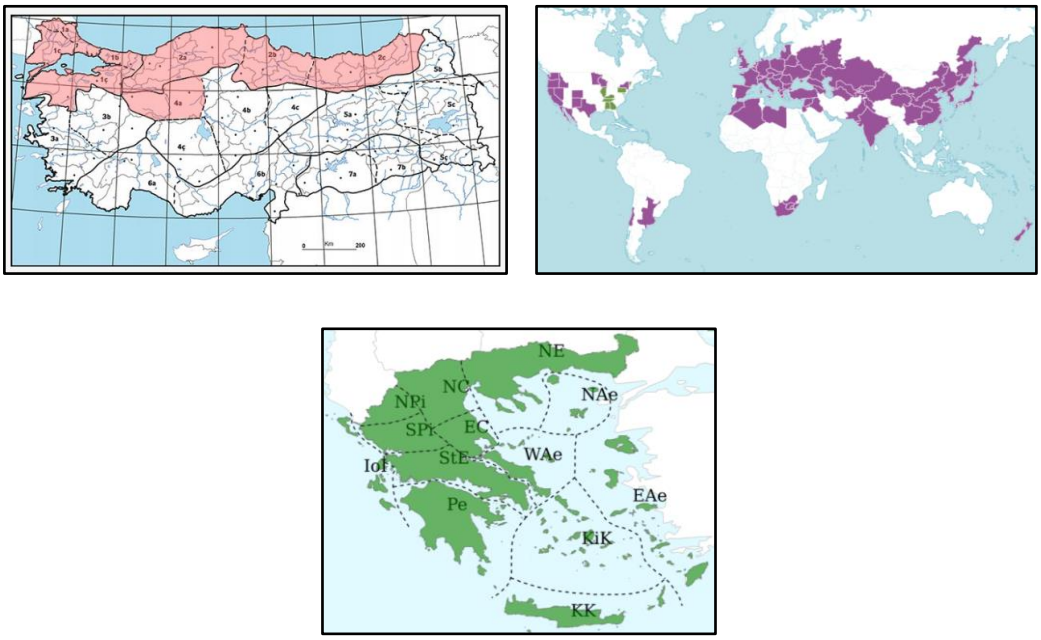
Yem:

b) Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır (98).

4.1.141 *Robinia pseudoacacia* L.

Şekil 4.141: *Robinia pseudoacacia* L. a) Genel görünüm b) Çiçek

Türkçe Adı: Yalancı akasya	**Yunanca Adı:** Akakia
Yöresel Adı: Akasya	**Lokalite No:** 4
Lokalite No: 2, 4, 25	**Kullanım Amacı:** Süs, inanç
Kullanım Amacı: Arıcılık	**Kullanılan Kısım:** Yaprak, tüm bitki
Kullanılan Kısım: Çiçek	

Yöresel kullanımları

Arıcılık:

a) Arı bitkisidir (10).

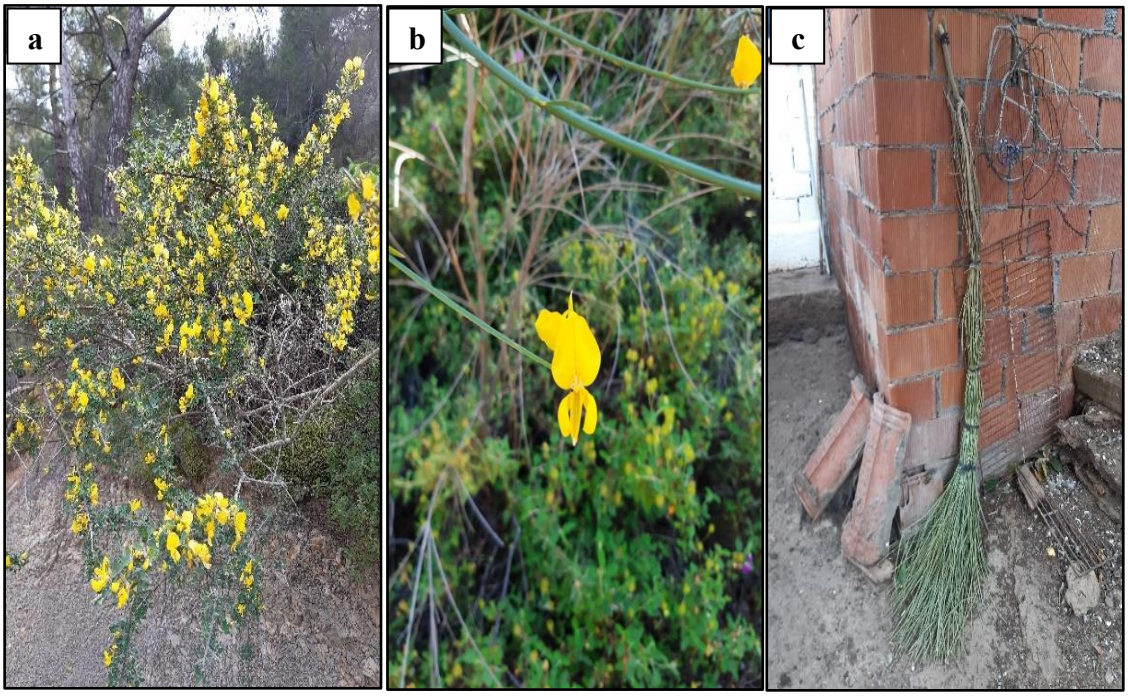
İnanç:

b) Vaftiz töreninde arınma ve kutsanmayı temsilen kullanılıyor (Midilli).

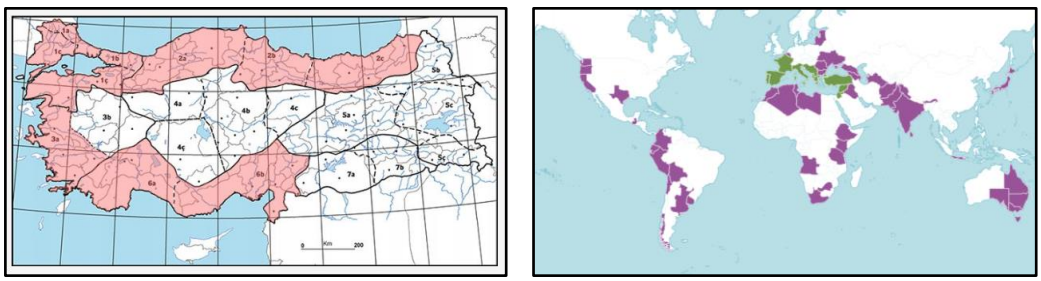
Süs:

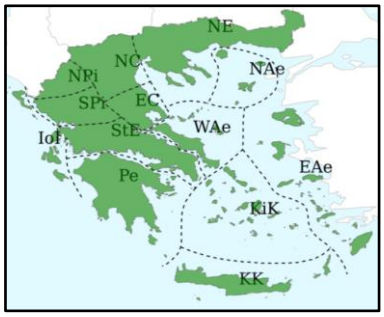
c) Vaftiz töreninde dekor olarak kullanılıyor (Midilli).

4.1.142 *Spartium junceum* L.

Şekil 4.142: *Spartium junceum* L. a) Genel görünüm b) Çiçek c) Ahır süpürgesi

Türkçe Adı: Katırtırnağı	**Yunanca Adı:** Skoupa
Yöresel Adı: Katırkuyruğu, sıyırgı	**Lokalite No:** 9
Lokalite No: 1, 4, 11, 12, 22	**Kullanım Amacı:** Boya, süs
Kullanım Amacı: El sanatları	**Kullanılan Kısım:** Çiçek, tüm bitki
Kullanılan Kısım: Dal	

Yöresel kullanımları

El sanatları:

a) Bitkinin dalları büyük ahır süpürgesi yapımında kullanılır (79, 115).

Boya:

b) Çiçekleri kullanılarak kök boyama yapılır (Midilli).

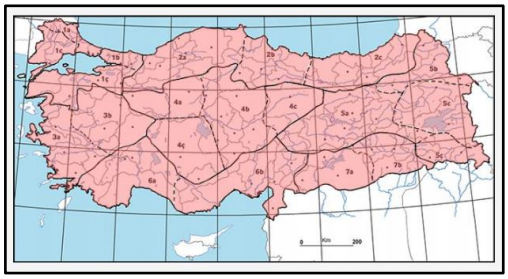
Süs:

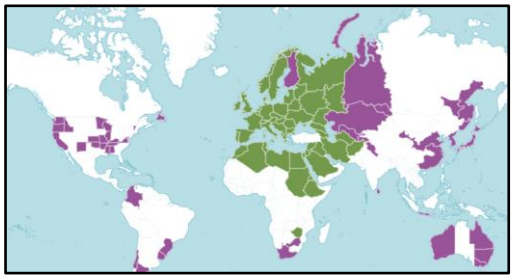
c) Bahçe, kilise, park ve yol kenarlarında süs bitkisi olarak kullanılır (Midilli).

4.1.143 *Trifolium campestre* Schreb. subsp. *campestre* var. *campestre*

Şekil 4.143: *Trifolium campestre* Schreb. subsp. *campestre* var. *campestre*

Türkçe Adı: Üçgül **Yöresel Adı:** Üçgül	**Lokalite No:** 18 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, yem **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

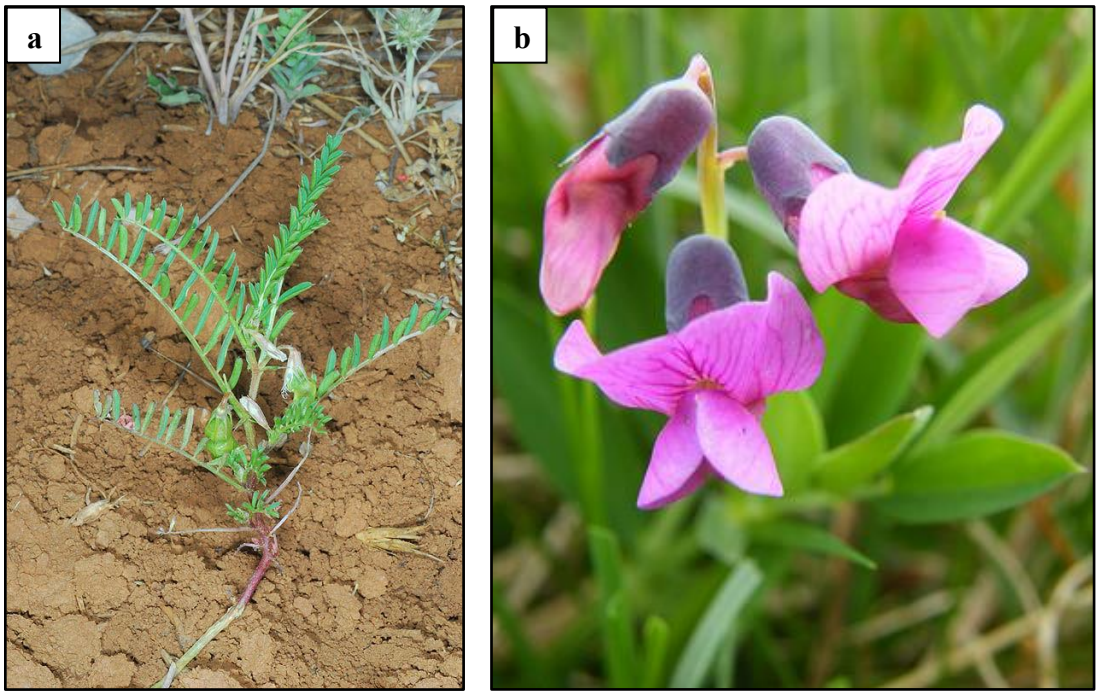
Tıbbi:

a) Kurutulmuş toprak üstü parçaları süt verimini arttırmak ve bağışıklığı güçlendirmek için hayvan yemine karıştırılır (36).

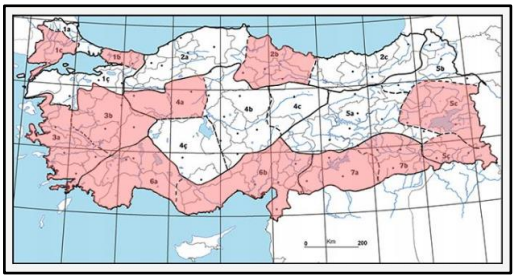
Yem:

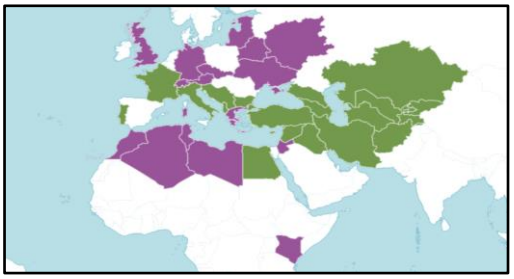
b) Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır (36).

4.1.144 *Vicia ervilia* (L.) Willd.

Şekil 4.144: *Vicia ervilia* (L.) Willd. a) Genel görünüm b) Çiçek

Türkçe Adı: Küşne **Yöresel Adı:** Küşne	**Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, yem **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, yaprak

Yöresel kullanımları

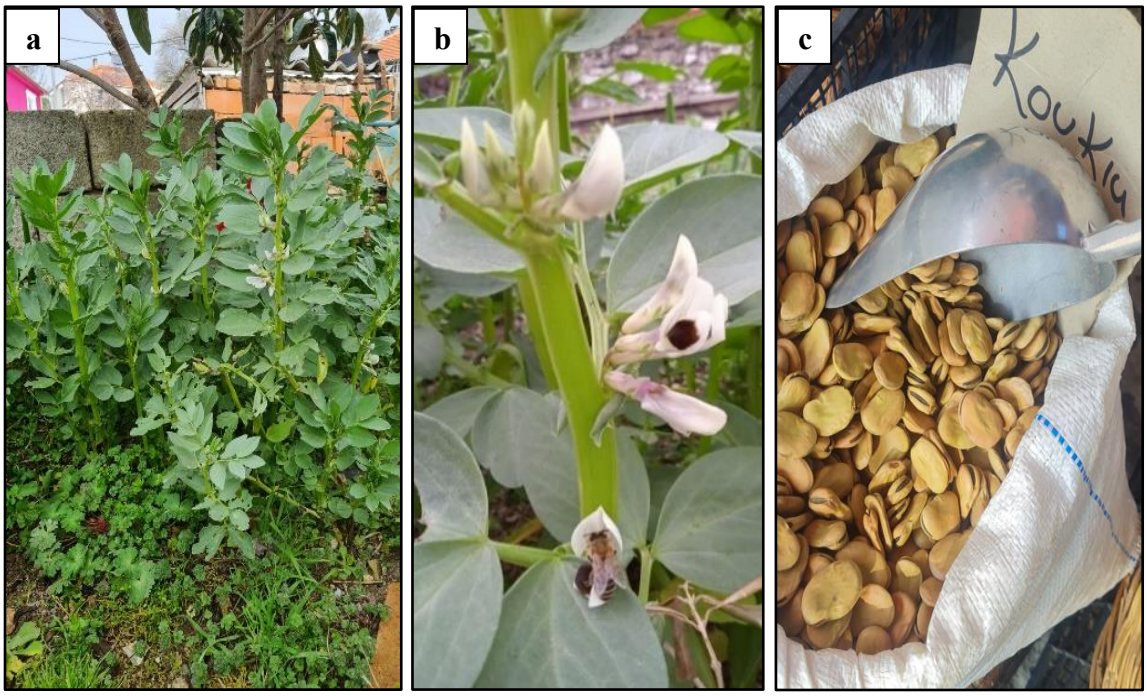
Tıbbi:

a) Bitkinin kurutulmuş yaprakları süt verimini arttırmak ve hazımsızlık için ineklerin yemine karıştırılır (121).

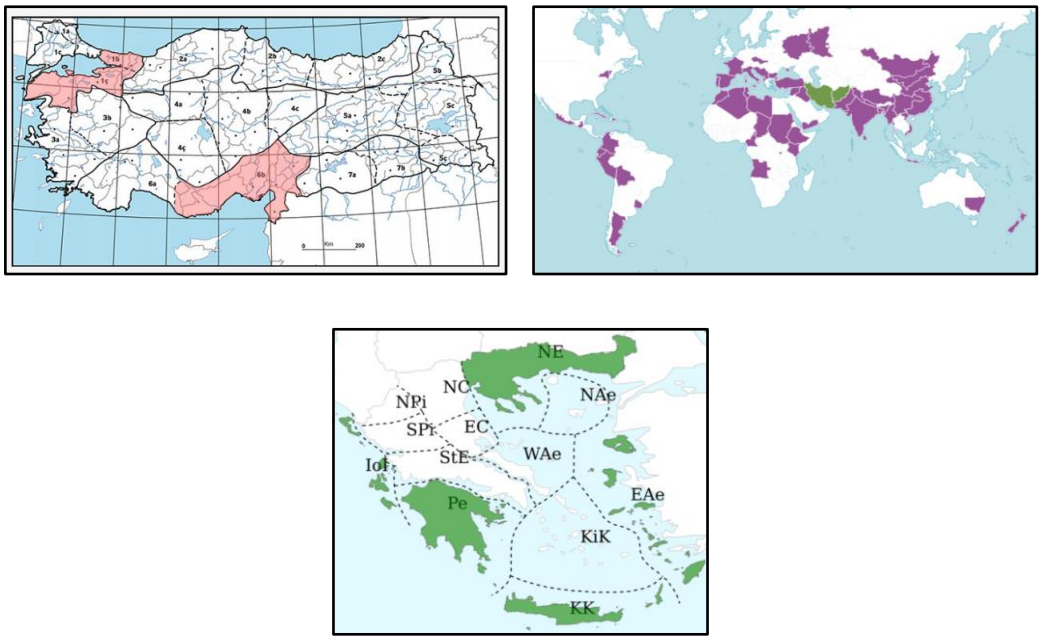
Yem:

b) Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır (121).

4.1.145 *Vicia faba* L.

Şekil 4.145: *Vicia faba* L. a) Genel görünüm b) Çiçek c) Tohum

Türkçe Adı: Bakla **Yöresel Adı:** Bakla **Lokalite No:** 11, 19 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda, yem **Kullanılan Kısım:** Tohum, yaprak, meyve	**Yunanca Adı:** Koukia **Lokalite No:** 1, 6 **Kullanım Amacı:** Gıda, yem **Kullanılan Kısım:** Tohum, meyve

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Olgun meyveleri kabuğu ile birlikte inek ve koyunların yemine karıştırıldığında süt verimini arttırır, bağırsak hastalıklarına iyi gelir (45).

Gıda:

b) Tohumları çiğ olarak közlenip çerez olarak yenir (68).

c) Tohumları kullanılarak ‘fava’ yapılır (41) **- (YT 10).**

d) Yaprakları salataya konur (46).

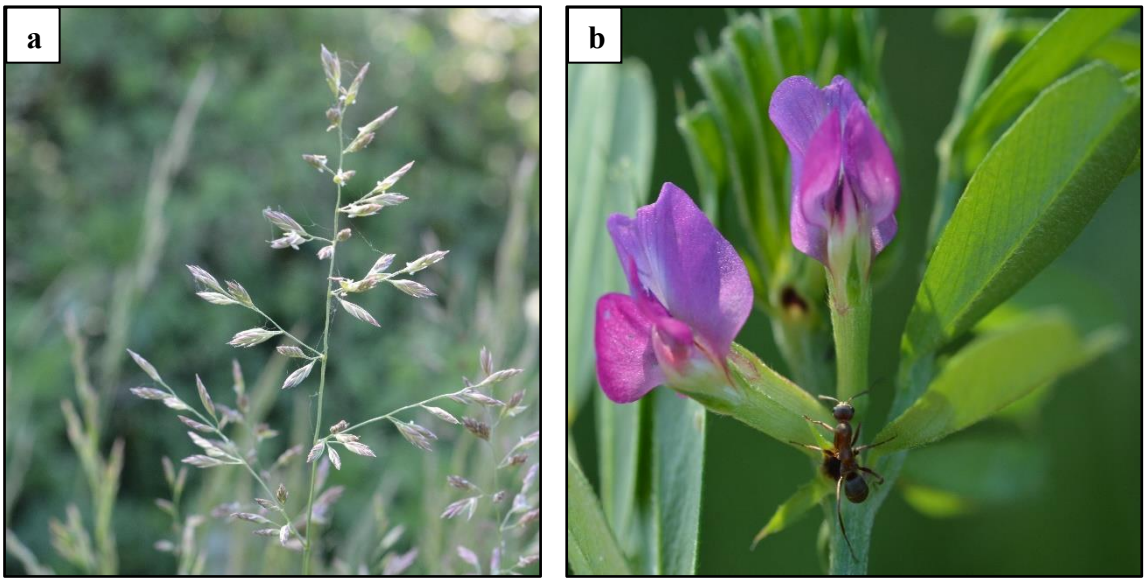
e) Tohumları kullanılarak ‘fava’ denilen mezesi yapılır (Midilli).

Yem:

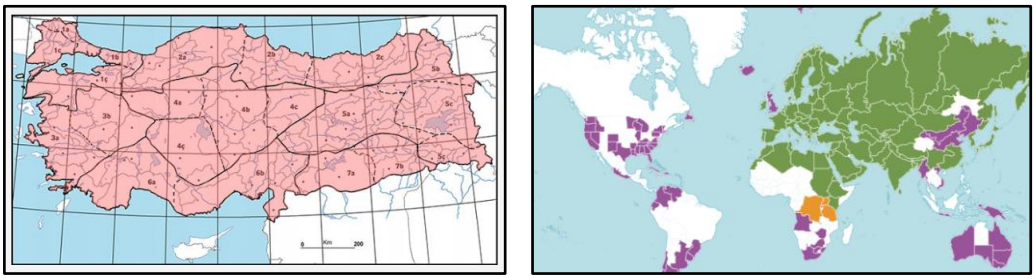
f) Meyveleri inek ve koyunlarda hayvan yemi olarak kullanılır (45).

g) Meyveleri keçi ve koyunlara yem olarak verilir (Midilli).

4.1.146 *Vicia sativa* L. subsp. sativa

Şekil 4.146: *Vicia sativa* L. subsp. *sativa* a) Genel görünüm b) Çiçek

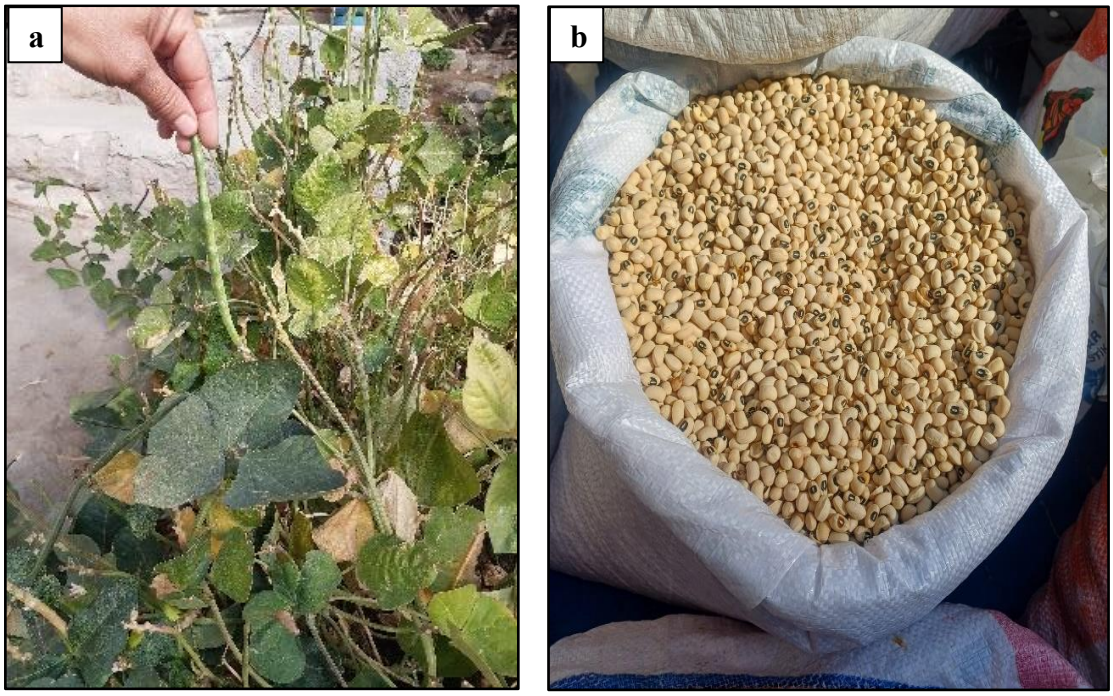
Türkçe Adı: Fiğ **Yöresel Adı:** Fi otu, bırçak	**Lokalite No:** 1, 2, 3, 4, 12 **Kullanım Amacı:** Yem **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

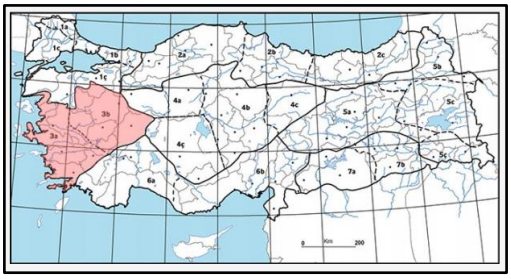
Yem:

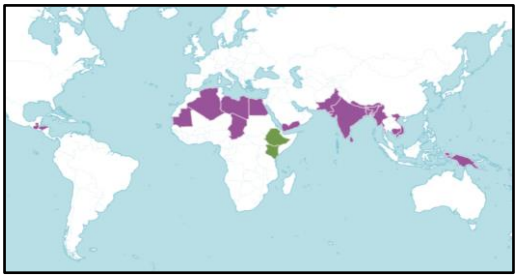
a) Bitkinin toprak üstü kısımları toplanılıp hayvan yemi olarak kullanılır (79).

4.1.147 *Vigna unguiculata* (L.) Walp. subsp. *sesquipedalis* (L.) Verdcourt

Şekil 4.147: *Vigna unguiculata* (L.) Walp. subsp. *sesquipedalis* (L.) Verdcourt a) Genel görünüm b) Tohum

Türkçe Adı: Börülce **Yöresel Adı:** Börülce **Lokalite No:** 21 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve	**Yunanca Adı:** Fasoli **Lokalite No:** 1 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

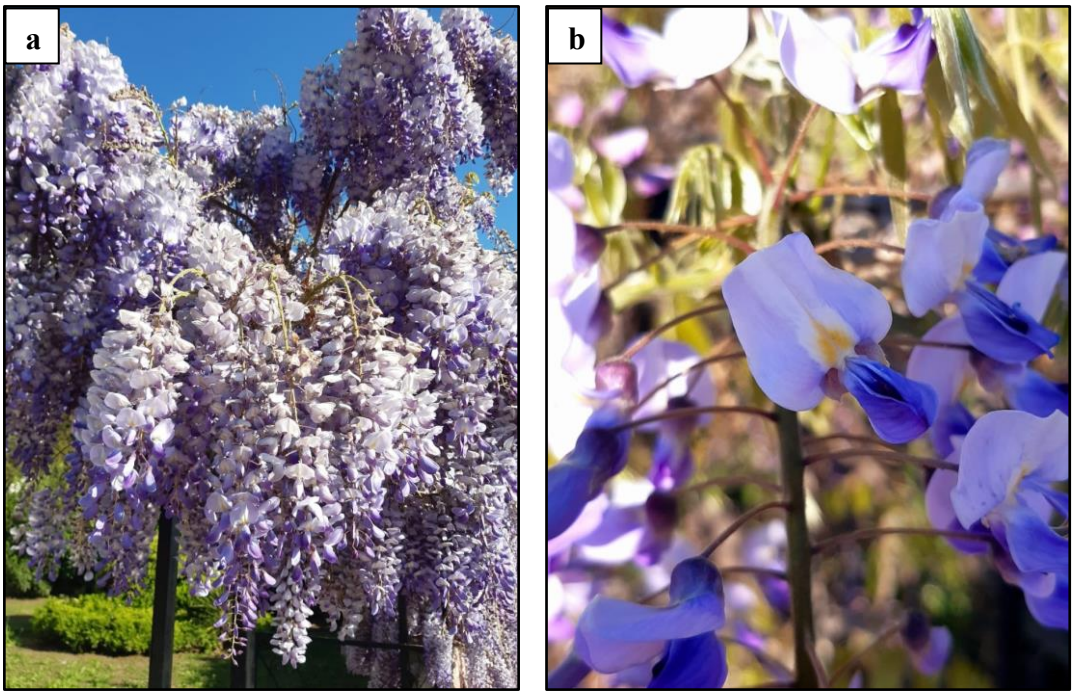
Gıda:

a) Meyveleri kullanılarak domates soslu salatası yapılır (41) – **(YT 3)**.

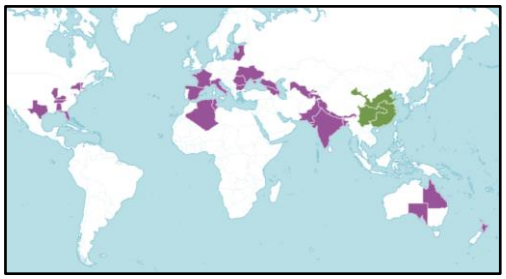
b) Meyveleri kullanılarak ‘taze börülce yemeği’ denilen Girit yemeği yapılır (41) – **(YT 41).**

c) Meyveleri kaynar suda haşlanıp limon ve zeytinyağı eklenerek mezesi yapılır (Midilli).

4.1.148 *Wisteria sinensis* (Sims) DC.

Şekil 4.148: *Wisteria sinensis* (Sims) DC. a) Genel görünüm b) Çiçek

Türkçe Adı: Çin mor salkım **Yöresel Adı:** Mor salkım	**Lokalite No:** 25 **Kullanım Amacı:** Süs **Kullanılan Kısım:** Tüm bitki

Yöresel kullanımları

Süs:

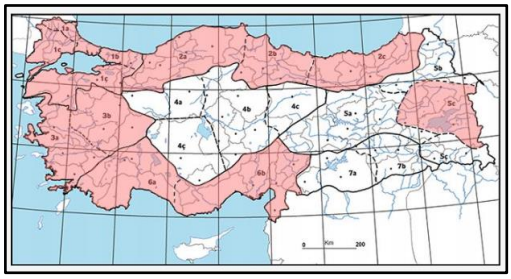
a) Park ve bahçelerde süs bitkisidir.

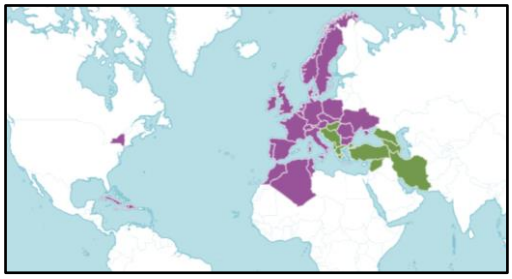
FAGACEAE

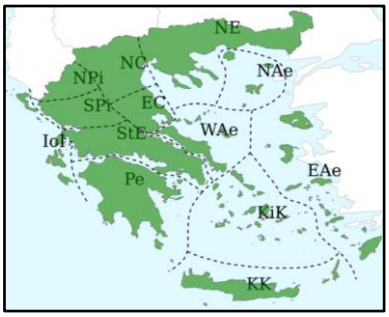
4.1.149 *Castanea sativa* Mill.

Şekil 4.149: *Castanea sativa* Mill. a) Genel görünüm b) Kestane balı

Türkçe Adı: Kestane **Yöresel Adı:** Kestane **Lokalite No:** 4 **Kullanım Amacı:** Yakacak, el sanatları, arıcılık **Kullanılan Kısım:** Dal, gövde	**Yunanca Adı:** Kastania **Lokalite No:** 1, 5 **Kullanım Amacı:** Gıda, arıcılık **Kullanılan Kısım:** Çiçek

Midilli Adası'nın Agiassos köyünde her yıl Kasım ayında geleneksel 'Kestane Festivali' düzenlendiği kayıt edilmiştir. Türkiye'den de katılımın olduğu festivalde kestaneyle ilgili kültürel etkinliklerin yapıldığı, ziyaretçilere uzo ve şarap eşliğinde kestane kavurma ikram edildiği ve kestane ormanında yürüyüş gezileri yapıldığı bilgisi alınmıştır.

Yöresel kullanımları:

Gıda:

a) Meyveleri kullanılarak 'kestane likörü' yapılır **(YT 65)** (Midilli).

b) Meyveleri pişirilerek sıcakken çerez gibi yenir (Midilli).

El sanatları:

c) Gövdesinden hamur teknesi, yağ tenekesi ve yastaç (yer sofrası) yapılır (52).

d) Odunu, yayla evi yapımında kullanılır (53).

Yakacak:

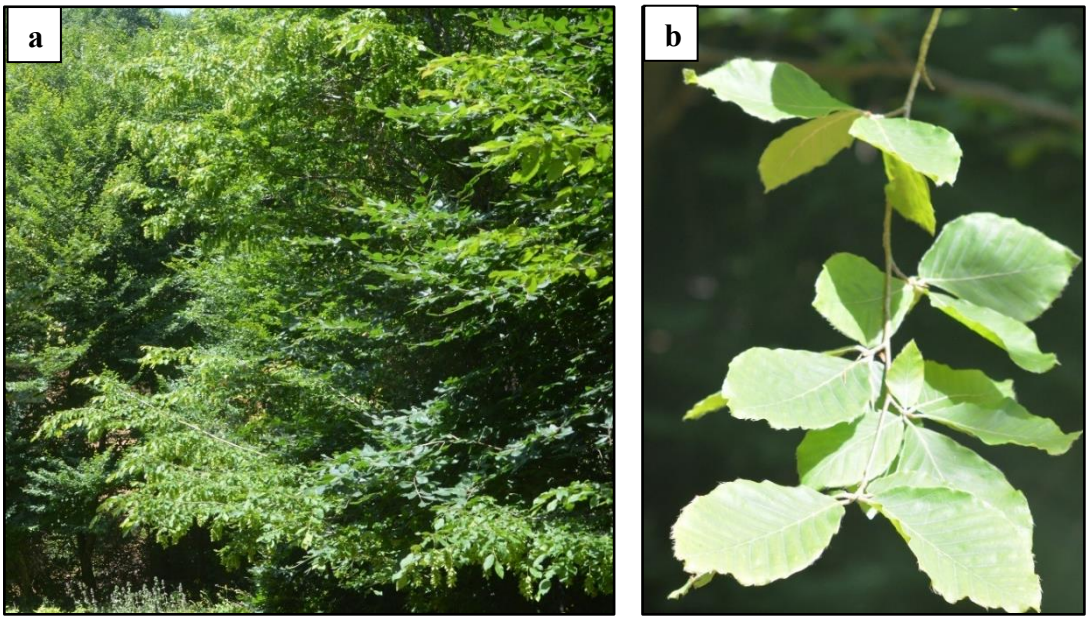
e) Gövde ve dalları yakacak olarak kullanılır (115, 186).

Arıcılık

f) Arı bitkisidir (186).

g) Arı bitkisidir (Midilli).

4.1.150 *Fagus orientalis* Lipsky

Şekil 4.150: *Fagus orientalis* Lipsky a) Genel görünüm b) Yaprak

Türkçe Adı: Kayın **Yöresel Adı:** Kayın	**Lokalite No:** 2, 4 **Kullanım Amacı:** Yakacak, el sanatları **Kullanılan Kısım:** Dal, gövde

Yöresel kullanımları

El sanatları:

a) Gövdesinden kaşık, kesme tahtası, nihale, telefon tutacağı, havan ve askılık yapılır (122).

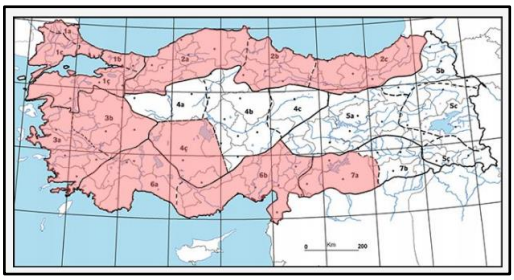
Yakacak:

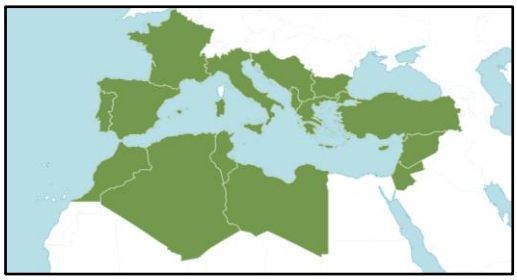
b) Gövde ve dalları yakacak olarak kullanılır (116).

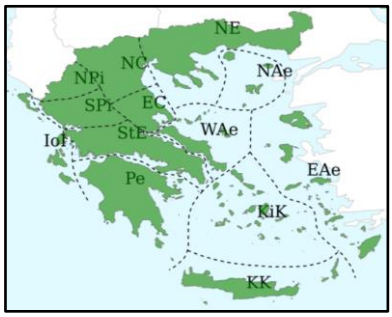
4.1.151 *Quercus coccifera* L.

Şekil 4.151: *Quercus coccifera* L.

Türkçe Adı: Kermes meşesi **Yöresel Adı:** Pelit, meşe **Lokalite No:** 3, 4, 5, 12 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda, boya, yakacak, yem, oyun, sabun, arıcılık **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, meyve (palamut), kök, gövde, dal	**Yunanca Adı:** Drys **Lokalite No:** 1 **Kullanım Amacı:** Arıcılık **Kullanılan Kısım:** Çiçek

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin dalları kaynatılarak elde edilen su ishale karşı hayvanların içme suyuna karıştırılarak hayvanlara içirilir (51).

Gıda:

b) Pelit kabuğu soyulup çiğ olarak yenir (115).

Yakacak:

c) Meşe külü kullanılarak üzüm kurusu yapılır (22).

d) Gövde ve dalları yakacak olarak kullanılır (117).

Boya:

e) Meyvesinden (palamut), kök boyası yapılır (19, 76).

f) Bitkinin kökleri, kök boyamada kullanılır (52).

Oyun:

g) Dallarından, ucu çatal şeklinde sapan yapılırmış (50).

h) Gövdesi kullanılarak fırıldak benzeri oyuncak yapılırmış (50).

Yem:

i) Toprak üstü kısımları inek, koyun ve keçi yemi olarak kullanılır (51).

Sabun:

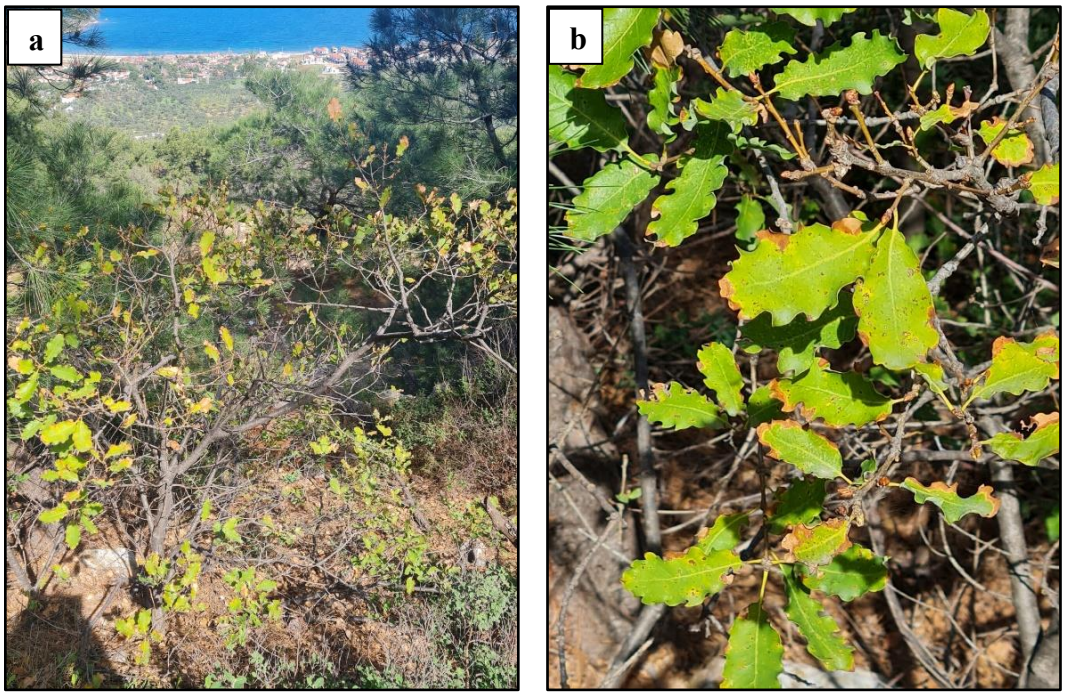
j) Meşe külü kullanılarak sabun yapılırmış (22).

Arıcılık

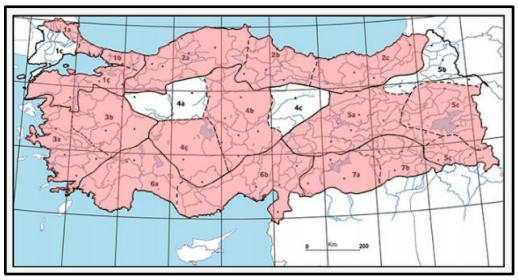
k) Arı bitkisidir (186).

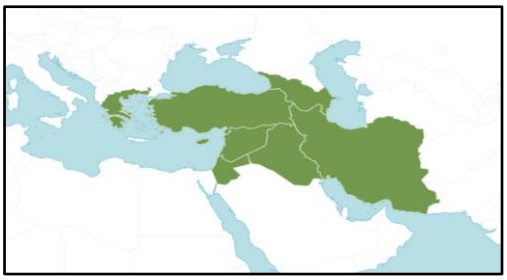
l) Arı bitkisidir (Midilli).

4.1.152 *Quercus infectoria* Oliv. subsp. *infectoria*

Şekil 4.152: *Quercus infectoria* Oliv. subsp. *infectoria* a) Genel görünüm b) Yaprak

Türkçe Adı: Mazımeşesi **Yöresel Adı:** Mazı meşesi, meşe	**Lokalite No:** 3, 4, 16 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, boya, yakacak, yem, sabun, arıcılık **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, gövde, dal, yaprak, meyve (palamut), gal (mazı)

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Palamutların kaynatılmasıyla hazırlanan dekoksiyon, anne sütünü arttırmak için içilir (23) – **(Reç. 10)**.

b) Mazıların toplanıp kurutulmasıyla hazırlanan toz ishal ve anne sütünü arttırmak için suya karıştırılarak içilir (58). – **(Reç. 53)**.

c) Bitkinin dalları kaynatılır ve süt verimini arttırmak için hayvanların içme suyuna karıştırılır (51).

d) Mazılar, inek sütünü arttırması için hayvan yemine karıştırılır (21).

Boya:

e) Mazılar, kök boyamada kullanılır (116).

Yem:

f) Toprak üstü kısımları, inek ve keçi yemi olarak kullanılır (51).

Yakacak:

g) Gövde ve dalları yakacak olarak kullanılır (115).

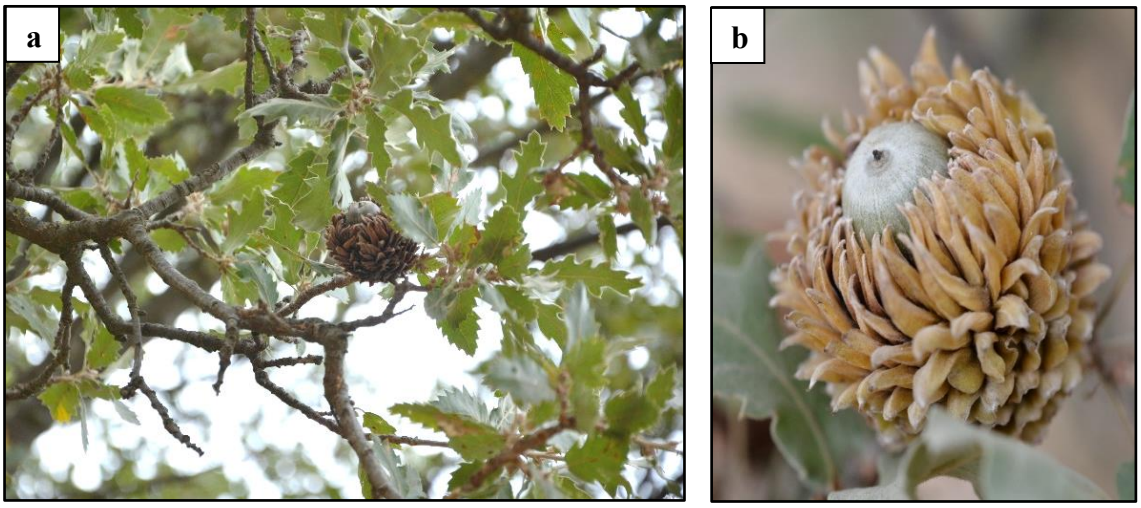
Sabun:

h) Meşe külü kullanılarak sabun yapılırmış (115).

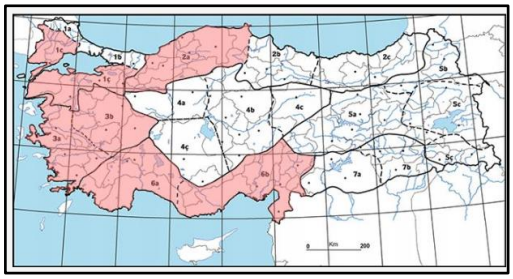
Arıcılık

i) Arı bitkisidir (186).

4.1.153 *Quercus ithaburensis* Decne. subsp. *macrolepis* (Kotschy) Hedge & Yalt.

Şekil 4.153: *Quercus ithaburensis* Decne. subsp. *macrolepis* (Kotschy) Hedge & Yalt. a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Pelitağacı **Yöresel Adı:** Meşe, palamut, balamburt, iğlek, kobak, karakobak, tellikobak	**Lokalite No:** 3, 4, 5, 12, 16, 18, 19, 22 **Kullanım Amacı:** Boya, yem, el sanatları, oyun, sabun, yakacak, arıcılık **Kullanılan Kısım:** Gövde, dal, meyve (palamut), gal (mazı)

Yöresel kullanımları

Boya:

a) Palamutlarından kahverengi boya elde edilerek ip boyamada kullanılır (35, 52).

b) Palamutları kullanılarak vişne rengi elde edilir ve kilim boyamada kullanılırdı (21).

c) Pelitler, doğal boyamada mordan olarak kullanılır (35, 58, 46).

d) Mazı kısmı ateşe tutulur ve ısıtılır. Çıkan kara boya kullanılarak kaşlar boyanır (21).

Oyun:

e) Pelitler delinerek fırıldak yapılıyor ve çevrilerek oyun oynanıyormuş (114).

f) Dalları ile çelik-çomak oyunu oynanırmış (27).

g) Dalları kullanılarak ‘zımba oyunu’ oynanırmış. Dalları inceltilerek çomak yapılır. Çomaklar çamura atılır ve kim kimin çomağını çamurdan çıkarırsa o kazanır (53).

h) Dallarından sapan yapılırmış (27).

Yem:

i) Palamutların küçük olanları, keçi ve koyun yemi olarak kullanılır (58).

El sanatları:

j) Gövdesinden et kesme tahtası yapılır (79).

k) Odunundan fırın küreği yapılır (33).

Sabun:

l) Meşe külü kullanılarak sabun yapılırmış (33).

Yakacak:

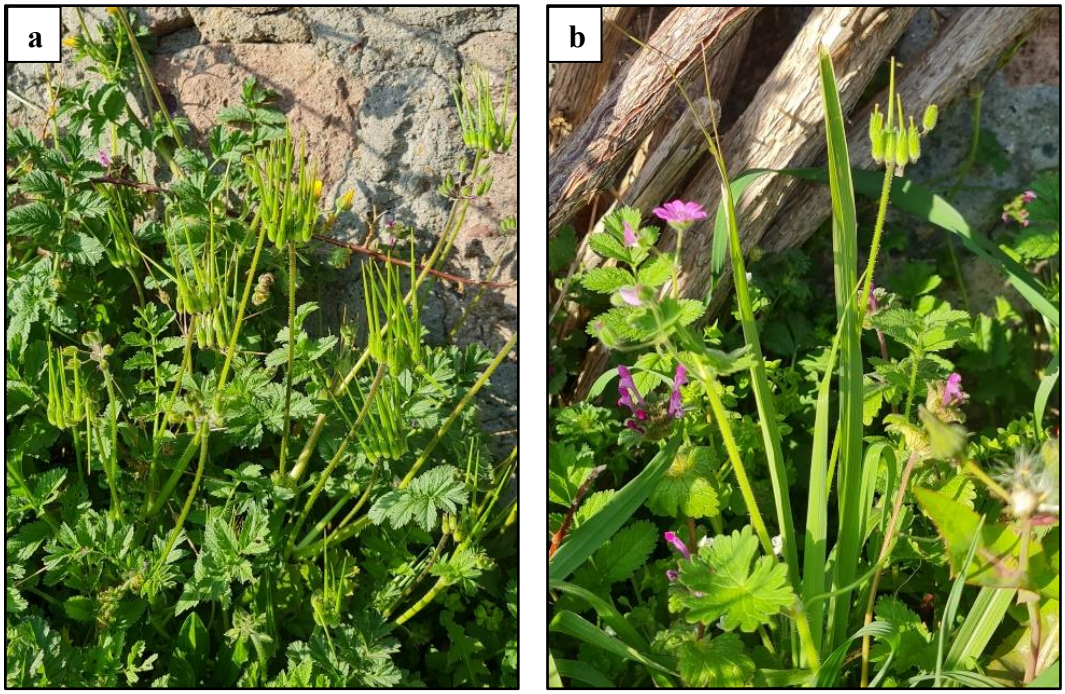
m) Gövde ve dalları yakacak olarak kullanılır (79).

Arıcılık:

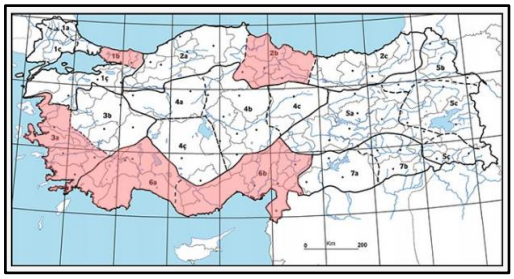
n) Arı bitkidir (186).

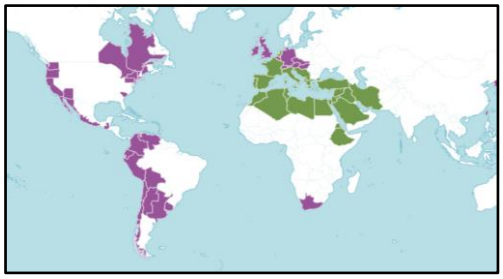
GERANIACEAE

4.1.154 *Erodium moschatum* (L.) L Her.

Şekil 4.154: *Erodium moschatum* (L.) L Her. A, b) Genel görünüm

Türkçe Adı: Kulunc **Yöresel Adı:** Leylekgagası	**Lokalite No:** 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Toprak üstü kısımları kullanılarak hazırlanan infüzyon diyabet hastalarında kan şekerini düşürmek amacıyla içilir (98) - **(Reç. 122)**.

Gıda:

b) Yaprakları yahnilik (karışık ot kavurma) içine konularak yemeği yapılır (98) – **(YT 12).**

4.1.155 *Pelargonium graveolens* L'Hér.

Şekil 4.155: *Pelargonium graveolens* L'Hér. a) Genel görünüm b) Yaprak

Türkçe Adı: Itır **Yöresel Adı:** Gülyağı, ildirşah, ıtır, intişaf **Lokalite No:** 2, 10, 12, 21 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda, süs **Kullanılan Kısım:** Yaprak, çiçek, tüm bitki	**Yunanca Adı:** Gerani **Lokalite No:** 3 **Kullanım Amacı:** Gıda, süs **Kullanılan Kısım:** Yaprak, tüm bitki

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin çiçekleri kullanılarak hazırlanan ıtır yağı hayvanlarda kene, bit, pire gibi dış parazit olan bölgeye sürülür (119) – **(Reç. 43)**.

b) Yaprakları kullanılarak hazırlanan infüzyon astım hastalığına karşı çay olarak içilir (41, 77) – **(Reç. 123)**.

Gıda:

c) Yaprakları, sütlaç ve muhallebi gibi sütlü tatlılara aroma ve koku vermesi için kullanılır (41, 80).

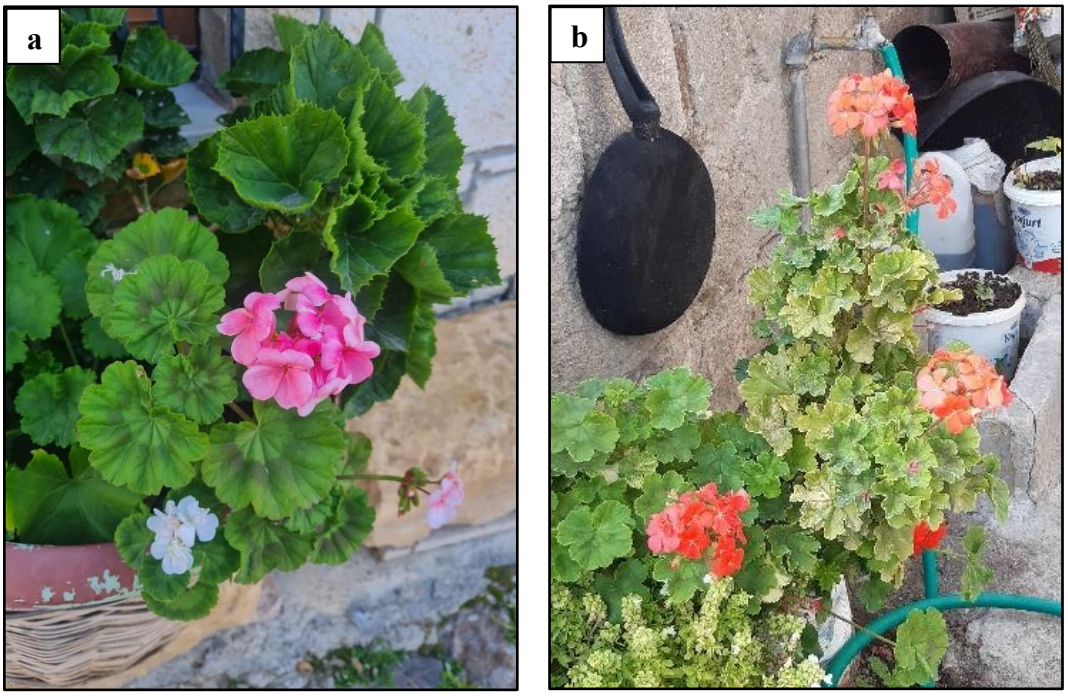
d) Yaprakları, tatlı ve turşu yapımında kullanılır. Turşu kurduktan sonra aroma ve koku vermesi yaprağı turşunun en üste konur (Midilli).

Süs:

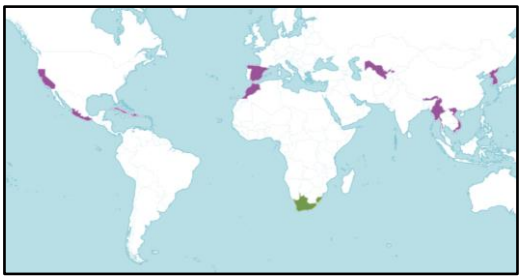
e) Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır (77).

f) Kilise ve manastırların bahçesinde süs bitkisi olarak kullanılıyor (Midilli).

4.1.156 *Pelargonium zonale* (L.) L'Hér.

Şekil 4.156: *Pelargonium zonale* (L.) L'Hér. A, b) Genel görünüm

Türkçe Adı: Sardunya **Yöresel Adı:** Mis çiçeği, kabakçiçeği	**Lokalite No:** 7, 9, 19 **Kullanım Amacı:** Yem, süs **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, tüm bitki

Yöresel kullanımları

Yem:

a) Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır (125).

Süs:

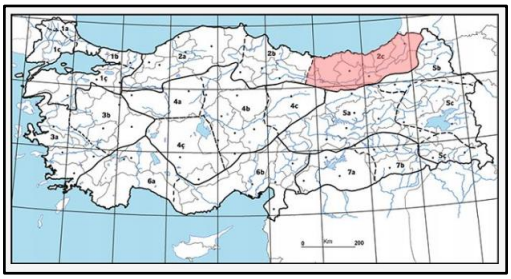
b) Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır (39, 74).

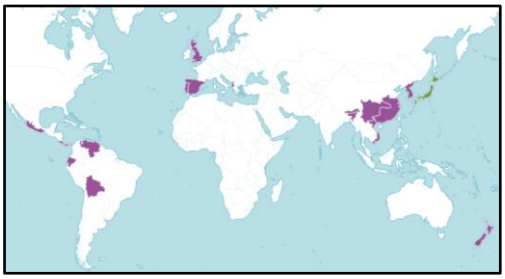
HYDRANGEACEAE

4.1.157 *Hydrangea macrophylla* (Thunb.) Ser.

Şekil 4.157: *Hydrangea macrophylla* (Thunb.) Ser.

Türkçe Adı: Ortanca **Yöresel Adı:** Ortanca	**Lokalite No:** 3 **Kullanım Amacı:** Süs **Kullanılan Kısım:** Tüm bitki

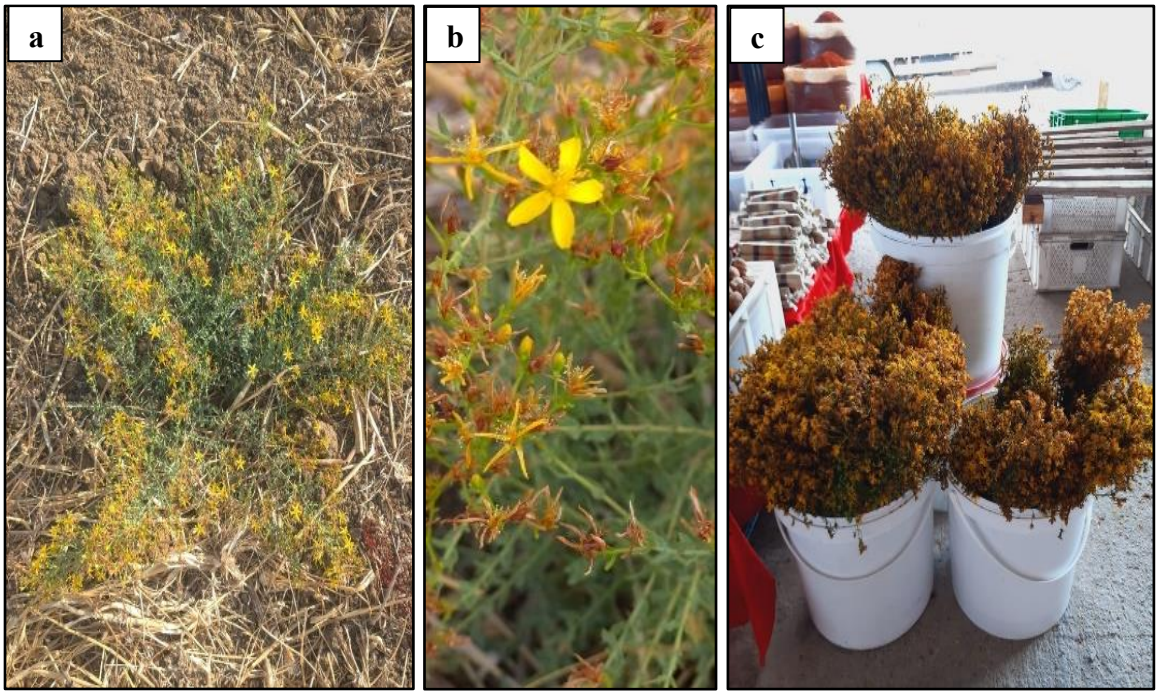
Yöresel kullanımları

Süs:

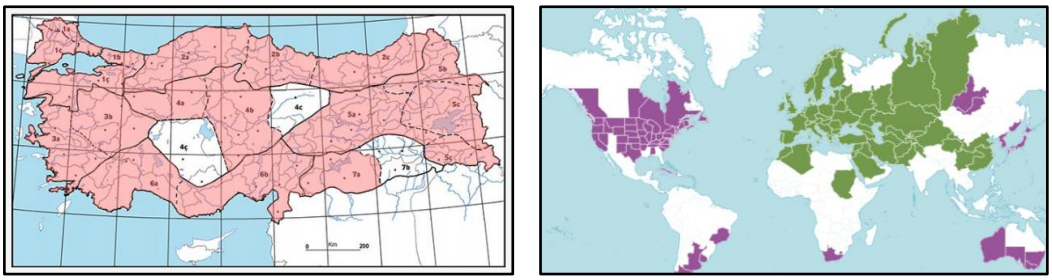
a) Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır (25).

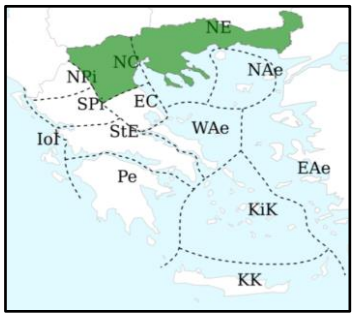
HYPERICACEAE

4.1.158 *Hypericum perforatum* L. subsp. *perforatum*

Şekil 4.158: *Hypericum perforatum* L. subsp. *perforatum* a) Genel görünüm b) Çiçek c) Pazarda satılan demetler

Türkçe Adı: Kantaron **Yöresel Adı:** Sarı kantaron, kantariya (Yugoslavya) **Lokalite No:** 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 11, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, çiçek	**Yunanca Adı:** Valsamochorto (kılıç otu) **Lokalite No:** 1, 5, 7 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, çiçek

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin çiçeklerinden hazırlanan kantaron yağı kullanılarak "kirişli kökü merhemi" yapılır. Yara ve yanıklara sürüldüğünde iyi gelir (72) – **(Reç. 1)**.

b) Bitkinin çiçeklerinin zeytinyağında bekletilmesiyle hazırlanan kantaron yağı mide ve bağırsak yaralarında, gıcık şeklinde öksürükte içilir (19, 21, 23, 45, 46, 67, 80, 81, 160, 169, 175). Kantaron yağı karın ağrısı ve ishale iyi gelir (64). Yara, yanık ve kesiklere sürülür (4, 5, 35, 54, 80, 138, 139, 140, 141, 147, 148, 153, 160, 163, 164, 169, 171, 173, 176). Egzama ve varise sürülür (145, 171) – **(Reç. 4)**.

c) Kantaron yağı hayvanlarda memeye sürülerek hem sağımı kolaylaştırmak için hem de meme yaralarında kullanılır. Hayvanlarda kanama, yaralanma, kesik, çizik, yara izi gibi durumlarda haricen sürülür (29, 55, 65, 71,72, 80). Kuzularda ağız yaralarında ağzın içine damlatılır (185).

d) Bitkinin kurutulmuş çiçeği kullanılarak hazırlanan infüzyon mide hastalıklarında ve karın ağrısında içilir (72). Prostata iyi gelir (38). İdrar yolu enfeksiyonlarında ve iltihaplarda içilir (177) – **(Reç. 5).**

e) Kantaron yağı, ağrılı olan bölgeye sürülerek masaj yapılır (7, 153, 173).

f) Kantaron yağı, balmumu, badem yağı ve ardıç yağı ile karıştırılarak hazırlanan merhem yara ve yanıklara sürülerek kullanılır (13) **– (Reç. 6)**.

g) Bitkinin toprak üstü kısımları, karabaş otu (*Lavandula stoechas* L. subsp. *stoechas*) ve melisa bitkisi (*Melissa officinalis* L. subsp. *officinalis*) karıştırılarak hazırlanan infüzyon prostat hastalığında çay olarak içilir (38) – **(Reç. 18)**.

h) Kantaron yağı, ardıç kozalağı (*Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus*), akgünlük otu (*Ferulago sylvatica* (Besser) Rchb.), karaçam (*Pinus nigra* J.F.Arnold subsp.

pallasiana (Lamb.) Holmboe) reçinesi ve balmumu kullanılarak hazırlanan merhem zor iyileşen yaralara, ameliyat izlerine, bel ve boyun fıtığına, ağrılı bölgelere sürülür (97) – **(Reç. 30)**.

i) Bitkinin çiçeklerinin zeytinyağında bekletilmesiyle hazırlanan kantaron yağı yara ve yanıklara sürülür. Mide ve bağırsak yaralarında, depresyonda içilir **(Reç. 4)**. Gölgede bekletilerek hazırlanan kantaron yağı iç hastalıkları ve iç yaralar için içilir. Güneşte bekletilerek hazırlanan yağ dış yaralarda, yanıklarda sürülerek kullanılır (Midilli).

ILLICIACEAE

4.1.159 *Illicium verum* Hook.f.

Şekil 4.159: *Illicium verum* Hook.f.

Türkçe Adı: Yıldız anason **Yöresel Adı:** Yıldız anason, anason **Lokalite No:** 21 **Kullanım Amacı:** Gıda, tıbbi **Kullanılan Kısım:** Meyve	**Yunanca Adı:** Glykaniso **Lokalite No:** 1 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Meyveleri kullanılarak hazırlanan dekoksiyon hazımsızlıkta içilir (41).

Gıda:

b) Meyveleri, Girit mübadillerinin yöresel yemeği olan ‘girit peksimeti’ yapımında kullanılır (41) – **(YT 9).**

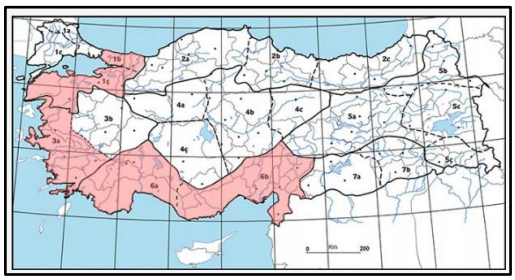
c) Meyveleri, Yunanistan’ın geleneksel içkisi olan ‘uzo’ yapımında kullanılır (Midilli).

IRIDACEAE

4.1.160 *Crocus cancellatus* Herb.

Şekil 4.160: *Crocus cancellatus* Herb.

Türkçe Adı: Gözenek **Yöresel Adı:** Çiğdem	**Lokalite No:** 25 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Soğan

Yöresel kullanımları

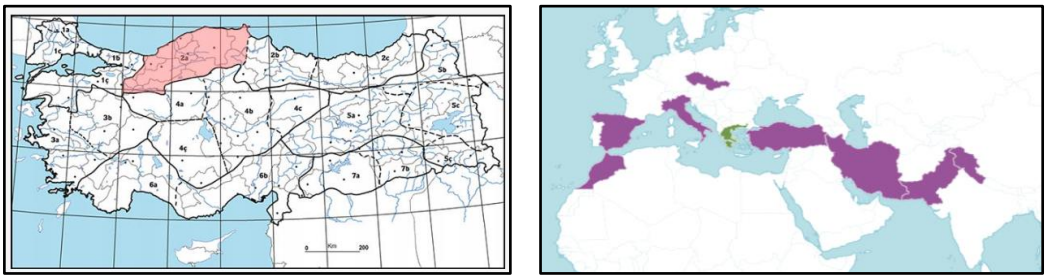
Gıda:

a) Bitkinin soğanı çiğ olarak yenir (176).

4.1.161 *Crocus sativus* L.

Şekil 4.161: *Crocus sativus* L.

Yunanca Adı: Krokos	**Lokalite No:** 5 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Çiçek (stigma)

Yöresel kullanımları

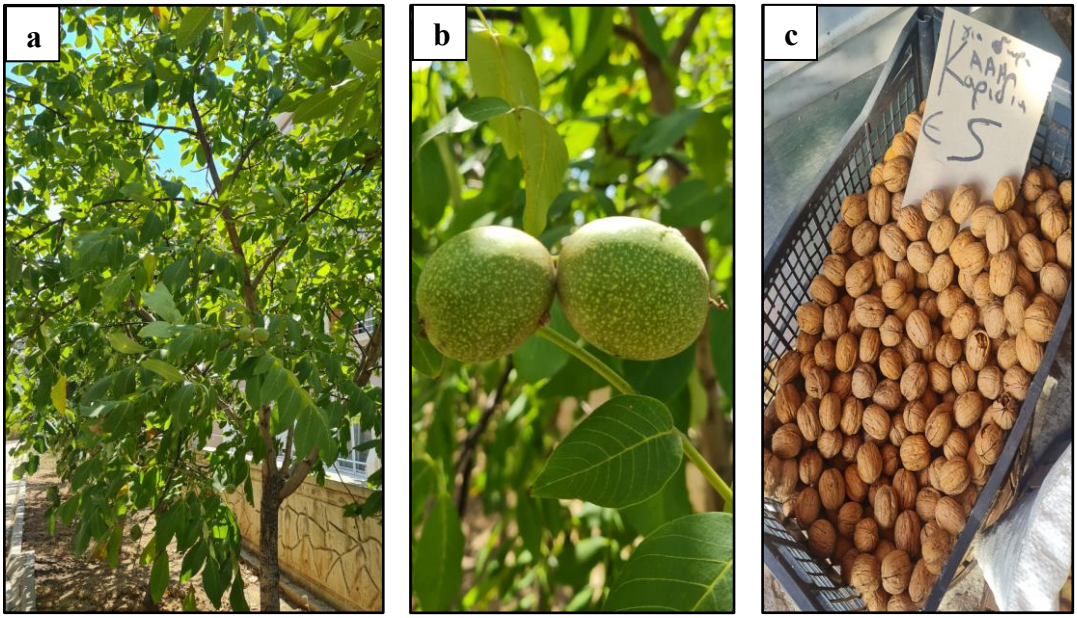
Gıda:

a) Çiçeğinin stigmaları kurutulur. İpliksi hale gelen yapılar ya bu haliyle ya da öğütülüp toz haline getirilerek balık ve tavuk yemeklerinde baharat olarak kullanılır. (Midilli).

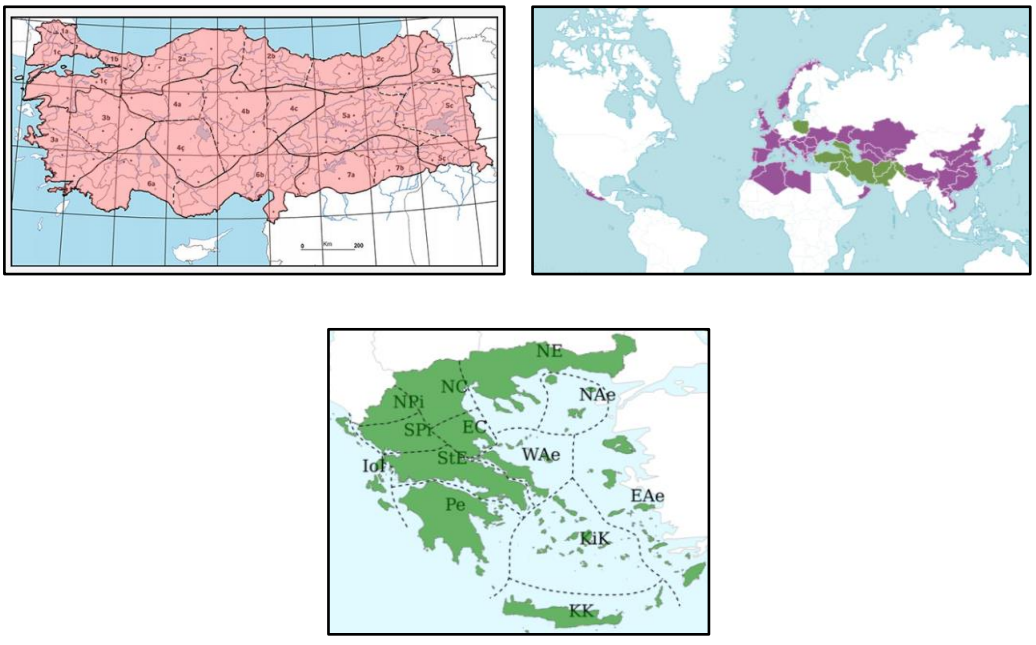
b) Çiçeği kurutulup kaynar suda infüzyonu yapılarak çay olarak içilir (Midilli).

JUGLANDACEAE

4.1.162 *Juglans regia* L.

Şekil 4.162: *Juglans regia* L. a) Genel görünüm b) Meyve c) Kuru meyve

Türkçe Adı: Ceviz **Yöresel Adı:** Koz **Lokalite No:** 2, 3, 4, 7, 8, 13, 15 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda, boya, yakacak **Kullanılan Kısım:** Yaprak, meyve, gövde, dal	**Yunanca Adı:** Karydia **Lokalite No:** 1 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Taze yaprakları kına yakıldıktan sonra bekleme aşamasında başa sarılır. Bu şekilde baş ağrılarına iyi geldiği düşünülür (19, 65).

b) Kurutulmuş yaprağından hazırlanan infüzyon, diyabet hastalarında çay olarak içilir (14) – **(Reç. 94)**.

c) Meyvesinin iç kısmındaki kelebek şeklinde zarından hazırlanan dekoksiyon öksürüğe karşı günde 1 fincan içilir (148) – **(Reç. 174)**

Gıda:

d) Meyveleri çerez olarak yenir (19).

e) Meyveleri çerez olarak yenir (Midilli).

Yakacak:

f) Gövde ve dalları yakacak olarak kullanılır (19).

Boya:

g) Meyvesinin kabuğu kök boyamada kullanılır (19, 114).

h) Bitkinin yaprakları kullanılarak kahverengi elde edilir (21).

i) Yaprakları ve meyvesinin kabuğu kınaya katılır (19, 54, 59, 65, 82).

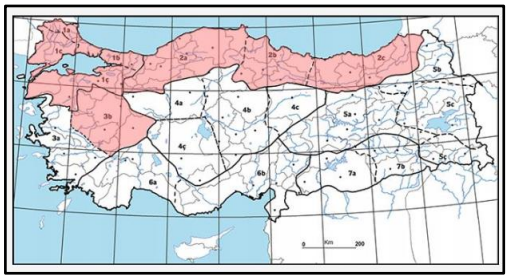
Kına tarifi: 2-3 adet ceviz yaprağı, 1 ceviz kabuğu, 1-2 dal kekik (*Thymus zygioides Griseb.*) ve fesleğen (*Ocimum basilicum L.*) birlikte bir taşım kaynatılır. Hazırlanan sıvı kına ile karıştırılarak saça uygulanır (82).

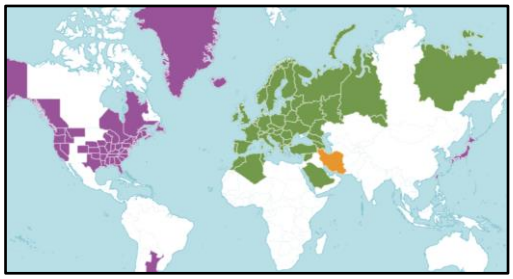
LAMIACEAE

4.1.163 *Lamium purpureum* L. var. *purpureum*

Şekil 4.163: *Lamium purpureum* L. var. *purpureum*

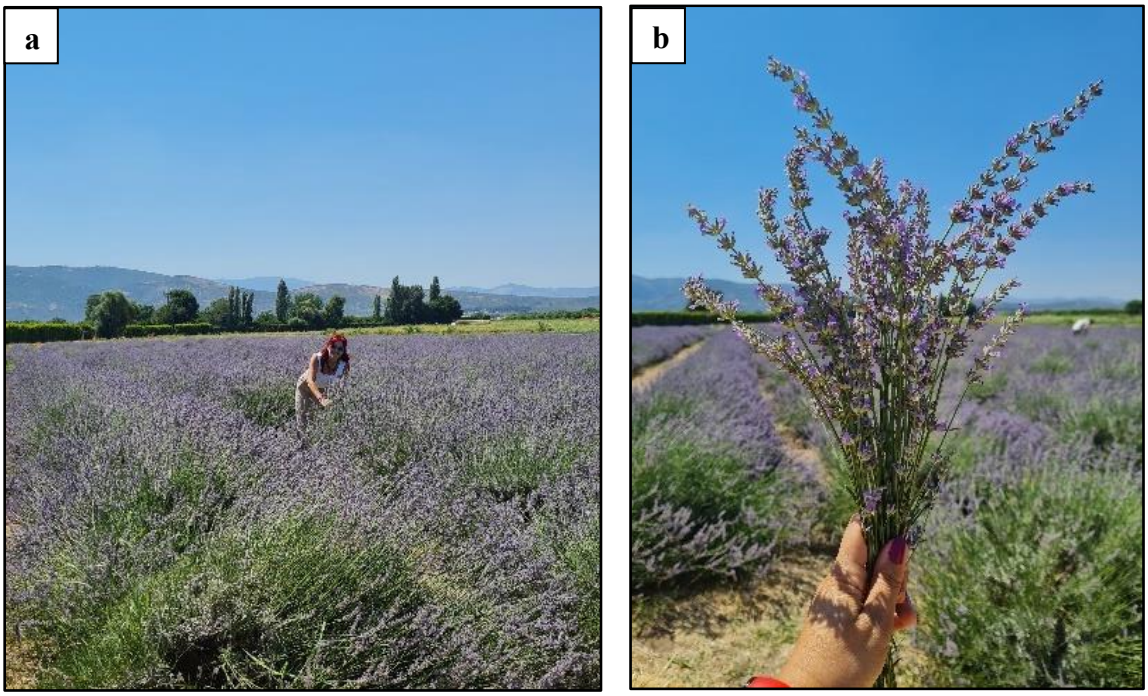
Türkçe Adı: Ballıbaba **Yöresel Adı:** Ballıbaba	**Lokalite No:** 3, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

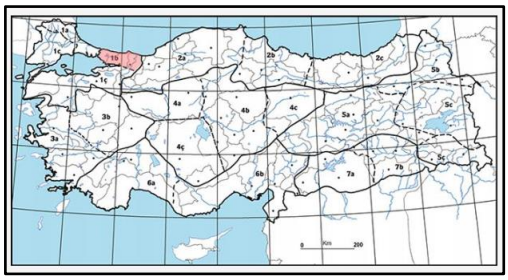
Tıbbi:

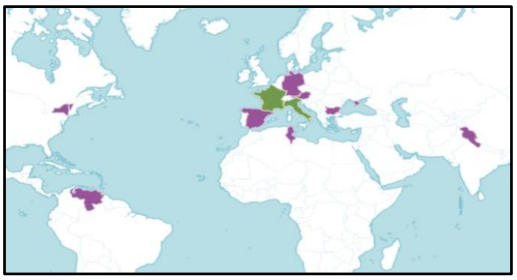
a) Toprak üstü kısımları kullanılarak hazırlanan infüzyon hemoroid ve sedef hastalığında içilir (97) – **(Reç. 34)**.

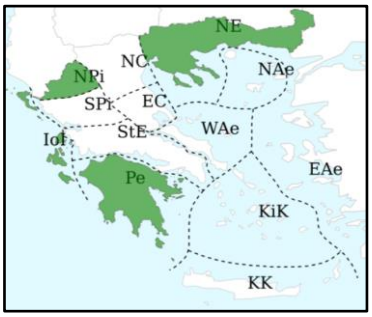
4.1.164 *Lavandula angustifolia* Mill. subsp. *angustifolia*

Şekil 4.164: *Lavandula angustifolia* Mill. subsp. *angustifolia* a,b) Genel görünüm

Türkçe Adı: Lavanta **Yöresel Adı:** Lavanta **Lokalite No:** 2, 13 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, süs, haşere kovucu **Kullanılan Kısım:** Çiçek, yaprak, tüm bitki	**Yunanca Adı:** Levanta **Lokalite No:** 4 **Kullanım Amacı:** İnanç, sabun **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, çiçek

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin yaprak ve çiçekleri kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon, pire ve kene gibi dış parazitlerde hayvanın derisine sürülür (120) – **(Reç. 136)**.

Süs:

b) Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır (14).

Haşere kovucu:

c) Bitkinin çiçekleri kaynatılarak hazırlanan su bit ve sinekleri uzaklaştırmada kullanılır (147).

İnanç:

d) Kilise ayinlerinde tütsü olarak yakılır (Midilli).

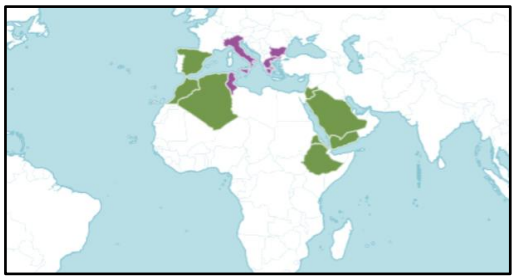
Sabun:

e) Çiçeklerinden el de edilen yağ kullanılarak sabun yapılır (Midilli).

4.1.165 *Lavandula dentata* L.

Şekil 4.165: *Lavandula dentata* L. a,b) Genel görünüm

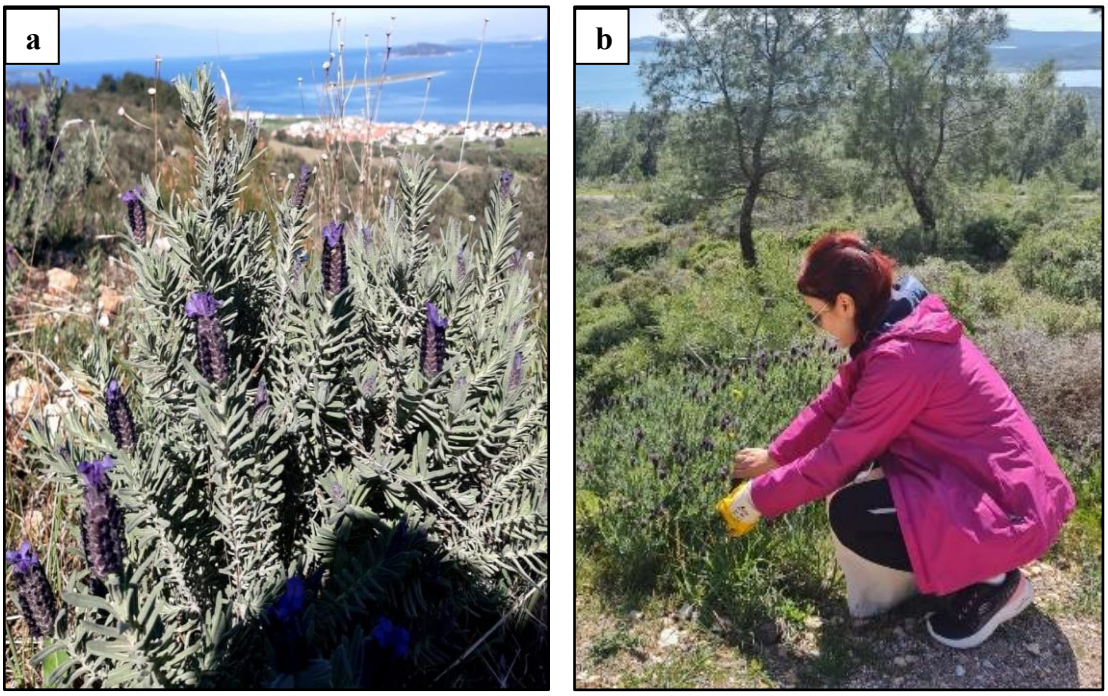
Türkçe Adı: Fransız lavantası **Yöresel Adı:** Lavantin, lavanta	**Lokalite No:** 2, 3 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Çiçek

Yöresel kullanımları:

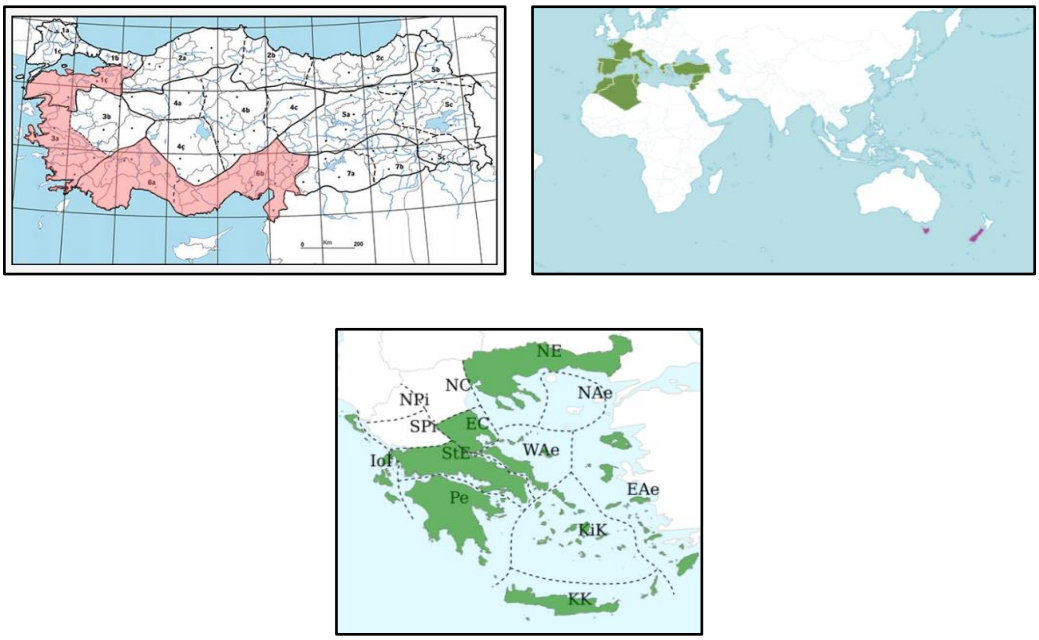
Tıbbi:

a) Çiçekleri kaynatılarak içildiğinde vücut içi antiseptik özelliği vardır (14) – **(Reç. 93)**.

4.1.166 *Lavandula stoechas* L. subsp. *stoechas*

Şekil 4.166: *Lavandula stoechas* L. subsp. *stoechas* a,b) Genel görünüm

Türkçe Adı: Karabaş **Yöresel Adı:** Karabaş otu, keşiş otu, karababa, yalancı lavanta **Lokalite No:** 1, 4, 6, 11, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, yem, arıcılık **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, yaprak, çiçek	**Yunanca Adı:** Mavro piperi **Lokalite No:** 3 **Kullanım Amacı:** Haşere kovucu, yem **Kullanılan Kısım:** Çiçek, toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin kurutulmuş yaprakları, melisa (*Melissa officinalis* L. subsp. *officinalis*) ve kantaron otları ile karıştırılarak hazırlanan infüzyon prostat hastalığında çay olarak içilir (38) – **(Reç. 18)**.

b) Bitkinin yaprakları kullanılarak hazırlanan infüzyon kabızlık, ishal, bronşit ve astım hastalıklarında içilir (145) – **(Reç. 155).**

c) Bitkinin kurutulmuş çiçekleri kullanılarak hazırlanan infüzyon bağışıklığı güçlendirmek için çay olarak içilir (62, 67). Öksürüğü keser, nezle ve gribe iyi gelir (2). Karın ağrısını geçirir (36, 90). Bağırsak hastalıklarını iyileştirir (91). Sigarayı bırakmada ve kalp hastalıklarının tedavisinde kullanılır (3, 98). Safra kesesi ve karaciğer hastalıklarında içilir (41). Çocuklarda gaz sancısında karınlarına sürülür (43). Böbrek taşını düşürür (132). Mide ağrısı ve bulantıya iyi gelir (49, 138). Migren ağrısında kullanılır (163). Bronşit ve astıma iyi gelir, bağışıklığı güçlendirir (173). Uyku bozukluğu, stres ve sıkıntıda içilir (176) – **(Reç. 58)**.

d) Bitkinin kurutulmuş toprak üstü kısımları kullanılarak hazırlanan infüzyon inek ve mandalarda şişkinlik, mide- bağırsak hastalıkları ve karın ağrısında hayvanların içme suyuna eklenir (49) – **(Reç. 58)**.

Yem:

e) Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır (107).

f) Toprak üstü kısımları keçi ve koyunlara yem olarak yedirilir (Midilli).

Arıcılık

g) Arı bitkisidir (186).

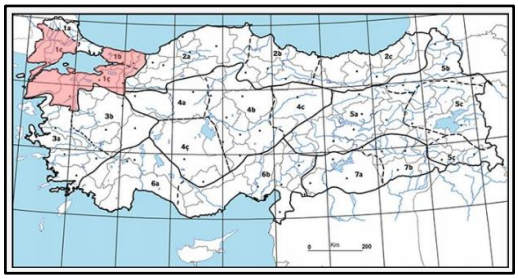
Haşere Kovucu:

h) Çiçekleri güve için giysilerin arasına ve dolap içlerine konur (Midilli).

4.1.167 *Leonurus cardiaca* L.

Şekil 4.167: *Leonurus cardiaca* L.

Türkçe Adı: Aslankuyruğu **Yöresel Adı:** Aslankuyruğu	**Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

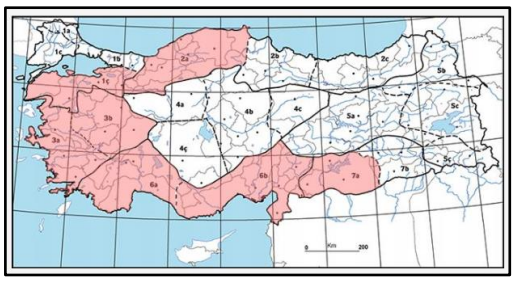
Tıbbi:

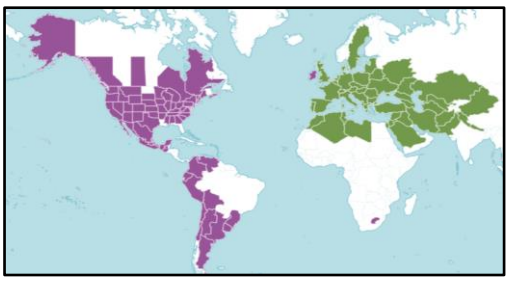
a) Bitkinin toprak üstü kısımlarından hazırlanan infüzyon sakinleştirici olarak depresyon tedavisinde kullanılır (161).

4.1.168 *Marrubium vulgare* L.

Şekil 4.168: *Marrubium vulgare* L.

Türkçe Adı: Kara derme **Yöresel Adı:** Bozotu, kaptura	**Lokalite No:** 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Çiçekli dallar

Yöresel kullanımları

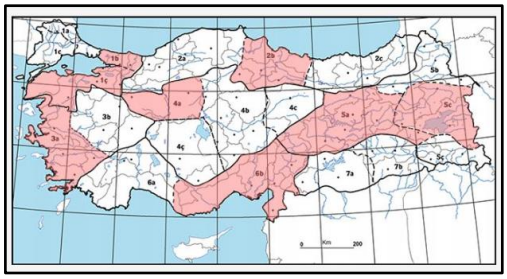
Tıbbi:

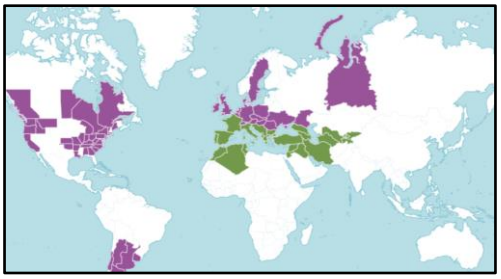
a) Bitkinin çiçekli dallarının kaynatılmasıyla hazırlanan suyu, yanık yarasını temizlemek ve dezenfekte etmek için dahilen antiseptik olarak kullanılır (133, 134) – **(Reç. 133).**

4.1.169 *Melissa officinalis* L. subsp. *officinalis*

Şekil 4.169: *Melissa officinalis* L. subsp. *officinalis*

Türkçe Adı: Oğulotu **Yöresel Adı:** Melisa, kokulu melisa	**Lokalite No:** 2, 18, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

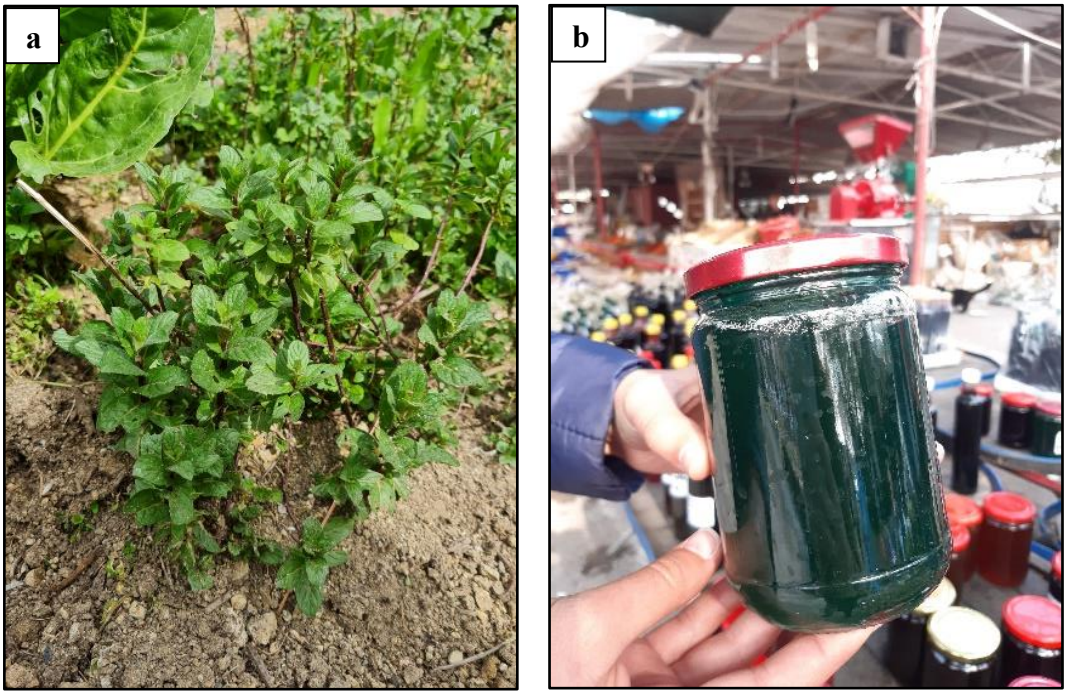
a) Bitkinin toprak üstü kısımları, karabaş otu (*Lavandula stoechas* L. subsp. *stoechas*) ve kantaron otları ile karıştırılarak hazırlanan infüzyon prostat hastalığında çay olarak içilir (38) – **(Reç. 18)**.

b) Bitkinin yaprağı kanama olan bölgeye sarılarak bağlandığında damar büzücü etkisinden dolayı kanamayı durdurur (14) – **(Reç. 96)**.

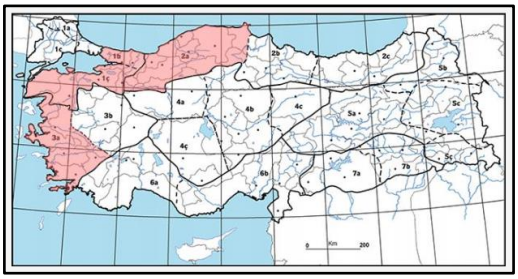
c) Bitkinin yaprakları kullanılarak hazırlanan infüzyon mide bulantısı ve baş ağrısında içilir (153). Uykusuzluğa karşı içilir (161) – **(Reç. 162)**.

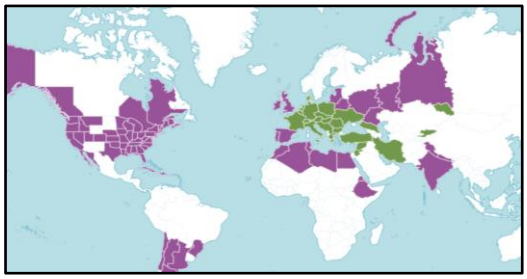
d) Bitkinin toprak üstü kısımları, ısırgan otu (t) ve çoban çökerten otu (*Tribulus terrestris* L.) ile birlikte kaynatılır. Hazırlanan infüzyon kalp hastalıklarında içilir (167) – **(Reç. 170)**.

4.1.170 *Mentha x piperita* L.

Şekil 4.170: *Mentha x piperita* L. a) Genel görünüm b) Nane pekmezi

Türkçe Adı: Nane **Yöresel Adı:** Bahçe nanesi, kara nane	**Lokalite No:** 1, 2, 4, 5, 7, 13, 17, 18, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Yaprakları ile hazırlanan karışım karına sürüldüğünde kusmayı tedavi eder (37) – **(Reç. 16)**.

b) Yapraklarının kullanıldığı ayva (*Cydonia oblonga* Mill.) bitkisinden demlenen infüzyon mide bulantısı, kusma ve ishale iyi gelir. Ateşi düşürür ve gribi geçirir (9, 48, 74, 132) – **(Reç. 23)**.

c) Yapraklarından mercanköşk yaprağı ile hazırlanan infüzyon soğuk algınlığında içilir (48) – **(Reç. 125).**

d) Yaprakları kullanılarak demlenen ve içine limon suyu sıkılarak hazırlanan çay gribe karşı içilir (2, 90, 148, 171). Mide bulantısı, kusma ve ishale iyi gelir (141, 142, 156, 174, 176) – **(Reç. 128)**.

e) Yapraklarından hazırlanan infüzyon kabızlıkta içilir (160).

f) Kurutulmuş yaprakları ineklerde enfeksiyon ve parazit hastalıklarında hayvan yemine karıştırılır (36).

Gıda:

g) Toprak üstü kısımları kurutulup ufalanarak yemeklerde baharat olarak kullanılır (89).

h) Yaprakları çiğ olarak yenir (148).

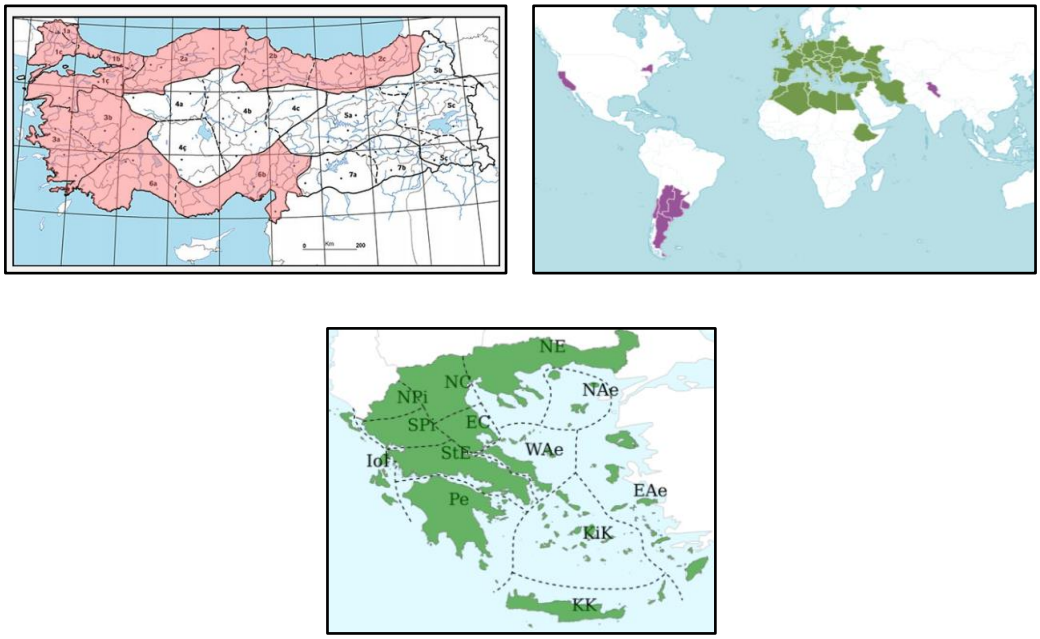
i) Toprak üstü kısımlarından ‘nane pekmezi’ yapılır (10).

j) Toprak üstü kısımlarından reçel yapılır (13).

4.1.171 *Mentha pulegium* L.

Şekil 4.171: *Mentha pulegium* L. a,b) Genel görünüm

Türkçe Adı: Yarpuz **Yöresel Adı:** Filiskin, yabani nane **Lokalite No:** 4, 9, 11, 12, 18, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları	**Yunanca Adı:** Filiskouni **Lokalite No:** 1 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin toprak üstü kısımlarının kaynatılmasıyla hazırlanan infüzyon mide ağrısı, öksürük, grip ve boğaz ağrısına iyi gelir (36, 42, 44, 68, 74, 80, 114, 116) – **(Reç. 38).**

b) Toprak üstü kısımlarından hazırlanan infüzyonun buharı bacak ağrısı, damar hastalığı olan bölgeye tutulur (182).

c) Toprak üstü kısımlarının infüzyonu haricen ineklerde eklem ağrısı olan bölgelere sürülür (44).

d) Kurutulmuş toprak üstü kısımları kullanılarak hazırlanan infüzyon soğuk algınlığı, grip, mide ve karın ağrısı, sinüzit, öksürük, bronşitte çay olarak içilir (Midilli) - – **(Reç. 38).**

Gıda:

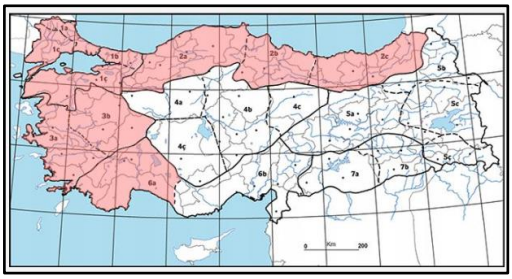
e) Toprak üstü kısımları kurutulup ufalanarak yemeklerde baharat olarak kullanılır (97).

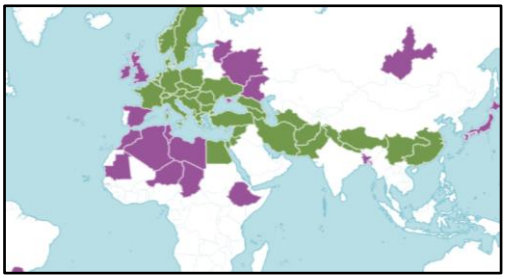
f) Toprak üstü kısımlarının kaynatılmasıyla hazırlanan infüzyon çay olarak içilir (174).

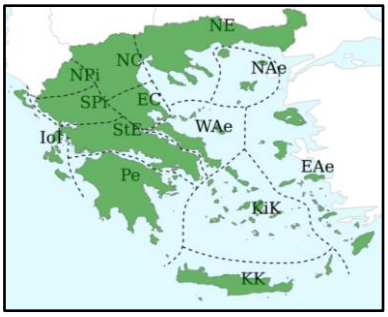
4.1.172 *Mentha spicata* L. subsp. *spicata*

Şekil 4.172: *Mentha spicata* L. subsp. *spicata*

Türkçe Adı: Eşek nanesi **Yunanca Adı:** Agriodiosmos	**Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Toprak üstü kısımları kullanılarak hazırlanan dekoksiyon soğuk algınlığı ve gripte içilir (Midilli) – **(Reç. 190)**.

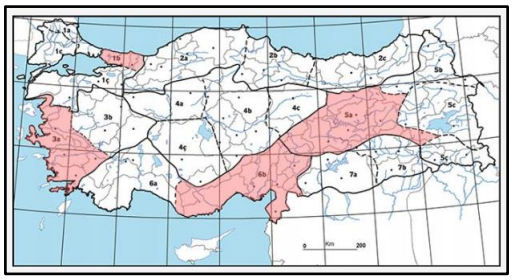
Gıda:

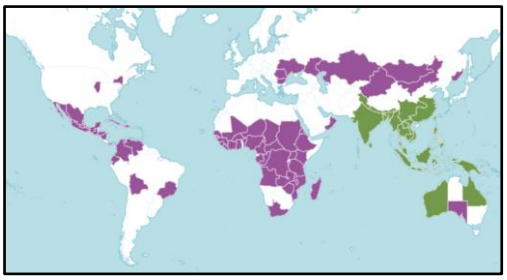
b) Toprak üstü kısımları baharat olarak kullanılır. Ayrıca limonata gibi içeceklerde süsleme yapılır (Midilli).

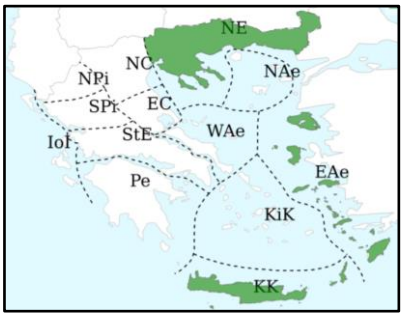
4.1.173 *Ocimum basilicum* L.

Şekil 4.173: *Ocimum basilicum* L. a,b,c) Genel görünüm

Türkçe Adı: Fesleğen **Yöresel Adı:** Reyhan, mor fesleğen **Lokalite No:** 2, 7, 9, 11, 13, 21, 22, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda, boya, süs **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, yaprak, tüm bitki	**Yunanca Adı:** Vasilikos **Lokalite No:** 1 **Kullanım Amacı:** Gıda, süs, haşere kovucu **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, tüm bitki

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Yaprakları kullanılarak hazırlanan infüzyon mide hastalıklarında içilir (174). Sakinleştirir (148) – **(Reç. 178)**.

Gıda:

b) Yapraklarından şerbet yapılır (72).

c) Toprak üstü kısımlarından reçel yapılır (13).

d) Toprak üstü kısımları kurutularak baharat olarak kullanılır (Midilli).

Boya:

e) Yaprakları kınaya katılır (59, 82).

Süs:

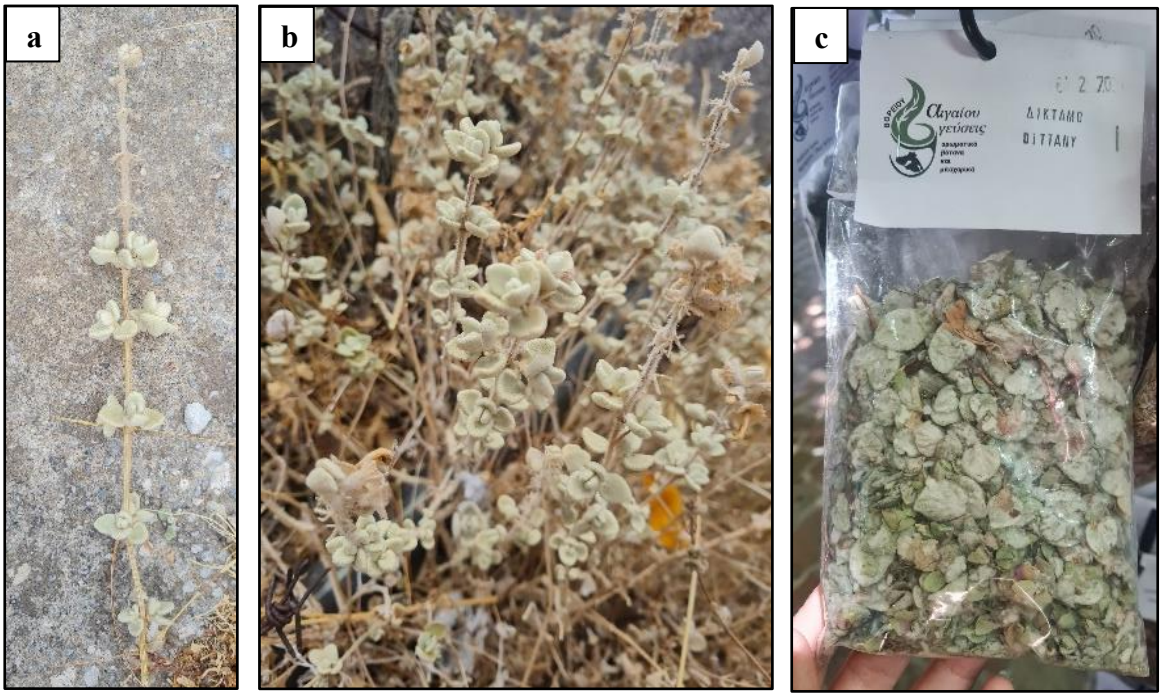
f) Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır (73).

g) Süs bitkisi olarak kullanılır (Midilli).

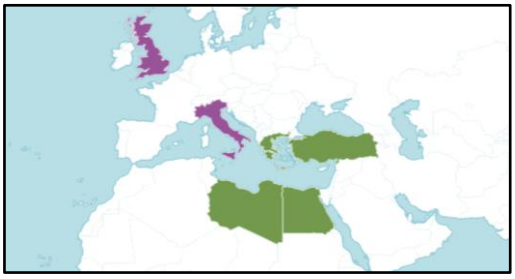
Haşere Kovucu:

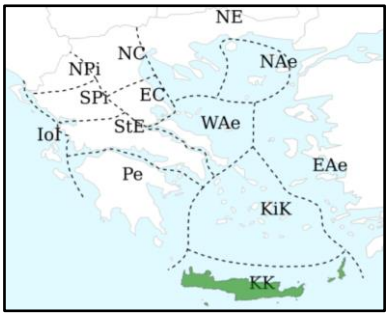
h) Bahçe ve balkonlarda sivrisinekleri uzaklaştırmak amacıyla kullanılır (Midilli).

4.1.174 *Origanum dictamnus* L.

Şekil 4.174: *Origanum dictamnus* L. a,b) Genel görünüm c) Yaprak

Türkçe Adı: Girit Kekiği **Yunanca Adı:** Diktamo	**Lokalite No:** 1, 7 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak, toprak üstü kısımları

Yunanistan’da endemik bir bitkidir.

Yöresel kullanımları

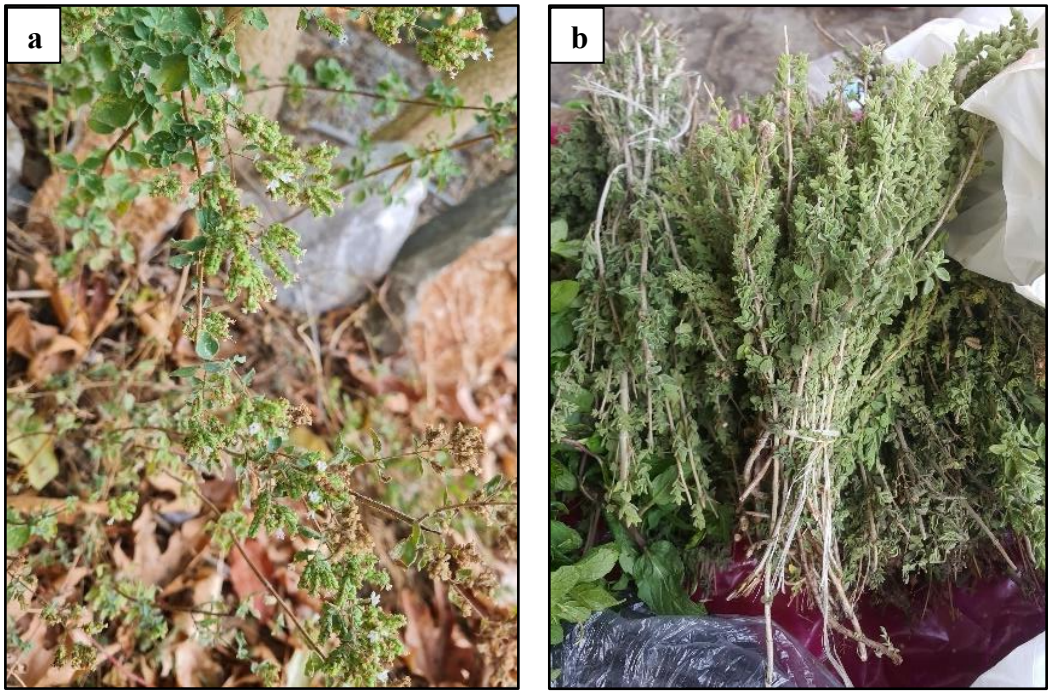
Tıbbi:

a) Toprak üstü kısımları kullanılarak hazırlanan dekoksiyon soğuk algınlığı, grip ve öksürüğe karşı çay olarak içilir (Midilli) – **(Reç. 191)**.

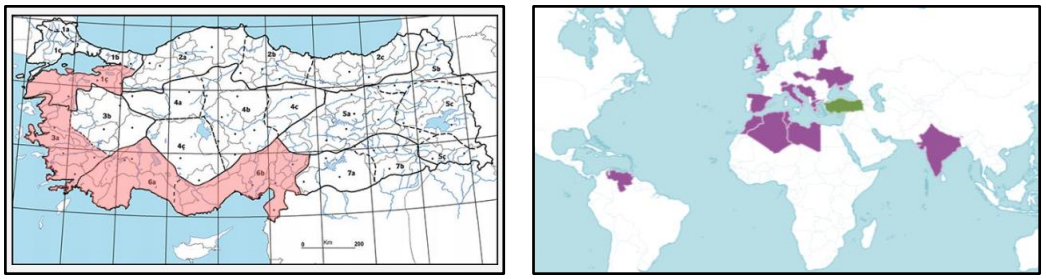
Gıda:

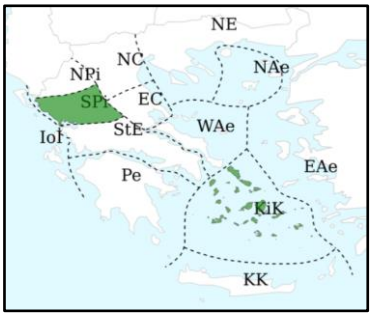
a) Yaprakları baharat olarak kullanılır (Midilli).

4.1.175 *Origanum majorana* L.

Şekil 4.175: *Origanum majorana* L. a,b) Genel görünüm

Türkçe Adı: Mercanköşk **Yöresel Adı:** Mercanköşk, kekik, macaron (Rumca) **Lokalite No:** 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 15, 17, 21 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda, yem **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, yaprak	**Yunanca Adı:** Mantzouràna **Lokalite No:** 3, 4, 9 **Kullanım Amacı:** Gıda, yem **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Ayvalık merkezde Macaron Mahallesi bulunmaktadır. Macaron kelimesinin kökü Rumcadan gelir. Türkçe karşılığı Mercanköşktür. Rivayete göre vakti zamanında bölgede bu bitkiden çok yetiştirildiği için buraya Macaron ismi verilmiştir.

Tıbbi:

a) Yapraklarından hazırlanan infüzyon karın ağrısında içilir (5, 7, 49, 59, 77, 80, 82, 84, 86, 171). Soğuk algınlığına iyi gelir (4, 16, 68). Böbrek taşını düşürür (132). Antibiyotik etkisi gösterir (2, 140). Bulantı, kusma, mide ve bağırsak hastalıklarına iyi gelir (66, 142, 155). İshal ve kabızlığa iyi gelir, bağırsakları düzenler (177) – **(Reç. 46).**

b) Bitkinin toprak üstü kısımlarının papatya (*Matricaria chamomilla* L. var. *recutita* (L.) Fiori) ile birlikte kaynatılmasıyla hazırlanan infüzyon çocuklarda ateşi düşürmek için içirilir (11) **– (Reç. 89)**.

c) Yapraklarından nane yaprağı ile hazırlanan infüzyon soğuk algınlığında içilir (48) – **(Reç. 125).**

d) Kurutulmuş toprak üstü kısımlarının kaynatılmasıyla hazırlanan çay karın ağrısı, şişkinlik ve bağırsak hastalıklarına karşı hayvanların (inek, manda) içme suyuna eklenir (120).

Gıda:

e) Yapraklarından hazırlanan infüzyon çay olarak içilir (21, 80).

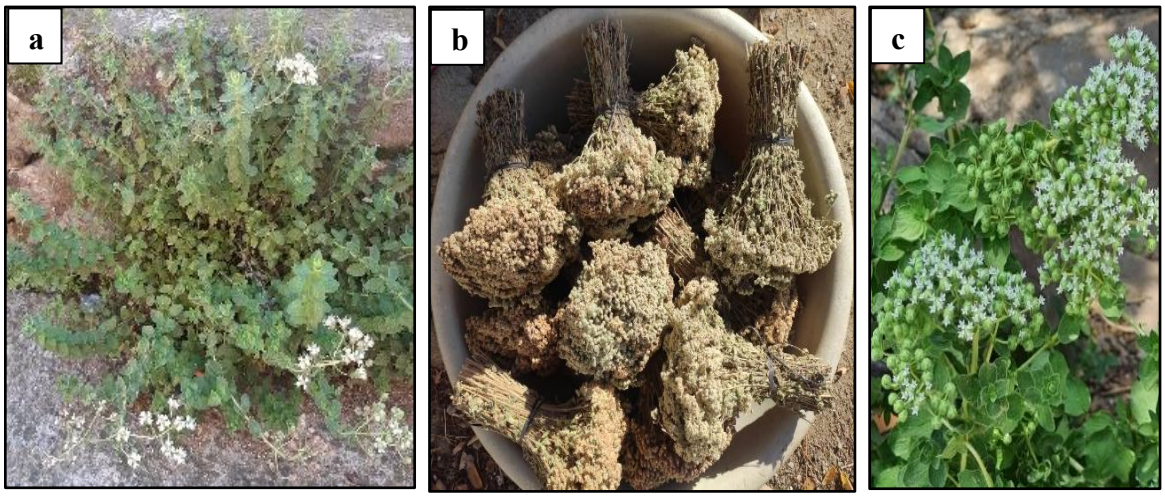
f) Toprak üstü kısımları kurutularak baharat olarak kullanılır (Midilli).

Yem:

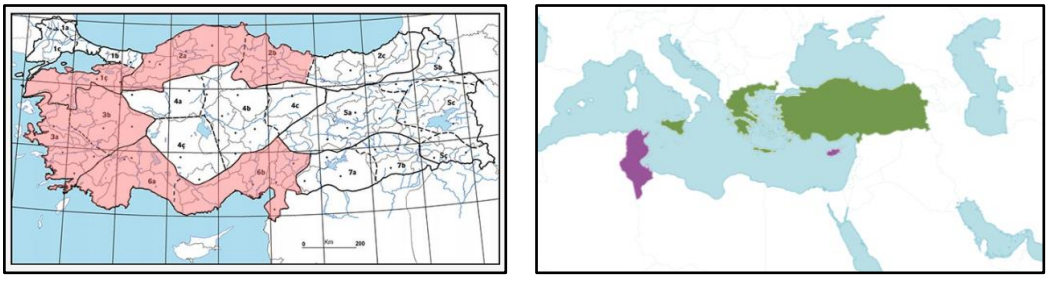
g) Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır (120).

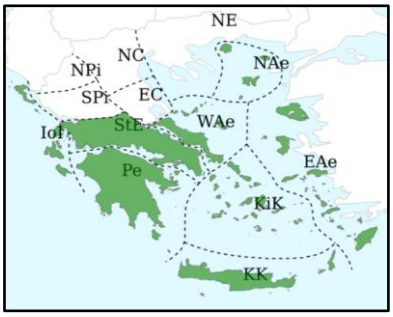
h) Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır (Midilli).

4.1.176 *Origanum onites* L.

Şekil 4.176: *Origanum onites* L. a) Genel görünüm b) Kurutulmuş toprak üstü kısım c) Çiçek

Türkçe Adı: Bilyalıkekik **Yöresel Adı:** Kekik, topkekik **Lokalite No:** 1, 2, 3, 4, 5, 8, 11, 15, 16, 17, 18, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda, yem, haşere kovucu **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, yaprak	**Yunanca Adı:** Rigani **Lokalite No:** 1, 5 **Kullanım Amacı:** Gıda, arıcılık, yem **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Toprak üstü kısımları kaynatılmasıyla hazırlanan infüzyon karın ağrısında, soğuk algınlığında ve diyabet hastalarında şeker düşürücü olarak içilir (2, 12, 90). Öksürüğe iyi gelir (62, 148, 169). Mide rahatsızlıklarında içilir (148, 174). Kronik yorgunluk ve kulak çınlamasına iyi gelir (171) – **(Reç. 127)**.

b) Bitkinin toprak üstü kısımlarının kaynatılmasıyla hazırlanan su inek ve koyunların içme suyuna karıştırılır. Besleyici, iştah açıcı, et yapıcı, şişkinlik giderici, karın ağrısı ve eklem ağrısını kesici özelliği vardır (36).

c) Yapraklarının kaynatılmasıyla hazırlanan infüzyon ağız yaralarında içilir (173).

Gıda:

d) Yaprakları baharat olarak Midilli mübadillerine özgü olan ‘ada köftesi’nin içersine konur (131) – **(YT 26).**

e) Toprak üstü kısımları kurutularak baharat olarak kullanılır (2).

f) Toprak üstü kısımlarından çay yapılır (12).

g) Toprak üstü kısımları kurutularak baharat olarak kullanılır (Midilli).

Haşere kovucu:

h) Kekik demetlerinin suda kaynatılmasıyla hazırlanan suyun içine, kurumuş incir çuvalla daldırılır. Kekikli su hem inciri yumuşatır, hem de kurtlanmasını, böcek ve güve yapmasını engeller (21, 62, 82).

i) Bitkinin toprak üstü kısımları evin içine sinek, böcek girmesin diye kapılara asılır (2).

Yem:

j) Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır (55).

k) Toprak üstü kısımları keçi ve koyun yemi olarak kullanılır (Midilli).

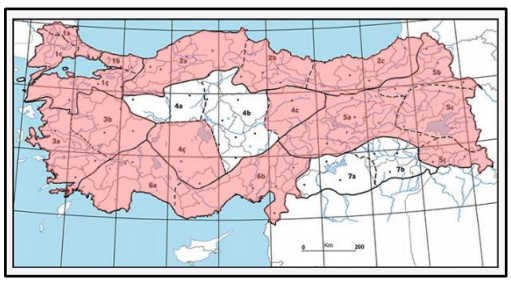
Arıcılık:

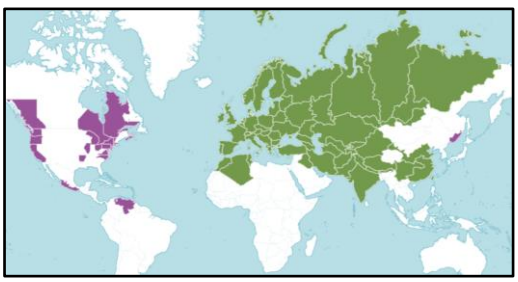
l) Arı bitkisidir (Midilli).

4.1.177 *Origanum vulgare* L. subsp. *hirtum* (Link) Ietsw.

Şekil 4.177: *Origanum vulgare* L. subsp. *hirtum* (Link) Ietsw.

Türkçe Adı: Karamercan **Yöresel Adı:** Karakekik, taş kekiği	**Lokalite No:** 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 16, 18, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Yaprakları ile hazırlanan karışım karına sürüldüğünde kusmayı tedavi eder (37) – **(Reç. 16)**.

b) Bitkinin toprak üstü kısımları ile hazırlanan infüzyon karın ve mide ağrısında içilir (21, 50, 55, 58, 61, 77, 139). Tansiyon ve diyabet hastalarında şekeri düşürür (4, 5, 11). Nezle ve gribi iyileştirir (21, 90, 141). Baş ve diş ağrısında kullanılır (138). – **(Reç. 52)**.

c) Bitkinin yapraklarının kaynatılması esnasında oluşan buharı nefes açıcı olarak solunur (98).

d) Bitkinin toprak üstü kısımları yakılarak evde mikrop kırıcı olarak tütsüsü yapılır (98).

e) Toprak üstü kısımlarının zeytinyağında bekletilmesiyle hazırlanan kekik yağı mide ağrısında içilir. Yara ve çatlaklara sürülür. Koyunlarda ve ineklerde ayak ve meme yaralarında kullanılır (80) - **(Reç. 3)**.

f) Yaprakları, ardıç ve kızılçam reçinesi ile kaynatılarak çay hazırlanır. İneğin boynuzu kesilip huni gibi ağzına yerleştirerek bu çay hayvana içirildiğinde öksürüğü keser ve akciğer hastalıklarını iyileştirir. Hazırlanan bu suyla hayvana banyo yaptırılarak yarası tedavi edilir (114, 116) – **(Reç. 36)**.

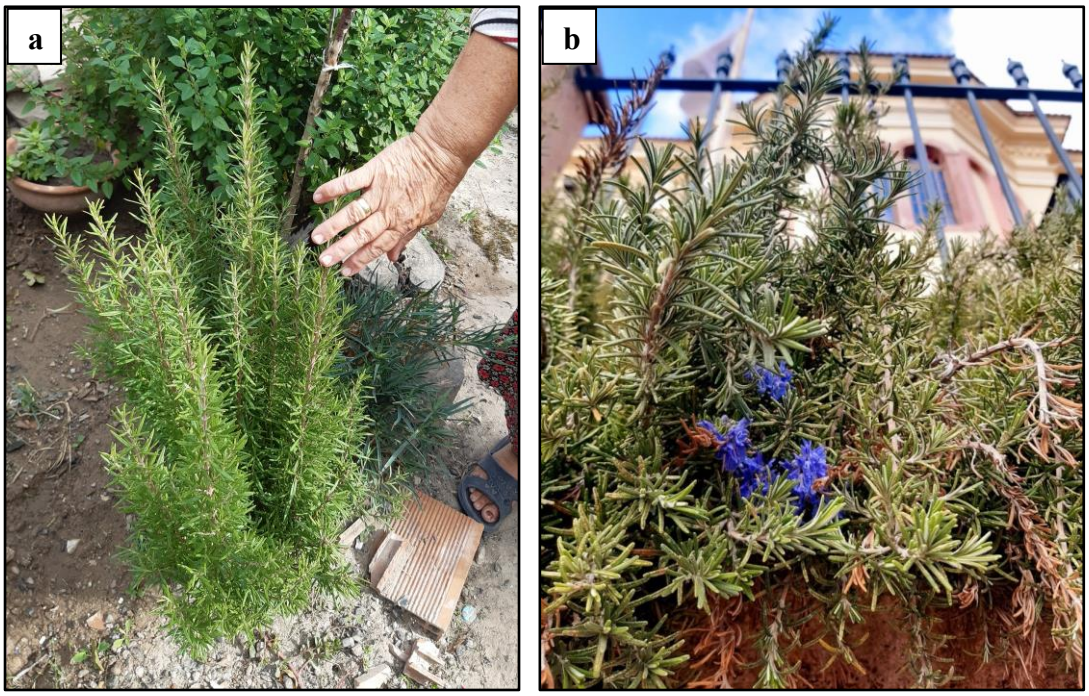
g) Kurutulmuş toprak üstü kısımlarının kaynatılmasıyla hazırlanan bitki çayı inek ve koyunlarda ağızdaki yaralı bölgelere sürülür (90) – **(Reç. 109)**.

Gıda:

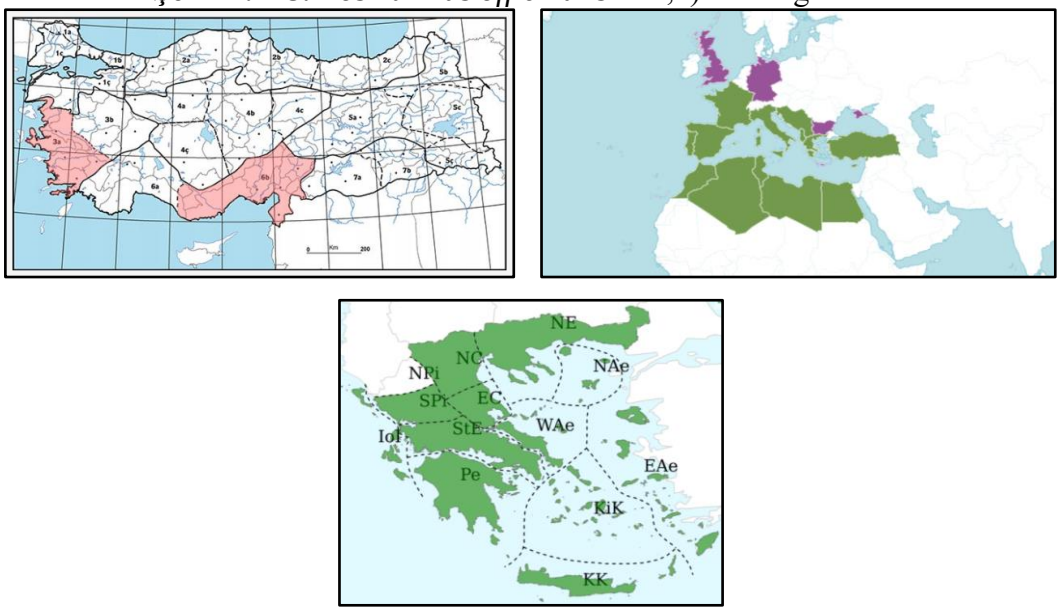
h) Bitkinin kurutulmuş yaprakları baharat olarak yemeklerde kullanılır (47, 55, 58, 76, 80, 81, 141).

i) Toprak üstü kısımlarından çay yapılır (47, 80, 175).

4.1.178 *Rosmarinus officinalis* L.

Şekil 4.178: *Rosmarinus officinalis* L. a,b) Genel görünüm

Türkçe Adı: Biberiye **Yöresel Adı:** Zeytin çiçeği, çam çiçeği **Lokalite No:** 2, 4, 11, 12, 16, 17, 18, 21 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda, süs **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, yaprak, tüm bitki	**Yunanca Adı:** Dendrolivano **Lokalite No:** 6, 9 **Kullanım Amacı:** Gıda, süs **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, tüm bitki

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Yapraklarından hazırlanan infüzyon çay olarak içildiğinde karın ağrısını geçirir (36, 61, 80, 82, 90). Regl dönemi ağrılarına iyi gelir (13) – **(Reç. 47)**.

b) Bitkinin toprak üstü kısımları ve zeytin yaprağı karıştırılarak hazırlanan infüzyon diyabet hastalığında çay olarak içilir (62) – **(Reç. 132)**.

c) Toprak üstü kısımları kullanılarak hazırlanan infüzyon bağışıklığı güçlendirmede içilir (156).

Gıda:

d) Yaprakları aroma versin diye demlenen siyah çaya (*Camellia sinensis* (L.) Kuntze var. *sinensis)* konur (83).

e) Toprak üstü kısımları kurutularak yemeklerde baharat olarak kullanılır (70, 145).

f) Yapraklarından hazırlanan infüzyon çay olarak içilir (80).

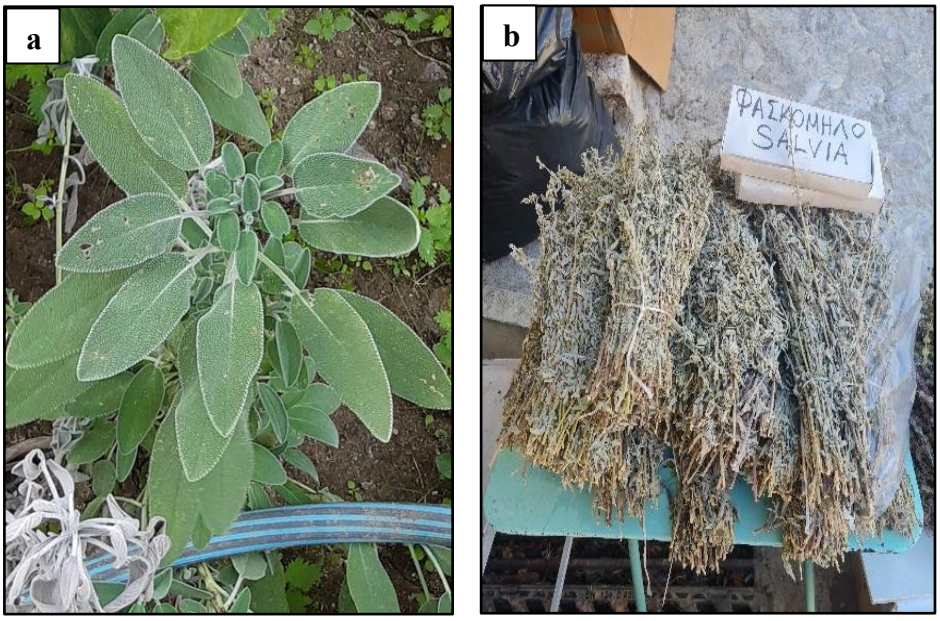
g) Toprak üstü kısımları kurutularak baharat olarak kullanılır (Midilli).

Süs:

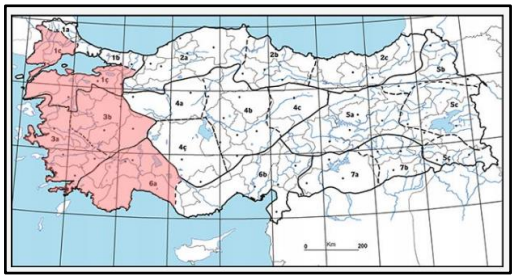
h) Bahçelere süs bitkisi olarak ekilir (70).

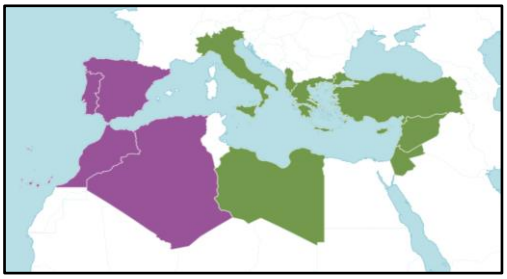
i) Kilise ve manastırların bahçesinde süs bitkisi olarak bulunur (Midilli).

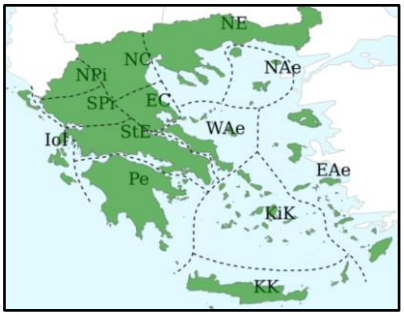
4.1.179 *Salvia fruticosa* Mill.

Şekil 4.179: *Salvia fruticosa* Mill. a) Genel görünüm b) Kurutulmuş toprak üstü kısımları

Türkçe Adı: Adaçayı **Yöresel Adı:** Acı elma otu, dişotu, şapla **Lokalite No:** 1, 3, 4, 5, 8, 9, 11, 12, 16, 17, 18, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda, boya, yem, inanç **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, yaprak	**Yunanca Adı:** Faskomilo **Lokalite No:** 1, 3, 5, 7 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin taze yaprakları kullanılarak hazırlanan merhem inek ve koyun gibi hayvanların yaralanmalarında yaralı bölgeye sürülerek bir süre bekletildiğinde yara iyileşir (124) – **(Reç. 41).**

b) Yapraklarından hazırlanan infüzyon soğuk algınlığı, bronşit ve grip tedavisi için içilir (20, 21, 26, 36, 54, 69, 80, 82, 90, 138, 141, 142, 143, 155, 165, 171, 174) – **(Reç. 60).**

c) Yapraklarından hazırlanan infüzyon karın ağrısı ve balgamlı öksürükte içilir (60).

d) Yapraklarından hazırlanan infüzyon idrar söktürür (145).

e) Yapraklarından hazırlanan infüzyon diyabet hastalarında kan şekerini düşürür (139).

f) Yapraklarından hazırlanan infüzyon regl sancısı ve hazımsızlıkta içilir (153).

g) Yapraklarından reçel yapılır ve farenjitte yenir (184).

h) Yapraklarından hazırlanan infüzyon boğaz ağrısı, soğuk algınlığı ve gripte çay olarak içilir (Midilli) – **(Reç. 60)**.

Gıda:

i) Yaprakları kurutulup baharat olarak kullanılır (184).

j) Yapraklarından reçel yapılır (184).

k) Yaprakları, aroma vermesi için özellikle et yemeklerinde kullanılır (Midilli).

Boya:

l) Bitkinin kurutulmuş yaprakları kaynatılarak sarı ve yeşil renk boya elde edilir (85).

m) Toprak üstü kısımları kök boyamada kullanılır (55).

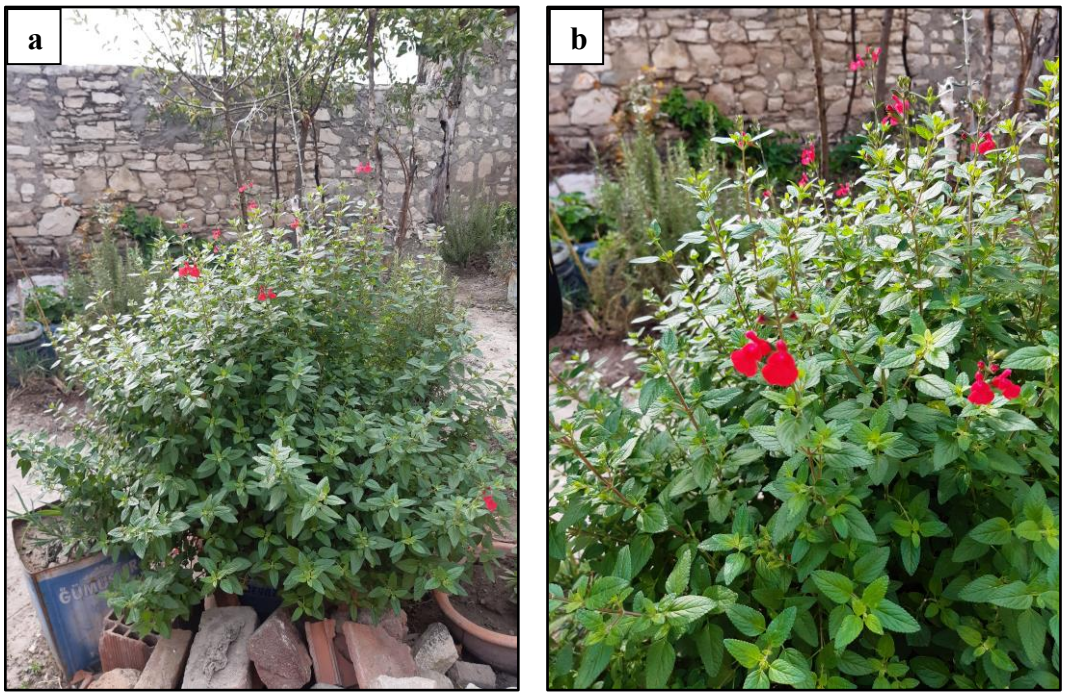
Yem:

n) Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır (113).

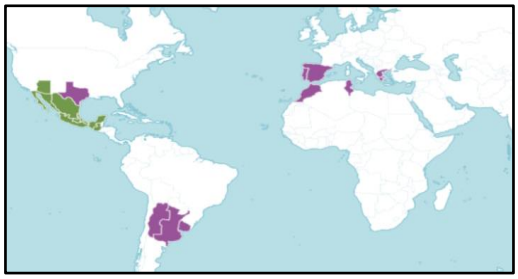
İnanç:

o) Toprak üstü kısımları hıdrellez ritüeli olarak dilek tutulup kapının girişine asılır (75).

4.1.180 *Salvia microphylla* Kunth

Şekil 4.180: *Salvia microphylla* Kunth a,b) Genel görünüm

Türkçe Adı: Süs adaçayı **Yöresel Adı:** Süs adaçayı	**Lokalite No:** 11 **Kullanım Amacı:** Süs **Kullanılan Kısım:** Tüm bitki

Yöresel kullanımları

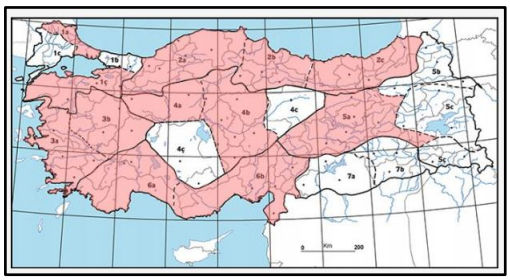
Süs:

a) Bahçelerde süs olarak kullanılır (71, 72).

4.1.181 *Salvia tomentosa* Mill.

Şekil 4.181: *Salvia tomentosa* Mill.

Türkçe Adı: Şalba **Yöresel Adı:** Şablo	**Lokalite No:** 12, 17 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

Gıda:

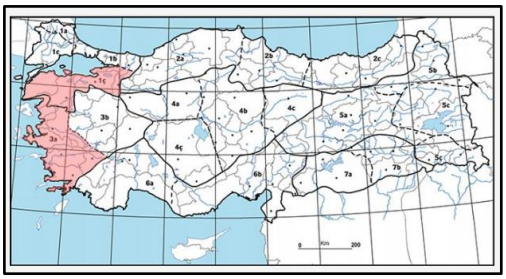
a) Yapraklarından hazırlanan infüzyon çay olarak içilir (88, 89).

b) Taze yaprakları toplanarak haşlanır. Haşlanan yapraklar hazırlanan iç harcına sarılarak sarma yapılır (80).

4.1.182 *Sideritis athoa* Papan. & Kokkini

Şekil 4.182: *Sideritis athoa* Papan. & Kokkini

Türkçe Adı: Kedikuyruğuçayı **Yöresel Adı:** Dağ adaçayı, madara çayı	**Lokalite No:** 4, 12, 17 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, filizleri

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Toprak üstü kısımları kullanılarak hazırlanan infüzyon mide ağrılarında içilir (114, 116). Eklem ağrılarını geçirir (55). Nezle, grip ve karın ağrısına iyi gelir (4, 5, 34) – **(Reç. 37).**

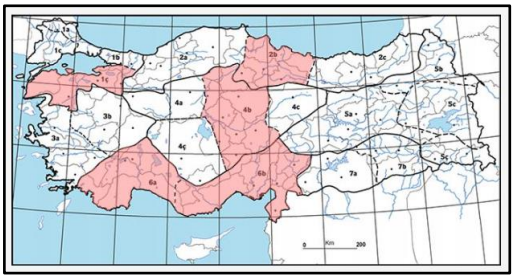
Gıda:

b) Bitkinin uç filizleri kaynatılarak çay olarak içilir (80, 86).

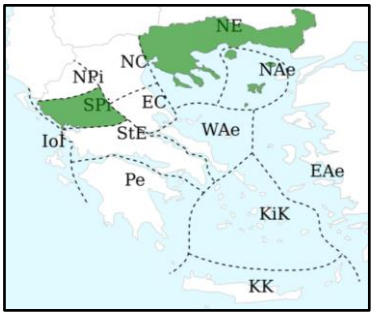
4.1.183 *Sideritis perfoliata* L.

Şekil 4.183: *Sideritis perfoliata* L. a) Genel görünüm b) Filizlerinden demlenen çay

Türkçe Adı: Fincançayı	**Yunanca Adı:** Tsai
Yöresel Adı: Dağçayı, yaylaçayı	**Lokalite No:** 1, 5
Lokalite No: 3, 8	**Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda
Kullanım Amacı: Tıbbi, gıda	**Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları
Kullanılan Kısım: Yaprak, filizler	

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Yapraklarından hazırlanan infüzyon eklem ağrılarını geçirir (55). Nezle, grip ve karın ağrısına iyi gelir. Bağışıklığı güçlendirir (4, 5, 34) - **(Reç. 66)**.

b) Toprak üstü kısımları kullanılarak hazırlanan infüzyon bal ile karıştırılarak boğaz ağrısı, soğuk algınlığında içilir (Midilli).

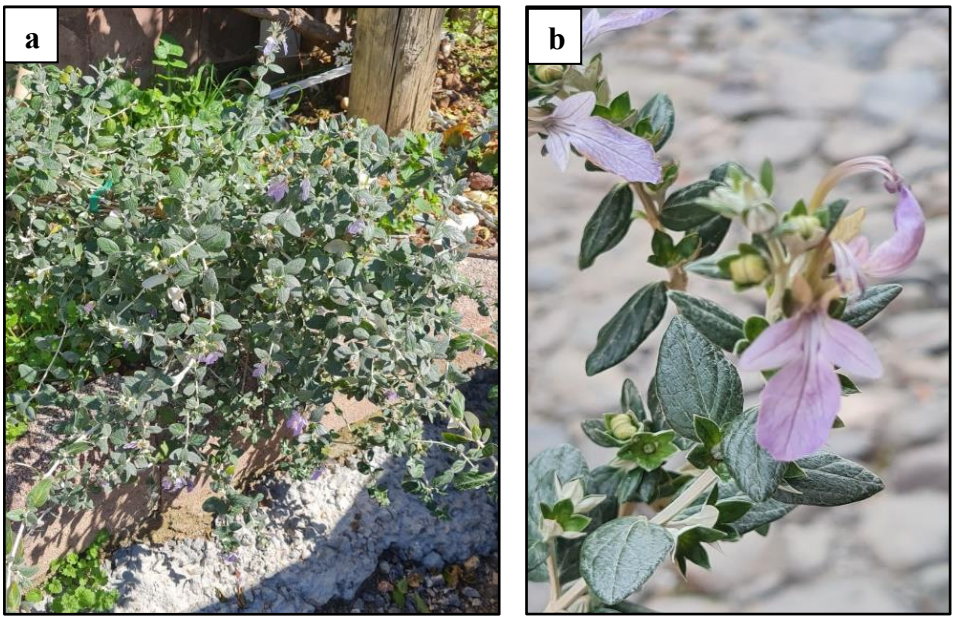
Gıda:

c) Bitkinin uç filizleri kaynatılarak çay olarak içilir (20).

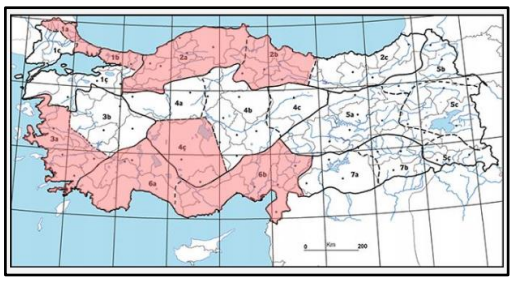
d) Toprak üstü kısımları kaynatılarak çay olarak içilir (Midilli).

e) Toprak üstü kısımları kurutulup yemeklerde aroma verici olarak kullanılır (Midilli).

4.1.184 *Teucrium chamaedrys* L. subsp. *chamaedrys*

Şekil 4.184: *Teucrium chamaedrys* L. subsp. *chamaedrys* a) Genel görünüm b) Yaprak

Türkçe Adı: Kısamahmut **Yöresel Adı:** Kısamahmut	**Lokalite No:** 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

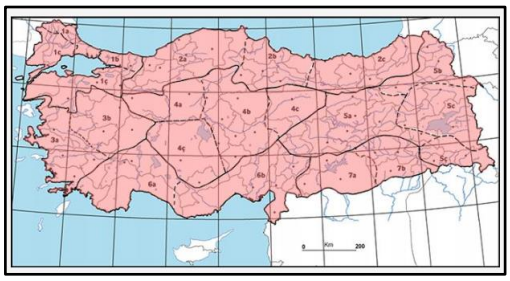
Tıbbi:

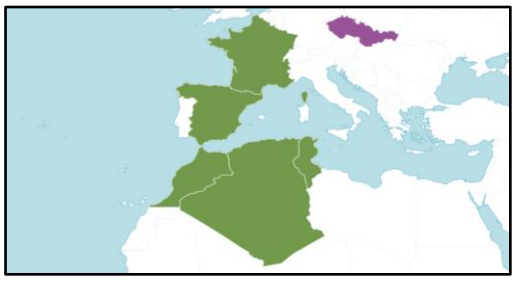
a) Bitkinin toprak üstü kısımları toplanarak hazırlanan dekoksiyon mayasıl ve egzamada içilir (167) – **(Reç. 169)**.

4.1.185 *Teucrium polium* L. subsp. *polium*

Şekil 4.185: *Teucrium polium* L. subsp. *polium*

Türkçe Adı: Acıyavşan **Yöresel Adı:** Acıyavşan, ayva, peryavşan	**Lokalite No:** 2, 13, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, çiçek

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

b) Bitkinin kurutulmuş toprak üstü kısımlarının kaynatılmasıyla hazırlanan dekoksiyon, hazımsızlık, mide-bağırsak hastalıklarında ineklerin içme sularına eklenir. Haricen yaralara sürülür (112) – **(Reç. 137)**.

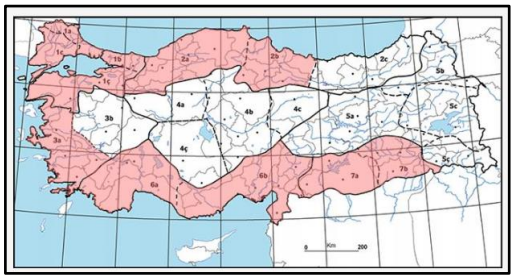
c) Bitkinin çiçeklerinden hazırlanan infüzyon bağırsak hastalıklarında ve karın ağrısında içilir (159, 176) – **(Reç. 166).**

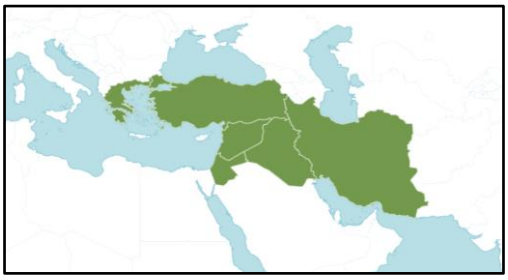
d) Çiçekleri kullanılarak hazırlanan infüzyon bağışıklık güçlendirmesi için çay olarak içilir ve bu suyla yüksek ateşte el, yüz yıkanır (163).

4.1.186 *Thymbra spicata* L. subsp. *spicata*

Şekil 4.186: *Thymbra spicata* L. subsp. *spicata* a,b) Kurutulmuş yapraklar

Türkçe Adı: Zahter **Yöresel Adı:** Yabankekiği	**Lokalite No:** 18 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, yaprak

Yöresel kullanımları

Gıda:

a) Toprak üstü kısımları kaynatılarak çay olarak içilir (35).

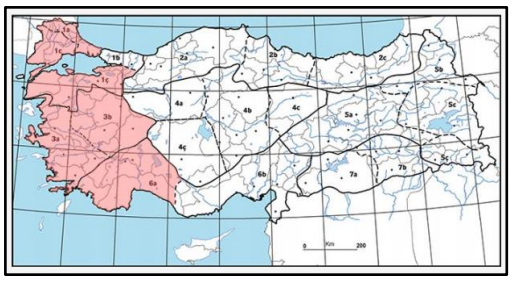
b) Kurutulmuş toprak üstü kısımları yemeklerde baharat olarak kullanılır.

c) Yapraklarından salata yapılır.

4.1.187 *Thymus zygioides* Griseb.

Şekil 4.187: *Thymus zygioides* Griseb.

Türkçe Adı: Bodurkekiği **Yöresel Adı:** Dağ kekiği, akıllı kekik, limon kekiği	**Lokalite No:** 4, 6, 7, 11, 17, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda, boya, kozmetik **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, yaprak, çiçek

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Yaprakları kullanılarak hazırlanan infüzyon soğuk algınlığında içilir (68, 176) – **(Reç. 114).**

Gıda:

b) Toprak üstü kısımları zeytinyağı ile karıştırılarak kahvaltılık sos yapımında kullanılır (67).

c) Toprak üstü kısımları kurutularak baharat olarak kullanılır (68).

Boya:

d) Yaprakları kınaya katılır (59, 82).

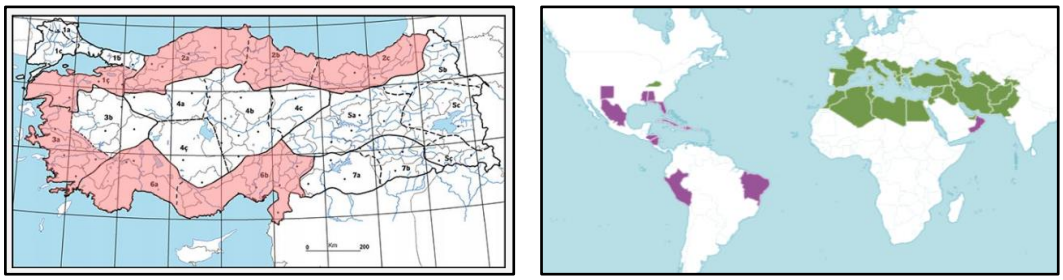
Kozmetik:

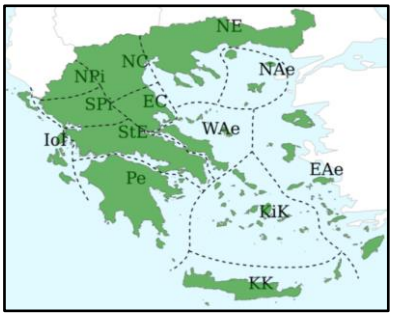
e) Eskiden kadınlar güzel kokmak için kulaklarının arkasına bitkinin çiçekli bir dalını takarlarmış (48).

4.1.188 *Vitex agnus-castus* L.

Şekil 4.188: *Vitex agnus-castus* L. a) Genel görünüm b) Çiçek

Türkçe Adı: Hayıt **Yöresel Adı:** Ayıt **Lokalite No:** 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 16, 17, 19, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, yem, oyun, el sanatları, arıcılık, haşere kovucu **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, yaprak, tohum, gövde, dal	**Yunanca Adı:** Ochi **Lokalite No:** 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, el sanatları, süs, arıcılık, yem **Kullanılan Kısım:** Çiçek, dal, tüm bitki

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Dövülmüş hayıt tohumu ve kuru soğan ile hazırlanan karışım karın bölgesine bezle sarılarak ateş düşürücü olarak kullanılır (19) - **(Reç. 7).**

b) Bitkinin güneş gören taraftaki tohumları toplanarak dekoksiyon hazırlanır. Karın ağrısında çay olarak içilir (82). Böbrek taşını düşürmek için içilir (57, 76). Regl dönemi ağrılarına iyi gelir (55). Bağışıklık sistemini güçlendirir (46). Kemik erimesine iyi gelir (171) - **(Reç. 44)**.

c) Tohumlarının kaynatılmasıyla hazırlanan dekoksiyon, ishal olan ineklerin içme sularına eklenir ya da şıringayla içirilir (19, 181).

d) Bitkinin taze toplanmış yaprakları, karın ağrısında karın bölgesine bir bezle sarılarak bağlanır (21).

e) Çiçekleri kullanılarak hazırlanan karışım ağrıyan karnın üzerine sürülerek 1 gece bekletilir (Midilli) – **(Reç. 189).**

El sanatları:

f) Taze dalları sepet ve küfe yapımında kullanılır. Sepetin koyu kahve renkli ağız, taban ve sap kısımları hayıttan yapılır (17, 51, 58, 82, 96, 114).
g) Gövdesinden baston yapılır (47, 55, 75, 76, 114).
h) Dalları sepet yapılında kullanılır (Midilli).

Oyun:

i) Bitkinin dallarından çelik-çomak oyununda çelik yapılarak oynanır (50).
j) Dallarından, ucu çatal şeklinde sapan yapılırmış (50).
k) Dalları kullanılarak 'zımba oyunu' oynanırmış. Dalları inceltilerek çomak yapılır. Çomaklar çamura atılır ve kim kimin çomağını çamurdan çıkarırsa o kazanır (53).

Yem:

l) Toprak üstü kısımları koyun ve keçi yemi olarak kullanılır (51).
m) Toprak üstü kısımları koyun ve keçi yemi olarak kullanılır (Midilli).

Arıcılık:

n) Arı bitkisidir (16, 50, 86, 116, 186).
o) Arı bitkisidir (Midilli).

Haşere kovucu:

p) Yaprakları kaynatılıp süzülerek hazırlanan su tütün bitkisi zararlılarına karşı 'tütün zehri' olarak kullanılır (59).

Süs:

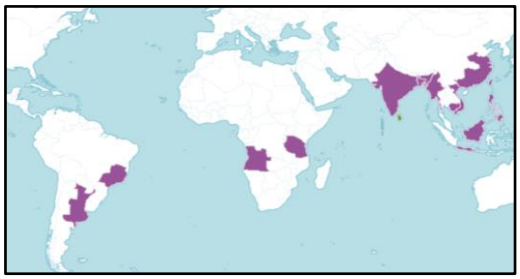
q) Kilise ve manastırların bahçelerinde süs bitkisi olarak kullanılır (Midilli).

LAURACEAE

4.1.189 *Cinnamomum verum* J.Presl

Şekil 4.189: *Cinnamomum verum* J.Presl

Türkçe Adı: Tarçın **Yöresel Adı:** Tarçın **Lokalite No:** 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Gövde	**Yunanca Adı:** Kanela **Lokalite No:** 1 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Gövde

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin gövdesinin kabukları kullanılarak hazırlanan dekoksiyon diyabet hastalığında çay olarak içilir (118).

b) Gövdesinin kabuklarından hazırlanan, Ayvalık'ta 'kaynar' denilen içecek anne sütünü arttırmak için çay olarak içilir (118) – **(Reç. 187)**.

c) Gövdesinin kabuklarından hazırlanan, Midilli'de 'kaynari' denilen içecek boğaz ağrısı ve soğuk algınlığında şifa amaçlı olarak içilir (Midilli) – **(Reç. 187)**.

Gıda:

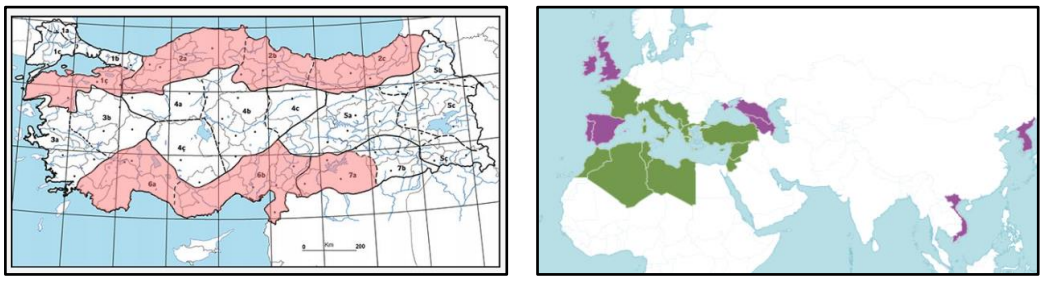
d) Gövdesinin kabukları baharat olarak kullanılır (Midilli).

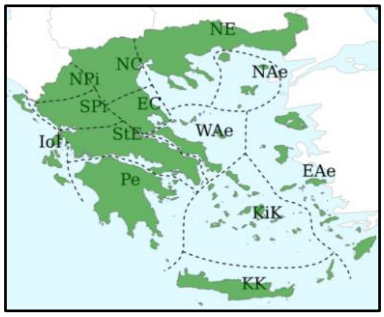
e) Gövdesinden hazırlanan çay (kaynar/kaynari) olarak içilir (118) (Midilli) – **(Reç. 187)**.

4.1.190 *Laurus nobilis* L.

Şekil 4.190: *Laurus nobilis* L. a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Defne **Yöresel Adı:** Defne **Lokalite No:** 2, 3, 4, 5, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda, haşere ve yılan kovucu, sabun, yem, inanç **Kullanılan Kısım:** Yaprak, tohum	**Yunanca Adı:** Dafni **Lokalite No:** 1, 5 **Kullanım Amacı:** Gıda, sabun, haşere kovucu **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin siyahlaşmış tohumları kabızlıkta ve hemoroid hastalığında yutulur (128).

b) Bitkinin tohumlarından elde edilen defne yağı yara ve yanıklara sürülür (128) – **(Reç. 117)**.

c) Taze defne yaprağından hazırlanan infüzyon kurt düşürmede kullanılır (128) – **(Reç. 118).**

d) Defne yağı kullanılarak hazırlanan sabun, saç kepeğinde kullanılır (11).

Gıda:

e) Yaprakları et yemeklerinde ve turşularda lezzet vermesi için kullanılır (41).

f) Yaprakları et yemeklerinde aroma verici olarak kullanılır (Midilli).

g) Kurutulmuş yaprakları baharat olarak kullanılır (Midilli).

Haşere ve yılan kovucu:

h) Defne yaprağı eskiden böcek, güve, tahta kurusu gelmesin diye sandıkların içinde en üste konulurdu (128).

i) Girit göçmenleri defne ağacı olan bahçeye yılan gelmediğine inanırlarmış. Bu nedenle evlerin bahçelerine defne ağacı dikilirmiş (128).

j) Taze ya da kuru yaprağı hem lezzet vermesi hem de bozulmaması için turşulara konulur (14).

k) Yaprağı, böceklenmesin diye bakliyat kavanozlarına konulur (117).

l) Yaprağı, küflenmeyi önlemek için kullanılır. Püre haline getirilen gıda defne yaprağıyla birlikte fırınlanır (Midilli).

Sabun:

m) Yağı kullanılarak sabun yapılır (33, 187). Eskiden sabun yapılırken kalıba dökmeden önce içerisine altın koyulurmuş şans getirsin diye (187).

n) Bitkinin yağı kullanılarak sabun yapılır (Midilli).

Yem:

o) Yaprakları koyun ve keçilerde hayvan yemi olarak kullanılır (57).

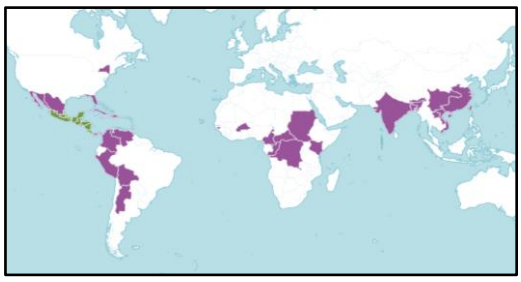
İnanç:

p) Yaprakları kurutulup cüzdana konulduğunda bolluk ve bereket getirdiğine inanılır (187).

4.1.191 *Persea americana* Mill.

Şekil 4.191: *Persea americana* Mill. a,b) Meyve

Türkçe Adı: Avokado **Yöresel Adı:** Avakado	**Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak, meyve

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin yapraklarından hazırlanan infüzyon böbrek taşı düşürmede ve idrar yolu enfeksiyonlarında sabah akşam 1 fincan içilir (160) – **(Reç. 183)**.

b) Olgunlaşmış meyveleri zayıflamak için çiğ olarak yenir (14).

Gıda:

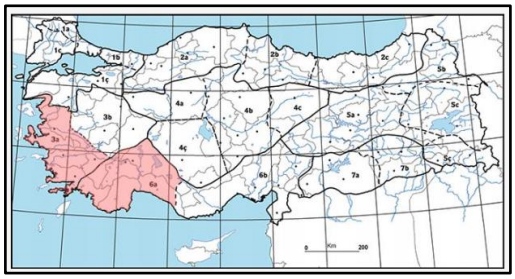
c) Olgunlaşmış meyveleri çiğ olarak yenir (13, 14).

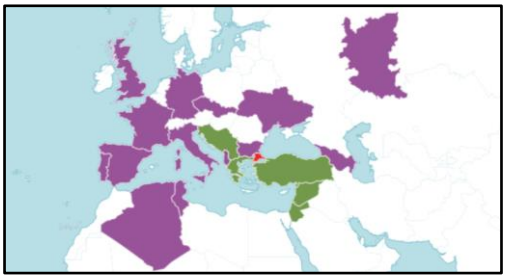
LILIACEAE

4.1.192 *Lilium candidum* L.

Şekil 4.192: *Lilium candidum* L.

Türkçe Adı: Ak zambak **Yöresel Adı:** Beyaz zambak, zambak	**Lokalite No:** 25 **Kullanım Amacı:** Süs **Kullanılan Kısım:** Tüm bitki

Yöresel kullanımları

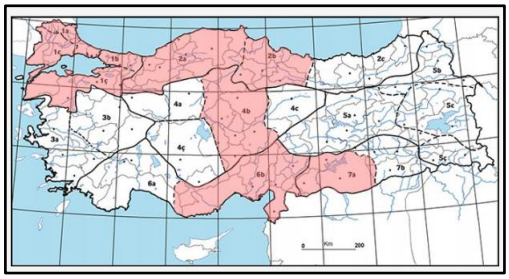
Süs:

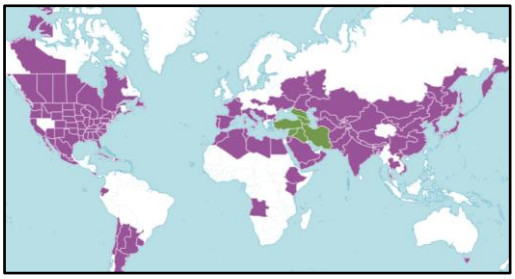
a) Bahçelere süs bitkisi olarak ekilir. Yerel pazarlarda süs bitkisi olarak demetler halinde satılır. Evlere güzel koku vermesi için konur (98).

4.1.193 *Linum usitatissimum* L.

Şekil 4.193: *Linum usitatissimum* L.

Türkçe Adı: Keten **Yöresel Adı:** Ketentohumu	**Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Tohum

Yöresel kullanımları

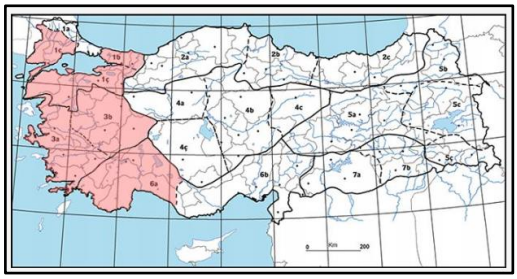
Tıbbi:

a) Bitkinin tohumları kullanılarak hazırlanan karışım öksürüğe ve bronşite karşı yenir (10) – **(Reç. 130)**.

4.1.194 *Tulipa orphanidea* Boiss. ex Heldr.

Şekil 4.194: *Tulipa orphanidea* Boiss. ex Heldr.

Türkçe Adı: Doğandili **Yöresel Adı:** Lale	**Lokalite No:** 9 **Kullanım Amacı:** İnanç, süs **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, tüm bitki

Yöresel kullanımları

İnanç:

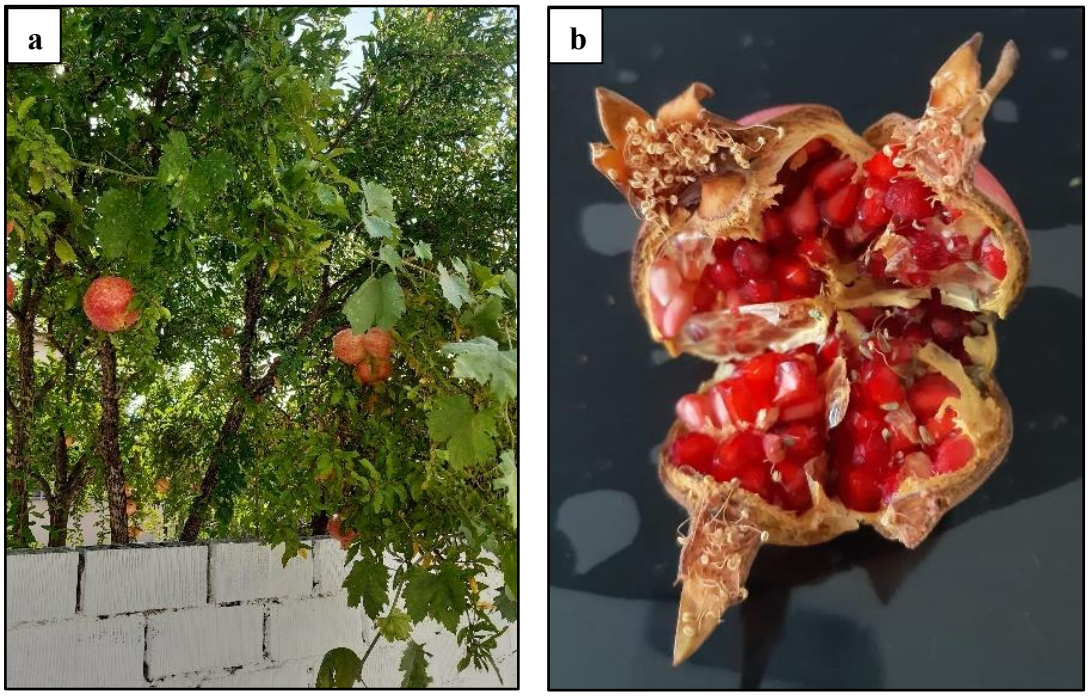
a) Toprak üstü kısımları hıdrellez ritüeli olarak dilek tutulup kapının girişine asılır (75).

Süs:

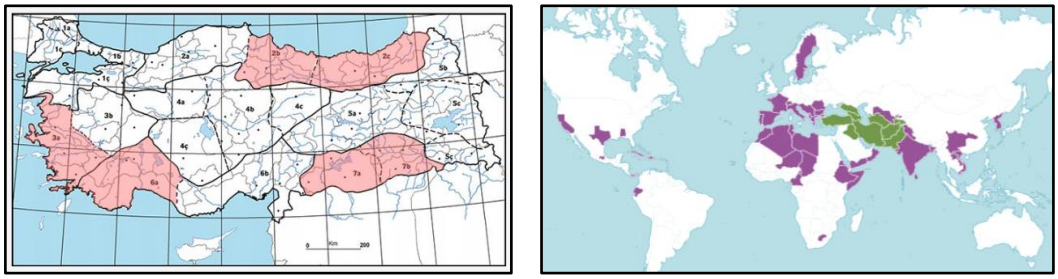
b) Park ve bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır (75).

LYTHRACEAE

4.1.195 *Punica granatum* L.

Şekil 4.195: *Punica granatum* L. a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Nar **Yöresel Adı:** Nar	**Lokalite No:** 2, 21 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda, yılan kovucu **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Meyvesinin kararmış kabuğu suyla kaynatılarak hazırlanan süzüntü guatr hastalığında içilir (15) – **(Reç. 97)**.

Gıda:

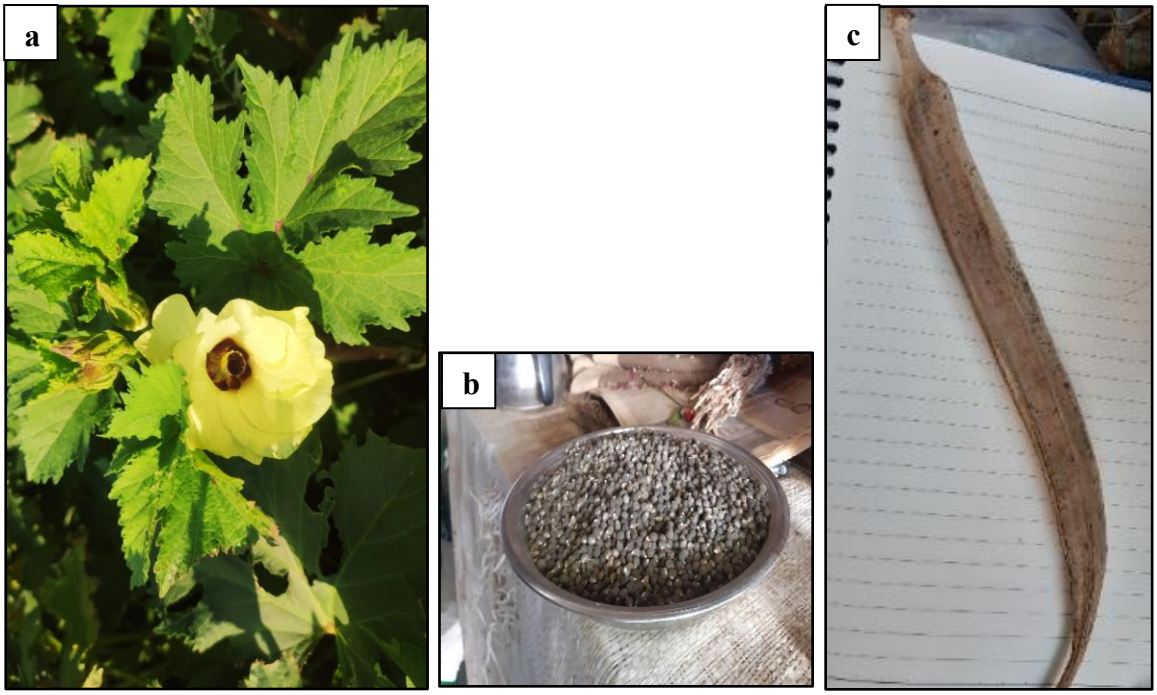
b) Meyvelerinden 'nar ekşisi' yapılır (11) – **(YT 17)**.

Yılan kovucu:

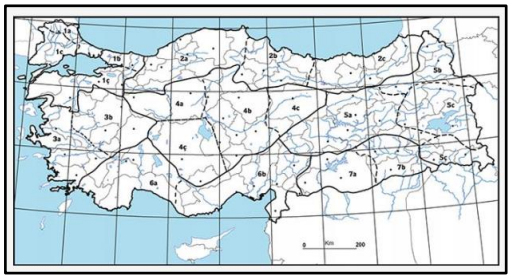
c) Girit göçmenleri nar ağacı olan bahçeye yılan gelmediğine inanırlarmış. Bu nedenle yan yana komşu evlerin bahçe çitlerinin yanına nar ağacı dikilirmiş (128).

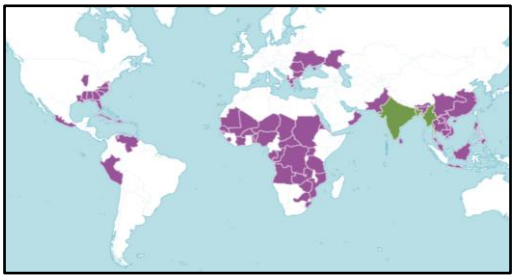
MALVACEAE

4.1.196 *Abelmoschus esculentus* (L.) Moench

Şekil 4.196: *Abelmoschus esculentus* (L.) Moench a) Çiçek b) Tohum c) Meyve

Türkçe Adı: Bamya **Yöresel Adı:** Bamya	**Lokalite No:** 1, 4, 13, 17, 21 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Tohum, meyve, çiçek

Yöresel kullanımları

Bitki, araştırma alanı içerisinde yoğun olarak tarımı yapılan bitkilerin başında geldiğinden zeytinden sonra gelen başlıca geçim kaynağıdır.

Tıbbi:

a) Bitkinin tohumu kullanılarak hazırlanan su, diyabet hastalarında şekeri düşürmek için içilir (82) – **(Reç. 45)**.

b) Bitkinin tohumu kullanılarak hazırlanan su içildiğinde eklem sıvısını düzeltir, kıkırdağı iyileştirir. Diz ve bacak ağrılarına iyi gelir (2, 3, 65, 138, 169).

c) Çiçekleri kullanılarak hazırlanan infüzyon diyabet hastalığında her gün 1 bardak içilir (169) – **(Reç. 171).**

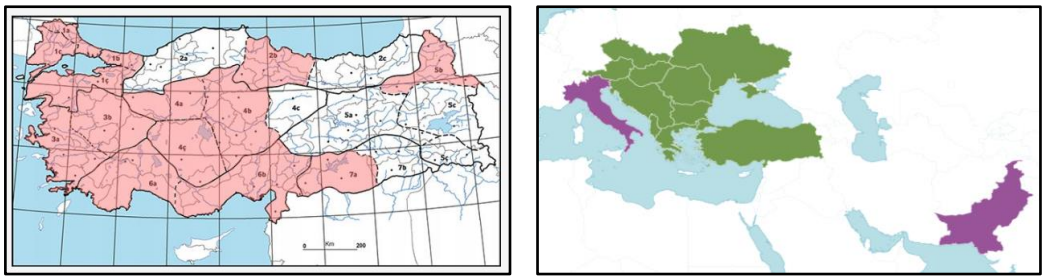
Gıda:

d) Meyvelerinden taze ya da kurutulmuş olarak yemeği yapılır (3).

4.1.197 *Alcea biennis* Winterl

Şekil 4.197: *Alcea biennis* Winterl a) Genel görünüm b) Çiçek

Türkçe Adı: Fatmaanagülü **Yöresel Adı:** Gülfatma, gülhatmi, fatmacık	**Lokalite No:** 2, 10, 12, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, süs **Kullanılan Kısım:** Çiçek, tüm bitki

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Çiçeklerinin mısır püskülü ile birlikte kaynatılmasıyla hazırlanan dekoksiyon böbrek taşı düşmesine yakın içildiğinde vücudun taşı atmasını sağlar (14, 15) – **(Reç. 92).**

b) Çiçekleri kullanılarak hazırlanan infüzyon soğuk algınlığında, balgam söktürücü ve öksürük için kullanılır (41, 77, 80, 164) – **(Reç. 116).**

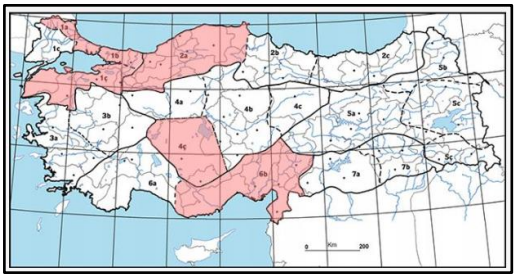
Süs:

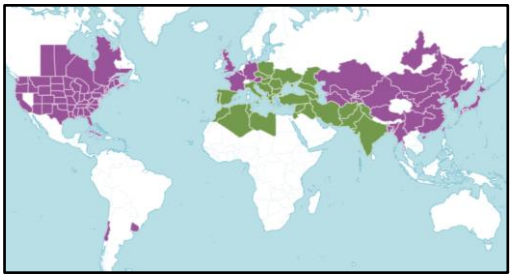
c) Bahçe ve yol kenarlarında süs bitkisidir (77).

4.1.198 *Hibiscus trionum* L.

Şekil 4.198: *Hibiscus trionum* L.

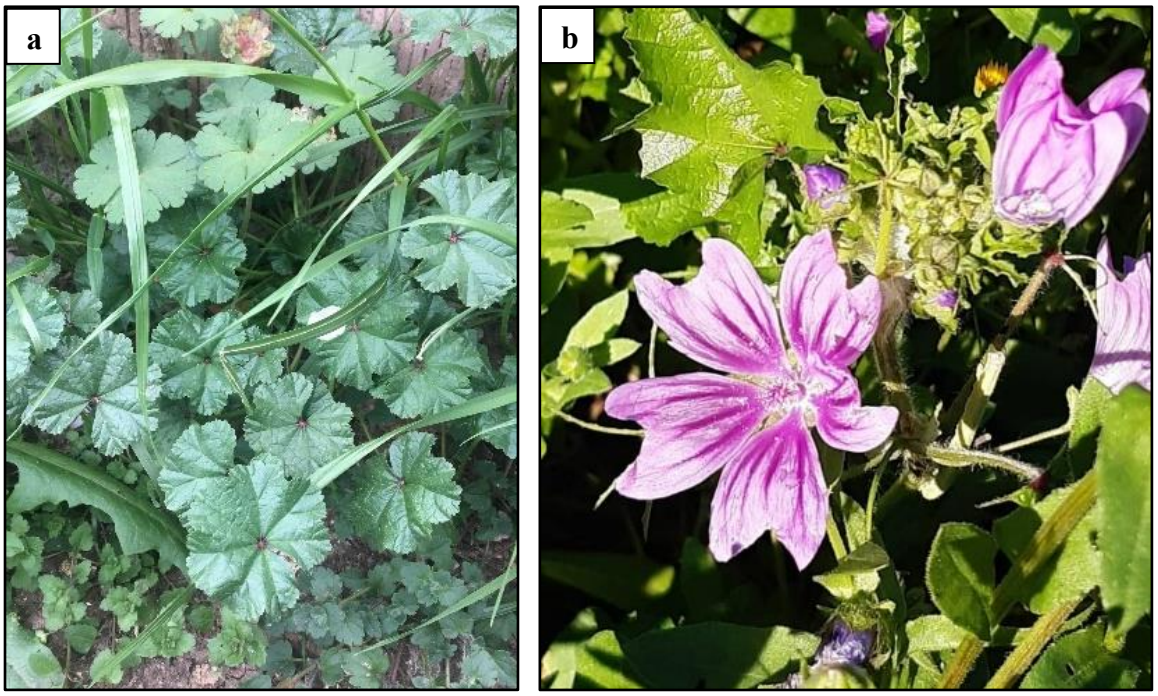
Türkçe Adı: Kerkede **Yöresel Adı:** Hibüsküs	**Lokalite No:** 2, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

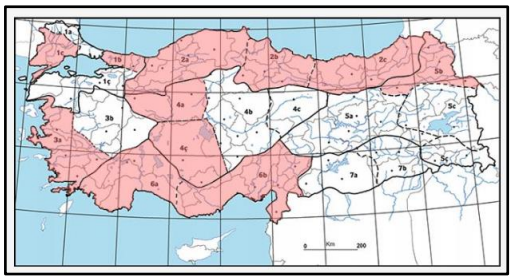
Tıbbi:

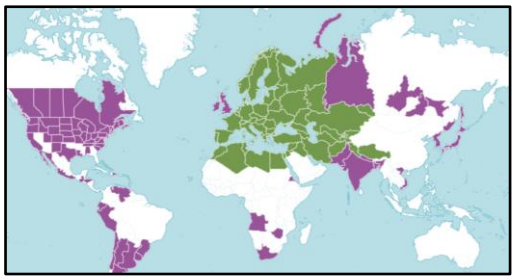
a) Bitkinin yapraklarından hazırlanan dekoksiyon grip ve soğuk algınlığında içilir (174). Baş ağrısı ve zayıflamada kullanılır (161) – **(Reç. 179)**.

4.1.199 *Malva sylvestris* L.

Şekil 4.199: *Malva sylvestris* L. a) Genel görünüm b) Çiçek

Türkçe Adı: Ebegümeci **Yöresel Adı:** Develik, iğnelik ebegömeci, gömeç	**Lokalite No:** 2, 4, 5, 8, 11, 13, 17, 19, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda, yem **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, yaprak, çiçek

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin çiçekleri boğaz ağrısı ve öksürükte çorbalara eklenir (150, 169).

b) Yaprakları kullanılarak yapılan kavurması karın ağrısında yenir (183).

c) Bitkinin toprak üstü kısımları inek, koyun ve keçilerde süt verimini arttırmak için yedirilir (51).

d) Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılarak hazırlanan yemekler astım hastalığına iyi gelir (154).

e) Yaprakları kullanılarak hazırlanan infüzyon ağızdaki bakterilere karşı içilir (177). Çiçeklerinin infüzyonu alerjiye iyi gelir (154, 156) – **(Reç. 181)**.

Gıda:

f) Yapraklarından patatesli yemek yapılır (41, 55, 126, 128) – **(YT 7).**

g) Yaprakları yahnilik (karışık ot kavurma) içine konularak yemeği yapılır (41, 98, 154 171, 174) – **(YT 12).**

h) Yaprakları kullanılarak gelincikotu ile birlikte yemeği yapılır (24, 41) – **(YT 34).**

i) Toprak üstü kısımları kullanılarak salatası yapılır (138, 139, 171) – **(YT 51).**

j) Yaprakları yemeklerde kullanılır (50, 51, 90, 144, 145, 148, 167, 170, 173, 174).

k) Bitkinin kurutulmuş yapraklarından çay yapılır (126).

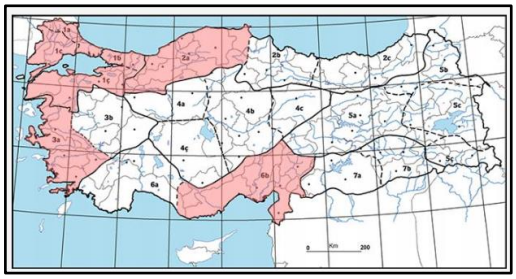
Yem:

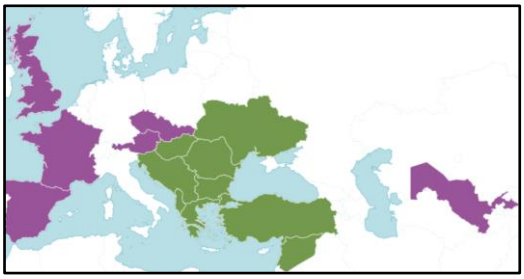
l) Bitkinin toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır (51).

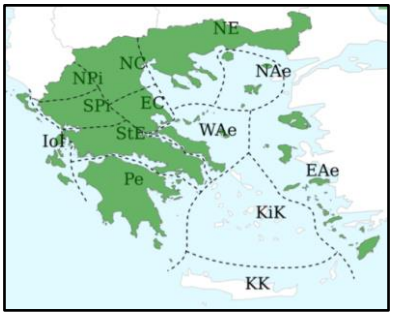
4.1.200 *Tilia tomentosa* Moench

Şekil 4.200: *Tilia tomentosa* Moench a) Genel görünüm b) Kurutulmuş ıhlamur

Türkçe Adı: Gümüşi ıhlamur **Yöresel Adı:** Ihlamur **Lokalite No:** 1, 2, 4, 6, 9, 11, 12, 16, 17, 18, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Çiçek, yaprak	**Yunanca Adı:** Filyra **Lokalite No:** 1 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Çiçek, yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin kurutulmuş yaprak ve çiçeklerinden hazırlanan infüzyon soğuk algınlığında çay olarak içilir (4, 36, 143, 169, 167, 174). Boğaz ağrısı ve öksürüğe iyi gelir (145, 153) – **(Reç. 110).**

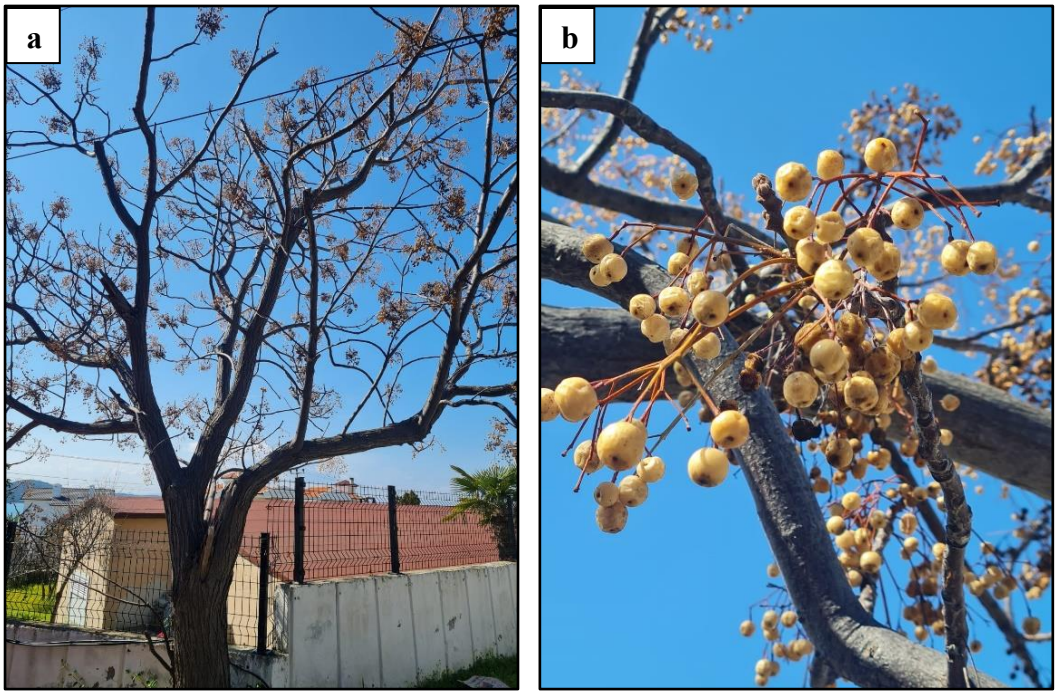
b) Bitkinin kurutulmuş yaprak ve çiçeklerinden hazırlanan infüzyon boğaz ağrısı ve gripte çay olarak içilir (Midilli).

Gıda:

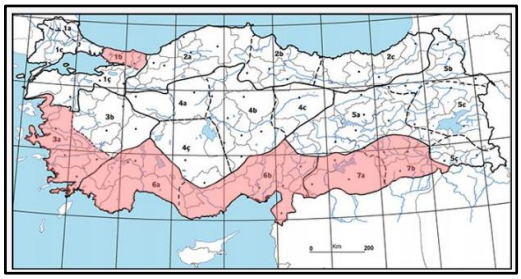
c) Bitkinin kurutulmuş yaprak ve çiçeklerinden çay yapılır (142).

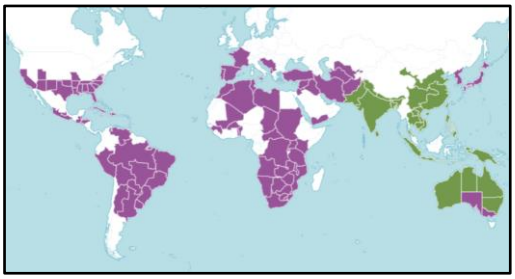
MELIACEAE

4.1.201 *Melia azedarach* L.

Şekil 4.201: *Melia azedarach* L. a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Tesbihağacı **Yöresel Adı:** Tespih ağacı	**Lokalite No:** 21 **Kullanım Amacı:** El sanatları **Kullanılan Kısım:** Tohum

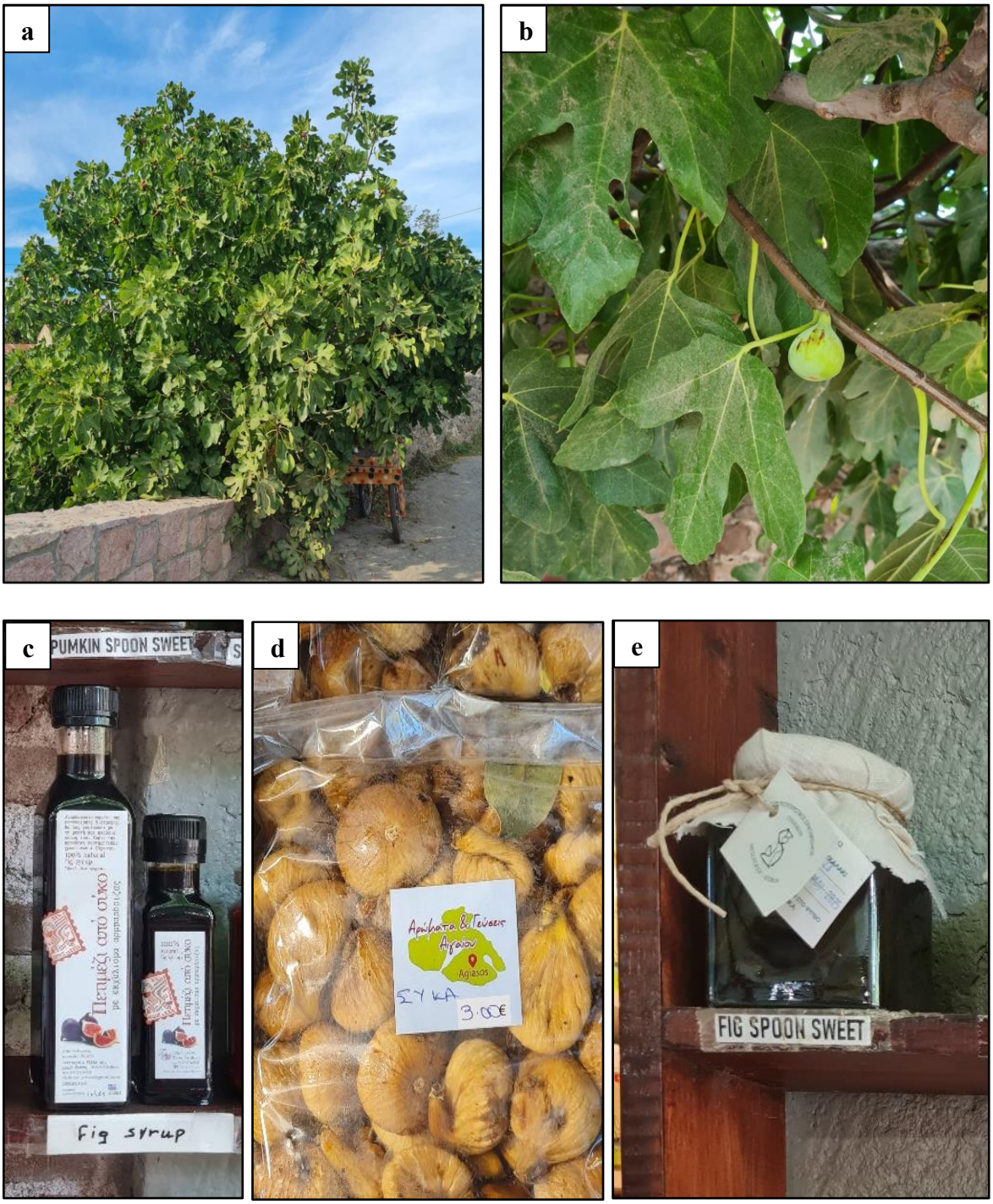
Yöresel kullanımları

El Sanatları:

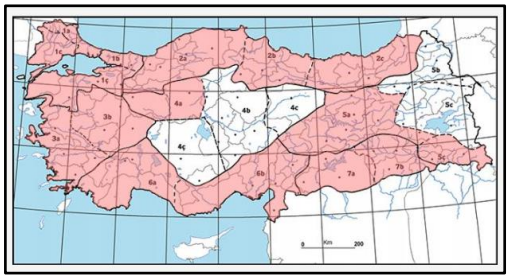
a) Meyvesinin içindeki tohumları kullanılarak tespih yapılır (177).

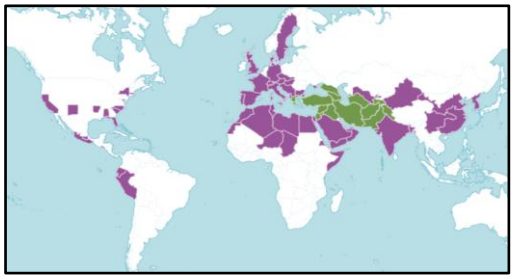
MORACEAE

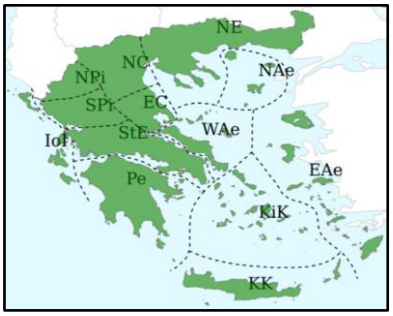
4.1.202 *Ficus carica* L. subsp. *carica*

Şekil 4.202: *Ficus carica* L. subsp. *carica* a) Genel görünüm b) Meyve c) İncir şurubu d) İncir kurusu e) Kaşık tatlısı

Türkçe Adı: İncir **Yöresel Adı:** Yemiş **Lokalite No:** 3, 4, 16, 17, 18 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda, yem **Kullanılan Kısım:** Meyve, yaprak	**Yunanca Adı:** Syko **Lokalite No:** 1 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve

Midilli Adası'nın Ippeios köyünde her yıl Eylül ayında 'İncir Festivali' düzenlendiği, festivalde incir kullanılarak hazırlanan çeşitli yiyecekler, tatlı ve turtaların ikram edildiği kayıt edilmiştir.

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Yaprakları koparıldıktan sonra içinden çıkan süt siğil olan bölgeye sürülür (24, 33) – **(Reç. 80)**.

b) Meyvesi, ısırgan otu (*Urtica dioica* L. subsp. *dioica*) yapraklarıyla birlikte kaynatılarak hazırlanan infüzyon içildiğinde vücuttaki mikropları temizler (8) – **(Reç. 87)**.

c) Yaprak sapından çıkan süt, siğil ve çillere karşı ineğin memesine sürülür (114).

d) Meyveleri kabızlıkta yenir (38).

Yem:

e) Yaprakları hayvan yemi olarak kullanılır (19).

f) Kurutulmuş incir tok tutsun diye ineklere yedirilir (114).

Gıda:

g) Meyvesi taze ya da kurutulmuş olarak gıda amacıyla tüketilir (21, 62, 82).

h) Meyvesi taze ya da kurutulmuş olarak çiğ yenir (Midilli).

i) Meyvesi kullanılarak reçel, pekmez ve şurup yapılır (Midilli).

j) Meyvesi kullanılarak 'kaşık tatlısı' yapılır (Midilli) – **(YT 66)**.

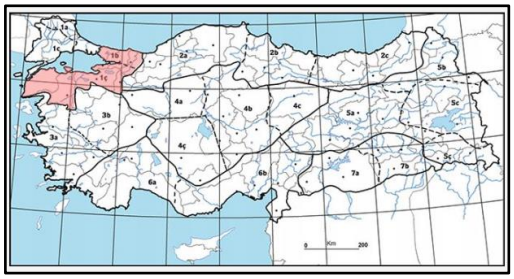
k) Kurutulmuş meyvesi et yemekleri ve kurabiyelerde aroma verici olarak kullanılır (Midilli).

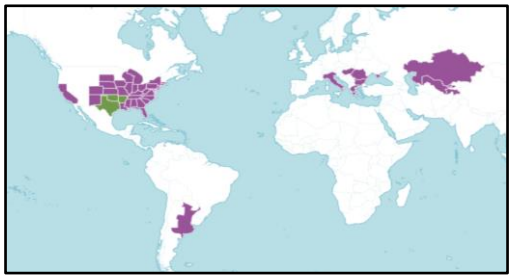
Kuru incir tarifi: İncir açık havada kurutulur. Kekik suyla kaynatılır, içine az tuz atılır. Kurumuş incir çuvalla içine daldırılır. 15-20 dak suda bekletilir. İncire hem banyo yaptırılır ve yumuşar hem de kekikli su incirin kurtlanmasını, böcek ve güve yapmasını engeller. Banyo yapan incir çıkartılıp gazete üzerine serilerek tekrar kurutulur. Bu işlem kuru patlıcan, bamya, elma, armut, kayısı için de yapılır. (Video kaydı var.) (21).

4.1.203 *Maclura pomifera* (Raf.) C.K.Schneid.

Şekil 4.203: *Maclura pomifera* (Raf.) C.K.Schneid.

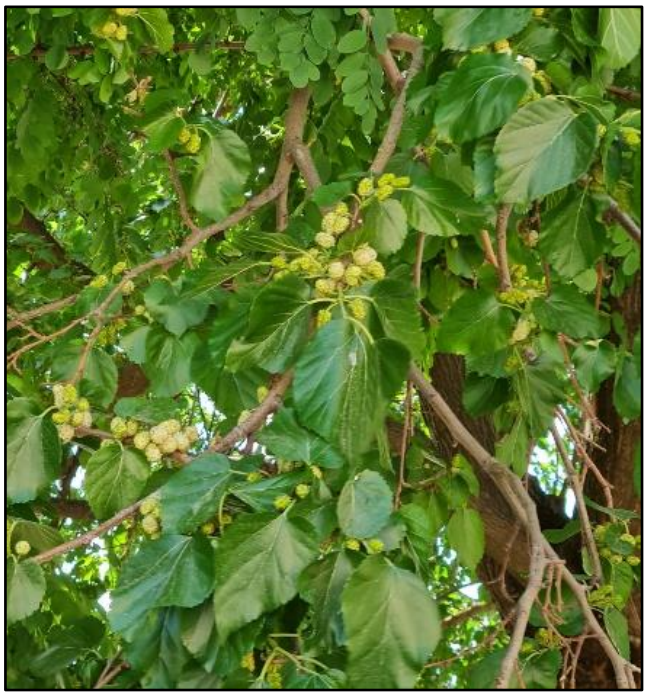
Türkçe Adı: Ayıdutu **Yöresel Adı:** Yalancı portakal	**Lokalite No:** 15 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

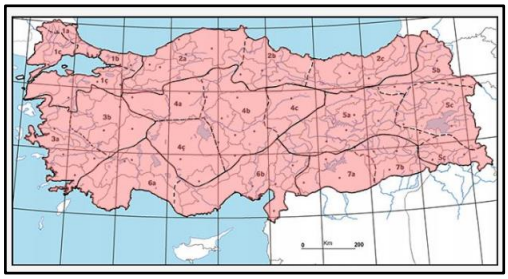
Tıbbi:

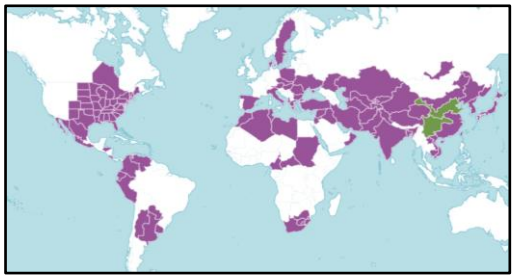
a) Meyveleri kullanılarak hazırlanan merhem haricen eklem ağrılarına sürülür (148) – **(Reç. 175)**.

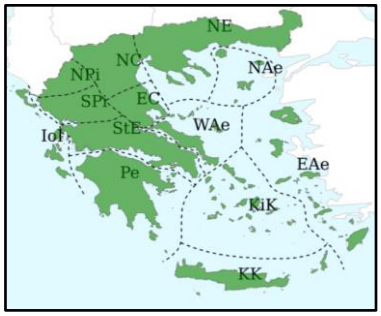
4.1.204 *Morus alba* L.

Şekil 4.204: *Morus alba* L.

Türkçe Adı: Ak dut	**Yunanca Adı:** Mouro
Yöresel Adı: Dut	**Lokalite No:** 3
Lokalite No: 3, 4	**Kullanım Amacı:** Gıda
Kullanım Amacı: Gıda, yem	**Kullanılan Kısım:** Meyve
Kullanılan Kısım: Meyve, yaprak	

Yöresel kullanımları

Gıda:

a) Meyveleri yenir (26).

b) Meyveleri çiğ olarak yenir (Midilli).

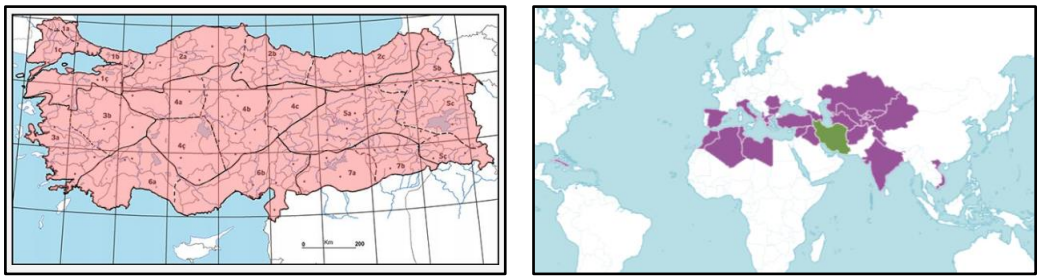
Yem:

c) Yaprakları koyun ve keçi yemi olarak kullanılır (51).

4.1.205 *Morus nigra* L.

Şekil 4.205: *Morus nigra* L.a) Genel görünüm b) Karadut özü

Türkçe Adı: Kara dut **Yöresel Adı:** Kara dut	**Lokalite No:** 2, 4, 8, 12, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda, boya, yem **Kullanılan Kısım:** Meyve, yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Meyveleri çiğ olarak ya da pekmez yapılarak ağız yaralarında yenir (10).

b) Meyveleri sıkılarak yapılan ‘karadut suyu’ ağız yaralarında içilir (118, 165).

Gıda:

c) Meyveleri kullanılarak ‘karadut suyu’ yapılır (118) – **(YT 27).**

d) Meyveleri kullanılarak pekmez ve reçel yapılır (10).

Boya:

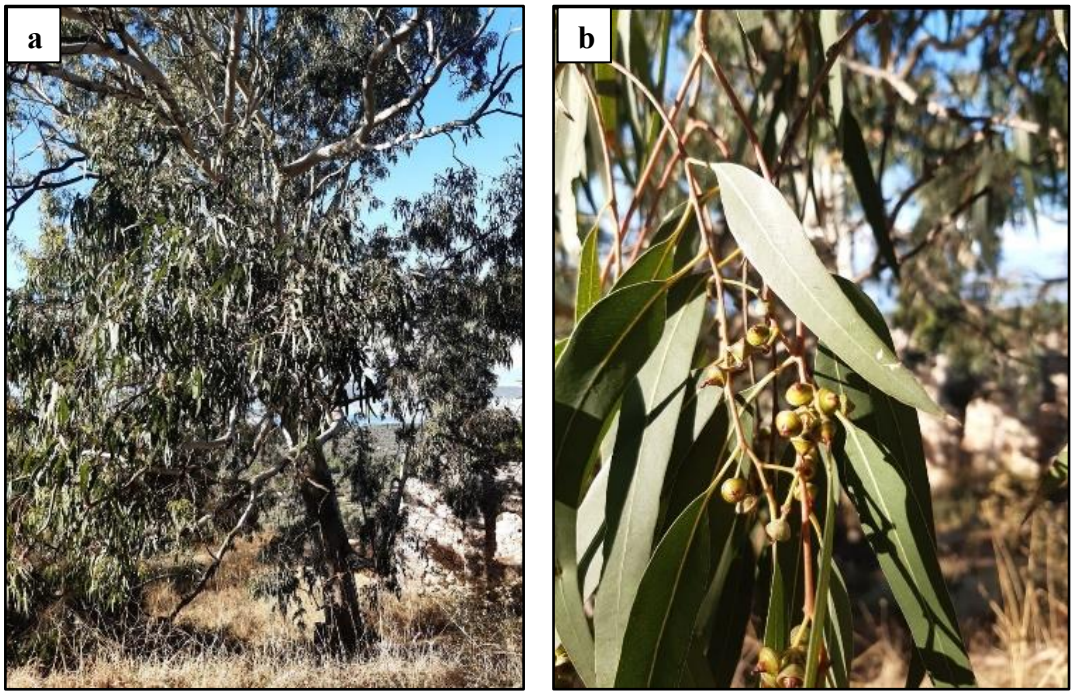
e) Meyveleri kök boyamada kullanılır (55).

Yem:

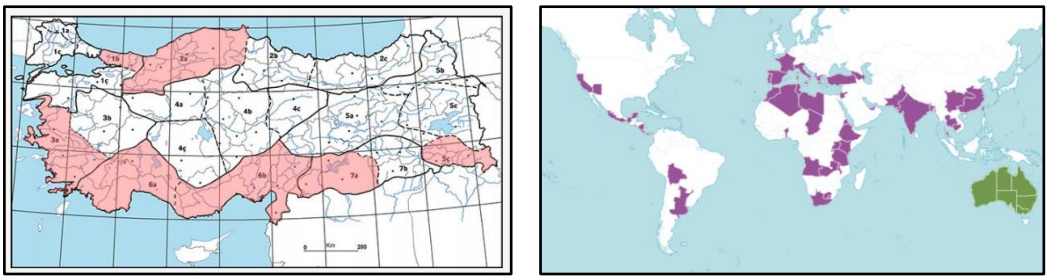
f) Yaprakları koyun yemi olarak kullanılır (51).

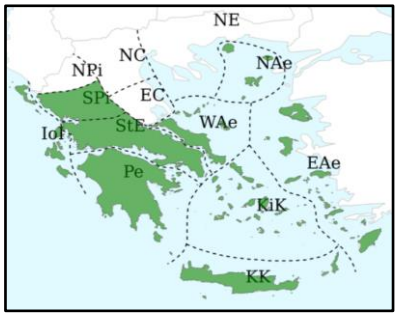
MYRTACEAE

4.1.206 *Eucalyptus camaldulensis* Dehnh. subsp. *camaldulensis*

Şekil 4.206: *Eucalyptus camaldulensis* Dehnh. subsp. *camaldulensis*.a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Sıtmaağacı	**Yunanca Adı:** Efkalyptos
Yöresel Adı: Ökaliptus	**Lokalite No:** 1, 4, 5
Lokalite No: 21, 22	**Kullanım Amacı:** Tıbbi, inanç, süs
Kullanım Amacı: Tıbbi	**Kullanılan Kısım:** Yaprak, meyve, toprak üstü kısımları, tüm bitki
Kullanılan Kısım: Yaprak	

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Yaprakları suda kaynatılarak oluşan buhar, nefes açıcı olarak solunur (41).

b) Yaprakları suda kaynatılarak oluşan buhar bronşit hastalığında nefes açıcı olarak solunur (Midilli).

İnanç:

c) Yaprakları ayinlerde arınma ve kutsanma anlamında kullanılır (Midilli).

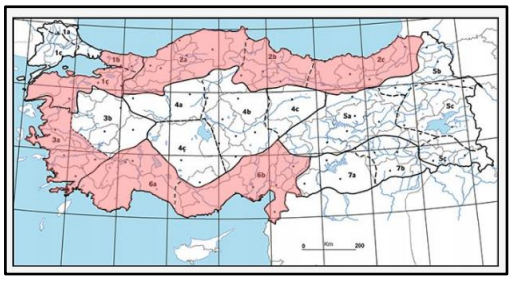
Süs:

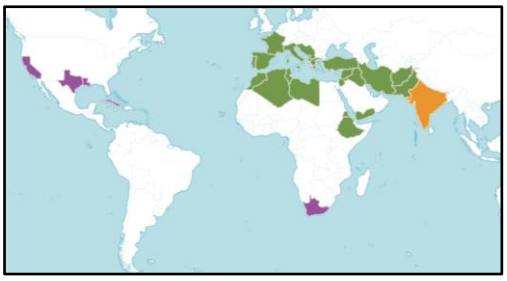
d) Yaprakları vaftiz töreninde kilisede dekor olarak kullanılır (Midilli).

4.1.207 *Myrtus communis* L. subsp. *communis*

Şekil 4.207: *Myrtus communis* L. subsp. *communis*

Türkçe Adı: Mersin **Yöresel Adı:** Mersin	**Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

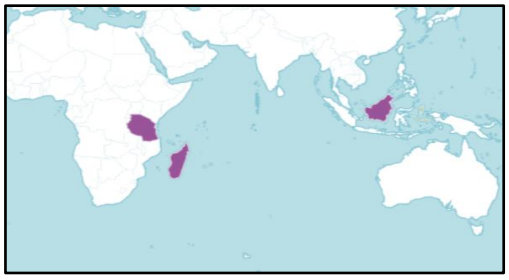
Tıbbi:

a) Yaprakları kullanılarak hazırlanan infüzyon balgamlı öksürükte çay olarak içilir (114, 115) – **(Reç. 150).**

4.1.208 *Syzygium aromaticum* (L.) Merr. & L.M.Perry

Şekil 4.208: *Syzygium aromaticum* (L.) Merr. & L.M.Perry.

Türkçe Adı: Karanfil **Yöresel Adı:** Karanfil	**Lokalite No:** 3, 16, 17, 21 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda, boya **Kullanılan Kısım:** Çiçek tomurcuğu, meyve

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

d) Çiçek tomurcukları ile hazırlanan yağ saça sürülüp bekletildiğinde saç kepeğine iyi gelir, saça bakım yapar (21, 86) – **(Reç. 48).**

Gıda:

e) Çiçek tomurcukları, Girit mübadillerinin yöresel yemeği olan ‘girit peksimeti’ yapımında kullanılır (41) – **(YT 9).**

f) Çiçek tomurcukları aroma vermesi için siyah çaya (*Camellia sinensis* (L.) Kuntze var. *sinensis*) eklenir (41).

Boya:

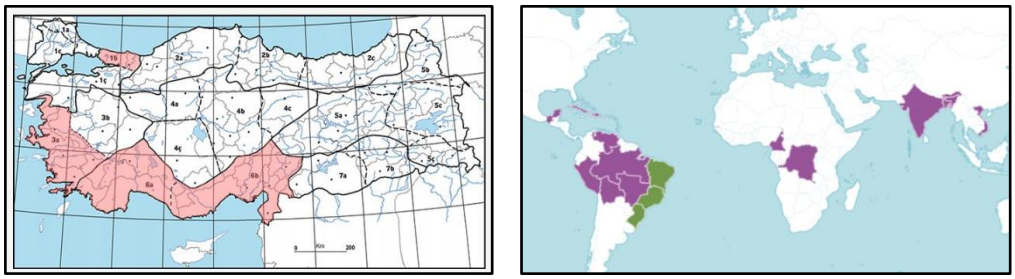
g) Çiçek tomurcuklarının başı ateşe tutularak yakılır. Zeytinyağına batırılır ve kaş boyası olarak kaşa sürülür (21).

NYCTAGINACEAE

4.1.209 *Bougainvillea spectabilis* Willd.

Şekil 4.209: *Bougainvillea spectabilis* Willd. a,b) Genel görünüm

Türkçe Adı: Begonvil **Yöresel Adı:** Begonvil **Lokalite No:** 21, 25 **Kullanım Amacı:** Süs **Kullanılan Kısım:** Tüm bitki	**Yunanca Adı:** Boukamvilia **Lokalite No:** 4 **Kullanım Amacı:** Süs **Kullanılan Kısım:** Tüm bitki

Yöresel kullanımları

Süs:

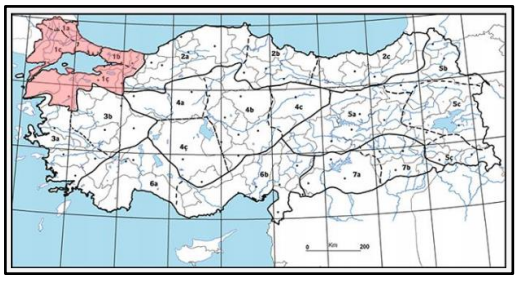
a) Ayvalık ve Midilli'de bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır.

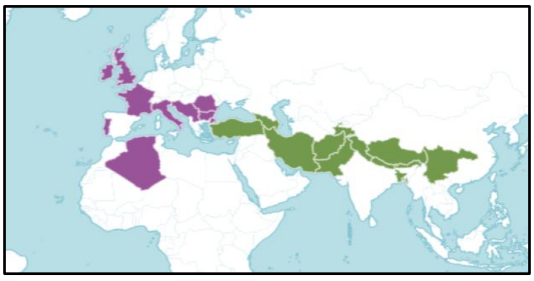
OLEACEAE

4.1.210 *Jasminum officinale* L.

Şekil 4.210: *Jasminum officinale* L.

Türkçe Adı: Yasemin **Yöresel Adı:** Yasemin **Lokalite No:** 13, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Süs **Kullanılan Kısım:** Tüm bitki	**Yunanca Adı:** Giasemi **Lokalite No:** 4 **Kullanım Amacı:** Süs, inanç **Kullanılan Kısım:** Çiçek, tüm bitki

Yöresel kullanımları

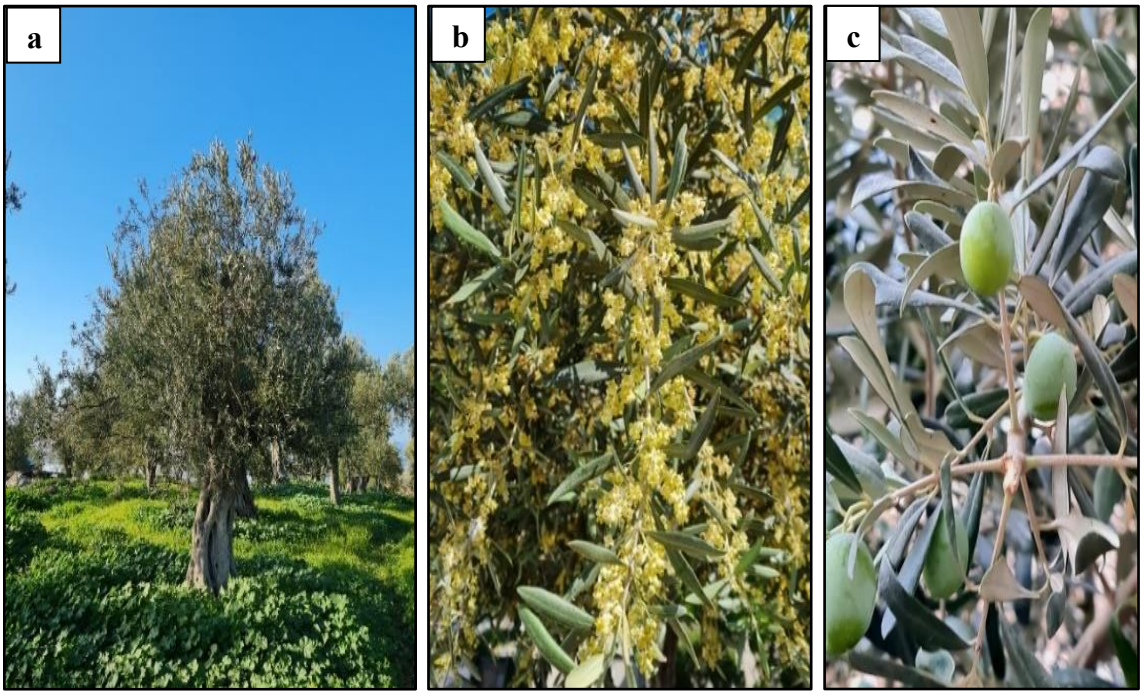
Süs:

a) Ayvalık ve Midilli'de bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır.

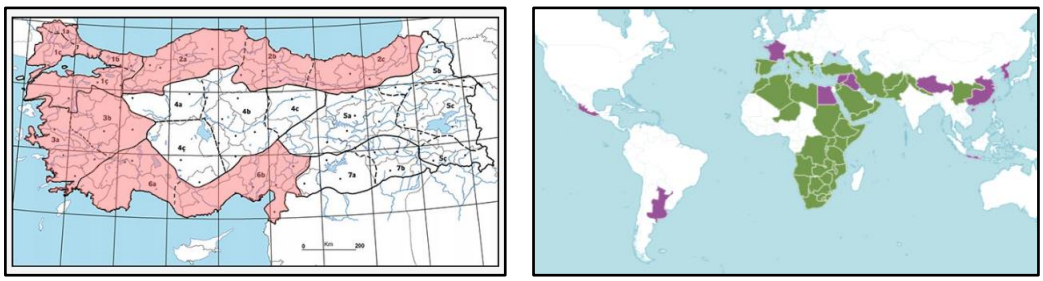
İnanç:

b) Kilise ayinlerinde arınma ve kutsanma anlamında tütsü olarak yakılır (Midilli).

4.1.211 *Olea europaea* L. subsp. *europaea*

Şekil 4.211: *Olea europaea* L. subsp. *europaea* a) Genel görünüm b) Çiçek c) Meyve

Türkçe Adı: Zeytin **Yöresel Adı:** Zeytin, delice **Lokalite No:** 1, 2, 3, 4, 5, 8, 10, 11, 12, 13, 16, 17, 19, 21, 22, 26 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda, yakacak, boya, oyun, el sanatları, sabun, yem **Kullanılan Kısım:** Yaprak, meyve, gövde, dal, taze filiz (zeytin piçi), meyve çekirdeği (pirina)	**Yunanca Adı:** Elia **Lokalite No:** 1, 3, 4 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda, yakacak, sabun, oyun, el sanatları, inanç, yem **Kullanılan Kısım:** Meyve, gövde, dal, yaprak, meyve çekirdeği (Pirina)

Yöresel kullanımları

Bitki, araştırma alanı içerisinde yoğun olarak bulunduğundan geçmişte ve günümüzde de başlıca geçim kaynağıdır. Bu nedenle bitkinin hemen hemen her kısmından fayda ve kazanç sağlanmaktadır.

Tıbbi:

a) Zeytinyağından yapılan sabun içerisine çam terebentin yağı, çörekotu yağı, propolis ve bal konularak şampuan hazırlanır. Bu şampuan saç bakımı ve kepek tedavisinde kullanılır (45, 46) – **(Reç. 13)**.

b) Zeytinyağı, kireç kaymağı ve yumurta akı birlikte çırpılarak yapılan merhem yanık olan bölgeye sürülür (14) – **(Reç. 28)**.

c) Meyvesi kullanılarak hazırlanan lapa hayvanlarda diz bölgesi gibi ağrı ve şişlik olan yerlerde, kırık ve çatlaklarda hasta bölgeye sarılır (124) – **(Reç. 35)**.

d) Meyvelerinden elde edilen zeytinyağına sirke ve aspirin eklenerek hazırlanan karışım hayvanlarda meme yaralarında sürüldüğünde yaradaki ateşi alır (80) – **(Reç. 62)**.

e) Bitkinin yapraklarının kaynatılmasıyla hazırlanan infüzyon diz ağrılarında içilir (76, 98). Diyabet ve tansiyon hastalıklarına iyi gelir (4, 42, 65, 77, 155). Mide ağrısı ve bulantıyı geçirir (24, 138). Solunum hastalıklarında içilir (169, 174) – **(Reç. 64)**.

f) Meyvelerinden çıkartılan zeytinyağı, çocuklarda gaz ağrısı ve kabızlıkta çocuğa içirilir (54).

g) Zeytinyağı, vücuttaki iltihaplara karşı her gün 1 çorba kaşığı içilir (169).

h) Zeytinyağı, ağrılı olan bölgeye sürülerek masaj yapılır (4, 7).

i) Zeytinyağı, hayvanlarda eklem ağrıları, yaralar, yara izleri ve yanık olan bölgelere sürülür (124).

j) Zeytinyağı, kulak ağrısında ağrıyan kulağa 2-3 damla damlatılır (114).

k) Zeytin ağaçlarının gövdelerinden salınan salgı (zeytin sakızı), ağrıyan dişin üstüne konulursa diş ağrısına iyi gelir (115).

l) Bitkinin yaprağı ve biberiye (*Rosmarinus officinalis* L.) bitkisinin toprak üstü kısımları karıştırılarak hazırlanan infüzyon diyabet hastalığında çay olarak içilir (62) – **(Reç. 132)**.

m) Meyvesinin çekirdeği, sabah aç karnına bir bardak suyla içildiğinde mide yanmasına iyi gelir (138).

a) Bitkinin yaprağı ayva (*Cydonia oblonga* Mill.) yapraklarıyla birlikte kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon covid hastalığında içilir (138) – **(Reç. 154)**.

n) Zeytinyağı, balmumu ve çam (*Pinus nigra* J.F.Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe) reçinesi kullanılarak hazırlanan merhem yaralara sürülür (Midilli) **(Reç. 192)**.

o) Meyvesi, ağızda çiğnenip tükürülür. Hayvanlarda (inek, keçi, manda, koyun) göz hastalıkları ve katarakt olan bölgeye konur (52, 114, 116) – **(Reç. 39).**

p) Zeytinyağı, balmumu ve çam (*Pinus nigra* J.F.Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe) reçinesi kullanılarak hazırlanan merhem yaralara sürülür (Midilli) **(Reç. 192)**.

Gıda:

q) Olgunlaşmamış meyvelerinden ‘kırma zeytin’ yapılır (41) – **(YT 8).**

r) Bitkinin meyvelerinden elde edilen zeytinyağı, Ege mutfağında hemen hemen her yemekte kullanılır (62).

s) Yapraklarından hazırlanan infüzyon çay olarak içilir (6).

t) Zeytinyağı salata, meze ve yemeklerde kullanılır (Midilli).

u) Olgunlaşmamış meyveleri deniz suyunda bekletilerek ‘yeşil zeytin’ yapılır. Yeneceği zaman tatlandırılır (Midilli).

v) Meyvesi kullanılarak ‘kaşık tatlısı’ yapılır (Midilli) – **(YT 66)**.

w) Odunun yakılmasıyla elde edilen külü ‘sakızlı kurabiye’ yapımında kullanılır (192) – **(YT 43).**

El sanatları:

x) Gövdesinden kaşık, havan, askılık ve kesme tahtası yapılır (4, 5, 43, 98, 122).

y) Dallarından çalı süpürgesi yapılır (43, 44).

z) Dal ve taze sürgünlerinden sepet yapılır (41).

aa) Meyvesinin çekirdeğinden tespih ve takı yapılır (44, 53).

bb) Gövdesinden tohum ekiminde kullanılan tütün kazığı yapılır (7).

cc) Dallarından kapı süsü yapılır (189).

dd) Gövdesinden flüt, tespih, oturak, kaşık, kase, havan, nihale, nazarlık ve açacak yapılır (Midilli).

Yakacak:

ee) Gövdesi, dalları, taze filizi (zeytin piçi) ve pirina (zeytin çekirdeği) yakacak olarak kullanılır (4, 5, 6, 7, 43, 44, 68, 72, 82, 115).

ff) Meyve çekirdeği olan pirinası yakacak olarak kullanılır (Midilli).

Oyun:

gg) Dalları ile çelik-çomak oyunu oynanırmış (50, 68).

hh) Zeytinin çekirdeği ile bilye oyunu oynanırmış. İki oyuncu ile oynanan oyunda, 8 adet çukur kazılır ve herkese dörder adet çukur verilir. Zeytin çekirdekleri bilye olarak kullanılır ve diğerinin bilyesine çarptırılarak çukura sokulmaya çalışır (50).

ii) Zeytin çekirdekleri ile mangalanın atası olan ‘evgöçürme oyunu’ oynanırmış (50).

jj) Dallarından, ucu çatal şeklinde sapan yapılırmış (50).

kk) Gövdesi ve dallarından araba, uçak, topaç, sapan, tabanca gibi oyuncaklar yapılır (Midilli).

Boya:

ll) Zeytinyağı renk vermesi ve parlak olması için kınaya katılır.

Sabun:

mm) Yağı kullanılarak sabun yapılır (33).

nn) Yağı kullanılarak sabun yapılır (Midilli).

İnanç:

oo) Zeytin kutsal ve ölümsüz bir ağaç olarak kabul edildiğinden zeytine arka dönülmez, sırt dayanmaz. Meyve ve yaprağı yüze sürüldüğünde şifa getireceğine inanılır (Midilli).

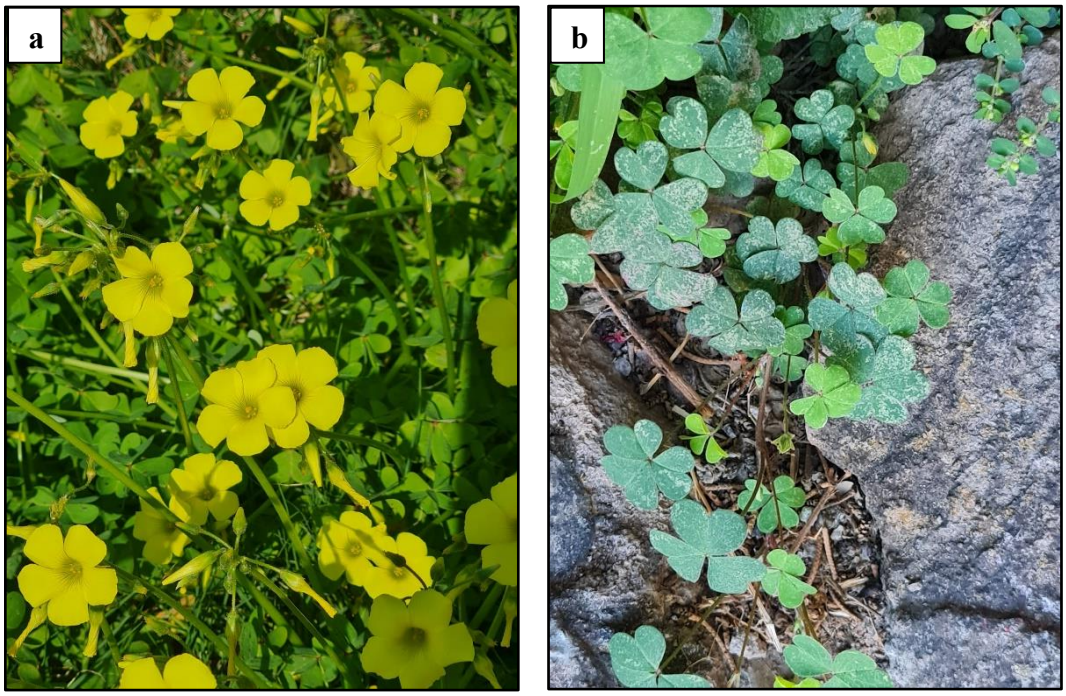
Yem:

pp) Yaprakları koyun ve keçi yemi olarak kullanılır (51).

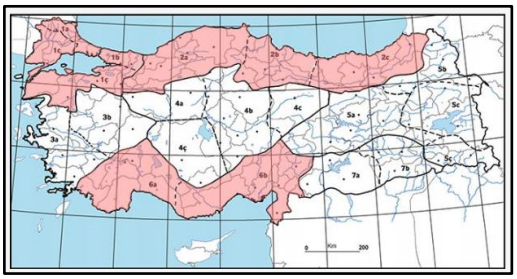
qq) Yaprakları koyun ve keçi yemi olarak kullanılır (Midilli).

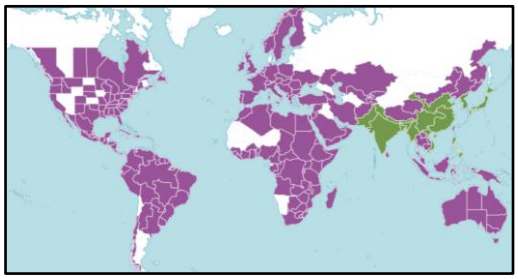
OXALIDACEAE

4.1.212 *Oxalis corniculata* L.

Şekil 4.212: *Oxalis corniculata* L. a,b) Genel görünüm

Türkçe Adı: Sarı ekşiyonca **Yöresel Adı:** Ekşiyonca	**Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak

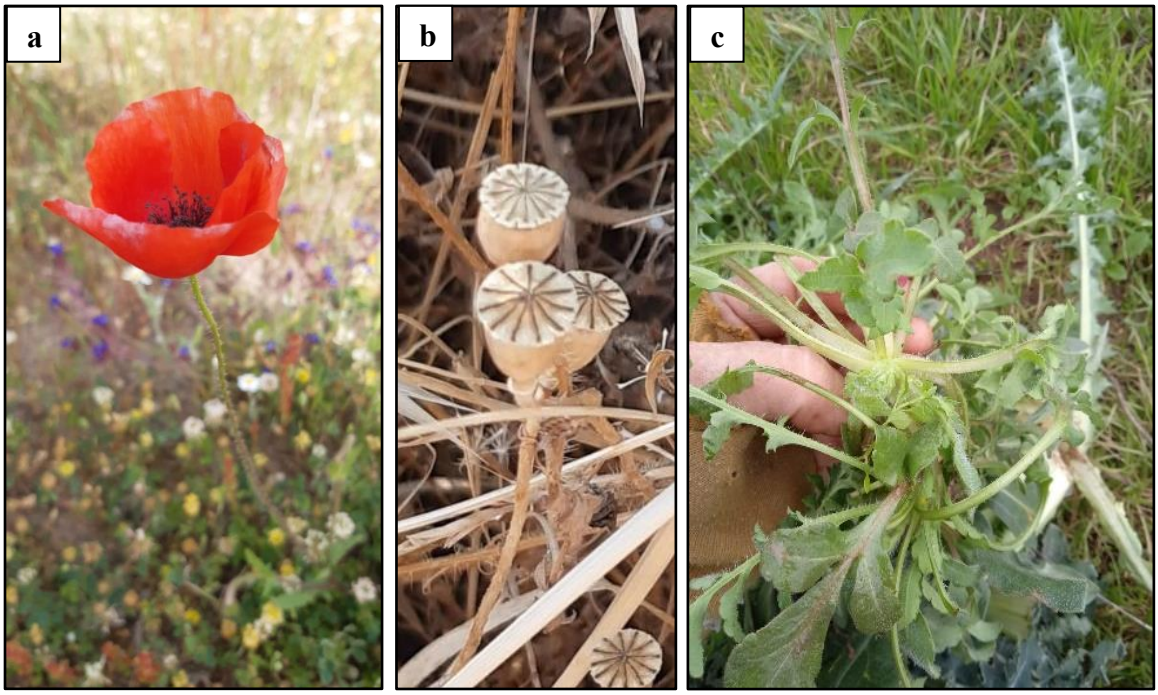
Yöresel kullanımları

Gıda:

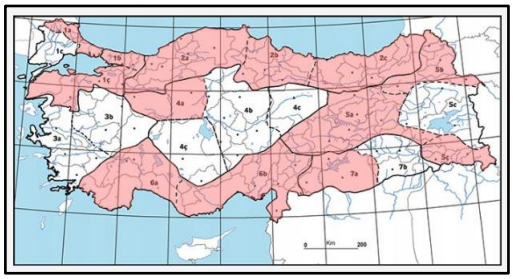
a) Yaprakları sirkeyle yıkanarak çorbalara ve et suyuna konur (160).

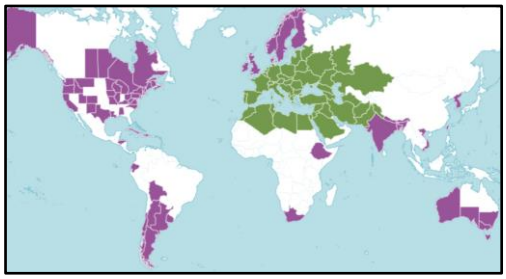
PAPAVERACEAE

4.1.213 *Papaver rhoeas* L.

Şekil 4.213: *Papaver rhoeas* L. a) Çiçek b) Kurumuş çiçek c) Yaprak

Türkçe Adı: Gelincik **Yöresel Adı:** Gelincik, aşotu	**Lokalite No:** 4, 21 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda, arıcılık **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, çiçek, yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Kurutulan toprak üstü kısımları gastrointestinal hastalıklara karşı hayvan yemine karıştırılır (132).

Gıda:

b) Çiçeklerinden ‘gelincik şerbeti’ yapılır.

c) Yaprakları kurutularak yemeklerde baharat olarak kullanılır (151).

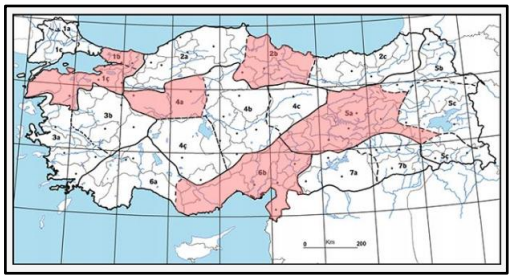
Arıcılık

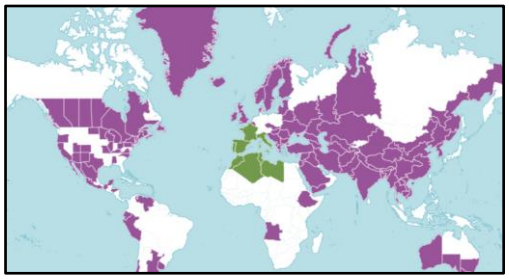
d) Arı bitkisidir (186).

4.1.214 *Papaver somniferum* L. var. *somniferum*

Şekil 4.214: *Papaver somniferum* L. var. *somniferum*

Türkçe Adı: Haşhaş **Yöresel Adı:** Maku, yabani haşhaş	**Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Tohum

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

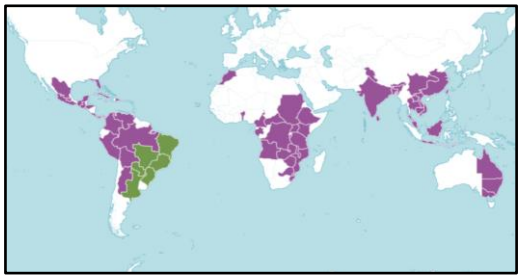
a) Eskiden çocukları uyutmak için çocuklara haşhaş tohumları yutturulurmuş (17).

PASSIFLORACEAE

4.1.215 *Passiflora edulis* Sims

Şekil 4.215: *Passiflora edulis* Sims

Türkçe Adı: Çarkıfelek **Yöresel Adı:** Çarkıfelek	**Lokalite No:** 21 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Tohum, çiçek

Yöresel kullanımları

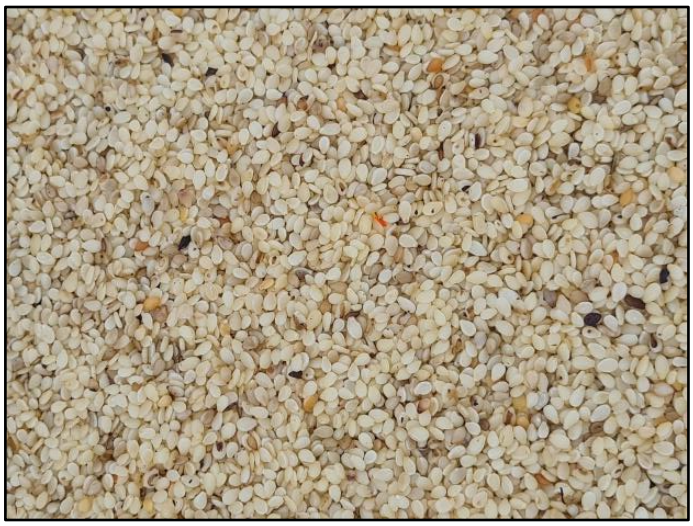
Tıbbi:

a) Tohumları tansiyon hastalıklarında tansiyonu düşürmek için yutulur (149).

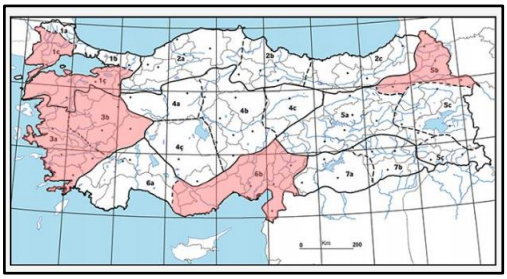
b) Kurutulmuş çiçekleri kullanılarak hazırlanan infüzyon sinirsel hastalıklarda içildiğinde sakinleştirir (155) – **(Reç. 163).**

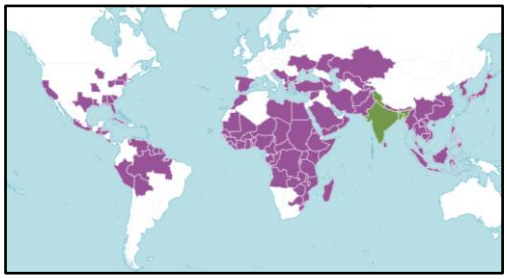
PEDALIACEAE

4.1.216 *Sesamum indicum* L.

Şekil 4.216: *Sesamum indicum* L.

Türkçe Adı: Susam **Yöresel Adı:** Susam	**Lokalite No:** 2, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Tohum

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Tohumlarından elde edilen susam yağı, yanıklara sürüldüğünde yanık izlerini geçirir (14) – **(Reç. 98)**.

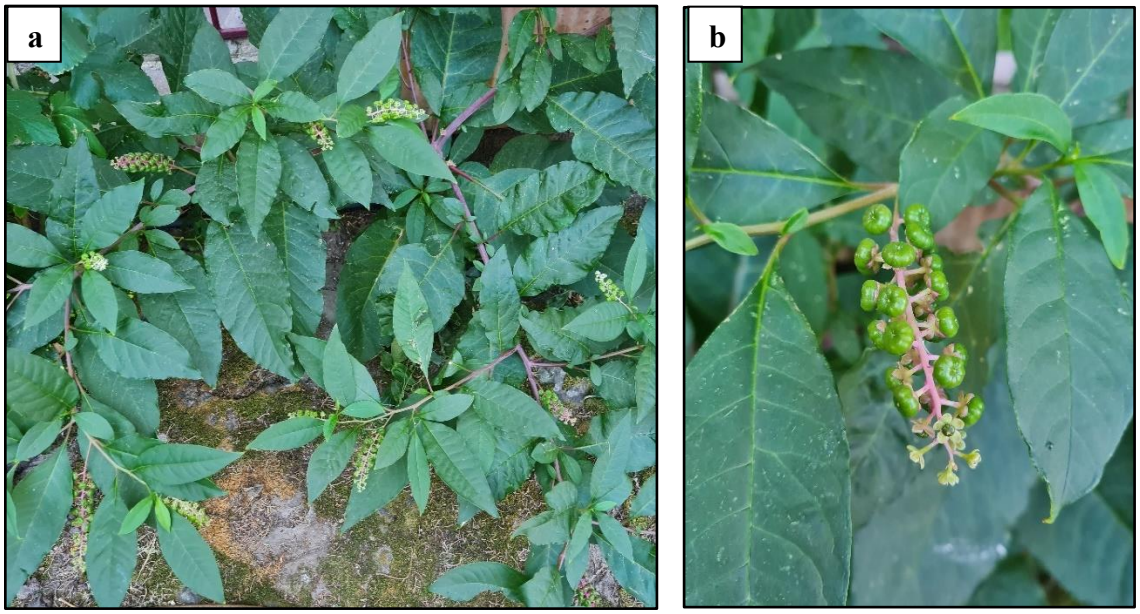
b) Tohumları kullanılarak elde edilen susam yağı, balmumu ve 1 yumurta beyazı karıştırılarak merhem hazırlanır ve yanıklara sürülür (133) – **(Reç. 134).**

Gıda:

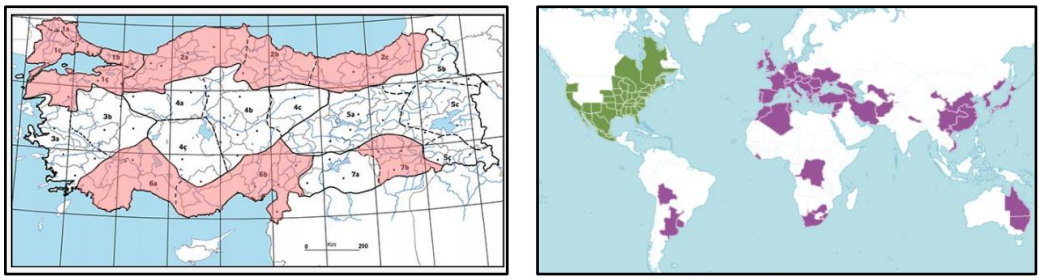
c) Tohumları böreklerde baharat olarak kullanılır (134).

PHYTOLACCACEAE

4.1.217 *Phytolacca americana* L.

Şekil 4.217: *Phytolacca americana* L. a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Şekerciboyası **Yöresel Adı:** Şekerciboyası	**Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

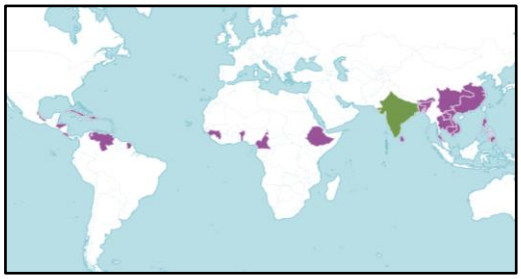
a) Bitkinin meyveleri bağırsakları temizlemek için çiğ olarak yenir. Sakinleştiricidir (159).

PIPERACEAE

4.1.218 *Piper nigrum* L.

Şekil 4.218: *Piper nigrum* L.

Türkçe Adı: Karabiber **Yöresel Adı:** Karabiber	**Lokalite No:** 18, 21 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Tohum

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin tohumları, zencefil (*Zingiber officinale* Roscoe), zerdeçal (*Curcuma longa* L.) ve bal ile karıştırılarak hazırlanan karışım yendiğinde kan değerlerini düzenler, kansızlığa iyi gelir (38) – **(Reç. 19)**.

Gıda:

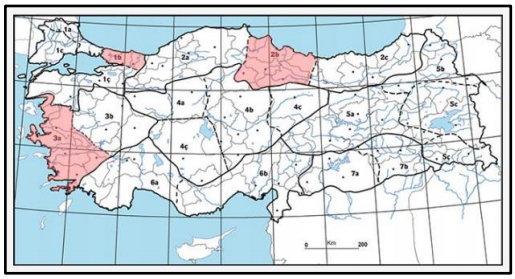
b) Bitkinin tohumu yemeklerde baharat olarak kullanılır.

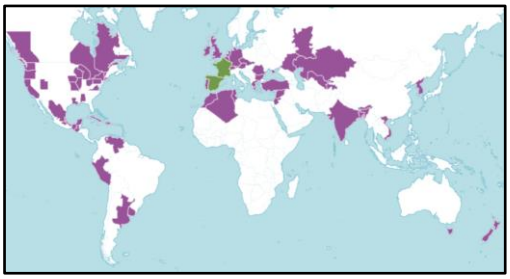
PLANTAGINACEAE

4.1.219 *Antirrhinum majus* L. subsp. *majus*

Şekil 4.219: *Antirrhinum majus* L. subsp. *majus*

Türkçe Adı: Aslanağzı **Yöresel Adı:** Aslanağzı	**Lokalite No:** 3 **Kullanım Amacı:** Süs **Kullanılan Kısım:** Tüm bitki

Yöresel kullanımları

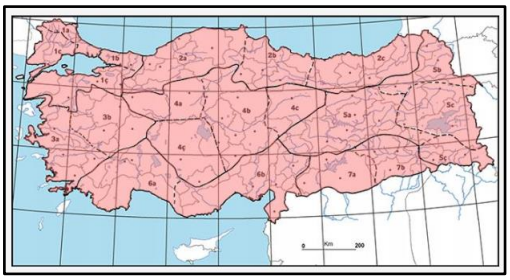
Süs:

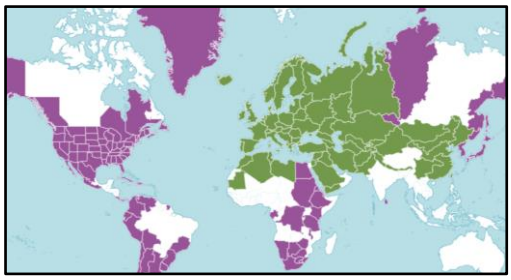
a) Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır (25).

4.1.220 *Plantago lanceolata* L.

Şekil 4.220: *Plantago lanceolata* L.

Türkçe Adı: Damarlıca **Yöresel Adı:** Yara otu, sinir otu	**Lokalite No:** 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, yem **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin taze yaprakları dış derideki yaraların üzerine sarılır (105, 173).

b) Bitkinin taze yaprakları ezilerek lapa haline getirilir. İneklerde açık yaraların üzerine, dış parazit olan bölgelere sarılarak beklenir (108) **– (Reç. 138)**.

c) Yaprakları kullanılarak hazırlanan infüzyon öksürükte içilir (149) – **(Reç. 160).**

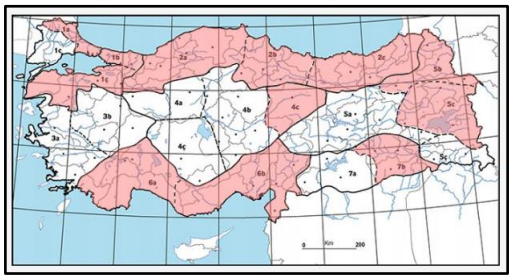
Yem:

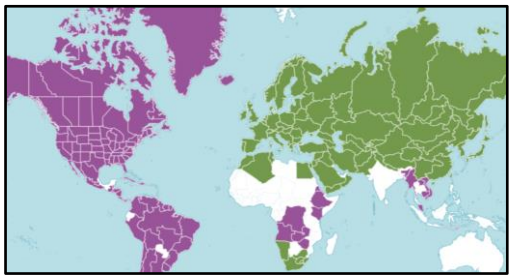
d) Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır (105).

4.1.221 *Plantago major* L. subsp. *major*

Şekil 4.221: *Plantago major* L. subsp. *major*

Türkçe Adı: Sinirotu **Yöresel Adı:** Gümüş otu, yara otu	**Lokalite No:** 11, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

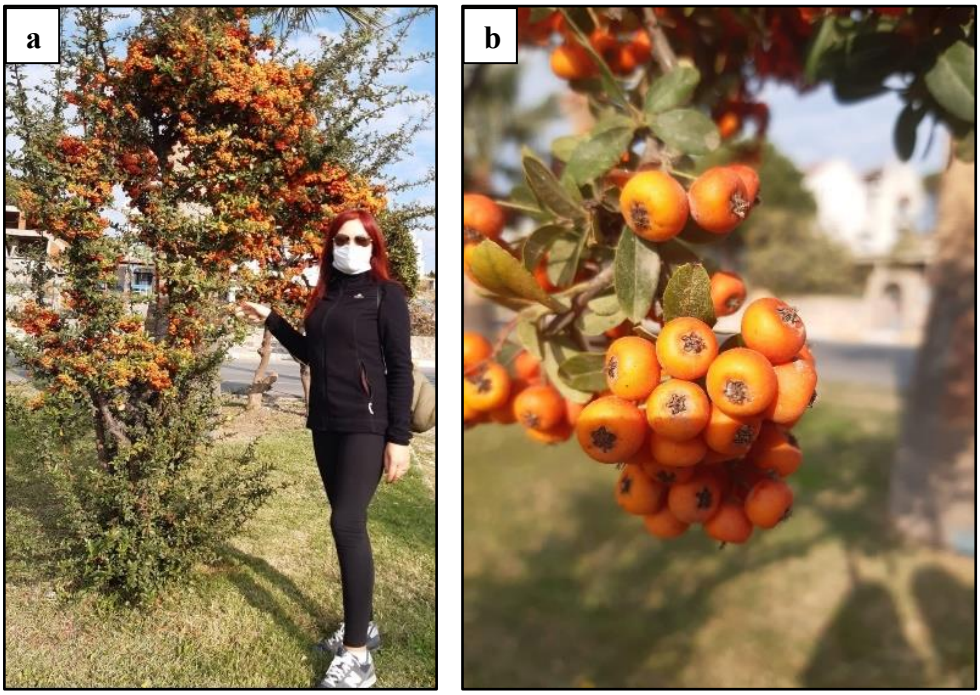
a) Yaprakları ile hazırlanan dekoksiyon mide ülseri gibi iç yaralarda içilir (98) – **(Reç. 65).**

b) Bitkinin taze yaprakları dış derideki yaraların üzerine sarılır ya da yapraklarıyla hazırlanan dekoksiyon yaralara sürülür (98).

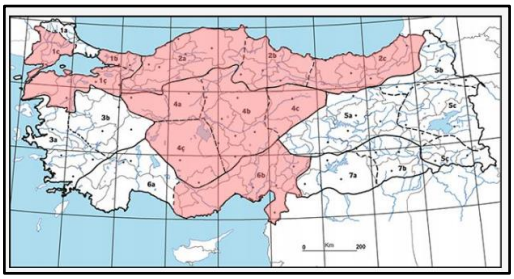
Gıda:

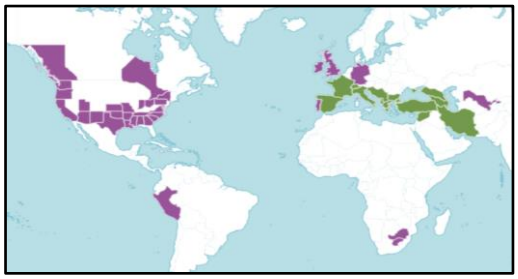
c) Yaprakları yahnilik (karışık ot kavurma) içine konularak yemeği yapılır (98, 174) – **(YT 12).**

4.1.222 *Pyracantha coccinea* M.Roem.

Şekil 4.222: *Pyracantha coccinea* M.Roem. a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Ateşdikeni **Yöresel Adı:** Ateşdikeni	**Lokalite No:** 25 **Kullanım Amacı:** Süs **Kullanılan Kısım:** Tüm bitki

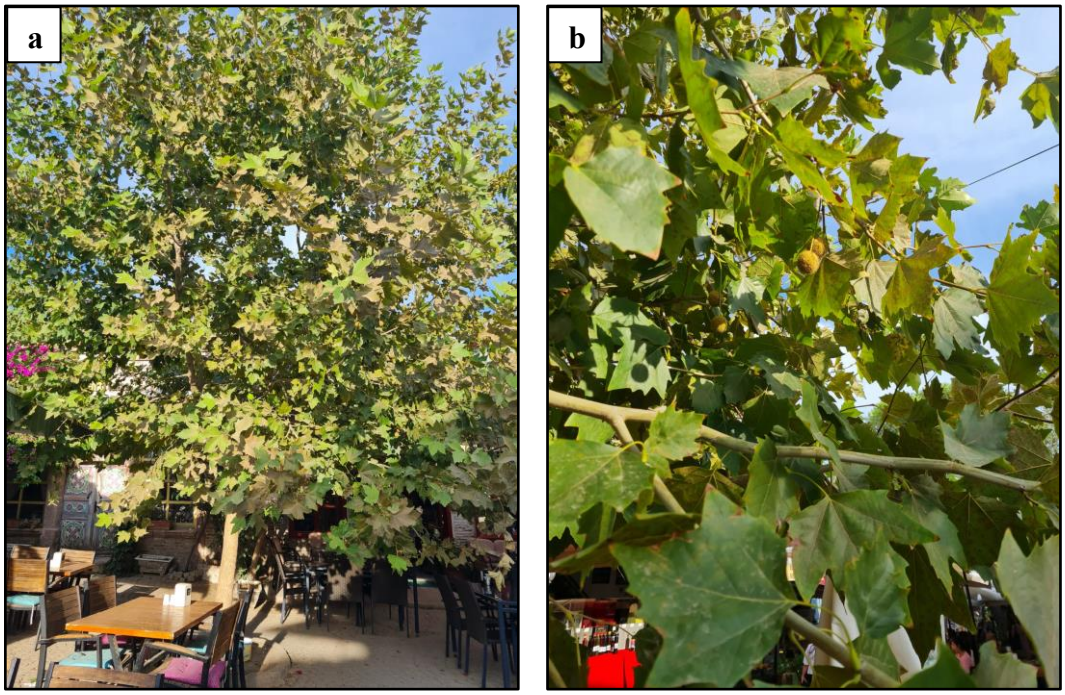
Yöresel kullanımları

Süs:

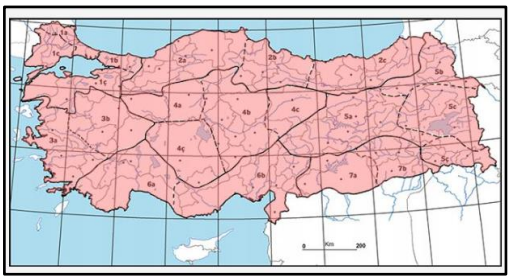
a) Park ve bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır.

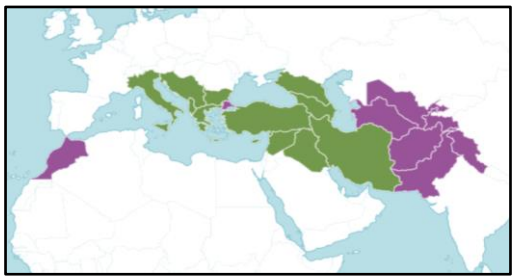
PLATANACEAE

4.1.223 *Platanus orientalis* L.

Şekil 4.223: *Platanus orientalis* L. a) Genel görünüm b) Yaprak

Türkçe Adı: Çınar **Yöresel Adı:** Çınar	**Lokalite No:** 2, 4, 19, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, yakacak, el sanatları **Kullanılan Kısım:** Yaprak, gövde, dal

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin kurutulmuş yapraklarından hazırlanan infüzyon eklem romatizması, diz ve bacak ağrılarında içilir (17, 45) – **(Reç. 54)**.

b) Taze toplanmış yapraklar diz ağrısı olan bölgeye sarılarak 24 saat boyunca bekletilir (65).

Yakacak:

c) Gövde ve dalları yakacak olarak kullanılır (98).

El sanatları:

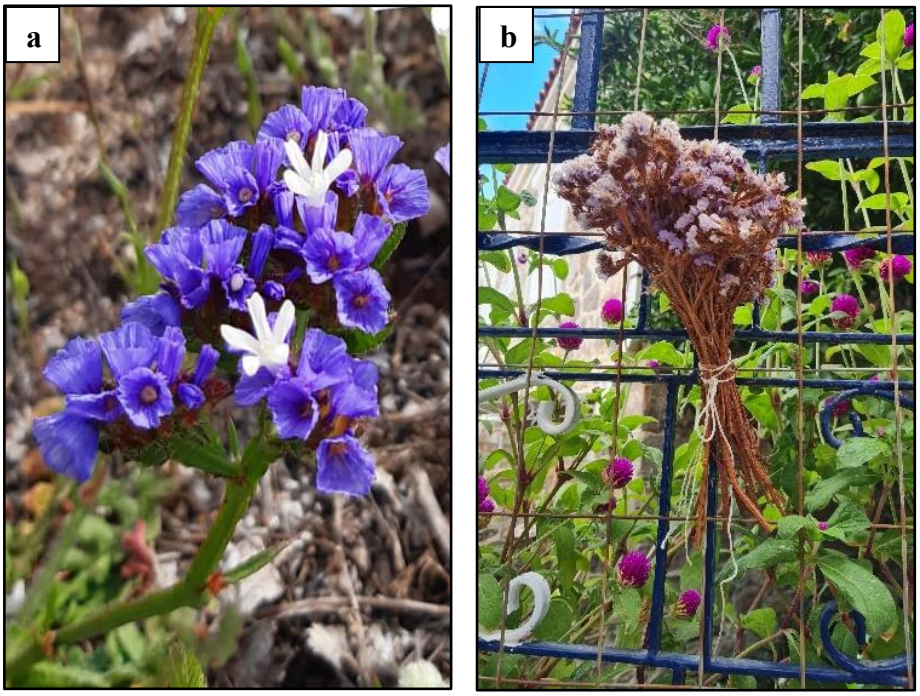
d) Gövdesinden kaşık yapılır (52, 98).

e) Gövdesinden tarla bellemek için kullanılan keskin araca sap yapılır (115).

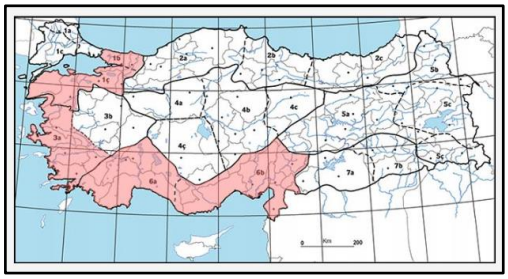
f) Gövdesinden uzun saplı fırın küreği yapılır (117).

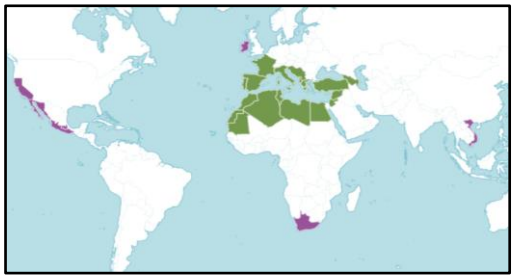
PLUMBAGINACEAE

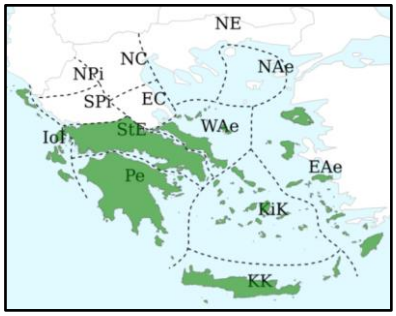
4.1.224 *Limonium sinuatum* (L.) Mill

Şekil 4.224: *Limonium sinuatum* (L.) Mill. a) Genel görünüm b) Kapı süsü

Türkçe Adı: Denizlavantası	**Yunanca Adı:** Thalassia levanta
Yöresel Adı: Denizlavantası	**Lokalite No:** 1, 3, 5, 6, 8
Lokalite No: 2, 21	**Kullanım Amacı:** Süs, dekorasyon
Kullanım Amacı: Süs	**Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, tüm bitki
Kullanılan Kısım: Çiçek, tüm bitki	

Yöresel kullanımları

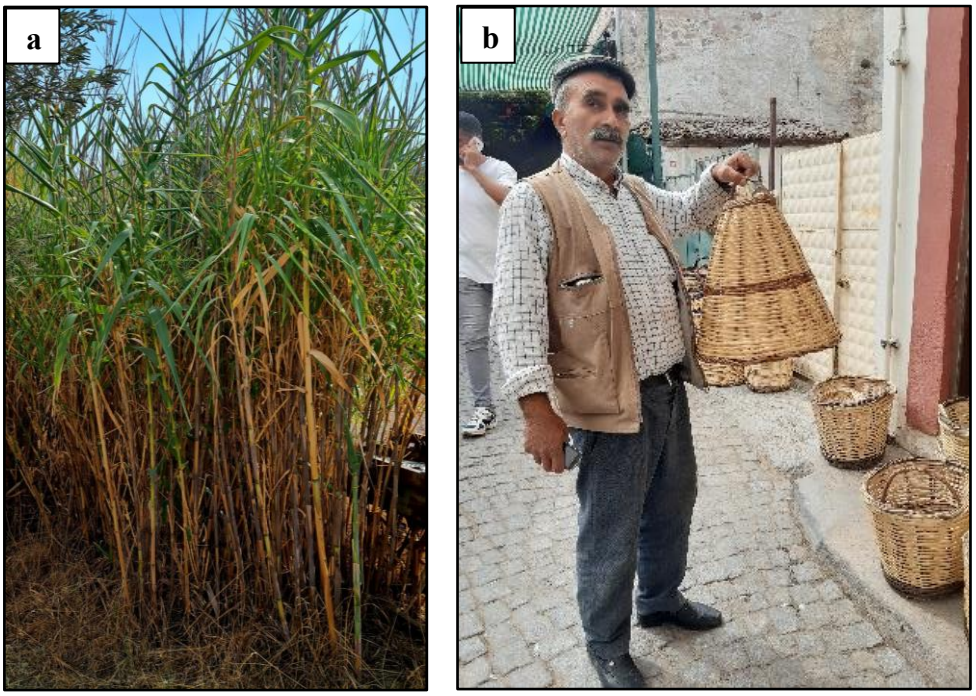
Süs:

a) Kurutulmuş çiçekleri dekor olarak süs amaçlı kullanılır (14, 41).

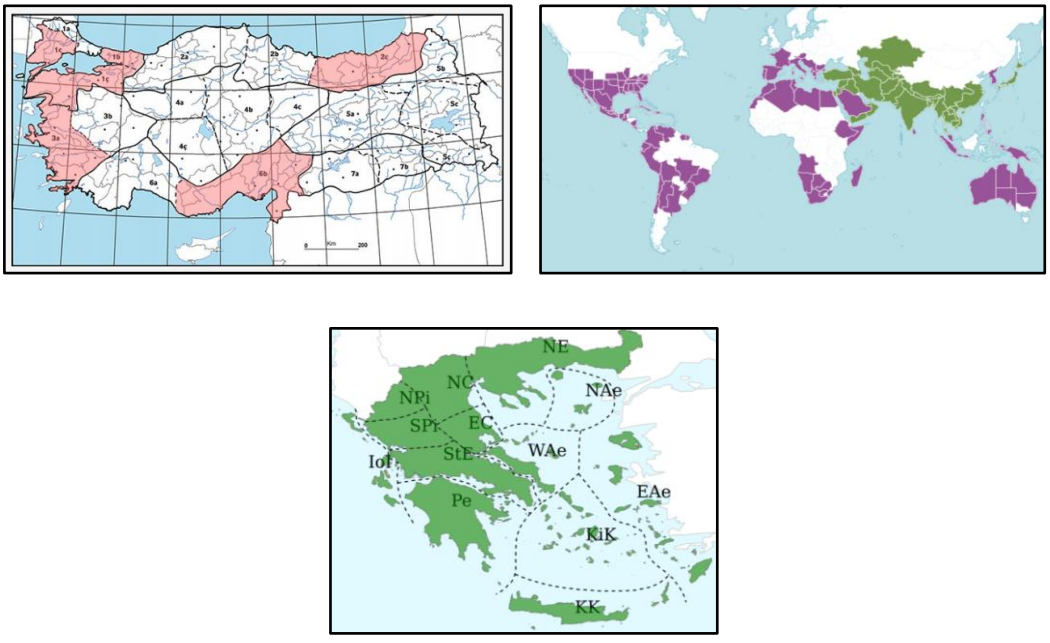
b) Toprak üstü kısımları kurutularak kapı süsü yapılır (Midilli)

POACEAE

4.1.225 *Arundo donax* L.

Şekil 4.225: *Arundo donax* L. a) Genel görünüm b) Sepet

Türkçe Adı: Kargı **Yöresel Adı:** Kamış, kargı **Lokalite No:** 2, 4, 17, 25 **Kullanım Amacı:** El sanatları **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, gövde	**Yunanca Adı:** Kalami **Lokalite No:** 1, 4, 5 **Kullanım Amacı:** El sanatları **Kullanılan Kısım:** Gövde

Yöresel kullanımları

El sanatları:

a) Gövdesi sepet ve küfe yapımında kullanılır. Sepetin açık renkli olan gövde kısmı kargıdan yapılır (17, 51, 82, 92, 96, 116).

b) Bitkinin gövdesi, tütün yapraklarını kurutmada kullanılır. Tütün yaprakları kargılara geçirilerek dizilir. Önce ızgara üzerinde daha sonra sergide yapraklar kurutulur (51).

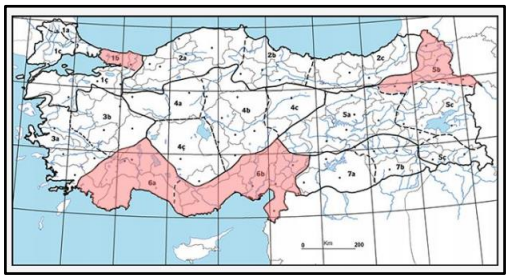
c) Gövdesinden gölgelik (pergole) yapılır (92).

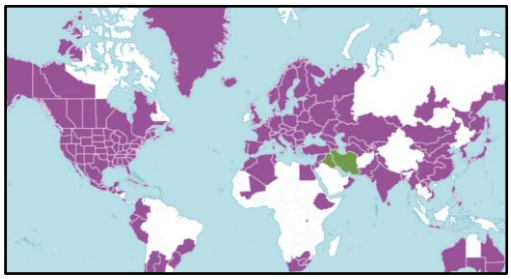
d) Gövdesinden sepet ve kapı süsü yapılır (Midilli).

4.1.226 *Avena sativa* L.

Şekil 4.226: *Avena sativa* L.

Türkçe Adı: Yulaf **Yöresel Adı:** Yulaf	**Lokalite No:** 1, 2, 3, 4, 12 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, yem **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

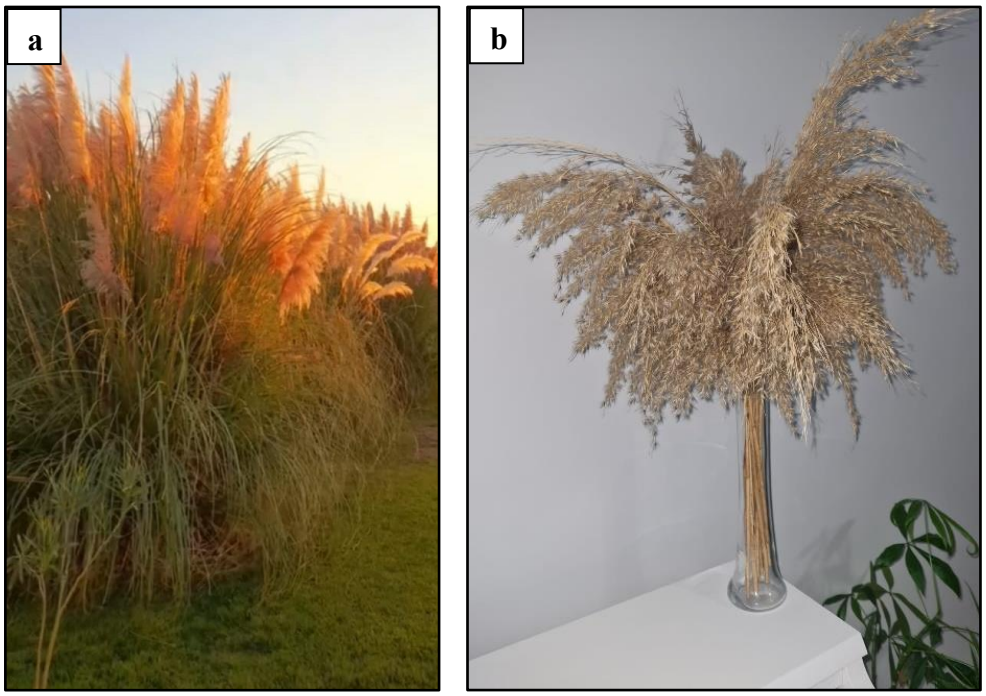
Tıbbi:

a) Toprak üstü kısımları süt verimini arttırmak ve hazımsızlık, gastrointestinal hastalıkları tedavi etmek için hayvan yemine karıştırılır.

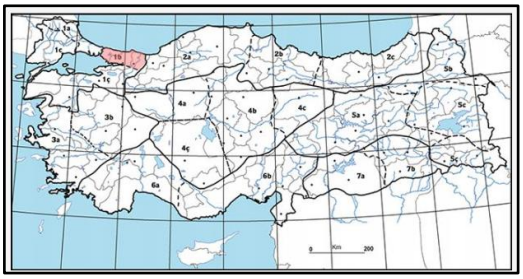
Yem:

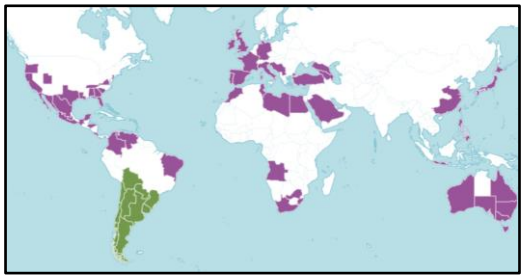
b) Bitkinin toprak üstü kısımları toplanılıp hayvan yemi olarak kullanılır (79).

4.1.227 *Cortaderia selloana* (Schult. & Schult.f.) Asch. & Graebn.

Şekil 4.227: *Cortaderia selloana* (Schult. & Schult.f.) Asch. & Graebn. a) Genel görünüm b) Dekorasyon

Türkçe Adı: Pampasotu **Yöresel Adı:** Pampas	**Lokalite No:** 21, 22, 23, 25 **Kullanım Amacı:** Süs, dekor **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, çiçek, tüm bitki

Yöresel kullanımları

Süs:

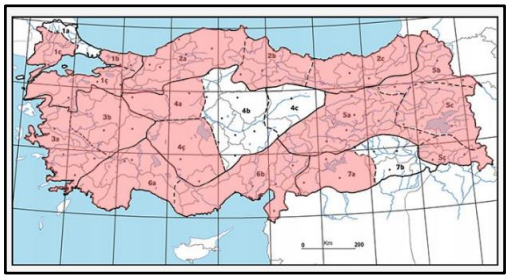
a) Park ve bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır.

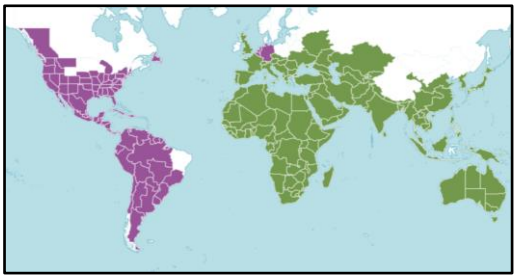
b) Kurutulmuş çiçekleri vazoya konarak evlerde dekorasyon amaçlı kullanılır (41, 111).

4.1.228 *Cynodon dactylon* (L.) Pers. var. *dactylon*

Şekil 4.228: *Cynodon dactylon* (L.) Pers. var. *dactylon*

Türkçe Adı: Köpekdişi **Yöresel Adı:** Ayrık, ayrıkotu, köpekotu	**Lokalite No:** 2, 13, 17 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, yaprak

Yöresel kullanımları

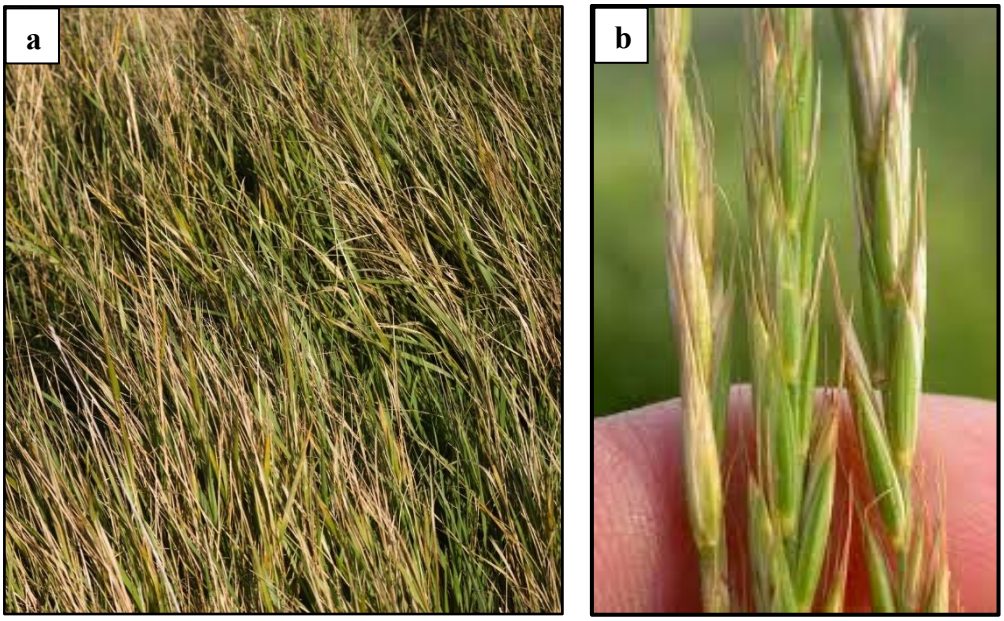
Tıbbi:

a) Toprak üstü kısımları kullanılarak hazırlanan dekoksiyon bronşit ve nefes darlığında çay olarak içilir (65, 162) – **(Reç. 86)**.

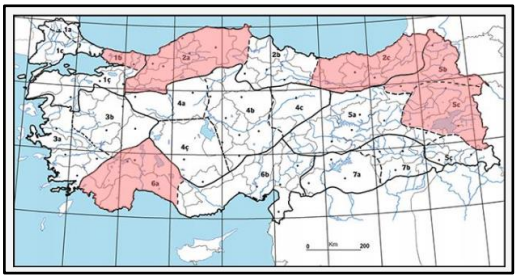
b) Kurutulmuş toprak üstü parçaları hazımsızlığa karşı hayvan yemine karıştırılır (112).

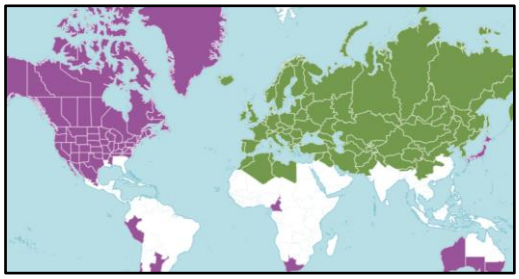
c) Yapraklarından hazırlanan infüzyon ateş düşürmede kullanılır (169).

4.1.229 *Elymus repens* (L.) Gould

Şekil 4.229: *Elymus repens* (L.) Gould a) Genel görünüm b) Başak

Türkçe Adı: Sabankıran **Yöresel Adı:** Ayrıkotu	**Lokalite No:** 4, 13, 21 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, yem **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, kök (rizom)

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin rizomlarının kaynatılmasıyla hazırlanan dekoksiyon idrar zorluğunda, böbrek taşı ve kum sancısında içilir (138, 151). Göz ağrısında ağrıyan göze sürülür (138)- **(Reç. 153).**

b) Hazırlanan dekoksiyon idrar arttırıcı ve vücuttaki iltihapları temizleme amacı ile içilir (144).

c) Kurutulmuş toprak üstü parçaları süt verimini arttırmak ve hazımsızlık ile gastrointestinal hastalıklara karşı hayvan yemine karıştırılır (112).

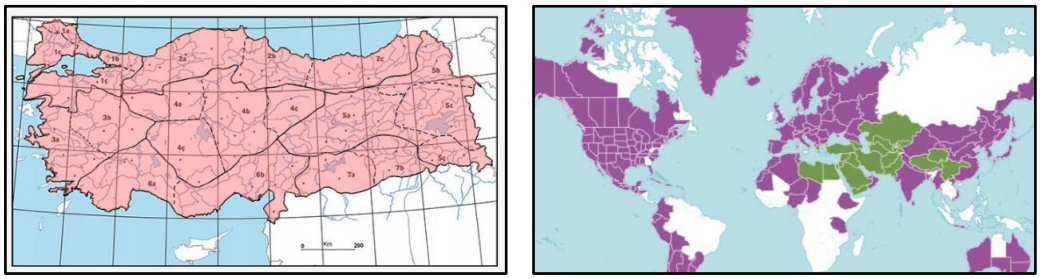
Yem:

d) Toprak üstü kısımları hayvan yemi olarak kullanılır (112).

4.1.230 *Hordeum vulgare* L.

Şekil 4.230: *Hordeum vulgare* L. a) Genel görünüm b) Başak

Türkçe Adı: Arpa **Yöresel Adı:** Arpa	**Lokalite No:** 12 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, yem **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Toprak üstü kısımları süt verimini arttırmak için ineklerin yemine karıştırılır (112).

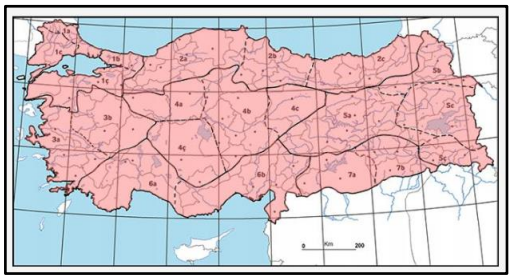
Yem:

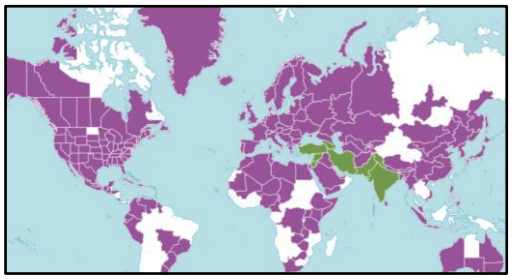
b) Bitkinin toprak üstü kısımları toplanılıp hayvan yemi olarak kullanılır (79).

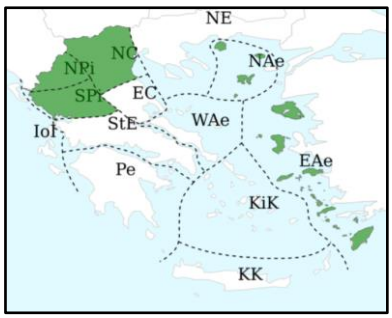
4.1.231 *Triticum aestivum* L.

Şekil 4.231: *Triticum aestivum* L.

Türkçe Adı: Ekmeklik buğday **Yöresel Adı:** Buğday, keşkek, dövme **Lokalite No:** 12, 19, 20, 25 **Kullanım Amacı:** Gıda, yem, inanç **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, tohum	**Yunanca Adı:** Sitari **Lokalite No:** 4 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Tohum

Yöresel kullanımları

Gıda:

a) Tohumlarından çorbası yapılıyor (45).

b) Tohumlarından ekmek yapılır (135, 136) – **(YT 47)**.

c) Tohumları kullanılarak nohutlu 'keşkek' yemeği yapılır. Yortularda ikram edilir (Midilli).

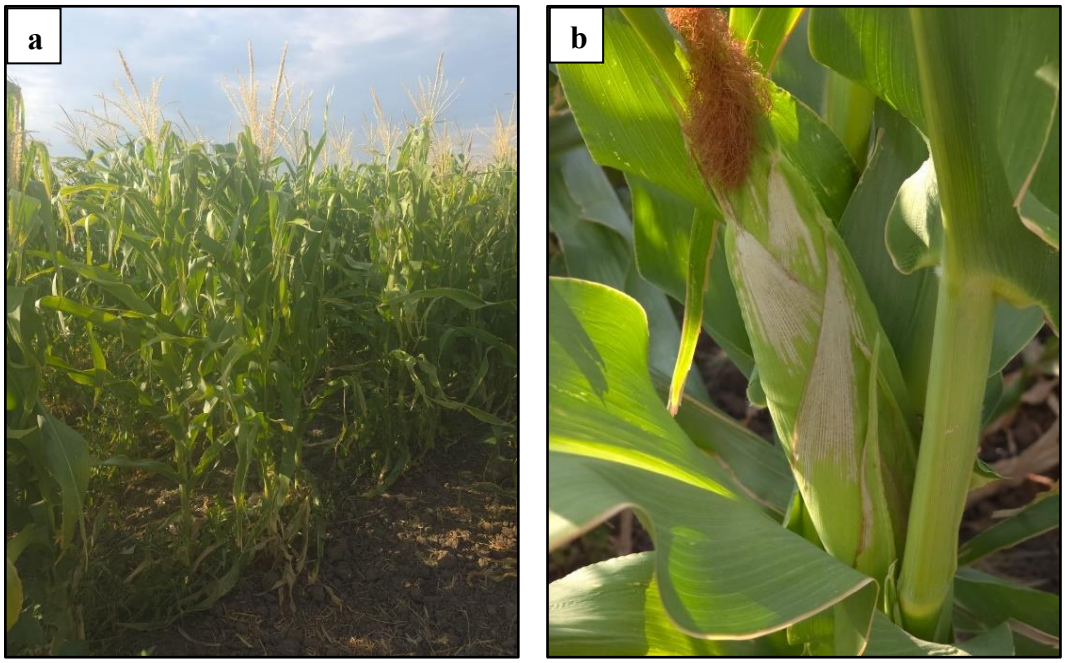
Yem:

d) Bitkinin toprak üstü kısımları toplanılıp hayvan yemi olarak kullanılır (79).

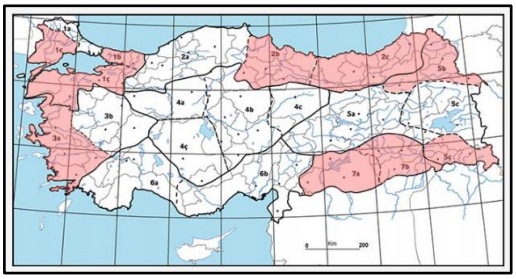
İnanç:

e) Tohumları düğünlerde, dibek taşında dövülerek keşkek yemeği yapılırdı (91).

4.1.232 *Zea mays* L. subsp. *mays*

Şekil 4.232: *Zea mays* L. subsp. *mays* a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Mısır **Yöresel Adı:** Mısır	**Lokalite No:** 2, 15 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda, yem **Kullanılan Kısım:** Koçan püskülü, meyve, tohum

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Koçan püskülü ile hazırlanan dekoksiyon böbrek taşı düşmesine yakın içildiğinde vücudun taşı atmasını sağlar (14, 15) – **(Reç. 92).**

b) Koçan püskülü kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon idrar söktürücü olarak kullanılır (148).

Gıda:

c) Meyveleri haşlanarak yenir (14).

Yem:

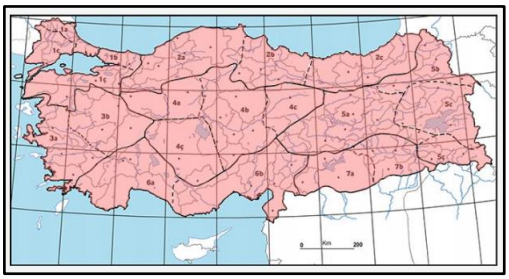
d) Tohumları hayvan yemi olarak kullanılır (101).

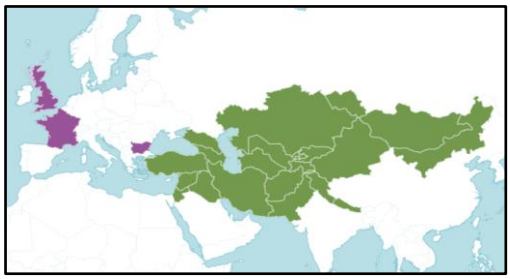
POLYGONACEAE

4.1.233 *Polygonum cognatum* Meissn.

Şekil 4.233: *Polygonum cognatum* Meissn.

Türkçe Adı: Madımak **Yöresel Adı:** Madımak	**Lokalite No:** 2, 21 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, yaprak

Yöresel kullanımları

Gıda:

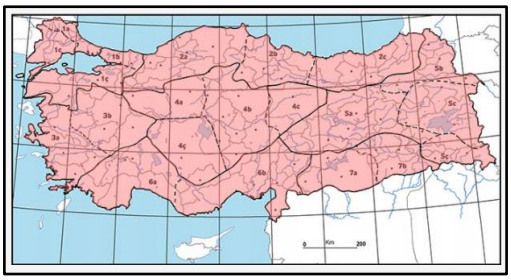
a) Toprak üstü kısımları soğan ile kavrularak börek yapımında börek içi olarak kullanılır. Yemeği de yapılır (151, 162).

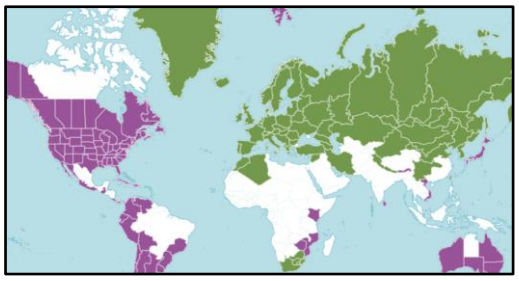
b) Yaprakları kullanılarak çorbası yapılır (152).

4.1.234 *Rumex acetosella* L.

Şekil 4.234: *Rumex acetosella* L.

Türkçe Adı: Kuzukulağı **Yöresel Adı:** Ekşi kulak	**Lokalite No:** 3, 19, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

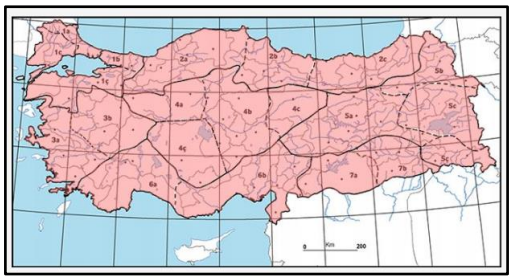
Gıda:

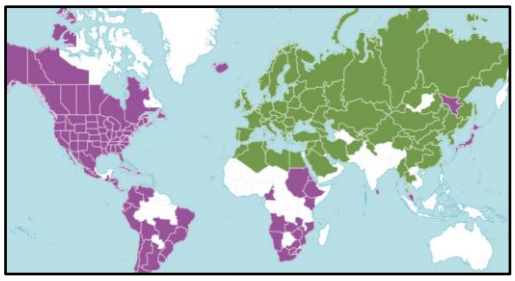
a) Yaprakları çiğ olarak salataya katılır (46, 154, 167, 170, 176).

4.1.235 *Rumex crispus* L.

Şekil 4.235: *Rumex crispus* L.

Türkçe Adı: Labada **Yöresel Adı:** Kuzu kulağı, ekşi kulak, akıllı labada	**Lokalite No:** 2, 3, 11, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Tohum, yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin tohumu kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon aşırı ishalde çay olarak içilir (21). Bitkinin tohumu kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon içildiğinde mayasılı (amel) iyileştirir (34). Bitkinin tohumu kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon bağırsak hastalıklarına iyi gelir, kilo vermeyi kolaylaştırır (128) – **(Reç. 70)**.

Gıda:

b) Yaprakları yahnilik (karışık ot kavurma) içine konularak yemeği yapılır (8, 41, 98, 174) – **(YT 12).**

c) Yapraklarından çorba yapılır (128) **– (YT 37)**.

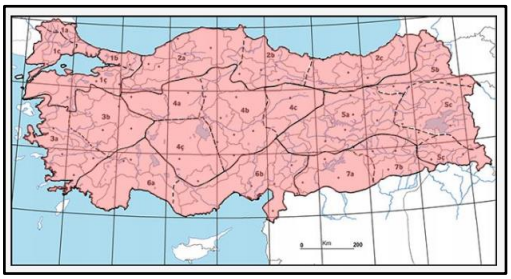
d) Yaprakları çiğ olarak yenir ve salataya eklenir (151, 176).

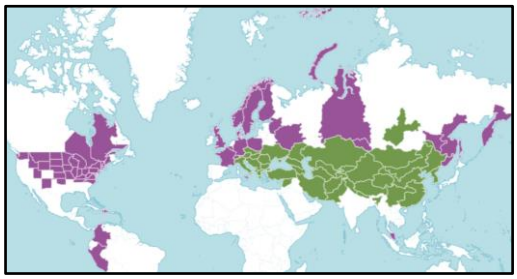
e) Yaprakları ve sapları kullanılarak bulgurlu yemeği yapılır (173).

4.1.236 *Rumex patientia* L.

Şekil 4.236: *Rumex patientia* L.

Türkçe Adı: Efelek **Yöresel Adı:** Labada	**Lokalite No:** 2, 21 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak, toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Yaprakları yemek olarak tüketildiğinde bağırsakları düzenler (154).

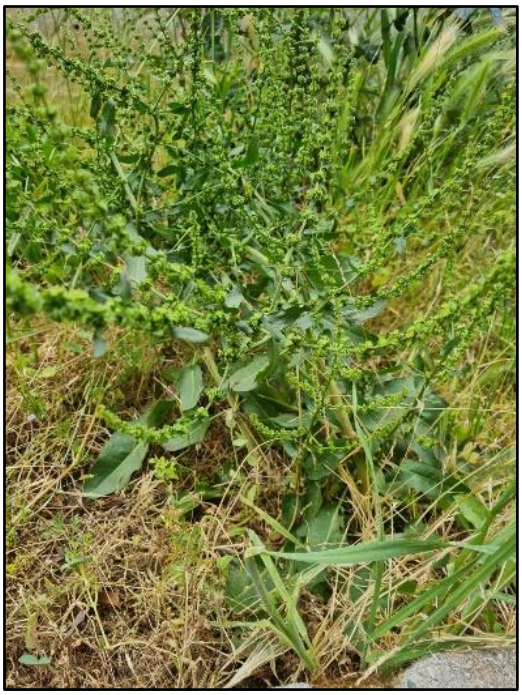
Gıda:

b) Yaprakları kullanılarak yemeği ve böreği yapılır (158).

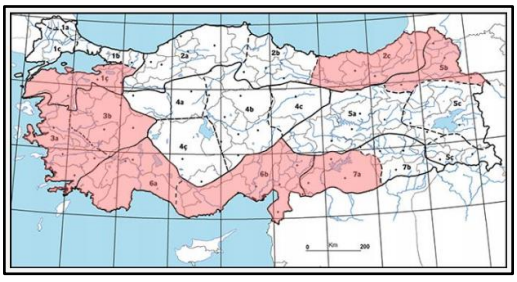
c) Yapraklarından sarma yapılır (154).

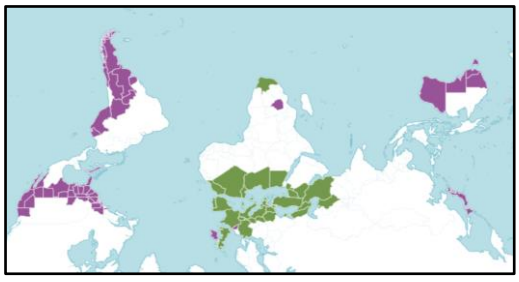
d) Toprak üstü kısımları kullanılarak mücveri yapılır (160) – **(YT 56).**

4.1.237 *Rumex pulcher* L. subsp. *pulcher*

Şekil 4.237: *Rumex pulcher* L. subsp. *pulcher*

Türkçe Adı: Ekşilik **Yöresel Adı:** Mancar otu	**Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak ve yaprak sapları

Yöresel kullanımları

Gıda:

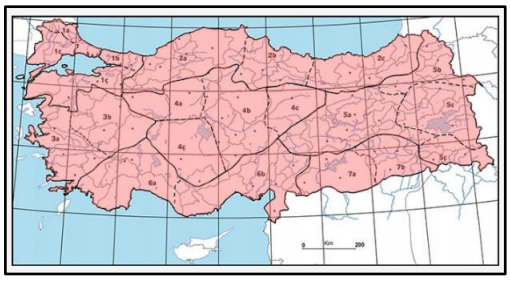
a) Yaprakları ve yaprak sapları kullanılarak salatası yapılır (160) – **(YT 57)**.

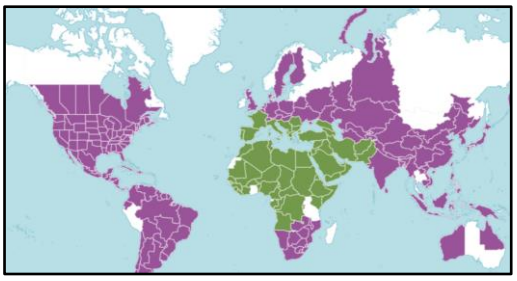
PORTULACACEAE

4.1.238 *Portulaca oleracea* L.

Şekil 4.238: *Portulaca oleracea* L. a) Genel görünüm b) Yaprak

Türkçe Adı: Semizotu **Yöresel Adı:** Semizlik, semiz otu, pirpirim	**Lokalite No:** 1, 4, 5, 7, 11, 13, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak, toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Toprak üstü kısımları zona hastalığında çiğ olarak yenir ya da yemek yapılarak tüketilir (150).

b) Toprak üstü kısımları bağırsak hastalıklarında çiğ olarak yenir (154).

Gıda:

c) Yaprakları Girit yemeği olan "çipihorta" yapımında kullanılır (41) – **(YT 1).**

d) Yaprakları kurutup haşlanarak yemeği yapılır (4, 5, 48).

e) Yaprakları toplanarak güneş gören bir yerde kurutulur. Girit göçmenleri kurutulmuş semizotu yapraklarını özellikle kuru fasulye, nohut gibi yemeklerin üzerine baharat olarak ekler (128).

f) Yapraklarından börek yapılır (4, 5).

g) Toprak üstü kısımları kullanılarak salatası yapılır. Çiğden yapılan salatasının üzerine sarımsaklı yoğurt eklenerek yenir (142, 143, 145, 147, 148, 167, 171, 173, 174, 175).

h) Yaprakları kullanılarak ıspanak yemeği gibi zeytinyağlı pirinçli yemeği yapılır (51, 142, 143, 144, 147, 148, 167, 175).

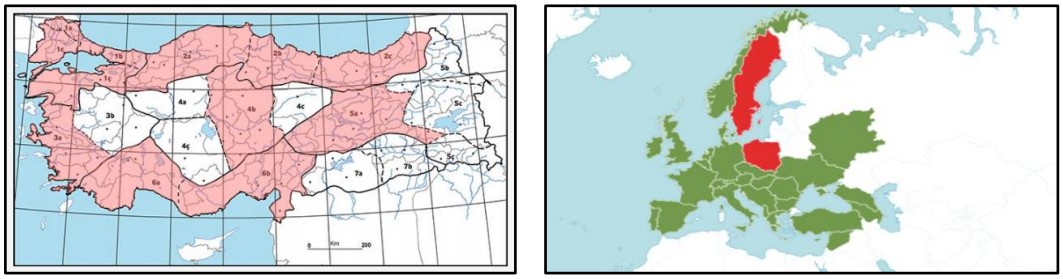
i) Toprak üstü kısımları kullanılarak etli ya da etsiz yemeği ve çorbası yapılır (175).

PRIMULACEAE

4.1.239 *Primula acaulis* (L.) L. subsp. *acaulis*

Şekil 4.239: *Primula acaulis* (L.) L. subsp. *acaulis*

Türkçe Adı: Çuhaçiçeği **Yöresel Adı:** Çuhaçiçeği	**Lokalite No:** 11 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, süs **Kullanılan Kısım:** Çiçek, tüm bitki

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

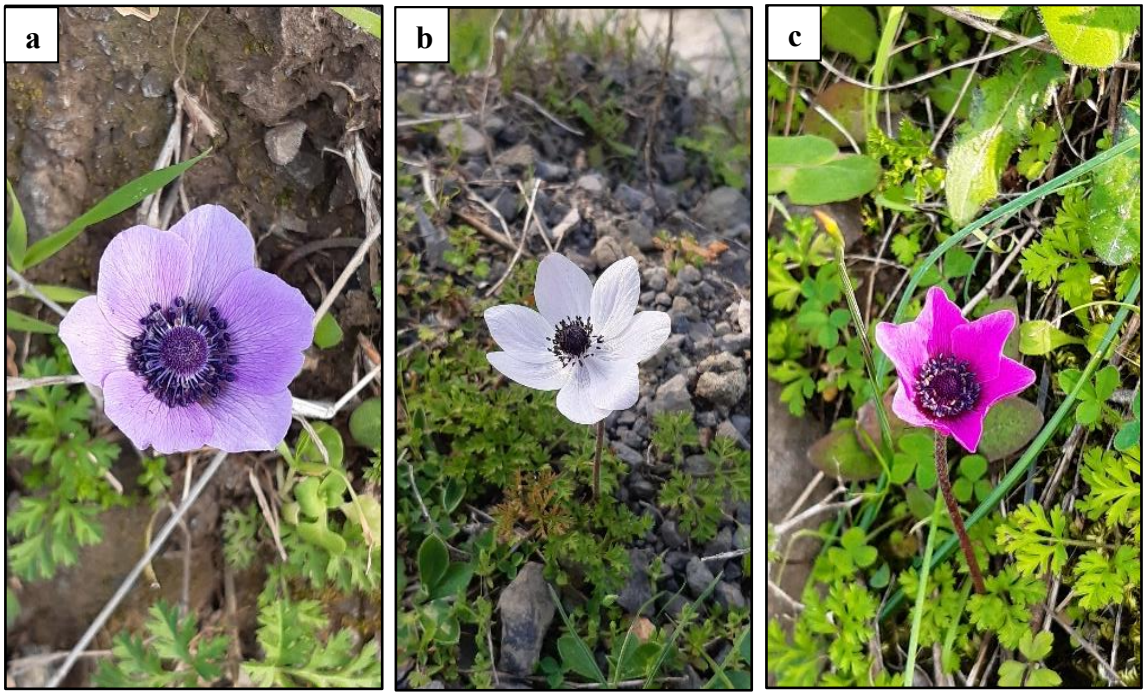
a) Çiçekleri kullanılarak hazırlanan infüzyon uykusuzluk ve eklem ağrılarında çay olarak içilir (173).

Süs:

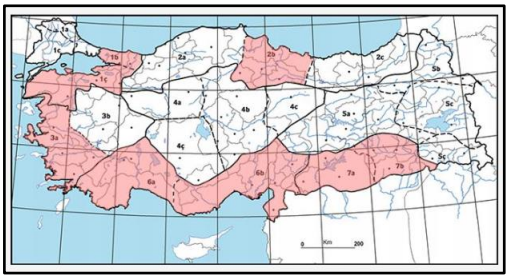
b) Süs bitki olarak kullanılır (173).

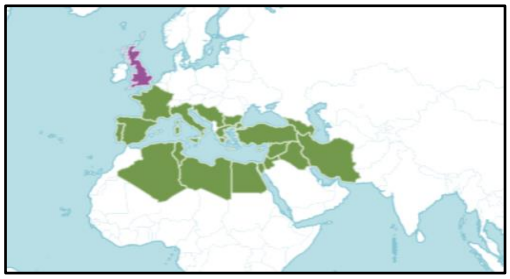
RANUNCULACEAE

4.1.240 *Anemone coronaria* L.

Şekil 4.240: *Anemone coronaria* L. a,b,c) Genel görünüm

Türkçe Adı: Manisalâlesi **Yöresel Adı:** Dağ lalesi, anemon	**Lokalite No:** 4, 21, 22 **Kullanım Amacı:** Süs, arıcılık **Kullanılan Kısım:** Tüm bitki, çiçek

Yöresel kullanımları

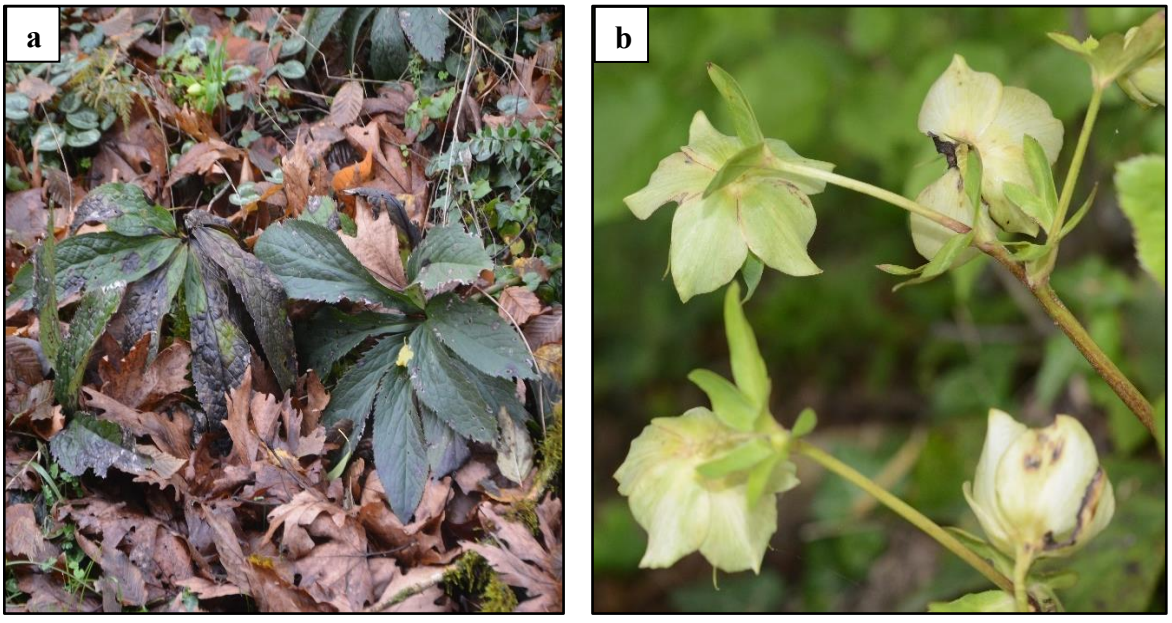
Tıbbi:

a) Süs bitkisidir. İlkbaharda çiçeklerini açar ve baharın habercisidir.

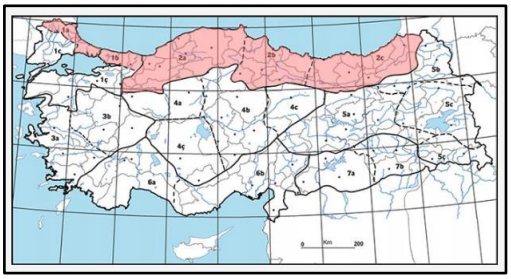
Arıcılık:

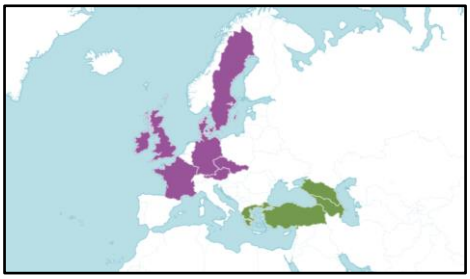
b) Arı bitkisidir (186).

4.1.241 *Helleborus orientalis* Lam.

Şekil 4.241: *Helleborus orientalis* Lam. a) Genel görünüm b) Çiçek

Türkçe Adı: Çöpleme **Yöresel Adı:** Karaot	**Lokalite No:** 4 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, boya **Kullanılan Kısım:** Kök

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

c) Kökü kullanılarak hazırlanan merhem haricen egzamayı iyileştirmek için cilde sürülür. Dahilen kullanımı toksiktir (47) – **(Reç. 82).**

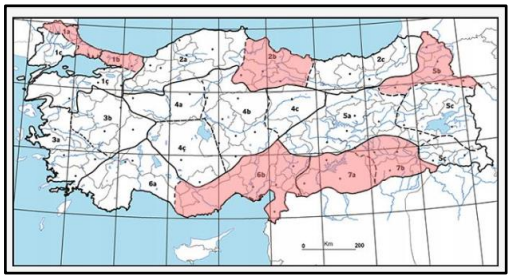
Boya:

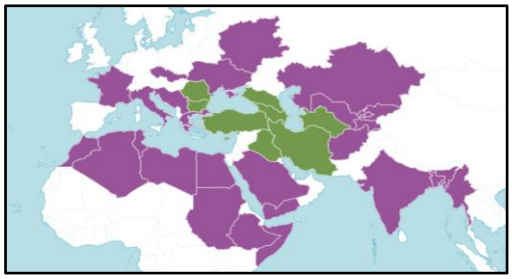
d) Bitkinin kökü, şap ve tuz karıştırılarak siyah renk elde edilir ve kök boyamada kullanılır (47).

4.1.242 *Nigella sativa* L.

Şekil 4.242: *Nigella sativa* L.

Türkçe Adı: Çörekotu **Yöresel Adı:** Çörekotu	**Lokalite No:** 2, 3, 4, 7 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda **Kullanılan Kısım:** Tohum

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Tohumlarından yapılan çörekotu yağı kullanılarak şampuan hazırlanır. Bu şampuan saç bakımı ve kepek tedavisinde kullanılır (45, 46) – **(Reç. 13)**.

b) Bitkinin tohumu, kimyon (*Cuminum cyminum* L.) ve rezene (*Foeniculum vulgare* Mill.) karıştırılarak hazırlanan karışım mide ağrısında içilir (40) – **(Reç. 20)**.

c) Bitkinin tohumları kullanılarak hazırlanan çörekotu yağı, çocuklarda gaz sancıları için ayak altlarına sürülür (17) – **(Reç. 55)**.

d) Çörekotu yağı, haricen hayvanlarda oluşan deri hastalıklarında kullanılır (17).

c) Çörekotu yağı, mide ve karın ağrısında içilir (11, 40).

d) Çörekotu yağı vücuttaki iltihaplanmalarda içilir. İltihap için tohumu yenir (139).

e) Tohumları, üreme ve gastrointestinal hastalıklara karşı ineklerin yemine karıştırılır (123).

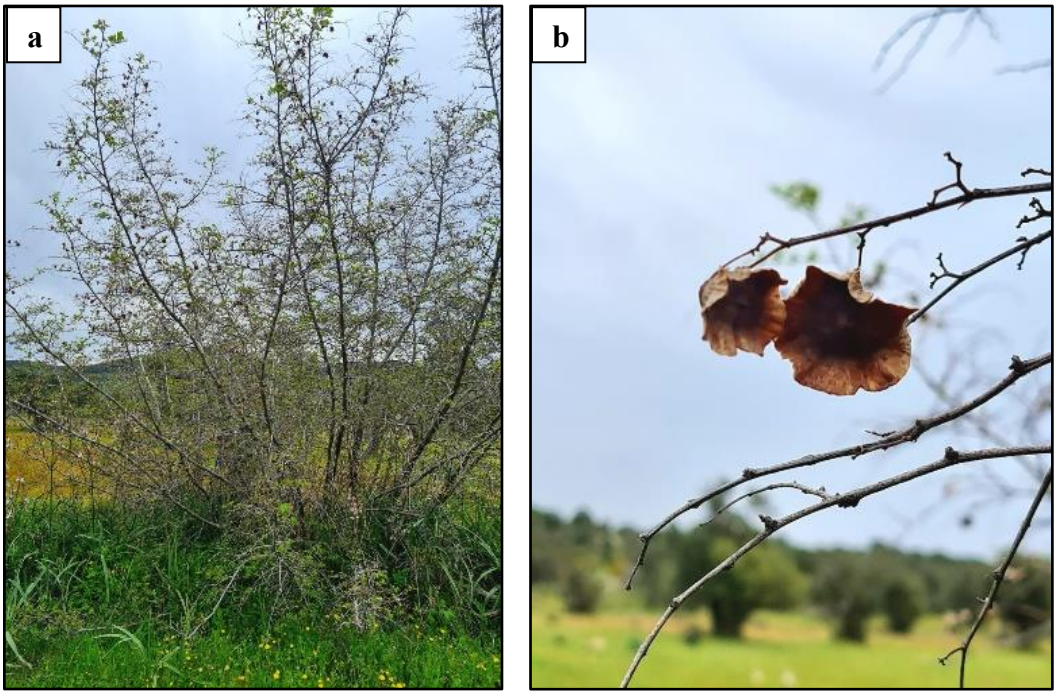
f) Tohumları kullanılarak hazırlanan dekoksiyon astım ve bronşit hastalıklarında içilir (145) – **(Reç. 156).**

Gıda:

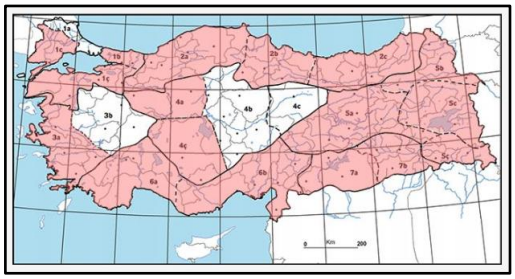
g) Tohumları hamur işlerinin üzerine serpilerek baharat olarak kullanılır (11).

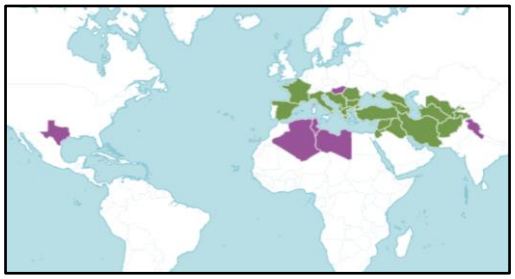
RHAMNACEAE

4.1.243 *Paliurus spina-christi* P. Mill.

Şekil 4.243: *Paliurus spina-christi* P. Mill. a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Karaçalı **Yöresel Adı:** Çaltık, çaltı, karaçalı	**Lokalite No:** 2, 4 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, yakacak, arıcılık **Kullanılan Kısım:** Meyve (çaltık pulu), gövde, dal

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin meyvesi (çaltık pulu) kullanılarak hazırlanan infüzyon idrar yolu enfeksiyonlarında ve böbrek hastalıklarında çay olarak içilir (8, 159) – **(Reç. 61)**.

Yakacak:

b) Gövde ve dalları yakacak olarak kullanılır (72).

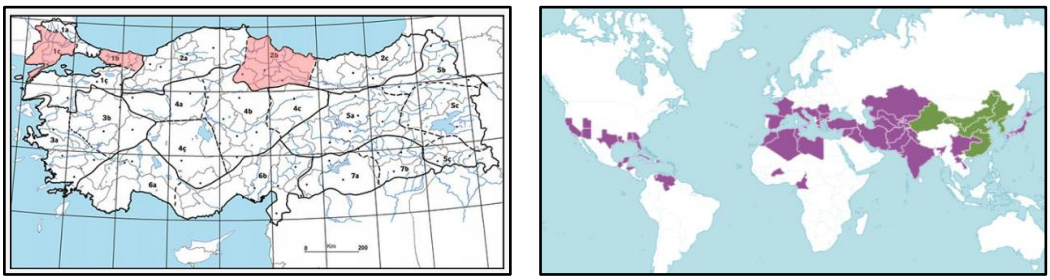
Arıcılık:

c) Arı bitkisidir. Balı beyaz renkli olur (186).

4.1.244 *Ziziphus jujuba* Mill.

Şekil 4.244: *Ziziphus jujuba* Mill. a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Hünnap **Yöresel Adı:** Hünnap	**Lokalite No:** 2, 21 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Meyveleri hazımsızlığa karşı mevsimine göre taze ya da kuru olarak tüketilir (159). Kalp hastalıklarına ve sedef hastalığına iyi gelir (153, 159).

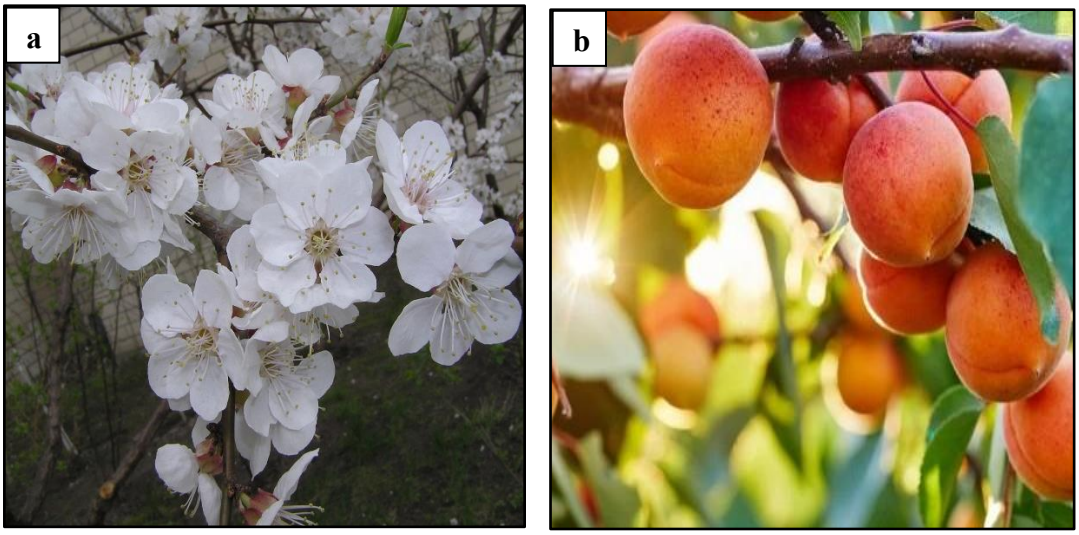
Gıda:

b) Meyveleri mevsimine göre taze ya da kuru çiğ olarak yenir (159).

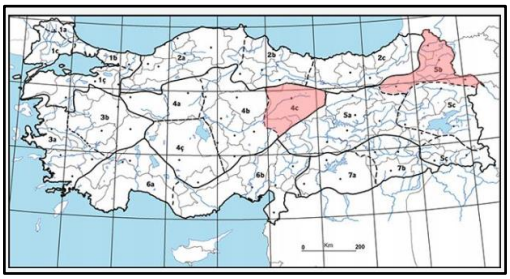
c) Meyvelerinden reçel yapılır (153).

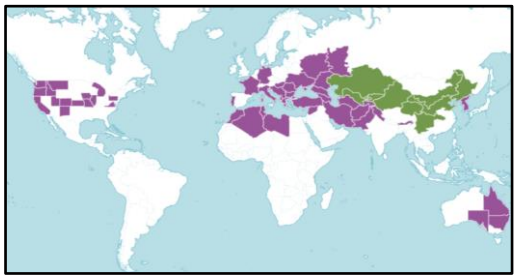
ROSACEAE

4.1.245 *Armeniaca vulgaris* Lam.

Şekil 4.245: *Armeniaca vulgaris* Lam. a) Çiçek b) Meyve

Türkçe Adı: Kayısı **Yöresel Adı:** Kayısı	**Lokalite No:** 2, 3, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

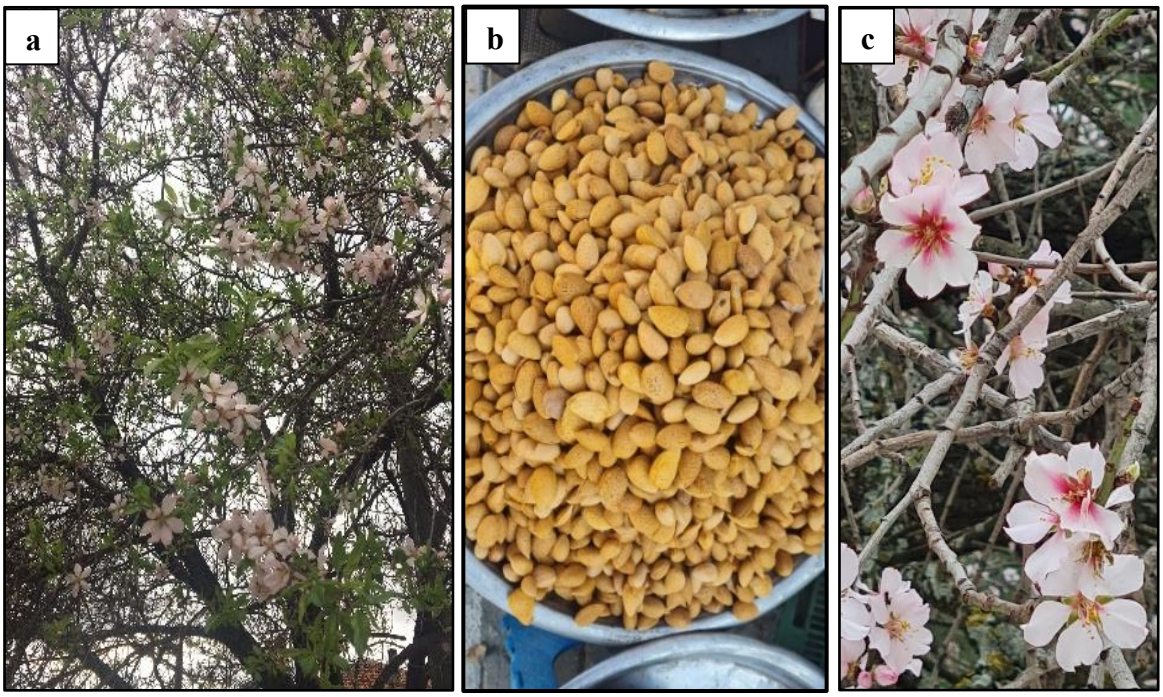
a) Bitkinin meyveleri kabızlığa karşı çiğ ya da kuru olarak yenir (13, 14).

Gıda:

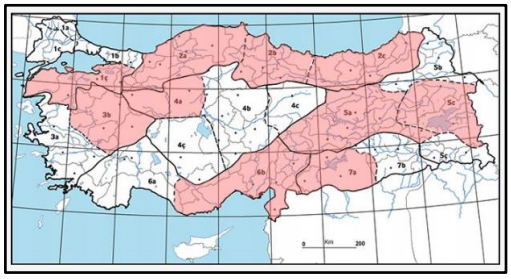
b) Meyveleri taze ya da kurutulmuş olarak yenir (13, 14, 21).

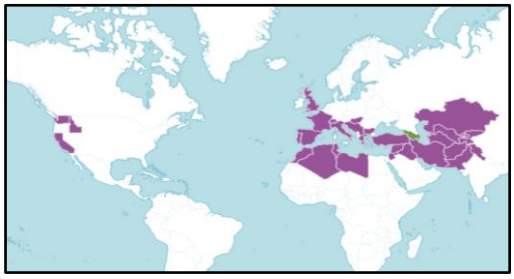
c) Meyvelerinden reçel ve marmelat yapılır (21).

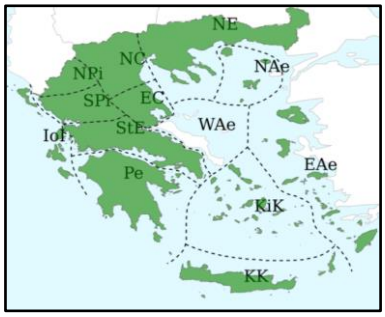
4.1.246 *Amygdalus communis* L.

Şekil 4.246: *Amygdalus communis* L. a) Genel görünüm b) Tohum c) Çiçek

Türkçe Adı: Badem	**Yunanca Adı:** Amygdalo
Yöresel Adı: Acıbadem, payam	**Lokalite No:** 1, 4
Lokalite No: 2, 3, 4, 7	**Kullanım Amacı:** Gıda
Kullanım Amacı: Tıbbi, boya, arıcılık	**Kullanılan Kısım:** Meyve
Kullanılan Kısım: Meyve, yaprak	

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin meyvelerinde elde edilen yağı kullanılarak hazırlanan merhem haricen yara ve yanıklara sürülür (13) – **(Reç. 6).**

b) Bitkinin meyvelerinde elde edilen yağı kulak ağrısında ağrıyan kulağa damlatılır (40) – **(Reç. 104)**.

Gıda:

c) Meyveleri kullanılarak ‘bademli lokma’ yapılır. Yortu, nişan, düğün gibi kilisede düzenlenen törenlerde misafirlere ikram edilir (Midilli).

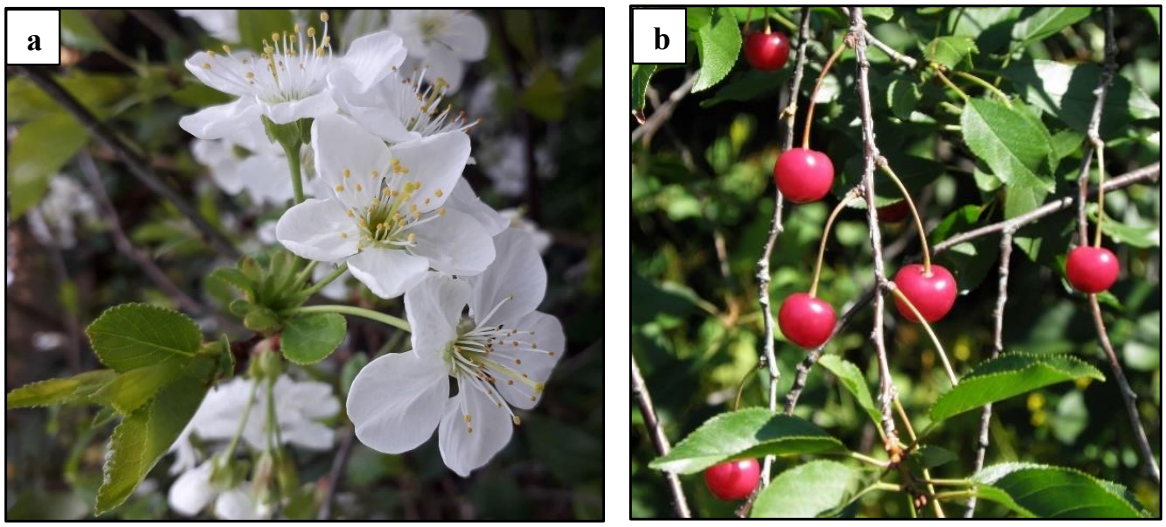
Boya:

d) Bitkinin yaprakları kullanılarak yeşil renk elde edilir ve kök boyamada kullanılırmış (21, 28).

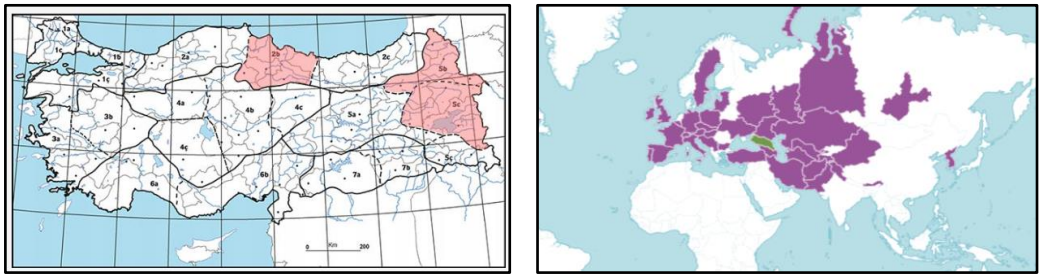
Arıcılık:

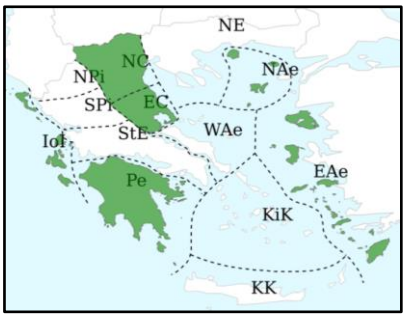
e) Arı bitkisidir (186).

4.1.247 *Cerasus vulgaris* Mill.

Şekil 4.247: *Cerasus vulgaris* Mill. a) Çiçek b) Meyve

Türkçe Adı: Vişne	**Yunanca Adı:** Kerasi
Yöresel Adı: Vişne	**Lokalite No:** 5
Lokalite No: 25	**Kullanım Amacı:** Gıda
Kullanım Amacı: Gıda	**Kullanılan Kısım:** Meyve
Kullanılan Kısım: Meyve	

Yöresel kullanımları

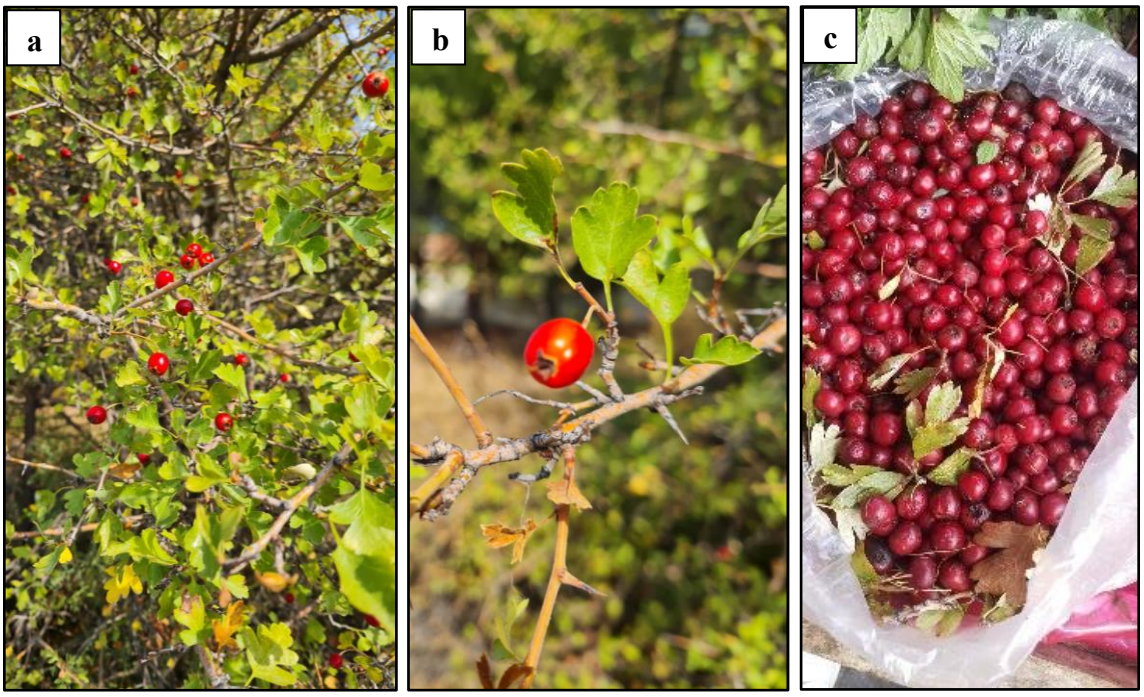
Gıda:

a) Meyvesi çiğ olarak yenir (124).

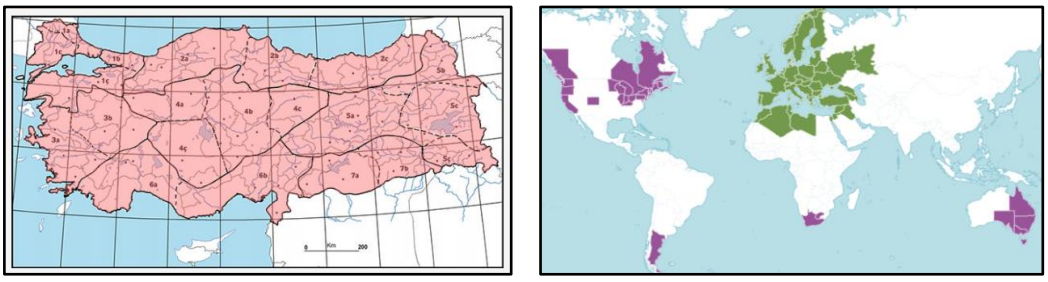
b) Meyvesi kullanılarak reçel ve marmelat yapılır (124).

c) Meyvesi kullanılarak ‘kaşık tatlısı’ yapılır (Midilli) – **(YT 66)**.

4.1.248 *Crataegus monogyna* Jacq. var. *monogyna*

Şekil 4.248: *Crataegus monogyna* Jacq. var. *monogyna* a) Genel görünüm b,c) Meyve

Türkçe Adı: Yemişen **Yöresel Adı:** Alıç	**Lokalite No:** 10, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve, çiçek

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Meyveleri kullanılarak yapılan ‘alıç sirkesi’, kalp damar hastalıkları, tansiyon ve kolesterol düşürücü olarak içilir (97) – **(Reç. 31).**

b) Bitkinin meyveleri kullanılarak hazırlanan dekoksiyon damar tıkanıklığında çay olarak içilir (76, 93) – **(Reç. 81)**.

c) Meyve ve çiçekleri üreme ve gastrointestinal hastalıklara karşı ineklerin yemine karıştırılır (76).

Gıda:

d) Meyveleri yenir (76).

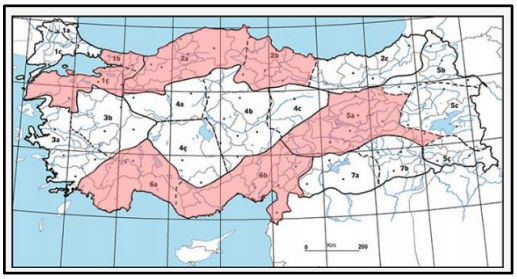
e) Meyveleri kullanılarak ‘alıç sirkesi’ yapılır (97).

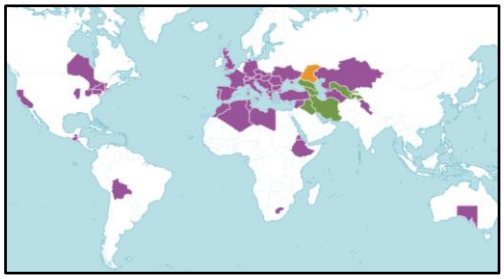
f) Meyvelerinden çay yapılır (76).

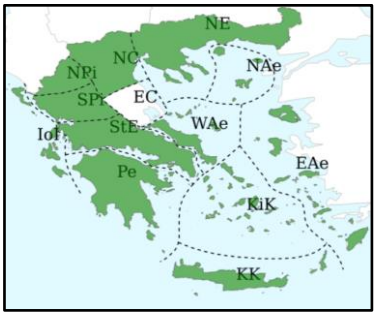
4.1.249 *Cydonia oblonga* Mill.

Şekil 4.249: *Cydonia oblonga* Mill. a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Ayva **Yöresel Adı:** Ayva **Lokalite No:** 1, 2, 3, 4, 8, 9, 11, 19 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak, meyve	**Yunanca Adı:** Kydoni **Lokalite No:** 1 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

b) Yapraklarından hazırlanan infüzyon böbrek taşını düşürür ve idrar yolu enfeksiyonuna iyi gelir (71, 72). İshali geçirir (143) – **(Reç. 2)**.

c) Yaprak ve meyvesi limonla birlikte kaynatılıp içine nane eklenerek içildiğinde mide bulantısı, kusma ve ishale iyi gelir (138). Ateşi düşürür ve gribi geçirir (9, 48, 74, 132) – **(Reç. 23)**.

d) Yaprakları elma yapraklarıyla birlikte kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon boğaz ağrısında içilir (14, 15, 29) – **(Reç. 27)**.

e) Meyvesinin çekirdekleri ile hazırlanan karışım cilt bakımında kullanılır, cilt lekelerine iyi gelir (45) – **(Reç. 100)**.

f) Meyve ve yapraklarının birlikte kaynatılmasıyla hazırlanan dekoksiyon hayvanların içme sularına eklendiğinde ishale ve mide-bağırsak hastalıklarına iyi gelir (102) – **(Reç. 139).**

g) Yaprakları zeytin (*Olea europaea* L. subsp. *europaea*) yapraklarıyla birlikte kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon covid hastalığında içilir (138) – **(Reç. 154)**.

Gıda:

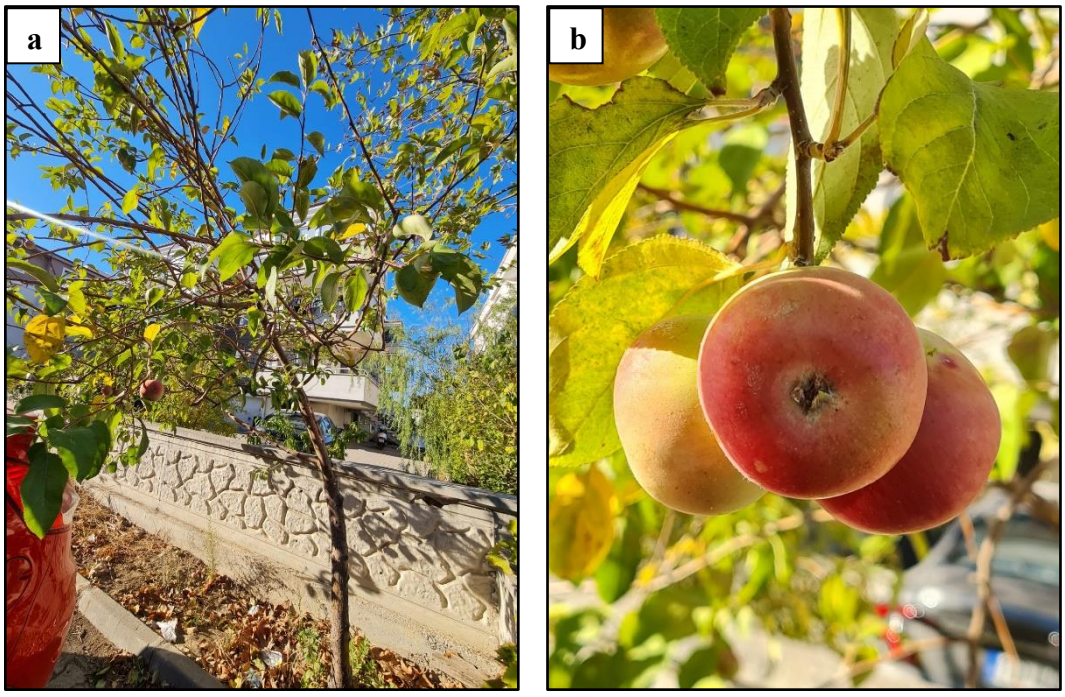
h) Meyvesi yenir (6, 54).

i) Meyvesinden reçel ve sirke yapılır (6, 19, 54).

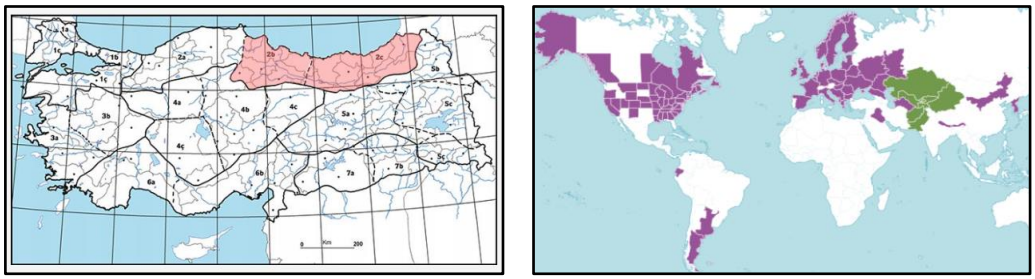
j) Meyvesi çiğ olarak yenir (Midilli).

k) Meyvesinden reçel ve marmelat yapılır (Midilli).

4.1.250 *Malus pumila* Mill.

Şekil 4.250: *Malus pumila* Mill. a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Elma	**Yunanca Adı:** Milo
Yöresel Adı: Elma	**Lokalite No:** 1
Lokalite No: 3, 4, 15	**Kullanım Amacı:** Gıda
Kullanım Amacı: Tıbbi, gıda	**Kullanılan Kısım:** Meyve
Kullanılan Kısım: Yaprak, meyve	

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Yaprakları ayva yapraklarıyla birlikte kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon boğaz ağrısında içilir (14, 15, 29) – **(Reç. 27)**.

b) Meyveleri kullanılarak yapılan ‘elma sirkesi’ zayıflamak için suya karıştırılarak içilir (21).

c) Elma sirkesi mide ve bağırsak şikayetlerinde, karın ağrısında 1 bardak suya 1 yemek kaşığı sirke eklenip sulandırılarak içilir (116, 148).

Gıda:

d) Meyveleri yenir.

e) Meyvelerinden ‘elma sirkesi’ yapılarak salatalarda kullanılır (21).

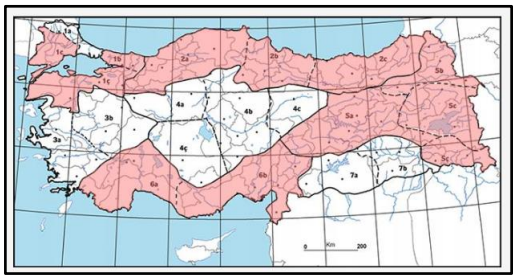
f) Meyveleri çiğ olarak yenir (Midilli).

g) Meyvesinden reçel ve marmelat yapılır (Midilli).

4.1.251 *Malus sylvestris* (L.) Mill. subsp. *sylvestris*

Şekil 4.251: *Malus sylvestris* (L.) Mill. subsp. *sylvestris*

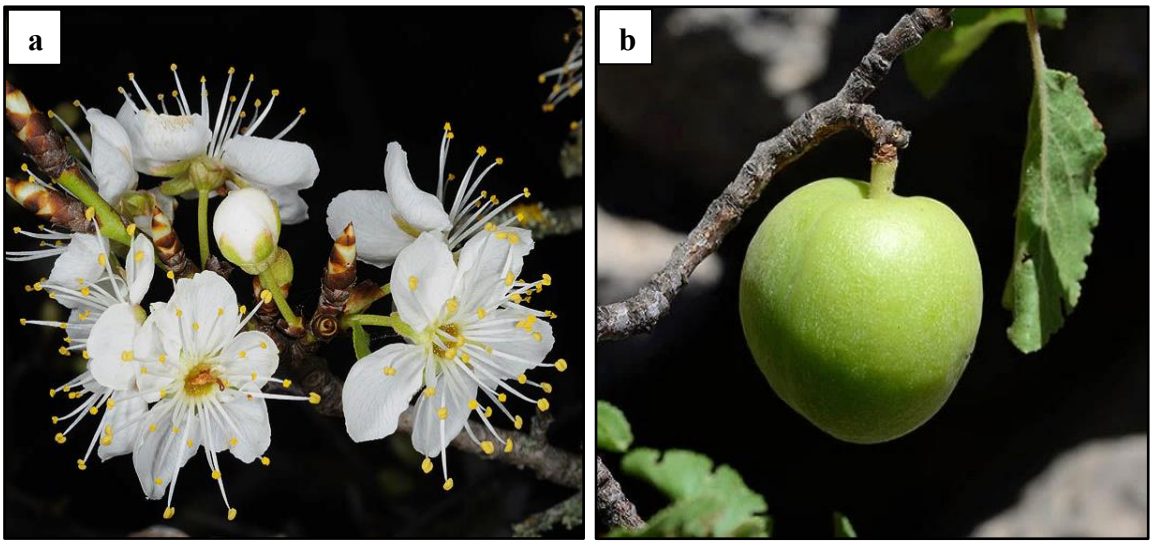
Türkçe Adı: Yaban elması **Yöresel Adı:** Dağ elması	**Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Boya **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

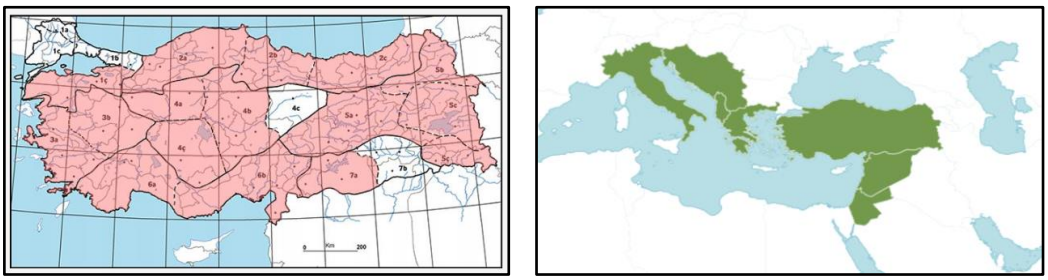
Boya:

a) Meyveleri kök boyamada mordan olarak kullanılır (11).

4.1.252 *Prunus cocomilia* Ten.

Şekil 4.252: *Prunus cocomilia* Ten. a) Çiçek b) Meyve

Türkçe Adı: Dağ eriği **Yöresel Adı:** Dağ eriği	**Lokalite No:** 4 **Kullanım Amacı:** Oyun **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

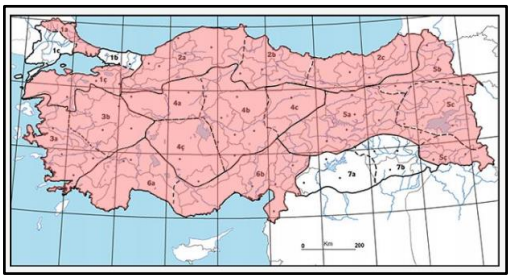
Oyun:

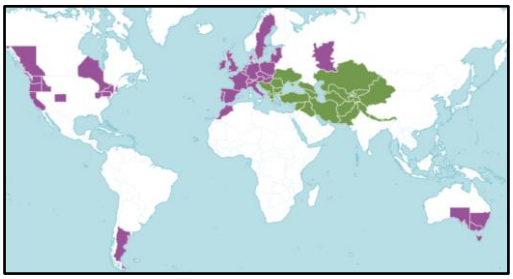
a) Bitkinin meyveleri mermi yapılarak oyun oynanırmış (115, 117).

4.1.253 *Prunus divaricata* Ledeb. var. *divaricata*

Şekil 4.253: *Prunus divaricata* Ledeb. var. *divaricata*

Türkçe Adı: Yunus eriği **Yöresel Adı:** Yaban eriği, domuz eriği	**Lokalite No:** 3, 8 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, boya **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Meyvesinin kaynatılmasıyla hazırlanan dekoksiyon kuru öksürükte içilir (20) – **(Reç. 69).**

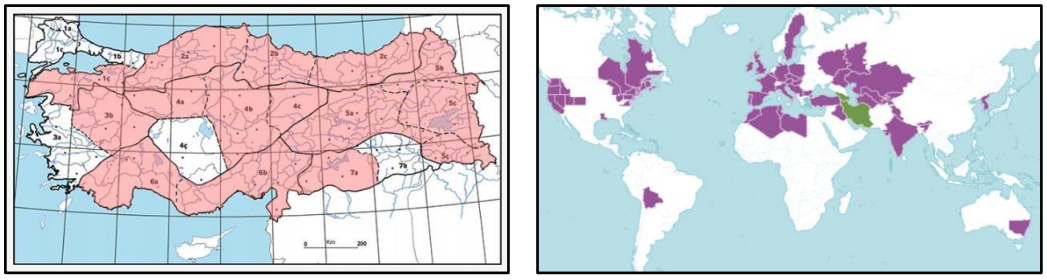
Boya:

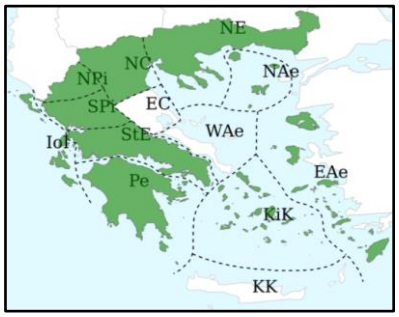
b) Meyveleri kök boyamada kullanılır (55).

4.1.254 *Prunus x domestica* L.

Şekil 4.254: *Prunus x domestica* L. a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Erik	**Yunanca Adı:** Damaskino
Yöresel Adı: Erik	**Lokalite No:** 1
Lokalite No: 4	**Kullanım Amacı:** Gıda
Kullanım Amacı: Gıda, el sanatları	**Kullanılan Kısım:** Meyve
Kullanılan Kısım: Meyve, gövde	

Yöresel kullanımları

Gıda:

a) Meyveleri yenir (116).

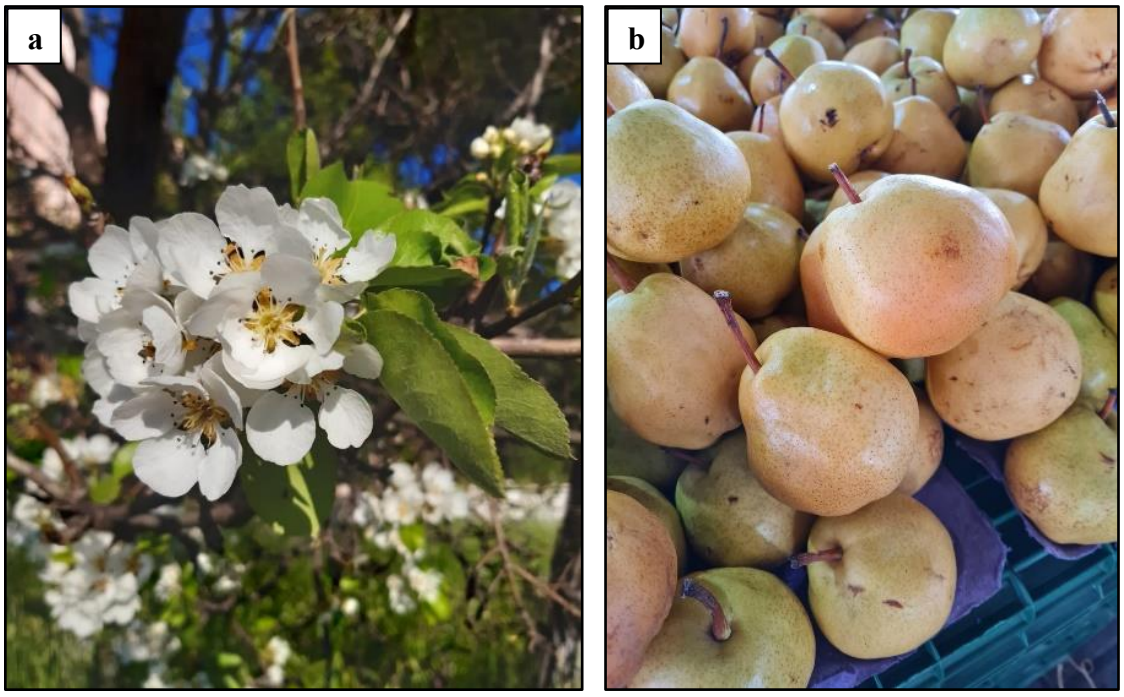
b) Meyveleri çiğ olarak yenir (Midilli).

c) Meyvesinden reçel ve marmelat yapılır (Midilli).

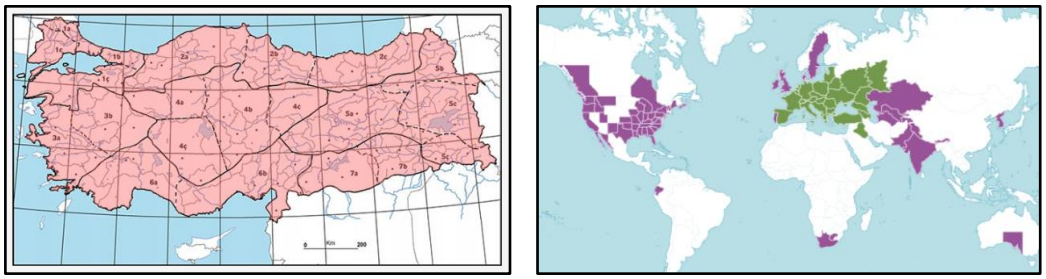
El sanatları:

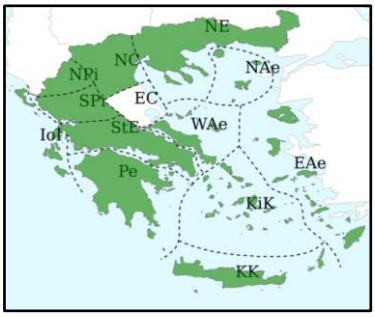
d) Gövdesinden baston yapılır (116).

4.1.255 *Pyrus communis* L. subsp. *communis*

Şekil 4.255: *Pyrus communis* L. subsp. *communis* a) Çiçek b) Meyve

Türkçe Adı: Armut	**Yunanca Adı:** Achladi
Yöresel Adı: Armut	**Lokalite No:** 1
Lokalite No: 8	**Kullanım Amacı:** Gıda
Kullanım Amacı: Gıda	**Kullanılan Kısım:** Meyve
Kullanılan Kısım: Meyve	

Yöresel kullanımları

Gıda:

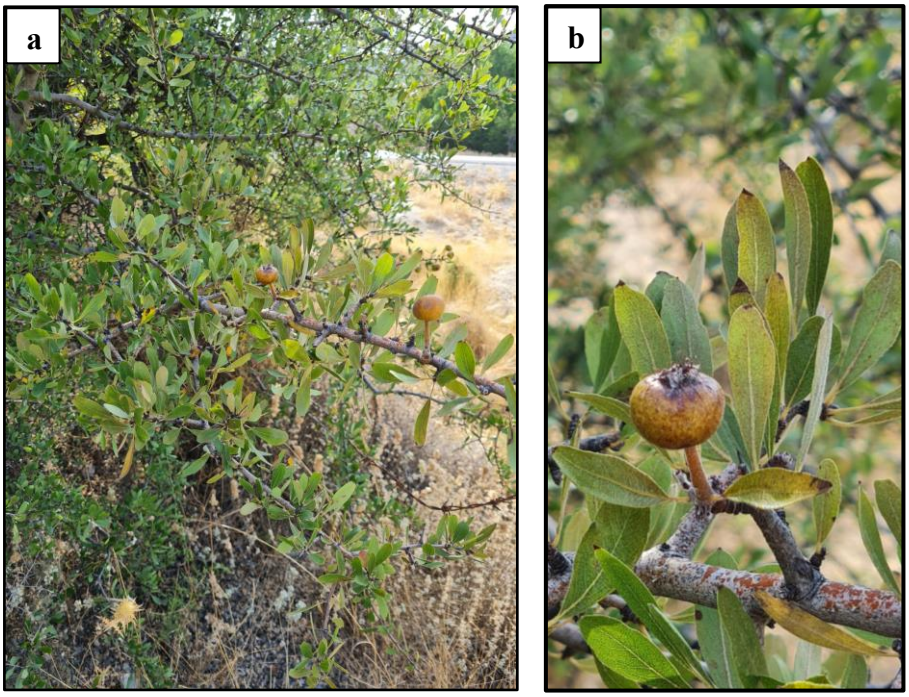
a) Meyvelerinden ‘armut sirkesi’ yapılır (54).

b) Meyveleri yenir (54).

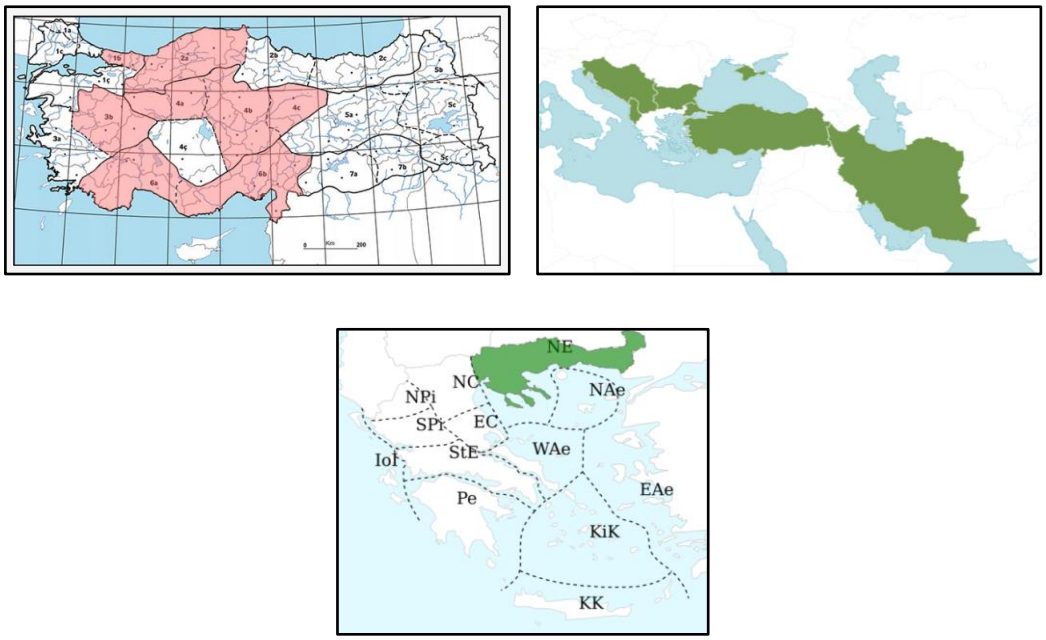
c) Meyveleri çiğ olarak yenir (Midilli).

d) Meyvesinden reçel ve marmelat yapılır (Midilli).

4.1.256 *Pyrus elaeagnifolia* Pall. subsp. *elaeagnifolia*

Şekil 4.256: *Pyrus elaeagnifolia* Pall. subsp. *elaeagnifolia* a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Ahlat **Yöresel Adı:** Ahlat **Lokalite No:** 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları **Kullanılan Kısım:** Meyve	**Yunanca Adı:** Agrioachladi **Lokalite No:** 3 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Taze sürgün

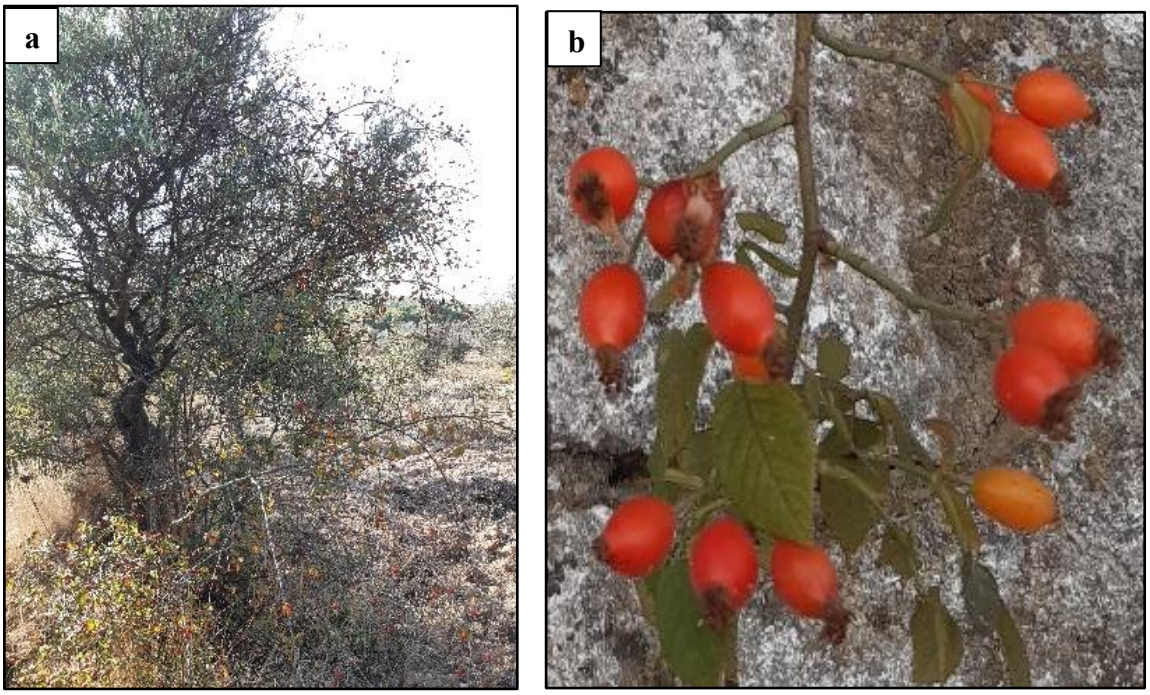
Yöresel kullanımları

Tıbbi:

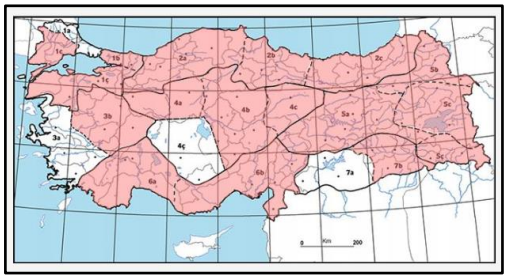
a) Meyveler kurutulup toz haline getirildikten sonra su ile karıştırılarak ishal ve ödemde özellikle ineklerin içme sularına ilave edilir. (99) – **(Reç. 140)**.

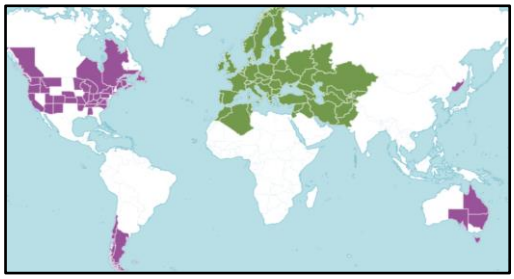
b) Taze sürgünü kullanılarak yapılan dekoksiyon prostat hastalığında çay olarak içilir (Midilli).

4.1.257 *Rosa canina* L.

Şekil 4.257: *Rosa canina* L. a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Kuşburnu **Yöresel Adı:** Deligül, ormangülü, ilkgül	**Lokalite No:** 2, 3, 8, 12 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Kök, meyve, tohum, tomurcuk

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin tohumu kullanılarak hazırlanan dekoksiyon çay olarak tüketildiğinde idrar yolu enfeksiyonuna iyi gelir (8) – **(Reç. 71)**.

b) Bitkinin kökü kullanılarak hazırlanan dekoksiyon çocuğu olmayan kadınlara kısırlığa karşı içirilir (21) – **(Reç. 75)**.

c) Tohumları kullanılarak hazırlanan infüzyon gripte içilir (165).

d) Bitkinin kökü kullanılarak hazırlanan dekoksiyonla banyo yapıldığında hemoroidi geçirir (22).

Gıda:

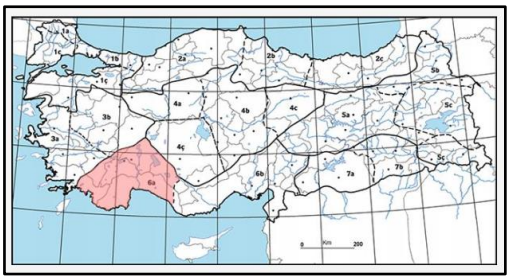
e) Meyveleri yenir (56).

f) Meyvelerinden çay yapılır (8).

4.1.258 *Rosa damascena* Mill.

Şekil 4.258: *Rosa damascena* Mill. a,b) Genel görünüm c) Çiçek tomurcuğu

Türkçe Adı: Isparta gülü **Yöresel Adı:** Gül	**Lokalite No:** 2, 7, 9, 17, 19 **Kullanım Amacı:** Gıda, boya, inanç, süs, kozmetik **Kullanılan Kısım:** Çiçek, tomurcuk, tüm bitki

Yöresel kullanımları

Gıda:

a) Tomurcukları suyun içerisine konularak aroma verici olarak kullanılır (11).

Süs:

b) Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır (82).

Kozmetik:

c) Çiçeğinden damıtma yoluyla elde edilen ‘gül suyu’ cilt temizliğinde kullanılır. Güzel kokmak için sürülür (46).

Boya:

d) Bitkinin çiçeklerinden elde edilen gülyağı kaynatılıp içine kekik (*Thymus zygioides* Griseb.), fesleğen (*Ocimum basilicum* L.), ceviz (*Juglans regia* L.) yaprağı karıştırılarak kınaya eklenir (59).

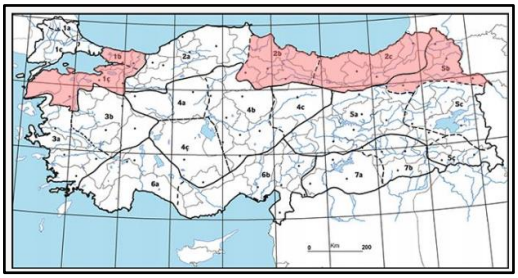
İnanç:

e) Çiçekleri hıdrellez ritüeli olarak dilek tutulup kapının girişine asılır (75).

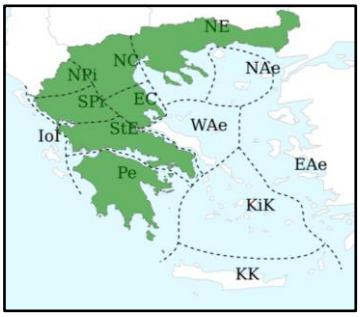
4.1.259 *Rubus idaeus* L. subsp. *idaeus*

Şekil 4.259: *Rubus idaeus* L. subsp. *idaeus*

Türkçe Adı: Ahududu	**Yunanca Adı:** Vatomouro
Yöresel Adı: Ahududu	**Lokalite No:** 5
Lokalite No: 21	**Kullanım Amacı:** Gıda
Kullanım Amacı: Gıda	**Kullanılan Kısım:** Meyve
Kullanılan Kısım: Meyve	

Yöresel kullanımları

Gıda:

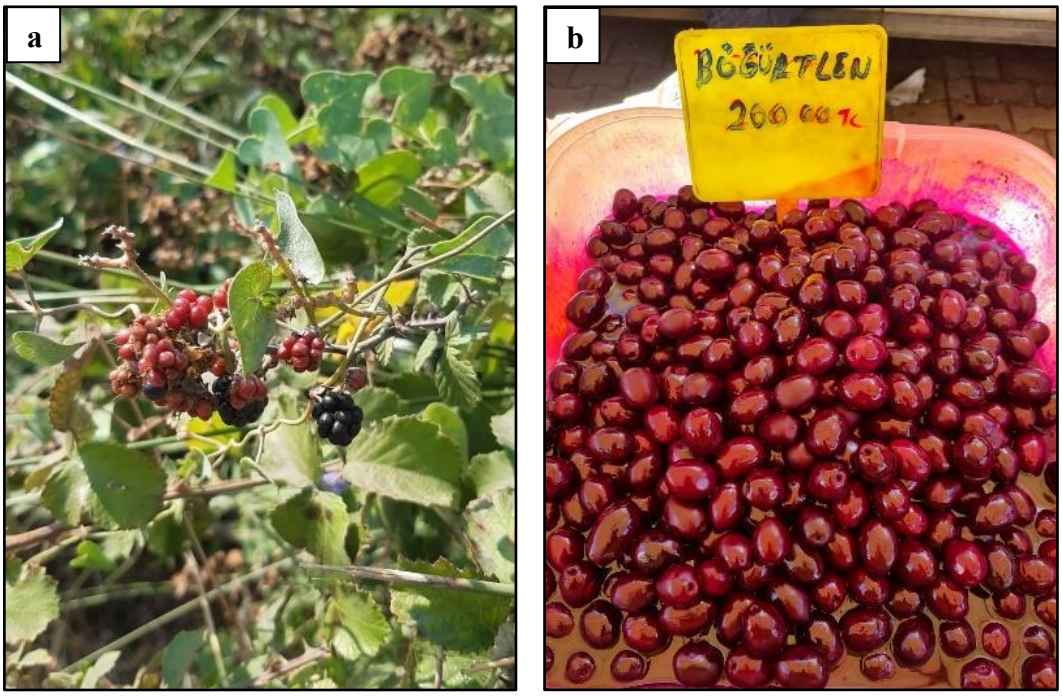
a) Meyvelerinden reçel ve marmelat yapılır (155).

b) Meyveleri çiğ olarak yenir (156).

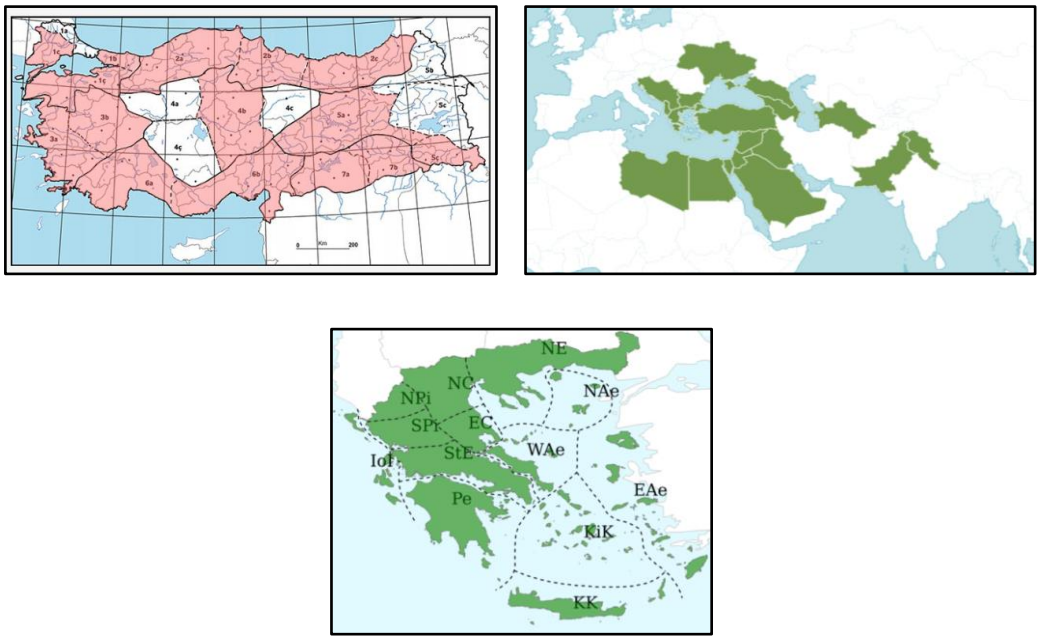
c) Meyvelerinden marmelat yapılır (Midilli).

d) Meyveleri çiğ olarak yenir (Midilli).

4.1.260 *Rubus sanctus* Schreb.

Şekil 4.260: *Rubus sanctus* Schreb. a) Genel görünüm b) Meyvesi ile boyanmış zeytin

Türkçe Adı: Böğürtlen **Yöresel Adı:** Karantı, karantı dikeni, berberis, orman filizi **Lokalite No:** 3, 4, 8, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda, boya **Kullanılan Kısım:** Meyve, kök	**Yunanca Adı:** Vatomouro **Lokalite No:** 5 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin kökü kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon, böbrek taşını düşürmek için içilir (115, 117) – **(Reç. 42)**.

b) Bitkinin meyveleri kullanılarak hazırlanan çay idrar yolu enfeksiyonuna karşı içilir (21) – **(Reç. 77)**.

Gıda:

c) Bitkinin meyveleri yenir ancak meyveler halk deyimiyle "etek altı" toplanmamalı. Yani yüksek yerlerden toplanılmalıdır tilkinin idrarı denk gelmemesi için. (Tilki idrarı böbreklere zararlıdır) (56, 135).

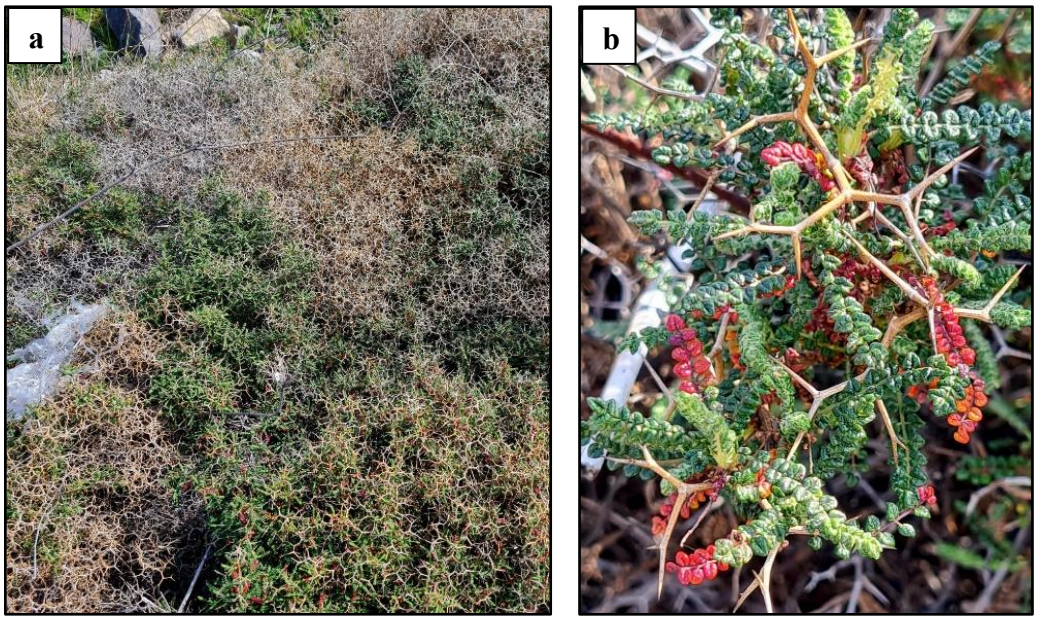
d) Meyvelerinden marmelat yapılır (Midilli).

e) Meyveleri çiğ olarak yenir (Midilli).

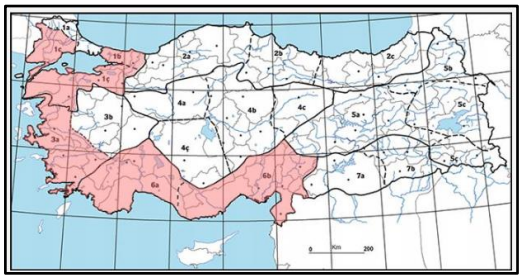
Boya:

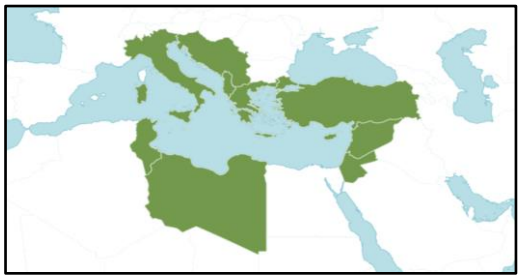
f) Meyvesi suda kaynatılır. Kaynatılan suyun içerisine soğuduktan sonra birkaç çizik atılmış yeşil zeytin konur ve bir süre bekletilir. Zeytinler bordo-mor renge boyanarak gıda boyası olarak kullanılır (98).

4.1.261 *Sarcopoterium spinosum* (L.) Spach

Şekil 4.261: *Sarcopoterium spinosum* (L.) Spach a) Genel görünüm b) Yaprak

Türkçe Adı: Abdestbozan **Yöresel Adı:** Çakır dikeni	**Lokalite No:** 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Gövde (diken)

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

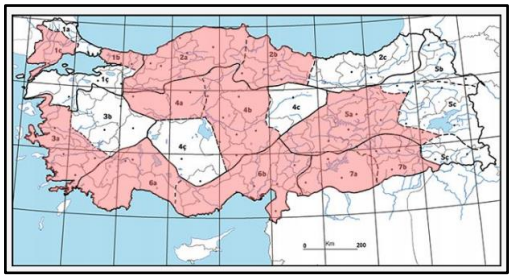
a) Gövdesindeki dikenlerin kaynatılmasıyla hazırlanan dekoksiyon kalp-damar hastalıklarında içilir (176) – **(Reç. 180).**

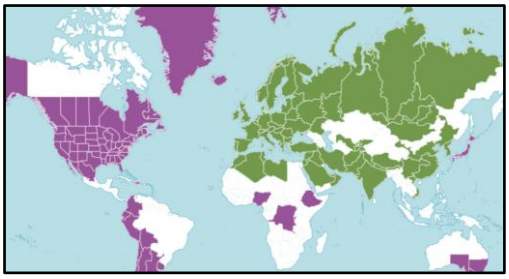
RUBIACEAE

4.1.262 *Galium aparine* L.

Şekil 4.262: *Galium aparine* L.

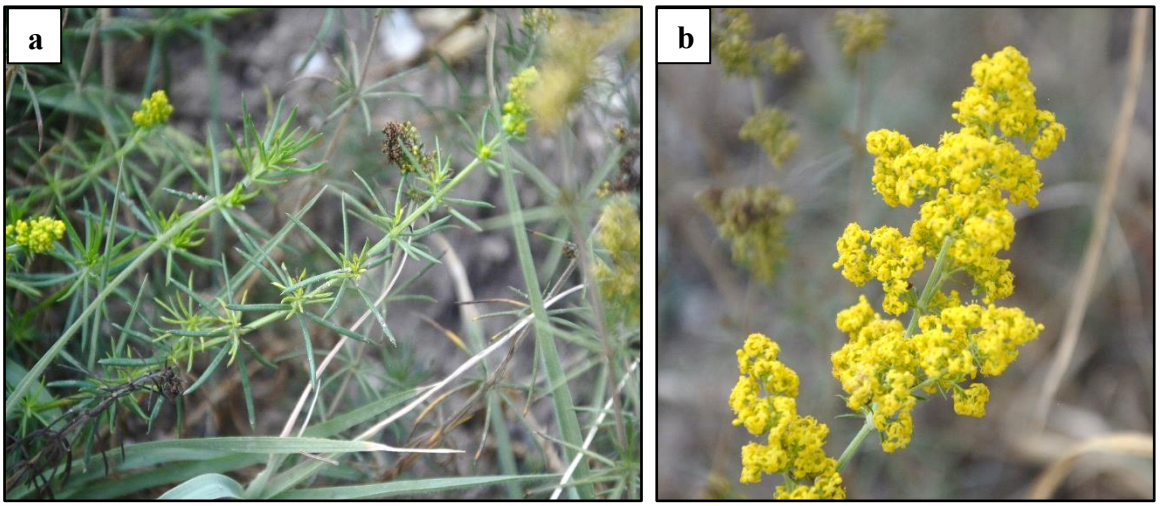
Türkçe Adı: Çobansüzgeci **Yöresel Adı:** Yapışkanot, pireotu	**Lokalite No:** 16 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

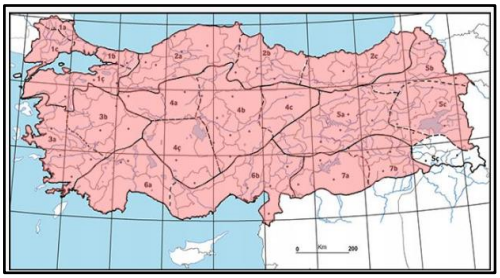
Tıbbi:

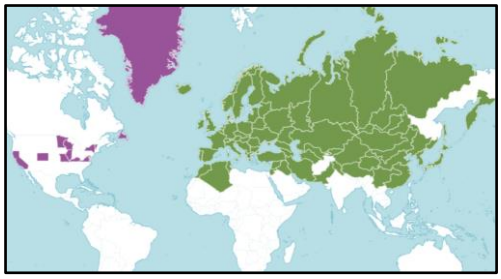
b) Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılarak hazırlanan yağ insanlarda ve inek, keçi, koyun gibi hayvanlarda pire olan bölgeye sürülür (59) – **(Reç. 111).**

4.1.263 *Galium verum* L. subsp. *verum*

Şekil 4.263: *Galium verum* L. subsp. *verum* a) Genel görünüm b) Çiçek

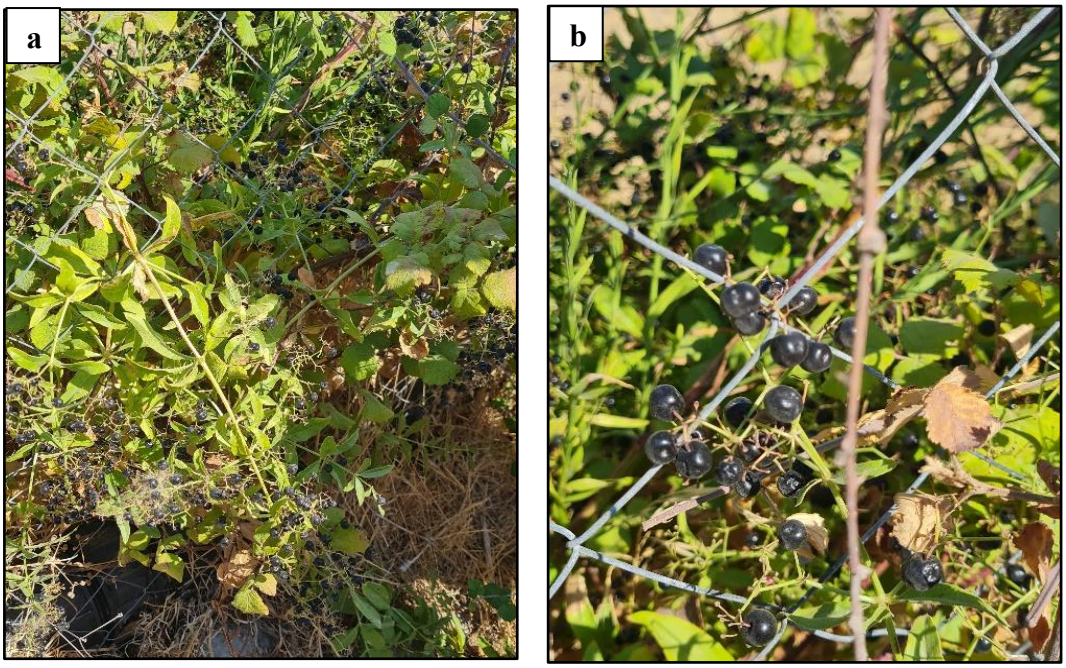
Türkçe Adı: Boyalık **Yöresel Adı:** Yoğurt otu	**Lokalite No:** 21 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

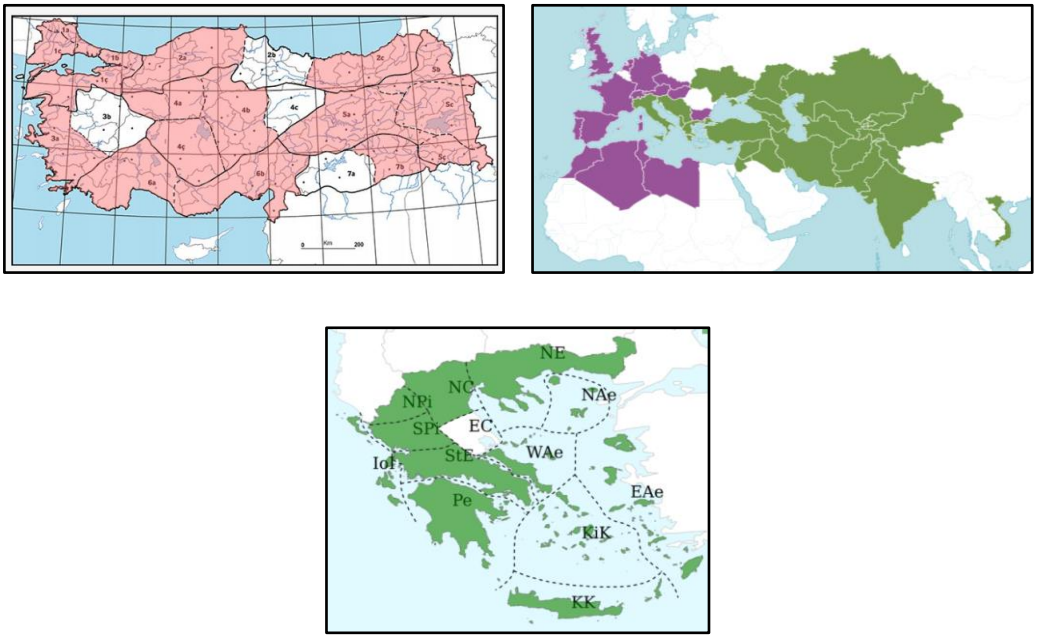
Gıda:

a) Bitkinin yaprakları kullanılarak salatası yapılır (154).

4.1.264 *Rubia tinctorum* L.

Şekil 4.264: *Rubia tinctorum* L. a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Kökboyası	**Yunanca Adı:**
Yöresel Adı: Kökboya, dilkanatan	**Lokalite No:** 9
Lokalite No: 2	**Kullanım Amacı:** Boya
Kullanım Amacı: Boya	**Kullanılan Kısım:** Kök, meyve
Kullanılan Kısım: Kök	

Yöresel kullanımları

Boya:

a) Bitkinin köklerinden kırmızı renk boya elde edilir (16).

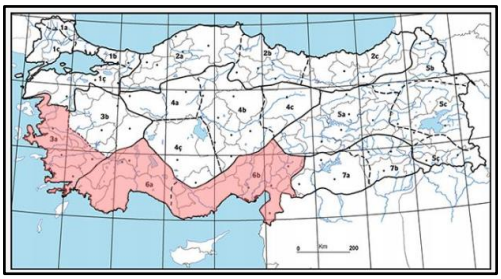
b) Bitkinin meyve ve kökleri boyamada kullanılır (Midilli).

RUTACEAE

4.1.265 *Citrus aurantium* L.

Şekil 4.265: *Citrus aurantium* L.

Türkçe Adı: Acı portakal, turunç **Yunanca Adı:** Pikro portokali	**Lokalite No:** 5 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

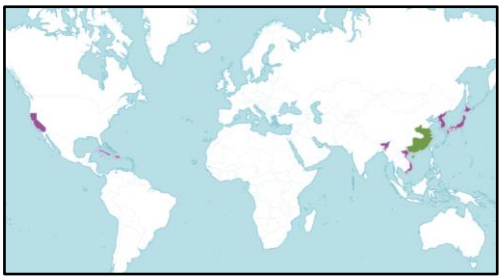
Gıda:

a) Meyvesi kullanılarak ‘kaşık tatlısı’ yapılır (Midilli) – **(YT 66)**.

4.1.266 *Citrus japonica* Thunb.

Şekil 4.266: *Citrus japonica* Thunb.

Türkçe Adı: Çin portakalı **Yöresel Adı:** Kamkat, kumkuat	**Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

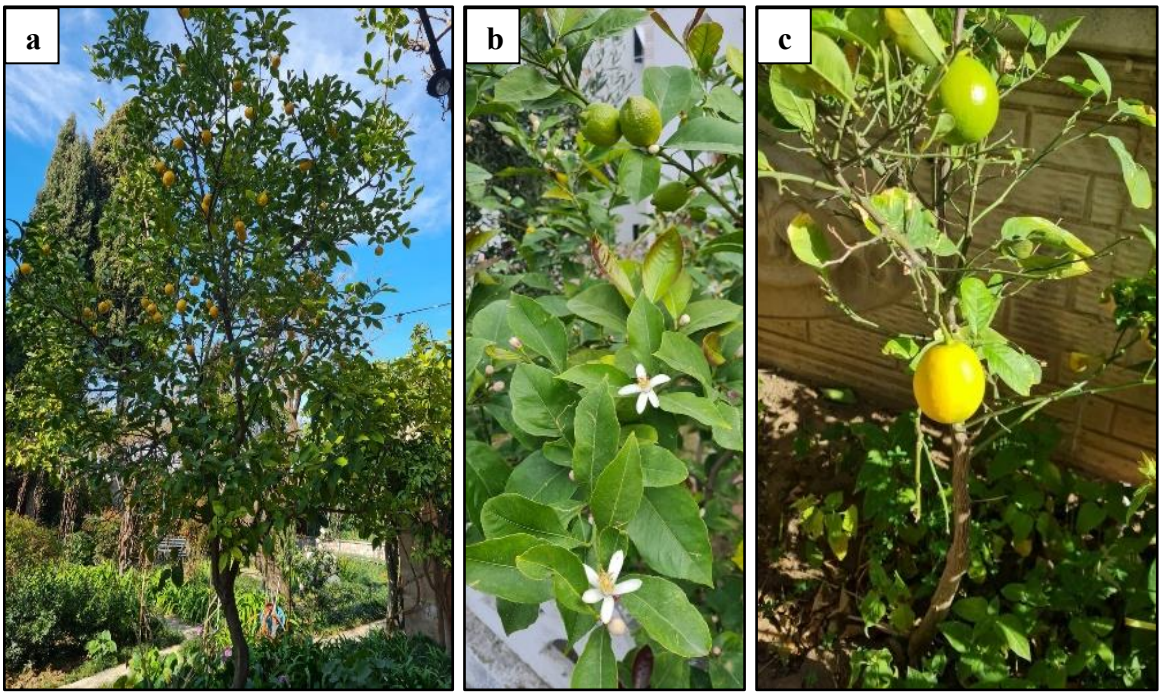
Tıbbi:

a) Meyveleri diyabet hastalığında yenir (15).

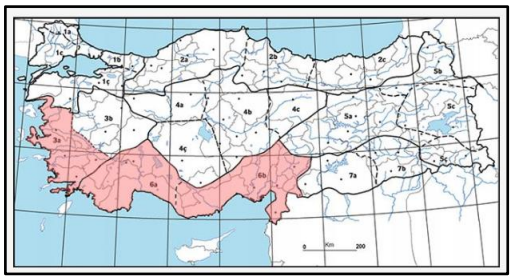
Gıda:

b) Meyveleri yenir ve reçeli yapılır (14).

4.1.267 *Citrus limon* (L.) Burm.f.

Şekil 4.267: *Citrus limon* (L.) Burm.f. a) Genel görünüm b) Çiçek c) Meyve

Türkçe Adı: Limon **Yöresel Adı:** Limon **Lokalite No:** 12, 13, 18 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda, boya **Kullanılan Kısım:** Meyve	**Yunanca Adı:** Lemoni **Lokalite No:** 3 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin meyvesinin bal ile karıştırılmasıyla hazırlanan karışım ağrılı bölgeye sürülür (38) – **(Reç. 17)**.

b) Meyvesi kullanılarak hazırlanan infüzyon mide bulantısı, kusma ve ishale iyi gelir. Ateşi düşürür ve gribi geçirir (9, 48, 74, 132) – **(Reç. 23)**.

c) Bitkinin meyvesinin suyunda sarımsak yumrularının bekletilmesiyle hazırlanan kür, kansere karşı sabahları yarım fincan içilir (66) – **(Reç. 26)**.

d) Meyvesi, günlük ağacının (*Liquidambar orientalis* Mill.) sakızı ile karıştırılarak hazırlanan macun kanser hastalığında yenir (72) – **(Reç. 57).**

e) Meyvesi kullanılarak zencefil (*Zingiber officinale* Roscoe) ve balla hazırlanan karışım soğuk algınlığı, boğaz ağrısı ve gripte yenir ya da infüzyon olarak içilir (48, 94, 95) – **(Reç. 115).**

f) Meyvesi ve nane (*Mentha x piperita* L.) yaprakları kullanılarak hazırlanan infüzyon gripte içilir (2, 90) – **(Reç. 128).**

g) Meyvesinin suyu sıkılarak hayvanlarda (kedi, köpek, manda, keçi) kene gibi dış parazit olan bölgelere sürülür (36).

h) Meyvesinin suyu sıkılarak eklem ağrısı ve romatizmaya karşı sabah aç karnına içilir (Midilli).

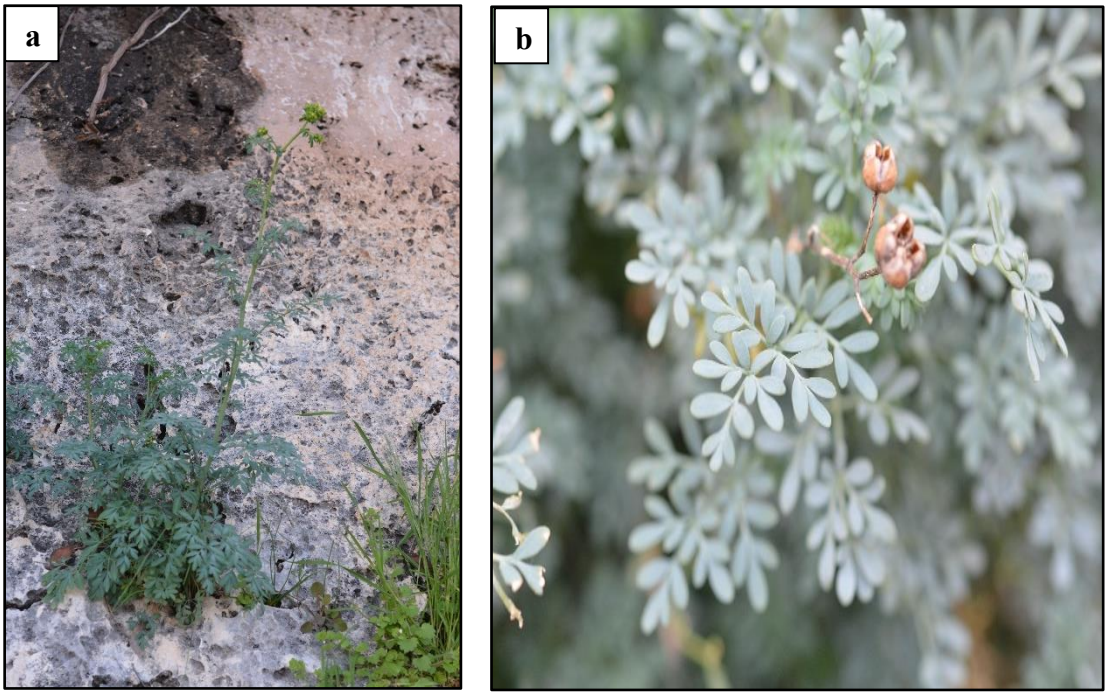
Gıda:

i) Meyvesi yemeklerde kullanılır.

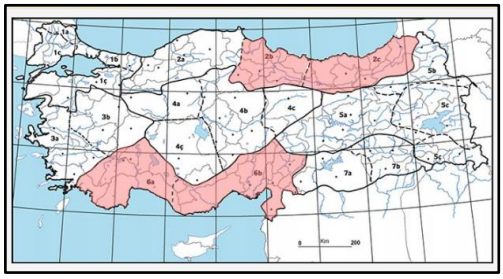
Boya:

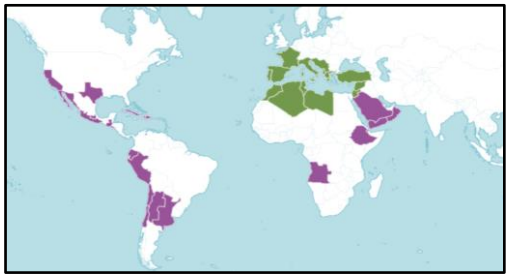
j) Meyvesinin içine tuz doldurulup bir süre beklenerek limon tuzu elde edilir. Limon tuzu kök boyamada mordan olarak kullanılır (46).

4.1.268 *Ruta chalepensis* L.

Şekil 4.268: *Ruta chalepensis* L. a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Kokar sedefotu **Yöresel Adı:** Sedefotu	**Lokalite No:** 13 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, inanç **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Yaprakları zeytinyağında kavrulur ve ağrıyan bölgeye sürülerek bekletilir. Özellikle çocuklarda ateşi düşürür ve ağrı kesici olarak iyi gelir. Gerektiğinde kullanmak üzere kavurma şeklinde hazırlanıp saklanır (66) – **(Reç. 25)**.

İnanç:

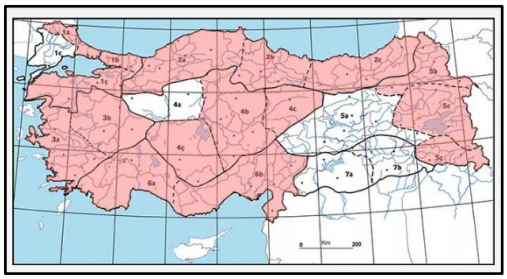
b) Yaprakları, büyü ve nazara karşı eve asılır. Yatak ve yastık içine konur (66).

SALICACEAE

4.1.269 *Populus tremula* L. subsp. *tremula*

Şekil 4.269: *Populus tremula* L. subsp. *tremula*

Türkçe Adı: Titrek kavak **Yöresel Adı:** Kavak	**Lokalite No:** 1, 9, 12, 16 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, yakacak, el sanatları, oyun **Kullanılan Kısım:** Dal, gövde

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Gövdesindeki odunu kullanılarak söğüt (*Salix alba* L. subsp. *alba)* ve karaçam (*Pinus nigra* J.F.Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe) ağaçlarının odun parçaları ile birlikte "odun suyu şarabı" denilen bir su hazırlanır. Bu su, zihin açıcı özelliği nedeniyle içilir (İncir, ceviz ve çınar ağacından olmaz) (2) – **(Reç. 83)**.

El sanatları:

b) Gövdesinden oturak yapılır (75, 79).

c) Dalından tırmık sapı yapılır (22).

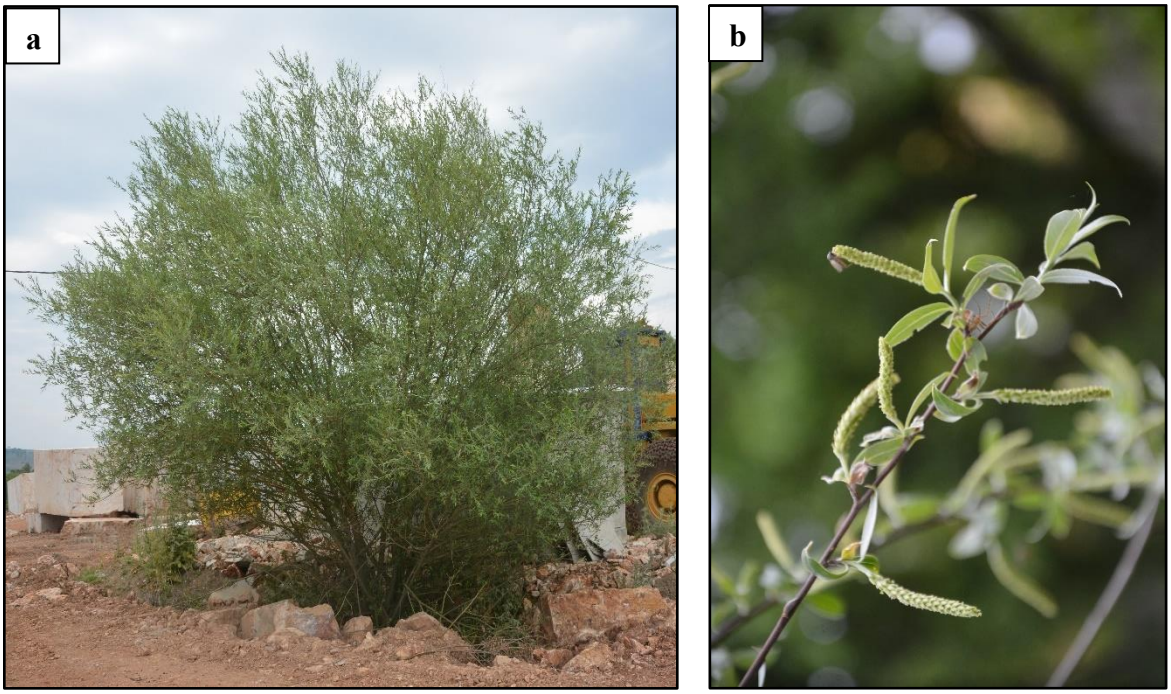
Oyun:

d) Odunundan oyuncak figürler yapılırmış (61).

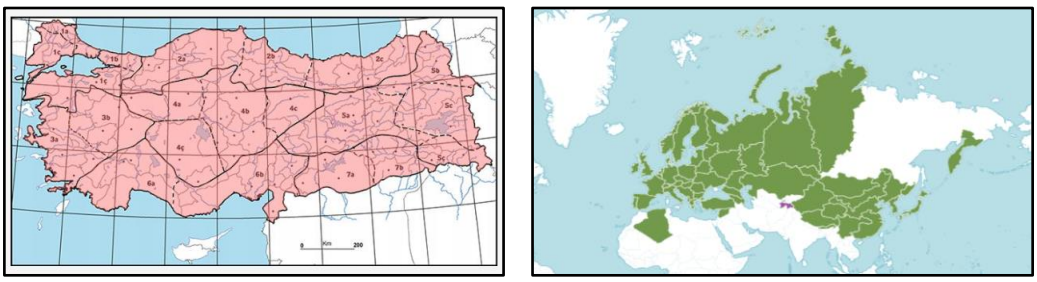
Yakacak:

e) Gövde ve dalları yakacak olarak kullanılır (79).

4.1.270 *Salix alba* L. subsp. *alba*

Şekil 4.270: *Salix alba* L. subsp. *alba* a) Genel görünüm b) Yaprak

Türkçe Adı: Ak söğüt **Yöresel Adı:** Söğüt	**Lokalite No:** 1, 3, 4 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, yakacak, el sanatları **Kullanılan Kısım:** Dal, gövde, yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin dalına dua okunup bir yere konulduğunda siğillere iyi geldiğine inanılır (33).

b) Gövdesindeki odunu kullanılarak kavak (*Populus tremula* L. subsp. *tremula*) ve karaçam *(Pinus nigra* J.F.Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe) ağaçlarının odun parçaları ile birlikte "odun suyu şarabı" denilen bir su hazırlanır. Bu su, zihin açıcı özelliği nedeniyle içilir (İncir, ceviz ve çınar ağacından olmaz) (2) – **(Reç. 83)**.

c) Bitkinin meyve ve yaprakları kaynatılarak hazırlanan dekoksiyon ineklerde görülen eklem ağrısı, enfeksiyon ve ishalde içme sularına eklenir. Kene olduğu su parazit olan bölgeye sürülür (1) – **(Reç. 141)**.

Yakacak:

d) Gövde ve dalları yakacak olarak kullanılır (1).

El sanatları:

e) Dallarından sepet yapılır (114).

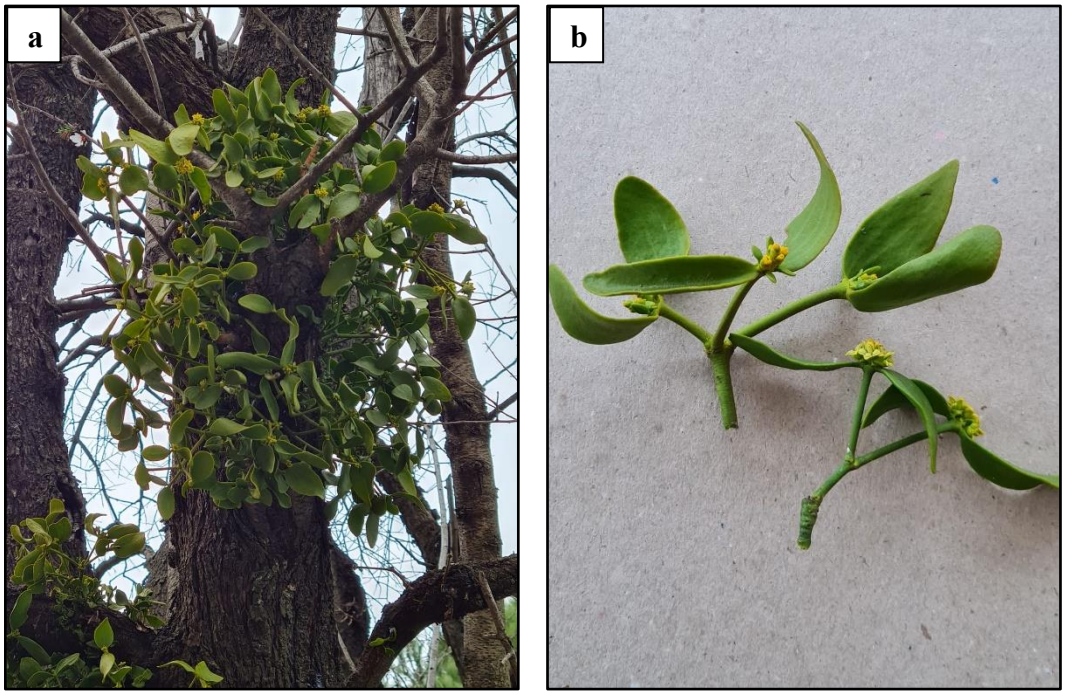
f) Dallarından düdük yapılır (116).

g) Gövdesinden tarla bellemek için kullanılan keskin araca sap yapılır (115).

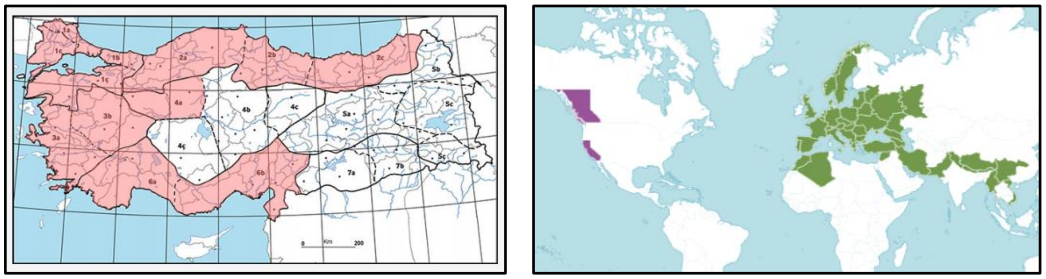
h) Gövdesinden elek yapılır (117).

SANTALACEAE

4.1.271 *Viscum album* L. subsp. *albüm*

Şekil 4.271: *Viscum album* L. subsp. *albüm* a) Genel görünüm b) Çiçek

Türkçe Adı: Ökseotu **Yöresel Adı:** Ökseotu	**Lokalite No:** 2, 18 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin yaprakları kullanılarak hazırlanan infüzyon diyabet hastalarında şekeri düşürmek için çay olarak içilir (36). Tansiyonu düşürür, öksürüğü keser (159) – **(Reç. 51).**

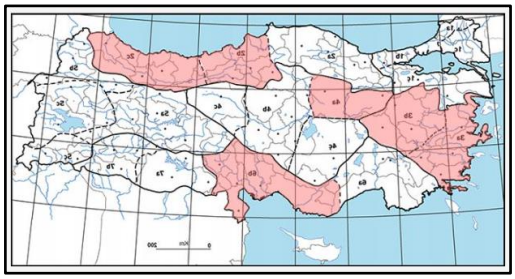
b) Yapraklarından hazırlanan infüzyon, kıl kurdu olan ineklerin içme suyuna karıştırılır (36).

c) Bitkinin yaprakları, zakkum yaprağı, zeytinyağı ve çam reçinesi karıştırılarak hazırlanarak karışım uyuz gibi parazit hastalıklarda, mastit ve meme ucu çatlaklarında ineklerin derisine sürülür (36) – **(Reç. 106).**

4.1.272 *Viscum album* L. subsp. *austriacum* (Wiesb.) Vollman

Şekil 4.272: *Viscum album* L. subsp. *austriacum* (Wiesb.) Vollman

Türkçe Adı: Çamgüveleği **Yöresel Adı:** Ökseotu	**Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin yaprakları kullanılarak hazırlanan infüzyon kıl kurdu olan ineklerin içme suyuna karıştırılır (36) – **(Reç. 186).**

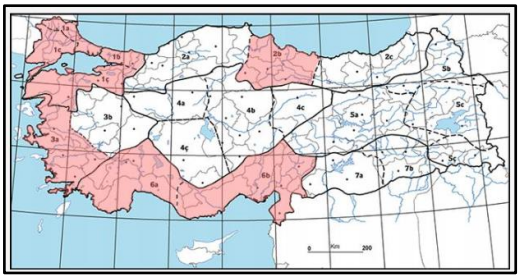
b) Bitkinin yaprakları, zakkum yaprağı, zeytinyağı ve çam reçinesi karıştırılarak hazırlanarak karışım uyuz gibi parazit hastalıklarda, mastit ve meme ucu çatlaklarında ineklerin derisine sürülür (36) – **(Reç. 106).**

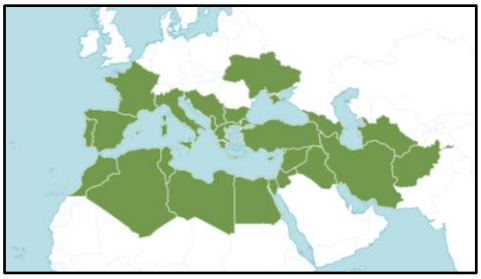
SCROPHULARIACEAE

4.1.273 *Verbascum sinuatum* L. subsp. *sinuatum* var. *sinuatum*

Şekil 4.273: *Verbascum sinuatum* L. subsp. *sinuatum* var. *sinuatum*

Türkçe Adı: Bodanotu **Yöresel Adı:** Balıkotu	**Lokalite No:** 4, 16 **Kullanım Amacı:** Avcılık **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, kök

Yöresel kullanımları

Avcılık:

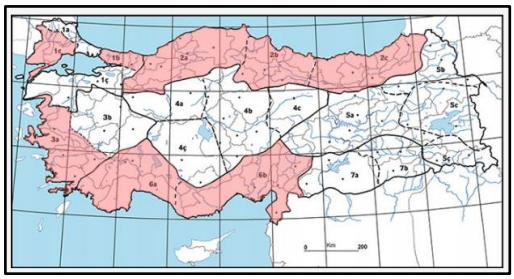
a) Bitkinin toprak üstü kısımları kökleriyle birlikte kesilerek çıkartılır ve suyla ıslatılır. Yassı bir taşla vurdukça köpüklenir. Suya atılan ezilmiş bitki parçaları balıkları sersemlettiği için balıklar kolaylıkla yakalanır (53, 59).

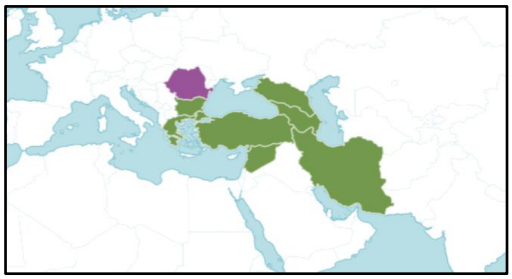
SMILACACEAE

4.1.274 *Smilax excelsa* L.

Şekil 4.274: *Smilax excelsa* L.

Türkçe Adı: Dikenucu **Yöresel Adı:** Dikenucu	**Lokalite No:** 11 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Taze filizler

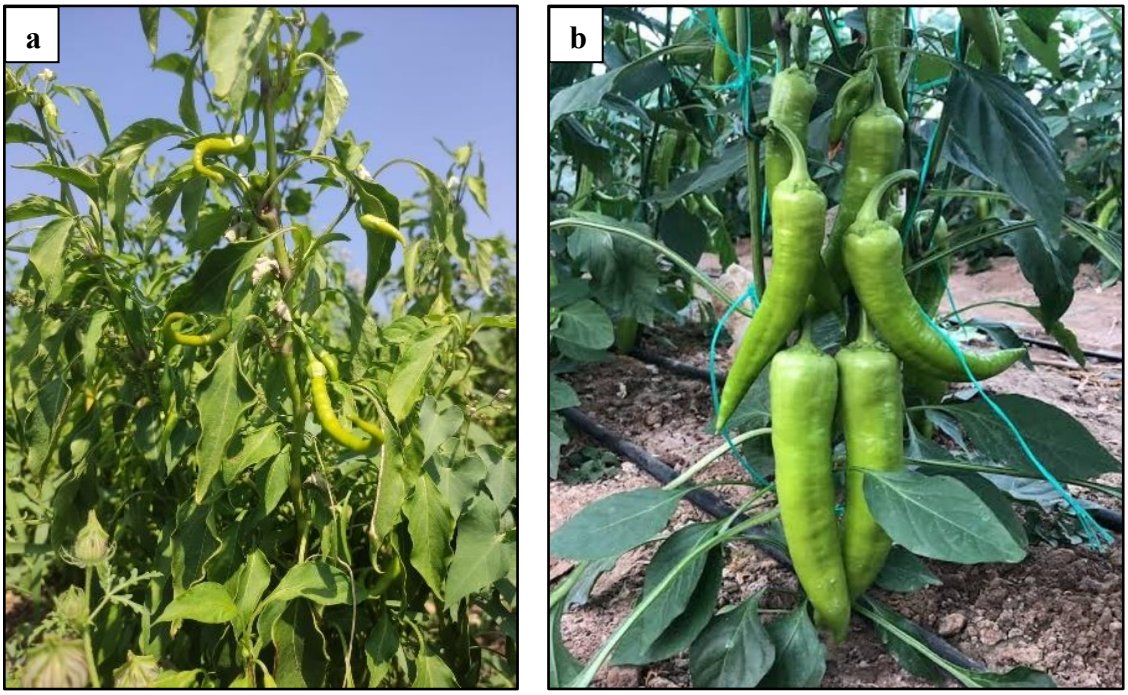
Yöresel kullanımları

Gıda:

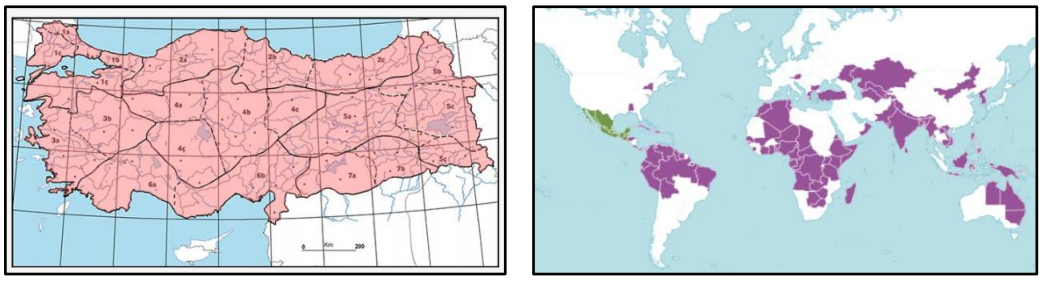
a) Taze uç filizleri kullanılarak kavurması yapılır (173) – **(YT 58).**

SOLANACEAE

4.1.275 *Capsicum annuum* L.

Şekil 4.275: *Capsicum annuum* L. a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Biber **Yöresel Adı:** Biber	**Lokalite No:** 6, 13 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

b) Bitkinin kurutulmuş meyveleri ile tütsü hazırlanır. Besi hayvanlarında burun tıkanıklığında ve parazit hastalıklarda tütsü, burun hizasında yakılarak hayvanın soluması sağlanır (109) – **(Reç. 151)**.

Gıda:

c) Meyveleri kullanılarak Boşnaklara özgü ‘soka’ denilen Boşnak turşusu yapılır (129) – **(YT 32).**

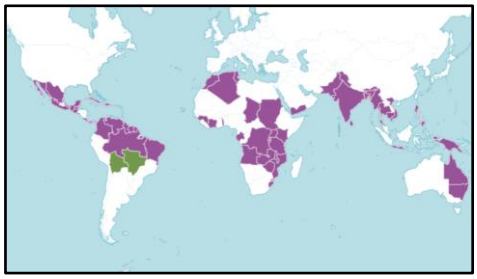
d) Taze meyveleri yemeklerde kullanılır.

e) Kurutulmuş meyveleri ufalanarak baharat olarak kullanılır.

4.1.276 *Capsicum frutescens* L.

Şekil 4.276: *Capsicum frutescens* L.

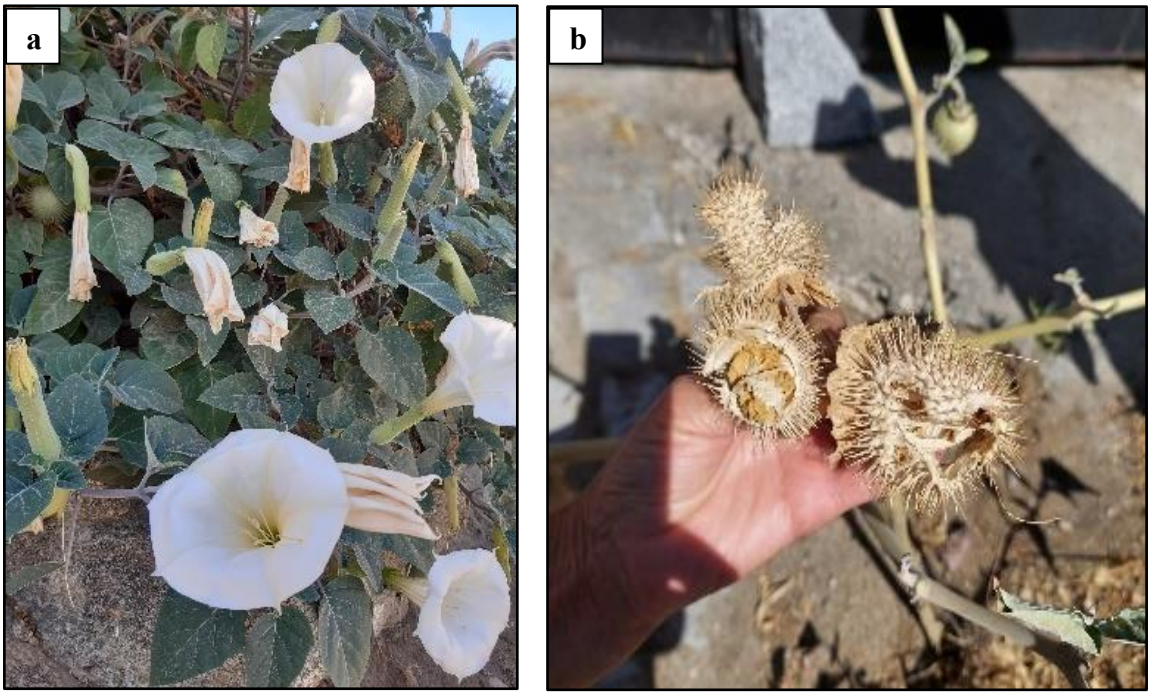
Türkçe Adı: Cinbiber **Yöresel Adı:** Süs biberi	**Lokalite No:** 17 **Kullanım Amacı:** Süs **Kullanılan Kısım:** Tüm bitki

Yöresel kullanımları

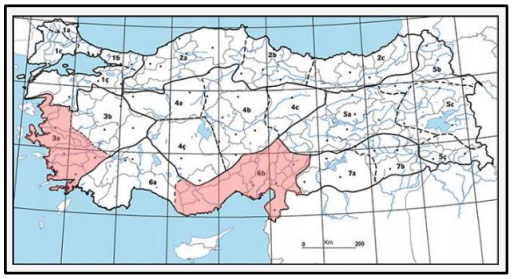
Süs:

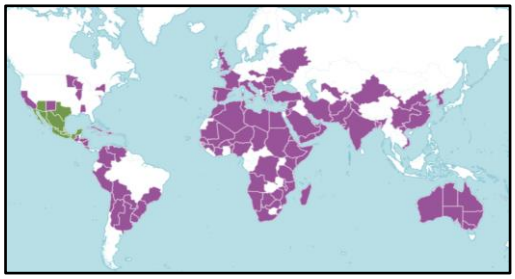
a) Bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır (83).

4.1.277 *Datura innoxia* Mill.

Şekil 4.277: *Datura innoxia* Mill. a) Genel görünüm b) Tohum

Türkçe Adı: Abuzambak **Yöresel Adı:** Melek borazanı, akıllı tatana	**Lokalite No:** 3, 13 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Çiçek, tohum

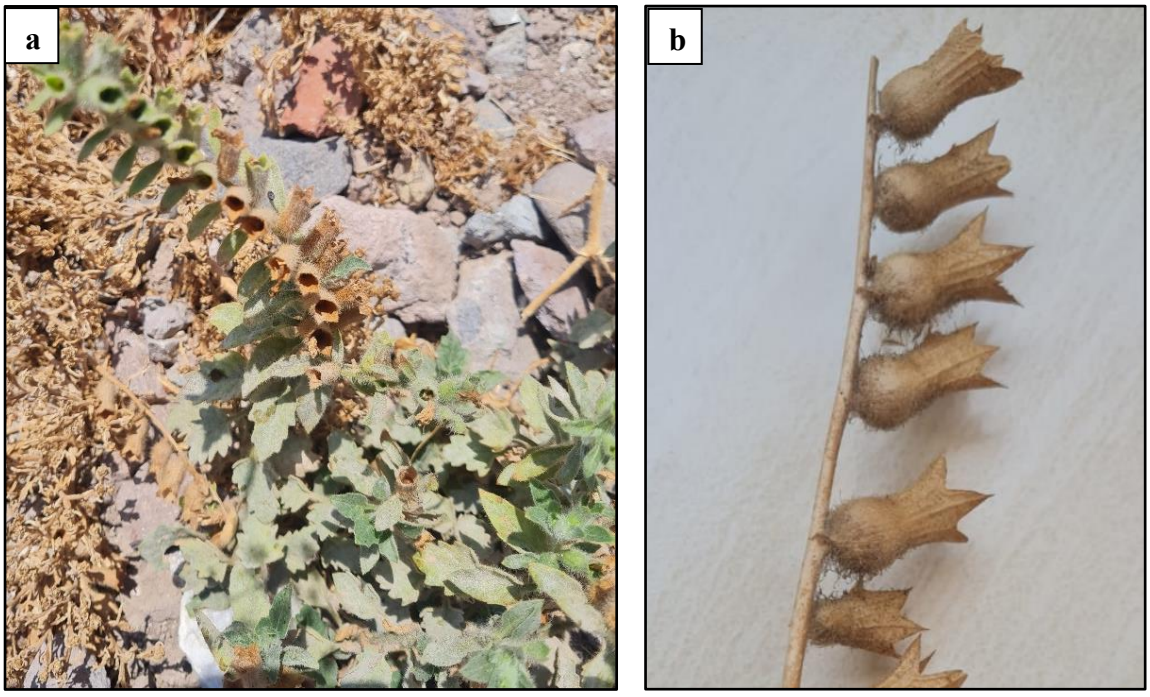
Yöresel kullanımları

Tıbbi:

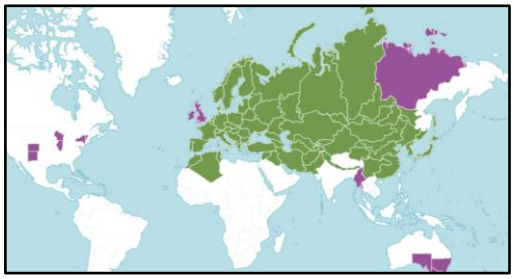
a) Uyumak için bitkinin tohumlarından 2 tane yutulur (22).

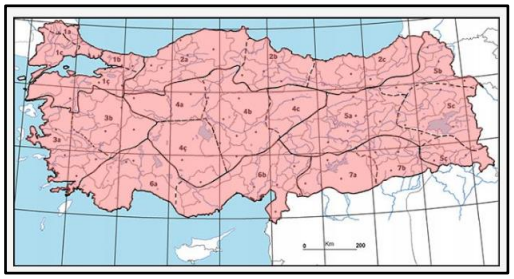
b) Çiçeklerini derin bir şekilde koklamak uyuşturucu etki gösterir ve bağımlılık yapabilir (66).

4.1.278 *Hyoscyamus niger* L.

Şekil 4.278: *Hyoscyamus niger* L. a) Genel görünüm b) Tohum

Türkçe Adı: Banotu **Yöresel Adı:** Yaban patlıcanı, gözotu, karaca otu	**Lokalite No:** 3, 4, 11 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları **Kullanılan Kısım:** Tohum, dal

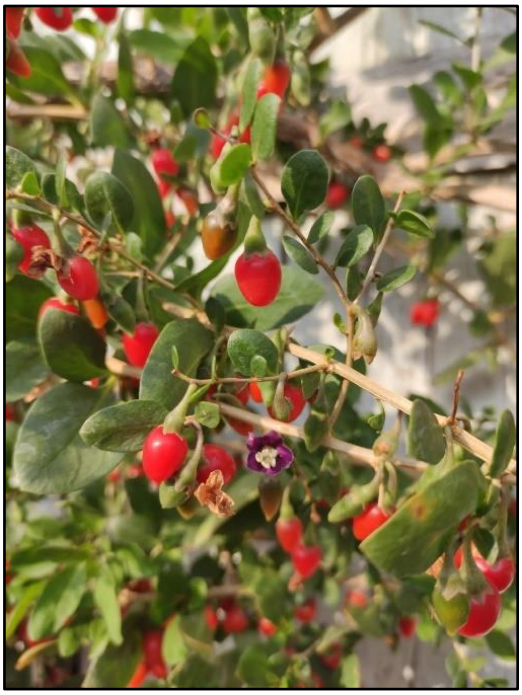
Yöresel kullanımları

Tıbbi:

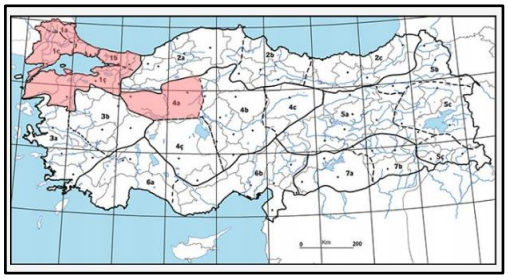
a) Bitkinin dalı keçilerde körlüğe karşı kullanılır. Keçinin kulağı delinip dal delikten sokulur. Hayvanın gözü açılarak görmeye başlar (114, 116) – **(Reç. 40)**.

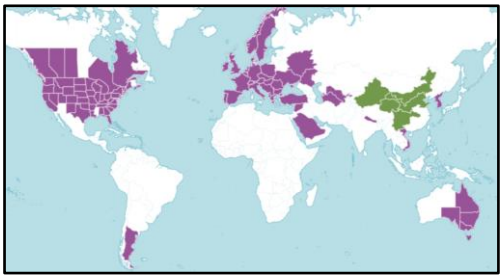
b) Bitkinin tohumları kullanılarak hazırlanan buhar banyosu göz kurtlarına karşı solunur (24, 31) – **(Reç. 73)**.

4.1.279 *Lycium barbarum* L.

Şekil 4.279: *Lycium barbarum* L.

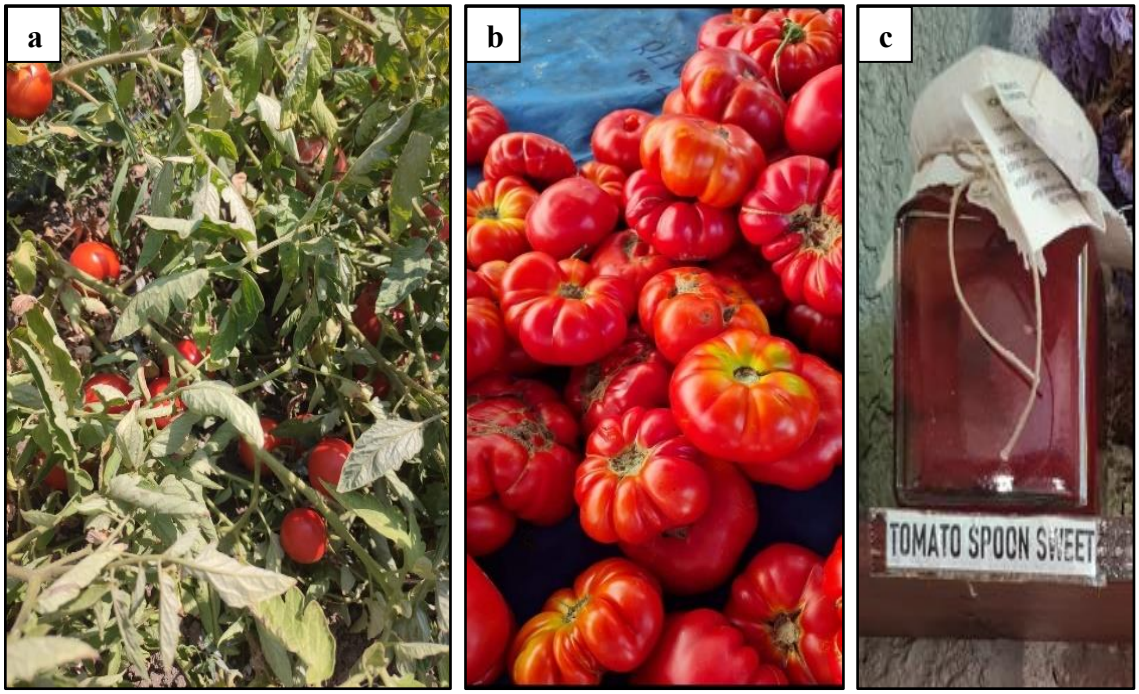
Türkçe Adı: Atlangaç **Yöresel Adı:** Gojiberry, kurt üzümü	**Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

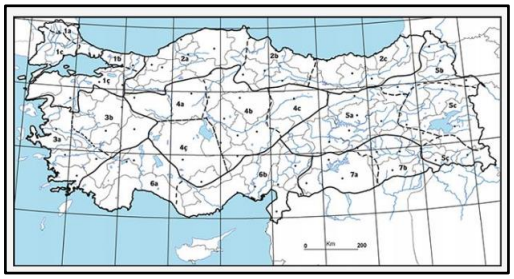
Tıbbi:

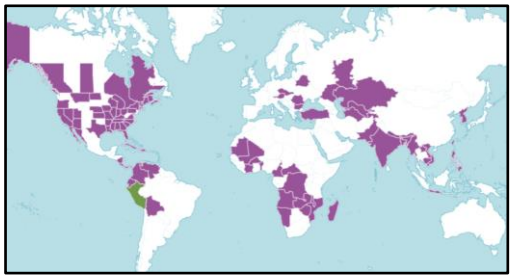
a) Bitkinin meyvesinin suyu sıkılarak içildiğinde bağışıklık sistemini güçlendirir (14).

4.1.280 *Lycopersicon esculentum* Mill.

Şekil 4.280: *Lycopersicon esculentum* Mill. a) Genel görünüm b) Meyve c) Kaşık reçeli

Türkçe Adı: Domates **Yöresel Adı:** Domates, domat **Lokalite No:** 21 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve, yaprak	**Yunanca Adı:** Ntomates **Lokalite No:** 5 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

Gıda:

a) Yaprakları ve meyvesi Girit yemeği olan "çipihorta" yapımında kullanılır (41) – **(YT 1).**

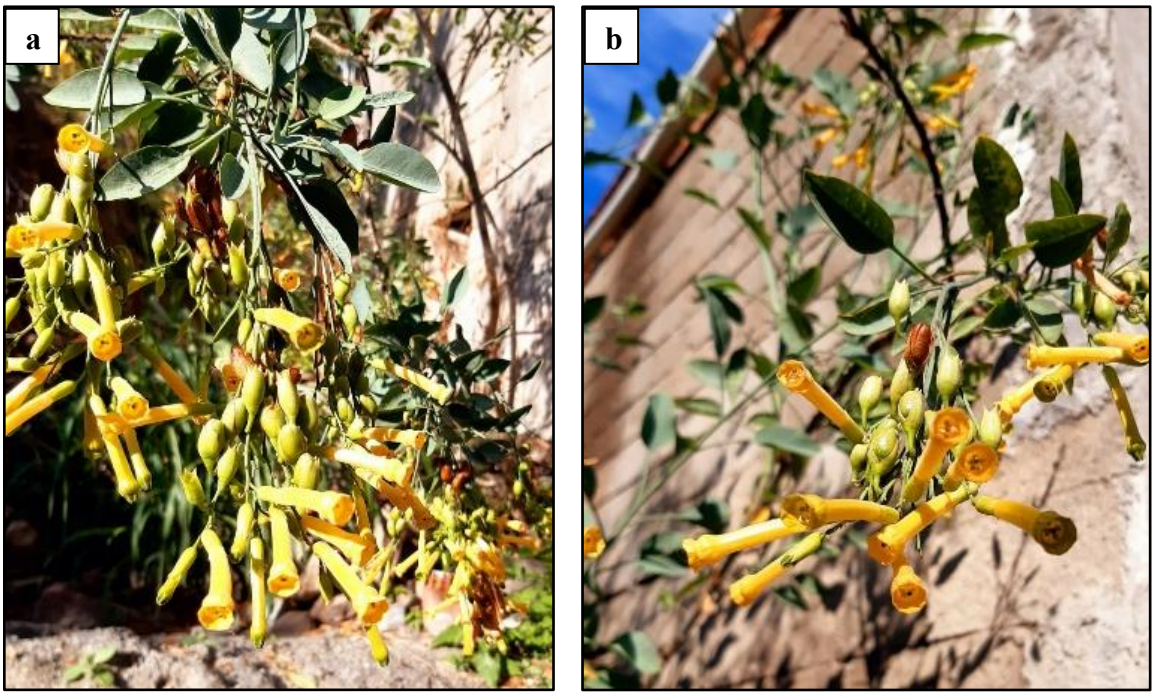
b) Meyveleri kullanılarak taze börülce salatası yapılır (41) – **(YT 3)**.

c) Meyveleri kullanılarak 'taze börülce yemeği' denilen Girit yemeği yapılır (41) – **(YT 41).**

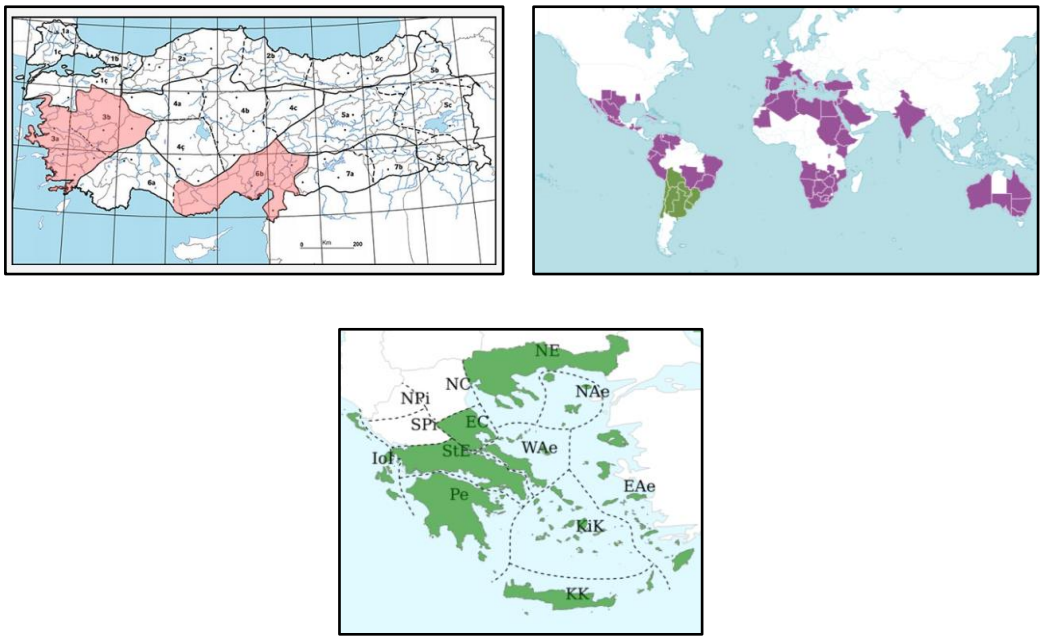
d) Meyvesi kullanılarak pizza, makarna gibi yemeklerde sos yapılır (Midilli).

e) Meyvesi kullanılarak 'kaşık tatlısı' yapılır (Midilli) – **(YT 66)**.

4.1.281 *Nicotiana glauca* Graham

Şekil 4.281: *Nicotiana glauca* Graham a) Genel görünüm b) Çiçek

Türkçe Adı: Yabani tütün **Yöresel Adı:** Yabani tütün, tetra (Bulgarca) **Lokalite No:** 11, 21 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Yaprak	**Yunanca Adı:** Kapnos **Lokalite No:** 3 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

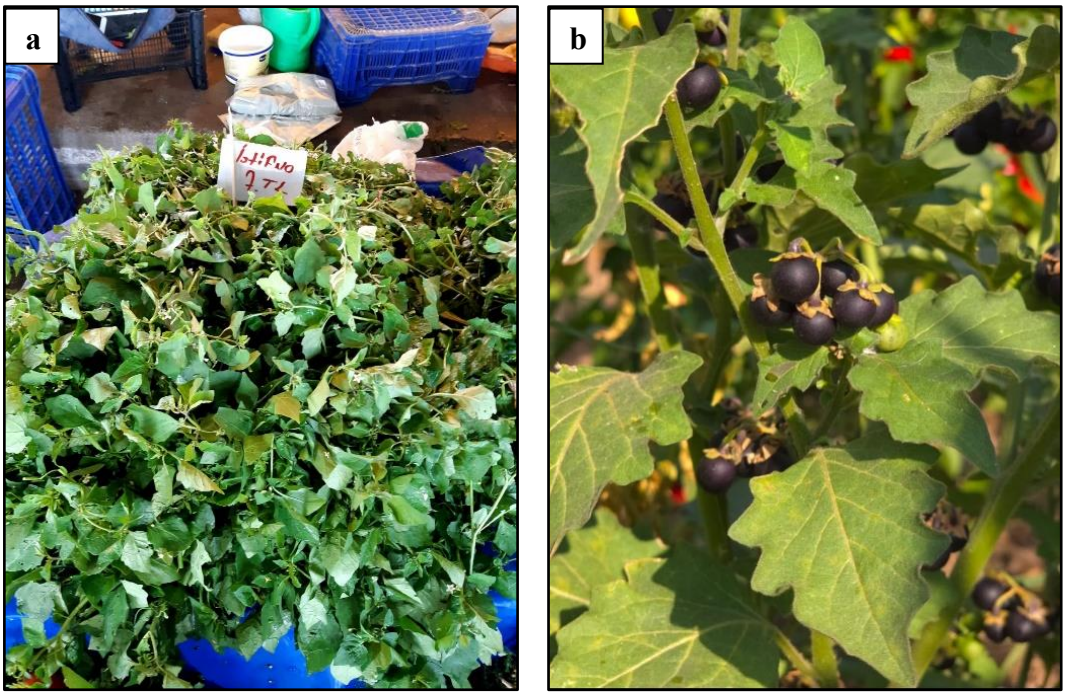
Tıbbi:

a) Bitkinin yaprakları kullanılarak hazırlanan dekoksiyon kadın hastalıklarında içilir (65) – **(Reç. 85)**.

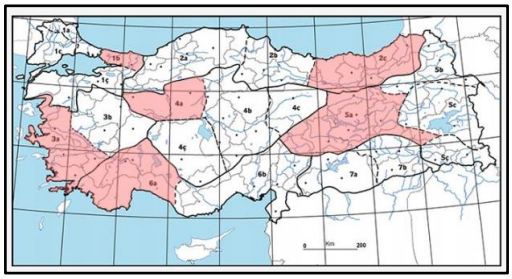
b) Taze tütün yaprağının üst kısmı soyulup yara ve özellikle karaçıbanın üzerine sarılarak bekletilir. Yaranın içindeki iltihabı akıtır (65).

c) Taze yaprak kanama olan bölgeye sarılarak kan durdurucu olarak kullanılır (Midilli).

4.1.282 *Solanum americanum* Mill.

Şekil 4.282: *Solanum americanum* Mill. a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: İtüzümü **Yöresel Adı:** İstifno, domatotu, stifno, sarmaşık otu	**Lokalite No:** 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Yaprakları kullanılarak hazırlanan Girit usulü salatası özellikle balıkla birlikte yenir. Bu şekilde balıktan gelebilecek ağır metallere karşı koruyucu görev yapar (128).

b) Yapraklarından hazırlanan dekoksiyon bağırsak hastalıklarında içilir (154).

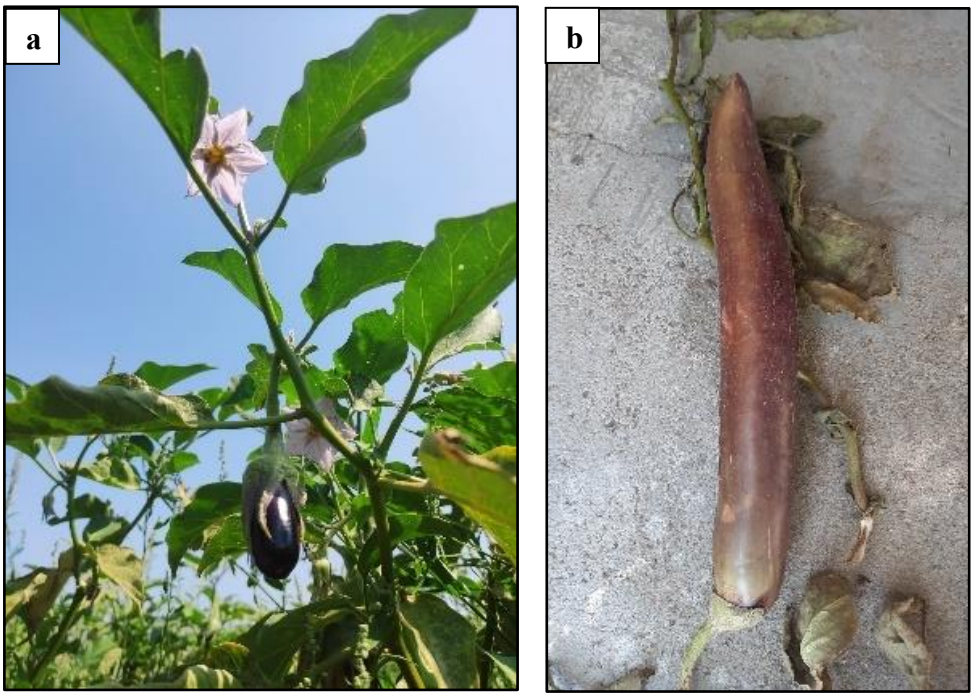
Gıda:

c) Yaprakları Girit yemeği olan "çipihorta" yapımında kullanılır (41) – **(YT 1).**

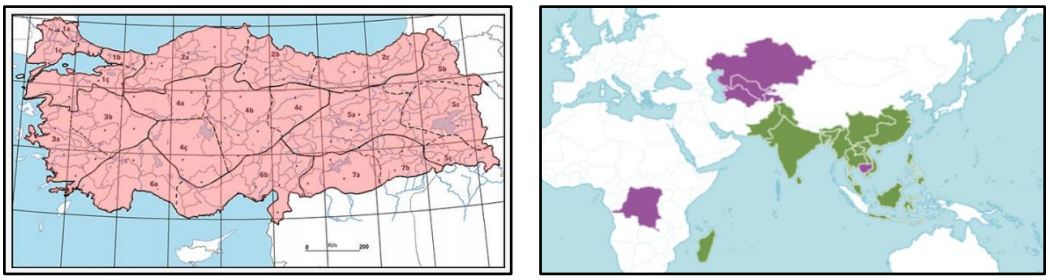
d) Yaprakları haşlanır. İçerisine girit kabağı ve domates konularak Girit usulü salatası yapılır (41, 128) **– (YT 2).**

e) Yaprakları haşlanarak içerisine sarımsak, tuz ve limon eklenerek yenir (41, 97, 174).

4.1.283 *Solanum melongena* L.

Şekil 4.283: *Solanum melongena* L. a) Genel görünüm b) Meyve

Türkçe Adı: Patlıcan **Yöresel Adı:** Patlıcan	**Lokalite No:** 21, 25 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Meyve

Yöresel kullanımları

Gıda:

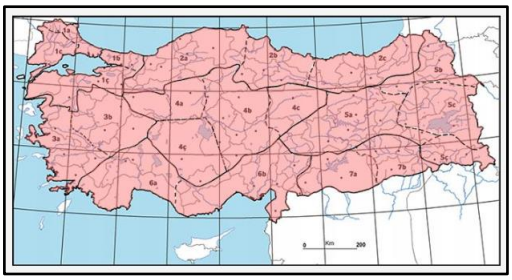
a) Meyveleri yemek, börek, turşu ve salatada kullanılır (98).

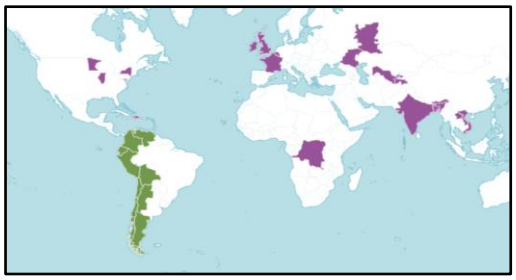
b) Meyveleri kullanılarak Girit yemeği olan "patlıcan papucaki" yemeği yapılır (41) – **(YT 62)**.

4.1.284 *Solanum tuberosum* L.

Şekil 4.284: *Solanum tuberosum* L.

Türkçe Adı: Patates **Yöresel Adı:** Patates	**Lokalite No:** 21 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Yumru, yaprak

Yöresel kullanımları

Gıda:

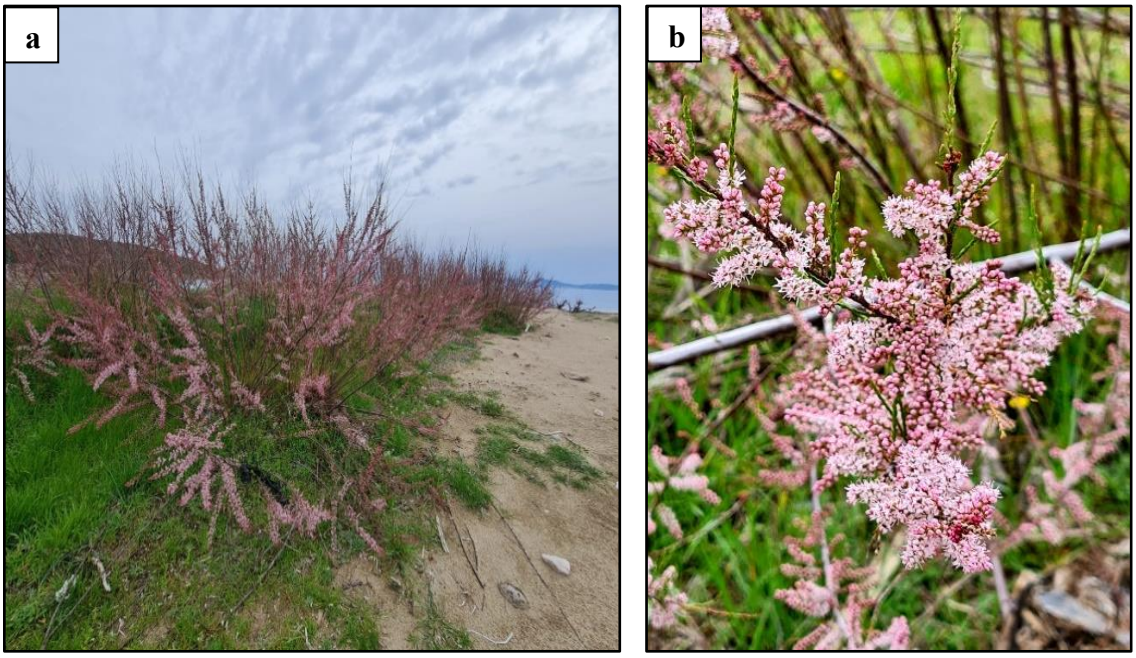
c) Yaprakları ve yumrusu Girit yemeği olan "çipihorta" yapımında kullanılır (41) – **(YT 1).**

d) Yumrusu ebegümeci yemeğinde kullanılır (128) – **(YT 7).**

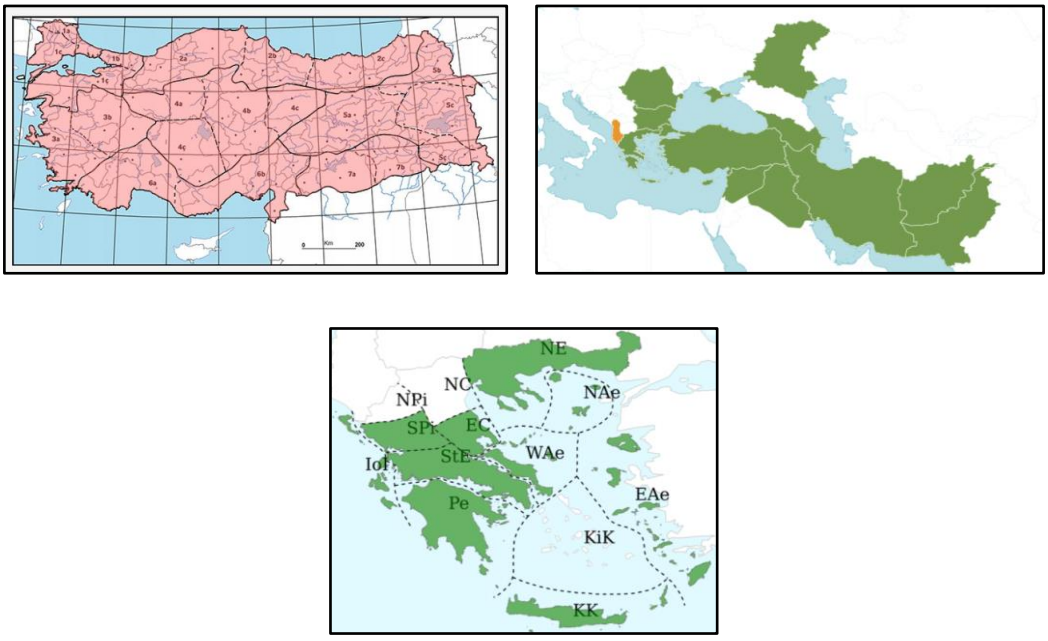
e) Yumrusu kullanılarak 'taze börülce yemeği' denilen Girit yemeği yapılır (41) – **(YT 41).**

TAMARICACEAE

4.1.285 *Tamarix smyrnensis* Bunge

Şekil 4.285: *Tamarix smyrnensis* Bunge a) Genel görünüm b) Çiçek

Türkçe Adı: Ilgın	**Yunanca Adı:** Tamaris
Yöresel Adı: Ilgın, yılgın	**Lokalite No:** 5, 6, 7
Lokalite No: 4	**Kullanım Amacı:** Süs
Kullanım Amacı: El sanatları, süs	**Kullanılan Kısım:** Tüm bitki
Kullanılan Kısım: Dal, tüm bitki	

Yöresel kullanımları

El sanatları:

a) Dallarından küçük süpürge yapılır (117).

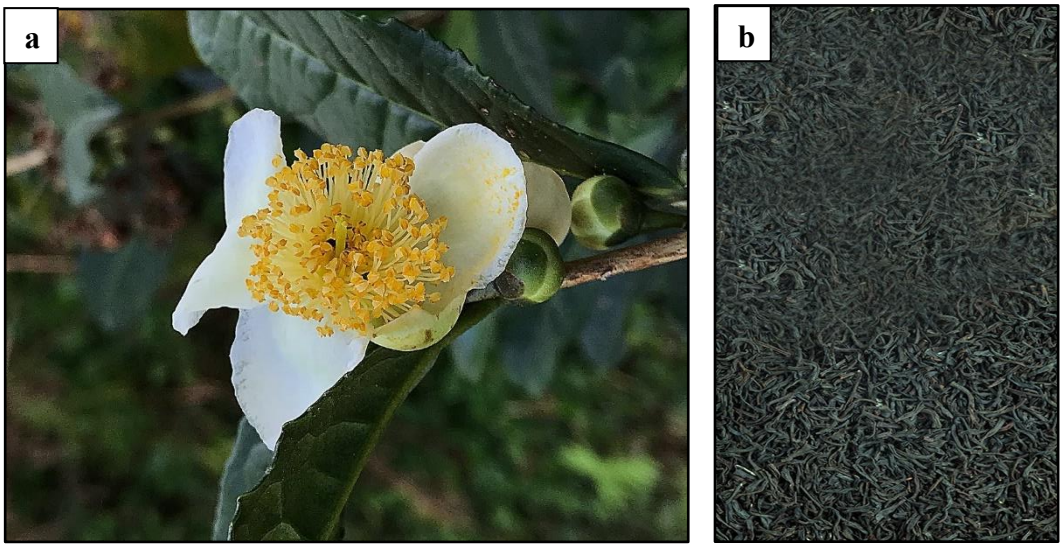
Süs:

b) Park ve bahçelerde süs bitkisi olarak kullanılır.

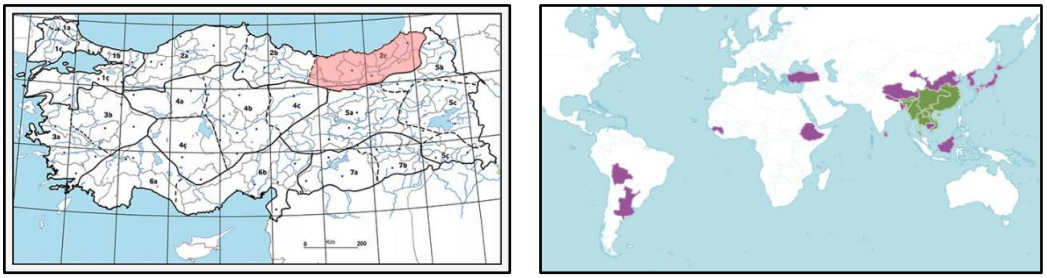
c) Bahçelerde süsü bitkisi olarak kullanılır (Midilli).

THEACEAE

4.1.286 *Camellia sinensis* (L.) Kuntze var. *sinensis*

Şekil 4.286: *Camellia sinensis* (L.) Kuntze var. *sinensis* a) Çiçek b) Kurutulmuş yaprak

Türkçe Adı: Çay **Yöresel Adı:** Çay	**Lokalite No:** 2, 3 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, boya **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

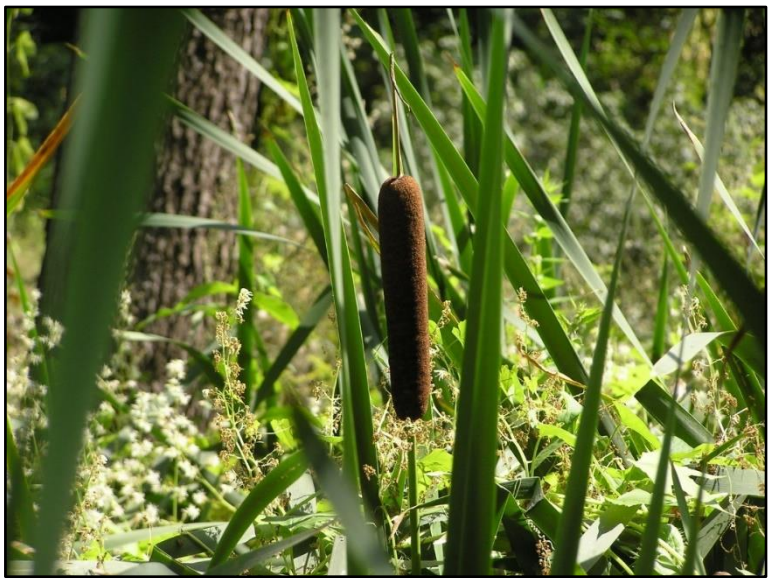
a) Bitkinin kurutulmuş yaprakları kullanılarak hazırlanan infüzyon öksürükte içilir (162).

Boya:

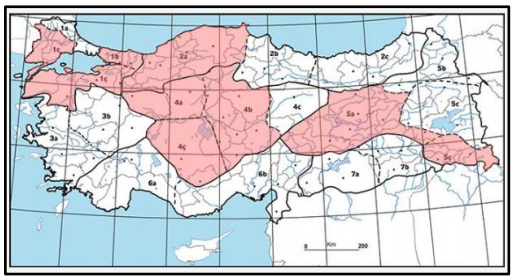
b) Bitkinin kurutulmuş yaprakları ufalanır ve renk vermesi için kınaya katılır (24).

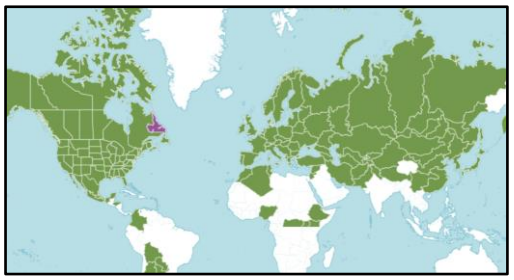
TYPHACEAE

4.1.287 *Typha latifolia* L.

Şekil 4.287: *Typha latifolia* L.

Türkçe Adı: Cil **Yöresel Adı:** Hasırotu, sazlık	**Lokalite No:** 2 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Yaprak

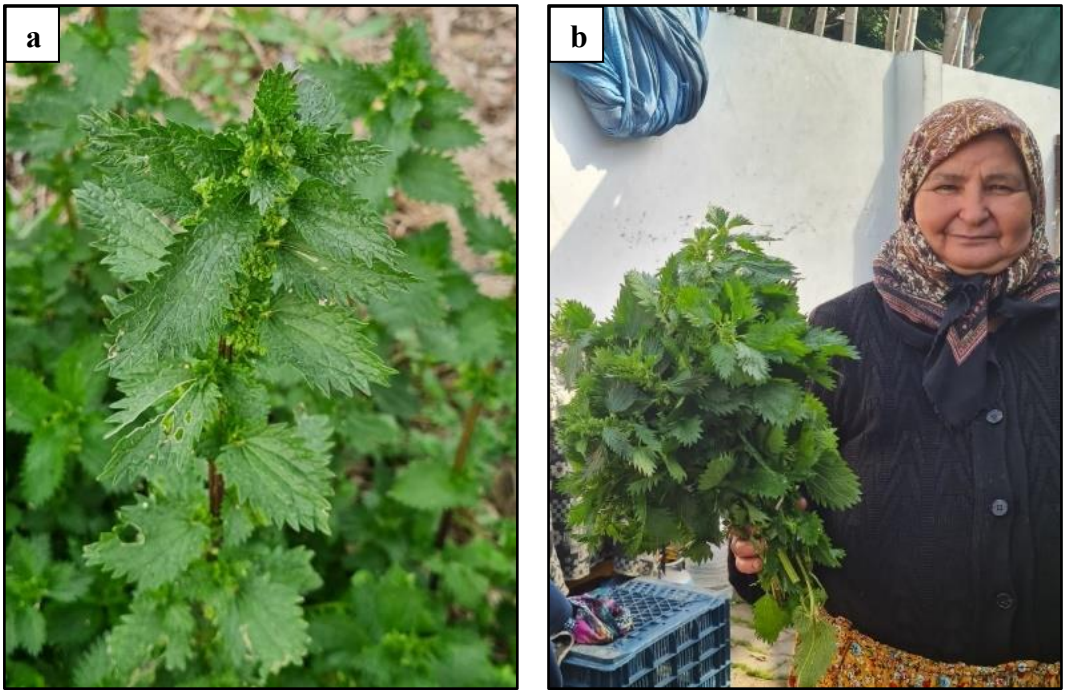
Yöresel kullanımları

Tıbbi:

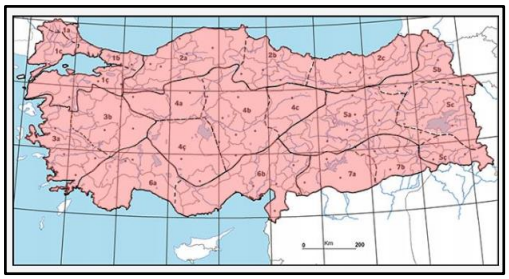
a) Bitkinin yapraklarından hazırlanan infüzyon böcek ve sinek ısırıklarına sürülür (162) – **(Reç. 167)**.

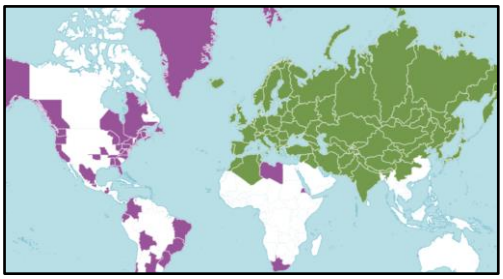
URTICACEAE

4.1.288 *Urtica dioica* L. subsp. *dioica*

Şekil 4.288: *Urtica dioica* L. subsp. *dioica* a,b) Genel görünüm

Türkçe Adı: Isırgan **Yöresel Adı:** Gidişken	**Lokalite No:** 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 11, 12, 13, 17, 19, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda, yem **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları, tohum, yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin toprak üstü kısımları kullanılarak hazırlanan merhem, bel fıtığında ve bel ağrısında bele sarılarak bekletilir (76) – **(Reç. 21)**.

b) Toprak üstü kısımları kaynatılarak dekoksiyon hazırlanır. Hazırlanan çay mide hastalıklarında 21 gün içilir (182). Kan kanserinde içilir (2, 80). Kansızlıkta içilir (148). Kan sulandırır (153). İdrar yolu enfeksiyonunda içilir (9). Saç kepeği için durulama suyuna eklenerek saç durulamada kullanılır (80). Haricen mayasıl ve göz mayasılında kaşıntıyı geçirmek için o bölgeye sürülür (45). Egzama olan hasta bölgeye sürülür (155, 183). Diyabette içilir (165). İdrar söktürür (177). Damarları açar (182) – **(Reç. 59)**.

c) Bitkinin büyük yaprakları yemiş meyvesi (*Ficus carica* L. subsp. *carica*) ile birlikte kaynatılır. Karışım günde 1 bardak içildiğinde vücuttaki mikropları temizler (8) – **(Reç. 87)**.

d) Tohumlarından hazırlanan macun haricen iltihap olan bölgeye sürülür (19) – **(Reç. 120).**

e) Toprak üstü kısımları kullanılarak hazırlanan lapa hemorid olan bölgede bekletilir (41) – **(Reç. 121)**.

f) Tohumu kullanılarak hazırlanan dekoksiyon içildiğinde kistleri temizler (14) – **(Reç. 131)**.

g) Yaprakların kaynatılmasıyla elde edilen infüzyon ineklerde görülen deri hastalıklarında, kaşıntı ve apsede hasta olan bölgeye haricen sürülür (109) – **(Reç. 142)**.

h) Bitkinin toprak üstü kısımları, oğul otu (*Melissa officinalis* L. subsp. *officinalis*) ve çoban çökerten otu (*Tribulus terrestris* L.) ile birlikte kaynatılır. Hazırlanan infüzyon kalp hastalıklarında içilir (167) – **(Reç. 170)**.

i) Taze ısırgan otu yaprağı ılık bir kiremitin üzerine konulur. Eklem ağrılarında bunun üzerine oturularak bir süre beklenir (20).

j) Taze ısırgan otu yaprağı (yakan kısmı) dövülerek ezilir ve eklem ağrısı olan bölgeye sarılır (169, 173, 183).

Gıda:

k) Yaprakları yahnilik (karışık ot kavurma) içine konularak yemeği yapılır (23, 55, 98, 174) – **(YT 12).**

l) Yaprakları kullanılarak 'ısırgan böreği' yapılır (41, 55, 138, 139, 143, 145, 171).

m) Yaprakları kullanılarak Boşnaklara özgü tuzlu kek olan 'zelanik' yapılır (65) – **(YT 15).**

n) Yaprakları kullanılarak 'otlu boşnak böreği' yapılır (63, 147) – **(YT 31).**

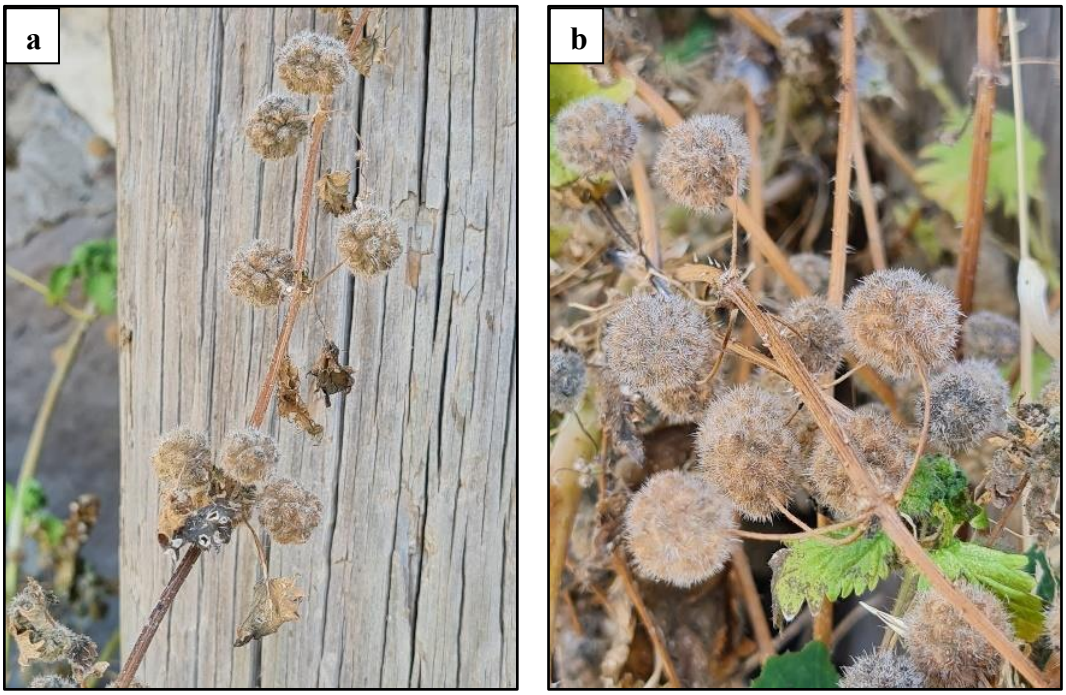
o) Yaprakları yemeklerde kullanılır (50, 51, 167, 174).

p) Yapraklarından çorba yapılır (147, 172).

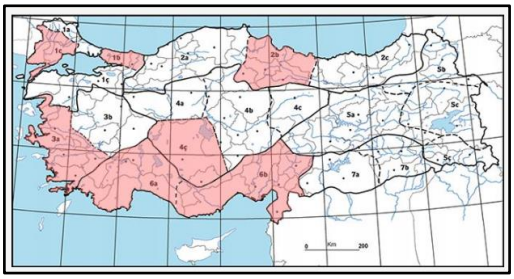
Yem:

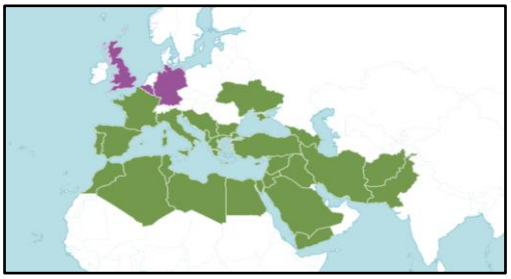
a) Yaprakları hayvan yemi olarak kullanılır (113).

4.1.289 *Urtica pilulifera* L.

Şekil 4.289: *Urtica pilulifera* L. a,b) Genel görünüm

Türkçe Adı: Dalağan **Yöresel Adı:** Deli ısırgan	**Lokalite No:** 17, 19 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Tohum, yaprak

Yöresel kullanımları

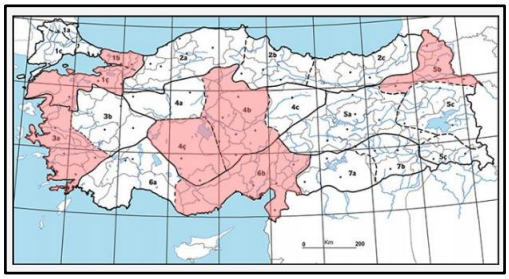
Tıbbi:

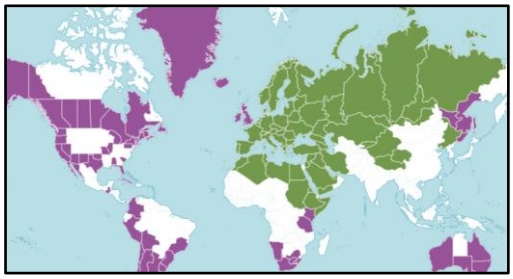
a) Tohumu ve yaprağı zeytinyağı ile karıştırılarak hazırlanan lapa diz ağrılarında ve hemoroid hastalığında hasta bölgeye sürülür (45) – **(Reç. 14)**.

4.1.290 *Urtica urens* L.

Şekil 4.290: *Urtica urens* L.

Türkçe Adı: Cılağan **Yöresel Adı:** Akıllı ısırgan	**Lokalite No:** 25 **Kullanım Amacı:** Gıda **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

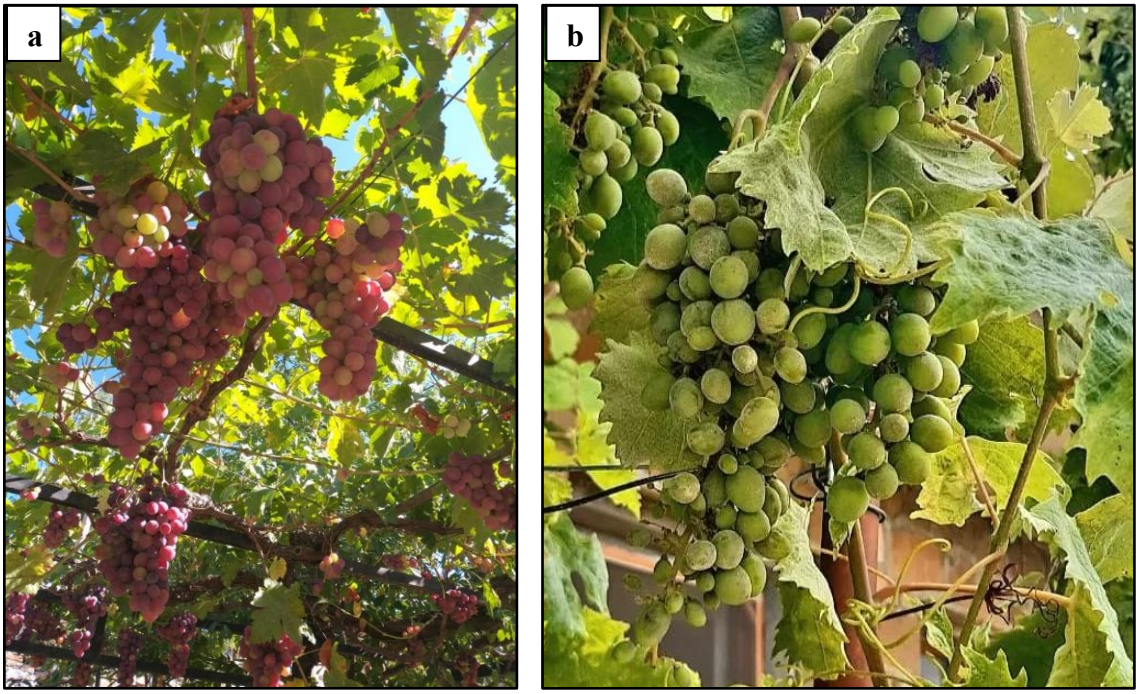
Yöresel kullanımları

Gıda:

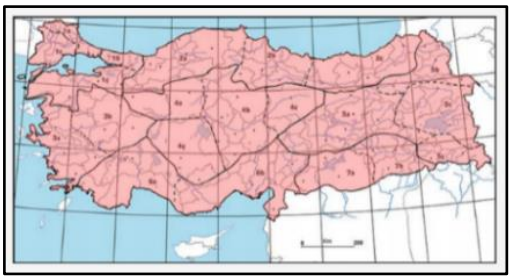
a) Toprak üstü kısımları kullanılarak yemeği yapılır (104).

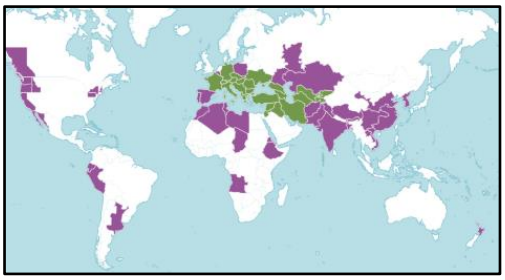
VITACEAE

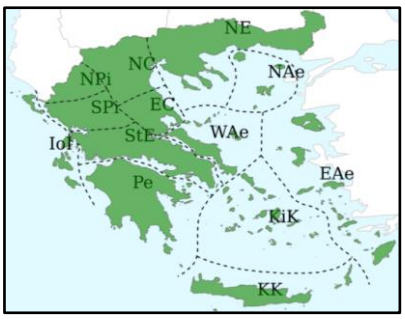
4.1.291 *Vitis vinifera* L.

Şekil 4.291: *Vitis vinifera* L. a) Genel görünüm b) Olgunlaşmamış meyve (koruk)

Türkçe Adı: Asma	**Yunanca Adı:** Stafyli
Yöresel Adı: Üzüm, koruk	**Lokalite No:** 3
Lokalite No: 2, 3, 4, 8, 10, 25	**Kullanım Amacı:** Gıda
Kullanım Amacı: Tıbbi, gıda	**Kullanılan Kısım:** Meyve
Kullanılan Kısım: Meyve, yaprak	

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Meyvelerinin fermantasyonu ile hazırlanan ‘üzüm sirkesi’ kullanılarak hazırlanan merhem bel fıtığında ve bel ağrısında bele sarılarak bekletilir (76) – **(Reç. 21)**.

b) Meyvelerinden yapılan ‘üzüm sirkesi’, zeytinyağı ve aspirin ile hazırlanan karışım hayvanlarda meme yaralarında yara yerine sürüldüğünde yaradaki ateşi alır (80) – **(Reç. 62)**.

c) Siyah üzüm meyvesi kurutulur ve havanda dövülerek yara, berelere ve morluklara sürülür (19) – **(Reç. 67)**.

d) Meyvelerinden hazırlanan siyah üzüm pekmezi, karabiber ile karıştırılarak öksürükte yenir (20).

e) Meyvelerinden yapılan ‘üzüm sirkesi’, saç kepeğine karşı saç diplerine sürülerek bekletilir ve durulanır (21).

f) Siyah üzüm meyvesinin çekirdeği, kanser hastalığında yenir (15).

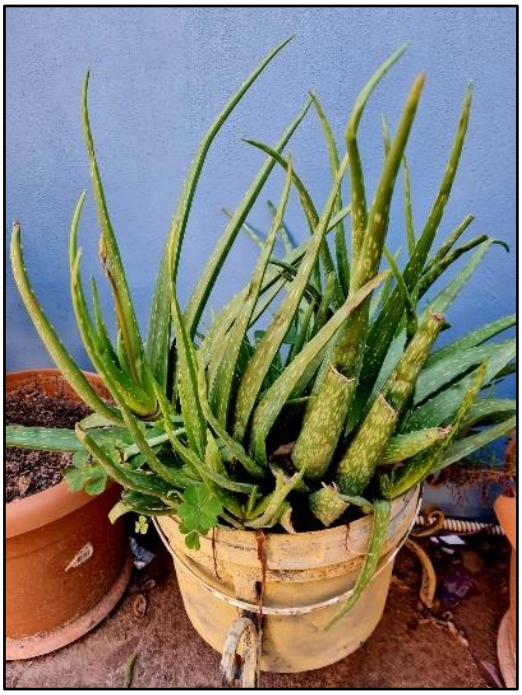
Gıda:

g) Olgunlaşmamış meyvelerinin ezilmesiyle ‘koruk suyu’ yapılır ve yaz aylarında içecek olarak tüketilir. Eskiden ham üzümler elle ezilirken artık pres makinesi kullanılıyormuş (118) – **(YT 25).**
h) Koruk suyu sirke yapımında kullanılır. Sirkesi yapılacak kavanozun içerisine malzemelerle birlikte sirke yerine 1 çay bardağı koruk suyu eklenir (118).
i) Meyvelerinden ‘siyah üzüm pekmezi’ yapılır. Pekmez yapılırken içine mayalanması için bir avuç toprak atılır (19) – **(YT 38).**
j) Meyvelerinden ‘üzüm reçeli’ yapılır (54).
k) Meyveleri yenir (53).
l) Yapraklarından sarma yapılır (53).
m) Meyvelerinden şarap ve sirke yapılır (19, 21).
n) Üzüm kurusu, çerez kuru üzüm olarak ya da kompostosu yapılarak yenir (22, 115, 117).
o) Meyvelerinden şarap yapılır (Midilli).
p) Meyveleri çiğ olarak yenir (Midilli).

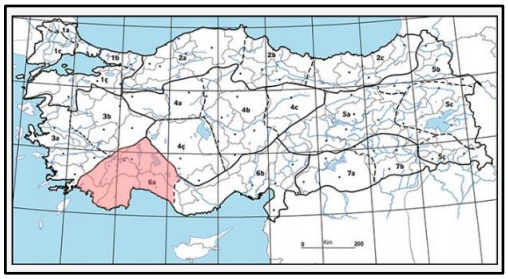
Üzüm Kurusu Tarifi: Bir tencereye su konur, suyun içerisine meşe külü eklenerek kaynatılır. Kaynadıktan sonra el yakmayacak kadar soğuyana kadar bekletilir. Kül tabana çökünce üstte kalan su alınır ve kül atılır. Su yeniden ısıtılır ve içine biraz zeytinyağı damlatılır. Bunun içerisine üzümler bandırılır. Bandırılıp çıkartılan üzümler gölge bir yere serilerek kurutulur. Gölgede kuruyan üzümler parlak renkli olur. Özellikle beyaz üzümler bandırma denilen bu yöntemle kurutulur (22).

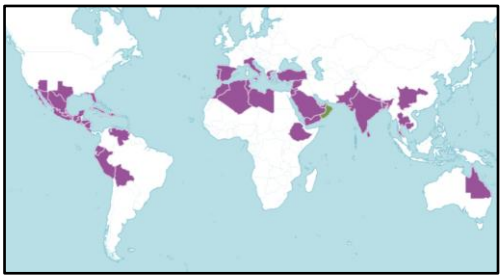
XANTHORRHOEACEAE

4.1.292 *Aloe vera* (L.) Burm.f.

Şekil 4.292: *Aloe vera* (L.) Burm.f.

Türkçe Adı: Sarısabır **Yöresel Adı:** Aloe vera	**Lokalite No:** 2, 12, 21 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Yaprak

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitki yapraklarının içindeki jel haricen diz ağrılarında diz bölgesine sürülür. Cilt hastalıkları ve yanıklara iyi gelir (14, 17).

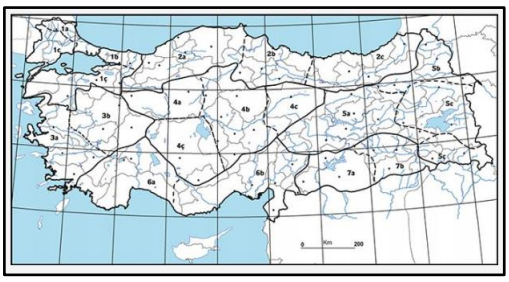
b) Yaprakların içindeki jel hindistancevizi yağı ile karıştırılarak saç bakımı için saçlara dipten uca doğru sürülerek bir süre bekletilir ve saç yıkanır (80).

c) Yaprakların içindeki jel iler hazırlanan karışım sindirime yardımcı olması ve hazmı kolaylaştırması için içilir (151). Reflüye iyi gelir (165) – **(Reç. 161)**.

4.1.293 *Asphodelus aestivus* Brot.

Şekil 4.293: *Asphodelus aestivus* Brot.

Türkçe Adı: Kirgiçkökü **Yöresel Adı:** Kirişli, kirişotu, çiriş, çivriş, kireçlik, kireşlik, kirgiç, kiriş, kirkiş	**Lokalite No:** 11, 21 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, yem **Kullanılan Kısım:** Kök, yaprak, yumru

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin kökü kullanarak hazırlanan "kirişli kökü merhemi", yara ve yanıklara sürüldüğünde iyi gelir (72) – **(Reç. 1)**.

b) Kökleri çıkartılıp ezilerek yara ve yanıklara sürülür (44).

c) Yumrularının kaynatılmasıyla elde edilen dekoksiyon hayvanlarda yaralara ve ayakta oluşan şişliklere sürülür (69) – **(Reç. 143)**.

Gıda:

d) Bitkinin yaprakları ve kökü kullanılarak kavurma ve pilavı yapılır (152).

Yem:

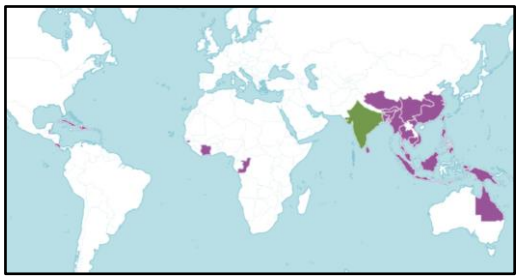
e) Yaprakları hayvan yemi olarak kullanılır (69).

ZINGIBERACEAE

4.1.294 *Curcuma longa* L.

Şekil 4.294: *Curcuma longa* L.

Türkçe Adı: Zerdeçal **Yöresel Adı:** Zerdeçal	**Lokalite No:** 2, 18, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda **Kullanılan Kısım:** Yumru

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin yumruları, zencefil (*Zingiber officinale* Roscoe), karabiber (*Piper nigrum* L.) ve bal ile karıştırılarak hazırlanan karışım yendiğinde kan değerlerini düzenler, kansızlığa iyi gelir (38) – **(Reç. 19)**.

b) Bitkinin kurutulmuş yumrusunun toz haline getirilmesiyle hazırlanan merhem ineklerde görülen deri hastalıklarında hastalıklı bölgeye sürülür (36) – **(Reç. 144)**.

c) Yumruları kurutup öğütülerek soğuk algınlığında bal ile karıştırılarak yenir, bağışıklığı güçlendirir (159).

d) Yumrularının taze ya da toz halinde kaynatılmasıyla hazırlanan çayı kabızlık ve depresyonda içilir (153).

Gıda:

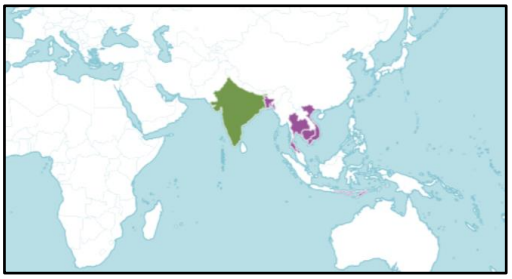
e) Yumruları baharat olarak kullanılır (94, 95, 153).

f) Yumrularından çay yapılır (94, 95).

4.1.295 *Elettaria cardamomum* (L.) Maton

Şekil 4.295: *Elettaria cardamomum* (L.) Maton

Türkçe Adı: Kakule **Yunanca Adı:** Kakule **Lokalite No:** 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Tohum	**Yunanca Adı:** Kardamo **Lokalite No:** 1 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda **Kullanılan Kısım:** Tohum

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin tohumları ağız kokusu ve temizliği için ağızda çiğnenir (Midilli).

b) Tohumları kullanılarak hazırlanan, Midilli'de 'kaynari' denilen içecek boğaz ağrısı ve soğuk algınlığında şifa amaçlı olarak içilir (Midilli) – **(Reç. 187)**.

c) Tohumları kullanılarak hazırlanan, Ayvalık'ta 'kaynar' denilen içecek anne sütünü arttırmak için çay olarak içilir (118) – **(Reç. 187)**.

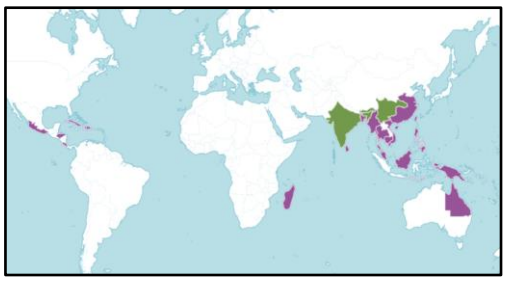
Gıda:

d) Tohumları baharat olarak kullanılır (Midilli).

4.1.296 *Zingiber officinale* Roscoe

Şekil 4.296: *Zingiber officinale* Roscoe a) Yumru

Türkçe Adı: Zencefil **Yöresel Adı:** Zencefil **Lokalite No:** 2, 18, 19, 21, 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi, gıda, boya **Kullanılan Kısım:** Yumru, kök	**Yunanca Adı:** Tzintzer **Lokalite No:** 1 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Yumru

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin yumruları, zerdeçal (*Curcuma longa* L.), karabiber (*Piper nigrum* L.) ve bal ile karıştırılarak hazırlanan karışım yendiğinde kan değerlerini düzenler, kansızlığa iyi gelir (38) – **(Reç. 19)**.

b) Bitkinin yumruları kullanılarak hazırlanan karışım soğuk algınlığı ve gripte yenir ya da infüzyonu hazırlanarak çay olarak içilir (48, 94, 95, 172). Öksürüğe iyi gelir (159, 172). Bağışıklığı güçlendirir (153) – **(Reç. 115).**

c) Yumrularından hazırlanan karışım mide bulantısında ve mide ağrısında yenir (158) – **(Reç. 164).**

d) Yumrular kullanılarak hazırlanan, Ayvalık'ta 'kaynar' denilen içecek anne sütünü arttırmak için çay olarak içilir (118) – **(Reç. 187)**.

e) Yumruları kullanılarak kabuklarından hazırlanan, Midilli'de 'kaynari' denilen içecek boğaz ağrısı ve soğuk algınlığında şifa amaçlı olarak içilir (Midilli) – **(Reç. 187)**.

Gıda:

f) Yumruları baharat olarak kullanılır (94, 95, 153).

g) Yumrularından çay yapılır (94, 95).

Boya:

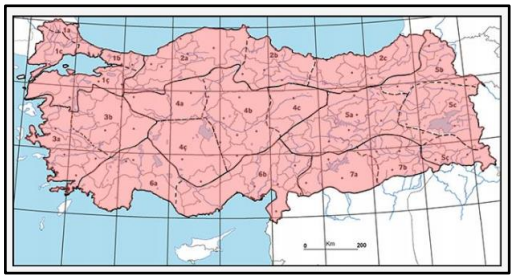
h) Kökleri çıkartılarak ıslatılıp bir süre beklenir ve suda kaynatılır. Süzülen su renk vermesi için kınaya katılır. Kök boyamada da kullanılır (45).

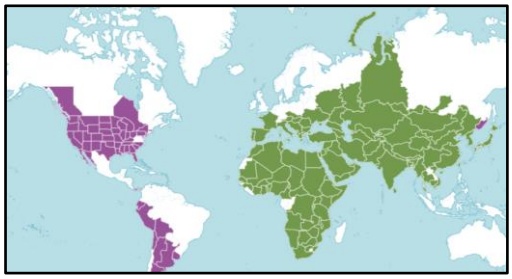
ZYGOPHYLLACEAE

4.1.297 *Tribulus terrestris* L.

Şekil 4.297: *Tribulus terrestris* L.

Türkçe Adı: Çobançökerten **Yöresel Adı:** Deveçökerten, pıtrak	**Lokalite No:** 25 **Kullanım Amacı:** Tıbbi **Kullanılan Kısım:** Toprak üstü kısımları

Yöresel kullanımları

Tıbbi:

a) Bitkinin toprak üstü kısımları, oğul otu (*Melissa officinalis* L. subsp. *officinalis*) ve ısırgan otu (*Urtica dioica* L. subsp. *dioica*) ile birlikte kaynatılır. Hazırlanan infüzyon kalp hastalıklarında içilir (167) – **(Reç. 170)**.

4.2 Araştırma Alanında Tedavide Kullanıldığı Tespit Edilen Bitkisel Reçeteler

Reçete 1:

Şekil 4.298: Kirişli kökü merhemi

Kirişli (*Asphodelus aestivus* Brot.) kökü doğranır, öğütülerek toz haline getirilir. İçine karaçam (*Pinus nigra* J.F.Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe) reçinesi, balmumu ve kantaron yağı eklenerek "kirişli kökü merhemi" yapılır. Yara ve yanıklara sürüldüğünde iyi gelir (72).

Reçete 2:

Ayva (*Cydonia oblonga* Mill.) yaprağı sıcak suda 5-10 dakika bekletilerek süzülür. Süzüntü içildiğinde böbrek taşını düşürür ve idrar yolu enfeksiyonuna iyi gelir (71, 72). İshali geçirir (143).

Reçete 3:

Kekik (*Origanum vulgare* L. subsp. *hirtum* (Link) Ietsw.) otu toprak üstü kısımları kesilir. Ortalama 1 kg zeytinyağı içine 1-2 demet kekik konularak ağzı kapatılır. Karanlık ortamda 1 ay bekletilir ve karışım süzülür. Mide ağrısında içildiğinde iyi gelir. Yara ve çatlaklara sürülür. Koyunlarda ve ineklerde ayak ve meme yaralarında kullanılır (80).

Reçete 4:

Şekil 4.299: a) Kantaron yağı yapımı b) Süzülmüş kantaron yağı

Kantaron *(Hypericum perforatum* L. subsp. *perforatum*) otu tazeyken üst çiçekli kısımları kesilir. Ortalama 1 kg zeytinyağı içine 7-8 adet kantaron bitkisinin çiçekli filizleri konulur. Bu karışım doğrudan güneş görmeyen aydınlık bir yerde en az 40 gün bekletilir. Daha sonra karışım süzülür (19, 80). Mide ve bağırsak yaralarında, gıcık şeklinde öksürükte günde 1 kaşık (aç ya da tok) içilir (21, 45, 46, 67, 80, 81, 160, 169, 175). Karın ağrısı ve ishale iyi gelir (64). Ayrıca bu karışım yara, yanık ve kesiklere sürülür (4, 5, 35, 54, 80, 138, 139, 140, 141, 147, 148, 153, 160, 163, 164, 169, 171, 173, 176). Egzama ve varise sürülür (145, 171). Hayvanlarda memeye sürülerek hem sağımı kolaylaştırmak için hem de meme yaralarında kullanılır. Hayvanlarda kanama, yaralanma, kesik, çizik, yara izi gibi durumlarda haricen sürülür (29, 55, 65, 71,72, 80). Kuzularda ağız yaralarında ağzın içine damlatılır (185).

Reçete 5:

Kantaron (*Hypericum perforatum* L. subsp. *perforatum*) çiçeği kurutulur. Kurutulmuş çiçeğin üzerine kaynatılmış içme suyu (infüzyon) eklenerek 5 dakika demlenerek süzülür. Hazırlanan çay mide hastalıklarına iyi gelir. Karın ağrısında içilir (72). Prostata iyi gelir (38). İdrar yolu enfeksiyonlarında ve iltihaplarda içilir (177).

Reçete 6:

Kantaron yağı, balmumu, badem (*Amygdalus communis* L.) yağı ve ardıç yağı (*Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus)* karıştırılarak merhem hazırlanır. Hazırlanan merhem yara ve yanıklara sürülerek kullanılır (13).

Reçete 7:

4-5 kuru soğan (*Allium cepa* L.) dövülerek soğanın suyuyla birlikte bir kaba alınır. İçine dövülmüş hayıt tohumu (*Vitex agnus-castus* L.) eklenerek karışım hazırlanır. Bu karışım bezle karın bölgesine sarılarak ateş düşürücü olarak kullanılır (19).

Reçete 8:

Kızılçam sakızı (*Pinus brutia* Ten.) içine zeytinyağı, balmumu, şeker ve rendelenmiş sabun eklenerek "tatlı melhem" adında bir karışım hazırlanır. Bu karışım yaralara sürülür (23, 24).

Reçete 9:

Kızılçam sakızı (*Pinus brutia* Ten.) içine zeytinyağı ve kükürt eklenir. Hazırlanan karışım yara ve berelere sürülerek yara iyileştirici olarak kullanılır (23).

Reçete 10:

Meşe ağacının (*Quercus infectoria* Oliv. subsp. *infectoria*) meyveleri toplanır ve soğuk suda kaynatılır. Hazırlanan dekoksiyon anne sütünü arttırması için içilir (23).

Reçete 11:

Salatalık (*Cucumis sativus* L.) meyvesi rendelenir. Sulu haldeyken içine kaynamış sütün kaymağı eklenerek karıştırılır. Hazırlanan karışım cilde sürüldüğünde cilt lekelerine iyi gelir (21).

Reçete 12:

Karaçam (*Pinus nigra* J.F.Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe) sakızı, zeytinyağı, balmumu ve hayvanın iç yağı karıştırılarak "kara melhem" adında bir merhem hazırlanır. İnatçı yaraların tedavisinde yara üzerine sürülerek ya da sarılıp bekletilerek kullanılır (21).

Reçete 13:

Zeytinyağından yapılan (*Olea europaea* L. subsp. *europaea*) sabun rendelenir. Sıcak su ekleyerek eritilir. İçerisine çam terebentin yağı, çörekotu (*Nigella sativa* L.) yağı, propolis ve bal konularak şampuan hazırlanır. Bu şampuan saç bakımı ve kepek tedavisinde kullanılır (45, 46).

Reçete 14:

Deli ısırgan (*Urtica pilulifera* L.) tohumu ve yaprağı ezilir. Zeytinyağı ile karıştırılarak lapa yapılır. Bu lapa diz ağrılarında ve hemoroid hastalığında hasta bölgeye sürülerek iyileştirir (45).

Reçete 15:

Kızılçam (*Pinus brutia* Ten.) sakızı havanda dövülür. Sabah aç karnına 1 bardak suyun içine 1 çay kaşığı konularak içilir. Şeker hastalarında şekeri düşürür (46). Yemeklerden sonra içildiğinde hazmı kolaylaştırır (115, 117). Mide kanserine iyi gelir (50). Oğlaklarda içme suyuna karıştırılarak içildiğinde ishali keser (98).

Reçete 16:

Birer tutam kekik (*Origanum vulgare* L. subsp. *hirtum* (Link) Ietsw.) ve nane (*Mentha x piperita* L.) yaprakları alınıp bal ile karıştırılır. Hazırlanan karışım karnın üzerine sürülür. Kusmaya iyi gelir (37).

Reçete 17:

Limon (*Citrus limon* (L.) Burm.f.) ve bal karıştırılır. Bu karışım karanlık ortamda 10 gün bekletilir ve ağrılı bölgeye sürülür. Ağrıyı geçirir (38).

Reçete 18:

Kurutulmuş karabaş otu (*Lavandula stoechas* L. subsp. *stoechas*), melisa bitkisinin (*Melissa officinalis* L. subsp. *officinalis)* toprak üstü kısımları ve kantaron otları karıştırılır. Otların üzerine soğuk içme suyu eklenerek 7-8 dakika demlenip süzülerek çay olarak içilir. Prostata iyi gelir (38).

Reçete 19:

Zerdeçal (*Curcuma longa* L.), zencefil (*Zingiber officinale* Roscoe), karabiber (*Piper nigrum* L.) ve bal ile bir karışım hazırlanır. Bu hazırlanan karışımdan her gün 1 tatlı kaşığı yenir. Kan değerlerini düzenler, kansızlığa iyi gelir (38).

Reçete 20:

Çörekotu (*Nigella sativa* L.) tohumu, kimyon (*Cuminum cyminum* L.) ve rezene (*Foeniculum vulgare* Mill.) karıştırılır. Bu karışım zeytinyağı içerisinde karanlık ortamda 6 gün bekletilir. Daha sonra süzülerek içilir. Mide ağrısına iyi gelir (40).

Reçete 21:

1 demet su gerdemesi (*Nasturtium officinale* R.Br.), 2 kg üzüm sirkesi, yarım kg kuru üzüm (*Vitis vinifera* L.), 1 demet maydanoz (*Petroselinum crispum* (Mill.) A.W.Hill) ve 1 demet ısırgan (*Urtica dioica* L. subsp. *dioica*) otu hepsi birlikte kaynatılır. Merhem yapılır. Bele sarılıp 3 gün belde bekletilir. Bel fıtığını iyileştirir, bel ağrısını keser (76).

Reçete 22:

Karaçam (*Pinus nigra* J.F.Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe) reçineleri toplanıp kaynatılarak katran yapılır. Katran tuzla birlikte kepeğe karıştırılarak hayvanlara yedirilir. Hayvan yaralarına ve parazitine iyi gelir (55).

Reçete 23:

Ayva (*Cydonia oblonga* Mill.) yaprağı ve meyvesi limon (*Citrus limon* (L.) Burm.f.) ile birlikte sıcak suda bir taşım kaynatılır. Hazırlanan çaya nane (*Mentha x piperita* L.) eklenerek içildiğinde mide bulantısı, kusma ve ishale iyi gelir (138). Ateşi düşürür ve gribi geçirir (9, 48, 74, 132).

Reçete 24:

Şekil 4.300: Kudretnarı karışımı

5-6 adet kudretnarı (*Momordica charantia* L.) meyvesinin çekirdeği çıkarılır ve ince ince tahta bıçakla doğranır. 1 litrelik kavanozun içine konularak üzerini geçecek şekilde zeytinyağı eklenir. Kavanozun kapağı kapatılarak 15 gün soğuk bir yerde bekletilir. Zeytinyağında beklerken yumuşayan meyve çatalla ezilerek macun kıvamına getirilir. İsteğe göre bekletirken ya da bekleme sonrası tüketirken için bal eklenir. Mide ağrısında ve mide yaralarında sabah aç karnına 1 tatlı kaşığı yenir (13, 14, 15, 45, 48, 94, 95, 119, 148, 171, 178). Ayrıca hazırlanan bu yağ karışımı ameliyat bölgesine sürüldüğünde izleri yok eder (14). Yaralara sürülür (158). Sedef hastalığında hasta bölgeye sürülür (153, 160). Rahim yaralarında kullanılır (153).

Reçete 25:

Sedef otu (*Ruta chalepensis* L.) yaprakları zeytinyağında kavrulur. Hazırlanan karışım ağrıyan bölgeye sürülerek bekletilir. Özellikle çocuklarda ateşi düşürür ve ağrı kesici olarak iyi gelir. Gerektiğinde kullanmak üzere kavurma şeklinde hazırlanıp saklanır (66).

Reçete 26:

2 kg limonun (*Citrus limon* (L.) Burm.f.) suyu sıkılır. 41 diş sarımsak soyulur ve ezilerek limon suyu ile karıştırılır. (Sarımsak 1 defa ezilecek ve karışıma metal değmemeli). Karanlıkta 41 gün bekletilir. Daha sonra sabahları yarım fincan içilir. Kanseri iyileştirir (66).

Reçete 27:

Ayva (*Cydonia oblonga* Mill.) ve elma (*Malus pumila* Mill.) yaprağı soğuk suya konarak bir tencerede birlikte kaynatılır ve süzülür. Hazırlanan dekoksiyon çay olarak içilir. Boğaz ağrısına iyi gelir (14, 15, 49).

Reçete 28:

Zeytinyağı (*Olea europaea* L. subsp. *europaea*), kireç kaymağı ve yumurta akı birlikte çırpılarak merhem yapılır. Elde edilen merhem yanık olan bölgeye sürülür. Yanığı iyileştirir (14).

Reçete 29:

100 gr damla sakızı (*Pistacia lentiscus* L.) ve 1 kg bal karıştırılır. Bu karışımdan 1 bardak süte 1 yemek kaşığı konularak geceleri içilir. Mide yarasını iyileştirir (14).

Reçete 30:

Şekil 4.301: Merhem

Ardıç (*Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus*) kozalağının suyu kaynatılır. 5 kg soğuk sıkım zeytinyağı içine ardıç suyu, 250 gr akgünlük otu (*Ferulago sylvatica* (Besser) Rchb.),

100 gr günlük sakızı (*Liquidambar orientalis* Mill.), kantaron yağı, 750 gr karaçam (*Pinus nigra* J.F.Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe) reçinesi ve balmumu eklenir. Hepsi karıştırılıp merhem yapılır. Bu merhem zor iyileşen yaralara, ameliyat izlerine, bel ve boyun fıtığına, ağrılı bölgelere sürülür (97).

Reçete 31:

Alıç (*Crataegus monogyna* Jacq. var. *monogyna*) meyvesinde sirke yapılır. Bu sirkeden 1,5 litre suya 1 çay bardağı eklenerek hazırlanan karışım gün boyunca içilir. Kalp damar hastalıkları, tansiyon ve kolesterol düşürücü olarak iyi gelir (97).

Reçete 32:

Pamuklar (*Cistus creticus* L.) bitkisinin kurutulmuş çiçek ve yaprakları kaynamış suya atılarak demlenir. Hazırlanan infüzyon çay olarak içilir. Soğuk algınlığı, prostat hastalığı ve ishale iyi gelir (86, 97).

Reçete 33:

Kırkdamar (*Equisetum arvense* L.) bitkisinin toprak üstü kısımları koparılarak kurutulur. Kurutulmuş bitki sıcak suya konarak yaklaşık 1 saat demlenir. Daha sonra süzülerek banyo suyuna eklenir ve banyo yapılır. Bel ve boyun fıtıklarına iyi gelir. Kemik ağrılarını hafifletir. MS hastalığında kullanılır (97).

Reçete 34:

Ballıbaba (*Lamium purpureum* L. var. *purpureum*) bitkisi toplanıp kurutulur. Sıcak suda bir taşım kaynatılarak çay hazırlanır. Hemoroid ve sedef hastalığı için 3 gün boyunca içilir (97).

Reçete 35:

Zeytin (*Olea europaea* L. subsp. *europaea*) meyvesi çekirdeği çıkarılarak dövülür. İçerisine zeytinyağı eklenerek lapa halinde karışım hazırlanır. Bu karışım hayvanlarda diz bölgesi gibi ağrı ve şişlik olan yerlere, kırık ve çatlaklarda hasta bölgeye sarılarak 1 hafta beklenir (124).

Reçete 36:

Ardıç (*Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus*), kızılçam (*Pinus brutia* Ten.) reçinesi ve kekik (*Origanum vulgare* L. subsp. *hirtum* (Link) Ietsw.) yaprakları sıcak suyla kaynatılarak çay hazırlanır. Hayvanın boynuzu kesilip huni gibi ağzına yerleştirerek bu çay hayvana

içirilir. Öksürük ve akciğer hastalıklarını iyileştirir. Ayrıca bu bitkilerden hazırlanan suyla hayvana banyo yaptırılarak yarası da tedavi edilir (114, 116).

Reçete 37:

Dağ çayının (*Sideritis athoa* Papan. & Kokkini) toprak üstü kısımları sıcak suda 5 dakika demlenir. İnfüzyon yoluyla elde edilen çay içildiğinde mide ağrılarına iyi gelir (114, 116). Eklem ağrılarını geçirir (55). Nezle, grip ve karın ağrısına iyi gelir (4, 5, 34).

Reçete 38:

Filiskinin (*Mentha pulegium* L.) toprak üstü kısımları sıcak suda bir taşım kaynatılır. Hazırlanan infüzyon içildiğinde mide ağrısı, karın ağrısı, öksürük, grip ve boğaz ağrısına iyi gelir (36, 42, 44, 68, 74, 80, 114, 116). Hazırlanan infüzyonun buharı bacaklarda ağrı ve damar hastalığı olduğunda 20 gün boyunca bacağa tutulur. Buharın arkasından hemen hasta bölgeye buz konularak bekletilir. Ağrı, şişlik, damar hastalıklarına iyi gelir (182). İneklerde eklem ağrısı olan bölgelere sürülür (44).

Reçete 39:

Delice zeytinin (*Olea europaea* L. subsp. *europaea*) çekirdeği çıkartılır. Ağızda çiğnenip tükürerek hayvanın gözüne konur. Hayvanlarda göz hastalıklarına ve katarakta iyi gelir (114, 116).

Reçete 40:

Keçinin gözü görmediğinde, körlük yaşadığında banotunun dalı (*Hyoscyamus niger* L.), keçinin kulağı delinip delikten sokulur. Hayvanın gözü açılarak görmeye başlar (114, 116).

Reçete 41:

Taze adaçayı (*Salvia fruticosa* Mill.) yaprakları toplanır ve krem haline gelerek yoğurulur. Özü çıkarılmış adaçayı hayvan yaralandığında yaralı bölgeye sürülür ve yara sarılarak bir süre bekletildiğinde iyileşir (124).

Reçete 42:

Karantı dikeninin (*Rubus sanctus* Schreb.) kökü soğuk suda kaynatılır. Dekoksiyon yöntemiyle hazırlanan su içilir. Böbrek taşını düşürmek için kullanılır (115, 117).

Reçete 43:

Itır bitkisinin (*Pelargonium graveolens* L'Hér.) çiçekleri yaklaşık 40 gün zeytinyağında bekletilir ve ıtır yağı elde edilir. Bu yağ hayvanlarda kene, bit, pire gibi dış parazit olan bölgeye sürülür (119).

Reçete 44:

Hayıt (*Vitex agnus-castus* L.) meyvesinin güneş gören taraftaki tohumları toplanır. Bu tohumlar soğuk suyla birlikte kaynatılarak dekoksiyon hazırlanır. Çay olarak içildiğinde karın ağrısına iyi gelir, böbrek taşını düşürür (57, 76, 82). Adet dönemi ağrılarına iyi gelir (55). Bağışıklık sistemini güçlendirir (46). İnekler ishal olduğunda hazırlanan dekoksiyon içme suyuna eklenir ya da şırıngayla içirilir (19, 181). Kemik erimesine iyi gelir (171).

Reçete 45:

Yarım litre boş şişeye 1 yemek kaşığı bamya tohumu (*Abelmoschus esculentus* (L.) Moench) konur. Üzeri su ile tamamlanır. 1 hafta karanlık ortamda bekletilir. Her gün 1 yemek kaşığı bu sudan içildiğinde eklem sıvısını düzeltir, kıkırdağı iyileştirir. Diz ve bacak ağrılarına iyi gelir (2, 3, 65, 138, 169). Şeker hastalarının şekerini düşürür (82).

Reçete 46:

Mercanköşk (*Origanum majorana* L.) bitkisinin toprak üstü kısımları sıcak suda bekletilir ve süzülür. Hazırlanan çay içildiğinde karın ağrısını geçirir (5, 7, 49, 59, 77, 80, 82, 84, 86, 171). Soğuk algınlığına iyi gelir (4, 16, 68). Doğal antibiyotik gibidir (2, 140). Bulantı, kusma, mide ve bağırsak hastalıklarına iyi gelir (66, 146, 155). İshal ve kabızlığa iyi gelir, bağırsakları düzenler (177). Böbrek taşını düşürür (132). Hayvanlarda karın ağrısı, şişkinlik ve bağırsak hastalıklarına karşı içme suyuna eklenir (120).

Reçete 47:

Biberiye (*Rosmarinus officinalis* L.) bitkisinin toprak üstü kısımları sıcak suda bir taşım kaynatılır ve süzülür. Hazırlanan çay sıcak olarak içildiğinde karın ağrısını geçirir (36, 61, 80, 82, 90). Adet dönemi ağrılarına iyi gelir (13).

Reçete 48:

Karanfilin (*Syzygium aromaticum* (L.) Merr. & L.M.Perry.) çiçek tomurcukları ateşte közlenir. Zeytinyağına atılarak bir süre bekletilir. Hazırlanan yağ saça sürülüp bekletilerek durulanır. Saç kepeğine iyi gelir, saça bakım yapar (21, 86).

Reçete 49:

Şekil 4.302: Çam sakızı

Kızılçam (*Pinus brutia* Ten.) ağaçlarından genellikle ekim-kasım aylarında sızan reçineler (sorkuç) toplanır ve toprak kaplarda kaynatılır. Bir tülbent ile süzülür. Süzüntü temiz bir beze parça parça serilerek kurutulur. Kuruyan süzüntü çam sakızı olarak yöresel pazarlarda şifa amacı ile satılıyor. Bu sakız ağızda çiğnendiğinde mide ağrılarını keser (8, 49, 23, 122). Bağırsak hastalıklarına iyi gelir (86). Çam sakızı ısıtılıp yaraya sürüldüğünde yarayı iyileştirir (50, 90).

Reçete 50:

Ardıç (*Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus*) ağacının kuru gövde ve dalları bir teneke içerisinde yakılır. Ateşin etkisiyle ardıçtan çıkan öz başka bir yerde toplanarak ardıç katranı elde edilir. Ardıç katranı yemek olarak tüketildiğinde şeker hastalarında şeker düşürücü etki eder (15). Develer tüyünü atınca tekrar tüy çıksın diye hayvanın derisine sürülür. Hayvan yemine karıştırıldığında hayvanın iştahını açar. Katranın içine çiğ yumurta eklenerek haricen yara ve yanık olan bölgeye sürülür (68).

Reçete 51:

Ökse otu (*Viscum album* L. subsp. *album*) bitkisinin yaprakları kaynar suda 1 taşım kaynatılır. Hazırlanan infüzyon 1 hafta boyunca her gün 1 bardak içildiğinde şeker hastalarında şekeri düşürür. İneklerin içme suyuna karıştırıldığında kıl kurdunu düşürür (36). Tansiyonu düşürür, öksürüğü keser (159).

Reçete 52:

Kekik (*Origanum vulgare* L. subsp. *hirtum* (Link) Ietsw.) bitkisinin toprak üstü kısımları sıcak suda bekletilerek demlenir ve süzülür. Hazırlanan infüzyon içildiğinde karın ağrısına iyi gelir (21, 50, 55, 58, 61, 77). Tansiyon ve şekeri düşürür (4, 5, 11). Nezle ve gribi iyileştirir (21, 90, 141). Bitkinin kaynatılması esnasında buharı nefes açıcı olarak kullanılır (98). Mide ağrısında içilir (55, 139). Baş ve diş ağrısına iyi gelir (138).

Reçete 53:

Meşe ağacının (*Quercus infectoria* Oliv. subsp. *infectoria*) oluşturduğu mazı denen kısımlar toplanıp kurutulur. Daha sonra ezilerek toz haline getirilir. 1 bardak su içine 1 kaşık toz mazı eklenerek birkaç gün içildiğinde ishale iyi gelir. Anne sütünü arttırır (58).

Reçete 54:

Kurutulmuş 1-2 adet çınar ağacı (*Platanus orientalis* L.) yaprağı parçalanarak suda kaynatılır. Süzüntü soğutularak içildiğinde eklem romatizması, diz ve bacak ağrılarına iyi gelir (17, 45). Çınar ağacı yaprağı tazeyken de diz ağrısı olan bölgeye sarılarak 24 saat boyunca bekletilir (65).

Reçete 55:

2 yemek kaşığı çörekotu (*Nigella sativa* L.) tohumları havanda dövülerek bir kavanoza konur. Üzerine 1 su bardağı zeytinyağı eklenerek kavanozun kapağı hava almayacak şekilde kapatılır. Aydınlık bir ortamda direkt güneş ışık almayacak şekilde 15 gün bekletilerek temiz bir tülbentle süzülür. Yağ karanlık bir ortamda saklanır. Hazırlanan yağ mide ve karın ağrısında içildiğinde iyi gelir (11, 40). Vücuttaki iltihaplanmalara iyi gelir (139). Çocuklarda gaz sancısında ayakların altına sürülür. Çörekotu yağı, haricen hayvanlarda oluşan deri hastalıklarında sürülür (17).

Reçete 56:

Hindiba otunun (*Cichorium intybus* L.) toprak üstü kısımları toplanarak kurutulur. Sıcak suda 10-15 dakika kaynatılır ve süzülerek çayı içilir. Kanser, kan ve karaciğer hastalıklarına iyi gelir (14, 71, 128).

Reçete 57:

Günlük ağacının (*Liquidambar orientalis* Mill.) gövdesinden alınan sakızı havanda dövülür. İçerisine limon (*Citrus limon* (L.) Burm.f.) sıkılır. Hazırlanan macun aç karnına her gün 1 tatlı kaşığı yenir. Kansere iyi gelir (72).

Reçete 58:

Şekil 4.303: Kurutulmuş karabaşotu

Kurutulmuş karabaş otunun (*Lavandula stoechas* L. subsp. *stoechas*) çiçekleri sıcak suda 1 taşım kaynatılır ve süzülür. Hazırlanan infüzyon içildiğinde bağışıklığa iyi gelir (67). Öksürüğü keser (2). Karın ağrısını geçirir (36, 90). Bağırsak hastalıklarını iyileştirir (91). Sigarayı bırakmada ve kalp hastalıklarının tedavisinde kullanılır (3, 98). Safra kesesi ve karaciğer hastalıklarında içilir (41). Çocuklarda gaz sancısında karınlarına sürülür (43). Böbrek taşını düşürür (132). Mide ağrısı ve bulantıya iyi gelir (49, 138). Hayvanlarda şişkinlik, mide- bağırsak hastalıkları ve karın ağrısında içme suyuna eklenir (49). Migren ağrısında kullanılır (163). Bronşit ve astıma iyi gelir (173). Uyku bozukluğu, stres ve sıkıntıda içilir (176).

Reçete 59:

Isırgan otunun (*Urtica dioica* L. subsp. *dioica*) toprak üstü kısımları kaynatılarak dekoksiyon hazırlanır. Hazırlanan çay 21 gün boyunca sabah aç karnına yarım çay bardağı içildiğinde

mide hastalıklarına iyi gelir (182). Kan kanserinde içilir (2, 80). Kansızlıkta içilir (148). Kan sulandırır (153). Saç kepeği için durulama suyuna eklenerek saç durulamada kullanılır (80). İdrar yolu enfeksiyonuna iyi gelir (9). Mayasıl ve göz mayasılında haricen kaşınan bölgeye sürüldüğünde kaşıntıyı geçirir (45). Egzama olan hasta bölgeye sürülür (155, 183). Diyabette içilir (165). İdrar söktürür (177). Damarları açar (182).

Reçete 60:

Adaçayı (*Salvia fruticosa* Mill.) bitkisinin toprak üstü kısımları kaynar suda bir taşım kaynatılır. Hazırlanan çay soğuk algınlığı, bronşit ve gribe iyi gelir (20, 21, 26, 36, 54, 69, 80, 82, 90, 138, 141, 142, 143, 155, 165, 171, 174). Karın ağrısı ve balgamlı öksürükte içilir (60). İdrar söktürür (145). Kan şekerini düşürür (139). Adet sancısı ve hazımsızlıkta içilir (153).

Reçete 61:

Çaltık pulu denilen karaçalı (*Paliurus spina-christi* P. Mill.) meyvesi sıcak suda kaynatılır ve süzülür. Sıcak olarak çayı içildiğinde idrar yolu enfeksiyonuna ve böbrek hastalıklarına iyi gelir (8, 159).

Reçete 62:

Hayvanlarda meme yaralarında zeytinyağına (*Olea europaea* L. subsp. *europaea*), üzüm sirkesi (*Vitis vinifera* L.) ve bir adet aspirin eklenerek yara yerine sürülür. Yaradaki ateşi alır (80).

Reçete 63:

Kara lahana (*Brassica oleracea* L.) yaprakları soğuk suyla yıkanır ve sap kısımları kesilir. İkiye bölünen yapraklar ağrı olan bölgeye sarılarak bir süre bekletildiğinde ağrıyı keser (81).

Reçete 64:

4-5 adet zeytin (*Olea europaea* L. subsp. *europaea*) yaprağı 1 litre sıcak suda kaynatılarak infüzyon hazırlanır. Hazırlanan çay 1 hafta boyunca her gün bir fincan içildiğinde diz ağrılarına iyi gelir (76, 98). Şeker ve tansiyon hastalıklarında da kullanılır (4, 42, 65, 77, 155). Mide ağrısı ve bulantıyı geçirir (24, 138). Solunum hastalıklarında içilir (169, 174).

Reçete 65:

2-3 yaprak taze yara otu (*Plantago major* L. subsp. *major*) soğuk suya konup kaynatılarak dekoksiyon hazırlanır. Hazırlanan çay 1 hafta boyunca her gün 1 bardak içildiğinde mide ülseri gibi iç yaraları iyileştirir. Dış derideki yaralar için de bu çay sürülür ya da bitkinin taze yaprağı sarılır (98).

Reçete 66:

Yayla çayının (*Sideritis perfoliata* L.) yaprakları sıcak suda 5 dakika demlenir. İnfüzyon yoluyla hazırlanan çay içildiğinde eklem ağrılarını geçirir (55). Nezle, grip ve karın ağrısına iyi gelir. Bağışıklığı güçlendirir (4, 5, 34).

Reçete 67:

Siyah üzümün (*Vitis vinifera* L.) meyvesi kurutularak dövülür. Yara berede ve morluklarda sürüldüğünde hızlı geçirir (19).

Reçete 68:

Çitlembik ağacının (*Pistacia terebinthus* L. subsp. *terebinthus*) meyvelerinin sıkılmasıyla elde edilen çitlembik yağı içildiğinde öksürük ve mide ağrısına iyi gelir (20).

Reçete 69:

Yaban eriği (*Prunus divaricata* Ledeb. var. *divaricata*) soğuk suda kaynatılıp dekoksiyon hazırlanır. Hazırlanan çay içildiğinde kuru öksürüğe iyi gelir (20).

Reçete 70:

Labada (*Rumex crispus* L.) bitkisinin tohumu kaynatılarak dekoksiyon hazırlanır. Aşırı ishalde hazırlanan çay içildiğinde iyi gelir (21). Mayasılı (amel) iyileştirir (34). Bağırsak hastalıklarına iyi gelir, kilo vermeyi kolaylaştırır (128).

Reçete 71:

İlkgül bitkisinin (*Rosa canina* L.) tohumu soğuk suyla kaynatılarak demlenir ve süzülür. Hazırlanan dekoksiyon çay olarak tüketildiğinde idrar yolu enfeksiyonuna iyi gelir (8).

Reçete 72:

Acıdüvelek (*Ecballium elaterium* (L.) A.Rich.) meyvesinin suyu 1 çay bardağı suya 1 damla damlatılır. Karışım günde birkaç kez burna çekilir. Sinüzite iyi gelir, iltihabı akıtır (58, 64, 79, 153).

Reçete 73:

Banotunun (*Hyoscyamus niger* L.) bitkisinin tohumları meşe (*Quercus coccifera* L.) odunuyla yakılıp kül haline gelir. Bu kül sıcak su dolu bir kaba konarak üzeri bir örtü ile örtülür ve kişinin bu buharı soluması sağlanır. Bu şekilde göz kurtlarının düştüğüne inanılır (24, 31).

Reçete 74:

Soğan kabuğu (*Allium cepa* L.) sıcak suda bir taşım kaynatılarak çay olarak içilir. Adet dönemi ağrısına iyi gelir (21).

Reçete 75:

Orman gülü (*Rosa canina* L.) bitkisinin kökü soğuk suya konarak 15-20 dakika kaynatılır. Hazırlanan dekoksiyon çocuğu olmayan kadın içtiğinde kısırlığa iyi gelir (21). Hazırlanan suyla banyo yapıldığında hemoroidi geçirir (22).

Reçete 76:

Kızılcık (*Cornus mas* L.) meyvelerinin çekirdekleri çıkartılarak sıcak suyun içine atılır ve kaynatılır. Soğuyunca süzülerek çay olarak içildiğinde idrar yolu enfeksiyonuna iyi gelir (21).

Reçete 77:

Orman filizi (*Rubus sanctus* Schreb.) meyveleri kaşık yardımı ile ezilerek suyu çıkarılır. Suyu ve posası birlikte kaynar suyun içine atılarak 10-15 dakika kadar kaynatılır. Soğuyunca süzülerek çay olarak içildiğinde idrar yolu enfeksiyonuna iyi gelir (21).

Reçete 78:

Pamuklar (*Cistus creticus* L.) bitkisinin çiçek ve yaprakları dövülür. Zeytinyağı ile karıştırılarak hazırlanan karışım yaraya sürüldüğünde hızlı iyileştirir (23).

Reçete 79:

2-3 tane sarımsak (*Allium sativum* L.) dişi, 1 baş kuru soğan (*Allium cepa* L.) ile birlikte dövülerek ezilir ve lapa haline getirilir. Karnın üzerine konarak bezle sarılır. Karın ağrısına iyi gelir (23).

Reçete 80:

Yemiş (*Ficus carica* L. subsp. *carica*) bitkisinin yaprakları koparıldıktan sonra yaprak damarından akan süt el, kol ve ayaklarda çıkan siğillere sürülür. Sabah ve akşam 3-4 gün sürüldüğünde siğilleri geçirir (24, 33, 114). Yaprak sapından çıkan süt siğil ve çillere karşı ineğin memesine sürülür (114).

Reçete 81:

Alıç (*Crataegus monogyna* Jacq. var. *monogyna*) bitkisinin meyveleri soğuk suya konarak kaynatılır ve süzülür. Hazırlanan dekoksiyon çay olarak içildiğinde damar tıkanıklığına iyi gelir (76, 93).

Reçete 82:

Karaot (*Helleborus orientalis* Lam.) bitkisinin kökleri suda kaynatılır. Zeytinyağıyla karıştırılıp merhem yapılır. Egzamaya sürüldüğünde iyi gelir (47).

Reçete 83:

Şekil 4.304: Odun suyu şarabı

Kavak (*Populus tremula* L. subsp. *tremula*), söğüt (*Salix alba* L. subsp. *alba*), karaçam (*Pinus nigra* J.F.Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe) ağaçlarının gövdesinden elde edilen odun parçaları bir şişenin içindeki içme suyuna konulur (incir, ceviz ve çınardan olmaz). 15-20 gün bekletilir ve süzülür. "Odun suyu şarabı" denilen bu sudan her gün 1 bardak içildiğinde zihin açıcı özelliği vardır (2).

Reçete 84:

Kızılçamın (*Pinus brutia* Ten.) kesildiği yerden çıkan sorkuç denen sakızı suda kaynatılır ve süzülür. "Sorkuç şarabı" denilen süzüntü günde 1 bardak içildiğinde vücudu temizler (2). İç hastalıklarını iyileştirir (35).

Reçete 85:

Yabani tütün bitkisinin (*Nicotiana glauca* Graham) yaprakları suda kaynatılarak süzülür. Hazırlanan dekoksiyon kadın hastalıklarında içilir. Ayrıca taze tütün yaprağının üst kısmı soyulup yara ve özellikle karaçıbanın üzerine sarılarak bekletilir. Yaranın içindeki iltihabı akıtır (65).

Reçete 86:

Ayrık otunun (*Cynodon dactylon* (L.) Pers. var. *dactylon*) toprak üstü kısımları soğuk suyun içine konularak kaynatılır. Hazırlanan dekoksiyon çay olarak içilir. Bronşit ve nefes darlığına iyi gelir (65, 162).

Reçete 87:

Isırgan otunun (*Urtica dioica* L. subsp. *dioica*) büyük yaprakları koparılır ve içine yemiş meyvesi (*Ficus carica* L. subsp. *carica*) eklenerek hepsi birlikte kaynatılır. Karışım günde 1 bardak içildiğinde vücuttaki mikropları temizler (8).

Reçete 88:

Enginar yaprağı (*Cynara cardunculus* L. subsp. *cardunculus*) saplarıyla birlikte suda kaynatılır. Hazırlanan dekoksiyon içildiğinde şeker hastalarında şekeri düşürür (8). Karaciğer yağlanmasına iyi gelir (183).

Reçete 89:

Papatya (*Matricaria chamomilla* L. var. *recutita* (L.) Fiori) ve mercanköşk (*Origanum majorana* L.) bitkilerinin toprak üstü kısımları birlikte kaynatılır. Süzülen infüzyon sıcak çay olarak içildiğinde çocuklarda ateşi düşürür (11).

Reçete 90:

Fıstık çamı (*Pinus pinea* L.) çırası soğuk suda kaynatılır ve süzülür. Hazırlanan dekoksiyon içildiğinde mide ülseri gibi iç yaraları iyileştirir (11).

Reçete 91:

Pelinotu (*Artemisia absinthium* L.) bitkisinin toprak üstü kısımları kaynatılır. Hazırlanan infüzyon depresyon ve zayıflamak için içilir (14).

Reçete 92:

Gülhatmi (*Alcea biennis* Winterl) ve mısır (*Zea mays* L. subsp. *mays*) püskülü birlikte kaynatılarak süzülür. Hazırlanan dekoksiyon böbrek taşı düşmesine yakın içildiğinde vücudun taşı atmasını sağlar (14, 15).

Reçete 93:

Lavantanın (*Lavandula dentata* L.) çiçekleri kaynatılarak hazırlanan infüzyon içildiğinde vücut içi antiseptik özelliği vardır (14).

Reçete 94:

Ceviz ağacının (*Juglans regia* L.) yaprağı gölgede kurutulur. Kaynamış sıcak suda demlenerek çay gibi içildiğinde şeker hastalarında şekeri düşürür (14).

Reçete 95:

Karamürver bitkisinin (*Sambucus nigra* L.) meyveleri kaynamış suya atılarak 10 dakika kaynatılır ve süzülür. Çay olarak içildiğinde bağışıklık sistemini güçlendirir ve mikrop temizleyicidir (14, 15).

Reçete 96:

Melisa otu (*Melissa officinalis* L. subsp. *officinalis*) yaprağı kanama olan bölgeye konularak bağlanır. Damar büzücü etkisinden dolayı kanamayı durdurur (14).

Reçete 97:

Nar bitkisinin (*Punica granatum* L.) kararmış meyveleri toplanır. Meyvenin kabuğu soyulur ve soyulan kabuk suyla kaynatılarak süzülür. Süzüntü içildiğinde guatr hastalığına iyi gelir (15).

Reçete 98:

Susam (*Sesamum indicum* L.) tohumları bir havanda toplanarak ezilir. Sonrasında bir tavada birkaç dakika kavrulup yağının çıkması sağlanır. Tavada iyice kavrulan susam, temiz bir tülbent torbaya yerleştirilerek presten geçirilir ve bu işlemin tamamlanması ile birlikte susam yağı elde edilmiş olur. Elde edilen susam yağı yanıklara sürüldüğünde yanık izlerini geçirir (14).

Reçete 99:

Yılancık otunun (*Arum italicum* Mill.) meyveleri toplanır. Meyvelerin tohumları çıkartılarak güneşte kurutulur. Kurutulan tohumlar sabah ve akşam aç karnına birer adet yutulur. Hemoroide ve egzamaya iyi gelir (90).

Reçete 100:

Ayva (*Cydonia oblonga* Mill.) meyvesinin çekirdekleri çıkartılır. 1 bardak suyun içine 10-15 adet çekirdek konularak 1 hafta buzdolabında bekletilir. Bu süre sonunda karışım jel haline gelir. Cilt bakımında kullanılır, cilt lekelerine iyi gelir (45).

Reçete 101:

Civanperçemi bitkisinin (*Achillea millefolium* L. subsp. *millefolium* var. *millefolium*) yaprakları sıcak suya konularak 5-7 dakika demlenir ve süzülür. Hazırlanan çay içildiğinde ödem söktürür. Adet gecikmesine, baş ve karın ağrısına iyi gelir. Zayıflatır (45, 150).

Reçete 102:

Keçiboynuzu (*Ceratonia siliqua* L.*)* meyveleri toplanıp un haline gelinceye kadar öğütülür. Hayvan yemine karıştırıldığında iştah açar, süt kalitesini ve verimini arttırır ve mide-bağırsak hastalıklarına iyi gelir (79).

Reçete 103:

Papatya (*Matricaria chamomilla* L. var. *recutita* (L.) Fiori) bitkisinin kurutulmuş çiçekleri suda kaynatılarak dekoksiyon yapılır. Hazırlanan çay içildiğinde sakinleştirir (145, 148). Yanık ve iltihap olan bölgeye sürülür (149). Karın ağrısında içilir (75, 148). Sindirim sorunları ve hazımsızlığa iyi gelir (156). Hayvanlarda göz hastalıklarında göze sürülür (75).

Reçete 104:

Badem (*Amygdalus communis* L.) yağı ısıtılır. Ağrıyan kulağa birkaç damla damlatılır ya da kulak pamuğu ile sürülür. Kulak havada olacak şekilde bekletildiğinde ağrıyı keser (40).

Reçete 105:

Kazdağı göknarı (*Abies nordmanniana* (Steven) Spach subsp. *equi-trojani* (Asc. & Sint. ex Boiss.) Coode & Cullen) kozalağı soğuk suda kaynatılır ve süzülür. Soğuyan su içildiğinde Covid öksürüğüne iyi gelir (62, 97).

Reçete 106:

Zakkum yaprağı (*Nerium oleander* L.), zeytinyağı, kızılçam (*Pinus brutia* Ten.) reçinesi ve ökseotu (*Viscum album* L. subsp. *austriacum* (Wiesb.) Vollman) ile karıştırılarak hazırlanarak karışım hayvanın derisine sürülür. Bu karışım sürüldüğünde uyuz gibi parazit hastalıklarda, mastit ve meme ucu çatlaklarında iyi gelir (36).

Reçete 107:

Hindiba (*Taraxacum aleppicum* Dahlst.) bitkisinin toprak üstü kısımları kaynatılır. Hazırlanan dekoksiyon mide rahatsızlıklarında içilir. İneklerde hasta göze sürülür. Ayrıca içme suyuna eklendiğinde süt verimini arttırır (104).

Reçete 108:

Ardıç (*Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus*) ağacının dalları suyla kaynatılır. Hazırlanan su ineğin içme suyuna eklendiğinde iştahını açar (68).

Reçete 109:

Kekik bitkisinin (*Origanum vulgare* L. subsp. *hirtum* (Link) Ietsw.) kurutulmuş toprak üstü kısımlarının kaynatılmasıyla hazırlanan bitki çayı inek ve koyunlarda ağızdaki yaralı bölgelere sürüldüğünde iyi gelir (90).

Reçete 110:

Ihlamur (*Tilia tomentosa* Moench) ağacının yaprak ve çiçekleri toplanarak kurutulur. İnfüzyon yoluyla hazırlanan çay içildiğinde soğuk algınlığına iyi gelir (4, 36, 143, 169, 167, 174). Boğaz ağrısı ve öksürüğe iyi gelir (145, 153).

Reçete 111:

Yapışkanotun (*Galium aparine* L.) toprak üstü kısımları yaklaşık 40 gün zeytinyağında bekletilir. Elde edilen yağ insanlarda ve inek, keçi, koyun gibi hayvanlarda pire olan bölgeye sürülür (59).

Reçete 112:

Eklemotu bitksinin (*Equisetum telmateia* Ehrh.) toprak üstü kısımları toplanır. Üzerine belli bir miktar su konarak kaynatılır. Kaynama başladıktan sonra 5-10 dk yavaş yavaş kaynama sağlanır ve süzülür. Hazırlanan dekoksiyon içildiğinde böbrek hastalıklarına iyi gelir, böbrek taşını düşürür (16).

Reçete 113:

Yabani nohut (*Cicer montbretii* Jaub. & Spach.) tohumları toplanarak öğütülür. Un haline getirilen tohumlar her gün 1 bardak suya 1 yemek kaşığı eklenerek içilir. Şeker hastalığına iyi gelir (18).

Reçete 114:

Dağ kekiği (*Thymus zygioides* Griseb.) bitkisinin yaprakları sıcak suda bekletilerek demlenir ve süzülür. Hazırlanan infüzyon içildiğinde soğuk algınlığına iyi gelir (68, 176).

Reçete 115:

Şekil 4.305: Zencefil karışımı

Zencefil (*Zingiber officinale* Roscoe) yumruları rendelenir ve bir kavanoza konur. Üzerine 1 limon (*Citrus limon* (L.) Burm.f.) dilimlenir ve bal eklenerek bir karışım hazırlanır. Bu hazırlanan karışımdan her gün 1 tatlı kaşığı yenir ya da 1 tatlı kaşığı karışım sıcak suda bekletilerek çay olarak içildiğinde boğaz ağrısı, soğuk algınlığı ve gribe iyi gelir (48, 94, 95, 172). Öksürüğe iyi gelir (159, 172). Bağışıklığı güçlendirir (153).

Reçete 116:

Gülhatmi (*Alcea biennis* Winterl) bitkisinin çiçekleri kurutulur. Kurutulmuş çiçeğin üzerine kaynatılmış içme suyu (infüzyon) eklenerek 5 dakika bekletilir ve süzülür. Hazırlanan infüzyon içildiğinde soğuk algınlığı ve öksürüğe iyi gelir, balgam söktürür (41, 77, 80).

Reçete 117:

Defne (*Laurus nobilis* L.) bitkisinin siyahlaşmış tohumları toplanarak ayıklanır. Büyük bir tencerede tohumlar uzun süre suyla kaynatılır. Yumuşayan tohumlar süzülerek bir kaba konur ve ezilir. Süzgeçten geçirildikten sonra elde edilen yağ defne yağıdır. Yara ve yanıklara sürüldüğünde iyi gelir (128). Defne yağı kullanılarak defne sabunu yapılır. Saçlar bu sabunla yıkandığında saç kepeğine iyi gelir (11).

Reçete 118:

Taze defne yaprağı (*Laurus nobilis* L.) kaynar suda 5-10 dakika bekletilerek infüzyon hazırlanır. Hazırlanan su düzenli olarak her gün 1 bardak içildiğinde kurt düşürür (128).

Reçete 119:

Tatlı hindiba bitkisinin (*Taraxacum hellenicum* Dahlst.) toprak üstü kısımları suda kaynatılır. Hazırlanan infüzyon içildiğinde karaciğer yağlanmasına ve kansere iyi gelir (98, 148, 183). Enfeksiyonları iyileştirir (42, 155). Depresyon, kaygı ve strese iyi gelir (173).

Reçete 120:

Isırgan otu tohumu (*Urtica dioica* L. subsp. *dioica*) havanda dövülür. Zeytinyağı ile karıştırılarak macun hazırlanır. Bu macun deride enfeksiyon olan bölgeye haricen sürüldüğünde iltihabı akıtır (19).

Reçete 121:

Isırgan otunun (*Urtica dioica* L. subsp. *dioica*) toprak üstü kısımları sıcak suda lapa haline gelene kadar haşlanır. Hazırlanan lapa ılıdığında hemorid olan bölgede bir süre bekletilir. Hemoride iyi gelir (41).

Reçete 122:

Leylekgagası otunun (*Erodium moschatum* (L.) L Her.) toprak üstü kısımları suda kaynatılır. Hazırlanan infüzyon diyabet hastalarında kan şekerini düşürmek amacıyla içilir (98).

Reçete 123:

Itır (*Pelargonium graveolens* L'Hér.) bitkisinin yaprakları suda kaynatılır. Hazırlanan infüzyon çay olarak içildiğinde astım hastalığına iyi gelir (41, 77).

Reçete 124:

Ölmezotu (*Helichrysum plicatum* DC. subsp. *plicatum*) bitkisinin çiçekleri kaynar suda 10 dakika bekletilerek demlenir ve süzülür. Hazırlanan infüzyon çay olarak içildiğinde idrara çıkartır ve böbrek taşını düşürür (47). Hazımsızlık, şişkinlik gibi mide rahatsızlıklarında içildiğinde iyi gelir (144). Romatizma, eklem ve kas ağrılarına iyi gelir (163).

Reçete 125:

Mercanköşk (*Origanum majorana* L.) yaprağı ve nane (*Mentha x piperita* L.) yaprağı sıcak suda bir taşım kaynatılır. Hazırlanan infüzyon içildiğinde soğuk algınlığına iyi gelir (48).

Reçete 126:

Akkız (*Scolymus hispanicus* L. subsp. *hispanicus*) bitkisinin kökleri kaynatılarak dekoksiyon hazırlanır. Hazırlanan su sabah aç karnına içildiğinde böbrek taşını düşürmeye yardımcı olur (115). Şeker ve kolesterolü düşürür (9).

Reçete 127:

Bilyalıkekik (*Origanum onites* L.) bitkisinin toprak üstü kısımları sıcak suda bekletilir ve süzülür. Hazırlanan infüzyon içildiğinde karın ağrısını geçirir. Soğuk algınlığına iyi gelir. Diyabet hastalarında şekeri düşürmek için içilir (2, 12, 90). Öksürüğe iyi gelir (62, 148, 169). Mide rahatsızlıklarında içilir (148, 174). İnek ve koyunların içme suyuna karıştırıldığında besleyici, iştah açıcı ve et yapıcı özelliği vardır (36). Kronik yorgunluk ve kulak çınlamasına iyi gelir (171).

Reçete 128:

Nane (*Mentha x piperita* L.) yaprakları sıcak suda bir taşım kaynatılır. İçine 1 limon (*Citrus limon* (L.) Burm.f.) suyu sıkılarak hazırlanan çay sıcak olarak içildiğinde gribe iyi gelir (2, 90, 148, 171). Mide bulantısı, kusma ve ishale iyi gelir (141, 142, 148, 156, 174, 176).

Reçete 129:

Anason bitkisinin (*Pimpinella anisum* L.) toprak üstü kısımları toplanır ve kurutulur. 1 tutam anason yarım litre su içine konarak kaynatılır, süzülür. Hazırlanan dekoksiyon, kolay uyuması için çocukların ağzına birkaç damla damlatılır (64).

Reçete 130:

Keten (*Linum usitatissimum* L.) bitkisinin tohumları kaynatılır. Jelleşince süzülerek içine bal eklenir. Hazırlanan karışım günde 1 çay kaşığı yendiğinde öksürüğe ve bronşite iyi gelir (10).

Reçete 131:

Isırgan otu tohumu (*Urtica dioica* L. subsp. *dioica*) soğuk suda kaynatılır. Hazırlanan dekoksiyon süzülerek içildiğinde kistleri temizler (14).

Reçete 132:

Zeytin (*Olea europaea* L. subsp. *europaea*) yaprağı ve biberiye (*Rosmarinus officinalis* L.) bitkisinin toprak üstü kısımları karıştırılarak sıcak suda bir taşım kaynatılır ve süzülür. Hazırlanan infüzyon içildiğinde şeker hastalığına iyi gelir (62).

Reçete 133:

Kaptura (*Marrubium vulgare* L.) bitkisinin çiçekli dalları toplanarak suda kaynatılır, süzülür. Elde edilen suyu, yanık yarasını temizlemek ve dezenfekte etmek için dahilen antiseptik olarak kullanılır. Yanık üzerindeki kan akıp temizlenene kadar bitkinin kaynamış suyuyla yıkanır (133, 134).

Reçete 134:

1 yumurtanın beyazı suyun içine kırılır ve karıştırılarak köpürtülür. Susam (*Sesamum indicum* L.) bitkisinin tohumlarından elde edilen susam yağı balmumu ile karıştırılarak ateşte eritilir. Balmumu eriyince bu kızgın yağ, köpüren suyun üzerine gezdirilir. Üzerindeki köpük toplanarak atılır. Kalan kısım katılaşması için bir süre beklenir ve merhem yapılır. Yanıklarda sürülür (133).

Reçete 135:

Karayonca (*Medicago sativa* L. subsp. *sativa*) bitkisinin yaprakları dövülerek lapa hazırlanır. Hazırlanan lapa, hayvanlarda (inek ve manda) halsizliğe, güçsüzlüğe karşı yedirilir. Koyun ve keçilerde süt verimini arttırır (51).

Reçete 136:

Lavanta (*Lavandula angustifolia* Mill. subsp. *angustifolia*) bitkisinin yaprak ve çiçekleri kaynatılır. Hazırlanan dekoksiyon, pire ve kene gibi dış parazitlerde hayvanın derisine sürülür (120).

Reçete 137:

Acıyavşan (*Teucrium polium* L. subsp. *polium*) bitkisinin toprak üstü kısımları toplanır ve kurutulur. Bu kısımların kaynatılmasıyla hazırlanan dekoksiyon, ineklerin içme sularına eklenir. Hazımsızlık, mide- bağırsak hastalıklarında iyi gelir. Haricen yaralara sürülür (112).

Reçete 138:

Sinir otunun (*Plantago lanceolata* L.) taze yaprakları ezilir ve lapa haline getirilir. İneklerde açık yaraların üzerine, dış parazit olan bölgelere sarılarak beklenir (108).

Reçete 139:

Ayvanın (*Cydonia oblonga* Mill.) meyve ve yaprakların birlikte kaynatılır. Hazırlanan dekoksiyon hayvanların içme sularına eklendiğinde ishale ve mide-bağırsak hastalıklarına iyi gelir (102).

Reçete 140:

Ahlat (*Pyrus elaeagnifolia* Pall. subsp. *elaeagnifolia*) bitkisinin meyveleri kurutulup toz haline getirilir. Daha sonra su ile karıştırılarak ishal ve ödemde özellikle ineklerin içme sularına ilave edilir (99).

Reçete 141:

Aksöğüt (*Salix alba* L. subsp. *alba*) bitkisinin meyve ve yaprakları kaynatılır. Hazırlanan dekoksiyon ineklerde görülen eklem ağrısı, enfeksiyon ve ishalde içme sularına eklenir. Kene olduğu su parazit olan bölgeye sürülür (1).

Reçete 142:

Isırgan (*Urtica dioica* L. subsp. *dioica*) otunun yaprakları kaynatılarak infüzyon hazırlanır. Hazırlanan çay ineklerde görülen deri hastalıklarında, kaşıntı ve apsede hasta olan bölgeye haricen sürülür (109).

Reçete 143:

Kirişli (*Asphodelus aestivus* Brot.) bitkisinin yumruları suda kaynatılır. Hazırlanan dekoksiyon hayvanlarda yaralara ve ayakta oluşan şişliklere sürülür (69).

Reçete 144:

Zerdeçal (*Curcuma longa* L.) bitkisinin yumruları toplanıp kurutulur. Kurutulmuş meyvelerinin toz haline getirilir ve zeytinyağı ile karıştırılarak merhem hazırlanır. Bu merhem ineklerin derisinde oluşan yara, kesik, çizik gibi hastalıklı bölgeye sürülür (36).

Reçete 145:

Kabe fesleğeni (*Artemisia annua* L.) bitkisinin toprak üstü kısımları kaynatılır. Hazırlanan infüzyon soğuk algınlığı ve grip tedavisinde içilir (69).

Reçete 146:

Ekinezya (*Echinacea purpurea* (L.) Moench) bitkisinin taze ya da kurutulmuş çiçekleri kaynatılır. Hazırlanan infüzyon soğuk algınlığında çay olarak içilir (80). İltihaplarda ve diyabette kullanılır (173).

Reçete 147:

Kenger (*Silybum marianum* (L.) Gaertn. subsp. *marianum*) bitkisinin yaprak ve kökleri suda kaynatılır. Hazırlanan dekoksiyon süzülerek çay olarak içildiğinde böbrek taşını düşürür ve kum dökmeye yardımcı olur (114).

Reçete 148:

Cicibici (*Stellaria media* (L.) Vill.) bitkisinin toprak üstü kısımları kaynatılır. Hazırlanan infüzyon mide hastalıklarında içilir (23).

Reçete 149:

Püren (*Erica arborea* L.) bitkisinin toprak üstü kısımları kaynatılır. Hazırlanan infüzyon idrar yolları enfeksiyonu ve hemoroidde çay olarak içilir (128). Çiçeklerinden hazırlanan infüzyon ödem attırıcıdır ve zayıflamaya yardımcı olur (154).

Reçete 150:

Mersin bitkisinin (*Myrtus communis* L. subsp. *communis*) yaprakları kaynatılır. Hazırlanan infüzyon balgamlı öksürükte çay olarak içilir (14,15).

Reçete 151:

Biber (*Capsicum annuum* L.) bitkisinin meyveleri kurutulur. Bir demet haline getirilip ip ile bağlanarak tütsü yapılır. Besi hayvanlarında burun tıkanıklığında ve parazit hastalıklarda tütsü, burun hizasında yakılarak hayvanın soluması sağlanır (109).

Reçete 152:

Fıstıkçamı ağacının (*Pinus pinea* L.) uç kısmındaki küçük kozalaklar toplanır. Bu kozalaklar suda kaynatılır. Kaynamaya başladıktan hemen 5 dakika sonra altı kapatılıp süzülerek suyu içilir. Böbrek taşını düşürmeye yardımcı olur ve kum sancısını geçirir (138).

Reçete 153:

Ayrık otu (*Elymus repens* (L.) Gould) bitkisinin toprak altındaki uzun sivri beyaz kökleri çıkartılır. Bu kökler kurutulduktan sonra suda 10 dakika kaynatılarak dekoksiyon hazırlanır. Hazırlanan dekoksiyon idrar yapma zorluğunda, böbrek taşı ve kum sancısında içildiğinde iyi gelir (138, 151). Göz ağrısında ağrıyan göze sürülür (138). İdrar arttırıcı ve vücuttaki iltihapları temizleyici olarak içilir (144).

Reçete 154:

Ayva (*Cydonia oblonga* Mill.) ve zeytin (*Olea europaea* L. subsp. *europaea*) yaprağı soğuk suya konarak bir tencerede birlikte kaynatılır ve süzülür. Hazırlanan dekoksiyon çay olarak içildiğinde covide iyi gelir (138).

Reçete 155:

Karabaş otunun (*Lavandula stoechas* L. subsp. *stoechas*) yaprakları sıcak suda 1 taşım kaynatılır ve süzülür. Hazırlanan infüzyon içildiğinde kabızlık, ishal, bronşit ve astıma iyi gelir (145).

Reçete 156:

Çörekotu (*Nigella sativa* L.) tohumları soğuk suda demlenir. Hazırlanan dekoksiyon içildiğinde astım ve bronşite iyi gelir (145).

Reçete 157:

Rezene (*Foeniculum vulgare* Mill.) tohumları soğuk suya konur. Ağzı kapalı bir kapta 15-20 dakika kaynatılır. Hazırlanan dekoksiyon içildiğinde mide hastalıklarına iyi gelir. Doğurganlığı arttırır (145). Gripte çay olarak içilir, mide ve bağırsak hastalıklarına iyi gelir (153, 159).

Reçete 158:

Papatyanın (*Anthemis tomentosa* L. subsp. *tomentosa*) çiçekleri sıcak suda kaynatılır. Hazırlanan infüzyon sakinleştirmek için içilir (145, 152). Safra kesesi hastalıklarında kullanılır (162).

Reçete 159:

Aynısefa (*Calendula officinalis* L.) bitkisinin toprak üstü kısımları toplanarak kurutulur. Kurutulmuş ot kaynamış suda demlenerek hazırlanan infüzyon adet düzensizliğinde içilir. Çıban, siğil ve cilt hastalıklarında deriye üzerine sürülür (145, 149).

Reçete 160:

Sinir otunun (*Plantago lanceolata* L.) yaprakları sıcak suda kaynatılarak süzülür. Hazırlanan infüzyon içildiğinde öksürüğe iyi gelir (149).

Reçete 161:

Sarı sabır (*Aloe vera* (L.) Burm.f.) bitkisinin yaprakların içindeki jel çıkartılarak suyun içine konur ve bir süre bekletilir. Sindirime yardımcı olması ve hazmı kolaylaştırması için içilir (151). Reflüye iyi gelir (165).

Reçete 162:

Melisa bitkisinin (*Melissa officinalis* L. subsp. *officinalis*) yaprakları sıcak suda bekletilerek süzülür. Hazırlanan infüzyon mide bulantısında ve baş ağrısında içildiğinde iyi gelir (153). Uykusuzlukta kullanılır (161).

Reçete 163:

Çarkıfelek (*Passiflora edulis* Sims) bitkisinin çiçekleri toplanır ve kurutulur. Sıcak suda 10 dakika bekletilip süzülür. Hazırlanan infüzyon depresyon gibi sinirsel hastalıklarda içildiğinde sakinleştirir (155).

Reçete 164:

Zencefil (*Zingiber officinale* Roscoe) yumruları rendelenir. Üzerine yoğurt eklenerek karıştırılır. Mide bulantısında ve mide ağrısında yendiğinde bulantıyı bastırır, ağrıya iyi gelir (158).

Reçete 165:

Karaçam (*Pinus nigra* J.F.Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe) ağacının çam ağacı dikeni dedikleri iğne yapraklı yaprakları toplanır ve bir kavanoza konur. Üzerine limonlu su eklenerek karanlık ve sıcak ortamda bir süre bekletilir. Hazırlanan bu karışım mide hastalıklarında içildiğinde iyi gelir (159).

Reçete 166:

Acı yavşan (*Teucrium polium* L. subsp. *polium*) otunun çiçekleri toplanır ve sıcak suda 10 dakika bekletilip süzülür. Hazırlanan infüzyon içildiğinde bağırsak hastalıklarına ve karın ağrısına iyi gelir (159, 176). Çiçekleri kullanılarak hazırlanan infüzyon bağışık güçlendirmesi için çay olarak içilir ve bu suyla yüksek ateşte el, yüz yıkanır (163).

Reçete 167:

Hasırotu (*Typha latifolia* L.) bitkisinin yaprakları toplanır ve yıkanır. Sıcak suda 10 dakika kaynatılır ve soğutulur. Hazırlanan su böcek ve sinek ısırıklarına sürülür (162).

Reçete 168:

Sumak (*Rhus coriaria* L.) tohumları toplanır ve kurutulur. Sıcak suya konularak 10 dakika bekletilerek demlenir. Demlendikten sonra süzülür. Hazırlanan infüzyon bağışıklık sistemini güçlendirmek için çay olarak içilir (163).

Reçete 169:

Kısamahmut (*Teucrium chamaedrys* L. subsp. *chamaedrys*) bitkisinin toprak üstü kısımları toplanır ve yıkanır. Soğuk suya konularak kaynatılır. Hazırlanan dekoksiyon mayasıl ve egzamada içilir (167).

Reçete 170:

Çobançökerten otu (*Tribulus terrestris* L.), oğul otu (*Melissa officinalis* L. subsp. *officinalis*) ve ısırgan otunun (*Urtica dioica* L. subsp. *dioica*) toprak üstü kısımları toplanır yıkanır ve hepsi birlikte kaynatılır. Hazırlanan infüzyon buharı alındıktan sonra kalp hastalıklarında içilir (167).

Reçete 171:

Bamya (*Abelmoschus esculentus* (L.) Moench) bitkisinin çiçekleri toplanır. Kaynar suda 5 dakika bekletilerek demlenir. Süzüldükten sonra soğutulur. Her gün 1 bardak şeker hastalığında içilir (169).

Reçete 172:

Dulavrat otu (*Arctium minus* (Hill) Bernh.) bitkisinin çiçekleri toplanır ve yıkanır. Sıcak suda 10 dakika kaynatılır ve süzülür. Hazırlanan infüzyon enfeksiyon hastalıklarında içildiğinde iyi gelir (170).

Reçete 173:

Zeytin ağacının (*Olea europaea* L. subsp. *europaea*) meyvesinden el edilen zeytinyağı, balmumu ve çam (*Pinus nigra* J.F.Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe) reçinesi karıştırılarak merhem yapılır. Hazırlanan karışım yaralara sürülür (Midilli).

Reçete 174:

Ceviz ağacının (*Juglans regia* L.) meyvesinin iç kısmında bulunan kelebek şeklindeki zarlar çıkartılır. Bunlar soğuk suda kaynatılır. Hazırlanan dekoksiyon öksürüğe karşı günde 1 fincan içilir (148).

Reçete 175:

Yalancı portakal (*Maclura pomifera* (Raf.) C.K.Schneid.) ağacının meyveleri toplanır ve yıkanır. Meyvelerin kabukları soyulup bir kavanozun içine rendelenir. İçerisine zeytinyağı karıştırılarak merhem haline getirilir. Eklem ağrılarına haricen sürüldüğünde ağrılara iyi gelir (148).

Reçete 176:

Kavunun (*Cucumis melo* L.) dış kabuğu soyulur. İçerisindeki çekirdeklerle birlikte meyve blendırdan geçirilerek püre haline getirilir. Hazırlanan karışım 1 hafta boyunca içildiğinde böbrek taşını düşürür (148).

Reçete 177:

Akkız (*Scolymus hispanicus* L. subsp. *hispanicus*) bitkisinin çiçekleri 10 dakika sıcak suda bekletilir. Hazırlanan infüzyon içildiğinde kabızlığa iyi gelir (173).

Reçete 178:

Reyhan otu (*Ocimum basilicum* L.) bitkisinin taze yaprakları toplanır ve yıkanır. Kaynar suda 10 dakika bekletilir. İçerisine karanfil ve tarçın eklenerek içildiğinde mide hastalıklarına iyi gelir (174). Sakinleştirir (148).

Reçete 179:

Hibüsküs (*Hibiscus trionum* L.) bitkisinin yaprakları soğuk suda karanfil ile birlikte kaynatılır. Demlendikten sonra süzülerek grip ve soğuk algınlığında sıcak çay olarak içilir (174). Baş ağrısı ve zayıflamada kullanılır (161).

Reçete 180:

Çakır dikeni (*Sarcopoterium spinosum* (L.) Spach) otunun dikenli gövdesi toplanır. Soğuk suda haşlanan bitki süzülür. Hazırlanan dekoksiyon kalp-damar hastalıklarında içildiğinde iyi gelir (176).

Reçete 181:

Ebegümeci (*Malva sylvestris* L.) bitkisinin yaprak ve çiçeklerinin ayrı yerlerde sıcak suda 10 dakika bekletilmesiyle çay hazırlanır. Yaprak kullanılarak hazırlanan çay ağızdaki bakterilere karşı içilir (177). Çiçeklerinden hazırlanan çay içildiğinde alerjiye iyi gelir (154, 156).

Reçete 182:

Hanımeli bitkisinin (*Lonicera caprifolium* L.) tohum, çiçek ve yapraklarından oluşan tüm toprak üstü kısmı toplanır ve kurutulur. Kaynamış suya konularak 10 dakika demlenir ve süzülür. Hazırlanan su soğutulur. Boğaz ağrısı ve enfeksiyonlarında ağızda gargara yapıldığında iyi gelir (160).

Reçete 183:

Avokado (*Persea americana* Mill.) bitkisinin kurutulmuş yaprakları kaynamış suda 10 dakika bekletilerek demlenir. Hazırlanan infüzyon böbrek taşı düşürmede ve idrar yolu enfeksiyonlarında sabah akşam 1 fincan çay olarak içilir (160).

Reçete 184:

Şeytan keleği (*Ecballium elaterium* (L.) A.Rich.) meyvesinin suyu sıkılır ve meyvesinin dış kabuğu ezilir. Hepsi birlikte zeytinyağına konularak bekletilir. Bu karışım diz ağrılarında ayak altına konularak bekletildiğinde ağrıya iyi gelir (178).

Reçete 185:

Karaçam ağacının (*Pinus pinea* L.) uç kısmındaki küçük kozalaklar toplanır. Bu kozalaklar suda kaynatılır. Kaynamaya başladıktan 5 dakika sonra suyu altı kapatılır. Akciğer hastalıklarında, öksürük ve bronşitte hazırlanan dekoksiyon çay olarak içilir (181).

Reçete 186:

Ökse otu (*Viscum album* L. subsp. *austriacum* (Wiesb.) Vollman) bitkisinin yaprakları kaynar suda 1 taşım kaynatılır. Hazırlanan infüzyon ineklerin içme suyuna karıştırıldığında kıl kurdunu düşürür (36).

Reçete 187:

Şekil 4.306: a) Kaynar (Ayvalık) b) Kaynari (Midilli)

Zencefil (*Zingiber officinale* Roscoe), tarçın (*Cinnamomum verum* J.Presl), karabiber (*Piper nigrum* L.), karanfil (*Syzygium aromaticum* (L.) Merr. & L.M.Perry), kakule (*Elettaria cardamomum* (L.) Maton) başta olmak üzere 40 çeşit baharat büyük bir tencereye konur. Üzerine su eklenir ve bu baharatlı su yarım saat kaynatılır. İstenirse içine kızamık şekeri eklenebilir (Midilli'de eklenmiyor). Şekerle birlikte 10 dakika daha kaynatılıp büyük fincanlara konur. Üzerine kırılmış ceviz eklenerek içilir. Hem anne sütü arttırıcı, hem de boğaz ağrısı ve soğuk algınlığında şifa amaçlı olarak içilir (118) (Midilli).

Reçete 188:

Acıkavun (*Ecballium elaterium* (L.) A.Rich.*)* bitkisinin meyvesi ezilip kirpi kanıyla karıştırılır. Zeytinyağı eklenerek bir hafta bekletilir. Hemoroid hastalığında sürülerek kullanılır (Midilli).

Reçete 189:

Hayıt (*Vitex agnus-castus* L.) bitkisinin çiçekleri toplanır. Bu çiçekler kuru soğanla birlikte dövülerek karnın üzerine sürülür ve bir gece sarılarak bekletilir. Karın ağrısına iyi gelir (Midilli).

Reçete 190:

Nane (*Mentha spicata* L. subsp. *spicata)* bitkisinin toprak üstü kısımları toplanıp kurutulur. Soğuk suda kaynatılarak çay hazırlanır. Soğuk algınlığı ve gripte içilir (Midilli).

Reçete 191:

Girit kekiği (*Origanum dictamnus* L.) bitkisinin toprak üstü kısımları soğuk suda kaynatılır. Hazırlanan dekoksiyon soğuk algınlığı, grip ve öksürüğe karşı çay olarak içilir (Midilli).

4.3 Araştırma Alanında Yapıldığı Tespit Edilen Yemek Tarifleri

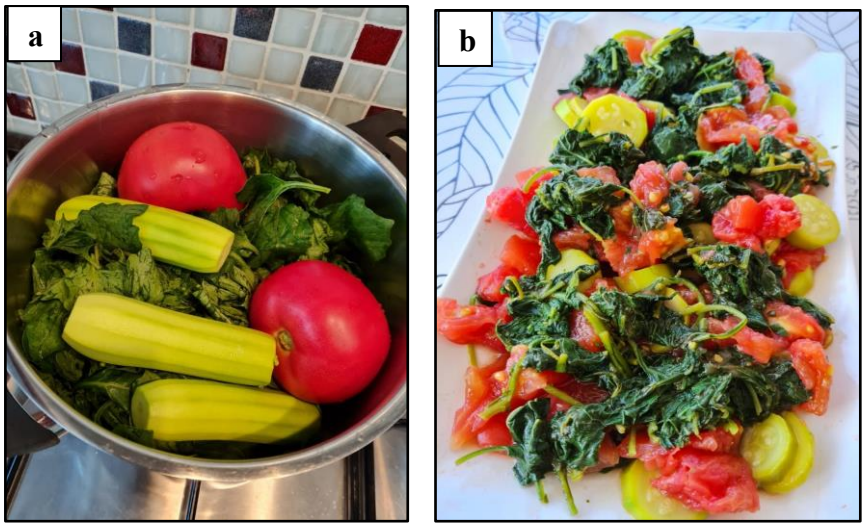
Ayvalık gerek Türk-Yunan mübadelesi gerekse farklı zamanlarda Balkanlardan aldığı göçlerle çok kültürlü demografik bir mutfak yapısına sahiptir. Göç eden topluluklar, yeni coğrafyalarına yerleşirken yanlarında yalnızca fiziksel eşyalarını değil, aynı zamanda tariflerini, mutfak alışkanlıklarını ve gıda bitkileriyle ilgili bilgilerini de taşımışlardır. Her iki bölgede de benzer iklim ve bitki örtüsünün bulunması, yerel halkın yeni çevresine uyum sağlamasını kolaylaştırmış ve geleneksel gıda uygulamalarında ortak bir miras oluşmasına olanak tanımıştır.

Mübadil ve göçmen mutfağının yaşatıldığı ve korunduğu Ayvalık'ta başta Girit, Selanik ve Midilli mutfakları olmak üzere Boşnak ve Bulgaristan göçmenlerinin de etkisi hissedilmektedir. Mübadeleden bu yana 3. kuşak insanların yaşadığı Ayvalık'ta, ilk kuşağın bildiği ve yaptığı yemek sayısı 100-150 iken bu sayı şimdilerde 40-50'ye kadar düşmüştür (Eren 2022, Gökdeniz 2013). Bu çalışma ile unutulan yemekler tarifleri gün ışığına çıkartılmış ve gelecek kuşaklara aktarılması sağlanmıştır.

Yemek Tarifi 1: Çipihorta Yemeği (Bahçe Otları Yemeği)

1 kuru soğan zeytinyağında kavrulur. İçerisine 2 domates (*Lycopersicon esculentum* Mill.) ve domates yaprağı, 2 patates ve patates yaprağı (*Solanum tuberosum* L.), girit kabağı (*Cucurbita pepo* L.) kabak çiçeği ve çiçek sapları, istifno otu (*Solanum americanum* Mill.), semizotu (*Portulaca oleracea* L.) ve taze sarımsak (*Allium sativum* L.) eklenerek hepsi birlikte pişirilir. Girit Hanya'ya ya ait bir yemektir (41).

Yemek Tarifi 2: Girit Usulü İstifno Salatası

Şekil 4.307: a) Hazırlık aşaması b) İstifno Salatası

Yarım kg istifno (*Solanum americanum* Mill.) bitkisinin yaprakları bıçak kullanmadan elle kırılır. Bir tencereye kırılmış yapraklar ve doğranmış 3 adet girit kabağı konularak kaynar suda haşlanır. Pişmesine yakın ortasından delinmiş 2 adet bütün domates (*Lycopersicon esculentum* Mill.) konulur ve 5 dakika daha haşlanarak süzülür. Yapraklar ve kabak tabağa konulur, üzerine çatalla ezilmiş domates sos olarak konularak tüketilir (41, 128).

Yemek Tarifi 3: Domatesli Taze Börülce Salatası

Yarım kg taze börülce (*Vigna unguiculata* (L.) Walp. subsp. *sesquipedalis* (L.) Verdcourt) yıkanır ve uç kısımları temizlenir. Bir tencere içersinde tuzlu kaynar suda 8-10 dakika haşlanır. Haşlanırken içine bir adet bütün domates (*Lycopersicon esculentum* Mill.) konur. Haşlandıktan sonra süzülür. Börülceler sıcakken üzerine 1 çay bardağı zeytinyağı ve 2-3 yemek kaşığı üzüm sirkesi eklenir. Haşlanmış domatesin kabuğu soyularak çatalla ezilir ve börülcelerin üzerine konularak yenir (41).

Yemek Tarifi 4: Yumurtalı Arapsaçı Kavurması

1 demet arapsaçı (*Foeniculum vulgare* Mill.) bitkisinin toprak üstü kısımları yıkanır ve süzülür. Bir tencerede yemeklik doğranmış 1 kuru soğan ile 3 çorba kaşığı zeytinyağı kavrulur. İçine iri doğranmış arapsaçı, tuz ve 1 fincan su ilave edilerek otlar yumuşayana kadar pişirilir. Arapsaçı yumuşayınca üzerine 2 adet yumurta kırılarak birkaç dakika daha pişirilir. Üzerine pul biber konarak sıcakken yenir. Girit yemeğidir (41).

Yemek Tarifi 5: Arapsaçlı Kuru Fasulye

2 su bardağı kuru fasulye (*Phaseolus vulgaris* L.) akşamdan suya konarak 1 gece bekletilir. Ertesi gün 1 demet arapsaçı yaprakları (*Foeniculum vulgare* Mill.) ve kuru fasulye ayrı tencerelerde haşlanır. Arapsaçının haşlama suyu atılmaz, yemek yaparken lezzet ve vitamin açısından yemeğe katılır. Suları süzüldükten sonra bir tencereye arapsaçı, fasulye, 1 adet doğranmış kuru soğan, 2 adet rendelenmiş domates, 1 fincan zeytinyağı ve otun haşlama suyu eklenerek 1 taşım kaynatılır. Sıcak olarak yenir (41, 128).

Yemek Tarifi 6: Ispanaklı Arapsaçı Yemeği

Ispanak yemeği gibi pişirilir. İçerisine ıspanakla birlikte arapsaçı (*Foeniculum vulgare* Mill.) eklenir (41, 80, 127).

Yemek Tarifi 7: Ebegümeci Yemeği

2 demet ebegümeci (*Malva sylvestris* L.) bitkisinin yaprakları ayıklanır ve yıkanır. Yaprak saplarıyla birlikte doğranır. Yemeklik doğranan bir baş soğan bir tencerede zeytinyağı ile soğanlar pembeleşinceye kadar kavrulur. Üzerine 2-3 adet doğranmış patates (*Solanum tuberosum* L.) eklenir. Patatesler biraz piştikten sonra ebegümeçleri eklenir. Tuz, karabiber ve limon suyu eklenerek ebegümeci suyunu salıp çekinceye kadar pişirilir (41, 126, 128).

Yemek Tarifi 8: Kırma Zeytin

Şekil 4.308: a,b) Hazırlık aşaması c) Kırma zeytin

Zeytinin (*Olea europaea* L. subsp. *europaea*) meyveleri olgunlaşmadan yeşil haldeyken toplanır ve bol suda yıkanır. Bir taş yardımıyla kırılır. Bir kavanoza doldurulur. Üzerini geçecek kadar su konularak 3-4 gün boyunca her gün acı suyu boşaltılır ve temiz su doldurulur. Daha sonra tadına bakılarak istenilen tatta ise suyu süzülür ve tatlandırma işlemi yapılır. İçine zeytinyağı, limon/limontuzu ve kaya tuzu eklenerek tatlandırılır ve yenir (41).

Yemek Tarifi 9: Girit peksimeti

Yıldız anason (*Illicium verum* Hook.f.) ya da arapsaçı (*Foeniculum vulgare* Mill.) tohumu, zeytinyağı, karabiber, karanfil (*Syzygium aromaticum* (L.) Merr. & L.M.Perry.) dövülerek harmanlanır. Yoğurulur. Ekmek şekli verilip üzerine çizik atılır. Fırında 15-20 dakika pişirilir. Dilimlenir. Tekrar fırında pişirilir (41).

Yemek Tarifi 10: Fava

Şekil 4.309: Fava

Bakla (*Vicia faba* L.) bitkisinin tohumları suda yıkanır. Düdüklü tencereye alınır. Tencereye dörde bölünmüş kuru soğan, 2 diş sarımsak, 2 kesme şeker, zeytinyağı, tuz ve üzerini bir parmak geçecek kadar su konularak 15 dakika pişirilir. Piştikten sonra suyunu çekmiş olan karışım blendıra konur. Dereotu eklenerek blendırdan geçirilir. Bir tabağa alınıp soğutulur. Yanına soğan konularak servis yapılır (41) (Midilli).

Yemek Tarifi 11: Gelincik Otu Böreği

Şekil 4.310: Gelincik otu böreği

1 demet gelincik otunun (*Oenanthe pimpinelloides* L.) yaprakları bol suda yıkanır. Yapraklar doğranıp bir tencereye konur. Üzerine biraz su konarak haşlanır. Haşlandıktan sonra suyu süzülür. Derin bir kapta 1 yumurta, 2-3 yemek kaşığı süt, 1 çay bardağı zeytinyağı, 2-3 yemek kaşığı yoğurt, tuz, karabiber ve nane eklenip çırpılarak iç harç hazırlanır. Ayrı bir

yerde un, ılık su, tuz ve sıvı yağ kullanarak bir börek hamuru yoğurulur. Hamur bezelere ayrılır ve her bir bezeden yufka açılır. Yufkanın içine otlu iç harçtan konularak rulo yapılır, gül böreği şekli verilir. Üzerine 1 yumurta, zeytinyağı ve yoğurt karıştırılıp sürülerek altı üstü kızarana dek 180 derece fırında pişirilir (24, 41, 50, 138, 176).

Yemek Tarifi 12: Yahnilik (Karışık ot kavurma)

Şekil 4.311: Yahnilik (karışık ot kavurma)

Yahnilik otun içersinde kazayağı (*Sium sisarum* L. var. *lancifolium* (M.Bieb.) Thell.), yaban kerevizi (*Smyrnium olusatrum* L.), sütlüce (*Tragopogon porrifolius* L. subsp. *longirostris* (Sch.Bip.) Greuter), toklubaş (*Silene dichotoma* Ehrh. subsp. *dichotoma*), ebegümeci (*Malva sylvestris* L.), yabani sarımsak (*Allium scorodoprasum* L. subsp. *rotundum* (L.) Stearn), leylek gagası (*Erodium moschatum* (L.) L Her.), kuş otu (*Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik.), labada (*Rumex crispus* L.), yabani ıspanak (*Spinacia oleracea* L.), gümüş otu (*Plantago major* L. subsp. *major*), hindiba (*Taraxacum aleppicum* Dahlst.), gelincikotu (*Oenanthe pimpinelloides* L.), ısırgan (*Urtica dioica* L. subsp. *dioica*), arapsaçı (*Foeniculum vulgare* Mill.) otları bulunur. Yahnilik ot halk pazarlarında bu otların karıştırılmış haliyle hazır olarak satılmaktadır. Otlar yıkanır ve iri iri doğranır. Bir tencerede doğranmış 1 demet taze soğan, 1 çay bardağı zeytinyağı ile kavrulur. Üzerine karışık otlar ve 1 çay bardağı yıkanmış pirinç eklenir. Kapağı kapalı olacak şekilde yumuşayıncaya kadar pişirilir. Son olarak üzerine karabiber, tuz ve biraz limon suyu konulur. İster üzerine yumurta kırılarak istenirse de sarımsaklı yoğurtla yenir (8, 41, 48, 98, 128, 150, 154, 171, 174).

Yemek Tarifi 13: Zoho Otu Salatası

1 demet zoho otunun (*Sonchus asper* (L.) Hill subsp. *glaucescens* (Jord.) Ball) gövdesi ve yaprakları toplanır, ayıklanır ve bol suda yıkanır. Bir tencerede kaynayan suya atılarak 3-4 dakika haşlanır. Biraz diri kalması gerekir. Süzüldükten sonra içine yarım çay bardağı zeytinyağı ve 1 limon suyu eklenerek salatası yapılır (41, 97, 128, 154).

Yemek Tarifi 14: Kış kabağı yemeği

Reçeli, böreği ve yemeği yapılır. Yemek için kabak rendelenerek içine un ve tuz konur. Fırında pişirilir (35).

Yemek Tarifi 15: Zelanik (Zeljanica pita) (tuzlu kek)

Isırgan (*Urtica dioica* L. subsp. *dioica*), ıspanak (*Spinacia oleracea* L.) ve arapsaçı (*Foeniculum vulgare* Mill.) yaprakları bol suyla yıkanır ve iri doğranır. İçine yemeklik doğranmış 1 baş kuru soğan ve baharat eklenerek harç hazırlanır. Başka bir yerde 3 yumurta ve 1 su bardağı zeytinyağı çırpılır. İçine 1 çay bardağı süt, 2 su bardağı un, kabartma tozu, tuz eklenir. Bu karışım harçla birlikte karıştırılır. Yağlanmış tepsiye konarak fırında pişirilir (65).

Yemek Tarifi 16: Turpotu Salatası

1 bağ turpotu (*Raphanus raphanistrum* L. subsp. *raphanistrum*) bitkisinin dış yaprakları bol suda yıkanır ve iri iri doğranır. Otlar bir tencerede kaynamış tuzlu suyun içine atılarak 5 dakika kadar haşlanır. Piştikten sonra kevgirle süzülür. Soğuk sudan geçirilmez yoksa tadı bozulur. Üzerine yarım çay bardağı zeytinyağı ve 1 limon suyu dökülerek ılık olarak yenir (23, 55, 78, 97, 174, 176).

Yemek Tarifi 17:

Nar ekşisi yapıyor. Narları ortadan böl, kaşıkla içini çıkar. Kaynat kıvam alınca şişelere doldur (11).

Yemek Tarifi 18: Deniz Börülcesi Salatası

Şekil 4.312: Deniz börülcesi salatası

1 demet deniz börülcesinin (*Salicornia emericii* Duval-Jouve) toprak üstü kısımları kökleriyle birlikte bol suda yıkanır. Bir tencereye konularak yaklaşık 15 dakika kaynar suda haşlanır. Bir tanesi alınıp etli kısmı sıyrılmaya çalışılır. Eğer sıyrılıyorsa pişti demektir. Süzülür. Temizlemek için her dal tek tek alınıp etli-yeşil kısımları çekilip ortadaki kılçıktan ayrılır. Etli kısımlar bir tabağa alınır. Üzerine 1 çay bardağı zeytinyağı ve 1 limon suyu eklenerek soğuk servis edilir. Bitki kendinden tuzlu olduğu için tuz eklemeye gerek yoktur (41, 148, 167).

Yemek Tarifi 19: Deniz Fasulyesi Turşusu

1 demet deniz fasulyesinin (*Salsola soda* L.) toprak üstü kısımları toplanır ve bol suyla yıkanır. Suyu süzüldükten sonra 2 litrelik kavanoza konur. Kavanozun yarısı sirke ile doldurulur ve içine sarımsak eklenir. Kalan yarısı da kaynamış su ile tamamlanır. Ağzı kapalı bir şekilde karanlık ortamda 10-15 gün bekletilir (41).

Yemek Tarifi 20: Kabak çiçeği dolması

Şekil 4.313: Kabak çiçeği dolması

15-20 adet kabak (*Cucurbita pepo* L.) bitkisinin çiçekleri soğuk suda yıkanır, temizlenir ve iç içe konur. Çiçeğin etrafındaki tırnaklar alınıp atılır ama özellikle ortasındaki tepecik kısmına dokunulmaz (bu kısmın hem lezzetli hem faydalı olduğu düşünülüyor). İç harç hazırlanana kadar çiçekler kapanmaması için buzdolabında bekletilir. Bir tencerede zeytinyağı ile rendelenmiş 2 kuru soğan kavrulur. Yıkanmış 1 su bardağı pirinç ve üzerini geçecek kadar su konur. Suyunu çekince ocaktan alınır ve ince kıyılmış dereotu, maydanoz, karabiber ve tuz eklenir. İç harç soğuduktan sonra çiçeklerin ağzı dikkatli bir şekilde açılarak çiçeklerin içi harç ile doldurulur ve çiçek yaprakları karşılıklı kapatılır. İçleri doldurulan çiçekler tencereye dizilir. Üzerine dolmaları geçmeyecek kadar su ve yarım çay bardağı zeytinyağı eklenerek kısık ateşte pişirilir. Üzerine limon suyu dökülerek soğuk olarak servis edilir (41).

Yemek Tarifi 21: İzvinye Çorbası

1 demet izvinye (*Dioscorea communis* (L.) Caddick & Wilkin) bitkisinin taze filizleri el ile bıçak değdirmeden kırılır ve yıkanarak temizlenir. Bir tencereye 1 kuru soğan ve yarım çay bardağı zeytinyağı konularak soğanlar kavrulur. İçine izvinye ve üzerine su konularak kaynatılır. Pişmesine yakın 1 yemek kaşığı sirke ve 1 yemek kaşığı un ile hazırlanmış terbiye ilave edilir ve bir 10 dakika daha pişirilerek izvinye çorbası yapılır. Girit yemeğidir (41).

Yemek Tarifi 22: Girit Kabağı Dolması

12 adet girit kabağının (*Cucurbita pepo* L.) dış kısmı yıkanır. Sap kısımları şapka gibi kesilir. İçleri bir kaşık yardımı ile oyularak temizlenir. Bir kabın içine 250 gr kıyma, ince doğranmış 1 demet maydanoz, 1 adet doğranmış kuru soğan, 2-3 diş rendelenmiş sarımsak, 2 adet rendelenmiş domates (*Lycopersicon esculentum* Mill.), 1 çay bardağı pirinç, 1 çay bardağı zeytinyağı, nane, sumak, limon suyu, karabiber, kırmızı toz biber, kimyon ve tuz konularak dolma harcı hazırlanır. Girit kabakları üstten 1 parmak boşluk kalacak şekilde bu harçla doldurulur. Bir tencere içine kabaklar dik bir şekilde konur. Kabakların kapakları kapatılır. 1 su bardağı kaynar suyun içine salça ve zeytinyağı konarak sos hazırlanır ve kabakların üzerine gezdirilerek bir saate yakın pişirilir. Yoğurtla birlikte yenir (41).

Yemek Tarifi 23: Kabak Çiçeği Kızartması

Şekil 4.314: Kabak çiçeği kızartması

15-20 adet kabak (*Cucurbita pepo* L.) bitkisinin çiçekleri soğuk suda yıkanır ve temizlenir. Çiçeğin etrafındaki tırnaklar alınıp atılır ama özellikle ortasındaki tepecik kısmına dokunulmaz. Bir kasede 1 adet yumurta, yarım çay bardağı süt, 3 yemek kaşığı un ve tuz çırpılarak bir sos hazırlanır. Temizlenmiş kabak çiçekleri hazırlanan bu sosa batırılarak zeytinyağında önlü arkalı kızartılır. Kağıt havlu üzerinde bekletilip fazla yağı alınır. Üzerine sarımsaklı yoğurt konularak yenir (41).

Yemek Tarifi 24: Kayakoruğu turşusu

Şekil 4.315: a,b) Kaya koruğu turşusu

Kayakoruğunun (*Crithmum maritimum* L.) yaprakları bol suda yıkanır. Yarım kg kadar olan kayakorukları temiz cam kavanoza alınıp aralarına sarımsak konur. Ayrı bir yerde 1 litre içme suyunun içine 2,5 yemek kaşığı kaya tuzu ve 1 çay bardağı sirke eklenip tuz eriyinceye kadar karıştırılır. Hazırlanan su kayakoruklarının üzerine dökülür. Üzerine zeytinyağı ilave edilip kavanozun kapağı kapatılır. 2 hafta beklettikten sonra yenmeye hazır hale gelir (41, 121).

Yemek Tarifi 25: Koruk Suyu

Şekil 4.316: a) Koruk suyu b,c) Dondurulmuş koruk suyu konsantresi

Üzümün (*Vitis vinifera* L.) koruk denilen ham hali kullanılarak yapılan bir içecektir. Olgunlaşmamış koruk üzümü ezilerek suyu çıkartılır. Ezme işlemi eskiden elle yapılırken artık pres makine kullanılıyormuş. Çıkan doğal su, ham haliyle şişelenip konsantre olarak buzlukta saklanır. İçileceği zaman çözdürülüp az bir oranda şeker ilavesiyle sulandırılarak içilir (118).

Yemek Tarifi 26: **Ada Köftesi**

Midilli mübadillerinin (Adalılar) yaptığı ada köftesinin en önemli özelliği içine taze ve bol kekik (*Origanum onites* L.) konulmasıdır. 1 kg kıymaya 1 adet rendelenmiş kuru soğan, 5-6 dilim ıslatılmış bayat ekmek içi konulur. Ekmek çok ıslak ya da kuru olmamalıdır. İçerisine 2 yumurta kırılır. Karabiber, tuz ve bol kekik konularak çok iyi yoğurulur. Şekil verilen köfteler bir tepsi içinde una bulanıp kızgın zeytinyağında kızartılır. Sıcakken yenir (131).

Yemek Tarifi 27: **Karadut Suyu**

Kara dut (*Morus nigra* L.) bitkisinin meyveleri pres makinesi ya da evde yapılacaksa blendır ile ezilir. Bir tülbent yardımıyla süzülerek posası atılır. Çıkan doğal su, ham haliyle şişelenip konsantre olarak buzlukta saklanır. İçileceği zaman çözdürülüp az bir oranda şeker ve limon suyu ilavesiyle sulandırılarak içilir (118).

Yemek Tarifi 28: **Radika (Hindiba) Salatası**

1 demet radika (*Cichorium intybus* L.) bitkisinin toprak üstü kısımları bol suyla yıkanır. İri iri doğranan ot, tuzlu suda haşlanır. Süzülüp bir tabağa alındıktan sonra üzerine yarım çay bardağı zeytinyağı, 2 diş dövülmüş sarımsak ve 1 limon suyu eklenerek yenir (55, 72, 128, 147, 154). İstenirse ot haşlandıktan sonra üzerine yumurta kırılarak da yemeği yapılır (90).

Yemek Tarifi 29: Cibez Otu Salatası

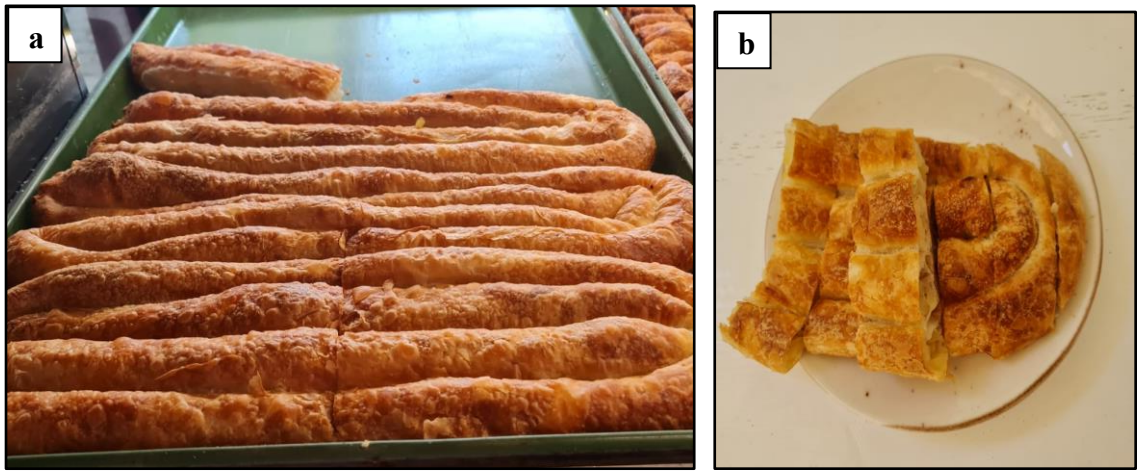
Şekil 4.317: Cibez otu salatası

Cibez, lahananın (Brassicaceae sp.) meyvesi kesildikten sonra kalan köklerinden çıkan sürgünlerdir. Bu sürgünler toplanarak bol suyla yıkanır ve iri iri doğranır. Kaynamış suyun içine yapraklar ve tuz atılarak 10 dakika haşlanır. Süzülerek alınır. Üzerine zeytinyağı ve limon suyu eklenerek soğuk olarak yenir (41).

Yemek Tarifi 30: Menengiç kahvesi

Menengiç (*Pistacia terebinthus* L. subsp. *terebinthus)* bitkisinin meyveleri kurutulur. Öğütülerek toz haline getirilir. Öğütülmüş meyvelerin üzerine soğuk su eklenerek pişirilip kahve gibi servis edilir (7).

Yemek Tarifi 31: Otlu Boşnak böreği

Şekil 4.318: Otlu Boşnak böreği

4 su bardağı un bir kaba konur. Unun ortası açılarak 1 tutam tuz, 1 çay kaşığı sirke ve ılık su eklenerek hamur yoğurulur. Hamur 6 eşit parçaya ayrılır. Üzeri nemli bir bezle örülerek 1 saat kadar dinlendirilir. Bu arada iç harcı hazırlanır. İç harcında ıspanak (*Spinacia oleracea* L.), ısırgan (*Urtica dioica* L. subsp. *dioica*) gibi otlar kullanılır. Bu otların yaprakları yıkanır, temizlenir ve iri iri doğranır. İçine taze soğan doğranır. Zeytinyağı ve tuz eklenerek harç yapılır. Dinlenmiş bezelerden biri alınır. Elle tabak büyüklüğünde açılır. Üzerine zeytinyağı gezdirilir ve elle kenarlarından yırtılmamasına dikkat edilerek çeke çeke büyütülür. Hamur, ufka büyüklüğüne ulaşıp artık çekilmeyecek kadar hamur inceldiğinde içine iç harcı konularak rulo yaparak sarılır. Her bir beze bu şekilde yapılıp yağlanmış yuvarlak tepsiye dizilir. Üzerine yumurta sürülüp 200 derece fırında altı ve üstü kızarana kadar pişirilir (63, 147).

Yemek Tarifi 32: Soka (Boşnak Turşusu)

Şekil 4.319: Soka turşusu

Biberler (*Capsicum annuum* L.*)* yıkanır, ayıklanır. İçlerine biraz tuz koyularak suyunu salması için 1 gece bekletilir. Ertesi gün biriken suyu boşaltılır. Bir kapta lor peyniri, kaymak ve süzme yoğurt karıştırılıp krema hazırlanır. Biberlerin içine bu kremadan doldurularak sıkı bir şekilde kavanoza dizilir. Üstüne süt eklenerek kavanoz kapağı kapatılır. Bu şekilde 15 gün buzdolabında bekletildikten sonra yenir (129).

Yemek Tarifi 33: Arapsaçlı Sübye

1 demet arapsaçı (*Foeniculum vulgare* Mill.) bitkisinin toprak üstü kısımları yıkanır, süzülür ve sıcak suda haşlanır. Haşlama suyu atılmaz. Sübyeler ise bir gece önceden tuzlu suda yıkanır, temizlenir ve derin dondurucu da bekletilir. Ertesi gün dolaptan çıkarılan sübye, buzu çözülmeden suyunu çekene kadar pişirilir. Bir tencerede 1 adet kuru soğan yarım çay bardağı zeytinyağı ile kavrulur. İçine iri doğranmış arapsaçı, haşlama suyu ve 2 adet sübye eklenerek pişirilir. Pişmesine yakın un ve limon suyu ile hazırlanan terbiye eklenir. Deniz ürünlerinden biri olan sübye özellikle Giritliler tarafından arapsaçlı sübye yemeği yapılarak sıcak olarak tüketilir (41).

Yemek Tarifi 34: Gelincik Otu Yemeği

1 demet gelincik otu (*Oenanthe pimpinelloides* L.) ve 1 demet ebegümeci bitkisinin (*Malva sylvestris* L.) yaprakları bol suda yıkanır ve iri doğranır. Bir tencerede 1 adet kuru soğan ve yarım çay bardağı zeytinyağı ile kavrulur. Üzerine otlar, 2 adet domates (*Lycopersicon esculentum* Mill.) rendesi, 2-3 diş sarımsak, 1 çay bardağı yıkanmış pirinç ve biraz su eklenerek pişirilir. Sıcak olarak yenir (24, 41).

Yemek Tarifi 35: Çobanotu Turşusu

Çobanotunun (*Oenanthe pimpinelloides* L.) toprak üstü kısımları iri iri doğranarak bir kavanoza konur. İçine sarımsak, limon, sirke ve iri tuz eklenir. Kavanoz ağzına kadar içme suyu ile doldurulup ağzı kapatılarak 30-35 gün bekletilir. Hazırlanan turşu hem besleyici olduğu hem de kolay kolay bozulmayacağı için özellikle arazide hayvan otlatan çobanlar tarafından yapılarak sulu olarak tüketilirmiş. Türkmen ve yörük turşusu olarak da geçer. (128).

Yemek Tarifi 36: Çobanotu Yahnisi

Çobanotunun (*Oenanthe pimpinelloides* L.) toprak üstü kısımları iri iri doğranır. Bir tencerede doğranmış soğan zeytinyağı ile kavrulur. Üzerine çobanotu eklenir ve yumuşayıncaya kadar pişirilerek yenir (128).

Yemek Tarifi 37: Labada Çorbası

1 demet labada bitkisinin (*Rumex crispus* L.) tohumları sıyrılarak yapraklarıyla birlikte kaynar suya konur. İçine 1 adet yemeklik doğranmış kuru soğan konarak haşlanır. Blendırdan geçirilerek ezilir. İsteğe göre kaynarken bulgur ya da yarma da eklenebilir (128).

Yemek Tarifi 38: Siyah üzüm pekmezi yapımı

Siyah üzüm kazanda kaynatılır. Koyulaştıktan sonra içine pekmez toprağı eklenir. Sürekli karıştırarak tortuların dibe çökmesi sağlanır. Piştikten sonra süzülerek pekmezlik kısım alınır (19).

Yemek Tarifi 39: Kuzu Etli Akkız

Şekil 4.320: Kuzu etli akkız yemeği

1 kg akkız (*Scolymus hispanicus* L. subsp. *hispanicus*) bitkisi toprak üstü kısımları ve köküyle birlikte temizlenir. Bir tencerede 1 baş kuru soğan zeytinyağında kavrulur. İçerisine yarım kg kuşbaşı kuzu eti eklenerek kavrulmaya devam edilir (istenirse et daha önceden haşlanarak da yemeğe ilave edilebilir). Etler kavrulduktan sonra içine akkız, tuz, karabiber ve biraz da su eklenerek yemek pişirilir. Sıcak olarak servis edilir (41, 78, 79, 97, 148, 172).

Yemek Tarifi 40: **Sıcak Ot**

Yarım kg akkız (*Scolymus hispanicus* L. subsp. *hispanicus*) bitkisi toprak üstü kısımları ve kökleriyle birlikte temizlenir ve suda haşlanır. Haşlanan bitki 1 baş kuru soğan ve 2-3 diş sarımsak ile birlikte zeytinyağında kavrulur. Sıcakken üzerine sarımsaklı yoğurt dökülerek yenir. Aynı yöntem kullanılarak birçok yabani otun (deniz fasülyesi, deniz börülcesi) sıcak ot yemeği yapılmaktadır (41, 144, 154).

Yemek Tarifi 41: **Taze Börülce Yemeği**

Yarım kg taze börülce (*Vigna unguiculata* (L.) Walp. subsp. *sesquipedalis* (L.) Verdcourt) yıkanır ve uç kısımları temizlenir. Uzun olanlar taze fasülye gibi elle kırılır. Bir tencerede yemeklik doğranmış 1 adet kuru soğan, yarım çay bardağı zeytinyağı ile kavrulur. İçine 2 adet doğranmış domates (*Lycopersicon esculentum* Mill.), 1 adet patates (*Solanum tuberosum* L.) ve bir avuç barbunya biraz da su eklenerek pişirilir. Sıcak olarak yenir (41).

Yemek Tarifi 42: **Deniz Fasulyesi Salatası**

1 demet deniz fasulyesinin (*Salsola soda* L.) toprak üstü kısımları toplanır ve yıkanır. Bitki kaynar suda 10 dakika haşlanır ve süzülür. Üzerine 1-2 adet domates (*Lycopersicon esculentum* Mill.) doğranır. Yarım çay bardağı zeytinyağı, 2-3 adet dövülmüş sarımsak ve 1 limon suyu eklenir. Soğuk olarak yenir (41).

Yemek Tarifi 43: Sakızlı Kurabiye

Kurabiye hamuru hazırlanırken kül suyu kullanılır. Kül suyu zeytin ağacının *(Olea europaea* L. subsp. *europaea)* odun ateşinden alınan külün suyla karıştırmasıyla elde edilir. Un, zeytinyağı, damla sakızı *(Pistacia lentiscus* L.*)*, mahlep ve aldığı kadar kül suyu karıştırılarak kurabiye hamuru yoğurulur. 1 saat kadar dinlendirilen hamur yuvarlak şekil verilerek fırın tepsisine dizilir. Üzerine yağ sürülüp susam dökülerek odun ateşinde üzeri kızarana kadar pişirilir.

Yemek Tarifi 44: Hardalotu Salatası

1 bağ hardalotunun (*Brassica nigra* (L.) W.D.J.Koch) dış yaprakları bol suyla yıkanır ve iri iri doğranır. Kaynamış suyun içine yapraklar ve tuz atılarak 5-7 dakika haşlanır. Süzülerek alınır. Üzerine 1 çay bardağı zeytinyağı, 1 tutam tuz ve 1 limon suyu eklenerek yenir (41, 50, 55, 78, 97, 138, 167, 171, 174).

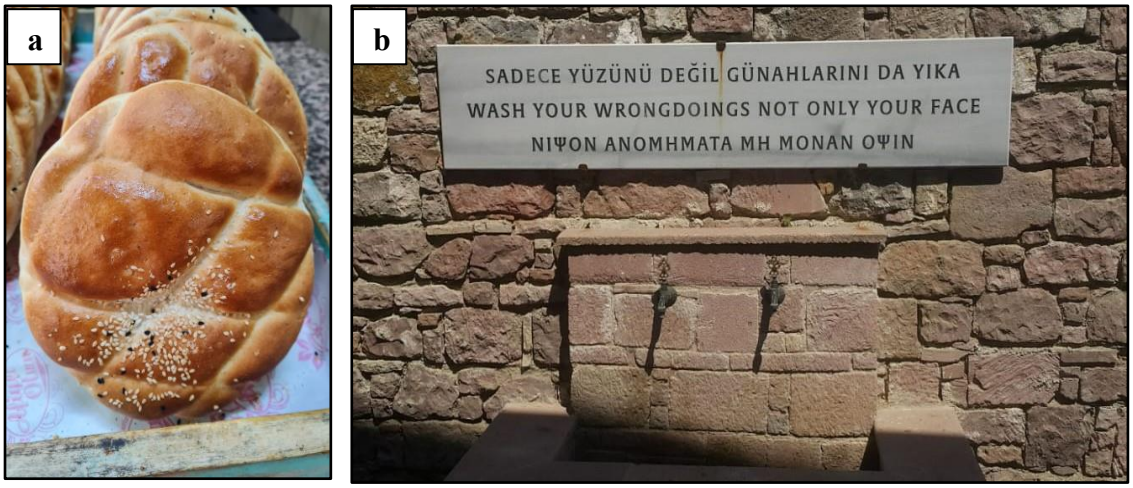
Yemek Tarifi 45: Susamotu Salatası

Yarım kg susam otunun (*Amaranthus retroflexus* L.) yaprakları bol suda yıkanır ve iri iri doğranır. Bir tencerede yapraklar kaynar suya atılır. İçine 2 adet dilimlenmiş girit kabağı da atılarak 10 dakika haşlanır. Süzülerek soğuması beklenir. Soğuduktan sonra yarım çay bardağı zeytinyağı, yarım limon suyu ve tuz eklenerek hazırlanan sos ot ve kabakların üzerine dökülür. Ilık olarak yenir (115, 117, 174).

Yemek Tarifi 46: Yaban Ispanağı Yemeği

Yarım kg yaban ıspanağının (*Spinacia oleracea* L.) toprak üstü kısımları bol suda yıkanır. Bir tencerede yemeklik doğranmış 1 kuru soğan yarım çay bardağı zeytinyağı ile kavrulur. İçerisine otlar, tuz ve az su eklenerek pişirilir. Üzerine 1 su bardağı yoğurt ve 2-3 diş dövülmüş sarımsak ile hazırlanan karışım dökülür. Ilık olarak yenir (125).

Yemek Tarifi 47: Nohut Ekmeği

Şekil 4.321: a) Nohut ekmeği b) Ayvalık Ayazma Kilisesi

1 avuç nohut (*Cicer arietinum* L.) alınarak kırılır ve bir kavanoza konur. İçerisine 2-3 kaşık buğday (*Triticum aestivum* L.) unu ve üzerine 1 litre kaynamış sıcak su konur. Bu şekilde 1 gece mayalanması için bekletilir. Ertesi gün hazırlanan maya süzülerek elde edilen su, ekmek yoğururken maya olarak kullanılır. Ekmek düşük ısıda pişirilir. Nohut mayasından dolayı tatlımsı bir tadı vardır. Nohut ekmeğinin özelliği uzun süre bayatlamamasıdır. Eskiden bereketli olsun diye ekmek hamuru yoğurulurken Ayvalık Ayazma Kilisesi'nin suyu kullanılırmış. Ayrıca Orijinal Ayvalık Tostu nohut ekmeğinden yapılırmış (135, 136).

Yemek Tarifi 48: Tirşik Çorbası

Tirşikpancarının (*Arum dioscoridis* Sm. var. *dioscoridis*) toprak üstü kısımları toplanır ve iyice yıkanır. İnce ince doğranan tirşik, kaynamış suyun içine atılır. İçerisine dövme ve 1 litre ayran eklenerek karıştırılır. Mayalanması için son olarak üzerine 1 kase un eklenir. Bastırma denilen işlem yani ağzı kapatılıp sarılarak ılık bir yerde mayalanmaya bırakılır. 24 saat sonra tadına bakılarak mayalanıp mayalanmadığı kontrol edilir. Tadı ekşimişse mayalanmıştır ve tekrar ocağa alınır. Sürekli karıştırarak, suyu azaldıkça su eklenerek yaklaşık 1- 2 saat pişirilir. Haftalarca bozulmadan kalır (164).

Yemek Tarifi 49:

Şekil 4.322: Yumurtalı izvinye

İzvinye (*Dioscorea communis* (L.) Caddick & Wilkin) bitkisinin taze uç filizleri kırılır ve ince ince doğranır. İçerisine 2 adet taze soğan ve acı tadını dengelemek için arapsaçı (*Foeniculum vulgare* Mill.) ince doğranarak eklenir. Bir tavada zeytinyağında kavrulur. Üzerine yumurta kırılarak yenir (98, 115, 149, 174).

Yemek Tarifi 50: Toklubaş Böreği

Toklubaş (*Silene dichotoma* Ehrh. subsp. *dichotoma*) otunun toprak üstü kısımları toplanır. Bol su ile yıkanır. İri doğranan otun içine zeytinyağı, doğranmış kuru soğan, peynir ve ufalanmış ekmek içi konularak iç harç hazırlanır. Yufkanın içine konulan iç harç ile börek hazırlanır (138).

Yemek Tarifi 51: Ebegömeci Salatası

1 demet ebegümeci otunun (*Malva sylvestris* L.) toprak üstü kısımları toplanır ve bol suda yıkanır. Bir tencerede kaynayan suya atılarak 5 dakika haşlanır. Süzüldükten sonra üzerine sarımsaklı yoğurt eklenerek yenir (138, 139, 171).

Yemek Tarifi 52: Yumurtalı Kuş Otu

Bitkinin (*Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik.) toprak üstü kısımları toplanır ve yıkanır. Doğranmış 1 baş soğan zeytinyağında kavrulur. İçerisine doğranmış kuş otu eklenerek kavrulmaya devam edilir. Son olarak üzerine yumurta kırılır. İsteğe göre içine peynir veya lor eklenebilir (138).

Yemek Tarifi 53: Asfaraça

Asfaraça (*Asparagus acutifolius* L.) bitkisinin taze uç filizleri kırılır ve yıkanır. Bir tavada zeytinyağında kavrularak üzerine yumurta kırılır (41, 117, 150,174).

Yemek Tarifi 54: Kuzu Etli Arapsaçı

1 demet arapsaçı (*Foeniculum vulgare* Mill.) bitkisinin toprak üstü kısımları yıkanır ve tepside soğan ile ovulur. Ayrı bir yerde yarım kg kadar kuzu eti haşlanır ve suyu bir tencereye alınır. Suyun üzerine iri doğranmış arapsaçları konur ve kaynatılır. Un, yoğurt ve limon suyu kullanılarak yemeğin terbiyesi yapılır. Kavrulmuş etler eklenir ve 1 taşım kaynatılır (154).

Yemek Tarifi 55:

Ayıkulağı (*Echium italicum* L.) bitkisinin yaprakları ayıklanıp bol suda yıkanır. Sıcak suda haşlanır ve süzülür. Salatası yapılacaksa haşlanmış bitkinin üzerine zeytinyağı ve limon eklenerek yenir. Kavurması için 1 baş doğranmış kuru soğan zeytinyağında kavrulur. Haşlanmış bitki eklenerek biraz daha kavrulur. İstenirse üzerine yumurta kırılır ya da sarımsaklı yoğurt eklenerek yenir (157).

Yemek Tarifi 56:

Labada (*Rumex patientia* L.) bitkisinin toprak üstü kısımları toplanır ve iyice yıkanır. Bir kabın içine ince doğranan bitkinin üzerine 1 yumurta, 2-3 kaşık un ve baharat eklenerek karıştırılır. Bir tavada bol yağda kızartılır. İstenirse üzerine sarımsaklı yoğurt eklenir (160).

Yemek Tarifi 57:

1 demet mancar otunun (*Rumex pulcher* L. subsp. *pulcher*) yaprak ve yaprak sapları ayıklanır ve bol suda yıkanır. Bir tencerede kaynayan suya atılarak 5-10 dakika haşlanır. Süzüldükten sonra üzerine sarımsak, limon ve sirke eklenerek yenir (160).

Yemek Tarifi 58: Dikenucu Kavurması

Dikenucu (*Smilax excelsa* L.) bitkisinin taze filizleri koparılıp yıkanır. Kaynar suda 15 dakika haşlanarak süzülür. Ayrı bir tencerede doğranmış 1 baş kuru soğan ve 3-4 diş sarımsak tereyağında kavrulur. İçerisine haşlanmış ot eklenerek birlikte biraz daha kavrulur. Mısır ekmeğiyle birlikte yenir (173).

Yemek Tarifi 59:

Kenger (*Silybum marianum* (L.) Gaertn. subsp. *marianum*) bitkisinin toprak üstü kısımları ve kökü öğütülerek toz haline getirilir. 1 fincana 1 tatlı kaşığı öğütülmüş kısımdan konularak kahve pişirir gibi pişirilir (175).

Yemek Tarifi 60:

Siyek otunun (*Ononis spinosa* L. subsp. *leiosperma* (Boiss.) Sirj.) yaprakları toplanır ve bıçak kullanılmadan elle parçalanır. Kaynar suda haşlanır. İçerisine yoğurt ve bulgur eklenerek çorbası yapılır (176).

Yemek Tarifi 61:

Çayırlık (*Pulicaria dysenterica* (L.) Bernh.) otunun yaprakları toplanır ve bol suda yıkanır. Bir tencerede 1 baş doğranmış kuru soğan zeytinyağında kavrulur. İçerisine salça eklenir. Daha sonra bitkinin yaprakları eklenerek kavrulmaya devam edilir. Yapraklar söndükten sonra tuz ve kırmızıbiber ilave edilerek ocak kapatılır (152).

Yemek Tarifi 62: Patlıcan Papucaki

Şekil 4.323: Patlıcan papucaki

Patlıcan (*Solanum melongena* L.) sapları kalacak şekilde ortadan ikiye bölünür. Tencere haşlanır ve soğuması için beklenir. Patlıcanların içleri kaşık yardımıyla alınarak yağlanmış fırın tepsisine dizilir. Ayrı bir tencerede soğan ve domates zeytinyağında kavrulur. İçine patlıcanın çıkarılan içi, kelle peyniri, lor peyniri, baharatlar ve maydanoz eklenerek bir harç hazırlanır. Patlıcanların içi bu harçla doldurulur. Üzerine yumurta ve unla hazırlanan sos

sürülerek fırında üzeri kızarana kadar pişirilir. Kızarmaya başlayınca rendelenmiş kaşar peyniri konularak 10 dakika daha fırında pişirilir ve soğuk olarak servis edilir (41).

Yemek Tarifi 63: Caciki (Tzatziki)/Cacık

Şekil 4.324: Cacık/caciki

Salatalık (*Cucumis sativus* L.) bitkisinin meyveleri yıkanıp soyulup rendelenir. İçine süzme yoğurt, zeytinyağı, tuz ve sarımsak eklenerek karıştırılır. Ortasına bir yeşil zeytin konarak servis edilir. Midilli Adası'nda tzatziki, Ayvalık'ta kuru cacık ya da caciki denilen meze yapılır (Midilli).

Yemek Tarifi 64: Mizitira

Şekil 4.325: Mizitira

Kabak (*Cucurbita pepo* L.) bitkisinin çiçeği sabah erken saatlerde toplanır (çiçek açıkken). Çiçekler yıkanır ve içleri temizlenir. Çiçeklerin içleri parmesan peynirle doldurulur. Dışı unlanır ve derin yağda kızartılır (Midilli).

Yemek Tarifi 65: Kestane Likörü

Kestane ağacı (*Castanea sativa* Mill.) meyveleri suda haşlanır. Kabukları soyulup 4 parçaya bölünür. Bir kavanoza alınan kestanelerin üzerine tarçın, vanilya, karanfil ve konyak konularak ağzı kapatılıp 30 gün bekletilir. Daha sonra şeker ve su ile hazırlanan şerbet kavanozun içine dökülür. Ara ara karıştırılarak 10 gün daha bekletildikten sonra içmeye hazırdır (Midilli).

Yemek Tarifi 66: Kaşık tatlısı

Kaşık tatlısı, Yunanistan genelinde misafirlere kahvenin yanında ikram edilen tadımlık bir kaşık tatlıdır. Farklı meyve ve sebzelerin şeker ve limon kabuğuyla kaynatılması ile hazırlanan meyve konservesidir. İçerisine tarçın, karanfil, vanilya, mercanköşk, gül, farklı baharatlar eklenerek tatlandırma yapılır. Midilli Adası'nda en yaygın yapılan kaşık tatlıları olarak turunç (*Citrus aurantium* L.), balkabağı (*Cucurbita moschata* Duchesne), incir (*Ficus carica* L. subsp. *carica),* zeytin (*Olea europaea* L. subsp. *europaea),* vişne (*Cerasus vulgaris* Mill.) ve domatesten (*Lycopersicon esculentum* Mill.*)* yapılan tatlılar kayıt altına alınmıştır (Midilli).

4.4 Araştırma Alanında Tespit Edilen Bitki Taksonları Listesi ve Lokaliteleri

Araştırma alanında yapılan incelemelerde 81 familyaya ait 297 bitki taksonunun etnobotanik kullanım çeşitliliği kaydedilmiştir. Bu bitki taksonlarından 183 tanesi yörede doğal olarak yetişirken, 114 tanesi ekimi yapılan taksonlardır.

Çalışmada, bitkilerin 11 farklı kategoride etnobotanik kullanımı belirlenmiştir. Ayvalık ve çevresinde tespit edilen 166 takson gıda, 167 takson tıbbi, 56 takson hayvan hastalıkları, 41 takson hayvan yemi, 36 takson süs, 30 takson boya, 27 takson el sanatları, 21 takson arı bitkisi, 18 takson yakacak, 10 takson oyuncak ve 33 takson diğer (inanç/ritüel, haşere/yılan kovucu, dekor, temizlik, deterjan/sabun vb.) kullanımları tespit edilmiştir.

Midilli Adası'nda tespit edilen 49 takson gıda, 27 takson tıbbi, 16 takson süs, 11 takson hayvan yemi, 9 takson arı bitkisi, 4 takson el sanatları, 3 takson boya, 2 takson oyuncak, 1 takson hayvan hastalıkları, 1 takson yakacak ve 14 takson diğer (inanç/ritüel, haşere/yılan kovucu, dekor, temizlik, deterjan/sabun vb.) kullanımları tespit edilmiştir.
Araştırma alanında etnobotanik kullanımı tespit edilen tüm bitki taksonlarının listesi ve bu taksonlara ait bilgiler Tablo 4.1'de sunulmuştur.

Tablo 4.1: Araştırma alanında etnobotanik kullanımı tespit edilen tüm bitki taksonlarının listesi ve bu taksonlara ait bilgiler (*: Doğal bitki, **: Kültür bitkisi)

Familya	Bilimsel Adı	Türkçe Adı (Güner vd., 2012)	Yöresel Adı		Lokalite No		Kullanılan Kısım	Kullanım Amacı
			Ayvalık	Midilli	Ayvalık (Ek D1)	Midilli (Ek D2)		
Adoxaceae	*Sambucus nigra* L. **	Ağaç mürver	Karamürver, zirce	Saboukos	2, 4	9	Meyve, Dal, Yaprak	Tıbbi, Oyun, Boya
Aizoaceae	*Carpobrotus edulis* (L.) N.E.Br. *	Kazayağı	Makas otu	Makasote	21	6	Tüm bitki	Süs
Altingiaceae	*Liquidambar orientalis* Mill.**	Günlükağacı	Günlük, sığla		2, 11, 25		Gövde (sakız)	Tıbbi, İnanç
Amaranthaceae	*Amaranthus retroflexus* L.*	Tilkikuyruğu	Susamotu, sirken, kızılbacak		4, 25		Yaprak, taze filiz uçları	Gıda
Amaranthaceae	*Beta vulgaris* L. var. *vulgaris***	Pancar	Kırmızı pancar	Pantzari	2, 18	6	Yaprak, Yumru	Gıda, Oyun, Boya
Amaranthaceae	*Beta vulgaris* L. var. *cicla***	Pazı	Pazı	Seskoula	2, 25	6	Yaprak	Gıda
Amaranthaceae	*Chenopodium album* L. subsp. *album**	Aksirken	Sirken		4		Toprak üstü kısımları	Gıda
Amaranthaceae	*Chenopodium murale* L.*	Salmanca	Deli kazayağı		3		Toprak üstü kısımları	Gıda
Amaranthaceae	*Gomphrena globosa* L.**	Hanımdüğmesi	Gelindüğmesi		9		Tüm bitki	Süs
Amaranthaceae	*Salicornia emericii* Duval-Jouve *	Deniz börülcesi	Deniz börülcesi		3, 4, 21, 23, 25		Toprak üstü kısımları	Tıbbi, Gıda
Amaranthaceae	*Salsola soda* L.*	Deniz fasulyesi	Deniz fasulyesi		21, 23		Toprak üstü kısımları	Gıda
Amaranthaceae	*Spinacia oleracea* L.**	Ispanak	Ispanak		4, 9, 13, 19, 21, 25		Toprak üstü kısımları, yaprak	Gıda, Boya
Amaryllidaceae	*Allium cepa* L.**	Soğan	Sovan	Kremmydi	3, 8, 12, 20, 25	3	Toprak altı kısımları, Yaprak	Tıbbi, Hayvan hastalıkları,

Tablo 4.1 (devam)

								Gıda, Boya, İnanç
Amaryllidaceae	*Allium sativum* L.**	Sarmısak	Sarımsak	Skordo	3, 12, 13, 21	3	Toprak altı kısımları, Yaprak	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda
Amaryllidaceae	*Allium ampeloprasum* L.**	Pırasa	Pırasa		3		Toprak üstü kısımları	Gıda
Amaryllidaceae	*Allium scorodoprasum* L. subsp. *rotundum* (L.) Stearn*	Deli pırasa	Yabani sarımsak, körmen		4, 21, 25		Yaprak, toprak üstü kısımları	Gıda
Amaryllidaceae	*Narcissus tazetta* L. subsp. *tazetta***	Nergis	Nergis		2, 14, 24		Çiçek, tüm bitki	Tıbbi, Süs
Anacardiaceae	*Pistacia lentiscus* L.*	Sakızağacı	Sakız, damlasakızı	Ttsichla	2, 3, 21	3	Gövde (sakız)	Tıbbi, Gıda
Anacardiaceae	*Pistacia terebinthus* L. subsp. *terebinthus**	Menengiç	Çitlembik, çetlemik		1, 3, 4, 15		Meyve, Gövde (sakız), Yaprak	Tıbbi, Gıda, Yem, El sanatları, İnanç, Sabun
Anacardiaceae	*Pistacia vera* L. **	Antepfıstığı	Fıstık, antepfıstığı	Fistikia Aiginis	25	1	Meyve, tohum	Gıda
Anacardiaceae	*Rhus coriaria* L.*	Sumak	Sumak		19, 25		Yaprak, Tohum	Tıbbi, Gıda, Boya
Apiaceae	*Ammi visnaga* (L.) Lam. *	Hıltan	Kürdan otu		21		Çiçek	Tıbbi
Apiaceae	*Anethum graveolens* L. **	Dereotu	Dereotu		2, 21, 25		Toprak üstü kısımları	Tıbbi, Gıda
Apiaceae	*Apium graveolens* L. **	Kereviz	Kereviz		21, 25		Yaprak, Yumru	Gıda
Apiaceae	*Coriandrum sativum* L.**	Kişniş	Kişniş		3, 4		Meyve, tohum	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda
Apiaceae	*Crithmum maritimum* L. *	Denizteresi	Kayakoruğu		2, 21		Yaprak, Toprak üstü kısımları	Gıda
Apiaceae	*Cuminum cyminum* L.**	Acemkimyonu	Kimyon		7, 21		Tohum	Tıbbi, Gıda

Tablo 4.1 (devam)

Apiaceae	*Daucus carota* L.*	Yabani havuç	Kazayağı, yaban havucu		11, 21, 22		Toprak üstü kısımları	Gıda, El sanatları
Apiaceae	*Echinophora tenuifolia* L. subsp. *sibthorpiana* (Guss.) Tutin *	Sarı Çördük	Tarhana otu		2		Toprak üstü kısımları	Gıda
Apiaceae	*Ferula communis* L. subsp. *communis**	Atkasnağı	Çaşır, çakşır		21		Yaprak	Tıbbi, gıda
Apiaceae	*Ferulago sylvatica* (Besser) Rchb.*	Koru kişnişi	Akgünlük		25		Toprak üstü kısımları	Tıbbi
Apiaceae	*Foeniculum vulgare* Mill.*	Rezene	Arapsaçı	Maratho	2, 4, 7, 11, 12, 19, 21, 25	5	Toprak üstü kısımları, Tohum, Meyve, Yaprak	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda
Apiaceae	*Oenanthe pimpinelloides* L. *	Delimaydanoz	Gelincik otu, cicilibicili, çobanotu, çobansağı		4, 21, 25		Yaprak, toprak üstü kısımları	Tıbbi, gıda
Apiaceae	*Petroselinum crispum* (Mill.) A.W.Hill**	Maydanoz	Maydanoz		1, 4, 5, 6, 10, 12, 13		Toprak üstü kısımları	Tıbbi, Gıda
Apiaceae	*Pimpinella anisum* L.**	Anason	Anason	Glykaniso	2, 13, 21	1	Toprak üstü kısımları, tohum	Tıbbi
Apiaceae	*Scandix pecten-veneris* L. *	Zühretarağı	Kazayağı, yabani maydanoz		2, 4		Toprak üstü kısımları	Gıda
Apiaceae	*Sium sisarum* L. var. *lancifolium* (M.Bieb.) Thell.*	Derekerevizi	Kazayağı		3, 15, 22, 25		Yaprak	Gıda
Apiaceae	*Smyrnium olusatrum* L.*	Delikereviz	Yaban kerevizi		25		Yaprak	Gıda
Apiaceae	*Tordylium apulum* L.*	Kafkalida	Kafkaliza		3		Toprak üstü kısımları, Yaprak	Tıbbi, Gıda
Apocynaceae	*Nerium oleander* L.**	Zakkum	Zakkum, alıdalı, ağıdalı, karaağı	Pikrodafni	1, 4, 16, 17, 18, 25	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8	Gövde, dal, yaprak, tüm bitki	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, El sanatları,

Tablo 4.1 (devam)

								Haşere kovucu, Süs
Apocynaceae	*Vinca major* L. subsp. *major**	Cezayirmenekşesi	Menekşe		21		Tüm bitki	Süs
Araceae	*Arum dioscoridis* Sm. var. *dioscoridis**	Tirşikpancarı	Yılanotu, yılancık, kabargan		17, 19, 25		Toprak üstü kısımları	Gıda
Araceae	*Arum italicum* Mill. *	Domuzlahanası	Yılanyastığı		2, 17		Yumru, yaprak, meyve	Tıbbi
Araceae	*Lemna minor* L. *	Sumercimeği	Su mercimeği		13		Tümü	Yem
Arecaceae	*Cocos nucifera* L. **	Hindistancevizi	Hindistancevizi		12		Meyve	Tıbbi
Asparagaceae	*Asparagus acutifolius* L.*	Tilkişen	Tatlıfiliz, izvinye, yer çivisi otu, kuşkonmaz, çıtırgı, asfaraça		4, 15, 21, 22		Taze filizler, Dal	Tıbbi, Gıda, Haşere kovucu
Asparagaceae	*Hyacinthus orientalis* L. subsp. *orientalis* *	Sümbül	Sümbül		12		Tüm bitki	Süs
Asteraceae	*Achillea millefolium* L. subsp. *millefolium* var. *millefolium* *	Civanperçemi	Civanperçemi		19, 21, 25		Yaprak, çiçek	Tıbbi
Asteraceae	*Arctium* minus (Hill) Bernh.. *	Löşlek	Dulavrat otu		25		Çiçek	Tıbbi
Asteraceae	*Anthemis tomentosa* L. subsp. *tomentosa**	Sahil papatyası	Papatya		21		Çiçek	Tıbbi
Asteraceae	*Artemisia absinthium* L.*	Acıpelin	Pelinotu, karapelin		2		Toprak üstü kısımları	Tıbbi
Asteraceae	*Artemisia annua* L.*	Kâbesüpürgesi	Kabe fesleğeni		11		Toprak üstü kısımları	Tıbbi, İnanç
Asteraceae	*Artemisia dracunculus* L.**	Tarhun	Tarhun		2		Yaprak	Tıbbi, Gıda
Asteraceae	*Calendula arvensis* (Vaill.) L. *	Portakalnergisi	Nergis		21, 25		Tüm bitki	Süs
Asteraceae	*Calendula officinalis* L. **	Aynısafa	Aynısefa		2, 4, 13, 21		Toprak üstü kısımları, çiçek	Tıbbi, Sabun

Tablo 4.1 (devam)

Asteraceae	*Carthamus dentatus* (Forssk.) Vahl *	Kınadikeni	Kırdiken		4		Toprak üstü kısımları, Gövde	Tıbbi, gıda
Asteraceae	*Cichorium intybus* L.*	Hindiba	Hindiba, radika	Radiki	2, 3, 6, 8, 11, 13, 17, 21	6	Toprak üstü kısımları	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda, Yem
Asteraceae	*Chondrilla juncea* L.*	Karakavuk	Sakızotu, hindiba, acı hindiba, eşek marulu		2, 4, 25		Toprak üstü kısımları	Gıda
Asteraceae	*Cnicus benedictus* L. *	Topdiken	Taş düşüren otu, şevketi bostan		2		Toprak üstü kısımları	Tıbbi, gıda
Asteraceae	*Cynara cardunculus* L. subsp. *cardunculus***	Yaprak enginar	Enginar		2, 19, 21, 25		Yaprak, çiçek, tomurcuk	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda
Asteraceae	*Echinacea purpurea* (L.) Moench**	Ekinezya	Ekinezya		11, 12		Çiçek	Tıbbi, Gıda
Asteraceae	*Helianthus annuus* L. **	Ayçiçeği	Ayçiçeği	İliotropio	2, 4, 25	2	Tohum, toprak üstü kısımları, çiçek	Gıda, Yem, Arıcılık, Süs
Asteraceae	*Helichrysum plicatum* DC. subsp. *plicatum**	Mantuvar	Altınotu, ölmezotu, ölmez çiçek	Amarando	2, 4, 21, 25	5, 7	Çiçek, tüm bitki	Tıbbi, Süs, Dekorasyon
Asteraceae	*Matricaria chamomilla* L. var. *recutita* (L.) Fiori*	Almanpapatyası	Papatya, akbaba	Chamomili	2, 4, 9, 13, 17, 21	3	Çiçek, tomurcuk, Toprak üstü kısımları	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda, Boya, İnanç
Asteraceae	*Onopordum illyricum* L. *	Dolma kenkeri	Kangal		25		Gövde	Gıda
Asteraceae	*Scolymus hispanicus* L. subsp. *hispanicus**	Şevketibostan	Akkız, hasancık dikeni, sütlüdiken, bostanotu, aladiken		2, 3, 4, 5, 10, 11, 12, 13, 21, 25		Toprak üstü kısımları, Kök, Çiçek	Tıbbi, Gıda
Asteraceae	*Pulicaria dysenterica* (L.) Bernh.*	Yaraotu	Yara otu		21, 25		Yaprak	Gıda

Tablo 4.1 (devam)

Asteraceae	*Silybum marianum* (L.) Gaertn. subsp. *marianum**	Devedikeni	Kenger, kırdikeni, sakızotu		4, 13, 21, 25		Gövde (süt), yaprak, kök	Tıbbi, Gıda, El sanatları
Asteraceae	*Sonchus asper* (L.) Hill subsp. *glaucescens* (Jord.) Ball*	Gevirtlek	Zoho, eşekhelvası, helva otu		15, 21, 22, 23, 25		Gövde, Yaprak	Gıda
Asteraceae	*Taraxacum aleppicum* Dahlst.*	Halephindibası	Hindiba		25		Toprak üstü kısımları, Yaprak	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda
Asteraceae	*Taraxacum hellenicum* Dahlst.*	Leblebiotu	Karahindiba, tatlı hindiba, radika, günek, güneyik		2, 11, 13, 15, 21, 22, 25		Toprak üstü kısımları, yaprak	Tıbbi, Gıda
Asteraceae	*Tragopogon porrifolius* L. subsp. *longirostris* (Sch.Bip.) Greuter*	Helevan	Dedesakalı, tekesakalı, sütlüce, yemlik		3, 15, 21, 24, 25		Kök, Toprak üstü kısımları, Yaprak	Gıda, Yem
Asteraceae	*Zinnia elegans* Jacq.**	Kirli hanım çiçeği	Kirlihanım		7	2, 3	Tüm bitki	Süs
Asteraceae	*Xanthium strumarium* L. subsp. *strumarium**	Koca pıtrak	Pıtrak		13		Kök	Tıbbi
Betulaceae	*Carpinus betulus* L.*	Gürgen	Gürgen		2, 3, 4, 25		Dal, Gövde	Yakacak, El sanatları
Betulaceae	*Corylus avellana* L. var. *avellana**	Fındık	Fındık	Fountouki	4	1	Dal, meyve	Gıda, El sanatları, Oyuncak
Boraginaceae	*Echium italicum* L.*	Kurtkuyruğu	Ayıkulağı		2		Yaprak	Gıda
Boraginaceae	*Echium vulgare* L. subsp. *vulgare* *	Engerekotu	Engerekotu		8, 9, 16		Toprak üstü kısımları	İnanç
Boraginaceae	*Phacelia tanacetifolia* Benth.**	Arıballığı		Melissopsaro		1	Çiçek, yaprak	Tıbbi, arıcılık
Boraginaceae	*Symphytum officinale* L. *	Karakafesotu	Karakafes otu		2		Yaprak	Tıbbi
Boraginaceae	*Trachystemon orientalis* (L.) G.Don**	Kaldirik	Kaldirik, hodan, tomara		2, 11		Yaprak, çiçek	Gıda
Brassicaceae	*Alliaria petiolata* (M.Bieb.) Cavara & Grande *	Sarmısakhardalı	Sarımsak hardalı		2		Yaprak, genç filizler	Gıda

Tablo 4.1 (devam)

Brassicaceae	*Brassica nigra* (L.) W.D.J.Koch*	Karahardal	Hardal otu, sinavri, hardallı		4, 5, 8, 10, 21, 25		Toprak üstü kısımları, Yaprak	Tıbbi, Gıda
Brassicaceae	*Brassica oleracea* L.**	Lahana	Karalahana, lahana, alabaş		2, 6, 12, 15, 21, 22, 23, 25		Yaprak, filizler, yumru, Toprak üstü kısımları	Tıbbi, Gıda
Brassicaceae	*Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik.*	Çoban çantası	Kuş otu, raziye otu, kuşgözü		2, 3, 4, 21, 25		Toprak üstü kısımları, yaprak	Tıbbi, Gıda
Brassicaceae	*Diplotaxis viminea* (L.) DC.*	Sepetçipenki	Yabani roka		2		Yaprak	Gıda
Brassicaceae	*Eruca vesicaria* (L.) Cav.**	Roka	Roka		2, 4, 11, 13, 21, 25		Toprak üstü kısımları, Yaprak	Gıda
Brassicaceae	*Lepidium campestre* (L.) Aiton **	Horozcuk	Yabani tere		4		Yaprak	Gıda
Brassicaceae	*Lepidium sativum* L. subsp. *sativum***	Tere	Tere		4, 6, 7, 13, 23		Yaprak	Gıda
Brassicaceae	*Nasturtium officinale* R.Br.*	Suteresi	Su gerdemesi, su kerdemesi		5, 10, 25		Toprak üstü kısımları, Yaprak	Tıbbi, Gıda
Brassicaceae	*Raphanus raphanistrum* L. subsp. *raphanistrum***	Eşek turpu	Turp otu, türk otu, havlalı, havlalık, türüt		2, 3, 4, 8, 10, 15, 16, 22, 23, 25		Yaprak, Filizler	Tıbbi, Gıda, Arıcılık
Brassicaceae	*Sinapis arvensis* L. **	Hardal	Acı hardal otu		4, 25		Yaprak	Gıda, Arıcılık
Burseraceae	*Commiphora myrrha* (T.Nees) Engl.**	Mür		Smyrna		4	Reçine	İnanç
Buxaceae	*Buxus sempervirens* L. subsp. *sempervirens**	Şimşir	Şimşir		25		Dal, Gövde	El sanatları
Cactaceae	*Opuntia ficus-barbarica* A.Berger*	Firenkinciri	Hint inciri, ejder, dikenli incir, kocakarı yemişi, mısır inciri		21, 22, 23, 25		Meyve	Tıbbi, Gıda

Tablo 4.1 (devam)

Capparaceae	*Capparis spinosa* L.*	Kebere	Kapari, kedi tırnağı		11, 13, 25		Meyve, Yaprak	Gıda
Caprifoliaceae	*Lonicera caprifolium* L. **	Hanımeli	Hanımeli		2		Toprak üstü kısımları, tüm bitki	Tıbbi, süs
Caryophyllaceae	*Silene dichotoma* Ehrh. subsp. *dichotoma**	Çatal nakıl	Tavşan kulağı, toklubaş, toklubaşı		2, 3, 4, 5, 7, 10, 21, 25		Yaprak, toprak üstü kısımları	Gıda
Caryophyllaceae	*Silene vulgaris* (Moench) Garcke var. *vulgaris**	Ecibücü	Kıvırşak		25		Yaprak	Gıda
Caryophyllaceae	*Stellaria media* (L.) Vill.*	Kuşotu	Cicibücü, cicibici		2, 3, 4, 21, 25		Toprak üstü kısımları, yaprak	Tıbbi, Gıda
Cistaceae	*Cistus creticus* L.*	Laden	Pamuklan, pamukla, pamuklar, pamukçuk	Kistos	3, 4, 17, 22	1, 5	Toprak üstü kısımları, Çiçek	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Yem, Arıcılık
Cistaceae	*Cistus salviifolius* L. *	Kartli	Pamuklan, pamukla, pamuklar		4, 21, 22		Çiçek	Tıbbi, Arıcılık
Cornaceae	*Cornus mas* L.*	Kızılcık	Kızılcık		3, 11		Meyve	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda
Cucurbitaceae	*Citrullus lanatus* (Thunb.) Matsum. & Nakai **	Karpuz	Karpuz	Karpouzi	1, 25	5, 7	Meyve	Tıbbi, Gıda
Cucurbitaceae	*Cucumis melo* L. **	Kavun	Kavun	Peponi	15	5	Meyve	Tıbbi, Gıda
Cucurbitaceae	*Cucumis sativus* L.**	Hıyar	Salatalık	Angouri	3	5, 6, 7	Meyve	Tıbbi, Gıda
Cucurbitaceae	*Cucurbita moschata* Duchesne**	Balkabağı	Balkabağı	Kolokythi	2, 3	5	Meyve, tohum	Gıda
Cucurbitaceae	*Cucurbita pepo* L.**	Sakızkabağı	Kabak, girit kabağı	Skouos	12, 18, 21	1, 6	Meyve, Çiçek	Tıbbi, Gıda
Cucurbitaceae	*Ecballium elaterium* (L.) A.Rich.*	Eşekhıyarı	Acıdüvelek, acıkavun, patlangaç, pıtrak, şeytan keleği		12, 13, 16, 19, 21, 25	6	Meyve	Tıbbi

Tablo 4.1 (devam)

Cucurbitaceae	*Lagenaria siceraria* (Molina) Standl.**	Uzunkabak	Sukabağı		13		Meyve	El sanatları
Cucurbitaceae	*Luffa cylindrica* (L.) M.Roem. **	Lifkabağı	Kabak lifi	Loufa	25	5	Meyve	Temizlik
Cucurbitaceae	*Momordica charantia* L.**	Kudretnarı	Kudretnarı, kahkaha kabağı		2, 4, 5, 15, 19, 21, 25		Meyve	Tıbbi
Cupressaceae	*Cupressus sempervirens* L.**	Servi	Selvi		25		Tüm bitki	Süs
Cupressaceae	*Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus**	Katran ardıcı	Ardıç, ilkgül	Arkefthos	2, 4, 11, 25	3	Meyve, Dal, Gövde, yaprak, Toprak üstü kısımları	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Yakacak, Yem, El sanatları
Dioscoreaceae	*Dioscorea communis* (L.) Caddick & Wilkin*	Dolanbaç	Sarmaşık, sarmaşıkotu, acıfiliz, sarmaşık filizi, avronyes, izvinye		4, 16, 21, 22, 25		Kök, taze filizler	Tıbbi, Gıda
Ebenaceae	*Diospyros kaki* Thunb. **	Trabzonhurması	Trabzonhurması, hurma		2, 25		Meyve	Tıbbi, Gıda
Elaeagnaceae	*Elaeagnus angustifolia* L. var. *angustifolia**	İğde	İğde		21		Meyve	Tıbbi, gıda
Ephedraceae	*Ephedra major* Host subsp. *major**	Hum	Süpürge otu		2, 3, 4, 9, 11, 12, 17, 22		Dal	Tıbbi, El sanatları
Ericaceae	*Arbutus andrachne* L.*	Sandalağacı	Davulgu		2		Gövde, Dal	Yakacak, El sanatları
Ericaceae	*Arbutus unedo* L. *	Kocayemiş	Kocayemiş, dağ çileği		17, 25		Meyve, Gövde, Dal	Gıda, Yakacak, El sanatları
Ericaceae	*Erica arborea* L.*	Funda	Piren, püren	Ereiki	2, 4, 21, 22	1, 5, 7	Toprak üstü kısımları, çiçek	Tıbbi, Arıcılık
Ericaceae	*Vaccinium myrtillus* L.*	Ayı üzümü	Yaban mersini, güven	Myrtilos	8	1, 5	Meyve	Tıbbi, Boya

Tablo 4.1 (devam)

Equisetaceae	*Equisetum arvense* L.*	Atkuruğu	Kırkkilit, kırkdamar, kırkboğum, akkuyruk		22, 25		Toprak üstü kısımları, yaprak	Tıbbi
Equisetaceae	*Equisetum telmateia* Ehrh*.	Deredoruk	Karaçula, karaçulha, ekliot		2		Toprak üstü kısımları	Tıbbi
Fabaceae	*Acacia saligna* (Labill.) Wendl. **	Kıbrıs Akasyası	Akasya		4, 25		Yaprak, çiçek, tüm bitki	Yem, Süs, Arıcılık
Fabaceae	*Ceratonia siliqua* L.*	Keçiboynuzu	Keçiboynuzu		12		Meyve	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda, Yem
Fabaceae	*Cicer arietinum* L.**	Nohut	Nohut		11, 25		Tohum	Gıda
Fabaceae	*Cicer montbretii* Jaub. & Spach. *	Deli nohut	Yabani nohut		2		Tohum	Tıbbi, Gıda
Fabaceae	*Lathyrus ochrus* (L.) DC.*	Gambilya	Bakla, papules otu		21		Taze filiz, yaprak, gövde	Gıda
Fabaceae	*Lathyrus sativus* L.*	Mürdümük	Burçak		1, 2, 3, 4, 12		Toprak üstü kısımları	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda, Yem
Fabaceae	*Lens culinaris* Medik. subsp. *culinaris***	Mercimek	Mercimek		7		Tohum	Gıda
Fabaceae	*Medicago sativa* L. subsp. *sativa**	Karayonca	Yonca, tifriğ		4		Toprak üstü kısımları, yaprak	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Yem
Fabaceae	*Onobrychis viciifolia* Scop.*	Korunga	Korunga		2		Çiçek	Arıcılık
Fabaceae	*Ononis spinosa* L. subsp. *leiosperma* (Boiss.) Sirj.*	Demirdelen	Siyek otu		25		Yaprak	Gıda
Fabaceae	*Phaseolus vulgaris* L.**	Fasülye	Fasülye, badalan	Fasouli	12, 16, 17, 21, 25	1	Toprak üstü kısımları,	Tıbbi, Hayvan

Tablo 4.1 (devam)

							tohum, meyve	hastalıkları, gıda, yem
Fabaceae	*Pisum sativum* L. subsp. *sativum* var. *sativum* **	Bezelye	Bezelye		25		Toprak üstü kısımları, tohum	Gıda, Yem
Fabaceae	*Robinia pseudoacacia* L.*	Yalancı akasya	Akasya	Akakia	2, 4, 25	4	Çiçek, tüm bitki	Arıcılık, İnanç, Süs
Fabaceae	*Spartium junceum* L.*	Katırtırnağı	Katırkuyruğu, sıyırgı	Skoupa	1, 4, 11, 12, 22	9	Çiçek, tüm bitki, dal	El sanatları, Boya, Süs
Fabaceae	*Trifolium campestre* Schreb. subsp. *campestre* var. *campestre**	Üçgül	Üçgül		18		Toprak üstü kısımları	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Yem
Fabaceae	*Vicia ervilia* (L.) Willd.*	Küşne	Küşne		2		Toprak üstü kısımları, yaprak	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Yem
Fabaceae	*Vicia faba* L.**	Bakla	Bakla	Koukia	11, 19	1, 6	Tohum, Yaprak, Meyve	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda, Yem
Fabaceae	*Vicia sativa* L. subsp. *sativa**	Fiğ	Fi otu, bırçak		1, 2, 3, 4, 12		Toprak üstü kısımları	Yem
Fabaceae	*Vigna unguiculata* (L.) Walp. subsp. *sesquipedalis* (L.) Verdcourt **	Börülce	Börülce	Fasoli	21	1	Meyve	Gıda
Fabaceae	*Wisteria sinensis* (Sims) DC.**	Çin mor salkım	Mor salkım		25		Tüm bitki	Süs
Fagaceae	*Castanea sativa* Mill.*	Kestane	Kestane	Kastania	4	1, 5	Dal, Gövde	Yakacak, El sanatları, Arıcılık
Fagaceae	*Fagus orientalis* Lipsky*	Kayın	Kayın		2, 4		Dal, Gövde	Yakacak, El sanatları
Fagaceae	*Quercus coccifera* L.*	Kermes meşesi	Pelit, meşe	Drys	3, 4, 5, 12	1	Meyve (palamut), Kök, Gövde, Dal, Toprak	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda, Boya,

Tablo 4.1 (devam)

							üstü kısımları, Çiçek	Yakacak, Yem, Oyun, Sabun, Arıcılık
Fagaceae	*Quercus infectoria* Oliv. subsp. *infectoria**	Mazımeşesi	Mazı meşesi, meşe		3, 4, 16		Gal (mazı), Gövde, Dal, Yaprak, Meyve (palamut), Toprak üstü kısımları	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Boya, Yakacak, Yem, Sabun, Arıcılık
Fagaceae	*Quercus ithaburensis* Decne. subsp. *macrolepis* (Kotschy) Hedge & Yalt.*	Pelitağacı	Meşe, palamut, balamburt, iğlek, kobak, karakobak, tellikobak		3, 4, 5, 12, 16, 18, 19, 22		Meyve (palamut), gal (mazı), Gövde, Dal	Boya, Yem, El sanatları, Oyun, Sabun, Arıcılık, Yakacak
Geraniaceae	*Erodium moschatum* (L.) L Her. *	Kulunc	Leylekgagası		25		Toprak üstü kısımları	Tıbbi, Gıda
Geraniaceae	*Pelargonium graveolens* L'Hér. **	Itır	Gülyağı, ildirşah, ıtır, İntişaf	Gerani	2, 10, 12, 21	3	Yaprak, çiçek, tüm bitki	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda, Süs
Geraniaceae	*Pelargonium zonale* (L.) L'Hér.**	Sardunya	Mis çiçeği, kabakçiçeği		7, 9, 19		Toprak üstü kısımları, tüm bitki	Yem, Süs
Hydrangeaceae	*Hydrangea macrophylla* (Thunb.) Ser**.	Ortanca	Ortanca		3		Tüm bitki	Süs
Hypericaceae	*Hypericum perforatum* L. subsp. *perforatum**	Kantaron	Sarı kantaron, kantariya (Yugoslavya)	Valsamochorto	1, 2, 3, 4, 6, 8, 9, 11, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 21, 25	1, 5, 7	Toprak üstü kısımları, Çiçek	Tıbbi, Hayvan hastalıkları
Illiciaeceae	*Illicium verum* Hook.f.**	Yıldız anason	Yıldız anason, anason	Glykaniso	21	1	Meyve	Tıbbi, gıda
Iridaceae	*Crocus cancellatus* Herb.*	Gözenek	Çiğdem		25		Soğan	Gıda

Tablo 4.1 (devam)

Iridaceae	*Crocus sativus* L. **	Safran		Krokos		5	Çiçek (stigma)	Gıda
Juglandaceae	*Juglans regia* L.*	Ceviz	Koz	Karydia	2, 3, 4, 7, 8, 13, 15	1	Yaprak, Meyve, Gövde, Dal	Tıbbi, Gıda, Boya, Yakacak
Lamiaceae	*Lamium purpureum* L. var. *purpureum* *	Ballıbaba	Ballıbaba		3, 25		Toprak üstü kısımları	Tıbbi
Lamiaceae	*Lavandula angustifolia* Mill. subsp. *angustifolia* *	Lavanta	Lavanta	Levanta	2, 13	4	Çiçek, Yaprak, tüm bitki, toprak üstü kısımları	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Süs, Haşere kovucu, İnanç
Lamiaceae	*Lavandula dentata* L.**	Fransız lavantası	Lavantin, lavanta		2,3		Çiçek	Tıbbi
Lamiaceae	*Lavandula stoechas* L. subsp. *stoechas**	Karabaş	Karabaş otu, keşiş otu, karababa, yalancı lavanta	Mavro piperi	1, 4, 6, 11, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 25	3	Toprak üstü kısımları, yaprak, çiçek	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Yem, Arıcılık, Haşere kovucu
Lamiaceae	*Leonurus cardiaca* L. *	Aslankuyruğu	Aslankuyruğu		2		Toprak üstü kısımları	Tıbbi
Lamiaceae	*Marrubium vulgare* L. *	Kara derme	Bozotu, kaptura		25		Çiçekli dallar	Tıbbi
Lamiaceae	*Melissa officinalis* L. subsp. *officinalis**	Oğulotu	Melisa, kokulu melisa		2, 18, 21, 25		Toprak üstü kısımları, Yaprak	Tıbbi
Lamiaceae	*Mentha x piperita* L.*	Nane	Bahçe nanesi, kara nane		1, 2, 4, 5, 7, 13, 17, 18, 21, 25		Toprak üstü kısımları, Yaprak	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda
Lamiaceae	*Mentha pulegium* L.*	Yarpuz	Filiskin, yabani nane	Filiskouni	4, 9, 11, 12, 18, 21, 25	1	Toprak üstü kısımları	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda

Tablo 4.1 (devam)

Lamiaceae	*Mentha spicata* L. subsp. *spicata**	Eşek nanesi		Agriodiosmos		2	Toprak üstü kısımları	Tıbbi (soğuk algınlığı, grip), Gıda
Lamiaceae	*Ocimum basilicum* L.**	Fesleğen	Reyhan, mor fesleğen	Vasilikos	2, 7, 9, 11, 13, 21, 22, 25	1	Toprak üstü kısımları, Yaprak, tüm bitki	Tıbbi, Gıda, Boya, Süs, Haşere kovucu
Lamiaceae	*Origanum dictamnus* L.*	Girit kekiği		Diktamo		1, 7	Yaprak, toprak üstü kısımları	Tıbbi (Soğuk algınlığı, grip, öksürük) Gıda
Lamiaceae	*Origanum majorana* L.**	Mercanköşk	Mercanköşk, kekik, macaron (Rumca)	Mantzourána	1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 15, 17, 21	3, 4, 9	Toprak üstü kısımları, Yaprak	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda, Yem
Lamiaceae	*Origanum onites* L.*	Bilyalıkekik	Kekik, topkekik	Rigani	1, 2, 3, 4, 5, 8, 11, 15, 16, 17, 18, 25	1, 5	Toprak üstü kısımları, Yaprak	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda, Yem, Haşere kovucu, Arıcılık
Lamiaceae	*Origanum vulgare* L. subsp. *hirtum* (Link) Ietsw.*	Karamercan	Karakekik, taş kekiği		1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 11, 12, 16, 18, 25		Toprak üstü kısımları, Yaprak	Tıbbi, Gıda, Hayvan hastalıkları, Gıda
Lamiaceae	*Rosmarinus officinalis* L.**	Biberiye	Zeytin çiçeği, çam çiçeği	Dendrolivano	2, 4, 11, 12, 16, 17, 18, 21	6, 9	Toprak üstü kısımları, Yaprak, tüm bitki	Tıbbi, Gıda, Süs
Lamiaceae	*Salvia fruticosa* Mill.*	Adaçayı	Acı elma otu, dişotu, şapla	Faskomilo	1, 3, 4, 5, 8, 9, 11, 12, 16, 17, 18, 21, 25	1, 3, 5, 7	Toprak üstü kısımları, Yaprak	Tıbbi, Gıda Hayvan hastalıkları, Boya, Yem, İnanç

Tablo 4.1 (devam)

Lamiaceae	*Salvia microphylla* Kunth **	Süs adaçayı	Süs adaçayı		11		Tüm bitki	Süs
Lamiaceae	*Salvia tomentosa* Mill.*	Şalba	Şablo, şabla		12, 17		Yaprak	Gıda
Lamiaceae	*Sideritis athoa* Papan. & Kokkini*	Kedikuyruğuçayı	Dağ adaçayı, madara çayı		4, 12, 17		Toprak üstü kısımları, filizleri	Tıbbi, Gıda
Lamiaceae	*Sideritis perfoliata* L.*	Fincançayı	Dağçayı, yaylaçayı	Tsai	3, 8	1, 5	Yaprak, filizler	Tıbbi, Gıda
Lamiaceae	*Teucrium chamaedrys* L. subsp. *chamaedrys**	Kısamahmut	Kısamahmut		25		Toprak üstü kısımları	Tıbbi
Lamiaceae	*Teucrium polium* L. subsp. *polium**	Acıyavşan	Acıyavşan, ayva, peryavşan		2, 13, 25		Toprak üstü kısımları, çiçek	Tıbbi, Hayvan hastalıkları
Lamiaceae	*Thymbra spicata* L. subsp. *spicata**	Zahter	Yabankekiği		18		Toprak üstü kısımları, yaprak	Gıda
Lamiaceae	*Thymus zygioides* Griseb.*	Bodurkekiği	Dağ kekiği, akıllı kekik, limon kekiği		4, 6, 7, 11, 17, 25		Toprak üstü kısımları, Yaprak, Çiçek	Tıbbi, Gıda, Boya, Kozmetik
Lamiaceae	*Vitex agnus-castus* L.*	Hayıt	Ayıt	Ochi	2, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 16, 17, 19, 25	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9	Tohum, Toprak üstü kısımları, Gövde, Dal, Yaprak, Çiçek	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Yem, Oyun, El sanatları, Arıcılık, Haşere kovucu
Lauraceae	*Cinnamomum verum* J.Presl**	Tarçın	Tarçın	Kanela	25	1	Gövde	Tıbbi, gıda
Lauraceae	*Laurus nobilis* L.*	Defne	Defne	Dafni	2, 3, 4, 5, 21, 25	1, 5	Yaprak, tohum	Tıbbi, Gıda, Haşere ve yılan kovucu, Sabun, Yem, İnanç

Tablo 4.1 (devam)

Lauraceae	*Persea americana* Mill.**	Avokado	Avakado		2		Yaprak, meyve	Tıbbi, Gıda
Liliaceae	*Lilium candidum* L.**	Akzambak	Beyaz zambak, zambak		25		Tüm bitki	Süs
Liliaceae	*Linum usitatissimum* L.*	Keten	Ketentohumu		2		Tohum	Tıbbi
Liliaceae	*Tulipa orphanidae* Boiss. Ex Heldr*	Doğandili	Lale		9		Toprak üstü kısımları, tüm bitki	İnanç, Süs
Lythraceae	*Punica granatum* L.**	Nar	Nar		2, 21		Meyve	Tıbbi, Gıda, yılan kovucu
Malvaceae	*Abelmoschus esculentus* (L.) Moench**	Bamya	Bamya		1, 4, 13, 17, 21		Tohum, Meyve, Çiçek	Tıbbi, Gıda
Malvaceae	*Alcea biennis* Winterl*	Fatmaanagülü	Gülfatma, Gülhatmi, fatmacık		2, 10, 12, 21, 25		Çiçek, tüm bitki	Tıbbi, Süs
Malvaceae	*Hibiscus trionum* L.**	Kerkede	Hibüsküs		2, 25		Yaprak	Tıbbi
Malvaceae	*Malva sylvestris* L.*	Ebegümeci	Develik, iğnelik, ebegömeci, gömeç		2, 4, 5, 8, 11, 13, 17, 19, 21, 25		Yaprak, Toprak üstü kısımları, Çiçek	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda, Yem
Malvaceae	*Tilia tomentosa* Moench*	Gümüşi ıhlamur	Ihlamur	Filyra	1, 2, 4, 6, 9, 11, 12, 16, 17, 18, 21, 25	1	Çiçek, Yaprak	Tıbbi, Gıda
Meliaceae	*Melia azedarach* L.**	Tesbihağacı	Tespih ağacı		21		Tohum	El sanatları
Moraceae	*Ficus carica* L. subsp. *carica**	İncir	Yemiş	Syko	3, 4, 16, 17, 18	1	Meyve, Yaprak	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda, Yem
Moraceae	*Maclura pomifera* (Raf.) C.K.Schneid. **	Ayıdutu	Yalancı portakal		15		Meyve	Tıbbi
Moraceae	*Morus alba* L.*	Ak dut	Dut	Mouro	3, 4	3	Meyve, Yaprak	Gıda, Yem
Moraceae	*Morus nigra* L.*	Kara dut	Kara dut		2, 4, 8, 12, 25		Meyve, Yaprak	Tıbbi, Gıda, Boya, Yem

Tablo 4.1 (devam)

Myrtaceae	*Eucalyptus camaldulensis* Dehnh. subsp. *camaldulensis***	Sıtmaağacı	Ökaliptus	Efkalyptos	21,22	1, 4, 5	Yaprak, meyve, toprak üstü kısımları, tüm bitki	Tıbbi, İnanç,Süs
Myrtaceae	*Myrtus communis* L. subsp. *communis**	Mersin	Mersin		2		Yaprak	Tıbbi
Myrtaceae	*Syzygium aromaticum* (L.) Merr. & L.M.Perry**	Karanfil	Karanfil		3, 16, 17, 21		Çiçek tomurcuğu, Meyve	Tıbbi, Gıda, Boya
Nyctaginaceae	*Bougainvillea spectabilis* Willd.**	Begonvil	Begonvil	Boukamvilia	21, 25	5	Tüm bitki	Süs
Oleaceae	*Jasminum officinale* L.*	Yasemin	Yasemin	Giasemi	13, 21, 25	4	Tüm bitki, Çiçek	Süs, İnanç
Oleaceae	*Olea europaea* L. subsp. *europaea* *	Zeytin	Delice, zeytin	Elia	1, 2, 3, 4, 5, 8, 10, 11, 12, 13, 16, 17, 19, 21, 22, 26	1, 3, 4	Yaprak, Meyve, Gövde, Dal, Taze sürgün (zeytin piçi), Meyve çekirdeği (pirina)	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda, Yakacak, Boya, Oyun, El sanatları, sabun, yem
Oxalidaceae	*Oxalis corniculata* L. *	Sarı ekşiyonca	Ekşiyonca		2		Yaprak	Gıda
Papaveraceae	*Papaver rhoeas* L.*	Gelincik	Gelincik, aşotu		4, 21		Toprak üstü kısımları, Çiçek, Yaprak	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda, Arıcılık
Papaveraceae	*Papaver somniferum* L. var. *somniferum***	Haşhaş	Maku, yabani haşhaş		2		Tohum	Tıbbi
Passifloraceae	*Passiflora edulis* Sims**	Çarkıfelek	Çarkıfelek		2		Tohum, Çiçek	Tıbbi
Pedaliaceae	*Sesamum indicum* L.**	Susam	Susam		2, 25		Tohum	Tıbbi, Gıda
Phytolaccaceae	*Phytolacca americana* L. *	Şekerciboyası	Şekerciboyası		2		Meyve	Tıbbi

Tablo 4.1 (devam)

Pinaceae	*Abies nordmanniana* (Steven) Spach subsp. *equi-trojani* (Asc. & Sint. ex Boiss.) Coode & Cullen*	Kazdağı göknarı	Göknar		25		Kozalak	Tıbbi
Pinaceae	*Pinus brutia* Ten.*	Kızılçam	Deliçam, sorkuç	Kokkino pefko	1, 2, 3, 4, 12, 16, 15, 17, 18, 19, 21, 25	1	Dal, Reçine, Kozalak, Kabuk, Kök, Gövde, Yaprak	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda, Boya, Yakacak, Oyun, El sanatları, Arıcılık
Pinaceae	*Pinus nigra* J.F.Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe*	Karaçam	Çam	Mavri pefki	1, 2, 3, 4, 8, 10	3	Dal, Gövde, reçine, kozalak yaprak	Tıbbi, Yakacak, Arıcılık
Pinaceae	*Pinus pinea* L.**	Fıstıkçamı	Çam		2, 3, 4		Dal, Reçine, Meyve, Kök, Gövde, Kozalak	Tıbbi, Gıda, Boya, Yakacak, El sanatları, Oyun
Piperaceae	*Piper nigrum* L.**	Karabiber	Karabiber		18, 21		Tohum	Tıbbi, Gıda
Plantaginaceae	*Antirrhinum majus* L. subsp. *majus***	Aslanağzı	Aslanağzı		3		Tüm bitki	Süs
Plantaginaceae	*Plantago lanceolata* L.*	Damarlıca	Yara otu		21, 25		Yaprak, Toprak üstü kısımları	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Yem
Plantaginaceae	*Plantago major* L. subsp. *major**	Sinirotu	Sinir otu, yara otu		11, 25		Yaprak	Tıbbi, Gıda
Plantaginaceae	*Pyracantha coccinea* M.Roem.*	Ateşdikeni	Ateşdikeni		25		Tüm bitki	Süs
Platanaceae	*Platanus orientalis* L.*	Çınar	Çınar		2, 4, 19, 25		Yaprak, Gövde, Dal	Tıbbi, Yakacak, El sanatları

Tablo 4.1 (devam)

Plumbaginaceae	*Limonium sinuatum* (L.) Mill. *	Denizlavantası	Denizlavantası	Thalassia levanta	2, 21	1, 3, 5, 6, 8	Toprak üstü kısımları, tüm bitki	Süs, dekorasyon
Poaceae	*Arundo donax* L.*	Kargı	Kamış, kargı	Kalami	2, 4, 17, 25	1, 4, 5	Toprak üstü kısımları, gövde	El sanatları
Poaceae	*Avena sativa* L.**	Yulaf	Yulaf		1, 2, 3, 4, 12		Toprak üstü kısımları	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Yem
Poaceae	*Cortaderia selloana* (Schult. & Schult.f.) Asch. & Graebn.**	Pampasotu	Pampas		21, 22, 23, 25		Toprak üstü kısımları, çiçek, tüm bitki	Süs, dekor
Poaceae	*Cynodon dactylon* (L.) Pers. var. *dactylon**	Köpekdişi	Ayrık, ayrıkotu, köpekotu		2, 13, 17		Toprak üstü kısımları, yaprak	Tıbbi, Hayvan hastalıkları
Poaceae	*Elymus repens* (L.) Gould *	Sabankıran	Ayrık otu		4, 13, 21		Toprak üstü kısımları, kök	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Yem
Poaceae	*Hordeum vulgare* L.**	Arpa	Arpa		12		Toprak üstü kısımları	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Yem
Poaceae	*Triticum aestivum* L.**	Ekmeklik buğday	Buğday, keşkek, dövme	Sitari	12, 19, 20, 25	4	Tohum, Toprak üstü kısımları	Gıda, Yem, İnanç
Poaceae	*Zea mays* L. subsp. *mays***	Mısır	Mısır		2, 15		Koçan püskülü, Meyve, Tohum	Tıbbi, Gıda, Yem
Polygonaceae	*Polygonum cognatum* Meissn.**	Madımak	Madımak		2, 21		Toprak üstü kısımları, yaprak	Gıda
Polygonaceae	*Rumex acetosella* L.**	Kuzukulağı	Ekşi kulak		3, 19, 21, 25		Yaprak	Gıda

Tablo 4.1 (devam)

Polygonaceae	*Rumex crispus* L.*	Labada	Kuzu kulağı, ekşi kulak, akıllı labada, badı balağı		2, 3, 11, 21, 25		Tohum, Yaprak	Tıbbi, Gıda
Polygonaceae	*Rumex patientia* L.*	Efelek	Labada, lapada		2, 21		Yaprak, toprak üstü kısımları	Tıbbi, Gıda
Polygonaceae	*Rumex pulcher* L. subsp. *pulcher**	Ekşilik	Mancar otu		2		Yaprak ve yaprak sapları	Gıda
Portulacaceae	*Portulaca oleracea* L.**	Semizotu	Semizlik, semiz otu		1, 4, 5, 7, 11, 13, 21, 25		Yaprak, Toprak üstü kısımları	Tıbbi, Gıda
Primulaceae	*Primula acaulis* (L.) L.subsp. *acaulis* *	Çuhaçiçeği	Çuhaçiçeği		11		Çiçek, tüm bitki	Tıbbi, süs
Ranunculaceae	*Anemone coronaria* L.*	Manisalâlesi	Dağ lalesi, anemon		4, 21, 22		Tüm bitki	Süs, Arıcılık
Ranunculaceae	*Helleborus orientalis* Lam*.	Çöpleme	Karaot		4		Kök	Tıbbi, Boya
Ranunculaceae	*Nigella sativa* L.*	Çörekotu	Çörekotu		2, 3, 4, 7		Tohum	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda
Rhamnaceae	*Paliurus spina-christi* P. Mill.*	Karaçalı	Çaltık, çaltı, karaçalı		2, 4		Meyve, Gövde, Dal	Tıbbi, Yakacak, arıcılık
Rhamnaceae	*Ziziphus jujuba* Mill. **	Hünnap	Hünnap		2, 21		Meyve	Tıbbi, Gıda
Rosaceae	*Armeniaca vulgaris* Lam. **	Kayısı	Kayısı		2, 3, 25		Meyve	Tıbbi, Gıda
Rosaceae	*Amygdalus communis* L.**	Badem	Acıbadem, payam	Amygdalo	2, 3, 4, 7	1, 4	Meyve, Yaprak	Tıbbi, Gıda, Boya, Arıcılık
Rosaceae	*Cerasus vulgaris* Mill.**	Vişne	Vişne	Kerasi	25	5	Meyve	Gıda
Rosaceae	*Crataegus monogyna* Jacq. var. *monogyna**	Yemişen	Alıç		10, 25		Meyve, Çiçek	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda

Tablo 4.1 (devam)

Rosaceae	*Cydonia oblonga* Mill.**	Ayva	Ayva	Kydoni	1, 2, 3, 4, 8, 9, 11, 19	1	Yaprak, Meyve	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda
Rosaceae	*Malus pumila* Mill.**	Elma	Elma	Milo	3, 4, 15	1	Yaprak, Meyve	Tıbbi, Gıda
Rosaceae	*Malus sylvestris* (L.) Mill. subsp. *sylvestris**	Yaban elması	Dağ elması		2		Meyve	Boya
Rosaceae	*Prunus divaricata* Ledeb. var. *divaricata* *	Yunus eriği	Yaban eriği, domuz eriği		3, 8		Meyve	Tıbbi, Boya
Rosaceae	*Prunus cocomilia* Ten.*	Dağeriği	Dağeriği		4		Meyve	Oyun
Rosaceae	*Prunus x domestica* L.*	Erik	Erik	Damaskino	4	1	Meyve, gövde	Gıda, El sanatları
Rosaceae	*Pyrus communis* L. subsp. *communis***	Armut	Armut	Achladi	8	1	Meyve	Gıda
Rosaceae	*Pyrus elaeagnifolia* Pall. subsp. *elaeagnifolia* *	Ahlat	Ahlat	Agrioachladi	25	3	Meyve, Taze sürgün	Tıbbi, Hayvan hastalıkları
Rosaceae	*Rosa canina* L.*	Kuşburnu	Deligül, ormangülü, ilkgül		2, 3, 8, 12		Kök, Meyve, Tohum, Tomurcuk	Tıbbi, Gıda
Rosaceae	*Rosa damascena* Mill.**	Isparta gülü	Gül		2, 7, 9, 17, 19		Çiçek, tomurcuk, tüm bitki	Gıda, boya, İnanç, Süs, Kozmetik
Rosaceae	*Rubus idaeus* L. subsp. *idaeus**	Ahududu	Ahududu	Vatomouro	21	5	Meyve	Gıda
Rosaceae	*Rubus sanctus* Schreb.*	Böğürtlen	Karantı, karantı dikeni, berberis, orman filizi	Vatomouro	3, 4, 8, 25	5	Meyve, Kök	Tıbbi, Gıda, boya
Rosaceae	*Sarcopoterium spinosum* (L.) Spach *	Abdestbozan	Çakır dikeni		25		Gövde (diken)	Tıbbi
Rubiaceae	*Galium aparine* L.*	Çobansüzgeci	Yapışkanot, pireotu		16		Toprak üstü kısımları	Tıbbi, Hayvan hastalıkları
Rubiaceae	*Galium verum* L. subsp. *verum**	Boyalık	Yoğurt otu		21		Yaprak	Gıda

Tablo 4.1 (devam)

Rubiaceae	*Rubia tinctorum* L.**	Kökboyası	Kökboya, dilkanatan		2	9	Kök, meyve	Boya
Rutaceae	*Citrus aurantium* L. **	Turunç		Pikro portokali		5	Meyve	Gıda
Rutaceae	*Citrus japonica* Thunb.**	Çin portakalı	Kamkat, kumkuat		2		Meyve	Tıbbi, Gıda
Rutaceae	*Citrus limon* (L.) Burm.f. **	Limon	Limon	Lemoni	12, 13, 18	3	Meyve	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda, Boya
Rutaceae	*Ruta chalepensis* L.*	Kokar sedefotu	Sedef otu		13		Yaprak	Tıbbi, İnanç
Salicaceae	*Populus tremula* L. subsp. *tremula**	Titrek kavak	Kavak		1, 9, 12, 16		Dal, Gövde	Tıbbi, Yakacak, El sanatları, Oyun
Salicaceae	*Salix alba* L. subsp. *alba* *	Aksöğüt	Söğüt		1, 3, 4		Dal, Gövde, Yaprak	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Yakacak, El sanatları
Santalaceae	*Viscum album* L. subsp. *albüm**	Ökseotu	Ökseotu		2, 18		Yaprak	Tıbbi
Santalaceae	*Viscum album* L. subsp. *austriacum* (Wiesb.) Vollman*	Çamgüveleği	Ökse otu		2		Yaprak	Hayvan hastalıkları
Scrophulariaceae	*Verbascum sinuatum* L. subsp. *sinuatum* var. *sinuatum**	Bodanotu	Balıkotu		4, 16		Toprak üstü kısımları, kök	Avcılık
Smilacaceae	*Smilax excelsa* L. *	Dikenucu	Dikenucu		11		Taze filizler	Gıda
Solanaecae	*Capsicum annuum* L.**	Biber	Biber		6, 13		Meyve	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, gıda
Solanaecae	*Capsicum frutescens* L.**	Cinciber	Süs biberi		17		Tüm bitki	Süs

Tablo 4.1 (devam)

Solanaecae	*Datura innoxia* Mill.**	Abuzambak	Melek borazanı, akıllı tatana		3, 13		Çiçek, tohum	Tıbbi
Solanaecae	*Hyoscyamus niger* L.*	Banotu	Yaban patlıcanı, gözotu, karaca otu		3, 4, 11		Tohum, dal	Tıbbi, Hayvan hastalıkları
Solanaecae	*Lycium barbarum* L.*	Atlangaç	Gojiberry, kurt üzümü		2		Meyve	Tıbbi
Solanaecae	*Lycopersicon esculentum* Mill. **	Domates	Domates, domat	Ntomates	21	5	Meyve, yaprak	Gıda
Solanaecae	*Nicotiana glauca* Graham*	Yabani tütün	Yabani tütün, tetra	Kapnos	11,21	3	Yaprak	Tıbbi
Solanaecae	*Solanum americanum* Mill.*	İtüzümü	İstifno, domatotu, stifno, sarmaşık otu		21, 25		Yaprak	Tıbbi, Gıda
Solanaecae	*Solanum melongena* L. **	Patlıcan	Patlıcan		21, 25		Meyve	Gıda
Solanaecae	*Solanum tuberosum* L.**	Patates	Patates		21		Yumru, yaprak	Gıda
Tamaricaceae	*Tamarix smyrnensis* Bunge*	Ilgın	Yılgın, ılgın	Tamaris	4	5, 6, 7	Dal, tüm bitki	El sanatları, Süs
Theaceae	*Camellia sinensis* (L.) Kuntze var. *sinensis***	Çay	Çay		2, 3		Yaprak	Tıbbi, Boya
Typhaceae	*Typha latifolia* L. *	Cil	Hasırotu, sazlık		2		Yaprak	Tıbbi
Urticaceae	*Urtica dioica* L. subsp. *dioica**	Isırgan	Gidişken		1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10, 11, 12, 13, 17, 19, 21, 25		Toprak üstü kısımları, Tohum, Yaprak	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda, Yem
Urticaceae	*Urtica pilulifera* L.*	Dalağan	Deli ısırgan		17, 19		Tohum, Yaprak	Tıbbi
Urticaceae	*Urtica urens* L.*	Cılağan	Akıllı ısırgan		25		Toprak üstü kısımları	Gıda
Vitaceae	*Vitis vinifera* L.**	Asma	Üzüm, koruk	Stafyli	2, 3, 4, 8, 10, 25	3	Meyve, Yaprak	Tıbbi, Gıda
Xanthorrhoeaceae	*Aloe vera* (L.) Burm.f.**	Sarısabır	Aloevera		2, 12, 21		Yaprak	Tıbbi

Tablo 4.1 (devam)

Xanthorrhoeaceae	*Asphodelus aestivus* Brot.*	Kirgiçkökü	Kirişli, kirişotu, Çiriş, Çivriş, Kireçlik, Kireşlik, Kirgiç, Kiriş, Kirkiş		11, 21		Kök, Yaprak, Yumru	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda, Yem
Zingiberaceae	*Curcuma longa* L.**	Zerdeçal	Zerdeçal		2, 18, 21, 25		Yumru	Tıbbi, Hayvan hastalıkları, Gıda
Zingiberaceae	*Elettaria cardamomum* (L.) Maton**	Kakule	Kakule	Kardamo	25	1	Tohum	Tıbbi, gıda
Zingiberaceae	*Zingiber officinale* Roscoe**	Zencefil	Zencefil	Tzintzer	2, 18, 19, 21, 25	1	Yumru, kök	Tıbbi, Gıda, Boya
Zygophyllaceae	*Tribulus terrestris* L.*	Çobançökerten	Deveçökerten		25		Toprak üstü kısımları	Tıbbi

5. TARTIŞMA

“Ayvalık (Balıkesir/Türkiye) ve Midilli Adası (Yunanistan)'nın Etnobotanik Kültür Açısından Karşılaştırılması” başlıklı bu çalışmada Eylül 2018-Kasım 2024 tarihleri arasında araştırma alanında toplam 81 familyaya ait 297 etnobotanik kullanımı olan bitki taksonu tespit edilmiştir. Bulgular bölümünde yer alan bu bitkilerden Ayvalık’ta 80 familyaya ait 291 takson ve Midilli Adası’nda 39 familyaya ait 86 takson kayıt altına alınmıştır. Bu bitki taksonlarından 183 tanesi yörede doğal olarak yetişirken, 114 tanesi ekimi yapılan taksonlardır.

Araştırma alanının tamamında 175 takson gıda, 173 takson tıbbi, 56 takson hayvan hastalıkları, 41 takson hayvan yemi, 38 takson süs, 30 takson boya, 27 takson el sanatları, 23 takson arı bitkisi, 18 takson yakacak, 11 takson oyuncak ve 35 takson diğer (inanç/ritüel, haşere/yılan kovucu, dekor, temizlik, deterjan/sabun vb.) amaçla kullanılmaktadır.

Ayvalık ve çevresinde tespit edilen 166 takson gıda, 167 takson tıbbi, 56 takson hayvan hastalıkları, 41 takson hayvan yemi, 36 takson süs, 30 takson boya, 27 takson el sanatları, 21 takson arı bitkisi, 18 takson yakacak, 10 takson oyuncak ve 33 takson diğer (inanç/ritüel, haşere/yılan kovucu, dekor, temizlik, deterjan/sabun vb.) kullanımları tespit edilmiştir.

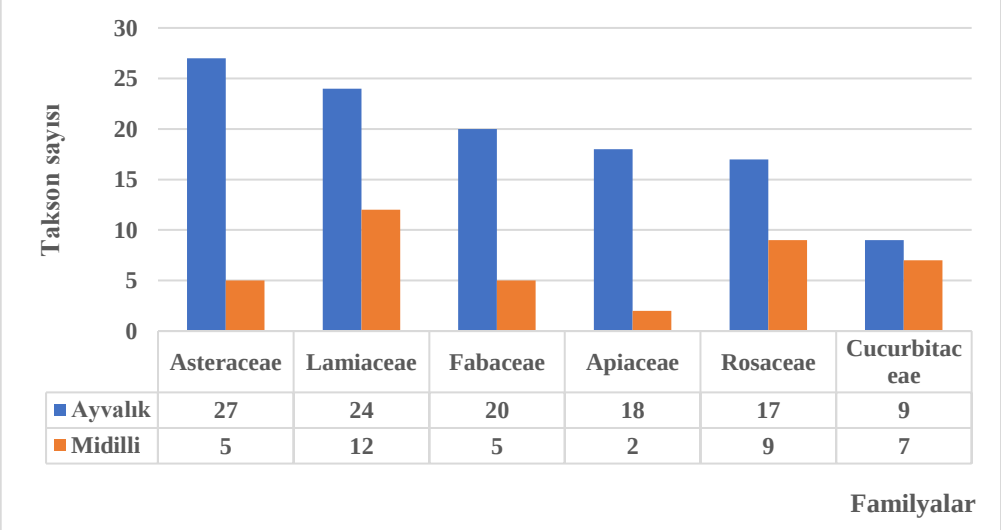
Midilli Adası’nda tespit edilen 49 takson gıda, 27 takson tıbbi, 16 takson süs, 11 takson hayvan yemi, 9 takson arı bitkisi, 4 takson el sanatları, 3 takson boya, 2 takson oyuncak, 1 takson hayvan hastalıkları, 1 takson yakacak ve 14 takson diğer (inanç/ritüel, haşere/yılan kovucu, dekor, temizlik, deterjan/sabun vb.) kullanımları tespit edilmiştir (Tablo 5.1).

Tablo 5.1: Çalışma alanında etnobotanik kullanımı tespit edilen taksonların kullanım çeşitliliği

Kategori	Ayvalık Takson Sayısı	Midilli Adası Takson Sayısı	TOPLAM Takson Sayısı
Gıda	166	49	175
Tıbbi (insan hastalıkları)	167	27	173
Hayvan hastalıkları	56	1	56
Yem	41	11	40
Süs	36	16	38
Boya	30	3	30
El sanatları	27	4	27
Arıcılık	21	9	23
Yakacak	18	1	18
Oyuncak	10	2	11
Diğer	33	14	35

Ayvalık ve çevresinde en çok etnobotanik kullanımı tespit edilen ilk 5 familya sırasıyla: Asteraceae (27), Lamiaceae (24), Fabaceae (20), Apiaceae (18), Rosaceae (17)'dir. Midilli Adası'nda en çok etnobotanik kullanımı tespit edilen ilk 5 familya sırasıyla: Lamiaceae (12), Rosaceae (9), Cucurbitaceae (7), Fabaceae (5) ve Asteraceae (5),'dir (Şekil 5.1).

Her iki ülkede de etnobotanik kullanımı sık olan familyalar benzerlik göstermekle birlikte sadece Midilli Adası'nda etnobotanik kullanımı tespit edilen 1 familya (Burseraceae) kayıt altına alınmıştır.

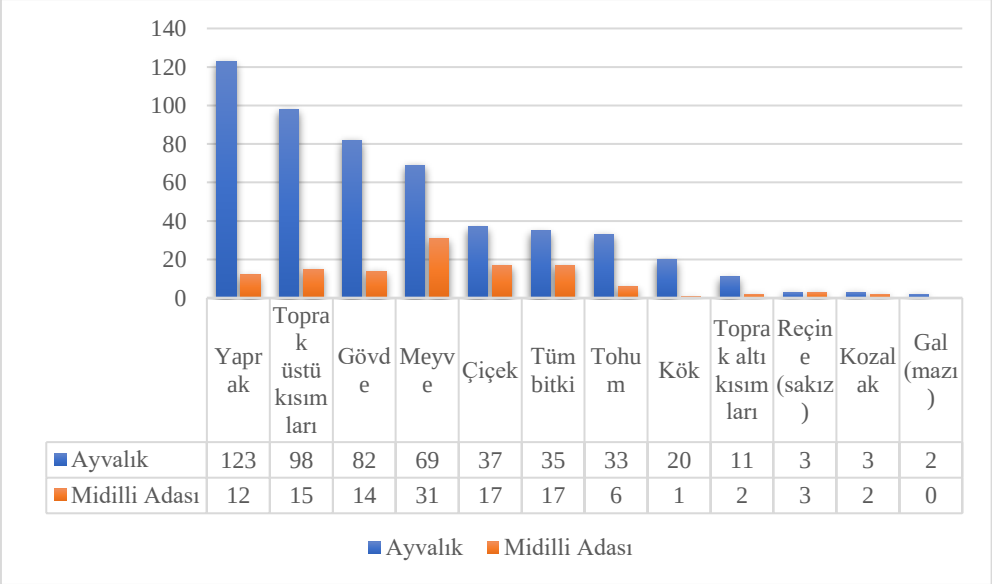

Şekil 5.1: Çalışma alanında en çok etnobotanik kullanımı tespit edilen ilk 5 familya

Her iki ülkedeki araştırma alanında en çok etnobotanik kullanımı olan taksonlar; *Olea europaea* L. subsp. *europaea*, *Hypericum perforatum* L. subsp. *perforatum, Vitis vinifera* L., *Pinus brutia* Ten. ve *Allium sativum* L. olarak tespit edilmiştir.

Ayvalık'ta *Abies nordmanniana* (Steven) Spach subsp. *equi-trojani* (Asc. & Sint. ex Boiss.) Coode & Cullen (tıbbi) ve Midilli Adası'nda *Origanum dictamnus* L. (tıbbi, gıda) endemik bitkilerinin etnobotanik kullanımının olduğu kaydedilmiştir.

Araştırma alanında kaydedilen türlerin en çok kullanılan kısımlarının yaprak, toprak üstü kısımlar, çiçek ve meyve olduğu tespit edilmiştir (Şekil 5.2).

Şekil 5.2: Etnobotanik kullanımı tespit edilen bitkilerin kullanılan kısımları ve kullanım sayıları

Araştırma alanında etnobotanik kullanımı tespit edilen bitki türleri dikkate alınarak bitki parça değerleri (PPV) hesaplanmıştır. Buna göre en çok kullanılan kısımların Ayvalık'ta yaprak (%24) ve Midilli Adası'nda meyve (%26) olduğu görülmüştür. (Tablo 5.2).

Tablo 5.2: Araştırma alanında etnobotanik kullanımı tespit edilen taksonların bitki parça değeri (PPV)

	Ayvalık		Midilli Adası		TOPLAM	
Bitkinin Kullanılan Parçaları	**$RU_{plant\ part}$**	**PPV (%)**	**$RU_{plant\ part}$**	**PPV**	**$RU_{plant\ part}$**	**PPV (%)**
Yaprak	123	24	12	10	135	21
Toprak üstü kısımları	98	19	15	12	113	18
Meyve	69	13	31	26	100	16
Gövde	82	16	14	12	96	15
Çiçek	37	7	17	14	54	8
Tüm bitki	35	7	17	14	52	8
Tohum	33	6	6	5	39	6
Kök	20	4	1	1	21	3
Toprak altı kısımları	11	2	2	2	13	2
Reçine (sakız)	3	1	3	2	6	1
Kozalak	3	1	2	2	5	1
Gal (mazı)	2	0	0	0	2	0

Araştırma alanı olan Ayvalık ve Midilli Adası'ndan elde edilen veriler, bu alanların bulunduğu bölgeler ve yakın çevrelerinde yapılmış olan etnobotanik çalışmalarla karşılaştırılmıştır. Ayvalık ilçesi Ege ve Marmara Bölgelerinde yapılan, Midilli Adası ise Yunanistan ve adalarında yapılan etnobotanik çalışmalarla karşılaştırılarak Tablo 5.2' de detaylı olarak verilmiştir.

Çalışma alanında elde edilen verilere göre en yaygın bitki kullanımının gıda olduğu tespit edilmiştir. Bu verinin yakın çevredeki yapılmış olan çalışmalarla (Kaya, 2021; Tütenocaklı, 2014; Sargın, 2013; Polat, 2010; Bulut ve Tuzlacı, 2011; Satıl vd., 2008; Satıl vd., 2007) benzer olduğu görülmektedir. Bununla beraber bazı çalışmalarda tıbbi kullanım sayısının gıdaya oranla daha fazla olduğu görülmektedir (Arasan, 2022, Tanaydın vd., 2022; Onar, 2006). Gıda ve tıbbi olarak kullanımların yanı sıra yem, el sanatları, yakacak, boya, arı bitkileri, oyuncak ve diğer (inanç/ritüel, haşere/yılan kovucu, dekor, temizlik, deterjan/sabun vb.) etnobotanik kullanımlarda ayrıntılı olarak gösterilmiştir (Tablo 5.3).

Tablo 5.3: Çalışma verilerinin yakın çevrede yapılan çalışmalarla karşılaştırılması

Familya	Takson	Akçay Koç (2024)	Türkiye		Yunanistan
			Ege Bölgesi	Marmara Bölgesi	
Adoxaceae	*Sambucus nigra* L.	Tıbbi (antiseptik, bağışıklık sistemi güçlendirici) oyun	Boğaz enfeksiyonu, göz hastalıkları, sarılık, grip, oyun (Arasan, 2022), öksürük, baş dönmesi, mide bulantısı (Polat, 2010), yara (Alkaç, 2013), boğmaca hastalığı (Şahin, 2019), siğil, hemoroid, gıda (Sargın, 2013)	Kabızlık, oyun, el sanatları (Özdemir ve Kültür, 2017), yanık, gıda (Tanaydın vd., 2022), güneş yanığı, pişik, böbrek sancısı, hemoroid, çıban, egzama, kozmetik (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), öksürük, bronşit, oyuncak (Kayabaşı vd., 2016), alerji, kaşıntı romatizma (Aktan, 2011), öksürük tedavisi, oyuncak, el sanatları (Albayrak, 2019), diüretik, diyabet, yara, şişlik (Genç, 2003), öksürük (Bulut ve Tuzlacı, 2011)	Boğaz ağrısı için gargara, boya, gıda, kozmetik (Strenchok vd., 2018), hemoroid, farenjit, kabızlık, grip, astım, bronşit, romatizma, antiseptik, diüretik, kadın hastalıkları, ateş düşürücü (Hanlidou, 2004), öksürük şurubu, şarap, müzik aleti (Brussel, 2004), enfeksiyon, öksürük, kesik, yara, morluk ve yanık tedavisi (Tsioutsiou vd., 2019)
Aizoaceae	*Carpobrotus edulis* (L.) N.E.Br.	Süs	Süs (Alpınar, 1999)		
Altingiaceae	*Liquidambar orientalis* Mill.	Tıbbi (kanser, bel ve boyun fıtığı, yaralar, ameliyat izi) cenazelerde tütsü, nazarlık	Mide ülseri (Bulut, 2017), mide ülseri ve yaraların kapanması, gıda (Zurnacı, 2019), açık yaralar ve kesikler, mide ağrısı ve ülseri, tütsü (Gürdal ve Kültür, 2013), ülser, mide yaraları, safra kesesi iltihabı, kesik, yara tedavisi, gıda, tütsü, eşya yapımı, yakacak (Uysal, 2008), gıda, tütsü, ülser ve mide yaraları (Kazan, 2007), ülser, yara		

Tablo 5.3 (devam)

			ve yara izi, yakacak (Kıncal ve Ceylan, 2021)		
Amaranthaceae	*Amaranthus retroflexus* L.	Gıda	Gıda (Baytop, 1984; Erik, 2019; Arı vd., 2015; Batkan, 2019; Aladı, 2022; Polat, 2010; Arasan, 2022), kolesterol, nezle-grip, bronşit tedavisi (Sargın, 2013), diyabet tedavisi, gıda (Uysal, 2008), hazmı kolaylaştırıcı, ishal, mide ağrısı tedavisi (Polat vd., 2013)	Gıda, süs (Kaya, 2021), gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011), hazmı kolaylaştırıcı, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	
Amaranthaceae	*Beta vulgaris* L. var. *vulgaris*	Gıda, oyun, boya	Gıda (Alpınar, 1999; Satıl vd., 2008), iç organları koruyucu, kalp ve damar hastalıkları, kanser tedavisi, gıda (Tekkoyun, 2023), yanık (Baytop, 1984),gıda, yem (Zurnacı, 2019; Sargın, 2013),	Gıda (Kayabaşı vd., 2016; Kökçü, 2015), diyabet, gıda (Tütenocaklı, 2014), panaris, yara tedavisi, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), karın ağrısı (Albayrak, 2019)	
Amaranthaceae	*Beta vulgaris* L. var. *cicla*	Gıda	Gıda, yem (Zurnacı, 2019; sargın, 2013), kan durdurucu, kuvvet verici (Baytop, 1984)	Gıda (Tütenocaklı, 2014)	
Amaranthaceae	*Chenopodium album* L. subsp. *album*	Gıda	Gıda (Vural, 2008; Arı vd., 2015; Alpınar, 1999, Batkan, 2019; Aladı vd., 2022), gıda, yem, el sanatları (Vural, 2008), gıda, yem, el sanatları (Sargın, 2013), idrar arttırıcı, müshil, gıda (Deniz vd., 2010)	Gıda (Kaya, 2021)	
Amaranthaceae	*Chenopodium murale* L.	Gıda	Gıda (Aladı vd., 2022)	Gıda (Aktan, 2011; Tütenocaklı, 2014; Kızılarslan ve Özhatay, 2012), mide ağrısı, kabızlık, gıda	Gıda (Brussell, 2004)

Tablo 5.3 (devam)

				(Özdemir ve Kültür, 2017)	
Amaranthaceae	*Gomphrena globosa* L.	Süs			
Amaranthaceae	*Salicornia emericii* Duval-Jouve	Tıbbi (idrar arttırıcı, guatr tedavisi), gıda	Gıda (Aladı vd., 2022; Alpınar, 1999; Kazan, 2007; Uysal, 2008; Kıncal ve Ceylan, 2021), yem (Kargıoğlu vd., 2008), guatr, gıda (Polat, 2010), kuvvet verici, idrar arttırıcı, gıda (Baytop, 1984)	Gıda (Onar, 2006)	
Amaranthaceae	*Salsola soda* L.	Gıda	Gıda (Aladı vd., 2022), guatr tedavisi, gıda (Polat, 2010)		
Amaranthaceae	*Spinacia oleracea L.*	Gıda, boya	Gıda (Tuzlacı vd., 2001; Satıl vd., 2008), kemik erimesi, mide bağırsak ağrıları ve bulantı tedavisi, gıda, yem (Sargın, 2013), kalp hastalıkları, felç, göz hastalıkları ve kansere karşı koruyucu (Deniz vd., 2010)	Kireçlenme tedavisi, gıda (Tanaydın vd., 2022), gıda (Kökçü, 2015; Tütenocaklı, 2014), kalp kuvvetlendirici, yatıştırıcı, idrar arttırıcı, müshil, kuvvet verici, gıda (Baytop, 1984)	
Amaryllidaceae	*Allium cepa* L.	Tıbbi (ateş düşürücü, karın ağrısı, regl ağrısı, burun tıkanıklığı, öksürük), gıda, hayvan hastalıkları (doğum sonrası sonun atılması, üreme hastalıklar, zehirlenme, süt arttırıcı), boya, inanç	Sivilce, kas ve romatizma ağrıları (Yeşilada vd., 1999), kesik ve morluklar, gıda (Kargıoğlu vd., 2008), karın şişkinliği, yara tedavisi, gıda (Erik, 2019), iltihaplanma, grip, incinme, burkulma, arı sokması, diken batması, boya, gıda (Zurnacı, 2019), anne sütü arttırıcı, ateş düşürücü, iltihap, ezilme-burkulma, karın ağrısı, ishal, gaz sancısı, deri çatlakları, kalp damar hastalıkları,	Arıcılık (Sıralı ve Deveci, 2002), kalp, öksürük, kadın hastalıkları tedavisi, gıda, boya (Kayabaşı vd., 2016), burkulmalarda ağrı kesici, gıda (Kaya, 2021), burkulma, iltihap, gıda, nazar (Aktan, 2011), gıda (Albayrak, 2019), arı, böcek ısırması, kırık çıkıklarda morarmayı önleyici, ağrı kesici, gıda (Kökçü, 2015), balgam söktürücü, beyni çalıştırır, gıda (Uysal,	Morluk, ezilme, ödem, leke, yara tedavisi (Tsioutsiou vd., 2023), beyin uyarıcı, soğuk algınlığı, eklem iltihabı, antiseptik, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004)

Tablo 5.3 (devam)

			diş eti kaşınması boya, oyun, nazar (Arasan, 2022), sivilce, yaralar, regl ve baş ağrıları, kum düşürme, soğuk algınlığı, mide ağrısı, çocuklarda mide ağrısı, sarılık, nefes darlığı, yumurta kistleri, ezilme, burkulma, bükülme, çıkık, yara yada şişlikler, kulak ağrısı, kısırlık tedavisi, gıda, yem (Sargın, 2013), nefes açıcı, boğaz ağrısı tedavisi, kalp-damar hastalıkları, mide ve karın ağrısı (Kazan, 2007), çıban, baş ve karın ağrısı, ateş düşürücü, regl sancısı, grip, nazar (Uysal, 2008), grip, burkulma, çıban, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021), hayvanlarda üreme hastalıkları, süt veriminin arttırılması, zehirlenme (Selvi vd., 2023)	2014), el çatlakları, ayak burkulma, dolama, cilt bakımı, gıda, oyun (Özdemir ve Kültür, 2017), İdrar artırıcı, kabızlık giderici, kan şekerini düşürücü, tansiyon düşürücü, antibakteriyel, yara iyi edici, kalp kuvvetlendirici, bağırsak hareketlerini artırıcı, gıda (Baytop, 1984)	
Amaryllidaceae	*Allium sativum* L.	Tıbbi (kanser, vücut temizleyici, karın ağrısı, tansiyon düşürücü, diş ağrısı, arı sokması) gıda, hayvan hastalıkları (zehirlenme , Gastrointestinal hastalıklar)	Hemoroid (Yeşilada vd., 1999), kireçlenme, yüksek tansiyon, akrep sokması (Zurnacı, 2019), yüksek tansiyon, grip, gaz giderici (Polat, 2010), yılan sokması, akrep kovucu (Şahin, 2019), kulak iltihabı, göz arpacığı, diş ağrısı, deri çatlağı, saç dökülmesi, yüksek tansiyon, soğuk algınlığı, arı	hemoroid (Tuzlacı ve Aymaz, 2000),kurt düşürücü, tansiyon, saç bakımı, haşere kovucu, gıda (Onar, 2006), gıda, nazarlık (Kaya, 2021), arı sokması, gıda, nazar (Aktan, 2011), gıda (Albayrak, 2019), tansiyon , baş ağrıları tedavisi, gıda, inanç (Kökçü,	Ödem, cilt enfeksiyonu tedavisi (Tsioutsiou vd., 2023), hipertansiyon, gıda (Tsioutsiou vd., 2019), uyarıcı, hipertansiyon, kanser, antiseptik (Hanlidou vd., 2004)

Tablo 5.3 (devam)

			ve akrep sokması, baş ağrısı, bağırsak parazitleri tedavisi, tütsü (Arasan, 2022), tansiyon, mikrobiyal hastalıklar, diyabet, bronşit, ateş düşürücü, yara, soğuk algınlığı, zehirlenme, göz arpacığı tedavisi, ateş düşürücü, gaz giderici, saç dökülmesi, arı, yılan, akrep sokması, zehirlenme, göz arpacığı tedavisi, gıda (Sargın, 2013), tansiyon, karın ağrısı (Kazan, 2007), tansiyon, akrep, arı ve yılan sokması, yanık, bademcik, kulak ağrısı, ishal, karın ağrısı, saçkıran, nazar (Uysal, 2008), saçkıran, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021), gıda (Deniz vd., 2010), hayvanlarda zehirlenme, gastrointestinal hastalıklar (Selvi vd., 2023)	2015), arı sokması, kulak ağrısı, tansiyon, nazar, gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011), zihin açıcı, tansiyon düşürücü, gıda (Uysal, 2014), Arı sokması, bronşit, tansiyon, kulak ağrısı, bertik, diş ağrısı, saç dökülmesi, yılan kovucu, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), antiseptik, idrar artırıcı, solucan düşürücü, iştah açıcı ve tansiyon düşürücü, gıda (Baytop, 1984)	
Amaryllidaceae	*Allium ampeloprasum* L.	Gıda	Rahim iltihabı, kısırlık, kabızlık, kulak iltihabı (Arasan, 2022), kemik erimesi, diyabet, göz kuvvetlenmesi, gıda, yem (Sargın, 2013), gıda (Yılmaz, 2019)	Gıda (Baytop, 1984; Koyuncu, 2005; Köysal, 2020; Aktan, 2011; Kökçü, 2015; Uysal, 2014), hemoroid tedavisi, gıda (Kaya, 2021), hemoroid, nefes darlığı, kulak ağrısı, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	Sinüzit (Brussell, 2004)

Tablo 5.3 (devam)

Amaryllidaceae	*Allium scorodoprasum* L. subsp. *rotundum* (L.) Stearn	Gıda	Gıda (Kargıoğlu vd., 2008), sivilce, ülser tedavisi, gıda, yem, süs (Sargın, 2013), çıban tedavisi, gıda (Baytop, 1984)		
Amarylidaceae	*Narcissus tazetta* L. subsp. *tazetta*	Tıbbi (pişik, egzama tedavisi), süs	Süs (Alpınar, 1999), deri hastalıkları ve cilt yaraları, boğaz ağrısı tedavisi, süs (Gürdal ve Kültür, 2013), yatıştırıcı, müshil, ateş düşürücü, süs (Baytop, 1984)		
Anacardiaceae	*Pistacia lentiscus* L.	Tıbbi (ülser, iç yaralar), gıda	El sanatları (Kıncal ve Ceylan, 2021), gıda, süpürge (Yılmaz,2019), mide ekşimesi, yem (Gürdal ve Kültür, 2013), Balgam söktürücü, dişetlerini kuvvetlendirici, ağız kokusu, yapıştırıcı (Baytop, 1984)		İshal, mide ülseri, balgam söktürücü (Axiotis vd., 2018), ishal, boğaz ağrısı, egzama, romatizma (Perouli ve Bareka, 2022), mide ülseri, sindirim sitemi hastalıkları tedavisi (Tsioutsiou vd., 2019), diyabet, mide ülseri, kolesterol, diüretik (Hanlidou vd., 2024)
Anacardiaceae	*Pistacia terebinthus* L. subsp. *terebinthus*	Tıbbi (öksürük, mide hastalıkları) , gıda, yem, el sanatları, nazarlık, sabun	Romatizma (Bulut, 2017), kulak kaşıntısı, saç dökülmesi, gıda (Alpınar, 1999), gıda (Satıl vd., 2008; Batkan, 2019; Şahin, 2019; Kazan, 2007), mide ağrısı, gıda (Polat, 2022), romatizma, mide rahatlatıcı, gıda, yem , inanç, el sanatları (Zurnacı, 2019), gıda, yem (Vural, 2008), gıda, sabun, nazarlık, boya (Polat, 2010), İshal, mide ağrısı,	Astım, mide ağrısı (Tuzlacı ve Aymaz, 2001), kaşıntı, karın ağrısı, gıda (Kayabaşı vd., 2016), kanser, mide hastalıkları, gıda (Onar, 2006), iştah açıcı, idrar zorluğu tedavisi, gıda, nazarlık, oyun (Tanaydın vd., 2022), astım, bronşit tedavisi (Albayrak, 2019), boya, yakacak, sabun (Kökçü, 2015), süs ve nazarlık (Bulut ve Tuzlacı, 2011),	Afrodizyak (Brussell, 2004)

Tablo 5.3 (devam)

			prostat, idrar kaçırma, ter ve koku giderici, yara, egzama tedavisi ,nazar (Arasan, 2022), diş eti ve cilt hastalıkları tedavisi, gıda, el sanatları, nazarlık, oyun (Sargın, 2013), yara, öksürük, diyabet, menenjit tedavisi, hayvanlarda ağrı, göğüs yarılmaları, gıda, el sanatları (Uysal, 2008), sindirim sistemi rahatlatılması, diyabet, yara, yutma zorluğu tedavisi, el sanatları (Kıncal ve Ceylan, 2021), gıda, ağda (Gürdal ve Kültür, 2013), idrar söktürücü, kuvvet verici, gıda (Baytop, 1984)	gıda, nazarlık (Tütenocaklı, 2014, ayak mantarı (Koyuncu, 2005), nefes darlığı, astım tedavisi, mide ülseri, ishal tedavisi, gıda, sabun, el sanatları, nazarlık (Özdemir ve Kültür, 2017)	
Anacardiaceae	*Pistacia vera* L.	Gıda	Arıcılık (Karaca, 2008), astım, gıda, yapıştırıcı (Sargın, 2013)	Gıda (Kökçü, 2015)	
Anacardiaceae	*Rhus coriaria* L.	Tıbbi (bağışıklık sistemi güçlendirici), gıda, boya	Gıda (Polat, 2022; Polat, 2010; Şahin, 2019; Kazan, 2007; Zurnacı, 2019; Kıncal ve Ceylan, 2021), metabolizma hızlandırıcı, hazımsızlık, boğaz ağrısı (Tekkoyun, 2023), ağız aftları tedavisi, gıda (Batkan, 2019), diş ağrısı, ishal (Arasan, 2022), karın ağrısı, gıda, boya (Sargın, 2013), karın ağrısı, mide hastalıkları (Uysal, 2008)	Hemoroid (Aslan vd., 2007), diyabet (Güner ve Selvi, 2016), gıda, boya (Onar, 2006; Kaya, 2021; Erdem, 2018), bağışıklığı kuvvetlendirmek, kolesterol, parazit tedavisi, gıda (Tanaydın vd., 2022), boya (Aktan, 2011), gıda (Albayrak, 2019; Kökçü, 2015; Bulut ve Tuzlacı, 2011; Tütenocaklı, 2014; Koyuncu, 2005), mide ağrısı, diyabet, ishal, guatr tedavisi, gıda, boya	

Tablo 5.3 (devam)

				(Özdemir ve Kültür, 2017)	
Apiaceae	*Ammi visnaga* (L.) Lam.	Tıbbi (diş temizliği-kürdan)	Diş temizliği (Zurnacı, 2019), diş temizliği, karın ağrısı, regl sancıları, bağırsak kurdu düşürme (Sargın, 2013), idrar arttırıcı, öksürük kesici, gaz söktürücü, taş ve kurt düşürücü, diş temizliği (Baytop, 1984)		
Apiaceae	*Anethum graveolens* L.	Tıbbi (enfeksiyon, kemik erimesi), gıda	Gaz söktürücü, sindirim kolaylaştırıcı, gıda (Alpınar, 1999), gıda (Satıl vd., 2008; Zurnacı, 2019; Kıncal ve Ceylan, 2021; Gürdal ve Kültür, 2013), kadınlarda kısırlık ve rahim iltihabı (Arasan, 2022), egzama, baş ağrısı, migren, regl düzensizliği, hıçkırık, gıda (Sargın, 2013), guatr tedavisi, gıda (Deniz vd., 2010), yatıştırıcı, hazmettirici, gaz söktürücü, gıda (Baytop, 1984)	Gıda (Onar, 2006; Tanaydın vd., 2022), böbrek taşı düşürücü, gıda (Albayrak, 2019), iştah açıcı, gıda (Kökçü, 2015), sindirim kolaylaştırıcı, böbrek hastalıkları, gıda (Tütenocaklı, 2014), boğaz ağrısı, grip tedavisi, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	Mide ülseri, bağırsak parazitleri, obezite, sakinleştirici, regl ağrısı, idrar söktürücü (Hanlidou vd., 2004)
Apiaceae	*Apium graveolens* L.	Gıda	Gıda (Alpınar, 1999; Uysal, 2008), gaz giderici, karın ağrısı (Polat ve Satıl, 2012), bronşit, unutkanlık giderici, zihin açıcı, gıda (Sargın, 2013), demir eksikliği, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021)	Gıda (Kayabaşı vd., 2016; Kökçü, 2015), prostat tedavisi, gıda (Tütenocaklı, 2014), gaz söktürücü, idrar arttırıcı, uyarıcı, iştah açıcı (Baytop, 1984)	Diyabet, karaciğer bozukluğu, romatizma, idrar söktürücü, afrodizyak, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004)
Apiaceae	*Coriandrum sativum* L.	Hayvan hastalıkları (gastrointestinal hastalıklar, süt verimini	Bağırsak gazı, haşere kovucu, gıda (Sargın, 2013), hayvanlarda gastrointestinal hastalıklar, süt	Regl ağrısı, gıda (Albayrak, 2019)	Şişkinlik, mide hastalıkları, soğuk algınlığı, romatizma, iştah açıcı, afrodizyak, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004)

Tablo 5.3 (devam)

		arttırıcı), gıda	verimini arttırıcı (Selvi vd., 2023)		
Apiaceae	*Crithmum maritimum* L.	Gıda	Gıda (Kök vd., 2020; Yılmaz, 2019), idrar arttırıcı, iştah açıcı, uyarıcı (Baytop, 1984)		
Apiaceae	*Cuminum cyminum* L.	Tıbbi (mide ağrısı), gıda			Gıda (Thomas vd., 2012), diyabet, sağırlık, dispepsi, spazm, diüretik (Hanlidou vd., 2004)
Apiaceae	*Daucus carota* L.	Gıda, el sanatları (süpürge)	Diş temizliği (Vural, 2008), gıda (Alpınar, 1999), diyabet, gıda (Kalankan, 2017), gıda (Şahin, 2019; Uysal, 2008), diş temizliği, ağız iltihabı (Yılmaz, 2019)	Böbrek taşı düşürücü (Erdem, 2018), diyabet, hemoroid tedavisi (Bulut ve Tuzlacı, 2011), göz kuvvetlendirici, gıda (Tütenocaklı, 2014)	Gıda (Brussell, 2004)
Apiaceae	*Echinophora tenuifolia* L. subsp. *sibthorpiana* (Guss.) Tutin	Gıda	Haşere kovucu (Kargıoğlu vd., 2008), gıda (Vural, 2008; Zurnacı, 2019; Polat, 2010), böbrek taşı, kumu düşürücü, gıda (Tekkoyun, 2023), gıda, haşere kovucu (Batkan, 2019), kusma, boğaz ağrısı, bebeklerde karın ağrısı, grip, astım, kısırlık (Sargın, 2013), yara iyi edici, gıda (Baytop, 1984)	Gıda, avcılık (Kaya, 2021)	
Apiaceae	*Ferula communis* L. subsp. *communis*	Tıbbi (afrodizyak, diyabet), gıda	Afrodizyak, gıda, yem (Sargın, 2013), yem, oyuncak, el sanatları (Yılmaz, 2019), afrodizyak, gıda (Baytop, 1984)	Kalp- damar hastalıkları tedavisi (Albayrak, 2019)	Kesik ve sıyrık tedavisi (Brussell, 2004)
Apiaceae	*Ferulago sylvatica* (Besser) Rchb.	Tıbbi (bel ve boyun fıtığı, ağrı, yara, ameliyat izi)			

Tablo 5.3 (devam)

Apiaceae	*Foeniculum vulgare* Mill.	Tıbbi (mide ağrısı, grip, mide ve bağırsak hastalıkları), Hayvan hastalıkları (Gastrointestinal hastalıklar, süt verimini arttırıcı), Gıda	Gıda (Kök vd., 2020; Kalankan, 2017; Satıl vd., 2008; Şahin, 2019), uyku verici, anne sütü arttırıcı, kadınlarda afrodizyak, gıda, yem (Vural, 2008), bebeklerde gaz sancısı (Bulut vd., 2017), bağırsak hastalıkları (Güner ve Selvi, 2016), gaz söktürücü, sindirime yardımcı, midevi, gıda (Alpınar, 1999), anne sütü arttırıcı, bebeklerde gaz giderici, gıda (Arasan, 2022), hemoroid, gıda (Zurnacı, 2019), göz bulanıklığını ve kaşıntıyı giderici, gaz söktürücü, gıda (Aladı vd., 2022), göz bulanıklığı, kaşıntı, hazımsızlık, gıda (Polat, 2010), romatizma, karaciğer rahatsızlıkları, gıda, süs (Sargın, 2013), mide hastalıkları, diyabet, kolesterol, gıda (Kazan, 2007), gaz söktürücü (Uysal, 2008), iştah açıcı, ishal giderici, idrar ve balgam söktürücü, yara, çıban, gıda (Yılmaz,2019), midevi, gaz söktürücü, süt arttırıcı, yara iyi edici, idrar artırıcı, gıda (Baytop, 1984),	Bağırsak rahatsızlıkları, gıda (Güner ve Selvi, 2016), gıda (Onar, 2006; Aktan, 2011; Albayrak, 2019; Bulut ve Tuzlacı, 2011), bağırsak yumuşatıcı, sindirimi kolaylaştırıcı, gaz giderici, anne sütünü arttırıcı, balgam söktürücü, ağız kokusunu giderici, iştah açıcı, gıda (Tütenocaklı, 2014), idrar tutamama, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	Yara ve kesikler (Tsioutsiou vd., 2023), mide ağrısı, gıda, saç boyama, sanayi (Strenchok vd., 2018), mide hastalıkları tedavisi, gıda, fazla miktarda alındığında halüsinasyona neden olur (Brussell, 2004), şişkinlik, safra bozuklukları, obezite, soğuk algınlığı, böbrek taşı (Hanlidou vd., 2004)

Tablo 5.3 (devam)

			hayvanlarda gastrointestinal hastalıklar, süt verimini arttırıcı (Selvi vd., 2023)		
Apiaceae	*Oenanthe pimpinelloides* L.	Tıbbi (ağız kokusu), gıda	Gıda (Alpınar, 1999; Satıl vd., 2008; Aladı vd., 2022; Polat, 2010; Kıncal ve Ceylan, 2021; Gürdal ve Kültür, 2013), bağırsak kurdu, gıda (Kazan, 2007), yanık tedavisi ve gıda (Uysal, 2008)	Gıda, el sanatları (Kayabaşı vd., 2016), gıda (Onar, 2006; Kökçü, 2015; Bulut ve Tuzlacı, 2011; Tütenocaklı, 2014; Kızılarslan ve Özhatay, 2012; Özdemir ve Kültür, 2017)	
Apiaceae	*Petroselinum crispum* (Mill.) A.W.Hill	Tıbbi (bel fıtığı, bel ağrısı, idrar yolu hastalıkları), Gıda	Gıda (Polat, 2022; Satıl vd., 2008, Zurnacı, 2019), idrar söktürücü, böbrek ve karın ağrısı (Polat, 2010), böbrek taşı düşürücü, anne sütü arttırıcı, idrar yolu iltihabı (Arasan, 2022), idrar yolu iltihabı, böbrek hastalıkları, prostat, kanser (Kazan, 2007), idrar yolu enfeksiyonu, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021), kansızlık, böbrek, karaciğer, hastalıkları, kan temizleyici, idrar söktürücü, cilt bakımı, gıda (Deniz vd., 2010), idrar ve safra arttırıcı, regl söktürücü, gıda (Baytop, 1984)	İltihap sökücü, gıda (Kayabaşı vd., 2016), böbrek hastalıkları, gıda (Onar, 2006), safra kesesi hastalıkları, gıda (Aktan, 2011), mide rahatsızlığı, karın şişliği, kilo verme, gıda (Kökçü, 2015), göz kuvvetlendirici, basur, grip, kan temizleyici, iltihap çözücü, diyabet, böbrek hastalıkları, morluk tedavisi, gıda (Tütenocaklı, 2014), yumurtalık hastalıkları, idrar yolu enfeksiyonu, mide hastalıkları, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	Tansiyon, idrar yolu enfeksiyonu, böbrek taşı, prostat, ateş düşürücü, afrodizyak, iştah açıcı, kan temizleyici, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004)
Apiaceae	*Pimpinella anisum* L.	Tıbbi (Çocukları uyutmak için, mide hastalıkları)	Bağırsak hastalıkları (Güner ve Selvi, 2016), gaz söktürücü, sindirim sistem rahatsızlığı (Polat, 2022), anne sütü arttırıcı, bebeklerde karın ağrısı ve gaz sancısı giderici	Bağırsak rahatsızlıkları (Güner ve Selvi, 2008)	

Tablo 5.3 (devam)

			(Zurnacı, 2019), gaz söktürücü, karın şişliği, yanık tedavisi (Uysal, 2008), gaz söktürücü, sindirim sistemini rahatlatıcı (Kıncal ve Ceylan, 2021), midevi, hazmı kolaylaştırıcı, koku verici, göğüs yumuşatıcı, gaz söktürücü, iştah açıcı, süt arttırıcı, uyku verici (Baytop, 1984)		
Apiaceae	*Scandix pecten-veneris* L.	Gıda	Gıda (Alpınar, 1999; Kazan, 2007; Uysal, 2008; Deniz 2008), bağırsak gazı giderici, gıda, yem (Sargın, 2013), yutma zorluğu tedavisi, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021)		Gıda (Skoula vd., 2009)
Apiaceae	*Sium sisarum* L. var. *lancifolium* (M.Bieb.) Thell.	Gıda	Gıda (Satıl vd., 2008), karaciğer temizleyici, gıda (Polat, 2010)	Gıda (Kaya, 2021; Aktan, 2011)	
Apiaceae	*Smyrnium olusatrum* L.	Gıda	Midevi, nefes darlığı, idrar arttırıcı (Baytop, 1984)		
Apiaceae	*Tordylium apulum* L.	Tıbbi (ağız kokusu), Gıda	Gıda (Alpınar, 1999), ağız kokusu, gıda (Polat, 2010)		
Apocynaceae	*Nerium oleander* L.	Hayvan hastalıkları (Mastit ve uyuz, parazit hastalıkları, zehirlenmeler), El sanatları (baston), Haşere kovucu, Süs (zehirli)	El sanatları, süs (Zurnacı, 2019), romatizma tedavisi, süs (Polat, 2010), egzama (Şahin, 2019), mide kanaması, hayvanlarda idrar yolları iltihabı tedavisi, uyuz, nazar (Arasan, 2022), akrep sokması, vücut paraziti, kanser tedavisi, boya, süs (Sargın, 2013),	Süs (Aktan, 2011; Albayrak, 2019; Kökçü, 2015), romatizma tedavisi (Bulut ve Tuzlacı, 2011)	Kalp toniği ve cilt hastalıkları tedavisi, zehirli bir bitki (Brussell, 2004)

Tablo 5.3 (devam)

			kanser, akrep sokması, el sanatları (Uysal, 2008), el sanatları (Kıncal ve Ceylan, 2021), egzama, siğil tedavisi, süpürge (Gürdal ve Kültür, 2013), hayvanlarda mastit ve uyuz, parazit hastalıkları, zehirlenmeler (Selvi vd., 2023)		
Apocynaceae	*Vinca major* L. subsp. *major*	Süs	Süs (Alpınar, 2001; Satıl vd., 2008)	Ağız yarası tedavisi (Kayabaşı vd., 2016), süs (Aktan, 2011)	
Araceae	*Arum dioscoridis* Sm. var. *dioscoridis*	Gıda			
Araceae	*Arum italicum* Mill.	Tıbbi (hemoroid, ağrı kesici, egzama)	Göz arpacığı tedavisi (Yeşilada vd., 1999), sivilce, yara, öksürük, balgam söktürücü (Tekkoyun, 2023), balgam söktürücü, müshil, çıban açıcı, yara iyi edici (basura karşı) ve kanı cilde toplayıcı (Baytop, 1984)	Öksürük, egzama, kanser, hemoroid, gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012)	
Araceae	*Lemna minor* L.	Yem			
Arecaceae	*Cocos nucifera* L.	Tıbbi (Saç ve cilt bakımı)	Yeni doğan bebeğe suyu içirilir (Uysal, 2008), gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021)		
Asparagaceae	*Asparagus acutifolius L.*	Tıbbi (Bağırsak parazitleri, diyabet, kolesterol), Gıda, Haşere kovucu	Baş dönmesi, bağırsak parazitleri, gıda (Alpınar, 1999), gıda (Çilden, 2011; Satıl vd., 2008; Zurnacı, 2019; Aladı vd., 2022; Kazan, 2007; Kıncal ve Ceylan, 2021), karaciğer hastalığı, kan temizleme, gıda (Polat, 2010),	Kızarıklık tedavisi, süs (Kayabaşı vd., 2016), gıda (Tanaydın vd., 2022; Aktan, 2011), gıda, ipek böcekçiliği (Kaya, 2021), gıda, süpürge ve çit yapımı (Kökçü, 2015), idrar yolu enfeksiyonu, böbrek iltihabı	

Tablo 5.3 (devam)

			hemoroid, isilik (Şahin, 2019), grip, romatizma, kalp hastalığı, prostat, gıda, yem (Sargın, 2013), öksürük (Uysal, 2008), saçlı deride yaraların tedavisi, gıda (Yılmaz, 2019), idrar söktürücü, böbrek temizleyici, göz kuvvetlendirici, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), idrar söktürücü, kabızlık (Baytop, 1984)	(Özdemir ve Kültür, 2017)	
Asparagaceae	*Hyacinthus orientalis* L. subsp. *orientalis*	Süs	Süs (Polat, 2010), öksürük tedavisi (Uysal, 2008)	Süs (Tütenocaklı, 2014)	
Asteraceae	*Achillea millefolium* L. subsp. *millefolium* var. *millefolium*	Tıbbi (Zayıflama, ödem söktürücü, regl gecikmesi, baş ağrısı, uyku bozukluğu)	Karın ağrısı, soğuk algınlığı (Aslan vd., 2007), karın ağrısı, idrar yolları rahatsızlıkları, regl ağrısı ve düzenlenmesi (Erik, 2019), mide hastalıkları, gıda (Arı vd., 2015), idrar artırıcı ve hemoroid tedavisi (Polat, 2022), idrar yolları iltihabı, zayıflama, regl ağrısı (Polat, 2010), gıda (Deniz vd., 2010)	Karın ağrısı, göbek fıtığı, ishal, gaz sancısı (Tanaydın vd., 2022)	Kanama durdurucu, hemoroid tedavisi, saç uzaması, sivilce, kuru pullu cilt ve döküntüleri, varis (Brussell, 2004), hemoroid, tansiyon, diyabet, kolt, kabızlık, safra taşı, gastrit, bağırsak bozuklukları, grip, romatizma, yağlanma, diüretik, regl bozuklukları, ateş düşürücü, iştah açıcı, kan temizleyici, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004)
Asteraceae	*Arctium minus* (Hill) Bernh.	Tıbbi(enfeksiyon)			
Asteraceae	*Anthemis tomentosa* L. subsp. *tomentosa*	Tıbbi (sakinleştirici, safra kesesi hastalıkları)			
Asteraceae	*Artemisia absinthium* L.	Tıbbi (Depresyon, zayıflamak için, baş	Mide bulantısı, soğuk algınlığı (Aslan vd., 2007), iştah açıcı, süs	Sakinleştirici, uyku getirici, süs, arıcılık (Kayabaşı vd., 2016), diyabet	Yara tedavisi (Tsioutsiou vd., 2023)

Tablo 5.3 (devam)

		ağrısı, soğuk algınlığı)	(Polat, 2010), diyabet, saç bakımı, yara tedavisi, yakacak, haşere kovucu (Sargın, 2013)	(Onar, 2006), karın ağrısı, mide yatıştırıcı, süs (Aktan, 2011), mide rahatsızlığı, süs (Albayrak, 2019), gıda (Koyuncu, 2005), menopoz veya regl dönemi rahatsızlıkları, alerji, ateş düşürücü, süpürge (Özdemir ve Kültür, 2017)	
Asteraceae	*Artemisia annua* L.	Tıbbi (Soğuk algınlığı, grip), İnanç	Ağrı ve şişkinlik tedavisi, gıda, inanç, süs (Zurnacı, 2019), koku, süs (Polat, 2010), dizanteri, verem tedavisi, çıban iyileştirici (Baytop, 1984)		
Asteraceae	*Artemisia dracunculus* L.	Tıbbi (Romatizma ve diş ağrıları), Gıda	İştah açıcı ve hazmettirici, gıda (Baytop, 1984)		
Asteraceae	*Calendula arvensis* (Vaill.) L.	Süs	Cilt bakımı, yara, kanser, el ve ayak mantarı tedavisi, süs (Sargın, 2013), yara (Yılmaz, 2019), terletici ve regl getirici (Baytop, 1984)	Gıda, süs (Kaya, 2021), süs (Tütenocaklı, 2014)	Regl düzenleyici, göz hastalıkları, sivilce, pişik tedavisi (Brussell, 2004)
Asteraceae	*Calendula officinalis* L.	Tıbbi (regl düzensizliği, çıban, siğil, cilt hastalıkları), Sabun	Deri hastalıkları (Güner ve Selvi, 2016), süs (Satıl vd., 2008; Polat, 2010; Kayabaşı vd., 2016), karaciğer ve safra kesesi hastalıkları, gastrit, ülser, sedef, egzama, mantar gibi cilt hastalıkları (Deniz vd., 2010), kabızlık, yara iyi edici, idrar arttırıcı (Baytop, 1984)	Sinir hastalıkları (Özdemir ve Kültür, 2017), egzama, kaşıntı (Mumcu, 2018)	İltihaplı yara tedavisi (Brussell, 2004), sarılık, karaciğer bozuklukları, mide ülseri, egzama, sivilce, regl ağrısı, mantar, kan temizleyici (Hanlidou vd., 2004)
Asteraceae	*Carthamus dentatus* (Forssk.) Vahl	Tıbbi (İdrar söktürücü), gıda	Gıda (Tuzlacı, 2011)	Boya (Bulut ve Tuzlacı, 2011)	
Asteraceae	*Cichorium intybus* L.	Tıbbi (Karaciğer	Böbrek taşı düşürücü, kanser,	Gıda (Onar, 2006), soğuk	Karaciğer bozuklukları,

Tablo 5.3 (devam)

		hastalıkları, kan kanseri, kan hastalıkları), Hayvan hastalıkları (Süt verimini ve kalitesini arttırmak, üreme hastalıkları), Gıda, Yem	kesik ve yara tedavisi (Sezik vd., 2001), yem (Vural, 2008), böbrek taşı, Böbrek sancısı, diyabet, karın ağrısı, gıda (Erik, 2019), mide ağrısı, gıda (Arı vd., 2015), saç bakımı, karaciğer hastalıkları tedavisi, gıda (Alpınar, 1999), gıda (Satıl vd., 2008; Aladı vd., 2022), karın ağrısı, böbrek taşı ve kumu, gıda (Polat, 2010), saç kepeği giderici, saç bakımı, karaciğer ve safra kesesi ağrıları, tansiyon, kan kanseri tedavisi, gıda, sakız, yem (Sargın, 2013), idrar artırıcı, müshil, terletici, iştah açıcı, midevi, kuvvet verici, safra söktürücü, gıda (Baytop, 1984), hayvanlarda süt verimini ve kalitesini arttırmak, üreme hastalıkları (Selvi vd., 2023)	algınlığı, mide rahatsızlığı, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), gıda (Tanaydın vd., 2022; Tütenocaklı, 2014), astım, ülser tedavisi, sakız (Erdem, 2018), kalp kuvvetlendirici, gıda (Aktan, 2011), hemoroid, egzama, sedef hastalığı, diyabet, cinsel bölgedeki kaşıntı, sindirime yardımcı (Kızılarslan ve Özhatay, 2012)	kolesterol, antiseptik, spazmolitik (Hanlidou vd., 2004)
Asteraceae	*Chondrilla juncea* L.	Gıda	Gıda (Batkan, 2019; Aladı vd., 2022), gıda, yem (Vural, 2008), kurt ve parazit düşürücü, kolesterol, gıda (Erik, 2019), mide ağrısı tedavisi, gıda (Arı vd., 2015), gıda, yem, eşya (Zurnacı, 2019), mide uyarıcı ve kuvvetlendirici, sindirimi	Sakız, yem, gıda (Kaya, 2021), hemoroid tedavisi, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	

Tablo 5.3 (devam)

			kolaylaştırıcı, gıda (Tekkoyun, 2023), böbrek taşı, karın ağrısı, gıda (Polat, 2010), mide ağrısı, gıda (Şahin, 2019), oyun (Arasan, 2022), hazımsızlık, mide yanması, çizik ve yara tedavisi, gıda, sakız (Sargın, 2013), mide ağrısı, gıda (Deniz vd., 2010), midevi, yara iyi edici (Baytop, 1984)		
Asteraceae	*Cnicus benedictus* L.	Tıbbi (Böbrek ve safra taşı düşürücü), gıda	Gıda (Batkan, 2019; Aladı vd., 2022), böbrek taşı ve kum düşürücü, hemoroid, ateş düşürücü, sakinleştirici, gıda (Polat, 2010), akrep sokması (Arasan, 2022), böbrek kumu düşürücü, gıda, süs (Sargın, 2023), İştah açıcı, idrar arttırıcı, ateş ve tansiyon düşürücü, yatıştırıcı, diyabet (Baytop, 1984)	Sakinleştirici, yem (Kayabaşı vd., 2016), böbrek kum ve taş düşürücü (Bulut ve Tuzlacı, 2011), karın ağrısı, zehirlenme, hemoroid, alerji, yanık (Özdemir ve Kültür, 2017)	Karaciğer hastalıkları, alerji, diüretik (Hanlidou vd., 2004)
Asteraceae	*Cynara cardunculus* L. subsp. *cardunculus*	Tıbbi (Karaciğer yağlanması, diyabet), Gıda	Hayvanlarda karaciğer hastalıkları (Selvi vd., 2023), gıda (Satıl vd., 2008), karaciğer hastalıkları, diyabet, gıda (Polat, 2010), prostat, kanser, safra salgısı, gıda (Sargın, 2013), karaciğer hastalıkları, kemik erimesi (Uysal, 2008), karaciğer hastalıkları, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021), karaciğer ve safra kesesi hastalıkları, iştah açıcı, idrar ve safra söktürücü,	Karaciğer hastalıkları, gıda (Kayabaşı vd., 2016; Mumcu, 2018), karaciğer yağlanması, gıda (Aktan, 2011), rahim kanseri (Tütenocaklı, 2014), gıda (Koyuncu, 2005)	Damar sertliği, diyabet, safra kesesi ve karaciğer hastalıkları, kolesterol, diüretik, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004)

Tablo 5.3 (devam)

			afrodizyak, gıda (Baytop, 2021)		
Asteraceae	*Echinacea purpurea* (L.) Moench	Tıbbi (Soğuk algınlığı, iltihap, diyabet), Gıda		Soğuk algınlığı ve bağışıklık güçlendirici (Mumcu, 2018)	
Asteraceae	*Helianthus annuus* L.	Gıda, Yem, Arıcılık	Arıcılık (Polat ve Selvi, 2011), gıda (Polat, 2022; Deniz vd., 2010), kuru öksürük, grip, gıda, yem, yakacak (Sargın, 2013)	Gıda, yakacak, el sanatları (Kayabaşı vd., 2016), oyuncak, gıda, yakacak, el sanatları (Aktan, 2011), gıda, arıcılık (Kökçü, 2015), gıda (Tütenocaklı, 2014), oyuncak, yem (Özdemir ve Kültür, 2017), idrar arttırıcı, göğüs yumuşatıcı, soğuk algınlığı, solunum sistemi hastalıkları, ateş düşürücü, balgam söktürücü, gıda (Baytop, 1984)	Kolesterol, prostat, kan temizleyici, gıda (Hanlidou vd., 2004)
Asteraceae	*Helichrysum plicatum* DC. subsp. *plicatum*	Tıbbi (İdrar söktürücü, böbrek taşı düşürücü, mide rahatsızlıkları, hazımsızlık, şişkinlik, romatizma, eklem ve kas ağrıları), Süs	Yara iyi edici (Sezik vd., 2001), sakinleştirici, idrar söktürücü, böbrek taşı düşürücü, zayıflatıcı (Erik, 2019), Üriner sistem hastalıkları, böbrek taşı (Bulut vd., 2017), İdrar ve safra söktürücü, kum dökücü (Baytop, 1984)	Böbrek rahatsızlığı, idrar zorluğu (Tanaydın vd., 2022)	
Asteraceae	*Matricaria chamomilla* L. var. *recutita* (L.) Fiori	Tıbbi (Ateş düşürücü, karın ağrısı, sakinleştirici, yanık, iltihap, sindirim, hazımsızlık), Hayvan hastalıkları (Göz hastalıkları, üreme hastalıkları)	Sinüzit, depresyon, regl döneminde yatıştırıcı (Tekkoyun, 2023), hemoroid, sinüzit, uyku düzensizliği, boğaz iltihabı, kadın hastalıkları, ayak kokusu, ses kısıklığı, soğuk algınlığı, regl sancısı, karın ağrısı (Arasan, 2022), karın	Soğuk algınlığı, karın ağrısı, romatizma, yara yanık tedavisi (Albayrak, 2019), ateş düşürücü, öksürük, boya (Kökçü, 2015), soğuk algınlığı, diyabet, karın ağrısı, yanık, yara, baş ağrısı, romatizma ağrıları, sinüzit, uykusuzluk,	Ağız yaraları ve aftlar (Tsioutsiou vd., 2023), ayak banyosu, saç bakımı, mantar, antimikrobiyal, hayvanlarda solunum rahatsızlıkları, üreme döngüsü bozuklukları, cilt hastalıklarının tedavisi, boya (Strenchok vd., 2018), göz kapağı

Tablo 5.3 (devam)

		, Gıda, Boya, İnanç	ağrısı, öksürük, grip, nezle, bronşit (Gürdal ve Kültür, 2013), yatıştırıcı, sakinleştirici, ağrı kesici, mide hastalıkları, saç bakımı (Deniz vd., 2010), karın ağrısı, bağırsak gazı (Tuzlacı, 2005), soğuk algınlığı, astım (Sadıkoğlu, 2003), idrar çoğaltıcı, iştah açıcı, yatıştırıcı, gaz ve safra söktürücü, boğaz iltihabı, iltihaplı yaralar (basur), ağrı kesici, yara iyi edici (Baytop, 1984), hayvanlarda göz ve üreme hastalıkları (Selvi vd., 2023)	depresyon, iltihap söktürücü, bacak ağrısı, idrar yolu enfeksiyonu, astım, cilt alerjisi tedavisi, arıcılık (Özdemir ve Kültür, 2017), karın ağrısı, saç kepeği (Bulut ve Tuzlacı, 2011)	rahatsızlığı (Brussell, 2004)
Asteraceae	*Onopordum illyricum* L.	Gıda	Gıda (Erik, 2019; Arasan, 2022), mide taşı tedavisi, gıda (Zurnacı, 2019)		
Asteraceae	*Scolymus hispanicus* L. subsp. *hispanicus*	Tıbbi (Böbrek taşı düşürme ve kum dökme), Gıda	Hemoroid (Vural, 2008), mide rahatlatıcı, gıda (Arı vd., 2015), gıda (Kalankan, 2017; Polat, 2022; Zurnacı, 2019; Arasan, 2022), böbrek ve safra kesesi taşı, gıda (Aladı vd., 2022), böbrek ve safra taşı, gıda, yem (Polat, 2010), idrar söktürücü, böbrek ve safra taşı, gıda (Şahin, 2019), idrar söktürücü, böbrek taşı düşürücü, diyabet, kolesterol, böbrek yetmezliği tedavisi, gıda, yem (Sargın, 2013),	Böbrek taşı, diyabet, gıda (Onar, 2006), yem (Bulut ve Tuzlacı, 2011), gıda (Tütenocaklı, 2014)	Gıda (Skoula vd., 2009)

Tablo 5.3 (devam)

			idrar arttırıcı, böbrek taşı düşürücü, gıda (Baytop, 1984)		
Asteraceae	*Pulicaria dysenterica* (L.) Bernh.	Gıda			
Asteraceae	*Silybum marianum* (L.) Gaertn. subsp. *marianum*	Tıbbi (Böbrek taşı düşürme ve kum dökme), Gıda, El sanatları (Kaval)	Böbrek taşı ve kumu, midevi hastalıklar, gıda (Alpınar, 1999), karaciğer hastalığı, diyabet, anne sütü arttırıcı, gıda (Tekkoyun, 2023), karaciğer hastalıkları, gıda (Aladı vd., 2022), karaciğer hastalıkları, gıda, yem (Polat, 2010), gıda (Şahin, 2019), egzama, gıda (Arasan, 2022), vücut ağrılar, nezle, sara, karaciğer hastalıkları, gıda, süs (Sargın, 2013), idrar arttırıcı, ateş düşürücü, romatizma ağrıları, yatıştırıcı, iştah açıcı, karaciğer hastalıkları ve safra arttırıcı, gıda (Baytop, 1984)	Diş beyazlatıcı ve boğaz ağrısı giderici, yem, gıda (Kayabaşı vd., 2016), idrar zorluğu, kan temizleyici, arıcılık (Tanaydın vd., 2022), karaciğer hastalıkları, gıda (Kökçü, 2015), gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), prostat, karaciğer hastalıkları, diş eti iltihabı, güç verici, gıda, arıcılık, oyuncak (Özdemir ve Kültür, 2017)	Safra taşı, alerjik, öksürük, kan temizleyici (Hanlidou vd., 2004), karaciğer hastalıkları (Tsioutsiou vd., 2019)
Asteraceae	*Sonchus asper* (L.) Hill subsp. *glaucescens* (Jord.) Ball	Gıda	Gıda (Alpınar, 1999; Satıl vd., 2008; Aladı vd., 2022; Şahin, 2019; Yılmaz, 2019), gıda, yem (Vural, 2008), kanser, gıda, yem (Polat, 2010)	Gıda, yem (Aktan, 2011; Albayrak, 2019; Bulut ve Tuzlacı, 2011), kanser, gıda, hayvanlarda süt arttırıcı, yem (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), gıda, hayvanlarda süt arttırıcı, yem (Özdemir ve Kültür, 2017), soğuk algınlığı, gıda (Tütenocaklı, 2014)	
Asteraceae	*Taraxacum aleppicum* Dahlst.	Tıbbi (Karaciğer hastalıkları,	Gıda, yem (Vural, 2008), gıda (Aladı vd., 2022),		

Tablo 5.3 (devam)

		mide hastalıkları), Hayvan hastalıkları (Göz hastalıkları, süt arttırıcı), Gıda	hayvanlarda göz hastalıkları, süt arttırıcı (Selvi vd., 2023)		
Asteraceae	*Taraxacum hellenicum* Dahlst.	Tıbbi (Karaciğer yağlanması, enfeksiyon hastalıkları, depresyon, kanser), Gıda	Saç bakımı, karaciğer hastalıkları, gıda (Alpınar, 1999)		
Asteraceae	*Tragopogon porrifolius* L. subsp. *longirostris* (Sch.Bip.) Greuter	Gıda (sakız), Yem	Gıda (Şahin, 2019; Kıncal ve Ceylan, 2021; Baytop, 1984)		
Asteraceae	*Zinnia elegans* Jacq.	Süs			
Asteraceae	*Xanthium strumarium* L. subsp. *strumarium*	Tıbbi (Vitiligo)	Diz ağrısı (Erik, 2019), sanayii, boya (Tekkoyun, 2023), nefes darlığı, astım, egzama, gıda (Sargın, 2013), İdrar arttırıcı, terletici, yatıştırıcı (Baytop, 1984)	Hemoroid (Özdemir ve Kültür, 2017)	
Betulaceae	*Carpinus betulus* L.	Yakacak, El sanatları	El sanatları (Kıncal ve Ceylan, 2021)	Mobilya, yakacak, el sanatları (Tanaydın vd., 2022; Aktan, 2011; Albayrak, 2019), el sanatları (Kaya, 2021; Bulut ve Tuzlacı, 2011), mobilya, el sanatları (Koyuncu, 2005), kabızlık, hemoroid (Özdemir ve Kültür, 2017)	
Betulaceae	*Corylus avellana* L. var. *avellana*	Gıda, El sanatları	Gıda, (Kargıoğlu vd., 2008)	El sanatları (Tanaydın vd., 2022), gıda, el sanatları (Albayrak, 2019), gıda, el sanatları, sırık (Bulut ve Tuzlacı, 2011), gıda (Tütenocaklı, 2014), yılan	

Tablo 5.3 (devam)

				sokması, el sanatları (Özdemir ve Kültür, 2017)	
Boraginaceae	*Echium italicum* L.	Gıda	Yem (Vural, 2008), gıda (Erik, 2019), egzama, gıda, yem (Sargın, 2013)	Detoks (Erdem, 2018), süs, arıcılık (Kayabaşı vd., 2016), gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	
Boraginaceae	*Echium vulgare* L. subsp. *vulgare*	İnanç			
Boraginaceae	*Phacelia tanacetifolia* Benth.	Tıbbi (yatıştırıcı), arıcılık (Midilli)			
Boraginaceae	*Symphytum officinale* L.	Tıbbi (Morluk, şişlik)	Kabızlık, hemoroid (Baytop, 1984)	Kırık tedavisi (Mumcu, 2018)	Deri döküntüleri, kırık tedavisi (Brussell, 2004)
Boraginaceae	*Trachystemon orientalis* (L.) G.Don	Gıda		İdrar arttırıcı, terletici, kan temizleyici, ateş düşürücü (Onar, 2016), gıda (Kaya, 2021; Albayrak, 2019; Koçyiğit ve Özhatay, 2006), ülser tedavisi, gıda (Aktan, 2011), kırık çıkık tedavisi, sindirim rahatsızlıkları, gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012)	
Brassicaceae	*Alliaria petiolata* (M.Bieb.) Cavara & Grande	Gıda	Gıda (Baytop, 1994)		
Brassicaceae	*Brassica nigra* (L.) W.D.J.Koch	Tıbbi (Hazımsızlık), Gıda	Gıda (Aladı vd., 2022)	Gıda (Aktan, 2011), iştah açıcı, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), Kan arttırıcı, ağrı kesici, iştah açıcı, gıda (Baytop, 1984)	
Brassicaceae	*Brassica oleracea* L.	Tıbbi (Yara, uyku), Gıda	Zayıflamaya yardımcı, gıda (Erik, 2019), gıda (Satıl vd., 2008; Deniz vd., 2010; Polat, 2010), romatizma, ödem, burkulma, çarpma (Arasan, 2022), kolesterol, gıda	Gıda (Kayabaşı vd., 2016; Tanaydın vd., 2022), halsizlik, diyabet, zayıflama, bertik, burkulma, mide ağrısı, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017),	

Tablo 5.3 (devam)

			(Uysal, 2008), karın ağrısı, burkulma, gıda (Kıncal, 2008), apse olgunlaşması (Yeşilada vd., 1999), ülser, apse tedavisi (Sezik vd., 2001), gıda (Alpınar, 1999), mide hastalıkları, bacak, boyun, bel ağrısı, obezite, kanser, verem, ayak mantarı ve ödemi, gıda, yem (Sargın, 2013), yumuşatıcı, hazmettirici, balgam söktürücü, yara iyi edici, ağrı kesici, gıda (Baytop, 1984)	romatizma, gıda (Kökçü, 2015) , ağrı tedavisi, gıda (Kaya, 2021), gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011), guatr, öksürük, gıda (Tütenocaklı, 2014)	
Brassicaceae	*Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik.	Tıbbi (Kilo almak için), Gıda	Boğaz iltihabı (Aslan vd., 2007), gıda, yem (Vural, 2008; Arı vd., 2015), kadın hastalıkları, gıda (Erik, 2019), müshil (Polat, 2022), gıda (Zurnacı, 2019; Aladı vd., 2022; Şahin, 2019; Arasan, 2022; Kazan, 2007), kanama durdurucu, gıda, yem, nazarlık (Sargın, 2013), kan durdurucu, ağrı kesici, böbrek taşı ve kumu düşürücü, gıda (Deniz,2008), gıda (Polat, 2010), kabızlık, idrar arttırıcı (Baytop, 1984)	Gıda (Kayabaşı vd., 2016; Kaya, 2021; Aktan, 2011; Albayrak, 2019; Kızılarslan ve Özhatay, 2012; Koçyiğit ve Özhatay, 2006), böbrek taşı düşürücü (Erdem, 2018), iltihap kurutucu (Kökçü, 2015), bağışıklık güçlendirici, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	Kanama durdurucu, kan üretimi arttırıcı, gıda (Brussell, 2004), regl düzensizliği, menopoz duygusal bozukluğu (Hanlidou vd., 2004)
Brassicaceae	*Diplotaxis viminea* (L.) DC.	Gıda			
Brassicaceae	*Eruca vesicaria* (L.) Cav.	Gıda	Gıda (Vural, 2008; Alpınar, 1999; Satıl vd., 2008; Polat,	Gıda (Kayabaşı vd., 2016; Kaya, 2021)	Afrodizyak, gıda (Brussell, 2004)

Tablo 5.3 (devam)

			2010), guatr, idrar yolu enfeksiyonu, gıda (Şahin, 2019), boğaz ağrısı, bağırsak tembelliği, gıda, yem (Sargın, 2013), iştah açıcı, kuvvet verici, uyarıcı, öksürük kesici, antibakteriyel, gıda (Deniz vd., 2010), uyarıcı, kuvvet verici, öksürük kesici (Baytop, 1984)		
Brassicaceae	*Lepidium campestre* (L.) Aiton	Gıda			
Brassicaceae	*Lepidium sativum* L. subsp. *sativum*	Gıda	Gıda (Kerar ve Akan, 2019; Alpınar, 1999; Satıl vd., 2008), regl düzensizliği, gıda (Erik, 2019), iştah açıcı, gıda (Polat, 2010), böbrek kumu, mide ağrısı, karın ağrısı, gıda, yem (Sargın, 2013), guatr, saç dökülmesi (Uysal, 2008), guatr (Kıncal ve Ceylan, 2021), iştah açıcı, kuvvet verici, afrodizyak etkili, kan temizleyici, cilt hastalıkları, tiroit, gıda (Deniz vd., 2010), İştah açıcı, gıda (Baytop, 1984)	Guatr, gıda (Kökçü, 2015; Bulut ve Tuzlacı, 2011), zayıflatıcı, kolesterol, gıda (Tütenocaklı, 2014)	
Brassicaceae	*Nasturtium officinale* R.Br.	Tıbbi (Bel fıtığı, bel ağrısı), Gıda	Karın ağrısı (Sezik vd., 2021), gıda (Vural, 2008; Satıl vd., 2008; Aladı vd., 2022; Polat, 2010; Arasan, 2022; Deniz, 2018), kolesterol, diyabet, tansiyon, gıda (Erik, 2019), gaz giderici, gıda (Zurnacı, 2019),	Hücre yenileyici, böbrek taşı düşürücü, gıda (Kayabaşı vd., 2016), böbrek taşı düşürücü (Onar, 2006), gıda (Kaya, 2021; Albayrak, 2019; Tütenocaklı, 2014; Koçyiğit ve Özhatay, 2006), böbrek taşlarını	İdrar söktürücü, iştah açıcı, iskorbüt tedavisi, gıda (Brussell, 2004), karaciğer hastalıkları, anemi, romatizma, diüretik, böbrek hastalıkları, antiseptik, iştah açıcı, uyarıcı

Tablo 5.3 (devam)

			karın ağrısı, bağırsak yakısı, gıda (Sargın, 2013)	düşürücü, karın ağrısı, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	(Hanlidou vd., 2004,
Brassicaceae	*Raphanus raphanistrum* L. subsp. *raphanistrum*	Tıbbi (astım), Gıda, Arıcılık	Gıda (Alpınar, 1999; Kalankan, 2017; Satıl vd., 2008; Polat, 2022; Zurnacı, 2019; Aladı vd., 2022; Şahin, 2019; Arasan, 2022; Kazan, 2007; Uysal, 2008; Yılmaz, 2019), yem (Vural, 2008), romatizma, antibakteriyel, gıda (Tekkoyun, 2023), gaz söktürücü, gıda (Polat, 2010), diyabet, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), iştah açıcı, gıda (Deniz vd., 2010), İştah açıcı, sabun yapımı (Baytop, 1984)	Gıda (Onar, 2006; Tanaydın vd., 2022; Kökçü, 2015; Bulut ve Tuzlacı, 2011; Tütenocaklı, 2014; Kızılarslan ve Özhatay, 2012; Koçyiğit ve Özhatay, 2006), böbrek taşı düşürücü, ateş, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	
Brassicaceae	*Sinapis arvensis* L.	Gıda, Arıcılık	Bel, diz, eklem ağrıları, gıda, yem (Vural, 2008), gıda (Arı vd., 2015; Alpınar, 1999; Zurnacı, 2019; Şahin, 2019; Yılmaz, 2019), diyabet, gıda (Polat, 2010), bronşit, zatürre, üşüme, gıda, yem (Sargın, 2013), iştah açıcı, kan toplayıcı, ağrı kesici, gıda (Baytop, 1984)	Gıda, ipek böcekçiliği (Kaya, 2021), öksürük, kabızlık (Albayrak, 2019), gıda (Koyuncu, 2005)	Cilt enfeksiyonu (Tsioutsiou vd., 2023), zatürre (Perouli ve Bareka, 2022)
Burseraceae	*Commiphora myrrha* (T.Nees) Engl.	İnanç (Tütsü)	Antiseptik, uyarıcı, solunum sistemi hastalıkları, koku, tütsü (Baytop, 1984)		
Buxaceae	*Buxus sempervirens* L. subsp. *sempervirens*	El sanatları	El sanatları (Zurnacı, 2019; Kazan, 2007; Uysal, 2008), idrar arttırıcı, safra söktürücü, ateş	El sanatları (Koyuncu, 2005; Kaya, 2021; Albayrak, 2019), romatizma (Şanlı, 2006), el sanatları,	Kas ağrısı (Brussell, 2004)

Tablo 5.3 (devam)

			düşürücü, terletici, kurt düşürücü, saç çıkartıcı, el sanatları (Baytop, 1984)	süs (Aktan, 2011), süs (Tütenocaklı, 2014)	
Cactaceae	*Opuntia ficus-barbarica* A.Berger	Tıbbi (Prostat, mide hastalıkları), Gıda			
Capparaceae	*Capparis spinosa* L.	Gıda	Gıda, yem (Vural, 2008), şifalı, gıda (Zurnacı, 2019), yara, hemoroid, gıda (Polat, 2010), egzama, cilt hastalıkları, gıda, yem (Sargın, 2013), böbrek hastalıkları (Uysal, 2008), eklem ağrısı, romatizma, göğüs tümörü, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), prostat, gıda (Yılmaz, 2019)		Gıda (Brussell, 2004)
Caprifoliaceae	*Lonicera caprifolium* L.	Tıbbi (Solunum yolları hastalıkları), süs	Kabızlık, kusturucu (Baytop, 1984)		
Caryophyllaceae	*Silene dichotoma* Ehrh. subsp. *dichotoma*	Gıda	Gıda (Erik, 2019; Arı,2014; Zurnacı, 2019)		
Caryophyllaceae	*Silene vulgaris* (Moench) Garcke var. *vulgaris*	Gıda	Gıda (Zurnacı, 2019; Yılmaz, 2019; Gürdal, 2020), İdrar kesesi ve yolu hastalıkları, gıda (Baytop, 1984)	El sanatları (Bulut ve Tuzlacı, 2011)	
Caryophyllaceae	*Stellaria media* (L.) Vill.	Tıbbi (Mide hastalıkları), Gıda	Gıda (Erik, 2019; Arı vd., 2015; Kalankan, 2017; Satıl vd., 2008; Zurnacı, 2019; Aladı vd., 2022; Polat, 2010; Şahin, 2019; Arasan, 2022), kolesterol, gıda, yem (Sargın, 2013), idrar arttırıcı, balgam söktürücü, yara iyi	Gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011; Tütenocaklı, 2014), gıda, yem (Kaya, 2021), böbrek hastalıkları, gıda (Kökçü, 2015)	

Tablo 5.3 (devam)

			edici, gıda (Baytop, 1984)		
Cistaceae	*Cistus creticus* L.	Tıbbi (İshal, soğuk algınlığı, yara iyileştirici, prostat), Hayvan hastalıkları (Süt verimi ve kalitesini arttırmak), Yem, Arıcılık	Diyabet (Bulut vd., 2007), prostat (Alpınar, 1999), arıcılık (Polat ve Selvi, 2011), kanama durdurucu, arıcılık (Kalankan, 2017), diyabet, akrep sokması, diz ağrısı, mide hastalığı, gıda, yem (Zurnacı, 2019), gaz giderici, kanama durdurucu, diyabet, gıda, yakacak (Polat, 2010), kanama durdurucu, prostat, böbrek taşı düşürücü, boya, yem (Arasan, 2022), ağrı tedavisi, yakacak, yem, el sanatları (Sargın, 2013), kesik ve yara tedavisi (Yılmaz, 2019), mide ülseri, gıda, arıcılık (Gürdal ve Kültür, 2013), uyarıcı, balgam söktürücü, kabızlık (Baytop, 1999)	Yılan ısırması, yara, yanık tedavisi (Tuzlacı ve Aymaz, 2000), gaz şişkinliği, arıcılık (Kayabaşı vd., 2016), ishal, ipek böcekçiliği (Onar, 2006), ipek böcekçiliği, süpürge (Kaya, 2021), ipek böcekçiliği (Aktan, 2011; Albayrak, 2019), kesik tedavisi, süpürge (Bulut ve Tuzlacı, 2011), regl söktürücü, gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), ishal (Özdemir ve Kültür, 2017), kadınlarda kısırlık, idrar yolu iltihabı (Koçyiğit ve Özhatay, 2006)	Nefes darlığı (Perouli ve Bareka, 2022)
Cistaceae	*Cistus salviifolius* L.	Tıbbi (Prostat, soğuk algınlığı), Arıcılık	Kanama durdurucu, romatizma (Aslan vd., 2007), romatizma, diyabet, yakacak (Vural, 2008), arıcılık (Polat ve Selvi, 2011), kanama durdurucu, diyabet, gıda, yakacak (Polat, 2010), kanama durdurucu, prostat, böbrek taşı düşürücü, boya, yem (Arasan, 2022),	Yılan ısırması, yara, yanık tedavisi (Tuzlacı ve Aymaz, 2000), ishal, idrar yolu enfeksiyonu, prostat (Özdemir ve Kültür, 2017), arıcılık (Tanaydın vd., 2022), ipek böcekçiliği, süpürge (Kaya, 2021), karın ağrısı (Albayrak, 2019), kesik tedavisi, süpürge (Bulut ve Tuzlacı, 2011), kadınlarda kısırlık, idrar yolu iltihabı	İshal, koku (Brussell, 2004)

Tablo 5.3 (devam)

			kesik ve yara tedavisi (Yılmaz, 2019), mide ülseri, gıda, arıcılık (Gürdal ve Kültür, 2013), uyarıcı, balgam söktürücü, kabızlık (Baytop, 1999)	(Koçyiğit ve Özhatay, 2006)	
Cornaceae	*Cornus mas* L.	Tıbbi (İdrar yolu enfeksiyonu, ishal), Hayvan hastalıkları (Enfeksiyon, ishal), Gıda	İshal, soğuk algınlığı, bronşit (Yeşilada vd., 1999), soğuk algınlığı, kaşıntı, gıda (Erik, 2019), tansiyon, ishal, gıda (Polat, 2010), hayvanlarda enfeksiyon, ishal (Selvi vd., 2023)	Kan yapıcı, gıda, yakacak (Kayabaşı vd., 2016), kanser, el sanatları (Tanaydın vd., 2022), gıda, el sanatları (Kaya, 2021; Aktan, 2011; Albayrak, 2019), gıda (Erdem, 2018), soğuk algınlığı, gıda, arıcılık, el sanatları (Kökçü, 2015), soğuk algınlığı, grip, halsizlik, gıda, el sanatları (Tütenocaklı, 2014), gıda, boya (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), diş ağrısı, mide ve bağırsak ülseri, hemoroid, ağrı kesici, yara tedavisi, bronşit, yılan sokması, karın ağrısı, damar hastalıkları, idrar yolu enfeksiyonu, böbrek taşı düşürülmesi, ishal, boya, el sanatları (Özdemir ve Kültür, 2017), ishal (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), kabızlık, ateş, kurt düşürücü, yara ve çıban tedavisi (Baytop, 1984)	
Cucurbitaceae	*Citrullus lanatus* (Thunb.) Matsum. & Nakai	Tıbbi (İdrar arttırıcı), Gıda	Gıda (Zurnacı, 2019; Kıncal ve Ceylan, 2021), gıda, oyuncak (Arasan, 2022), böbrek taşı	Gıda (Tanaydın vd., 2022; Kökçü, 2015; Tütenocaklı, 2014), ülser tedavisi (Özdemir ve Kültür, 2017)	

Tablo 5.3 (devam)

			tedavisi (Uysal, 2008), gıda, yem (Deniz vd., 2010)		
Cucurbitaceae	*Cucumis melo* L.	Tıbbi (Böbrek taşı düşürme)	Gıda (Zurnacı, 2019; Kıncal ve Ceylan, 2021, Deniz vd., 2010), bağırsak temizliği, gıda, yem, arıcılık (Sargın, 2013), idrar arttırıcı, yumuşatıcı, kusturucu, gıda (Baytop, 1984)	Hayvanlarda gaz giderici, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), gıda (Tanaydın vd., 2022; Kökçü, 2015), hemoroid, prostat, gıda (Albayrak, 2019), böbrek taşı düşürücü, gıda, yem (Tütenocaklı, 2014)	
Cucurbitaceae	*Cucumis sativus* L.	Tıbbi (Cilt lekeleri), Gıda	Gıda (Zurnacı, 2019; Kıncal ve Ceylan, 2021; Deniz vd., 2010), böbrek taşı düşürücü, cilt bakımı, gıda (Arasan, 2022), mide rahatsızlıkları, baş ağrısı ve akrep sokması, gıda (Sargın, 2013), böbrek kumu düşürücü (Kazan, 2007), kurt düşürücü (Baytop, 1984)	Gıda (Kökçü, 2015; Tütenocaklı, 2014)	
Cucurbitaceae	*Cucurbita moschata* Duchesne	Gıda	Gıda (Polat, 2022), gıda, el sanatları (Zurnacı, 2019), bağırsak paraziti düşürücü (Arasan, 2022), kansızlık, böbrek ve bağırsak temizliği, gıda (Sargın, 2013), kurt ve şerit düşürücü (Baytop, 1984)	Gıda (Kayabaşı vd., 2016; Kökçü, 2015; Tütenocaklı, 2014), bağırsak kurdu düşürücü, diyabet, tansiyon (Onar, 2006)	
Cucurbitaceae	*Cucurbita pepo* L.	Gıda	Bağırsak kıl kurdu düşürücü, gıda (Erik, 2019), gıda (Alpınar, 1999; Polat, 2010), gıda (Zurnacı, 2019; Kıncal ve Ceylan, 2021; Gürdal ve Kültür, 2013; Deniz vd., 2010), hayvanlarda	Gıda (Kayabaşı vd., 2016; Tanaydın vd., 2022; Kökçü, 2015; Bulut ve Tuzlacı, 2011; Tütenocaklı, 2014)	Eklem ağrısı, prostat, yara, yanık, nasır, mide ülseri (Tsioutsiou vd., 2019)

Tablo 5.3 (devam)

			boyun şişliği (Arasan, 2022), kabakulak hastalığı, böbrek taşları tedavisi (Uysal, 2008)		
Cucurbitaceae	*Ecballium elaterium* (L.) A.Rich.	Tıbbi (Sinüzit, arı sokması, akrep sokmasında, hemoroid, diz ağrıları)	Sinüzit (Erik, 2019; Kazan, 2007; Deniz vd., 2010), hemoroid (Bulut vd., 2017), hemoroid, romatizma (Alpınar, 1999), hemoroid, sinüzit (Kalankan, 2017), sinüzit, sarılık, sıtma (Zurnacı, 2019), hemoroid, yılan ve akrep sokması (Tekkoyun, 2023), sinüzit, romatizma, hemoroid, egzama (Polat, 2010), hemoroid, sarılık, sedef (Şahin, 2019), hemoroid, sarılık, sinüzit, bel ve bacak ağrısı (Arasan, 2022), sinüzit, kellik (Sargın, 2013), idrar arttırıcı, müshil, sinüzit, tümör, kronik cilt yaraları, ağrı kesici (Baytop, 1984)	Sinüzit (Kayabaşı vd., 2016; Tanaydın vd., 2022; Albayrak, 2019; Tütenocaklı, 2014), sarılık (Tuzlacı ve Aymaz, 2000), sinüzit, hemoroid (Onar, 2006; Kaya, 2021; Koçyiğit ve Özhatay, 2006), havale, sarılık, sinüzit (Aktan, 2011), sinüzit, egzama (Kökçü, 2015), romatizma, sinüzit, çıban, sarılık (Bulut ve Tuzlacı, 2011), burun iltihabı, sinüzit (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), sinüzit, sarılık, kanser, eklem ağrısı, hemoroid, kaşıntılı yara, verem, karaciğer iltihabı (Özdemir ve Kültür, 2017)	
Cucurbitaceae	*Lagenaria siceraria* (Molina) Standl.	El sanatları	El sanatları (Polat, 2022), el sanatları, süs (Polat, 2010), el sanatları, süs, oyuncak (Arasan, 2022), kanser, el sanatları (Sargın, 2013), baş ağrısı, el sanatları (Gürdal ve Kültür, 2013), idrar arttırıcı, müshil, ateş düşürücü, el sanatları (Baytop, 1984)	El sanatları, süs (Kayabaşı vd., 2016; Tanaydın vd., 2022; Tütenocaklı, 2014), el sanatları (Kökçü, 2015), el sanatları, süs, oyuncak (Bulut ve Tuzlacı, 2011), diyabet, el sanatları (Özdemir ve Kültür, 2017)	
Cucurbitaceae	*Luffa cylindrica* (L.) M.Roem.	Temizlik			

Tablo 5.3 (devam)

Cucurbitaceae	*Momordica charantia* L.	Tıbbi (Mide ağrısı, mide yarası, ameliyat izi, yara, sedef hastalığı, rahim yarası)	Mide ağrısı, kesik, yara, ameliyat izi (Polat ve Satıl, 2012), mide ağrısı, mide ve bağırsak yaraları, diz ağrısı, damar tıkanıklığı, kış hastalıkları (Sargın, 2013), mide ağrısı ve ülser tedavisi (Gürdal ve Kültür, 2013), midevi, yumuşatıcı, yara iyi edici, çıban, egzama, müshil, mide ve bağırsak ülseri (Baytop, 1984)	Çıban, yara, egzama, ülser (Aktan, 2011), yanık, mide hastalıkları (Kökçü, 2015), mide ağrısı ve yanması (Tütenocaklı, 2014), yara, yanık, mide ve bağırsak ülseri, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), ülser tedavisi (Koçyiğit ve Özhatay, 2006)	Keçi ve domuzlarda yara tedavisi (Tsioutsiou vd., 2019)
Cupressaceae	*Cupressus sempervirens L.*	Süs	Prostat (Zurnacı, 2019), hemoroid, el sanatları, yakacak (Polat, 2010), astım, eklem ağrısı, saç dökülmesi, hemoroid (Arasan, 2022), diş ağrısı, ayak kokusu giderici, haşere kovucu, inanç (Sargın, 2013), ishal, tansiyon (Uysal, 2008), idrar söktürücü (Kıncal ve Ceylan, 2021), öksürük (Deniz vd., 2010)	Boya (Köse, 2018), yakacak (Kökçü, 2015), saç dökülmesi, haşere kovucu, kereste (Bulut ve Tuzlacı, 2011), öksürük (Koyuncu, 2005), diyabet (Özdemir ve Kültür, 2017)	Soğuk algınlığı (Brussell, 2004)
Cupressaceae	*Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus*	Tıbbi (Diyabet, yara ve yanık iyileştirici, bel ve boyun fıtığı), Hayvan hastalıkları (Tüy çıkarıcı, iştah açıcı, yaralanma, hayvan paraziti, öksürük, akciğer hastalıkları) , Yakacak,	İdrar söktürücü, romatizma, kas ağrıları (Aslan vd., 2007), nefes alma zorluğu, astım (Kargıoğlu vd., 2008), mide yanması, reflü, nefes darlığı (Vural, 2008), nefes darlığı, mide hastalıkları, diyabet, sancı (Erik, 2019), diyabet, kolesterol, gıda, yem (Arı vd., 2015), yara, nefes darlığı, mide ve karın ağrısı, kalp	Astım (Tuzlacı ve Aymaz, 2001), kaşıntı, mide ağrısı, nefes açıcı, hemoroid (Kayabaşı vd., 2016), deri hastalıkları (Onar, 2006), hayvan bağışıklık güçlendirici, gıda, oyuncak, yakacak (Kaya, 2021), yakacak, kereste, süs (Erdem, 2018), hayvan hastalıkları, yakacak, el sanatları, süs (Aktan, 2011),	Solunum hastalıkları, regl düzenleyici, idrar söktürücü (Brussell, 2004), safra taşı, mide ülseri, böbrek taşı, prostat, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004)

Tablo 5.3 (devam)

		Yem, El sanatları	hastalıkları (Bulut vd., 2017), kulak kaşıntısı, saç dökülmesi, gıda (Alpınar, 1999), nefes darlığı, soğuk algınlığı, diyabet, kolesterol, gıda, yakacak, el sanatları (Zurnacı, 2019), yara, oyun, yakacak, el sanatları (Polat, 2010), kalp damar hastalıkları, egzama, el sanatları (Şahin, 2019), kalp damar hastalıkları, ishal, uyuz, yara, kadın hastalıkları, idrar yolu iltihabı, hemoroid, astım, kanser, hayvanlarda yara tedavisi, iç parazit, süt arttırıcı, bağışıklık güçlendirici, boya (Arasan, 2022), astım, nefes darlığı, cilt lekeleri, mide ağrısı, bronşit, romatizma, el sanatları, oyuncak, yakacak (Sargın, 2013), soğuk algınlığı, astım, bronşit, böbrek taşı, ülser, diyabet, hemoroid, hayvan yarası (Deniz vd., 2010), insan ve hayvanlarda görülen bazı deri hastalıkları (uyuz) tedavisi (Baytop, 1984)	hayvanlarda yara tedavisi (Albayrak, 2019), egzama, yara, kesik, ağrı, mide hastalıkları, verem, hayvan sütü arttırıcı, tırnak çatlağı, iç parazit, yakacak, arıcılık, çit ve süpürge (Kökçü, 2015), nefes darlığı, idrar arttırıcı, romatizma, ezikler, iltihaplı yara, el sanatları, yakacak, oyuncak, çit (Bulut ve Tuzlacı, 2011), diyabet, böbrek taşı düşürücü, yakacak (Tütenocaklı, 2014), diyabet, kanser, prostat, yara tedavisi, baş ağrısı, karın ağrısı, mide hastalıkları, nefes açıcı, felç, öksürük, böbrek taşı, hemoroid, idrar yolu enfeksiyonu, boğaz ağrısı, egzama, akciğer hastalıkları, hayvanlarda romatizma ağrısı, yakacak, yem (Özdemir ve Kültür, 2017), bronşit, gıda (Koçyiğit ve Özhatay, 2006)	
Dioscoreaceae	*Dioscorea communis* (L.) Caddick & Wilkin	Tıbbi (Ağrı kesici, mide hastalıkları), Gıda	Gıda (Zurnacı, 2019; Aladı vd., 2022; Satıl vd., 2008), romatizma (Bulut vd., 2017), romatizma, bel fıtığı, diş ağrısı, egzama,	Yara tedavisi, ağrı kesici, kas gevşetici, romatizma, eklem hastalıkları, hemoroid (Özdemir ve Kültür, 2017), ağrı	Cilt ve kas ağrısı (Tsioutsiou vd., 2023), kas ağrısı, enflamasyon (Tsioutsiou vd., 2019)

Tablo 5.3 (devam)

			afrodizyak, gıda (Arasan, 2022), baş dönmesi, bağırsak parazitleri, gıda (Alpınar, 1999), romatizma, ağrı kesici, gıda (Polat, 2010), eklem ağrıları ve iltihabı, gıda (Şahin, 2019), diyabet, kolesterol, damar açıcı, nezle-grip gibi kış hastalıkları, kansızlık, gıda (Sargın, 2013), kusturucu, müshil, idrar arttırıcı, romatizma ağrıları, cilt lekeleri giderici (Baytop, 1984)	kesici, gıda (Kayabaşı vd., 2016), ağrı kesici (Onar, 2006)	
Ebenaceae	*Diospyros kaki* Thunb.	Tıbbi (Bağışıklık güçlendirici), Gıda	Gıda (Zurnacı, 2019), göz hastalıkları, vücut kuvvetlendirici, böbrek temizleyici, gıda (Sargın, 2013)	Sindirime yardımcı, gıda (Tanaydın vd., 2022), gıda (Kökçü, 2015)	
Elaeagnaceae	*Elaeagnus angustifolia* L. var. *angustifolia*	Tıbbi (Astım), gıda	Böbrek hastalıkları, iltihap, gıda (Erik, 2019), gıda (Polat, 2022), böbrek taşı düşürme, ishal, gıda, nazarlık (Zurnacı, 2019), ishal, gıda (Polat, 2010), böbrek taşı düşürücü, afrodizyak (Arasan, 2022), mide ağrısı, ayak mantarı, soğuk algınlığı, nezle, bronşit, gıda (Sargın, 2013), idrar arttırıcı (Uysal, 2008), idrar verici, ateş düşürücü (Baytop, 1984)	Gıda, süs (Kayabaşı vd., 2016; Aktan, 2011), böbrek ağrısı ve taş düşürücü, gıda (Onar, 2006; Tanaydın vd., 2022; Özdemir ve Kültür, 2017), öksürük, bronşit, gıda (Kaya, 2021), gıda (Albayrak, 2019; Kökçü, 2015), böbrek kumunu ve taşını düşürücü, göz hastalıkları, gıda, koku (Bulut ve Tuzlacı, 2011), öksürük, ishal, gıda (Tütenocaklı, 2014)	
Ephedraceae	*Ephedra major Host subsp. major*	Tıbbi (Göbek düşmesi),	Süpürge (Satıl ve Selvi, 2024), terletici, romatizma ve	Yem (Kaya,2021)	Alerjik ateş, öksürük, boğmaca, astım, bronşit, egzama,

Tablo 5.3 (devam)

		El sanatları (süpürge)	nikris ağrılarını giderici, astım (Baytop, 1984)		kaşıntı (Hanlidou vd., 2004)
Ericaceae	*Arbutus andrachne* L.	Yakacak, El sanatları	Gıda, yem (Vural, 2008), yem (Satıl vd., 2008), gıda, el sanatları (Polat, 2010), el sanatları, boya (Arasan, 2022), kabızlık giderici, idrar söktürücü, antiseptik (Baytop, 1984)	Arıcılık (Tanaydın vd., 2022), gıda, yakacak, el sanatları (Kaya, 2021; Bulut ve Tuzlacı, 2011), gıda, yakacak, boya (Aktan, 2011), gıda, el sanatları (Albayrak, 2019), diyabet, ishal, böbrek taşı düşürücü, gıda, el sanatları (Özdemir ve Kültür, 2017)	
Ericaceae	*Arbutus unedo* L.	Gıda, Yakacak, El sanatları	Gıda (Alpınar, 1999), yem (Satıl vd., 2008), gıda, el sanatları, yem (Zurnacı, 2019), gıda, el sanatları (Polat, 2010; Kazan, 2007), diyabet, el sanatları, yakacak (Uysal, 2008), diyabet, idrar söktürücü, el sanatları (Kıncal ve Ceylan, 2021), bağırsak yumuşatıcı, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), kabızlık giderici, idrar söktürücü, antiseptik (Baytop, 1984)	Böbrek taşı, hemoroid (Tuzlacı ve Aymaz, 2001), gıda, yakacak, yem (Kayabaşı vd., 2016), gıda, yakacak (Onar, 2006; Aktan, 2011), gıda (Albayrak, 2019; Koyuncu, 2005; Özdemir ve Kültür, 2017), böbrek taşı düşürücü, gıda, yem, el sanatları, yakacak, arıcılık (Kökçü, 2015), gıda, el sanatları (Bulut ve Tuzlacı, 2011), mide bağırsak rahatsızlıkları, prostat ve böbrek iltihabı (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), gıda, kozmetik (Koçyiğit ve Özhatay, 2006)	Antiseptik, idrar yolu iltihabı, prostat tedavisi (Hanlidou vd., 2004)
Ericaceae	*Erica arborea* L.	Tıbbi (İdrar yolları enfeksiyonu, hemoroid, zayıflatıcı, ödem attırıcı), Arıcılık	İdrar yolu hastalıkları, diüretik, zayıflamaya yardımcı (Alpınar, 1999), arıcılık (Polat ve Selvi, 2011), zayıflatıcı (Kalankan, 2017),	Süs, yakacak, el sanatları (Kayabaşı vd., 2016), zayıflatıcı, arıcılık, el sanatları, ipek böcekçiliği (Onar, 2006), yakacak (Kaya, 2021),	Anemi, ishal, sistit, romatizma, akne, idrar söktürücü (Brussell, 2004)

Tablo 5.3 (devam)

			yem (Satıl vd., 2008), astım (Polat ve Satıl, 2012; Polat, 2010), idrar yolları dezenfektanı, idrar söktürücü ve kabızlık (Baytop, 1984)	arıcılık, süs, el sanatları (Kökçü, 2015), el sanatları, yakacak (Kızılarslan ve Özhatay, 2012; Koçyiğit ve Özhatay, 2006), böbrek taşı düşürücü, arıcılık, el sanatları (Özdemir ve Kültür, 2017), kolesterol (Güner ve Selvi, 2016)	
Ericaceae	*Vaccinium myrtillus* L.	Tıbbi (diyabet), Boya, Gıda		Kolesterol, grip (Kayabaşı vd., 2016), kabız, antiseptik, kuvvet verici, diyabet, gıda (Baytop, 1984)	Diyabet, diyabete bağlı katarakt ve göz hastalıkları, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004)
Equisetaceae	*Equisetum arvense* L.	Tıbbi (MS hastalığı, kemik hastalıkları, bel ve boyun fıtığı, idrar yolu enfeksiyonu)	Astım (Kargıoğlu vd., 2008), idrar söktürücü, böbrek taşları, prostat (Güner ve Selvi, 2016), kas gelişimi, kalp çarpıntısı, siğil (Sargın, 2013)		Kellik (Tsioutsiou vd., 2023)
Equisetaceae	*Equisetum telmateia* Ehrh.	Tıbbi (Böbrek hastalıkları, böbrek taşı düşürme)	Ödem (Bulut vd., 2017), böbrek ve karaciğer rahatsızlığı, romatizma ağrısı, prostat (Kalankan, 2017)	İdrar yolu hastalıkları, böbrek taşı ve kum düşürücü, kadın hastalıkları, idrar söktürücü (Kızılarslan ve Özhatay, 2012)	
Fabaceae	*Acacia saligna* (Labill.) Wendl.	Yem, Süs, Arıcılık	Süs (Alpınar, 1999),		
Fabaceae	*Ceratonia siliqua* L.	Hayvan hastalıkları (Süt verimini ve kalitesini arttırmak, gastrointestinal hastalıklar), Gıda, Yem	Öksürük, balgam, kalp güçlendirici, ishal, karın ağrısı, çocuklarda idrar tutamama (Kazan, 2007), öksürük, bronşit, kansızlık, karın ağrısı, el sanatları (Uysal, 2008), öksürük, bronşit (Kıncal ve Ceylan, 2021), öksürük, gıda, yem (Yılmaz, 2019), grip, kansızlık, astım,	Mide-bağırsak hastalıkları, romatizma ağrıları, öksürük, boğaz ağrısı, göğüs yumuşatıcı, balgam söktürücü, gıda (Tütenocaklı, 2014)	Kan dolaşımı uyarıcısı (Hanlidou, 2004), ishal önleyici, yumuşatıcı, gıda (Brussell, 2004)

Tablo 5.3 (devam)

			reflü, prostat, karaciğer hastalıkları, boğaz gıcıklanması, halsizlik, kolesterol, bronşit, gıda, yem (Gürdal, 2010), tıbbi, gıda (Satıl vd., 2008), gıda (Polat, 2022), gıda (Zurnacı, 2019), kansızlık, emboli (Polat ve Satıl, 2012), damar tıkanıklığı, kansızlık, gıda (Polat, 2010), hayvanlarda süt verimini ve kalitesini arttırıcı, gastrointestinal hastalıklar (Selvi vd., 2023)		
Fabaceae	*Cicer arietinum* L.	Gıda	Gıda (Zurnacı, 2019; Kıncal ve Ceylan, 2021; Deniz vd., 2010), yem (Polat, 2010), saçkıran, siğil, böbrek taşı düşürücü, hayvanlarda idrar söktürücü ve sarı hastalığı tedavisi, gıda (Sargın, 2013)	Gıda (Kayabaşı vd., 2016; Kökçü, 2015), gıda, yem (Tütenocaklı, 2014)	
Fabaceae	*Cicer montbretii* Jaub. & Spach.	Tıbbi (Diyabet), Gıda	Hayvanlarda yağ ve süt verimini arttırma, yem (Kalankan, 2017), gıda, yem (Polat, 2010)	Yem (Bulut ve Tuzlacı, 2011)	
Fabaceae	*Lathyrus ochrus* (L.) DC.	Gıda	Gıda (Alpınar, 1999)		Gıda (Thomas vd., 2012)
Fabaceae	*Lathyrus sativus* L.	Hayvan hastalıkları (süt verimini arttırıcı, bağışıklık güçlendirici), Gıda, Yem	Yem (Satıl vd., 2008; Deniz vd., 2010), şişlik, ödem, kırık-çıkık, yara tedavisi, hayvanlarda öksürük, yem (Sargın, 2013), idrar söktürücü, idrar yolları iltihaplarını giderici, cinsel gücü arttırıcı,		Gıda (Thomas vd., 2012)

Tablo 5.3 (devam)

			kuvvet verici, sarada yatıştırıcı, sarılığı geçirici, gıda (Baytop, 1984), hayvanlarda süt verimini arttırıcı, bağışıklık güçlendirici (Selvi vd., 2023)		
Fabaceae	*Lens culinaris* Medik. subsp. *culinaris*	Gıda	Gıda (Aladı vd., 2022; Alpınar, 1999; Deniz vd., 2010), demir eksikliği, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021)	Regl kanamasını kesmek için (Kaya, 2021), bel ve ayak ağrıları, gıda (Tütenocaklı, 2014)	Gıda (Thomas vd., 2012)
Fabaceae	*Medicago sativa* L. subsp. *sativa*	Hayvan hastalıkları (Halsizlik, güçsüzlük, süt verimini arttırıcı), Yem	Yem (Vural, 2008; Satıl vd., 2008; Batkan, 2019; Kıncal ve Ceylan, 2021; Deniz vd., 2010; Deniz vd., 2010), yara iyileştirici, kanama durdurucu, hayvanlarda karın ağrısı kesici, yem (Sargın, 2013), hayvanlarda halsizlik, güçsüzlük, süt verimini arttırıcı (Selvi vd., 2023)	Çıban iyileştirici (Batı Erdem, 2018), yem (Tütenocaklı, 2014)	Yem (Brussell, 2004), diyabet, karaciğer bozuklukları, bağırsak hastalıkları, kansızlık, artrit, genital organ enfeksiyonları (Hanlidou vd., 2004)
Fabaceae	*Onobrychis viciifolia* Scop.	Arıcılık	Arıcılık (Karaca, 2008)	Yem (Tütenocaklı, 2014)	
Fabaceae	*Ononis spinosa* L. subsp. *leiosperma* (Boiss.) Sirj.	Gıda	Yem (Vural, 2008),	Nazar (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), yanık tedavisi (Genç ve Özhatay, 2006)	
Fabaceae	*Phaseolus vulgaris* L.	Hayvan hastalıkları (Süt verimini arttırıcı, bağışıklık güçlendirici), gıda, yem	Gıda (Zurnacı, 2019; Deniz vd., 2010; Kıncal ve Ceylan, 2021; Sargın, 2013), arıcılık (Karaca, 2008), hayvanlarda halsizlik, güçsüzlük, süt verimini arttırıcı (Selvi vd., 2023)	Gıda (Kökçü, 2015; Tanaydın vd., 2022; Tütenocaklı, 2014)	Gıda (Thomas vd., 2012)
Fabaceae	*Pisum sativum* L. subsp. *sativum* var. *sativum*	Gıda, yem	Arıcılık (Karaca, 2008), gıda (Deniz vd., 2010)	Gıda (Tütenocaklı, 2014; Kökçü, 2015; Şanlı, 2006;	Gıda (Thomas vd., 2012)

Tablo 5.3 (devam)

				Özdemir ve Kültür, 2017)	
Fabaceae	*Robinia pseudoacacia* L.	Arıcılık	Süs (Alpınar, 1999), gıda (Batkan, 2019), yatıştırıcı, kabızlık, safra arttırıcı (Baytop, 1984), gıda (Tuzlacı, 2011)	Süs (Kökçü, 2015), bronşit, soğuk algınlığı, rahim kanseri ve kistleri (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), baş ağrısı (Koyuncu, 2005)	Romatizma, eklem ağrıları (Tsioutsiou vd., 2019)
Fabaceae	*Spartium junceum* L.	El sanatları	Eşya (Zurnacı, 2019), yem, yakacak (Vural, 2008), arıcılık (Karaca, 2008), diyabet, el sanatları (Kalankan, 2017), el sanatları (Arasan, 2022; Yılmaz, 2019; Gürdal ve Kültür, 2013; Şahin, 2019; Satıl vd., 2006), yakacak, yem, el sanatları (Sargın, 2013), el sanatları, süs (Polat, 2010), hafif uyuşturucu, idrar söktürücü (Baytop, 1984)	Bronşit tedavisi, eşya, el sanatları, yem (Özdemir ve Kültür, 2017), ipekböcekçiliği, el sanatları (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), koku, cilt güzelliği (Onar, 2006), el sanatları, süs (Tanaydın vd., 2022; Bulut ve Tuzlacı, 2011), idrar söktürücü (Şanlı, 2006), prostat, el sanatları (Kökçü, 2015), süs, eşya (Tütenocaklı, 2014), boya (Uysal vd., 2010), el sanatları, yakacak, süs (Kızılarslan ve Özhatay, 2012; Kızılarslan ve Özhatay, 2012)	Diyabet, doğumu kolaylaştırıcı (Brussell, 2004)
Fabaceae	*Trifolium campestre* Schreb. subsp. *campestre* var. *campestre*	Hayvan hastalıkları (Süt verimini arttırıcı, bağışıklık güçlendirici), Yem	Arıcılık (Polat ve Selvi, 2011), yem (Polat, 2010), hayvanlarda halsizlik, güçsüzlük, süt verimini arttırıcı (Selvi vd., 2023)	Yem (Aktan, 2011; Albayrak, 2019; Tütenocaklı, 2014), yem, arıcılık (Kökçü, 2015)	
Fabaceae	*Vicia ervilia* (L.) Willd.	Hayvan hastalıkları (Hazımsızlık, süt verimini arttırıcı), Yem	Kırık-çıkık tedavisi (Honda vd., 1996), hipoglisemi, romatizma ağrısı (Yeşilada vd., 1999), yem (Ertuğ vd., 2004, Zurnacı, 2019), yara bere tedavisi (Kıncal ve Ceylan, 2021),		Yem (Thomas vd., 2012)

Tablo 5.3 (devam)

			hayvanlarda süt arttırıcı, yem (Arasan, 2022), yara, bere, çürük (Uysal, 2008), hayvanlarda hazımsızlık, süt verimini arttırıcı (Selvi vd., 2023)		
Fabaceae	*Vicia faba* L.	Hayvan hastalıkları (Gastrointestinal hastalıklar, süt verimini arttırıcı), Gıda, Yem	Gıda (Aladı, 2022; Satıl vd., 2008; Kıncal ve Ceylan, 2021; Yılmaz, 2019; Deniz vd., 2010), arıcılık (Karaca, 2008), alzheimer, gıda (Zurnacı, 2019), yem (Polat, 2010, Satıl vd., 2006), diken kıymık batması, ishal, mide ağrısı, anne sütü arttırıcı, hayvanlarda süt arttırıcı, yem (Arasan, 2022), bağırsak tıkanıklığı, el titremesi, gıda, yem (Sargın, 2013), böbrek ve mesane taşı düşürücü, idrar arttırıcı, kuvvet verici, balgam söktürücü, gıda (Baytop, 1984), hayvanlarda gastrointestinal hastalıklar, süt verimini arttırıcı (Selvi vd., 2023)	İdrar söktürücü, gıda (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), astım, nefes darlığı, böbrek taşı düşürücü, hayvanlarda süt arttırıcı, kuvvet verici, yem (Kayabaşı vd., 2016), alzheimer, gıda (Tanaydın vd., 2022), böbrek taşı, gıda, yem (Kökçü, 2015), böbrek ağrısı (Akalın, 1993)	
Fabaceae	*Vicia sativa* L. subsp. *sativa*	Yem	Yem (Erik, 2019; Satıl vd., 2008; Zurnacı, 2019; Batkan, 2019; Deniz vd., 2010; Polat, 2010; Satıl vd. 2006)	Yem (Kayabaşı vd., 2016; Aktan, 2011; Albayrak, 2019; Tütenocaklı, 2014; Kızılarslan ve Özhatay, 2012; Kızılarslan ve Özhatay, 2012)	
Fabaceae	*Vigna unguiculata* (L.) Walp. subsp. *sesquipedalis* (L.) Verdcourt	Gıda	Anne sütü arttırıcı, hayvanlarda yara ve yanık tedavisi (Arasan, 2022), gıda, yem (Sargın, 2013), arıcılık (Karaca, 2008),	Gıda (Tanaydın vd., 2022)	Gıda (Thomas vd., 2012)

Tablo 5.3 (devam)

			gıda (Satıl vd., 2008; Polat, 2022; Baytop, 1984)		
Fabaceae	*Wisteria sinensis* (Sims) DC.	Süs	Süs (Polat, 2010; Baytop, 1984),	Süs (Tütenocaklı, 2014)	
Fagaceae	*Castanea sativa* Mill.	Yakacak, El sanatları, Arıcılık	Arıcılık (Polat ve Selvi, 2011; Karaca vd., 2008), gıda (Satıl vd., 2008), gıda, el sanatları (Polat, 2010), çocuk gelişimi, öksürük, balgam söktürücü, astım, romatizma tedavisi, gıda, el sanatları, eşya, arıcılık (Sargın, 2013)	Diyabet, astım, bronşit, gıda, arıcılık, yakacak (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), gıda, kereste (Uysal vd., 2010), gıda, el sanatları (Tütenocaklı, 2014; Bulut ve Tuzlacı, 2011), gıda, arıcılık (Kökçü, 2015), gıda (Şanlı, 2006), gıda, el sanatları, yakacak (Tanaydın vd., 2022), gıda, el sanatları (Onar, 2006)	İshal, göz tahrişi, soğuk algınlığı, ateş düşürücü, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004), enfeksiyonlar, bulaşıcı hastalıklar, hayvanlarda gastrointestinal rahatsızlıklar, gıda, yakacak (Strenchok vd., 2018), gıda, el sanatları, kereste (Brussell, 2004), ishal tedavisi (Tsioutsiou vd., 2019)
Fagaceae	*Fagus orientalis* Lipsky	Yakacak, El sanatları	Kabız ve ateş düşürücü (Baytop, 1984), gıda (Tuzlacı, 2011)	El sanatları (Koyuncu,2005; Aktan, 2011; Kaya, 2021), el sanatları, kereste (Albayrak, 2019), el sanatları, yakacak (Tanaydın vd., 2022)	
Fagaceae	*Quercus coccifera* L.	Hayvan hastalıkları (İshal), Gıda, Boya, Yakacak, Yem, Oyun, Sabun	Yem, yakacak, el sanatları (Vural, 2008), ses kısıklığı, hemoroid, yakacak (Deniz vd., 2010), yakacak (Gürdal, 2020), yem (Yılmaz, 2019; Satıl vd., 2008), zehirli guatr, eşya (Kıncal ve Ceylan, 2021), boğaz, kulak ve karın ağrısı, antibiyotik, iltihap kurutucu, el sanatları (Uysal, 2008), yanık tedavisi, yakacak (Kazan, 2007), diyabet, yanık,	Kereste, yakacak (Koyuncu, 2005), yakacak (Tütenocaklı, 2014; Erdem, 2018), yem, el sanatları, yakacak (Bulut ve Tuzlacı, 2011), mide rahatsızlıkları, yakacak, el sanatları, oyun (Kökçü, 2015), boya (Baytop, 1984)	Egzama ve sedef hastalığı tedavisi (Tsioutsiou vd., 2023), gıda, boya, dericilik (Brussell, 2004)

Tablo 5.3 (devam)

			yakacak, yem, boya, el sanatları (Sargın, 2013), yara-yanık, hayvanlarda göz hastalığı, boya, oyun (Arasan, 2022), yakacak, yem (Satıl vd., 2006), el sanatları, yem (Polat, 2010), saç bakımı, yem, sabun/deterjan (Batkan, 2019), yem, süs (Tekkoyun, 2023), gıda, yem, el sanatları, boya, yakacak (Zurnacı, 2019), diyabet, yanık (Bulut vd., 2017), hayvanlarda ishal (Selvi vd., 2023)		
Fagaceae	*Quercus infectoria* Oliv. subsp. *infectoria*	Tıbbi (İshal, anne sütü arttırıcı), Hayvan hastalıkları (Süt verimini arttırıcı), Boya, Yakacak, Yem, Sabun, Arıcılık	Yakacak, yem, dericilikte antiseptik (Sargın, 2013), yara, saç ve cilt bakımı, bitlenme, boya, süs, yakacak, yem (Arasan, 2022), nazarlık (Satıl vd., 2006), boya, oyuncak, yakacak (Polat, 2010), karaciğer hastalıkları, pişik tedavisi, gıda, boya, yakacak, oyun, el sanatları (Zurnacı, 2019), yem (Arı vd., 2015), boya, dericilik (Baytop, 1984)	Boya, yakacak (Uysal vd., 2010; Bulut ve Tuzlacı, 2011; Onar, 2006), yakacak (Tütenocaklı, 2014), cilt hastalıkları, karın ağrısı, akciğer hastalıkları, damar sertliği, gıda, yem, boya (Özdemir ve Kültür, 2017), yem, yakacak (Aktan, 2011; Tanaydın vd., 2022; Albayrak, 2019), gıda, yem, yakacak (Kaya, 2021), boya, el sanatları, yakacak (Kayabaşı vd., 2016)	
Fagaceae	*Quercus ithaburensis subsp. macrolepis (Kotschy) Hedge & Yalt.*	Boya, Yem, El sanatları, Oyun, Sabun, Arıcılık, Yakacak	Boya (Kargıoğlu vd., 2008; Erik, 2009), el sanatları, boya (Arı vd., 2015), gıda, boya, yem, el sanatları (Zurnacı, 2019), soğuk algınlığı, yem, yakacak, boya, el sanatları, eşya (Sargın,	Boya, yakacak (Kayabaşı vd., 2016), yakacak (Bulut ve Tuzlacı, 2011), boya, oyuncak (Özdemir ve Kültür, 2017)	

Tablo 5.3 (devam)

			2013), gıda, yem (Batkan, 2019), kabızlık özellikle hayvanlarda, kan kesici, boya, dericilik (Baytop, 1984)		
Geraniaceae	*Erodium moschatum* (L.) L Her.	Tıbbi (Diyabet), Gıda	Gıda (Yılmaz, 2019; Alpınar, 1999; Gürdal ve Kültür, 2013)	Gıda (Koçyiğit ve Özhatay, 2006; Kayabaşı vd., 2016), diyabet, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	
Geraniaceae	*Pelargonium graveolens* L'Hér.	Tıbbi (Astım), Hayvan hastalıkları (Dış parazit, kene, pire, bit), Gıda, Süs	Gıda (Yücel vd., 2012), baş ağrısı, inanç, süs (Arasan, 2022), sabun ve parfümeri sanayii (Baytop, 1984), hayvanlarda dış parazit (Selvi vd., 2023)	Gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011), egzama, ağır iyileşen yaralar, fistül, ülser ve uçuk tedavisi (Mumcu, 2018)	
Geraniaceae	*Pelargonium zonale* (L.) L'Hér.	Yem, Süs		İltihap akıtıcı, süs (Kayabaşı vd., 2016), sinirsel hastalıklarda uyku verici, yara iyileştirici (Kökçü, 2015), süs (Tütenocaklı, 2014)	
Hydrangeaceae	*Hydrangea macrophylla* (Thunb.) Ser.	Süs		Süs (Tütenocaklı, 2014)	
Hypericaceae	*Hypericum perforatum* L. subsp. *perforatum*	Tıbbi (Ağrı kesici, yara ve yanık iyileştirici, iltihap giderici, mide bağırsak hastalıkları, gıcık öksürük, karın ağrısı, ishal, prostat, eklem ağrıları, ameliyat izi, bel ve boyun fıtığı, egzama, varis, idrar yolu enfeksiyonu	Mide ülseri ve ağrısı, sakinleştirici (Aslan vd., 2007), mide ve bağırsak hastalıkları, uykusuzluk, yorgunluk, yara (Vural, 2008), karın ve mide ağrısı, yara, yanık, soğuk algınlığı, hemoroid, göz bezesi (Erik, 2019), ağrı kesici, yanık, iştah açıcı, yem (Arı vd., 2015), mide ve prostat hastalıkları (Bulut vd., 2017), karın ağrısı, kas gevşetici, antibakteriyel,	Grip, nefes darlığı, mide hastalıkları, ağrı kesici, romatizma, yara, gıda (Tütenocaklı, 2014), mide ağrısı, egzama (Tuzlacı ve Aymaz, 2001), yara, diyabet, ağrı kesici, nefes darlığı, ödem (Kayabaşı vd., 2016), mide ülseri, sakinleştirici, hemoroid, diyabet (Onar, 2006), mide rahatsızlıkları, yara, yanık, çıban, hemoroid, idrar yolu rahatsızlıkları, ağrı kesici, kırık çıkık	Yara, güneş yanığı (Axiotis vd., 2018), tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda, teknoloji (Strenchok vd., 2018), ishal, mide ülseri, sakinleştirici, depresyon, menopoz, bronşit, soğuk algınlığı, yanık, idrar söktürücü, cilt kanseri, ateş düşürücü (Hanlidou vd., 2004), yara ve yanık tedavisi (Tsioutsiou vd., 2023), depresyon, bronşit, soğuk

Tablo 5.3 (devam)

		), Hayvan hastalıkları (Kanama, yaralanma, kesik, çizik, yara izi, süt sağımını kolaylaştır mak, meme yaraları, ağız yaraları)	yanık (Güner ve Selvi, 2016), mide ülseri, diyabet, kanser, yara (Alpınar, 1999), mide rahatsızlığı, idrar arttırıcı, yara, yanık (Kalankan, 2017), mide bağırsak hastalıkları, karın ağrısı, ağrı kesici, yara, yanık, iltihabi rahatsızlıklar, sakinleştirici, antibakteriyel, hayvanlarda meme iltihabı, gıda (Polat, 2010), yara, yanık, mide ülseri, gastrit (Batkan, 2019), sakinleştirici, yara izi, leke giderici (Gürdal ve Tunç, 2020), İltihap giderici, yara, yatıştırıcı, gastrit, ülser, depresyon, uykusuzluk, karaciğer, safra kesesi, böbrek rahatsızlıkları (Deniz vd., 2010), mide ağrısı ve ülseri, yara, yanık, hayvan yaraları (Şahin, 2019), yara iyileştirici (Satıl vd., 2006), gıda (Selvi vd., 2013), yanık, yara, el veya ayak çatlakları, ağrı kesici, mide ülseri, gastrit, egzama (Arasan, 2022), yara, yanık, kanser, romatizma ağrıları, mide ülseri, soğuk algınlığı, ateş düşürücü (Sargın, 2013), diyabet, mide hastalıkları, yara, kesik, yanık,	tedavisi, hayvanlarda yara ve yanık tedavisi (Kaya, 2021), mide ülseri, yara, sakinleştirici (Şanlı, 2006), sakinleştirici, idrar yolu enfeksiyonu, çıban, mide hastalıkları, yara, yanık (Aktan, 2011), yatıştırıcı, yara, yanık (Albayrak, 2019), mide ağrıları, kabızlık, mide kanseri, diyabet, ağrı kesici, romatizma ağrıları, yanık, egzama, yara, sivilce, hemoroid, soğuk algınlığı, cilt bakımı, nefes darlığı (Kökçü, 2015), mide hastalıkları, yara, romatizma, regl sancıları (Bulut ve Tuzlacı, 2011), mide hastalıkları, yara (Koçyiğit ve Özhatay, 2006; Koyuncu, 2005), mide ağrısı ve ülser (Uysal vd., 2010), böbrek taşları, sakinleştirici, yara, karın ağrısı, romatizma (Genç ve Özhatay, 2006), mide ülseri ve ağrısı, kanser, böbrek iltihabı, yara, yanık (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), karaciğer hastalıkları, böbrek taşı, mide hastalıkları, mide kanseri, diyabet, ağrı kesici, pişik, depresyon, yara ,	algınlığı, ağrı kesici (Brussell, 2004), yara, yanık, eklem ağrısı, mide ülseri, uykusuzluk, depresyon (Tsioutsiou vd., 2019)

Tablo 5.3 (devam)

			hemoroid, romatizma (Uysal, 2008), yara, yanık tedavisi (Kıncal ve Ceylan, 2021), antispazmotik, kabızlık, yatıştırıcı, kurt düşürücü, antiseptik, yara, yanık, çıban (Baytop, 1984), hayvanlarda kanama, yaralanma, kesik, çizik, yara izi, süt sağımını kolaylaştırmak, ağız ve meme yarası (Selvi vd., 2023)	romatizma, verem, egzama, sedef, regl şikayetleri (Özdemir ve Kültür, 2017), nefes darlığı, diş ve kulak ağrısı, mide ağrısı (Akalın, 1993)	
Illiciaeceae	*Illicium verum* Hook.f.	Tıbbi (Hazımsızlık), Gıda	Gaz söktürücü, midevi, süt arttırıcı (Baytop, 1984)		Kan dolaşımı uyarıcı, şişkinlik, hazımsızlık, sakinleştirici (Hanlidou vd., 2004)
Iridaceae	*Crocus cancellatus* Herb.	Gıda	Gıda (Baytop, 1994)		
Iridaceae	*Crocus sativus* L.	Gıda	Sinir sistemi uyarıcı, iştah açıcı, regl söktürücü, koku ve renk verici, boya, gıda (Baytop, 1984)	Gıda (Mumcu, 2018)	Hazımsızlık, karaciğer hastalıkları, sakinleştirici, diş çıkarma ağrısı, bronşit, zatürre, regl ağrısı, afrodizyak, uyarıcı (Brussell, 2004)
Juglandaceae	*Juglans regia* L.	Tıbbi (Diyabet, baş ağrısı, öksürük), Gıda, Boya, Yakacak	Gıda (Kargıoğlu vd., 2008),ağrı kesici, boya, gıda (Erik, 2019), cilt kanseri, el sanatları, boya (Arı vd., 2015), diş ağrısı, nefes darlığı (Bulut vd., 2017), kolesterol, gıda, kereste (Deniz vd., 2010), kolesterol, ateş düşürücü, iç parazit, gıda, boya (Zurnacı, 2019), mantar tedavisi (Polat ve Satıl, 2012), mantar	Balgam söktürücü, uçuk, gıda, boya, el sanatları (Tütenocaklı, 2014), mantar hastalıkları, gıda, boya, el sanatları (Onar, 2006), kalp damar hastalıkları, gıda, el sanatları, yakacak (Tanaydın vd., 2022), kolesterol, gıda, boya, el sanatları (Kaya, 2021), gıda, boya, kereste (Erdem, 2018), diyabet, saç bakımı, guatr,	Boğaz ağrısı için gargara, kurt düşürücü, gıda (Brussel, 2004)

Tablo 5.3 (devam)

			tedavisi, gıda, boya, el sanatları (Polat, 2010), diyabet, kolesterol, gıda, boya (Şahin, 2019), ayak terlemesi, kolesterol, mide ve baş ağrısı, boya, böcek kovucu (Arasan, 2022), kolesterol, kalp-damar hastalıkları, öksürük, ishal, cilt bakımı, gıda, boya, müzik aleti, el sanatları, yakacak (Sargın, 2013), saç bakımı, ağrı kesici, kolesterol, yakacak, el sanatları (Kazan, 2007), kolesterol, bronşit, diyabet, tansiyon, hemoroid, guatr, egzama, ateş düşürücü, ağrı kesici, antioksidan, gıda, boya (Uysal, 2008), bronşit, saç bakımı, bademcik, iltihap (Kıncal ve Ceylan, 2021), baş, mide ve boğaz ağrısı, balgam söktürücü, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), iştah açıcı, kabızlık, diyabet, antiseptik, müshil, safra arttırıcı, gıda, boya (Baytop, 1984)	gıda, boya (Şanlı, 2006), diş eti iltihapları, gıda (Albayrak, 2019), egzama, temre, öksürük, gıda, boya, yakacak, el sanatları (Kökçü, 2015), guatr, egzama, hemoroid, gıda, boya, el sanatları, yakacak (Bulut ve Tuzlacı, 2011), romatizma, hemoroid, bronşit, siğil, öksürük, gıda, boya (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), gıda (Uysal vd., 2010; Kızılarslan ve Özhatay, 2012), yara, diyabet, böbrek hastalıkları (Genç ve Özhatay, 2006), diyabet, kolesterol, romatizma, hemoroid, gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), kabızlık, romatizma, kereste (Koyuncu, 2005), kolesterol, kalp-damar hastalıkları, mantar, alerji, diyabet, baş ağrısı, egzama, boğaz iltihapları, romatizma, boya (Özdemir ve Kültür, 2017), romatizma, gıda (Akalın, 1993)	
Lamiaceae	*Lamium purpureum* L. var. *purpureum*	Tıbbi (Hemoroid, sedef hastalığı)	Karın ağrısı (Batkan, 2019)	Gıda (Onar, 2006; Uysal vd., 2010), arıcılık (Aktan, 2011), karın ağrısı, ağrı kesici, boğaz ağrısı, bademcik iltihabı, gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012)	

Tablo 5.3 (devam)

Lamiaceae	*Lavandula angustifolia* Mill. subsp. *angustifolia*	Hayvan hastalıkları (Pire, kene), Süs, Haşere kovucu	Sakinleştirici (Erik, 2019), idrar arttırıcı, romatizma ağrıları, koku, süs (Baytop, 1984)	Arıcılık (Tanaydın vd., 2022), uykusuzluk, süs (Kökçü, 2015), saç bakımı, koku (Mumcu, 2018)	Kalp damar hastalıkları, tansiyon, sakinleştirici, baş ağrısı ve dönmesi, migren, hazımsızlık, antiseptik uyarıcı (Hanlidou vd., 2004), hipertansiyon (Tsioutsiou vd., 2019)
Lamiaceae	*Lavandula dentata* L.	Tıbbi (Antiseptik)			
Lamiaceae	*Lavandula stoechas* L. subsp. *stoechas*	Tıbbi (Öksürük, karın ağrısı, kalp damar hastalıkları, bağışıklık sistemi güçlendirici, mide ve bağırsak hastalıkları, böbrek taşı, safra kesesi hastalıkları, karaciğer hastalıkları, sigarayı bırakmak için, prostat, çocuklarda gaz sancısı, kabızlık, ishal, bronşit, astım, migren, uyku bozukluğu, stres ve sıkıntı, nezle, grip), Hayvan hastalıkları (Şişkinlik, gastrointestinal hastalıklar, karın ağrısı), Yem, Arıcılık	Kalp damar hastalıkları, tansiyon (Polat, 2022), baş ağrısı, damar tıkanıklığı (Güner ve Selvi, 2016), dolaşım bozukluğu, ishal kesici, nefes açıcı, tansiyon, gıda (Alpınar, 1999), arıcılık (Polat ve Selvi, 2011; Karaca, 2008), mide rahatsızlığı, kalp ve damar rahatsızlıkları, damar tıkanıklığı, kolesterol, arıcılık (Kalankan, 2017), sakinleştirici, kalp damar hastalıkları, baş ağrısı (Arasan, 2022), gıda (Zurnacı, 2019; Satıl vd., 2006), yara, depresyon, idrar yolu hastalıkları, gıda, koku (Tekkoyun, 2023), ağrı kesici, kolesterol, tansiyon, regl düzensizliği (Polat, 2010), damar tıkanıklığı, sigara bırakma (Gürdal ve Tunç, 2020), midevi, soğuk algınlığı (Selvi vd., 2013), kalp damar	Tansiyon, sinüzit (Uysal vd., 2010), kalp damar hastalıkları, arıcılık (Kayabaşı vd., 2016), kalp damar hastalıkları, tansiyon, kolesterol, nefes darlığı (Onar, 2006), kalp damar hastalıkları, baş ağrısı, gıda (Tanaydın vd., 2022), kalp damar hastalıkları, diyabet (Şanlı, 2006), ağrı kesici, midevi, sakinleştirici, kalp damar hastalıkları, soğuk algınlığı (Kökçü, 2015), mide ağrısı, kolesterol, kalp damar hastalıkları (Bulut ve Tuzlacı, 2011), kalp damar hastalıkları, baş ve mide ağrısı, sinüzit, böbrek taşı, gıda (Tütenocaklı, 2014), kolesterol, soğuk algınlığı, öksürük, grip, idrar söktürücü (Kültür, 2014), kalp damar hastalıkları, tansiyon, karın ağrısı, öksürük, mide	Diyabet (Perouli ve Bareka, 2022), koku, tütsü (Brussell, 2004)

Tablo 5.3 (devam)

			hastalıkları, mide ağrısı, prostat, balgam söktürücü, kadın hastalıklar, ağrı kesici, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), kalp damar hastalıkları, astım (Kazan, 2007), kalp damar hastalıkları, tansiyon, diyabet, astım, kolesterol, mideci, ağrı kesici, öksürük (Uysal, 2008), grip, hazımsızlık, kalp damar hastalıkları, akciğer iltihabı, diyabet (Kıncal ve Ceylan, 2021), kalp damar hastalıkları, kolesterol, astım, mide ağrısı, nefes darlığı, hemoroid, haşere kovucu (Yılmaz, 2019), ağrı kesici, antiseptik, yara iyi edici, yatıştırıcı (sara ve astımda), balgam söktürücü, idrar yolları iltihapları, egzama yaralarını iyi edici, sinir ve kalp kuvvetlendirici, kolera hastalığı tedavisi (Baytop, 1984), hayvanlarda şişkinlik, gastrointestinal hastalıklar, karın ağrısı (Selvi vd., 2023)	hastalıkları, sigarayı bıraktırıcı, diyabet, tansiyon, saç dökülmesi, nefes darlığı, soğuk algınlığı, böbrek hastalıkları, idrar yolu enfeksiyonu, kanser, gıda, arıcılık, boya (Özdemir ve Kültür, 2017), depresyon (Akalın, 1993)	
Lamiaceae	*Leonurus cardiaca* L.	Tıbbi (Sakinleştirici, depresyon)	Kabızlık, kuvvet verici, balgam söktürücü, kalp kuvvetlendirici (Baytop, 1984)		
Lamiaceae	*Marrubium vulgare* L.	Tıbbi (Yanık yarasında antiseptik)	Karın ağrısı, gaz giderici (Bulut vd., 2017), gaz giderici (Polat ve Satıl, 2012),	Akne tedavisi (Albayrak, 2019), bertik, kaşıntı, nefes darlığı, hemoroid, diyabet,	Diyabet, astım, soğuk algınlığı, ateş düşürücü (Hanlidou vd., 2004), ateş

Tablo 5.3 (devam)

			çıban, açık yara, hemoroid, gaz sancısı (Arasan, 2022), idrar arttırıcı, gaz söktürücü, göğüs yumuşatıcı (Baytop, 1984)	arıcılık, yem (Özdemir ve Kültür, 2017)	düşürücü, regl düzenleyici (Brussell, 2004)
Lamiaceae	*Melissa officinalis* L. subsp. *officinalis*	Tıbbi (Kanama durdurucu, damar büzücü, prostat, mide bulantısı, baş ağrısı, uykusuzluk, kalp hastalığı)	Kalp damar hastalıkları (Aslan vd., 2007; Uysal, 2008), karın ağrısı (Güner ve Selvi, 2016), arıcılık (Polat ve Selvi, 2011), uykusuzluk, mide rahatsızlıkları, arıcılık (Kalankan, 2017), böbrek taşı, karın ağrısı, boğaz ağrısı, hazımsızlık, gıda (Zurnacı, 2019), ağrı kesici, el titremeleri, sakinleştirici (Batkan, 2019), kalp damar hastalıkları, mide ağrıları ve kanaması, uykusuzluk, koku, gıda (Polat, 2010), kalp damar hastalıkları, unutkanlık, sakinleştirici, soğuk algınlığı, mide ağrısı (Polat ve Satıl 2012), kalp damar hastalıkları, gıda (Satıl vd., 2006), kalp damar hastalıkları, sakinleştirici, arıcılık (Arasan, 2022), diyabet, damar açıcı (Yücel, Tülükoğlu, 2000), kalp damar hastalıkları, mide bağırsak rahatsızlıkları, gıda (Sargın, 2013), Yatıştırıcı,	Midevi, sakinleştirici, uykusuzluk, depresyon (Tütenocaklı, 2014), diyabet, arıcılık, avcılık (Kayabaşı vd., 2016), kolesterol, tansiyon, arıcılık (Onar, 2006), hayvanlarda şişlik ve incinme (Tanaydın vd., 2022), sakinleştirici, gaz söktürücü, kalp damarlarını açıcı, tansiyon (Şanlı, 2006), uykusuzluk, soğuk algınlığı, arıcılık (Kökçü, 2015), kalp çarpıntısı, gıda, arıcılık (Bulut ve Tuzlacı, 2011), sakinleştirici (Koçyiğit ve Özhatay, 2006; Mumcu, 2018), kalp hastalıkları, idrar söktürücü, kolesterol, soğuk algınlığı, grip, öksürük (Kültür, 2014), sakinleştirici, mide hastalıkları, kanser, astım, öksürük, kalp-damar açıcı, boğaz ağrısı, horlama kesici, unutkanlık, hazımsızlık, gıda, arıcılık (Özdemir ve Kültür, 2017), nefes darlığı, öksürük, arıcılık (Akalın, 1993)	Kan dolaşımını uyarıcı, kalp uyarıcı, tansiyon, kulak ağrısı, şişkinlik, hazımsızlık, kolesterol, sakinleştirici, depresyon, beyin uyarıcı, baş dönmesi, baş ağrısı, migren, soğuk algınlığı (Hanlidou vd., 2004), böcek sokması (Tsioutsiou vd., 2023), tansiyon, baş ağrısı, amnezi, depresyon, arı sokması, gıda, arıcılık (Strenchok vd., 2018), idrar söktürücü, kalp ve sinir hastalıkları, arıcılık (Brussell, 2004)

Tablo 5.3 (devam)

			midevi, gaz söktürücü, terletici, antiseptik (Baytop, 1984)		
Lamiaceae	*Mentha x piperita* L.	Tıbbi (Soğuk algınlığı, grip, karın ağrısı, akciğer hastalıkları, mide ağrısı, mide bulantısı, kusma, ishal, ateş düşürücü, kabızlık), Hayvan hastalıkları (Enfeksiyon, parazit hastalıkları), Gıda	Karın ağrısı, nezle, grip (Kıncal ve Ceylan, 2021), karın ağrısı, bronşit, nefes açıcı, mide bulantısı, kanser, öksürük, gıda (Uysal, 2008; Kazan, 2007), kalp hastalıkları, ayak ağrıları, ayak kokusu ve terlemesi, gıda (Sargın, 2013), soğuk algınlığı, öksürük, balgam söktürücü, ateş düşürücü, karın ağrısı, ishal, gelincik hastalığı, böbrek taşı, yeni doğanlarda ter kokmaması, şişlik (Arasan, 2022), gıda (Satıl vd., 2006), grip, mide ağrısı, gıda (Polat, 2022), sinirsel kökenli mide bulantıları kesici, gaz söktürücü, antiseptik, ferahlatıcı, koku verici, gıda (Baytop, 1984), hayvanlarda enfeksiyon, parazit hastalıkları (Selvi vd., 2023)	Soğuk algınlığı, bağışıklık (Mumcu, 2018), karın ağrısı, bulantı, kusma, midevi (Akalın, 1993), gıda (Uysal vd., 2010; Albayrak, 2019), mide ağrısı ve bulantısı, kusma, soğuk algınlığı, gıda (Kökçü, 2015), öksürük, gıda (Aktan, 2011), soğuk algınlığı, gıda (Onar, 2006; Kayabaşı vd., 2016)	Spazm çözücü, soğuk algınlığı, idrar söktürücü (Hanlidou vd., 2004), mide rahatsızlığı, soğuk algınlığı, grip (Brussell, 2004)
Lamiaceae	*Mentha pulegium* L.	Tıbbi (Soğuk algınlığı, öksürük, boğaz ağrısı, mide hastalıkları, karın ağrısı, bacak ağrısı, damar hastalığı), Hayvan hastalıkları	Mide ve bağırsak gazı, bulantı, kusma, mide yatıştırıcı (Deniz vd., 2010), nezle, grip, karın ağrısı, gıda (Yılmaz, 2019), karın ağrısı (Kıncal ve Ceylan, 2021), karın ağrısı, öksürük, sinüzit, romatizma, alerji (Uysal, 2008),	Karın ağrısı, böbrek hastalıkları, burun tıkanıklığı, grip (Genç ve Özhatay, 2006), mide rahatsızlıkları, iştah açıcı (Tütenocaklı, 2014), mide rahatsızlıkları (Bulut ve Tuzlacı, 2011), mide hastalıkları,	Kalp uyarıcı, kusma, sakinleştirici, baş dönmesi, migren (Hanlidou vd., 2004)

Tablo 5.3 (devam)

		(Eklem ağrıları), Gıda	karın ağrısı, mide üşütmelerinde, öksürük, soğuk algınlığı (Kazan, 2007), soğuk algınlığı, gıda, yem (Sargın, 2013), yeni doğan çocuklarda ter kokmaması, soğuk algınlığı, mide bulantısı (Arasan, 2022), gıda (Satıl vd., 2006; Arı vd., 2015), iştah açıcı, mide ağrısı, gıda (Polat, 2010), soğuk algınlığı, karın ağrısı, mide ağrısı ve bulantısı (Gürdal ve Kültür, 2013), akciğer hastalıkları, gıda (Batkan, 2019), iştah açıcı, prostat, soğuk algınlığı gıda, koku (Zurnacı, 2019), soğuk algınlığı, grip (Güner ve Selvi, 2016), nefes darlığı, soğuk algınlığı, gıda (Vural, 2008)	öksürük, soğuk algınlığı (Özdemir ve Kültür, 2017), idrar yolu enfeksiyonu, gıda (Şanlı, 2006), boya (Erdem, 2018), kusma, güneş yanığı (Tuzlacı ve Aymaz, 2000), kuvvet verici, hazmettirici, balgam ve safra söktürücü, regl getirici (Baytop, 1984)	
Lamiaceae	*Mentha spicata* L. subsp. *spicata*	Tıbbi (soğuk algınlığı, grip), Gıda	Ağız bakımı, soğuk algınlığı, mide üşütmesi, gıda (Deniz vd., 2010), mide üşütmesi, soğuk algınlığı, öksürük, bağırsak yumuşatıcı, mide ağrısı, mide bulantısı (Gürdal ve Kültür, 2013), gaz giderici, soğuk algınlığı (Polat, 2010), karın ağrısı (Bulut vd., 2017), ağız kokusu (Baytop, 1984)	Kramp çözücü, gaz söktürücü, safra artırıcı, iltihap önleyici, antibakteriyel, ağrı kesici, sakinleştirici (Mumcu, 2018), mide ağrısı ve bulantısı, diş ağrısı, ağız kokusu (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), bebeklerde aft (Tuzlacı ve Aymaz, 2001), mide üşütmesi, soğuk algınlığı, ağız kokusu, gıda (Tütenocaklı, 2014)	Boğaz, karın ve regl ağrısı, emzirmeyi kesmek için (Perouli ve Bareka, 2022), mide ağrısı, idrar söktürücü, gıda, haşere kovucu (Strenchok vd., 2018), ağız iltihabı, mide ağrısı (Brussell, 2004), kalp hastalıkları, tansiyon, mide ülseri ve bulantısı, obezite (Tsioutsiou vd., 2019), soğuk algınlığı, öksürük (Karousou vd., 2007)

Tablo 5.3 (devam)

Lamiaceae	*Ocimum basilicum* L.	Gıda, Boya, Süs	Gıda (Deniz vd., 2011; Kazan, 2007; Polat, 2022; Erik, 2019), kolesterol (Kıncal ve Ceylan, 2021), kolesterol, gıda (Uysal, 2008), diyabet, akrep sokması, gıda, süs, koku, haşere kovucu (Sargın, 2013), gıda, süs, koku (Polat, 2010), soğuk algınlığı, grip (Polat ve Satıl, 2012), arı ve akrep sokması, gıda, haşere kovucu, süs, koku (Zurnacı, 2019), süs (Satıl vd., 2008), sindirim, hazımsızlık (Güner ve Selvi, 2016), gıda, haşere kovucu (Arasan, 2022)	Gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), gıda, süs (Kayabaşı vd., 2016), haşere kovucu, koku (Tanaydın vd., 2022; Tütenocaklı, 2014), sinüzit (Kaya, 2021), solunum rahatsızlıkları, yatıştırıcı, uykusuzluk, saç bakımı (Şanlı, 2006), gıda, süs, haşere kovucu (Kökçü, 2015), soğuk algınlığı, baş ağrısı (Bulut ve Tuzlacı, 2006)	Spazm çözücü, beyin uyarıcı, sakinleştirici, depresyon, baş ağrısı, migren, bronşit, soğuk algınlığı, idrar söktürücü, ateş düşürücü, iştah açıcı (Hanlidou vd., 2004)
Lamiaceae	*Origanum dictamnus* L.	Tıbbi (Soğuk algınlığı, grip, öksürük) Gıda	Uyarıcı, midevi, gaz söktürücü, kuvvet verici (Baytop, 1984)		Soğuk algınlığı öksürük (Tsioutsiou vd., 2019), diyabet, karaciğer hastalıkları, hazımsızlık, mide ülseri, kolesterol, uyarıcı, ağrı kesici, diüretik, afrodizyak (Hanlidou vd., 2004)
Lamiaceae	*Origanum majorana* L.	Tıbbi (Soğuk algınlığı, karın ağrısı, ateş düşürücü, bulantı, kusma, mide-bağırsak hastalıkları, böbrek taşı düşürücü, ishal, kabızlık), Hayvan	Karın ağrısı, regl sancısı, böbrek ve idrar yolları hastalıkları, öksürük (Yılmaz, 2019), mide rahatsızlıkları, soğuk algınlığı (Uysal, 2008), soğuk algınlığı, grip, kanser, gıda (Kazan, 2007), soğuk algınlığı, mide bulantısı (Arasan, 2022), gıda (Satıl vd.,	Mide ağrısı, bulantı, gıda (Tütenocaklı, 2014; Kökçü, 2015), mide ağrısı, damar tıkanıklığı (Onar, 2006), mide ağrısı, soğuk algınlığı, gıda, koku (Bulut ve Tuzlacı, 2011), damar tıkanıklığı, mide hastalıkları (Uysal vd., 2010)	Tansiyon, kusma, şişkinlik, spazm çözücü, boğmaca, sakinleştirici, baş dönmesi, baş ağrısı, migren, astım, soğuk algınlığı, ateş düşürücü, regl sancısı (Hanlidou vd., 2004), soğuk algınlığı, grip, kusma, spazm çözücü, sindirim sistemi toniği, kesik ve sıyrıklar

Tablo 5.3 (devam)

		hastalıkları (Karın ağrısı, şişkinlik, gastrointestinal hastalıklar), Gıda, Yem	2006), idrar yolu iltihabı, mide bulantısı, soğuk algınlığı, gıda, süs (Polat, 2010), grip, nefes açıcı, astım, gıda (Sargın, 2013) sindirim sistemi hastalıkları, ishal, gıda (Zurnacı, 2019), mide ülseri (Asalan vd., 2007), öksürük, sakinleştirici (Bulut vd., 2017), yatıştırıcı, midevi, idrar arttırıcı, gaz söktürücü, terletici ve kabızlık, gıda (Baytop, 1984)		için antiseptik, gıda (Brussell, 2004), regl sancısı, mide bulantısı ve rahatsızlıkları (Tsioutsiou vd., 2019)
Lamiaceae	*Origanum onites* L.	Tıbbi (Diyabet, karın ağrısı, soğuk algınlığı, Mide ve bağırsak hastalıkları, öksürük, kulak çınlaması, kronik yorgunluk, ağız yaraları), Hayvan hastalıkları (Şişkinlik, gastrointestinal hastalıklar, karın ağrısı, eklem ağrısı, hayvanların yağlanması, iştah açıcı), Gıda, Yem, Haşere kovucu	Diyabet, kolesterol, kan kanseri, baş sönmesi, göz kararması, mide hastalıkları, baş ağrısı, soğuk algınlığı, yanık öksürük, soğuk algınlığı, karın ağrısı, hazımsızlık, mide bulantısı, ishal, gıda, hayvan uzaklaştırıcı (Gürdal ve Kültür, 2013), soğuk algınlığı, öksürük, grip, bebeklerde gaz giderici, gıda (Yılmaz, 2019), karın ağrısı, mide hastalıkları (Kıncal ve Ceylan, 2021), mide rahatsızlıkları ,karın ağrısı, bulantı, kabızlık, romatizma, diyabet, gaz söktürücü, regl sancısı, kadınlarda kısırlık, iştahsızlık, saçkıran, ishal, diş ağrısı, gıda, haşere kovucu (Uysal,	Bronşit, diyabet, ishal, grip, karın ağrısı, mide rahatsızlıkları, baş ağrısı, haşere kovucu (Tütenocaklı, 2014), mide ağrısı, hazımsızlık, gıda (Tanaydın vd., 2022), mide ağrısı, gıda, haşere kovucu (Bulut ve Tuzlacı, 2011), solunum yolu hastalıkları (Mumcu, 2018), diyabet, mide rahatsızlıkları (Bulut ve Tuzlacı, 2006)	

Tablo 5.3 (devam)

			2008), mide ağrısı ve bulantısı, hazımsızlık, soğuk algınlığı, diyabet, gıda (Kazan, 2007), soğuk algınlığı, kadınlarda kısırlık, grip, diş hastalıkları, karın ağrısı, çocuklarda gaz sancısı, regl ağrısı, ağrı kesici, ateş düşürücü, ayak ve ter kokusu, mantar, ishal, hayvanlarda ishal ve şişkinlik, haşere kovucu (Arasan, 2022), midevi, idrar söktürücü (Selvi vd., 2013), gıda (Satıl vd., 2006; Batkan, 2019; Zurnacı, 2019), mide ağrısı, haşere kovucu (Şahin, 2019), karın, baş ve diş ağrısı, diyabet, gıda, haşere kovucu (Polat, 2010), kuvvet verici, saç bakımı, grip, karın ağrısı, mide bulantısı, diyabet, tansiyon, bronşit, kış hastalıkları, sakinleştirici, kadınlarda kısırlık, gıda, haşere kovucu, arıcılık, yem (Sargın, 2013), soğuk algınlığı, antiseptik, antibiyotik (Tekkoyun, 2023), mide rahatsızlığı, soğuk algınlığı, gıda (Polat, 2022; Kalankan, 2017; Erik, 2019), böbrek taşı (Aslan vd., 2007), soğuk algınlığı, öksürük, boğaz ağrısı, mide		

Tablo 5.3 (devam)

			ağrısı (Gürdal ve Tunç, 2020), arıcılık (Karaca vd., 2008; Polat ve Selvi, 2011), karın ağrısı, mide bulantısı (Alpınar, 1999), mide rahatsızlıkları, antiseptik, kolesterol (Güner ve Selvi, 2016), karın ağrısı, öksürük, mide şikayetleri (Bulut vd., 2017), midevi, yatıştırıcı, antiseptik, kurt düşürücü, kan dolaşımını uyarıcı (Baytop, 1984), hayvanlarda şişkinlik, gastrointestinal hastalıklar, karın ağrısı, eklem ağrısı, hayvanların yağlanması, iştah açıcı (Selvi vd., 2023)		
Lamiaceae	*Origanum vulgare* L. subsp. *hirtum* (Link) Ietsw.	Tıbbi (Soğuk algınlığı, karın ağrısı, mide ağrısı, bulantı, kusma, nefes açıcı, tansiyon ve diyabet, mide ağrısı, yara ve çatlaklar), Hayvan hastalıkları (Ağız yarası, ayak yarası, meme yarası, çatlak, öksürük, akciğer hastalıkları), Gıda	Gıda (Satıl vd., 2006), diş ağrısı, soğuk algınlığı, gıda (Polat, 2010), mide rahatsızlıkları, hemoroid, iştah açıcı (Güner ve Selvi, 2016), mide rahatsızlıkları (Bulut vd., 2017; Arı vd., 2015), hemoroid (Kargıoğlu vd., 2008), hayvanlarda ağız yarası, ayak yarası, meme yarası, çatlak, öksürük, akciğer hastalıkları (Selvi vd., 2023)	Bronşit, karın ağrısı, soğuk algınlığı, öksürük, grip, mide hastalıkları (Tütenocaklı, 2014), hemoroid, bronşit, soğuk algınlığı (Tuzlacı ve Aymaz, 2000), mide ağrısı, iştahsızlık, gıda, haşere kovucu (Onar, 2006), kas ve karın ağrısı, gıda, haşere kovucu, arıcılık (Tanaydın vd., 2022), soğuk algınlığı, gaz söktürücü, diyabet (Şanlı, 2006), mide rahatsızlığı, diş eti rahatsızlığı, diş ağrıları, soğuk algınlıkları, arı ısırması, gıda, haşere kovucu	Antimikrobiyal, diş ağrısı, cilt bakımı, gıda (Strenchok vd., 2018), diyabet, kabızlık, şişkinlik, ishal, spazm çözücü, hazımsızlık, nevraljik ağrı, diş ağrısı, astım, soğuk algınlığı, romatizma, antiseptik, regl sancısı, ateş düşürücü, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004), kan temizleyici, sindirim sistemi hastalıkları (Tsioutsiou vd., 2019)

Tablo 5.3 (devam)

				(Kökçü, 2015), mide hastalıkları, diyabet, diş eti hastalıkları, gıda, haşere kovucu (Bulut ve Tuzlacı, 2011), kolesterol, gıda (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), diyabet (Genç ve Özhatay, 2006), gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), karın ağrısı, bulantı, soğuk algınlığı, gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), tansiyon, karın ağrısı, diyabet, soğuk algınlığı, öksürük, kolesterol, mide bulantısı, iltihap kurutucu, kanser, gıda, arıcılık, haşere kovucu (Özdemir ve Kültür, 2017)	
Lamiaceae	*Rosmarinus officinalis* L.	Tıbbi (Karın ağrısı, regl ağrısı, mide ağrısı, diyabet, bağışıklık güçlendirici), Gıda, Süs	Zayıflatıcı, hemoroid, sindirim sistemi hastalıkları, gıda (Zurnacı, 2019; Polat, 2022), gıda (Kök vd., 2020), karın ağrısı, soğuk algınlığı, grip (Güner ve Selvi, 2016), idrar arttırıcı, zayıflatıcı, karaciğer hastalıkları, sindirim bozuklukları, diyabet, gıda (Alpınar, 1999), diyabet, kolesterol, bronşit, soğuk algınlığı, grip, spazm çözücü, mide rahatlatıcı, safra söktürücü, kemik erimesi, beyinde uyuşma, zayıflatıcı,	İltihap kurutucu, nefes darlığı, sakinleştirici, kalp hastalıkları, konstipasyon, zayıflatıcı, diyabet, zihin açıcı, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), kalp rahatsızlıkları, uykusuzluk, sakinleştirici, gıda, haşere kovucu (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), tansiyon (Uysal vd., 2010), kabızlık, bronşit, astım, baş ağrısı, soğuk algınlığı, zayıflama, diyabet, gıda, süs (Tütenocaklı, 2014), soğuk algınlığı, kalp hastalıkları, mide,	Saç bakımı, mide rahatlatıcı, stres, hafıza güçlendirici, antiseptik, gıda, haşere kovucu (Strenchok vd., 2018), kan dolaşımı uyarıcı, tansiyon, diyabet, şişkinlik, ishal, safra taşı, karaciğer hastalıkları, grip, kolesterol, sakinleştirici, depresyon, baş ağrısı, romatizma, saç dökülmesi, diüretik, uyarıcı, göz hastalıkları (Hanlidou vd., 2004), regl dönemi depresyonu, böbrek hastalığı, kolik, kanser, mantar, karaciğer koruyucu (Perouli

Tablo 5.3 (devam)

			arıcılık, koku (Sargın, 2013), soğuk algınlığı, grip, migren, baş ağrısı, saç bakımı, gıda, süs (Polat, 2010), regl dönemi ağrısı, soğuk algınlığı (Gürdal ve Tunç, 2020), ödem, karaciğer yağlanması, kabızlık, tansiyon, gıda (Şahin, 2019), gıda, süs (Satıl vd., 2006), midevi, diüretik, soğuk algınlığı (Selvi vd., 2013), guatr, soğuk algınlığı, diyabet (Arasan, 2022), idrar ve regl söktürücü, hazımsızlık, gıda (Deniz vd., 2011), kalp damar hastalıkları, diyabet (Kazan, 2007), regl sancısı, kanser, zayıflatıcı (Uysal, 2008), tansiyon, damar açıcı, ağrı kesici (Kıncal ve Ceylan, 2021), öksürük, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), kabız giderici, hazmı kolaylaştırıcı, safra artırıcı, idrar söktürücü, yaraların tedavisi, romatizma ağrıları (Baytop, 1984)	karın ve boğaz ağrısı, kolesterol, gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011), sakinleştirici, uykusuzluk, soğuk algınlığı, diyabet, kolesterol, gıda (Kökçü, 2015), böbrek taşı, baş ağrısı, gıda (Albayrak, 2019), tansiyon (Onar, 2006), gıda, süs (Kayabaşı vd., 2016), zayıflatıcı, migren (Mumcu, 2018), soğuk algınlığı, sindirim sistemi rahatsızlıkları (Bulut ve Tuzlacı, 2006)	ve Bareka, 2022), kolesterol (Tsioutsiou vd., 2019)
Lamiaceae	*Salvia fruticosa* Mill.	Tıbbi (Göğüs yumuşatıcı, soğuk algınlığı, bronşit, karın ağrısı, balgam söktürücü, idrar söktürücü,	Mide ağrısı, gaz sancısı, yara, soğuk algınlığı, bademcik rahatsızlığı, bağırsak yumuşatıcısı, ateş düşürücü, gaz sancısı, kan durdurucu, kesik, yara, yanık, soğuk	Boğaz iltihabı, grip, öksürük ve soğuk algınlığı (Kaya, 2021), vücut kırgınlıkları (Erdem, 2018), mide ağrısı, ishal (Bulut ve Tuzlacı, 2006), baş ve boğaz ağrısı, mide hastalıkları, gıda	Akciğer hastalıkları, öksürük, basınç, enfeksiyon, gıda, tarım zararlılarına karşı ürünü mantardan koruma (Strenchok vd., 2018), hipotansiyon, diyabet, larenjit,

Tablo 5.3 (devam)

		diyabet, regl sancısı, hazımsızlık, farenjit), Hayvan hastalıkları (Yaralanmalar, yanıklar, gastrointestinal hastalıklar), Boya, Yem, İnanç	algınlığı, karın ağrısı, hazımsızlık, mide ekşimesi, regl sancısı, vajinit, antiseptik, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), mide rahatsızlığı, soğuk algınlığı, diş eti bademcik iltihabı, hijyen (Yılmaz, 2019), nezle, grip, karın ağrısı (Kıncal ve Ceylan, 2021), soğuk algınlığı, karın ve boğaz ağrısı (Uysal, 2008; Kazan, 2007), ses kısıklığı, regl sancısı, bademcik, boğaz iltihabı, soğuk algınlığı, astım, mide ağrısı, karın sancısı, göz hastalıkları, kadın hastalıkları, ter kokusu, yeni doğan bebeklerin kokmaması için, diş eti hastalıkları, boya (Arasan, 2022), soğuk algınlığı, boğaz ağrısı, baş ağrısı, öksürük, menopoz (Gürdal ve Tunç, 2020), gıda (Zurnacı, 2019), grip (Polat, 2022; Aslan vd., 2007), arıcılık (Karaca, 2008), soğuk algınlığı, mide ülseri, gastrit, hayvanlarda yara tedavisi (Batkan, 2019), balgam söktürücü, nefes açıcı, sindirime yardımcı (Alpınar, 1999), hayvanlarda yaralanmalar, yanıklar, gastrointestinal	(Bulut ve Tuzlacı, 2011), ateş düşürücü, boğaz ağrısı (Uysal vd., 2010), yara tedavisi, yılan sokması, sinek ısırıkları, arı sokması, köpek ısırması, kireçlenme, soğuk algınlığı, karın ağrısı, boğaz iltihabı, egzama, ağrı kesici, böbrek taşı düşürücü, mide hastalıkları, bağırsak hastalıkları, öksürük, böbrek hastalıkları, ameliyat yaraları, hayvanlarda genital bölge yaraları, gıda, arıcılık, temizlik, boya (Özdemir ve Kültür, 2017), midevi, bronşit, yara, terlemeye karşı, iltihap kurutucu (Akalın, 1993), gaz söktürücü, midevi, ter kesici ve idrar arttırıcı, yara iyi edici, antiseptik (Baytop, 1984)	farenjit, tonsilit, kabızlık, ishal, spazm çözücü, anemi, beyin uyarıcı, sakinleştirici, depresyon, soğuk algınlığı, artrit, saç dökülmesi, regl ağrısı, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004), ishal, antiseptik, idrar söktürücü, kanama durdurucu, rahim kaslarını gevşetici (Perouli ve Bareka, 2022)

Tablo 5.3 (devam)

			hastalıklar (Selvi vd., 2023)		
Lamiaceae	*Salvia microphylla* Kunth	Süs			
Lamiaceae	*Salvia tomentosa* Mill.	Gıda	Soğuk algınlığı, bademcik, boğaz hastalıkları, grip, iştah açıcı, hazımsızlık (Deniz vd., 2010), soğuk algınlığı, karın ağrısı, karaciğer kisti, kanser, bronşit, böbrek rahatsızlıkları, nefes darlığı, mide rahatsızlıkları, baş ağrısı (Uysal, 2008), soğuk algınlığı (Kazan, 2007), mide rahatsızlıkları, spazm çözücü, karın sancısı, ishal, astım, bronşit, soğuk algınlığı, baş ağrısı, kış hastalıkları, sakinleştirici, saç dökülmesi, safra kesesi taşı, ayak kokusu ve terlemesi , gıda (Sargın, 2013), midevi, diüretik (Selvi vd., 2013), gıda (Satıl vd., 2006; Arı vd., 2015), soğuk algınlığı, boğaz ağrısı, gıda (Polat, 2010), yakı, gıda (Zurnacı, 2019), mide ve bağırsak hastalıkları, üst solunum yolu rahatsızlıkları (Kalankan, 2017), karın ağrısı, iştah açıcı, soğuk algınlığı, idrar yolları rahatsızlığı (Güner ve Selvi, 2016), karın ağrısı, regl ağrısı,	Grip, soğuk algınlığı, boğaz enfeksiyonları, öksürük, baş ağrısı, mide bulantısı, gıda (Tütenocaklı, 2014), bel fıtığı, boğaz ağrısı, soğuk algınlığı, cilt bakımı, gıda (Tanaydın vd., 2022), iştah açıcı, karaciğer ve akciğer rahatsızlıkları (Aktan, 2011), ateş düşürücü, ağrı kesici, gıda (Albayrak, 2019), soğuk algınlığı, gıda (Kökçü, 2015), karın ağrısı, gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011), yara tedavisi, sinek ısırıkları, soğuk algınlığı, karın ağrısı, ağrı kesici, hayvanlarda meme yarası (Özdemir ve Kültür, 2017), gaz söktürücü, antiseptik (boğaz ve burun hastalıklarında), kuvvet verici ve uyarıcı (Baytop, 1984)	

Tablo 5.3 (devam)

			balgam söktürücü, soğuk algınlığı, mide bulantısı (Bulut vd., 2017), karın ağrısı, gıda (Vural, 2008), diyabet, tansiyon, kabızlık, gaz giderici, hemoroid (Erik, 2019), hemoroid (Kargıoğlu vd., 2008), arıcılık (Polat ve Selvi, 2011)		
Lamiaceae	*Sideritis athoa* Papan. & Kokkini	Tıbbi (Soğuk algınlığı, mide ve karın ağrısı, nezle, grip, eklem ağrısı), Gıda	Midevi, soğuk algınlığı (Selvi vd., 2013; Kalankan, 2017), soğuk algınlığı, gıda (Polat, 2010), arıcılık (Polat ve Selvi, 2011)		
Lamiaceae	*Sideritis perfoliata* L.	Tıbbi (Soğuk algınlığı, karın ağrısı, eklem ağrısı, bağışıklık güçlendirici), Gıda	Soğuk algınlığı, üst solunum yolu enfeksiyonu, öksürük, boğaz iltihabı, mide rahatsızlıkları, ishal, regl sancısı, kadın hastalıkları (Arasan, 2022), soğuk algınlığı, tansiyon, bağırsak yumuşatıcı (Alpınar, 1999), soğuk algınlığı, mide rahatsızlıkları, boğaz ağrısı (Bulut vd., 2017), mide hastalıkları (Aslan vd., 2007), iştah açıcı, midevi, uyarıcı, gaz söktürücü, mide ağrılarını kesici (Baytop, 1984)	Gıda (Tütenocaklı, 2014), soğuk algınlığı, bronşit, mide rahatsızlıkları, gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011), soğuk algınlığı, gıda (Tanaydın vd., 2022)	
Lamiaceae	*Teucrium chamaedrys* L. subsp. *chamaedrys*	Tıbbi (Mayasıl, egzama), Gıda	İdrar yolu enfeksiyonu (Kıncal ve Ceylan, 2021), karın ağrısı, iltihap söktürücü (Uysal, 2008), karın ağrısı, böbrek taşı (Polat, 2010),	Kanser, karın ağrısı, güç verici, hemoroit, iştah açıcı, kas ağrıları, verem (Özdemir ve Kültür, 2017), böbrek hastalıkları, hemoroid, çatlak	Tansiyon, diyabet, şişkinlik, hazımsızlık, bronşit, soğuk algınlığı, prostat, böbrek rahatsızlıkları, ateş düşürücü, uyarıcı (Hanlidou vd.,

Tablo 5.3 (devam)

			kuvvet verici, vücut temizleyici (Tekkoyun, 2023), ishal, ağrı kesici, böbrek taşı, diyabet, çocuk düşürücü, hayvanlarda göz hastalıkları (Zurnacı, 2019), baş ağrısı (Batkan, 2019), hemoroid, kalp hastalıkları, sıtma (Bulut vd., 2017), karın ağrısı, hemoroid (Arı vd., 2015), baş dönmesi, mide bulantısı, sancı (Erik, 2019), ağrı kesici (Vural, 2008), sindirim sistemi bozuklukları, hazımsızlık (Kargıoğlu vd., 2008)	(Genç ve Özhatay, 2006), midevi, diyabet (Şanlı, 2006), ağrı kesici (Erdem, 2018), hemoroid, idrar zorluğu, sakinleştirici (Tanaydın vd., 2022), bağırsak gazı, nezle (Kayabaşı vd., 2016), iştah açıcı, mide ağrılarını kesici, uyarıcı, kuvvet verici, diyabet (Baytop, 1984)	2004), idrar söktürücü, ağrı kesici, kesik iyileşmesi (Brussell, 2004)
Lamiaceae	*Teucrium polium* L. subsp. *polium*	Tıbbi (Bağırsak hastalıkları, ateş düşürücü, bağışıklık sistemi güçlendirici, karın ağrısı), Hayvan hastalıkları (Yaralar, gastrointestinal hastalıklar)	Bağırsak kurdu, karın ağrısı, diyabet, sıtma (Yılmaz, 2019), diyabet (Kıncal ve Ceylan, 2021; Gürdal ve Tunç, 2020), karın ağrısı, kansızlık (Uysal, 2008), mide hastalıkları, kadınlarda kısırlık (Kazan, 2007), kanser, sakinleştirici (Arasan, 2022), idrar yolu enfeksiyonu, karın ağrısı, kalp damar rahatsızlıkları (Şahin, 2019), diyabet, böbrek taşı (Polat, 2010), karın ve mide ağrısı (Zurnacı, 2019), egzama, hemoroid, astım, nefes darlığı (Kalankan, 2017), karın ağrısı, hemoroid, egzama	Diyabet (Özdemir ve Kültür, 2017; Onar, 2006)), mide rahatsızlıkları (Uysal vd., 2010; Onar, 2006), hemoroid, egzama (Bulut ve Tuzlacı, 2011), hemoroid, kabızlık (Albayrak, 2019), mide ağrısı, hemoroid, ishal, egzama, ağrı kesici, gaz giderici, yara (Şanlı, 2006), vücut kırgınlıkları (Erdem, 2018), ağız içi yaralar (Tanaydın vd., 2022), hemoroid (Koçyiğit ve Özhatay, 2006)	Hemoroid, tansiyon, diyabet, tonsilit, şişkinlik, ishal, hazımsızlık, kolesterol, sakinleştirici, astım, bronşit, soğuk algınlığı, artrit, romatizma, kan temizleme, uyarıcı, regl sancısı (Hanlidou, 2004)

Tablo 5.3 (devam)

			(Güner ve Selvi, 2016), diyabet, karın ağrısı, gıda (Bulut vd., 2017), hemoroid (Arı vd., 2015), karın şişliği, idrar söktürücü (Erik, 2019), hemoroid (Yeşilada vd., 1999), hayvanlarda yaralar, gastrointestinal hastalıklar (Selvi vd., 2023)		
Lamiaceae	*Thymbra spicata* L. subsp. *spicata*	Gıda	Ağrı kesici, kolesterol, gıda, yem, arıcılık (Sargın, 2013), midevi, soğuk algınlığı (Selvi vd., 2013), gıda (Satıl vd., 2006), soğuk algınlığı, diyabet (Polat, 2010), mide rahatsızlıkları, gıda (Zurnacı, 2019; Polat, 2022; Kalankan, 2017), arıcılık (Karaca, 2008; Polat ve Selvi, 2011), karın ağrısı, soğuk algınlığı, grip (Güner ve Selvi, 2016), karın ağrısı (Bulut vd., 2017)	Diyabet, romatizma, mide hastalıkları, öksürük (Özdemir ve Kültür, 2017), soğuk algınlığı, karın ağrısı, gıda (Tütenocaklı, 2014), mide ağrısı, diyabet, soğuk algınlığı, gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011), diyabet, soğuk algınlığı, gaz söktürücü, boğaz ağrısı, gıda (Şanlı, 2006), öksürük, diyabet, gıda (Kaya, 2021), zindelik, diyabet (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), kalp hastalığı, damar sertliği, yatıştırıcı, uykusuzluk (Tuzlacı ve Aymaz, 2001)	
Lamiaceae	*Thymus zygioides* Griseb.	Tıbbi (Soğuk algınlığı), Gıda, Boya, Kozmetik	Solunum yolu enfeksiyonları, soğuk algınlığı, öksürük, bronşit, tansiyon, diyabet, boğaz ve mide ağrısı, sakinleştirici (Deniz vd., 2010), karın ağrısı, mide bulantısı, soğuk algınlığı, grip, arıcılık, yem (Sargın, 2013),	Soğuk algınlığı, diyabet, kanser, diş eti hastalıkları, karın ağrısı, mide ve bağırsak hastalıkları, tansiyon, diş ağrısı, kalp damar hastalıkları, hayvanlarda meme ağrısı ve yılan sokması, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017),	

Tablo 5.3 (devam)

			soğuk algınlığı, grip, karın ağrısı (Polat ve Satıl, 2012), kalp damarı açıcı, gıda (Arı vd., 2015)	diyabet (Genç ve Özhatay, 2006), mide ağrısı, diyabet (Bulut ve Tuzlacı, 2011), soğuk algınlığı, mide rahatsızlıkları, tansiyon, nefes açıcı, boğaz ağrısı, gıda (Kökçü, 2015), karın ağrısı, gıda (Tanaydın vd., 2022), mide, baş ve diş ağrısı (Akalın, 1993)	
Lamiaceae	*Vitex agnus-castus* L.	Tıbbi (Böbrek taşı, regl ağrıları, karın ağrısı, ateş düşürücü, bağışıklık güçlendirici, kemik erimesi), Hayvan hastalıkları (İshal), Yem, Oyun, El sanatları, Arıcılık, Haşere kovucu	Akrep, yılan sokması, ağrı kesici, gıda, el sanatları, koku (Yılmaz, 2019), ağrı kesici, haşere kovucu (Kıncal ve Ceylan, 2021), diş ağrısı, karın ağrısı, idrar yapamama, gaz, regl sancısı, alerji, kanser, mide rahatsızlıkları, kusma, bulantı, hayvanlarda kabızlık, ishal, karın ağrısı, hazımsızlık, haşere kovucu, temizlik, el sanatları (Uysal, 2008), mide rahatsızlıkları (Kazan, 2007), ishal, öksürük, bronşit, isilik, akrep sokması, böbrek taşı, karın ağrısı, mide bulantısı, romatizma, el sanatları, arıcılık (Gürdal ve Kültür, 2013), karın ağrısı, soğuk algınlığı, gıda, el sanatları (Sargın, 2013), ishal, kulak ağrısı, karın ağrısı, ateş düşürücü,	Baş ve karın ağrısı, ateş düşürücü, egzama, ayak çatlak ve yarası, hayvanlarda kabızlık, el sanatları, nazarlık, boya, haşere kovucu (Bulut ve Tuzlacı, 2011), ishal, baş ve karın ağrısı, mide bulantısı (Bulut ve Tuzlacı, 2006), hayvanlarda ishal, el sanatları (Tanaydın vd., 2022), mantar, diyabet, hayvanlarda ishal, yem, el sanatları, oyuncak (Özdemir ve Kültür, 2017), idrar arttırıcı, gaz söktürücü, yatıştırıcı, haşere kovucu, el sanatları, boya (Baytop, 1984)	Ağrı kesici, morluk, cilt hastalıkları (Brussell, 2004), regl sorunları (Perouli ve Bareka, 2022)

Tablo 5.3 (devam)

			zatürre, rahim iltihabı, hemoroid, el sanatları, gelincik (Arasan, 2022), el sanatları (Satıl vd., 2006), karın ağrısı, ayak ağrısı, kokusu, tırnak mantarı, el sanatları (Şahin, 2019), yara, baş ağrısı, ayak kokusu, ishal, mantar, el sanatları (Polat, 2010), menopoz , terleme önleyici (Gürdal ve Tunç, 2020), mide ağrısı (Polat, 2022), ateş düşürücü, el sanatları, arıcılık (Kalankan, 2017), arıcılık (Polat ve Selvi, 2011), kadınlarda hormon düzenleyici (Güner ve Selvi, 2016), varis, hemoroid, regl düzenleyici, el sanatları (Vural, 2008), mide yanması, el sanatları (Zurnacı, 2019)		
Lauraceae	*Cinnamomum verum* J.Presl	Tıbbi (Boğaz ağrısı, soğuk algınlığı, anne sütü arttırıcı, diyabet), gıda	Diyabet (Kıncal ve Ceylan, 2021), diyabet, gıda (Polat, 2022), kabızlık, gaz söktürücü, antiseptik, gıda (Baytop, 1984)		Kalp uyarıcı, bağırsak paraziti, soğuk algınlığı, diüretik, afrodizyak, uyarıcı, ishal (Hanlidou vd., 2004)
Lauraceae	*Laurus nobilis* L.	Tıbbi (Saç kepeği, yara, yanık, bağırsak kurdu, hemoroid, kabızlık), Gıda, Haşere ve yılan kovucu,	Gıda, haşere kovucu, koku, el sanatları (Yılmaz, 2019), romatizma, grip, ağrı kesici, tansiyon (Kıncal ve Ceylan, 2021), ağrı kesici, bere, bertik, kas kasılması, mide rahatsızlıkları, öksürük, saç ve	Diyabet, mide ve böbrek hastalıkları, astım, kalp hastalığı (Genç ve Özhatay, 2006), gıda, haşere kovucu, koku (Kayabaşı vd., 2016; Koçyiğit ve Özhatay, 2006), saç bakımı, ses	Şişkinlik, ishal, hazımsızlık, bağırsak parazitleri ve iltihabı, spazm çözücü, saç dökülmesi, uyarıcı, hemoroid, sinirsel ağrı (Hanlidou vd., 2004), kellik (Tsioutsiou vd.,

Tablo 5.3 (devam)

		Sabun, Yem, İnanç	cilt bakımı, el sanatları (Uysal, 2008), hemoroid, prostat, saç bakımı, mide rahatsızlıkları (Kazan, 2007), karın ağrısı, soğuk algınlığı, grip, romatizma, göz hastalıkları, gıda (Sargın, 2013), baş ağrısı, gıda, koku, haşere kovucu (Arasan, 2022), gıda, koku, nazarlık (Satıl vd., 2006), kolesterol, hemoroid, gıda, haşere kovucu (Şahin, 2019), gebelik kolaylaştırıcı, gıda, koku (Polat, 2010), karın ağrısı, sivilce, grip, nefes darlığı, romatizma, saç dökülmesi, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), kadınlarda kısırlık (Polat ve Satıl, 2012), astım, bronşit, gıda, haşere kovucu, boya, inanç (Zurnacı, 2019), astım, öksürük, soğuk algınlığı, gıda (Polat, 2022), böbrek hastalıkları (Asalan vd., 2007), arıcılık (Karaca, 2008), bağırsak parazitleri, gıda, koku (Alpınar, 1999), ülser, saç ve cilt bakımı (Güner ve Selvi, 2016), soğuk algınlığı (Gürdal ve Tunç, 2020), gıda zehirlenmesi, mide ağrısı, saç bakımı (Yeşilada vd., 1999),	açma, sivilce, sinüzit, romatizma, bit (Onar, 2006), soğuk algınlığı, bronşit, romatizma, baş ağrısı, öksürük, saç bakımı, gıda, koku (Şanlı, 2006), gıda, süs, koku (Aktan, 2011; Albayrak, 2019), gıda, haşere kovucu (Kökçü, 2015), nefes darlığı (Bulut ve Tuzlacı, 2006), mide rahatsızlıkları, nefes darlığı, gıda, koku, haşere kovucu (Bulut ve Tuzlacı, 2011), antiseptik, antibakteriyel, gıda, koku (Tütenocaklı, 2014), sinüzit, romatizma, saç bakımı (Uysal vd., 2010), saç bakımı, gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), egzama, karın ağrısı, saç bakımı, gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), kalp hastalıkları, gıda (Koyuncu, 2005), soğuk algınlığı, nefes darlığı, kabızlık, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	2023), mide koruyucu (Perouli ve Bareka, 2022), saç dökülmesi, haşere kovucu, gıda (Strenchok vd., 2018), romatizma, gıda (Brussell, 2004)

Tablo 5.3 (devam)

			Terletici, antiseptik, midevi, hazımsızlık, iştahsızlık, bronşit, idrar arttırıcı, romatizma, vücut parazitleri, hayvanlarda ağrı kesici ve sinek kovucu, cilt hastalıkları, saç dökülmesi, gıda, sabun (Baytop, 1984)		
Lauraceae	*Persea americana* Mill.	Tıbbi (Böbrek taşı düşürme, idrar yolu enfeksiyonu, zayıflamak), Gıda	Böbrek hastalıkları (Uysal, 2008)		
Liliaceae	*Lilium candidum* L.	Süs	Süs (Satıl vd., 2006, Polat, 2010), arıcılık (Karaca, 2008), idrar arttırıcı, balgam söktürücü, çıban, süs (Baytop, 1984)	Süs (Tütenocaklı, 2014), yara tedavisi, süs (Onar, 2006; Özdemir ve Kültür, 2017)	
Liliaceae	*Linum usitatissimum* L.	Tıbbi (Öksürük, bronşit)	Öksürük, bronşit, gıda (Polat, 2022), ağrı kesici (Zurnacı, 2019), bronşit (Polat, 2010), bağırsak çalıştırıcı, kolesterol, halsizlik (Uysal, 2008), sindirim sistemi hastalıkları, hazımsızlık, gaz sancısı (Kıncal ve Ceylan, 2021)	Müshil, sindirim sistemi iltihapları ve tahrişleri, yumuşatıcı, ağrı azaltıcı, öksürük (Baytop, 1984)	Kabızlık, safra taşı, gastrit, sarılık, karaciğer hastalıkları, bronşit, soğuk algınlığı, romatizma, çıban, sivilce, zatürre, böbrek hastalıkları (Hanlidou vd., 2004), kabızlık, öksürük, yara, çıban (Tsioutsiou vd., 2019)
Liliaceae	*Tulipa orphanidae* Boiss. Ex Heldr	İnanç, Süs	Süs (Polat, 2010)		
Lythraceae	*Punica granatum* L.	Tıbbi (Guatr), Gıda, yılan kovucu	Kalp damar açıcı, kolesterol, böbrek hastalığı, diyabet, karın ağrısı, ishal, saçkıran, gıda (Uysal, 2008), kansızlık, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021), ishal, gıda	Hemoroit, romatizma, idrar yolu enfeksiyonu (Özdemir ve Kültür, 2017), tansiyon (Uysal vd., 2010), cilt bakımı, kolesterol, diyabet	İshal, bağırsak parazitleri (Hanlidou vd., 2004), bağırsak kurdu düşürücü, ishal, safra kesesi hastalıkları, tenya (Brussell, 2004)

Tablo 5.3 (devam)

			(Gürdal ve Kültür, 2013), diyabet, gıda (Kazan, 2007), soğuk algınlığı, grip, kansızlık, kolesterol, diyabet, tansiyon, karın ağrısı, gıda, boya, süs (Sargın, 2013), kanser, kabızlık, saç bakımı, diyabet, boya (Arasan, 2022), diyabet, gıda, boya (Polat, 2010), diş ağrısı, prostat, gıda, boya (Zurnacı, 2019), arıcılık (Karaca, 2008), ishal (Bulut vd., 2017), bağışıklık sistemi güçlendirici, boya (Şahin, 2019), bağırsak şeritleri, tenya, idrar arttırıcı, midevi, kuvvet verici, ishal, gıda, boya (Baytop, 1984)	(Tütenocaklı, 2014), gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011), gıda, süs (Kökçü, 2015), bronşit, öksürük, gıda (Aktan, 2011), tansiyon, gıda (Onar, 2006), kansızlık, gıda, boya (Kayabaşı vd., 2016), öksürük (Akalın, 1993)	
Malvaceae	*Abelmoschus esculentus* (L.) Moench	Tıbbi (Romatizma, eklem ağrıları, diyabet), Gıda	Eklem sıvısı azalması, gıda (Zurnacı, 2019), diz ağrısı, romatizma, gıda (Polat, 2022), kabızlık, diz ağrısı, diyabet (Arasan, 2022), göğüs yumuşatıcı, çıban olgunlaştırıcı, müshil (Baytop, 1984)	Gıda (Tanaydın vd., 2022; Tütenocaklı, 2014), diz ağrısı, romatizma, diyabet, mide ülseri (Özdemir ve Kültür, 2017)	
Malvaceae	*Alcea biennis* Winterl	Tıbbi (Balgam söktürücü, öksürük, böbrek taş ve kum düşürücü, soğuk algınlığı), Süs	Nefes darlığı (Kalankan, 2017), öksürük (Arasan, 2022), bronşit, saç bakımı, gıda, yem (Sargın, 2013), prostat, yara (Zurnacı, 2019), göğüs yumuşatıcı (Baytop, 1984)		
Malvaceae	*Hibiscus trionum* L.	Tıbbi (Grip, soğuk algınlığı,			

Tablo 5.3 (devam)

		baş ağrısı, zayıflama)			
Malvaceae	*Malva sylvestris* L.	Tıbbi (Boğaz ağrısı, öksürük, astım, ağız hijyeni, alerji, karın ağrısı), Hayvan hastalıkları (Süt kalitesini arttırıcı), Gıda, Yem	Gıda (Deniz vd., 2010; Kalankan, 2017), boğaz ve bademcik iltihabı, mide ve bağırsak hastalığı, gıda (Deniz vd., 2010), kaşıntı, öksürük, böbrek taşları (Yılmaz, 2019)ayak ve bilek incinmesi, bağırsak yumuşatıcı, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021), karın ağrısı, bağırsak yumuşatıcı, mide hastalıkları, ayak ağrısı, romatizma, sivilce, soğuk algınlığı, bronşit, gıda (Uysal, 2008), egzama, damar açıcı, bronşit, karın ağrısı, zayıflatıcı, kolesterol, mide ülseri, bağırsak hastalıkları, hayvanlarda meme iltihabı, gıda, yem (Sargın, 2023), soğuk algınlığı, sindirim sistemi (Yücel ve Tülüoğlu, 2000), iltihap, öksürük, kabızlık, gaz sancısı, böbrek taşı, romatizma, diz ağrısı, rahim iltihabı, şişlik, burkulma, gebeliği sonlandırma, mide ağrısı, böcek ve arı sokması (Arasan, 2022), köpek ısırığı, böbrek kumu, öksürük, karın ağrısı, soğuk algınlığı, karın şişliği, grip, idrar yolu hastalıkları, gıda (Gürdal ve	Ödem, soğuk algınlığı, bronşit, apse, mide ağrıları, bağırsak kanseri, yara, mide ve böbrek hastalıkları, kene ısırması, hemoroid, karın ağrısı, astım, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), kürtaj, astım, soğuk algınlığı, grip, böbrek hastalıkları (Kültür, 2014), diyabet, karaciğer ve böbrek hastalıkları, balgam söktürücü, regl düzensizliği, gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), böbrek rahatsızlıkları, hemofili, boğaz ağrısı (Uysal vd., 2010), bronşit, cilt tahrişi (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), öksürük, nefes darlığı, solunum yolu tahrişinde yumuşatıcı ve koruyucu (Şanlı, 2006), İltihap, kireçlenme, eklem ağrısı, erkeklerde cinsel sorunlar, kireçlenme, gıda (Tanaydın vd., 2022), solunum ve sindirim sistemi tahrişleri ve iltihaplarında koruyucu, cilt üzerindeki çıban ve yaraların ağrılarını dindirici, çocuk düşürücü, gıda (Baytop, 1984)	Cilt bakımı, sivilce, kaşıntı, kabızlık, hemoroid, boyun ve akciğer hastalıkları, hayvanlarda ısırgan otu sokmaları için, gıda (Strenchok vd., 2018), larenjit, farenjit, ishal, hazımsızlık, gastrit, bağırsak bozuklukları, epilepsi, astım, bronşit, soğuk algınlığı, morluklar, sivilceler, sistit, idrar söktürücü), burkulmalar (Hanlidou vd., 2004), böcek sokmaları, ısırgan otunun neden olduğu tahrişler (Tsioutsiou vd., 2023), boğaz ağrısı, karın ağrısı, öksürük (Perouli ve Bareka, 2022), boğaz ağrısı, öksürük (Brussell, 2004), öksürük ve balgam söktürücü (Tsioutsiou vd., 2019)

Tablo 5.3 (devam)

			Kültür, 2013), karın ağrısı, ağız yarası, gıda (Aladı vd., 2022; Polat, 2010), vajinal akıntı, solunum ve sindirim sistemi tahrişi, gıda (Alpınar, 1999), gıda, yem (Vural, 2008)		
Malvaceae	*Tilia tomentosa* Moench	Tıbbi (Soğuk algınlığı), Gıda	Soğuk algınlığı, boğaz iltihabı, idrar yolu iltihabı, mide ve karın ağrısı, regl sancısı, çocuklarda sakinleştirici (Arasan, 2022), soğuk algınlığı, grip (Aladı vd., 2022; Bulut vd., 2017), soğuk algınlığı, grip, gıda (Polat, 2010), arıcılık (Karaca, 2008; Polat ve Selvi, 2011), soğuk algınlığı, öksürük, boğaz ağrısı, bademcik, grip gibi kış hastalıkları, ağrı kesici, sağırlık, kabızlık, gıda (Sargın, 2013), idrar arttırıcı, terletici, yatıştırıcı, uyutucu, göğüs yumuşatıcı, safra söktürücü (Baytop, 1984)	Öksürük, soğuk algınlığı (Tuzlacı ve Aymaz, 2001), grip, soğuk algınlığı (Kayabaşı vd., 2016), soğuk algınlığı, grip, el sanatları (Tanaydın vd., 2022), ağrı kesici, kadınlarda süt arttırıcı, soğuk algınlığı, grip, bronşit, el sanatları (Aktan, 2011), ateş düşürücü, yatıştırıcı, soğuk algınlığı, öksürük (Albayrak, 2019), mide rahatlatıcı, soğuk algınlığı, boğaz ağrısı, (Kökçü, 2015), mide ülseri (Bulut ve Tuzlacı, 2006), soğuk algınlığı, mide hastalıkları, anemi, kanı temizleyici, baş ağrısı, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), yakacak, süs (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), ağrı kesici, böbrek sancısı (Akalın, 1993), soğuk algınlığı, el sanatları (Koçyiğit ve Özhatay, 2006)	Bebeklerde uyutucu, arıcılık (Brussell, 2004)
Meliaceae	*Melia azedarach* L.	El sanatları	Yakacak (Uysal, 2008), el sanatları (Polat, 2010), el sanatları, yakacak,	El sanatları, yakacak (Kökçü, 2015), el sanatları	

Tablo 5.3 (devam)

			yem (Zurnacı, 2019), yara iyi edici, romatizma, böcek uzaklaştırıcı (Baytop, 1984)	(Bulut ve Tuzlacı, 2011)	
Moraceae	*Ficus carica* L. subsp. *carica*	Tıbbi (Siğil tedavisi, kabızlık), Hayvan hastalıkları (Siğil, çil), Gıda, Yem	Göğüs yumuşatıcı, balgam söktürücü, hazımsızlık, müshil, nasır, siğil, gıda (Deniz vd., 2010), kabızlık, bağırsak yumuşatıcı, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), siğil, çıban ve arı sokması (Uysal, 2008), siğil, kabızlık, dudak kanseri, burun kanaması, gıda (Arasan, 2022), siğil, gıda (Şahin, 2019), siğil, arı ve böcek sokmaları, gıda (Polat, 2010), mide ve bağırsak hastalıkları, siğil, gıda (Polat, 2022), siğil (Bulut vd., 2017), hemoroid, alerji (Kargıoğlu vd., 2008), hemoroid, kabızlık (Yeşilada vd., 1999), siğil, haşere kovucu (Zurnacı, 2019), müshil, çıban, siğil, hemoroid (Baytop, 1984), hayvanlarda siğil, çil (Selvi vd., 2023)	Öksürük, mide ağrısı, hemoroid (Akalın, 1993), egzama, antifungal, cilt kanseri, kulak ağrısı, antienflamatuvar, ishal (Özdemir ve Kültür, 2017), bağırsak hastalıkları, ülser (Koyuncu, 2005), siğil, cilt kanseri, kanser, saçkıran, bağırsak yumuşatıcı (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), hemoroid, hepatit, siğil (Genç ve Özhatay, 2006), siğil, karın ağrısı, gıda (Tütenocaklı, 2014), burun kanaması, egzama, arı ve akrep sokması, gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011), bağırsak yumuşatıcısı, hemoroid, siğil (Bulut ve Tuzlacı, 2006), hemoroid, siğil, gıda (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), böbrek taşı düşürücü, İltihap sökücü, Siğil (Aktan, 2011)	Kemik kırığı (Hanlidou vd., 2004), arı sokması, ısırgan otu tahrişi (Tsioutsiou vd., 2023), öksürük (Perouli ve Bareka, 2021), kabızlık, akrep ve arı sokması, hayvanlarda mide bağırsak hastalıkları, gıda (Strenchok vd., 2018), bağırsak solucanı, düşürücü, gıda (Brusseell, 2004))
Moraceae	*Maclura pomifera* (Raf.) C.K.Schneid.	Tıbbi (Eklem ağrıları)		Çit bitkisi (Aktan, 2011)	
Moraceae	*Morus alba* L.	Gıda, Yem	Diyabet, gıda, el sanatları (Kıncal ve Ceylan, 2021), astım, bronşit, yakacak (Uysal, 2008), ağız, diş iltihabı, ishal, mide ve bağırsak	İdrar söktürücü, gıda (Koyuncu, 2005), diyabet, bağırsak çalıştırıcı, gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), aft (Genç ve	

Tablo 5.3 (devam)

			ülseri, gıda (Sargın, 2013), göğüs yumuşatıcı, gıda (Deniz vd., 2010), gıda (Zurnacı, 2019), arıcılık (Karaca, 2008), diyabet, pamukçuk, mide ağrısı (Bulut vd., 2017), gıda, yem, yakacak, el sanatları (Vural, 2008), diyabet, astım, soğuk algınlığı, bronşit, halsizlik (Yeşilada vd., 1999), ateş düşürücü, idrar arttırıcı, ipek böcekçiliği yemi (Baytop, 1984)	Özhatay, 2006), egzama, kaşıntı, diyabet, apse (Özdemir ve Kültür, 2017), gıda (Tütenocaklı, 2014), bebeklerde pamukçuk, gıda, yakacak (Bulut ve Tuzlacı, 2011), egzama (Bulut ve Tuzlacı, 2006), yara, kesik, egzama, gıda (Kökçü, 2015), gıda, yem (Kaya, 2021), ateş düşürücü, idrar arttırıcı, yem (Onar, 2006)	
Moraceae	*Morus nigra* L.	Tıbbi (Ağız yaraları), Gıda, Boya, Yem	Böbrek hastalıkları, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), bağırsak ve mide yaraları, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021), kanser, bağırsak yarası, ağız yarası, pamukçuk, gıda (Uysal, 2008), kansızlık, diyabet, gıda, yem (Sargın, 2013), karaciğer hastalıkları, sarılık, ağız yarası, gıda (Deniz vd., 2010), kolesterol, sarılık, hayvanlarda ciğer kelebeği, gıda (Polat, 2010), idrar tutamama, kansızlık, ağız yarası, gıda, el sanatları (Zurnacı, 2019), ağız yaraları, vücut direnci, soğuk algınlığı, sindirim sistemi (Erik, 2019), ağız yarası, gıda, yem, yakacak, el sanatları (Vural, 2008), regl ağrısı	Diş eti ve ağız yaraları, gıda (Koyuncu, 2005), kürtaj (Kültür, 2014), ağız yarası, kansızlık, gıda, boya (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), diyabet, hemoroid (Genç ve Özhatay, 2006), ağız yarası, diyabet, egzama, alerji, ağrı kesici, eklem problemleri (Özdemir ve Kültür, 2017), kansızlık, gıda (Tütenocaklı, 2014), bebeklerde pamukçuk, diyabet, idrar yolu hastalıkları (Bulut ve Tuzlacı, 2006), gıda (Kökçü, 2015), gıda, yakacak (Kayabaşı vd., 2016)	Gıda, ipek böcekçiliği yemi (Brussell, 2004), aft, ağız yaraları (Tsioutsiou vd., 2023)

Tablo 5.3 (devam)

			ve düzensizliği (Yeşilada vd., 1999), ağız ve boğaz hastalıkları, müshil, tenya düşürücü, diyabet (Baytop, 1984)		
Myrtaceae	*Eucalyptus camaldulensis* Dehnh. subsp. *camaldulensis*	Tıbbi (Nefes açıcı)	Kereste (Kıncal ve Ceylan, 2021), guatr, göz tansiyonu, romatizma, bronşit, sıtma, burun akıntısı, yakacak (Uysal, 2008), ağrı kesici, el sanatları (Kazan, 2007), arıcılık (Karaca, 2008), romatizma ve siyatik ağrısı, bronşit (Gürdal ve Kültür, 2013)		
Myrtaceae	*Myrtus communis* L. subsp. *communis*	Tıbbi (Balgamlı öksürük)	Diş eti iltihabı, yenidoğan güzel koksun diye (Arasan, 2022), diyabet, karın ağrısı, cilt kızarıklığı (Bulut vd., 2017), diyabet, idrar söktürücü (Güner ve Selvi, 2016), saç bakımı, kalp hastalıkları (Kalankan, 2017), mide ve regl ağrısı, kızarıklık, pişik, yenidoğan güzel koksun diye, ishal, gıda, inanç (Zurnacı, 2019), regl sancısı, altını ıslatan çocuklara, diyabet, güve kovucu, kolesterol, güzel koku verici (Şahin, 2019), göz toniği, diyabet, nefes açıcı, felç, diyabet, ağrı, kolesterol, astım, bronşit (Gürdal ve Kültür, 2013), idrar kaçırma, yara pansumanı,	Diyabet, bağırsak hastalıkları (Onar, 2006), diyabet, iltihap sökücü, gıda, koku (Şanlı, 2006), diyabet (Bulut ve Tuzlacı, 2006), gıda, el sanatları, haşere kovucu (Bulut ve Tuzlacı, 2011), diyabet, balgam söktürücü (Uysal vd., 2010),	

Tablo 5.3 (devam)

			gıda, inanç, süs (Sargın, 2013), öksürük, balgam, mide ve diş ağrısı (Kazan, 2007)		
Myrtaceae	*Syzygium aromaticum* (L.) Merr. & L.M.Perry	Tıbbi (Saç bakımı, saç kepeği), Gıda, Boya	Diş ağrısı ve kokusu, gıda (Polat, 2022), saç dökülmesi, diş ağrısı, ishal, öksürük, balgam söktürücü, gıda, koku (Arasan, 2022)	Diş ağrısı (Baytop, 1984)	Diyabet, ishal, bağırsak parazitleri, yatıştırıcı, diş ağrısı, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004)
Nyctaginaceae	*Bougainvillea spectabilis* Willd.	Süs	Süs (Alpınar, 1999)		
Oleaceae	*Jasminum officinale* L.	Süs	Süs (Alpınar, 1999), göğüs yumuşatıcı, sinir yatıştırıcı, kabızlık, koku, el sanatları, süs (Baytop, 1984)		
Oleaceae	*Olea europaea* L. subsp. *europaea*	Tıbbi (Diyabet, ağrı kesici, diz ağrıları, çocuklarda gaz ağrısı ve kabızlık, tansiyon düşürücü, mide ağrısı, mide bulantısı, mide yanması, saç bakımı, kulak ağrısı, yanık, kırık ve çatlaklar, diş ağrısı, covid, solunum hastalıkları) , Hayvan hastalıkları (Eklem ağrıları, yaralar, yara izleri, yanık, katarakt, göz hastalıkları) , Gıda, Yakacak,	İltihap giderici, diken çıkarma, bertik, bronşit, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021), zehirlenme, arı sokması, bronşit, romatizma, cilt hastalıkları, göze çöp batması, hemoroid, egzama, kabızlık, yılan sokması, böbrek taşı düşürme, karın ağrısı, ateş düşürücü, kalp damar hastalıkları, tansiyon, hayvanlarda göğüs yarılması, gıda, yakacak (Uysal, 2008), diyabet, öksürük, balgam, boğaz ve bademcik iltihabı (Kazan, 2007), arıcılık (Karaca, 2008), diş ve eklem ağrısı, mide ağrısı ve bulantısı, diyabet (Polat ve Satıl, 2012), diyabet (Gürdal ve	Kulak ağrısı, saç bakımı, gıda, sabun (Tütenocaklı, 2014), diyabet, yanık, boğaz ağrısı, kesik, tansiyon, morarma, gıda, yakacak (Kökçü, 2015), soğuk algınlığı, eklem hastalıkları, göz hastalıkları, astım, diyabet, kolesterol, karın ağrısı (Özdemir ve Kültür, 2017), yara (Koyuncu, 2005), tansiyon, nefes darlığı, ateş düşürücü, kemik gelişimi, şişlik, yara, hayvanlarda göz hastalıkları, gıda, yakacak, el sanatları (Bulut ve Tuzlacı, 2011), diyabet, yara (Bulut ve Tuzlacı, 2006), diyabet, kolesterol, gıda (Koçyiğit ve Özhatay, 2006),	Tansiyon, diyabet, kolesterol, romatizma, diüretik, kan temizleme (Hanlidou vd., 2004), boğaz ağrısı, kereste (Brussell, 2004), yara tedavisi (Tsioutsiou vd., 2023)

Tablo 5.3 (devam)

		Yem, Boya, Oyun, El sanatları, sabun	Kültür, 2013), karın ve gaz sancısı, saç bakımı, el ve ayak çatlakları, diyabet, kulak iltihabı, romatizma, tansiyon, çıban, yanık, kırık çıkık, kene, mide hastalıkları, sinek kurdu, bademcik ve boğaz iltihabı, hemoroid, kabakulak, anne sütü arttırıcı, hayvanlarda sindirim rahatsızlıkları ve kabızlık, gıda, el sanatları (Arasan, 2022), iştah açıcı, idrar arttırıcı, kabızlık, ateş düşürücü, diyabet, yaralarda antiseptik, müshil, safra söktürücü, yumuşatıcı, rahatlatıcı, (Baytop, 1984), Ağız yarası, cilt besleyici, diyabet, gıda, boya, kozmetik (Yılmaz,2019), kadınlarda kısırlık, soğuk algınlığı, grip, mide ve bağırsak ülseri, kırık, çıkık, çatlak, öksürük, baş dönmesi, göz tansiyonu, tansiyon, saç bakımı, kulak ağrısı, gıda, el sanatları, sabun (Sargın, 2013), diyabet, yara, mide rahatsızlıkları, hayvanlarda yara, el sanatları (Şahin, 2019), diyabet, kabızlık, gıda (Polat, 2022), diyabet, idrar	ağrı kesici, ödem, çıban, gıda, el sanatları (Aktan, 2011), iştah açıcı, idrar arttırıcı, diyabet, yaralarda antiseptik (Şanlı, 2006)	

Tablo 5.3 (devam)

			döktürücü, sindirim sistemi rahatsızlıkları, ağrı kesici, arı sokması, pişik, gıda (Zurnacı, 2019), gıda (Aladı vd., 2022), ağrı kesici, gıda, yem, el sanatları (Polat, 2010), tansiyon, diyabet, kolesterol, ayak şişliği (Gürdal ve Kültür, 2013), şişlik, kalp ve damar hastalıkları, hayvanlarda bacak kırığı, gıda, yem (Kayabaşı vd., 2016), hayvanlarda göz hastalıkları, katarakt (Selvi vd., 2023)		
xalidaceae	*Oxalis corniculata* L.	Gıda	Egzama, gıda, süs (Sargın, 2013)	Yem (Kayabaşı vd., 2016),	
Papaveraceae	*Papaver rhoeas* L.	Hayvan hastalıkları (Gastrointestinal hastalıklar), Gıda, Arıcılık	Öksürük, gıda(Yılmaz, 2019), uykusuzluk, sakinleştirici, gıda (Uysal, 2008), gıda (Kazan, 2007); Aladı vd., 2022), çocuklarda sakinleştirici, serinletici, diyabet (Yücel ve Tülükoğlu, 2000),regl sancısı, gıda, oyun (Arasan, 2022), çocuklarda kırmızı leke, gıda (Polat, 2010), kalp hastalığı, gıda, süs (Gürdal ve Kültür, 2013), anne sütü arttırıcı, sakinleştirici (Tekkoyun, 2023), soğuk algınlığı, iltihap, ağrı kesici, gıda, oyun (Zurnacı, 2019), böbrek taşı (Aslan vd., 2007), gıda,	Gıda (Akalın, 1993; Kızılarslan ve Özhatay, 2012; Uysal vd., 2010; Tütenocaklı, 2014), öksürük, akciğer kanseri, gıda, süs (Özdemir ve Kültür, 2017), öksürük, boğaz ağrısı, akciğer kanseri, gıda (Koyuncu, 2005), hemoroid (Genç ve Özhatay, 2006), öksürük, gıda, süs, oyuncak (Bulut ve Tuzlacı, 2011), yatıştırıcı (Bulut ve Tuzlacı, 2006), yara, gıda (Kökçü, 2015), gıda, boya, oyuncak (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), bronşit (Şanlı, 2006), ağrı kesici, gıda (Onar, 2006), aft,	Gıda (Skoula vd., 2009), uykusuzluk (Perouli ve Bareka, 2022), yatıştırıcı (Tsioutsiou vd., 2019)

Tablo 5.3 (devam)

			yem, oyun (Vural, 2008), hayvanlarda gastrointestinal hastalıklar (Selvi vd., 2023)	kansızlık (Tuzlacı ve Aymaz, 2001)	
Papaveraceae	*Papaver somniferum* L. var. *somniferum*	Tıbbi (Çocukları uyutmak için)	Ağrı kesici, uyku verici, damar açıcı etkisi, gıda (Deniz vd., 2010), iltihap, öksürük, ishal, diş ağrısı ve iltihabı (Sargın, 2013), öksürük, gıda, haşere kovucu (Zurnacı, 2019), uykusuzluk, yatıştırıcı (Bulut vd., 2017), soğuk algınlığı, sakinleştirici (Erik, 2019), ülser (Yeşilada vd., 1999)	Uyutucu, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), kalp ve damar hastalıkları, gıda (Tanaydın vd., 2022)	Analjezik, afrodizyak, antitussif, anestezik (Brussell, 2004), sakinleştirici (Hanlidou vd., 2004)
Passifloraceae	*Passiflora edulis* Sims	Tıbbi (Tansiyon hastalığı, sinirsel hastalıklar, sakinleştirici)		Uykusuzluk, gerginlik (Mumcu, 2018)	
Pedaliaceae	*Sesamum indicum* L.	Tıbbi (Yanık), Gıda	Gıda (Deniz vd., 2010), bebeklerde gaz sancısı, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021), romatizma, boğaz ağrısı, hayvanlarda kabızlık, gıda, yakacak (Uysal, 2008), karın ağrısı, yanık, gıda, haşere kovucu, boya (Sargın, 2013), yanık, saç ve cilt bakımı, meme ucu çatlağı (Arasan, 2022), arıcılık (Karaca, 2008), müshil, diyabet, gıda (Baytop, 1984)	Gıda (Kayabaşı vd., 2016; Kökçü, 2015), bel fıtığı, hazımsızlık, gıda (Tanaydın vd., 2022), hemoroid (Özdemir ve Kültür, 2017)	
Phytolaccaceae	*Phytolacca americana* L.	Tıbbi (Bağırsak temizleyici, sakinleştirici)	Tahriş edici, kusturucu, ishal yapıcı, boya (Baytop, 1984)	Gıda, boya (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), romatizma (Koyuncu, 2005)	Gıda (Brussell, 2004)

Tablo 5.3 (devam)

Pinaceae	*Abies nordmanniana (Steven) Spach subsp. equi-trojani (Asc. & Sint. ex Boiss.) Coode & Cullen*	Tıbbi (Astım, bronşit gibi solunum yolu hastalıkları, öksürük, covid)		Mide hastalıkları, bronşit, süs (Bulut ve Tuzlacı, 2011)	
Pinaceae	*Pinus brutia* Ten.	Tıbbi (Vücut temizleyici, mide bağırsak hastalıkları, diyabet, iç hastalıkları, mide kanseri, yara iyileştirici, öksürük, yaralanmalar, covid, grip, öksürük, boğaz enfeksiyonu), Hayvan hastalıkları (Çatlak meme uçları, uyuz, parazit hastalıkları, ishal, öksürük, akciğer hastalıkları), Gıda, Boya, Yakacak, Oyun, El sanatları, Arıcılık	Mide ülseri (Alpınar, 1999), iltihap, yakacak (Vural, 2008), hemoroid, yakacak (Deniz vd., 2010), karın ağrısı, öksürük, mide ülseri, el sanatları, oyuncak (Gürdal ve Kültür, 2013), kansızlık, el sanatları, kereste (Kıncal ve Ceylan, 2021), balgam, nefes darlığı, astım, bronşit, öksürük, hayvanlarda üşütme, karın ağrısı, mide ve bağırsak hastalıkları, yara, romatizma, iştahsızlık, tansiyon, sarılık (Uysal, 2008), astım, bronşit, verem, kanser, mide rahatsızlıkları, diyabet, karın ağrısı, büyükbaş hayvan delirmesi, gıda, yakacak, el sanatları, oyuncak, kereste (Sargın, 2013), yara, el ve ayak çatlağı, mide hastalıkları, öksürük, balgam, bronşit, astım, kadınlarda kısırlık, meme ucu çatlağı, damar açıcı, siğil, ağız kokusu, kanser, hayvanlarda yara, gıda, yakacak, kereste, boya	Nefes açıcı, balgam , bronşit, KOAH, diyabet, yara, ağrı kesici, mide ağrıları, ülser, bağırsak tümörü, astım, damar hastalıkları, romatizma, kolesterol, iltihap, öksürük, saç dökülmesi, sivilce, hayvanlarda rahim yarası, iltihap ve süt arttırıcı, el sanatları, yapıştırıcı, (Özdemir ve Kültür, 2017), yakacak, el sanatları, sakız (Uysal vd., 2010), mide ağrısı (Tuzlacı ve Aymaz, 2001), yakacak, el sanatları (Onar, 2006), öksürük, midevi, bronşit, kan temizleyici, gıda, el sanatları (Tanaydın vd., 2022), mide yarası ve rahatsızlıkları , yara, öksürük, nefes darlığı, hayvanlarda yara, kereste, el sanatları, yakacak, sakız (Kaya, 2021), el sanatları, yakacak (Şanlı, 2006), mide rahatsızlıkları, ezikler, yara ve kesik, kanser, hayvanlarda vücut direncini arttırma, yakacak, el sanatları, haşere	

Tablo 5.3 (devam)

			(Arasan, 2022), yara, mide hastalıkları, el sanatları, nazarlık (Satıl vd., 2006), karın şişkinliği, bronşit astım (Şahin, 2019), mide rahatsızlıkları, kesik tedavisi, hayvanlarda kene, gıda, el sanatları (Polat, 2010), mide hastalıkları, gıda (Batkan, 2019), kereste, süs (Zurnacı, 2019), arıcılık (Karaca, 2008; Polat ve Selvi, 2011), nefes darlığı, yara, romatizma (Bulut vd., 2017), solunum ve idrar yolları hastalıkları antiseptiktir, böbrek rahatsızlıkları, boya ve kağıt endüstrisi (Baytop, 1984), hayvanlarda çatlak meme uçları, uyuz, parazit hastalıkları, ishal, öksürük, akciğer hastalıkları (Selvi vd., 2023)	kovucu, oyuncak (Kökçü, 2015), mide ağrısı ve ülseri, nefes darlığı (Bulut ve Tuzlacı, 2006)	
Pinaceae	*Pinus nigra* J.F.Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe	Tıbbi (Bel ve boyun fıtığı, yaralar, ameliyat izleri, zihin açıcı, ağrı, mide hastalıkları, covid, grip, öksürük, boğaz enfeksiyonu), Yakacak, Arıcılık	Diyabet (Kargıoğlu vd., 2008), iltihap, yakacak (Vural, 2008), mide ağrısı, yara, çıban (Erik, 2019), egzama, el sanatları (Kıncal ve Ceylan, 2021), öksürük (Uysal, 2008), soğuk algınlığı, diyabet, astım, gıda, yem, yakacak, el sanatları (Sargın, 2013), el sanatları, yakacak (Polat, 2010), mide hastalıkları, topuk	Yakacak, kereste (Tütenocaklı, 2014), kereste ve süs (Erdem, 2018)	Sindirim sistemi hastalıkları, romatizma, gıda, yakacak, sakız, koku (Strenchok vd., 2018)

Tablo 5.3 (devam)

			çatlağı, gıda (Batkan, 2019), soğuk algınlığı, iltihap, iç hastalıkları, karın ağrısı, alerji, el çatlağı, böbrek ağrısı, gıda, yakacak, yem (Zurnacı, 2019), nefes darlığı, kaşıntı (Bulut vd., 2017), kemik iltihabı (Arı vd., 2015)		
Pinaceae	*Pinus pinea* L.	Tıbbi (iç (ülser) ve dış (deri) yara iyileştirici, böbrek taşı düşürme, kum sancısı, diz ağrısı), Gıda, Boya, Yakacak, El sanatları, Oyun	Gıda, yakacak, süs (Deniz vd., 2010), dizlerde sıvı kaybı, astım, bronşit, diş eti iltihabı, siğil, kadınlarda kısırlık, diyabet, romatizma, doğum kolaylaştırıcı, afrodizyak, gıda, yakacak, boya, kereste, haşere kovucu, el sanatları (Arasan, 2022), bronşit, kalp hastalığı, gıda (Polat, 2010), gıda (Zurnacı, 2019; Polat, 2022), arıcılık (Polat ve Selvi, 2011), kuvvet verici, gıda (Baytop, 1984)	Yakacak, süs (Tütenocaklı, 2014), gıda, haşere kovucu (Kayabaşı vd., 2016), ishal, böbrek hastalıkları, gıda, el sanatları (Kökçü, 2015)	
Piperaceae	*Piper nigrum* L.	Tıbbi (Kan hastalıkları) , Gıda	Karın şişliği, nefes açıcı, ülser (Uysal, 2008), iştah açıcı, gıda (Baytop, 1984)	Öksürük (Kültür, 2014)	Sakinleştirici, soğuk algınlığı, afrodizyak (Hanlidou vd., 2004)
Plantaginaceae	*Antirrhinum majus* L. subsp. *majus*	Süs	Süs (Polat, 2010; Satıl vd., 2008), inanç (Zurnacı, 2019)	Süs (Tütenocaklı, 2014; Kökçü, 2015; Kayabaşı vd., 2016))	
Plantaginaceae	*Plantago lanceolata* L.	Tıbbi (Yara iyileştirici, öksürük), Hayvan hastalıkları (Açık yaralar, parazit	Ağız, üst solunum yolu enfeksiyonları, göz iltihabı, idrar kaçırma, yara, çıban, antibakteriyel, müshil, gıda (Deniz vd., 2010),	Yara, kesik, emboli (Tuzlacı ve Aymaz, 2001), yara, idrar yolu iltihabı (Kayabaşı vd., 2016), yara, çıban, mide ağrısı (Onar, 2006), diyabet (Tanaydın	Yaralar, böcek sokmaları, hayvan ısırıklar, antiseptik, çürükler (Tsioutsiou vd., 2023), ishal, bronşit, bacaklarda kan

Tablo 5.3 (devam)

		hastalıkları), Yem	ağrı kesici, yara (Yılmaz, 2019), diş ağrısı, kesik (Uysal, 2008), mantar ve kaşıntı, ağrı kesici (Kazan, 2007), hayvanlarda açık yaralar, parazit hastalıkları (Selvi vd., 2023), kanama durdurucu, çıban, yara, nefes darlığı (Vural, 2008), siğil, yara (Erik, 2019), iltihaplı yara (Arı vd., 2015), hemoroid, yara (Bulut vd., 2017), öksürük, balgam, akciğer hastalıkları (Güner ve Selvi, 2016), böcek sokmaları, nefes darlığı, bronşit, varis (Kalankan, 2017), yara, çıban (Polat, 2010), astım (Şahin, 2019), kabız, göğüs yumuşatıcı, balgam ve idrar arttırıcı, yara, çıban (Baytop, 1984), hayvanlarda açık yaralar, parazit hastalıkları (Selvi vd., 2023)	vd., 2022), yara, çıban, idrar yolu iltihabı, sedef hastalığı, gıda (Şanlı, 2006), yara (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), yatıştırıcı (Tütenocaklı, 2014), yara, mide ağrıları (Uysal vd., 2010), yatıştırıcı, gastrit, hemoroid, ishal, karın ağrısı (Genç ve Özhatay, 2006), astım, bronşit (Kültür, 2014), siğil, romatizma, iltihap, hemoroid (Koyuncu, 2005),apse, yara, mide hastalıkları, verem, astım, böbrek taşı, gaz söktürücü (Özdemir ve Kültür, 2017), bellek kaybı (Akalın, 1993)	pıhtısı, göz hastalıkları, akne (Brussell, 2004)
Plantaginaceae	*Plantago major* L. subsp. *major*	Tıbbi (iç ve dış yara iyileştirici, çıban), Gıda	Akciğer ve mide temizleyici, balgam, diyabet, göğüs yumuşatıcı, yara, çıban (Deniz vd., 2010), mantar ve kaşıntı, ağrı kesici (Kazan, 2007), boğaz ağrısı, yara, apse, hemoroid (Yeşilada vd., 1999), apse, siğil (Kargıoğlu vd., 2008), kabızlık, iltihaplı yara (Erik, 2019),	Yara, kesik, emboli (Tuzlacı ve Aymaz, 2001), yara, midevi, idrar yolu iltihabı (Kayabaşı vd., 2016), diyabet (Tanaydın vd., 2022), yara, gıda (Kaya, 2021), gıda (Erdem, 2018), iltihap, yara, yanık (Şanlı, 2006), yara, çıban, siğil (Aktan, 2011), yatıştırıcı (Tütenocaklı,	Tansiyon, diyabet, kabızlık, safra taşı, alerjik rinit, kanser, soğuk algınlığı, böbrek taşı, prostat, ateş düşürücü, kan temizleme, burkulma (Hanlidou vd., 2004), yaralar, böcek sokmaları, hayvan ısırıklar, antiseptik, çürükler (Tsioutsiou vd., 2023), öksürük,

Tablo 5.3 (devam)

			iltihaplı yara (Arı vd., 2015), hemoroid, yara (Bulut vd., 2017), böcek sokmaları, nefes darlığı, bronşit, varis (Kalankan, 2017), idrar yolu enfeksiyonları (Aslan vd., 2007), mide ve bağırsak yaraları, ülser, yara, göz bulanıklığı, gıda (Polat, 2010), diyabet, gıda (Şahin, 2019), yara, kaşıntılı hastalıklar, egzama, bronşit, öksürük, astım, sinüzit (Sargın, 2013), kabız, göğüs yumuşatıcı, balgam ve idrar arttırıcı, yara, çıban (Baytop, 1984)	2014), gırtlak kanseri, damar açıcı, mide ağrısı, mantar, böbrek ve bağırsak rahatsızlığı, çıban, bağırsak yumuşatıcısı, bronşit, astım, öksürük, soğuk algınlığı, ishal, gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), astım, bronşit, kanser, siğil, yara, ödem, romatizma, çıban, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	soğuk algınlığı, astım, boğaz ağrısı, mide ve bağırsak kanseri, vücut temizleyici (Brussell, 2004)
Plantaginaceae	*Pyracantha coccinea* M.Roem.	Süs	İnsan ve hayvanlarda ishal (Tuzlacı ve Aymaz, 2001), gıda (Kaya, 2021), gıda, süs (Aktan, 2011; Albayrak, 2019), süs (Tütenocaklı, 2014), böbrek taşı (Koyuncu, 2005), kalp yatıştırıcı, gıda (Baytop, 1984)		
Platanaceae	*Platanus orientalis* L.	Tıbbi (Eklem romatizması, diz ve bacak ağrıları), Yakacak, El sanatları	İshal, bulantı, yakacak, el sanatları (Vural, 2008), ishal (Bulut vd., 2017), kireçlenme (Güner ve Selvi, 2016), arıcılık (Karaca vd., 2008), diz ağrısı, kireçlenme, el sanatları (Zurnacı, 2019), süs (Deniz vd., 2010), böbrek taşı, ishal, eklem	Kereste, el sanatları, yakacak (Albayrak, 2019), böbrek taşı (Tuzlacı ve Aymaz, 2001), böbrek taşı, boya (Onar, 2006), el sanatları, yakacak (Tanaydın vd., 2022), ağrı kesici (Kaya, 2021), romatizma, bronşit (Aktan, 2011), ishal (Koçyiğit ve	Yaralar (Perouli ve Bareka, 2021), kanama durdurucu, apse, yanık, böbrek taşı, prostat (Hanlidou vd., 2004), bebeklerde diş çıkarmada ağrı yatıştırıcı, idrar problemleri, el sanatları (Brussell, 2004)

Tablo 5.3 (devam)

			kireçlenmesi, kaşıntı, el sanatları, boya (Polat, 2010), ishal, romatizma, nefes darlığı (Şahin, 2019), idrar kaçırma, ağrı kesici, böbrek taşı, romatizma, hayvanlarda solaz hastalığı, el sanatları (Arasan, 2022), romatizma, karın ağrısı, kulak çınlaması, hayvanlarda ağrıkesici, el sanatları (Sargın, 2013), baş ağrısı, kadın hastalıkları, el sanatları, inanç (Uysal, 2008), kemik erimesi, el sanatları (Kıncal ve Ceylan, 2021), kabızlık, ateş düşürücü, antiseptik, göz hastalıkları, yanık, çıban, yılan sokması (Baytop, 1984)	Özhatay, 2006), romatizma, ağrı, ishal, arıcılık, yakacak, el sanatları (Kökçü, 2015), böbrek kum ve taşı, nefes darlığı, ishal, kereste, el sanatları, yakacak (Bulut ve Tuzlacı, 2011), idrar yolları iltihabı, el sanatları (Tütenocaklı, 2014), böbrek taşı (Uysal vd., 2010), diyabet, böbrek hastalıkları (Genç ve Özhatay, 2006), prostat (Koyuncu, 2005), kireçlenme, romatizma, diyabet, ishal, sarılık, ağrı kesici, kan durdurucu, hemoroid, karın ağrısı, böbrek taşı, nefes darlığı (Özdemir ve Kültür, 2017)	
Plumbaginaceae	*Limonium sinuatum* (L.) Mill.	Süs	Gıda, süs (Yılmaz, 2019), süpürge (Uysal, 2008; Kazan, 2007), gıda (Tuzlacı, 2011)		
Poaceae	*Arundo donax* L.	El sanatları	El sanatları (Gürdal ve Kültür, 2013; Vural, 2008; Zurnacı, 2019; Batkan, 2019; Polat, 2010; Şahin, 2019; Sargın, 2013; Kıncal ve Ceylan, 2021), el sanatları, yakacak (Arasan, 2022), idrar arttırıcı, iştah açıcı, el sanatları (Baytop, 1984)	El sanatları, yem (Kayabaşı vd., 2016), süs (Onar, 2006), el sanatları (Tütenocak, 2014)	
Poaceae	*Avena sativa* L.	Hayvan hastalıkları (Hazımsızlık, süt	Gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021; Polat, 2022), çıban olgunlaştırıcı,	Oyuncak, yem (Kayabaşı vd., 2016), yem (Tanaydın vd.,	

Tablo 5.3 (devam)

		verimini arttırıcı, gastrointestinal hastalıklar), Yem	idrar arttırıcı, müshil, kuvvet verici, yatıştırıcı (Baytop, 1984), hayvanlarda Hazımsızlık, süt verimini arttırıcı, gastrointestinal hastalıklar (Selvi vd., 2023)	2022; Kökçü, 2015), sedef, hemoroid, öksürük, oyuncak (Özdemir ve Kültür, 2017)	
Poaceae	*Cortaderia selloana* (Schult. & Schult.f.) Asch. & Graebn.	Süs, Dekor			
Poaceae	*Cynodon dactylon (*L.) Pers. var. *dactylon*	Tıbbi (Bronşit, nefes darlığı, ateş düşürücü), Hayvan hastalıkları (Hazımsızlık)	İdrar söktürücü, iltihap, hemoroid (Kıncal ve Ceylan, 2021), diyabet, böbrek taşı (Uysal, 2008), zona, böbrek taşı ve iltihabı, diyabet (Arasan, 2022), idrar söktürücü, böbrek taşı, gıda (Polat, 2010), böbrek ve safra kesesi taşları (Polat ve Satıl, 2012), böbrek taşı, mide ülseri, kireçlenme, kanser, romatizma, zayıflatıcı, hayvanlarda idrar sorunu (Zurnacı, 2019), romatizma, prostat (Bulut, 2017), böbrek taşı, prostat (Erik, 2019), böbrek taşı, yem (Vural, 2008), idrar arttırıcı ve müshil (Baytop, 1984), hayvanlarda hazımsızlık (Selvi vd., 2023)	Bacak ağrısı, kireçlenme, diüretik, prostat, idrar yollarını açıcı, kan kanseri, göz hastalıkları, eklem ağrıları, romatizma, bağışıklık güçlendirici (Özdemir ve Kültür, 2017), ayak ödemi (Koyuncu, 2005), hemoroid, diyabet, astım, bronşit, balgam söktürücü, ağrı kesici, yem (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), böbrek taşı, balgam söktürücü (Uysal vd., 2010), diüretik (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), karın ağrısı, böbrek kum ve taşı (Bulut ve Tuzlacı, 2006), yara (Kökçü, 2015), tansiyon, idrar yolu hastalıkları, prostat, böbrek taşı, diyabet (Şanlı, 2006), soğuk algınlığı, grip, gıda (Tütenocaklı, 2014)	Böbrek taşı, safra hastalıkları, diüretik (Perouli ve Bareka, 2022)
Poaceae	*Elymus repens* (L.) Gould	Tıbbi (İdrar söktürücü, böbrek taşı	Zona, böbrek taşı ve iltihabı, diyabet (Arasan, 2022),		Safra taşı, romatizma, saç bakımı, idrar yolu

Tablo 5.3 (devam)

		düşürücü, kum sancısı, göz ağrısı, idrar arttırıcı, iltihap giderici), Hayvan hastalıkları (Hazımsızlık, süt verimini arttırıcı, gastrointestinal hastalıklar), Yem	böbrek taşı ve kumu (Batkan, 2019), romatizma, idrar söktürücü (Güner ve Selvi, 2016), karın ağrısı, böbrek taşı ve kumu, eklem ağrısı, kireçlenme, hayvanlarda sarı hastalığı, yem (Sargın, 2013), idrar arttırıcı, ateş düşürücü (Baytop, 1984), hayvanlarda Hazımsızlık, süt verimini arttırıcı, gastrointestinal hastalıklar (Selvi vd., 2023)		iltihabı, böbrek taşı, prostat, uyarıcı (Hanlidou vd., 2014)
Poaceae	*Hordeum vulgare* L.	Hayvan hastalıkları (Süt verimini arttırıcı), Yem	Böbrek taşı, bere, betik, gıda, yem (Kıncal ve Ceylan, 2021), bertik (Uysal, 2008), bağırsak ağrısı, kabızlık, gaz sancısı, ishal, yara, yanık, temre, arpacık, hayvanlarda iştah açıcı ve öksürük, yem (Sargın, 2013), egzama, ateş düşürücü, öksürük, mide ülseri, köstebek hastalığı, hayvanlarda süt arttırıcı (Arasan, 2022) boya, el sanatları (Zurnacı, 2019), yem (Deniz vd., 2010), hayvanlarda süt verimini arttırıcı (Selvi vd., 2023)	Öksürük, boğaz kuruluğu, kaşıntı, yem (Tütenocaklı, 2014), yem (Kökçü, 2015), temre, vücut direnci (Özdemir ve Kültür, 2017)	Kolesterol, böbrek taşı (Hanlidou vd., 2004)
Poaceae	*Triticum aestivum* L.	Gıda, Yem, İnanç	Kadınlarda kısırlık, yılan sokması, çıban, bere, bertik, karın ağrısı, hayvanlarda plasenta düşmemesi (Uysal, 2008), mide ağrısı, sürme	Gıda, yem (Kaya, 2011; Aktan, 2011; Albayrak, 2019; Kökçü, 2015), gıda (Tütenocaklı, 2014; Koçyiğit ve Özhatay, 2006), boya (Özdemir ve Kültür, 2017)	

Tablo 5.3 (devam)

			hastalığı (Arasan, 2022), gıda, el sanatları (Polat, 2010), gıda, yem (Zurnacı, 2019), gıda (Polat, 2022), yumurtalık kanseri, hayvanlarda plasenta düşmemesi, gıda, yem (Kıncal ve Ceylan, 2021)		
Poaceae	*Zea mays* L. subsp. *mays*	Tıbbi (Böbrek taşı düşürücü, idrar söktürücü), Gıda, Yem	Böbrek taşı ve kumu, idrar söktürücü, gıda, yem (Deniz vd., 2010), idrar yolu iltihabı ve idrar söktürücü, gıda, yem (Kıncal ve Ceylan, 2021), kanama durdurucu, böbrek taşı, idrar yolu iltihabı (Uysal, 2008), idrar yolu iltihabı (Kazan, 2007; Şahin, 2019), mide- karın hastalıkları, idrar yolu problemleri, bağırsak tembelliği, kabızlık, böbrek taşı, hayvanlarda sarı hastalığı, gıda, yem (Sargın, 2013), hemoroid, idrar yolu hastalıkları, ödem (Arasan, 2022), idrar yolu hastalıkları, ödem, gıda (Polat, 2022), arıcılık (Karaca, 2008), iltihap, prostat (Güner ve Selvi, 2016), meme kanseri, gıda (Erik, 2019)	Böbrek ağrısı, idrar yolu hastalıkları (Akalın, 1993; Özdemir ve Kültür, 2017; Kızılarslan ve Özhatay, 2012), iltihap, hemoroid (koyuncu, 2005), mide ve karın ağrısı rahatsızlıkları, böbrek taşı, idrar yolu iltihabı, gıda (Tütenocaklı, 2014), diüretik, gıda, yem (Bulut ve Tuzlacı, 2011; Koçyiğit ve Özhatay, 2006), böbrek taşı, gıda, yem (Kökçü, 2015), idrar yolu hastalıkları, kurt düşürücü, gıda (Aktan, 2011), idrar söktürücü, taş düşürücü, cilt bakımı (Şanlı, 2006), hayvanlarda idrar zorluğu, gıda, yem (Tanaydın vd., 2022)	Soğuk algınlığı, diüretik, sistit, idrar tutamama, prostat, böbrek taşı (Hanlidou vd., 2004)
Polygonaceae	*Polygonum cognatum* Meissn.	Gıda	Mide ve bağırsak rahatsızlığı, gıda (Tekkoyun, 2023), gıda (Zurnacı, 2019; Polat, 2022; Kargıoğlu vd., 2008; Aladı vd.,	Gıda (Koyuncu, 2005; Özdemir ve Kültür, 2017; Kaya, 2021; Erdem, 2018; Şanlı, 2006; Aktan, 2011;	

Tablo 5.3 (devam)

			2022), vücut direnci, gıda (Arı vd., 2015), gıda, yem (Vural, 2008), idrar arttırıcı, diyabet (Baytop, 1984)	Albayrak, 2019), gıda, yem (Kayabaşı vd., 2016)	
Polygonaceae	*Rumex acetosella* L.	Gıda	Gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021; Satıl vd., 2006; Aladı vd., 2012; Zurnacı, 2019; Arı vd., 2015; Polat, 2022), iştah açıcı, kan temizleyici, gıda (Deniz vd., 2010), böbrek kumu, safra taşı, diyabet, bağırsak kurdu, boğaz ağrısı, ayak mantarı, gıda (Sargın, 2013), diş eti hastalıkları, kandaki toksin ve yağ temizleyici, gıda (Tekkoyun, 2023), arıcılık (Karaca, 2008), romatizma, nikris, böbrek hastalığı, idrar arttırıcı, safra söktürücü ve ateş düşürücü, gıda (Baytop, 1984)	Güç verici, idrar yolu enfeksiyonu, hemoroid, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), gıda (Koyuncu, 2005; Aktan, 2011; Kızılarslan ve Özhatay, 2012; Bulut ve Tuzlacı, 2011), boğaz ağrısı, gıda (Kökçü, 2015), kan inceltici, gıda (Albayrak, 2019), kan temizleyici, afrodizyak, gıda (Tanaydın vd., 2022)	Gıda (Brussell, 2004)
Polygonaceae	*Rumex crispus* L.	Tıbbi (İshal, kolon kanseri, hemoroid, bağırsak hastalıkları, zayıflama), Gıda	Kansızlık, idrar arttırıcı, kan temizleyici, gıda (Deniz vd., 2010), karın ağrısı, soğuk algınlığı, boya (Sargın, 2013), gıda (Kargıoğlu vd., 2008; Şahin, 2019; Arı vd., 2015; Aladı vd., 2012; Batkan, 2019; Polat, 2022), baş ağrısı (Bulut vd., 2017), hemoroid, gıda (Erik, 2019), uyuz (Yeşilada vd., 1999)	İshal, idrar yolu enfeksiyonu, yara, enürezis, gıda, yem boya (Özdemir ve Kültür, 2017), gıda (Koyuncu, 2005; Albayrak, 2019), iltihaplı yara (Genç ve Özhatay, 2006), mide ağrısı, gıda (Tütenocaklı, 2014), ishal, gıda (Aktan, 2011), gıda, yem (Kaya, 2021), guatr, gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011)	
Polygonaceae	*Rumex patientia* L.	Tıbbi (Bağırsak düzenleyici), Gıda	Gıda (Vural, 2008; Aladı vd., 2012; kazan, 2007), karın	İştah açıcı, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), mide ağrısı, gıda	

Tablo 5.3 (devam)

			ağrısı, öksürük, ishal (Uysal, 2008), çıban, gıda (Satıl vd., 2006), ishal, gıda (Şahin, 2019; Zurnacı, 2019), gıda, yem (Polat, 2010; Arı vd., 2015), yara (Bulut vd., 2017), kuvvet verici, kan temizleyici, hazmettirici, müshil, kabızlık, çıban, egzama yaraları (Baytop, 1984)	(Tütenocaklı, 2014), gıda (Kaya, 2021), hayvanlarda ishal, gıda (Tanaydın vd., 2022), bağırsak mayasılı, gıda (Onar, 2006), gıda, yem (Kayabaşı vd., 2016)	
Polygonaceae	*Rumex pulcher* L. subsp. *pulcher*	Gıda	Gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), egzama, çıban, iştah açıcı, tonik, gıda (Alpınar, 1999)	Öksürük, hayvanlarda öksürük, gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), müshil, gıda (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011)	
Portulacaceae	*Portulaca oleracea* L.	Tıbbi (Zona, bağırsak hastalıkları), Gıda	Menopoz dönemi rahatlatıcı, kabızlık, kısırlık, diyabet, gıda (Uysal, 2008), kabızlık, gıda (Kazan, 2007), diyabet, böbrek taşı, zayıflatıcı, alerji, güneş çarpması, kabızlık, karın ağrısı, sinirim sorunları, gıda, yem (Sargın, 2013), hemoroid, diz ağrısı, kürtaj, gıda (Arasan, 2022), gıda (Polat, 2010; Aladı vd., 2022; Deniz vd., 2010; Polat, 2022; Arı vd., 2015; Vural, 2008; Kargıoğlu vd., 2008), kolesterol, kansızlık, gıda (Tekkoyun, 2023), nasır, gıda, yem (Zurnacı, 2019), mide ülseri, gıda	Gıda (Uysal vd., 2010; Koyuncu, 2005; Kaya, 2021; Şanlı, 2006; Bulut ve Tuzlacı, 2011; Aktan, 2011; Albayrak, 2019; Kayabaşı vd., 2016; Onar, 2006), kas ağrısı, kireçlenme, afrodizyak, gıda (Tanaydın vd., 2022), diş ağrısı, gıda (Kökçü, 2015), kan temizleyici, idrar söktürücü, diyabet, gıda (Tütenocaklı, 2014), kansızlık, kalp-damar hastalıkları, mide hastalıkları, diyabet, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	Gıda (Brussell, 2004), romatizma, reflü (Perouli, ve Bareka, 2022)

Tablo 5.3 (devam)

			(Erik, 2019), idrar söktürücü, kurt düşürücü, hemoroid, gıda (Baytop, 1984)		
Primulaceae	*Primula acaulis* (L.) L.subsp. *acaulis*	Tıbbi (Uykusuzluk, eklem ağrısı), süs	Süs (Zurnacı, 2019; Vural, 2008), gıda (Kargıoğlu vd., 2008), balgam söktürücü, idrar arttırıcı, yatıştırıcı, göğüs yumuşatıcı, göz hastalıkları, çıban, süs (Baytop, 1984)		
Ranunculaceae	*Anemone coronaria* L.	Süs, Arıcılık	Süs (Zurnacı, 2019), ağrı kesici, iltihap, süs (Gürdal ve Kültür, 2013), balgam söktürücü ve idrar arttırıcı (Baytop, 1984)	Süs (Kaya, 2021)	Hemoroid (Tsioutsiou vd., 2023)
Ranunculaceae	*Helleborus orientalis* Lam.	Tıbbi (Egzama), Boya	Hayvanlarda dış parazit, sancı (Baytop, 1984)	Romatizma, hayvanlarda göz ve meme iltihabı (Tuzlacı ve Aymaz, 2001), hayvanlarda baş dönmesi ve süt arttırıcı (Kayabaşı vd., 2016), hayvanlarda böbrek hastalığı ve idrar zorluğu (Tanaydın vd., 2022), hayvanlarda soğuk algınlığı (Kaya, 2021; Aktan, 2011), hayvanlarda afrodizyak, sıtma ve morluklar (Genç ve Özhatay, 2006), hayvanlarda ishal ve üşüme (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), diyabet, hayvanlarda göz hastalıkları, boya (Özdemir ve Kültür, 2017), hayvanlarda güneş çarpması	

Tablo 5.3 (devam)

				(Koçyiğit ve Özhatay, 2006)	
Ranunculaceae	*Nigella sativa* L.	Tıbbi (Saç bakımı, karın ağrısı, mide hastalıkları, bebeklerde gaz sancısı, iltihap iyileştirici, astım, bronşit), Hayvan hastalıkları (Deri hastalıkları, gastrointestinal hastalıklar, üreme hastalıkları), Gıda	Yara, gıda, inanç (Zurnacı, 2019), gıda (Arasan, 2022; Kargıoğlu vd., 2008), nefes darlığı, bağışıklık, gıda (Arı vd., 2015), mide ülseri, bağışıklık (Erik, 2019), idrar ve süt arttırıcı, iştah açıcı ve regl söktürücü, saç dökülmesi ve kepek (Baytop, 1984), hayvanlarda deri hastalıkları, gastrointestinal hastalıklar, üreme hastalıkları (Selvi vd., 2023)	Bağışıklık güçlendirici, gıda, inanç (Kayabaşı vd., 2016), baş ağrısı, gıda, yem (Tanaydın vd., 2022), zihin açıcı, gıda, inanç (Aktan, 2011), gıda (Albayrak, 2019), bebeklerde uykusuzluk (Kültür, 2014), siğil, ağrı kesici, grip, sindirim hızlandırıcı, karın ağrısı, diyabet, nefes darlığı, öksürük, inanç, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	
Rhamnaceae	*Paliurus spina-christi* P. Mill.	Tıbbi (İdrar yolu iltihabı, böbrek hastalıkları), Yakacak, arıcılık	Böbrek taşı ve kumu (Kıncal ve Ceylan, 2021; Kazan, 2007), böbrek taşı ve kumu, prostat, diyabet, inanç (Uysal, 2008; Arasan, 2022), böbrek taşı ve kumu, diyabet, oyun (Sargın, 2013), kadın hastalıkları, böbrek taşı ve hastalıkları, el sanatları (Gürdal ve Kültür, 2013), gaz ve mide ağrıları, sivilce, kan temizleyici, soğuk algınlığı, astım, gıda, arıcılık (Polat, 2010), prostat, temre, gıda, el sanatları (Zurnacı, 2019), yem (Satıl vd., 2008), arıcılık (Polat ve Selvi, 2011), öksürük, yakacak (Vural, 2008), karın ağrısı, mide ağrısı ve mide bulantısı	Bronşit (Genç ve Özhatay, 2006), yara, el sanatları, arıcılık (Tanaydın vd., 2022), prostat, gıda, el sanatları, inanç, yakacak (Kaya, 2021), gıda (Erdem, 2018), idrar yolu iltihabı, el sanatları, oyuncak (Aktan, 2011), böbrek taşı, inanç, yakacak, arıcılık (Kökçü, 2015), mide hastalıkları (Bulut ve Tuzlacı, 2006), iltihap sökücü, zayıflatıcı, bağırsak yumuşatıcı, gıda, el sanatları (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), prostat, idrar yolu enfeksiyonu, böbrek taşı düşürücü, kireçlenme tedavisi, diz ağrıları, göz hastalıkları, güç verici, alerji, kaşıntı, gıda, yem,	İshal, kolesterol, soğuk algınlığı, böbrek taşı, prostat, idrar yolu enfeksiyonu, kanın temizlenmesi (Hanlidou vd., 2004)

Tablo 5.3 (devam)

			(Kargıoğlu vd., 2008), kabızlık, idrar arttırıcı, taş düşürücü, göz hastalıkları, çıban (Baytop, 1984)	inanç (Özdemir ve Kültür, 2017), öksürük, mide ağrısı (Akalın, 1993), diüretik, böbrek ve idrar yolu hastalıkları (Koçyiğit ve Özhatay, 2006)	
Rhamnaceae	*Ziziphus jujuba* Mill.	Tıbbi (Hazımsızlık, kalp hastalığı, sedef), Gıda	Kan temizleyici (Güner ve Selvi, 2016), gıda (Polat, 2022), diyabet, gıda (Zurnacı, 2019)		
Rosaceae	*Armeniaca vulgaris* Lam.	Tıbbi (Kabızlık), Gıda	Kabızlık, gıda (Deniz vd., 2010; Arasan, 2022; Arı vd., 2015), kabızlık, gıda, yapıştırıcı (Sargın, 2013), gıda (Zurnacı, 2019), arıcılık (Karaca, 2008)	Bağırsak çalıştırıcı, gıda (Kayabaşı vd., 2016), kabızlık, gıda (Tanaydın vd., 2022), gıda (Kökçü, 2015)	
Rosaceae	*Amygdalus communis* L.	Tıbbi (Kulak ağrısı, yara, yanık), Boya, Arıcılık, Gıda	Diyabet, öksürük, balgam, kabızlık, cilt ve saç bakımı, gıda (Deniz vd., 2010; Deniz vd., 2010), diyabet, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021; Polat, 2010), diyabet, kolesterol, cilt bakımı, gıda, yem (Sargın, 2013), bağırsak ve mide gazı, diyabet, ödem, gıda, yapıştırıcı (Arasan, 2022), yara ve kesik (Polat ve Satıl, 2012), vücut direnci, diyabet, ciğer temizleyici, gıda (Zurnacı, 2019), arıcılık (Karaca, 2008), müshil, yumuşatıcı, yara iyi edici, yanık (Baytop, 1984)	Gıda, yakacak, boya (Bulut ve Tuzlacı, 2011)	

Tablo 5.3 (devam)

Rosaceae	*Cerasus vulgaris* Mill.	Gıda	İdrar söktürücü (Kıncal ve Ceylan, 2021; Arı vd., 2015), gıda (Zurnacı, 2019; Kargıoğlu vd., 2008), idrar söktürücü, çıban, sivilce, gıda (Erik, 2019), idrar arttırıcı, kabız, kuvvet verici (Baytop, 1984)	Böbrek hastaları, idrar söktürücü, kan sulandırıcı (Şanlı, 2006)	
Rosaceae	*Crataegus monogyna* Jacq. var. *monogyna*	Tıbbi (Kalp-damar hastalıkları, kolesterol, tansiyon), Hayvan hastalıkları (Gastrointestinal hastalıklar, üreme hastalıkları), Gıda	Kalp damar hastalıkları, kolesterol, kış hastalıkları, ishal, gıda (Sargın, 2013), gıda (Şahin, 2019; Deniz vd., 2010; Zurnacı, 2019), kalp damar hastalıkları, gıda (Polat, 2010; Erik, 2019), hazımsızlık, mide ağrıları, gıda (Tekkoyun, 2023), arıcılık (Karaca, 2008), tansiyon, baş ağrısı (Bulut vd., 2017), soğuk algınlığı, gıda (Arı vd., 2015), yatıştırıcı, tansiyon, spazmları azaltıcı, kalp atışlarını yavaşlatıcı, tansiyon düşürücü, idrar söktürücü, kabızlık, gıda (Baytop, 1984), hayvanlarda gastrointestinal hastalıklar, üreme hastalıkları (Selvi vd., 2023)	Kalp damar hastalıkları, ağrı kesici, nefes darlığı, sindirim sistemi hastalıkları, ülser, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), tansiyon, yatıştırıcı, kalp hastalıkları (Genç ve Özhatay, 2006), tansiyon, bronşit (Bulut ve Tuzlacı, 2011), kalp damar hastalıkları, tansiyon, gıda (Albayrak, 2019; Şanlı, 2006), gıda, el sanatları (Aktan, 2011), böbrek hastalıkları (Tuzlacı ve Aymaz, 2001)	Damar tıkanıklığı, kalp hastalıkları, tansiyon, ishal, sakinleştirici, menopoz duygusal bozuklukları (Hanlidou vd., 2004), kalp hastalıkları, tansiyon (Tsioutsiou vd., 2019)
Rosaceae	*Cydonia oblonga* Mill.	Tıbbi (İdrar yolu hastalıkları, böbrek taşı, mide bulantısı ve kusma, ishal, ateş düşürücü,	İshal, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021; Kazan, 2007), ishal, öksürük, cilt bakımı (Uysal, 2008), idrar söktürücü, sivilce, dudak uçukları, meme başı	Öksürük, boya (Akalın, 1993; Koçyiğit ve Özhatay, 2006), mide ağrısı, öksürük, idrar yolu enfeksiyonu, ishal, nefes darlığı, astım, gıda	İshal, soğuk algınlığı (Hanlidou vd., 2004)

Tablo 5.3 (devam)

		soğuk algınlığı, cilt lekeleri, boğaz iltihabı, covid), Hayvan hastalıkları (Gastrointestinal hastalıklar, ishal), Gıda	çatlakları, gıda, boya, süs, inanç (Sargın, 2013), öksürük, soğuk algınlığı, hemoroid, boğaz ağrısı, bademcik iltihabı, ishal, baş ağrısı, anne sütü arttırıcı, gıda (Arasan, 2022), gıda (Deniz vd., 2010), diyabet, karın ağrısı, bademcik iltihabı (Polat ve Satıl, 2012), ishal, ateş düşürücü, gıda, boya, süs (Zurnacı, 2019), öksürük (Güner ve Selvi, 2016), öksürük, soğuk algınlığı, boğaz ağrısı, bademcik iltihabı, mide bağırsak hastalıkları (Erik, 2019), ishal, soğuk algınlığı, grip (Yeşilada vd., 1999), boğaz ve karın ağrısı, diyabet, gıda (Polat, 2010), çocuk ishali, boğaz hastalıkları, deri yumuşatıcı, uykusuzluk, yatıştırıcı, ateş düşürücü, gıda, boya (Baytop, 1984), hayvanlarda gastrointestinal hastalıklar, ishal (Selvi vd., 2023)	(Özdemir ve Kültür, 2017), soğuk algınlığı, öksürük, göğüs yumuşatıcı, gıda, boya (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), çocuk ishali, öksürük, grip, ses kısıklığı, mide ağrısı, uykusuzluk, gıda (Tütenocaklı, 2014), öksürük, hazımsızlık, gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011), boğaz ağrısı (Bulut ve Tuzlacı, 2006), bronşit, gıda (Aktan, 2011), ateş düşürücü, yatıştırıcı (Şanlı, 2006), karın ağrısı, gıda (Tanaydın vd., 2022), öksürük, hemoroid, grip (Genç ve Özhatay, 2006)	
Rosaceae	*Malus pumila* Mill.	Tıbbi (Boğaz iltihabı, mide ve bağırsak hastalıkları, karın ağrısı, zayıflatıcı), Gıda	Gıda (Zurnacı, 2019), bademcik iltihabı, boğaz ağrısı, kabızlık, gıda (Sargın, 2013), ishal, kadınlarda kısırlık, soğuk algınlığı, ağız kokusu, baş ağrısı, ses kısıklığı, ateş		Güneş yanığı, zayıflatıcı, gıda (Brussell, 2004)

Tablo 5.3 (devam)

			düşürücü, boğaz ağrısı, gıda (Arasan, 2022)		
Rosaceae	*Malus sylvestris* (L.) Mill. subsp. *sylvestris*	Boya	Bertik, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021; Uysal, 2008), astım, bronşit, öksürük, gıda (Zurnacı, 2019), arıcılık (Karaca, 2008), kramp, kolesterol, gıda (Erik, 2019)	Gıda (Kayabaşı vd., 2016), iştah açıcı, bağırsak rahatlatıcı (Şanlı, 2006), migren, öksürük, kanser, gıda (Kökçü, 2015), yanık, grip, gıda, kereste (Tütenocaklı, 2015), astım, bronşit, gıda, boya (Özdemir ve Kültür, 2017)	
Rosaceae	*Prunus divaricata* Ledeb. var. *divaricata*	Tıbbi (Kuru öksürük), Boya	Kalp damar hastalıkları, diyabet, gıda, yapıştırıcı (Sargın, 2013), tansiyon (Polat, 2010), gıda (Zurnacı, 2019; Kargıoğlu vd., 2008), kabızlık (Bulut vd., 2017; Erik, 2019), vitaminsizlik, gıda (Arı vd., 2015)	Kabızlık, diyabet, tansiyon, romatizma, gıda, boya (Özdemir ve Kültür, 2017), gıda (Aktan, 2011; Bulut ve Tuzlacı, 2011; Albayrak, 2019; Kaya, 2021), kemik kuvvetlenmesi, gıda (Tanaydın vd., 2022)	
Rosaceae	*Prunus cocomilia* Ten.	Oyun	Soğuk algınlığı, kadın hastalıkları, diyabet, kürtaj, gıda (Arasan, 2022), gıda (Batkan, 2019)		
Rosaceae	*Prunus x domestica* L.	Gıda, El sanatları	Kabızlık, tansiyon, gıda, yapıştırıcı (Arasan, 2022), gıda (Zurnacı, 2019), kabızlık, gıda, yem, yakacak (Vural, 2008), kabızlık (Yeşilada vd., 1999), besleyici, müshil, gıda (Baytop, 1984)	Gıda (Tütenocaklı, 2014; Kayabaşı vd., 2016; Bulut ve Tuzlacı, 2011), gıda, yakacak (Kökçü, 2015), bağışıklık güçlendirici, gaz sancısı, hazımsızlık, gıda (Tanaydın vd., 2022)	
Rosaceae	*Pyrus communis* L. subsp. *communis*	Gıda	Gıda (Deniz vd., 2010), gıda, el sanatları (Uysal, 2008; Kıncal ve Ceylan, 2021), gıda, boya (Polat, 2010), gıda, el sanatları (Zurnacı, 2019)	Böbrek çalıştırıcı, gıda (Tütenocaklı, 2014), gıda (Kökçü, 2015), gıda (Albayrak, 2019; Aktan, 2011), öksürük, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017),	

Tablo 5.3 (devam)

				boya (Mert vd., 1992)	
Rosaceae	*Pyrus elaeagnifolia* Pall. subsp. *elaeagnifolia*	Hayvan hastalıkları (İshal, ödem)	İshal, diyabet, gıda (Arasan, 2022), gıda (Batkan, 2019), akrep sokması, gıda, el sanatları (Zurnacı, 2019), tansiyon, gıda (Arı vd., 2015), bağırsak temizleyici, ishal, gıda (Erik, 2019), gıda, yem, yakacak (Vural, 2008), hayvanlarda ishal, ödem (Selvi vd., 2023)	Diyabet, guatr, gıda (Onar, 2006; Uysal vd., 2010), ishal, gıda (Albayrak, 2019), bağırsak kurdu, diyabet (Kayabaşı vd., 2016), diyabet, karın ağrısı, gıda, oyuncak, el sanatları, boya (Özdemir ve Kültür, 2017)	
Rosaceae	*Rosa canina* L.	Tıbbi (Kısırlık, hemoroid, diüretik, idrar yolu enfeksiyonu, grip), Gıda	Soğuk algınlığı, grip, gıda (Deniz vd., 2010; Polat, 2022), diyabet, böbrek taşı (Kıncal ve Ceylan, 2021), tansiyon (Uysal, 2008), soğuk algınlığı, idrar yolu hastalıkları, kolesterol, hayvanlara kuvvet verici (Arasan, 2022), gıda (Şahin, 2019), soğuk algınlığı, diyabet, iştah açıcı (Polat, 2010), grip, soğuk algınlığı (Gürdal ve Tunç, 2010), romatizma, kanser, gıda (Zurnacı, 2019), astım, kalp hastalıkları, ishal, mide ve bağırsak hastalıkları, grip, soğuk algınlığı, romatizma, ayak mantarı, egzama, kaşıntı, gıda, süs (Sargın, 2013), idrar söktürücü, kan temizleyici, gıda (Alpınar, 1999), karın	Soğuk algınlığı, vitamin, gıda (Mumcu, 2018), böbrek kumu, hemoroid, mide ağrısı, astım, diyabet (Akalın, 1993), soğuk algınlığı, eklem hastalıkları, kireçlenme, nefes darlığı, alerji, astım, öksürük, kalp-damar hastalıkları, mide hastalıkları, diyabet, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), gıda, el sanatları (Koyuncu, 2005), kadın hastalıkları, diyabet, öksürük , soğuk algınlığı, grip, astım (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), bronşit, soğuk algınlığı, karın ağrısı, diyabet, grip, mide bulantısı, kansızlık, kabızlık, bağırsak solucanı, gıda, yakacak, el sanatları (Tütenocaklı,	Romatizma, kemik erimesi, prostat, böbrek taşı, antioksidan, soğuk algınlığı, gıda (Tsioutsiou vd., 2019), ishal, boğaz ağrısı, karaciğer safra uyarıcı, gıda, kozmetik (Strenchok vd., 2018), soğuk algınlığı (Brussell, 2004)

Tablo 5.3 (devam)

			ağrısı, soğuk algınlığı, grip, hemoroid, kabızlık (Güner ve Selvi, 2016), diüretik (Bulut, 2017), böbrek hastalıkları, hemoroid, bağırsak ve mide hastalıkları, gıda (Arı vd., 2015), bronşit, soğuk algınlığı, hemoroid, prostat, mide ülseri, gıda (Erik, 2019), gıda, yem (Vural, 2008), diyabet, gıda (Kargıoğlu vd., 2008), astım (Aslan vd., 2007), kabızlık, kuvvet verici, diyabet, gıda (Baytop, 1984)	2014), soğuk algınlığı, gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011), soğuk algınlığı, kalın bağırsak kanaması (Bulut ve Tuzlacı, 2006), soğuk algınlığı, diyabet, gıda (Kökçü, 2015), soğuk algınlığı, çıban, gıda (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), sakinleştirici, gıda (Aktan, 2011), soğuk algınlığı, bağışıklık, gıda (Şanlı, 2006), kabızlık, sıtma, diyabet (Erdem, 2018), mide ağrısı, öksürük, kaşıntı, böbrek taşı, boğaz ağrısı, gıda (Onar, 2006), sıtma, hemoroid, sarılık, karın ağrısı, bronşit, ishal (Tuzlacı ve Aymaz, 2001)	
Rosaceae	*Rosa damascena* Mill.	Gıda, boya, İnanç, Süs, Kozmetik	Süs (Polat, 2010), romatizma, göz hastalıkları (Arasan, 2022), yara, yanık, gıda, el sanatları, süs (Sargın, 2013)	Göz hastalıkları, gıda, süs, koku (Baytop, 1984)	
Rosaceae	*Rubus idaeus* L. subsp. *idaeus*	Gıda	Gıda (Erik, 2019), gıda, boya (Zurnacı, 2019)	Ağız yarası, gıda (Şanlı, 2006), gıda (Aktan, 2011; Bulut ve Tuzlacı, 2011), ateşli hastalık, göz ağrısı, gıda (Tütenocaklı, 2014), diyabet, boya (Özdemir ve Kültür, 2017)	
Rosaceae	*Rubus sanctus* Schreb.	Tıbbi (İdrar yolu enfeksiyonu, böbrek taşı düşürücü), Gıda, Boya	Diyabet, ishal, boğaz ağrısı, gıda (Yılmaz, 2019), diyabet, bademcik, kısırlık, ateş düşürücü, mide hastalıkları, sedef, idrar yolu iltihabı, kanser,	Gıda (Kökçü, 2015; Tütenocaklı, 2014; Onar, 2006; Kaya, 2021; Uysal vd., 2010), kabızlık, kuvvet verici, idrar söktürücü, diyabet (Baytop, 1984),	İltihap, mide ağrısı, diyabet, gıda, boya (Strenchok vd., 2018)

Tablo 5.3 (devam)

			göz hastalıkları (Uysal, 2008), diyabet, kanser, astım, hemoroid (Kazan, 2007), damar tıkanıklığı, mide ağrısı, diyabet, göz hastalıkları, böbrek taş ve kumu, romatizma, grip, bronşit, yara, yanık, gıda (Sargın, 2013), egzama, zeka arttırıcı, hemoroid, kısırlık, ishal, yara, kanser, gıda (Arasan, 2022), prostat, iştah açıcı, zatürre, gıda (Polat, 2010), mide ağrısı, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), arıcılık (Karaca, 2008), damar açıcı, hemoroid, diüretik, göz hastalığı, soğuk algınlığı (Alpınar, 1999), ishal (Bulut, 2017), gıda, yem (Vural, 2008)	halsizlik, bağışıklık güçlendirici, gıda (Tanaydın vd., 2022), ağız yarası, bağışıklık güçlendirici, gıda (Şanlı, 2006), hemoroid, diyabet, gıda (Albayrak, 2019), egzama (Bulut ve Tuzlacı, 2006), astım, kesik, karaciğer ve diş hastalıkları, kanser (Genç ve Özhatay, 2006), yara, deri hastalıkları, idrar yolu enfeksiyonu, kuvvet verici, gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), yara, sivilce, ayak mantarı (Koyuncu, 2005), baş ağrısı, karın ağrısı, vücut direncini arttırıcı, ödem, romatizma, gıda, boya (Özdemir ve Kültür, 2017), midevi, boğaz ağrısı, diyabet (Akalın, 1993), çocuklarda kemik gelişimi, yara, kan durdurucu, çıban, gıda (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), diyabet, yanık, gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011)	
Rosaceae	*Sarcopoterium spinosum* (L.) Spach	Tıbbi (Kalp-damar hastalıkları)	Arıcılık (Karaca, 2008), safra kesesi hastalıkları (Arasan, 2022), yakacak (Gürdal ve Kültür, 2013), diyabet (Baytop, 1984)	Boğaz ağrısı, idrar yolu enfeksiyonu, böbrek taşı, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	
Rubiaceae	*Galium aparine* L.	Tıbbi (Pire), Hayvan hastalıkları (Pire)	Boya (Zurnacı, 2019), üst solunum yolu iltihabı, idrar yolu iltihabı, diyabet, öksürük, balgam, hayvanlarda süt	Böbrek taşı, idrar söktürücü, yara, yanık, egzama (Özdemir ve Kültür, 2017), iştah açıcı, idrar	İdrar yolu iltihabı, böbrek taşı, kepek, kanın temizlenmesi (Hanlidou vd., 2004), kadın hastalıkları,

Tablo 5.3 (devam)

			arttırıcı, yem (Arasan, 2022), iç iltihap ve yara, böbrek kumu, gıda, yem (Sargın, 2013), yem (Vural, 2008)	arttırıcı (Baytop, 1984)	kramp, mide hastalıkları, afrodizyak (Brussell, 2004)
Rubiaceae	*Galium verum* L. subsp. *verum*	Gıda	İdrar ve safra artırıcı, kabızlık, yatıştırıcı (Baytop, 1984)	Böbrek taşı ve ağrısı (Tanaydın vd., 2022), yara, guatr (Özdemir ve Kültür, 2017)	İdrar söktürücü, kadın hastalıkları, gıda (Brussell, 2004)
Rubiaceae	*Rubia tinctorum* L.	Boya	Boya (Polat, 2010; Kargıoğlu vd., 2008), idrar ve safra arttırıcı, müshil, boya (Baytop, 1984)	Boya (Erdem, 2018; Kökçü, 2015; Bulut ve Tuzlacı, 2011), yara, yem, boya (Özdemir ve Kültür, 2017)	
Rutaceae	*Citrus aurantium* L.	Gıda	Yakacak, temizlik (Uysal, 2008), grip (Kazan, 2007), baş ağrısı (Polat, 2010), arıcılık (Karaca, 2008)		
Rutaceae	*Citrus japonica* Thunb.	Tıbbi (Diyabet), Gıda			
Rutaceae	*Citrus limon* (L.) Burm.f.	Tıbbi (Soğuk algınlığı, kanser, ağrı kesici, tansiyon, mide bulantısı, kusma, grip), Hayvan hastalıkları (Kene, öksürük, parazit hastalıkları), Gıda, Boya	Soğuk algınlığı, grip, öksürük, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021), soğuk algınlığı, boğaz ağrısı, öksürük, grip, ağrı kesici, böbrek taşı, ateş düşürücü, saç kepeği, gıda, yem, yakacak (Uysal, 2008), karın ağrısı, mide bulantısı, balgam, öksürük, el sanatları, yakacak (Kazan, 2007), soğuk algınlığı, grip, boğaz ağrısı, tansiyon, mide bulantısı, kanser, ishal (Sargın, 2013), karın ağrısı, mide bulantısı, tansiyon, soğuk algınlığı, göz hastalığı, nefes darlığı, ateş	Böbrek taşı, kusma (Tuzlacı ve Aymaz, 2001), soğuk algınlığı, baş ağrısı, grip, mide bulantısı, siğil, gıda (Tütenocaklı, 2014), öksürük (Kültür, 2014), diyabet, hemoroid (Özdemir ve Kültür, 2017)	Cilt iltihabı, ödem (Tsioutsiou vd., 2023)

Tablo 5.3 (devam)

			düşürücü, safra kesesi taşı, hayvanlarda gaz giderici (Arasan, 2022), baş ağrısı, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), hayvanlarda kene, öksürük, parazit hastalıkları (Selvi vd., 2023)		
Rutaceae	*Ruta chalepensis* L.	Tıbbi (Çocuklarda ateş düşürücü ve ağrı kesici), İnanç	İnanç (Kazan, 2007; Uysal, 2008), yatıştırıcı, gaz söktürücü, karın ağrısı (Baytop, 1984)	Ateş düşürücü, kadınlarda kısırlık (Bulut ve Tuzlacı, 2006)	
Salicaceae	*Salix alba* L. subsp. *alba*	Tıbbi (Zihin açıcı), Yakacak, El sanatları, Oyun	El sanatları (Uysal, 2008; Şahin, 2019), el sanatları, yakacak, süs (Sargın, 2013), baş ağrısı, el sanatları (Kıncal ve Ceylan, 2021)	Kereste (Erdem, 2018), yakacak, kereste, oyuncak (Kökçü, 2015), diyabet, ağrı kesici (Genç ve Özhatay, 2006), el sanatları (Koyuncu, 2005)	Regl krampı, baş, ateş ve sırt ağrısı (Brussell, 2004)
Salicaceae	*Salix alba subsp. alba L.*	Tıbbi (Zihin açıcı, ağrı, siğil), Hayvan hastalıkları (Eklem ağrısı, enfeksiyon, kene, ishal), Yakacak, El sanatları	Karın ağrısı, nefes darlığı (Arı vd., 2015), romatizma (Bulut, 2017), arıcılık (Karaca, 2008), el çatlakları, el sanatları, oyun (Zurnacı, 2019), mantar, ateş düşürücü, terletici, ağrı kesici, yakacak, el sanatları (Sargın, 2013), kereste, yakacak, el sanatları (Deniz vd., 2010), yatıştırıcı, kuvvet verici, ateş düşürücü, kabızlık, romatizma ağrıları (Baytop, 1984), hayvanlarda eklem ağrısı, enfeksiyon, kene, ishal (Selvi vd., 2023)	Sinir sistemi hastalıkları, ağrı kesici, siğil, hayvanlarda kan sulandırıcı, yem, el sanatları, arıcılık, oyuncak (Özdemir ve Kültür, 2017), el sanatları (Koyuncu, 2005; Bulut ve Tuzlacı, 2011; Kökçü, 2015; Onar, 2006), romatizma, hayvanlarda kulak zarı delinmesi (Tuzlacı ve Aymaz, 2001), ayak mantarı, öksürük (Koçyiğit ve Özhatay, 2006)	
Santalaceae	*Viscum album* L. subsp. *album*	Tıbbi (Diyabet,	Diyabet, romatizma, karın ağrısı, tansiyon,	Diyabet, tansiyon, yapıştırıcı (Kızılarslan ve	Tansiyon, damar sertliği, sakinleştirici

Tablo 5.3 (devam)

		tansiyon, öksürük)	bronşit, astım, gıda, hayvanlarda karın ağrısı (Uysal, 2008), diyabet, kanser, ödem, egzama, kalp hastalığı, hayvanlarda bağırsak paraziti, kelebek ve solaz hastalığı (Arasan, 2022), Astım, nefes darlığı, prostat, ağrı kesici, damar tıkanıklığı, tansiyon, kolesterol (Sargın, 2013), yem (Satıl vd., 2006), kanser (Polat, 2010), tansiyon, diyabet, kanser (Gürdal ve Tunç, 2020), akciğer hastalıkları, diyabet, yem (Batkan, 2019), diyabet, astım, boya, yem (Zurnacı, 2019), diyabet (Kargıoğlu vd., 2008), astım, bronşit, diyabet, yem (Vural, 2008; Erik, 2009), öksürük, tansiyon, bağırsak gazı, gıda (Arı vd., 2015), nefes darlığı (Bulut vd., 2008)	Özhatay, 2012), diyabet, ülser, kanser, nefes darlığı, hayvanlarda romatizma (Özdemir ve Kültür, 2017), regl düzenleyici (Bulut ve Tuzlacı, 2011), regl sancısı, prostat, yem (Albayrak, 2019), panik atak, kireçlenme, romatizma, damar açıcı, diyabet, yem (Aktan, 2011), kalp damarı açıcı, tansiyon (Şanlı, 2006), boğaz iltihabı ve ağrısı, böbrek taşı, diyabet, öksürük, nefes açıcı (Kaya, 2021), astım, bronşit, kan temizleyici, el sanatları (Tanaydın vd., 2022), tansiyon (Onar, 2006), regl ağrısı, yem (Kayabaşı vd., 2016), hemoroid (Tuzlacı ve Aymaz, 2001)	(Hanlidou vd., 2004)
Santalaceae	*Viscum album* L. subsp. *austriacum* (Wiesb.) Vollman	Hayvan hastalıkları (Solucanlar (kıl kurdu), mastit, uyuz)	Astım, bronşit, kolesterol, tansiyon (Deniz vd., 2010), diyabet (Bulut vd., 2017), hayvanlarda kıl kurdu, mastit, uyuz (Selvi vd., 2023)	Kanser, yem (Kaya, 2021), tansiyon, kanser, iştah açıcı, toksin atıcı, astım, unutkanlık, eklem ağrıları, hemoroid, nefes darlığı, prostat, ülser, kalp hastalıkları, KOAH, yem (Özdemir ve Kültür, 2017)	
Scrophulariaceae	*Verbascum sinuatum* L.	Avcılık	Avcılık (Alpınar, 1999)	Bebeklerde karın ağrısı (Onar,	

Tablo 5.3 (devam)

	subsp. *sinuatum* var. *sinuatum*			2006), avcılık (Bulut ve Tuzlacı, 2011)	
Smilacaceae	*Smilax excelsa* L.	Gıda	Gıda (Baytop, 1984; Aladı vd., 2022)	Kanser, gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), gıda (Koyuncu, 2005), midevi, gıda (Koçyiğit ve Özhatay, 2006)	
Solanaecae	*Capsicum annuum* L.	Hayvan hastalıkları (Burun tıkanıklığı, parazit hastalıkları), gıda	Ağrı kesici, kabızlık, gıda (Uysal, 2008), diyabet, kolesterol, boğaz ağrısı, kanser, grip, iştah açıcı, karın ağrısı, ağız yarası, gıda (Sargın, 2013), egzama, soğuk algınlığı, hayvanlarda doğum sonrası eş düşmesi (Arasan, 2022), gıda (Zurnacı, 2019; Kıncal ve Ceylan, 2021; Deniz, 2018), arıcılık (Karaca, 2008), hayvanlarda burun tıkanıklığı, parazit hastalıkları (Selvi vd., 2023)	Gıda (Tütenocaklı, 2014; Kökçü, 2015)	Kan dolaşımı ve kalp uyarıcı, kolesterol (Hanlidou vd., 2004)
Solanaecae	*Capsicum frutescens* L.	Süs			
Solanaecae	*Datura innoxia* Mill.	Tıbbi (Uyuşturucu, uyku bozuklukları)	Astım (Yılmaz, 2019), uykusuzluk (Arasan, 2022)		
Solanaecae	*Hyoscyamus niger* L.	Tıbbi (Göz kurdu döktürücü, Hayvan hastalıkları (Körlük)	Kulak kurdu (Deniz vd., 2010), kulak ağrısı, sinüzit, hayvanlarda kurt dökücü, yem (Sargın, 2013), siğil, kurt dökücü (Arasan, 2022), yara, kurt dökücü (Polat, 2010), diş ağrısı ve yara (Polat ve Satıl, 2012), diş ağrısı, nefes açıcı (Aslan vd., 2007),	Göz iltihap, yanma ve kızarıklık (Tanaydın vd., 2022), diş ağrısı ve diş kurdu (Aktan, 2011), diş ağrısı, üst solunum yolu hastalıkları (Bulut ve Tuzlacı, 2006), diş ağrısı (Bulut ve Tuzlacı, 2011), göze kaçan sinek larvalarını temizleyici	

Tablo 5.3 (devam)

			yatıştırıcı, ağrı kesici, nefes darlığı (Baytop, 1984)	(Özdemir ve Kültür, 2017)	
Solanaecae	*Lycium barbarum* L.	Tıbbi (Bağışıklık sistemi güçlendirici)	Gıda (Zurnacı, 2019)		
Solanaceae	*Lycopersicon esculentum* Mill.	Gıda	Gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021), böcek ve arı sokması, gıda (Zurnacı, 2019), kansızlık, kanser, kalp büyümesi, akrep sokması, nasır, gıda (Sargın, 2013), müshil, gıda (Baytop, 1984)	Arı sokması, diken çıkarma, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), çıban (Onar, 2006), gıda (Tanaydın vd., 2022; Tütenocaklı, 2014)	
Solanaecae	*Nicotiana glauca* Graham	Tıbbi (Kadın hastalıklarında, yara, kara çıban, ağrı kesici, iltihap iyileştirici)	Arıcılık (Karaca, 2008), haşere ilacı (Baytop, 1984)		Apselerin dezenfeksiyonu (Perouli ve Bareka, 2022)
Solanaceae	*Solanum americanum* Mill.	Tıbbi (Ağır metallere karşı koruyucu, bağırsak hastalıkları), Gıda	Romatizma (Arasan, 2022), gıda (Aladı vd., 2022; Alpınar, 1999)		
Solanaceae	*Solanum melongena* L.	Gıda	Gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021) , ağrı kesici, gıda (Arasan, 2022), gıda (Zurnacı, 2019), arıcılık (Karaca, 2008)	Gıda (Akalın, 1993; Tütenocaklı, 2014), hemoroid, gıda (Kayabaşı vd., 2016; Kökçü, 2015; Özdemir ve Kültür, 2017)	Hemoroid (Tsioutsiou vd., 2023)
Solanaceae	*Solanum tuberosum* L.	Gıda	İshal, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021), ateş, baş ağrısı, bertik, ishal, gıda (Uysal, 2008), baş ağrısı, migren, grip, yanık, göz arpacığı, gıda, yem (Sargın, 2013), baş ağrısı, burkulma, göz hastalıkları, ishal, ateş düşürücü, insan ve hayvanlarda süt	Tansiyon, bronşit, ağrı kesici, gıda (Akalın, 1993), yanık, ağrı kesici (Kayabaşı vd., 2016), göz hastalığı, baş ağrısı, diyabet, hayvanlarda ishal, gıda, yem (Tanaydın vd., 2022), göz yorgunluğu, gıda (Kökçü, 2015), gıda (Tütenocaklı,	

Tablo 5.3 (devam)

			arttırıcı (Arasan, 2022), baş ağrısı, gıda (Zurnacı, 2019), baş ağrısı, yara, gıda (Erik, 2019), göz hastalığı (Kargıoğlu vd., 2008)	2014), göz ağrısı, yanık (Özdemir ve Kültür, 2017)	
Tamaricaceae	*Tamarix smyrnensis* Bunge	El sanatları, Süs	Kalp damar hastalıkları (Bulut vd., 2017), yakacak (Vural, 2008), süs, yakacak (Zurnacı, 2019)		
Theaceae	*Camellia sinensis* (L.) Kuntze var. *sinensis*	Tıbbi (Öksürük), Boya			Damar sertliği, diyabet, tiroit, ishal, karaciğer hastalıkları, obezite, kolesterol, kanser, sakinleştirici, göz iltihabı, zehirlenme, kan temizleme, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004)
Typhaceae	*Typha latifolia* L.	Tıbbi (Böcek, sinek ısırığı)	El sanatları, süs (Polat, 2010)	Süs (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), el sanatları, süs (Bulut ve Tuzlacı, 2011)	
Urticaceae	*Urtica dioica* L. subsp. *dioica*	Tıbbi (Kan kanseri, saç kepeği, iltihap giderici, idrar yolu enfeksiyonu, göz hastalıkları, kist, bel fıtığı, bel ağrısı, eklem ağrıları, hemoroid, vücut antiseptiği, kansızlık, egzama, diyabet, kalp hastalığı, idrar söktürücü, kan	Diyabet, hemoroid, tansiyon, öksürük, bronşit, karın ağrısı, ishal, kadın hastalıkları, idrar yolu hastalıkları, saç ve cilt bakımı, kalp damar hastalıkları, gıda (Uysal, 2008), kanser, bağışıklık güçlendirici, saç bakımı, kan temizleyici, iştah açıcı, gıda (Deniz vd., 2010), diyabet, tansiyon, romatizma, prostat, karın ağrısı, kanser, gıda (Kazan, 2007), romatizma, ağrı kesici, saç bakımı, kanser, egzama,	Kanser, karaciğer hastalıkları, romatizma, yara, kalp hastalıkları, böbrek ağrıları, böbrek taşı, hemoroid, kan yenileyici, guatr, verem, kaşıntı, karın ağrısı, idrar yolu enfeksiyonu, egzama, diyabet, ağrı kesici, dolaşım hastalıkları, egzama (Özdemir ve Kültür, 2017), ağrı kesici, astım, öksürük, soğuk algınlığı, böbrek hastalığı (Kültür, 2014), öksürük, bronşit, kanser, böbrek iltihabı, böbrek taşı,	Kellik (Tsioutsiou vd., 2023), saç bakımı, hafıza, diyabet, ödem, öksürük, hemoroid, ağrı kesici, artrit, gıda, yakacak (Strenchok vd., 2018), kan temizleyici, romatizma, prostat, idrar söktürücü, kansızlık (Tsioutsiou vd., 2019), böbrek taşı (Brussell, 2004)

Tablo 5.3 (devam)

		sulandırıcı, mide hastalıkları, damar açıcı), Hayvan hastalıkları (Deri hastalıkları, kaşıntı, apse), Gıda, Yem	kansızlık, hemoroid, soğuk algınlığı, diyabet, damar sertliği (Sargın, 2013), kanser, ödem, romatizma, kaşıntı, gıda (Arasan, 2022), gaz söktürücü, idrar yolu iltihabı, ayak mantarı, isilik, gıda (Şahin, 2019), kanser, hemoroid, saç dökülmesi, gıda (Polat, 2010), gıda (Aladı vd., 2022), diüretik, antioksidant, kardiyovasküler hastalık, ödem, balgam, solunum sistemi rahatsızlığı, romatizma, kurt düşürücü, afrodizyak, kansızlık (Aslan vd., 2007), kan temizleyici (Güner ve Selvi, 2016), saç dökülmesi, gıda, tarım ilacı (Vural, 2008), kan temizleyici, idrar arttırıcı ve iştah açıcı, romatizma, kan sulandırıcı (Baytop, 1984), kanser, prostat, nefes darlığı, böbrek hastalığı, idrar zorlanması, gıda (Zurnacı, 2019), astım, kanser, gıda (Polat, 2022), hayvanlarda deri hastalıkları, kaşıntı, apse (Selvi vd., 2023)	balgam sökücü, romatizma, guatr, diyabet, güneş yanığı (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), karın ağrısı, kan sulandırıcı, soğuk algınlığı, guatr, kadın hastalıkları, safra kesesi taş ve kumu, romatizma, romatizma, kalp hastalıkları, kaşıntı (Genç ve Özhatay, 2006), egzama, diyabet, kadın hastalıkları, gıda (Uysal vd., 2010), ağrı kesici, sinüzit, kanser, hemoroid, grip, soğuk algınlığı, öksürük, saç dökülmesi, diyabet, idrar yolu iltihabı, uçuk, gıda (Tütenocaklı, 2014), bronşit, balgam söktürücü, gıda (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), ağrı kesici, gıda (Kayabaşı vd., 2016), romatizma, kireçlenme, iltihap, gıda (Tanaydın vd., 2022)	
Urticaceae	*Urtica pilulifera* L.	Tıbbi (Diz ağrıları, hemoroid)	Romatizma, karaciğer, vücut kuvvetlendirici, astım, nefes darlığı, idrar söktürücü,	Kanser (Özdemir ve Kültür, 2017; Bulut ve Tuzlacı, 2006), gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011)	Soğuk algınlığı, öksürük (Perouli ve Bareka, 2022)

Tablo 5.3 (devam)

			diyabet, ağrı kesici, mide ve bağırsak hastalıkları, böbrek taşı, mantar (Sargın, 2013), kanser, gıda (Zurnacı, 2019), akciğer kanseri, balgam söktürücü (Aslan vd., 2007), kolesterol, damar açıcı, hemoroid, kanser, diyabet, terleme, gıda (Alpınar, 1999), gıda (Arı vd., 2015), saç dökülmesi, gıda, tarım ilacı (Vural, 2008), romatizma ağrılarını dindirici, idrar arttırıcı, müshil, regl söktürücü, kurt ve ateş düşürücü, afrodizyak (Baytop, 1984)		
Urticaceae	*Urtica urens* L.	Gıda	Kış hastalıkları, mide rahatsızlıkları, gıda (Sargın, 2013), karın ağrısı, kabızlık, romatizma, saç dökülmesi, hemoroid, regl sancısı, kaşıntı, kanser, gıda (Arasan, 2022), kolesterol, gıda (Şahin, 2019), gıda (Aladı vd., 2022), kolesterol, damar açıcı, hemoroid, kanser, diyabet, terleme, gıda (Alpınar, 1999), cilt kanseri, gıda (Arı vd., 2015), kan temizleyici, idrar arttırıcı ve iştah açıcı, romatizma, kan sulandırıcı (Baytop, 1984)	Hemoroid, kanser, iltihap, kızarıklık, bacak ve baş ağrısı, iltihap, tüberküloz, gıda (Akalın, 1993), gıda (Tütenocaklı, 2014; Uysal vd., 2010), kanser (Bulut ve Tuzlacı, 2006), romatizma, varis, kanser, mide rahatsızlıkları, iltihap, idrar yolu enfeksiyonu, öksürük, saç bakımı, gıda (Kökçü, 2015), kanser, gıda (Albayrak, 2019), hemoroid, romatizma, saç bakımı, kanser, diyabet, gıda (Onar, 2006), bağışıklık güçlendirici, gıda	

Tablo 5.3 (devam)

				(Kayabaşı vd., 2016)	
Vitaceae	*Vitis vinifera* L.	Tıbbi (Kanser, morluklar, bel fıtığı, bel ağrısı, ağrı kesici, yara bere, saç kepeği, öksürük), Gıda	Kansızlık, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021; Polat, 2022), öksürük, kansızlık, soğuk algınlığı, ateş düşürücü, romatizma, kanser, çıban, gıda (Uysal, 2008), göz hastalıkları, akciğer kanseri, ağrı kesici, grip, tansiyon, mide ve bağırsak hastalıkları, kansızlık, iştahsızlık, öksürük, boğaz ağrısı, kadınlarda kısırlık, gıda (Sargın, 2013), kansızlık öksürük, boğaz ağrısı, gıda (Polat, 2010), gıda (Deniz vd., 2010; Aladı vd., 2022), diz ağrısı, gıda, boya (Zurnacı, 2019), arıcılık (Karaca, 2008), çıban, gıda (Erik, 2019), karın ağrısı, uyuz, sara, kadınlarda kısırlık, soğuk algınlığı, ödem, egzama, sarılık, burkulma, göz hastalıkları, böbrek taşı, baş ağrısı ishal, gıda (Arasan, 2022), idrar arttırıcı, yatıştırıcı, müshil, kuvvet verici, kabızlık, kan durdurucu, yara, çıban, gıda (Baytop, 1984)	Saç ve cilt bakımı, gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), boğaz ağrısı, grip ve soğuk algınlığı, gıda, el sanatları (Tütenocaklı, 2014), gıda (Albayrak, 2019; Bulut ve Tuzlacı, 2011), baş ağrısı, hayvanlarda soğuklama, gıda, süs, el sanatları (Kökçü, 2015), gıda, boya (Erdem, 2018), bağışıklık güçlendirici, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), bağımlılık tedavisi, gıda (Kayabaşı vd., 2016), hemoroid, egzama, dolaşım sorunları, öksürük, hayvanlarda süt ve iştah arttırıcı, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	Kolesterol, böbrek hastalıkları (Hanlidou vd., 2004), çil (Tsioutsiou vd., 2023)
Xanthorrhoeaceae	*Aloe vera* (L.) Burm.f.	Tıbbi (Ağrı kesici, cilt hastalıkları, yanık, saç bakımı, sindirim, reflü)	Yara, yanık (Polat, 2022), kabızlık, kürtaj (Baytop, 1984)		Kesik, yara, yanık (Tsioutsiou vd., 2023), kabızlık, soğuk algınlığı, eklem ağrısı, romatizma (Hanlidou vd.,

Tablo 5.3 (devam)

					2004), yara, çıban, ülser, saç dökülmesi, bademcik, diş eti hastalıkları, baş ağrısı, morluk, hemoroid, göz hastalıkları (Brussell, 2004)
Xanthorrhoeaceae	*Asphodelus aestivus* Brot.	Tıbbi (Yara ve yanıklar), Hayvan hastalıkları (Yaralar, şişlik), Gıda, Yem	Arı sokması, yara, mide ağrısı, el sanatları, oyuncak, yapıştırıcı (Yılmaz, 2019), hemoroid (Kıncal ve Ceylan, 2021), yanık, yara, mide hastalıkları, gıda (Uysal, 2008), yara (Kazan, 2007), ülser, gıda, yem, yapıştırıcı (Sargın, 2013), egzama, kulak ağrısı ve iltihabı, romatizma, cilt kanseri (Arasan, 2022), yara (Satıl vd., 2006), yara, mide ağrısı (Polat, 2010), arıcılık (Karaca, 2008), yara, mide ülseri, gıda (Alpınar, 1999), hemoroid, mide hastalıkları, yara, oyuncak (Gürdal ve Kültür, 2013), hayvanlarda yaralar, şişlik (Selvi vd., 2023)	Böbrek taşı, hemoroid, inanç (Onar, 2006), kesik, yara, mantar (Kökçü, 2015), mide hastalıkları, hemoroid, egzama (Bulut ve Tuzlacı, 2011), böbrek taşı, egzama (Uysal vd., 2006), apse, çıban, yara (Özdemir ve Kültür, 2017), idrar arttırıcı, yara, yakıt (Baytop, 1984)	
Zingiberaceae	*Curcuma longa* L.	Tıbbi (Kan hastalıkları, soğuk algınlığı, bağışıklık güçlendirici, depresyon), Hayvan hastalıkları (Deri hastalıkları), Gıda	Gıda (Polat, 2022), boya (Mert vd., 1992), midevi, gaz söktürücü ve safra arttırıcı, boya (Baytop, 1984), hayvanlarda deri hastalıkları (Selvi vd., 2023)		Safra ve karaciğer hastalıkları, kolesterol, kanser, romatizma, idrar yolu enfeksiyonu, bakteri ve mantar hastalıkları, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004)
Zingiberaceae	*Elettaria cardamomum* (L.) Maton	Tıbbi (ağız kokusu ve temizliği,	Gıda (Polat, 2022), iştah açıcı, midevi, gaz		Kalp uyarıcı, soğuk algınlığı, saç ve cilt bakımı,

Tablo 5.3 (devam)

		boğaz ağrısı, soğuk algınlığı, anne sütü arttırıcı), gıda	söktürücü, gıda (Baytop, 1984)		afrodizyak, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004)
Zingiberaceae	*Zingiber officinale* Roscoe	Tıbbi (Kan hastalıkları, soğuk algınlığı, boğaz ağrısı, anne sütü arttırıcı, mide bulantısı, mide ağrısı, öksürük, bağışıklık güçlendirici), Gıda, Boya	Gıda (Polat, 2022), yatıştırıcı, gaz söktürücü, gıda (Baytop, 1984)	Hazmı kolaylaştırıcı, öksürük, soğuk algınlığı, baş ağrısı, bronşit (Tütenocaklı, 2014)	Ödem, safra bozuklukları, grip, soğuk algınlığı, romatizma, antiseptik, antibakteriyel, afrodizyak, iştah açıcı, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004)
Zygophyllaceae	*Tribulus terrestris* L.	Tıbbi (Kalp hastalıkları)	Böbrek taşı, kalp damar açıcı, yumurtalık iltihabı (Deniz vd., 2010), böbrek ve safra kumu, siğil, karın ağrısı, egzama, mantar, böbrek taşı, hayvanlarda sarı hastalığı (Sargın, 2013), sedef, idrar yolu iltihabı, böbrek taşı, kadınlarda kısırlık, burun kanaması (Arasan, 2022), böbrek ve safra taşı (Polat, 2010), kalp hastalıkları (Batkan, 2019), damar tıkanıklığı (Güner ve Selvi, 2016), hemoroid, böbrek kumu, gıda (Arı vd., 2015), safra ve idrar yolu taşı (Vural, 2008), taş düşürücü, idrar söktürücü ve kuvvet verici (Baytop, 1984)	Ödem söktürücü, idrar yolu enfeksiyonu, topuk çatlakları, hemoroid, böbrek taşı, kas ve eklem ağrıları, kalp damar hastalıkları, mide ağrısı, eklem iltihapları, hemoroid (Özdemir ve Kültür, 2017), böbrek taşı, yem (Tütenocaklı, 2014), böbrek taş ve kumu, prostat (Bulut ve Tuzlacı, 2006), diyabet, damar açıcı, böbrek taşı düşürücü, egzama, prostat (Kökçü, 2015), böbrek taşı, iltihap (Aktan, 2011), kalp damar açıcı (Kaya, 2021), böbrek taşı, tansiyon (Onar, 2006), kalp hastalıkları (Koçyiğit ve Özhatay, 2006)	İdrar söktürücü, afrodizyak, tansiyon, ateş düşürücü, kalp damar hastalıkları, öksürük (Brussell, 2004)

Bulgularda elde edilen veriler hem ülkemizde hem de Yunanistan'da yapılmış olan çalışmalar ile karşılaştırıldığında toplam 83 taksona ait herhangi bir bilgiye literatürde rastlanmamış olup çalışmamızda ilk kez kayıt altına alınmıştır. Bunlardan 1 takson gıda, 11 takson insan hastalıkları, 45 takson hayvan hastalıkları, 7 takson yem, 4 takson el sanatları, 6 takson boya, 4 takson süs, 6 takson arıcılık, 3 takson oyuncak ve 4 takson diğer kullanım alanlarıdır.

Ayvalık'ta kullanımı tespit edilen taksonlar literatür ile karşılaştırıldığında bazı taksonlar için benzer kullanımlar tespit edilirken bazı taksonlarda ise ilk kez kullanımlar kayıt altına alınmıştır. Çalışmamızda gıda olarak kullanımı tespit edilen *Chenopodium murale* L. bitkisi hem ülkemizde (Aladı vd., 2022; Tütenocaklı, 2011; Aktan, 2011) hem de Yunanistan'da (Brussell, 2004) benzer şekilde gıda olarak kullanıma sahip bir taksondur. Diğer yandan çalışmamızda eklem ağrılarında tedavi amacıyla kullanıldığı tespit edilen *Maclura pomifera* (Raf.) C.K.Schneid. taksonu literatür ile karşılaştırıldığında hem Türkiye'de hem de Yunanistan'da bu kategoride kullanımına rastlanmamıştır.

Midilli Adası'nda kullanımı tespit edilen taksonlar literatür ile karşılaştırıldığında bazı taksonlar için benzer kullanımlar tespit edilirken bazı taksonlarda ise ilk kez kullanımlar kayıt altına alınmıştır. Çalışmamızda tıbbi olarak yara tedavisinde kullanıldığını tespit ettiğimiz *Pinus nigra* J.F.Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe taksonunun, Strenchok vd. (2018) yaptığı çalışmada da benzer şekilde kullanımı olduğu görülmektedir. Yine alanda kadın hastalıkları, mantar, hastalıkları ve sakinleştirici olarak tedavide kullanıldığı kayıt altına alınan *Matricaria chamomil*la L. var. *recutita* (L.) Fiori taksonunun literatürde bu tıbbi etkileri bulunmamakla birlikte farklı tıbbi etkilerine rastlanmaktadır.

Literatürde, Midilli Adası'nda yapılmış olan tek etnobotanik çalışma Strenchok vd. (2018) yaptığı çalışmadır. Bu çalışmada 20 yabani bitki türü seçilerek etnobotanik kullanım alanları araştırılmıştır. Çalışmada kullanılan 20 takson, bizim çalışmamızda tespit edilen veriler ile karşılaştırılarak benzer ve farklı kullanımlar Tablo 5. 4'te sunulmuştur.

Tablo 5.4: Çalışma alanındaki bazı taksonların literatür (Strenchok vd. (2018)) ile karşılaştırılması

Bilimsel Adı	**Ayvalık (2024)**	**Midilli (2024)**	**Strenchok (2018)**
Sambucus nigra L.	Tıbbi (Antiseptik, bağışıklık sistemi güçlendirici), Oyun	Boya	Tıbbi (boğaz ağrısı, yatıştırıcı), gıda, boya
Foeniculum vulgare Mill.	Tıbbi (Mide ağrısı, grip, mide ve bağırsak hastalıkları), Hayvan hastalıkları, Gıda	Tıbbi (mide hastalıkları), gıda	Tıbbi (mide ağrısı), gıda
Matricaria chamomilla L. var. *recutita* (L.) Fiori	Tıbbi (Ateş düşürücü, karın ağrısı, sakinleştirici, yanık, iltihap, sindirim, hazımsızlık), Hayvan hastalıkları (Ateş düşürücü, karın ağrısı, sakinleştirici, yanık, iltihap, sindirim, hazımsızlık), Gıda, Boya, İnanç	Tıbbi (kadın hastalıkları, mantar, sakinleştirici)	Tıbbi (mantar, saç ve cilt bakımı), hayvan hastalıkları (Solunum, üreme ve deri hastalıkları) Boya,
Castanea sativa Mill.	Yakacak, El sanatları, Arıcılık	Gıda, arıcılık	Tıbbi (enfeksiyon, bulaşıcı hastalık), hayvan hastalıkları (gastrointestinal), gıda, yakacak
Hypericum perforatum L. subsp. *perforatum*	Tıbbi (Ağrı kesici, yara ve yanık iyileştirici, iltihap giderici, mide bağırsak hastalıkları, gıcık öksürük, karın ağrısı, ishal, prostat, eklem ağrıları, ameliyat izi, bel ve boyun fıtığı, egzama, varis, idrar yolu enfeksiyonu, iltihaplanma), Hayvan hastalıkları (Kanama, yaralanma, kesik, çizik,yara izi, süt sağımını kolaylaştırmak, meme yaraları, ağız yaraları)	Tıbbi (iç ve dış yaralar, yanık, mide hastalıkları, depresyon)	Tıbbi (yanık, çürük, iç ve dış yara, kanser), hayvan hastalıkları (cilt hastalıkları, yara), gıda, boya
Melissa officinalis L. subsp. *officinalis*	Tıbbi (Kanama durdurucu, damar büzücü, prostat, mide bulantısı, baş ağrısı, uykusuzluk, kalp hastalığı)		Tıbbi (tansiyon, baş ağrısı, depresyon, arı sokması), arıcılık
Mentha spicata L. subsp. *spicata*		Tıbbi (soğuk algınlığı, grip), gıda	Tıbbi (mide ağrısı, diüretik), gıda
Origanum vulgare L. subsp. *hirtum* (Link) Ietsw.	Tıbbi (Soğuk algınlığı, mide ve karın ağrısı, yara, çatlak, bulantı kusma, nefes açıcı, tansiyon, diyabet), Hayvan hastalıkları (Ağız yarası, ayak		Tıbbi (kanser, diş ağrısı), gıda

Tablo 5.4 (devam)

	yarası, meme yarası, çatlak, öksürük, akciğer hastalıkları), Gıda		
Rosmarinus officinalis L.	Tıbbi (Karın ağrısı, regl ağrısı, mide ağrısı, diyabet, bağışıklık güçlendirici), Gıda, Süs	Gıda, Süs	Tıbbi (mide, hafıza kaybı, sakinleştirici, antiseptik), gıda, haşere kovucu
Salvia fruticosa Mill.	Tıbbi (Göğüs yumuşatıcı, soğuk algınlığı, bronşit, karın ağrısı, balgam söktürücü, idrar söktürücü, diyabet, regl sancısı, hazımsızlık, farenjit), Hayvan hastalıkları (Yaralanmalar, yanıklar, gastrointestinal hastalıklar), Boya, Yem, İnanç	Tıbbi (boğaz ağrısı, soğuk algınlığı, grip), gıda	Tıbbi (öksürük, iltihaplanma), gıda
Sideritis sipyles Schreb.			Tıbbi (öksürük, iltihap, mide ağrısı, sakinleştirici, soğuk algınlığı)
Thymbra capitata (L.) Cav.			Tıbbi (ağrı kesici, yatıştırıcı), gıda, arıcılık, haşere kovucu
Laurus nobilis L.	Tıbbi (Saç kepeği, yara, yanık, bağırsak kurdu, hemoroid, kabızlık), Gıda, Haşere ve yılan kovucu, Sabun, Yem, İnanç	Gıda, sabun, haşere kovucu	Tıbbi (saç dökülmesi), haşere kovucu
Malva sylvestris L.	Tıbbi (Boğaz ağrısı, öksürük, astım, ağız hijyeni, alerji, karın ağrısı), Hayvan hastalıkları (Süt kalitesini arttırıcı), Gıda, Yem		Tıbbi (kabızlık, kaşıntı, hemoroid, akciğer hastalıkları, akne, cilt bakımı), gıda
Ficus carica L. subsp. *carica*	Tıbbi (Siğil tedavisi, kabızlık), Hayvan hastalıkları (Siğil, çil), Gıda, Yem	Gıda	Tıbbi (kabızlık, akrep sokması), gıda
Orchis maskula (L.) L.			Tıbbi (mide ve boğaz ağrısı)
Pinus nigra J.F.Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe	Tıbbi (Bel ve boyun fıtığı, yaralar, ameliyat izleri, zihin açıcı, ağrı, mide hastalıkları, covid, grip, öksürük, boğaz enfeksiyonu), Yakacak, Arıcılık	Tıbbi (yaralar), arıcılık	Tıbbi (sindirim hastalıkları, yara, romatizma), hayvan hastalıkları, gıda
Rosa canina L.	Tıbbi (Kısırlık, hemoroid, diüretik, idrar yolu enf, grip), Gıda		Tıbbi (ishal, boğaz ağrısı), gıda, tütsü
Rubus sanctus Schreb.	Tıbbi (İdrar yolu enfeksiyonu, böbrek taşı düşürücü), Gıda, boya	Gıda	Tıbbi (mide ağrısı, diyabet, iltihap), gıda, boya

Tablo 5.4 (devam)

Urtica dioica L. subsp. *dioica*	Tıbbi (Kan kanseri, saç kepeği, iltihap giderici, idrar yolu enfeksiyonu, göz hastalıkları, kist, bel fıtığı, bel ağrısı, eklem ağrıları, hemoroid, antiseptik, kansızlık, egzama, diyabet, kalp hastalığı, idrar söktürücü, kan sulandırıcı, mide hastalıkları, damar açıcı), Hayvan hastalıkları (Deri hastalıkları, kaşıntı, apse), Gıda, Yem		Tıbbi (hafıza, diyabet, öksürük, ödem, hemoroid, ağrı kesici), hayvan hastalıkları (iltihap, kaşıntı), gıda

Çalışmada veri değerlendirme yöntemleri kullanılarak çalışma alanında etnobotanik kullanımı tespit edilen doğal bitki türlerinin kullanım değeri (UV) hesaplanmıştır (Tablo 5.5). Bu bitkiler arasında UV değeri en yüksek taksonlar sırasıyla *Olea europaea* L. subsp. *europaea* (0,97)*, Hypericum perforatum* L. subsp. *perforatum* (0,84) ve *Origanum onites* L. (0,73)'dir (Şekil 5.5).

Tablo 5.5: Çalışma alanında etnobotanik kullanımı tespit edilen doğal bitki taksonlarının UV değerleri

Familya **Bilimsel Adı**	**FC**	**UR**	**UV**
Aizoaceae *Carpobrotus edulis* (L.) N.E.Br.	62	23	0,13
Amaranthaceae *Amaranthus retroflexus* L.	96	58	0,32
Chenopodium album L. subsp. *album*	28	17	0,09
Chenopodium murale L.	12	7	0,04
Salicornia emericii Duval-Jouve	121	96	0,52
Salsola soda L.	81	64	0,35
Amaryllidaceae *Allium scorodoprasum* L. subsp. *rotundum* (L.) Stearn	39	24	0,13
Anacardiaceae *Pistacia lentiscus* L.	78	36	0,20
Pistacia terebinthus L. subsp. *terebinthus*	61	31	0,17
Rhus coriaria L.	79	43	0,23
Apiaceae *Ammi visnaga* (L.) Lam.	25	18	0,10

Tablo 5.5 (devam)

Crithmum maritimum L.	26	19	0,10
Daucus carota L.	20	13	0,07
Echinophora tenuifolia L. subsp. *sibthorpiana* (Guss.) Tutin	23	18	0,10
Ferula communis L. subsp. *communis*	15	12	0,07
Foeniculum vulgare Mill.	148	117	0,64
Oenanthe pimpinelloides L.	35	23	0,13
Scandix pecten-veneris L.	23	18	0,10
Sium sisarum L. var. *lancifolium* (M.Bieb.) Thell.	12	7	0,04
Smyrnium olusatrum L.	14	10	0,05
Tordylium apulum L.	34	22	0,12
Apocynaceae *Vinca major* L. subsp. *major*	34	11	0,06
Araceae *Arum dioscoridis* Sm. var. *dioscoridis*	19	7	0,04
Arum italicum Mill.	12	4	0,02
Lemna minor L.	23	12	0,07
Asparagaceae *Asparagus acutifolius* L.	132	94	0,51
Hyacinthus orientalis L. subsp. *orientalis*	90	23	0,13
Asteraceae *Achillea millefolium* L. subsp. *millefolium* var. *millefolium*	72	24	0,13
Arctium minus (Hill) Bernh..	24	20	0,11
Anthemis tomentosa L. subsp. *tomentosa*	36	14	0,08
Artemisia absinthium L.	30	20	0,11
Artemisia annua L.	56	20	0,11
Calendula arvensis (Vaill.) L.	74	21	0,11
Carthamus dentatus (Forssk.) Vahl	52	35	0,19
Cichorium intybus L.	124	96	0,52
Chondrilla juncea L.	67	25	0,14
Cnicus benedictus L.	62	22	0,12

Tablo 5.5 (devam)

Helichrysum plicatum DC. subsp. *plicatum*	67	32	0,17
Matricaria chamomilla L. var. *recutita* (L.) Fiori	110	56	0,31
Onopordum illyricum L.	34	25	0,14
Scolymus hispanicus L. subsp. *hispanicus*	84	71	0,39
Pulicaria dysenterica (L.) Bernh.	38	29	0,16
Silybum marianum (L.) Gaertn. subsp. *marianum*	105	46	0,25
Sonchus asper (L.) Hill subsp. *glaucescens* (Jord.) Ball	87	63	0,34
Taraxacum aleppicum Dahlst.	53	32	0,17
Taraxacum hellenicum Dahlst.	105	90	0,49
Tragopogon porrifolius L. subsp. *longirostris* (Sch.Bip.) Greuter	85	65	0,36
Xanthium strumarium L. subsp. *strumarium*	88	38	0,21
Betulaceae *Carpinus betulus* L.	64	44	0,24
Corylus avellana L. var. *avellana*	125	32	0,17
Boraginaceae *Echium italicum* L.	50	24	0,13
Echium vulgare L. subsp. *vulgare*	47	7	0,04
Symphytum officinale L.	18	12	0,07
Brassicaceae *Alliaria petiolata* (M.Bieb.) Cavara & Grande	28	17	0,09
Brassica nigra (L.) W.D.J.Koch	62	40	0,22
Capsella bursa-pastoris (L.) Medik.	58	41	0,22
Diplotaxis viminea (L.) DC.	22	20	0,11
Nasturtium officinale R.Br.	90	65	0,36
Buxaceae *Buxus sempervirens* L. subsp. *sempervirens*	27	18	0,10
Cactaceae *Opuntia ficus-barbarica* A.Berger	55	26	0,14
Capparaceae *Capparis spinosa* L.	60	21	0,11
Caryophyllaceae *Silene dichotoma* Ehrh. subsp. *dichotoma*	49	35	0,19
Silene vulgaris (Moench) Garcke var. *vulgaris*	23	15	0,08
Stellaria media (L.) Vill.	37	21	0,11

Tablo 5.5 (devam)

Cistaceae *Cistus creticus* L.	68	45	0,25
Cistus salviifolius L.	62	24	0,13
Cornaceae *Cornus mas* L.	104	87	0,48
Cucurbitaceae *Ecballium elaterium* (L.) A.Rich.	108	36	0,20
Cupressaceae *Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus*	50	33	0,18
Dioscoreaceae *Dioscorea communis* (L.) Caddick & Wilkin	84	67	0,37
Ephedraceae *Ephedra major* Host subsp. *major*	42	35	0,19
Ericaceae *Arbutus andrachne* L.	56	30	0,16
Arbutus unedo L.	64	42	0,23
Erica arborea L.	48	18	0,10
Vaccinium myrtillus L.	32	15	0,08
Equisetaceae *Equisetum arvense* L.	27	10	0,05
Equisetum telmateia Ehrh.	15	5	0,03
Fabaceae *Ceratonia siliqua* L.	86	64	0,35
Cicer montbretii Jaub. & Spach.	85	62	0,34
Lathyrus ochrus (L.) DC.	25	14	0,08
Lathyrus sativus L.	17	8	0,04
Medicago sativa L. subsp. *sativa*	65	22	0,12
Onobrychis viciifolia Scop.	12	8	0,04
Ononis spinosa L. subsp. *leiosperma* (Boiss.) Sirj.	14	10	0,05
Robinia pseudoacacia L.	52	17	0,09
Spartium junceum L.	78	32	0,17
Trifolium campestre Schreb. subsp. *campestre* var. *campestre*	34	20	0,11
Vicia ervilia (L.) Willd.	36	23	0,13
Vicia sativa L. subsp. *sativa*	32	21	0,11
Fagaceae *Castanea sativa* Mill.	135	94	0,51
Fagus orientalis Lipsky	30	18	0,10

Tablo 5.5 (devam)

Quercus coccifera L.	88	56	0,31
Quercus infectoria Oliv. subsp. *infectoria*	74	54	0,30
Quercus ithaburensis Decne. subsp. *macrolepis* (Kotschy) Hedge & Yalt.	78	60	0,33
Geraniaceae *Erodium moschatum* (L.) L Her.	42	20	0,11
Hypericaceae *Hypericum perforatum* L. subsp. *perforatum*	175	155	0,85
Iridaceae *Crocus cancellatus* Herb.	11	4	0,02
Juglandaceae *Juglans regia* L.	160	118	0,64
Lamiaceae *Lamium purpureum* L. var. *purpureum*	77	24	0,13
Lavandula angustifolia Mill. subsp. *angustifolia*	68	48	0,26
Lavandula stoechas L. subsp. *stoechas*	110	72	0,39
Leonurus cardiaca L.	5	3	0,02
Marrubium vulgare L.	22	20	0,11
Melissa officinalis L. subsp. *officinalis*	74	65	0,36
Mentha x piperita L.	147	122	0,67
Mentha pulegium L.	85	62	0,34
Mentha spicata L. subsp. *spicata*	10	8	0,04
Origanum dictamnus L.	10	8	0,04
Origanum onites L.	154	135	0,74
Origanum vulgare L. subsp. *hirtum* (Link) Ietsw.	127	97	0,53
Salvia fruticosa Mill.	150	125	0,68
Salvia tomentosa Mill.	68	55	0,30
Sideritis athoa Papan. & Kokkini	88	69	0,38
Sideritis perfoliata L.	120	92	0,50
Teucrium chamaedrys L. subsp. *chamaedrys*	27	21	0,11
Teucrium polium L. subsp. *polium*	24	20	0,11
Thymbra spicata L. subsp. *spicata*	68	42	0,23
Thymus zygioides Griseb.	70	48	0,26

Tablo 5.5 (devam)

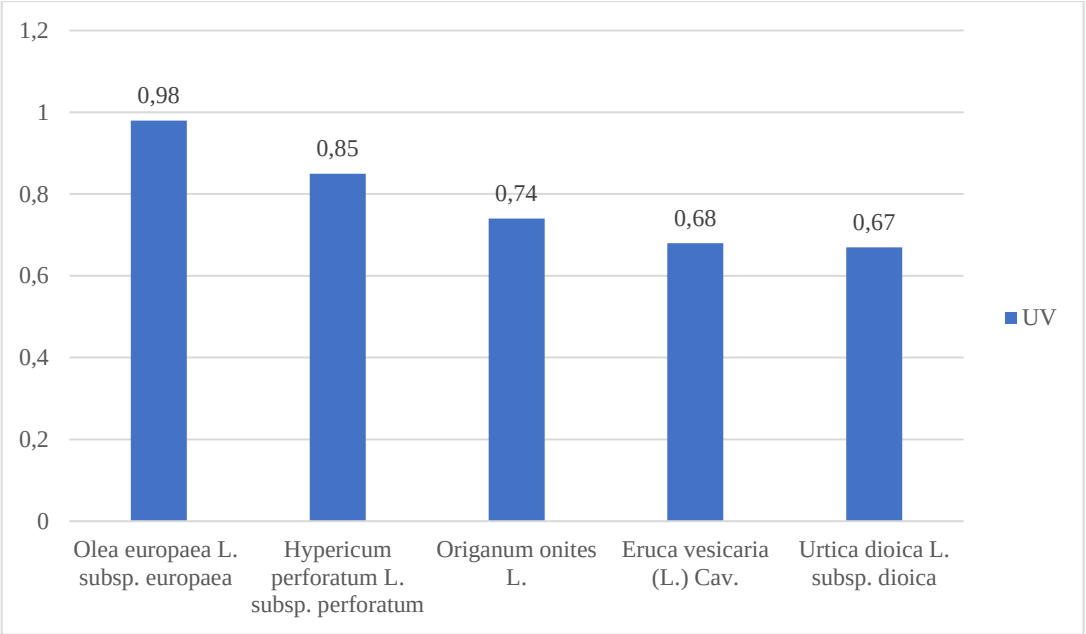
Vitex agnus-castus L.	120	65	0,36
Lauraceae *Laurus nobilis* L.	110	85	0,46
Liliaceae *Linum usitatissimum* L.	130	85	0,46
Tulipa orphanidae Boiss. Ex Heldr	25	6	0,03
Malvaceae *Alcea biennis* Winterl	74	35	0,19
Malva sylvestris L.	145	90	0,49
Tilia tomentosa Moench	148	110	0,60
Moraceae *Ficus carica* L. subsp. *carica*	142	98	0,54
Morus alba L.	158	110	0,60
Morus nigra L.	144	108	0,59
Myrtaceae *Myrtus communis* L. subsp. *communis*	25	18	0,10
Oleaceae *Jasminum officinale* L.	75	35	0,19
Olea europaea L. subsp. *europaea*	185	180	0,98
Oxalidaceae *Oxalis corniculata* L.	35	5	0,03
Papaveraceae *Papaver rhoeas* L.	140	45	0,25
Phytolaccaceae *Phytolacca americana* L.	20	11	0,06
Pinaceae *Abies nordmanniana* (Steven) Spach subsp. *equi-trojani* (Asc. & Sint. ex Boiss.) Coode & Cullen	15	5	0,03
Pinus brutia Ten.	130	115	0,63
Pinus nigra J.F.Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe	115	70	0,38
Plantaginaceae *Plantago lanceolata* L.	60	35	0,19
Plantago major L. subsp. *major*	55	48	0,26
Pyracantha coccinea M.Roem.	51	25	0,14
Platanaceae *Platanus orientalis* L.	120	42	0,23
Plumbaginaceae *Limonium sinuatum* (L.) Mill.	85	36	0,20
Poaceae *Arundo donax* L.	125	20	0,11
Cynodon dactylon (L.) Pers. var. *dactylon*	37	10	0,05

Tablo 5.5 (devam)

Elymus repens (L.) Gould	110	42	0,23
Polygonaceae *Rumex crispus* L.	110	90	0,49
Rumex patientia L.	48	20	0,11
Rumex pulcher L. subsp. *pulcher*	30	22	0,12
Primulaceae *Primula acaulis* (L.) L.subsp. *acaulis*	50	30	0,16
Ranunculaceae *Anemone coronaria* L.	61	20	0,11
Helleborus orientalis Lam.	26	18	0,10
Nigella sativa L.	97	54	0,30
Rhamnaceae *Paliurus spina-christi* P. Mill.	40	29	0,16
Rosaceae *Crataegus monogyna* Jacq. var. *monogyna*	103	66	0,36
Malus sylvestris (L.) Mill. subsp. *sylvestris*	12	6	0,03
Prunus divaricata Ledeb. var. *divaricata*	30	5	0,03
Prunus cocomilia Ten.	25	7	0,04
Prunus x domestica L.	135	101	0,55
Pyrus elaeagnifolia Pall. subsp. *elaeagnifolia*	77	12	0,07
Rosa canina L.	125	60	0,33
Rubus idaeus L. subsp. *idaeus*	44	15	0,08
Rubus sanctus Schreb.	112	66	0,36
Sarcopoterium spinosum (L.) Spach	37	19	0,10
Rubiaceae *Galium aparine* L.	41	7	0,04
Galium verum L. subsp. *verum*	17	3	0,02
Rutaceae *Ruta chalepensis* L.	8	6	0,03
Salicaceae *Populus tremula* L. subsp. *tremula*	67	34	0,19
Salix alba L. subsp. *alba*	75	30	0,16
Santalaceae *Viscum album* L. subsp. *albüm*	20	8	0,04
Viscum album L. subsp. *austriacum* (Wiesb.) Vollman	11	5	0,03

Tablo 5.5 (devam)

Scrophulariaceae *Verbascum sinuatum* L. subsp. *sinuatum* var. *sinuatum*	25	20	0,11
Smilacaceae *Smilax excelsa* L.	18	5	0,03
Solanaecae *Hyoscyamus niger* L.	28	4	0,02
Lycium barbarum L.	24	5	0,03
Nicotiana glauca Graham	20	7	0,04
Solanum americanum Mill.	92	64	0,35
Tamaricaceae *Tamarix smyrnensis* Bunge	44	24	0,13
Typhaceae *Typha latifolia* L.	12	4	0,02
Urticaceae *Urtica dioica* L. subsp. *dioica*	150	128	0,70
Urtica pilulifera L.	60	12	0,07
Urtica urens L.	75	32	0,17
Xanthorrhoeaceae *Asphodelus aestivus* Brot.	63	36	0,20
Zygophyllaceae *Tribulus terrestris* L.	30	7	0,04

Şekil 5.3: Çalışma alanında etnobotanik kullanımı tespit edilen doğal bitki taksonlarının UV değerleri

5.1 Araştırma Alanında Gıda Olarak Kullanımı Tespit edilen Taksonlar

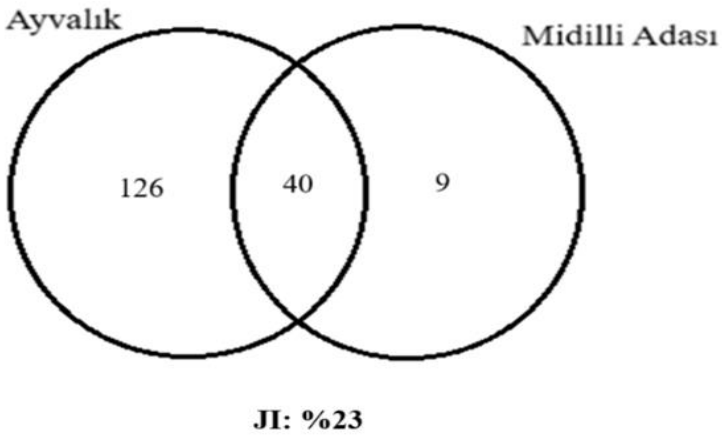
Ayvalık (Türkiye) ve Midilli Adası (Yunanistan) gerek Türk-Yunan mübadelesi gerekse farklı zamanlarda aldığı göçlerle çok kültürlü bir mutfak yapısına sahiptir. Çalışma alanındaki gastronomi zenginliği bitki kullanımları üzerinde de etkisini gösterdiğinden, elde edilen verilere göre her iki ülkede kendi içerisinde değerlendirildiğinde en yaygın bitki kullanımının gıda amaçlı olduğu görülmektedir.

Ayvalık'ta 52 familyaya ait 166 taksonun ve Midilli Adası'nda 23 familyaya ait 49 taksonun gıda olarak tüketildiği bilgisi kaydedilmiştir. Tüm araştırma alanında ise toplam 52 familyaya ait 175 takson gıda amaçlı kullanılmaktadır. Gıda olarak en sık kullanılan bitki familyaları sırasıyla Asteraceae (17 takson), Lamiaceae (16 takson), Apiaceae (15 takson), Brassicaceae (14 takson) ve Rosaceae (12 takson)'dir.

Her iki ülkede gıda olarak kullanımı tespit edilen taksonlar arasındaki benzerlik (JI) %23 olarak hesaplanmıştır (Şekil 5.4). Bu sonuç, Ayvalık ve Midilli Adası arasında bitkilerin tüketimi açısından dikkat çekici bir fark olduğunu göstermiştir. Ayvalık'ta neredeyse her tür yabani bitki, gıda amaçlı olarak değerlendirilmektedir. Halk arasında ot toplama ve bu bitkilerin yemeklerde kullanımı yaygın bir gelenek olarak sürdürülmektedir. Özellikle ot

kavurmaları, zeytinyağlı yemekler ve salatalar gibi tariflerde, doğadan toplanan bitkiler mutfağın vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir.

Buna karşılık, Midilli Adası'nda benzer doğal koşullara ve zengin bitki örtüsüne sahip olunmasına rağmen, yabani bitkilerin toplanıp tüketilmesi Ayvalık'a kıyasla daha sınırlıdır. Bu bitkiler genellikle halk arasında yeterince tanınmamakta ya da yemek kültürüne dahil edilmemektedir.

Şekil 5.4: Araştırma alanındaki mevcut gıda taksonlarının Venn diyagramları ve Jakkard benzerlik indeksi

İki ülke arasında yapılan karşılaştırmada Ayvalık'ta etnobotanik kullanımı bulunmayan ancak Midilli'de gıda amacıyla kullanılan 3 bitki taksonu tespit edilmiştir. Bunlar safran (*Crocus sativus* L.), eşek nanesi (*Mentha spicata* L. subsp. *spicata*) ve endemik bitki olan girit kekiği (*Origanum dictamnus* L.)'dir. *Origanum dictamnus* L. bitkisinin gıda olarak kullanımına dair daha önce tespit edilen bir literatür bilgisi bulunmamakta olup Yunanistan için ilk kayıttır.

Elde edilen veriler tüm Türkiye'de etnobotanik alanında yapılmış çalışmalarla karşılaştırıldığında 1 taksonun gıda olarak kullanımına ilişkin literatürde kayıtlı bilgiye rastlanmamıştır. Bu taksonlar *Galium verum* L. subsp. *verum*, gıda bitkisi olarak ilk kez kayıt altına alınmıştır.

Araştırma alanı yabani ot bakımından oldukça zengin bir çeşitlilik göstermektedir. Burada yaşayan halkın gıda olarak tükettiği otları ya yerel pazarlardan satın aldığı ya da kendilerinin

topladığı tespit edilmiştir. Bitki toplayan ve yerel pazarlarda satarak gelir elde edenlerin çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Bu kişiler farklı etnik kökenlere sahip olması nedeniyle (giritli, adalı, boşnak, yörük) otlarla yapılan farklı yemek reçetesi bilgilerine de sahiptirler.

Yerel pazarlarda yılın her mevsiminde farklı ot çeşitlerini görmek mümkündür. Bunlar içerisinde yöreye özgü 'karışık ot' olarak bilinen ve mevsime göre birçok farklı yabani otu içinde barındıran ot karışımı pazarlarda bolca satılmaktadır (Şekil 5.5). Karışık ot içerisinde kazayağı (*Sium sisarum* L. var. *lancifolium* (M.Bieb.) Thell.), yaban kerevizi (*Smyrnium olusatrum* L.), sütlüce (*Tragopogon porrifolius* L. subsp. *longirostris* (Sch.Bip.) Greuter), toklubaş (*Silene dichotoma* Ehrh. subsp. *dichotoma*), ebegümeci (*Malva sylvestris* L.), yabani sarımsak (*Allium scorodoprasum* L. subsp. *rotundum* (L.) Stearn), leylek gagası (*Erodium moschatum* (L.) L Her.), kuş otu (*Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik.), labada (*Rumex crispus* L.), yabani ıspanak (*Spinacia oleracea* L.), gümüş otu (*Plantago major* L. subsp. *major*), hindiba (*Taraxacum aleppicum* Dahlst.), gelincikotu (*Oenanthe pimpinelloides* L.), ısırgan (*Urtica dioica* L. subsp. *dioica*), arapsaçı (*Foeniculum vulgare* Mill.) otları bulunur. Yahnilik otta denilen bu karışım, genelde bol suda haşlanarak zeytinyağlı ya da yoğurtlu yemek olarak tüketilmektedir. Karışıma ait benzer kullanım şekilleri daha önce Edremit ve Burhaniye'de yapılan çalışmalarda da kaydedilmiştir (Aladı vd., 2022; Polat vd., 2010; Satıl vd., 2007).

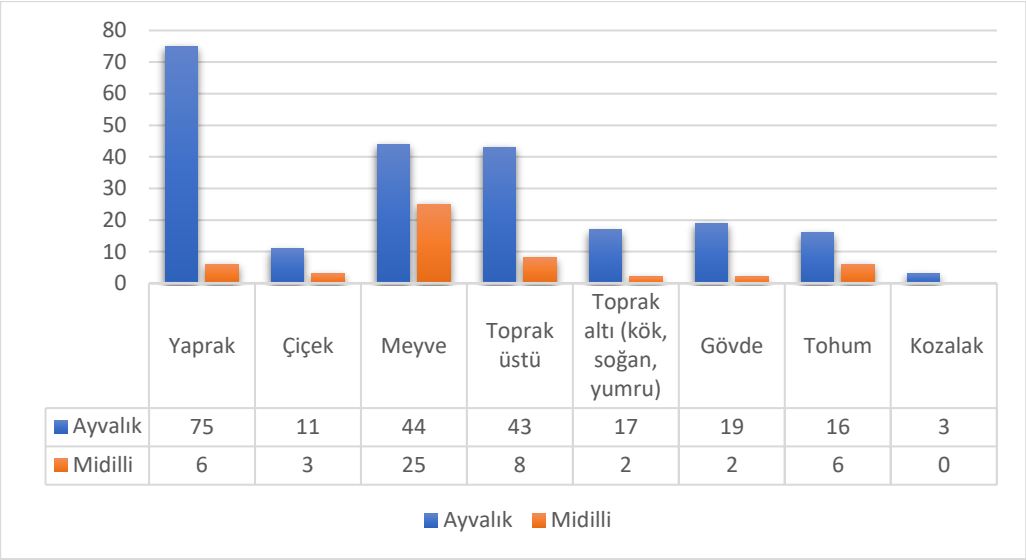
Şekil 5.5: Karışık ot- Ayvalık pazar pazarı

Yerel pazarlarda sıklıkla taze olarak tilkişen (*Asparagus acutifolius* L.), susamotu (*Amaranthus retroflexus* L.), deniz börülcesi (*Salicornia emericii* Duval-Jouve), deniz fasulyesi (*Salsola soda* L.), arapsaçı (*Foeniculum vulgare* Mill.), radika (*Cichorium intybus* L.), akkız (*Scolymus hispanicus* L. subsp. *hispanicus*), zoho (*Sonchus asper* (L.) Hill subsp. *glaucescens* (Jord.) Ball), karahindiba (*Taraxacum hellenicum* Dahlst.), hardalotu (*Brassica nigra* (L.) W.D.J.Koch), turp otu (*Raphanus raphanistrum* L. subsp. *raphanistrum*), izvinye (*Dioscorea communis* (L.) Caddick & Wilkin) ve ebegümeci (*Malva sylvestris* L.) bitkileri satılır.

Aktar ve pazarlarda gıda amaçlı olarak kullanılan bazı taksonların kurutulmuş olarak satıldığı, çay ve baharat olarak tüketildiği görülmüştür. Bunlardan en sık kullanılanlar; papatya (*Matricaria chamomilla* L. var. *recutita* (L.) Fiori), mercanköşk (*Origanum majorana* L.), bilyalıkekik (*Origanum onites* L.), biberiye (*Rosmarinus officinalis* L.), dağ adaçayı (*Sideritis athoa* Papan. & Kokkini), dağçayı (*Sideritis perfoliata* L.), filiskin (*Mentha pulegium* L.)'dır.

Ayvalık ve Midilli Adası'nda toplam 67 yemek tarifi kayıt altına alınmıştır. Türk-Yunan mübadelesi nedeniyle birbirinin kültüründen çok fazla etkilenen iki ülkede bazı yemek tarifleri aynı olmakla birlikte isim farklılıkları görülmektedir. Ayvalık'ta 'kaynar' denilen ve 40 çeşit baharattan yapılan tıbbi içecek, Midilli Adası'nda 'kaynari' olarak bilinmektedir. Ayvalık'ta salatalık (*Cucumis sativus* L.) meyveleri kullanılarak yapılan kuru cacık ya da 'caciki', adada 'tzatziki' adıyla tüketilmektedir.

Her iki ülkede de gıda olarak kullanılan bitkilerin en çok yaprak, meyve ve toprak üstü kısımlarının kullanıldığı kayıt altına alınmıştır (Şekil 5.6)

Şekil 5.6: Çalışma alanında gıda bitkilerinin kullanılan kısımlarına göre dağılımı

Çok kültürlü bir mutfak yapısına sahip olan Ayvalık ve Midilli Adası'nda, gıda olarak tüketilen bitki çeşitliliği kadar tüketim şekilleri ve yemek tarifleri de çeşitlilik göstermektedir. Kaynak kişilerle yapılan görüşmelerde gıda bitkilerinin en sık tüketim şekilleri haşlama, kavurma, meze, sıcak ot, börek, baharat, yemek, salata, sarma olarak kaydedilmiştir. Çalışma alanında gıda amacıyla kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi detaylı olarak Tablo 5.6'da verilmiştir.

Tablo 5.6: Çalışma alanında gıda amacıyla kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi ve bu taksonlara ait bilgiler

Familya	Bilimsel Adı	Ayvalık (Türkiye)		Midilli Adası (Yunanistan)		Yemek Tarifi No
		Kullanılan kısım	Tüketim şekli	Kullanılan kısım	Tüketim şekli	
Amaranthaceae	*Amaranthus retroflexus* L.	Yaprak, taze filizler	Haşlama, salata, börek			45
	Beta vulgaris L. var. *vulgaris*	Yaprak	Yumurtalı kavurma			
	Beta vulgaris L. var. *cicla*	Yaprak, yumru	Sarma, yemek, börek, salata, turşu	Yaprak	Meze	
	Chenopodium album L. subsp. *album*	Toprak üstü kısımları	Haşlama			
	Chenopodium murale L.	Toprak üstü kısımları	Haşlama			
	Salicornia emericii Duval-Jouve	Toprak üstü kısımları	Haşlama, salata, sıcak ot			18, 40
	Salsola soda L.	Toprak üstü kısımları	Haşlama, turşu, sıcak ot, salata, kavurma			19, 40, 42
	Spinacia oleracea L.	Toprak üstü kısımları, yaprak	Yemek, börek, yumurtalı, kek, mantı, karışık ot, sarma			6, 12, 15, 31, 46
Amaryllidaceae	*Allium cepa* L.	Kök (soğan), yaprak	Yemek, çiğ, salata	Kök (soğan)	Yemek, salata, meze (çiğ, pişmiş)	
	Allium sativum L.	Toprak altı kısımları, yaprak	Yemek, çiğ, salata	Kök (soğan)	Yemek, salata, meze (çiğ, pişmiş)	1
	Allium ampeloprasum L.	Yaprak	Yemek, kavurma			
	Allium scorodoprasum L. subsp. *rotundum* (L.) Stearn	Yaprak, toprak üstü kısımları	Yemek, karışık ot, börek			12
Anacardiaceae	*Pistacia lentiscus* L.	Gövde (sakız)	Aroma verici	Gövde (sakız)	Aroma verici	67
	Pistacia terebinthus L. subsp. *terebinthus*	Gövde (sakız), meyve	Kahve, sakız			30
	Pistacia vera L.	Meyve, tohum	Çerez, tatlılar	Meyve, tohum	Reçel, tatlılar	

Tablo 5.6 (devam)

	Rhus coriaria L.	Tohum	Baharat, sumak ekşisi, salata			
Apiaceae	*Anethum graveolens* L.	Toprak üstü kısımları	Çiğ, salata			
	Apium graveolens L.	Yaprak, Yumru	Salata			
	Coriandrum sativum L.	Tohum	Baharat			
	Crithmum maritimum L.	Yaprak, Toprak üstü kısımları	Turşu, salata			24
	Cuminum cyminum L.	Tohum	Baharat			
	Daucus carota L.	Toprak üstü kısımları	Yemek, kavurma, börek, salata			
	Echinophora tenuifolia L. subsp. *sibthorpiana* (Guss.) Tutin	Toprak üstü kısımları	Tarhana			
	Ferula communis L. subsp. *communis*	Yaprak	Karışık ot, salata			
	Foeniculum vulgare Mill.	Toprak üstü kısımları, yaprak	Yemek, kavurma, haşlama, peksimet, kek, karışık ot, salata	Toprak üstü kısımları	Baharat	4, 5, 6, 9, 12, 15, 33, 54
	Oenanthe pimpinelloides L.	Yaprak, toprak üstü kısımları	Börek, yemek, karışık ot, kavurma, turşu			11, 12, 34, 35, 36
	Petroselinum crispum (Mill.) A.W.Hill	Toprak üstü kısımları	Salata, baharat, börek, çiğ			
	Pimpinella anisum L.			Tohum	Uzo yapımı	
	Scandix pecten-veneris L.	Toprak üstü kısımları	Salata			
	Sium sisarum L. var. *lancifolium* (M.Bieb.) Thell.	Yaprak	Yemek, haşlama, kavurma, salata, karışık ot			12
	Smyrnium olusatrum L.	Yaprak	Haşlama, salata, karışık ot			12
	Tordylium apulum L.	Toprak üstü kısımları, yaprak	Yemek, sakız			
Araceae	*Arum dioscoridis* Sm. var. *dioscoridis*	Toprak üstü kısımları	Yemek, salamura			48

Tablo 5.6 (devam)

Asparagaceae	*Asparagus acutifolius* L.	Taze filizler	Yumurtalı kavurma			53
Asteraceae	*Artemisia dracunculus* L.	Yaprak	Çiğ, salata			
	Carthamus dentatus (Forssk.) Vahl	Gövde	Çiğ, kavurma			
	Cichorium intybus L.	Toprak üstü kısımları	Çiğ, kavurma, haşlama, yumurtalı, salata	Toprak üstü kısımları	Meze	28
	Chondrilla juncea L.	Toprak üstü kısımları	Yemek, salata			
	Cnicus benedictus L.	Toprak üstü kısımları	Karışık ot, salata			
	Cynara cardunculus L. subsp. *cardunculus*	Çiçek, tomurcuk	Dolma, yemek, reçel, tatlı, konserve			
	Echinacea purpurea (L.) Moench	Çiçek	Çay			
	Helianthus annuus L.	Tohum	Çerez, yemeklik yağ			
	Matricaria chamomilla L. var. *recutita* (L.) Fiori	Tomurcuk	Çay			
	Onopordum illyricum L.	Gövde	Çiğ			
	Scolymus hispanicus L. subsp. *hispanicus*	Toprak üstü kısımları, Kök	Yemek, kavurma, haşlama, çiğ, sıcak ot, salata			39, 40
	Pulicaria dysenterica (L.) Bernh.	Yaprak	Kavurma			61
	Silybum marianum (L.) Gaertn. subsp. *marianum*	Gövde	Yemek, çiğ, kahve			
	Sonchus asper (L.) Hill subsp. *glaucescens* (Jord.) Ball	Gövde, Yaprak	Kavurma, haşlama, salata			13
	Taraxacum aleppicum Dahlst.	Yaprak	Haşlama, çiğ			
	Taraxacum hellenicum Dahlst.	Toprak üstü kısımları, yaprak	Haşlama, çiğ, salata, karışık ot, gözleme			12
	Tragopogon porrifolius L. subsp. *longirostris* (Sch.Bip.) Greuter	Toprak üstü kısımları, yaprak, kök	Salata, haşlama, karışık ot, çiğ, sakız, sakız			12

Tablo 5.6 (devam)

Betulaceae	*Corylus avellana* L. var. *avellana*	Meyve	Çiğ, kavrulmuş			
Boraginaceae	*Echium italicum* L.	Yaprak	Salata, kavurma			55
	Trachystemon orientalis (L.) G.Don	Yaprak, çiçek	Kavurma, turşu			
Brassicaceae	*Alliaria petiolata* (M.Bieb.) Cavara & Grande	Yaprak, genç filizler	Aroma verici			
	Brassica nigra (L.) W.D.J.Koch	Yaprak	Yemek, haşlama, salata			44
	Brassica oleracea L.	Toprak üstü kısımları, yaprak, filizler, yumru	Yemek, çorba, sarma, kavurma, salata, börek			29
	Capsella bursa-pastoris (L.) Medik.	Toprak üstü kısımları, yaprak	Yemek, karışık ot, yumurtalı, salata			12, 52
	Diplotaxis viminea (L.) DC.	Yaprak	Salata, et yemekleri			
	Eruca vesicaria (L.) Cav.	Toprak üstü kısımları, yaprak	Salata, çiğ			
	Lepidium campestre (L.) Aiton	Yaprak	Salata, yemek			
	Lepidium sativum L. subsp. *sativum*	Yaprak	Salata			
	Nasturtium officinale R.Br.	Yaprak	Salata			
	Raphanus raphanistrum L. subsp. *raphanistrum*	Yaprak	Salata, haşlama			16
	Sinapis arvensis L.	Yaprak	Salata			
Cactaceae	*Opuntia ficus-barbarica* A.Berger	Meyve	Çiğ			
Capparaceae	*Capparis spinosa* L.	Meyve, yaprak	Turşu, salata, kavurma			
Caryophyllaceae	*Silene dichotoma* Ehrh. subsp. *dichotoma*	Yaprak, toprak üstü kısımları	Börek, yemek, kavurma, karışık ot			12, 50
	Silene vulgaris (Moench) Garcke var. *vulgaris*	Yaprak	Börek, kavurma			
	Stellaria media (L.) Vill.	Toprak üstü kısımları	Yemek, börek, kavurma			

Tablo 5.6 (devam)

Cornaceae	*Cornus mas* L.	Meyve	Çiğ, şerbet, reçel			
Cucurbitaceae	*Citrullus lanatus* (Thunb.) Matsum. & Nakai	Meyve	Çiğ	Meyve	Çiğ	
	Cucumis melo L.	Meyve	Çiğ	Meyve	Çiğ	
	Cucumis sativus L.	Meyve	Çiğ, salata	Meyve	Çiğ	63
	Cucurbita moschata Duchesne	Meyve, tohum	Tatlı, börek, yemek, çerez	Meyve	Kaşık tatlısı	66
	Cucurbita pepo L.	Meyve, çiçek	Dolma, yemek, reçel, börek, salata, kızartma, köfte	Meyve, çiçek	Dolma, kızartma	1, 2, 14, 20, 22, 23, 45, 64
Dioscoreaceae	*Dioscorea communis* (L.) Caddick & Wilkin	Taze filizler	Yumurtalı kavurma, çorba, yemek, çiğ			21, 49
Ebenaceae	*Diospyros kaki* Thunb.	Meyve	Çiğ			
Elaeagnaceae	*Elaeagnus angustifolia* L. var. *angustifolia*	Meyve	Çiğ			
Ericaceae	*Arbutus unedo* L.	Meyve	Çiğ, reçel			
	Vaccinium myrtillus L.			Meyve	Reçel, marmelat	
Fabaceae	*Ceratonia siliqua* L.	Meyve	Çiğ			
	Cicer arietinum L.	Tohum	Çerez, maya, ekmek, yemek			47
	Cicer montbretii Jaub. & Spach.	Tohum	Çiğ			
	Lathyrus ochrus (L.) DC.	Taze filiz, yaprak, gövde	Çiğ			
	Lathyrus sativus L.	Toprak üstü kısımları	Kahve			
	Lens culinaris Medik. subsp. *culinaris*	Tohum	Yemek, börek, çorba			
	Ononis spinosa L. subsp. *leiosperma* (Boiss.) Sirj.	Yaprak	Çorba			60
	Phaseolus vulgaris L.	Tohum	Yemek	Meyve, tohum	Meze, yemek	5

Tablo 5.6 (devam)

	Pisum sativum L. subsp. *sativum* var. *sativum*	Tohum	Yemek			
	Vicia faba L.	Tohum, yaprak	Salata, çerez, meze	Tohum	Meze	10
	Vigna unguiculata (L.) Walp. subsp. *sesquipedalis* (L.) Verdcourt	Meyve	Salata, yemek	Meyve	Meze	3, 41
Fagaceae	*Castanea sativa* Mill.			Çiçek	Likör, çerez	65
	Quercus coccifera L.	Pelit	Çiğ			
Geraniaceae	*Erodium moschatum* (L.) L Her.	Toprak üstü kısımları	Karışık ot			12
	Pelargonium graveolens L'Hér.	Yaprak	Sütlü tatlılarda aroma verici	Yaprak	Aroma ve koku verici	
Illiciaeceae	*Illicium verum* Hook.f.	Meyve	Aroma verici	Meyve	Uzo yapımı	
Iridaceae	*Crocus cancellatus* Herb.	Soğan	Çiğ			
	Crocus sativus L.			Çiçek (stigma)	Baharat, çay	
Juglandaceae	*Juglans regia* L.	Meyve	Çerez	Meyve	Çerez	
Lamiaceae	*Mentha x piperita* L.	Toprak üstü kısımları	Pekmez, salata, çiğ, reçel, baharat			
	Mentha pulegium L.	Yaprak	Baharat, salata			
	Mentha spicata L. subsp. *spicata*			Toprak üstü kısımları	Baharat	
	Ocimum basilicum L.	Toprak üstü kısımları, yaprak	Reçel, şerbet	Toprak üstü kısımları	Baharat	
	Origanum dictamnus L.			Yaprak	Baharat	
	Origanum majorana L.	Toprak üstü kısımları, yaprak	Çay	Toprak üstü kısımları	Baharat	
	Origanum onites L.	Toprak üstü kısımları, yaprak	Baharat, sos, çay	Toprak üstü kısımları	Baharat	26
	Origanum vulgare L. subsp. *hirtum* (Link) Ietsw.	Toprak üstü kısımları, yaprak	Baharat, çay			

Tablo 5.6 (devam)

	Rosmarinus officinalis L.	Toprak üstü kısımları, yaprak	Baharat, çay	Toprak üstü kısımları	Baharat	
	Salvia fruticosa Mill.	Yaprak	Baharat, reçel	Yaprak	Çay, aroma verici	
	Salvia tomentosa Mill.	Yaprak	Sarma, çay			
	Sideritis athoa Papan. & Kokkini	Filizler	Çay			
	Sideritis perfoliata L.	Yaprak, filizler	Çay	Toprak üstü kısımları	Çay, aroma verici	
	Thymbra spicata L. subsp. *spicata*	Toprak üstü kısımları, yaprak	Çay, baharat, aroma verici, salata			
	Thymus zygioides Griseb.	Toprak üstü kısımları	Baharat, sos			
Lauraceae	*Cinnamomum verum* J.Presl	Gövde	Baharat, çay	Gövde	Kaynari, çay, baharat	
	Laurus nobilis L.	Yaprak	Turşu tatlandırıcı, baharat	Yaprak	Aroma verici, baharat	
	Persea americana Mill.	Meyve	Çiğ			
Lythraceae	*Punica granatum* L.	Meyve	Nar ekşisi			17
Malvaceae	*Abelmoschus esculentus* (L.) Moench	Meyve	Yemek			
	Malva sylvestris L.	Yaprak	Börek, yemek, çay, karışık ot, salata			7, 12, 34, 51
	Tilia tomentosa Moench	Yaprak, çiçek	Çay			
Moraceae	*Ficus carica* L. subsp. *carica*	Meyve	Çiğ, çerez (kurutulmuş)	Meyve	Kaşık tatlısı, şurup, reçel, pekmez, aroma verici	66
	Morus alba L.	Meyve	Çiğ	Meyve	Çiğ	
	Morus nigra L.	Meyve	Pekmez, çiğ			27
Myrtaceae	*Syzygium aromaticum* (L.) Merr. & L.M.Perry	Çiçek tomurcukları	Baharat, aroma verici			9

Tablo 5.6 (devam)

Oleaceae	*Olea europaea* L. subsp. *europaea*	Meyve	Yağ, çiğ, çay	Meyve	Yemek, salata, meze, kahvaltılık, kaşık tatlısı	8, 66
Oxalidaceae	*Oxalis corniculata* L.	Yaprak	Çorba			
Papaveraceae	*Papaver rhoeas* L.	Çiçek, yaprak	Şerbet, baharat			
Pedaliaceae	*Sesamum indicum* L.	Tohum	Baharat			
Pinaceae	*Pinus brutia* Ten.	Kozalak, kabuk	Pekmez, çiğ			
	Pinus pinea L.	Meyve	Çerez, tatlı			
Piperaceae	*Piper nigrum* L.	Tohum	Baharat			
Plantaginaceae	*Plantago major* L. subsp. *major*	Yaprak	Yemek, karışık ot			12
Poaceae	*Triticum aestivum* L.	Tohum	Yemek, ekmek, çorba	Tohum	Nohutlu keşkek yemeği	47
	Zea mays L. subsp. *mays*	Meyve	Haşlama			
Polygonaceae	*Polygonum cognatum* Meissn.	Toprak üstü kısımları, yaprak	Börek, yemek, çorba			
	Rumex acetosella L.	Yaprak	Salata, çiğ			
	Rumex crispus L.	Yaprak	Çorba, salata, karışık ot, yemek			12, 37
	Rumex patientia L.	Yaprak, toprak üstü kısımları	Sarma, yemek, börek, mücver			56
	Rumex pulcher L. subsp. *pulcher*	Yaprak ve yaprak sapları	Salata			57
Portulacaceae	*Portulaca oleracea* L.	Yaprak, toprak üstü kısımları	Börek, yemek, baharat, salata, çorba			1
Ranunculaceae	*Nigella sativa* L.	Tohum	Baharat			
Rhamnaceae	*Ziziphus jujuba* Mill.	Meyve	Çiğ, reçel			
Rosaceae	*Amygdalus communis* L.			Meyve	Tatlı	

Tablo 5.6 (devam)

	Armeniaca vulgaris Lam.	Meyve	Çiğ, reçel, marmelat, kurusu			
	Cerasus vulgaris Mill.	Meyve	Çiğ, reçel, marmelat	Meyve	Kaşık tatlısı	66
	Crataegus monogyna Jacq. var. *monogyna*	Meyve	Çiğ, sirke, çay			
	Cydonia oblonga Mill.	Meyve	Reçel, sirke, çiğ	Meyve	Reçel, marmelat, çiğ	
	Malus pumila Mill.	Meyve	Çiğ, sirke	Meyve	Reçel, marmelat, çiğ	
	Prunus x domestica L.	Meyve	Çiğ	Meyve	Reçel, marmelat, çiğ	
	Pyrus communis L. subsp. *communis*	Meyve	Çiğ, sirke	Meyve	Reçel, marmelat, çiğ	
	Rosa canina L.	Meyve	Çiğ, çay			
	Rosa damascena Mill.	Tomurcuk	Aroma verici			
	Rubus idaeus L. subsp. *idaeus*	Meyve	Çiğ, reçel, marmelat	Meyve	Marmelat	
	Rubus sanctus Schreb.	Meyve	Çiğ	Meyve	Marmelat	
Rubiaceae	*Galium verum* L. subsp. *verum*	Yaprak	Salata			
Rutaceae	*Citrus aurantium* L.			Meyve	Kaşık tatlısı	66
	Citrus japonica Thunb.	Meyve	Reçel, çiğ			
	Citrus limon (L.) Burm.f.	Meyve	Çiğ, yemek			
Smilacaceae	*Smilax excelsa* L.	Taze filizler	Kavurma			58
Solanaecae	*Capsicum annuum* L.	Meyve	Çiğ, yemek, baharat, turşu			32
	Lycopersicon esculentum Mill.	Meyve, yaprak	Yemek, çiğ, salata	Meyve	Sos, kaşık tatlısı	1, 3, 41, 66
	Solanum americanum Mill.	Yaprak	Yemek, haşlama, salata			1, 2
	Solanum melongena L.	Meyve	Yemek, turşu, börek, salata			62

Tablo 5.6 (devam)

	Solanum tuberosum L.	Kök (yumru), yaprak	Yemek			1, 7, 41
Urticaceae	*Urtica dioica* L. subsp. *dioica*	Yaprak	Yemek, börek, kek, kavurma, çorba			12, 15, 31
	Urtica urens L.	Toprak üstü kısımları	Yemek, kavurma			
Vitaceae	*Vitis vinifera* L.	Meyve, yaprak	Reçel, pekmez, pestil, sarma, şarap, çiğ, sirke, çerez, komposto, içecek	Meyve	Şarap, çiğ	25, 38
Xanthorrhoeaceae	*Asphodelus aestivus* Brot.	Yaprak, kök	Pilav, kavurma			
Zingiberaceae	*Curcuma longa* L.	Yumru	Baharat, çay			
	Elettaria cardamomum (L.) Maton			Tohum	Baharat	
	Zingiber officinale Roscoe	Yumru	Baharat, çay			

Her iki ülkede gıda amacıyla kullanıldığı tespit edilen ortak bitki taksonlarının CI değerleri hesaplanarak karşılaştırma yapılmıştır (Tablo 5.7). Bu bitkiler arasında Ayvalık'ta CI değeri en yüksek taksonlar sırasıyla *Olea europaea* L. subsp. *europaea* (0,91)*, Allium sativum* L. (0,78) ve *Cucurbita pepo* L. (0,74)'dir. Midilli Adası'nda CI değeri en yüksek taksonlar sırasıyla *Olea europaea* L. subsp. *europaea* (0,93)*, Allium sativum* L. (0,70) ve *Cichorium intybus* L. (0,67)'dir. İki ülkede de gıda olarak kullanılan aynı taksonların kültürel index değerlerinin yüksek olması halkın mübadelenin etkisiyle benzer mutfak kültürüne sahip olduğu sonucunu doğrulamaktadır.

Tablo 5.7: Çalışma alanlarında gıda amacıyla kullanılan ortak bitki taksonlarının CI değerleri

Bilimsel Adı	Ayvalık		Midilli Adası	
	UR_{ui}	**CI (n=192)**	**UR_{ui}**	**CI (n=54)**
Beta vulgaris* L. var. *vulgaris	67	0,35	28	0,52
Beta vulgaris* L. var. *cicla	82	0,43	19	0,35
***Allium cepa* L.**	140	0,73	30	0,56
***Allium sativum* L.**	150	0,78	38	0,70
***Pistacia lentiscus* L.**	30	0,16	20	0,37
***Pistacia vera* L.**	87	0,45	12	0,22
***Foeniculum vulgare* Mill.**	41	0,21	15	0,28
***Cichorium intybus* L.**	80	0,42	36	0,67
***Citrullus lanatus* (Thunb.) Matsum. & Nakai**	110	0,57	32	0,59
***Cucumis melo* L.**	105	0,55	28	0,52
***Cucumis sativus* L.**	110	0,57	30	0,56
***Cucurbita moschata* Duchesne**	102	0,53	18	0,33
***Cucurbita pepo* L.**	142	0,74	28	0,52
***Phaseolus vulgaris* L.**	102	0,53	32	0,59
***Vicia faba* L.**	42	0,22	35	0,65
***Vigna unguiculata* (L.) Walp. subsp. *sesquipedalis* (L.) Verdcourt**	52	0,27	18	0,33
***Pelargonium graveolens* L'Hér.**	25	0,13	8	0,15
***Illicium verum* Hook.f.**	9	0,05	4	0,07
***Crocus sativus* L.**	7	0,04	17	0,31
***Juglans regia* L.**	100	0,52	21	0,39
***Ocimum basilicum* L.**	67	0,35	18	0,33

Tablo 5.7 (devam)

***Origanum majorana* L.**	58	0,30	17	0,31
***Origanum onites* L.**	110	0,57	26	0,48
***Rosmarinus officinalis* L.**	71	0,37	19	0,35
***Salvia fruticosa* Mill.**	88	0,46	20	0,37
***Sideritis perfoliata* L.**	72	0,38	15	0,28
***Cinnamomum verum* J.Presl**	58	0,30	9	0,17
***Laurus nobilis* L.**	50	0,26	11	0,20
Ficus carica* L. subsp. *carica	85	0,44	30	0,56
***Morus alba* L.**	74	0,39	17	0,31
Olea europaea* L. subsp. *europaea	175	0,91	50	0,93
***Triticum aestivum* L.**	37	0,19	6	0,11
***Amygdalus communis* L.**	55	0,29	12	0,22
***Cerasus vulgaris* Mill.**	35	0,18	14	0,26
***Cydonia oblonga* Mill.**	68	0,35	18	0,33
***Malus pumila* Mill.**	80	0,42	20	0,37
***Prunus x domestica* L.**	95	0,49	16	0,30
Pyrus communis* L. subsp. *communis	125	0,65	18	0,33
Rubus idaeus* L. subsp. *idaeus	15	0,08	10	0,19
***Rubus sanctus* Schreb.**	22	0,11	10	0,19
***Citrus aurantium* L.**	8	0,04	8	0,15
***Lycopersicon esculentum* Mill.**	127	0,66	24	0,44
***Vitis vinifera* L.**	108	0,56	30	0,56

Yunanistan geleneklerine göre misafirlere kahvenin yanında tadımlık bir kaşık tatlı ikram edildiği kaydedilmiştir. 'Kaşık tatlısı' olarak bilinen bu ikram, farklı meyve ve sebzelerin şeker ve limon kabuğuyla kaynatılması ile hazırlanan bir çeşit meyve konservesidir. İçine tarçın, karanfil, vanilya, mercanköşk, gül, farklı baharatlar eklenerek tatlandırma yapılır. Midilli Adası'nda en yaygın yapılan kaşık tatlıları olarak turunç (*Citrus aurantium* L.), balkabağı (*Cucurbita moschata* Duchesne), incir (*Ficus carica* L. subsp. *carica)*, zeytin (*Olea europaea* L. subsp. *europaea),* vişne (*Cerasus vulgaris* Mill.) ve domatesten (*Lycopersicon esculentum* Mill.*)* yapılan tatlılar kayıt altına alınmıştır (Şekil 5.7).

Şekil 5.7: Kaşık tatlısı

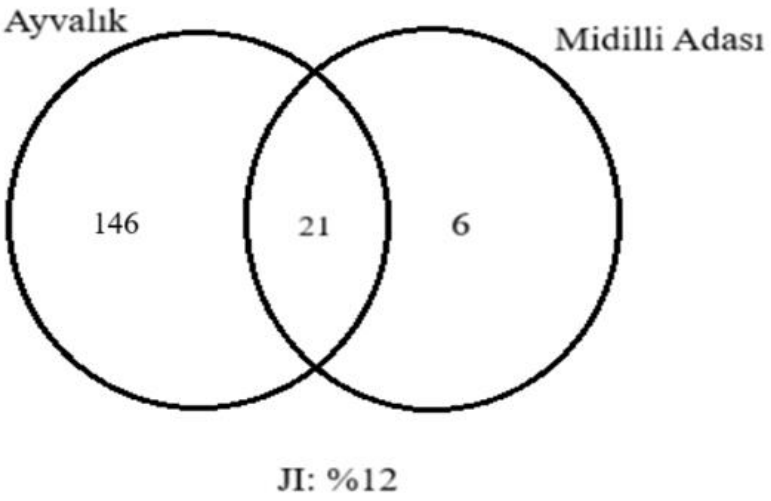
Midilli Adası'nda her yıl eylül ayında incir, ağustos ayında anason ve kasım ayında kestane festivali düzenlendiği bilgisi kayıt altına alınmıştır. Bu festivallerde o bitkiye ait yiyecek ve içecekler hazırlanılarak ziyaretçilere ikram edilmekte ve kültürel etkinlikler düzenlenmektedir. Ayvalık'tan da günübirlik turistik geziler ile festivallere katılım olduğu tespit edilmiştir.

Ayvalık'ta da her yıl kasım ayında 'Zeytin Hasat Festivali' düzenlenmektedir. Festivalde zeytinin kullanıldığı ürünlerin (kahvaltılık zeytin, zeytinyağı, sabun, el sanatları) satışı yapılmakla birlikte zeytinyağı kullanılarak hazırlanan yemek yarışmaları ve kültürel etkinlikler de bulunmaktadır.

5.2 Araştırma Alanında İnsan Hastalıklarında Kullanımı Tespit edilen Taksonlar

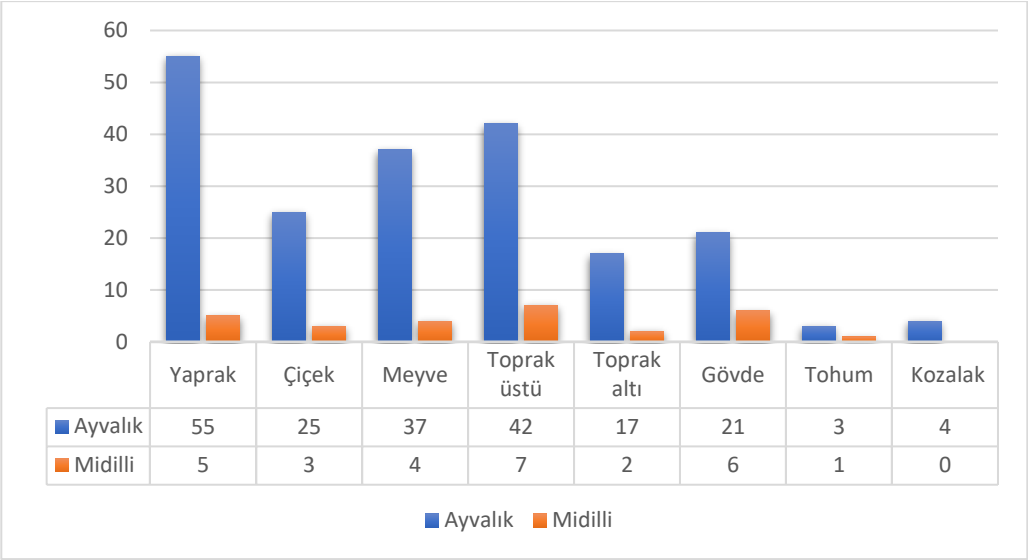
Araştırma alanı içerisindeki her iki ülkede insan hastalıklarının tedavisinde 66 familyaya ait 173 taksonun tıbbi amaçla kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayvalık'ta 66 familyaya ait 167 takson ve Midilli Adası'nda 18 familyaya ait 27 takson insan hastalıklarında halk ilacı olarak kullanılmaktadır. Halk ilacı olarak en sık kullanılan bitki familyaları sırasıyla Lamiaceae (23 takson), Asteraceae (19 takson), Apiaceae (10 takson) ve Rosaceae (10 takson)'dir.

Her iki ülkede tıbbi olarak kullanımı tespit edilen taksonlar arasındaki benzerlik (JI) %12 olarak hesaplanmıştır (Şekil 5.8). Bitkilerin gıda kullanımında olduğu gibi tıbbi kullanımlarında da iki ülke arasında dikkat çekici bir fark görülmektedir. Ayvalık'ta halk tıbbı ve bitkisel tedavi yöntemleri hala kuşaktan kuşağa aktarılmakta ve yaygın olarak kullanılmaktadır. Buna karşın Midilli'de, modern tıbbi uygulamaların yaygınlaşması ve bitki temelli tedavilere olan ilginin azalması, bu geleneklerin zayıflamasına neden olmuş olabilir.

Şekil 5.8: Araştırma alanındaki insan hastalıklarında kullanılan taksonların Venn diyagramları ve Jakkard benzerlik indeksi

Kaynak kişilerle yapılan görüşmelerde bitkilerin tedavide sıklıkla infüzyon, dekoksiyon, merhem ve maserasyon olarak uygulandığı kayıt altına alınmıştır. Her iki ülkede de bitkilerin en çok yaprak, meyve, çiçek ve toprak üstü kısımlarının tıbbi amaçlı kullanıldığı görülmüştür (Şekil 5.9). Çalışma alanında tedavi amacıyla kullanıldığı kaydedilen 191 adet halk ilacı reçetesi bulgular bölümünde sunulmuştur.

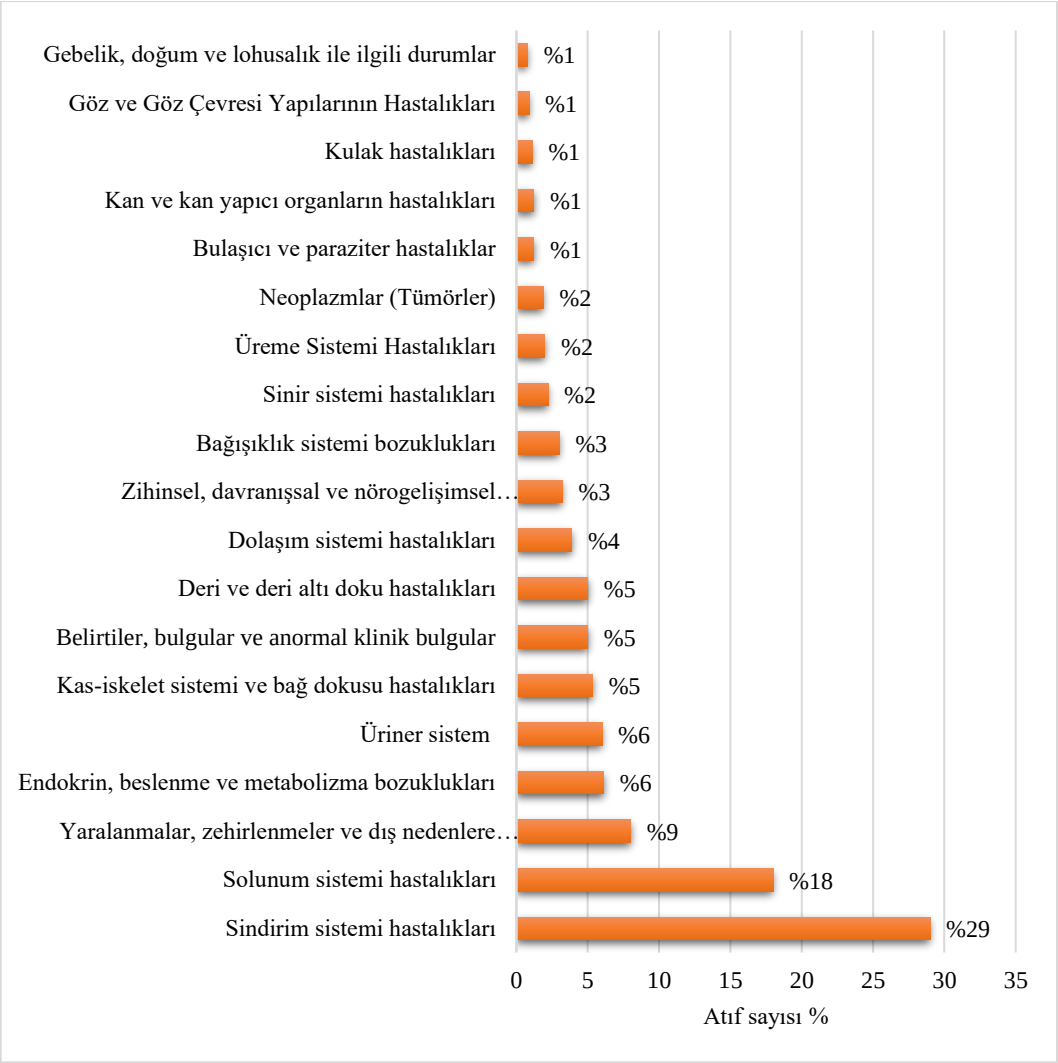
Şekil 5.9: Çalışma alanında insan hastalıklarında kullanılan bitkilerin kullanılan kısımlarına göre dağılımı

Dünya Sağlık Örgütünün hastalıkları sınıflandırmak için kullandığı Uluslararası Hastalık Sınıflandırması (ICD)'nın en güncel hali, 2022 yılında yürürlüğe giren **ICD-11** (11. revizyon) sistemidir. Araştırma alanındaki tıbbi amaçla kullanılan bitkiler, ICD-11 sisteminde yer alan hastalık kategorilerine göre değerlendirilerek gruplandırılmıştır Tıbbi kullanım kategorisinde bulunan her bir hastalık için atıf ve kullanılan takson sayıları dikkate alınarak bilgilendirici konsensus faktör (FIC) değerleri hesaplanmıştır. En çok kaydedilen ve fikir birliği olan kullanımlar sindirim sistemi hastalıkları ve belirtiler, bulgular ve anormal klinik bulgular (ateş, yorgunluk, halsizlik, baş ağrısı)'dır (Tablo 5.8).

Tablo 5.8: Çalışma alanında etnobotanik kullanımı tespit edilen taksonların bilgilendirici konsensus faktör (FIC) değerleri

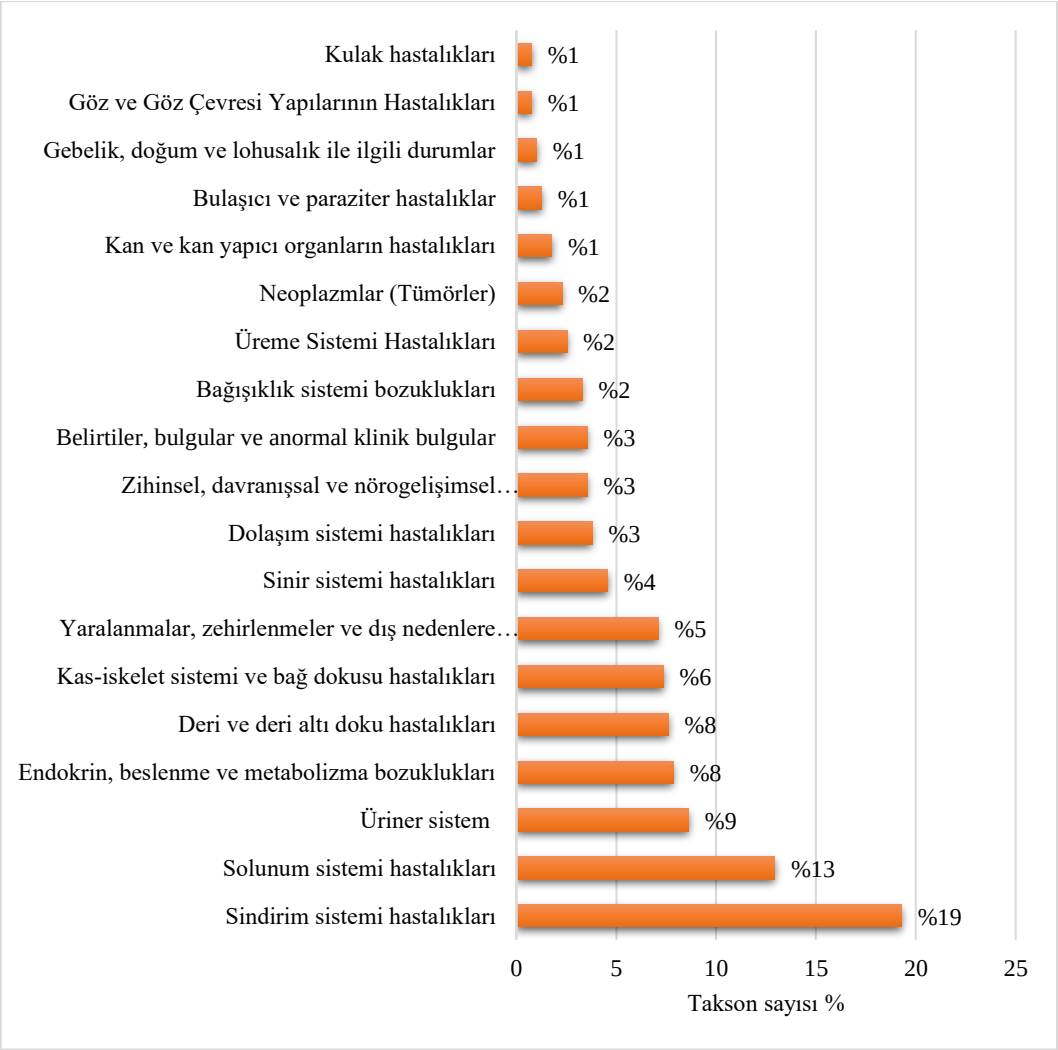
Sıra No	Tıbbi Kullanım Kategorileri	Nur	Nt	FIC
1	Bulaşıcı ve paraziter hastalıklar	11	5	0,60
2	Kan ve kan yapıcı organların hastalıkları	11	7	0,40
3	Bağışıklık sistemi bozuklukları	27	13	0,54
4	Endokrin, beslenme ve metabolizma bozuklukları	55	31	0,44
5	Zihinsel, davranışsal ve nörogelişimsel bozukluklar	29	14	0,54
6	Sinir sistemi hastalıkları	20	18	0,11
7	Göz ve Göz Çevresi Yapılarının Hastalıkları	8	3	0,71
8	Kulak hastalıkları	7	3	0,67
9	Dolaşım sistemi hastalıkları	35	15	0,59
10	Solunum sistemi hastalıkları	171	51	0,71
11	Sindirim sistemi hastalıkları	280	76	0,73
12	Deri ve deri altı doku hastalıkları	52	30	0,43
13	Kas-iskelet sistemi ve bağ dokusu hastalıkları	48	29	0,40
14	Üriner sistem	54	34	0,38
15	Gebelik, doğum ve lohusalık ile ilgili durumlar	7	4	0,50
16	Üreme Sistemi Hastalıkları	18	10	0,47
17	Yaralanmalar, zehirlenmeler ve dış nedenlere bağlı durumlar	77	28	0,64
18	Belirtiler, bulgular ve anormal klinik bulgular	48	14	0,72
19	Neoplazmlar (Tümörler)	17	9	0,50

Araştırma alanında tespit edilen ve ICD-11 sistemine göre gruplandırılan insan hastalıkları, yapılan atıf sayılarına göre her bir hastalık için değerlendirilmiştir. Buna göre kaynak kişiler tarafından tedavide bitkilerin kullanıldığı en çok atıf alan hastalıkların sindirim sistemi, solunum sistemi hastalıkları ve yara, bere, yanık olduğu görülmüştür (Şekil 5.10).

Şekil 5.10: İnsan hastalıklarının tedavisinde kullanılan taksonlara yapılan atıf sayısının hastalıklara göre yüzde dağılımı

Araştırma alanında insan hastalıklarının tedavisinde kullanıldığı tespit edilen taksonlar, ICD-11 hastalık kategorilerine göre sınıflandırılmıştır. Buna göre kaynak kişiler tarafından tedavide en çok takson kullanılan hastalıkların sindirim sistemi, solunum sistemi ve üriner sistem hastalıkları olduğu görülmüştür (Şekil 5.11).

Şekil 5.11: İnsan hastalıklarının tedavisinde kullanılan takson sayılarının hastalıklara göre yüzde dağılımı

Ayvalık ve Midilli Adası'nda insan hastalıklarının tedavisinde en sık kullanılan ortak taksonlar *Hypericum perforatum* L. subsp. *perforatum, Pinus brutia* Ten. ve *Olea europaea* L. subsp. *europaea* olarak kayıt altına alınmıştır. Her iki ülkede benzer endikasyonlarda kullanılan taksonlar ise *Hypericum perforatum* L. subsp. *perforatum, Foeniculum vulgare* Mill., *Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus,, Mentha pulegium* L., *Sideritis perfoliata* L., *Eucalyptus camaldulensis* Dehnh. subsp. *camaldulensis* ve *Zingiber officinale* Roscoe'dir.

Çalışma alanında insan hastalıklarının tedavisinde halk ilacı olarak kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi detaylı olarak Tablo 5.9'da verilmiştir.

Tablo 5.9: Çalışma alanında insan hastalıklarında kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi ve bu taksonlara ait bilgiler

Familya	Bilimsel Adı	Ayvalık (Türkiye)			Midilli Adası (Yunanistan)			Reçete No
		Kullanıldığı Hastalık	Kullanılan Kısım	Uygulama Şekli	Kullanıldığı Hastalık	Kullanılan Kısım	Uygulama Şekli	
Adoxaceae	*Sambucus nigra* L.	Antiseptik, bağışıklık sistemi güçlendirici	Meyve	Çay (infüzyon)				95
Altingiaceae	*Liquidambar orientalis* Mill.	Kanser, bel ve boyun fıtığı, yaralar, ameliyat izi	Gövde (sakız)	Sürme (merhem), yeme				30, 57
Amaranthaceae	*Salicornia emericii* Duval-Jouve	Diüretik, guatr	Toprak üstü kısımları	Yeme				
Amaryllidaceae	*Allium cepa* L.	Ateş düşürücü, karın ağrısı, regl ağrısı, burun tıkanıklığı, öksürük	Kök (soğan)	Sarma, yakı, yeme, çay, koklama	Şişme, morluk	Toprak altı kısımları	Sarma	7, 74, 79
	Allium sativum L.	Kanser, vücut temizleyici, karın ağrısı, tansiyon düşürücü, diş ağrısı, arı sokması	Toprak altı kısımları	İçme (maserasyon), lapa, yutma, sarma, sürme	Depresyon	Toprak altı kısımları	Yeme	26, 79
	Narcissus tazetta L. subsp. *tazetta*	Pişik, egzama	Çiçek	Sürme (merhem)				
Anacardiaceae	*Pistacia lentiscus* L.	Ülser, iç yaralar	Gövde (sakız)	İçme	Mide ağrısı	Gövde (sakız)	Yutma	29
	Pistacia terebinthus L. subsp. *terebinthus*	Öksürük, mide hastalıkları	Meyve	İçme (maserasyon)				68
	Rhus coriaria L.	Bağışıklık sistemi güçlendirici	Tohum	Çay (infüzyon)				168
Apiaceae	*Ammi visnaga* (L.) Lam.	Diş temizliği	Çiçek					
	Anethum graveolens L.	Enfeksiyon, kemik erimesi	Toprak üstü kısımları	Çiğ				
	Cuminum cyminum L.	Mide ağrısı	Tohum	İçme (maserasyon)				20
	Ferula communis L. subsp. *communis*	Afrodizyak, diyabet	Yaprak	Çay (infüzyon)				
	Ferulago sylvatica (Besser) Rchb.	Bel ve boyun fıtığı, yaralar, ameliyat izi	Toprak üstü kısımları	Sürme (merhem)				30

Tablo 5.9 (devam)

	Foeniculum vulgare Mill.	Mide ağrısı, grip, mide ve bağırsak hastalıkları	Tohum, yaprak	İçme (maserasyon), çay (dekoksiyon)	Mide hastalıkları	Toprak üstü kısımları	Çay (infüzyon)	20, 157
	Oenanthe pimpinelloides L.	Ağız kokusu	Yaprak	Çiğneme				
	Petroselinum crispum (Mill.) A.W.Hill	Bel fıtığı, bel ağrısı, idrar yolu hastalıkları	Toprak üstü kısımları	Sürme (merhem)				21
	Pimpinella anisum L.	Çocukları uyutmak için, mide hastalıkları	Toprak üstü kısımları, tohum	Çay (dekoksiyon, infüzton)				129
	Tordylium apulum L.	Ağız kokusu	Yaprak	Çiğneme				
Araceae	*Arum italicum* Mill.	Hemoroid, ağrı kesici, egzama	Yumru, yaprak, meyve	Sarma, yutma, yeme				99
Arecaceae	*Cocos nucifera* L.	Saç ve cilt bakımı	Meyve	Sürme				
Asparagaceae	*Asparagus acutifolius* L.	Bağırsak parazitleri, diyabet, kolesterol	Filizler	Yeme				
Asteraceae	*Achillea millefolium* L. subsp. *millefolium* var. *millefolium*	Zayıflama, ödem söktürücü, regl gecikmesi, baş ağrısı, uyku bozukluğu	Yaprak, çiçek	Çay (infüzyon)				101
	Arctium minus (Hill) Bernh.	Enfeksiyon	Çiçek	Çay (infüzyon)				172
	Anthemis tomentosa L. subsp. *tomentosa*	Sakinleştirici, safra kesesi hastalıkları	Çiçek	Çay (infüzyon)				158
	Artemisia absinthium L.	Depresyon, zayıflamak için, baş ağrısı, soğuk algınlığı	Toprak üstü kısımları	Çay (infüzyon)				91
	Artemisia annua L.	Soğuk algınlığı, grip	Toprak üstü kısımları	Çay (infüzyon)				145
	Artemisia dracunculus L	Romatizma, diş ağrıları	Yaprak	Yeme, çay (infüzyon)				
	Calendula officinalis L.	Regl düzensizliği, çıban, siğil, cilt hastalıkları, egzama	Toprak üstü kısımları	Çay (infüzyon), sürme, maserasyon				159

Tablo 5.9 (devam)

	Carthamus dentatus (Forssk.) Vahl	İdrar söktürücü	Toprak üstü kısımları	Çay (infüzyon)				
	Cichorium intybus L.	Karaciğer hastalıkları, kan kanseri, kan hastalıkları	Toprak üstü kısımları	Çay (infüzyon)				56
	Cnicus benedictus L.	Böbrek ve safra taşı düşürücü	Toprak üstü kısımları	Çay (dekoksiyon)				
	Cynara cardunculus L. subsp. *cardunculus*	Karaciğer yağlanması, diyabet	Yaprak	Çay (dekoksiyon)				88
	Echinacea purpurea (L.) Moench	Soğuk algınlığı, iltihap, diyabet	Çiçek	Çay (infüzyon)				146
	Helichrysum plicatum DC. subsp. *plicatum*	İdrar söktürücü, böbrek taşı düşürücü, mide rahatsızlıkları, hazımsızlık, şişkinlik, romatizma, eklem ve kas ağrıları	Çiçek	Çay (infüzyon)				124
	Matricaria chamomilla L. var. *recutita* (L.) Fiori	Ateş düşürücü, karın ağrısı, sakinleştirici, yanık, iltihap, sindirim, hazımsızlık	Çiçek, tomurcuk	Çay (infüzyon, dekoksiyon)	Kadın hastalıkları, mantar, sakinleştirici	Toprak üstü kısımları	Çay (infüzyon), sürme	89, 103
	Scolymus hispanicus L. subsp. *hispanicus*	Diyabet, kolesterol, böbrek taşı düşürücü, kabızlık	Kök, çiçek	Çay (infüzyon, dekoksiyon)				126, 177
	Silybum marianum (L.) Gaertn. subsp. *marianum*	Böbrek taşı düşürme ve kum dökme	Yaprak, kök	Çay (dekoksiyon)				147
	Taraxacum aleppicum Dahlst.	Karaciğer hastalıkları, mide hastalıkları	Toprak üstü kısımları, yaprak	Çay (dekoksiyon), yeme				107
	Taraxacum hellenicum Dahlst.	Karaciğer yağlanması, enfeksiyon hastalıkları, depresyon, kanser	Toprak üstü kısımları, yaprak	Çay (infüzyon), yeme				119
	Xanthium strumarium L. subsp. *strumarium*	Vitiligo	Kök					
Boraginaceae	*Phacelia tanacetifolia* Benth.				Yatıştırıcı	Yaprak	Çay (infüzyon)	
Boraginaceae	*Symphytum officinale* L.	Morluk, şişlik	Yaprak	Sürme				

Tablo 5.9 (devam)

Brassicaceae	*Brassica nigra* (L.) W.D.J.Koch	Hazımsızlık	Toprak üstü kısımları, Yaprak	Çay (dekoksiyon)				
	Brassica oleracea L.	Yara, uyku	Yaprak, yumru	Sarma, yeme				63
	Capsella bursa-pastoris (L.) Medik.	Kilo almak için	Toprak üstü kısımları	Çay (infüzyon)				
	Nasturtium officinale R.Br.	Bel fıtığı, bel ağrısı	Toprak üstü kısımları	Sürme (merhem)				21
	Raphanus raphanistrum L. subsp. *raphanistrum*	Astım	Filizler	Yeme				
Cactaceae	*Opuntia ficus-barbarica* A.Berger	Prostat, mide hastalıkları	Meyve	Çiğ				
Caprifoliaceae	*Lonicera caprifolium* L.	Solunum yolları hastalıkları	Toprak üstü kısımları	Gargara				182
Caryophyllaceae	*Stellaria media* (L.) Vill.	Mide hastalıkları	Toprak üstü kısımları	Çay (infüzyon)				148
Cistaceae	*Cistus creticus* L.	İshal, soğuk algınlığı, yara iyileştirici, prostat	Toprak üstü kısımları, çiçek	Çay (infüzyon), sürme				32, 78
	Cistus salviifolius L.	Prostat, soğuk algınlığı	Çiçek	Çay (infüzyon)				
Cornaceae	*Cornus mas* L.	İdrar yolu enfeksiyonu, ishal	Meyve	Çay (infüzyon), yeme				76
Cucurbitaceae	*Citrullus lanatus* (Thunb.) Matsum. & Nakai	İdrar arttırıcı	Meyve	Yeme				
	Cucumis melo L.	Böbrek taşı düşürme	Meyve	İçme				176
	Cucumis sativus L.	Cilt lekeleri	Meyve	Sürme				11
	Cucurbita pepo L.				Prostat	Meyve	Yeme	
	Ecballium elaterium (L.) A.Rich.	Sinüzit, arı ve akrep sokmasında, hemoroid, diz ağrıları	Meyve	Damla, sürme	Hemoroid	Meyve	Maserasyon	72, 184
	Momordica charantia L.	Mide ağrısı, mide yarası, ameliyat izi,	Meyve	Yeme, sürme				24

Tablo 5.9 (devam)

		yara, sedef hastalığı, rahim yarası						
Cupressaceae	*Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus*	Diyabet, yara ve yanık iyileştirici, bel ve boyun fıtığı, ameliyat izi	Meyve, dal, gövde	Çay (dekoksiyon), sürme (merhem)	İnsan ve hayvan yarası	Gövde, dal	Sürme (merhem)	6, 30
Dioscoreaceae	*Dioscorea communis* (L.) Caddick & Wilkin	Ağrı kesici, mide hastalıkları	Kök, taze filizler	Sürme, yeme				
Ebenaceae	*Diospyros kaki* Thunb.	Bağışıklık güçlendirici	Meyve	Yeme				
Elaeagnaceae	*Elaeagnus angustifolia* L. var. *angustifolia*	Astım	Meyve	Yeme				
Ephedraceae	*Ephedra major Host subsp. major*	Göbek düşmesi	Dal	Çevirme				
Ericaceae	*Erica arborea* L.	İdrar yolları enfeksiyonu, hemoroid, zayıflatıcı, ödem attırıcı	Toprak üstü kısımları, çiçek	Çay (infüzyon)				149
	Vaccinium myrtillus L.	Diyabet	Meyve	Yeme				
Equisetaceae	*Equisetum arvense* L.	MS hastalığı, kemik hastalıkları, bel ve boyun fıtığı, idrar yolu enfeksiyonu	Toprak üstü kısımları, yaprak	Banyo, çay (infüzyon)				33
	Equisetum telmateia Ehrh.	Böbrek hastalıkları, böbrek taşı düşürme	Toprak üstü kısımları	Çay (dekoksiyon)				112
Fabaceae	*Cicer montbretii* Jaub. & Spach.	Diyabet	Tohum	İçme				113
Fagaceae	*Quercus infectoria Oliv.*	İshal, anne sütü arttırıcı	Gal (mazı), palamut	Çay (dekoksiyon), içme				10, 53
Geraniaceae	*Erodium moschatum* (L.) L Her.	Diyabet	Toprak üstü kısımları	Çay (dekoksiyon)				122
	Pelargonium graveolens L'Hér.	Astım	Yaprak	Çay (infüzyon)				123
Hypericaceae	*Hypericum perforatum* L. subsp. *perforatum*	Ağrı kesici, yara ve yanık iyileştirici, iltihap giderici, mide bağırsak hastalıkları, gıcık	Toprak üstü kısımları, çiçek	Sürme (merhem), yağ, çay (infüzyon)	İç ve dış yaralar, yanık, mide hastalıkları, depresyon	Toprak üstü kısımları, çiçek	Sürme, içme	1, 4, 5, 6, 18, 30

Tablo 5.9 (devam)

		öksürük, karın ağrısı, ishal, prostat, eklem ağrıları, ameliyat izi, bel ve boyun fıtığı, egzama, varis, idrar yolu enfeksiyonu, iltihaplanma						
Illiciaeceae	*Illicium verum* Hook.f.	Hazımsızlık	Meyve	Çay (dekoksiyon)				
Juglandaceae	*Juglans regia* L.	Diyabet, baş ağrısı, öksürük	Yaprak	Çay (infüzyon), sarma				94, 174
Lamiaceae	*Lamium purpureum* L. var. *purpureum*	Hemoroid, sedef hastalığı	Toprak üstü kısımları	Çay (infüzyon)				34
	Lavandula dentata L.	Antiseptik	Çiçek	Çay (infüzyon)				93
	Lavandula stoechas L. subsp. *stoechas*	Öksürük, karın ağrısı, kalp damar hastalıkları, bağışıklık sistemi güçlendirici, mide ve bağırsak hastalıkları, böbrek taşı, safra kesesi hastalıkları, karaciğer hastalıkları, sigarayı bırakmak için, prostat, çocuklarda gaz sancısı, mide ağrısı, kabızlık, ishal, bronşit, astım, migren, bronşit, uyku bozukluğu, stres ve sıkıntı, nezle, grip	Toprak üstü kısımları, yaprak, çiçek	Çay (infüzyon), sürme				18, 58, 155
	Leonurus cardiaca L.	Sakinleştirici, depresyon	Toprak üstü kısımları	Çay (infüzyon)				
	Marrubium vulgare L.	Yanık yarasında antiseptik	Çiçekli dallar	Sürme (dekoksiyon)				133

Tablo 5.9 (devam)

	Melissa officinalis L. subsp. *officinalis*	Kanama durdurucu, damar büzücü, prostat, mide bulantısı, baş ağrısı, uykusuzluk, kalp hastalığı	Toprak üstü kısım, Yaprak	Çay (infüzyon), sarma				18, 96, 162, 170
	Mentha x piperita L.	Soğuk algınlığı, grip, karın ağrısı, akciğer hastalıkları, mide ağrısı, mide bulantısı, kusma, ishal, ateş düşürücü, kabızlık	Yaprak	Çay (infüzyon), sürme				16, 23, 125, 128
	Mentha pulegium L.	Soğuk algınlığı, öksürük, boğaz ağrısı, mide hastalıkları, karın ağrısı, bacak ağrısı, damar hastalığı	Toprak üstü kısımları	Çay (infüzyon)	Soğuk algınlığı, grip, mide ve karın ağrısı, sinüzit, öksürük, bronşit	Toprak üstü kısımları	Çay (infüzyon)	38
	Mentha spicata L. subsp. *spicata*				Soğuk algınlığı, grip	Toprak üstü kısımları	Çay (dekoksiyon)	
	Ocimum basilicum L.	Mide hastalıkları, sakinleştirici	Yaprak	Çay (infüzyon)				178
	Origanum dictamnus L.				Soğuk algınlığı, grip, öksürük	Toprak üstü kısımları	Çay (dekoksiyon)	
	Origanum majorana L.	Soğuk algınlığı, karın ağrısı, ateş düşürücü, bulantı, kusma, mide-bağırsak hastalıkları, böbrek taşı düşürücü, ishal, kabızlık	Toprak üstü kısımları, yaprak	Çay (infüzyon), buhar				46, 89, 125
	Origanum onites L.	Diyabet, karın ağrısı, soğuk algınlığı, Mide ve bağırsak hastalıkları, öksürük, kulak çınlaması, kronik yorgunluk, ağız yaraları	Toprak üstü kısımları, yaprak	Çay (infüzyon)				127
	Origanum vulgare L. subsp. *hirtum* (Link) Ietsw.	Soğuk algınlığı, karın ağrısı, mide ağrısı, bulantı kusma, nefes	Toprak üstü kısımları, yaprak	Yağ içme ve sürme, çay				3, 16, 52

Tablo 5.9 (devam)

		açıcı, tansiyon, diyabet, mide ağrısı, yara ve çatlaklar		(infüzyon), buhar, tütsü				
	Rosmarinus officinalis L.	Karın ağrısı, regl ağrısı, mide ağrısı, diyabet, bağışıklık güçlendirici	Toprak üstü kısımları, yaprak	Çay (infüzyon)				47, 132
	Salvia fruticosa Mill.	Göğüs yumuşatıcı, soğuk algınlığı, bronşit, karın ağrısı, balgam söktürücü, idrar söktürücü, diyabet, regl sancısı, hazımsızlık, farenjit	Yaprak	Çay (infüzyon), yeme	Boğaz ağrısı, soğuk algınlığı, grip	Yaprak	Çay (infüzyon)	41, 60
	Sideritis athoa Papan. & Kokkini	Soğuk algınlığı, mide ve karın ağrısı, nezle, grip, eklem ağrısı	Toprak üstü kısımları	Çay (infüzyon)				37
	Sideritis perfoliata L.	Soğuk algınlığı, karın ağrısı, eklem ağrısı, bağışıklık güçlendirici	Yaprak	Çay (infüzyon)	Boğaz ağrısı, soğuk algınlığı	Toprak üstü kısımları	Çay (infüzyon)	66
	Teucrium chamaedrys L. subsp. *chamaedrys*	Hemoroid, egzama	Toprak üstü kısımları	Çay (dekoksiyon)				169
	Teucrium polium L. subsp. *polium*	Bağırsak hastalıkları, ateş düşürücü, bağışıklık sistemi güçlendirici, karın ağrısı	Çiçek	Çay (infüzyon), banyo				166
	Thymus zygioides Griseb.	Soğuk algınlığı	Yaprak	Çay (infüzyon)				114
	Vitex agnus-castus L.	Böbrek taşı, regl ağrıları, karın ağrısı, ateş düşürücü, bağışıklık güçlendirici, kemik erimesi	Tohum (güneş gören kısımlar)	Çay (dekoksiyon), sarma, yakı	Karın ağrısı	Çiçek	Sürme	7, 44
Lauraceae	*Cinnamomum verum* J.Presl	Diyabet, anne sütü arttırıcı	Gövde	Çay (dekoksiyon)	Boğaz ağrısı, soğuk algınlığı	Gövde	Çay	187
	Laurus nobilis L.	Saç kepeği, yara, yanık, bağırsak kurdu, hemoroid, kabızlık	Yaprak, tohum	Sabun, yutma, çay				117, 118

Tablo 5.9 (devam)

				(infüzyon), sürme (yağ)				
	Persea americana Mill.	Böbrek taşı düşürme, idrar yolu enfeksiyonu, zayıflamak	Yaprak	Çay (infüzyon)				183
Liliaceae	*Linum usitatissimum* L.	Öksürük, bronşit	Tohum	Yeme, içme				130
Lythraceae	*Punica granatum* L.	Guatr	Meyve	Çay (dekoksiyon)				97
Malvaceae	*Abelmoschus esculentus* (L.) Moench	Romatizma, eklem ağrıları, diyabet	Tohum, meyve, çiçek	Yeme, içme				45, 171
	Alcea biennis Winterl	Balgam söktürücü, öksürük, böbrek taş ve kum düşürücü, soğuk algınlığı	Çiçek	Çay (infüzyon, dekoksiyon)				92, 116
	Hibiscus trionum L.	Grip, soğuk algınlığı, baş ağrısı, zayıflama	Yaprak	Çay (dekoksiyon)				179
	Malva sylvestris L.	Boğaz ağrısı, öksürük, astım, ağız hijyeni, alerji, karın ağrısı	Toprak üstü kısımları, Çiçek	Yemek, çay (infüzyon)				181
	Tilia tomentosa Moench	Soğuk algınlığı	Çiçek, yaprak	Çay (infüzyon)	Boğaz ağrısı, grip	Çiçek, yaprak	Çay (infüzyon)	110
Moraceae	*Ficus carica* L. subsp. *carica*	Siğil tedavisi, kabızlık	Meyve, yaprak	Çay (infüzyon), sürme, yeme				80, 87
	Maclura pomifera (Raf.) C.K.Schneid.	Eklem ağrıları	Meyve	Merhem				175
	Morus nigra L.	Ağız yaraları	Meyve	Yeme, Pekmez				
Myrtaceae	*Eucalyptus camaldulensis* Dehnh. subsp. *camaldulensis*	Nefes açıcı	Yaprak	Buhar	Bronşit, nefes açıcı	Yaprak	Soluma	
	Myrtus communis L. subsp. *communis*	Balgamlı öksürük	Yaprak	Çay (infüzyon)				150
	Syzygium aromaticum (L.) Merr. & L.M.Perry	Saç bakımı, saç kepeği	Çiçek tomurcuğu	Sürme (yağ)				48

Tablo 5.9 (devam)

Oleaceae	*Olea europaea* L. subsp. *europaea*	Diyabet, ağrı kesici, diz ağrıları, çocuklarda gaz ağrısı ve kabızlık, tansiyon, mide ağrısı, mide bulantısı, mide yanması, saç bakımı, kulak ağrısı, yanık, kırık ve çatlaklar, diş ağrısı, covid, solunum hastalıkları	Yaprak, meyve, çekirdek	Yağ (sürme, içme, damlatma), çay (infüzyon), sarma	Yaralar	Meyve	Sürme (merhem)	13, 28, 35, 64, 132, 154
Papaveraceae	*Papaver somniferum* L. var. *somniferum*	Çocukları uyutmak için	Tohum	Yutma				
Passifloraceae	*Passiflora edulis* Sims	Tansiyon, sinirsel hastalıklar, sakinleştirici	Tohum, çiçek	Yutma, çay (infüzyon)				163
Pedaliaceae	*Sesamum indicum* L.	Yanık	Tohum	Sürme Yağ, merhem)				98, 134
Phytolaccaceae	*Phytolacca americana* L.	Bağırsak temizleyici, sakinleştirici	Meyve	Yeme				
Pinaceae	*Abies nordmanniana (*Steven) Spach subsp. *equi-trojani* (Asc. & Sint. ex Boiss.) Coode & Cullen	Astım, bronşit gibi solunum yolu hastalıkları, öksürük, covid	Kozalak	Çay (dekoksiyon)				105
	Pinus brutia Ten.	Vücut temizleyici, mide bağırsak hastalıkları, diyabet, iç hastalıkları, mide kanseri, yara iyileştirici, öksürük, yaralanmalar, Covid, grip, öksürük, boğaz enfeksiyonu	Dal, reçine, kozalak	Sorkuç şarabı, çiğneme, yutma, çay, sürme (merhem), şurup	Kanama durdurucu	Reçine	Sarma	8, 9, 15, 49, 84
	Pinus nigra J.F.Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe	Bel ve boyun fıtığı, yaralar, ameliyat izleri, zihin açıcı, ağrı, mide hastalıkları, covid, grip, öksürük, boğaz enfeksiyonu	Reçine, yaprak, kozalak	Sürme (merhem), odun suyu şarabı, şurup	Yaralar	Reçine	Sürme (merhem)	1, 12, 30, 83, 185

Tablo 5.9 (devam)

	Pinus pinea L.	iç (ülser) ve dış (deri) yara iyileştirici, böbrek taşı düşürme, kum sancısı, diz ağrısı	Dal, reçine, kozalak	Çay (infüzyon, dekoksiyon), sürme, yeme				90, 152, 165
Piperaceae	*Piper nigrum* L.	Kan hastalıkları	Tohum	Yeme				19
Plantaginaceae	*Plantago lanceolata* L.	Yara iyileştirici, öksürük	Yaprak	Sarma				160
	Plantago major L. subsp. *major*	İç ve dış yara iyileştirici, çıban	Yaprak	Sarma, çay (dekoksiyon), sürme				65
Platanaceae	*Platanus orientalis* L.	Eklem romatizması, diz ve bacak ağrıları	Yaprak	Çay (infüzyon), sarma, yakı				54
Poaceae	*Cynodon dactylon (L.) Pers.*	Bronşit, nefes darlığı, ateş düşürücü	Toprak üstü kısımları, yaprak	Çay (dekoksiyon)				86
	Elymus repens (L.) Gould	İdrar söktürücü, böbrek taşı düşürücü, kum sancısı, göz ağrısı, idrar arttırıcı, iltihap giderici	Kök (rizom)	Çay (dekoksiyon)				153
	Zea mays L. subsp. *mays*	Böbrek taşı düşürücü, idrar söktürücü	Koçan püskülü	Çay (dekoksiyon)				92
Polygonaceae	*Rumex crispus* L.	İshal, kolon kanseri, hemoroid (amel, mayasıl), bağırsak hastalıkları, zayıflama	Tohum	Çay (dekoksiyon)				70
	Rumex patientia L.	Bağırsak düzenleyici	Yaprak	Yeme				
Portulacaceae	*Portulaca oleracea* L.	Zona, bağırsak hastalıkları	Toprak üstü kısımları	Yeme				
Primulaceae	*Primula acaulis* (L.) L.subsp. *acaulis*	Uykusuzluk, eklem ağrısı	Meyve	Çay (infüzyon)				
Ranunculaceae	*Helleborus orientalis* Lam.	Egzama	Kök	Sürme (merhem)				82
	Nigella sativa L.	Saç bakımı, karın ağrısı, mide hastalıkları, bebeklerde gaz sancısı,	Tohum	Yağ (içme, sürme), çay (dekoksiyon)				13, 20, 55, 156

Tablo 5.9 (devam)

		iltihap iyileştirici, astım, bronşit						
Rhamnaceae	*Paliurus spina-christi* P. Mill.	İdrar yolu enf, böbrek hastalıkları	Meyve	Çay (infüzyon)				61
	Ziziphus jujuba Mill.	Hazımsızlık, kalp hastalığı, sedef, ameliyat izi	Meyve	Yeme				
Rosaceae	*Armeniaca vulgaris* Lam.	Kabızlık	Meyve	Yeme				
	Amygdalus communis L.	Kulak ağrısı, yara, yanık	Meyve	İçme, sürme, damlatma				6, 104
	Crataegus monogyna Jacq. var. *monogyna*	Kalp-damar hastalıkları, kolesterol, tansiyon	Meyve	Çay (dekoksiyon), sirke				31, 81
	Cydonia oblonga Mill.	İdrar yolu hastalıkları, böbrek taşı, mide bulantısı ve kusma, ishal, ateş düşürücü, soğuk algınlığı, cilt lekeleri, boğaz iltihabı, covid	Yaprak, meyve	Yeme, Çay (infüzyon), jel, sürme				1, 23, 27, 100, 154
	Malus pumila Mill.	Boğaz iltihabı, mide ve bağırsak hastalıkları, karın ağrısı, zayıflamak için	Yaprak, meyve	Çay (dekoksiyon), sirke				27
	Prunus divaricata Ledeb. var. *divaricata*	Kuru öksürük	Meyve	Çay (dekoksiyon)				69
	Pyrus elaeagnifolia Pall. subsp. *elaeagnifolia*				Prostat	Taze sürgün	Çay (dekoksiyon)	
	Rosa canina L.	Kısırlık, hemoroid, diüretik, idrar yolu enf, grip	Kök, tohum, tomurcuk	Çay (dekoksiyon)				71, 75
	Rubus sanctus Schreb.	İdrar yolu enfeksiyonu, böbrek taşı düşürücü	Meyve, kök	Çay (dekoksiyon)				42, 77
	Sarcopoterium spinosum (L.) Spach	Kalp- damar hastalıkları	Gövde (diken)	Çay (dekoksiyon)				180
Rubiaceae	*Galium aparine* L.	Pire	Toprak üstü kısımları	Sürme (yağ)				111

Tablo 5.9 (devam)

Rutaceae	*Citrus japonica* Thunb.	Diyabet	Meyve	Yeme				
	Citrus limon (L.) Burm.f.	Soğuk algınlığı, kanser, ağrı kesici, tansiyon, mide bulantısı, kusma, grip	Meyve	Çay (infüzyon), yeme, sürme	Romatizma, eklem hastalıkları	Meyve	İçme	17, 23, 26, 57, 115, 128
	Ruta chalepensis L.	Çocuklarda ateş düşürücü ve ağrı kesici	Yaprak	Sürme				25
Salicaceae	*Populus tremula* L. subsp. *tremula*	Zihin açıcı	Dal	Su				83
	Salix alba L. subsp. *alba*	Zihin açıcı, ağrı, siğil	Dal	Su, dua				83
Santalaceae	*Viscum album* L. subsp. *album*	Diyabet, tansiyon, öksürük	Yaprak	Çay (infüzyon)				51
Solanaecae	*Datura innoxia* Mill.	Uyuşturucu, uyku bozuklukları	Çiçek, tohum	Koklama, yutma				
	Hyoscyamus niger L.	Göz kurdu dökmek için	Tohum	Tütsü				73
	Lycium barbarum L.	Bağışıklık sistemi güçlendirici	Meyve	İçme				
	Nicotiana glauca Graham	Kadın hastalıklarında, yara, kara çıban, ağrı kesici, iltihap iyileştirici	Yaprak	Çay (dekoksiyon), yakı, sarma	Kanama durdurucu	Yaprak	Sarma	85
	Solanum americanum Mill.	Ağır metallere karşı koruyucu, bağırsak hastalıkları	Yaprak	Yeme				
Theaceae	*Camellia sinensis* (L.) Kuntze var. *sinensis*	Öksürük	Yaprak	Çay (infüzyon)				
Typhaceae	*Typha latifolia* L.	Böcek, sinek ısırığı	Yaprak	Sürme (infüzyon)				167
Urticaceae	*Urtica dioica* L. subsp. *dioica*	Kan kanseri, saç kepeği, iltihap giderici, idrar yolu enfeksiyonu, göz hastalıkları, kist, bel fıtığı ve ağrısı, eklem ağrıları, hemoroid,vücut antiseptiği, kan sulandırıcı, midevi, kansızlık, egzama, idrar	Toprak üstü kısımları, tohum, yaprak	Çay (dekoksiyon), yeme, durulama, sarma, sürme (merhem, macun), içme, lapa				21, 59, 87, 120, 131, 142, 170

Tablo 5.9 (devam)

		söktürücü diyabet, kalp ve damar hastalığı						
Urticaceae	*Urtica pilulifera* L.	Diz ağrıları, hemoroid	Tohum, yaprak	Lapa				14
Vitaceae	*Vitis vinifera* L.	Kanser, morluklar, bel fıtığı, bel ağrısı, ağrı kesici, yara, bere, saç kepeği, öksürük	Meyve	Yeme, sirke, sürme (merhem)				21, 67
Xanthorrhoeaceae	*Aloe vera* (L.) Burm.f.	Ağrı kesici, cilt hastalıkları, yanık, saç bakımı, sindirim, reflü	Yaprak	Sürme (jel), içme				161
	Asphodelus aestivus Brot.	Yara ve yanıklarda	Kök	Sürme (merhem)				1
Zingiberaceae	*Curcuma longa* L.	Kan hastalıkları, soğuk algınlığı, bağışıklık güçlendirici, depresyon	Yumru	Yeme				19
	Elettaria cardamomum (L.) Maton	Anne sütü arttırıcı	Tohum	İçme	Ağız kokusu ve temizliği, boğaz ağrısı, soğuk algınlığı	Tohum	Çiğneme, çay	187
	Zingiber officinale Roscoe	Kan hastalıkları, soğuk algınlığı, mide ağrısı ve bulantısı, öksürük, bağışıklık, boğaz ağrısı, süt arttırıcı	Yumru	Yeme, çay (infüzyon)	Soğuk algınlığı, boğaz ağrısı	Yumru	Çay	19, 115, 164, 187
Zygophyllaceae	*Tribulus terrestris* L.	Kalp hastalıkları	Toprak üstü kısımları	Çay (infüzyon)				170

Her iki ülkede kullanımı ortak olan tıbbi bitki taksonlarının CI değerleri hesaplanarak karşılaştırma yapılmıştır (Tablo 5.10). Bu bitkiler arasında Ayvalık'ta CI değeri en yüksek taksonlar sırasıyla *Olea europaea* L. subsp. *europaea* (0,86), *Hypericum perforatum* L. subsp. *perforatum* (0,74) ve *Salvia fruticosa* Mill. (0,55)'dir. Midilli Adası'nda CI değeri en yüksek taksonlar sırasıyla *Hypericum perforatum* L. subsp. *perforatum* (0,89), *Olea europaea* L. subsp. *europaea* (0,74) ve *Salvia fruticosa* Mill. (0,52)'dir. İki ülkede de aynı taksonların kültürel index değerlerinin yüksek olması kültürler arası etkileşimin göstergesidir.

Tablo 5.10: Çalışma alanlarında tıbbi olarak kullanılan ortak bitki taksonlarının CI değerleri

Bilimsel Adı	**Ayvalık**			**Midilli Adası**		
	Kullanıldığı Hastalık	**UR ui**	**CI (n=192)**	**Kullanıldığı Hastalık**	**UR$_{ui}$**	**CI (n=54)**
***Allium cepa* L.**	Ateş düşürücü, karın ağrısı, regl ağrısı, burun tıkanıklığı, öksürük	27	0,14	Şişme, morluk	4	0,07
***Allium sativum* L.**	Kanser, vücut temizleyici, karın ağrısı, tansiyon düşürücü, diş ağrısı, arı sokması	38	0,20	Depresyon	2	0,04
***Foeniculum vulgare* Mill.**	Mide ağrısı, grip, mide ve bağırsak hastalıkları	36	0,19	Mide hastalıkları	12	0,22
***Ecballium elaterium* (L.) A.Rich.**	Sinüzit, arı ve akrep sokmasında, hemoroid, diz ağrıları	36	0,19	Hemoroid	10	0,19
Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus	Diyabet, yara ve yanık iyileştirici, bel ve boyun fıtığı, ameliyat izi	28	0,15	İnsan ve hayvan yarası	12	0,22
Hypericum perforatum* L. subsp. *perforatum	Ağrı kesici, yara ve yanık iyileştirici, iltihap giderici, mide bağırsak hastalıkları, gıcık öksürük, karın ağrısı, ishal, prostat, eklem ağrıları, ameliyat izi, bel ve boyun fıtığı, egzama, varis, idrar yolu enfeksiyonu, iltihaplanma	142	0,74	İç ve dış yaralar, yanık, mide hastalıkları, depresyon	48	0,89
***Mentha pulegium* L.**	Soğuk algınlığı, öksürük, boğaz ağrısı, mide hastalıkları, karın ağrısı, bacak ağrısı, damar hastalığı	58	0,30	Soğuk algınlığı, grip, mide ve karın ağrısı, sinüzit, öksürük, bronşit	27	0,50
***Salvia fruticosa* Mill.**	Göğüs yumuşatıcı, soğuk algınlığı, bronşit, karın ağrısı, balgam söktürücü, idrar söktürücü, diyabet,	105	0,55	Boğaz ağrısı, soğuk algınlığı, grip	28	0,52

Tablo 5.10 (devam)

	regl sancısı, hazımsızlık, farenjit					
***Sideritis perfoliata* L.**	Soğuk algınlığı, karın ağrısı, eklem ağrısı, bağışıklık güçlendirici	84	0,44	Boğaz ağrısı, soğuk algınlığı	19	0,35
***Vitex agnus-castus* L.**	Böbrek taşı, regl ağrıları, karın ağrısı, ateş düşürücü, bağışıklık güçlendirici, kemik erimesi	32	0,17	Karın ağrısı	7	0,13
***Cinnamomum verum* J.Presl**	Diyabet, anne sütü arttırıcı	37	0,19	Boğaz ağrısı, soğuk algınlığı	21	0,39
***Tilia tomentosa* Moench**	Soğuk algınlığı	102	0,53	Boğaz ağrısı, grip	22	0,41
Eucalyptus camaldulensis* Dehnh. subsp. *camaldulensis	Nefes açıcı	25	0,13	Bronşit, nefes açıcı	14	0,26
Olea europaea* L. subsp. *europaea	Diyabet, ağrı kesici, diz ağrıları, çocuklarda gaz ağrısı ve kabızlık, tansiyon, mide ağrısı, mide bulantısı, mide yanması, saç bakımı, kulak ağrısı, yanık, kırık ve çatlaklar, diş ağrısı, covid, solunum hastalıkları	165	0,86	Yaralar	40	0,74
***Pinus brutia* Ten.**	Vücut temizleyici, mide bağırsak hastalıkları, diyabet, iç hastalıkları, mide kanseri, yara iyileştirici, öksürük, yaralanmalar, Covid, grip, öksürük, boğaz enfeksiyonu	80	0,42	Kanama durdurucu	16	0,30
***Pinus nigra* J.F.Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe**	Bel ve boyun fıtığı, yaralar, ameliyat izleri, zihin açıcı, ağrı, mide hastalıkları, covid, grip, öksürük, boğaz enfeksiyonu	58	0,30	Yaralar	12	0,22
***Citrus limon* (L.) Burm.f.**	Soğuk algınlığı, kanser, ağrı kesici, tansiyon, mide bulantısı, kusma, grip	75	0,39	Romatizma, eklem hastalıkları	20	0,37
***Nicotiana glauca* Graham**	Kadın hastalıklarında, yara, kara çıban, ağrı kesici, iltihap iyileştirici	12	0,06	Kanama durdurucu	5	0,09
***Elettaria cardamomum* (L.) Maton**	Anne sütü arttırıcı	7	0,04	Ağız kokusu ve temizliği, boğaz ağrısı, soğuk algınlığı	5	0,09
***Zingiber officinale* Roscoe**	Kan hastalıkları, kansızlık, soğuk algınlığı, mide bulantısı, mide ağrısı, öksürük, bağışıklık güçlendirici, boğaz ağrısı, anne sütü arttırıcı	38	0,20	Soğuk algınlığı, boğaz ağrısı)	12	0,22

Aktar ve pazarlarda gıda amaçlı olarak satılan bazı kurutulmuş taksonların aynı zamanda tıbbi olarak da tüketildiği görülmüştür. Bunlardan en sık kullanılanlar; papatya (*Matricaria chamomilla* L. var. *recutita* (L.) Fiori), mercanköşk (*Origanum majorana* L.), bilyalıkekik (*Origanum onites* L.), biberiye (*Rosmarinus officinalis* L.), dağ adaçayı (*Sideritis athoa* Papan. & Kokkini), dağçayı (*Sideritis perfoliata* L.) ve kantaron (*Hypericum perforatum* L. subsp. *perforatum*)'dur (Şekil 5.12).

Şekil 5.12: Tıbbi ve gıda amaçlı satılan taksonlar- Ayvalık Perşembe pazarı

Türkiye ve Yunanistan'da yapılan çalışmalarda insan hastalıklarında tıbbi kullanımı olup çalışma alanında farklı hastalıklardaki kullanımları ilk kez kayıt alınan 88 takson bulunmaktadır. Bu bitki taksonlarının listesi ve ilk kez kullanımı tespit edilen hastalıklar Tablo 5.11'de verilmiştir.

Tablo 5.11: Çalışma alanında insan hastalıklarındaki farklı kullanımları ilk defa kayıt altına alınan taksonlar

Bilimsel Adı	**Kullanıldığı Hastalık**
Liquidambar orientalis Mill.	Kanser, bel ve boyun fıtığı
Allium sativum L.	Vücut temizleyici
Narcissus tazetta L. subsp. *tazetta*	Pişik, egzama tedavisi
Anethum graveolens L.	İdrar yolu enfeksiyonu
Ferula communis L. subsp. *communis*	Diyabet
Ferulago sylvatica (Besser) Rchb.	Bel ve boyun fıtığı, ağrı, yara, ameliyat izi
Oenanthe pimpinelloides L.	Ağız kokusu
Petroselinum crispum (Mill.) A.W.Hill	Bel fıtığı
Asparagus acutifolius L.	Diyabet, kolesterol
Anthemis tomentosa L. subsp. *tomentosa*	Safra kesesi hastalıkları
Artemisia absinthium L.	Depresyon, zayıflamak için
Artemisia annua L.	Soğuk algınlığı, grip
Artemisia dracunculus L.	Romatizma ve diş ağrıları
Echinacea purpurea (L.) Moench	Boğaz iltihabı, diyabet
Helichrysum plicatum DC. subsp. *plicatum*	Hazımsızlık, şişkinlik, romatizma, eklem ve kas ağrıları
Taraxacum aleppicum Dahlst.	Mide hastalıkları
Taraxacum hellenicum Dahlst.	Karaciğer yağlanması, boğaz iltihabı, depresyon, kanser
Xanthium strumarium L. subsp. *strumarium*	Vitiligo
Phacelia tanacetifolia Benth.	Yatıştırıcı
Symphytum officinale L.	Morluk, şişlik
Capsella bursa-pastoris (L.) Medik.	Kilo almak için
Nasturtium officinale R.Br.	Bel fıtığı, bel ağrısı
Opuntia ficus-barbarica A.Berger	Prostat, mide hastalıkları
Stellaria media (L.) Vill.	Mide hastalıkları
Cistus salviifolius L.	Soğuk algınlığı
Momordica charantia L.	Sedef hastalığı, rahim yarası
Juniperus oxycedrus L. subsp. *oxycedrus*	Bel ve boyun fıtığı
Dioscorea communis (L.) Caddick & Wilkin	Mide hastalıkları
Diospyros kaki Thunb.	Bağışıklık güçlendirici
Elaeagnus angustifolia L. var. *angustifolia*	Astım
Ephedra major Host subsp. major	Göbek düşmesi
Erica arborea L.	Hemoroid
Cicer montbretii Jaub. & Spach.	Diyabet
Quercus infectoria Oliv. subsp. *infectoria*	Anne sütü arttırıcı
Pelargonium graveolens L'Hér.	Astım
Hypericum perforatum L. subsp. *perforatum*	Gıcık öksürük, bel ve boyun fıtığı, varis
Lamium purpureum L. var. *purpureum*	Hemoroid, sedef hastalığı
Lavandula dentata L.	Antiseptik
Lavandula stoechas L. subsp. *stoechas*	Bağışıklık sistemi güçlendirici, bağırsak hastalıkları, safra kesesi hastalıkları, karaciğer hastalıkları, çocuklarda gaz sancısı

Tablo 5.11 (devam)

Leonurus cardiaca L.	Sakinleştirici, depresyon
Marrubium vulgare L.	Yanık yarasında antiseptik
Mentha pulegium L.	Bacak ağrısı, damar hastalığı
Origanum majorana L.	Böbrek taşı düşürücü
Origanum onites L.	Kulak çınlaması, kronik yorgunluk
Origanum vulgare L. subsp. *hirtum* (Link) Ietsw.	Yara ve çatlaklar
Sideritis perfoliata L.	Karın ağrısı, eklem ağrısı, bağışıklık güçlendirici
Teucrium chamaedrys L. subsp. *chamaedrys*	Egzama
Cinnamomum verum J.Presl	Boğaz ağrısı, anne sütü arttırıcı
Laurus nobilis L.	Yara, yanık
Punica granatum L.	Guatr
Alcea biennis Winterl	Böbrek taş ve kum düşürücü, soğuk algınlığı
Hibiscus trionum L.	Grip, soğuk algınlığı, baş ağrısı, zayıflama
Maclura pomifera (Raf.) C.K.Schneid.	Eklem ağrıları
Syzygium aromaticum (L.) Merr. & L.M.Perry	Saç kepeği
Olea europaea L. subsp. *europaea*	Covid
Phytolacca americana L.	Bağırsak temizleyici, sakinleştirici
Abies nordmanniana (Steven) Spach subsp. equi-trojani (Asc. & Sint. ex Boiss.) Coode & Cullen	Öksürük, covid
Pinus brutia Ten.	Covid
Pinus nigra J.F.Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe	Bel ve boyun fıtığı, ameliyat izleri, zihin açıcı, covid, boğaz enfeksiyonu
Pinus pinea L.	İç (ülser) ve dış (deri) yara iyileştirici, böbrek taşı düşürme, kum sancısı, diz ağrısı
Piper nigrum L.	Kan hastalıkları
*Cynodon dactylon (*L.) Pers. var. *dactylon*	Ateş düşürücü
Elymus repens (L.) Gould	Göz ağrısı, iltihap giderici
Rumex crispus L.	Kolon kanseri, zayıflama
Portulaca oleracea L.	Zona
Primula acaulis (L.) L.subsp. *acaulis*	Uykusuzluk, eklem ağrısı
Helleborus orientalis Lam.	Egzama
Nigella sativa L.	Bebeklerde gaz sancısı, iltihap iyileştirici
Ziziphus jujuba Mill.	Hazımsızlık, kalp hastalığı, sedef
Amygdalus communis L.	Kulak ağrısı
Cydonia oblonga Mill.	Böbrek taşı, mide bulantısı ve kusma, cilt lekeleri, covid
Malus pumila Mill.	Zayıflatıcı
Prunus divaricata Ledeb. var. *divaricata*	Kuru öksürük
Rosa canina L.	Kısırlık
Galium aparine L.	Pire
Citrus japonica Thunb.	Diyabet
Salix alba L. subsp. *alba*	Zihin açıcı
Datura innoxia Mill.	Uyuşturucu
Lycium barbarum L.	Bağışıklık sistemi güçlendirici

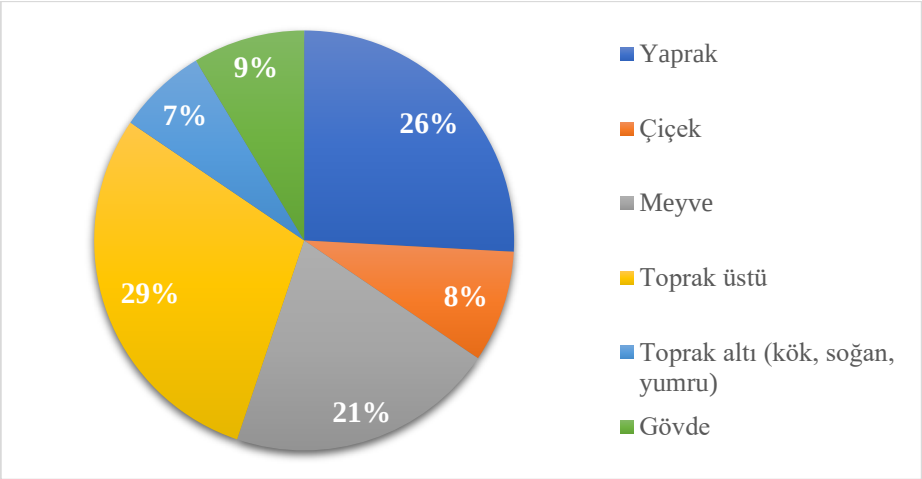
Tablo 5.11 (devam)

Nicotiana glauca Graham	Kadın hastalıklarında, yara, kara çıban, ağrı kesici, deri iltihabı iyileştirici
Solanum americanum Mill.	Ağır metallere karşı koruyucu, bağırsak hastalıkları
Camellia sinensis (L.) Kuntze var. *sinensis*	Öksürük
Typha latifolia L.	Böcek, sinek ısırığı
Vitis vinifera L.	Bel fıtığı, bel ağrısı
Aloe vera (L.) Burm.f.	Ağrı kesici, saç bakımı, sindirim, reflü
Curcuma longa L.	Kan hastalıkları, bağışıklık güçlendirici, depresyon
Elettaria cardamomum (L.) Maton	Boğaz ağrısı, anne sütü arttırıcı
Zingiber officinale Roscoe	Kan hastalıkları, anne sütü arttırıcı, bağışıklık güçlendirici

5.3 Araştırma Alanında Hayvan Hastalıklarında Kullanımı Tespit edilen Taksonlar

Araştırma alanında kaynak kişilerle yapılan görüşmelerde 29 familyaya ait 56 taksonun hayvan hastalıklarında tedavi amaçlı olarak kullanıldığı bilgisi kaydedilmiştir. Hayvan hastalıklarında tıbbi kullanımı olup çalışma alanında farklı hastalıklardaki kullanımları ilk kez kayıt alınan 45 takson bulunmaktadır.

Tedavide en sık kullanılan bitki familyaları sırasıyla Lamiaceae (10 takson), Fabaceae (7 takson), Asteraceae (4 takson) ve Poaceae (4 takson)'dir. En sık reçete edilen tür *Hypericum perforatum* L. subsp. *perforatum'*dur. Büyük ve küçükbaş hayvanlarda görülen hastalıklarda bitkilerin en çok sindirim sistemi, solunum sistemi hastalıkları ve yara, bere, yanık tedavisinde kullanıldığı görülmüştür. Kullanım şekli olarak sıklıkla çay (infüzyon, dekoksiyon), merhem ve hayvan yemine karıştırılarak kullanıldığı kayıt altına alınmıştır. Bu kullanımlara dair tedavi reçeteleri bulgular bölümünde sunulmuştur. Tedavide bitkilerin en çok toprak üstü kısımları ile yaprak ve meyvelerinin tıbbi amaçlı olarak kullanıldığı kaydedilmiştir (Şekil 5.13).

Şekil 5.13: Çalışma alanında hayvan hastalıklarında kullanılan bitkilerin kullanılan kısımlarına göre yüzdelik dağılımı

Çalışma alanında hayvan hastalıklarının tedavisinde kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi detaylı olarak Tablo 5.12'de verilmiştir. İlk kayıt olarak kullanıldığı tespit edilen hastalıkların altı çizili olarak gösterilmiştir.

Tablo 5.12: Çalışma alanında hayvan hastalıklarında kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi ve bu taksonlara ait bilgiler

Familya	Bilimsel Adı	Türkçe Adı (Güner vd., 2012)	Kullanılan Kısım	Kullanıldığı Hastalık	Kullanım Şekli	Hedef kitle	Reçete No
Amaryllidaceae	*Allium cepa* L.	Soğan	Kök (soğan)	Doğum sonrası sonun (eşin) atılması, üreme hastalıkları, zehirlenme, süt arttırıcı	Hayvan yemine karıştırılır.	İnek, koyun	
	Allium sativum L.	Sarımsak	Toprak altı kısımları	Zehirlenme, gastrointestinal hastalıklar	Hayvan yemine karıştırılır.	İnek, manda	
Apiaceae	*Coriandrum sativum* L.	Kişniş	Meyve	Gastrointestinal hastalıklar, süt verimini arttırıcı	Meyveleri un haline getirilerek hayvan yemine karıştırılır.	İnek, keçi	
	Foeniculum vulgare Mill.	Rezene	Meyve	Gastrointestinal hastalıklar, süt verimini arttırıcı	Meyveleri un haline getirilerek hayvan yemine karıştırılır.	İnek, keçi	
Apocynaceae	*Nerium oleander* L.	Zakkum	Yaprak	Mastit ve uyuz, parazit hastalıkları, zehirlenmeler	Yaprakları kullanılarak hazırlanan karışım hayvanın derisine sürülür.	İnek	106
Asteraceae	*Cichorium intybus* L.	Hindiba	Tüm bitki	Süt verimini ve kalitesini arttırmak, üreme hastalıkları	Otlarken yerler.	İnek, koyun, keçi	
	Cynara cardunculus L. subsp. *cardunculus*	Yaprak enginar	Yaprak	Karaciğer hastalıkları	Yapraklar saplarıyla birlikte kaynatılarak suyu içirilir.	İnek	88
	Matricaria chamomilla L. var. *recutita* (L.) Fiori	Alman papatyası	Çiçek	Göz hastalıkları, üreme hastalıkları	Kurutulmuş papatya çiçekleri suda kaynatılarak (dekoksiyon) hazırlanan çay hastalıklı bölgeye sürülür.	İnek	89
	Taraxacum aleppicum Dahlst.	Halephindibası	Tüm bitki	Göz hastalıkları, süt arttırıcı	Tüm bitki kaynatılarak suyu hasta göze sürülür.	İnek	107
Cistaceae	*Cistus creticus* L.	Laden	Toprak üstü kısımları	Süt verimi ve kalitesini arttırmak	Kurutulmuş parçalar hayvan yemine karıştırılır.	Koyun, keçi	
Cornaceae	*Cornus mas* L.	Kızılcık	Meyve	Enfeksiyon, ishal	Hayvan yemine karıştırılır.	İnek, koyun	
Cupressaceae	*Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus*	Katran ardıcı	Dal, yaprak, gövde, meyve	Tüy çıkarıcı, iştah açıcı, yaralanma, hayvan paraziti, öksürük, akciğer hastalıkları	Dallar kaynatılır ve suyu hayvanlara içirilir. Dallardan elde edilen katran yaralı bölgeye sürülür. Katran hayvan yemine karıştırılır. Hayvanın boynuzunu kesip huni gibi yaparak ardıç, çam, kekik içirilir. Bu bitkilerin suyuyla	Deve, inek	36,50,108

Tablo 5.12 (devam)

					hayvana banyo yaptırılarak yarası da tedavi edilir.		
Fabaceae	*Ceratonia siliqua* L.	Keçiboynuzu	Meyve	Süt verimini ve kalitesini arttırmak, gastrointestinal hastalıklar	Meyveleri un haline getirilerek hayvan yemine karıştırılır.	İnek, koyun, keçi	
	Lathyrus sativus L.	Mürdümük	Toprak üstü kısımları	Süt verimini arttırıcı, bağışıklık güçlendirici	Kurutulmuş toprak üstü kısımları hayvan yemine karıştırılır.	İnek, koyun	
	Medicago sativa L. subsp. *sativa*	Karayonca	Yaprak	Halsizlik, güçsüzlük, süt verimini arttırıcı	Yaprakları dövülür ve lapa olarak verilir.	İnek, manda	135
	Phaseolus vulgaris L.	Fasülye	Toprak üstü kısımları	Süt verimini arttırıcı, bağışıklık güçlendirici	Kurutulmuş toprak üstü kısımları hayvan yemine karıştırılır.	İnek, koyun	
	Trifolium campestre Schreb. subsp. *campestre* var. *campestre*	Üçgül	Toprak üstü kısımları	Süt verimini arttırıcı, bağışıklık güçlendirici	Kurutulmuş toprak üstü kısımları hayvan yemine karıştırılır.	İnek, koyun	
	Vicia ervilia (L.) Willd.	Küşne	Yaprak	Hazımsızlık, süt verimini arttırıcı	Kurutulmuş yapraklar hayvan yemine karıştırılır.	İnek	
	Vicia faba L.	Bakla	Meyve	Gastrointestinal hastalıklar, süt verimini arttırıcı	Olgun meyveler kabuğu ile birlikte hayvan yemine karıştırılır.	İnek, koyun	
Fagaceae	*Quercus coccifera* L.	Kermesmeşesi	Dal	İshal	Dallar kaynatılır ve suyu hayvanlara içirilir.	İnek, keçi, koyun	
	Quercus infectoria Oliv. subsp. *infectoria*	Mazımeşesi	Dal	Süt verimini arttırıcı	Dallar kaynatılır ve suyu hayvanlara içirilir.	İnek, keçi	
Geraniaceae	*Pelargonium graveolens* L'Hér.	Itır	Çiçek	Kene, pire ve bit	Çiçeklerinden elde edilen sardunya yağı parazit olan bölgeye sürülür.	Keçi, inek, manda, koyun	43
Hypericaceae	*Hypericum perforatum* L. subsp. *perforatum*	Sarıkantaron	Çiçek	Kanama, yaralanma, kesik, çizik, yara izi, süt sağımını kolaylaştırmak, meme ve ağız yaraları	Çiçeklerin, zeytinyağında bekletilmesiyle elde edilen kantaron yağı, hayvanın derisine sürülür.	İnek, manda, koyun, kuzu	4
Lamiaceae	*Lavandula angustifolia* Mill. subsp. *angustifolia*	Lavanta	Çiçek, yaprak	Pire, kene	Yaprak ve çiçekleri kaynatılarak (dekoksiyon) hazırlanan çay, hayvanın derisine sürülür.	İnek, keçi, koyun	46
	Lavandula stoechas L. subsp. *stoechas*	Karabaş	Toprak üstü kısımları	Şişkinlik, gastrointestinal hastalıklar, karın ağrısı	Kurutulmuş toprak üstü kısımlarının (yapraklar ve başaklar) kaynatılmasıyla hazırlanan bitki çayı, hayvanların içme sularına eklenir.	İnek, manda	

Tablo 5.12 (devam)

	Mentha x piperita L.	Nane	Yaprak	Enfeksiyon, parazit hastalıkları	Kurutulmuş yapraklar hayvan yemine karıştırılır.	İnek	
	Mentha pulegium L.	Yarpuz	Toprak üstü kısımları	Eklem ağrıları	Toprak üstü kısımlarının kaynatılmasıyla hazırlanan bitki çayı ağrılı bölgelere sürülür.	İnek	
	Origanum majorana L.	Mercanköşk	Toprak üstü kısımları	Karın ağrısı, şişkinlik, gastrointestinal hastalıklar	Kurutulmuş toprak üstü kısımlarının (yapraklar ve çiçekler) kaynatılmasıyla hazırlanan bitki çayı, hayvanların içme sularına eklenir.	İnek, manda	
	Origanum onites L.	Bilyalıkekik	Toprak üstü kısımları	Şişkinlik, gastrointestinal hastalıklar, karın ağrısı, eklem ağrısı, hayvanların yağlanması, iştah açıcı	Kurutulmuş toprak üstü kısımlarının (yapraklar ve çiçekler) kaynatılmasıyla hazırlanan bitki çayı, hayvanların içme sularına eklenir.	İnek, koyun	127
	Origanum vulgare L. subsp. *hirtum* (Link) Ietsw.	Karamercan	Toprak üstü kısımları	Ağız yarası, ayak yarası, meme yarası, çatlak, öksürük, akciğer hastalıkları	Kurutulmuş toprak üstü kısımlarından hazırlanan çay, ağızdaki yaralara sürülür. Zeytinyağında bekletilerek hazırlanan karışım yaralı bölgeye sürülür. Hayvanın boynuzunu kesip huni gibi yaparak ardıç, çam, kekik içirilir. Bu bitkilerin suyuyla hayvana banyo yaptırılarak yarası da tedavi edilir.	İnek, koyun	3,36,109
	Salvia fruticosa Mill.	Adaçayı	Yaprak	Yaralanmalar, yanıklar, gastrointestinal hastalıklar	Kurutulmuş yaprakların kaynatılmasıyla hazırlanan bitki çayı yaralı bölgeye sürülür.	İnek, koyun	41
	Teucrium polium L. subsp. *polium*	Acıyavşan	Toprak üstü kısımları	Yaralar, gastrointestinal hastalıklar	Kurutulmuş toprak üstü kısımlarının kaynatılmasıyla hazırlanan bitki çayı, hayvanların içme sularına eklenir.	İnek	137
	Vitex agnus-castus L.	Hayıt	Tohum	İshal	Tohumlarının kaynatılmasıyla hazırlanan bitki çayı, hayvanların içme sularına eklenir.	İnek	44
Malvaceae	*Malva sylvestris* L.	Ebegümeci	Toprak üstü kısımları	Süt kalitesini arttırıcı	Otlarken yerler.	İnek, koyun, keçi	

Tablo 5.12 (devam)

Moraceae	*Ficus carica* L. subsp. *carica*	İncir	Yaprak	Siğil, çil	Yaprak saplarından çıkan süt ineğin memesine sürülür. Kurutulmuş incir tok tutsun diye yedirilir.	İnek	80
Oleaceae	*Olea europaea* L. subsp. *europaea*	Zeytin	Meyve	Göz hastalıkları, katarakt, eklem ağrıları, yaralar, yara izleri, yanık	Delice zeytini çiğneyip hayvanlarda göz hastalıklarında kullanıyor. Meyveler zeytin çekirdeği ile birlikte ezilerek zeytinyağı ile karıştırılarak lapa haline getirilir. Diz bölgesi gibi ağrı ve şişlik olan yerlere uygulanır.	İnek, keçi, manda, koyun	35,39, 62
Papaveraceae	*Papaver rhoeas* L.	Gelincik	Toprak üstü kısımları	Gastrointestinal hastalıklar	Kurutulan toprak üstü kısımlar hayvan yemine karıştırılır.	İnek	
Pinaceae	*Pinus brutia* Ten.	Kızılçam	Yaprak, reçine	Çatlak meme uçları, uyuz, parazit hastalıkları, ishal, öksürük, akciğer hastalıkları	Zeytinyağı ile yapılan karışım hayvanın derisine sürülür. Çam sakızı ezilip tozu ishal olan hayvanın yemine karıştırılır. Hayvanın boynuzunu kesip huni gibi yaparak ardıç, çam, kekik içirilir. Bu bitkilerin suyuyla hayvana banyo yaptırılarak yarası da tedavi ediliyor.	İnek, oğlak	15,36,106
Plantaginaceae	*Plantago lanceolata* L.	Damarlıca	Yaprak	Açık yaralar, parazit hastalıkları	Bitkinin taze yaprakları ezilerek lapa haline getirilir. İneklerde açık yaraların üzerine, dış parazit olan bölgelere sarılarak beklenir	İnek	138
Poaceae	*Avena sativa* L.	Yulaf	Toprak üstü kısımları	Hazımsızlık, süt verimini arttırıcı, gastrointestinal hastalıklar	Toprak üstü kısımları hayvan yemine karıştırılır.	İnek, koyun, kuzu	
	*Cynodon dactylon (*L.) Pers. var. *dactylon*	Köpek dişi	Toprak üstü kısımları	Hazımsızlık	Kurutulmuş parçalar hayvan yemine karıştırılır.	İnek, keçi	
	Elymus repens (L.) Gould	Sabankıran	Toprak üstü kısımları	Hazımsızlık, süt verimini arttırıcı, gastrointestinal hastalıklar	Kurutulmuş parçalar hayvan yemine karıştırılır.	İnek, köpek	
	Hordeum vulgare L.	Arpa	Toprak üstü kısımları	Süt verimini arttırıcı	Toprak üstü parçalar hayvan yemine karıştırılır.	İnek	

Tablo 5.12 (devam)

Ranunculaceae	*Nigella sativa* L.	Çörekotu	Tohum	Deri hastalıkları, gastrointestinal hastalıklar, üreme hastalıkları	Tohumları, üreme ve gastrointestinal hastalıklara karşı ineklerin yemine karıştırılır. Çörekotu yağı, haricen hayvanlarda oluşan deri hastalıklarında kullanılır	İnek	55
Rosaceae	*Crataegus monogyna* Jacq. var. *monogyna*	Yemişen	Meyve, çiçek	Gastrointestinal hastalıklar, üreme hastalıkları	Meyve ve çiçekleri hayvan yemine karıştırılır.	İnek	
	Cydonia oblonga Mill.	Ayva	Meyve, yaprak	Gastrointestinal hastalıklar, ishal	Meyve ve yaprakların kaynatılmasıyla hazırlanan bitki çayı, hayvanların içme sularına eklenir.	İnek	139
	Pyrus elaeagnifolia Pall. subsp. *elaeagnifolia*	Ahlat	Meyve	İshal, ödem	Meyveler kurutulup toz haline getirildikten sonra su ile karıştırılarak özellikle ineklerin sularına ilave edilir.	İnek	140
Rubiaceae	*Galium aparine* L.	Çobansüzgeci	Toprak üstü kısımları	Pire	Toprak üstü kısımları kullanılarak hazırlanan yağ hayvanlarda pire olan bölgeye sürülür.	İnek, keçi, koyun	111
Rutaceae	*Citrus limon* (L.) Burm.f.	Limon	Meyve	Kene, öksürük, parazit hastalıkları	Parazit olan bölgeye limon suyu sürülür.	Manda, keçi, kedi, köpek	
Salicaceae	*Salix alba* L. subsp. *alba*	Aksöğüt	Yaprak	Eklem ağrısı, enfeksiyon, kene, ishal	Meyve ve yaprakların kaynatılmasıyla hazırlanan bitki çayları hayvanların içme sularına eklenir.	İnek	141
Santalaceae	*Viscum album* L. subsp. *austriacum* (Wiesb.) Vollman	Çamgüveleği	Yaprak	Solucanlar (kıl kurdu), mastit, uyuz	Yaprakların kaynatılmasıyla hazırlanan bitki çayları içme suyuna eklendiğinde kıl kurdunu düşürür. Mastit ve uyuzda zeytinyağı ve çam reçinesi ile hazırlanan ökse otu karışımı hayvanın derisine sürülür.	İnek	51, 106
Solanaecae	*Capsicum annuum* L.	Biber	Meyve	Burun tıkanıklığı, parazit hastalıkları	Kurutulmuş meyveler tütsüye dönüştürülür. Besi hayvanlarında burun kanalları burun hizasında yakılarak açılır.	İnek, manda, koyun, keçi, kuzu	151

Tablo 5.12 (devam)

	Hyoscyamus niger L.	Banotu	Tohum	Körlük	Keçinin gözü görmediğinde kulağını delip bitkinin dalını delikten sokuyor. Gözü açılıyor.	Keçi	40
Urticaceae	*Urtica dioica* L. subsp. *dioica*	Isırgan	Yaprak	Deri hastalıkları, kaşıntı, apse	Yaprakların kaynatılmasıyla elde edilen su hastalıklı bölgeye uygulanır.	İnek	142
Xanthorrhoeaceae	*Asphodelus aestivus* Brot.	Kirgiçkökü	Yumru	*Yaralar, şişlik (ayak)*	Yumruların kaynatılmasıyla elde edilen su hastalıklı bölgeye uygulanır.	İnek, manda	143
Zingiberaceae	*Curcuma longa* L.	Zerdeçal	Yumru	Deri hastalıkları	Kurutulmuş meyvenin toz haline getirilmesiyle hazırlanan merhem hastalıklı bölgeye sürülür.	İnek	144

5.4 Araştırma Alanında Yem Bitkisi Olarak Kullanımı Tespit edilen Taksonlar

Araştırma alanında 18 familyaya ait 41 taksonun hayvan yemi olarak kullanıldığı kayıt altına alınmıştır. Bu bitkilerden %61'i aynı zamanda hayvan hastalıklarında tedavi amacıyla kullanılan taksonlardır. Hayvan yemi olarak kullanılan en çok taksona sahip familya Fabaceae familyasıdır (10 takson). Yem bitkilerinin en çok toprak üstü kısımlarının kullanıldığı kaydedilmiştir.

Yem bitkisi olarak tespit edilen taksonlardan *Lemna minor* L., *Tragopogon porrifolius* L. subsp. *longirostris* (Sch.Bip.) Greuter, *Acacia saligna* (Labill.) Wendl., *Pelargonium zonale* (L.) L'Hér., *Origanum majorana* L., *Ficus carica* L. subsp. *carica* ve *Lavandula stoechas* L. subsp. *stoechas* bitkilerine literatürde rastlanmamış olup ilk kez kayıt altına alınmışlardır. Çalışma alanında hayvan yemi olarak kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi detaylı olarak Tablo 5.13'de verilmiştir.

Tablo 5.13: Çalışma alanında hayvan yemi olarak kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi ve bu taksonlara ait bilgiler

Familya	Bilimsel Adı	Türkçe Adı (Güner vd., 2012)	Kullanılan Kısım	Hedef kitle
Anacardiaceae	*Pistacia terebinthus* L. subsp. *terebinthus*	Menengiç	Yaprak, meyve	Koyun, keçi
Araceae	*Lemna minor* L.	Sumercimeği	Tüm bitki	Tavuk
Asteraceae	*Cichorium intybus* L.	Hindiba	Toprak üstü kısımları	İnek, koyun, keçi
	Helianthus annuus L.	Ayçiçeği	Toprak üstü kısımları	İnek, koyun, keçi
	Tragopogon porrifolius L. subsp. *longirostris* (Sch.Bip.) Greuter	Helevan	Toprak üstü kısımları	İnek, koyun, keçi
Cistaceae	*Cistus creticus* L.	Laden	Toprak üstü kısımları	Koyun, keçi
Cupressaceae	*Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus*	Katran ardıcı	Toprak üstü kısımları	Deve, inek
Ericaceae	*Erica arborea* L.	Funda	Toprak üstü kısımları, çiçek	Koyun, keçi
Fabaceae	*Acacia saligna* (Labill.) Wendl.	Kıbrıs Akasyası	Yaprak	Koyun, keçi
	Ceratonia siliqua L.	Keçiboynuzu	Meyve	İnek, koyun, keçi
	Lathyrus sativus L.	Mürdümük	Toprak üstü kısımları	İnek, koyun
	Medicago sativa L. subsp. *sativa*	Karayonca	Toprak üstü kısımları	İnek, manda
	Phaseolus vulgaris L.	Fasülye	Toprak üstü kısımları	İnek, koyun
	Pisum sativum L. subsp. *sativum* var. *sativum*	Bezelye	Toprak üstü kısımları	İnek, koyun

Tablo 5.13 (devam)

	Trifolium campestre Schreb. subsp. *campestre* var. *campestre*	Üçgül	Toprak üstü kısımları	İnek, koyun
	Vicia ervilia (L.) Willd.	Küşne	Toprak üstü kısımları	İnek
	Vicia faba L.	Bakla	Meyve	İnek, koyun
	Vicia sativa L. subsp. *sativa*	Fiğ	Toprak üstü kısımları	İnek, koyun, kuzu
Fagaceae	*Quercus coccifera* L.	Kermesmeşesi	Toprak üstü kısımları	İnek, keçi, koyun
	Quercus infectoria Oliv. subsp. *infectoria*	Mazımeşesi	Toprak üstü kısımları	İnek, keçi
	Quercus ithaburensis Decne. subsp. *macrolepis* (Kotschy) Hedge & Yalt.	Pelitağacı	Palamut	Keçi, koyun
Geraniaceae	*Pelargonium zonale* (L.) L'Hér.	Sardunya	Toprak üstü kısımları	Keçi, inek, manda, koyun
Lamiaceae	*Lavandula stoechas* L. subsp. *stoechas*	Karabaş	Toprak üstü kısımları	İnek, manda
	Origanum majorana L.	Mercanköşk	Toprak üstü kısımları	İnek, manda
	Origanum onites L.	Bilyalıkekik	Toprak üstü kısımları	İnek, koyun
	Salvia fruticosa Mill.	Adaçayı	Toprak üstü kısımları	İnek, koyun
	Vitex agnus-castus L.	Hayıt	Toprak üstü kısımları	Koyun, keçi
Lauraceae	*Laurus nobilis* L.	Defne	Yaprak	Koyun, keçi
Malvaceae	*Malva sylvestris* L.	Ebegümeci	Toprak üstü kısımları	İnek, koyun, keçi
Moraceae	*Ficus carica* L. subsp. *carica*	İncir	Yaprak	İnek
	Morus alba L.	Ak dut	Yaprak	Koyun, keçi
	Morus nigra L.	Kara dut	Yaprak	Koyun
Oleaceae	*Olea europaea* L. subsp. *europaea*	Zeytin	Yaprak	Koyun, keçi
Plantaginaceae	*Plantago lanceolata* L.	Damarlıca	Toprak üstü kısımları	Koyun, keçi
Poaceae	*Avena sativa* L.	Yulaf	Toprak üstü kısımları	İnek, koyun, kuzu
	Elymus repens (L.) Gould	Sabankıran	Toprak üstü kısımları	İnek, köpek
	Hordeum vulgare L.	Arpa	Toprak üstü kısımları	İnek
	Triticum aestivum L.	Ekmeklik buğday	Toprak üstü kısımları	İnek, koyun, kuzu
	Zea mays L. subsp. *mays*	Mısır	Tohum	İnek, koyun, keçi
Urticaceae	*Urtica dioica* L. subsp. *dioica*	Isırgan	Yaprak	İnek
Xanthorrhoeaceae	*Asphodelus aestivus* Brot.	Kirgiçkökü	Yaprak	İnek, manda

5.5 Araştırma Alanında El Sanatlarında Kullanımı Tespit edilen Taksonlar

Araştırma alanında 23 familyaya ait 27 taksonun el sanatlarında kullanıldığı tespit edilmiştir. Tespit edilen bitkilerin en çok kullanılan kısımları gövde ve dallarıdır. Bu bitkiler çoğunlukla mutfak gereçleri (kaşık, hamur tahtası, yağ tenekesi, kesme tahtası, nihale, havan, kase, oklava, fırın küreği, yer sofrası), müzik aletleri (flüt, kaval, düdük), süpürge (çalı ve ahır süpürgesi), araç-gereç (tespih, oturak, telefon tutacağı, baston, askılık, tütün kazığı sapı, tırmık sapı), sepet, nazarlık, dekorasyon ve kereste amaçlı olarak kullanılmaktadır.

Ayvalık'ta sepet örmeciliği Roman vatandaşlar tarafından yapılarak yerel pazarlarda satılmaktadır. Sepet yapımında çoğunlukla hayıt (*Vitex agnus-castus* L.), zeytin (*Olea europaea* L. subsp. *europaea*), kargı (*Arundo donax* L.) ve söğüt (*Salix alba* L. subsp. *alba*) bitkileri kullanılmaktadır. Midilli Adası'nda fındık (*Corylus avellana* L. var. *avellana*) bitkisinin de sepet yapımında kullanıldığı kayıt altına alınmıştır. Çalışma alanında eski dönemlere göre sepet yapmayı bilen kişi sayısı yok denecek kadar azalmıştır.

Araştırma alanında el sanatlarında kullanıldığı tespit edilen *Daucus carota* L., *Silybum marianum* (L.) Gaertn. subsp. *marianum, Ephedra major Host subsp. major* ve *Prunus x domestica* L. bitkileriyle ilgili kayıtlara literatürde rastlanmamış olup bu çalışmada ilk defa kayda alınmıştır.

Çalışma alanında el sanatlarında kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi detaylı olarak Tablo 5.14'de verilmiştir.

Tablo 5.14: Çalışma alanında el sanatlarında kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi ve bu taksonlara ait bilgiler

Familya	Bilimsel Adı	Türkçe Adı (Güner ve ark, 2012)	Kullanılan Kısım	Kullanım amacı
Anacardiaceae	*Pistacia terebinthus* L. subsp. *terebinthus*	Menengiç	Gövde, dal	Elek (kalbur)
Apiaceae	*Daucus carota* L.	Yabani havuç	Gövde	Süpürge
Apocynaceae	*Nerium oleander* L.	Zakkum	Gövde	Baston
Asteraceae	*Silybum marianum* (L.) Gaertn. subsp. *marianum*	Deve dikeni	Gövde	Kaval
Betulaceae	*Carpinus betulus* L.	Gürgen	Gövde, dal	Tahta kaşık, kesme tahtası, nihale, telefon tutacağı, havan, askılık
	Corylus avellana L. var. *avellana*	Fındık	Gövde, dal	Sepet, kaşık, kase, oklava, nazarlık
Buxaceae	*Buxus sempervirens* L. subsp. *sempervirens*	Şimşir	Gövde, dal	Tahta kaşık, kesme tahtası, nihale, telefon tutacağı, havan, askılık
Cucurbitaceae	*Lagenaria siceraria* (Molina) Standl.	Uzunkabak	Meyve	Dekoratif eşya, aydınlatma
Cupressaceae	*Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus*	Katran ardıcı	Gövde	Evin çatısı
Ephedraceae	*Ephedra major Host subsp. major*	Hum	Dal	Çalı süpürgesi (korti, kuyruk, yayla süpürgesi)
Ericaceae	*Arbutus andrachne* L.	Sandalağacı	Gövde	Tahta kaşık
	Arbutus unedo L.	Kocayemiş	Gövde	Tahta kaşık
Fabaceae	*Spartium junceum* L.	Katırtırnağı	Dal	Ahır süpürgesi
Fagaceae	*Castanea sativa* Mill.	Kestane	Gövde	Hamur teknesi, yağ tenekesi, yastaç (yer sofrası), yayla evi
	Fagus orientalis Lipsky	Kayın	Gövde	Tahta kaşık, kesme tahtası, nihale, telefon tutacağı, havan, askılık
	Quercus ithaburensis Decne. subsp. *macrolepis* (Kotschy) Hedge & Yalt.	Pelitağacı	Gövde	Et kesme tahtası, fırın küreği
Lamiaceae	*Vitex agnus-castus* L.	Hayıt	Dal	Baston, sepet
Meliaceae	*Melia azedarach* L.	Tesbihağacı	Tohum	Tespih
Oleaceae	*Olea europaea* L. subsp. *europaea*	Zeytin	Gövde, tohum	Askılık, kaşık, sepet, tespih, takı, tütün kazığı, askılık, kesme tahtası, havan, çalı süpürgesi, kapı süsü, flüt, oturak, kase, nihale, nazarlık
Pinaceae	*Pinus brutia* Ten.	Kızılçam	Gövde, dal	Oturak, kapı ve pencere, ambar, tahta kaşık, düdük, fırın küreği, kesme tahtası, havan, nihale
	Pinus pinea L.	Fıstıkçamı	Gövde, dal	Oturak, tahta kaşık, yer sofrası, kapı ve pencere, fırın küreği, tırmık sapı
Platanaceae	*Platanus orientalis* L.	Çınar	Gövde	Tahta kaşık, gereç sapı, fırın küreği

Tablo 5.14 (devam)

Poaceae	*Arundo donax* L.	Kargı	Gövde	Sepet, ahşap heykel, pergole, tütün kurutma, kapı süsü
Rosaceae	*Prunus x domestica* L.	Erik	Gövde	Baston
Salicaceae	*Populus tremula* L. subsp. *tremula*	Titrek kavak	Gövde, dal	Oturak, tırmık sapı
	Salix alba L. subsp. *alba*	Aksöğüt	Gövde, dal	Sepet, düdük, elek, gereç sapı
Tamaricaceae	*Tamarix smyrnensis* Bunge	Ilgın	Dal	Küçük süpürge

5.6 Araştırma Alanında Doğal Boya Olarak Kullanımı Tespit edilen Taksonlar

Araştırma alanında 20 familyaya ait 30 taksonun doğal boya olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu taksonlardan boya bitkisi olarak kullanıldığı tespit edilen *Vaccinium myrtillus* L., *Thymus zygioides* Griseb., *Syzygium aromaticum* (L.) Merr. & L.M.Perry, *Rosa damascena* Mill., *Spinacia oleracea* L., *Citrus limon* (L.) Burm.f. ve *Zingiber officinale* Roscoe bitkileriyle ilgili kayıtlar daha önce herhangi bir çalışmada geçmemekte olup ülkemiz için ilk kayıtlardır (Şekil 5.14).

Şekil 5.14: Doğal boya ile boyanmış örtü- Bağyüzü köyü

Çalışma alanında doğal boya bitkisi olarak kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi detaylı olarak Tablo 5.15'de verilmiştir.

Tablo 5.15: Çalışma alanında doğal boya olarak kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi ve bu taksonlara ait bilgiler

Familya	**Bilimsel Adı**	**Türkçe Adı (Güner ve ark, 2012)**	**Kullanılan Kısmı**
Adoxaceae	*Sambucus nigra* L.	Ağaç mürver	Meyve
Amaranthaceae	*Beta vulgaris* L. var *vulgaris*	Pancar	Yumru
	Spinacia oleracea L.	Ispanak	Toprak üstü kısımları
Amaryllidaceae	*Allium cepa* L.	Soğan	Kabuk
Anacardiaceae	*Rhus coriaria* L.	Sumak	Yaprak
Asteraceae	*Matricaria chamomilla* L. var. *recutita* (L.) Fiori	Almanpapatyası	Toprak üstü kısımları, çiçek, tomurcuk
Ericaceae	*Vaccinium myrtillus* L.	Ayı üzümü	Meyve
Fabaceae	*Spartium junceum* L.	Katırtırnağı	Çiçek
Fagaceae	*Quercus coccifera* L.	Kermesmeşesi	Kök, palamut
	Quercus infectoria Oliv. subsp. *infectoria*	Mazı meşesi	Mazı
	Quercus ithaburensis Decne. subsp. *macrolepis* (Kotschy) Hedge & Yalt.	Pelitağacı	Palamut, mazı
Juglandaceae	*Juglans regia* L.	Ceviz	Meyve, yaprak
Lamiaceae	*Ocimum basilicum* L.	Fesleğen	Yaprak
	Salvia fruticosa Mill.	Adaçayı	Yaprak, toprak üstü kısımları
	Thymus zygioides Griseb.	Bodurkekiği	Yaprak
Moraceae	*Morus nigra* L.	Kara dut	Meyve
Myrtaceae	*Syzygium aromaticum* (L.) Merr. & L.M.Perry	Karanfil	Çiçek tomurcuğu
Oleaceae	*Olea europaea* L. subsp. *europaea*	Zeytin	Meyve
Pinaceae	*Pinus brutia* Ten.	Kızılçam	Kök, kabuk, kozalak
	Pinus pinea L.	Fıstıkçamı	Kök
Ranunculaceae	*Helleborus orientalis* Lam.	Çöpleme	Kök
Rosaceae	*Amygdalus communis* L.	Badem	Yaprak
	Malus sylvestris (L.) Mill. subsp. *sylvestris*	Yaban elması	Meyve
	Prunus divaricata Ledeb. var. *divaricata*	Yunus eriği	Meyve
	Rosa damascena Mill.	Isparta gülü	Çiçek
	Rubus sanctus Schreb.	Böğürtlen	Meyve
Rubiaceae	*Rubia tinctorum* L.	Kökboyası	Kök
Rutaceae	*Citrus limon* (L.) Burm.f.	Limon	Meyve
Theaceae	*Camellia sinensis* (L.) Kuntze var. *sinensis*	Çay	Yaprak
Zingiberaceae	*Zingiber officinale* Roscoe	Zencefil	Kök

5.7 Araştırma Alanında Yakacak Olarak Kullanımı Tespit edilen Taksonlar

Araştırma alanında 9 familyaya ait 18 taksonun yakacak olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu taksonlardan hem Ayvalık hem de Midilli Adası'nda yakacak olarak en sık tercih edilen takson *Olea europaea* L. subsp. *europaea* bitkisidir. Söz konusu taksonun gövdesi ve dallarının yanı sıra pirina denilen, meyvesi (zeytin) sıkıldıktan sonra kalan posası da yakacak olarak kullanılmaktadır (Şekil 5.15). Pirina, yüksek kalorili ısı verdiği, maliyeti düşük ve çevre dostu olduğu için her iki ülkede de yakacak tercih edilmektedir.

Şekil 5.15: Zeytin çırası- Altınova pazarı

Çalışma alanında yakacak olarak kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi detaylı olarak Tablo 5.16'da verilmiştir.

Tablo 5.16: Çalışma alanında yakacak olarak kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi ve bu taksonlara ait bilgiler

Familya	Bilimsel Adı	Türkçe Adı (Güner ve ark, 2012)
Betulaceae	*Carpinus betulus* L.	Gürgen
Cupressaceae	*Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus*	Katran ardıcı
Ericaceae	*Arbutus andrachne* L.	Sandalağacı
	Arbutus unedo L.	Kocayemiş
Fagaceae	*Castanea sativa* Mill.	Kestane
	Fagus orientalis Lipsky	Kayın
	Quercus coccifera L.	Kermes meşesi
	Quercus infectoria Oliv. subsp. *infectoria*	Mazımeşesi
	Quercus ithaburensis Decne. subsp. *macrolepis* (Kotschy) Hedge & Yalt.	Pelitağacı
Juglandaceae	*Juglans regia* L.	Ceviz
Oleaceae	*Olea europaea* L. subsp. *europaea*	Zeytin
Pinaceae	*Pinus brutia* Ten.	Kızılçam
	Pinus nigra J.F.Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe	Karaçam
	Pinus pinea L.	Fıstıkçamı
Platanaceae	*Platanus orientalis* L.	Çınar
Rhamnaceae	*Paliurus spina-christi* P. Mill.	Karaçalı
Salicaceae	*Populus tremula* L. subsp. *tremula*	Kavak
	Salix alba subsp. alba L.	Aksöğüt

5.7 Araştırma Alanında Süs Olarak Kullanımı Tespit edilen Taksonlar

Araştırma alanında 24 familyaya ait 36 taksonun süs bitkisi olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu taksonlardan süs bitkisi olarak kullanıldığı tespit edilen *Gomphrena globosa* L., *Salvia microphylla* Kunth, *Cortaderia selloana* (Schult. & Schult.f.) Asch. & Graebn. ve *Capsicum frutescens* L. bitkileriyle ilgili kayıtlar daha önce herhangi bir çalışmada geçmemekte olup ülkemiz için ilk kayıtlardır.

Çalışma alanında süs olarak kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi detaylı olarak Tablo 5.17'de verilmiştir.

Tablo 5.17: Çalışma alanında süs olarak kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi ve bu taksonlara ait bilgiler

Familya	Bilimsel Adı	Türkçe Adı (Güner ve ark, 2012)
Aizoaceae	*Carpobrotus edulis* (L.) N.E.Br.	Kazayağı
Amaranthaceae	*Gomphrena globosa* L.	Hanımdüğmesi
Amaryllidaceae	*Narcissus tazetta* L. subsp. *tazetta*	Nergis
Apocynaceae	*Nerium oleander* L.	Zakkum
	Vinca major L. subsp. *major*	Cezayirmenekşesi
Asparagaceae	*Hyacinthus orientalis* L. subsp. *orientalis*	Sümbül
Asteraceae	*Calendula arvensis* (Vaill.) L.	Portakalnergisi
	Helichrysum plicatum DC. subsp. *plicatum*	Mantuvar
	Zinnia elegans Jacq.	Kirli hanım çiçeği
Caprifoliaceae	*Lonicera caprifolium* L.	Hanımeli
Cupressaceae	*Cupressus sempervirens* L.	Servi
Fabaceae	*Acacia saligna* (Labill.) Wendl.	Kıbrıs Akasyası
	Robinia pseudoacacia L.	Yalancı akasya
	Spartium junceum L.	Katırtırnağı
	Wisteria sinensis (Sims) DC.	Çin mor salkım
Geraniaceae	*Pelargonium graveolens* L'Hér.	Itır
	Pelargonium zonale (L.) L'Hér.	Sardunya
Hydrangeaceae	*Hydrangea macrophylla* (Thunb.) Ser.	Ortanca
Lamiaceae	*Lavandula angustifolia* Mill. subsp. *angustifolia*	Lavanta
	Ocimum basilicum L.	Fesleğen
	Rosmarinus officinalis L.	Biberiye
	Vitex agnus-castus L.	Hayıt
	Salvia microphylla Kunth	Süs adaçayı
Liliaceae	*Lilium candidum* L.	Akzambak
	Tulipa orphanidae Boiss. Ex Heldr	Doğandili
Malvaceae	*Alcea biennis* Winterl	Fatmaanagülü
Nyctaginaceae	*Bougainvillea spectabilis* Willd.	Begonvil
Oleaceae	*Jasminum officinale* L.	Yasemin
Plantaginaceae	*Antirrhinum majus* L. subsp. *majus*	Aslanağzı
	Pyracantha coccinea M.Roem.	Ateşdikeni
Plumbaginaceae	*Limonium sinuatum* (L.) Mill.	Denizlavantası

Tablo 5.17 (devam)

Poaceae	*Cortaderia selloana* (Schult. & Schult.f.) Asch. & Graebn.	Pampasotu
Primulaceae	*Primula acaulis* (L.) L.subsp. *acaulis*	Çuhaçiçeği
Ranunculaceae	*Anemone coronaria* L.	Manisalâlesi
Rosaceae	*Rosa damascena* Mill.	Ispartagülü
Solanaecae	*Capsicum frutescens* L.	Cinciber
Tamaricaceae	*Tamarix smyrnensis* Bunge	Ilgın

5.8 Araştırma Alanında Arı Bitkisi Olarak Kullanımı Tespit edilen Taksonlar

Araştırma alanında 13 familyaya ait 23 taksonun arı bitkisi olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu taksonlardan arıcılıkta kullanıldığı tespit edilen *Phacelia tanacetifolia* Benth., *Sinapis arvensis* L., *Acacia saligna* (Labill.) Wendl., *Quercus infectoria* Oliv. subsp. *infectoria, Anemone coronaria* L. ve *Papaver rhoeas* L. taksonları ile ilgili literatürde bilgiye rastlanmamış olup ilk kez kayıt altına alınmışlardır.

Çalışma alanında arıcılıkta kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi detaylı olarak Tablo 5.18'de verilmiştir.

Tablo 5.18: Çalışma alanında arı bitkisi olarak kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi ve bu taksonlara ait bilgiler

Familya	Bilimsel Adı	Türkçe Adı (Güner ve ark, 2012)
Asteraceae	*Helianthus annuus* L.	Ayçiçeği
Boraginaceae	*Phacelia tanacetifolia* Benth.	Arıballığı
Brassicaceae	*Raphanus raphanistrum* L. subsp. *raphanistrum*	Eşek turpu
	Sinapis arvensis L.	Hardal
Cistaceae	*Cistus creticus* L.	Laden
	Cistus salviifolius L.	Kartli
Ericaceae	*Erica arborea* L.	Funda
Fabaceae	*Acacia saligna* (Labill.) Wendl.	Kıbrıs Akasyası
	Onobrychis viciifolia Scop.	Korunga
	Robinia pseudoacacia L.	Yalancı akasya
Fagaceae	*Castanea sativa* Mill.	Kestane
	Quercus coccifera L.	Kermes meşesi
	Quercus infectoria Oliv. subsp. *infectoria*	Mazımeşesi
	Quercus ithaburensis Decne. subsp. *macrolepis* (Kotschy) Hedge & Yalt.	Pelitağacı

Tablo 5.18 (devam)

Lamiaceae	*Lavandula stoechas* L. subsp. *stoechas*	Karabaş
	Origanum onites L.	Bilyalıkekik
	Vitex agnus-castus L.	Hayıt
Papaveraceae	*Papaver rhoeas* L.	Gelincik
Pinaceae	*Pinus brutia* Ten.	Kızılçam
	Pinus nigra J.F.Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe	Karaçam
Ranunculaceae	*Anemone coronaria* L.	Manisalâlesi
Rhamnaceae	*Paliurus spina-christi* P. Mill.	Karaçalı
Rosaceae	*Amygdalus communis* L.	Badem

5.9 Araştırma Alanında Oyuncak Olarak Kullanımı Tespit edilen Taksonlar

Araştırma alanında 9 familyaya ait 10 taksonun çocuk oyunu/oyuncak amacıyla kullanıldığı tespit edilmiştir. İncelenen literatürde, bu taksonlardan 3 tanesinin daha önce oyun amacıyla kullanılışına rastlanmamıştır. İlk kez kayıt altına alınan bu taksonlar *Olea europaea* L. subsp. *europaea*, *Pinus pinea* L. ve *Prunus cocomilia* Ten.'dir.

Çalışma alanında oyuncak olarak kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi detaylı olarak Tablo 5.19'da verilmiştir.

Tablo 5.19: Çalışma alanında oyuncak olarak kullanıldığı tespit edilen bitki taksonlarının listesi ve bu taksonlara ait bilgiler

Familya	Bilimsel Adı	Kullanılan Kısım	Kullanım amacı
Adoxaceae	*Sambucus nigra* L.	Dal	Sapan
Amaranthaceae	*Beta vulgaris* L. var *vulgaris*	Yumru	Figür
Betulaceae	*Corylus avellana* L. var. *avellana*	Gövde, dal	Oyuncak araba, uçak, topaç, sapan, satranç tahtası
Fagaceae	*Quercus coccifera* L.	Gövde, dal	Fırıldak benzeri oyuncak, sapan
Fagaceae	*Quercus ithaburensis* Decne. subsp. *macrolepis* (Kotschy) Hedge & Yalt.	Dal, pelit	Çelik çomak oyunu, zımba oyunu, sapan
Lamiaceae	*Vitex agnus-castus* L.	Dal	Çelik çomak oyunu, sapan, zımba oyunu
Oleaceae	*Olea europaea* L. subsp. *europaea*	Gövde, dal	Çelik çomak oyunu, ev göçürme oyunu (mangala), sapan, bilye, oyuncak araba, uçak, topaç, tabanca
Pinaceae	*Pinus brutia* Ten.	Gövde, kozalak	Gurlü oyunu (golf), oyuncak araba, çocuklara çıngırak, çam kobağı oyunu
	Pinus pinea L.	Dal	Sapan

Tablo 5.19 (devam)

Rosaceae	*Prunus cocomilia* Ten.	Meyve	Mermi
Salicaceae	*Populus tremula* L. subsp. *tremula*	Gövde	Oyuncak

5.10 Araştırma Alanında Tespit Edilen Yöresel Adlar ve Karşılaştırılması

Araştırma alanları olan Ayvalık'ta 300 taksona ait 555 yöresel ad ile Midilli Adası'nda 86 taksona ait 83 yöresel ad kayıt altına alınmıştır. Literatür çalışmalarında daha önce rastlanmayan 65 taksona ait 90 yöresel ad, ilk kez kayıt altına alınmışlardır (Tablo 5.20).

Tablo 5.20: Çalışma alanında ilk kez tespit edilen yöresel adlar

Bilimsel Adı	**Türkçe Adı (Güner vd., 2012)**	**İlk Kez Tespit Edilen Yöresel Adı**
Oenanthe pimpinelloides L.	Delimaydanoz	Gelincik otu, cicilibicili, çobanotu, çobansağı
Scandix pecten-veneris L.	Zühretarağı	Kazayağı, yabani maydanoz
Sium sisarum L. var. *lancifolium* (M.Bieb.) Thell.	Derekerevizi	Kazayağı
Nerium oleander L.	Zakkum	Alıdalı, karaağı
Asparagus acutifolius L.	Tilkişen	Yer çivisi otu,
Artemisia annua L.	Kâbesüpürgesi	Kabe fesleğeni
Carthamus dentatus (Forssk.) Vahl	Kınadikeni	Kırdiken
Cichorium intybus L.	Hindiba	Radika
Chondrilla juncea L.	Karakavuk	Eşek marulu
Cnicus benedictus L.	Topdiken	Taş düşüren otu
Matricaria chamomilla L. var. *recutita* (L.) Fiori	Almanpapatyası	Akbaba
Onopordum illyricum L.	Dolma kenkeri	Kangal
Scolymus hispanicus L. subsp. *hispanicus*	Şevketibostan	Hasancık dikeni, sütlüdiken, bostanotu
Silybum marianum (L.) Gaertn. subsp. *marianum*	Devedikeni	Kırdikeni, sakızotu
Taraxacum hellenicum Dahlst.	Leblebiotu	Karahindiba, günek, güneyik
Tragopogon porrifolius L. subsp. *longirostris* (Sch.Bip.) Greuter	Yemlik	Dedesakalı, sütlüce
Brassica nigra (L.) W.D.J.Koch	Karahardal	Sinavri, hardallı
Brassica oleracea L.	Lahana	Alabaş
Brassica oleracea L. var. *capitata* subvar. *alba*	Beyazbaş lahana	Dürülgen
Raphanus raphanistrum L. subsp. *raphanistrum*	Eşek turpu	Havlalı, havlalık, türüt
Sinapis arvensis L.	Hardal	Acı hardal otu
Cistus creticus L.	Laden	Pamuklan

Tablo 5.20 (devam)

Cistus salviifolius L.	Kartli	Pamuklan, pamuklar
Ecballium elaterium (L.) A.Rich.	Eşekhıyarı	Pıtrak
Juniperus oxycedrus L. subsp. *oxycedrus*	Katran ardıcı	İlkgül
Dioscorea communis (L.) Caddick & Wilkin	Dolanbaç	İzvinye
Ephedra major Host subsp. major	Hum	Süpürge otu
Medicago sativa L. subsp. *sativa*	Karayonca	Tifriğ
Phaseolus vulgaris L.	Fasülye	Badalan
Spartium junceum L.	Katırtırnağı	Sıyırgı
Vicia sativa L. subsp. *sativa*	Fiğ	Bırçak
Quercus ithaburensis subsp. macrolepis (Kotschy) Hedge & Yalt.	Pelitağacı	Balamburt, iğlek, karakobak, tellikobak
Pelargonium graveolens L'Hér.	Itır	İldirşah, İntişaf
Pelargonium zonale (L.) L'Hér.	Sardunya	Mis çiçeği, kabakçiçeği
Hypericum perforatum L. subsp. *perforatum*	Kantaron	Kantariya
Lavandula stoechas L. subsp. *stoechas*	Karabaş	Karababa
Marrubium vulgare L.	Kara derme	Kaptura
Ocimum basilicum L.	Fesleğen	Mor fesleğen
Origanum majorana L.	Mercanköşk	Macaron
Rosmarinus officinalis L.	Biberiye	Çam çiçeği
Salvia fruticosa Mill.	Adaçayı	Dişotu
Salvia microphylla Kunth	Süs adaçayı	Süs adaçayı
Salvia tomentosa Mill.	Şalba	Şablo
Sideritis athoa Papan. & Kokkini	Kedikuyruğuçayı	Madara çayı
Teucrium polium L. subsp. *polium*	Acıyavşan	Ayva
Thymus zygioides Griseb.	Bodurkekiği	Akıllı kekik
Malva sylvestris L.	Ebegümeci	İğnelik
Maclura pomifera (Raf.) C.K.Schneid.	Ayıdutu	Yalancı portakal
Papaver somniferum L. var. *somniferum*	Haşhaş	Maku
Plantago major L. subsp. *major*	Sinirotu	Gümüş otu
*Cynodon dactylon (*L.) Pers. var. *dactylon*	Köpekdişi	Köpekotu
Triticum aestivum L.	Ekmeklik buğday	Keşkek, dövme
Rumex crispus L.	Labada	Ekşi kulak, akıllı labada, badı balağı
Rumex pulcher L. subsp. *pulcher*	Ekşilik	Mancar otu
Paliurus spina-christi P. Mill.	Karaçalı	Çaltık
Rosa canina L.	Kuşburnu	Ormangülü, ilkgül

Tablo 5.20 (devam)

Rubus sanctus Schreb.	Böğürtlen	Berberis, orman filizi
Galium aparine L.	Çobansüzgeci	Pireotu
Citrus japonica Thunb.	Çin portakalı	Kamkat, kumkuat
Capsicum frutescens L.	Cinciber	Süs biberi
Datura innoxia Mill.	Abuzambak	Melek borazanı, akıllı tatana
Hyoscyamus niger L.	Banotu	Yaban patlıcanı, karaca otu
Lycium barbarum L.	Atlangaç	Kurt üzümü
Nicotiana glauca Graham	Yabani tütün	Tetra
Solanum americanum Mill.	İtüzümü	Sarmaşık otu

Çalışmada, Ayvalık ve Midilli Adası'nın birbirinin kültüründen etkilendiği kadar dilinden de çok fazla etkilendiği kullandıkları yöresel adlardan açıkça görülmektedir. Her iki ülkede de birçok bitkide kullanılan yöresel ad çok benzerlik göstermektedir. Yazılışları farklı gibi görünse de telaffuzları aynıdır. (Tablo 5.21).

Tablo 5.21: Türkiye ve Yunanistan'da kullanılan benzer yöresel adlar

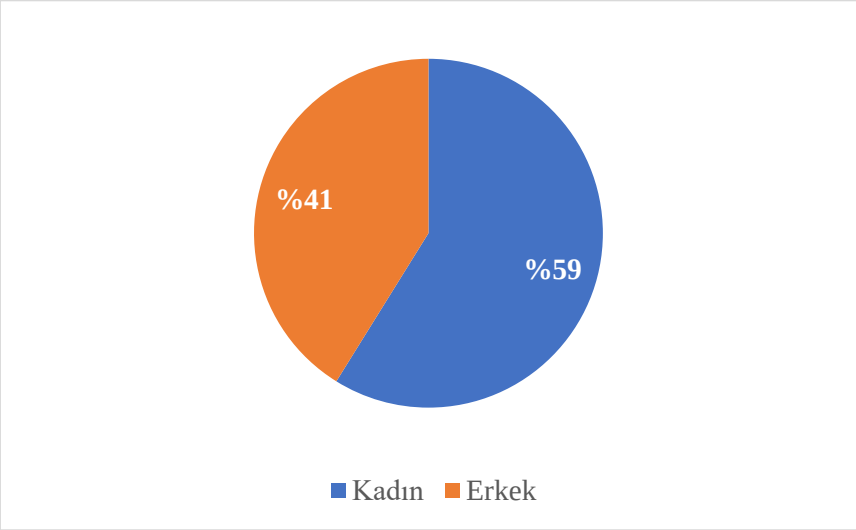
Bilimsel Adı	**Türkçe Yöresel Adı**	**Yunanca Yöresel Adı**
Carpobrotus edulis (L.) N.E.Br.	Makas otu	Makasote
Beta vulgaris L. var *vulgaris*	Pancar	Pantzari
Pistacia vera L.	Fıstık	Fistikia
Pimpinella anisum L.	Anason	Glykaniso
Cichorium intybus L.	Radika	Radiki
Citrullus lanatus (Thunb.) Matsum. & Nakai	Karpuz	Karpouzi
Luffa cylindrica (L.) M.Roem.	Lif	Loufa
Phaseolus vulgaris L.	Fasülye	Fasouli
Robinia pseudoacacia L.	Akasya	Akakia
Castanea sativa Mill.	Kestane	Kastania
Lavandula angustifolia Mill. subsp. *angustifolia*	Lavanta	Levanta
Mentha pulegium L.	Filiskin	Filiskouni
Laurus nobilis L.	Defne	Dafni
Eucalyptus camaldulensis Dehnh. subsp. *camaldulensis*	Ökaliptus	Efkalyptos
Bougainvillea spectabilis Willd.	Begonvil	Boukamvilia
Jasminum officinale L.	Yasemin	Giasemi

Tablo 5.21 (devam)

Arundo donax L.	Kamış	Kalami
Pyrus elaeagnifolia Pall. subsp. *elaeagnifolia*	Ahlat	Agrioachladi
Citrus limon (L.) Burm.f.	Limon	Lemoni
Lycopersicon esculentum Mill.	Domates	Ntomates

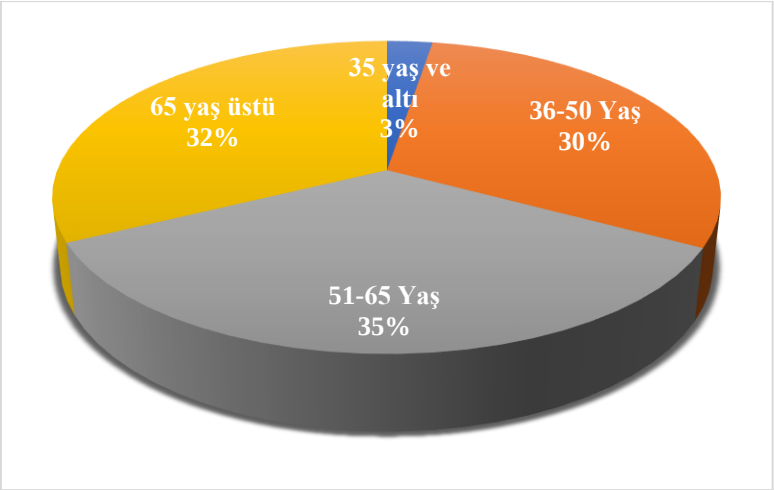
5.11 Kaynak Kişilerin Demografik Özellikleri

Çalışmada, bilgi edinilen kaynak kişi sayısı Ayvalık'ta 192 (113 kadın, 79 erkek) ve Midilli'de 54 (32 kadın, 22 erkek) olmak üzere toplam 246'dır. Kaynak kişilerin %59'u (145) kadın, %41'i (101) erkektir (Şekil 5.16).

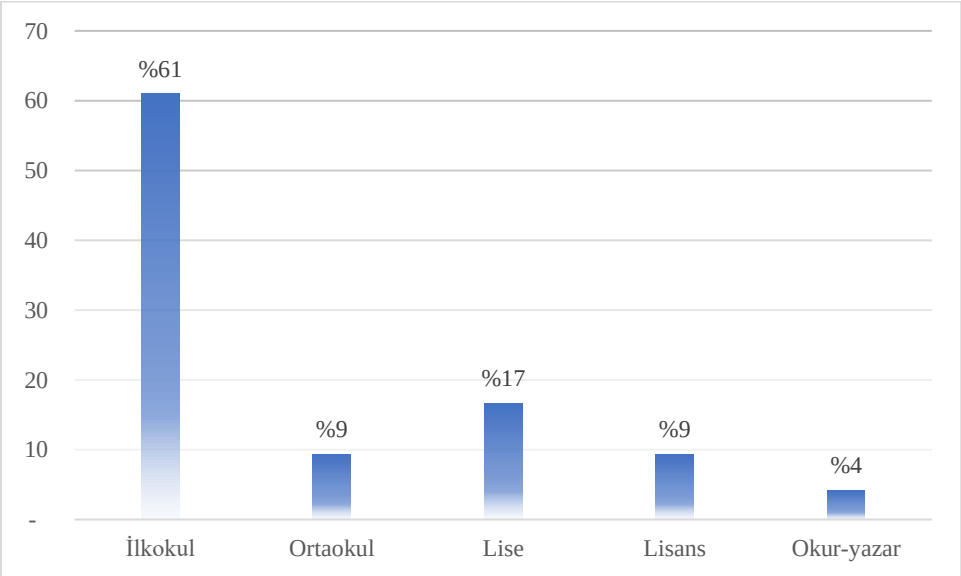
Şekil 5.16: Kaynak kişilerin cinsiyete göre yüzdelik dağılımı

Araştırma alanından Ayvalık'ta 5 kişi 35 yaş ve altı, 58 kişi 36-50 yaş arası, 67 kişi 51-65 yaş arası, 62 kişi 65 yaş üstü olarak kaydedilmiştir (Şekil 5.17).

Şekil 5.17: Kaynak kişilerin yaşa göre yüzdelik dağılımı

Ayvalık'ta yaşayan kaynak kişilerin eğitim durumuna bakıldığında 8 kişi okur-yazar, 116 kişi ilkokul, 18 kişi ortaokul, 32 kişi lise, 18 kişi üniversite mezunudur (Şekil 5.18).

Şekil 5.18: Kaynak kişilerin eğitim durumuna göre yüzdelik dağılımı

6. SONUÇ

“Ayvalık (Balıkesir/Türkiye) ve Midilli Adası (Yunanistan)'nın Etnobotanik Kültür Açısından Karşılaştırılması” başlıklı bu doktora çalışmasında, Ayvalık ve Midilli Adası’nda geleneksel bitki kullanımı ve etnobotanik bilgi birikimi detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Bu çalışma ile ilk kez hem Ayvalık hem de Midilli Adası etnobotanik envanteri çıkartılarak iki farklı ülkede farklı kültürlerde bitkilerin etnobotanik kültür açısından kullanımları karşılaştırılmıştır. Çalışma, geleneksel bilgi birikiminin belgelenmesine önemli bir katkı sağlamış ve bu bilginin korunması için yapılması gerekenleri ortaya koymuştur.

Bununla birlikte çalışma alanında etnobotanik kullanımı tespit edilen taksonlarla ilgili Türkiye ve Yunanistan’da yapılmış olan tüm etnobotanik çalışmalar taranarak detaylı bir veri tabanı oluşturulmuştur.

Çalışma sonuçlarının, bölgedeki biyoçeşitlilik ve kültürel mirasın sürdürülebilirliği açısından bir rehber niteliği taşıdığı ve bundan sonra yapılacak çalışmalara da rehberlik edeceği düşünülmektedir.

Çalışmada elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Bitki Çeşitliliği:

Araştırma kapsamında Ayvalık ve Midilli Adası’nda toplam 81 familyaya ait 297 bitki taksonunun etnobotanik kullanımı tespit edilmiştir. Ayvalık’ta 80 familyaya ait 291 takson ve Midilli Adası’nda 39 familyaya ait 86 takson kayıt altına alınmıştır. Bu bitki taksonlarından 183 tanesi yörede doğal olarak yetişirken, 114 tanesi ekimi yapılan taksonlardır.

Ayvalık ve çevresinde tespit edilen 166 takson gıda, 167 takson tıbbi, 56 takson hayvan hastalıkları, 41 takson hayvan yemi, 36 takson süs, 30 takson boya, 27 takson el sanatları, 21 takson arı bitkisi, 18 takson yakacak, 10 takson oyuncak ve 33 takson diğer (inanç/ritüel, haşere/yılan kovucu, dekor, temizlik, deterjan/sabun vb.) kullanımları tespit edilmiştir.

Midilli Adası'nda tespit edilen 49 takson gıda, 27 takson tıbbi, 16 takson süs, 11 takson hayvan yemi, 9 takson arı bitkisi, 4 takson el sanatları, 3 takson boya, 2 takson oyuncak, 1 takson hayvan hastalıkları, 1 takson yakacak ve 14 takson diğer (inanç/ritüel, haşere/yılan kovucu, dekor, temizlik, deterjan/sabun vb.) kullanımları tespit edilmiştir.

İki Bölge Arasındaki Benzerlikler ve Farklılıklar:

Ayvalık ve Midilli Adası, benzer iklim ve bitki örtüsü ve Türk-Yunan nüfus mübadelesinin etkisiyle etnobotanik açıdan benzerlik göstermektedir. İki coğrafyada da etnobotanik kullanımı kayıt altına alınan bitkilerden birçoğunun ortak olduğu, ancak farklı adlarla anıldığı ya da farklı kullanım biçimlerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, iki bölge arasındaki kültürel ve coğrafi yakınlığın bir sonucu olarak değerlendirilmiştir.

Araştırma bulguları, Ayvalık'ta bitkilerin özellikle gıda amaçlı kullanımının, Midilli Adası'na kıyasla daha yaygın olduğunu ortaya koymuştur. Ayvalık bölgesinde zeytin, çeşitli yabani otlar (örneğin cibez, radika, turp otu) ve aromatik bitkiler (kekik, nane, rezene) gıda hazırlığında ve yerel mutfak kültüründe önemli bir yere sahiptir. Bu bitkilerden zeytinyağlı yemekler, börekler ve salatalar gibi çeşitli tariflerde yararlanılmaktadır. Halk arasında "ot kavurma" gibi geleneksel yemekler, bitkilerin kullanımını günlük hayata entegre eden önemli bir uygulama olarak öne çıkmaktadır.

Midilli Adası'nda ise bitkiler daha çok tıbbi amaçlarla kullanılmakta; gıda amaçlı bitki kullanımı sınırlı tariflerle (örneğin bazı otların haşlanarak zeytinyağı ve limon ile tüketimi) ifade edilmektedir. Bu farklılıkların temel nedenleri, her iki bölgenin tarihsel ve kültürel geçmişinden kaynaklanmaktadır. Ayvalık'ta Türk mutfak kültürünün güçlü etkisi, bitkilerin zengin bir şekilde işlenmesine olanak tanırken, Midilli'deki Yunan mutfağı deniz ürünleri ağırlıklı olmakla birlikte daha sınırlıdır.

Geleneksel Bilginin Korunması:

Bölge halkının bitkilerin kullanımlarına dair bilgi birikiminin büyük ölçüde yaşlı kuşaklar tarafından taşındığı, ancak bu bilginin modernleşme ve kültürel değişim nedeniyle giderek azaldığı görülmüştür. Ayvalık'ta yerel halkın bitkilerin kullanımı ile ilgili her alanda bilgi ve deneyimlerini kuşaktan kuşağa aktarmadaki sürekliliği, bu geleneklerin korunmasını ve çeşitlenmesini sağlamıştır. Midilli'de ise bu bilginin aktarımı Ayvalık'a göre çok daha sınırlı kalmış ve kuşaklar arasında bu konuda bir süreklilik sağlanamamıştır.

Sonuç olarak, Ayvalık'ta bitki kullanımı, hem çeşitlilik hem de toplumsal entegrasyon açısından Midilli'ye kıyasla daha belirgin bir üstünlük göstermektedir. Bu durum, bölgedeki ekolojik kaynakların değerlendirilmesi, kültürel alışkanlıklar ve aktarılan geleneksel bilgilerle doğrudan ilişkilidir.

Öneriler

1. Bu çalışmada Ayvalık ve Midilli Adası odaklı bir karşılaştırma yapılmış olsa da, gelecekte çevredeki diğer Ege adaları ve kıyı bölgeleri de dahil edilerek daha geniş bir coğrafi analiz yapılabilir. Bu, bölgedeki bitki kullanımı ve kültürel etkileşimlerin daha kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını sağlayacaktır.
2. Biyoçeşitlilik açısından çok zengin olan Ayvalık gibi bölgelerde, biyoçeşitliliği tehdit eden faktörler ve bu tehditlerin geleneksel bilgiye etkisi üzerine çalışmalar yapılabilir. Koruma stratejilerinin etnobotanik verilerle desteklenmesi sağlanabilir.
3. Etnobotanik çalışmalar, bitkilerin geleneksel kullanım alanlarını belirlemekle sınırlı kalmayıp aynı zamanda bu bitkilerin kimyasal içerikleri, besin değerleri ve tıbbi etkileri üzerine de laboratuvar çalışmaları ile desteklenebilir.
4. Ayvalık ve Midilli arasındaki karşılaştırma modeli, farklı kültürel geçmişlere sahip bölgelerdeki benzer çalışmalar için örnek teşkil edebilir. Özellikle Türkiye ve Yunanistan gibi kültürel olarak etkileşimde bulunan diğer bölgeler arasında karşılaştırmalı etnobotanik analizler yapılabilir.
5. Bitkisel bilgi birikiminin kaybolmaması adına, yerel halkın katılımıyla eğitim çalışmaları ve atölyeler düzenlenebilir. Bu tür etkinlikler, halk arasında farkındalık yaratırken, bilimsel çalışmalara da katkı sağlayabilir.
6. Bölgedeki bitkisel zenginliklerin turizmle ilişkilendirilmesi ve bu zenginliklerin yerel ekonomiye nasıl entegre edilebileceği üzerine çalışmalar yapılabilir. Örneğin, "etnobotanik rotalar" veya "şifalı bitki festivalleri" gibi sürdürülebilir turizm projeleri değerlendirilebilir.

7. KAYNAKÇA

Adaçay, S. (2023). Alanya'nın etnobotanikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 787892).

Aka, D. (1944). Ayvalık iktisadi coğrafyası. İstanbul, 19-20.

Akalın, E. (1993). Tekirdağ ilinde ilaç ve gıda olarak kullanılan yabani bitkiler (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 111684).

Akan, H., Balos, M. M. (2023). Karaköprü (Şanlıurfa)'da gıda olarak tüketilen yabani bitkiler üzerinde etnobotanik bir araştırma. International Journal of Life Sciences and Biotechnology, 6(1), 61-81. DOI: 10.38001/ijlsb.1101743.

Akan, H., & Ayaz, H. (2015). Gölpınar Şanlıurfa-Türkiye mesire yeri florası ve etrafındaki köylerin etnobotanik özellikleri. Bağbahçe Bilim Dergisi, 2(3), 19-56.

Akan, H., & Sade, Y. B. (2015). Kahta (Adıyaman) merkezi ve Narince köyünün etnobotanik açıdan araştırılması. Bitlis Eren Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 4(2).

Akan, H., Korkut, M. M., & Balos, M. M. (2008). Arat Dağı ve çevresinde (Birecik, Şanlıurfa) etnobotanik bir araştırma. Fırat Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, 20(1), 67-81.

Akaydın, G., Şimşek, I., Arıtuluk, Z. C., & Yeşilada, E. (2013). An ethnobotanical survey in selected towns of the Mediterranean subregion (Turkey). Turkish Journal of Biology, 37(2), 230-247.

Akbulut, S., Zengin, Z. (2023). Ethnobotanical survey of wild plants used in Gümüşhane province (Turkey). Boletín Latinoamericano y del Caribe de Plantas Medicinales y Aromáticas, 22(2).

Akbüber, B. A. (2022). Ayvalık tarihi üzerine akademik çalışmalar seçkisi. Ayvalık Belediyesi Kültür Yayınları-2, 280-293.

Akdağ, E. (2019). Çubuk Çayı-Tatlar arasında kalan bölgenin florası ve etnobotanik özelliklerinin araştırılması (Ankara-Türkiye) (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 594279).

Akgül, A., Senol, S. G., Yıldırım, H., Secmen, O., & Dogan, Y. (2018). An ethnobotanical study in Midyat (Turkey), a city on the silk road where cultures meet. Journal of ethnobiology and ethnomedicine, 14, 1-18.

Akkavak Zurnacı, Y. (2019). Denizli ilinin bazı ilçelerinin etnobotanik özellikleri üzerine bir araştırma (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.567890).

Aktan, T. (2011). Yenişehir (Bursa) köylerinin etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 287498).

Aladı, H. İ., Satıl, F., Selvi, S. (2022). Yenilebilir Doğal Bitkilerin Etnobotanik ve Gastronomik Açıdan Değerlendirilmesi: Edremit Körfezi (Balıkesir) Örneği. Journal of the Institute of Science and Technology, 12(3), 1375-1385. DOI: 10.21597/jist.1128252.

Aladı, H. İ., Satıl, F., Selvi, S. (2019). Wild fruits sold in the public bazaars of Edremit Gulf (Balıkesir) and their medicinal uses. Biological Diversity and Conservation, 12(1), 89-99. DOI: 10.5505/biodicon.2019.79380.

Alagöz, Ş. (2023). Oruçlu, Sarıbudak ve Ballıüzüm (Artvin /Merkez) köylerinde etnobotanik bir çalışma (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.805932).

Albayrak, N. B. (2019). Orhaneli ve Büyükorhan (Bursa) ilçelerinde etnobotanik bir araştırma (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 604857).

Alkaç, S. A. (2013). Alaçam dağları (Balıkesir) Bigadiç ilçesi bölümündeki ekonomik önemi olan bazı bitkiler ve etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 337177).

Alpaslan, Z. (2012). Ergan dağı (Erzincan)'nın etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.330527).

Alpınar, K. (2015). A contribution to the Turkish floristic bibliography. Journal of Faculty of Pharmacy of Istanbul University, 29(1), 71-90. https://doi.org/10.1002/tax.1234567

Alpınar, K. (2004). Etnobotanik ders notları.

Alpınar, K. (2001, Ağustos). Ayvalık Adalarının Florası / Flora of Ayvalık Islands. Ulusal Ege Adaları Toplantısı, 10-11 Ağustos 2001, Gökçeada, Türkiye.

Alpınar, K. (1999). Ayvalık ve Balıkesir Yakınındaki Adaların, Floristik ve Etnobotanik Açıdan Değerlendirilmeleri. Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu, Temel Bilimler Araştırma Grubu Projesi (TBAG-1407), Ankara.

Alpınar, K. (1998). A new taxon for Turkey: Galium recurvum Req. ex DC. (Rubiaceae). Turkish Journal of Botany, 22(4), 295-298.

Alpınar, K. (1997). Türkiye'de Carduncellus caeruleus (L.) C. Presl var. incisus DC.'un varlığı. Ot Sistematik Botanik Dergisi, 4(1), 43-48.

Altay, V., & Çelik, O. (2011). Antakya semt pazarlarındaki bazı doğal bitkilerin etnobotanik yönden araştırılması. Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi, 4(2), 137-139.

Altundağ, E., & Ozturk, M. (2011). Ethnomedicinal studies on the plant resources of east Anatolia, Turkey. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 19, 756-777.

Anagnostou, I. (2004). Lesvos'un konut gelişimi (1462–1912): Mekânın kırsal yapısından kentsel yapısına geçiş (Doktora Tezi). Mytilene Ege Üniversitesi.

Arasan, Ş. (2022). Kozak Yaylası (Bergama) ve Çevresinde Etnobotanik Araştırmalar (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.709715).

Arı, S., Temel, M., Kargıoğlu, M., Konuk, M. (2015). Ethnobotanical survey of plants used in Afyonkarahisar-Turkey. Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine, 11, 1-15. DOI: 10.1186/s13002-015-0027-9.

Arıkan, Z. (1988). 1821 Ayvalık isyanı. Belleten, 52(203), 571-600.

Arslantaş, H. (2020). Kırıkhan (Hatay) yöresinin etnobotanik özellikleri (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.642984).

Aslan, A., Mat, A., Aslan, N. Ö. A., Mat, A., Özhatay, N. (2007). A contribution to traditional medicine in West Anatolia. Journal of Faculty of Pharmacy of Istanbul University, 39, 73-83.

Aslan, S. (2019). Yaslıca Beldesi ve Arıkök Köyü (Şanlıurfa)'nün etnobotanik açıdan araştırılması (Yüksek lisans tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.572747).

Ataç, A., Yıldırım, R. V. (2004). Osmanlı Hekimleri ve Dioskorides'in "De Materia Medica"sı. OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, 15(15), 257-269.

Atakpama, W., Batawila, K., Dourma, M., Pereki, H., Wala, K., et al. (2012). Ethnobotanical knowledge of Sterculia setigera Del. in the Sudanian Zone of Togo (West Africa).

International School Research Network on Botany, 2012, 1-8. https://doi.org/10.1186/s42450-012-0001-0

Atik, Ö. (2022). Zile (Tokat) yöresinde etnobotanik bir araştırma (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 743180).

Axiotis, E., Halabalaki, M., & Skaltsounis, L. A. (2018). An ethnobotanical study of medicinal plants in the Greek Islands of North Aegean Region. Frontiers in Pharmacology, 9, 409. https://doi.org/10.3389/fphar.2018.00409

Ayan, Ö. (2015). Kastamonu yöresinde etnobotanik açıdan yenilebilen bazı bitki taksonlarının gıda patojeni olan mikroorganizmalar üzerine antimikrobiyal etkileri. (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 406004).

Ayandın, H. (2010). Avşar, Şabanözü ve Çile Dağı (Polatlı/Ankara) arasında kalan bölgenin etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.275189).

Ayvalık Belediyesi. (2020). Ayvalık Belediyesi 2020-2024 Stratejik Planı. https://ayvalik.bel.tr/dosya/ayvalikbelediyes-2020-2024-stratejik-plani.pdf

Ayvalık Kaymakamlığı. (n.d.). Ayvalık Kaymakamlığı [Web sitesi]. https://www.ayvalik.gov.tr

Bağcı, Y., & Keskin, L. (2022). An Ethnobotanical Field Survey in the Kadınhanı District of Konya in Turkey. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarım Ve Doğa Dergisi, 25(2), 312-336. https://doi.org/10.18016/ksutarimdoga.vi.865880

Bağcı, Y. (2016). Sarıveliler (Karaman) ve Çevresinde Yetişen Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri. Selçuk Üniversitesi Fen Fakültesi Fen Dergisi, 42(1), 84-107.

Balée, W. (1987). A etnobotânica quantitativa dos índios Tembé (Rio Gurupi, Pará). Boletim do Museu Paraense Emilio Goeldi. Nova serie Botânica, 3(1), 29-50.

Balıkesir Çevre ve Orman Müdürlüğü. (2023). http://www.balikesir-cevreorman.gov.tr (Erişim: 9 Ağustos 2023)

Balıkesir Valiliği Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürü. https://balikesir.csb.gov.tr/

Balıkesir Valiliği. (2024). Ayvalık. http://www.balikesir.gov.tr/ayvalik (Erişim: 5 Haziran 2024)

Balos, M. M., Akan, H., & Geçit, M. (2022). Mardin (Türkiye) Geofitleri Üzerine Etnobotanik Bir Araştırma. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarım Ve Doğa Dergisi, 25(6), 1287-1304. https://doi.org/10.18016/ksutarimdoga.vi.976110

Balos, M. M., & Akan, H. (2007). Zeytinbahçe - Akarçay (Birecik, Şanlıurfa) Arasında Kalan Bölgenin Etnobotanik Özellikleri. Selçuk Üniversitesi Fen Fakültesi Fen Dergisi, 2(29), 155-171.

Batı, C. (2018). Abbaslık Köyü (Bilecik) florası ve etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 527287).

Batkan, E.S. (2019). Çardak (Denizli) yöresinde etnobotanik bir çalışma (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.574992).

Bayatlı, O. (1938). Bergama'da şifalı otlar ve Lokman Hekim. Kültür Basımevi.

Baykal, H. (2015). Başhemşin (Çamlıhemşin/Rize)'in florası, fitososyolojisi ve etnobotanik özellikleri (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 415371).

Bayraktar, B. (1998). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Ayvalık tarihi. Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları. Ankara.

Bayramoğlu, M. M., & Toksoy, D. (2008). Aktarlar ve tıbbi bitki ticareti üzerine bir araştırma (Doğu Karadeniz Bölgesi örneği). TMMOB Orman Mühendisleri Odası Dergisi, 45(4-5-6).

Baytop, T. (2001). Türk eczacılık tarihi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, No: 3358, Eczacılık Fakültesi No: 78.

Baytop, T. (1999). Türkiye'de bitkiler ile tedavi geçmişte ve bugün. Nobel Tıp Kitapevi, 455.

Baytop, T. (1994). Türkçe bitki adları sözlüğü. Türk Dil Kurumu Yayınları.

Bazos, I. (2005). Study of the flora and vegetation of Lesvos Island (East Aegean, Greece). (Doktora Tezi). National and Kapodistrian University of Athens, Athens.

Bellikci, K. E. (2020). Türkiye'nin etnobotanik veritabanı (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 629865).

Berbercan. (2014). s. 19; Mansel, A. M. (1999). Ege ve Yunan tarihi. Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara, 213.

Bilgiç M. (2023). Mutki (Bitlis) ilçesinde etnobotanik araştırmalar (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 819238).

Birinci, S. (2008). Doğu Karadeniz Bölgesinde Doğal Olarak Bulunan Faydalı Bitkiler ve Kullanım Alanlarının Araştırılması (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 178076).

Brussell, D. E. (2004). Medicinal plants of Mt. Pelion, Greece. Economic Botany, 58 (Supplement), I74-202. https://doi.org/10.1663/0013- 0001(2004)58[S174

Bulut, G., Haznedaroğlu, M. Z., Doğan, A., Koyu, H., & Tuzlacı, E. (2017). An ethnobotanical study of medicinal plants in Acipayam (Denizli-Turkey). Journal of Herbal Medicine, 10, 64-81.

Bulut, G. (2016). Medicinal and wild food plants of Marmara Island (Balikesir-Turkey). Acta Societatis Botanicorum Poloniae, 85(2). https://doi.org/10.5586/asbp.3502

Bulut, G., & Tuzlacı, E. (2015). An ethnobotanical study of medicinal plants in Bayramiç. Marmara Pharmaceutical Journal, 19(3), 268-282. https://doi.org/10.12991/mpj.20151973463

Bulut, G. ve Tuzlacı, E. (2011). Bayramiç (Çanakkale-Türkiye) Halk Tıbbi Bitkileri. İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi (40), 87-99.

Bulut, G., & Tuzlacı, E., (2006). Ezine (Çanakkale) Yöresinin Geleneksel Halk İlacı Olarak Kullanılan Bitkileri . XV. Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı, Turkey

Bulut, Y. (2006). Manavgat (Antalya) yöresinin faydalı bitkileri (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.185516).

CABI. (2024). CABI Digital Library. https://www.cabidigitallibrary.org/

Cakılcıoğlu, U., & Turkoglu, I. (2010). An ethnobotanical survey of medicinal plants in Sivrice (Elazığ-Turkey). Journal of ethnopharmacology, 132(1), 165-175.

Cansaran, A., & Kaya, Ö. F. (2008). Contributions of the ethnobotanical ınvestigation carried out ın Amasya dıstrıct of Turkey (Amasya-Center, Bağlarüstü, Boğaköy and Vermiş villages; Yassıçal and Ziyaret towns). Biological Diversity and Conservation, 3/2, 97-116

Cansaran, A., Kaya, Ö. F., & Yıldırım, C. (2007). Ovabaşı, Akpınar, Güllüce ve Köseler köyleri (Gümüşhacıköy/Amasya) arasında kalan bölgede etnobotanik bir araştırma. Fırat Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, 19(3), 243-257.

Chaachouay, N., Benkhnigue, O., Fadli, M., Ibaoui, H. E., & Zidane, L. (2019). Ethnobotanical and ethnopharmacological studies of medicinal and aromatic plants used in the treatment of metabolic diseases in the Moroccan Rif. Heliyon, 5, e02191. https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2019.e02191

Çelik, H. (2024). Karkamış ve Oğuzeli (Gaziantep) ilçelerinin bazı köylerinin etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.850491).

Çiçek, İ. (2019). Çermik ilçesi ve köylerinin (Diyarbakır) etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.583413).

Çilden, E. (2011). Paşayaylası (Aydın) florası ve etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.284609).

Çorlu, S. (2023). Kemah (Erzincan) ilçesinin etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.835796).

Çömlekçioğlu, N., & Karaman, Ş. (2008). Kahramanmaraş şehir merkezindeki aktarlarda bulunan tıbbi bitkiler. KSÜ Fen ve Mühendislik Dergisi, 11(1), 23-32.

Dağlı, M. (2015). Şanlıurfa merkez ve bağlı köylerde etnobotanik bir araştırma (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.387556).

Davis, P. H. (1965-1985). Flora of Turkey and the East Aegean Islands (Vol. 1-9). Edinburgh: Edinburgh University Press.

Davis, P. H., Mill, R. R., & Tan, K. (1988). Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol. 10. Edinburgh University Press.

Demir İnal, T. N., & Fidan, M. (2024). Siirt İli Gökçebağ Beldesi ve Çevresinde Halk Tarafından Beslenme, Endüstri, Tarım ve Hayvancılık Amaçlı Kullanılan Bitkiler. ISPEC Journal of Agricultural Sciences, 8(2), 493-501. https://doi.org/10.5281/zenodo.11467307Demir, Ü. (2021).

Güroymak (Bitlis)'ın etnobotanik özellikleri üzerine araştırmalar (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.691081).

Demirci, S., & Özhatay, N. (2012). An ethnobotanical study in Kahramanmaraş (Turkey); wild plants used for medicinal purpose in Andirin, Kahramanmaraş. Turk J Pharm Sci, 9(1), 75-92.

Demirel, O. 2021. Sütçüler (Isparta)'de etnobotanik bir çalışma (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.683318).

Demirelma, H., & Ersoy Depreli, D. (2023). Eldeş (Ilgın/Konya) ve Çevresinin Etnobotanik Özellikleri. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 27(3), 374-386. https://doi.org/10.19113/sdufenbed.1211763

Deniz, L., Serteser, A., & Kargıoğlu, M. (2010). Uşak Üniversitesi ve yakın çevresindeki bazı bitkilerin mahalli adları ve etnobotanik özellikleri. Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, 10(1), 57-72.

Dikilitaş, B. (2016). Ovacık (Karabük) ve çevresinin flora ve etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 430967).

Doğan, A., Tuzlacı, E. (2015). Pertek'in (Tunceli-Türkiye) yenilebilir yabani bitkileri. Marmara Eczacılık Dergisi, 19(2), 126-135. https://doi.org/10.12991/mpj.20151910459

Doğan, A. (2008). Ovacık (Tunceli) yöresinin geleneksel halk ilacı olarak kullanılan bitkileri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.224459).

Doğanoğlu, Ö. 2004. Yenişarbademli-Isparta yöresindeki doğal faydalı bitkiler üzerine araştırmalar (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.184373).

Douma, C., Koutis, K., Thanopoulos, R., Tsigoud, R., Galanidis, A., & Bebelie, P. J. (2016). Diversity of agricultural plants on Lesvos Island (Northeast Aegean, Greece) with emphasis on fruit trees. Scientia Horticulturae, 210, 65-84. https://doi.org/10.1016/j.scienta.2016.07.007

Duran, A., Satıl, F., & Tümen, G. (2001). Balıkesir yöresinde yenen yabani meyveler ve etnobotanik özellikleri. OT Sistematik Botanik Dergisi, 8(1), 87-94.

Ekim, T., Koyuncu, M., Vural, M., Duman, H., Aytaç, Z., & Adıgüzel, N. (2000). Türkiye bitkileri kırmızı kitabı. Ankara (Eğrelti ve Tohumlu Bitkiler). Red Data Book of Turkish Plants (Pteridophyta and Spermatophyta), 246.

Ekim, T., Koyuncu, M., Erik, S., & İlarslan, R. (1989). Türkiye'nin tehlike altındaki nadir ve endemik bitkileri. Türkiye Tabiatını Koruma Derneği Yayınları.

Eksik, C., (2020). Mardin ili Artuklu, Ömerli ve Yeşilli İlçelerinin Bazı Köylerinde Etnobotanik Çalışma (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.633423).

Elçi, B., & Erik, S. (2006). Güdül Ankara ve çevresinin etnobotanik özellikleri. Hacettepe University Journal of the Faculty of Pharmacy, (2), 57-64.

Erdem, Ö. (1999). Dünden bugüne Altınova. Altınova Belediyesi Yayını, Ayvalık, Balıkesir.

Eren, S. (2022). Mutfak turizmi destinasyonlarında başarı faktörleri: Ayvalık örneği (1. basım, 104 s.). Detay Yayıncılık.

Erik, A. E. (2019). Afyonkarahisar ilinde etnobotanik bir çalışma (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.578799).

Erik, S., & Tarıkahya, B. (2004). Türkiye florası üzerine. Kebikeç İnsan Bilimleri için Kaynak Araştırmaları Dergisi, 17, 139-163.

Erim, H. (1948). Ayvalık tarihi. Güney Matbaacılık ve Gazetecilik TAO. Ankara, 108 s.

Ertuğ, F. (2014). Yenen Bitkiler. Resimli Türkiye Florası, 1, 345-380.

Ertuğ, F. (2004). Bodrum yöresinde halk tıbbında yararlanılan bitkiler. 14. Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı, Bildiriler, 29-31 Mayıs 2002, Eskişehir, (Eds. K.H.C. Başer ve N. Kırımer), ISBN 975-94077-2-8. Web'de yayın tarihi: Haziran 2004.

Ertuğ, F. (2004a). Etnobotanik çalışmaları ve Türkiye'de yeni açılımlar. Kebikeç, 18, 181-187.

Ertuğ, F. (2000). An ethnobotanical study in central Anatolia (Turkey). Economic Botany, 155-182.

Ertuğ, F., Tümen, G., Çelik, A., & Dirmenci, T. (2004). Buldan Denizli etnobotanik alan araştırması 2003. TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi, (2), 187-218.

Eryaşar, P**.** (1998). Gönen (Balıkesir) yöresinin geleneksel halk ilacı olarak kullanılan bitkileri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.81420).

Eşen, B. (2008). Aydınlar Köyü ve çevresinin (Erdemli/Mersin) etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.178406).

Ezer, N., & Avcı, K. (2004). Çerkeş Çankırı yöresinde kullanılan halk ilaçları. Hacettepe University Journal of the Faculty of Pharmacy, (2), 66-80.

Faydaoğlu, E., & Sürücüoğlu, M. S. (2011). Geçmişten günümüze tıbbi ve aromatik bitkilerin kullanılması ve ekonomik önemi. Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 11(1), 52-67.

Flora Anatolica. (2024). Flora Anatolica. https://www.floranatolica.com/index.php

Flora of Greece. (2024). Flora of Greece Portal. https://portal.cybertaxonomy.org/flora-greece/intro

Furkan, M.K. (2016). Adıyaman ilinde yetişen bazı bitkilerin etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.420280).

GBIF Secretariat. (2024). Berberis vulgaris L. GBIF.org. https://www.gbif.org/species/7919153

Gelse, A. 2012. Adıyaman ve çevresinin etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.309827).

Genç, G. E., & Özhatay, N. (2006). An ethnobotanical study in Çatalca (European part of Istanbul) II. Turkish Journal of Pharmaceutical Sciences, 3(2), 73-89.

Gençay, A. (2007). Cizre (Şırnak)'nin etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.200939).

Gökdeniz, A., Erdem, B., Dinç, Y., & Çelik Uğuz, S. (2013). Kültürel turizmin yeni rotası: Kuzey Ege'de gastronomi turizmi ve Ayvalık-Midilli mutfaklarının karşılaştırmalı analizi. Balıkesir Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Birimi, Proje, (120).

Güldaş, N. (2009). Adıyaman ilinde etnobotanik değeri olan bazı bitkilerin kullanım alanlarının tespiti (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 246948).

Güler, B., Manav, E., & Uğurlu, E. (2015). Medicinal plants used by traditional healers in Bozüyük (Bilecik–Turkey). Journal of Ethnopharmacology, 173, 39-47. https://doi.org/10.1016/j.jep.2015.06.020

Güner, A., Aslan, S., Ekim, T., Vural, M. ve Babaç, M.T. (edlr.), (2012). Türkiye Bitkileri Listesi (Damarlı Bitkiler). Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi ve Flora Araştırmaları Derneği Yayını. İstanbul.

Güner, A., Özhatay, N., Ekim, T., & Baser, K. H. C. (2000). Flora of Turkey (Volume 11). Edinburgh University Press.

Güner, Ö., & Selvi, S. (2016). Wild medicinal plants sold in Balıkesir/Turkey herbal markets and their using properties. Biological Diversity and Conservation, 9/2, 96-101.

Güneş, M.E. (2021). Muş ili merkez ilçesi ve köylerinde etnobotanik araştırmalar (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 690392).

Güneş, S., Savran, A., Paksoy, M. Y., Koşar, M., & Çakılcıoğlu, U. (2017). Ethnopharmacological survey of medicinal plants in Karaisalı and its surrounding (Adana-Turkey). Journal of herbal medicine, 8, 68-75.

Güney Marmara Kalkınma Ajansı. (n.d.). Güney Marmara Kalkınma Ajansı [Web sitesi]. https://www.gmka.gov.tr

Gürdal, B., & Tunç, Y. (2020). Fethiye (Muğla, Türkiye) Cuma Pazarında Satılan Tıbbi Bitkiler Üzerine Bir Araştırma. Bağbahçe Bilim Dergisi, 7(3), 111-117.

Gürdal, B., & Kültür, S. (2013). An ethnobotanical study of medicinal plants in Marmaris (Muğla, Turkey). Journal of ethnopharmacology, 146(1), 113–126. https://doi.org/10.1016/j.jep.2012.12.012

Hanlidou, E., Karousou, R., Kleftoyanni, V., & Kokkini, S. (2004). The herbal market of Thessaloniki (N Greece) and its relation to the ethnobotanical tradition. Journal of Ethnopharmacology, 91(2-3), 281-299. https://doi.org/10.1016/j.jep.2004.01.007

Harshberger, J. W. (1896). The purposes of ethno-botany. Botanical Gazette, 21(3), 146-154.

Hayta, S., Polat, R., & Selvi, S. (2014). Traditional uses of medicinal plants in Elazığ (Turkey). Journal of Ethnopharmacology, 154(3), 613-623.

Heinrich, M., Barnes, J., Gibbons, S., & Williamson, E. M. (2004). Fundamentals of pharmacognosy and phytotherapy. Churchill Livingstone.

Heinrich, M., Ankli, A., Frei, B., Weimann, C., & Sticher, O. (1998). Medicinal plants in Mexico: Healers' consensus and cultural importance. Social Science & Medicine, 47, 1863–1875. https://doi.org/10.1016/S0277-9536(98)00377-4

Kalankan, G. (2017). Kazdağları'nda (Balıkesir) etnobotanik bir çalışma (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.492427).

Kalankan, G. (2015). Kaz Dağı'nda (Balıkesir/Türkiye) tıbbi ve aromatik yabani bitkiler ve geleneksel kullanımları. Uygulamalı Biyolojik Bilimler Dergisi, 9(3), 25-33.

Karaca, A. (2008). Aydın Yöresinde Bal Arılarının (Apis Mellifera L.) Yararlanabileceği Bitkiler ve Bazı Özellikleri. Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 5(2), 39-66.

Karaevli, A. (2022). Korgan (Ordu) yöresinde gıda olarak tüketilen doğal bazı bitki taksonları ve etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 550697).

Karagöz, F.K. (2014). Serteser. Suşehri Çevresinin Etnobotanik Açıdan Değerlendirilmesi (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.354538).

Karataş, H. (2007). Ilgaz (Çankırı) ilçesi ve çevresinin etnobotaniği (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.201036).

Kargıoğlu, M., Cenkci, S., Serteser, A., Evliyaoğlu, N., Konuk, M., Kök, M. Ş., & Bağcı, Y. (2008). An ethnobotanical survey of inner-West Anatolia, Turkey. Human Ecology, 36, 763-777.

Karousou, R., Balta, M., Hanlidou, E., & Kokkini, S. (2007). "Mints", smells and traditional uses in Thessaloniki (Greece) and other Mediterranean countries. Journal of ethnopharmacology, 109(2), 248-257.

Kaval, I., Behçet, L., & Cakilcioglu, U. (2014). Ethnobotanical study on medicinal plants in Geçitli and its surrounding (Hakkari-Turkey). Journal of ethnopharmacology, 155(1), 171–184. https://doi.org/10.1016/j.jep.2014.05.014

Kaya, T. (2021). Osmaneli (Bilecik) Çevresinde Tarımsal Biyoçeşitlilik ve Etnobotanik Araştırmaları (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 702953).

Kayabaşı, N. P., Tümen, G., & Polat, R. (2016). Ethnobotanical studies on useful plants in Manyas (Balıkesir/Turkey) region. Biological Diversity and Conservation. 58-63.

Kazan, D. (2007). Ortaca (Muğla) İlçesinin Etnobotaniği (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 202905).

Kazancı, C., Oruç, S., & Mosulishvili, M. (2020). Medicinal ethnobotany of wild plants: a cross-cultural comparison around Georgia-Turkey border, the Western Lesser Caucasus. Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine, 16, 1-20.

Kendir, G., & Güvenç, A. (2010). Etnobotanik ve Türkiye'de yapılmış etnobotanik çalışmalara genel bir bakış. Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi, 30(1), 49-80.

Kerar, B. A., & Akan, H. (2019). Aktepe ve Zeytinoba Köyleri (Hassa/Hatay-Türkiye) arasında kalan bölgenin florası ve etnobotaniği üzerine bir araştırma. Bağbahçe Bilim Dergisi, 6(3), 76-96. https://doi.org/10.35163/bagbahce.668249

Keskinbaş, H. (2023). Osmaniye ilçelerinin bazı köylerinde etnobotanik araştırmalar (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.828284).

Kew Royal Botanic Gardens. Plants of the World Online. Erişim tarihi: 22 Kasım 2024, https://powo.science.kew.org

Khan, I., Abdelsalam, N. M., Fouad, H., Tariq, A., Ullah, R., et al. (2014). Application of ethnobotanical indices on the use of traditional medicines against common diseases. Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine, 2014, 1-21. https://doi.org/10.1155/2014/746171

Kılıç, M., (2019). Artuklu (Mardin) Yöresinde Yetişen Bitkiler Üzerine Etnobotanik Bir Araştırma (Doktora tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 570146).

Kıncal, S., & Ceylan, O. (2021). Ula (Muğla) ilçesinin etnobotanik özellikleri. Biyolojik Çeşitlilik ve Koruma, 14(1), 69-81.

Kıran, O. (2006). Kozan yöresi florasındaki tıbbi bitkiler ve bunların halk tıbbında kullanılışı (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.206376).

Kızılarslan, Ç., & Özhatay, N. (2012). An ethnobotanical study of the useful and edible plants of İzmit. Marmara Pharmaceutical Journal, 16(3), 194-200.

Koçyiğit, M., & Özhatay, N. (2006). Wild plants used as medicinal purpose in Yalova (Northwest Turkey). Turkish Journal of Pharmaceutical Sciences, 3(2), 91-103.

Kolit, D. (2022). Sille (Selçuklu/Konya) ve çevresinin etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 767827).

Korkmaz, E. (2018). Yüksek Lisans Tezi. Bahçesaray (Müküs) ve çevresinin etnobotanik özellikleri ve dijital ortama aktarımı (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 524573).

Korkmaz, M. (2015). Kelkit (Gümüşhane) Aktarlarında Satılan Tıbbi Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 18(3), 60-80. https://doi.org/10.19113/sdufbed.49314

Korkut, M. M. (2006). Arat Dağı Florası ve Etnobotanik Özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.181953).

Kosmas, C., Danalatos, N. G., & Gerontidis, S. (2000a). The effect of land parameters on vegetation performance and degree of erosion under Mediterranean conditions. Catena, 40, 3–17. http://dx.doi.org/10.1016/S0341-8162(99)00061-2

Kosmas, C., Gerontidis, S., & Marathianou, M. (2000b). The effect of land use change on soils and vegetation over various lithological formations on Lesvos (Greece). Catena, 40, 51–68. https://doi.org/10.1016/S0341-8162(99)00064-8

Koyuncu, O. (2005). Geyve (Sakarya) ve çevresinin floristik ve etnobotanik açıdan incelenmesi (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 184080).

Kök, A., Kurnaz, A., Kurnaz, H. A., & Karahan, S. (2020). Ege otlarinin yöresel mutfaklarda kullanimI. Journal of Tourism Intelligence and Smartness, 3(2), 152-168.

Kökçü, B. (2015). Lapseki (A1/A), Çanakkale, Türkiye) ve çevresinin etnobotaniği (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 424086).

Kökçü, B., Esen, O., & Uysal, İ. (2015). Çanakkale kent merkezindeki aktarlarda satılan tıbbi bitkiler. Biyolojik Çeşitlilik ve Koruma, 8(3), 80-91.

Köksal, H. K. (2022). Şark ticaret yıllıklarındaki bilgiler ışığında Ayvalık ve yakın çevresi (1881-1922). Ayvalık tarihi üzerine akademik çalışmalar seçkisi Ayvalık Belediyesi Kültür Yayınları-2, 151-187. [Tez No: 654321]

Köse, M. (2019). Güneysu (Rize) ilçesinin etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 546718).

Köysal, A. (2020). Gölyaka (Düzce) yöresinde etnobotanik bir araştırma (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 645390).

Kural, K. (2012). Trabzon Çevresinde Yayılış Gösteren Faydalı Bitkiler Üzerinde Ekonomik Botanik Yönünden Araştırmalar (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 325652).

Kültür, Ş. (2014). Medicinal plant recipes from Kırklareli. Journal of Faculty of Pharmacy of Istanbul University, 44(1), 63-68.

Lesbos Belediyesi. (2015). Stratejik ve operasyonel program; stratejik planlama. ΔΉΜΟΣ ΛΈΣΒΟΥ. (2015). Στρατηγικο και επιχειρησιακο προγραμμα, α' φαση: στρατηγικοσ σχεδιασμοσ.

Lewin, R. (2000). Modern insanın kökeni. TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları. Çeviri: N. Özüaydın (7. basım). TÜBİTAK, Ankara.

Mammadov R. (2014). Tohumlu bitkilerde sekonder metabolitler, Nobel Akademik Yayıncılık.

Mart, S. (2006). Bahçe ve Hasanbeyli (Osmaniye) halkının kullandığı doğal bitkilerin etnobotanik yönden araştırılması (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.183563).

Mattalia, G., Sõukand, R., Corvo, P., & Pieroni, A. (2020). Dissymmetry at the border: Wild food and medicinal ethnobotany of Slovenes and Friulians in NE Italy. Economic Botany, 74, 1-14.

Menendez-Baceta, G., Aceituno-Mata, L., Reyes-García, V., Tardío, J., Salpeteur, M., & Pardo-de-Santayana, M. (2015). The importance of cultural factors in the distribution of medicinal plant knowledge: A case study in four Basque regions. Journal of Ethnopharmacology, 161, 116–127. https://doi.org/10.1016/j.jep.2014.12.007

Mert, H. H., Doğan, Y., & Başlar, S. (1992). Doğal boya eldesinde kullanılan bazı bitkiler. Ekoloji, 5, 14-17.

Metin, A. (2009). Mut çevresinde yetişen bitkilerin (Mersin) etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.237520).

Mumcu, Y. (2018). Tekirdağ, Çerkezköy ve çevresinde yetişen bitkiler ve etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 515605).

Mükemre, M. (2013). Konalga, Sırmalı, Dokuzdam Köyleri (Çatak Van) ve çevrelerinin etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 324449).

Nacakcı, F. M. (2015). Kumluca (Antalya)da etnobotanik bir çalışma (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.410817).

Nadiroğlu, M. (2017). Karlıova (Bingöl) ilçesinin etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.495494).

National Statistical Service of Greece. (2009). Agricultural statistics of Greece Year 2005. Piraeus. Available at: http://dlib.statistics.gr/Book/GRESYE_02_0903_00075.pdf (Accessed: 4 July 2016).

National Statistical Service of Greece. (2011). Resident population census. http://www.statistics.gr/documents/20181/1210503/resident_population_census2011rev.xls

Nüfusu.com. (2019). Ayvalık, Balıkesir nüfusu. https://www.nufusu.com/ilce/ayvalik_balikesir-nufusu

Odunkıran, V. Z. (2020). Hatay ilinde etnobotanik bir çalışma (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.644751).

Olgun, İ., Çılgın, K., Altıner, D., Turgut, E., Ergün, M., & Manco, T. K. (2018). 2 Yaka 1 Coğrafya: Ayvalık ve Lesbos kırsalı. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 328 s.

Olgun, Ş. (2019). Arıcak (Elazığ) ilçesinin etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.541550).

Onar, S. (2006). Bandırma (A1 (A), Balıkesir) ve çevresinin etnobotaniği (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 188537).

Oral, D.Ç. (2007). Konya ilinde kullanılan halk ilaçları üzerinde etnobotanik araştırmalar (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.194227).

Oymak, E. (2018). Bozova (Şanlıurfa) halkının kullandığı doğal bitkilerin etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.528648).

Öz, C. (2022). Akçakale ve Harran (Şanlıurfa) ilçelerinin etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.741425).

Özata, N. (2006). Fitoterapi (bitkilerle tedavi) ve aromaterapi (uçucu yağlarla terapi). Arıtan Yayınevi.

Özçelik, H., & Yyu, H. S. (1993). Van gölü havzasının zehirli bitkileri. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi, 4(1), 171-189.

Özdemir, A. (2019). Erbaa (Tokat)'da etnobotanik bir araştırma (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 571398).

Özdemir, E., & Kültür, Ş. (2017). Wild edible plants of savaştepe district (Balıkesir, Turkey). Marmara Pharmaceutical Journal, 21(3), 578-589.

Özdemir, E., & Alpınar, K. (2015). An ethnobotanical survey of medicinal plants in western part of central Taurus Mountains: Aladaglar (Nigde–Turkey). Journal of Ethnopharmacology, 166, 53-65.

Özdemir, S. (2019). Diyarbakır ili aktarlarında satılan bitkiler ve etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.606116).

Özgökçe, F., & Yilmaz, İ. (2003). Dye plants of east Anatolia region (Turkey). Economic Botany, 57(4), 454-460.

Özhatay, N., Byfield, A., & Atay, S. (2005). Türkiye'nin 122 önemli bitki alanı. WWF Türkiye (Doğal Hayatı Koruma Vakfı) Yayını, İstanbul.

Öztürk, M. (2006). Nizip bölgesinin (Aksaray) florası ve etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.183145).

Öztürk, Z. (2022). Maçka (Trabzon) ilçesinde yetişen bazı bitkilerin etnobotanik özellikleri ve peyzaj değerleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 770485).

Özvatan, B. (2020). Yığılca (Düzce) yöresinde etnobotanik araştırmalar (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 651772).

Pardo-de-Santayana, M., Tardío, J., Blanco, E., Carvalho, A. M., Lastra, J. J., San Miguel, E., & Morales, R. (2007). Traditional knowledge of wild edible plants used in the northwest of the Iberian Peninsula (Spain and Portugal): A comparative study. Journal of Ethnobiology and Ethnomedicine, 3(1), 27. https://doi.org/10.1186/1746-4269-3-27

Payzın, L. (2008). XVIII. yüzyılda Midilli Adası (Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi. [Tez No: 987654]

Perouli, M., & Bareka, P. (2022). Ethnobotanical survey on medicinal and other useful plants from Milos Island (Kiklades Islands, Greece). Mediterranean Botany, 43. https://doi.org/10.5209/mbot.75357

Polat, R., Cakilcioglu, U., & Satıl, F. (2013). Traditional uses of medicinal plants in Solhan (Bingöl—Turkey). Journal of ethnopharmacology, 148(3), 951-963.

Polat, R., & Satıl, F. (2012). An ethnobotanical survey of medicinal plants in Edremit Gulf (Balıkesir–Turkey). Journal of Ethnopharmacology, 139(2), 626-641. https://doi.org/10.1016/j.jep.2011.11.006

Polat, R., Çakılcıoğlu, U., Ertuğ, F., & Satıl, F. (2012). An evaluation of ethnobotanical studies in Eastern Anatolia. Biological Diversity and Conservation, 5(2), 23-40.

Polat, R., Selvi, S., Çakılcıoğlu, U., & Açar, M. (2012). Investigations of ethnobotanical aspect of wild plants sold in Bingöl (Turkey) local marketsPolat, R., & Selvi, S. (2011). Edremit Körfezi'nin (Balıkesir) Arı Bitkileri Üzerine Bir Araştırma. Harran Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi, 15(2), 27-32.

Polat, R. (2010). Havran ve Burhaniye (Balıkesir) çevresinde tarımsal biyoçeşitlilik ve etnobotanik araştırmaları (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 293496).

Polat, Y. (2022). Bergama (İzmir) semt pazarlarındaki bitkilerin etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.704726).

Royal Botanic Gardens, Kew. Plants of the World Online. https://powo.science.kew.org/ (Son erişim tarihi: 14.11.2024).

Saçlı, S., & Akalin, E. (2001). Preliminary ethnobotanical study from Kaz Dagi (Balikesir/Çanakkale) I: Uses and vernacular names. Journal of Faculty of Pharmacy of Istanbul University, 34(2), 9-16.

Saday, H. (2009). Güzeloluk Köyü ve çevresinin (Erdemli/Mersin) etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.237228).

Sadıkoğlu, N. (1998). Cumhuriyet dönemi Türk etnobotanik araştırmalar arşivi (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.91134).

Sağıroğlu, M., Arslantürk, A., Akdemir, Z. K., & Turna, M. (2012). An ethnobotanical survey from Hayrat Trabzon and Kalkandere rize/Turkey. Biological Diversity and Conservation, 5(1), 31-42.

Saraç, D. U. (2013). Rize ili etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 324600).

Sargın, S. A. (2013). Alaşehir ve çevresinde (Manisa) tarımsal biyoçeşitlilik ve etnobotanik araştırmaları (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.512568).

Sargın, S. A., Selvi, S., & Erdoğan, E. (2013). Alaşehir Manisa yöresindeki aktarlarda satılan tıbbi bitkiler ve kullanım özellikleri. Biyolojik Çeşitlilik ve Koruma, 6(3), 40-45. https://doi.org/10.21923/biodicon.166743

Sarı, A. O., Oğuz, B., Bilgiç, A., Tort, N., Güvensen, A., Gökhan, S., & Şenol. (2006). Batı Anadolu'da halk ilacı olarak kullanılan Lamiaceae türleri. Anadolu Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü Dergisi, 16(2), 50-67.

Sarper, F., Akaydin, G., Şimşek, I., & Yeşilada, E. (2009). An ethnobotanical field survey in the Haymana district of Ankara province in Turkey. Turkish Journal of Biology, 33(1), 79-88.

Satıl, F., Tümen, G., & Selvi, S. (2019). Ayvalık adaları tabiat parkı çiçekli bitkileri. Hat Baskı Sanatları San. ve Tic. Ltd. Şti.

Satıl, F., Tümen, G., & Selvi, S. (2017). Ethnobotanical features of parasitic plants distributed in Balıkesir/Turkey. Biological Diversity and Conservation, 10(3), 7-11. https://doi.org/10.17214/biodicon.302129

Satıl, F., Selvi, S., & Polat, R. (2011). Ethnic uses of pine resin production from Pinus brutia by native people on the Kazdag Mountain (Mt. Ida) in Western Turkey.

Satıl, F., Akçiçek, E., & Selvi, S. (2008). Madra Dağı (Balıkesir/İzmir) ve çevresinde etnobotanik bir çalışma. Biyoloji Bilimleri Araştırma Dergisi, 1(1), 31-36.

Satıl, F., Tümen, G., Dirmenci, T., Çelik, A., Arı, Y., & Malyer, H. (2007). Kazdağı Milli Parkı ve çevresinde (Balıkesir) etnobotanik envanter çalışması 2004-2006. TÜBA Kültür Envanter Dergisi, 5, 171-203.

Selvi, S., Akçay Koç, F., & Satıl, F. (2023). An ethnoveterinary study on plants used for the treatment of livestock diseases in Ayvalık (Balıkesir, Turkey). Indian Journal of Natural Products and Resources, 14(2).

Selvi, S., Satıl, F., & Tümen, G. (2018). Edremit Körfezi'nin (Balıkesir) sofralarda kullanılan yabani otları. 4th International Non-wood Forest Product Symposium, Bursa-Turkey.

Selvi, S., Dağdelen, A., & Kara, S. (2013). Kazdağlarından (Balıkesir-Edremit) toplanan ve çay olarak tüketilen tıbbi ve aromatik bitkiler. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 10(2), 26-33.

Sezik, E., Yeşilada, E., Honda, G., Takaishi, Y., Takeda, Y., & Tanaka, T. (2001). Traditional medicine in Turkey X. Folk medicine in central Anatolia. Journal of ethnopharmacology, 75(2-3), 95-115.

Sezik, E., Zor, M., & Yesilada, E. (1992). Traditional medicine in Turkey II. Folk medicine in Kastamonu. International Journal of Pharmacognosy, 30(3), 233-239.

Sezik, E., Tabata, M., Yeşilada, E., Honda, G., Goto, K., & Ikeshiro, Y. (1991). Traditional medicine in Turkey: I. Folk medicine in North-East Anatolia. Journal of Ethnopharmacology, 35, 191-196.

Shackle, H. S., Bennett, S., Snowball, R., Samaras, S., Francis, C., & Maxted, N. (2001). The ecogeography and collecting of forage legumes in the East Aegean Islands, Greece. Plant Genetic Resources Newsletter, 128.

Shah, A. A., Badshah, L., Khalid, N., Shah, M. A., Manduzai, A. K., Faiz, A., ... & Pieroni, A. (2023). Disadvantaged Economic Conditions and Stricter Border Rules Shape Afghan Refugees' Ethnobotany: Insights from Kohat District, NW Pakistan. Plants, 12(3), 574.

Skoula, M., D'Agata, C. D. C., & Sarpaki, A. (2009). Contribution to the ethnobotany of Crete, Greece. Bocconea, 23, 479-487. Retrieved from Aegeus Society

Sõukand, R., & Pieroni, A. (2016). The importance of a border: Medical, veterinary, and wild food ethnobotany of the Hutsuls living on the Romanian and Ukrainian sides of Bukovina. Journal of ethnopharmacology, 185, 17-40.

Soykan, A., Cürebal, İ., Sönmez, S., & Efe, R. (2012). Türkiye turizm politikaları ve Ayvalık adaları tabiat parkı uzun devreli gelişme revizyon planına eleştirel bir yaklaşım. Kazdağı ve Madra Dağı Belediyeler Birliği, Madra Dağı Ulusal Çalıştayı, 82–90.

Sreekeesoon, D. P., & Mahomoodally, M. F. (2014). Ethnopharmacological analysis of medicinal plants and animals used in the treatment and management of pain in Mauritius. Journal of Ethnopharmacology, 157, 181–200. https://doi.org/10.1016/j.jep.2014.08.048

Strenchok, L., Dimitrakopoulos, P. G., Kizos, T., & Pitta, T. M. (2018). Local knowledge of selected wild plant species collected in Agiassos, on Lesvos, Greece. Norsk Geografisk Tidsskrift-Norwegian Journal of Geography, 72(5), 273-286. https://doi.org/10.1080/00291951.2018.1497699

Şahin Yiğit, S. (2014). Gaziantep ili aktarlarında satılan bitkiler ve etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.372022).

Şahin, B. (2019). Kemalpaşa (İzmir) kırsalında etnobotanik (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.273643).

Şahin, S. (2022). Yozgat ili ve bazı ilçelerinin etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.716537).

Şanlı, B. Z. (2006). Bursa ve çevresinden toplanan ve ticareti yapılan bazı ekonomik bitkiler (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No: 202262).

Şeker, F. (2018). Şanlıurfa İli Lamiaceae (Ballıbabagiller) Familyasının Florası Bazı Taksonların Fitokimyasal ve Etnobotanik Özellikleri (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 527386).

Şenkardeş, İ. (2014). Nevşehir' in güney ilçelerinde (Acıgöl, Derinkuyu, Gülşehir, Nevşehir-Merkez, Ürgüp) etnobotanik araştırmalar (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.370034).

Tabata, M., Sezik, E., Honda, G., Yeşilada, E., Fukui, H., Goto, K., & Ikeshiro, Y. (1994). Traditional medicine in Turkey III. Folk medicine in east Anatolia, Van and Bitlis provinces. International journal of pharmacognosy, 32(1), 3-12.

Tanaydın, G., Satıl, F., & Çakılcıoğlu, U. (2022). An Ethnobotanical Research on Plants Used for Food Purposes in Bigadiç (Balıkesir-Turkey). Türk Doğa ve Fen Dergisi, 11(4), 142-147.

Tanker, N., Koyuncu, M., & Coşkun, M. (2019). Farmasötik botanik. Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Yayınları (6. basım). Ankara.

TARBIGEM. (2024). TARBIGEM. https://en.tarbigem.com.tr/

Tardío, J., & Pardo-de-Santayana, M. (2008). Cultural importance indices: A comparative analysis based on the useful wild plants of Southern Cantabria (Northern Spain). Economic Botany, 62, 24-39. https://doi.org/10.1007/s12229-008-9005-1

Tekin, S. (2011). Üzümlü (Erzincan) ilçesinin etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.287425).

Tekkoyun S. (2023). Çal (Denizli) yöresinde etnobotanik bir çalışma (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.805915).

Terzibaşoğlu, Y. (2022). Ayvalık söyleşileri: "Ayvalık: Kent, tarih ve coğrafya". Ayvalık tarihi üzerine akademik çalışmalar seçkisi Ayvalık Belediyesi Kültür Yayınları-2, 142-151.

Tetik, F. (2011). Malatya ilinin etnobotanik değeri olan bitkileri üzerine bir araştırma (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.292707).

Tevent, A. (2020). Çeltikçi (Burdur) ilçesinde doğal olarak yayılış gösteren bazı bitki taksonlarının etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.663250).

Thomas, K., Thanopoulos, R., Knüpffer, H., & Bebeli, P. J. (2012). Plant genetic resources of Lemnos (Greece), an isolated island in the Northern Aegean Sea, with emphasis on landraces. Genetic Resources and Crop Evolution, 59, 1417-1440.

Trotter, R. T., & Logan, M. H. (1986). Informants consensus: A new approach for identifying potentially effective medicinal plants. In N. L. Etkin (Ed.), Plants in indigenous medicine and diet (pp. 91–112). Redgrave, Bedford Hill, NY, USA.

Tsioutsiou, E. E., Cheilari, A., & Aligiannis, N. (2023). Ethnopharmacological study of medicinal plants used against skin ailments on Mount Pelion, central Greece. Frontiers in Pharmacology, 14, 1225580. https://doi.org/10.3389/fphar.2023.1225580

Tsioutsiou, E. E., Giordani, P., Hanlidou, E., Biagi, M., De Feo, V., & Cornara, L. (2019). Ethnobotanical study of medicinal plants used in Central Macedonia, Greece. Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine, 2019(1), 4513792.

Tuttu, G., Abay, G., & Yildirimli, S. (2019). Some wild edible plants of Tosya district (Kastamonu, Turkey). International Journal of Scientific and Technological Research, 5(3), 129-135.

Tuzlacı, E., & Şenkardeş, İ. (2011). Turkish folk medicinal plants, X: Ürgüp (Nevüehir). Marmara Pharmaceutical Journal, 15(2), 58-68.

Tuzlacı, E., & Doğan, A. (2010). Turkish folk medicinal plants, IX: Ovac. Marmara pharmaceutical journal, 14(3), 136-143.

Tuzlacı, E., & Aymaz, P. E. (2001). Turkish folk medicinal plants, part IV: Gönen (Balıkesir). Fitoterapia, 72(4), 323-343.

TÜBİVES. (2024). Türkiye Bitkileri Veri Servisi. Bizim Bitkiler. https://bizimbitkiler.org.tr/yeni/demos/technical/ (Son erişim tarihi: 14.11.2024)

Tümen, G. (1989). Labiatae family as medicinal plants from Balıkesir district in Turkey. Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakülteleri Dergisi, IV(2), 7-12.

Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2019a). Plan açıklama raporu. https://webdosya.csb.gov.tr/db/balikesir/duyurular/plan-aciklama-raporu-20190904084240.pdf (Erişim: 9 Ağustos 2023)

Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2019b). 2019 Yılı İl Çevre Durum Raporları. https : //ced.c.csb .gov .tr /2019 -yıl -il -çevre -durum -raporlar-i -98681 (Erişim: 17 Ekim 2024)

Tütenocaklı, T. (2014). Yenice (Çanakkale) ve çevresinde tarımsal bitki biyoçeşitliliği ve etnobotanik araştırmalar (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.102674).

Uluçay, F. (2017). Şarkikaraağaç (Isparta) yöresinde doğal yayılış gösteren bazı bitki taksonlarının etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.487786).

Uysal, G. (2008). Köyceğiz (Muğla) İlçesinin Etnobotaniği (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.179563).

Uysal, İ., Gücel, S., Tütenocaklı, T., & Öztürk, M. (2012). Studies on the medicinal plants of Ayvacik-Çanakkale in Turkey. Pak J Bot, 44(Suppl. 1), 239-244.

Uysal, İ., Onar, S., Karabacak, E., & Çelik, S. (2010). Ethnobotanical aspects of Kapıdağ peninsula (Turkey). Biological Diversity and Conservation, 3(3), 15-22.

Usta, B.E. (2021). Samandere vadisi (Düzce) ve çevresinin etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 665957).

Uzun, M., & Kaya, A. (2016). Ethnobotanical research of medicinal plants in Mihalgazi (Eskişehir, Turkey). Pharmaceutical Biology, 54(12), 2922-2932. https://doi.org/10.1080/13880209.2016.1195134

Ünver, A. (2019). Lamas Çayı (Erdemli, Silifke/Mersin) Çevresindeki Köylerde Etnobotanik Araştırmalar (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.613811).

Vural, G. 2008. Honaz Dağı ve çevresindeki bazı doğal bitkilerin etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.238217).

World Health Organization. (2024, October 2). International classification of diseases (ICD). https://www.who.int/standards/classifications/classification-of-diseases

Yalçın, S. (2021). Suruç (Şanlıurfa) aktarları ve bazı köylerinde etnobotanik bir araştırma (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.663049).

Yapıcı, İ.Ü., Hoşgören, H., Saya, Ö. (2009). Kurtalan (Siirt) İlçesinin Etnobotanik Özellikleri, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 12, 191- 196.

Yener, Ş. D. (2021). Türkiye'deki tabiat parklarının rekreasyonel açıdan analizi. Eurasian Journal of Forest Science, 9(3), 122-133.

Yeşil, Y., & Akalın, E. (2009). Folk medicinal plants in Kürecik area (Akçadağ/Malatya Turkey). Turkish Journal of Pharmaceutical Sciences, 6(3), 207-220.

Yeşilada, E., Sezik, E., Honda, G., Takaishi, Y., Takeda, Y., & Tanaka, T. (1999). Traditional medicine in Turkey IX:: Folk medicine in north-west Anatolia. Journal of ethnopharmacology, 64(3), 195-210.

Yıldırım, H. İ. (2015). Alanya ve Gazipaşa (Antalya)'da halk tarafından kullanılan bazı doğal kayıt etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.398597).

Yılmaz, D. (2019). Datça yarımadası (Muğla)'nın etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.601119).

Yılmaz, M. (2022). Tillo (Siirt) ve çevresi etnobotanik özellikleri (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.714756).

Yılmaz, M. (2019) Serik yöresi (Antalya)nde etnobotanik bir çalışma (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.569390).

Yorulmaz, A. (1994). Ayvalık'ı gezerken. İstanbul: İstanbul Araştırma Enstitüsü, Geylan Kitabevi.

Yunanistan İstatistik Kurumu. (2021). Ülkenin daimi dağılımına ilişkin 2021 nüfus-konut sayımı sonuçları [PDF]. Erişim adresi: https ://www .statistics .gr . Erişim tarihi: 26 Şubat 2024.

Yücel, E., & Tülükoğlu, A. (2000). Gediz (Kütahya) çevresinde halk ilacı olarak kullanılan bitkiler. Ekoloji Çevre Dergisi, 9(36), 12-14.

Yüksel, K. (2023). Serik (Antalya) ilçesinde geçmişten günümüze yerel halkın bitki kullanımlarının incelenmesi (Doktora Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No.246810).

Yüzbaşıoğlu, E., Tütenocaklı, T., & Uysal, İ. (2020). Reşadiye (A6, Tokat) ve çevresindeki bitkilerin etnobotanik özellikleri. Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi, 7(2), 420-432.

Zengin, Z. (2020). Gümüşhane yöresinde etnobotanik bir çalışma (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez No. 618415).

Zougagh, S., Belghiti, A., Rochd, T., Zerdani, I., & Mouslim, J. (2019). Medicinal and aromatic plants used in traditional treatment of the oral pathology: The ethnobotanical survey in the economic capital Casablanca, Morocco (North Africa). Natural Products and Bioprospecting, 9(1), 35-48. https://doi.org/10.1007/s13659-018-0194-7

EKLER

EK A: Kaynak Kişiler

Tablo A1: Ayvalık Kaynak Kişi Listesi

Sıra No	Adı-Soyadı	Cinsiyet	Yaş	Meslek	Eğitim	Yerleşim
1	Bayram Karabacak	E	60	Çiftçi	İlkokul	Akçapınar
2	Feyzullah Yıldırım	E	59	Şifacı	İlkokul	Akçapınar
3	Fatma Yıldırım	K	80	Ev hanımı	İlkokul	Akçapınar
4	Akile Yıldırım	K	67	Ev hanımı	İlkokul	Akçapınar
5	Birsen Yıldırım	K	39	Ev hanımı	İlkokul	Akçapınar
6	Halime Karabacak	K	56	Ev hanımı	İlkokul	Akçapınar
7	Güllü Karabacak	K	60	Ev hanımı	İlkokul	Akçapınar
8	Kibariye Arzu	K	62	Pazarcı	İlkokul	Altınova
9	Dudu Öğreten	K	72	Pazarcı	İlkokul	Altınova
10	Ramazan Balkan	E	48	Esnaf	Lise	Altınova
11	Zakire Balkan	K	67	Pazarcı	İlkokul	Altınova
12	Bayram Taşdemir	E	75	Pazarcı	İlkokul	Altınova
13	Melika Selvi	K	58	Pazarcı	İlkokul	Altınova
14	Emine Gül	K	63	Ev hanımı	İlkokul	Altınova
15	Halim Gül	E	65	Emekli	Ortaokul	Altınova
16	Koray Bacak	E	36	Ziraat Mühendisi	Lisans	Altınova
17	Soner Çılgın	E	82	Çiftçi	İlkokul	Altınova
18	Ethem Vardı	E	55	Belediye Başkan Yardımcısı	Lisans	Altınova
19	Münire Veran	K	61	Ev hanımı	Lise	Bağyüzü
20	Mahmut İlhan	E	75	Bakkal	İlkokul	Bağyüzü
21	Birsan Kırbaç	K	72	Ev hanımı	İlkokul	Bağyüzü
22	Rukiye Kırbaç	K	70	Ev hanımı	İlkokul	Bağyüzü
23	Pakize Ulaştısoy	K	80	Ev hanımı	İlkokul	Bağyüzü
24	Nazmiye Ulaştısoy	K	85	Ev hanımı	İlkokul	Bağyüzü
25	Elif Çamur	K	45	Ev hanımı	İlkokul	Bağyüzü
26	Şerif Ali Kırbaç	E	64	Emekli	İlkokul	Bağyüzü
27	Osman İzcan	E	50	Çiftçi	İlkokul	Bağyüzü
28	Fatma İzcan	K	44	Ev hanımı	İlkokul	Bağyüzü
29	Ayşe Uğurlu	K	80	Ev hanımı	İlkokul	Bağyüzü
30	Selışık Kasım	K	63	Ev hanımı	İlkokul	Bağyüzü
31	Sevgül Kırbaç	K	68	Ev hanımı	İlkokul	Bağyüzü
32	Reyhan Aydın	K	71	Ev hanımı	İlkokul	Bağyüzü
33	Tülay hanım	K	54	Ev hanımı	İlkokul	Bağyüzü
34	Elif Akkulak	K	83	Ev hanımı	İlkokul	Bağyüzü
35	Ümmühan Köseoğlu	K	90	Ev hanımı	İlkokul	Beşiktepe
36	Mahmut Köseoğlu	E	61	Çiftçi	İlkokul	Beşiktepe
37	Nazire Şahin	K	90	Ev hanımı	İlkokul	Beşiktepe
38	Esma Döner	K	53	Ev hanımı	İlkokul	Beşiktepe
39	Ümmühan Adalı	K	47	Ev hanımı	İlkokul	Bulutçeşme
40	Gülzade Adalı	K	68	Ev hanımı	İlkokul	Bulutçeşme

EK A: Kaynak Kişiler (devam)

41	Ayşegül Ulutepe	K	41	Ev hanımı	Lise	Cunda
42	Ali Ulutepe	E	44	Balıkçı	Lise	Cunda
43	Tamer Ulutepe	E	84	Emekli	Ortaokul	Cunda
44	Saki Oran	E	80	Çiftçi	İlkokul	Cunda
45	Fatma Akgedik	K	65	Aşçı	İlkokul	Çakmak
46	Işılay Akgedik	K	43	Ev hanımı	Lise	Çakmak
47	Döne Karaatlı	K	81	Ev hanımı	İlkokul	Çamoba
48	İsmihan Bozkurt	K	46	Ev hanımı	İlkokul	Çamoba
49	Cennet Köydedurmaz	K	65	Ev hanımı	İlkokul	Çamoba
50	Hikmet Çakıroğlu	E	73	Çiftçi	İlkokul	Çamoba
51	Mahmut Çakıroğlu	E	39	Muhtar	Lise	Çamoba
52	İsimsiz	E	48	Çoban	İlkokul	Çamoba
53	Hulusi Atılgan	E	85	Çoban	İlkokul	Çamoba
54	Ümmühan Ulaş	K	67	Ev hanımı	İlkokul	Hacıveliler
55	Fatma Şahan	K	90	Ev hanımı	İlkokul	Hacıveliler
56	Selma Kara	K	55	Ev hanımı	İlkokul	Hacıveliler
57	Tuğba Saraçoğlu	K	30	Öğretmen	Lisans	Karaayıt
58	Kazım Köseoğlu	E	60	Çiftçi	İlkokul	Kırcalar
59	Ramazan Yılmaz	E	54	Çiftçi	İlkokul	Kırcalar
60	Şeref Özmen	K	65	Ev hanımı	İlkokul	Kırcalar
61	Ünzile Özmen	K	68	Ev hanımı	İlkokul	Kırcalar
62	Nazile Özmen	K	55	Ev hanımı	İlkokul	Kırcalar
63	Yasemin Orhan	K	48	Börekçi	Lise	Küçükköy
64	Ferhan Orhan	E	49	Mozaik sanatçısı	Lisans	Küçükköy
65	Meryem İlter	K	62	Ev hanımı	Ortaokul	Küçükköy
66	Cemile Uçmaz	K	70	Ev hanımı	İlkokul	Küçükköy
67	Ahmet Cemal Türümen	E	53	Muhtar	İlkokul	Murateli
68	Hasan Basri Sarı	E	87	Bakkal	İlkokul	Mutluköy
69	İsmail Kulp	E	73	Çiftçi	İlkokul	Mutluköy
70	Fatma Kulp	K	69	Ev hanımı	İlkokul	Mutluköy
71	İsmail Kemer	E	73	Pazarcı	İlkokul	Mutluköy
72	Cemile Kemer	K	70	Ev hanımı	İlkokul	Mutluköy
73	Fatma Yener	K	76	Ev hanımı	İlkokul	Odaburnu
74	Nazire teyze	K	74	Ev hanımı	İlkokul	Odaburnu
75	Gülsüm Kızıloğlu	K	70	Ev hanımı	İlkokul	Odaburnu
76	Erhan Göktepe	E	62	Pazarcı	İlkokul	Tıfıllar
77	Ayşe Aslan	K	72	Ev hanımı	İlkokul	Tıfıllar
78	Adile Kahraman	K	81	Ev hanımı	İlkokul	Tıfıllar
79	Mehmet Sümer	E	39	Muhtar	İlkokul	Türközü
80	Hatice Bozkurt	K	43	Ev hanımı	İlkokul	Türközü
81	Güllü Köse	K	48	Ev hanımı	İlkokul	Türközü
82	Güldanur Bozkurt	K	48	Ev hanımı	İlkokul	Üçkabaağaç
83	Müzeyyen Başaran	K	70	Ev hanımı	İlkokul	Üçkabaağaç
84	Fatma Bacak	K	73	Ev hanımı	İlkokul	Üçkabaağaç
85	Sevda Oğuz	K	35	Ev hanımı	Lise	Üçkabaağaç
86	Ümmügül Bozkurt	K	90	Ev hanımı	İlkokul	Üçkabaağaç

EK A: Kaynak Kişiler (devam)

87	Ali Oğuz	E	75	Çiftçi	İlkokul	Üçkabaağaç
88	Hüseyin Güler	E	75	Çiftçi	İlkokul	Üçkabaağaç
89	Fatma Güler	K	70	Ev hanımı	İlkokul	Üçkabaağaç
90	Yıldız teyze	K	73	Ev hanımı	İlkokul	Üçkabaağaç
91	İsimsiz	E	58	Çiftçi	İlkokul	Yeniköy
92	Selahattin Kalay	E	67	Sepetçi	İlkokul	Altınova
93	Şener Alber	E	48	Aktar	Lise	Ayvalık
94	Hilal Ertekin	K	45	Aktar	Lise	Ayvalık
95	Serkan Ertekin	E	47	Aktar	Lise	Ayvalık
96	Ali Buncu	E	62	Sepetçi	İlkokul	Ayvalık
97	İsimsiz	E	75	Pazarcı	İlkokul	Ayvalık
98	Güldüzer Dağlı	K	38	Pazarcı	İlkokul	Ayvalık
99	Maşallah Temel	E	43	Ziraat Mühendisi	Lisans	Ayvalık
100	B. Zühre Uyanık	K	35	Öğretmen	Lisans	Sarımsaklı
101	Ayşe Erkal	K	68	Ev hanımı	Ortaokul	Altınova
102	Mehmet Erkal	E	73	Çiftçi	İlkokul	Altınova
103	Ersan Mert	E	42	Esnaf	lise	Ayvalık
104	Dursun Karakaya	E	54	Çiftçi	İlkokul	Ayvalık
105	Hüseyin Koç	E	58	Çiftçi	İlkokul	Ayvalık
106	Rıza Temel	E	45	Bahçıvan	Ortaokul	Ayvalık
107	Erdem Elbasan	E	43	Çiftçi	Lise	Ayvalık
108	Saygın Tür	K	30	Veteriner	Lisans	Ayvalık
109	Mustafa Durmaz	E	51	Çiftçi	İlkokul	Murateli
110	Sema Yücel	K	48	Ev hanımı	Lise	Ayvalık
111	Abdullah Şengörenoğlu	E	52	Sanatçı	Lisans	Ayvalık
112	Hüsnü Demirbaş	E	93	Çiftçi	İlkokul	Küçükköy
113	Hasan Babayiğit	E	92	Çiftçi	İlkokul	Ayvalık
114	Yakuş Baş	E	85	Çiftçi	İlkokul	Çamoba
115	Ali Daş	E	73	Çiftçi	İlkokul	Çamoba
116	İsmail Topal	E	68	Çiftçi	İlkokul	Çamoba
117	Mehmet Avcı	E	63	Çiftçi	İlkokul	Çamoba
118	Suat Kaçak	E	62	Esnaf	Lise	Ayvalık
119	Nimet abla	K	58	Pazarcı	İlkokul	Altınova
120	İsimsiz	E	60	Pazarcı	İlkokul	Altınova
121	Kader Taşçı	K	48	Çiftçi	Ortaokul	Altınova
122	Taci Eminoğlu	E	55	Aktar	Lise	Ayvalık
123	Hüseyin Bozkurt	E	57	Esnaf	Lise	Altınova
124	Özer Canbaz	E	54	Esnaf	Lisans	Ayvalık
125	Ramazan Kaçmaz	E	50	Çiftçi	İlkokul	Çakmak
126	Mehmet Aslan	E	58	Çiftçi	İlkokul	Çakmak
127	Zeynel teyze	E	67	Ev hanımı	İlkokul	Cunda
128	Ümit Özdemir	K	54	Okul müdürü	Lisans	Cunda
129	Fatma Sataroğlu	K	73	Ev hanımı	İlkokul	Ayvalık
130	Korhan Dinler	E	42	Pazarcı	Ortaokul	Ayvalık
131	İzzet Durko	E	55	Lokanta sahibi	Lise	Ayvalık

EK A: Kaynak Kişiler (devam)

132	Ayşe Bozkurt	K	77	Ev hanımı	Okur-yazar	Çamoba
133	Ümit Dizbay	K	60	Emekli öğretmen	Lise	Ayvalık
134	Metin Dizbay	E	62	Esnaf	Lise	Ayvalık
135	Arzu Acurol	K	47	Şef	Lisans	Ayvalık
136	Emircan Bilir	E	42	Fırıncı	Lise	Ayvalık
137	Osman Kadayıfcı	E	72	Fırıncı	İlkokul	Altınova
138	Sehernaz Bozkurt	K	42	Ev hanımı	İlkokul	Çamoba
139	Bilal Bozkurt	E	45	Çiftçi	İlkokul	Çamoba
140	Ramazan Çakıroğlu	E	48	Çiftçi	İlkokul	Çamoba
141	Mustafa Çakıroğlu	E	43	Çiftçi	İlkokul	Çamoba
142	Zarife Koşaran	K	58	Ev hanımı	İlkokul	Çamoba
143	Mehmet Koşaran	E	60	Çiftçi	İlkokul	Çamoba
144	Nilüfer Çetinkaya	K	38	Ev hanımı	İlkokul	Çamoba
145	Kadriye Özdemir	K	54	Ev hanımı	İlkokul	Çamoba
146	Güllü Çakıroğlu	K	62	Ev hanımı	İlkokul	Çamoba
147	Yeliz İlkan	K	49	Ev hanımı	Lise	Küçükköy
148	Şevket Namal	E	55	Çiftçi	Ortaokul	Küçükköy
149	İsimsiz	E	52	Pazarcı	Ortaokul	Cunda
150	Mehtap Atala	K	47	Ev hanımı	Lise	Cunda
151	Sevtap Zişan Kaçar	K	55	Girişimci	Lisans	Cunda
152	Mehmet Atala	E	53	Esnaf	Lise	Cunda
153	Gülseren Başaran	E	48	Ev hanımı	Lise	Cunda
154	Ender Başaran	K	50	Esnaf	Lise	Cunda
155	Fatma Çaycılar	K	68	Ev hanımı	İlkokul	Cunda
156	İsimsiz	K	64	Ev hanımı	Okur-yazar	Cunda
157	Gönül Gezener	K	45	Ev hanımı	Ortaokul	Altınova
158	Bahriye Alaca	K	82	Ev hanımı	Okur-yazar	Altınova
159	Pınar Aslan	K	39	Ev hanımı	Lise	Altınova
160	Gözde Karabulut	K	40	Ev hanımı	Ortaokul	Altınova
161	Nazlım Karabulut	K	75	Ev hanımı	Okur-yazar	Altınova
162	İsimsiz	K	62	Ev hanımı	Okur-yazar	Altınova
163	Hüseyin Dönmez	E	67	Emekli memur	Lise	Ayvalık
164	Hatice Dönmez	K	58	Ev hanımı	Ortaokul	Ayvalık
165	Halime Arıcı	K	45	Ev hanımı	Ortaokul	Türközü
166	Rukiye Çobanoğlu	K	52	Ev hanımı	İlkokul	Kırcalar
167	Fatma Güçlü	K	54	Ev hanımı	İlkokul	Ayvalık
168	Cemile Tomta	K	38	Ev hanımı	Ortaokul	Bulutçeşme
169	Dilber Benli	K	43	Ev hanımı	Ortaokul	Üçkabaağaç
170	Emine Altıntaç	K	68	Ev hanımı	Okur-yazar	Ayvalık
171	Yücel Saraçoğlu	K	43	Ev hanımı	Ortaokul	Karaayıt
172	Şermin Ülker	K	45	Öğretmen	Lisans	Ayvalık
173	Zehra Akşan	K	42	Ev hanımı	Lise	Mutluköy
174	Canseli Haşhaş	K	64	Girişimci	Lise	Ayvalık
175	Özgür Candan	K	43	Öğretmen	Lisans	Ayvalık
176	Yusuf Candan	E	50	Mühendis	Lisans	Ayvalık
177	İsimsiz	E	60	Pazarcı	İlkokul	Cunda

EK A: Kaynak Kişiler (devam)

178	Canan Demirkaya	K	56	Ev hanımı	Okur-yazar	Ayvalık
179	Pedriye Yücel	K	65	Ev hanımı	Okur-yazar	Altınova
180	Füsun Kocadağlı	K	42	Turizmci	Lise	Altınova
181	Nilüfer Benli	K	42	Ev hanımı	Ortaokul	Kırcalar
182	Erdem Elbasan	E	56	Pazarcı	Ortaokul	Altınova
183	Fatma Çakıcı	K	65	Pazarcı	İlkokul	Altınova
184	İncigül Bacakoğlu	K	63	Çiftçi	İlkokul	Çamoba
185	Sami Taşdemir	E	65	Çiftçi	İlkokul	Çamoba
186	Mahmet Çamlı	E	58	Arıcı	Lise	Çamoba
187	Ruhnaz Jülide Güner	K	40	Öğretmen	Lisans	Ayvalık
188	Aylin Efe	K	46	Öğretmen	Lisans	Ayvalık
189	Nurcan Suyolcuoğlu	K	60	Emekli	Lisans	Ayvalık
190	Rukiye Çobanoğlu	K	45	Ev hanımı	İlkokul	Üçkabaağaç
191	Kadriye Koç	K	57	Ev hanımı	İlkokul	Ayvalık
192	Murat Üzgün	E	55	Esnaf	İlkokul	Ayvalık

EK B: Etnobotanik Çerçeve Soruları *

Yenen yabani otlar, meyve ve mantarlarla ilgili çerçeve sorular:(Ev sohbetlerinde)

• Bu ay toplanan (bu mevsimde) hangi yenen ot/meyve/mantar biliyor? Adları?

• Bunların hepsini toplar mı? Pazardan alır mı? (Sırasıyla sonraki mevsimler/ aylar sorulmalı)

• En çok hangi otları topluyor? Hangi meyveleri/ mantarları? kökleri? neden?

• Toplayıp kuruttukları? Ot, meyve, mantar? örneğin meşe palamutu toplayıp yerler mi?

• Turşu yaptığı ya da şerbet, reçel vb şeklinde sakladığı neler var?

• Yendiğini bildiği halde toplamadıkları var mı?

• Kendisinin toplayıp başkalarının toplamadığı bitki?

• Eskiden bu yörede çok topladıkları, ama artık bulamadıkları ya da azalan bitki var mı?

• Hangi aylarda toplama yapıyor? Eşi, çocukları da kendisiyle birlikte toplar mı?

• Kendisinin köyünde herkes ot/mantar toplar mıydı? En çok nereye giderlerdi?

• Kadınlar kadar erkekler de toplar mı? Onlar ne toplar?

• Çocukken en sevdiği meyve, ot, kök, yumru neydi? Bugün en çok hangisini tercih ediyor?

Evde/pazarda kaynak kişilere sorulabilecek sorular:

• Gösterdiği/sattığı bitkinin yerel adı?

• Başka adını biliyor mu? Bu adı kimler kullanır?

• Bitkiyi kendi mi toplamış?

• Nereden? (Yeri önemli, mevki adı, bulunulan yere mesafesi)

• Nasıl hazırlıyor? (Yıkadıktan sonra haşlıyor mu, doğruyor mu? Neresini atıyor?)

• Nasıl pişiriyor? (kendi özel tarifini alın) Çiğ de yenir mi?

• Başka bitkilerle bir arada pişirilir mi?

• Herkes aynı bitkiyi toplar/ kullanır mı?

• Bu bilgiyi kimden edinmiş/öğrenmiş? (annesinden, geldiği yerdeki insanlardan vb)

• Kaç ay bulunur? (ilk hangi ayda toplar? En son hangi ayda?)

Şifalı Bitkilerle ilgili sorular:

• Şifalı olarak tanıdığı bitkilerin adları?

• Bunların her biri neye iyidir?

• Kendisi hangilerini toplar? hangilerini ailesi için kullanır? Hangi ayda toplar?

• Nereden toplar? (Yeri önemli, mevki adı, bulunulan yere mesafesi)

• Bitkilerin hangi kısmı kullanılır?

• Her biri nasıl hazırlanır? (çay gibi demler mi? Kaynatır mı? Lapa/yakı mı hazırlar?)

• Kaç kez içilir/uygulanır? Aç karnına mı? Akşamları mı? Ne miktarda ve süreyle)

• Bu bilgileri kimden/kimlerden öğrenmiş? Annesinden ya da anneannesinden ise onlar da aynı köyden mi/yöreden mi sorulmalı.

Ebe Kadınlara ve bayanlara sorulabilecek sorular:

• Doğumu kolaylaştırmak için hamile kadın neler yemeli, içmeli?

• Özellikle doğumu kolaylaştıran bir meyve, ot, mantar yemeği var mıdır?

• Hamilenin neleri yemesi/içmesi zararlıdır?

• Doğumda kullandığı, kolaylaştırıcı bir ot, dal, tütsü vb. var mı? Muska hazırlar mı?

• Sütü arttırmak için lohusanın neler yemesi, içmesi gerek? Çay, şerbet?

• Kanamayı durdurmak için bildiği bir bitki var mı?

• Çocuğu olmayan kadınlara önerileri neler? (Bitkilerle banyo, buharına oturtma, vb)

• Çocuk düşürmede eskiden kullanılan bitkiler ve uygulamalar hangileri?

• Aybaşı kanamalarında ağrı kesici uygulamalar?

“Ocak”/sağaltıcılara sorulabilecek sorular:

• Hangi hastalar gelir? (bazıları belirli günlerde hasta kabul eder, sorulmalı)

• Kimden el almış? (el alma töreni sorulmalı, akrabalığı)

• Sağaltımda bir bitki kullanıyor mu?

• Hangi bitki? Hangi bölümü? (mümkünse örnek alınmalı)

• Nasıl kullanıyor? (dua okuyor mu, ne söylüyor)

Bitkiyi kendisi mi topluyor? Nereden topluyor/ alıyor?

• Toplarken özellikle dikkat ettiği bir şey var mı? (topladığı yer, saat, mevsim)

• Hastalarına neleri yemelerini/içmelerini, nelerden uzak durmalarını öğütler?

• Önerilen miktar? Yapılış ve uygulama biçimi?

• Kırık çıkıklarda ağrı kesici olarak hangi tür lapa iyidir?

• Siğillerde ne yapılır?

• Karın ağrısına ne iyi gelir?

• Böbrek kumu ve taş düşürmede kullanılan bir bitki biliyor mu?....

• Halk hekimlerine/bitki çayı satıcılarına/aktarlara sorulabilecek sorular:

• Aşağıdaki rahatsızlıklarda hangi bitkileri önerir?

• Nasıl uygulanır?

• Bunlar arasında kendi topladıkları hangileri?

• Nereden, hangi ayda toplamış?

• Hastalarına yeme-içmeyle ilgili diğer önerileri?

• İshalde, ateş düşürücü, mide rahatsızlıklarında, gaz, hazımsızlık, ağrı giderici, tansiyon, şeker, sarılık, öksürük, balgam sökücü, idrar yolu hastalıkları, kabızlık, yaralarda ve cilt hastalıklarında, iştah açıcı, uyku verici, rahatlatıcı, ...

Boya bitkileri ve dokumayla ilgili sorulabilecek sorular:

• Hangi bitkilerden boyamada yararlanır? (soğan kabuğu, ceviz, asma yaprağı vb gibi

ekilen bitkileri de anımsatmalı)

• Bitkinin adı? Toplandığı yer? Ne zaman toplar? Hangi kısmını kullanır?

• Bitki boyamayı yılda bir kez mi yapar, hangi ayda?

• Boyamadan önce yünü şapla ya da başka bir madde ile hazırlıyor mu?

• Şapı/ göztaşını vb. bitkiyle birlikte mi katıyor? Hangi renk için ne kadar?

• Kaynatma işlemi ne kadar sürüyor?

• Bu bitkiyle ilgili bilgiyi kimden öğrenmiş?

• Annesi de ip/yün boyar, dokuma yapar mıymış?

• Eskiden kullanıp artık kullanmadığı bir boyar madde var mı?

• Dokumada keten/ kenevir/ kendir kullanır mıydı? Bunlarla ne dokurdu? Hangi tezgahta?

• Ne ile tarar-eğirirdi? (tarak/ kirman/ öreke vb. var mı? varsa göstermesi istenmeli)

• Bu lifleri de boyar mıydı? Neyle?

• Çıkrıkları, tarakları kim yapardı?

• Erkekler nişanlılarına kirman vb. yapıp armağan eder miydi?

Hasır/Sepet/ Nazarlık dokuyucuları/örücülerine yöneltilebilecek sorular:

• Kullandığı bitkinin adı?

• Hasır dokunan/ sepet örülen bitkiyi hangi ayda nereden topluyor? Biçmede, kesmede hangi aleti kullanır?

• Bitkinin bir süre kurutulması gerekir mi?

• Hangi aylarda dokur/örer?

• Dokumadan önce bir işlemden geçirir mi? (dövme, ezme, suya basıp yumuşatma, vb)

• Hasır dokumada kullanılan tezgahın adı?

• Başka kullandığı alet var mı?

• Kargı /Kamış ne ile yarılır? Aletin adı? (resmi de çekilmeli)

• Yapılan hasırın boyutları? Kendi kullandıkları ölçü birimi? (örneğin ayak)

• Nerede kullanılır? Kaç boy olur? Her birini kaça satar? Nerede satar?

• Belirli bir boyu yapması ne kadar sürer? Günde kaç tane üretir? Ayda? Yılda?

• Sepetlerin boyutları,farklı adları, işlevleri?

• Bu işi yapmayı kimden öğrendi? Kaç yaşında öğrendi?

• Kendisinin eklediği bir şey var mı?

• Bu seleyi/hasırı/sepeti kimler kullanır, hangi bölgeler/köyler? Nerede kullanılır?

• Yakacak olarak toplanan otlara ilişkin sorular:

• Yakacak ya da tutuşturma için hangi bitkileri/ çalıları toplar?

• Hangi tür ağaçlar eskiden yakacak olarak toplanırdı? Bugün azalmış mı?

• Bunlardan hangileri iyi yanar? uzun, issiz, vb.

• Topladıklarını nereye yığar? (özellikle avlulardaki Ocak ve fırın çevreleri gözlenmeli)

• Ne zaman toplar? nereden?

• Odun kömürü yaparlar mıydı? Alırlar mıydı? Kim yapardı?

Hayvancılıkla ilgili sorular (özellikle çobanlık yapanlara):

• Koyunun/keçinin en sevdiği otlar?

• Koyunu/keçiyi zehirleyen otlar?

• İneklerin sevdiği otlar?

• Süt arttırıcı/güzel kokmasını sağlayıcı otlar?

• Hastalandıklarında iyi gelen otlar?

• Sütü kötü kokuttuğu için yenilmesi istenmeyen otlar?

• Küçük/büyük baş hayvanların yemeyip eşeklerin yiyebildiği otlar/dikenler?

• Hayvanlar için toplanıp getirilenler?

• Hayvanlara verilen bahçe/tarla ürünleri? (yonca, fiğ, burçak, yulaf, arpa ekiyor mu?)

• Evetse ne kadar ekmiş-kaç hayvan için?

• Köyde hayvanların hastalıklarını otlarla tedavi eden kimse var mı?

• Bu kişi hangi hayvan hastalıklarını tedavi eder?

• Hayvanların ayağı kırıldığında ne yaparlar?

• Hayvanların doğumu zor olursa kimi çağırırlar? Doğumu kolaylaştırıcı bir uygulama var mı?

• Sütü artsın diye yeni kuzulayan/ buzağılayan hayvana ne verirler?

• Yeni doğan buzağıyı/kuzuyu kaç ay emzirtirler?

• İlk hangi gıdayı verirler? Hangi ayda? (kuzu ve buzağı için ayrı ayrı sorulmalı)

• Sütten kesmeyi nasıl yaparlar? Küçük/Büyükbaş hayvanlar bit, pire, kene, bağırsak kurdu gibi paraziletler bulaştığında kullandığınız bitki ya da bitkisel bir karışım var mı; varsa nasıl kullanırsınız.

Küçük/Büyükbaş hayvanlar yaralandığında ya da derisi kanadığında bitkisel bir yöntem uygular mısınız?

Tarımı Yapılan Bitkilere ilişkin sorular:

• Eskiden ekip de artık ekmediğiniz bitkiler hangileri? (Keten, hint keneviri, vb)

• .....'in ekimi neden durdu?

• Hangi ayda ekerdiniz? Nasıl ekilirdi?

• Çapa, yolma vb. yapar mıydınız?

• Harman ne zaman yapılırdı? Neyle? (düvenle, sopalarla döverek, vb)

• Harman sonrası işlemleri nasıl olurdu? (İp/lif yapımı varsa dokuma sorularına bak)

• Tohumluğu ne kadar ayırırdı?

• Çocuk oyunları:

• Çocukken oyuncak olarak bitkilerden yararlanır mıydınız? Meşe palamutu vb.

• Oyunlarda yere konan, sopa olarak kullanılan, başa takılan bitkiler var mıydı?
• Top, bebek olarak neler kullanılırdı?
• Yumru toplamaya gidilir miydi? (çiğdem, salep)

Bitkilerle ilgili genel sorular:

• Size gösterilen, adı verilen bir bitkiye bu adın neden verildiğini, hikayesini sorun. Bazı bitkiler çocuk oyunlarında kullanıldıkları için ya da belirli bir şeye benzetildiği için ad almakta. Bu adların gerisindeki nedenleri de bulmaya, kaydetmeye çalışın.
• Ot toplamayı seven kadınlara neden sevdiklerini sorun? Hangi otu en çok seviyorlar, neden? (acı, baharatlı, tatlı vb. gibi tadı açıklamasını da isteyin).
• Ot toplayıp satan kadınlarla alana gidin, kendisinin topladığı ancak pazara götürmediği otların/mantarların hangileri olduğunu sorun, neden satışa götürmüyor

***Kaynak:**

ERTUĞ, F. 2003 Etnobotanik Fiş Örneği ve Çerçeve Soruları. Türkiye Kültür Envanteri

Kılavuzu, s.101-110, İstanbul, TÜBA- TÜKSEK Yayınları

EK C1: Etnobotanik Köy Okulları Formu - Şifalı Otlar

Ek 4

1

Etnobotanik Doktora Tezi Okul Anket Formu- Şifalı Otlar

Tarih	:
Okulunuzun Adı	:
Yaşadığınız Mahalle	:

ŞİFALI OTLARA İLİŞKİN ALINAN BİLGİLER

Bitkinin adı	Kullanılan kısmı	Hangi hastalıkta kullanılır	Nasıl kullanılır

EK C2: Etnobotanik Köy Okulları Formu - Yenen Otlar

Ek 4

2

Etnobotanik Doktora Tezi Okul Anket Formu- Yenen Otlar

Tarih :
Okul Adı :
Yaşadığı Mahalle :

YENEN OTLARA İLİŞKİN ALINAN BİLGİLER			
Otun adı	**Kullanılan kısmı**	**Neler Yapılır? (börek/salata/kavurma gibi)**	**Nasıl pişirilir? İçine neler konur?**

EK D1: Ayvalık Lokalite Listesi

Tablo D1: Ayvalık Lokalite Listesi

No	Kuzey	Doğu	Mevkii
1	39°17'05"K	26°52'12"D	Akçapınar Mahallesi
2	39°13'36"K	26°46'47"D	Altınova Mahallesi
3	39°18'03"K	26°57'43"D	Bağyüzü Mahallesi
4	39°17'32"K	26°52'40"D	Çamoba Mahallesi
5	39°16'37"K	26°51'47"D	Karaayıt Mahallesi
6	39°19'52"K	26°46'23"D	Murateli Mahallesi
7	39°16'14"K	26°50'24"D	Bulutçeşme Mahallesi
8	39°18'16"K	26°54'00"D	Hacıveliler Mahallesi
9	39°15'38"K	26°49'43"D	Odaburnu Mahallesi
10	39°18'20"K	26°53'07"D	Tıfıllar Mahallesi
11	39°18'02"K	26°46'36"D	Mutluköy Mahallesi
12	39°17'25"K	26°50'27"D	Türközü Mahallesi
13	39°17'19"K	26°41'23"D	Küçükköy Mahallesi
14	39°16'20"K	26°38'00"D	Küçükköy Mahallesi- Badavut mevkii
15	39°16'07"K	26°38'39"D	Küçükköy Mahallesi- Sarımsaklı mevkii
16	39°16'15"K	26°49'53"D	Kırcalar Mahallesi
17	39°14'55"K	26°49'51"D	Üçkabaağaç Mahallesi
18	39°15'04"K	26°51'11"D	Beşiktepe Mahallesi
19	39°15'21"K	26°49'32"D	Çakmak Mahallesi
20	39°17'58"K	26°51'19"D	Yeniköy Mahallesi
21	39°20'16"K	26°39'20"D	Namık Kemal Mahallesi- Cunda Adası
22	39°20'26"K	26°38'18"D	Namık Kemal Mahallesi- Ayvalık Adaları Tabiat Parkı
23	39°22'03"K	26°37'27"D	Namık Kemal Mahallesi- Patriçya Koyu
24	39°22'31"K	26°45'40"D	Çiçek Adası
25	39°19'20"K	26°41'31"D	Ayvalık Merkez

EK D2: Midilli Adası Lokalite Listesi

Tablo D2: Midilli Adası Lokalite Listesi

No	Kuzey	Doğu	Mevkii
1	39°05'09"K	26°22'16"D	Agiassos (Αγιάσος)
2	39°10'11"K	25°55'54"D	Eressos (Ερεσός)
3	39°14'09"K	26°12'26"D	Kalloni (Καλλονή)
4	39°18'39"K	26°10'09"D	Mantamados (Μανταμάδος)
5	39°21'58"K	26°10'37"D	Molyvos (Μήθυμνα)
6	39°07'06"K	26°34'10"D	Mytilene (Μυτιλήνη)
7	39°19'37"K	26°10'41"D	Petra (Πέτρα)
8	39°13'46"K	25°51'37"D	Sigri (Σίγρι)
9	39°20'27"K	26°13'16"D	Vafeios (Βαφειός)

EK E: Çalışma alanında tespit edilen taksonlarla ilgili Türkiye'de ve Yunanistan'da yapılmış olan etnobotanik çalışma envanteri

Tablo E.1: Çalışma alanında tespit edilen taksonlarla ilgili Türkiye'de ve Yunanistan'da yapılmış olan etnobotanik çalışma envanteri

Familya	Takson	Türkçe Adı (Güner vd., 2012)	TÜRKİYE						YUNANİSTAN
			Ege Bölgesi	Marmara Bölgesi	Akdeniz Bölgesi	Karadeniz Bölgesi	Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi	İç Anadolu Bölgesi	
Adoxaceae	***Sambucus nigra* L.**	Ağaç mürver	Boğaz enfeksiyonu, göz hastalıkları, sarılık, grip, oyun (Arasan, 2022), öksürük, baş dönmesi, mide bulantısı (Polat, 2010), yara (Alkaç, 2013), boğmaca hastalığı (Şahin, 2019), siğil, hemoroid, gıda (Sargın, 2013)	Kabızlık, oyun, el sanatları (Özdemir ve Kültür, 2017), yanık, gıda (Tanaydın vd., 2022), güneş yanığı, pişik, böbrek sancısı, hemoroid, çıban, egzama, kozmetik (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), öksürük, bronşit, oyuncak (Kayabaşı vd., 2016), alerji, kaşıntı romatizma (Aktan, 2011), öksürük tedavisi, oyuncak, el sanatları (Albayrak, 2019), diüretik, diyabet, yara, şişlik (Genç ve Özhatay, 2006),	Ağrı-sızı, oyuncak (Keskinbaş, 2023)	Diyabet, astım, gıda, el sanatları (Usta, 2021), ağrı kesici (Özvatan, 2020); romatizma ağrısı (Saraç, 2013), peyzaj (Öztürk, 2022)	Zayıflatıcı, kabızlık, ateş düşürücü, diüretik, anne sütü arttırıcı, grip, diyabet (Akan ve Sade, 2015), zayıflatıcı (Korkmaz, 2018), bağışıklık sistemi güçlendirici (Çorlu, 2023), süs (Balos ve Akan, 2007), yara, hemoroid, kas ağrısı, diüretik, hayvanlarda yara tedavisi (Doğan ve Tuzlacı, 2015)	Gıda (Uzun ve Kaya, 2016)	Boğaz ağrısı için gargara, boya, gıda, kozmetik (Strenchok vd., 2018), hemoroid, farenjit, kabızlık, grip, astım, bronşit, romatizma, antiseptik, diüretik, kadın hastalıkları, ateş düşürücü (Hanlidou, 2004), öksürük şurubu, şarap, müzik aleti (Brussel, 2004), enfeksiyon, öksürük, kesik, yara, morluk ve yanık tedavisi (Tsioutsiou vd., 2019)

Tablo E.1 (devam)

				öksürük (Bulut ve Tuzlacı, 2011)					
Aizoaceae	***Carpobrotus edulis* (L.) N.E.Br.**	Kazayağı	Süs (Alpınar, 1999)						
Altingiaceae	***Liquidambar orientalis* Mill.**	Günlükağacı	Mide ülseri (Bulut, 2017), mide ülseri ve yaraların kapanması, gıda (Zurnacı, 2019), açık yaralar ve kesikler, mide ağrısı ve ülseri, tütsü (Gürdal ve Kültür, 2013), ülser, mide yaraları, safra kesesi iltihabı, kesik, yara tedavisi, gıda, tütsü, eşya yapımı, yakacak (Uysal, 2008), gıda, tütsü, ülser ve mide yaraları (Kazan, 2007), ülser, yara ve yara izi, yakacak (Kıncal ve Ceylan, 2021)		Tütsü (Yüksel, 2023), antiseptik, tütsü, buhur, kozmetik, sabun (Demirel, 2021), antiseptik, tütsü (Baytop, 1984)		Boyun ve bel fıtığı ağrısı, tütsü (Akan ve Sade, 2015), uyuz, astım, mantar, difteri, yakı (Yiğit, 2014)		
Amaranthaceae	***Amaranthus retroflexus* L.**	Tilkikuyruğu	Gıda (Baytop, 1984; Erik, 2019; Arı vd., 2015; Batkan, 2019; Aladı,	Gıda, süs (Kaya, 2021), gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011), hazmı	Gıda (Yüksel, 2023; Arslantaş, 2020; Uluçay, 2017; Ünver, 2019; Mart,	Gıda (Karaevli, 2019; Saraç, 2013), yem (Köse, 2019)	Gıda (Tekin, 2011; Altundağ ve Öztürk, 2011; Bilgiç, 2023; Demirci ve	Gıda (Uzun ve Kaya, 2016)	

Tablo E.1 (devam)

			2022; Polat, 2010; Arasan, 2022), kolesterol, nezle-grip, bronşit tedavisi (Sargın, 2013), diyabet tedavisi, gıda (Uysal, 2008), hazmı kolaylaştırıcı, ishal, mide ağrısı tedavisi (Polat vd., 2013)	kolaylaştırıcı, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	2006; Keskinbaş, 2023), antibakteriyel, gıda (Akan vd., 2019),		Özhatay, 2012; Yeşil ve Akalın, 2009; Güneş, 2021; Demir İnal ve Fidan, 2024; Korkmaz, 2018), mide ağrısı tedavisi, gıda (Demir, 2021), damar sertliği tedavisi, gıda (Çiçek, 2019), bağırsaklardaki kıl kurdu tedavisi, damar tıkanıklığı, gıda (Olgun, 2019), demir eksikliği tedavisi, gıda (Çorlu, 2023), yem (Eksik, 2020), ev eşyası (Oymak, 2018), süpürge (Korkut, 2006; Aslan, 2019), mide ağrısı, kısırlık tedavisi, gıda (Doğan ve Tuzlacı, 2015), nefes darlığı, böbrek taşı tedavisi, gıda (Öz, 2022)		
Amaranthaceae	***Beta vulgaris L. var. vulgaris***	Pancar	Gıda (Alpınar, 1999; Satıl vd., 2008;), iç	Gıda (Kayabaşı vd., 2016; Kökçü, 2015),	Gıda (Yüksel, 2023; Kerar ve Akan, 2019;	Diyabet, hipertansiyon, sindirim sistemi	Gıda (Akan ve Sade, 2015; Tekin, 2011;	Kıl kurdu dökücü, gıda,	

Tablo E.1 (devam)

			organları koruyucu, kalp ve damar hastalıkları, kanser tedavisi, gıda (Tekkoyun, 2023), yanık (Baytop, 1984)	Diyabet, gıda (Tütenocaklı, 2014), panaris, yara tedavisi, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	Metin, 2009), çıban tedavisi (Odunkıran, 2020)	düzenleyici, gıda (Çakır, 2021), gıda (Özvatan, 2020), kanser tedavisi, gıda (Köksal, 2020), kansızlık tedavisi, gıda, oyuncak (Korkmaz, 2015), gıda, yem (Atik, 2022)	Karagöz, 2013), gıda, yem (Furkan, 2016)	yem (Ayaydın, 2010)	
Amaranthaceae	***Beta vulgaris* L. var. *cicla***	Pazı	Gıda, yem (Zurnacı, 2019; sargın, 2013), kan durdurucu, kuvvet verici (Baytop, 1984)	Gıda (Tütenocaklı, 2014)		Diyabet, kan temizleyici, astım, nefes darlığı, sinir hastalıkları, karaciğer, akciğer, böbrek rahatsızlıkları, soğuk algınlığı (Karaevli, 2019)	Gıda (Tuttu vd., 2019)		
Amaranthaceae	***Chenopodium album* L. subsp. *album***	Aksirken	Gıda (Vural, 2008; Arı vd., 2015; Alpınar, 1999, Batkan, 2019; Aladı vd., 2022), gıda, yem, el sanatları (Vural, 2008), gıda, yem, el sanatları (Sargın, 2013), idrar arttırıcı, müshil, gıda (Deniz vd., 2010)	Gıda (Kaya, 2021)	Gıda (Nacakçı, 2015; Yılmaz, 2019; Demirel, 2021; Uluçay, 2017; Ünver, 2019)	Demir eksikliği, gıda (Korkmaz, 2015), gıda (Zengin, 2020, Tuttu vd., 2019; gıda, 2022), bağırsak yumuşatıcı, kan sulandırıcı, kan yapıcı, gıda (Öztürk, 2022)	Gıda (Nadiroğlu, 2017; Tekin, 2011; Yeşil ve Akalın, 2009; Demirci ve Özhatay, 2012; Karagöz, 2013), demir eksikliği tedavisi, gıda (Çorlu, 2023), süpürge (Korkut, 2006), hemoroid, kabızlık tedavisi, gıda (Doğan ve Tuzlacı, 2015),	Gıda, yem (Kolit, 2022), böbrek taşı düşürücü (Öztürk, 2006), gıda, yem (Ayandın, 2010), gıda (Karataş, 2007; Uzun ve Kaya, 2016; Bağcı ve Keskin, 2022), açık ve kesik yaraların tedavisi, gıda (Şenkardeş, 2014)	

Tablo E.1 (devam)

							kısırlık, iç hastalıkları, gıda (Altundağ ve Öztürk, 2011)		
Amaranthaceae	***Chenopodium murale* L.**	Salmanca	Gıda (Aladı vd., 2022)	Gıda (Aktan, 2011; Tütenocaklı, 2014; Kızılarslan ve Özhatay, 2012), mide ağrısı, kabızlık, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	Gıda (Adaçay, 2023)		Gıda (Furkan, 2016; Altundağ ve Öztürk, 2011)		Gıda (Brussell, 2004)
Amaranthaceae	***Gomphrena globosa* L.**	Hanımdüğmesi							
Amaranthaceae	***Salicornia emericii* Duval-Jouve**	Deniz börülcesi	Gıda (Aladı vd., 2022; Alpınar, 1999; Kazan, 2007; Uysal, 2008; Kıncal ve Ceylan, 2021), yem (Kargıoğlu vd., 2008), guatr, gıda (Polat, 2010), kuvvet verici, idrar arttırıcı, gıda (Baytop, 1984)	Gıda (Onar, 2006)					
Amaranthaceae	***Salsola soda* L.**	Deniz fasulyesi	Gıda (Aladı vd., 2022), guatr tedavisi, gıda (Polat, 2010)						
Amaranthaceae	***Spinacia oleracea L.***	Ispanak	Gıda (Tuzlacı vd., 2001; Satıl vd., 2008),	Kireçlenme tedavisi, gıda (Tanaydın vd.,	Ağrı tedavisi, gıda (Kerar ve Akan, 2019) ,	Gıda (Yüzbaşıoğlu vd., 2011; Atik,	Gıda (Furkan, 2016; Tekin, 2011; Balos ve	Demir eksikliği, bağışıklığı ve kemikleri	

Tablo E.1 (devam)

			kemik erimesi, mide ve bağırsak ağrıları ve bulantı tedavisi, gıda, yem (Sargın, 2013), kalp hastalıkları, felç, göz hastalıkları ve kansere karşı koruyucu (Deniz vd., 2010)	2022), gıda (Kökçü, 2015; Tütenocaklı, 2014), kalp kuvvetlendirici, yatıştırıcı, idrar arttırıcı, müshil, kuvvet verici, gıda (Baytop, 1984)	ishal tedavisi, gıda (Odunkıran, 2020), yara-bere tedavisi, gıda (Metin, 2009)	2022), kansızlık, gıda (Korkmaz, 2015)	Akan, 2007), demir eksikliği tedavisi, gıda (Çorlu, 2023; Demir İnal ve Fidan, 2024)	güçlendirici (Uzun ve Kaya, 2016), kalp hastalıkları, kolesterol düşürücü, sindirim sistemine faydalı, gıda (Demirelma ve Depreli, 2023), gıda (Şahin, 2022)	
Amaryllidaceae	***Allium cepa* L.**	Soğan	Sivilce, kas ve romatizma ağrıları (Yeşilada vd., 1999), kesik ve morluklar, gıda (Kargıoğlu vd., 2008), karın şişkinliği, yara tedavisi, gıda (Erik, 2019), iltihaplanma, grip, incinme, burkulma, arı sokması, diken batması, boya, gıda (Zurnacı, 2019), anne sütü arttırıcı, ateş düşürücü, iltihap, ezilme-burkulma, karın ağrısı, ishal, gaz sancısı, deri çatlakları, kalp	Arıcılık (Sıralı ve Deveci, 2002), kalp, öksürük, kadın hastalıkları tedavisi, gıda, boya (Kayabaşı vd., 2016), burkulmalarda ağrı kesici, gıda (Kaya, 2021), burkulma, iltihap, gıda, nazar (Aktan, 2011), gıda (Albayrak, 2019), arı, böcek ısırması, kırık çıkıklarda morarmayı önleyici, ağrı kesici, gıda (Kökçü, 2015), balgam söktürücü, beyni	Çıban olgunlaştırma (Güneş vd., 2017), parmakta dolama, zedelenme, iltihap söktürücü, bademcik iltihabı, damar tıkanıklığı tedavisi, hayvanlarda karın şişmesi ve soğuklama tedavisi, gıda (Yıldırım, 2015), şişlik, ağrı, tansiyon, arı sokması, kulak ağrısı, ishal, açık yara ve çıban tedavisi, arıcılık (Yüksel, 2023), burun iltihabı,	Apse, çıban, kulak ağrısı, diyabet, çıkık, öksürük ve boğaz ağrısı, yatıştırıcı, gastrit ve ülser tedavisi, gıda (Usta, 2021), zayıflamak, gıda (Dikilitaş, 2016), grip, burkulma, incinme ve şişlik, çıban, iltihaplı yara, parmak dolaması, karın ağrısı, regl sancısı, baş ağrısı, öksürük, idrar yolu iltihabı, sara krizi, tansiyon düşürücü, boya, gıda (Tuttu vd.,	Mide zayıflığı (Akan ve Sade, 2015), iltihaplanma, tırnak batması ve mantarı, baş ağrısı, kan sulandırıcı, mide, bağırsak ve kadın hastalıkları tedavisi, gıda, boya (Furkan, 2016), arı sokması, kemik kırığı, yara iyi edici (Sezik, 1997), yara, gıda (Gelse, 2012; Gençay, 2017), tansiyon, hazmettirici, antibakteriyel, kalp kuvvetlendirici,	Kabızlık, gıda (Kolit, 2022), antiseptik, diyabet, hazmettirici, idrar arttırıcı, yara tedavisi, boya (Öztürk, 2006), soğuk algınlığı, çıban ve dolama yara tedavisi, gıda (Ayandın, 2010), balgam söktürücü, gıda (Karataş, 2007), eklem çıkmaları, iltihap sökücü, öksürük, boğaz enfeksiyonu, ateşlenme, soğuk algınlığı, gebelikte süt arttırıcı, iştah açıcı, grip,	Morluk, ezilme, ödem, leke, yara tedavisi (Tsioutsiou vd., 2023), beyin uyarıcı, soğuk algınlığı, eklem iltihabı, antiseptik, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004)

Tablo E.1 (devam)

			damar hastalıkları, diş eti kaşınması boya, oyun, nazar (Arasan, 2022), sivilce, yaralar, regl ve baş ağrıları, kum düşürme, soğuk algınlığı, mide ağrısı, çocuklarda mide ağrısı, sarılık, nefes darlığı, yumurta kistleri, ezilme, burkulma, bükülme, çıkık, yara yada şişlikler, kulak ağrısı, kısırlık tedavisi, gıda, yem (Sargın, 2013), nefes açıcı, boğaz ağrısı tedavisi, kalp-damar hastalıkları, mide ve karın ağrısı (Kazan, 2007), çıban, baş ve karın ağrısı, ateş düşürücü, regl sancısı, grip, nazar (Uysal, 2008), grip, burkulma, çıban, gıda	çalıştırır, gıda (Uysal, 2014), el çatlakları, ayak burkulma, dolama, cilt bakımı, gıda, oyun (Özdemir ve Kültür, 2017), İdrar artırıcı, kabızlık giderici, kan şekerini düşürücü, tansiyon düşürücü, antibakteriyel, yara iyi edici, kalp kuvvetlendirici, bağırsak hareketlerini artırıcı, gıda (Baytop, 1984)	çıban (Arslantaş, 2020), çıban, dolama, kuduz, köpek ısırması, kısırlık, baygınlık, yanık, ishal, saçkıran, nasır, yılan ve akrep sokması, kulak, diş ve baş ağrısı tedavisi (Odunkıran, 2020), soğuk algınlığı, gıda (Saday, 2009), çıkık şişliği ve ağrısı, morluk, gıda (Ünver, 2019), yara-bere, öksürük, iltihaplı yara tedavisi, boya, gıda (Metin, 2009)	2019), burkulma, çıban, yanık, arı sokması tedavisi, gıda (Köse, 2019), baş ağrısı, çıban, iltihap söktürücü, toksin atılması (Özdemir, 2019), iltihap tedavisi, gıda (Atik, 2022)	kalp damarlarını açıcı, bağırsak hareketlerini arttırıcı (Türkoğlu, 2000), ağrı kesici, bronşit (Polat vd., 2013), regl sancısı, baş ağrısı, soğuk algınlığı (Nadiroğlu, 2017), iştah açıcı, midevi, idrar söktürücü, diyabet, irin akıtıcı, kalbi ve diş etlerini kuvvetlendirici, kan temizleyici, cilt bakımı (Yıldırımlı 1991), akciğer hastalıkları, demir eksikliği, vücuttaki şişlikler, gıda (Çiçek, 2019), romatizma (Hayta vd., 2014), iltihap, şişlik, anne sütü arttırıcı, kulak iltihabı, diş hastalıkları, gıda (Olgun, 2019), kısırlık, öksürük,	kısırlık tedavisi, boya, oyun (Uzun ve Kaya, 2016), regl söktürücü, grip, kan temizleyici, dolama, tırnak batması, zayıflama, idrar yolu enfeksiyonu, süt arttırıcı, diyabet, astım, bronşit tedavisi, gıda (Demirelma ve Depreli, 2023), parmakta dolama, tırnak düşmesi, boya, oyun, gıda (Şenkardeş, 2014), iltihap tedavisi, gıda (Şahin, 2022), çıban, regl sancısı, arı sokması, çocuk düşürmek, gastrik ülser, idrar zorluğu, kemik kırığı, mide ağrısı, rahim iltihabı, uyuz tedavisi (Sezik vd.., 2001), balgam söktürücü, öksürük kesici	

Tablo E.1 (devam)

			(Kıncal ve Ceylan, 2021), hayvanlarda üreme hastalıkları, süt veriminin arttırılması, zehirlenme (Selvi vd., 2023)				iltihaplı yara, ezik, gıda (Tekin, 2011), kulak çınlaması, kulak ağrısı, iltihap söktürücü, anne sütü arttırıcı, tırnak batması (Çorlu, 2023), iltihaplı yara tedavisi, boya, gıda (Yeşil ve Akalın, 2009), idrar yolları enfeksiyonu, sindirim sistemi rahatsızlıkları (Tetik ,2011), boya (Akgül vd., 2018), kulak ağrısı, gıda (Eksik, 2020), uykusuzluk, kemik ve hafıza güçlendirici, gıda (Demir İnal ve Fidan, 2024), kulak ağrısı ve iltihabı, regl düzenleyici, kist tedavisi, gıda (Aslan, 2019), zayıflamak, yağ yakıcı, kulak iltihabı ve ağrısı, gıda (Fidan, 2018)	(Ezer ve Avcı, 2004)	

Tablo E.1 (devam)

Amaryllidaceae	***Allium sativum* L.**	Sarmısak	Hemoroid (Yeşilada vd., 1999), kireçlenme, yüksek tansiyon, akrep sokması (Zurnacı, 2019), yüksek tansiyon, grip, gaz giderici (Polat, 2010), yılan sokması, akrep kovucu (Şahin, 2019), kulak iltihabı, göz arpacığı, diş ağrısı, deri çatlağı, saç dökülmesi, yüksek tansiyon, soğuk algınlığı, arı ve akrep sokması, baş ağrısı, bağırsak parazitleri tedavisi, tütsü (Arasan, 2022), Yüksek tansiyon, mikrobiyal hastalıklar, diyabet, bronşit, ateş düşürücü, yara, soğuk algınlığı, zehirlenme, göz arpacığı tedavisi, ateş düşürücü, gaz giderici, saç	Hemoroid (Tuzlacı ve Aymaz, 2000),kurt düşürücü, tansiyon, saç bakımı, haşere kovucu, gıda (Onar, 2006), gıda, nazarlık (Kaya, 2021), arı sokması, gıda, nazar (Aktan, 2011), gıda (Albayrak, 2019), tansiyon , baş ağrıları tedavisi, gıda, inanç (Kökçü, 2015), arı sokması, kulak ağrısı, tansiyon, nazar, gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011), zihin açıcı, tansiyon düşürücü, gıda (Uysal, 2014), Arı sokması, bronşit, tansiyon, kulak ağrısı, bertik, diş ağrısı, saç dökülmesi, yılan kovucu, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017),	Arpacık tedavisi, kolesterol düşürücü (Güneş vd., 2017), tansiyon, astım, grip, diş ağrısı tedavisi, tavuk hastalıkları tedavisi, gıda (Yıldırım, 2015), yılan kovucu, arı sokması, tansiyon, saç dökülmesi, kulak ağrısı tedavisi, arıcılık (Yüksel, 2023), çıban, dolama, göz kaşıntı ve ağrısı, köpek ısırması, kısırlık, baygınlık, yanık, ishal, saçkıran, mayasıl, siğil, kulak ağrı ve çınlaması, böbrek taşı, sarılık, uykusuzluk, tansiyon, kalp damar tıkanıklığı (Odunkıran, 2020), tansiyon düşürücü, gıda (Eşen, 2008), soğuk algınlığı, tansiyon, gıda (Saday, 2009),	Saç kıran, kellik, diş ağrısı, eklem ağrısı, tansiyon, damar açıcıdır, basur, sinüzit tedavisi, gıda (Korkmaz, 2015), arı sokması, gıda (Dikilitaş, 2016), tansiyon düşürücü, ishal, vücut direnci arttırıcı, kulak ağrısı, sara krizi, hayvanlarda zehirlenme tedavisi, gıda (Tuttu vd., 2019), Tansiyon düşürücü, saç dökülmesi, varis, damar tıkanıklığı, astım, bronşit, iştah açıcı, kulak hastalıkları, kanser, kan temizleyici, hemoroid, antibiyotik, hayvan zehirlenmesi, egzama ve sedef hastalığı tedavisi (Köse, 2019), sivrisinek kovucu	Tansiyon, baş ağrısı, kan sulandırıcı, gıda (Furkan, 2016), tansiyon düşürücü (Polat vd., 2013), cilt ve kalp-damar hastalıkları tedavisi (Özdemir, 2019), saçkıran, romatizma tedavisi (Hayta vd., 2014), iltihaplı yaralar, çıban, saçkıran, tansiyon düşürücü, gıda (Tekin, 2011), tansiyon düşürücü, diş ağrısı, bağırsak kurdu düşürücü, gıda (Çorlu, 2023), tansiyon kolesterol düşürücü, bağırsak kurdu dökücü, saç dökülmesi tedavisi (Yalçın, 2021), tansiyon düşürücü, gıda (Eksik, 2020), tansiyon, kolesterol düşürücü, akrep	Tansiyon düşürücü, gıda (Ezer ve Avcı, 2004; Kolit, 2022; Karataş, 2007), antiseptik, idrar arttırıcı, solucan ve tansiyon düşürücü, gıda, boya (Öztürk, 2006), tansiyon düşürücü, soğuk algınlığı, yılan kovucu, hayvanlarda şişkinlik tedavisi, gıda (Ayandın, 2010), hemoroid, arı sokması, yüksek kolesterol, bağışıklık sistemi kuvvetlendirici, antibiyotik, süt arttırıcı (Uzun ve Kaya, 2016), diş ağrısı, gıda (Bağcı, 2016), kanser, kolesterol ve tansiyon düşürücü, damar tıkanıklığı, böbrek taşı, baş ağrısı, saç sağlığı, siğil	Ödem, cilt enfeksiyonu tedavisi (Tsioutsiou vd., 2023), hipertansiyon, gıda (Tsioutsiou vd., 2019), uyarıcı, hipertansiyon, kanser, antiseptik (Hanlidou vd., 2004)

Tablo E.1 (devam)

			dökülmesi, arı, yılan, akrep sokması, zehirlenme, göz arpacığı tedavisi, gıda (Sargın, 2013), tansiyon, karın ağrısı (Kazan, 2007), tansiyon, akrep,arı, yılan sokması, yanık, bademcik, kulak ağrısı, ishal, karın ağrısı, saçkıran, nazar (Uysal, 2008), saçkıran, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021), gıda (Deniz vd., 2010), hayvanlarda zehirlenme, gastrointestinal hastalıklar (Selvi vd., 2023)	antiseptik, idrar artırıcı, solucan düşürücü, iştah açıcı ve tansiyon düşürücü, gıda (Baytop, 1984)	zehirlenme, saçkıran, ciğerleri temizleme, gıda (Ünver, 2019), astım, saç kepeği ve dökülmesi, nasır, idrar artırıcı, tansiyon ve kolesterolü düşürücü (Metin, 2009)	(Özdemir, 2019), gıda, diş ağrısı (Atik, 2022)	sokması, gıda (Demir İnal ve Fidan, 2024), tansiyon dengeleyici, mide ağrısı, baş ağrısı, soğuk algınlığı, gıda, aroma verici (Yılmaz,2022), gıda, nazar, haşere kovucu (Fidan, 2018), kulak ağrısı, sarılık (Öz, 2022)	tedavisi, gıda (Demirelma ve Depreli, 2023), saçkıran, hemoroid, sinüzit, baş ağrısı, tansiyon düşürücü, gıda (Şenkardeş, 2014), gıda (Şahin, 2022), gıda zehirlenmesi, tansiyon düşürücü, böcek ısırığı, güneş çarpması, hemoroid tedavisi (Sezik vd.., 2001)	
Amaryllidaceae	***Allium ampeloprasum* L.**	Pırasa	Rahim iltihabı, kısırlık, kabızlık, kulak iltihabı (Arasan, 2022), kemik erimesi, diyabet, göz kuvvetlenmesi, gıda, yem (Sargın, 2013), gıda (Yılmaz, 2019)	Gıda (Baytop, 1984; Koyuncu, 2005; Köysal, 2020; Aktan, 2011; Kökçü, 2015; Uysal, 2014), hemoroid tedavisi, gıda (Kaya, 2021), hemoroid, nefes darlığı, kulak	Gıda (Kerar ve Akan, 2019; Arslantaş, 2020; Yüksel, 2023; Mart, 2006; Keskin ve Alpınar 2002)	Sara nöbeti, astı, bronşit, rahim kisti, rahim iltihabı, idrar söktürücü, regl gecikmesi, baş ağrısı, incinme, ağrı kesici, arı sokması, ayak-el şiş ve	Gıda (Furkan, 2016; Güldaş, 2009; Gelse, 2012; Demir, 2021; Çiçek, 2019; Kaval vd., 2014; Demir İnal ve Fidan, 2024; Yılmaz, 2022), tansiyon düşürücü, gıda	Kısırlık, hemoroid (Sezik vd., 2001)	Sinüzit (Brussell, 2004)

Tablo E.1 (devam)

				ağrısı, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)		burkulmaları (Korkmaz, 2015)	(Olgun, 2019), kabızlık, gıda (Tekin, 2011), guatr hastalığı, gıda (Altundağ ve Öztürk, 2011), anne sütü arttırıcı, gıda (Demirci ve Özhatay, 2012), çıban ve yara tedavisi, gıda (Gençay, 2007)		
Amaryllidaceae	***Allium scorodoprasum* L. subsp. *rotundum* (L.) Stearn**	Deli pırasa	Gıda (Kargıoğlu vd., 2008), sivilce, ülser tedavisi, gıda, yem, süs (Sargın, 2013), çıban tedavisi, gıda (Baytop, 1984)		Tutkal (Yıldırım, 2015), gıda (Güneş vd., 2017; Demirel, 2021; Eşen, 2008; Saday, 2009; Ünver, 2019)	Gıda (Alagöz, 2022; Zengin, 2020)	Tansiyon ve kolesterol düşürücü (Hayta vd., 2014), gıda (Demirci ve Özhatay, 2012; Eksik, 2020; Korkmaz, 2018), beyin tümörü hastalığı, gıda (Kılıç, 2019)		
Amarylidaceae	***Narcissus tazetta* L. subsp. *tazetta***	Nergis	Süs (Alpınar, 1999), deri hastalıkları ve cilt yaraları, boğaz ağrısı tedavisi, süs (Gürdal ve Kültür, 2013), yatıştırıcı, müshil, ateş düşürücü, süs (Baytop, 1984)		Süs (Yüksel, 2023; Arslantaş, 2020; Eşen, 2008; Saday, 2009)				

Tablo E.1 (devam)

Anacardiaceae	***Pistacia lentiscus* L.**	Sakızağacı	El sanatları (Kıncal ve Ceylan, 2021), gıda, süpürge (Yılmaz,2019), mide ekşimesi, yem (Gürdal ve Kültür, 2013), Balgam söktürücü, dişetlerini kuvvetlendirici, ağız kokusu, yapıştırıcı (Baytop, 1984)		Gıda, sakız (Nacakcı, 2015), mide yatıştırıcı (Kerar ve Akan, 2015)	Ağrı kesici (Dikilitaş, 2016)	Kan inceltici, kolesterol, iç organlardaki yara tedavisi (Akan ve Sade, 2015), nefes darlığı (Furkan, 2016), mide ülseri, yara, diş eti ağrısı, sindirim kolaylaştırıcı, gıda, yakacak (Olgun, 2019)		İshal, mide ülseri, balgam söktürücü (Axiotis vd., 2018), ishal, boğaz ağrısı, egzama, romatizma (Perouli ve Bareka, 2022), mide ülseri, sindirim sitemi hastalıkları tedavisi (Tsioutsiou vd., 2019), diyabet, mide ülseri, kolesterol, diüretik (Hanlidou vd., 2024)
Anacardiaceae	***Pistacia terebinthus* L. subsp. *terebinthus***	Menengiç	Romatizma (Bulut, 2017), kulak kaşıntısı, saç dökülmesi, gıda (Alpınar, 1999), gıda (Satıl vd., 2008; Batkan, 2019; Şahin, 2019; Kazan, 2007), mide ağrısı, gıda (Polat, 2022), romatizma, mide rahatlatıcı, gıda, yem , inanç, el sanatları (Zurnacı, 2019),	Astım, mide ağrısı (Tuzlacı ve Aymaz, 2001), kaşıntı, karın ağrısı, gıda (Kayabaşı vd., 2016), kanser, mide hastalıkları, gıda (Onar, 2006), iştah açıcı, idrar zorluğu tedavisi, gıda, nazarlık, oyun (Tanaydın vd., 2022), astım, bronşit tedavisi	Gıda (Güneş vd., 2017; Nacakcı, 2015; Yılmaz, 2019; Mart, 2006), afrodizyak, gıda (Adaçay, 2023), mide hastalıkları tedavisi, gıda, tütün, inanış, oyun, yem, el sanatları, deterjan (sabun), yakacak (Yüksel, 2023), gıda, boya, ev eşyası	Kanser (Tuttu vd., 2019), gıda (Özdemir, 2019; Yüzbaşıoğlu vd., 2020)	Egzama, astım, ishal, sarılık, mide ağrısı, nefes darlığı, solunum yolları, ses teli, hazımsızlık, gıda (Akan ve Sade, 2015), öksürük, boğaz ağrısı, zihin açıcı, hafıza kuvvetlendirici, gıda (Furkan, 2016), ülser, gıda (Güldaş, 2009), mide	Afrodizyak, gıda, el sanatları, lamba yağı (Uzun ve Kaya, 2016), mide ağrıları, yanık tedavisi, gıda (Bağcı, 2016)	Afrodizyak (Brussell, 2004)

Tablo E.1 (devam)

			gıda, yem (Vural, 2008), gıda, sabun, nazarlık, boya (Polat, 2010), İshal, mide ağrısı, prostat, idrar kaçırma, ter ve koku giderici, yara, egzama tedavisi ,nazar (Arasan, 2022), diş eti ve cilt hastalıkları tedavisi, gıda, el sanatları, nazarlık, oyun (Sargın, 2013), yara, öksürük, diyabet, menenjit tedavisi, hayvanlarda ağrı, göğüs yarılmaları, gıda, el sanatları (Uysal, 2008), sindirim sistemi rahatlatılması, diyabet, yara, yutma zorluğu tedavisi, el sanatları (Kıncal ve Ceylan, 2021), gıda, ağda (Gürdal ve Kültür, 2013), idrar söktürücü,	(Albayrak, 2019), boya, yakacak, sabun (Kökçü, 2015), süs ve nazarlık (Bulut ve Tuzlacı, 2011), gıda, nazarlık (Tütenocaklı, 2014, ayak mantarı (Koyuncu, 2005), nefes darlığı, astım tedavisi, mide ülseri, ishal tedavisi, gıda, sabun, el sanatları, nazarlık (Özdemir ve Kültür, 2017)	(Arslantaş, 2020), açık yara, ağız yarası, çıban, bağırsak hastalıkları, bağışıklık sisteminin güçlenmesi, egzama, mantar, mide hastalıkları, diyabet tedavisi, gıda (Yıldırım, 2015), diyabet, öksürük, baş ağrısı, gıda (Odunkıran, 2020), alerjik hastalıklar, mide rahatsızlıkları (Eşen, 2008), mide hastalıkları (Saday, 2008), sıcak çarpması, sabun, gıda (Ünver, 2019), yara, öksürük tedavisi (Metin, 2009), gıda, boya (Keskinbaş, 2023), gıda, yem (Vural, 2008)		rahatsızlıkları, gıda, temizlik (Gelse, 2012), ülser (Polat vd., 2013), mide rahatsızlıkları, el ve ayak çatlakları, gıda (Çiçek, 2019), zihin açıcı, karın ağrısı, uyarıcı (Hayta vd., 2014), mide ülseri, yara, diş eti ağrısı, sindirim kolaylaştırıcı, gıda, yakacak (Olgun, 2019), ağız yaraları, gıda (Demirci ve Özhatay, 2012), boğaz ağrısı, sabun (Akgül vd., 2018), iltihap, mide rahatsızlıkları, hayvan yaraları tedavisi, gıda, sabun (Gençay, 2007)		

Tablo E.1 (devam)

			kuvvet verici, gıda (Baytop, 1984)						
Anacardiaceae	***Pistacia vera* L.**	Antepfıstığı	Arıcılık (Karaca, 2008), astım, gıda, yapıştırıcı (Sargın, 2013)	Gıda (Kökçü, 2015)	Gıda (Metin, 2009), mide ağrısı, ülser, gıda (Ünver, 2019)		Karın ağrısı, yara, gıda, yakacak (Akan ve Ayaz, 2015), soğuk algınlığı, gıda, yakacak (Öz, 2022), çatlak, yara (Aslan, 2019), ishal, öksürük, yakacak (Oymak, 2018), öksürük, mide yanması, diş ağrısı, açık yara, gıda, yakacak (Çelik, 2024), mide ağrısı, hemoroid (Baytop, 1984)	Gıda (Uzun ve Kaya, 2016)	
Anacardiaceae	***Rhus coriaria* L.**	Sumak	Gıda (Polat, 2022; Polat, 2010; Şahin, 2019; Kazan, 2007; Zurnacı, 2019; Kıncal ve Ceylan, 2021), metabolizma hızlandırıcı, hazımsızlık, boğaz ağrısı (Tekkoyun, 2023), ağız aftları tedavisi, gıda (Batkan,	Hemoroid (Aslan vd., 2007), diyabet (Güner ve Selvi, 2016), gıda, boya (Onar, 2006; Kaya, 2021; Erdem, 2018), bağışıklığı kuvvetlendirmek, kolesterol, parazit tedavisi, gıda (Tanaydın vd., 2022), boya	Gıda (Adaçay, 2023; Nacakcı, 2015; Yılmaz,2019; Kerar ve Akan, 2019; Mart, 2006), yara iyileştirici, baş ağrısı, burkulma, ezilme tedavisi, gıda (Güneş vd., 2017), diş ağrısı, diyabet, farenjit, mide hastalıkları,	Yara tedavisi, gıda (Alagöz, 2023), gıda (Köse, 2019), hayvanlarda yara tedavisi, gıda (Özdemir, 2019)	Gıda (Akan ve Sade, 2015; Gelse, 2012; Kaval vd., 2014; Akgül vd., 2018; Akan ve Ayaz, 2015), diş eti kanamaları, boğaz iltihapları, hazımsızlık, iştahsızlık, diyabet, ishal tedavisi, gıda (Furkan, 2016), ishal, boğaz	Kabızlık, mide ağrısı, Covid-19, gıda (Kolit, 2022; Şahin, 2022), diş eti iltihabı, diyabet, mide ağrısı, gıda (Uzun ve Kaya, 2016), gıda (Bağcı, 2016; Bağcı ve Keskin, 2022), ateş düşürücü, kap ve karaciğer koruyucu, gıda	

Tablo E.1 (devam)

			2019), diş ağrısı, ishal (Arasan, 2022), karın ağrısı, gıda, boya (Sargın, 2013), karın ağrısı, mide hastalıkları (Uysal, 2008)	(Aktan, 2011), gıda (Albayrak, 2019; Kökçü, 2015; Bulut ve Tuzlacı, 2011; Tütenocaklı, 2014; Koyuncu, 2005), mide ağrısı, diyabet, ishal, guatr tedavisi, gıda, boya (Özdemir ve Kültür, 2017)	gıda, haşere kovucu, boya, deri sanayi (Yıldırım, 2015), karın ağrısı, karın şişliği giderici, gıda, ticari (Yüksel, 2023), incinme ve morluk tedavisi, gıda (Arslantaş, 2020), diyabet, atak yarası, ishal, topuk dikeni, köpek ısırması, kalp damar tıkanıklığı, diş ağrısı, mayasıl tedavisi (Odunkıran, 2020), diş iltihabı, ishal, gıda (Ünver, 2019), ishal, yanık, egzama, ağız yarası, diş ağrısı, mide ağrısı, hayvanlarda süt arttırıcı, hayvanlarda ayak ve ağız yaraları, gıda, boya (Metin, 2009), bağışıklık sistemi		hastalıkları, gıda (Güldaş, 2009), antiseptik, ishal (Polat vd., 2013), tansiyon, gıda (Polat vd., 2012), mide rahatsızlığı, kan sulandırıcı, ağız ve boğaz yara tedavisi, gıda (Çiçek, 2019), tansiyon, diyabet, yara tedavisi (Hayta vd., 2014), ağız, boğaz yaraları, yara iyileştirici, gıda (Olgun, 2019), ağız yaraları, gıda (Demirci ve Özhatay, 2012), ağız ve diş eti iltihabı, karaciğer ve romatizma hastalıkları, hazımsızlık, ishal, gıda (Kılıç, 2019), diş ağrısı, diş eti iltihabı, ağız yaraları, uçuk, kan durdurucu, gıda (Eksik, 2020), romatizma,	(Demirelma ve Depreli, 2023), ishal (Sezik vd., 2001)	

Tablo E.1 (devam)

					güçlendirici, gıda (Keskinbaş, 2023)		kolesterol, ishal, gıda (Güneş, 2021), ağız içi yarası, diyabet, ishal (Yılmaz, 2022), boğaz ve diş ağrısı, ishal , gıda (Oymak, 2018), tansiyon, mide rahatsızlıkları, diyabet, kolesterol, soğuk algınlığı, ağız yaraları, gıda (Aslan, 2019), antiseptik, ishal kesici, ateş düşürücü, kanamayı durdurucu, boğaz ve diş hastalıkları, gıda (Balos ve Akan, 2007), kanama durdurucu, gıda (Gençay, 2007), kabız, kan kesici ve antiseptik, deri tabaklanması, boya (Baytop, 1984)		
Apiaceae	***Ammi visnaga* (L.) Lam.**	Hıltan	Diş temizliği (Zurnacı, 2019), diş temizliği, karın ağrısı, regl sancıları,		Diş temizliği (Güneş vd., 2017), diş ağrıları, idrar söktürücü,		Diş temizliği (Furkan, 2016; Gelse, 2012; Yiğit, 2014; Balos ve Akan,		

Tablo E.1 (devam)

			bağırsak kurdu düşürme (Sargın, 2013), idrar arttırıcı, öksürük kesici, gaz söktürücü, taş ve kurt düşürücü, diş temizliği (Baytop, 1984)		böbrek taşı, astım, öksürük (Uluçay, 2017)		2007), diş ağrısı, böbrek taşı, diş temizliği (Yalçın, 2021), diş temizliği, nefes darlığı (Eksik, 2020), astım, bronşit, diş ağrısı ve diş temizliği (Fidan, 2018), diş temizliği, el sanatları (Gençay, 2007), astım, bronşit ve idrar yolu rahatsızlıkları, böbrek taşı, hemoroid tedavisi, diş temizliği (Öz, 2022)		
Apiaceae	***Anethum graveolens* L.**	Dereotu	Gaz söktürücü, sindirim kolaylaştırıcı, gıda (Alpınar, 1999), gıda (Satıl vd., 2008; Zurnacı, 2019; Kıncal ve Ceylan, 2021; Gürdal ve Kültür, 2013), kadınlarda kısırlık ve rahim iltihabı (Arasan, 2022), egzama, baş ağrısı,	Gıda (Onar, 2006; Tanaydın vd., 2022), böbrek taşı düşürücü, gıda (Albayrak, 2019), iştah açıcı, gıda (Kökçü, 2015), sindirim kolaylaştırıcı, böbrek hastalıkları, gıda (Tütenocaklı, 2014), boğaz ağrısı, grip	Böbrek taşı düşürücü (Güneş vd., 2017), çocuklarda gaz sancısı, karın ağrısı ve şişliği, soğuk algınlığı tedavisi, gıda (Metin, 2009)	Guatr, hazmettirici, bebeklerde gaz giderici, gıda (Usta, 2021), gıda (Özvatan, 2020; Atik, 2022), hazmı kolaylaştırıcı, gıda (Köysal, 2020), mide rahatsızlığı, grip, bağışıklığı arttırıcı (Korkmaz, 2015), guatr,	Mide rahatlatıcı, gıda (Furkan, 2016), endokrin sistem rahatsızlığı (Özdemir, 2019), iştah azaltıcı, gıda (Tekin, 2011), mide rahatsızlıkları, boğazdaki nodüllerin küçülmesi, gıda (Çorlu, 2023), kolesterol, gıda	Öksürük yatıştırıcı, gaz söktürücü, hazmettirici, gıda (Öztürk, 2006), gıda (Ayandın, 2010; Karataş, 2007), anne sütü arttırıcı, regl sancısı, gıda (Bağcı, 2016), haşere kovucu, gıda (Bağcı ve Keskin, 2022), guatr, süt	Mide ülseri, bağırsak parazitleri, obezite, sakinleştirici, regl ağrısı, idrar söktürücü (Hanlidou vd., 2004)

Tablo E.1 (devam)

			migren, regl düzensizliği, hıçkırık, gıda (Sargın, 2013), guatr tedavisi, gıda (Deniz vd., 2010), yatıştırıcı, hazmettirici, gaz söktürücü, gıda (Baytop, 1984),	tedavisi, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)		kemik erimesi, anne sütü arttırıcı, metabolizma hızlandırıcı, sinirleri yatıştırıcı, kramp önleyici, gaz sancısı, midevi hastalıklar, hemoroid, baş ağrısı, ağız yaraları (Tuttu vd., 2019)	(Kaval vd., 2014), bağırsak hastalıkları, gıda (Yılmaz, 2022), anne sütü arttırıcı, gıda (Karagöz, 2013), gıda (Mükemre, 2013)	arttırıcı, kadın hastalıkları, iştah açıcı, gıda (Demirelma ve Depreli, 2023)	
Apiaceae	***Apium graveolens* L.**	Kereviz	Gıda (Alpınar, 1999; Uysal, 2008), gaz giderici, karın ağrısı (Polat ve Satıl, 2012), bronşit, unutkanlık giderici, zihin açıcı, gıda (Sargın, 2013), demir eksikliği, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021)	Gıda (Kayabaşı vd., 2016; Kökçü, 2015), prostat tedavisi, gıda (Tütenocaklı, 2014), gaz söktürücü, idrar arttırıcı, uyarıcı, iştah açıcı (Baytop, 1984)			Nefes darlığı, göğüs şişliği, prostat, böbrek taşı ve kumu düşürücü (Akan ve Sade, 2015), deri hastalıkları (Özdemir, 2019)		Diyabet, karaciğer bozukluğu, romatizma, idrar söktürücü, afrodizyak, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004)
Apiaceae	***Coriandrum sativum* L.**	Kişniş	Bağırsak gazı, haşere kovucu, gıda (Sargın, 2013), hayvanlarda gastrointestinal hastalıklar, süt verimini arttırıcı (Selvi vd., 2023)	Regl ağrısı, gıda (Albayrak, 2019)	Gıda (Metin, 2009)	Mide gazı ve ağrıları, hazımsızlık, kolesterol, gıda (Usta, 2021), hazımsızlık, diyabet, gıda (Köysal, 2020), boğaz ağrısı, gıda (Tuttu vd.,	Karın ağrıları, kusma, doğum kolaylaştırıcı, gıda (Akan ve Sade, 2015), mide bağırsak hastalıkları, iştah açıcı, afrodizyak, kadın		Şişkinlik, mide hastalıkları, soğuk algınlığı, romatizma, iştah açıcı, afrodizyak, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004)

Tablo E.1 (devam)

						2019), gıda (Yüzbaşıoğlu vd., 2020), bağışıklık güçlendirici, diyabet (Atik, 2022)	hastalıkları, gıda (Furkan, 2016), gıda (Kaval vd., 2014), mide salgılarını arttırıcı, kan dolaşımını hızlandırıcı, hazmettirici, afrodizyak, gıda (Yalçın, 2021), baş dönmesi, tansiyon, zehirlenme, mide ve karın ağrısı, kan akışı düzenleyici, gıda, haşere kovucu (Kılıç, 2019), hazımsızlık, tansiyon, baş ağrısı, gıda (Eksik, 2020), regl düzensizliği, gıda (Yılmaz, 2022), iştah açıcı, gaz söktürücü, hazmettirici, gıda (Baytop, 1984)		
Apiaceae	***Crithmum maritimum* L.**	Denizteresi	Gıda (Kök vd., 2020; Yılmaz, 2019), idrar arttırıcı, iştah						

Tablo E.1 (devam)

			açıcı, uyarıcı (Baytop, 1984)						
Apiaceae	***Cuminum cyminum* L.**	Acemkimyonu			Mide ağrısı, soğuk algınlığı (Güneş vd., 2017)	Gastrit (Köse, 2019)	Kusma, ishal, bulantı (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008), Mide ve bağırsaklarda gaz birikmesi, iştah açıcı, hazımsızlık, zayıflatıcı, gıda (Akan ve Sade, 2015), bebeklerde gaz sancısı, gıda (Aslan, 2019), midevi, gaz söktürücü, uyarıcı, idrar söktürücü, terletici, gıda (Baytop, 1984)	Gıda (Ayandın, 2010)	Gıda (Thomas vd., 2012), diyabet, sağırlık, dispepsi, spazm, diüretik (Hanlidou vd., 2004)
Apiaceae	***Daucus carota* L.**	Yabani havuç	Diş temizliği (Vural, 2008), gıda (Alpınar, 1999), diyabet, gıda (Kalankan, 2017), gıda (Şahin, 2019; Uysal, 2008), diş temizliği, ağız iltihabı (Yılmaz, 2019)	Böbrek taşı düşürücü (Erdem, 2018), diyabet, hemoroid tedavisi (Bulut ve Tuzlacı, 2011), göz kuvvetlendirici, gıda (Tütenocaklı, 2014)	Diş temizliği (Yüksel, 2023), göz sağlığı, iştah açıcı, gıda (Ünver, 2019)	Göz sağlığı, sindirim sistemi, kolesterol, gıda, yem (Usta, 2021), gıda (Özvatan, 2020), göz kuvvetlendirici, gıda (Korkmaz, 2015), kansızlık, göz sağlığı, bağırsak kurdu düşürülmesi, diyabet, gıda (Tuttu vd.,	Kuvvet verici, iştah açıcı (Akan ve Sade, 2015), gıda (Furkan, 2016; Demir İnal ve Fidan, 2024; Balos, 2027), cilt hastalıkları (Özdemir, 2019), baş ağrısı (Çorlu, 2023), midevi, gaz söktürücü, idrar artırıcı, kurt	Regl düzenleyici, gebelik önleyici, midevi, gaz söktürücü (Öztürk, 2006), gıda, yem (Ayandın, 2010), göz hastalıkları, kanser, gıda (Demirelma ve Depreli, 2023), gıda (Şahin, 2022)	Gıda (Brussell, 2004)

Tablo E.1 (devam)

						2019), göz sağlığı, gıda (Köse, 2019; Yıldırım 2022)	düşürücü, gebeliği önleyici, cinsel gücü arttırıcı (Baytop, 1984)		
Apiaceae	***Echinophora tenuifolia* L. subsp. *sibthorpiana* (Guss.) Tutin**	Sarı Çördük	Haşere kovucu (Kargıoğlu vd., 2008), gıda (Vural, 2008; Zurnacı, 2019; Polat, 2010), böbrek taşı, kumu düşürücü, gıda (Tekkoyun, 2023), gıda, haşere kovucu (Batkan, 2019), kusma, boğaz ağrısı, bebeklerde karın ağrısı, grip, astım, kısırlık (Sargın, 2013), yara iyi edici, gıda (Baytop, 1984)	Gıda, avcılık (Kaya, 2021)	Gıda (Yüksel, 2023; Nacakcı, 2015; Demirel, 2021; Uluçay, 2017)		Gıda (Karagöz, 2013; Aslan, 2019; Korkut, 2006), diyabet, nezle, el temizliği (Balos ve Akan, 2007)	Gıda (Şenkardeş, 2014)	
Apiaceae	***Ferula communis* L. subsp. *communis***	Atkasnağı	Afrodizyak, gıda, yem (Sargın, 2013), yem, oyuncak, el sanatları (Yılmaz, 2019), afrodizyak, gıda (Baytop, 1984)	Kalp- damar hastalıkları tedavisi (Albayrak, 2019)	Hemoroid, afrodizyak, zindelik (Adaçay, 2023), sperm kalitesini arttırıcı, afrodizyak (Keskinbaş, 2023)		Afrodizyak, yem (Furkan, 2016),		Kesik ve sıyrık tedavisi (Brussell, 2004)
Apiaceae	***Ferulago sylvatica***	Koru kişnişi							

Tablo E.1 (devam)

	(Besser) Rchb.								
Apiaceae	***Foeniculum vulgare* Mill.**	Rezene	Gıda (Kök vd., 2020; Kalankan, 2017; Satıl vd., 2008; Şahin, 2019), uyku verici, anne sütü arttırıcı, kadınlarda afrodizyak, gıda, yem (Vural, 2008), bebeklerde gaz sancısı (Bulut vd., 2017), bağırsak hastalıkları (Güner ve Selvi, 2016), gaz söktürücü, sindirime yardımcı, midevi, gıda (Alpınar, 1999), anne sütü arttırıcı, bebeklerde gaz giderici, gıda (Arasan, 2022), hemoroid, gıda (Zurnacı, 2019), göz bulanıklığını ve kaşıntıyı giderici, gaz söktürücü, gıda (Aladı vd., 2022), göz	Bağırsak rahatsızlıkları, gıda (Güner ve Selvi, 2016), gıda (Onar, 2006; Aktan, 2011; Albayrak, 2019; Bulut ve Tuzlacı, 2011), Bağırsak yumuşatıcı, sindirimi kolaylaştırıcı, gaz giderici, anne sütünü arttırıcı, balgam söktürücü, ağız kokusunu giderici, iştah açıcı, gıda (Tütenocaklı, 2014), idrar tutamama, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	Gıda (Adaçay, 2023; Yüksel, 2023; Mart, 2006), sakinleştirici, gıda (Yıldırım, 2015), gaz giderici (Eşen, 2008), gaz giderici, gıda (Saday, 2009; Ünver, 2019), süt arttırıcı, regl sancısı, çocuklarda gaz sancısı ve sakinleştirici (Metin, 2009), baş dönmesi, gıda (Keskinbaş, 2023)	İdrar söktürücü, anne sütü artırıcı ve sindirimi kolaylaştırıcı, kadın hastalıkları (Zengin, 2020), sakinleştirici, gıda (Dikilitaş, 2016), bebeklerde bağırsak gazı ve uykusuzluk, ağrı kesici, gastrit, göz ağrısı (Köse, 2019)	Mide ve sindirim sitemi hastalıkları, anne sütü arttırıcı, bebeklerde gaz giderici, gıda (Akan ve Sade, 2015), mide ve bağırsak hastalıkları, anne sütü arttırıcı, yatıştırıcı, bebeklerde gaz giderici, gıda (Furkan, 2016), ağız kokusu giderici, gıda (Güldaş, 2009), solunum, sindirim, endokrin sistemi rahatsızlığı, sinir sistemi bozukluğu,kabızlık, cilt/deri problemleri, vücut direnci (Özdemir, 2019), gaz giderici, idrar yolu enfeksiyonu, göz kuruluğu (Çorlu, 2023), anne sütü arttırıcı, bebeklerde gaz	Mide krampları, gaz, hazımsızlık, ishal, anne sütü arttırıcı (Kolit, 2022), bebeklerde gaz sancıları (Bağcı, 2016)	Yara ve kesikler (Tsioutsiou vd., 2023), mide ağrısı, gıda, saç boyama, sanayi (Strenchok vd., 2018), mide hastalıkları tedavisi, gıda, fazla miktarda alındığında halüsinasyona neden olur (Brussell, 2004), şişkinlik, safra bozuklukları, obezite, soğuk algınlığı, böbrek taşı (Hanlidou vd., 2004)

Tablo E.1 (devam)

			bulanıklığı, kaşıntı, hazımsızlık, gıda (Polat, 2010), romatizma, karaciğer rahatsızlıkları, gıda, süs (Sargın, 2013), mide hastalıkları, diyabet, kolesterol, gıda (Kazan, 2007), gaz söktürücü (Uysal, 2008), iştah açıcı, ishal giderici, idrar ve balgam söktürücü, yara, çıban, gıda (Yılmaz,2019), midevi, gaz söktürücü, süt arttırıcı, yara iyi edici, idrar artırıcı, gıda (Baytop, 1984), hayvanlarda gastrointestinal hastalıklar, süt verimini arttırıcı (Selvi vd., 2023)				giderici ve sakinleştirici (Yiğit, 2014), yeni doğan çocuklarda karın ağrısı giderici (Kaval vd., 2014), anne sütünü arttırıcı, bebeklerde bağırsak ve mide gazlarını önleyici ve sakinleştirici (Yalçın, 2021; Demir İnal ve Fidan, 2024), sakinleştirici ve mide ağrısı (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008), bebeklerde gaz giderici, hazmı kolaylaştırıcı ve şişkinliği giderici (Yılmaz, 2022), gaz giderici (Gençay, 2007)		
Apiaceae	***Oenanthe pimpinelloides* L.**	Delimayda noz	Gıda (Alpınar, 1999; Satıl vd., 2008; Aladı vd., 2022; Polat, 2010; Kıncal ve	Gıda, el sanatları (Kayabaşı vd., 2016), gıda (Onar, 2006; Kökçü, 2015;	Gıda (Yüksel, 2023)	İltihap dağıtıcı, gıda (Usta, 2021, gıda (Özvatan, 2020), iltihaplı yara			

Tablo E.1 (devam)

			Ceylan, 2021; Gürdal ve Kültür, 2013), bağırsak kurdu, gıda (Kazan, 2007), yanık tedavisi ve gıda (Uysal, 2008)	Bulut ve Tuzlacı, 2011; Tütenocaklı, 2014; Kızılarslan ve Özhatay, 2012; Özdemir ve Kültür, 2017)		tedavisi, gıda (Köysal, 2020)			
Apiaceae	***Petroselinum crispum* (Mill.) A.W.Hill**	Maydanoz	Gıda (Polat, 2022; Satıl vd., 2008, Zurnacı, 2019), idrar söktürücü, böbrek ve karın ağrısı (Polat, 2010), böbrek taşı düşürücü, anne sütü arttırıcı, idrar yolu iltihabı (Arasan, 2022), idrar yolu iltihabı, böbrek hastalıkları, prostat, kanser (Kazan, 2007), idrar yolu enfeksiyonu, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021), kansızlık, böbrek, karaciğer, hastalıkları, kan temizleyici, idrar söktürücü, cilt bakımı, gıda (Deniz vd.,	İltihap sökücü, gıda (Kayabaşı vd., 2016), böbrek hastalıkları, gıda (Onar, 2006), safra kesesi hastalıkları, gıda (Aktan, 2011), mide rahatsızlığı, karın şişliği, kilo verme, gıda (Kökçü, 2015), göz kuvvetlendirici, basur, grip, kan temizleyici, iltihap çözücü, diyabet, böbrek hastalıkları, morluk tedavisi, gıda (Tütenocaklı, 2014), yumurtalık hastalıkları, idrar yolu enfeksiyonu, mide	Mayasıl ve basur (Güneş vd., 2017), iltihap ve idrar söktürücü, zayıflama, böbrek taşı düşürme, diş ağrısı, gıda (Yıldırım, 2015, böbrek hastalıkları, gıda (Kerar ve Akan, 2019), kısırlık, idrar tutukluluğu, diş ağrısı, idrar yolu iltihabı, diz ve bel ağrısı, mide ağrısı, hazımsızlık, böbrek ağrısı, boğaz ağrısı, mayasıl, regl düzensizliği, istenmeyen gebelik (Odunkıran, 2020), idrar arttırıcı, iltihap sökücü (Eşen,	İdrar yolu hastalıklarıödem, gıda (Usta, 2021), tansiyon, kolesterol, idrar söktürücü, gıda (Köysal, 2020), anne sütü artırıcı, tansiyon, iştah açıcı, göz rahatsızlığı, zayıflamak, idrar yolları iltihabı, vücutta fazla tüylenmeyi engeller, hormon, bozukluğu, prostat, böbrek taşı, idrar yolları rahatsızlıkları, İdrar söktürücü, cilt iltihapları, sivilce, karaciğer yağlanması, diyabet,ödem, iltihaplı eklem romatizması, damar açıcı (Korkmaz,	Böbrek taşı, kalp hastalıkları, sinir sistemi (Akan ve Sade, 2015), idrar yolu ve kadın hastalıkları, gıda (Furkan, 2016), nefes darlığı, mide ağrılarının tedavisi (Nadiroğlu, 2017), solunum, sindirim ve endokrin sistemi rahatsızlığı, kansızlık (Özdemir, 2019), idrar yolu enfeksiyonu, gıda (Çiçek, 2019), idrar yolu ve kadın hastalıkları, grip, böbrek iltihabı, astım, gıda (Olgun, 2019), idrar yolu, iltihabı, göz sağlığı,	İdrar yolu enfeksiyonu, böbrek taşını düşürme, gıda (Kolit, 2022), nefes darlığı, iltihap ve idrar söktürücü, safra arttırıcı, gıda (Öztürk, 2006), İltihap sökücü, idrar arttırıcı, gıda (Ayandın, 2010), gıda (Akdağ, 2019; Karataş, 2007; Şahin, 2022), İdrar yolu enfeksiyonları, iltihap söktürücü, diyabet, tansiyon, böbrek taşı ve kumu, regl sancısı, regl düzenleyici, guatr, sindirim kolaylaştırıcı, zayıflatıcı, eklem çıkmaları,	Tansiyon, idrar yolu enfeksiyonu, böbrek taşı, prostat, ateş düşürücü, afrodizyak, iştah açıcı, kan temizleyici, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004)

Tablo E.1 (devam)

			2010), idrar ve safra arttırıcı, regl söktürücü, gıda (Baytop, 1984)	hastalıkları, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	2008), nefes darlığı, idrar arttırıcı, iltihap sökücü (Saday, 2009), ağız kokusu, kum dökücü, dinçlik ve zayıflama (Ünver, 2019), iltihap giderici, ağız yarası, göz sağlığı, sivilce tedavisi, vajinal kaşıntı (Metin, 2009)	2015), gıda, yem (Zengin, 2010), iltihap, ödem, böbrek taşı, göz hastalıkları, tansiyon, kanser, idrar yolu enfeksiyonu, soğuk algınlığı, zayıflama, gıda (Tuttu vd., 2019), böbrek iltihabı, idrar yolları, prostat, gıda (Köse, 2019), ödem atıcı, gıda (Atik, 2022)	zayıflamak (Tekin, 2011), iltihap söktürücü, zayıflama, gıda (Çorlu, 2023), boya (Akgül vd., 2018), karaciğer yağlanması, gıda (Eksik, 2020), göz sağlığı, morluk, karaciğer yağlanması, gıda (Demir İnal ve Fidan, 2024), bağırsak, diş ve diş etinde oluşan iltihabı sökücü, gıda (Yılmaz, 2022), mide rahatsızlığı, regl söktürücü, idrar yolu enfeksiyonları tedavisi, ödem, gıda (Karagöz, 2013), idrar söktürücü, böbrek taşı tedavisi, gıda (Aslan, 2019), gıda (Balos ve Akan, 2007), regl söktürücü (Yıldırım vd.., 2008)	öksürük kesici, göz sağlığı, diüretik, kalp ve damar hastalıkları, kanser, kısırlık, süt arttırıcı (Uzun ve Kaya, 2016), romatizma, böbrek taşı düşürücü, gıda (Bağcı ve Keskin, 2022), zayıflatıcı, kan temizleyici, böbrek taşı, idrar yolu hastalıkları, ödem, tansiyon, hazımsızlık (Demirelma ve Depreli, 2023), idrar söktürücü, nefes darlığı, sindirim kolaylaştırıcı, ağız kokusu (Şenkardeş, 2014), nefes darlığı, idrar söktürücü (Ezer ve Avcı, 2004), bel ağrısı (Yazıcıoğlu ve Tuzlacı, 1996)	

Tablo E.1 (devam)

Apiaceae	***Pimpinella anisum* L.**	Anason	Bağırsak hastalıkları (Güner ve Selvi, 2016), gaz söktürücü, sindirim sistem rahatsızlığı (Polat, 2022), anne sütü arttırıcı, bebeklerde karın ağrısı ve gaz sancısı giderici (Zurnacı, 2019), gaz söktürücü, karın şişliği, yanık tedavisi (Uysal, 2008), gaz söktürücü, sindirim sistemini rahatlatıcı (Kıncal ve Ceylan, 2021), midevi, hazmı kolaylaştırıcı, koku verici, göğüs yumuşatıcı, gaz söktürücü, iştah açıcı, süt arttırıcı, uyku verici (Baytop, 1984)	Bağırsak rahatsızlıkları (Güner ve Selvi, 2008)	Regl sancısı, karın ağrısı, bebeklerde gaz sancısı, gıda (Yıldırım, 2015), uykusuzluk, pamukçuk, baş ağrısı (Odunkıran, 2020)	Gastrit tedavisi, bağırsak gazı sancısı (Köse, 2019), sindirim düzenleyici (Atik, 2022)	Bebeklerde gaz problemleri, mide, bağırsak şikayetleri ve hazımsızlık (Furkan, 2016), gaz giderici, iştah açıcı ve süt artırıcı, hazımsızlık, iştahsızlık (Yalçın, 2021), hipnotik, mide ağrısı (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008)		
Apiaceae	***Scandix pecten-veneris* L.**	Zühretarağı	Gıda (Alpınar, 1999; Kazan, 2007; Uysal, 2008; Deniz		Gıda, oyun, yem (Yüksel, 2023)		İdrar yolu enfeksiyonu, diş temizliği, gıda (Kılıç, 2019),		Gıda (Skoula vd., 2009)

Tablo E.1 (devam)

			2008), bağırsak gazı giderici, gıda, yem (Sargın, 2013), yutma zorluğu tedavisi, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021)				gıda (Eksik, 2020), yem (Oymak, 2018)		
Apiaceae	***Sium sisarum* L. var. *lancifolium* (M.Bieb.) Thell.**	Derekerevizi	Gıda (Satıl vd., 2008), karaciğer temizleyici, gıda (Polat, 2010)	Gıda (Kaya, 2021; Aktan, 2011)	Gıda (Mart, 2006),		Sindirim sistemi hastalıkları (Polat vd., 2012; Polat vd.,2013), gıda (Kaval vd., 2014; Mükemre, 2013)		
Apiaceae	***Smyrnium olusatrum* L.**	Delikerevi z	Midevi, nefes darlığı, idrar arttırıcı (Baytop, 1984)				Gıda (Kaval vd., 2014; Mükemre, 2013)		
Apiaceae	***Tordylium apulum* L.**	Kafkalida	Gıda (Alpınar, 1999), ağız kokusu, gıda (Polat, 2010)		Ayak yarası (Yıldırım, 2015), mide hastalıkları, gıda (Yüksel, 2023),				
Apocynaceae	***Nerium oleander* L.**	Zakkum	El sanatları, süs (Zurnacı, 2019), romatizma tedavisi, süs (Polat, 2010), egzama (Şahin, 2019), mide kanaması, hayvanlarda idrar yolları iltihabı tedavisi, uyuz, nazar (Arasan, 2022),	Süs (Aktan, 2011; Albayrak, 2019; Kökçü, 2015), romatizma tedavisi (Bulut ve Tuzlacı, 2011)	Akrep ve yılan sokması, eklem ağrıları, romatizma tedavisi, boya, hayvanlarda bit ve pire kovucu, nazar (Güneş vd., 2017), haşere kovucu, hayvanlarda dış parazit kovucu, kanama	Süs (Köse, 2019)	Cilt hastalıkları, süs (Furkan, 2016), kanser tedavisi, süs (Güldaş, 2009), kanser tedavisi, süs, yakacak, el sanatları (Gelse, 2012), süs, yakacak, el sanatları (Balos ve Akan, 2007), süs (Fidan,		Kalp toniği ve cilt hastalıkları tedavisi, zehirli bir bitki (Brussell, 2004)

Tablo E.1 (devam)

			akrep sokması, vücut paraziti, kanser tedavisi, boya, süs (Sargın, 2013), kanser, akrep sokması, el sanatları (Uysal, 2008), el sanatları (Kıncal ve Ceylan, 2021), egzama, siğil tedavisi, süpürge (Gürdal ve Kültür, 2013), hayvanlarda mastit ve uyuz, parazit hastalıkları, zehirlenmeler (Selvi vd., 2023)		durdurucu, hayvan ısırığı, el sanatları, nazar (Yıldırım, 2015), akrep sokması, uyuz, el sanatları, nazar, süs (Yüksel, 2023), süs (Yılmaz, 2019; Kerar ve Akan, 2019; Ünver, 2019), temra tedavisi, oyun, böcek kovucu, el sanatları (Arslantaş, 2020), doğum lekesi, siğil, çıban, geçmeyen yara, sinek kovucu, uyuz (Odunkıran, 2020), ağrı kesici, hayvanlarda yara tedavisi, süs (Metin, 2009), bel, boyun ve romatizma ağrıları, cilt kanseri, boya, süs (Keskinbaş, 2023), idrar arttırıcı, kalp kuvvetlendirici, vücut parazitleri özellikle uyuz		2018), kaşıntı, kanser tedavisi, yakacak, el sanatları, süs (Gençay, 2007)		

Tablo E.1 (devam)

					tedavisi, süs, zehirli bir bitki (Baytop, 1984)				
Apocynaceae	***Vinca major* L. subsp. *major***	Cezayirme nekşesi	Süs (Alpınar, 2001; Satıl vd., 2008)	Ağız yarası tedavisi (Kayabaşı vd., 2016), süs (Aktan, 2011)	Süs (Metin, 2009)	Süs (Köysal, 2020; Usta, 2021)			
Araceae	***Arum dioscoridis* Sm. var. *dioscoridis***	Tirşikpancarı			Tutkal, gıda (Güneş vd., 2017), mide rahatsızlıkları, basur, baş ve diş ağrısı, ishal (Yıldırım, 2015), bağırsak paraziti tedavisi, gıda (Arslantaş, 2020), hemoroid, mide hastalıkları, ağrı kesici, oyun, nazar, yem (Yüksel, 2023), gastrit ve bağırsak parazitleri, gıda (Kerar ve Akan, 2019), karın ağrısı, yara tedavisi, idrar kaçırma, hemoroid, siğil (Metin, 2009)		Hemoroid, gıda (Eksik, 2020; Furkan, 2006), gıda (Balos ve Akan, 2007; Baytop, 1984)		
Araceae	***Arum italicum* Mill.**	Domuzlahanası	Göz arpacığı tedavisi (Yeşilada vd.,	Öksürük, egzama, kanser, hemoroid, gıda			Gıda (Gelse, 2012)		

Tablo E.1 (devam)

			1999), sivilce, yara, öksürük, balgam söktürücü (Tekkoyun, 2023), balgam söktürücü, müshil, çıban açıcı, yara iyi edici (basura karşı) ve kanı cilde toplayıcı (Baytop, 1984)	(Kızılarslan ve Özhatay, 2012)					
Araceae	***Lemna minor* L.**	Sumercim eği							
Arecaceae	***Cocos nucifera* L.**	Hindistancevizi	Yeni doğan bebeğe suyu içirilir (Uysal, 2008), gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021)				Saç ve cilt bakımı (Yalçın, 2021)		
Asparagaceae	***Asparagus acutifolius L.***	Tilkişen	Baş dönmesi, bağırsak parazitleri, gıda (Alpınar, 1999), gıda(Çilden, 2011; Satıl vd., 2008; Zurnacı, 2019; Aladı vd., 2022; Kazan, 2007; Kıncal, 2018), karaciğer hastalığı, kan temizleme, gıda (Polat, 2010), hemoroid, isilik (Şahin, 2019),	Kızarıklık tedavisi, süs (Kayabaşı vd., 2016), gıda (Tanaydın vd., 2022; Aktan, 2011), gıda, ipek böcekçiliği (Kaya, 2021), gıda, süpürge ve çit yapımı (Kökçü, 2015), idrar yolu enfeksiyonu, böbrek iltihabı	Yara olgunlaştırma (Güneş vd., 2017), kırık-çıkık-burkulma, kuvvet verici, gıda (Yüksel, 2023), gıda (Nacakcı, 2015; Yılmaz, 2019), idrar söktürücü (Kerar ve Akan, 2019), öksürük, böbrek taşı düşürücü, astım, idrar kaçırma		Gıda (Polat vd., 2012), böbrek taşı düşürücü, idrar yolu enfeksiyonları, grip (Demirci ve Özhatay, 2012)		

Tablo E.1 (devam)

			grip, romatizma, kalp hastalığı, prostat, gıda, yem (Sargın, 2013), öksürük (Uysal, 2008), saçlı deride yaraların tedavisi, gıda (Yılmaz, 2019), idrar söktürücü, böbrek temizleyici, göz kuvvetlendirici, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), idrar söktürücü, kabızlık (Baytop, 1984)	(Özdemir ve Kültür, 2017)	(Odunkıran, 2020), kalp hastalıkları (Mart, 2006), astım (Keskinbaş, 2023)				
Asparagaceae	***Hyacinthus orientalis* L. subsp. *orientalis***	Sümbül	Süs (Polat, 2010), öksürük tedavisi (Uysal, 2008)	Süs (Tütenocaklı, 2014)	Süs (Kerar ve Akan, 2019), çıban tedavisi, süs (Metin, 2009), yumuşatıcı ve çıban açıcı, iştah açıcı, sarılık, bel soğukluğu tedavisi, süs (Baytop, 1984)		Prostat tedavisi (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008)		
Asteraceae	***Achillea millefolium* L. subsp. *millefolium* var. *millefolium***	Civanperçemi	Karın ağrısı, soğuk algınlığı (Aslan vd., 2007), karın ağrısı, idrar yolları rahatsızlıkları, regl ağrısı ve	Karın ağrısı, göbek fıtığı, ishal, gaz sancısı (Tanaydın vd., 2022)	Regl söktürücü (Ünver, 2019)	Böbrek taşı düşürücü, kan temizleyici, iltihap kurutucu, karaciğer temizleyici, kadın hastalıkları, regl	İltihap, diyabet, pankreas hastalıkları (Akan ve Sade, 2015), göğüs hastalığı, öksürük, bel ağrısı, (Olgun,	Yara tedavisi, regl düzensizliği (Kolit, 2022), ağrı kesici (Öztürk, 2006), mide ve bağırsak hastalıkları, karın ağrısı,	Kanama durdurucu, hemoroid tedavisi, saç uzaması, sivilce, kuru pullu cilt ve döküntüleri, varis (Brussell,

Tablo E.1 (devam)

			düzenlenmesi (Erik, 2019), mide hastalıkları, gıda (Arı vd., 2015), idrar artırıcı ve hemoroid tedavisi (Polat, 2022), idrar yolları iltihabı, zayıflama, regl ağrısı (Polat, 2010), gıda (Deniz vd., 2010)			söktürücü, regl sancısı, baş ağrısı, ülser, gastrit, yatak ıslatması, prostat, idrar söktürücü, hayvanlarda ayak yarası tedavisi (Korkmaz, 2015), süs (Baykal, 2015), regl düzenleyici (Köse, 2019), çocuklarda bağışıklık güçlendirici, iç hastalıkları ve sancı tedavisi (Öztürk, 2022)	2019), karın ağrısı tedavisi (Çakılcıoğlu vd. 2010), kanama durdurucu (Çorlu, 2023), kuvvet verici, bebeklerde sancı giderici, mide rahatsızlığı, idrar arttırıcı, soğuk algınlığı, kan durdurucu, yara tedavisi (Altundağ ve Öztürk, 2011),enfeksiyon (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008), kanama durdurucu, yara izi tedavisi (Güneş, 2021), gaz sancısı, idrar yolları antiseptiği, idrar arttırıcı, karın ağrısı, böbrek kumu, taşı düşürücü, ülser tedavisi (Doğan ve Tuzlacı, 2015), idrar arttırıcı, iştah açıcı, gaz söktürücü, regl söktürücü, yara iyi edici	şeker, kolesterol (Bağcı ve Keskin, 2022)	2004), hemoroid, tansiyon, diyabet, kabızlık, safra taşı, gastrit, bağırsak bozuklukları, grip, romatizma, yağlanma, diüretik, regl bozuklukları, ateş düşürücü, iştah açıcı, kan temizleyici, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004)

Tablo E.1 (devam)

							özellikle basurda (Baytop, 1984)		
Asteraceae	***Arctium minus* (Hill) Bernh.**	Löşlek				Saç dökülmesi (Ayan, 2015)	İdrar söktürücü, zayıflama (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008), idrar verici ve nikris hastalığı (Baytop, 1984)		
Asteraceae	***Anthemis tomentosa* L. subsp. *tomentosa*.**	Sahil papatyası							
Asteraceae	***Artemisia absinthium* L.**	Acıpelin	Mide bulantısı, soğuk algınlığı (Aslan vd., 2007), iştah açıcı, süs (Polat, 2010), diyabet, saç bakımı, yara tedavisi, yakacak, haşere kovucu (Sargın, 2013)	Sakinleştirici, uyku getirici, süs, arıcılık (Kayabaşı vd., 2016), diyabet (Onar, 2006), Karın ağrısı, mide yatıştırıcı, süs (Aktan, 2011), mide rahatsızlığı, süs (Albayrak, 2019), gıda (Koyuncu, 2005), menopoz veya regl dönemi rahatsızlıkları, alerji, ateş düşürücü, süpürge	Diyabet, böbrek taşı düşürme, sivilce (Güneş vd., 2017), soğuklama, sancı giderici, açık yara tedavisi (Yıldırım, 2015)	Mide ağrısı, cilt hastalığı tedavisi (Tuttu, 2022), vücut paraziti, gebelik önleyici, çocuk düşürme, süs (Köse, 2019)	Diyabet, kabızlık, kurt düşürme (Akan ve Sade, 2015), süs, gıda (Gelse, 2012), baş ağrısı, çocuklarda sancı giderici, hazmettirici, ateş düşürücü, diyabet, iştah açıcı, kuvvet verici, sinek kovucu, yakacak (Altundağ ve Öztürk, 2011), soğuk algınlığı, süpürge (Demirci ve Özhatay, 2012), süs (Gençay,	Hemoroid (Şahin, 2022)	Yara tedavisi (Tsioutsiou vd., 2023)

Tablo E.1 (devam)

				(Özdemir ve Kültür, 2017)			2007), kızarıklık, kaşıntı, baş ağrısı, öksürük (Mükemre, 2013), midevi, kuvvet verici, iştah açıcı, ateş düşürücü, idrar arttırıcı, kurt düşürücü, regl getirici (Baytop, 1984)		
Asteraceae	***Artemisia annua* L.**	Kâbesüpürgesi	Ağrı ve şişkinlik tedavisi, gıda, inanç, süs (Zurnacı, 2019), koku, süs (Polat, 2010), dizanteri, verem tedavisi, çıban iyileştirici (Baytop, 1984)						
Asteraceae	***Artemisia dracunculus* L.**	Tarhun	İştah açıcı ve hazmettirici, gıda (Baytop, 1984)						
Asteraceae	***Calendula arvensis* (Vaill.) L.**	Portakalnergisi	Cilt bakımı, yara, kanser, el ve ayak mantarı tedavisi, süs (Sargın, 2013), yara (Yılmaz, 2019), terletici ve regl getirici (Baytop, 1984)	Gıda, süs (Kaya, 2021), süs (Tütenocaklı, 2014)	Karaciğer hastalıkları, süs (Nacakcı, 2015; Yılmaz,2019)		Baş ağrısı, yanık, kızarıklık, iltihap giderici (Kılıç, 2019), boya (Aslan, 2019), süs (Balos ve Akan, 2007)	Süs (Ayandın, 2010), deri hastalıkları (Uzun ve Kaya, 2016), egzama ve mantar tedavisi (Oral, 2007)	Regl düzenleyici, göz hastalıkları, sivilce, pişik tedavisi (Brussell, 2004)

Tablo E.1 (devam)

Asteraceae	***Calendula officinalis* L.**	Aynısafa	Deri hastalıkları (Güner ve Selvi, 2016), süs (Satıl vd., 2008; Polat, 2010; Kayabaşı vd., 2016), karaciğer ve safra kesesi hastalıkları, gastrit, ülser, sedef, egzama, mantar gibi cilt hastalıkları (Deniz vd., 2010), kabızlık, yara iyi edici, idrar arttırıcı (Baytop, 1984)	Sinir hastalıkları (Özdemir ve Kültür, 2017), egzama, kaşıntı (Mumcu, 2018)	Gıda (Arslantaş, 2020), süs (Metin, 2009)		Kadın hastalıkları, süs (Akan ve Sade, 2015)		İltihaplı yara tedavisi (Brussell, 2004), sarılık, karaciğer bozuklukları, mide ülseri, egzama, sivilce, regl ağrısı, mantar, kan temizleyici (Hanlidou vd., 2004)
Asteraceae	***Carthamus dentatus* (Forssk.) Vahl**	Kınadikeni	Gıda (Tuzlacı, 2011)	Boya (Bulut ve Tuzlacı, 2011)			Kan dolaşımı düzenleyici, hayvanlarda süt arttırıcı, yem (Karagöz, 2013)		
Asteraceae	***Cichorium intybus* L.**	Hindiba	Böbrek taşı düşürücü, kanser, kesik ve yara tedavisi (Sezik vd., 2001), yem (Vural, 2008), böbrek taşı, Böbrek sancısı, diyabet, karın ağrısı, gıda (Erik, 2019), mide ağrısı, gıda (Arı vd., 2015), saç bakımı,	Gıda (Onar, 2006), soğuk algınlığı, mide rahatsızlığı, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), gıda (Tanaydın vd., 2022; Tütenocaklı, 2014), astım, ülser tedavisi, sakız (Erdem, 2018), kalp kuvvetlendirici, gıda (Aktan,	Gıda, sakız (Yüksel, 2023), çıban tedavisi (Odunkıran, 2020),	Gıda (Özvatan, 2020), öksürük kesici, bronşit, idrar söktürücü, yem (Köysal, 2020), karaciğer hastalıkları, kan temizleyici, hepatit, mide şişkinlikleri, nefes darlığı, kan sulandırıcı, kalp rahatsızlığı, yaralar, çıban, gıda (Korkmaz,	Bağırsak kanseri (Nadiroğlu, 2017), siroz, gıda (Demir, 2021), sarılık tedavisi, inanç (Bilgiç, 2023), egzama, yara, kesik, yem (Çiçek, 2019), sindirim kolaylaştırıcı (Tekin, 2011), yem (Alpaslan, 2012; Eksik,	Cilt ve mide hastalıkları, gıda (Kolit, 2022), hemoroid, idrar arttırıcı, iştah açıcı, kuvvet verici, gıda (Öztürk, 2006), süpürge (Ayandın, 2010), gıda (Karataş, 2007), saçkıran tedavisi, gıda (Uzun ve Kaya, 2016), gıda	Karaciğer bozuklukları, kolesterol, antiseptik, spazmolitik (Hanlidou vd., 2004)

Tablo E.1 (devam)

			karaciğer hastalıkları tedavisi, gıda (Alpınar, 1999), gıda (Satıl vd., 2008; Aladı vd., 2022), karın ağrısı, böbrek taşı ve kumu, gıda (Polat, 2010), saç kepeği giderici, saç bakımı, karaciğer ve safra kesesi ağrıları, tansiyon, kan kanseri tedavisi, gıda, sakız, yem (Sargın, 2013), idrar artırıcı, müshil, terletici, iştah açıcı, midevi, kuvvet verici, safra söktürücü, gıda (Baytop, 1984), hayvanlarda süt verimini ve kalitesini arttırmak, üreme hastalıkları (Selvi vd., 2023)	2011), hemoroid, egzama, sedef hastalığı, diyabet, cinsel bölgedeki kaşıntı, sindirime yardımcı (Kızılarslan ve Özhatay, 2012)		2015), karaciğer temizleyici, iştah açıcı, diyabet, baş ağrısı giderici (Zengin, 2020), mide hastalıkları (Tuttu vd., 2019), gıda (Özdemir, 2019), sakız (Atik, 2022)	2020; Oymak, 2018), karın ağrısı, prostat, tansiyon (Kaval vd., 2014), dudak uçuğu, kellik, gıda, yem (Altundağ ve Öztürk, 2011), kalp ve karaciğer hastalıkları, bronşit, öksürük (Demirci ve Özhatay, 2012), idrar yolları iltihabı, hemoroid (Tetik, 2011), safra kesesi, karaciğer ve iltihaplı hastalıklar (Kılıç, 2019), gıda (Akgül vd., 2018), sakız (Güneş, 2021), gıda, yem, süpürge (Karagöz, 2013), diyabet tedavisi, gıda, yem (Gençay, 2007), kalp güçlendirici, hemoroid, yara ve kesik tedavisi, gıda (Doğan ve	(Bağcı ve Keskin, 2022), safra kesesi ve karaciğer hastalıkları, idrar söktürücü, iştah açıcı, kan temizleyici (Demirelma ve Depreli, 2023), kabızlık, sindirim kolaylaştırıcı, hemoroid tedavisi, gıda (Şenkardeş, 2014)	

Tablo E.1 (devam)

							Tuzlacı, 2015), yara tedavisi (Korkmaz, 2018), karın ağrısı, yanık tedavisi (Mükemre, 2013)		
Asteraceae	***Chondrilla juncea* L.**	Karakavuk	Gıda (Batkan, 2019; Aladı vd., 2022), gıda, yem (Vural, 2008), kurt ve parazit düşürücü, kolesterol, gıda (Erik, 2019), mide ağrısı tedavisi, gıda (Arı vd., 2015), gıda, yem, eşya (Zurnacı, 2019), mide uyarıcı ve kuvvetlendirici, sindirimi kolaylaştırıcı, gıda (Tekkoyun, 2023), böbrek taşı, karın ağrısı, gıda (Polat, 2010), mide ağrısı, gıda (Şahin, 2019), oyun (Arasan, 2022), hazımsızlık, mide yanması, çizik ve yara tedavisi, gıda,	Sakız, yem, gıda (Kaya, 2021), hemoroid tedavisi, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	Mide hastalıkları (Yıldırım, 2015), gıda (Yüksel, 2023; Arslantaş, 2020; Mart, 2006),	Hazımsızlık (Köysal, 2020)	Diş temizliği ve ağızda oluşan iltihaplı yaraların tedavisi (Nadiroğlu, 2017), guatr, gıda (Bilgiç, 2023), gıda (Çiçek, 2019), gıda, yem, süpürge (Yeşil ve Akalın, 2009), yara iyileştirici (Tetik, 2011), sakız (Akgül vd., 2018; Eksik, 2020), halsizlik, güçsüzlük, sakız (Güneş, 2021)	Yara tedavisi, midevi hastalıklar (Öztürk, 2006),diş çürümesi önleyici (Uzun ve Kaya, 2016), gıda (Bağcı ve Keskin, 2022; Şahin, 2022), yorgunluk giderici, vücuda dinçlik kazandırıcı, ağda, gıda, sakız (Şenkardeş, 2014)	

Tablo E.1 (devam)

			sakız (Sargın, 2013), mide ağrısı, gıda (Deniz vd., 2010), midevi, yara iyi edici (Baytop, 1984)						
Asteraceae	***Cnicus benedictus* L.**	Topdiken	Gıda (Batkan, 2019; Aladı vd., 2022), böbrek taşı ve kum düşürücü, hemoroid, ateş düşürücü, sakinleştirici, gıda (Polat, 2010), akrep sokması (Arasan, 2022), böbrek kumu düşürücü, gıda, süs (Sargın, 2023), İştah açıcı, idrar arttırıcı, ateş ve tansiyon düşürücü, yatıştırıcı, diyabet (Baytop, 1984)	Sakinleştirici, yem (Kayabaşı vd., 2016), böbrek kum ve taş düşürücü (Bulut ve Tuzlacı, 2011), karın ağrısı, zehirlenme, hemoroid, alerji, yanık (Özdemir ve Kültür, 2017)			Alaca hastalığı, gıda, yakacak (Akan ve Sade, 2015), gıda (Yılmaz, 2022), idrar arttırıcı, böbrek kum ve taş düşürücü (Doğan ve Tuzlacı, 2015)		Karaciğer hastalıkları, alerji, diüretik (Hanlidou vd., 2004)
Asteraceae	***Cynara cardunculus* L. subsp. *cardunculus***	Yaprak enginar	Gıda (Satıl vd., 2008), karaciğer hastalıkları, diyabet, gıda (Polat, 2010), prostat, kanser, safra salgısı, gıda (Sargın,	Karaciğer hastalıkları, gıda (Kayabaşı vd., 2016; Mumcu, 2018), karaciğer yağlanması, gıda (Aktan, 2011), rahim kanseri	Karaciğer hastalıkları, kolesterol, gıda (Yıldırım, 2015), gıda (Yüksel, 2023; Baytop, 1984)	Karaciğer yağlanması, kan temizleyici (Köse, 2009)	İştah açıcı, idrar söktürücü (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008)		Damar sertliği, diyabet, safra kesesi ve karaciğer hastalıkları, kolesterol, diüretik, uyarıcı

Tablo E.1 (devam)

			2013), karaciğer hastalıkları, kemik erimesi (Uysal, 2008), karaciğer hastalıkları, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021), karaciğer ve safra kesesi hastalıkları, iştah açıcı, idrar ve safra söktürücü, afrodizyak, gıda (Baytop, 2021)	(Tütenocaklı, 2014), gıda (Koyuncu, 2005)					(Hanlidou vd., 2004)
Asteraceae	***Echinacea purpurea* (L.) Moench**	Ekinezya		Soğuk algınlığı ve bağışıklık güçlendirici (Mumcu, 2018)		Enfeksiyon, grip (Atik, 2022)	Cilt hastalıkları (Özdemir, 2019)		
Asteraceae	***Helianthus annuus* L.**	Ayçiçeği	Arıcılık (Polat ve Selvi, 2011), gıda (Polat, 2022; Deniz vd., 2010), kuru öksürük, grip, gıda, yem, yakacak (Sargın, 2013)	Gıda, yakacak, el sanatları (Kayabaşı vd., 2016), oyuncak, gıda, yakacak, el sanatları (Aktan, 2011), gıda, arıcılık (Kökçü, 2015), gıda (Tütenocaklı, 2014), oyuncak, yem (Özdemir ve Kültür, 2017), idrar arttırıcı, göğüs yumuşatıcı, soğuk algınlığı, solunum sistemi hastalıkları, ateş		Gıda (Dikilitaş, 2016), kırık, çıkık, burkulma ağrısı, gıda (Tuttu vd., 2019), gıda, yakacak (Atik, 2022)	Gıda, yem, yakacak (Tekin, 2011; Mükemre, 2013), gıda (Demir İnal ve Fidan, 2024; Yılmaz, 2022)	Gıda, yem (Ayandın, 2010), hayvanlarda süt arttırıcı, yem, oyun, yakacak (Uzun ve Kaya, 2016), kolesterol, tansiyon, kalp sağlığı, bağışıklık güçlendirici, gıda, yem, yakacak (Demirelma ve Depreli, 2023), gıda (Şahin, 2022)	Kolesterol, prostat, kan temizleyici, gıda (Hanlidou vd., 2004)

Tablo E.1 (devam)

				düşürücü, balgam söktürücü, gıda (Baytop, 1984)					
Asteraceae	***Helichrysum plicatum* DC. subsp. *plicatum***	Mantuvar	Yara iyi edici (Sezik vd., 2001), sakinleştirici, idrar söktürücü, böbrek taşı düşürücü, zayıflatıcı (Erik, 2019), Üriner sistem hastalıkları, böbrek taşı (Bulut vd., 2017), İdrar ve safra söktürücü, kum dökücü (Baytop, 1984)	Böbrek rahatsızlığı, idrar zorluğu (Tanaydın vd., 2022)	Kanser, kolesterol, idrar yolu iltihabı (Güneş vd., 2017), idrar söktürücü ve iltihap giderici, böbrek taşı, karın ağrısı, yılan kovucu, gıda (Yıldırım, 2015), böbrek taşı düşürücü, akrep ve haşere kovucu, gıda (Arslantaş, 2020), sindirim sorunları, idrar söktürücü (Uluçay, 2017)	Astım, bronşit, idrar söktürücü, böbrek taşı idrar yolları iltihabı, egzama, varis, prostat, sarılık, kolesterol, antibiyotik, süs, boya (Korkmaz, 2015)	Diyabet, sarılık, börek taşı (Polat vd., 2013), bağırsak hastalıkları (Bilgiç, 2023), idrar yolu rahatsızlığı, safra taşı düşürücü ve sindirime yardımcı, yara tedavisi, sinüzit, diyabet, süs (Olgun, 2019), böbrek taşı düşürücü (Kaval vd., 2014), öksürük kesici, ishal, böbrek taşı, idrar yolları rahatsızlıkları, idrar arttırıcı, süs (Altundağ ve Öztürk, 2011), böbrek taşı, kulak ağrısı, yılan kovucu, inanç (Demirci ve Özhatay, 2012), böbrek taşı, sancı, diyabet (Yeşil ve Akalın, 2009),	Diyabet (Bağcı ve Keskin, 2022), böbrek taşı, kolesterol, diyabet (Oral, 2007), yara iyileşmesi (Sezik vd., 2001), zayıflama, mide iltihabı, idrar yollarını açıcı, sarılık, kısırlık (Zengin, 2020), böbrek hastalıkları tedavisi (Baykal, 2015), soğuk algınlığı, mide ve bağırsak rahatsızlıkları, haşere kovucu, nazar, boya (Özdemir, 2019)	

Tablo E.1 (devam)

							öksürük tedavisi (Korkmaz, 2018), böbrek taşı, kolesterol, diyabet (Mükemre, 2013)		
Asteraceae	***Matricaria chamomilla* L. var. *recutita* (L.) Fiori**	Almanpapatyası	Sinüzit, depresyon, regl döneminde yatıştırıcı (Tekkoyun, 2023), hemoroid, sinüzit, uyku düzensizliği, boğaz iltihabı, kadın hastalıkları, ayak kokusu, ses kısıklığı, soğuk algınlığı, regl sancısı, karın ağrısı (Arasan, 2022), karın ağrısı, öksürük, grip, nezle, bronşit (Gürdal ve Kültür, 2013), yatıştırıcı, sakinleştirici, ağrı kesici, mide hastalıkları, saç bakımı (Deniz vd., 2010), karın ağrısı, bağırsak gazı (Tuzlacı, 2005), soğuk	Soğuk algınlığı, karın ağrısı, romatizma, yara yanık tedavisi (Albayrak, 2019), ateş düşürücü, öksürük, boya (Kökçü, 2015), soğuk algınlığı, diyabet, karın ağrısı, yanık, yara, baş ağrısı, romatizma ağrıları, sinüzit, uykusuzluk, depresyon, iltihap söktürücü, bacak ağrısı, idrar yolu enfeksiyonu, astım, cilt alerjisi tedavisi, arıcılık (Özdemir ve Kültür, 2017), karın ağrısı, saç kepeği (Bulut ve Tuzlacı, 2011)	Soğuk algınlığı (Yüksel, 2023), spazm sökücü (Nacakcı, 2015)	Sakinleştirici, enfeksiyon, gaz sancısı, süs, dekoratif, arıcılık (Özvatan, 2020), bel ve baş ağrısı (Atik, 2022),	Yatıştırıcı, ağrı kesici, dişeti ve boğaz iltihapları, yakacak, boya, süs (Akan ve Sade, 2015), nezle, grip, bronşit ve nefes rahatsızlıkları, saç bakımı, gıda (Yalçın, 2021), soğuk algınlığı, saç bakımı (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008)		Ağız yaraları ve aftlar (Tsioutsiou vd., 2023), ayak banyosu, saç bakımı, mantar, antimikrobiyal, hayvanlarda solunum rahatsızlıkları, üreme döngüsü bozuklukları, cilt hastalıklarının tedavisi, boya (Strenchok vd., 2018), göz kapağı rahatsızlığı (Brussell, 2004)

Tablo E.1 (devam)

			algınlığı, astım (Sadıkoğlu, 2003), idrar çoğaltıcı, iştah açıcı, yatıştırıcı, gaz ve safra söktürücü, boğaz iltihabı, iltihaplı yaralar (basur), ağrı kesici, yara iyi edici (Baytop, 1984), hayvanlarda göz ve üreme hastalıkları (Selvi vd., 2023)						
Asteraceae	***Onopordum illyricum* L.**	Dolma kenkeri	Gıda (Erik, 2019; Arasan, 2022), mide taşı tedavisi, gıda (Zurnacı, 2019)						
Asteraceae	***Scolymus hispanicus* L. subsp. *hispanicus***	Şevketibostan	Hemoroid (Vural, 2008), mide rahatlatıcı, gıda (Arı vd., 2015), gıda (Kalankan, 2017; Polat, 2022; Zurnacı, 2019; Arasan, 2022), böbrek ve safra kesesi taşı, gıda (Aladı vd., 2022), böbrek ve safra taşı, gıda, yem (Polat,	Böbrek taşı, diyabet, gıda (Onar, 2006), yem (Bulut ve Tuzlacı, 2011), gıda (Tütenocaklı, 2014)	Böbrek kumu düşürücü, gıda (Yüksel, 2023), ishal, idrar arttırıcı (Metin, 2009)		İdrar yolu hastalıkları, böbrek taşı düşürücü, diyabet, gıda, yem. Hayvanlarda süt arttırıcı (Karagöz, 2013)		Gıda (Skoula vd., 2009)

Tablo E.1 (devam)

			2010), idrar söktürücü, böbrek ve safra taşı, gıda (Şahin, 2019), idrar söktürücü, böbrek taşı düşürücü, diyabet, kolesterol, böbrek yetmezliği tedavisi, gıda, yem (Sargın, 2013), idrar arttırıcı, böbrek taşı düşürücü, gıda (Baytop, 1984)						
Asteraceae	***Pulicaria odora* (L.) Reichb.**	Kokuluçayırotu							
Asteraceae	***Silybum marianum* (L.) Gaertn. subsp. *marianum***	Devedikeni	Böbrek taşı ve kumu, midevi hastalıklar, gıda (Alpınar, 1999), karaciğer hastalığı, diyabet, anne sütü arttırıcı, gıda (Tekkoyun, 2023), karaciğer hastalıkları, gıda (Aladı vd., 2022), karaciğer hastalıkları, gıda, yem (Polat, 2010), gıda	Diş beyazlatıcı ve boğaz ağrısı giderici, yem, gıda (Kayabaşı vd., 2016), idrar zorluğu, kan temizleyici, arıcılık (Tanaydın vd., 2022), karaciğer hastalıkları, gıda (Kökçü, 2015), gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), prostat, karaciğer	Gıda (Güneş vd., 2017), hemoroid, sigara bıraktırıcı (Odunkıran, 2020), hemoroid (Metin, 2009), eklem iltihabı (Keskinbaş, 2023)	Karaciğer hastalıkları (Atik, 2022)	Kansızlık, cilt hastalıkları, hemoroid (Özdemir, 2019), sedef hastalığı (Çorlu, 2023), damar tıkanıklığı, hemoroid, sarılık, gıda (Kılıç, 2019), karaciğer rahatsızlıkları ve yağlanması, kaşıntı, iltihap, gıda (Eksik,		Safra taşı, alerjik, öksürük, kan temizleyici (Hanlidou vd., 2004), karaciğer hastalıkları (Tsioutsiou vd., 2019)

Tablo E.1 (devam)

			(Şahin, 2019), egzama, gıda (Arasan, 2022), vücut ağrılar, nezle, sara, karaciğer hastalıkları, gıda, süs (Sargın, 2013), idrar arttırıcı, ateş düşürücü, romatizma ağrıları, yatıştırıcı, iştah açıcı, karaciğer hastalıkları ve safra arttırıcı, gıda (Baytop, 1984)	hastalıkları, diş eti iltihabı, güç verici, gıda, arıcılık, oyuncak (Özdemir ve Kültür, 2017)			2020), mide ağrıları, safra kesesi taşları, sinirsel hastalıklar, vücut direnci, gıda (Fidan, 2018), sinir sistemi rahatsızlıkları, gıda (Öz, 2022)		
Asteraceae	***Sonchus asper* (L.) Hill subsp. *glaucescens* (Jord.) Ball**	Gevirtlek	Gıda (Alpınar, 1999; Satıl vd., 2008; Aladı vd., 2022; Şahin, 2019; Yılmaz, 2019), gıda, yem (Vural, 2008), kanser, gıda, yem (Polat, 2010)	Gıda, yem (Aktan, 2011; Albayrak, 2019; Bulut ve Tuzlacı, 2011), kanser, gıda, hayvanlarda süt arttırıcı, yem (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), gıda, hayvanlarda süt arttırıcı, yem (Özdemir ve Kültür, 2017), soğuk algınlığı, gıda	Gıda (Yüksel, 2023)	Sindirimi ve hazmı kolaylaştırıcı, gıda, yem, hayvanlarda sindirim sorunları (Usta, 2021),	Gıda (Olgun, 2019; Oymak, 2018)	Akrep sokması (Şenkardeş, 2014)	

Tablo E.1 (devam)

				(Tütenocaklı, 2014)					
Asteraceae	***Taraxacum aleppicum* Dahlst.**	Halephindi bası	Gıda, yem (Vural, 2008), gıda (Aladı vd., 2022), hayvanlarda göz hastalıkları, süt arttırıcı (Selvi vd., 2023)				İdrar yolu enfeksiyonu, diyabet, sivrisinek sokması, safra kesesi, karaciğer, iltihaplı hastalıklar, gıda, yem (Kılıç, 2019), idrar söktürücü, sarılık, safra taşı düşürme, karaciğer rahatsızlıkları, gıda, yem, sakız (Eksik, 2020)		
Asteraceae	***Taraxacum hellenicum* Dahlst.**	Leblebiotu	Saç bakımı, karaciğer hastalıkları, gıda (Alpınar, 1999)						
Asteraceae	***Tragopogon porrifolius* L. subsp. *longirostris* (Sch.Bip.) Greuter**	Helevan	Gıda (Şahin, 2019; Kıncal ve Ceylan, 2021; Baytop, 1984)		Gıda (Metin, 2009), inanç (Yıldırım, 2015)	Bronş açıcı, mide rahatlatıcı, gıda (Özdemir, 2019)	Gıda (Olgun, 2019; Çiçek, 2019; Eksik, 2020; Demir İnal ve Fidan, 2024; Yılmaz, 2022; Fidan, 2018), cilt sağlığı, karaciğer hastalığı, gıda (Kılıç, 2019)		

Tablo E.1 (devam)

Asteraceae	***Zinnia elegans* Jacq.**	Kirli hanım çiçeği			Süs (Metin, 2009)	Süs (Köysal, 2020)	Süs, haşere kovucu (Çelik, 2024)		
Asteraceae	***Xanthium strumarium* L. subsp. *strumarium***	Koca pıtrak	Diz ağrısı (Erik, 2019), sanayii, boya (Tekkoyun, 2023), nefes darlığı, astım, egzama, gıda (Sargın, 2013), İdrar arttırıcı, terletici, yatıştırıcı (Baytop, 1984)	Hemoroid (Özdemir ve Kültür, 2017)	Kanama durdurucu (Odunkıran, 2020)		İdrar arttırıcı (Akan vd., 2008), baş ağrısı tedavisi (Çiçek, 2019), mide ağrıları, kalp ağrıları, nefes darlığı, sindirim sistemi, kısırlık (Olgun, 2019), Yakacak (Balos ve Akan, 2007)		
Betulaceae	***Carpinus betulus* L.**	Gürgen	El sanatları (Kıncal ve Ceylan, 2021)	Mobilya, yakacak, el sanatları (Tanaydın vd., 2022; Aktan, 2011; Albayrak, 2019), el sanatları (Kaya, 2021; Bulut ve Tuzlacı, 2011), mobilya, el sanatları (Koyuncu, 2005), kabızlık, hemoroid (Özdemir ve Kültür, 2017)		Gıda, yakacak, el aleti (Usta, 2021), arıcılık, yakacak, el sanatları (Özvatan, 2020), yakacak (Köysal, 2020; Özdemir, 2019; Yüzbaşıoğlu vd., 2020), el sanatları, sırık, yakacak (Dikilitaş, 2016), el sanatları, yakacak (Köse, 2019), el sanatları (Atik, 2022), yara iyileştirici (Birinci, 2008), kolesterol			

Tablo E.1 (devam)

						(Sağıroğlu vd., 2012)			
Betulaceae	***Corylus avellana* L. var. *avellana***	Fındık	Gıda, (Kargıoğlu vd., 2008)	El sanatları (Tanaydın vd., 2022), gıda, el sanatları (Albayrak, 2019), gıda, el sanatları, sırık (Bulut ve Tuzlacı, 2011), gıda (Tütenocaklı, 2014), yılan sokması, el sanatları (Özdemir ve Kültür, 2017)	Boğaz ağrısı (Odunkıran, 2020)	Kolesterol (Alagöz, 2023), kolesterol, kas ve kemik ağrıları, bağırsak düzenleyici, kabızlığı giderici, gıda, yakacak, el sanatları (Usta, 2021), gıda, yakacak (Özvatan, 2020; Köysal, 2020), gıda, el sanatları, sırık (Dikilitaş, 2016), cinsel hastalıklar, göz hastalıkları, gıda (Köse, 2019), gıda (Atik, 2022), idrar arttırıcı, kuvvet verici ve cinsel gücü arttırıcı, gıda (Baytop, 1984)	Kalp damar hastalığı (Özdemir, 2019), kolesterol, gıda (Tekin, 2011), kuvvet verici, hafıza güçlendirici, gıda (Yalçın, 2021)	Gıda (Karataş, 2007)	
Boraginaceae	***Echium italicum* L.**	Kurtkuyruğu	Yem (Vural, 2008), gıda (Erik, 2019), egzama, gıda, yem (Sargın, 2013), idrar artırıcı, balgam söktürücü	Detoks (Erdem, 2018), süs, arıcılık (Kayabaşı vd., 2016), gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	Bağırsak düzenleyici, gıda (Tevent, 2020)	Yara tedavisi (Atik, 2022)	Gıda (Furkan, 2016), yara tedavisi (Altundağ ve Öztürk, 2011), hayvan hastalıkları (Demirci ve Özhatay, 2012),	Gıda (Sarper, 2009; Şenkardeş, 2014), arıcılık (Ayandın, 2010), yem (Bağcı ve Keskin, 2022), egzama, yem	

Tablo E.1 (devam)

			etkiye sahiptir (Baytop, 1999)				yem (Akgül vd., 2018)	(Demirelma ve Depreli, 2023)	
Boraginaceae	***Echium vulgare* L. subsp. *vulgare***	Engerekotu				Yanık ve yara izleri (Köysal, 2020), bağışıklık güçlendirici, iç hastalıkları ve sancı tedavisi, süs (Öztürk, 2022), idrar arttırıcı, balgam söktürücü (Baytop, 1984)	Gıda, yem (Altundağ ve Öztürk, 2011)		
Boraginaceae	***Phacelia tanacetifolia* Benth.**	Arıballığı							
Boraginaceae	***Symphytum officinale* L.**	Karakafesotu	Kabızlık, hemoroid (Baytop, 1984)	Kırık tedavisi (Mumcu, 2018)					Deri döküntüleri, kırık tedavisi (Brussell, 2004)
Boraginaceae	***Trachystemon orientalis* (L.) G.Don**	Kaldirik		İdrar arttırıcı, terletici, kan temizleyici, ateş düşürücü (Onar, 2016), gıda (Kaya, 2021; Albayrak, 2019; Koçyiğit ve Özhatay, 2006), ülser tedavisi, gıda (Aktan, 2011), kırık çıkık tedavisi, sindirim rahatsızlıkları, gıda (Kızılarslan		Gıda (Birinci, 2008; Özvatan, 2020; Dikilitaş, 2016; Özdemir, 2019; Yüzbaşıoğlu vd., 2020), idrar söktürücü, kabızlık, sindirim sorunları, gıda (Usta, 2021), balgam söktürücü, öksürük, kabızlık, gıda			

Tablo E.1 (devam)

				ve Özhatay, 2012)		(Köysal, 2020), gıda, el sanatları (Köse, 2019), idrar arttırıcı, bağırsak rahatsızları, gıda (Saraç, 2013), bağırsak hastalıkları, iltihap (Sağıroğlu vd., 2012), idrar arttırıcı, terletici, kan temizleyici, yumuşatıcı ve ateş düşürücü, gıda (Baytop 1999)			
Brassicaceae	***Alliaria petiolata* (M.Bieb.) Cavara & Grande**	Sarmısakhardalı	Gıda (Baytop, 1994)			Gıda, boya (Birinci, 2008)		Gıda (Karataş, 2007)	
Brassicaceae	***Brassica nigra* (L.) W.D.J.Koch**	Karahardal	Gıda (Aladı vd., 2022)	Gıda (Aktan, 2011), iştah açıcı, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), Kan arttırıcı, ağrı kesici, iştah açıcı, gıda (Baytop, 1984)	Hazımsızlık, tansiyon, gıda (Güneş vd., 2017), gıda (Uluçay, 2017)	Gıda (Atik, 2022)	Damar tıkanıklığı (Akan ve Sade, 2015)		
Brassicaceae	***Brassica oleracea* L.**	Lahana	Zayıflamaya yardımcı, gıda (Erik, 2019), gıda (Satıl vd., 2008; Deniz vd.,	Gıda (Kayabaşı vd., 2016; Tanaydın vd., 2022), halsizlik, diyabet,	Baş ağrısı, romatizma, diyabet, tansiyon, kolesterol	Hazımsızlık, bağırsak temizleyici, romatizma ağrısı, boğaz	Ödem, iltihap tedavisi (Çorlu, 2023), gıda (Balos ve Akan, 2007), sivilce	Gıda (Kolit, 2022; Şahin, 2022), idrar söktürücü, gıda (Ayandın, 2010)	

Tablo E.1 (devam)

			2010; Polat, 2010), romatizma, ödem, burkulma, çarpma (Arasan, 2022), kolesterol, gıda (Uysal, 2008), karın ağrısı, burkulma, gıda (Kıncal, 2008)	zayıflama, bertik, burkulma, mide ağrısı, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), romatizma, gıda (Kökçü, 2015)	(Yıldırım, 2015), yanık tedavisi (Kerar ve Akan, 2019), diz ağrısı, kireçlenme (Arslantaş, 2020), ödem giderici, kanser, gıda (Eşen, 2008), sindirim sorunları, gıda (Saday, 2009), zayıflama, gıda (Ünver, 2019)	ağrısı, diyabet, zayıflama, gıda (Tuttu vd., 2019; Yüzbaşıoğlu vd., 2020; Atik, 2022), karın ve göğüs ağrısı (Özdemir, 2019), mide ekşimesi, kulak ağrısı, yara tedavisi, gıda (Sağıroğlu vd., 2022), yumuşatıcı, hazmettirici, balgam söktürücü, yara iyi edici, ağrı kesici, gıda (Baytop, 1984)	tedavisi, anne sütü arttırıcı, nezle, grip, gıda (Fidan, 2018)		
Brassicaceae	***Brassica oleracea* L. var. *capitata* subvar. *alba***	Beyazbaş lahana	Apse olgunlaşması (Yeşilada vd., 1999), ülser, apse tedavisi (Sezik vd., 2001), gıda (Alpınar, 1999), mide hastalıkları, bacak, boyun, bel ağrısı, obezite, kanser, verem, ayak mantarı ve ödemi, gıda, yem (Sargın,	Ağrı tedavisi, gıda (Kaya, 2021), gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011), guatr, öksürük, gıda (Tütenocaklı, 2014)	Baş ağrısı, romatizma (Odunkıran, 2020), zayıflama, gıda (Metin, 2009)	Gıda (Özvatan, 2020; Köysal, 2020), iltihap, ağrı, zayıflatıcı (Korkmaz, 2015)	Zayıflamaya yardımcı, gıda (Furkan, 2016)	Zatürre öksürüğü, göğsü yumuşatmak, eklem ağrıları, gıda (Bağcı ve Keskin, 2022)	

Tablo E.1 (devam)

			2013), yumuşatıcı, hazmettirici, balgam söktürücü, yara iyi edici, ağrı kesici, gıda (Baytop, 1984)						
Brassicaceae	***Capsella bursa-pastoris* (L.) Medik.**	Çoban çantası	Boğaz iltihabı (Aslan vd., 2007), gıda, yem (Vural, 2008; Arı vd., 2015), kadın hastalıkları, gıda (Erik, 2019), müshil (Polat, 2022), gıda (Zurnacı, 2019; Aladı vd., 2022; Şahin, 2019; Arasan, 2022; Kazan, 2007), kanama durdurucu, gıda, yem, nazarlık (Sargın, 2013), kan durdurucu, ağrı kesici, böbrek taşı ve kumu düşürücü, gıda (Deniz,2008), gıda (Polat, 2010), kabızlık, idrar arttırıcı (Baytop, 1984)	Gıda (Kayabaşı vd., 2016; Kaya, 2021; Aktan, 2011; Albayrak, 2019; Kızılarslan ve Özhatay, 2012; Koçyiğit ve Özhatay, 2006), böbrek taşı düşürücü (Erdem, 2018), iltihap kurutucu (Kökçü, 2015), bağışıklık güçlendirici, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	Gıda, yem (Yıldırım, 2015; Yüksel, 2023; Metin, 2009), kan durdurucu (Nacakcı, 2015), kadın hastalıkları, gıda (Kerar ve Akan, 2019), gıda (Arslantaş, 2020), kanser tedavisi, gıda (Ünver, 2019), hemoroid, idrar yolu iltihabı, kan durdurucu (Keskinbaş, 2023)	Bağırsak hastalıkları, gıda (Özvatan, 2020), kadın hastalıkları, iltihap kurutucu, gıda (Korkmaz, 2015), gıda (Tuttu vd., 2019; Özdemir, 2019; Yüzbaşıoğlu vd., 2020; Atik, 2022; Öztürk, 2022), bağırsak hastalıkları (Sağıroğlu vd., 2012)	Kanama durdurucu, gıda (Akan ve Sade, 2015), gıda (Furkan, 2016; Bilgiç, 2023; Çiçek, 2019; Yeşil ve Akalın, 2009; Akgül vd., 2018; Karagöz, 2013; Oymak, 2018; Dağlı, 2015; Akan vd., 2008), yem, gıda (Gelse, 2012; Tekin, 2011; Balos ve Akan, 2007), idrar yolu iltihabı, gıda (Alpaslan, 2012), regl azaltıcı, tansiyon , damar şişkinliklerini giderici, altını ıslatma önleyici (Yalçın, 2021), kan durdurucu, öksürük, gıda (Altundağ ve	Damar sertliği, kabızlık, idrar arttırıcı (Öztürk, 2006), gıda (Akdağ, 2019; Karataş, 2007; Bağcı ve Keskin, 2022), menopoz şikayetleri, regl azaltıcı, kısırlık, gıda, yem (Uzun ve Kaya, 2016), gıda, yem (Demirelma ve Depreli, 2023), sarılık, gıda (Şenkardeş, 2014)	Kanama durdurucu, kan üretimi arttırıcı, gıda (Brussell, 2004), regl düzensizliği, menopoz duygusal bozukluğu (Hanlidou vd., 2004)

Tablo E.1 (devam)

							Öztürk, 2011), regl düzensizliği, iç hastalıkları (Tetik, 2011), kabızlık, idrar söktürücü (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008), ağrı tedavisi, gıda (Kılıç, 2019), üst solunum yolu hastalıkları, ağız yarası, diş eti hastalıkları, hemoroid, haşere kovucu (Eksik, 2020), bağırsak hastalıkları, hemoroid (Yılmaz, 2022), yem, oyun, gıda (Fidan, 2018), romatizma hastalıkları, gıda (Gençay, 2007), diyabet (Tuzlacı ve Doğan, 2010), hazımsızlık, bağırsak hastalıkları, gıda (Öz, 2022)		

Tablo E.1 (devam)

Brassicaceae	***Diplotaxis viminea* (L.) DC.**	Sepetçipenki							
Brassicaceae	***Eruca vesicaria* (L.) Cav.**	Roka	Gıda (Vural, 2008; Alpınar, 1999; Satıl vd., 2008; Polat, 2010), guatr, idrar yolu enfeksiyonu, gıda (Şahin, 2019), boğaz ağrısı, bağırsak tembelliği, gıda, yem (Sargın, 2013), iştah açıcı, kuvvet verici, uyarıcı, öksürük kesici, antibakteriyel, gıda (Deniz vd., 2010), uyarıcı, kuvvet verici, öksürük kesici (Baytop, 1984)	Gıda (Kayabaşı vd., 2016; Kaya, 2021)	Tansiyon, diyabet, gıda (Yıldırım, 2015), gıda (Uluçay, 2017), iştah açıcı, kuvvet verici, gıda (Eşen, 2008), sindirim sitemi hastalıkları, gıda (Saday, 2009), iştah açıcı, hazımsızlık, gıda (Metin, 2009)	Gıda (Tuttu vd., 2019)	Gıda (Çiçek, 2019; Ayandın, 2010)	Kuvvet verici, iştah açıcı, gıda (Öztürk, 2006), diyabet, sindirim düzenleyici, bağırsak sağlığı, ülser, mide hastalıkları, böbrek hastalıkları, astım, kan temizleyici, gıda (Uzun ve Kaya, 2016), gıda (Bağcı ve Keskin, 2022)	Afrodizyak, gıda (Brussell, 2004)
Brassicaceae	***Lepidium campestre* (L.) Aiton**	Horozcuk							
Brassicaceae	***Lepidium sativum* L. subsp. *sativum***	Tere	Gıda (Kerar ve Akan, 2019; Alpınar, 1999; Satıl vd., 2008), regl düzensizliği, gıda (Erik, 2019), iştah açıcı, gıda	Guatr, gıda (Kökçü, 2015; Bulut ve Tuzlacı, 2011), zayıflatıcı, kolesterol, gıda (Tütenocaklı, 2014)		Guatr, diyabet, toksin atılması, gıda (Tuttu vd., 2019), gıda (Özdemir, 2019; Yüzbaşıoğlu vd., 2020; Kayabaşı vd., 2016; Kaya, 2021)	Metabolizmayı hızlandırıcı, idrar yolları hastalıkları, zayıflamaya yardımcı, saç dökülmesi ve kepeklenme önleyici (Akan	Gıda (Kolit, 2022; Ayandın, 2010; Karataş, 2007; Bağcı ve Keskin, 2022; Şahin, 2022), kan temizleyici, metabolizma hızlandırıcı,	

Tablo E.1 (devam)

			(Polat, 2010), böbrek kumu, mide ağrısı, karın ağrısı, gıda, yem (Sargın, 2013), guatr, saç dökülmesi (Uysal, 2008), guatr (Kıncal ve Ceylan, 2021), iştah açıcı, kuvvet verici, afrodizyak etkili, kan temizleyici, cilt hastalıkları, tiroit, gıda (Deniz vd., 2010), İştah açıcı, gıda (Baytop, 1984)				ve Sade, 2015), gıda (Furkan, 2016; Gelse, 2012; Oymak, 2018; Gençay, 2007; Öz, 2022), Diyabet, gıda (Çiçek, 2019), bağışıklık güçlendirici, kan yapıcı, kas kuvvetlendirici (Yiğit, 2014), guatr, gıda (Altundağ ve Öztürk, 2011), saç dökülmesi ve kepeklenme, grip ve soğuk algınlığı, iştah açıcı, öksürük, gıda (Demir İnal ve Fidan, 2024), zayıflamaya yardımcı, gıda (Fidan, 2018)	iştah açıcı, gıda (Demirelma ve Depreli, 2023)	
Brassicaceae	***Nasturtium officinale* R.Br.**	Suteresi	Karın ağrısı (Sezik vd., 2021), gıda (Vural, 2008; Satıl vd., 2008; Aladı vd., 2022; Polat, 2010; Arasan, 2022; Deniz, 2018), kolesterol, diyabet, tansiyon, gıda	Hücre yenileyici, böbrek taşı düşürücü, gıda (Kayabaşı vd., 2016), böbrek taşı düşürücü (Onar, 2006), gıda (Kaya, 2021; Albayrak, 2019; Tütenocaklı,	Gıda (Güneş vd., 2017; Nacakcı, 2015; Kerar ve Akan, 2019), soğuk algınlığı, karın ağrısı, ağrı kesici, ishal, dalak, boğaz ağrısı, böbrek ve mide rahatsızlıkları, göbek düşmesi,	Gıda (Ayan, 2015)	Gıda (Furkan, 2016; Güneş, 2021; Demir İnal ve Fidan, 2024; Yılmaz, 2022; Aslan, 2019; Gençay, 2007), idrar söktürücü, balgam söktürücü, müshil, akneler	Diyabet, iştah açıcı, mide acı suyu giderilmesi, gıda (Uzun ve Kaya, 2016), idrar söktürücü, gıda, yem (Demirelma ve Depreli, 2023), karın ağrısı (Sezik vd., 2021)	İdrar söktürücü, iştah açıcı, iskorbüt tedavisi, gıda (Brussell, 2004), karaciğer hastalıkları, anemi, romatizma, diüretik, böbrek hastalıkları, antiseptik, iştah

Tablo E.1 (devam)

			(Erik, 2019), gaz giderici, gıda (Zurnacı, 2019), karın ağrısı, bağırsak yakısı, gıda (Sargın, 2013)	2014; Koçyiğit ve Özhatay, 2006), böbrek taşlarını düşürücü, karın ağrısı, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	gıda (Yüksel, 2023), diyabet (Odunkıran, 2020), idrar söktürücü, mide rahatsızlığı, şişkinlik, diyabet, gıda (Arslantaş, 2020), guatr, gıda (Ünver, 2019), bağırsak tembelliği, gıda (Keskinbaş, 2023), kuvvet verici, idrar arttırıcı, vitamin noksanlıkları giderici, iştah açıcı, gıda (Baytop, 1984)		tedavisi, kadın hastalıkları, cit bakımı (Akan ve Sade, 2015), iştah açıcı, gıda (Gelse, 2012), tansiyon, karın ağrısı (Polat vd., 2013), diyabet, gaz giderici, tansiyon, mide ağrısı, karaciğer hastalıkları, gıda (Polat vd., 2012), diyabet, iştah açıcı, gıda (Çiçek, 2019), diyabet, tansiyon, gıda (Olgun, 2019), tansiyon, gıda (Demirci ve Özhatay, 2012), karaciğer, romatizma hastalıkları, sinüzit, iltihap kurutucu, bağırsak çalıştırıcı, kanser, gıda (Kılıç, 2019), saç dökülmesi, sivilce ve cilt bakımı, gırtlak ve tiroit kanseri (Eksik, 2020)		açıcı, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004,

Tablo E.1 (devam)

Brassicaceae	***Raphanus raphanistrum* L. subsp. *raphanistrum***	Eşek turpu	Gıda (Alpınar, 1999; Kalankan, 2017; Satıl vd., 2008; Polat, 2022; Zurnacı, 2019; Aladı vd., 2022; Şahin, 2019; Arasan, 2022; Kazan, 2007; Uysal, 2008; Yılmaz, 2019), yem (Vural, 2008), romatizma, antibakteriyel, gıda (Tekkoyun, 2023), gaz söktürücü, gıda (Polat, 2010), diyabet, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), iştah açıcı, gıda (Deniz vd., 2010), İştah açıcı, sabun yapımı (Baytop, 1984)	Gıda (Onar, 2006; Tanaydın vd., 2022; Kökçü, 2015; Bulut ve Tuzlacı, 2011; Tütenocaklı, 2014; Kızılarslan ve Özhatay, 2012; Koçyiğit ve Özhatay, 2006), böbrek taşı düşürücü, ateş, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	Gıda (Adaçay, 2023; Uluçay, 2017; Keskinbaş, 2023), öksürük, gıda (Yıldırım, 2015; Kerar ve Akan, 2019), gıda, arıcılık (Yüksel, 2023),	Gıda (Özvatan, 2020; Yüzbaşıoğlu vd., 2020),	Gıda (Demirci ve Özhatay, 2012)	Gıda (Bağcı, 2016)	
Brassicaceae	***Sinapis arvensis* L.**	Hardal	Bel, diz, eklem ağrıları, gıda, yem (Vural, 2008), gıda (Arı vd., 2015; Alpınar, 1999; Zurnacı, 2019; Şahin, 2019; Yılmaz, 2019), diyabet, gıda	Gıda, ipek böcekçiliği (Kaya, 2021), öksürük, kabızlık (Albayrak, 2019), gıda (Koyuncu, 2005)	Gıda, yem (Nacakcı, 2015; Ünver, 2019), saç bakımı, gıda, yem (Arslantaş, 2020), gıda (Eşen, 2008), sindirim sitemi hastalıkları, gıda (Saday, 2009),	İştah açıcı, diş ağrısı ve göğüsteki hastalıkları giderici, gıda (Zengin, 2020), gıda (Tuttu vd., 2019), kas ağrıları (Atik, 2022)	Gıda (Furkan, 2016; Güldaş, 2009; Demir, 2021; Yeşil ve Akalın, 2009; Tetik, 2011; Eksik, 2020; Güneş, 2021; Yılmaz, 2022; Karagöz, 2013;	Gıda, yem (Ayandın, 2010), gıda (Bağcı ve Keskin, 2022; Şahin, 2022), romatizma, kalp damar hastalıkları, parazit düşürücü,	Cilt enfeksiyonu (Tsioutsiou vd., 2023), zatürre (Perouli ve Bareka, 2022)

Tablo E.1 (devam)

			(Polat, 2010), bronşit, zatüre, üşüme, gıda, yem (Sargın, 2013), iştah açıcı, kan toplayıcı, ağrı kesici, gıda (Baytop, 1984)		iltihaplı yara, gıda, yem (Metin, 2009)		Oymak, 2018; Fidan, 2018; Akan ve Ayaz, 2015; Gençay, 2007), diyabet, gıda (Gelse, 2012), çocuklarda karın ağrısı, gıda (Çiçek, 2019), romatizma, gıda (Kılıç, 2019), gıda, yem (Balos ve Akan, 2007), sindirim sistemiz hastalıkları, gıda (Öz, 2022)	sindirim sistemi, soğuk algınlığı, gıda (Demirelma ve Depreli, 2023), baş ağrısı, gıda (Şenkardeş, 2014), öksürük, zatürre (Sezik vd., 2001),	
Burseraceae	***Commiphora myrrha* (T.Nees) Engl.**	Mür	Antiseptik, uyarıcı, solunum sistemi hastalıkları, koku, tütsü (Baytop, 1984)						
Buxaceae	***Buxus sempervirens* L. subsp. *sempervirens***	Şimşir	El sanatları (Zurnacı, 2019; Kazan, 2007; Uysal, 2008), idrar arttırıcı, safra söktürücü, ateş düşürücü, terletici, kurt düşürücü, saç çıkartıcı, el sanatları (Baytop, 1984)	El sanatları (Koyuncu, 2005; Kaya, 2021; Albayrak, 2019), romatizma (Şanlı, 2006), el sanatları, süs (Aktan, 2011), süs (Tütenocaklı, 2014)		Yara, aft, diş eti, uçuk, el sanatları, yakacak, süs, yem (Usta, 2021), el sanatları, arıcılık (Özvatan, 2020), el sanatları (Dikilitaş, 2016), saç dökülmesi, el sanatları (Köse, 2019; Kural, 2012)	El sanatları (Demirci ve Özhatay, 2012)	Süs (Ayandın, 2010), el sanatları (Erdoğan, 2010)	Kas ağrısı (Brussell, 2004)

Tablo E.1 (devam)

Cactaceae	***Opuntia ficus-barbarica* A.Berger**	Firenkinciri			Bağırsak hastalıkları, afrodizyak, eş düşmesi, gıda (Yıldırım, 2015), diz ağrısı, el titremesi, romatizma, böbrek taşı düşürücü, zihin açıcı, boğaz ağrısı, kabızlık, gıda (Yüksel, 2023), gıda (Kerar ve Akan, 2019), diz ve mide ağrısı (Odunkıran, 2020), bademcik iltihabı, ağrı kesici, gıda (Ünver, 2019)				
Capparaceae	***Capparis spinosa* L.**	Kebere	Gıda, yem (Vural, 2008), şifalı, gıda (Zurnacı, 2019), yara, hemoroid, gıda (Polat, 2010), egzama, cilt hastalıkları, gıda, yem (Sargın, 2013), böbrek hastalıkları (Uysal, 2008), eklem ağrısı, romatizma, göğüs tümörü,		Oyun (Güneş vd., 2017), böbrek taşı ve idrar söktürücü, kanser, afrodizyak, gıda (Yıldırım, 2015), kadınlarda kısırlık (Yüksel, 2023), gıda (Nacakcı, 2015; Kerar ve Akan, 2020), diz ağrısı, diyabet, gıda (Arslantaş, 2020), bel ağrısı,		Bel ağrısı, kalp hastalığı (Furkan, 2016), idrar söktürücü (Güldaş, 2009), afrodizyak, gıda, yakacak (Korkut, 2006; Balos ve Akan, 2007), idrar söktürücü, kabızlık, kuvvet verici, gıda (Baytop, 1984)	Gıda (Uzun ve Kaya, 2016)	Gıda (Brussell, 2004)

Tablo E.1 (devam)

			gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), prostat, gıda (Yılmaz, 2019)		hemoroid, gıda (Odunkıran, 2020), iştah açıcı, kanser, gıda (Ünver, 2019), gıda, yem (Keskinbaş, 2023)				
Caprifoliaceae	***Lonicera caprifolium* L.**	Hanımeli	Kabızlık, kusturucu (Baytop, 1984)				Öksürük, solunum yolu hastalıkları, gıda, süs (Furkan, 2016), süs (Yılmaz, 2022)		
Caryophyllaceae	***Silene dichotoma* Ehrh. subsp. *dichotoma***	Çatal nakıl	Gıda (Erik, 2019; Arı,2014; Zurnacı, 2019)		Gıda (Yüksel, 2023; Güneş vd., 2017; Yılmaz, 2019)		Gıda (Demir, 2021; Akgül vd., 2018), romatizma, hamilelik dönemi, gıda (Kılıç, 2019)		
Caryophyllaceae	***Silene vulgaris* (Moench) Garcke var. *vulgaris***	Ecibücü	Gıda (Zurnacı, 2019; Yılmaz, 2019; Gürdal, 2020), İdrar kesesi ve yolu hastalıkları, gıda (Baytop, 1984)	El sanatları (Bulut ve Tuzlacı, 2011)	Gıda (Yüksel, 2023; Güneş vd., 2017; Arslantaş, 2020), idrar yolu iltihabı, gıda (Eşen, 2008), böbrek hastalıkları, gıda (Saday, 2009)	Gıda (Korkmaz, 2015; Zengin, 2020; Tuttu vd., 2019)	İdrar yolu hastalıkları (Polat vd., 2013), gıda (Güldaş, 2009; Bilgiç, 2023; Tekin, 2011; Altundağ ve Öztürk, 2011; Demirci ve Özhatay, 2012; Yeşil ve Akalın, 2009), idrar yolu hastalıkları, gıda (Olgun, 2019),	Gıda (Karataş, 2007; Bağcı ve Keskin, 2022), T İdrar söktürücü ve idrar yolları iltihabını giderici, gıda (Bağcı, 2016)	

Tablo E.1 (devam)

							hemoroid, gıda (Alpaslan, 2012), siğil, leke tedavisi, böcek ısırması, gıda (Çorlu, 2023), sarılık, gıda (Güneş, 2021), göz mikrobu, gıda (Karagöz, 2013), ishal, gıda (Doğan ve Tuzlacı, 2015), diyabet, gıda (Korkmaz, 2018)		
Caryophyllaceae	***Stellaria media* (L.) Vill.**	Kuşotu	Gıda (Erik, 2019; Arı vd., 2015; Kalankan, 2017; Satıl vd., 2008; Zurnacı, 2019; Aladı vd., 2022; Polat, 2010; Şahin, 2019; Arasan, 2022), kolesterol, gıda, yem (Sargın, 2013), idrar arttırıcı, balgam söktürücü, yara iyi edici, gıda (Baytop, 1984)	Gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011; Tütenocaklı, 2014), gıda, yem (Kaya, 2021), böbrek hastalıkları, gıda (Kökçü, 2015)	Gıda (Güneşli, 2010; Arslantaş, 2020; Ünver, 2019; Kızılarslan ve Özhatay, 2012; Koçyiğit ve Özhatay, 2006)	Gıda (Korkmaz, 2015; Saraç, 2013; Özdemir, 2019; Yüzbaşıoğlu vd., 2020; Atik, 2022; Sağıroğlu vd., 2012)	Gıda (Çiçek, 2019)		
Cistaceae	***Cistus creticus* L.**	Laden	Diyabet (Bulut vd., 2007), prostat (Alpınar, 1999), arıcılık (Polat ve Selvi,	Yılan ısırması, yara, yanık tedavisi (Tuzlacı ve Aymaz, 2000), gaz	İshal (Güneş vd., 2017), gıda, sabun (Adaçay, 2023), mide hastalıkları,	Gıda (Özvatan, 2020), diyabet, nazarlık (Dikilitaş, 2016),			Nefes darlığı (Perouli ve Bareka, 2022)

Tablo E.1 (devam)

			2011), kanama durdurucu, arıcılık (Kalankan, 2017), diyabet, akrep sokması, diz ağrısı, mide hastalığı, gıda, yem (Zurnacı, 2019), gaz giderici, kanama durdurucu, diyabet, gıda, yakacak (Polat, 2010), kanama durdurucu, prostat, böbrek taşı düşürücü, boya, yem (Arasan, 2022), ağrı tedavisi, yakacak, yem, el sanatları (Sargın, 2013), kesik ve yara tedavisi (Yılmaz, 2019), mide ülseri, gıda, arıcılık (Gürdal ve Kültür, 2013), uyarıcı, balgam söktürücü, kabızlık (Baytop, 1999)	şişkinliği, arıcılık (Kayabaşı vd., 2016), ishal, ipek böcekçiliği (Onar, 2006), ipek böcekçiliği, süpürge (Kaya, 2021), ipek böcekçiliği (Aktan, 2011; Albayrak, 2019), kesik tedavisi, süpürge (Bulut ve Tuzlacı, 2011), regl söktürücü, gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), ishal (Özdemir ve Kültür, 2017), kadınlarda kısırlık, idrar yolu iltihabı (Koçyiğit ve Özhatay, 2006)	gıda, boya, süpürge (Yıldırım, 2015), yara iyileştirici, kanser, diz ağrısı, karın ağrısı, arıcılık (Yüksel, 2023), kanser (Yılmaz, 2019), yem (Kerar ve Akan, 2019), diyabet, nazarlık (Eşen, 2008; Saday, 2009)	saç dökülmesi (Köse, 2019)			
Cistaceae	***Cistus salviifolius* L.**	Kartli	Kanama durdurucu, romatizma (Aslan vd.,	Yılan ısırması, yara, yanık tedavisi (Tuzlacı ve Aymaz,	Mide hastalıkları, gıda, boya, süpürge				İshal, koku (Brussell, 2004)

Tablo E.1 (devam)

			2007), romatizma, diyabet, yakacak (Vural, 2008), arıcılık (Polat ve Selvi, 2011), kanama durdurucu, diyabet, gıda, yakacak (Polat, 2010), kanama durdurucu, prostat, böbrek taşı düşürücü, boya, yem (Arasan, 2022), kesik ve yara tedavisi (Yılmaz, 2019), mide ülseri, gıda, arıcılık (Gürdal ve Kültür, 2013), uyarıcı, balgam söktürücü, kabızlık (Baytop, 1999)	2000), ishal, idrar yolu enfeksiyonu, prostat (Özdemir ve Kültür, 2017), arıcılık (Tanaydın vd., 2022), ipek böcekçiliği, süpürge (Kaya, 2021), karın ağrısı (Albayrak, 2019), kesik tedavisi, süpürge (Bulut ve Tuzlacı, 2011), kadınlarda kısırlık, idrar yolu iltihabı (Koçyiğit ve Özhatay, 2006)	(Yıldırım, 2015), yara iyileştirici, kanser, diz ağrısı, karın ağrısı, arıcılık (Yüksel, 2023)				
Cornaceae	***Cornus mas* L.**	Kızılcık	İshal, soğuk algınlığı, bronşit (Yeşilada vd., 1999), soğuk algınlığı, kaşıntı, gıda (Erik, 2019), tansiyon, ishal, gıda (Polat, 2010), hayvanlarda enfeksiyon, ishal	Kan yapıcı, gıda, yakacak (Kayabaşı vd., 2016), kanser, el sanatları (Tanaydın vd., 2022), gıda, el sanatları (Kaya, 2021; Aktan, 2011; Albayrak, 2019), gıda	Tansiyon (Güneş vd., 2017), ishal, gıda, oyun, el sanatları (Yüksel, 2023), gıda (Nacakcı, 2015), gıda, el sanatları (Arslantaş, 2020), diyabet, mide ağrısı ve	Soğuk algınlığı, gıda (Alagöz, 2023), gıda (Birinci, 2008; Yüzbaşıoğlu vd., 2020; Atik, 2022; Sağıroğlu vd., 2012), böbrek ve idrar yolu rahatsızlıkları,	Gıda, el sanatları (Furkan, 2016), grip, soğuk algınlığı, idrar yolu enfeksiyonu (Polat vd., 2013), diyabet, gıda, el sanatları (Demirci ve Özhatay, 2012),	Diyare, soğuk algınlığı, diyabet, yara iyileştirici, karın ağrısı, ateş düşürücü, kuvvet verici, kansızlık, gıda, el sanatları (Uzun ve Kaya, 2016)	

Tablo E.1 (devam)

			(Selvi vd. , 2023)	(Erdem, 2018), soğuk algınlığı, gıda, arıcılık, el sanatları (Kökçü, 2015), soğuk algınlığı, grip, halsizlik, gıda, el sanatları (Tütenocaklı, 2014), gıda, boya (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), diş ağrısı, mide ve bağırsak ülseri, hemoroid, ağrı kesici, yara tedavisi, bronşit, yılan sokması, karın ağrısı, damar hastalıkları, idrar yolu enfeksiyonu, böbrek taşı düşürülmesi, ishal, boya, el sanatları (Özdemir ve Kültür, 2017), ishal (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), kabızlık, ateş, kurt düşürücü, yara ve çıban tedavisi (Baytop, 1984)	bulantısı, gıda (Odunkıran, 2020)	ağız yaraları, gıda, yakacak, el aleti (Usta, 2021), grip, baş ve diş ağrısı, gıda, arıcılık (Özvatan, 2020), grip, soğuk algınlığı, gıda, el sanatları (Köysal, 2020), ishal, bağırsak rahatsızlıkları, safra kesici, ateş düşürücü, soğuk algınlığı, gıda, el sanatları (Korkmaz, 2015), gıda, el sanatları (Dikilitaş, 2016), ishal, diyabet, gıda, el sanatları (Tuttu vd., 2019), ishal, kellik, saç dökülmesi, egzama (Ayan, 2015), hemoroid, diyabet, hararet giderici, boğaz enfeksiyonu, kan temizleyici, bağırsak hastalıkları, grip, kan yapıcı, kalp hastalıkları,	kabızlık, soğuk algınlığı (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008)		

Tablo E.1 (devam)

						ishal, akciğer hastalıkları, panzehir, gıda, nazar, el sanatları (Öztürk, 2022)			
Cucurbitaceae	***Citrullus lanatus* (Thunb.) Matsum. & Nakai**	Karpuz	Gıda (Zurnacı, 2019; Kıncal ve Ceylan, 2021), gıda, oyuncak (Arasan, 2022), böbrek taşı tedavisi (Uysal, 2008), gıda, yem (Deniz vd., 2010)	Gıda (Tanaydın vd., 2022; Kökçü, 2015; Tütenocaklı, 2014), ülser tedavisi (Özdemir ve Kültür, 2017)	Gıda (Yüksel, 2023), sarılık, gıda (Yıldırım, 2015), isilik, astım, kaşıntı (Odunkıran, 2020), kan yapıcı, idrar söktürücü, gıda, yem (Ünver, 2019)	Gıda (Köysal, 2020, Atik, 2022)	İdrar arttırıcı, gıda (Furkan, 2016), gıda (Gelse, 2012; Karagöz, 2013; Balos ve Akan, 2007; Fidan, 2018; Gençay, 2007), idrar söktürücü, mide ve bağırsak rahatlatıcı, gıda (Çiçek, 2019), idrar arttırıcı, yumuşatıcı, gıda (Baytop, 1984)	Böbrek taşı düşürücü, gıda (Ayandın, 2010), yara tedavisi (Sezik vd. 2001), gıda (Şahin, 2022)	
Cucurbitaceae	***Cucumis melo* L.**	Kavun	Gıda (Zurnacı, 2019; Kıncal ve Ceylan, 2021, Deniz vd., 2010), bağırsak temizliği, gıda, yem, arıcılık (Sargın, 2013), idrar arttırıcı, yumuşatıcı, kusturucu, gıda (Baytop, 1984)	Hayvanlarda gaz giderici, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), gıda (Tanaydın vd., 2022; Kökçü, 2015), hemoroid, prostat, gıda (Albayrak, 2019), böbrek taşı düşürücü, gıda, yem (Tütenocaklı, 2014)	Bağırsak kurdu düşürücü, gıda (Ünver, 2019), dolama (Güneş vd., 2017)	Gıda (Atik, 2022)	İdrar söktürücü, gıda (Akan ve Sade, 2015; Aslan, 2019), gıda (Furkan, 2016; Gelse, 2012; Demir İnal ve Fidan, 2024; Karagöz, 2013; Balos ve Akan, 2007; Gençay, 2007; Mükemre, 2013), gıda, süs (Çiçek, 2019)	Gıda, yem (Ayandın, 2010), kalp damar hastalıkları, tansiyon, idrar söktürücü, sindirim sistemi hastalıkları, gıda, yem (Demirelma ve Depreli, 2023), gıda (Şahin, 2022)	

Tablo E.1 (devam)

Cucurbitaceae	***Cucumis sativus* L.**	Hıyar	Gıda (Zurnacı, 2019; Kıncal ve Ceylan, 2021; Deniz vd., 2010), böbrek taşı düşürücü, cilt bakımı, gıda (Arasan, 2022), mide rahatsızlıkları, baş ağrısı ve akrep sokması, gıda (Sargın, 2013), böbrek kumu düşürücü (Kazan, 2007), kurt düşürücü (Baytop, 1984)	Gıda (Kökçü, 2015; Tütenocaklı, 2014)	Gıda (Kerar ve Akan, 2019; Saday, 2009), baş ve boğaz ağrısı, doğum lekesi, sivilce, yanık (Odunkıran, 2020), cilt bakımı, kolesterol, diyabet, gıda (Şahin, 2009)	Böbrek taşı düşürücü, cilt bakımı, gıda (Korkmaz, 2015), gıda (Tuttu vd., 2019, Yüzbaşıoğlu vd., 2020; Atik, 2022), gı, yem (Sağıroğlu vd., 2012)	Diyabet, ödem söktürücü, gıda (Furkan, 2016), cilt bakımı, kolesterol, diyabet, gıda (Tekin, 2011; Karagöz, 2013), cilt bakımı, gıda (Çorlu, 2023), gıda (Balos ve Akan, 2007)	Gıda, yem (Kolit, 2022; Ayandın, 2010), sarılık (Ezer ve Avcı, 2004), gıda (Karataş, 2007; Şahin, 2022)	
Cucurbitaceae	***Cucurbita moschata* Duchesne**	Balkabağı	Gıda (Polat, 2022), gıda, el sanatları (Zurnacı, 2019), bağırsak paraziti düşürücü (Arasan, 2022), kansızlık, böbrek ve bağırsak temizliği, gıda (Sargın, 2013), kurt ve şerit düşürücü (Baytop, 1984)	Gıda (Kayabaşı vd., 2016; Kökçü, 2015; Tütenocaklı, 2014), bağırsak kurdu düşürücü, diyabet, tansiyon (Onar, 2006)	Gıda (Yüksel, 2023)	Kabızlık, kolesterol, gıda (Usta, 2021), gıda, el sanatları (Köysal, 2020), kabızlık, baş ve sırt ağrısı, tenya, solucan, kurt öldürücü, zekâ geliştirici, çıban, ödem, gıda (Korkmaz, 2015), gıda, süs eşyası (Atik, 2022)	Kabızlık, iç parazit dökücü, gıda (Çorlu, 2023), siroz hastalığı, gıda (Demir İnal ve Fidan, 2024)	Gıda (Şahin, 2022)	
Cucurbitaceae	***Cucurbita pepo* L.**	Sakızkabağı	Bağırsak kıl kurdu düşürücü, gıda (Erik, 2019), gıda (Alpınar, 1999;	Gıda (Kayabaşı vd., 2016; Tanaydın vd., 2022; Kökçü, 2015; Bulut ve	Gıda, oyuncak (Arslantaş, 2020), gıda (Eşen, 2008), bağırsak	Bademcik iltihabı (Sağıroğlu vd., 2012), egzama	Gıda (Furkan, 2016; Gelse, 2012; Tekin, 2011; Yalçın, 2021; Karagöz,	Gıda (Kolit, 2022; Şahin, 2022), kabakulak ve bademcik gibi	Eklem ağrısı, prostat, yara, yanık, nasır, mide ülseri

Tablo E.1 (devam)

			Polat, 2010), gıda (Zurnacı, 2019; Kıncal ve Ceylan, 2021; Gürdal ve Kültür, 2013; Deniz vd., 2010), hayvanlarda boyun şişliği (Arasan, 2022), kabakulak hastalığı, böbrek taşları tedavisi (Uysal, 2008)	Tuzlacı, 2011; Tütenocaklı, 2014)	çalıştırıcı, gıda (Saday, 2009), kabızlık, gıda, el sanatları (Ünver, 2019)	(Yazıcıoğlu ve Tuzlacı, 1995)	2013; Oymak, 2018; Balos ve Akan, 2007; Gençay, 2007; Mükemre, 2013), cilt yaraları, bağırsak çalıştırıcı, gıda (Olgun, 2019), gıda (Demir İnal ve Fidan, 2024)	rahatsızlıklar, kurt ve tenya düşürücü, gıda (Ayandın, 2010), cilt yaraları, gıda (Şenkardeş, 2014), boğaz ağrısı, bronşit (Sezik vd., 2001)	(Tsioutsiou vd., 2019)
Cucurbitaceae	***Ecballium elaterium* (L.) A.Rich.**	Eşekhıyarı	Sinüzit (Erik, 2019; Kazan, 2007; Deniz vd., 2010), hemoroid (Bulut vd., 2017), hemoroid, romatizma (Alpınar, 1999), hemoroid, sinüzit (Kalankan, 2017), sinüzit, sarılık, sıtma (Zurnacı, 2019), hemoroid, yılan ve akrep sokması (Tekkoyun, 2023), sinüzit, romatizma, hemoroid, egzama (Polat,	Sinüzit (Kayabaşı vd., 2016; Tanaydın vd., 2022; Albayrak, 2019; Tütenocaklı, 2014), sarılık (Tuzlacı ve Aymaz, 2000), sinüzit, hemoroid (Onar, 2006; Kaya, 2021; Koçyiğit ve Özhatay, 2006), havale, sarılık, sinüzit (Aktan, 2011), sinüzit, egzama (Kökçü, 2015), romatizma, sinüzit, çıban, sarılık (Bulut ve Tuzlacı, 2011),	Sarılık, sinüzit (Güneş vd., 2017), temriye, sinüzit, diz ağrısı (Yıldırım, 2015), sinüzit (Nacakcı, 2015; Yılmaz, 2019; Eşen, 2008; Saday, 2009; Ünver, 2019), termiye, sinüzit, sarılık (Metin, 2009)	Sinüzit, migren (Özdemir, 2019; Atik, 2022)	Sinüzit (Furkan, 2016; Güldaş, 2009; Demirci ve Özhatay, 2012; Eksik, 2020; Yılmaz, 2022; Karagöz, 2013; Oymak, 2018), sarılık, sinüzit (Yalçın, 2021; Akgül vd., 2018; Aslan, 2019), sinüzit, sarılık, baş ağrısı, diyabet (Kılıç, 2019)	Sinüzit (Kolit, 2022; Ezer ve Avcı, 2005; Şahin, 2022), saç dökülmesi, kanser, sinüzit (Uzun ve Kaya, 2016), sinüzit, migren (Bağcı, 2016; Demirelma ve Depreli, 2023), nezle, sıtma (Oral, 2007)	

Tablo E.1 (devam)

			2010), hemoroid, sarılık, sedef (Şahin, 2019), hemoroid, sarılık, sinüzit, bel ve bacak ağrısı (Arasan, 2022), sinüzit, kellik (Sargın, 2013), idrar arttırıcı, müshil, sinüzit, tümör, kronik cilt yaraları, ağrı kesici (Baytop, 1984)	burun iltihabı, sinüzit (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), sinüzit, sarılık, kanser, eklem ağrısı, hemoroid, kaşıntılı yara, verem, karaciğer iltihabı (Özdemir ve Kültür, 2017)					
Cucurbitaceae	***Lagenaria siceraria* (Molina) Standl.**	Uzunkabak	El sanatları (Polat, 2022), el sanatları, süs (Polat, 2010), el sanatları, süs, oyuncak (Arasan, 2022), kanser, el sanatları (Sargın, 2013), baş ağrısı, el sanatları (Gürdal ve Kültür, 2013), idrar arttırıcı, müshil, ateş düşürücü, el sanatları (Baytop, 1984)	El sanatları, süs (Kayabaşı vd., 2016; Tanaydın vd., 2022; Tütenocaklı, 2014), el sanatları (Kökçü, 2015), el sanatları, süs, oyuncak (Bulut ve Tuzlacı, 2011), diyabet, el sanatları (Özdemir ve Kültür, 2017)	El sanatları (Yüksel, 2023; Arslantaş, 2020)	El sanatları, süs (Özdemir, 2019; Atik, 2022), oyuncak (Sağıroğlu vd., 2012)	El sanatları, süs, oyun (Furkan, 2016), el sanatları (Eksik, 2020), el sanatları, süs (Yılmaz, 2022)		
Cucurbitaceae	***Luffa cylindrica***	Lifkabağı					Temizlik (Baytop, 1984;		

Tablo E.1 (devam)

	(L.) M.Roem.						Furkan, 2016; Eksik, 2020)		
Cucurbitaceae	***Momordica charantia* L.**	Kudretnarı	Mide ağrısı, kesik, yara, ameliyat izi (Polat ve Satıl, 2012), mide ağrısı, mide ve bağırsak yaraları, diz ağrısı, damar tıkanıklığı, kış hastalıkları (Sargın, 2013), mide ağrısı ve ülser tedavisi (Gürdal ve Kültür, 2013), midevi, yumuşatıcı, yara iyi edici, çıban, egzama, müshil, mide ve bağırsak ülseri (Baytop, 1984)	Çıban, yara, egzama, ülser (Aktan, 2011), yanık, mide hastalıkları (Kökçü, 2015), mide ağrısı ve yanması (Tütenocaklı, 2014), yara, yanık, mide ve bağırsak ülseri, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), ülser tedavisi (Koçyiğit ve Özhatay, 2006)		Ülser, gastrit, yara ve yanık (Köse, 2019)	Sindirim sistemi, romatizma ve kalp-damar rahatsızlıkları (Yalçın, 2021), mide ülseri (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008)		Keçi ve domuzlarda yara tedavisi (Tsioutsiou vd., 2019)
Cupressaceae	***Cupressus sempervirens L.***	Servi	Prostat (Zurnacı, 2019), hemoroid, el sanatları, yakacak (Polat, 2010), astım, eklem ağrısı, saç dökülmesi, hemoroid (Arasan, 2022), diş ağrısı, ayak kokusu giderici, haşere kovucu,	Boya (Köse, 2018), yakacak (Kökçü, 2015), saç dökülmesi, haşere kovucu, kereste (Bulut ve Tuzlacı, 2011), öksürük (Koyuncu, 2005), diyabet (Özdemir ve Kültür, 2017)	Kanser, açık yara, öksürük, bel ağrısı, gıda, el sanatları, kovanlarda arı paraziti (Yıldırım, 2015), soğuk algınlığı, ağrı kesici, ishal, baş ve karın ağrısı, böbrek taşı, kısırlık, mide ağrısı,	Sindirim sistemi düzenleyici, kolesterol, el sanatları, süs (Usta, 2021)	Süs (Furkan, 2016), süs, yakacak, el sanatları (Çiçek, 2019), süs, yakacak (Fidan, 2018), nefes darlığı, akciğer hastalıkları (Öz, 2022)	Akciğer ve romatizmal rahatsızlıklar, el sanatları (Kolit, 2022)	Soğuk algınlığı (Brussell, 2004)

Tablo E.1 (devam)

			inanç (Sargın, 2013), ishal, tansiyon (Uysal, 2008), idrar söktürücü (Kıncal ve Ceylan, 2021), öksürük (Deniz vd., 2010)		öksürük giderici, gıda, yakacak, el sanatları, yem, süs (Yüksel, 2023), bronşit (Nacakcı, 2015; Yılmaz, 2019), yakacak, kereste (Kerar ve Akan, 2019), kabızlık, ateş düşürücü, terletici, idrar arttırıcı, kan durdurucu, hemoroid, ayak kokusu, süs (Baytop, 1984)				
Cupressaceae	***Juniperus oxycedrus* L. subsp. *oxycedrus***	Katran ardıcı	İdrar söktürücü, romatizma, kas ağrıları (Aslan vd., 2007), nefes alma zorluğu, astım (Kargıoğlu vd., 2008), mide yanması, reflü, nefes darlığı (Vural, 2008), nefes darlığı, mide hastalıkları, diyabet, sancı (Erik, 2019), diyabet, kolesterol, gıda, yem (Arı vd., 2015), yara, nefes darlığı, mide ve karın	Astım (Tuzlacı ve Aymaz, 2001), kaşıntı, mide ağrısı, nefes açıcı, hemoroid (Kayabaşı vd., 2016), deri hastalıkları (Onar, 2006), hayvan bağışıklık güçlendirici, gıda, oyuncak, yakacak (Kaya, 2021), yakacak, kereste, süs (Erdem, 2018), hayvan hastalıkları, yakacak, el	Diyabet, öksürük (Güneş vd., 2017), astım, gıda, el sanatları (Yıldırım, 2015), mide ağrısı, soğuk algınlığı, astım, karaciğer rahatsızlıkları, diyabet, el ayak uyuşukluğu, gıda, yakacak, el sanatları (Yüksel, 2023), astım, bronşit, öksürük (Kerar ve Akan, 2019), astım, bronşit (Eşen, 2008), yılan ve arı	Soğuk algınlığı, kalp Damar, sindirim sistemi, romatizma, mide ağrıları, ülser (Alagöz, 2023), hemoroid, boğaz ağrısı, diyabet, bağırsak hastalıkları, gıda, el sanatları, kereste (Usta, 2021), idrar yolu iltihabı, iştah açıcı, diyabet, ağız kokusu, sedef, egzama, romatizma, nefes darlığı, kanser, gıda, oyuncak	Kadın hastalıkları, böbrek ve idrar yolu rahatsızlıkları, yem, yakacak (Furkan, 2016), insan ve hayvanlarda uyuz tedavisi (Güldaş, 2009), baş ağrısı, saç kepeği (Nadiroğlu, 2017), diyabet, kabızlık, hemoroid, mide yanması, yara, baş ağrısı, yem, süs, yakacak (Olgun, 2019),	Süs (Kolit, 2022), astım (Tuzlacı ve Şenkardeş, 2011), nefes ve iştah açıcı, yakacak, yem (Ayandın, 2010), hemoroid, safra kesesi hastalıkları (Ezer ve Avcı, 2005), kan temizleyici ve sulandırıcı (Karataş, 2007), gıda, yem (Uzun ve Kaya, 2016), kırık tedavisi (Bağcı, 2016), mide hastalıkları,	Solunum hastalıkları, regl düzenleyici, idrar söktürücü (Brussell, 2004), safra taşı, mide ülseri, böbrek taşı, prostat, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004)

Tablo E.1 (devam)

			ağrısı, kalp hastalıkları (Bulut vd., 2017), kulak kaşıntısı, saç dökülmesi, gıda (Alpınar, 1999), nefes darlığı, soğuk algınlığı, diyabet, kolesterol, gıda, yakacak, el sanatları (Zurnacı, 2019), yara, yakacak, el sanatları (Polat, 2010), kalp damar hastalıkları, egzama, el sanatları (Şahin, 2019), kalp damar hastalıkları, ishal, uyuz, yara, kadın hastalıkları, idrar yolu iltihabı, hemoroid, astım, kanser, hayvanlarda yara tedavisi, iç parazit, süt arttırıcı, bağışıklık güçlendirici, boya (Arasan, 2022), astım,	sanatları, süs (Aktan, 2011), hayvanlarda yara tedavisi (Albayrak, 2019), egzama, yara, kesik, ağrı, mide hastalıkları, verem, hayvan sütü arttırıcı, tırnak çatlağı, iç parazit, yakacak, arıcılık, çit ve süpürge (Kökçü, 2015), nefes darlığı, idrar arttırıcı, romatizma, ezikler, iltihaplı yara, el sanatları, yakacak, oyuncak, çit (Bulut ve Tuzlacı, 2011), diyabet, böbrek taşı düşürücü, yakacak (Tütenocaklı, 2014), diyabet, kanser, prostat, yara tedavisi, baş ağrısı, karın ağrısı, mide hastalıkları, nefes açıcı, felç, öksürük, böbrek taşı, hemoroid,	sokmaları, uyuz, egzama ve alerjik rahatsızlıklar (Saday, 2009), böbrek taşı düşürücü, kalp hastalığı, yakacak, oyuncak (Ünver, 2019), böbrek taşı düşürücü, bağışıklık sistemi güçlendirici, boğaz ağrısı, haşere kovucu, koku (Metin, 2009), hayvan hastalıkları (Mart, 2006), akciğer hastalıkları, gıda, kereste (Keskinbaş, 2023))	(Korkmaz, 2015), süs, yakacak (Dikilitaş, 2016), romatizma, egzama, sedef, diyabet (Tuttu vd., 2019), tıbbi, hayvan hastalığı, yakacak (Yüzbaşıoğlu vd., 2020), siğil tedavisi (Öztürk, 2022)	yakacak (Alpaslan, 2012), mide ve romatizma ağrıları, yara iyileştirici (Çorlu, 2023), öksürük, sedef hastalığı, gıda (Demirci ve Özhatay, 2012), idrar söktürücü, zayıflamaya yardımcı (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008), öksürük (Akgül vd., 2018), mide hastalıkları (Eksik, 2020), yakacak, el sanatları (Yılmaz, 2022), çıban, yara, öksürük, ağız yaraları ve uçuk, gıda, yakacak (Doğan ve Tuzlacı, 2015)	zayıflatıcı, kereste (Bağcı ve Keskin, 2022), karın ağrıları, iç hastalıkları, göğüs tutulması, nefes darlığı, tansiyon (Oral, 2007), astım, mide ve böbrek hastalıkları, yakacak, el sanatları (Demirelma ve Depreli, 2023), bronşit, kadın hastalıkları, hemoroid, soğuk algınlığı, öksürük, ayak mantarı (Sezik vd., 2001)	

Tablo E.1 (devam)

			nefes darlığı, cilt lekeleri, mide ağrısı, bronşit, romatizma, el sanatları, oyuncak, yakacak (Sargın, 2013), soğuk algınlığı, astım, bronşit, böbrek taşı, ülser, diyabet, hemoroid, hayvan yarası (Deniz vd., 2010), insan ve hayvanlarda görülen bazı deri hastalıkları (uyuz) tedavisi (Baytop, 1984)	idrar yolu enfeksiyonu, boğaz ağrısı, egzama, akciğer hastalıkları, hayvanlarda romatizma ağrısı, yakacak, yem (Özdemir ve Kültür, 2017), bronşit, gıda (Koçyiğit ve Özhatay, 2006)					
Dioscoreaceae	***Dioscorea communis* (L.) Caddick & Wilkin**	Dolanbaç	Gıda (Zurnacı, 2019; Aladı vd., 2022; Satıl vd., 2008), romatizma (Bulut vd., 2017), romatizma, bel fıtığı, diş ağrısı, egzama, afrodizyak, gıda (Arasan, 2022), baş dönmesi, bağırsak parazitleri, gıda (Alpınar, 1999), romatizma, ağrı	Yara tedavisi, ağrı kesici, kas gevşetici, romatizma, eklem hastalıkları, hemoroid (Özdemir ve Kültür, 2017), ağrı kesici, gıda (Kayabaşı vd., 2016), ağrı kesici (Onar, 2006)	Gıda, inanç (Yüksel, 2023), romatizma, sızı (Mart, 2006)	Ağrı kesici, yılan kovucu (Usta, 2021)	Romatizma ağrıları, gıda (Balos vd., 2022)		Cilt ve kas ağrısı (Tsioutsiou vd., 2023), kas ağrısı, enflamasyon (Tsioutsiou vd., 2019)

Tablo E.1 (devam)

			kesici, gıda (Polat, 2010), eklem ağrıları ve iltihabı, gıda (Şahin, 2019), diyabet, kolesterol, damar açıcı, nezle-grip gibi kış hastalıkları, kansızlık, gıda (Sargın, 2013), kusturucu, müshil, idrar arttırıcı, romatizma ağrıları, cilt lekeleri giderici (Baytop, 1984)						
Ebenaceae	***Diospyros kaki* Thunb.**	Trabzonhurması	Gıda (Zurnacı, 2019), göz hastalıkları, vücut kuvvetlendirici, böbrek temizleyici, gıda (Sargın, 2013)	Sindirime yardımcı, gıda (Tanaydın vd., 2022), gıda (Kökçü, 2015)	Diyabet, karaciğer hastalıkları, gıda (Yıldırım, 2015), gıda (Kerar ve Akan, 2019; Ünver, 2019), kanser, gıda (Arslantaş, 2020), mide rahatlatıcı, kabızlık, iştah açıcı, C vitamini, gıda (Metin, 2009)	Kabız yapıcı (Birinci, 2008), gıda (Özvatan, 2020), sivilce ve kepek (Sağıroğlu vd., 2012), kabız yapıcı, gıda (Baytop, 1984)	Gıda (Gençay, 2007)		
Elaeagnaceae	***Elaeagnus angustifolia* L. var. *angustifolia***	İğde	Böbrek hastalıkları, iltihap, gıda (Erik, 2019),	Gıda, süs (Kayabaşı vd., 2016; Aktan, 2011), böbrek	Tansiyon, kalp hastalıkları, gıda (Yıldırım, 2015), gıda (Metin,	İshal, vücuda kuvvet verici, idrar tutamama, kusma, öksürük,	Gıda, el sanatları, süs (Gelse, 2012), öksürük (Demir,	Mide hastalıkları, siğil, gıda, inanç, el sanatları	

Tablo E.1 (devam)

			gıda (Polat, 2022), böbrek taşı düşürme, ishal, gıda, nazarlık (Zurnacı, 2019), ishal, gıda (Polat, 2010), böbrek taşı düşürücü, afrodizyak (Arasan, 2022), mide ağrısı, ayak mantarı, soğuk algınlığı, nezle, bronşit, gıda (Sargın, 2013), idrar arttırıcı (Uysal, 2008), idrar verici, ateş düşürücü (Baytop, 1984)	ağrısı ve taş düşürücü, gıda (Onar, 2006; Tanaydın vd., 2022; Özdemir ve Kültür, 2017), öksürük, bronşit, gıda (Kaya, 2021), gıda (Albayrak, 2019; Kökçü, 2015), böbrek kumunu ve taşını düşürücü, göz hastalıkları, gıda, koku (Bulut ve Tuzlacı, 2011), öksürük, ishal, gıda (Tütenocaklı, 2014)	2009; Keskinbaş, 2023)	diyabet, zihin açıcı, gıda (Korkmaz, 2015), gıda, süs (Dikilitaş, 2016), gıda (Tuttu vd., 2019), diyabet (Ayan, 2015), inanç, haşere kovucu (Özdemir, 2019), gıda, koku (Atik, 2022)	2021), bağırsak bozukluğu, zihin açıcı, soğuk algınlığı, grip, haşere kovucu, süs (Furkan, 2016), halsizlik, el sanatları, süs, koku (Olgun, 2019), öksürük, bronşit, gıda, inanç (Tekin, 2011), bademcik iltihabı, öksürük, gıda (Çorlu, 2023), kabızlık, gıda, yakacak (Altundağ ve Öztürk, 2011), gıda, el sanatları (Yeşil ve Akalın, 2009), zihin açıcı, gıda, süs (Tetik, 2011), kabızlık, nefes darlığı (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008), kalp hastalığı, gıda, el sanatları (Karagöz, 2013), nazarlık, süs (Balos ve Akan, 2007), gıda, el sanatları (Gençay, 2007)	(Kolit, 2022; Ayandın, 2010), kuvvet verici (Öztürk, 2006), böbrek kum ve taşı düşürücü, mide ve bağırsak hastalıkları, gıda (Uzun ve Kaya, 2016), damar tıkanıklığı, gıda, nazarlık (Bağcı ve Keskin, 2022), idrar yolu hastalıkları, ishal, kalp damar hastalıkları, kanser, böbrek taşı düşürücü, diyabet, gıda, inanç, süs, el sanatları (Demirelma ve Depreli, 2023), kuvvet verici, gıda, süs, koku, çit, el sanatları, yakacak, nazarlık (Şenkardeş, 2014), siğil, böbrek taşı düşürücü (Sezik vd., 2001), gıda (Şahin, 2022)	

Tablo E.1 (devam)

Ephedraceae	***Ephedra major Host subsp. major***	Hum	Süpürge (Satıl ve Selvi, 2024), terletici, romatizma ve nikris ağrılarını giderici, astım (Baytop, 1984)	Yem (Kaya,2021)			Baş ağrısı (Hayta vd., 2014)		Alerjik ateş, öksürük, boğmaca, astım, bronşit, egzama, kaşıntı (Hanlidou vd., 2004)
Ericaceae	***Arbutus andrachne* L.**	Sandalağacı	Gıda, yem (Vural, 2008), yem (Satıl vd., 2008), gıda, el sanatları (Polat, 2010), el sanatları, boya (Arasan, 2022), kabızlık giderici, idrar söktürücü, antiseptik (Baytop, 1984)	Arıcılık (Tanaydın vd., 2022), gıda, yakacak, el sanatları (Kaya, 2021; Bulut ve Tuzlacı, 2011), gıda, yakacak, boya (Aktan, 2011), gıda, el sanatları (Albayrak, 2019), diyabet, ishal, böbrek taşı düşürücü, gıda, el sanatları (Özdemir ve Kültür, 2017)	Oyuncak (Güneş vd., 2017), gıda (Adaçay, 2023), diyabet, menisküs tedavisi, gıda, el sanatları, yem, ipek böcekçiliği (Yıldırım, 2015), gıda, yem, el sanatları, yakacak, tütün, arıcılık (Yüksel, 2023), gıda, el sanatları (Nacakcı, 2015; Arslantaş, 2020), kısırlık, kanama durdurucu, diyabet, idrar tolu hastalıkları, mide ağrısı (Odunkıran, 2020), diyabet, böbrek taşı (Eşen, 2008; Saday, 2009), diyabet, gıda, yem, arıcılık, el sanatları (Ünver, 2019), idrar yolu		Gıda (Demirci ve Özhatay, 2012), gıda, oyuncak (Karagöz, 2013)		

Tablo E.1 (devam)

					hastalıkları, el sanatları, yakacak (Metin, 2009), müshil, gıda (Keskinbaş, 2023)				
Ericaceae	***Arbutus unedo* L.**	Kocayemiş	Gıda (Alpınar, 1999), yem (Satıl vd., 2008), gıda, el sanatları, yem (Zurnacı, 2019), gıda, el sanatları (Polat, 2010; Kazan, 2007), diyabet, el sanatları, yakacak (Uysal, 2008), diyabet, idrar söktürücü, el sanatları (Kıncal ve Ceylan, 2021), bağırsak yumuşatıcı, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), kabızlık giderici, idrar söktürücü, antiseptik (Baytop, 1984)	Böbrek taşı, hemoroid (Tuzlacı ve Aymaz, 2001), gıda, yakacak, yem (Kayabaşı vd., 2016), gıda, yakacak (Onar, 2006; Aktan, 2011), gıda (Albayrak, 2019; Koyuncu, 2005; Özdemir ve Kültür, 2017), böbrek taşı düşürücü, gıda, yem, el sanatları, yakacak, arıcılık (Kökçü, 2015), gıda, el sanatları (Bulut ve Tuzlacı, 2011), mide bağırsak rahatsızlıkları, prostat ve böbrek iltihabı (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), gıda, kozmetik (Koçyiğit ve Özhatay, 2006)	Diyabet, menisküs tedavisi, gıda, el sanatları, yem, ipek böcekçiliği (Yıldırım, 2015), yakacak (Kerar ve Akan, 2019)	Gıda (Özvatan, 2020)			Antiseptik, idrar yolu iltihabı, prostat tedavisi (Hanlidou vd., 2004)

Tablo E.1 (devam)

Ericaceae	***Erica arborea* L.**	Funda	İdrar yolu hastalıkları, diüretik, zayıflamaya yardımcı (Alpınar, 1999), arıcılık (Polat ve Selvi, 2011), zayıflatıcı (Kalankan, 2017), yem (Satıl vd., 2008), astım (Polat ve Satıl, 2012; Polat, 2010), idrar yolları dezenfektanı, idrar söktürücü ve kabızlık (Baytop, 1984)	Süs, yakacak, el sanatları (Kayabaşı vd., 2016), zayıflatıcı, arıcılık, el sanatları, ipek böcekçiliği (Onar, 2006), yakacak (Kaya, 2021), arıcılık, süs, el sanatları (Kökçü, 2015), el sanatları, yakacak (Kızılarslan ve Özhatay, 2012; Koçyiğit ve Özhatay, 2006), böbrek taşı düşürücü, arıcılık, el sanatları (Özdemir ve Kültür, 2017), kolesterol (Güner ve Selvi, 2016)	Arıcılık, el sanatları (Adaçay, 2023)	Zayıflatıcı, el sanatları (Köse, 2019),			Anemi, ishal, sistit, romatizma, akne, idrar söktürücü (Brussell, 2004)
Ericaceae	***Vaccinium myrtillus* L.**	Ayı üzümü		Kolesterol, grip (Kayabaşı vd., 2016), kabız, antiseptik, kuvvet verici, diyabet, gıda (Baytop, 1984)		Diyabet, gıda (Baykal, 2015), diyabet, kabızlık, kan yapıcı, diş ağrısı, sindirim hastalıkları, gıda (Sağıroğlu vd., 2012)	Damar sertliği, yağ eritici (Yılmaz, 2022)		Diyabet, diyabete bağlı katarakt ve göz hastalıkları, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004)

Tablo E.1 (devam)

Equisetaceae	***Equisetum arvense* L.**	Atkuruğu	Astım (Kargıoğlu vd., 2008), idrar söktürücü, böbrek taşları, prostat (Güner ve Selvi, 2016), kas gelişimi, kalp çarpıntısı, siğil (Sargın, 2013)		Böbrek taşı, mide ağrısı (Arslantaş, 2020), astım, bel ağrısı, böbrek taşı, mide ağrısı, idrar yolu iltihabı (Odunkıran, 2020), romatizma (Uluçay, 2017)				Kellik (Tsioutsiou vd., 2023)
Equisetaceae	***Equisetum telmateia* Ehrh.**	Deredoruk	Ödem (Bulut vd., 2017), böbrek ve karaciğer rahatsızlığı, romatizma ağrısı, prostat (Kalankan, 2017)	İdrar yolu hastalıkları, böbrek taşı ve kum düşürücü, kadın hastalıkları, idrar söktürücü (Kızılarslan ve Özhatay, 2012)					
Fabaceae	***Acacia saligna* (Labill.) Wendl.**	Kıbrıs Akasyası	Süs (Alpınar, 1999),				Süs, gıda (Furkan, 2016)		
Fabaceae	***Ceratonia siliqua* L.**	Keçiboynuzu	Öksürük, balgam, kalp güçlendirici, ishal, karın ağrısı, çocuklarda idrar tutamama (Kazan, 2007), öksürük, bronşit, kansızlık, karın ağrısı, el sanatları (Uysal,	Mide-bağırsak hastalıkları, romatizma ağrıları, öksürük, boğaz ağrısı, göğüs yumuşatıcı, balgam söktürücü, gıda (Tütenocaklı, 2014)	Kızamık, kolesterol, öksürük, kabızlık, diyabet, boğaz enfeksiyonu, tansiyon, idrar yolu iltihabı, tırnak kırıkları (Güneş vd., 2017), erkeklerde	Kansızlık, iştah açıcı, astım, gıda (Köse, 2019)	Nefes darlığı, kansızlık, akciğer hastalıkları, yara ve siğiller (Yalçın, 2021), gıda (Demirci ve Özhatay, 2012), kolesterol (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008), bağışıklık		Kan dolaşımı uyarıcısı (Hanlidou, 2004), ishal önleyici, yumuşatıcı, gıda (Brussell, 2004)

Tablo E.1 (devam)

			2008), öksürük, bronşit (Kıncal ve Ceylan, 2021), öksürük, gıda, yem (Yılmaz, 2019), grip, kansızlık, astım, reflü, prostat, karaciğer hastalıkları, boğaz gıcıklanması, halsizlik, kolesterol, bronşit, gıda, yem (Gürdal ve Kültür, 2013), tıbbi, gıda (Satıl vd., 2008), gıda (Polat, 2022), gıda (Zurnacı, 2019), kansızlık, emboli (Polat ve Satıl, 2012), damar tıkanıklığı, kansızlık, gıda (Polat, 2010), hayvanlarda süt verimini ve kalitesini arttırıcı, gastrointestinal hastalıklar (Selvi vd., 2023)		kısırlık, diyabet, ishal, öksürük, kansızlık, hayvanlarda depresyon, gıda, boya, yem (Yıldırım, 2015), öksürük, gıda, yem, arıcılık (Yüksel, 2023), erkeklerde kısırlık, diyabet, gıda (Arslantaş, 2020), astım, mide ağrısı, bademcik, kansızlık, çiçek hastalığı ve kızamık tedavisi, gıda, yakacak (Ünver, 2019), afrodizyak, kısırlık, gıda (Keskinbaş, 2023), idrar arttırıcı, kabızlık, çocuk ishalleri, gıda (Baytop, 1984)		güçlendirici, kansızlık, öksürük (Yılmaz, 2022), akciğer kanseri, bronşit, mide hastalıkları, balgam söktürücü, siğil, gıda (Akan ve Sade, 2015), öksürük, bağışıklık güçlendirici, astım, akciğer hastalıkları (Furkan, 2016)		

Tablo E.1 (devam)

Fabaceae	***Cicer arietinum* L.**	Nohut	Gıda (Zurnacı, 2019; Kıncal ve Ceylan, 2021; Deniz vd., 2010), yem (Polat, 2010), saçkıran, siğil, böbrek taşı düşürücü, hayvanlarda idrar söktürücü ve sarı hastalığı tedavisi, gıda (Sargın, 2013)	Gıda (Kayabaşı vd., 2016; Kökçü, 2015), gıda, yem (Tütenocaklı, 2014)	Gıda (Güneş vd., 2017; Yüksel, 2023), açık yara tedavisi, gıda, yem (Yıldırım, 2015), kabızlık, kilo verme, gıda (Metin, 2009)	Gıda (Tuttu vd., 2019), gıda, yem (Atik, 2022)	Gıda, yem (Karagöz, 2013; Gençay, 2007; Furkan, 2016; Gelse, 2012), kabızlık, gıda (Yılmaz, 2022)	Gıda, yem (Ayandın, 2010), gıda, yakacak (Demirelma ve Depreli, 2023), solucan düşürücü (Sezik vd., 2001), gıda (Şahin, 2022)	
Fabaceae	***Cicer montbretii* Jaub. & Spach.**	Deli nohut	Hayvanlarda yağ ve süt verimini arttırma, yem (Kalankan, 2017), gıda, yem (Polat, 2010)	Yem (Bulut ve Tuzlacı, 2011)					
Fabaceae	***Lathyrus ochrus* (L.) DC.**	Gambilya	Gıda (Alpınar, 1999)						Gıda (Thomas vd., 2012)
Fabaceae	***Lathyrus sativus* L.**	Mürdümük	Yem (Satıl vd., 2008; Deniz vd., 2010), şişlik, ödem, kırık-çıkık, yara tedavisi, hayvanlarda öksürük, yem (Sargın, 2013), idrar söktürücü, idrar yolları iltihaplarını giderici, cinsel gücü arttırıcı,		Hemoroid, bağırsak kurtları, hayvanlarda kuvvet verici, gıda, yem (Yıldırım, 2015)		Ağrı kesici (Altundağ ve Öztürk, 2011), gıda (Oymak, 2018; Fidan, 2018; Öz, 2022), yem (Akan vd., 2008)		Gıda (Thomas vd., 2012)

Tablo E.1 (devam)

			kuvvet verici, sarada yatıştırıcı, sarılığı geçirici, gıda (Baytop, 1984), hayvanlarda süt verimini arttırıcı, bağışıklık güçlendirici (Selvi vd., 2023)						
Fabaceae	***Lens culinaris* Medik. subsp. *culinaris***	Mercimek	Gıda (Aladı vd., 2022; Alpınar, 1999; Deniz vd., 2010), demir eksikliği, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021)	Regl kanamasını kesmek için (Kaya, 2021), bel ve ayak ağrıları, gıda (Tütenocaklı, 2014)	Hayvanlarda soğuklama, gıda (Yıldırım, 2015), bağırsak kurdu, yanık, kabakulak (Odunkıran, 2020)		Gıda (Balos ve Akan, 2007), kabızlık, gıda (Fidan, 2018), gıda, yem (Gençay, 2007), gıda, yakacak, yem (Furkan, 2016), yem, gıda (Gelse, 2012), kanser, sivilce, cilt güzelliği, bağırsak hastalıkları, gıda (Kılıç, 2019), kızamık, gıda (Aslan, 2019)	Gıda (Şahin, 2022), gıda, yem (Ayandın, 2010), yanık (Sezik vd., 2001)	Gıda (Thomas vd., 2012)
Fabaceae	***Medicago sativa* L. subsp. *sativa***	Karayonca	Yem (Vural, 2008; Satıl vd., 2008; Batkan, 2019; Kıncal ve Ceylan, 2021; Deniz vd., 2010; Deniz vd., 2010), yara iyileştirici, kanama durdurucu,	Çıban iyileştirici (Batı Erdem, 2018), yem (Tütenocaklı, 2014)	Yem (Güneş vd., 2017; Saday, 2009; Yüksel, 2023; Nacakcı, 2015; Yılmaz, 2019; Demirel, 2021; Eşen, 2008), bağışıklık sistemi güçlendirici	Yapıştırıcı, yem (Cansaran ve Kaya, 2010), karın ağrısı (Zengin, 2020), yem (Dikilitaş, 2016; Atik, 2022;), gıda, yem (Tuttu vd., 2019)	Yem (Balos ve Akan, 2007; Korkmaz, 2018)), yara tedavisi, damar büzücü (Altundağ ve Öztürk, 2011; Altundağ ve Öztürk, 2011), karın ağrısı, kan	Hayvanlarda süt arttırıcı, şifa verici, hazmettirici, kabızlık, şişkinlik, iştah arttırıcı, yem, arıcılık (Uzun ve Kaya, 2016), gıda (Bağcı ve Keskin, 2022),	Yem (Brussell, 2004), diyabet, karaciğer bozuklukları, bağırsak hastalıkları, kansızlık, artrit, genital organ enfeksiyonları (Hanlidou vd., 2004)

Tablo E.1 (devam)

			hayvanlarda karın ağrısı kesici, yem (Sargın, 2013), hayvanlarda halsizlik, güçsüzlük, süt verimini arttırıcı (Selvi vd., 2023)		(Keskinbaş, 2023)		durdurucu, gıda, yem (Olgun, 2019; Kaval vd., 2014), karın ağrısı, yem (Yılmaz, 2022)	yem (Demirelma ve Depreli, 2023; Şahin, 2022; Ayandın, 2010)	
Fabaceae	***Onobrychis viciifolia* Scop.**	Korunga	Arıcılık (Karaca, 2008)	Yem (Tütenocaklı, 2014)		Yem (Atik, 2022)	Yem (Altundağ ve Öztürk, 2011)		
Fabaceae	***Ononis spinosa* L. subsp. *leiosperma* (Boiss.) Sirj.**	Demirdelen	Yem (Vural, 2008),	Nazar (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), yanık tedavisi (Genç ve Özhatay, 2006)	Gıda (Mart, 2006)	Süs (Dikilitaş, 2016)	Böbrek taşı düşürücü (Demirci ve Özhatay, 2012), hemoroid (Güneş, 2021), diyabet, karın ağrısı, gıda (Karagöz, 2013), idrar yolu hastalıkları, böbrek taşı, prostat (Doğan ve Tuzlacı, 2015), iltihap sökücü, gıda (Nadiroğlu, 2017), böbrek taşı düşürücü, idrar söktürücü (Altundağ ve Öztürk, 2011), idrar arttırıcı, taş düşürücü, antiseptik, yara	İdrar arttırıcı, egzama, taş düşürücü, sedef hastalığı (Öztürk, 2006), baş ağrısı (Şenkardeş, 2014), antiseptik, yara iyi edici, egzama (Özdemir ve Alpınar, 2015)	

Tablo E.1 (devam)

							iyi edici, egzama (Baytop, 1984)		
Fabaceae	***Phaseolus vulgaris* L.**	Fasülye	Gıda (Zurnacı, 2019; Deniz vd., 2010; Kıncal ve Ceylan, 2021; Sargın, 2013), arıcılık (Karaca, 2008), hayvanlarda halsizlik, güçsüzlük, süt verimini arttırıcı (Selvi vd., 2023)	Gıda (Kökçü, 2015; Tanaydın vd., 2022; Tütenocaklı, 2014)	Gıda (Yüksel, 2023; Ünver, 2019; Arslantaş, 2020), çıban, göz şişliği (Güneş vd., 2017), mide bulantısı, karın ağrısı, yanık tedavisi, gıda (Metin, 2009)	Diyabet, sindirim sistemi düzenleyici, gıda (Korkmaz, 2015), hayvanlarda zehirlenme, gıda (Köysal, 2020), gıda (Usta, 2021; Atik, 2022; Yüzbaşıoğlu vd., 2020; Tuttu vd., 2019), kabakulak hastalığı, gıda (Sağıroğlu vd., 2012)	Mide bulantısı, gıda (Tekin, 2011), gıda (Furkan, 2016; Balos ve Akan, 2007; Tetik, 2011)	Gıda, yakacak (Demirelma ve Depreli, 2023), gıda, yem (Ayandın, 2010), gıda (Şahin, 2022), yara ve çürükler (Sezik vd., 2001)	Gıda (Thomas vd., 2012)
Fabaceae	***Pisum sativum* L. subsp. *sativum* var. *sativum***	Bezelye	Arıcılık (Karaca, 2008), gıda (Deniz vd., 2010)	Gıda (Tütenocaklı, 2014; Kökçü, 2015; Şanlı, 2006; Özdemir ve Kültür, 2017)		Gıda (Köysal, 2020; Usta 2021), gıda, yem (Özvatan, 2020)	Yem (Akan ve Ayaz, 2015), gıda, yem (Dağlı, 2015; Eksik, 2020), gıda (Balos ve Akan, 2007; Korkut, 2006; Oymak, 2018; Güneş, 2021; Yalçın, 2021; Olgun, 2019; Çiçek, 2019), kabızlık, gıda (Tekin, 2011)	Gıda, yem (Ayandın, 2010)	Gıda (Thomas vd., 2012)

Tablo E.1 (devam)

Fabaceae	***Robinia pseudoacacia* L.**	Yalancı akasya	Süs (Alpınar, 1999), gıda (Batkan, 2019), yatıştırıcı, kabızlık, safra arttırıcı (Baytop, 1984), gıda (Tuzlacı, 2011)	Süs (Kökçü, 2015), bronşit, soğuk algınlığı, rahim kanseri ve kistleri (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), baş ağrısı (Koyuncu, 2005)	Süs, arıcılık, yakacak (Ünver, 2019), süs (Metin, 2009), baş dönmesi, gıda, süs (Keskinbaş, 2023)	Soğuk algınlığı, kabızlık, gıda, el sanatları, süs (Usta, 2021), arıcılık ve süs (Özvatan, 2020), yem, arıcılık, oyuncak (Köysal, 2020), koku (Özdemir, 2019), el sanatları, müzik aleti (Sağıroğlu vd., 2012)	İdrar arttırıcı (Güldaş, 2009), yem, arıcılık (Alpaslan, 2012), süs (Fidan, 2018)	Gıda, süs (Ayandın, 2010), süs (Şenkardeş, 2014)	Romatizma, eklem ağrıları (Tsioutsiou vd., 2019)
Fabaceae	***Spartium junceum* L.**	Katırtırnağı	Eşya (Zurnacı, 2019), yem, yakacak (Vural, 2008), arıcılık (Karaca, 2008), diyabet, el sanatları (Kalankan, 2017), el sanatları (Arasan, 2022; Yılmaz, 2019; Gürdal ve Kültür, 2013; Şahin, 2019; Satıl vd., 2006), yakacak, yem, el sanatları (Sargın, 2013), el sanatları, süs (Polat, 2010), hafif uyuşturucu, idrar söktürücü (Baytop, 1984)	Bronşit tedavisi, eşya, el sanatları, yem (Özdemir ve Kültür, 2017), ipekböcekçiliği, el sanatları (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), koku, cilt güzelliği (Onar, 2006), el sanatları, süs (Tanaydın vd., 2022; Bulut ve Tuzlacı, 2011), idrar söktürücü (Şanlı, 2006), prostat, el sanatları (Kökçü, 2015), süs, eşya (Tütenocaklı, 2014), boya	El sanatları (Nacakcı, 2015; Yılmaz, 2019; Mart, 2006), eşya (Arslantaş, 2020; Kerar ve Akan, 2019), el sanatları, boya (Keskinbaş, 2023), ayak mantarı, kanser, böbrek taşı, idrar yolu enfeksiyonu tedavisi, gıda, yem, el sanatları, ipek böcekçiliği, eşya (Yıldırım, 2015)	İltihap iyileştirici (Atik, 2022)	El sanatları (Demirci ve Özhatay, 2012), uyuz tedavisi (Oymak, 2018)	Yara iyileştirici (Bağcı, 2016)	Diyabet, doğumu kolaylaştırıcı (Brussell, 2004)

Tablo E.1 (devam)

				(Uysal vd., 2010), el sanatları, yakacak, süs (Kızılarslan ve Özhatay, 2012; Kızılarslan ve Özhatay, 2012)					
Fabaceae	***Trifolium campestre* Schreb. subsp. *campestre* var. *campestre***	Üçgül	Arıcılık (Polat ve Selvi, 2011), yem (Polat, 2010), hayvanlarda halsizlik, güçsüzlük, süt verimini arttırıcı (Selvi vd., 2023)	Yem (Aktan, 2011; Albayrak, 2019; Tütenocaklı, 2014), yem, arıcılık (Kökçü, 2015)	Yem (Uluçay, 2017)	Yem (Özvatan, 2020)	Gıda, yem (Altundağ ve Öztürk, 2011; Yılmaz, 2022), yem (Dağlı, 2015; Balos ve Akan, 2007; Oymak, 2018)		
Fabaceae	***Vicia ervilia* (L.) Willd.**	Küşne	Kırık-çıkık tedavisi (Honda vd., 1996), hipoglisemi, romatizma ağrısı (Yeşilada vd., 1999), yem (Ertuğ vd., 2004, Zurnacı, 2019), yara bere tedavisi (Kıncal ve Ceylan, 2021), hayvanlarda süt arttırıcı, yem (Arasan, 2022), yara, bere, çürük (Uysal, 2008), hayvanlarda hazımsızlık, süt			Yem (Cansaran vd., 2007), kırık, incinme, gıda (Özdemir, 2019)	Gıda, yem (Gençay, 2007), yem (Akan ve Ayaz, 2015; Korkut, 2006; Akan vd., 2008; Eksik, 2020)	Yem (Şahin, 2022)	Yem (Thomas vd., 2012)

Tablo E.1 (devam)

			verimini arttırıcı (Selvi vd., 2023)						
Fabaceae	***Vicia faba* L.**	Bakla	Gıda (Aladı, 2022; Satıl vd., 2008; Kıncal ve Ceylan, 2021; Yılmaz, 2019; Deniz vd., 2010), arıcılık (Karaca, 2008), alzheimer, gıda (Zurnacı, 2019), yem (Polat, 2010, Satıl vd., 2006), diken kıymık batması, ishal, mide ağrısı, anne sütü arttırıcı, hayvanlarda süt arttırıcı, yem (Arasan, 2022), bağırsak tıkanıklığı, el titremesi, gıda, yem (Sargın, 2013), böbrek ve mesane taşı düşürücü, idrar arttırıcı, kuvvet verici, balgam söktürücü, gıda (Baytop, 1984), hayvanlarda gastrointestinal hastalıklar, süt verimini arttırıcı (Selvi vd., 2023)	İdrar söktürücü, gıda (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), astım, nefes darlığı, böbrek taşı düşürücü, hayvanlarda süt arttırıcı, kuvvet verici, yem (Kayabaşı vd., 2016), alzheimer, gıda (Tanaydın vd., 2022), böbrek taşı, gıda, yem (Kökçü, 2015), böbrek ağrısı (Akalın, 1993)	Gıda (Abuzar ve Akan, 2019), ishal, parkinson tedavisi, gıda (Yıldırım, 2015), böbrek sancısı, gıda (Metin, 2009)	Gıda, yem (Dikilitaş, 2016), yara tedavisi, gıda (Usta, 2021; Köysal, 2020)	Böbrek hastalıkları, yara tedavisi, gıda (Fidan, 2018), gıda (Balos ve Akan, 2007; Furkan, 2016), ağrı kesici (Öz, 2022)	Gıda, yem (Ayandın, 2010), gıda (Şahin, 2022), böbrek hastalıkları (Sezik vd., 2001)	

Tablo E.1 (devam)

Fabaceae	***Vicia sativa* L. subsp. *sativa***	Fiğ	Yem (Erik, 2019; Satıl vd., 2008; Zurnacı, 2019; Batkan, 2019; Deniz vd., 2010; Polat, 2010; Satıl vd. 2006)	Yem (Kayabaşı vd., 2016; Aktan, 2011; Albayrak, 2019; Tütenocaklı, 2014; Kızılarslan ve Özhatay, 2012; Kızılarslan ve Özhatay, 2012)	Yem (Yılmaz, 2019; Abuzar ve Akan, 2019; Yüksel, 2023; Nacakcı, 2015)	Yem (Atik, 2022; Karaevli, 2019; Saraç, 2013)	Yem (Akan ve Ayaz, 2015; Özçelik ve Sağmanlıgil, 1993; Altundağ ve Öztürk, 2011; Çelik, 2024; Güneş, 2021), gıda (Balos ve Akan, 2007; Kılıç, 2019; Çiçek, 2019)	Yem (Bağcı ve Keskin, 2022; Şahin, 2022), kadınlarda kısırlık (Sezik vd., 2001)	
Fabaceae	***Vigna unguiculata* (L.) Walp. subsp. *sesquipedalis* (L.) Verdcourt**	Börülce	Anne sütü arttırıcı, hayvanlarda yara ve yanık tedavisi (Arasan, 2022), gıda, yem (Sargın, 2013), arıcılık (Karaca, 2008), gıda (Satıl vd., 2008; Polat, 2022; Baytop, 1984)	Gıda (Tanaydın vd., 2022)			Gıda (Furkan, 2016)		Gıda (Thomas vd., 2012)
Fabaceae	***Wisteria sinensis* (Sims) DC.**	Çin mor salkım	Süs (Polat, 2010; Baytop, 1984),	Süs (Tütenocaklı, 2014)					
Fagaceae	***Castanea sativa* Mill.**	Kestane	Arıcılık (Polat ve Selvi, 2011; Karaca vd., 2008), gıda (Satıl vd., 2008), gıda, el sanatları (Polat, 2010), çocuk gelişimi, öksürük, balgam söktürücü, astım,	Diyabet, astım, bronşit, gıda, arıcılık, yakacak (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), gıda, kereste (Uysal vd., 2010), gıda, el sanatları (Tütenocaklı,	Gıda (Keskinbaş, 2023)	Boğmaca, gıda, el sanatları, yakacak, arıcılık (Kural, 2012), kanser, bronşit, astım, romatizma, kalp hastalığı, zehirli guatr, böbrek hastalıkları,	Afrodizyak, kadınlarda kısırlık (Demirci ve Özhatay, 2012)		İshal, göz tahrişi, soğuk algınlığı, ateş düşürücü, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004), enfeksiyonlar, bulaşıcı hastalıklar,

Tablo E.1 (devam)

			romatizma tedavisi, gıda, el sanatları, eşya, arıcılık (Sargın, 2013)	2014; Bulut ve Tuzlacı, 2011), gıda, arıcılık (Kökçü, 2015), gıda (Şanlı, 2006), gıda, el sanatları, yakacak (Tanaydın vd., 2022), gıda, el sanatları (Onar, 2006)		toksin atıcı, gıda, el sanatları, arıcılık, kereste (Köse, 2019), eklem ağrıları, gıda, el sanatları (Köysal, 2020), gıda, arıcılık, yakacak (Özvatan, 2020), nefes darlığı, sakinleştirici, enerji verici, gıda, yakacak, el sanatları, kereste, boya (Usta, 2021), astım, bronşit, hemoroid, kalp damar hastalığı, soğuk algınlığı, gıda, arıcılık (Alagöz, 2023), (soğuk algınlığı, grip, boğaz enfeksiyonları, akciğer hastalıkları, kanser, gıda, kereste (Öztürk, 2022), nefes darlığı, kalp hastalıkları, gıda, el sanatları (Sağıroğlu vd., 2012), kabız, tansiyon			hayvanlarda gastrointestinal rahatsızlıklar, gıda, yakacak (Strenchok vd., 2018), gıda, el sanatları, kereste (Brussell, 2004), ishal tedavisi (Tsioutsiou vd., 2019)

Tablo E.1 (devam)

						düşürücü, gıda (Baytop, 1994)			
Fagaceae	***Fagus orientalis* Lipsky**	Kayın	Kabız ve ateş düşürücü (Baytop, 1984), gıda (Tuzlacı, 2011)	El sanatları (Koyuncu,2005; Aktan, 2011; Kaya, 2021), el sanatları, kereste (Albayrak, 2019), el sanatları, yakacak (Tanaydın vd., 2022)	Yakacak (Kerar ve Akan, 2019), yem, el sanatları, yakacak (Keskinbaş, 2023)	Yakacak, el sanatları (Köse, 2019; Usta, 2021; Köysal, 2020; Dikilitaş, 2016), ishal, cilt temizliği ve lekeleri, el sanatları, yakacak (Kural, 2012), el sanatları (Öztürk, 2022), mide ağrısı, kurt düşürücü (Saraç, 2013)			
Fagaceae	***Quercus coccifera* L.**	Kermes meşesi	Yem, yakacak, el sanatları (Vural, 2008), ses kısıklığı, hemoroid, yakacak (Deniz vd., 2010), yakacak (Gürdal, 2020), yem (Yılmaz, 2019; Satıl vd., 2008), zehirli guatr, eşya (Kıncal ve Ceylan, 2021), boğaz, kulak ve karın ağrısı, antibiyotik, iltihap kurutucu, el sanatları	Kereste, yakacak (Koyuncu, 2005), yakacak (Tütenocaklı, 2014; Erdem, 2018), yem, el sanatları, yakacak (Bulut ve Tuzlacı, 2011), mide rahatsızlıkları, yakacak, el sanatları, oyun (Kökçü, 2015), boya (Baytop, 1984)	Diyabet, hemoroid tedavisi, boya, deterjan/ sabun, oyun, yakacak, (Güneş vd., 2017), yanık tedavisi (Akaydın vd., 2013), kanser, yanık, mide hastalıkları, pişik tedavisi, gıda, el sanatları, yem, ipekböcekçiliği Yıldırım, 2015), saç bakımı, boya, yem (Bulut, 2006),	Yem, yakacak (Yüzbaşıoğlu vd., 2020)	Boya, yakacak (Demirci ve Özhatay, 2012)	Yanık ve pişik tedavisi (Bağcı, 2016)	Egzama ve sedef hastalığı tedavisi (Tsioutsiou vd., 2023), gıda, boya, dericilik (Brussell, 2004)

Tablo E.1 (devam)

			(Uysal, 2008), yanık tedavisi, yakacak (Kazan, 2007), diyabet, yanık, yakacak, yem, boya, el sanatları (Sargın, 2013), yara-yanık, hayvanlarda göz hastalığı, boya, oyun (Arasan, 2022), yakacak, yem (Satıl vd., 2006), el sanatları, yem (Polat, 2010), saç bakımı, yem, sabun/deterjan (Batkan, 2019), yem, süs (Tekkoyun, 2023), gıda, yem, el sanatları, boya, yakacak (Zurnacı, 2019), diyabet, yanık (Bulut vd., 2017), hayvanlarda ishal (Selvi vd., 2023)		yanık tedavisi, gıda, yem, yakacak, deterjan/sabun, el sanatları (Yüksel, 2023), yem (Nacakcı, 2015; Demirel, 2021), yem, yakacak (Yılmaz, 2019), boya, yem, yakacak (Keskinbaş, 2023), mide ağrısı, kabızlık (Eşen, 2008; Saday, 2009), hemoroid, yanık, yakacak, el sanatları, oyuncak (Ünver, 2019), yara iyileşmesi, yanık izleri, ishal, yem (Metin, 2009)				
Fagaceae	***Quercus infectoria* Oliv. subsp. *infectoria***	Mazımeşesi	Yakacak, yem, dericilikte antiseptik (Sargın, 2013), yara, saç ve cilt bakımı,	Boya, yakacak (Uysal vd., 2010; Bulut ve Tuzlacı, 2011; Onar, 2006), yakacak	Yara-yanık tedavisi, romatizma, böbrek ağrıları, göz arpacığı, kaşıntı, çıban,	Yakacak, yem, oyuncak (Dikilitaş, 2016), el sanatları, yakacak (Atik, 2022)	El sanatları, yakacak, yem (Furkan, 2016), kanamayı durdurucu (Güldaş, 2009),		

Tablo E.1 (devam)

			bitlenme, boya, süs, yakacak, yem (Arasan, 2022), nazarlık (Satıl vd., 2006), boya, oyuncak, yakacak (Polat, 2010), karaciğer hastalıkları, pişik tedavisi, gıda, boya, yakacak, oyun, el sanatları (Zurnacı, 2019), yem (Arı vd., 2015), boya, dericilik (Baytop, 1984)	(Tütenocaklı, 2014), cilt hastalıkları, karın ağrısı, akciğer hastalıkları, damar sertliği, gıda, yem, boya (Özdemir ve Kültür, 2017), yem, yakacak (Aktan, 2011; Tanaydın vd., 2022; Albayrak, 2019), gıda, yem, yakacak (Kaya, 2021), boya, el sanatları, yakacak (Kayabaşı vd., 2016)	baş ağrısı, soğuk algınlığı, mide ağrısı, ishal (Odunkıran, 2020), yara, saç bakımı, boya (Bulut, 2006), mantar tedavisi (Kerar ve Akan, 2019), yem, yakacak, el sanatları, boya (Keskinbaş, 2023)		gıda, yakacak, yem, boya (Gelse, 2012), gıda (Çiçek, 2019), diyabet, hayvanlarda ishal tedavisi, gıda, tıbbi, yakacak, yem, aydınlatma, sabun/deterjan, yakacak, el sanatları, nazarlık (Eksik, 2020), diş ağrısı (Tetik, 2011), ayak mantarı, çürükler (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008), diyabet (Aslan, 2019)		
Fagaceae	***Quercus ithaburensis subsp. macrolepis (Kotschy) Hedge & Yalt.***	Pelitağacı	Boya (Kargıoğlu vd., 2008; Erik, 2009), el sanatları, boya (Arı vd., 2015), gıda, boya, yem, el sanatları (Zurnacı, 2019), soğuk algınlığı, yem, yakacak, boya, el sanatları, eşya (Sargın, 2013), gıda, yem (Batkan, 2019), kabızlık	Boya, yakacak (Kayabaşı vd., 2016), yakacak (Bulut ve Tuzlacı, 2011), boya, oyuncak (Özdemir ve Kültür, 2017)	Yakacak (Kerar ve Akan, 2019), el sanatları, gıda (Arslantaş, 2020), mide ağrısı, yanık, hemoroid, gıda, yakacak, oyuncak, el sanatları, deterjan/sabun (Ünver, 2019)		İshal, diyabet, gıda, yakacak, yem, el sanatları (Akan ve Sade, 2015), diyabet, tansiyon, gıda, yakacak, boya (Gelse, 2012), endokrin hastalıklar (Özdemir, 2019)	Kabızlık tedavisi, boya (Öztürk, 2006)	

Tablo E.1 (devam)

			özellikle hayvanlarda, kan kesici, boya, dericilik (Baytop, 1984)						
Geraniaceae	***Erodium moschatum* (L.) L Her.**	Kulunc	Gıda (Yılmaz, 2019; Alpınar, 1999; Gürdal ve Kültür, 2013)	Gıda (Koçyiğit ve Özhatay, 2006; Kayabaşı vd., 2016), diyabet, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	Gıda, oyuncak (Ünver, 2019), gıda, yem (Yüksel, 2023), gıda (Nacakcı, 2015; Yılmaz, 2019)				
Geraniaceae	***Pelargonium graveolens* L'Hér.**	Itır	Gıda (Yücel vd., 2012), baş ağrısı, inanç, süs (Arasan, 2022), sabun ve parfümeri sanayii (Baytop, 1984), hayvanlarda dış parazit (Selvi vd., 2023)	Gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011), egzama, ağır iyileşen yaralar, fistül, ülser ve uçuk tedavisi (Mumcu, 2018)	Gıda (Yüksel, 2023; Erik, 2009), kabızlık ve doğum sonrası bebek bakımı (Odunkıran, 2020)				
Geraniaceae	***Pelargonium zonale* (L.) L'Hér.**	Sardunya		İltihap akıtıcı, süs (Kayabaşı vd., 2016), sinirsel hastalıklarda uyku verici, yara iyileştirici (Kökçü, 2015), süs (Tütenocaklı, 2014)	Süs (Metin, 2009)			Süs (Kolit, 2022; Ayandın, 2010)	
Hydrangeaceae	***Hydrangea macrophylla***	Ortanca		Süs (Tütenocaklı, 2014)	Süs (Metin, 2009)	Süs, güneş paravanı (Köysal, 2020)			

Tablo E.1 (devam)

	(Thunb.) Ser.								
Hypericaceae	***Hypericum perforatum* L. subsp. *perforatum***	Kantaron	Mide ülseri ve ağrısı, sakinleştirici (Aslan vd., 2007), mide ve bağırsak hastalıkları, uykusuzluk, yorgunluk, yara (Vural, 2008), karın ve mide ağrısı, yara, yanık, soğuk algınlığı, hemoroid, göz bezesi (Erik, 2019), ağrı kesici, yanık, iştah açıcı, yem (Arı vd., 2015), mide ve prostat hastalıkları (Bulut vd., 2017), karın ağrısı, kas gevşetici, antibakteriyel, yanık (Güner ve Selvi, 2016), mide ülseri, diyabet, kanser, yara (Alpınar, 1999), mide rahatsızlığı, idrar arttırıcı, yara, yanık	Grip, nefes darlığı, mide hastalıkları, ağrı kesici, romatizma, yara, gıda (Tütenocaklı, 2014), mide ağrısı, egzama (Tuzlacı ve Aymaz, 2001), yara, diyabet, ağrı kesici, nefes darlığı, ödem (Kayabaşı vd., 2016), mide ülseri, sakinleştirici, hemoroid, diyabet (Onar, 2006), mide rahatsızlıkları, yara, yanık, çıban, hemoroid, idrar yolu rahatsızlıkları, ağrı kesici, kırık çıkık tedavisi, hayvanlarda yara ve yanık tedavisi (Kaya, 2021), mide ülseri, yara, sakinleştirici (Şanlı, 2006), sakinleştirici,	Ağrı kesici, yatıştırıcı, kurt düşürücü, yara ve yanık (Kerar ve Akan, 2019), astım, kaşıntı, çil, kanama, ağrı kesici, bağırsak kurdu, mide ağrsı, yara, yanık, uyuz, soğuk algınlığı, çıban, hemoroid, saçkıran, isilik, cilt çatlağı, pişik, regl düzensizliği, yılan-akrep sokması (Odunkıran, 2020), mide ve bağırsak gazları, bağırsak kurdu, ülser ve gastrit, yara, yanık (Doğanoğlu, 2004), psikolojik rahatsızlıklar, stres, menopoz , baş ağrısı, migren (Uluçay, 2017), ateş düşürücü, mide kanaması, sakinleştirici, ülser, kanama	Mide ülseri, böbrek hastalıkları (Cansaran ve Kaya, 2010), ağrı kesici, kanser, enfeksiyon, hemoroid, mide ağrısı ve ülser (Alagöz, 2023), egzama, yanık, yara, kabızlık, mide hastalıkları (Usta, 2021), yara, yanık, sakinleştirici (Özvatan, 2020), mide ağrısı, sakinleştirici (Köysal, 2020), gıda (Cansaran vd., 2007), panik atak, uykusuzluk (Dikilitaş, 2016), mide rahatsızlıkları ve mide kanaması, yara, yanık, ağrı kesici, iç hastalıkları, çatlak, diyabet, depresyon (Tuttu vd., 2019), mide ağrısı, yanık (Ayan, 2015),	Depresyon, mide ülseri, yakacak, boya (Akan ve Sade, 2015), yara, güneş yanığı, eklem ağrıları, romatizma, bağırsak, saç bakımı (Bilgiç, 2023), bağırsak hastalıkları, verem, kanser, ishal kesici (Furkan, 2016), karın ağrısı, yara, sindirim hastalıkları (Polat vd., 2013), mide ağrısı ve ülseri, antiseptik, sakinleştirici, böbrek hastalıkları, hemoroid (Altundağ ve Öztürk, 2011), kanama durdurucu, yara ve yanık izi (Tekin, 2011; Çorlu, 2023), kanser, mide ülseri, yara, yanık, iştah	Antiseptik, mide ülseri, kabızlık, bağırsak kurdu, sakinleştirici, yara, yanık, kolit, verem, soğuk algınlığı, romatizma, hemoroid (Oral, 2007), yara, yanık, mide ülseri, halsizlik, sakinleştirici, uykusuzluk, diyabet, gıda (Demirelma ve Depreli, 2023), yara, mide ülseri, kalp damar hastalıkları, sindirim kolaylaştırıcı (Şenkardeş, 2014), ishal, sancı, hemoroid (Özdemir ve Alpınar, 2015), yara, mide ve bağırsak hastalıkları, kolit (Sezik vd., 2001), yara, mide ve bağırsak hastalıkları, ağrı kesici (Kolit,	Yara, güneş yanığı (Axiotis vd., 2018), tıbbi, hayvan hastalıkları, gıda, teknoloji (Strenchok vd., 2018), ishal, mide ülseri, sakinleştirici, depresyon, menopoz, bronşit, soğuk algınlığı, yanık, idrar söktürücü, cilt kanseri, ateş düşürücü (Hanlidou vd., 2004), yara ve yanık tedavisi (Tsioutsiou vd., 2023), depresyon, bronşit, soğuk algınlığı, ağrı kesici (Brussell, 2004), yara, yanık, eklem ağrısı, mide ülseri, uykusuzluk, depresyon (Tsioutsiou vd., 2019)

Tablo E.1 (devam)

			(Kalankan, 2017), mide bağırsak hastalıkları, karın ağrısı, ağrı kesici, yara, yanık, iltihabi rahatsızlıklar, sakinleştirici, antibakteriyel, hayvanlarda meme iltihabı, gıda (Polat, 2010), yara, yanık, kesikler, sakinleştirici (Tekkoyun, 2023), yara, yanık, mide ülseri, gastrit (Batkan, 2019), sakinleştirici, yara izi, leke giderici (Gürdal ve Tunç, 2020), İltihap giderici, yara, yatıştırıcı, gastrit, ülser, depresyon, uykusuzluk, karaciğer, safra kesesi, böbrek rahatsızlıkları (Deniz vd., 2010), mide ağrısı ve ülseri, yara, yanık, hayvan yaraları	idrar yolu enfeksiyonu, çıban, mide hastalıkları, yara, yanık (Aktan, 2011), yatıştırıcı, yara, yanık (Albayrak, 2019), mide ağrıları, kabızlık, mide kanseri, diyabet, ağrı kesici, romatizma ağrıları, yanık, egzama, yara, sivilce, hemoroid, soğuk algınlığı, cilt bakımı, nefes darlığı (Kökçü, 2015), mide hastalıkları, yara, romatizma, regl sancıları (Bulut ve Tuzlacı, 2011), mide hastalıkları, yara (Koçyiğit ve Özhatay, 2006; Koyuncu, 2005), mide ağrısı ve ülser (Uysal vd., 2010), böbrek taşları, sakinleştirici, yara, karın	durdurucu, yara, yara izi (Metin, 2009), yara iyileştirici, ağrı-sızı, sancı, yanık, iltihap kurutucu (Güneş vd., 2017), hemoroid, kabızlık, prostat, diyabet, hipertansiyon, idrar yolu enfeksiyonları, yanık, pişik, romatizma, osteoporoz (Akaydın vd., 2013), yara (Adaçay, 2013), antiseptik, gastrit, kabızlık giderici, kurt düşürücü, sakinleştirici, yara, yanık, boya (Bulut, 2006), soğuk algınlığı, ağrı kesici, yara iyileştirici, gastrit, ülser (Yüksel, 2023), kan durdurucu, yara (Nacakçı, 2015), yara (Tevent, 2020), yara, yara izi,	çocuklarda bağışıklık güçlendirici, İç hastalıkları, ağrı sancıya, uykusuzluk, sakinleştirici, mide ülseri, güneş veya ateş yanığı yaraları, kanser, idrar söktürücü (Öztürk, 2022), gıda (Karaevli, 2019), karın ağrısı (Baykal, 2015), yara, yanık (Saraç, 2013; Atik, 2022), pişik, yara, yanık, mide ülseri, sakinleştirici (Köse, 2019),	açıcı, kalp damar hastalıkları, sakinleştirici, regl düzensizliği (Çelik, 2024), depresyon, anksiyete, diyabet, yara, yanık (Yalçın, 2021), hemoroid, böbrek rahatsızlıkları, mide ülseri (Altundağ ve Öztürk, 2011), mide hastalıkları, yanık izleri (Demirci ve Özhatay, 2012), mide ülseri, yanık, yılan ve akrep ısırması (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008), mide hastalıkları, yara, yanık (Güneş, 2021), depresyon, yara (Karagöz, 2013), yara ve çıban tedavisi, gıda (Akan ve Ayaz, 2015), mide hastalıkları, diyabet, kalp	2022), kalp ve damar hastalıkları, yara (Tuzlacı ve Şenkardeş, 2011), verem, soğuk algınlığı, kurt düşürücü (Ezer ve Avcı, 2004), bademcik iltihabı, idrar ve balgam sökücü, nefes darlığı (Karataş, 2007), mide ağrısı ve hastalıkları, yara, böbrek taşı düşürücü, karın ağrısı, kas gevşetici, romatizma, sakinleştirici (Uzun ve Kaya, 2016), mide ve sindirim sistemi hastalıkları (Bağcı, 2016), yara, mide ağrısı (Sezik vd., 1992)	

Tablo E.1 (devam)

			(Şahin, 2019), yara iyileştirici (Satıl vd., 2006), gıda (Selvi vd., 2013), yanık, yara, el veya ayak çatlakları, ağrı kesici, mide ülseri, gastrit, egzama (Arasan, 2022), yara, yanık, kanser, romatizma ağrıları, mide ülseri, soğuk algınlığı, ateş düşürücü (Sargın, 2013), mide ülseri, yara (Kazan, 2007), diyabet, mide hastalıkları, yara, kesik, yanık, hemoroid, romatizma (Uysal, 2008), yara, yanık tedavisi (Kıncal ve Ceylan, 2021), antispazmotik, kabızlık, yatıştırıcı, kurt düşürücü, antiseptik, yara, yanık, çıban (Baytop, 1984), hayvanlarda	ağrısı, romatizma (Genç ve Özhatay, 2006), mide ülseri ve ağrısı, kanser, böbrek iltihabı, yara, yanık (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), karaciğer hastalıkları, böbrek taşı, mide hastalıkları, mide kanseri, diyabet, ağrı kesici, pişik, depresyon, yara , romatizma, verem, egzama, sedef, menstrüasyon şikayetleri (Özdemir ve Kültür, 2017), nefes darlığı, diş ve kulak ağrısı, mide ağrısı (Akalın, 1993)	mide ülseri, sakinleştirici (Keskinbaş, 2023)		damar hastalıkları, karın ağrısı, yara tedavisi, boya (Doğan ve Tuzlacı, 2015)		

Tablo E.1 (devam)

			kanama, yaralanma, kesik, çizik, yara izi, süt sağımını kolaylaştırmak, ağız ve meme yarası (Selvi vd., 2023)						
Illiciaeceae	***Illicium verum* Hook.f.**	Yıldız anason	Gaz söktürücü, midevi, süt arttırıcı (Baytop, 1984)						Kan dolaşımı uyarıcı, şişkinlik, hazımsızlık, sakinleştirici (Hanlidou vd., 2004)
Iridaceae	***Crocus cancellatus* Herb.**	Gözenek	Gıda (Baytop, 1994)		Gıda (Eşen, 2008)				
Iridaceae	***Crocus sativus* L.**	Safran	Sinir sistemi uyarıcı, iştah açıcı, regl söktürücü, koku ve renk verici, boya, gıda (Baytop, 1984)	Gıda (Mumcu, 2018)			İştah açıcı, gıda (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008), boya, gıda (Yalçın, 2021)		Hazımsızlık, karaciğer hastalıkları, sakinleştirici, diş çıkarma ağrısı, bronşit, zatüre, regl ağrısı, afrodizyak, uyarıcı (Brussell, 2004)
Juglandaceae	***Juglans regia* L.**	Ceviz	Gıda (Kargıoğlu vd., 2008),ağrı kesici, boya, gıda (Erik, 2019), cilt kanseri, el sanatları, boya (Arı vd., 2015), diş ağrısı, nefes	Balgam söktürücü, uçuk, gıda, boya, el sanatları (Tütenocaklı, 2014), mantar hastalıkları, gıda, boya, el sanatları (Onar,	Ağrı kesici, arpacık, saç dökülmesi, kadınlarda kısırlık, boğaz ağrısı (Odunkıran, 2020), diyabet, nefes açıcı,	Egzama, saç bakımı, kolesterol (Cansaran ve Kaya, 2010), baş ağrısı, guatr, kalp damar, kolesterol, tansiyon,	Kolesterol, guatr, boya (Çiçek, 2019), boya (Özgökçe ve Yılmaz, 2003; Öz, 2022; Oymak, 2018), hemoroid, kadınlarda	Gıda, boya (Karataş, 2007; Şahin, 2022), kalp-damar hastalıkları, kolesterol, saç bakımı, ateş düşürücü (Kolit, 2022),	Boğaz ağrısı için gargara, kurt düşürücü, gıda (Brussel, 2004)

Tablo E.1 (devam)

			darlığı (Bulut vd., 2017), kolesterol, gıda, kereste (Deniz vd., 2010), kolesterol, ateş düşürücü, iç parazit, gıda, boya (Zurnacı, 2019), mantar tedavisi (Polat ve Satıl, 2012), mantar tedavisi, gıda, boya, el sanatları (Polat, 2010), diyabet, kolesterol, gıda, boya (Şahin, 2019), ayak terlemesi, kolesterol, mide ve baş ağrısı, boya, böcek kovucu (Arasan, 2022), kolesterol, kalp-damar hastalıkları, öksürük, ishal, cilt bakımı, gıda, boya, müzik aleti, el sanatları, yakacak (Sargın, 2013), saç bakımı, ağrı kesici, kolesterol, yakacak, el	2006), kalp damar hastalıkları, gıda, el sanatları, yakacak (Tanaydın vd., 2022), kolesterol, gıda, boya, el sanatları (Kaya, 2021), gıda, boya, kereste (Erdem, 2018), diyabet, saç bakımı, guatr, gıda, boya (Şanlı, 2006), diş eti iltihapları, gıda (Albayrak, 2019), egzama, temre, öksürük, gıda, boya, yakacak, el sanatları (Kökçü, 2015), guatr, egzama, hemoroid, gıda, boya, el sanatları, yakacak (Bulut ve Tuzlacı, 2011), romatizma, hemoroid, bronşit, siğil, öksürük, gıda, boya (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), gıda	böbrek sancısı, el sanatları, boya (Güneş vd., 2017), gıda, el sanatları (Adaçay, 2023), diyabet, guatr, kolesterol, ağrı kesici, egzama, obezite, gıda, boya, el sanatları (Yıldırım, 2015), yara, iştah açıcı, romatizma, diyabet, saç bakımı, boya (Bulut, 2006), el sanatları, yakacak, oyun (Yüksel, 2023), gıda (Nacakcı, 2015), gıda, boya, kereste (Yılmaz, 2019; Keskinbaş, 2023; Demirel, 2021), gıda, boya (Kerar ve Akan, 2019), ishal, boya, el sanatları (Arslantaş, 2020), kolesterol, boya (Eşen, 2008), zihin açıcı, yatıştırıcı, gıda (Saday, 2009),	unutkanlık, soğuk algınlığı, zayıflama (Alagöz, 2023), hayvan hastalıkları, boya, haşere kovucu (Birinci, 2008), baş ağrısı, bağırsak kurdu, kolesterol, kabızlık, diyabet, saç dökülmesi, sivilce, gıda, boya, kereste, el sanatları (Usta, 2021), gıda, arıcılık, yakacak, kereste (Özvatan, 2020), kolesterol, tansiyon, öksürük, gıda (Köysal, 2020), el sanatları (Cansaran vd., 2007), kalp hastalıkları, beyin gelişimi, kansızlık, unutkanlık, göz iltihabı, saçkıran, iç kanama, güneş çarpması, kolesterol,	kısırlık, mantar, egzama, güneş çarpması, iltihaplanma (Altundağ ve Öztürk, 2011), gıda, boya, el sanatları, kereste (Furkan, 2016), diyabet, gıda, boya (Güldaş, 2009), gıda, boya (Gelse, 2012; Demirci ve Özhatay, 2012), kolesterol, mantar, diyabet, hemoroid, saç bakımı, sedef, akciğer hastalıkları (Polat vd., 2013), yanık, saç dökülmesi, kepek (Nadiroğlu, 2017), tansiyon, kalp hastalıkları, kolesterol, zeka açıcı, gıda (Demir, 2021), ayak kokusu, gıda, el sanatları (Bilgiç, 2023), kalp damar hastalıkları, endokrin	kolesterol, mantar, hayvanlarda idrar yolu hastalıkları (Tuzlacı ve Şenkardeş, 2011), iştah açıcı, kolesterol, hafıza güçlendirici, kuvvet verici, egzama, boya (Öztürk, 2006), boğaz ve eklem ağrısı (Elçi ve Erik, 2006), romatizma, boya (Sarper vd., 2009), gıda (Akdağ, 2019), güneş çarpması, kan durdurucu (Ezer ve Avcı, 2005), diyabet, tansiyon, zihin kuvvetlendirici, vücut direncini arttırıcı (Uzun ve Kaya, 2016), gıda, boya, el sanatları (Bağcı, 2016), lösemi, güneş çarpması, ateş düşürücü, hemoroid, gıda, el sanatları (Bağcı ve	

Tablo E.1 (devam)

			sanatları (Kazan, 2007), kolesterol, bronşit, diyabet, tansiyon, hemoroid, guatr, egzama, ateş düşürücü, ağrı kesici, antioksidan, gıda, boya (Uysal, 2008), bronşit, saç bakımı, bademcik, iltihap (Kıncal ve Ceylan, 2021), baş, mide ve boğaz ağrısı, balgam söktürücü, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), iştah açıcı, kabızlık, diyabet, antiseptik, müshil, safra arttırıcı, gıda, boya (Baytop, 1984)	(Uysal vd., 2010; Kızılarslan ve Özhatay, 2012), yara, diyabet, böbrek hastalıkları (Genç ve Özhatay, 2006), diyabet, kolesterol, romatizma, hemoroid, gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), kabızlık, romatizma, kereste (Koyuncu, 2005), kolesterol, kalp-damar hastalıkları, mantar, alerji, diyabet, baş ağrısı, egzama, boğaz iltihapları, romatizma, boya (Özdemir ve Kültür, 2017), romatizma, gıda (Akalın, 1993)	zeka geliştirici, kolesterol, guatr, yara, baş ağrısı, gıda, el sanatları, yakacak (Ünver, 2019), tansiyon, diyabet, akrep sokması, gıda, boya, el sanatları (Metin, 2009)	diyabet, kanser, karaciğer rahatsızlığı, ayak mantarı ve egzaması, ayak ağrısı, kellik (Korkmaz, 2015), kalp hastalıkları, kolesterol, el ve ayak mantarları, ödem, gıda, boya , İnanç (Öztürk, 2022), kansızlık, ağrı kesici, gıda, el sanatları (Dikilitaş, 2016), diyabet, kolesterol, zayıflama, beyin gelişimi, guatr, kanser, hemoroid, bağışıklık güçlendirici, gıda, boya, el sanatları (Tuttu vd., 2019), diyabet, kolesterol, yaraları temizleme, kurt düşürücü, incinme ağrısı, sivilce, astım (Saraç, 2013), ayak mantarı,	(Özdemir, 2019), hemoroid, diyabet, hayvanlarda şişkinlik, nefes darlığı, sedef, ayak kokusu, gıda, boya (Tetik, 2011), eklem ağrıları, mantar, egzama (Doğan, 2008), iltihaplı yara, mantar, kolesterol, baş ağrısı, saç bakımı, gıda, boya (Doğan ve Tuzlacı, 2015), iştah açıcı, kuvvet verici, boya (Gençay, 2007), hemoroit, guatr, gıda, boya, kereste (Mükemre, 2013), yara, kanama durdurucu (Tabata vd., 1994), gıda, boya (Korkmaz, 2018), mantar, egzama, eklem ağrısı (Tuzlacı ve Doğan, 2010), ayak	Keskin, 2022), kolesterol, kalp hastalıkları, beyin gelişimi, saç bakımı, akciğer hastalıkları, gıda, boya, el sanatları, yakacak (Demirelma ve Depreli, 2023), ayak mantarı, saç dökülmesi, ishal, romatizma ağrısı, kemik kırığı, kolesterol, hayvanlarda idrar yolu enfeksiyonu, gıda, boya, yakacak, haşere kovucu (Şenkardeş, 2014), ağız içi yaraları, diş sağlığı, sindirim bozuklukları, guatr, kuvvet verici (Özdemir, 2015), karın ağrısı, güneş çarpması, uyuz, romatizma (Sezik vd., 2001)	

Tablo E.1 (devam)

						pişik, boya (Özdemir, 2019), gıda (Yüzbaşıoğlu vd., 2020), öksürük, ödem, gıda (Atik, 2022), kolesterol, saç dökülmesi, gıda, boya, el sanatları, (Kural, 2012), kanser, böbrek taşı, guatr, gıda (Sağıroğlu vd., 2012)	bakımı, gıda, boya (Fidan, 2018), soğuk algınlığı (Dağlı, 2015), gıda (Balos ve Akan, 2007), diyabet, saç bakımı (Aslan, 2019), hemoroid, gıda, boya, kereste (Karagöz, 2013), yılan sokması, kolesterol, gıda, boya (Yılmaz, 2022; Demir İnal ve Fidan, 2024), diyabet, kolesterol, diş ağrısı, boya (Güneş, 2021), ayak mantarı, kolesterol, diş beyazlatıcı, gıda, yakacak, boya (Eksik, 2020), verem, diyabet, baş ağrısı, diş sağlığı, saç bakımı, kolesterol, zeka geliştirici, ödem, kabızlık, iltihaplı romatizma, kalp hastalıkları, tansiyon, ishal kesici, tümör engelleyici, gıda		

Tablo E.1 (devam)

							(Kılıç, 2019), diyabet, gıda, boya, yakacak (Akan ve Ayaz, 2015), kadınlarda kısırlık (Yeşil ve Akalın, 2009), ayak kokusu, gıda, boya (Yeşil ve Akalın, 2009), hafıza güçlendirici, diyabet, kuvvet verici, saç bakımı, deri hastalıkları (Yalçın, 2021), hemoroit, gıda, boya (Kaval vd., 2014), yara, yılan sokması, öksürük, ishal, kolesterol, gıda, boya, el sanatları (Çelik, 2024), kolesterol, gıda, boya, haşere kovucu (Çorlu, 2023), diş beyazlatıcı, kalp çarpıntısı, kolesterol, öksürük, gıda, boya (Tekin, 2011), guatr, diyabet, ayak kokusu, saç		

Tablo E.1 (devam)

							bakımı, sivilce, diş temizliği, beyin güçlendirici, gıda, boya, el sanatları, yakacak (Olgun, 2019)		
Lamiaceae	***Lamium purpureum* L. var. *purpureum***	Ballıbaba	Karın ağrısı (Batkan, 2019)	Gıda (Onar, 2006; Uysal vd., 2010), arıcılık (Aktan, 2011), karın ağrısı, ağrı kesici, boğaz ağrısı, bademcik iltihabı, gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012)	Sakinleştirici (Keskinbaş, 2023)	Çocuklarda altını ıslatma (Atik, 2022), gıda, arıcılık (Özvatan, 2020; Dikilitaş, 2016), gıda, yem (Köysal, 2020),		Gıda, süs (Uzun ve Kaya, 2016)	
Lamiaceae	***Lavandula angustifolia* Mill. subsp. *angustifolia***	Lavanta	Sakinleştirici (Erik, 2019), idrar arttırıcı, romatizma ağrıları, koku, süs (Baytop, 1984)	Arıcılık (Tanaydın vd., 2022), uykusuzluk, süs (Kökçü, 2015), saç bakımı, koku (Mumcu, 2018)	Sakinleştirici, koku (Metin, 2009)		Yatıştırıcı, migren ağrısı, karın şişliği, süs, gıda (Akan ve Sade, 2015), sedef ve yaşlılık lekeleri, bit, koku, süs (Yalçın, 2021), romatizma, koku (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008)		Kalp damar hastalıkları, tansiyon, sakinleştirici, baş ağrısı ve dönmesi, migren, hazımsızlık, antiseptik uyarıcı (Hanlidou vd., 2004), hipertansiyon (Tsioutsiou vd., 2019)
Lamiaceae	***Lavandula dentata* L.**	Fransız lavantası							

Tablo E.1 (devam)

Lamiaceae	***Lavandula stoechas* L. subsp. *stoechas***	Karabaş	Kalp damar hastalıkları, tansiyon (Polat, 2022), baş ağrısı, damar tıkanıklığı (Güner ve Selvi, 2016), dolaşım bozukluğu, ishal kesici, nefes açıcı, tansiyon, gıda (Alpınar, 1999), arıcılık (Polat ve Selvi, 2011; Karaca, 2008), mide rahatsızlığı, kalp ve damar rahatsızlıkları, damar tıkanıklığı, kolesterol, arıcılık (Kalankan, 2017), sakinleştirici, kalp damar hastalıkları, baş ağrısı (Arasan, 2022), gıda (Zurnacı, 2019; Satıl vd., 2006), yara, depresyon, idrar yolu hastalıkları, gıda, koku (Tekkoyun, 2023), ağrı	Tansiyon, sinüzit (Uysal vd., 2010), kalp damar hastalıkları, arıcılık (Kayabaşı vd., 2016), kalp damar hastalıkları, tansiyon, kolesterol, nefes darlığı (Onar, 2006), kalp damar hastalıkları, baş ağrısı, gıda (Tanaydın vd., 2022), kalp damar hastalıkları, diyabet (Şanlı, 2006), ağrı kesici, midevi, sakinleştirici, kalp damar hastalıkları, soğuk algınlığı (Kökçü, 2015), mide ağrısı, kolesterol, kalp damar hastalıkları (Bulut ve Tuzlacı, 2011), kalp damar hastalıkları, baş ve mide ağrısı,	Sancı giderici, damar tıkanıklığı (Güneş vd., 2017), temre, diş ağrısı, kaşıntı, saç kepeği, tansiyon, baş ağrısı, uykusuzluk, damar tıkanıklığı, sigara bırakma, öksürük (Odunkıran, 2020), tansiyon, sakinleştirici, sigara bırakma, iltihap söktürücü (Yıldırım, 2015), kolesterol, kalp damar hastalıkları, grip, midevi, haşere kovucu (Bulut, 2006), kalp damar hastalıkları, beyin hastalıkları, zindelik verici, balgam söktürücü, egzama, ağrı kesici, tansiyon, antiseptik, astım, romatizma, öksürük, baş dönmesi	Sakinleştirici, uyuşma, kan sulandırıcı, kalp damar hastalıkları, kanser, romatizma, idrar söktürücü, sivilce (Tuttu vd., 2019)	Sigara bırakma, ağrı kesici, kanser, gıda (Akan ve Sade, 2015), ağrı kesici, kanser, kadın hastalıkları, idrar yolu iltihapları, zihinsel yorgunluk (Furkan, 2016), soğuk algınlığı, koku (Çelik, 2024), çocuklarda korku giderici, ağrı kesici, iştah açıcı, egzama, nefes açıcı, sigarayı bıraktırıcı, depresyon (Yalçın, 2021), kalp damar hastalıkları, kolesterol (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008), kanser, damar hastalıkları, ağrı kesici, balgam söktürücü (Karagöz, 2013)	Böbrek ve kalp hastalıkları, gıda (Bağcı, 2016)	Diyabet (Perouli ve Bareka, 2022), koku, tütsü (Brussell, 2004)

Tablo E.1 (devam)

			kesici, kolesterol, tansiyon, regl düzensizliği (Polat, 2010), damar tıkanıklığı, sigara bırakma (Gürdal ve Tunç, 2020), midevi, soğuk algınlığı (Selvi vd., 2013), kalp damar hastalıkları, mide ağrısı, prostat, balgam söktürücü, kadın hastalıklar, ağrı kesici, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), kalp damar hastalıkları, astım (Kazan, 2007), kalp damar hastalıkları, tansiyon, diyabet, astım, kolesterol, mideci, ağrı kesici, öksürük (Uysal, 2008), grip, hazımsızlık, kalp damar hastalıkları,	sinüzit, böbrek taşı, gıda (Tütenocaklı, 2014), kolesterol, soğuk algınlığı, öksürük, grip, idrar söktürücü (Kültür, 2014), kalp damar hastalıkları, tansiyon, karın ağrısı, öksürük, mide hastalıkları, sigarayı bıraktırıcı, diyabet, tansiyon, saç dökülmesi, nefes darlığı, soğuk algınlığı, böbrek hastalıkları, idrar yolu enfeksiyonu, kanser, gıda, arıcılık, boya (Özdemir ve Kültür, 2017), depresyon (Akalın, 1993)	(Nacakcı, 2015), kalp damar hastalıkları, beyin hastalıkları, kadın hastalıkları (Altay ve Çelik, 2011), damar tıkanıklığı, el sanatları (Kerar ve Akan, 2019), nezle, grip, soğuk algınlığı, baş ağrısı, uykusuzluk, ağız ve ayak yarası, el sanatları (Arslantaş, 2020), sakinleştirici, baş ağrısı (Metin, 2009)				

Tablo E.1 (devam)

			akciğer iltihabı, diyabet (Kıncal ve Ceylan, 2021), kalp damar hastalıkları, kolesterol, astım, mide ağrısı, nefes darlığı, hemoroid, haşere kovucu (Yılmaz, 2019), ağrı kesici, antiseptik, yara iyi edici, yatıştırıcı (sara ve astımda), balgam söktürücü, idrar yolları iltihapları, egzama yaralarını iyi edici, sinir ve kalp kuvvetlendirici, kolera hastalığı tedavisi (Baytop, 1984), hayvanlarda şişkinlik, gastrointestinal hastalıklar, karın ağrısı (Selvi vd., 2023)						
Lamiaceae	***Leonurus cardiaca* L.**	Aslankuyruğu	Kabızlık, kuvvet verici, balgam söktürücü, kalp						

Tablo E.1 (devam)

			kuvvetlendirici (Baytop, 1984)						
Lamiaceae	***Marrubium vulgare* L.**	Kara derme	Karın ağrısı, gaz giderici (Bulut vd., 2017), gaz giderici (Polat ve Satıl, 2012), çıban, açık yara, hemoroid, gaz sancısı (Arasan, 2022), idrar arttırıcı, gaz söktürücü, göğüs yumuşatıcı (Baytop, 1984)	Akne tedavisi (Albayrak, 2019), bertik, kaşıntı, nefes darlığı, hemoroid, diyabet, arıcılık, yem (Özdemir ve Kültür, 2017)			Gıda (Demirci ve Özhatay, 2012), ishal, mide yanması, diyabet, gıda (Abak, 2018),		Diyabet, astım, soğuk algınlığı, ateş düşürücü (Hanlidou vd., 2004), ateş düşürücü, regl düzenleyici (Brussell, 2004)
Lamiaceae	***Melissa officinalis* L. subsp. *officinalis***	Oğulotu	Kalp damar hastalıkları (Aslan vd., 2007; Uysal, 2008), karın ağrısı (Güner ve Selvi, 2016), arıcılık (Polat ve Selvi, 2011), uykusuzluk, mide rahatsızlıkları, arıcılık (Kalankan, 2017), böbrek taşı, karın ağrısı, boğaz ağrısı, hazımsızlık, gıda (Zurnacı, 2019), ağrı kesici, el titremeleri, sakinleştirici (Batkan, 2019),	Midevi, sakinleştirici, uykusuzluk, depresyon (Tütenocaklı, 2014), diyabet, arıcılık, avcılık (Kayabaşı vd., 2016), kolesterol, tansiyon, arıcılık (Onar, 2006), hayvanlarda şişlik ve incinme (Tanaydın vd., 2022), sakinleştirici, gaz söktürücü, kalp damarlarını açıcı, tansiyon (Şanlı, 2006), uykusuzluk, soğuk algınlığı,	Gıda (Mart, 2006; Yıldırım, 2015), sakinleştirici, uyku bozuklukları (Keskinbaş, 2023), mide ve bağırsak ağrıları, kalp hastalıkları, hazımsızlık, baş ağrısı, migren, ishal (Bulut, 2006), hemoroid, yara, uykusuzluk, kanama durdurucu, sivilce, kaşıntı, ağız yarası ve iltihabı, kalp damar hastalıkları,	Sakinleştirici (Atik, 2022), kolesterol (Cansaran ve Kaya, 2010), gaz söktürücü, hazımsızlık, sakinleştirici, gıda (Usta, 2021), nezle, sakinleştirici (Özvatan, 2020), gıda (Köysal, 2020), sakinleştirici, uykusuzluk, midevi, stres, kulak çınlaması, kalp hastalıkları, baş ağrısı, diyabet (Tuttu vd., 2019),	Uçuk, nefes darlığı, yatıştırıcı, kalp hastalıkları, uykusuzluk, stres, gıda (Yalçın, 2021), stres, kalp hastalıkları, uykusuzluk, akrep sokması, gıda (Akan ve Sade, 2015), gıda (Bilgiç, 2023), sinir sistemi bozukluğu, kansızlık, cilt hastalıkları, kalp damar rahatsızlığı (Özdemir, 2019), nefes	Yatıştırıcı, midevi, gaz söktürücü, antiseptik, stres, akne, astım, depresyon (Oral, 2007), mide ağrısı (Kolit, 2022), kalp damar hastalıkları, sakinleştirici (Uzun ve Kaya, 2016)	Kan dolaşımını uyarıcı, kalp uyarıcı, tansiyon, kulak ağrısı, şişkinlik, hazımsızlık, kolesterol, sakinleştirici, depresyon, beyin uyarıcı, baş dönmesi, baş ağrısı, migren, soğuk algınlığı (Hanlidou vd., 2004), böcek sokması (Tsioutsiou vd., 2023), tansiyon, baş ağrısı, amnezi, depresyon, arı sokması, gıda, arıcılık

Tablo E.1 (devam)

			kalp damar hastalıkları, mide ağrıları ve kanaması, uykusuzluk, koku, gıda (Polat, 2010), kalp damar hastalıkları, unutkanlık, sakinleştirici, soğuk algınlığı, mide ağrısı (Polat ve Satıl 2012), kalp damar hastalıkları, gıda (Satıl vd., 2006), kalp damar hastalıkları, sakinleştirici, arıcılık (Arasan, 2022), diyabet, damar açıcı (Yücel, Tülükoğlu, 2000), kalp damar hastalıkları, mide bağırsak rahatsızlıkları, gıda (Sargın, 2013), Yatıştırıcı, midevi, gaz söktürücü, terletici,	arıcılık (Kökçü, 2015), kalp çarpıntısı, gıda, arıcılık (Bulut ve Tuzlacı, 2011), sakinleştirici (Koçyiğit ve Özhatay, 2006; Mumcu, 2018), kalp hastalıkları, idrar söktürücü, kolesterol, soğuk algınlığı, grip, öksürük (Kültür, 2014), sakinleştirici, mide hastalıkları, kanser, astım, öksürük, kalp-damar açıcı, boğaz ağrısı, horlama kesici, unutkanlık, hazımsızlık, gıda, arıcılık (Özdemir ve Kültür, 2017), nefes darlığı, öksürük, arıcılık (Akalın, 1993)	tansiyon, baş ağrısı (Odunkıran, 2020), sakinleştirici, kalp hastalıkları, tansiyon, diyabet, gıda (Doğanoğlu, 2004), ateş düşürücü, mide hastalıkları, stres (Uluçay, 2017)	kanser, yem (Özdemir, 2019)	darlığı, iltihap kurutucu (Çiçek, 2019), astım, dezenfektan (Altundağ ve Öztürk, 2011; Tuzlacı ve Doğan, 2010), astım, dezenfektan, nefes darlığı, koku (Doğan, 2008)		(Strenchok vd., 2018), idrar söktürücü, kalp ve sinir hastalıkları, arıcılık (Brussell, 2004)

Tablo E.1 (devam)

			antiseptik (Baytop, 1984)						
Lamiaceae	***Mentha x piperita* L.**	Nane	Karın ağrısı, nezle, grip (Kıncal ve Ceylan, 2021), karın ağrısı, bronşit, nefes açıcı, mide bulantısı, kanser, öksürük, gıda (Uysal, 2008; Kazan, 2007), kalp hastalıkları, ayak ağrıları, ayak kokusu ve terlemesi, gıda (Sargın, 2013), soğuk algınlığı, öksürük, balgam söktürücü, ateş düşürücü, karın ağrısı, ishal, gelincik hastalığı, böbrek taşı, yenidoğanlarda ter kokmaması, şişlik (Arasan, 2022), gıda (Satıl vd., 2006), grip, mide ağrısı, gıda (Polat, 2022), sinirsel kökenli mide bulantıları kesici, gaz söktürücü,	Soğuk algınlığı, bağışıklık (Mumcu, 2018), karın ağrısı, bulantı, kusma, midevi (Akalın, 1993), gıda (Uysal vd., 2010; Albayrak, 2019), mide ağrısı ve bulantısı, kusma, soğuk algınlığı, gıda (Kökçü, 2015), öksürük, gıda (Aktan, 2011), soğuk algınlığı, gıda (Onar, 2006; Kayabaşı vd., 2016)	Sancı, grip (Kıran, 2006), karın ağrısı, mide bulantısı, soğuk algınlığı, gıda (Akaydın vd., 2013; Eşen, 2008), soğuk algınlığı, mide gazı, ağrı kesici, gaz giderici, bulantı giderici, gıda (Yüksel, 2023), kanama durdurucu, sancı giderici (Arslantaş, 2020), mide bulantısı, gaz söktürücü, gıda, koku (Saday, 2009), soğuk algınlığı, mide bulantısı, karın ağrısı, hıçkırık, gıda (Metin, 2009)	Mide bulantısı, gaz giderici, gıda (Öztürk, 2022), gıda (Atik, 2022), soğuk algınlığı nezle, grip, mide ağrısı, ateş düşürücü, gıda (Çakır, 2020), baş ağrısı, soğuk algınlığı, grip, regl ağrıları, gıda (Usta, 2021), boğaz ağrısı, gıda (Dikilitaş, 2016)	Öksürük, grip, soğuk algınlığı, bulantı, bronşit, ağız kokusu, boğaz ağrısı, gıda (Kılıç, 2019), soğuk algınlığı, grip, gıda (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008; Eksik, 2020), mide ağrısı, soğuk algınlığı, antibiyotik, gıda (Tetik, 2011), ateş düşürücü, mide rahatsızlıkları, nefes açıcı (Yalçın, 2021), soğuk algınlığı, mide bulantısı, gıda (Tekin, 2011), solunum sistemi rahatsızlığı, sindirim sistemi rahatsızlığı, sinir sistemi bozukluğu, vücut direnci, kabızlık (Özdemir, 2019), bulantı,	Soğuk algınlığı, grip, mide ülseri ve bulantı, hazımsızlık, ağız kokusu, gıda (Şenkardeş, 2014), soğuk algınlığı, mide hastalıkları, gıda (Bağcı ve Keskin, 2022; Kolit, 2022), gaz söktürücü, safra rahatsızlıkları, gıda (Ayandın, 2010), ağız kokusu, mide hastalıkları, mide ülseri, soğuk algınlığı (Tuzlacı ve Şenkardeş, 2011), mide ağrısı ve bulantısı, gıda (Bağcı, 2016)	Spazm çözücü, soğuk algınlığı, idrar söktürücü (Hanlidou vd., 2004), mide rahatsızlığı, soğuk algınlığı, grip (Brussell, 2004)

Tablo E.1 (devam)

			antiseptik, ferahlatıcı, koku verici, gıda (Baytop, 1984), hayvanlarda enfeksiyon, parazit hastalıkları (Selvi vd., 2023)				hazımsızlık, ağrı kesici, mide bulantısı, öksürük, nefes darlığı, astım, bronşit, ishal, gıda, yakacak (Akan ve Sade, 2015), karın ağrısı, sindirim, soğuk algınlığı, hormon seviyesi arttırıcı, gıda (Aslan, 2019), karın ağrısı, mide hastalıkları, iştah açıcı, diş ve diş eti rahatsızlıkları, regl düzensizlikleri (Fidan, 2018)		
Lamiaceae	***Mentha pulegium* L.**	Yarpuz	Mide ve bağırsak gazı, bulantı, kusma, mide yatıştırıcı (Deniz vd., 2010), nezle, grip, karın ağrısı, gıda (Yılmaz, 2019), karın ağrısı (Kıncal ve Ceylan, 2021), karın ağrısı, öksürük, sinüzit, romatizma, alerji	Karın ağrısı, böbrek hastalıkları, burun tıkanıklığı, grip (Genç ve Özhatay, 2006), mide rahatsızlıkları, iştah açıcı (Tütenocaklı, 2014), mide rahatsızlıkları (Bulut ve Tuzlacı, 2011),	Balgam söktürücü, gıda (Tevent, 2020), diz ağrısı, gıda (Yüksel, 2023), astım (Nacakcı, 2015; Yılmaz, 2019), soğuk algınlığı, mide rahatsızlıkları, kanamalı yaralar, gıda (Kerar ve Akan, 2019), iştah açıcı, ağız	Mide bulantısı ve soğuk algınlığı, gıda (Kural, 2012), soğuk algınlığı (Köse, 2019)	Nefes açıcı, mide rahatsızlıkları, hazmettirici, regl getirici (Yalçın, 2021), öksürük, boğaz iltihabı, göğüs ağrısı, burun tıkanıklığı, soğuk algınlığı, gıda (Eksik, 2020), üst solunum yolu hastalıkları, gıda		Kalp uyarıcı, kusma, sakinleştirici, baş dönmesi, migren (Hanlidou vd., 2004)

Tablo E.1 (devam)

			(Uysal, 2008), karın ağrısı, mide üşütmelerinde, öksürük, soğuk algınlığı (Kazan, 2007), soğuk algınlığı, gıda, yem (Sargın, 2013), yeni doğan çocuklarda ter kokmaması, soğuk algınlığı, mide bulantısı (Arasan, 2022), gıda (Satıl vd., 2006; Arı vd., 2015), iştah açıcı, mide ağrısı, gıda (Polat, 2010), soğuk algınlığı, karın ağrısı, mide ağrısı ve bulantısı (Gürdal ve Kültür, 2013), akciğer hastalıkları, gıda (Batkan, 2019), iştah açıcı, prostat, soğuk algınlığı gıda, koku (Zurnacı, 2019), soğuk algınlığı, grip (Güner ve Selvi, 2016), nefes	mide hastalıkları, öksürük, soğuk algınlığı (Özdemir ve Kültür, 2017), idrar yolu enfeksiyonu, gıda (Şanlı, 2006), boya (Erdem, 2018), kusma, güneş yanığı (Tuzlacı ve Aymaz, 2000), kuvvet verici, hazmettirici, balgam ve safra söktürücü, regl getirici (Baytop, 1984)	kokusu, mide üşütmesi, gıda (Doğanay, 2004), gıda (Eşen, 2008), mide bulantısı, antiseptik, koku (Saday, 2009)		(Çorlu, 2023), safra kesesi (Altundağ ve Öztürk, 2011), mide rahatsızlığı, soğuk algınlığı, öksürük, romatizmal ağrıları, gıda (Balos ve Akan, 2007), soğuk algınlığı, mide ağrısı ve bulantısı, ishal, böbrek taşı, sıtma (Öz, 2022), gıda (Aslan, 2019)		

Tablo E.1 (devam)

			darlığı, soğuk algınlığı, gıda (Vural, 2008)						
Lamiaceae	***Mentha spicata* L. subsp. *spicata***	Eşek nanesi	Ağız bakımı, soğuk algınlığı, mide üşütmesi, gıda (Deniz vd., 2010), mide üşütmesi, soğuk algınlığı, öksürük, bağırsak yumuşatıcı, mide ağrısı, mide bulantısı (Gürdal ve Kültür, 2013), gaz giderici, soğuk algınlığı (Polat, 2010), karın ağrısı (Bulut vd., 2017), ağız kokusu (Baytop, 1984)	Kramp çözücü, gaz söktürücü, safra artırıcı, iltihap önleyici, antibakteriyel, ağrı kesici, sakinleştirici (Mumcu, 2018), mide ağrısı ve bulantısı, diş ağrısı, ağız kokusu (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), bebeklerde aft (Tuzlacı ve Aymaz, 2001), mide üşütmesi, soğuk algınlığı, ağız kokusu, gıda (Tütenocaklı, 2014)	Karın ve kas ağrısı, gaz sancısı, ishal, gıda (Ünver, 2019), gıda (Adaçay, 2023), mide ağrısı (Güneş vd., 2017)	Soğuk algınlığı, gaz sancısı, mide hastalıkları (Özvatan, 2020), soğuk algınlığı, gıda (Baykal, 2015)	Soğuk algınlığı, mide bulantısı (Karagöz, 2013), soğuk algınlığı, gıda (Tetik, 2011), mide bulantısı, ateş düşürücü, gıda (Güldaş, 2009), iştah açıcı, soğuk algınlığı, grip, solunum hastalıkları (Polat vd., 2013), romatizma, mide, ishal, soğuk algınlığı (Altundağ ve Öztürk, 2011)	Mide ağrısı, ağız aftı, romatizma (Oral, 2007), soğuk algınlığı, nefes açıcı, ağrı kesici (Bağcı ve Keskin, 2022), gıda (Şahin, 2022)	Boğaz, karın ve regl ağrısı, emzirmeyi kesmek için (Perouli ve Bareka, 2022), mide ağrısı, idrar söktürücü, gıda, haşere kovucu (Strenchok vd., 2018), ağız iltihabı, mide ağrısı (Brussell, 2004), kalp hastalıkları, tansiyon, mide ülseri ve bulantısı, obezite (Tsioutsiou vd., 2019), soğuk algınlığı, öksürük (Karousou vd., 2007)
Lamiaceae	***Ocimum basilicum* L.**	Fesleğen	Gıda (Deniz vd., 2011; Kazan, 2007; Polat, 2022; Erik, 2019), kolesterol (Kıncal ve Ceylan, 2021), kolesterol, gıda (Uysal, 2008), diyabet, akrep sokması, gıda,	Gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), gıda, süs (Kayabaşı vd., 2016), haşere kovucu, koku (Tanaydın vd., 2022; Tütenocaklı, 2014), sinüzit (Kaya, 2021),	Sakinleştirici, kulak ağrısı (Güneş vd., 2017), iltihap söktürücü, gıda, haşere kovucu (Yıldırım, 2015), öksürük, ağız yarası, gıda (Bulut, 2006), gıda, koku	Gıda, süs (Özdemir, 2019; Tuttu vd., 2019), gıda, süs, koku, haşere kovucu (Usta, 2021), mide rahatsızlıkları, ağız yaraları, boğmaca, öksürük,	Hafıza güçlendirici, stres, unutkanlık, gıda, süs, koku (Eksik, 2020), mide bulantısı, ülser, ağız yarası, hazımsızlık, baş dönmesi, arı sokması,	İltihaplı yaralar (Sezik vd., 1992), mide yanması, gıda, koku, süs (Uzun ve Kaya, 2016), gıda, koku, süs (Ayandın, 2010), diyabet, idrar söktürücü, sindirim ve	Spazm çözücü, beyin uyarıcı, sakinleştirici, depresyon, baş ağrısı, migren, bronşit, soğuk algınlığı, idrar söktürücü, ateş düşürücü, iştah açıcı (Hanlidou vd., 2004)

Tablo E.1 (devam)

			süs, koku, haşere kovucu (Sargın, 2013), gıda, süs, koku (Polat, 2010), soğuk algınlığı, grip (Polat ve Satıl, 2012), arı ve akrep sokması, gıda, haşere kovucu, süs, koku (Zurnacı, 2019), süs (Satıl vd., 2008), sindirim, hazımsızlık (Güner ve Selvi, 2016), gıda, haşere kovucu (Arasan, 2022)	solunum rahatsızlıkları, yatıştırıcı, uykusuzluk, saç bakımı (Şanlı, 2006), gıda, süs, haşere kovucu (Kökçü, 2015), soğuk algınlığı, baş ağrısı (Bulut ve Tuzlacı, 2006)	(Eşen, 2008), tansiyon, uykusuzluk, soğuk algınlığı, öksürük, bronşit, gıda (Odunkıran, 2020), öksürük, kaşıntı, gıda, haşere kovucu (Metin, 2009)	bağırsak sancısı, sakinleştirici, uykusuzluk, zihin açıcı, saç bakımı, gıda (Korkmaz, 2015)	bağırsak gazı, gıda, yakacak (Akan ve Sade, 2015), mide ağrısı, grip, soğuk algınlığı, gıda, süs (Furkan, 2016), mide ağrısı, gıda (Nadiroğlu, 2017), gıda (Kaval vd., 2014; Demirci ve Özhatay, 2012), bebeklerde karın ağrısı, gıda (Tetik, 2011), sakinleştirici, idrar söktürücü, gıda (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008), boya (Mükemre, 2013), karın, boğaz, mide ağrısı, iştah açıcı, ateş düşürücü, stres, kalp hastalıkları, gıda, süs, koku (Demir İnal ve Fidan, 2024), sakinleştirici, öksürük, gıda (Karagöz, 2013), gıda, haşere	böbrek rahatsızlıkları, gıda, süs (Demirelma ve Depreli, 2023)	

Tablo E.1 (devam)

							kovucu, koku, süs (Aslan, 2019), koku (Öz, 2022), grip, soğuk salgınlığı, bağırsak sancıları, şişkinlik, anne sütü arttırıcı, sakinleştirici, gıda (Fidan, 2018), yatıştırıcı, midevi, idrar arttırıcı, gaz söktürücü, gıda (Baytop, 1984)		
Lamiaceae	***Origanum dictamnus* L.**	Girit kekiği	Uyarıcı, midevi, gaz söktürücü, kuvvet verici (Baytop, 1984)						Soğuk algınlığı öksürük (Tsioutsiou vd., 2019), diyabet, karaciğer hastalıkları, hazımsızlık, mide ülseri, kolesterol, uyarıcı, ağrı kesici, diüretik, afrodizyak (Hanlidou vd., 2004)
Lamiaceae	***Origanum majorana* L.**	Mercanköşk	Karın ağrısı, regl sancısı, böbrek ve idrar yolları hastalıkları, öksürük (Yılmaz, 2019), mide rahatsızlıkları,	Mide ağrısı, bulantı, gıda (Tütenocaklı, 2014; Kökçü, 2015), mide ağrısı, damar tıkanıklığı (Onar, 2006),	Tansiyon, karın ağrısı, mide hastalıkları, gıda, haşere kovucu (Yıldırım, 2015), mide rahatsızlığı,		Sakinleştirici, mide rahatsızlığı, idrar söktürücü, kabızlık (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008), yatıştırıcı,		Tansiyon, kusma, şişkinlik, spazm çözücü, boğmaca, sakinleştirici, baş dönmesi, baş ağrısı, migren, astım, soğuk

Tablo E.1 (devam)

			soğuk algınlığı (Uysal, 2008), soğuk algınlığı, grip, kanser, gıda (Kazan, 2007), soğuk algınlığı, mide bulantısı (Arasan, 2022), gıda (Satıl vd., 2006), idrar yolu iltihabı, mide bulantısı, soğuk algınlığı, gıda, süs (Polat, 2010), grip, nefes açıcı, astım, gıda (Sargın, 2013) sindirim sistemi hastalıkları, ishal, gıda (Zurnacı, 2019), mide ülseri (Asalan vd., 2007), öksürük, sakinleştirici (Bulut vd., 2017), yatıştırıcı, midevi, idrar arttırıcı, gaz söktürücü, terletici ve kabızlık, gıda (Baytop, 1984)	mide ağrısı, soğuk algınlığı, gıda, koku (Bulut ve Tuzlacı, 2011), damar tıkanıklığı, mide hastalıkları (Uysal vd., 2010)	soğuk algınlığı, karın ağrısı (Bulut, 2006), haşere kovucu (Eşen, 2008)		terletici, mide (Altundağ ve Öztürk, 2011), balgam söktürücü, terletici, kas ağrılarını azaltıcı, yara iyileşmesi (Akan ve Sade, 2015)		algınlığı, ateş düşürücü, regl sancısı (Hanlidou vd., 2004), soğuk algınlığı, grip, kusma, spazm çözücü, sindirim sistemi toniği, kesik ve sıyrıklar için antiseptik, gıda (Brussell, 2004), regl sancısı, mide bulantısı ve rahatsızlıkları (Tsioutsiou vd., 2019)
Lamiaceae	***Origanum onites* L.**	Bilyalıkeki k	Diyabet, kolesterol, kan kanseri, baş	Bronşit, diyabet, ishal, grip, karın ağrısı, mide	Damar açıcı, kolesterol, gıda, haşere kovucu		Soğuk algınlığı, gıda (Çömlekçioğlu		

Tablo E.1 (devam)

			sönmesi, göz kararması, mide hastalıkları, baş ağrısı, soğuk algınlığı, yanık öksürük, soğuk algınlığı, karın ağrısı, hazımsızlık, mide bulantısı, ishal, gıda, hayvan uzaklaştırıcı (Gürdal ve Kültür, 2013), soğuk algınlığı, öksürük, grip, bebeklerde gaz giderici, gıda (Yılmaz, 2019), karın ağrısı, mide hastalıkları (Kıncal ve Ceylan, 2021), mide rahatsızlıkları ,karın ağrısı, bulantı, kabızlık, romatizma, diyabet, gaz söktürücü, regl sancısı, kadınlarda kısırlık, iştahsızlık, saçkıran, ishal, diş ağrısı, gıda, haşere kovucu	rahatsızlıkları, baş ağrısı, haşere kovucu (Tütenocaklı, 2014), mide ağrısı, hazımsızlık, gıda (Tanaydın vd., 2022), mide ağrısı, gıda, haşere kovucu (Bulut ve Tuzlacı, 2011), solunum yolu hastalıkları (Mumcu, 2018), diyabet, mide rahatsızlıkları (Bulut ve Tuzlacı, 2006)	(Bulut, 2006), saç kepeği, cilt hastalıkları, karın ağrısı, soğuk algınlığı, kadınlarda kısırlık, gıda, yem (Yüksel, 2023), soğuk algınlığı, gıda (Nacakcı, 2015), soğuk algınlığı, nezle, grip, boğazenfeksiyonları, gıda (Demirel, 2021)		ve Karaman, 2008)		

Tablo E.1 (devam)

			(Uysal, 2008), mide ağrısı ve bulantısı, hazımsızlık, soğuk algınlığı, diyabet, gıda (Kazan, 2007), soğuk algınlığı, kadınlarda kısırlık, grip, diş hastalıkları, karın ağrısı, çocuklarda gaz sancısı, regl ağrısı, ağrı kesici, ateş düşürücü, ayak ve ter kokusu, mantar, ishal, hayvanlarda ishal ve şişkinlik, haşere kovucu (Arasan, 2022), midevi, idrar söktürücü (Selvi vd., 2013), gıda (Satıl vd., 2006; Batkan, 2019; Zurnacı, 2019), mide ağrısı, haşere kovucu (Şahin, 2019), karın, baş ve diş ağrısı, diyabet, gıda, haşere kovucu (Polat, 2010), kuvvet						

Tablo E.1 (devam)

			verici, saç bakımı, grip, karın ağrısı, mide bulantısı,diyabet , tansiyon, bronşit, kış hastalıkları, sakinleştirici, kadınlarda kısırlık, gıda, haşere kovucu, arıcılık, yem (Sargın, 2013), soğuk algınlığı, antiseptik, antibiyotik (Tekkoyun, 2023), mide rahatsızlığı, soğuk algınlığı, gıda (Polat, 2022; Kalankan, 2017; Erik, 2019), böbrek taşı (Aslan vd., 2007), soğuk algınlığı, öksürük, boğaz ağrısı, mide ağrısı (Gürdal ve Tunç, 2020), arıcılık (Karaca vd., 2008; Polat ve Selvi, 2011), karın ağrısı, mide bulantısı (Alpınar, 1999),						

Tablo E.1 (devam)

			mide rahatsızlıkları, antiseptik, kolesterol (Güner ve Selvi, 2016), karın ağrısı, öksürük, mide şikayetleri (Bulut vd., 2017), midevi, yatıştırıcı, antiseptik, kurt düşürücü, kan dolaşımını uyarıcı (Baytop, 1984), hayvanlarda şişkinlik, gastrointestinalh astalıklar, karın ağrısı, eklem ağrısı, hayvanların yağlanması, iştah açıcı (Selvi vd., 2023)						
Lamiaceae	***Origanum vulgare* L. subsp. *hirtum* (Link) Ietsw.**	Karamerca n	Gıda (Satıl vd., 2006), diş ağrısı, soğuk algınlığı, gıda (Polat, 2010), mide rahatsızlıkları, hemoroid, iştah açıcı (Güner ve Selvi, 2016), mide rahatsızlıkları (Bulut vd., 2017;	Bronşit, karın ağrısı, soğuk algınlığı, öksürük, grip, mide hastalıkları (Tütenocaklı, 2014), hemoroid, bronşit, soğuk algınlığı (Tuzlacı ve Aymaz, 2000),	Astım, iştah açıcı, öksürük (Bulut, 2006), gıda (Güneş vd., 2017)	Gıda (Sağıroğlu vd., 2012), soğuk algınlığı, grip (Ayan, 2015)	Bebeklerde karın ağrısı (Gençay, 2007; Gelse, 2012), yara iyileşmesi (Tabata vd., 1994), gıda (Çorlu, 2023), tansiyon, kolesterol (Hayta vd., 2014), soğuk	Diyabet (Özdemir ve Alpınar, 2015), gıda (Baytop, 1984)	Antimikrobiyal, diş ağrısı, cilt bakımı, gıda (Strenchok vd., 2018), diyabet, kabızlık, şişkinlik, ishal, spazm çözücü, hazımsızlık, nevraljik ağrı, diş ağrısı, astım, soğuk algınlığı,

Tablo E.1 (devam)

			Arı vd., 2015), hemoroid (Kargıoğlu vd., 2008), hayvanlarda ağız yarası, ayak yarası, meme yarası, çatlak, öksürük, akciğer hastalıkları (Selvi vd., 2023), soğuk algınlığı, grip, diş hastalıkları, mide bulantısı, regl ağrısı, mantar, ayak ve ter kokusu, gıda, haşere kovucu (Arasan, 2022), terletici, idrar arttırıcı, gaz söktürücü, yatıştırıcı, gıda (Baytop, 1984)	mide ağrısı, iştahsızlık, gıda, haşere kovucu (Onar, 2006), kas ve karın ağrısı, gıda, haşere kovucu, arıcılık (Tanaydın vd., 2022), soğuk algınlığı, gaz söktürücü, diyabet (Şanlı, 2006), mide rahatsızlığı, diş eti rahatsızlığı, diş ağrıları, soğuk algınlıkları, arı ısırması, gıda, haşere kovucu (Kökçü, 2015), mide hastalıkları, diyabet, diş eti hastalıkları, gıda, haşere kovucu (Bulut ve Tuzlacı, 2011), kolesterol, gıda (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), diyabet (Genç ve Özhatay, 2006), gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), karın			algınlığı, grip, gıda (Çiçek, 2019), yatıştırıcı, soğuk algınlığı, grip (Polat vd., 2013)		romatizma, antiseptik, regl sancısı, ateş düşürücü, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004), kan temizleyici, sindirim sistemi hastalıkları (Tsioutsiou vd., 2019)

Tablo E.1 (devam)

				ağrısı, bulantı, soğuk algınlığı, gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), tansiyon, karın ağrısı, diyabet, soğuk algınlığı, öksürük, kolesterol, mide bulantısı, iltihap kurutucu, kanser, gıda, arıcılık, haşere kovucu (Özdemir ve Kültür, 2017)					
Lamiaceae	***Rosmarinus officinalis* L.**	Biberiye	Zayıflatıcı, hemoroid, sindirim sistemi hastalıkları, gıda (Zurnacı, 2019; Polat, 2022), gıda (Kök vd., 2020), karın ağrısı, soğuk algınlığı, grip (Güner ve Selvi, 2016), idrar arttırıcı, zayıflatıcı, karaciğer hastalıkları, sindirim bozuklukları, diyabet, gıda (Alpınar, 1999), diyabet,	İltihap kurutucu, nefes darlığı, sakinleştirici, kalp hastalıkları, konstipasyon, zayıflatıcı, diyabet, zihin açıcı, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), kalp rahatsızlıkları, uykusuzluk, sakinleştirici, gıda, haşere kovucu (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), tansiyon (Uysal vd., 2010), kabızlık, bronşit,	Gıda (Kerar ve Akan, 2019), kolesterol, tansiyon (Güneş vd., 2017), menopoz rahatsızlıkları, ödem (Akaydın vd., 2013), baş ağrısı, tansiyon, soğuk algınlığı, gıda (Yıldırım, 2015), hazımsızlık, kalp çarpıntısı, baş ağrısı (Bulut, 2006), balgam söktürücü, soğuk algınlığı, ağrı kesici, kolesterol,	Ağrı kesici, iltihap giderici, (Atik, 2022), zayıflama, saç dökülmesi (Köse, 2019), romatizma, migren, öksürük, eklem ağrıları, gıda (Köysal, 2020)	Romatizma, ağrı kesici, idrar söktürücü, safra artırıcı, sindirime yardımcı, gıda, el sanatları, süs (Akan ve Sade, 2015), unutkanlık, hafıza güçlendirici, psikolojik hastalıklar, süs (Furkan, 2016), regl söktürücü, zayıflama, yağ yakıcı, ağrı kesici, bronşit, romatizma, grip, soğuk algınlığı		Saç bakımı, mide rahatlatıcı, stres, hafıza güçlendirici, antiseptik, gıda, haşere kovucu (Strenchok vd., 2018), kan dolaşımı uyarıcı, tansiyon, diyabet, şişkinlik, ishal, safra taşı, karaciğer hastalıkları, grip, kolesterol, sakinleştirici, depresyon, baş ağrısı, romatizma, saç dökülmesi,

Tablo E.1 (devam)

			kolesterol, bronşit, soğuk algınlığı, grip, spazm çözücü, mide rahatlatıcı, safra söktürücü, kemik erimesi, beyinde uyuşma, zayıflatıcı, arıcılık, koku (Sargın, 2013), soğuk algınlığı, grip, migren, baş ağrısı, saç bakımı, gıda, süs (Polat, 2010), regl dönemi ağrısı, soğuk algınlığı (Gürdal ve Tunç, 2020), ödem, karaciğer yağlanması, kabızlık, tansiyon, gıda (Şahin, 2019), gıda, süs (Satıl vd., 2006), midevi, diüretik, soğuk algınlığı (Selvi vd., 2013), guatr, soğuk algınlığı, diyabet (Arasan, 2022), idrar ve regl söktürücü, hazımsızlık, gıda (Deniz vd., 2011), kalp	astım, baş ağrısı, soğuk algınlığı, zayıflama, diyabet, gıda, süs (Tütenocaklı, 2014), soğuk algınlığı, kalp hastalıkları, mide, karın ve boğaz ağrısı, kolesterol, gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011), sakinleştirici, uykusuzluk, soğuk algınlığı, diyabet, kolesterol, gıda (Kökçü, 2015), böbrek taşı, baş ağrısı, gıda (Albayrak, 2019), tansiyon (Onar, 2006), gıda, süs (Kayabaşı vd., 2016), zayıflatıcı, migren (Mumcu, 2018), soğuk algınlığı, sindirim sistemi rahatsızlıkları (Bulut ve Tuzlacı, 2006)	zayıflama, mide, karın ve baş ağrısı, gıda, koku (Yüksel, 2023), gıda, süs (Yılmaz,2019), ödem, ağrı kesici (Eşen, 2008), hazımsızlık, ödem, ağrı kesici, gıda, kozmetik (Saday, 2009), yağ yakıcı, baş ve karın ağrısı, gıda, arıcılık, süs (Ünver, 2019), tansiyon, diyabet, kolesterol, nefes darlığı, öksürük, sakinleştirici (Metin, 2009)		(Yalçın, 2021), kolesterol, gıda (Demirci ve Özhatay, 2012), üst solunum yolu enfeksiyonları, gıda (Tetik, 2011), İdrar söktürücü, kabızlık, zayıflatıcı (Çömlekçioğlu ve Karaman,2008), mide hastalıkları, diyabet, diş eti iltihapları, süs (Aslan, 2019), saç kepeği, mide ağrısı (Demir İnal ve Fidan, 2024), gıda (Yılmaz, 2022), sakinleştirici, mide ekşimesi, öksürük, gıda (Oymak, 2018)		diüretik, uyarıcı, göz hastalıkları (Hanlidou vd., 2004), regl dönemi depresyonu, böbrek hastalığı, , kolik, kanser, mantar, karaciğer koruyucu (Perouli ve Bareka, 2022), kolesterol (Tsioutsiou vd., 2019)

Tablo E.1 (devam)

			damar hastalıkları, diyabet (Kazan, 2007), regl sancısı, kanser, zayıflatıcı (Uysal, 2008), tansiyon, damar açıcı, ağrı kesici (Kıncal ve Ceylan, 2021), öksürük, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), kabız giderici, hazmı kolaylaştırıcı, safra artırıcı, idrar söktürücü, yaraların tedavisi, romatizma ağrıları (Baytop, 1984)						
Lamiaceae	***Salvia fruticosa* Mill.**	Adaçayı	Mide ağrısı, gaz sancısı, yara, soğuk algınlığı, bademcik rahatsızlığı, bağırsak yumuşatıcısı, ateş düşürücü, gaz sancısı, kan durdurucu, kesik, yara, yanık, soğuk algınlığı, karın ağrısı,	Boğaz iltihabı, grip, öksürük ve soğuk algınlığı (Kaya, 2021), vücut kırgınlıkları (Erdem, 2018), mide ağrısı, ishal (Bulut ve Tuzlacı, 2006), baş ve boğaz ağrısı, mide hastalıkları, gıda (Bulut ve	Antiseptik, ağız yarası, yara, idrar söktürücü, iştah açıcı, mide bağırsak gazı, solunum yolu hastalıkları, sakinleştirici (Bulut, 2006)		Öksürük, boğaz iltihabı, böbrek hastalıkları (Yalçın, 2021), cilt hastalıkları (Furkan, 2016)		Akciğer hastalıkları, öksürük, basınç, enfeksiyon, gıda, tarım zararlılarına karşı ürünü mantardan koruma (Strenchok vd., 2018), hipotansiyon, diyabet, larenjit, farenjit, tonsilit,

Tablo E.1 (devam)

			hazımsızlık, mide ekşimesi, regl sancısı, vajinit, antiseptik, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), mide rahatsızlığı, soğuk algınlığı, diş eti bademcik iltihabı, hijyen (Yılmaz, 2019), nezle, grip, karın ağrısı (Kıncal ve Ceylan, 2021), soğuk algınlığı, karın ve boğaz ağrısı (Uysal, 2008; Kazan, 2007), ses kısıklığı, regl sancısı, bademcik, boğaz iltihabı, soğuk algınlığı, astım, mide ağrısı, karın sancısı, göz hastalıkları, kadın hastalıkları, ter kokusu, yeni doğan bebeklerin kokmaması için, diş eti hastalıkları, boya (Arasan,	Tuzlacı, 2011), ateş düşürücü, boğaz ağrısı (Uysal vd., 2010), yara tedavisi, yılan sokması, sinek ısırıkları, arı sokması, köpek ısırması, kireçlenme, soğuk algınlığı, karın ağrısı, boğaz iltihabı, egzama, ağrı kesici, böbrek taşı düşürücü, mide hastalıkları, bağırsak hastalıkları, öksürük, böbrek hastalıkları, ameliyat yaraları, hayvanlarda genital bölge yaraları, gıda, arıcılık, temizlik, boya (Özdemir ve Kültür, 2017), midevi, bronşit, yara, terlemeye karşı, iltihap kurutucu (Akalın, 1993), gaz söktürücü, midevi, ter					kabızlık, ishal, spazm çözücü, anemi, beyin uyarıcı, sakinleştirici, depresyon, soğuk algınlığı, artrit, saç dökülmesi, regl ağrısı, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004), ishal, antiseptik, idrar söktürücü, kanama durdurucu, rahim kaslarını gevşetici (Perouli ve Bareka, 2022)

Tablo E.1 (devam)

			2022), soğuk algınlığı, boğaz ağrısı, baş ağrısı, öksürük, menopoz (Gürdal ve Tunç, 2020), gıda (Zurnacı, 2019), grip (Polat, 2022; Aslan vd., 2007), arıcılık (Karaca, 2008), soğuk algınlığı, mide ülseri, gastrit, hayvanlarda yara tedavisi (Batkan, 2019), balgam söktürücü, nefes açıcı, sindirime yardımcı (Alpınar, 1999), hayvanlarda yaralanmalar, yanıklar, gastrointestinal hastalıklar (Selvi vd., 2023)	kesici ve idrar arttırıcı, yara iyi edici, antiseptik (Baytop, 1984)					
Lamiaceae	***Salvia microphylla* Kunth**	Süs adaçayı							
Lamiaceae	***Salvia tomentosa* Mill.**	Şalba	Soğuk algınlığı, bademcik, boğaz hastalıkları, grip, iştah açıcı, hazımsızlık (Deniz vd., 2010), soğuk	Grip, soğuk algınlığı, boğaz enfeksiyonları, öksürük, baş ağrısı, mide bulantısı, gıda (Tütenocaklı,	Astım, diyabet (Bulut, 2006), soğuk algınlığı, karın ağrısı, kısırlık, akrep sokması, ishal, öksürük, ağrı	Soğuk algınlığı, boğaz ağrısı, öksürük (Usta, 2021; Köysal, 2020)		Karın ağrısı, bademcik iltihabı, boğaz ağrıları, diş ağrısı, ağız kokusu önleyici, astım, akciğer	

Tablo E.1 (devam)

			algınlığı, karın ağrısı, karaciğer kisti, kanser, bronşit, böbrek rahatsızlıkları, nefes darlığı, mide rahatsızlıkları, baş ağrısı (Uysal, 2008), soğuk algınlığı (Kazan, 2007), mide rahatsızlıkları, spazm çözücü, karın sancısı, ishal, astım, bronşit, soğuk algınlığı, baş ağrısı, kış hastalıkları, sakinleştirici, saç dökülmesi, safra kesesi taşı, ayak kokusu ve terlemesi , gıda (Sargın, 2013), midevi, diüretik (Selvi vd., 2013), gıda (Satıl vd., 2006; Arı vd., 2015), soğuk algınlığı, boğaz ağrısı, gıda (Polat, 2010), yakı, gıda (Zurnacı, 2019), mide ve bağırsak	2014), bel fıtığı, boğaz ağrısı, soğuk algınlığı, cilt bakımı, gıda (Tanaydın vd., 2022), iştah açıcı, karaciğer ve akciğer rahatsızlıkları (Aktan, 2011), ateş düşürücü, ağrı kesici, gıda (Albayrak, 2019), soğuk algınlığı, gıda (Kökçü, 2015), karın ağrısı, gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011), yara tedavisi, sinek ısırıkları, soğuk algınlığı, karın ağrısı, ağrı kesici, hayvanlarda meme yarası (Özdemir ve Kültür, 2017), gaz söktürücü, antiseptik (boğaz ve burun hastalıklarında), kuvvet verici ve uyarıcı (Baytop, 1984)	kesici, kan durdurucu (Yüksel, 2023)			hastalıkları, soğuk algınlığı, diüretik, mide bulantısı, sindirim düzenleyici, iltihap söktürücü, sakinleştirici, kuvvet verici, antiseptik, hayvanlarda yara tedavisi (Uzun ve Kaya, 2016)	

Tablo E.1 (devam)

			hastalıkları, üst solunum yolu rahatsızlıkları (Kalankan, 2017), karın ağrısı, iştah açıcı, soğuk algınlığı, idrar yolları rahatsızlığı (Güner ve Selvi, 2016), karın ağrısı, regl ağrısı, balgam söktürücü, soğuk algınlığı, mide bulantısı (Bulut vd., 2017), karın ağrısı, gıda (Vural, 2008), diyabet, tansiyon, kabızlık, gaz giderici, hemoroid (Erik, 2019), hemoroid (Kargıoğlu vd., 2008), arıcılık (Polat ve Selvi, 2011)						
Lamiaceae	***Sideritis athoa* Papan. & Kokkini**	Kedikuyruğuçayı	Midevi, soğuk algınlığı (Selvi vd., 2013; Kalankan, 2017), soğuk algınlığı, gıda (Polat, 2010),						

Tablo E.1 (devam)

			arıcılık (Polat ve Selvi, 2011)						
Lamiaceae	***Sideritis perfoliata* L.**	Fincançayı	Soğuk algınlığı, üst solunum yolu enfeksiyonu, öksürük, boğaz iltihabı, mide rahatsızlıkları, ishal, regl sancısı, kadın hastalıkları (Arasan, 2022), soğuk algınlığı, tansiyon, bağırsak yumuşatıcı (Alpınar, 1999), soğuk algınlığı, mide rahatsızlıkları, boğaz ağrısı (Bulut vd., 2017), mide hastalıkları (Aslan vd., 2007), iştah açıcı, midevi, uyarıcı, gaz söktürücü, mide ağrılarını kesici (Baytop, 1984)	Gıda (Tütenocaklı, 2014), soğuk algınlığı, bronşit, mide rahatsızlıkları, gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011), soğuk algınlığı, gıda (Tanaydın vd., 2022)	Damar açıcı, kolesterol, gıda (Bulut, 2006)			Gıda (Karataş, 2007)	
Lamiaceae	***Teucrium chamaedrys* L. subsp. *chamaedrys***	Kısamahmut	İdrar yolu enfeksiyonu (Kıncal ve Ceylan, 2021), karın ağrısı, iltihap söktürücü	Kanser, karın ağrısı, güç verici, hemoroit, iştah açıcı, kas ağrıları, verem (Özdemir ve	Ateş düşürücü (Nacakcı, 2015), ağrı kesici, yatıştırıcı, gıda (Bulut, 2006), karın ağrısı,	Karın ağrısı, gıda (Cansaran vd., 2007)	Diş ağrısı, iştahsızlık (Gençay, 2007), diş ağrısı, hazımsızlık, mide ağrısı, kalp	Karın ağrısı (Sezik vd., 2001), ağrı kesici, hemoroid, mide hastalıkları,	Tansiyon, diyabet, şişkinlik, hazımsızlık, bronşit, soğuk algınlığı, prostat,

Tablo E.1 (devam)

			(Uysal, 2008), karın ağrısı, böbrek taşı (Polat, 2010), kuvvet verici, vücut temizleyici (Tekkoyun, 2023), ishal, ağrı kesici, böbrek taşı, diyabet, çocuk düşürücü, hayvanlarda göz hastalıkları (Zurnacı, 2019), baş ağrısı (Batkan, 2019), hemoroid, kalp hastalıkları, sıtma (Bulut vd., 2017), karın ağrısı, hemoroid (Arı vd., 2015), baş dönmesi, mide bulantısı, sancı (Erik, 2019), ağrı kesici (Vural, 2008), sindirim sistemi bozuklukları, hazımsızlık (Kargıoğlu vd., 2008)	Kültür, 2017), böbrek hastalıkları, hemoroid, çatlak (Genç ve Özhatay, 2006), midevi, diyabet (Şanlı, 2006), ağrı kesici (Erdem, 2018), hemoroid, idrar zorluğu, sakinleştirici (Tanaydın vd., 2022), bağırsak gazı, nezle (Kayabaşı vd., 2016), iştah açıcı, mide ağrılarını kesici, uyarıcı, kuvvet verici, diyabet (Baytop, 1984)	sancı giderici, hemoroid, mide hastalıkları (Güneş vd., 2017)		hastalıkları, böbrek ağrısı (Altundağ ve Öztürk, 2011), ağız kokusu (Gelse, 2012), göz kaşıntısı, diyabet (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008)	diyabet, karın ağrısı (Özdemir ve Alpınar, 2015), mide yanması, hemoroid ağrısı, karın ağrısı, ishal (Oral, 2007), romatizma, karın ağrısı (Bağcı ve Keskin, 2022), parmak çatlakları (Sarper vd., 2009), gıda (Şahin, 2022)	böbrek rahatsızlıkları, ateş düşürücü, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004), idrar söktürücü, ağrı kesici, kesik iyileşmesi (Brussell, 2004)
Lamiaceae	***Teucrium polium* L. subsp. *polium***	Acıyavşan	Bağırsak kurdu, karın ağrısı, diyabet, sıtma (Yılmaz, 2019),	Diyabet (Özdemir ve Kültür, 2017; Onar, 2006)),	Diyabet, çocuklarda idrar kaçırma (Mart, 2006), diyabet,	Hemoroid, ağrı kesici (Cansaran ve Kaya, 2010), sancı kesici	Karın ağrısı (Tabata vd., 1994), karın ağrısı, soğuk	Soğuk algınlığı, karın ağrısı, ateş düşürücü, romatizma ağrısı	Hemoroid, tansiyon, diyabet, tonsilit, şişkinlik, ishal,

Tablo E.1 (devam)

			diyabet (Kıncal ve Ceylan, 2021; Gürdal ve Tunç, 2020), karın ağrısı, kansızlık (Uysal, 2008), mide hastalıkları, kadınlarda kısırlık (Kazan, 2007), kanser, sakinleştirici (Arasan, 2022), idrar yolu enfeksiyonu, karın ağrısı, kalp damar rahatsızlıkları (Şahin, 2019), diyabet, böbrek taşı (Polat, 2010), karın ve mide ağrısı (Zurnacı, 2019), kadın hastalıkları (Asalan vd., 2007), egzama, hemoroid, astım, nefes darlığı (Kalankan, 2017), karın ağrısı, hemoroid, egzama (Güner ve Selvi, 2016), diyabet, karın ağrısı, gıda (Bulut vd.,	mide rahatsızlıkları (Uysal vd., 2010; Onar, 2006), hemoroid, egzama (Bulut ve Tuzlacı, 2011), hemoroid, kabızlık (Albayrak, 2019), mide ağrısı, hemoroid, ishal, egzama, ağrı kesici, gaz giderici, yara (Şanlı, 2006), vücut kırgınlıkları (Erdem, 2018), ağız içi yaralar (Tanaydın vd., 2022), hemoroid (Koçyiğit ve Özhatay, 2006)	karın ağrısı, bağırsak hastalıkları, öksürük, grip, regl sancıları ve göbek düşmesi, ishal, soğuk algınlığı, kas ve mide spazmları, baş ve migren ağrıları, hemoroid, cilt hastalıkları, sıtma (Metin, 2009), ağrı kesici, diyabet, kadın hastalıkları (Ünver, 2019; Eşen, 2008), ateş düşürücü, diyabet (Keskinbaş, 2023), ağrı kesici, mide üşütmesi (Doğanoğlu, 2004), cilt hastalıkları, mide ağrısı ve bulantısı, öksürük, diyabet, tansiyon, gıda zehirlenmesi, kısırlık, idrar zorluğu (Odunkıran,	(Korkmaz, 2015)	algınlığı (Tuzlacı ve Doğan, 2010; Doğan, 2008), diş ağrısı, soğuk algınlığı, diyabet (Doğan ve Tuzlacı, 2015; Demir, 2021), gıda (Akan ve Ayaz, 2015), sindirim ve bağırsak hastalıkları (Fidan, 2018), diyabet, hazımsızlık, iştah açıcı (Dağlı, 2015), gaz giderici, idrar söktürücü, böbrek taşı ve kumu, sindirimi kolaylaştırıcı, bağırsak kurtları, kabızlık, çocuklarda karın ağrısı (Balos ve Akan, 2007), nefes darlığı, romatizma ağrıları, soğuk algınlığı, diyabet, mide ağrısı, kanser (Mükemre, 2013), ağrı kesici, diyabet,	(Sezik vd., 2001), diyabet (Özdemir ve Alpınar, 2015; Şenkardeş, 2014), karın ağrısı, mide ve bağırsak hastalıkları (Oral, 2007), karın ağrısı, kaşıntı, çıban, kas gevşetici, güneş çarpması, hemoroid (Bağcı ve Keskin, 2022), karın ağrısı, hemoroid (Sezik vd., 1992), mide hastalıkları, bebeklerde gaz sancısı, ateş düşürücü (Bağcı, 2016), hemoroid, bebekleri memeden kesmek için (Ezer ve Avcı, 2004), arıcılık (Ayandın, 2010), güneş çarpması, kabızlık, zayıflama (Sarper vd., 2009), soğuk algınlığı, iştah	hazımsızlık, kolesterol, sakinleştirici, astım, bronşit, soğuk algınlığı, artrit, romatizma, kan temizleme, uyarıcı, regl sancısı (Hanlidou, 2004)

Tablo E.1 (devam)

			2017), hemoroid (Arı vd., 2015), karın şişliği, idrar söktürücü (Erik, 2019), karın ağrısı, kasılma, kramp (Vural, 2008), hemoroid (Yeşilada vd., 1999), hayvanlarda yaralar, gastrointestinal hastalıklar (Selvi vd., 2023)		2020), ağrı kesici (Arslantaş, 2020), ateş düşürücü (Yılmaz, 2019; Nacakcı, 2015), prostat, ağrı kesici, kolesterol, soğuk algınlığı, ishal, karın ağrısı, gıda (Yüksel, 2023), sindirim ve boşaltım sistemi rahatsızlıkları, iştahsızlık, diyabet, ishal, sıtma, hemoroid (Bulut, 2006), karın ağrısı, gıda (Yıldırım, 2015), diyabet, ishal, karın ağrısı (Akaydın vd., 2013), karın ağrısı, mide rahatsızlıkları, regl sancısı, soğuk algınlığı (Güneş vd., 2017)		bebeklerde uyku (Öz, 2022; Aslan, 2019), mide ve karaciğer hastalıkları, ishal, dizanteri, yorgunluk (Akan ve Sade, 2015), ishal, hemoroid, iç hastalıklar, diyabet, ağrı kesici, enfeksiyon, ödem, mide ağrısı, sindirim, gaz giderici, tüberküloz, karın ağrısı, güneş çarpması, kanama durdurucu (Altundağ ve Öztürk, 2011), mide ve bağırsak hastalıkları, ateş düşürücü (Furkan, 2016), ağrı kesici, diyabet, bebeklerde gaz sancısı (Güldaş, 2009), tansiyon, soğuk algınlığı, grip, diyabet, ishal, baş ve karın ağrısı (Polat vd.,	açıcı, mide ağrısı, diyabet (Öztürk, 2006), yara (Şahin, 2022)	

Tablo E.1 (devam)

							2013), ağrı kesici (Bilgiç, 2023; Yalçın, 2021; Akgül, 2008), diyabet, hazımsızlık, yılan kovucu (Çiçek, 2019), diyabet, hemoroid (Hayta vd., 2014), diyabet, sinüzit, idrar yolları, baş ve diş ağrısı (Olgun, 2019), dış parazit, nefes açıcı (Korkmaz, 2023), ağrı kesici, ishal, nazar (Çelik, 2024), ağrı kesici, anne sütü arttırıcı (Yiğit, 2014), mide ve böbrek ağrıları, kanser (Kaval vd., 2014), ağrı kesici, ishal, kasın hastalıkları, bağışıklık güçlendirici (Eksik, 2020), ağrı kesici, hazmettirici, iştah açıcı, gaz söktürücü, hemoroid		

Tablo E.1 (devam)

							(Altundağ ve Öztürk, 2011), mide ülseri, akciğer hastalıkları, diyabet, ateş düşürücü (Demirci ve Özhatay, 2012), çocuklarda güneş çarpması, doğum sancısı, karın ağrısı, hemoroid, tüberküloz, diyabet (Yeşil ve Akalın, 2009), tansiyon, diyabet, ağrı kesici, ishal, hayvanlarda mide şişkinliği (Tetik, 2011), diyabet, kurt düşürücü, sindirim sistemi hastalıkları, anne sütü bebeğe dokunmasın diye, hayvanlarda karın ağrısı ve sindirim sistemi hastalıkları (Korkut, 2006), diyabet enfeksiyon, ishal , karın ağrısı,		

Tablo E.1 (devam)

							regl ağrıları, tansiyon, diş apseleri, bağırsak parazitleri, yara, ödem, kadın hastalıkları, mide ağrıları, hazımsızlık, nefes darlığı, yara, yanık, gaz giderici, hayvan sağaltımı, hemoroid (Güneş, 2021), iştah açıcı, ağrı kesici, tansiyon (Yapıcı vd., 2009), tansiyon, diyabet, ateş düşürücü, ağrı kesici, arıcılık (Karagöz, 2013), ağrı kesici, uyarıcı, kuvvet verici, diyabet (Baytop, 1984)		
Lamiaceae	***Thymbra spicata* L. subsp. *spicata***	Zahter	Ağrı kesici, kolesterol, gıda, yem, arıcılık (Sargın, 2013), midevi, soğuk algınlığı (Selvi vd., 2013), gıda (Satıl vd., 2006), soğuk algınlığı, diyabet (Polat, 2010), mide	Diyabet, romatizma, mide hastalıkları, öksürük (Özdemir ve Kültür, 2017), soğuk algınlığı, karın ağrısı, gıda (Tütenocaklı, 2014), mide ağrısı, diyabet,	Gıda (Mart, 2006; Altay ve Çelik, 2011; Yüksel, 2023; Akaydın vd., 2013; Keskinbaş, 2023), mide ve baş ağrısı, ishal, hazımsızlık, kaşıntı	Gıda (Özdemir, 2019)	Gıda (Dağlı vd., 2015; Akgül vd., 2018), grip, kellik, uyuz, öksürük, ağız kokusunu giderici, diş ağrılarını dindirici, yatıştırıcı, antiseptik (Balos		

Tablo E.1 (devam)

			rahatsızlıkları, gıda (Zurnacı, 2019; Polat, 2022; Kalankan, 2017), arıcılık (Karaca, 2008; Polat ve Selvi, 2011), karın ağrısı, soğuk algınlığı, grip (Güner ve Selvi, 2016), karın ağrısı (Bulut vd., 2017)	soğuk algınlığı, gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011), diyabet, soğuk algınlığı, gaz söktürücü, boğaz ağrısı, gıda (Şanlı, 2006), öksürük, diyabet, gıda (Kaya, 2021), zindelik, diyabet (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), kalp hastalığı, damar sertliği, yatıştırıcı, uykusuzluk (Tuzlacı ve Aymaz, 2001)	(Odunkıran, 2020), kan dolaşımını düzenleyici, sakinleştirici, gıda (Kerar ve Akan, 2019), diyabet, ülser, damar tıkanıklığı, tansiyon, nefes darlığı, nezle, grip (Bulut, 2006), mide rahatsızlıkları, gıda (Yıldırım, 2015), sancı giderici (Güneş vd., 2017)		ve Akan, 2007), mide sancısı (Korkut, 2006), soğuk algınlığı, mide ağrısı, şişkinlik (Öz, 2022), diş eti hastalıkları, gıda (Aslan, 2019), mide ülseri, baş ağrısı, sinüzit, grip, yağ yakıcı, soğuk algınlığı, gıda (Abak, 2018), mide hastalıkları, gıda (Oymak, 2018), ağrı kesici, diyabet, kolesterol, nefes darlığı, gıda (Yılmaz, 2022), mide ve bağırsak hastalıkları, kurt düşürücü, soğuk algınlığı, ağrı kesici, kolon kanseri, zayıflama, saç bakımı, gıda (Demir İnal ve Fidan, 2024), diş eti hastalıkları, ağız yarası, gıda (Eksik, 2020), mide hastalıkları, iştah açıcı, bronşit,		

Tablo E.1 (devam)

							grip, öksürük, soğuk algınlığı, diyabet, böbrek ve iltihaplı hastalıklar, saç kepeği, ağrı kesici, kalp çarpıntısı, gıda (Kılıç, 2019), soğuk algınlığı, karın ağrısı, mide bulantısı, hazımsızlık, böbrek taşı, gıda (Çelik, 2024), antiseptik (Altundağ ve Öztürk, 2011), solunum hastalıkları, zayıflama (Özdemir, 2019), diyabet, midevi, gıda (Güldaş, 2009), bağırsak kurdu, romatizma, mantar, gıda (Furkan, 2016), idrar yolu enfeksiyonu, romatizma, diyabet, soğuk algınlığı, midevi (Akan ve Sade, 2015), kolesterol, damar		

Tablo E.1 (devam)

							tıkanıklığı, antiseptik, uyarıcı, bronşit, sinüzit, gıda (Yalçın, 2021), antiseptik, uyarıcı, gıda (Baytop, 1984)		
Lamiaceae	***Thymus zygioides* Griseb.**	Bodurkekiği	Solunum yolu enfeksiyonları, soğuk algınlığı, öksürük, bronşit, tansiyon, diyabet, boğaz ve mide ağrısı, sakinleştirici (Deniz vd., 2010), karın ağrısı, mide bulantısı, soğuk algınlığı, grip, arıcılık, yem (Sargın, 2013), soğuk algınlığı, grip, karın ağrısı (Polat ve Satıl, 2012), kalp damarı açıcı, gıda (Arı vd., 2015)	Soğuk algınlığı, diyabet, kanser, diş eti hastalıkları, karın ağrısı, mide ve bağırsak hastalıkları, tansiyon, diş ağrısı, kalp damar hastalıkları, hayvanlarda meme ağrısı ve yılan sokması, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), diyabet (Genç ve Özhatay, 2006), mide ağrısı, diyabet (Bulut ve Tuzlacı, 2011), soğuk algınlığı, mide rahatsızlıkları, tansiyon, nefes açıcı, boğaz ağrısı, gıda (Kökçü, 2015), karın ağrısı, gıda	Gıda (Yüksel, 2023)			Karın ağrısı, gıda (Bağcı ve Keskin, 2022), karın ağrısı, diyabet, soğuk algınlığı, grip (Oral, 2007)	

Tablo E.1 (devam)

				(Tanaydın vd., 2022), mide, baş ve diş ağrısı (Akalın, 1993)					
Lamiaceae	***Vitex agnus-castus* L.**	Hayıt	Akrep, yılan sokması, ağrı kesici, gıda, el sanatları, koku (Yılmaz, 2019), ağrı kesici, haşere kovucu (Kıncal ve Ceylan, 2021), diş ağrısı, karın ağrısı, idrar yapamama, gaz, regl sancısı, alerji, kanser, mide rahatsızlıkları, kusma, bulantı, hayvanlarda kabızlık, ishal, karın ağrısı, hazımsızlık, haşere kovucu, temizlik, el sanatları (Uysal, 2008), mide rahatsızlıkları (Kazan, 2007), ishal, öksürük, bronşit, isilik, akrep sokması, böbrek taşı, karın ağrısı, mide bulantısı, romatizma, el	Baş ve karın ağrısı, ateş düşürücü, egzama, ayak çatlak ve yarası, hayvanlarda kabızlık, el sanatları, nazarlık, boya, haşere kovucu (Bulut ve Tuzlacı, 2011), ishal, baş ve karın ağrısı, mide bulantısı (Bulut ve Tuzlacı, 2006), hayvanlarda ishal, el sanatları (Tanaydın vd., 2022), mantar, diyabet, hayvanlarda ishal, yem, el sanatları, oyuncak (Özdemir ve Kültür, 2017), idrar arttırıcı, gaz söktürücü, yatıştırıcı, haşere kovucu, el sanatları, boya (Baytop, 1984)	Nefes darlığı, damar tıkanıklığı, idrar yolu hastalıkları, boya (Metin, 2009), baş ağrısı, astım, uçuk (Odunkıran, 2020), el sanatları (Arslantaş, 2020; Kerar ve Akan, 2019; Güneş vd., 2017), gaz giderici, el sanatları, boya, deterjan (Yılmaz, 2019), gaz giderici, deterjan (Nacakcı, 2015), ağrı kesici, soğuk algınlığı, regl sancısı, mide bulantısı ve ağrısı, kabızlık, akrep sokması, karın ağrısı, bağırsak rahatsızlıkları, diz ağrısı, boya, oyun, el		Ağız kokusu (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008), anne sütü arttırıcı, hormon dengeleyici (Yalçın, 2021), egzama, el sanatları (Çelik, 2024), kadın hastalıkları, el sanatları (Çiçek, 2019), kalp damar rahatsızlığı (Özdemir, 2019), diyabet, kadın hastalıkları, regl düzenleyici ve sancısı (Furkan, 2016), ateş düşürücü, regl sancısı, gaz sorunu, idrar söktürücü, yakacak (Akan ve Sade, 2015)	İshal, romatizma, tutulmalar (Uzun ve Kaya, 2016)	Ağrı kesici, morluk, cilt hastalıkları (Brussell, 2004), regl sorunları (Perouli ve Bareka, 2022)

Tablo E.1 (devam)

			sanatları, arıcılık (Gürdal ve Kültür, 2013), karın ağrısı, soğuk algınlığı, gıda, el sanatları (Sargın, 2013), ishal, kulak ağrısı, karın ağrısı, ateş düşürücü, zatürre, rahim iltihabı, hemoroid, el sanatları, gelincik (Arasan, 2022), el sanatları (Satıl vd., 2006), karın ağrısı, ayak ağrısı, kokusu, tırnak mantarı, el sanatları (Şahin, 2019), yara, baş ağrısı, ayak kokusu, ishal, mantar, el sanatları (Polat, 2010), menopoz, terleme önleyici (Gürdal ve Tunç, 2020), mide ağrısı (Polat, 2022), ateş düşürücü, el sanatları, arıcılık (Kalankan, 2017), arıcılık		sanatları, koku, arıcılık (Yüksel, 2023), iç hastalıkları, kuvvet verici, saç dökülmesi, romatizma, bağırsak solucanları, mide ve bağırsak gazları, balgam söktürücü, boya, el sanatları (Bulut, 2006), mide hastalıkları, menopoz, astım, regl sancıları ve düzenleyici, el sanatları, yem (Yıldırım, 2015), kadın hastalıkları, regl düzenleyici, kanser (Adaçay, 2023), böbrek kumu, gıda (Akaydın vd., 2013), menopoz, hormon dengesi, böbrek ve idrar yolları rahatsızlıkları (Keskinbaş, 2023)				

Tablo E.1 (devam)

			(Polat ve Selvi, 2011), kadınlarda hormon düzenleyici (Güner ve Selvi, 2016), varis, hemoroid, regl düzenleyici, el sanatları (Vural, 2008), mide yanması, el sanatları (Zurnacı, 2019)						
Lauraceae	***Cinnamomum verum* J.Presl**	Tarçın	Diyabet (Kıncal ve Ceylan, 2021), diyabet, gıda (Polat, 2022), kabızlık, gaz söktürücü, antiseptik, gıda (Baytop, 1984)		İshal, gıda (Yıldırım, 2015)	Bağışıklık güçlendirici (Atik, 2022)	Zayıflatıcı (Yalçın, 2021)		Kalp uyarıcı, bağırsak paraziti, soğuk algınlığı, diüretik, afrodizyak, uyarıcı, ishal (Hanlidou vd., 2004)
Lauraceae	***Laurus nobilis* L.**	Defne	Gıda, haşere kovucu, koku, el sanatları (Yılmaz, 2019), romatizma, grip, ağrı kesici, tansiyon (Kıncal ve Ceylan, 2021), ağrı kesici, bere, bertik, kas kasılması, mide rahatsızlıkları, öksürük, saç ve cilt bakımı, el	Diyabet, mide ve böbrek hastalıkları, astım, kalp hastalığı (Genç ve Özhatay, 2006), gıda, haşere kovucu, koku (Kayabaşı vd., 2016; Koçyiğit ve Özhatay, 2006), saç bakımı, ses açma, sivilce, sinüzit,	Öksürük, iltihap, kırık çıkık, gıda, sabun, yakacak, koku (Metin, 2009), ağrı kesici, saç dökülmesi, iltihap, gıda, sabun, el sanatları, haşere kovucu, yem (Ünver, 2019), saç ve cilt bakımı, gıda, haşere kovucu	Bağışıklık güçlendirici (Atik, 2022), hemoroid, solunum yolu hastalıkları, ağrı kesici, gıda (Köse, 2019), diş ağrısı, romatizma, hazımsızlık (Saraç, 2013), gıda, koku (Dikilitaş, 2016), ağrı kesici, gıda,	Gıda, koku (Eksik, 2020), ağrı kesici, saç bakımı, koku, tütsü (Akan ve Sade, 2015), sindirim sistemi rahatsızlığı, romatizma, vücut direnci (Özdemir, 2019), gıda, haşere kovucu (Çelik, 2024), romatizma,		Şişkinlik, ishal, hazımsızlık, bağırsak parazitleri ve iltihabı, spazm çözücü, saç dökülmesi, uyarıcı, hemoroid, sinirsel ağrı (Hanlidou vd., 2004), kellik (Tsioutsiou vd., 2023), mide koruyucu

Tablo E.1 (devam)

			sanatları (Uysal, 2008), hemoroid, prostat, saç bakımı, mide rahatsızlıkları (Kazan, 2007), karın ağrısı, soğuk algınlığı, grip, romatizma, göz hastalıkları, gıda (Sargın, 2013), baş ağrısı, gıda, koku, haşere kovucu (Arasan, 2022), gıda, koku, nazarlık (Satıl vd., 2006), kolesterol, hemoroid, gıda, haşere kovucu (Şahin, 2019), gebelik kolaylaştırıcı, gıda, koku (Polat, 2010), karın ağrısı, sivilce, grip, nefes darlığı, romatizma, saç dökülmesi, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), kadınlarda kısırlık (Polat ve Satıl, 2012), astım, bronşit,	romatizma, bit (Onar, 2006), soğuk algınlığı, bronşit, romatizma, baş ağrısı, öksürük, saç bakımı, gıda, koku (Şanlı, 2006), gıda, süs, koku (Aktan, 2011; Albayrak, 2019), gıda, haşere kovucu (Kökçü, 2015), nefes darlığı (Bulut ve Tuzlacı, 2006), mide rahatsızlıkları, nefes darlığı, gıda, koku, haşere kovucu (Bulut ve Tuzlacı, 2011), antiseptik, antibakteriyel, gıda, koku (Tütenocaklı, 2014), sinüzit, romatizma, saç bakımı (Uysal vd., 2010), saç bakımı, gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), egzama, karın ağrısı, saç bakımı, gıda	(Eşen, 2008), saç ve cilt bakımı ve hastalıkları, uyuz, boğaz ağrısı, bağırsak kurdu, kaşıntı, diyabet, kısırlık, ağrı kesici, köpek ısırması, hemoroid (Odunkıran, 2020), sabun, haşere kovucu, koku (Arslantaş, 2020), sabun, el sanatları, haşere kovucu (Kerar ve Akan, 2019; Altay ve Karaman, 2012), sakinleştirici, gıda, haşere kovucu, sabun (Keskinbaş, 2023),göğüs yumuşatıcı, öksürük, soğuk algınlığı, grip (Nacakcı, 2015), balgam söktürücü, soğuk algınlığı, arı ve akrep sokması, ağrı kesici, soğuk algınlığı, bademcik iltihabı, gaz	haşere kovucu (Köysal, 2020), soğuk algınlığı, romatizma, üst solunum yolu enfeksiyonları, saç bakımı, gıda (Usta, 2021), saç kepeği, gıda, haşere kovucu (Öztürk, 2022)	vücut paraziti, kabızlık, idrar arttırıcı, cilt bakımı (Yalçın, 2021), haşere kovucu, koku (Demirci ve Özhatay, 2012), iştah açıcı, mide rahatsızlığı, gıda (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008)		(Perouli ve Bareka, 2022), saç dökülmesi, haşere kovucu, gıda (Strenchok vd., 2018), romatizma, gıda (Brussell, 2004)

Tablo E.1 (devam)

			gıda, haşere kovucu, boya, inanç (Zurnacı, 2019), astım, öksürük, soğuk algınlığı, gıda (Polat, 2022), böbrek hastalıkları (Asalan vd., 2007), arıcılık (Karaca, 2008), bağırsak parazitleri, gıda, koku (Alpınar, 1999), ülser, saç ve cilt bakımı (Güner ve Selvi, 2016), soğuk algınlığı (Gürdal ve Tunç, 2020), gıda zehirlenmesi, mide ağrısı, saç bakımı (Yeşilada vd., 1999), Terletici, antiseptik, midevi, hazımsızlık, iştahsızlık, bronşit, idrar arttırıcı, romatizma, vücut parazitleri, hayvanlarda ağrı kesici ve sinek kovucu, cilt	(Kızılarslan ve Özhatay, 2012), kalp hastalıkları, gıda (Koyuncu, 2005), soğuk algınlığı, nefes darlığı, kabızlık, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	giderici, boğaz ağrısı, mide rahatsızlıkları, bel ağrısı (Yüksel, 2023), diyabet, gıda, sabun, haşere kovucu (Bulut, 2006), ağrı kesici, balgam söktürücü, bademcik iltihabı, cilt çatlağı, öksürük, haşere kovucu, koku, eşya (Yıldırım, 2015), gıda, eşya (Adaçay, 2023), öksürük, bel fıtığı, cilt bakımı ve temizliği, diyabet, romatizma ağrısı, cilt çatlağı, gıda (Akaydın vd., 2013), kabızlık, romatizma, diş eti hastalıkları, diyabet (Güneş vd., 2017)				

Tablo E.1 (devam)

			hastalıkları, saç dökülmesi, gıda, sabun (Baytop, 1984)						
Lauraceae	***Persea americana* Mill.**	Avokado	Böbrek hastalıkları (Uysal, 2008)		Öksürük, böbrek taşı ve iltihabı, gıda (Yıldırım, 2015), böbrek taş ve kum düşürücü (Yüksel, 2023), böbrek taşı (Odunkıran, 2020), böbrek taşı, idrar yolu iltihabı, saç besleyici, vücut direnci (Ünver, 2019)		Cilt/deri problemleri, endokrin sistem rahatsızlığı (Özdemir, 2019), cilt bakımı, gıda (Yalçın, 2021), safra taşı ve zayıflama (Çömlekçioğku ve Karaman, 2008)		
Liliaceae	***Lilium candidum* L.**	Ak zambak	Süs (Satıl vd., 2006, Polat, 2010), arıcılık (Karac, 2008), idrar arttırıcı, balgam söktürücü, çıban, süs (Baytop, 1984)	Süs (Tütenocaklı, 2014), yara tedavisi, süs (Onar, 2006; Özdemir ve Kültür, 2017)					
Liliaceae	***Linum usitatissimum* L.**	Keten	Öksürük, bronşit, gıda (Polat, 2022), ağrı kesici (Zurnacı, 2019), bronşit (Polat, 2010), bağırsak çalıştırıcı, kolesterol,	Müshil, sindirim sistemi iltihapları ve tahrişleri, yumuşatıcı, ağrı azaltıcı, öksürük (Baytop, 1984)	Soğuk algınlığı (Yüksel, 2023)	Safra kesesi taşı, kabızlık, kolesterol (Köse, 2019)	Zayıflatıcı (Yalçın, 2021), saç ve cilt bakımı, bağışıklık güçlendirici (Çorlu, 2023), tansiyon, midevi, öksürük,	Apse, soğuk algınlığı, öksürük, morluk (Sezik vd., 2001), gıda (Şahin, 2022)	Kabızlık, safra taşı, gastrit, sarılık, karaciğer hastalıkları, bronşit, soğuk algınlığı, romatizma, çıban, sivilce, zatürre, böbrek

Tablo E.1 (devam)

			halsizlik (Uysal, 2008), sindirim sistemi hastalıkları, hazımsızlık, gaz sancısı (Kıncal ve Ceylan, 2021)				kemik erimesi, zayıflama (Akan ve Sade, 2015), iltihap, kolesterol (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008)		hastalıkları (Hanlidou vd., 2004), kabızlık, öksürük, yara, çıban (Tsioutsiou vd., 2019)
Liliaceae	***Tulipa orphanidae* Boiss. Ex Heldr**	Doğandili	Süs (Polat, 2010)						
Lythraceae	***Punica granatum* L.**	Nar	Kalp damar açıcı, kolesterol, böbrek hastalığı, diyabet, karın ağrısı, ishal, saçkıran, gıda (Uysal, 2008), kansızlık, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021), ishal, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), diyabet, gıda (Kazan, 2007), soğuk algınlığı, grip, kansızlık, kolesterol, diyabet, tansiyon, karın ağrısı, gıda, boya, süs (Sargın, 2013), kanser, kabızlık, saç bakımı, diyabet, boya	Hemoroit, romatizma, idrar yolu enfeksiyonu (Özdemir ve Kültür, 2017), tansiyon (Uysal vd., 2010), cilt bakımı, kolesterol, diyabet (Tütenocaklı, 2014), gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011), gıda, süs (Kökçü, 2015), bronşit, öksürük, gıda (Aktan, 2011), tansiyon, gıda (Onar, 2006), kansızlık, gıda, boya (Kayabaşı vd., 2016), öksürük (Akalın, 1993)	Kalp hastalığı, uykusuzluk, diyabet, kolesterol, göz hastalığı, hayvanlarda şişkinlik, gıda, boya (Metin, 2009), kolesterol, baş ağrısı, boya (Ünver, 2019), kulak ağrısı, diyabet, topuk dikeni, soğuk algınlığı, ishal, sarılık, ağız yaraları, uyuz (Odunkıran, 2020), mide bulantısı, gıda, yakacak, boya (Arslantaş, 2020), gıda (Kerar ve Akan, 2019),	Öksürük, idrar söktürücü, hazımsızlık (Özdemir, 2019), vücut kuvvetlendirici, gıda (Köse, 2019), bağırsak düzenleyici, grip, idrar söktürücü, kalp damar, kansızlık, mide ağrıları, ülser, ödem, soğuk algınlığı, diyabet, tansiyon (Alagöz, 2023), diyabet (Cansaran ve Kaya, 2010)	İshal, gıda (Akan ve Ayaz, 2015), mide rahatsızlıkları, kabızlık giderici, öksürük, idrar kaçırma, gıda (Fidan, 2018), hayvanlarda ishal, gıda, yem (Balos ve Akan, 2007), ishal, bağırsak temizliği, mide hastalıkları, hayvanlarda ağız yarası, boya (Öz, 2022), tansiyon, diyabet, ishal, kansızlık, gıda (Aslan, 2019), gıda, nazarlık (Oymak, 2018), bağışıklık güçlendirici, ağız içi yarası,	Astım, kansızlık, soğuk algınlığı, kadınlarda kısırlık, grip, zayıflatıcı, tansiyon, damar tıkanıklığı, kanser koruyucu, kansızlık, ishal, gebelikten korunma (Uzun ve Kaya, 2016), ishal, diyabet, mide rahatsızlıkları (Sezik vd., 2001)	İshal, bağırsak parazitleri (Hanlidou vd., 2004), bağırsak kurdu düşürücü, ishal, safra kesesi hastalıkları, tenya (Brussell, 2004)

Tablo E.1 (devam)

			(Arasan, 2022), diyabet, gıda, boya (Polat, 2010), diş ağrısı, prostat, gıda, boya (Zurnacı, 2019), arıcılık (Karaca, 2008), ishal (Bulut vd., 2017), bağışıklık sistemi güçlendirici, boya (Şahin, 2019), bağırsak şeritleri, tenya, idrar arttırıcı, midevi, kuvvet verici, ishal, gıda, boya (Baytop, 1984)		kolesterol, ishal, kabızlık, gıda, el sanatı, yakacak (Yüksel, 2023), boya (Bulut, 2006; Güneş vd., 2017), kabızlık, gıda, haşere kovucu (Yıldırım, 2015), diyabet (Kıran, 2006), ishal, gıda (Keskinbaş, 2023)		yara, mide ağrısı, ishal ve bağırsak iltihabı, öksürük, soğuk algınlığı, gıda, boya, el sanatları (Yılmaz, 2022), böbrek taşı, gıda (Demir İnal ve Fidan, 2024), ishal, baş ağrısı, gıda, boya (Gençay, 2007), nefes darlığı, diyabet (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008), gıda, boya (Demirci ve Özhatay, 2012; Gelse, 2012), ağız yarası, boğaz ve mide ağrısı, diyabet, ishal, soğuk algınlığı, hayvanlarda ishal, gıda, eşya, boya, yakacak, nazar (Çelik, 2024), cilt kırışıklığı, doğum çatlakları, bebek pişikleri, gıda (Olgun, 2019), solunum sistemi hastalıkları		

Tablo E.1 (devam)

							(Özdemir, 2019), midevi, kan temizleyici, bağırsak hastalıkları, gıda, el sanatları (Furkan, 2016), midevi, boya, yakacak (Akan ve Sade, 2015), ishal, hayvanlarda salgın hastalık, gıda, boya, el sanatları (Eksik, 2020)		
Malvaceae	***Abelmoschus esculentus* (L.) Moench**	Bamya	Eklem sıvısı azalması, gıda (Zurnacı, 2019), diz ağrısı, romatizma, gıda (Polat, 2022), kabızlık, diz ağrısı, diyabet (Arasan, 2022), göğüs yumuşatıcı, çıban olgunlaştırıcı, müshil (Baytop, 1984)	Gıda (Tanaydın vd., 2022; Tütenocaklı, 2014), diz ağrısı, romatizma, diyabet, mide ülseri (Özdemir ve Kültür, 2017)	İshal, çıban, yara, diz ve eklem ağrısı, felç (Odunkıran, 2020; Arslantaş, 2020), açık yara, çıban, arı sokması, diyabet (Yüksel, 2023), kabızlık (Saday, 2009)	Eklem sıvısı azalması, gıda (Atik, 2022)	Çıban, kireçlenme, diyabet (Öz, 2022), yara (Aslan, 2019), ağrı kesici (Oymak, 2018), eklem ağrıları, hemoroid (Çelik, 2024), kemik gelişimi, saç bakımı, romatizma, eklem ağrıları (Çorlu, 2023), mide ve bağırsak rahatsızlıkları, diyabet (Fidan, 2018)	Gıda (Demirelma ve Depreli, 2023; Şahin, 2022), nefes darlığı, kabızlık (Uzun ve Kaya, 2016)	
Malvaceae	***Alcea biennis* Winterl**	Fatmaanagülü	Nefes darlığı (Kalankan, 2017), öksürük		Öksürük, gıda (Yıldırım, 2015), süs, koku	Süs (Özdemir, 2019)		İdrar söktürücü, solunum yolu hastalıkları,	

Tablo E.1 (devam)

			(Arasan, 2022), bronşit, saç bakımı, gıda, yem (Sargın, 2013), prostat, yara (Zurnacı, 2019), göğüs yumuşatıcı (Baytop, 1984)		(Yüksel, 2023), öksürük, süs (Ünver, 2019)			bronşit, balgam, midevi, gıda, yem, süs (Demirelma ve Depreli, 2023)	
Malvaceae	***Hibiscus trionum* L.**	Kerkede			Astım, bronşit, hemoroid, balgam söktürücü (Akaydın vd., 2013)		Bel fıtığı (Dağlı, 2015)		
Malvaceae	***Malva sylvestris* L.**	Ebegümeci	Gıda (Deniz vd., 2010; Kalankan, 2017), boğaz ve bademcik iltihabı, mide ve bağırsak hastalığı, gıda (Deniz vd., 2010), kaşıntı, öksürük, böbrek taşları (Yılmaz, 2019)ayak ve bilek incinmesi, bağırsak yumuşatıcı, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021), karın ağrısı, bağırsak yumuşatıcı, mide hastalıkları, ayak ağrısı,	Ödem, soğuk algınlığı, bronşit, apse, mide ağrıları, bağırsak kanseri, yara, mide ve böbrek hastalıkları, kene ısırması, hemoroid, karın ağrısı, astım, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), kürtaj, astım, soğuk algınlığı, grip, böbrek hastalıkları (Kültür, 2014), diyabet, karaciğer ve böbrek hastalıkları, balgam	Gıda (Tevent, 2020), tansiyon, karın ağrısı, yara, gıda (Güneş vd., 2017), göz hastalıkları, kabızlık, iltihap, gıda (Akaydın vd., 2013), çıban, yara, tansiyon, regl sancısı, gıda (Bulut, 2006), ağrı kesici, kireçlenme, dizde sıvı kaybı, göbek düşüklüğü, karın ağrısı, öksürük, soğuk algınlığı, diz ağrısı, dizdeki sıvı	Üst solunum yolu hastalıkları (Atik, 2022), öksürük, baş ağrısı, gebelik sonlandırıcı, gıda (Özdemir, 2019), yara, sızı (Köse, 2019), gıda (Karaevli, 2019), ağrı kesici, karın ağrısı ve şişkinlik, gebelik sonlandırıcı, idrar yolu iltihabı, hemoroid, öksürük, ödem, baş ağrısı, gıda (Tuttu vd., 2019), hemoroid (Cansaran ve	Romatizma, kabakulak, bademcik, gıda (Akan ve Sade, 2015), böcek sokması, ağrı kesici, gıda (Furkan, 2016), boğaz ağrısı, cilt bozuklukları, yaralar, apse (Altundağ ve Öztürk, 2011), göz iltihabı, öksürük, romatizma, kadınlarda kısırlık, diz ağrıları, gaz sancısı, karın ağrısı, kabızlık, bağırsak kurdu, gıda (Çelik,	Diz ağrısı, çıban (Kolit, 2022), antiseptik, iltihap söktürücü, çıban (Öztürk, 2006), gıda (Ayandın, 2010), kadın hastalıkları, idrar yolu enfeksiyonu (Akdağ, 2019), hemoroid (Ezer ve Avcı, 2004), müshil (Sezik vd., 1992)	Cilt bakımı, sivilce, kaşıntı, kabızlık, hemoroid, boyun ve akciğer hastalıkları, hayvanlarda ısırgan otu sokmaları için, gıda (Strenchok vd., 2018), larenjit, farenjit, ishal, hazımsızlık, gastrit, bağırsak bozuklukları, epilepsi, astım, bronşit, soğuk algınlığı, morluklar, sivilceler, sistit, idrar söktürücü), burkulmalar

Tablo E.1 (devam)

			romatizma, sivilce, soğuk algınlığı, bronşit, gıda (Uysal, 2008), egzama, damar açıcı, bronşit, karın ağrısı, zayıflatıcı, kolesterol, mide ülseri, bağırsak hastalıkları, hayvanlarda meme iltihabı, gıda, yem (Sargın, 2023), soğuk algınlığı, sindirim sistemi (Yücel ve Tülüoğlu, 2000), iltihap, öksürük, kabızlık, gaz sancısı, böbrek taşı, romatizma, diz ağrısı, rahim iltihabı, şişlik, burkulma, gebeliği sonlandırma, mide ağrısı, böcek ve arı sokması (Arasan, 2022), köpek ısırığı, böbrek kumu, öksürük, karın ağrısı, soğuk algınlığı, karın	söktürücü, regl düzensizliği, gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), böbrek rahatsızlıkları, hemofili, boğaz ağrısı (Uysal vd., 2010), bronşit, cilt tahrişi (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), öksürük, nefes darlığı, solunum yolu tahrişinde yumuşatıcı ve koruyucu (Şanlı, 2006), İltihap, kireçlenme, eklem ağrısı, erkeklerde cinsel sorunlar, kireçlenme, gıda (Tanaydın vd., 2022), solunum ve sindirim sistemi tahrişleri ve iltihaplarında koruyucu, cilt üzerindeki çıban ve yaraların ağrılarını dindirici, çocuk düşürücü, gıda (Baytop, 1984)	kaybı, boyun kireçlenmesi, gıda, yem (Yüksel, 2023) , kaşıntı, yara, kabızlık, ateş düşürücü, kadınlarda kısırlık (Odunkıran, 2020), hazımsızlık, gıda (Saday, 2009)	Kaya, 2010), boğaz ve bademcik rahatsızlıkları, öksürük, balgam, göğüs rahatsızlıkları, yara (Özvatan, 2020), çocuklarda bağışıklık güçlendirici, İç hastalıkları, sancı, kan yapıcı, ağrı kesici, idrar söktürücü, idrar yolu enfeksiyonu, yanık, gıda (Öztürk, 2022)	2024), ağız ve diş temizliği, gıda (Yalçın, 2021), bağırsak ve mide rahatsızlığı, egzama, yara, gıda (Fidan, 2018), solunum yolu enfeksiyonu ve bağırsak bozukluğu (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008)		(Hanlidou vd., 2004), böcek sokmaları, ısırgan otunun neden olduğu tahrişler (Tsioutsiou vd., 2023), boğaz ağrısı, karın ağrısı, öksürük (Perouli ve Bareka, 2022), boğaz ağrısı, öksürük (Brussell, 2004), öksürük ve balgam söktürücü (Tsioutsiou vd., 2019)

Tablo E.1 (devam)

			şişliği, grip, idrar yolu hastalıkları, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), karın ağrısı, ağız yarası, gıda (Aladı vd., 2022; Polat, 2010), vajinal akıntı, solunum ve sindirim sistemi tahrişi, gıda (Alpınar, 1999), gıda, yem (Vural, 2008)						
Malvaceae	***Tilia tomentosa* Moench**	Gümüşi ıhlamur	Soğuk algınlığı, boğaz iltihabı, idrar yolu iltihabı, mide ve karın ağrısı, regl sancısı, çocuklarda sakinleştirici (Arasan, 2022), soğuk algınlığı, grip (Aladı vd., 2022; Bulut vd., 2017), soğuk algınlığı, grip, gıda (Polat, 2010), arıcılık (Karaca, 2008; Polat ve Selvi, 2011), soğuk algınlığı, öksürük, boğaz ağrısı, bademcik,	Öksürük, soğuk algınlığı (Tuzlacı ve Aymaz, 2001), grip, soğuk algınlığı (Kayabaşı vd., 2016), soğuk algınlığı, grip, el sanatları (Tanaydın vd., 2022), ağrı kesici, kadınlarda süt arttırıcı, soğuk algınlığı, grip, bronşit, el sanatları (Aktan, 2011), ateş düşürücü, yatıştırıcı, soğuk algınlığı,	Soğuk algınlığı, nezle, grip (Ünver, 2019; Kerar ve Akan, 2019), soğuk algınlığı, ateş düşürücü, gıda (Arslantaş, 2020), soğuk algınlığı, gıda (Yüksel, 2023), sakinleştirici (Keskinbaş, 2023)	Balgam söktürücü, terletici, rahatlatıcı, mide ağrısı ve bulantısı, bağırsak yumuşatıcısı, öksürük, gıda, eşya (Tuttu vd., 2019), soğuk algınlığı, toksin atımı, gıda (Köysal, 2020), boğaz ağrısı, göğüs yumuşatma, öksürük, grip, soğuk algınlığı, gıda, arıcılık, süs, koku (Özvatan, 2020),	Solunum ve sindirim sistemi rahatsızlığı, vücut direnci (Özdemir, 2019), hazımsızlık, göğüs yumuşatıcı, balgam söktürücü, cilt lekeleri, saç bakımı, sakinleştirici (Karagöz, 2013), göğüs yumuşatıcı, balgam söktürücü (Tekin, 2011)		Bebeklerde uyutucu, arıcılık (Brussell, 2004)

Tablo E.1 (devam)

			grip gibi kış hastalıkları, ağrı kesici, sağırlık, kabızlık, gıda (Sargın, 2013), idrar arttırıcı, terletici, yatıştırıcı, uyutucu, göğüs yumuşatıcı, safra söktürücü (Baytop, 1984)	öksürük (Albayrak, 2019), mide rahatlatıcı, soğuk algınlığı, boğaz ağrısı, (Kökçü, 2015), mide ülseri (Bulut ve Tuzlacı, 2006), soğuk algınlığı, mide hastalıkları, anemi, kanı temizleyici, baş ağrısı, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), yakacak, süs (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), ağrı kesici, böbrek sancısı (Akalın, 1993), soğuk algınlığı, el sanatları (Koçyiğit ve Özhatay, 2006)		soğuk algınlığı, grip, öksürük, boğaz ve göğüs ağrısı, gıda (Usta, 2021)			
Meliaceae	***Melia azedarach* L.**	Tesbihağacı	Yakacak (Uysal, 2008), el sanatları (Polat, 2010), el sanatları, yakacak, yem (Zurnacı, 2019), yara iyi edici, romatizma, böcek	El sanatları, yakacak (Kökçü, 2015), el sanatları (Bulut ve Tuzlacı, 2011)	Süs (Keskinbaş, 2023), çıban (Odunkıran, 2020), yapıştırıcı (Arslantaş, 2020), el sanatları (Yüksel, 2023)	Süs, dekorasyon (Usta, 2021)	Süs (Fidan, 2018)		

Tablo E.1 (devam)

			uzaklaştırıcı (Baytop, 1984)						
Moraceae	***Ficus carica* L. subsp. *carica***	İncir	Göğüs yumuşatıcı, balgam söktürücü, hazımsızlık, müshil, nasır, siğil, gıda (Deniz vd., 2010), kabızlık, bağırsak yumuşatıcı, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), siğil, çıban ve arı sokması (Uysal, 2008), siğil, kabızlık, dudak kanseri, burun kanaması, gıda (Arasan, 2022), siğil, gıda (Şahin, 2019), siğil, arı ve böcek sokmaları, gıda (Polat, 2010), mide ve bağırsak hastalıkları, siğil, gıda (Polat, 2022), siğil (Bulut vd., 2017), hemoroid, alerji (Kargıoğlu vd., 2008), hemoroid,	Öksürük, mide ağrısı, hemoroid (Akalın, 1993), egzama, antifungal, cilt kanseri, kulak ağrısı, antienflamatuvar, ishal (Özdemir ve Kültür, 2017), bağırsak hastalıkları, ülser (Koyuncu, 2005), siğil, cilt kanseri, kanser, saçkıran, bağırsak yumuşatıcı (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), hemoroid, hepatit, siğil (Genç ve Özhatay, 2006), siğil, karın ağrısı, gıda (Tütenocaklı, 2014), burun kanaması, egzama, arı ve akrep sokması, gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011), bağırsak yumuşatıcısı, hemoroid, siğil	Gıda (Kerar ve Akan, 2019; Keskinbaş, 2023), siğil, gıda (Yılmaz, 2019; Bulut, 2006), siğil, kabızlık, yılan sokması, akrep sokması, gıda, haşere kovucu, el sanatları (Yüksel, 2023), tansiyon, bağırsak çalıştırıcı, boğaz iltihabı, siğil, diş ağrısı, hayvanlarda soğuklama, gıda (Yıldırım, 2015), öksürük, balgam söktürücü (Akaydın vd., 2013), diş ve baş ağrısı, akrep sokması (Güneş vd., 2017), siğil, kabızlık, diş ağrısı, gıda, boya (Metin, 2009), kansızlık, siğil, kabızlık, gıda (Ünver, 2019)	Kabızlık, akrep sokması, astım (Sağıroğlu vd., 2012), siğil, çıban, haşere kovucu (Özdemir, 2019), siğil, gıda (Köse, 2019; Köysal, 2020), siğil, diş ağrısı, hemoroid (Saraç, 2013), siğil, kireçlenme (Tuttu vd., 2019), siğil, yara, kabızlık, hemoroid, hipoglisemi, bağırsak düzenleyici, gıda (Usta, 2021)	Gıda (Gençay, 2007; Korkmaz, 2018; Balos ve Akan, 2007; Oymak, 2018), anne sütü arttırıcı, yara, gıda (Akan ve Ayaz, 2015), yara, sivilce, gıda (Korkut, 2006), siğil (Öz, 2022), kısırlık, damar açıcı, gıda (Aslan, 2019), mide ve bağırsak rahatsızlıkları, siğil, gıda (Yılmaz, 2022), afrodizyak, hazımsızlık, sindirim sorunları, kışın sıcak tutsun diye, böcek ısırığı, gıda (Eksik, 2020), kolesterol, kansızlık, kabızlık, bağışıklık güçlendirici (Çorlu, 2023), ishal, iltihaplı yaralar	Gıda (Ayandın, 2010), arı sokması, siğil, akrep sokması, kireçlenme, kabızlık, anne sütü arttırıcı, kadınlarda kısırlık, hayvanlarda süt arttırıcı, gıda (Uzun ve Kaya, 2016), akrep sokması, gıda (Bağcı, 2016)	Kemik kırığı (Hanlidou vd., 2004), arı sokması, ısırgan otu tahrişi (Tsioutsiou vd., 2023), öksürük (Perouli ve Bareka, 2021), kabızlık, akrep ve arı sokması, hayvanlarda mide bağırsak hastalıkları, gıda (Strenchok vd., 2018), bağırsak solucanı, düşürücü, gıda (Brussell, 2004))

Tablo E.1 (devam)

			kabızlık (Yeşilada vd., 1999), siğil, haşere kovucu (Zurnacı, 2019), müshil, çıban, siğil, hemoroid (Baytop, 1984), hayvanlarda siğil, çil (Selvi vd., 2023)	(Bulut ve Tuzlacı, 2006), hemoroid, siğil, gıda (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), böbrek taşı düşürücü, İltihap sökücü, Siğil (Aktan, 2011)			(Altundağ ve Öztürk, 2011)		
Moraceae	***Maclura pomifera* (Raf.) C.K.Schneid.**	Ayıdutu		Çit bitkisi (Aktan, 2011)					
Moraceae	***Morus alba* L.**	Ak dut	Diyabet, gıda, el sanatları (Kıncal ve Ceylan, 2021), astım, bronşit, yakacak (Uysal, 2008), ağız, diş iltihabı, ishal, mide ve bağırsak ülseri, gıda (Sargın, 2013), göğüs yumuşatıcı, gıda (Deniz vd., 2010), gıda (Zurnacı, 2019), arıcılık (Karaca, 2008), diyabet, pamukçuk, mide ağrısı (Bulut vd., 2017), gıda, yem, yakacak, el sanatları (Vural, 2008), diyabet,	İdrar söktürücü, gıda (Koyuncu, 2005), diyabet, bağırsak çalıştırıcı, gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), aft (Genç ve Özhatay, 2006), egzama, kaşıntı, diyabet, apse (Özdemir ve Kültür, 2017), gıda (Tütenocaklı, 2014), bebeklerde pamukçuk, gıda, yakacak (Bulut ve Tuzlacı, 2011), egzama (Bulut ve Tuzlacı, 2006),	Öksürük, balgam sökücü, gıda, yem (Ünver, 2019), gıda (Saday, 2009), kansızlık (Eşen, 2008), diyabet, gıda, el sanatları, süs (Keskinbaş, 2023), gıda, yakacak (Kerar ve Akan, 2019), gıda, kereste (Yılmaz, 2019), gıda, yakacak, arıcılık, el sanatları (Yüksel, 2023), ateş düşürücü (Bulut, 2006), diyabet, idrar yolu iltihabı,	Kansızlık, gıda (Sağıroğlu vd., 2012; Öztürk, 2022; Korkmaz, 2015), diyabet, hazımsızlık, diş ağrısı, gıda, el sanatları (Kural, 2012), gıda (Atik, 2022), öksürük, balgam söktürücü, kansızlık (Özdemir, 2019), mide ağrısı ve ülseri, öksürük, guatr, karın ağrısı, gıda (Tuttu vd., 2019), bağışıklık güçlendirici, yara, güneş çarpmasına karşı	Ateş düşürücü, gıda, el sanatları (Gençay, 2007), gıda, yakacak (Fidan, 2018; Kaval vd., 2014), gıda (Balos ve Akan, 2007; Öz, 2022; Karagöz, 2013), diyabet, ağız yarası, gıda (Aslan, 2019), anne sütü arttırıcı, cilt bakımı, gıda, el sanatları (Oymak, 2018), gıda, yem (Demir İnal ve Fidan, 2024), tansiyon, gıda, yem, yakacak, el	Diyabet, kolesterol, karaciğer hastalıkları, ağız yarası, gıda (Şenkardeş, 2014), idrar söktürücü, mide ve bağırsak hastalıkları, diyabet, bağırsak kurdu, gıda, yakacak, el sanatları (Demirelma ve Depreli, 2023), gıda (Bağcı ve Keskin, 2022; Bağcı, 2016; Akdağ, 2019)	

Tablo E.1 (devam)

			astım, soğuk algınlığı, bronşit, halsizlik (Yeşilada vd., 1999), ateş düşürücü, idrar arttırıcı, ipek böcekçiliği yemi (Baytop, 1984)	yara, kesik, egzama, gıda (Kökçü, 2015), gıda, yem (Kaya, 2021), ateş düşürücü, idrar arttırıcı, yem (Onar, 2006)	kanser (Akaydın vd., 2013), çıban, bağırsak iltihabı ve ağrısı (Güneş vd., 2017), çıban, dolama, yılan ve akrep sokması, gıda (Odunkıran, 2020)	koruyucu, gıda (Köysal, 2020), kansızlık, karaciğer hastalıkları, soğuk algınlığı, diyabet, zayıflama (Alagöz, 2023)	sanatları, yer altı suyu arama (Eksik, 2020), yağ eritici, gıda (Tetik, 2011), diyabet, boğaz ağrısı, öksürük, bağırsak sağlığı, çocuk sağlığı ve anne sütü arttırıcı, gıda, el sanatları, oyuncak, yakacak (Çelik, 2024), iltihap, gıda, el sanatları (Yılmaz, 2022), kansızlık, bronşit, astım, bağırsak çalışması, gıda (Tekin, 2011), apse, mide rahatsızlıkları, mide ülseri (Altundağ ve Öztürk, 2011)		
Moraceae	***Morus nigra* L.**	Kara dut	Böbrek hastalıkları, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), bağırsak ve mide yaraları, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021), kanser, bağırsak yarası, ağız yarası,	Diş eti ve ağız yaraları, gıda (Koyuncu, 2005), kürtaj (Kültür, 2014), ağız yarası, kansızlık, gıda, boya (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), diyabet,	Böbrek kumu, ağız yarası, gıda, yem (Metin, 2009), gıda (Saday, 2009; Yılmaz, 2019), kansızlık, kuvvet verici (Eşen, 2008), diyabet, gıda, el sanatları, süs (Keskinbaş,	Gıda (Atik, 2022), ağız yarası, mide ve bağırsak hastalıkları, öksürük, balgam söktürücü, kansızlık (Özdemir, 2019), bronşit, astım, boğaz	Ateş düşürücü, gıda, el sanatları (Gençay, 2007), kanama durdurucu, kansızlık, kemik gelişimi, ağız yarası, gıda, el sanatları (Fidan, 2018), gıda (Balos ve Akan,	Diyabet, ağız yarası, kürtaj (Sezik vd., 2001), diyabet, kolesterol, karaciğer hastalıkları, ağız yarası, gıda (Şenkardeş, 2014), diyabet, ateş düşürücü,	Gıda, ipek böcekçiliği yemi (Brussell, 2004), aft, ağız yaraları (Tsioutsiou vd., 2023)

Tablo E.1 (devam)

			pamukçuk, gıda (Uysal, 2008), kansızlık, diyabet, gıda, yem (Sargın, 2013), karaciğer hastalıkları, sarılık, ağız yarası, gıda (Deniz vd., 2010), kolesterol, sarılık, hayvanlarda ciğer kelebeği, gıda (Polat, 2010), idrar tutamama, kansızlık, ağız yarası, gıda, el sanatları (Zurnacı, 2019), ağız yaraları, vücut direnci, soğuk algınlığı, sindirim sistemi (Erik, 2019), ağız yarası, gıda, yem, yakacak, el sanatları (Vural, 2008), regl ağrısı ve düzensizliği (Yeşilada vd., 1999), ağız ve boğaz hastalıkları, müshil, tenya düşürücü,	hemoroid (Genç ve Özhatay, 2006), ağız yarası, diyabet, egzama, alerji, ağrı kesici, eklem problemleri (Özdemir ve Kültür, 2017), kansızlık, gıda (Tütenocaklı, 2014), bebeklerde pamukçuk, diyabet, idrar yolu hastalıkları (Bulut ve Tuzlacı, 2006), gıda (Kökçü, 2015), gıda, yakacak (Kayabaşı vd., 2016)	2023), astım, öksürük, bronşit, ödem, diyabet, gıda (Kerar ve Akan, 2019), gıda, yakacak, arıcılık, el sanatları (Yüksel, 2023), diyabet, kansızlık, ağız yarası (Bulut, 2006), ağız yarası (Güneş vd., 2017), boğaz ağrısı, böbrek taşı, kansızlık, pamukçuk, uçuk, ağız iltihabı, zona, diyabet (Odunkıran, 2020)	ağrısı, bademcik iltihabı, kanser, balgam söktürücü, diyabet, gıda (Tuttu vd., 2019), kansızlık, diyabet, diz ağrısı, gıda (Korkmaz, 2015)	2007; Karagöz, 2013), gıda, yem (Demir İnal ve Fidan, 2024), yara, tansiyon, gıda, yem, yakacak, el sanatları, yer altı suyu arama (Eksik, 2020), kansızlık, gıda, el sanatları (Demirci ve Özhatay, 2012), ağız yarası, gıda (Tekin, 2011; Altundağ ve Öztürk, 2011), iç hastalıkları, yara, ağız yarası, gıda (Gelse, 2012)	ağız yarası, gıda, yakacak, el sanatları (Demirelma ve Depreli, 2023), ağız yarası (Oral, 2007), diyabet (Ezer ve Avcı, 2004)	

Tablo E.1 (devam)

			diyabet (Baytop, 1984)						
Myrtaceae	***Eucalyptus camaldulensis* Dehnh. subsp. *camaldulensis***	Sıtmaağacı	Kereste (Kıncal ve Ceylan, 2021), guatr, göz tansiyonu, romatizma, bronşit, sıtma, burun akıntısı, yakacak (Uysal, 2008), ağrı kesici, el sanatları (Kazan, 2007), arıcılık (Karaca, 2008), romatizma ve siyatik ağrısı, bronşit (Gürdal ve Kültür, 2013)		Nefes açıcı, kereste (Ünver, 2019), yakacak (Kerar ve Akan, 2019; Yüksel, 2023), böbrek hastalıkları (Akaydın vd., 2013), bronşit, sıtma (Güneş vd., 2017), diyabet, ağız kokusu, gıda (Keskinbaş, 2023)		Yakacak (Gençay, 2007)		
Myrtaceae	***Myrtus communis* L. subsp. *communis***	Mersin	Diş eti iltihabı, yenidoğan güzel koksun diye (Arasan, 2022), diyabet, karın ağrısı, cilt kızarıklığı (Bulut vd., 2017), diyabet, idrar söktürücü (Güner ve Selvi, 2016), saç bakımı, kalp hastalıkları (Kalankan, 2017), mide ve regl ağrısı, kızarıklık, pişik, yenidoğan güzel	Diyabet, bağırsak hastalıkları (Onar, 2006), diyabet, iltihap sökücü, gıda, koku (Şanlı, 2006), diyabet (Bulut ve Tuzlacı, 2006), gıda, el sanatları, haşere kovucu (Bulut ve Tuzlacı, 2011), diyabet, balgam söktürücü (Uysal vd., 2010),	Saç bakımı, diş ağrısı, ishal, kalp hastalıkları (Ünver, 2019), kısırlık, siğil, saçkıran, pişik, isilik, kabakulak, diyabet, yanık (Odunkıran, 2020), bağırsak çalıştırıcı, gıda, eşya (Arslantaş, 2020), gıda, süs, inanç (Kerar ve Akan, 2019), ağız kokusu, diyabet, gıda (Keskinbaş, 2023),		Diyabet, bronşit, antiseptik (Akan ve Sade, 2015), diyabet, gıda (Demirci ve Özhatay, 2012), iştah açıcı, idrar söktürücü (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008), gıda (Gençay, 2007)		

Tablo E.1 (devam)

			koksun diye, ishal, gıda, inanç (Zurnacı, 2019), regl sancısı, altını ıslatan çocuklara, diyabet, güve kovucu, kolesterol, güzel koku verici (Şahin, 2019), göz toniği, diyabet, nefes açıcı, felç, diyabet, ağrı, kolesterol, astım, bronşit (Gürdal ve Kültür, 2013), idrar kaçırma, yara pansumanı, gıda, inanç, süs (Sargın, 2013), öksürük, balgam, mide ve diş ağrısı (Kazan, 2007)		kolesterol, gıda (Nacakcı, 2015), kolesterol, gıda, el sanatları, inanç (Duran, 1998), ağrı kesici, romatizma, diyabet, zayıflama, kolesterol, göz hastalıkları, ishal, yara, mide rahatsızlıkları, karın ağrısı, saç bakımı, gıda, haşere kovucu, süs, inanç, el sanatları (Yüksel, 2023), diyabet, ishal, stres, gıda (Akaydın vd., 2013), diyabet, kanser, iştahsızlık (Güneş vd., 2017), kabız, mikrop öldürücü, iştah açıcı ve kan dindirici, antiseptik, yatıştırıcı, bronşit, verem, bel soğukluğu, yara iyi edici,				

Tablo E.1 (devam)

					gıda (Baytop, 1984)				
Myrtaceae	***Syzygium aromaticum* (L.) Merr. & L.M.Perry**	Karanfil	Diş ağrısı ve kokusu, gıda (Polat, 2022), saç dökülmesi, diş ağrısı, ishal, öksürük, balgam söktürücü, gıda, koku (Arasan, 2022)	Diş ağrısı (Baytop, 1984)	Diş hastalıkları, koku, tütsü, inanç (Yüksel, 2023),	Diş ağrısı (Köse, 2019)	Diş ve ağız ağrısını giderici, mide bulantısı, tansiyon, gıda (Yalçın, 2021)		Diyabet, ishal, bağırsak parazitleri, yatıştırıcı, diş ağrısı, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004)
Nyctaginaceae	***Bougainvillea spectabilis* Willd.**	Begonvil	Süs (Alpınar, 1999)						
Oleaceae	***Jasminum officinale* L.**	Yasemin	Süs (Alpınar, 1999), göğüs yumuşatıcı, sinir yatıştırıcı, kabızlık, koku, el sanatları, süs (Baytop, 1984)						
Oleaceae	***Olea europaea* L. subsp. *europaea***	Zeytin	İltihap giderici, diken çıkarma, bertik, bronşit, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021), zehirlenme, arı sokması, bronşit, romatizma, cilt hastalıkları, göze çöp batması, hemoroid, egzama, kabızlık, yılan sokması, böbrek taşı düşürme, karın ağrısı, ateş	Kulak ağrısı, saç bakımı, gıda, sabun (Tütenocaklı, 2014), diyabet, yanık, boğaz ağrısı, kesik, tansiyon, morarma, gıda, yakacak (Kökçü, 2015), soğuk algınlığı, eklem hastalıkları, göz hastalıkları, astım, diyabet, kolesterol, karın	Diyabet, cilt çatlağı, topuk dikeni, uçuk, göz hastalıkları, ağız iltihap ve yarası, ağrı kesici, isilik, yanık, kanama, kulak ağrısı, uyuz, tansiyon, öksürük, saç bakımı, idrar tutukluluğu, dolama, hemoroid, diş ağrısı, kırık,	İncinme, burkulma, eklem ağrısı, gıda (Tuttu vd., 2019), Travmatik yaralar, gıda (Dikilitaş, 2016), burkulma, ülser, gastrit, kolesterol, diyabet, romatizma, yara, öksürük, yanık, iltihap, gıda (Köse, 2019)	Mide ve bağırsak hastalıkları, cilt nemlendirici, gıda, el sanatları (Fidan, 2018), zayıflatıcı, nefes açıcı, gıda (Demir İnal ve Fidan, 2024), cilt ve saç bakımı, ezik, darbe, incinme, romatizma (Akan ve Sade, 2015), saç	Tırnak çıkarıcı (Sezik vd., 2001)	Tansiyon, diyabet, kolesterol, romatizma, diüretik, kan temizleme (Hanlidou vd., 2004), boğaz ağrısı, kereste (Brussell, 2004), yara tedavisi (Tsioutsiou vd., 2023)

Tablo E.1 (devam)

			düşürücü, kalp damar hastalıkları, tansiyon, hayvanlarda göğüs yarılması, gıda, yakacak (Uysal, 2008), diyabet, öksürük, balgam, boğaz ve bademcik iltihabı (Kazan, 2007), arıcılık (Karaca, 2008), diş ve eklem ağrısı, mide ağrısı ve bulantısı, diyabet (Polat ve Satıl, 2012), diyabet (Gürdal ve Kültür, 2013), karın ve gaz sancısı, saç bakımı, el ve ayak çatlakları, diyabet, kulak iltihabı, romatizma, tansiyon, çıban, yanık, kırık çıkık, kene, mide hastalıkları, sinek kurdu, bademcik ve boğaz iltihabı,	ağrısı (Özdemir ve Kültür, 2017), yara (Koyuncu, 2005), tansiyon, nefes darlığı, ateş düşürücü, kemik gelişimi, şişlik, yara, hayvanlarda göz hastalıkları, gıda, yakacak, el sanatları (Bulut ve Tuzlacı, 2011), diyabet, yara (Bulut ve Tuzlacı, 2006), diyabet, kolesterol, gıda (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), ağrı kesici, ödem, çıban, gıda, el sanatları (Aktan, 2011), iştah açıcı, idrar arttırıcı, diyabet, yaralarda antiseptik (Şanlı, 2006)	çıkık, ezik, ishal, kaşıntı, çıban, pişik, böbrek taşı, yılan, arı ve akrep sokması, bronşit (Odunkıran, 2020), kalp hastalıkları, kolesterol, bronşit, öksürük, böbrek taşı (Güneş vd., 2017), diyabet, akrep sokması, boğaz ağrısı, diz ağrısı, morluk, kolesterol, el ayak çatlağı, yara iyileştirici, kabızlık, bel ağrısı, regl kanaması, astım, hayvanlarda hazımsızlık, gıda, yakacak, yem, el sanatları (Yüksel, 2023), tansiyon, diyabet, ağız yarası, soğuk algınlığı (Akaydın vd., 2013), bebeklerde gaz, kabızlık, hemoroid, kanama		bakımı, midevi, yara, tansiyon, gıda, el sanatları (Furkan, 2016), doku zedelenmesi (Çorlu, 2023), bağışıklık güçlendirici, kalp sağlığı, diyabet (Yalçın, 2021), gıda (Balos ve Akan, 2007), diş ağrısı, kolesterol, hazımsızlık, mide yanması (Öz, 2022), kaşıntı, diş ağrısı, diyabet (Oymak, 2018), siğil, tansiyon, kemik incinmesi, yara, midevi, gıda (Yılmaz, 2022), kulak tıkanıklığı ve ağrısı, soğuk algınlığı, kolesterol, ağrı kesici, gaz sancısı, kabızlık, hayvanlarda mantar, gıda, yakacak, el sanatları (Çelik, 2024)		

Tablo E.1 (devam)

			hemoroid, kabakulak, anne sütü arttırıcı, hayvanlarda sindirim rahatsızlıkları ve kabızlık, gıda, el sanatları (Arasan, 2022), iştah açıcı, idrar arttırıcı, kabızlık, ateş düşürücü, diyabet, yaralarda antiseptik, müshil, safra söktürücü, yumuşatıcı, rahatlatıcı, (Baytop, 1984), Ağız yarası, cilt besleyici, diyabet, gıda, boya, kozmetik (Yılmaz,2019), kadınlarda kısırlık, soğuk algınlığı, grip, mide ve bağırsak ülseri, kırık, çıkık, çatlak, öksürük, baş dönmesi, göz tansiyonu, tansiyon, saç bakımı, kulak ağrısı, gıda, el		durdurucu, açık yara, mide hastalıkları, yılan sokması, tansiyon, hayvanlarda zehirlenme, karın şişmesi, soğuklama, körlük, gıda, yem, biyolojik mücadele, yakacak (Yıldırım, 2015), ağız yarası, yanık, gaz sancısı, diyabet, el sanatları (Arslantaş, 2020), romatizma, gıda, yem (Yılmaz, 2019), gıda (Nacakcı, 2015), ağrı kesici, diyabet, diş ağrısı, yara, mide hastalıkları, ateş düşürücü, kanama durdurucu, kabızlık, soğuk algınlığı, gıda, boya (Metin, 2009), yara, gıda, yakacak, el sanatları (Kerar				

Tablo E.1 (devam)

			sanatları, sabun (Sargın, 2013), diyabet, yara, mide rahatsızlıkları, hayvanlarda yara, el sanatları (Şahin, 2019), diyabet, kabızlık, gıda (Polat, 2022), diyabet, idrar döktürücü, sindirim sistemi rahatsızlıkları, ağrı kesici, arı sokması, pişik, gıda (Zurnacı, 2019), gıda (Aladı vd., 2022), ağrı kesici, gıda, yem, el sanatları (Polat, 2010), tansiyon, diyabet, kolesterol, ayak şişliği (Gürdal ve Kültür, 2013), şişlik, kalp ve damar hastalıkları, hayvanlarda bacak kırığı, gıda, yem (Kayabaşı vd., 2016), hayvanlarda göz		ve Akan, 2019), ağrı kesici, kabızlık, hemoroid, kalp hastalığı, ağız yarası, gıda, el sanatları (Ünver, 2019)				

Tablo E.1 (devam)

			hastalıkları, katarakt (Selvi vd., 2023)						
Oxalidaceae	***Oxalis corniculata* L.**	Sarı ekşiyonca	Egzama, gıda, süs (Sargın, 2013)	Yem (Kayabaşı vd., 2016),		Kabızlık, gıda (Saraç, 2013; Sağıroğlu vd., 2012)	Yem (Çelik, 2024)		
Papaveraceae	***Papaver rhoeas* L.**	Gelincik	Öksürük, gıda(Yılmaz, 2019), uykusuzluk, sakinleştirici, gıda (Uysal, 2008), gıda (Kazan, 2007); Aladı vd., 2022), çocuklarda sakinleştirici, serinletici, diyabet (Yücel ve Tülükoğlu, 2000),regl sancısı, gıda, oyun (Arasan, 2022), çocuklarda kırmızı leke, gıda (Polat, 2010), kalp hastalığı, gıda, süs (Gürdal ve Kültür, 2013), anne sütü arttırıcı, sakinleştirici (Tekkoyun, 2023), soğuk algınlığı, iltihap,	Gıda (Akalın, 1993; Kızılarslan ve Özhatay, 2012; Uysal vd., 2010; Tütenocaklı, 2014), öksürük, akciğer kanseri, gıda, süs (Özdemir ve Kültür, 2017), öksürük, boğaz ağrısı, akciğer kanseri, gıda (Koyuncu, 2005), hemoroid (Genç ve Özhatay, 2006), öksürük, gıda, süs, oyuncak (Bulut ve Tuzlacı, 2011), yatıştırıcı (Bulut ve Tuzlacı, 2006), yara, gıda (Kökçü, 2015), gıda, boya, oyuncak (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), bronşit (Şanlı,	Saç bakımı, öksürük, ağrı kesici, gıda (Metin, 2009), gıda (Ünver, 2019; Kerar ve Akan, 2019; Tevent, 2020), gıda, süs (Arslantaş, 2020), uykusuzluk, yatıştırıcı, gıda, boya (Keskinbaş, 2023), iltihap giderici, çıban, yara iyileştirici, gıda (Yüksel, 2023), regl düzenleyici, öksürük (Bulut, 2006), alerji, arı sokması, egzama (Güneş vd., 2017)	Gıda, süs (Kural, 2012), sedef hastalığı, hayvanlarda süt arttırıcı, yem (Özdemir, 2019), gıda, oyuncak (Tuttu vd., 2019), çocuklarda bağışıklık güçlendirici, İç hastalıkları, sancı (Öztürk, 2022), balgam, gıda (Korkmaz, 2015), öksürük, balgam (Özvatan, 2020)	Demir eksikliği, solunum yolu ve mide hastalıkları, diyabet, bağırsak çalıştırıcı, gıda, boya (Yılmaz, 2022), kanser, gıda, oyun (Güneş, 2021), hemoroid, gıda, boya (Eksik, 2020), gıda, yem (Akgül vd., 2018), saç güçlendirici, karaciğer hastalıkları, yara, ağrı kesici, tansiyon, kolesterol, astım, bronşit, gıda, boya (Kılıç, 2019), gıda (Tekin, 2011; Furkan, 2016), öksürük, yatıştırıcı (Hayta vd., 2014), gıda, süs (Çiçek, 2019),	Gıda (Şenkardeş, 2014; Bağcı, 2016), öksürük kesici, bronşit, gül hastalığı, bağırsak çalıştırıcı, hayvanlarda süt arttırıcı, gıda, boya (Uzun ve Kaya, 2016), yara, gıda (Şahin, 2022), yatıştırıcı, öksürük kesici, göğüs yumuşatıcı, hafif uyutucu (Baytop, 1984)	Gıda (Skoula vd., 2009), uykusuzluk (Perouli ve Bareka, 2022), yatıştırıcı (Tsioutsiou vd., 2019)

Tablo E.1 (devam)

			ağrı kesici, gıda, oyun (Zurnacı, 2019), böbrek taşı (Aslan vd., 2007), gıda, yem, oyun (Vural, 2008), hayvanlarda gastrointestinal hastalıklar (Selvi vd., 2023)	2006), ağrı kesici, gıda (Onar, 2006), aft, kansızlık (Tuzlacı ve Aymaz, 2001)			sakinleştirici (Altundağ ve Öztürk, 2011), gıda, boya (Gelse, 2012; Gençay, 2007), cilt ve saç bakımı, sindirim düzenleyici, gıda (Demir, 2021), göz hastalıkları, boya (Dağlı, 2015)		
Papaveraceae	***Papaver somniferum* L. var. *somniferum***	Haşhaş	Ağrı kesici, uyku verici, damar açıcı etkisi, gıda (Deniz vd., 2010), iltihap, öksürük, ishal, diş ağrısı ve iltihabı (Sargın, 2013), öksürük, gıda, haşere kovucu (Zurnacı, 2019), uykusuzluk, yatıştırıcı (Bulut vd., 2017), soğuk algınlığı, sakinleştirici (Erik, 2019), ülser (Yeşilada vd., 1999)	Uyutucu, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), kalp ve damar hastalıkları, gıda (Tanaydın vd., 2022)		Gıda, oyuncak, süs (Özdemir, 2019), gıda (Cansaran vd., 2007)	Ağrı kesici, sakinleştirici (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008), balgam söktürücü, göğüs yumuşatıcı, küçük çocuklara uyku, ağrı kesici, gıda (Yalçın, 2021), ağrı kesici, uyutucu, diş ağrısı (Baytop, 1984)	Ağrı kesici, uyku verici, sakinleştirici, gıda, yakacak, süs (Demirelma ve Depreli, 2023)	Analjezik, afrodizyak, antitussif, anestezik (Brussell, 2004), sakinleştirici (Hanlidou vd., 2004)
Passifloraceae	***Passiflora edulis* Sims**	Çarkıfelek		Uykusuzluk, gerginlik (Mumcu, 2018)		Zayıflama (Atik, 2022)			

Tablo E.1 (devam)

Pedaliaceae	***Sesamum indicum* L.**	Susam	Gıda (Deniz vd., 2010), bebeklerde gaz sancısı, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021), romatizma, boğaz ağrısı, hayvanlarda kabızlık, gıda, yakacak (Uysal, 2008), karın ağrısı, yanık, gıda, haşere kovucu, boya (Sargın, 2013), yanık, saç ve cilt bakımı, meme ucu çatlağı (Arasan, 2022), arıcılık (Karaca, 2008), müshil, diyabet, gıda (Baytop, 1984)	Gıda (Kayabaşı vd., 2016; Kökçü, 2015), bel fıtığı, hazımsızlık, gıda (Tanaydın vd., 2022), hemoroid (Özdemir ve Kültür, 2017)	Ağrı kesici, bademcik iltihabı, gıda (Ünver, 2019), isilik (Odunkıran, 2020), arıcılık (Yüksel, 2023), gıda (Yıldırım, 2015), soğuk algınlığı (Güneş vd., 2017), gıda (Metin, 2009)	Gıda (Yüzbaşıoğlu vd, 2020)	Gıda (Gençay, 2007; Yılmaz, 2022; Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008), kuvvet verici, şişmanlatıcı, müshil (Yalçın, 2021), anne sütü arttırıcı, soğuk algınlığı, gıda (Gelse, 2012), kabızlık, gıda (Furkan, 2016), yara, yanık (Doğan ve Tuzlacı, 2015)	Gıda (Bağcı, 2016)	
Phytolaccaceae	***Phytolacca americana* L.**	Şekerciboyası	Tahriş edici, kusturucu, ishal yapıcı, boya (Baytop, 1984)	Gıda, boya (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), romatizma (Koyuncu, 2005)		Gıda (Usta, 2021), boya (Köysal, 2020; Sağıroğlu vd., 2012), gıda, boya (Kural, 2012)			Gıda (Brussell, 2004)
Pinaceae	***Abies nordmanniana (Steven) Spach subsp. equi-trojani (Asc. & Sint. ex Boiss.)***	Kazdağı göknarı		Mide hastalıkları, bronşit, süs (Bulut ve Tuzlacı, 2011)					

Tablo E.1 (devam)

	Coode & Cullen								
Pinaceae	***Pinus brutia* Ten.**	Kızılçam	Mide ülseri (Alpınar, 1999), iltihap, yakacak (Vural, 2008), hemoroid, yakacak (Deniz vd., 2010), karın ağrısı, öksürük, mide ülseri, el sanatları, oyuncak (Gürdal ve Kültür, 2013), kansızlık, el sanatları, kereste (Kıncal ve Ceylan, 2021), balgam, nefes darlığı, astım, bronşit, öksürük, hayvanlarda üşütme, karın ağrısı, mide ve bağırsak hastalıkları, yara, romatizma, iştahsızlık, tansiyon, sarılık (Uysal, 2008), astım, bronşit, verem, kanser, mide rahatsızlıkları, diyabet, karın ağrısı, büyükbaş hayvan	Nefes açıcı, balgam , bronşit, KOAH, diyabet, yara, ağrı kesici, mide ağrıları, ülser, bağırsak tümörü, astım, damar hastalıkları, romatizma, kolesterol, iltihap, öksürük, saç dökülmesi, sivilce, hayvanlarda rahim yarası, iltihap ve süt arttırıcı, el sanatları, yapıştırıcı, (Özdemir ve Kültür, 2017), yakacak, el sanatları, sakız (Uysal vd., 2010), mide ağrısı (Tuzlacı ve Aymaz, 2001), yakacak, el sanatları (Onar, 2006), öksürük, midevi, bronşit, kan temizleyici, gıda, el sanatları (Tanaydın vd.,	Gıda (Güneş vd., 2017), uçuk, boğaz ve mide ağrısı, soğuk algınlığı, ağrı kesici, yara, mide rahatsızlıkları, öksürük, balgam, arıcılık, yakacak, el sanatları, yem (Metin, 2009), cilt çatlağı, öksürük, grip, soğuk algınlığı, gıda, kereste, yakacak, haşere kovucu (Ünver, 2019), iltihaplı yara, öksürük, yakacak (Saday, 2009; Eşen, 2008), öksürük, kadınlarda kısırlık, cilt çatlağı, pişik, yara, kabakulak, saçkıran, bronşit, nasır, kaşıntı, uyuz, çıban, haşere kovucu (Odunkıran, 2020), kan temizleyici, iltihaplı yara,		Gıda, süs (Fidan, 2018), mide hastalıkları (Dağlı, 2015), ishal, kereste (Oymak, 2018), mide ağrısı, verem, yara iyileştirici, hayvanlarda deri hastalıkları, gıda, el sanatları, yakacak (Demirci ve Özhatay, 2012), saç ve cilt bakımı (Yalçın, 2021), astım, nefes darlığı, hayvanlarda yara, el sanatları, süs, yakacak (Çelik, 2024), boya (Özgökçe ve Yılmaz, 2003), mide ülseri (Güldaş, 2009)	Apse, karın ağrısı (Sezik vd., 2001)	

Tablo E.1 (devam)

			delirmesi, gıda, yakacak, el sanatları, oyuncak, kereste (Sargın, 2013), yara, el ve ayak çatlağı, mide hastalıkları, öksürük, balgam, bronşit, astım, kadınlarda kısırlık, meme ucu çatlağı, damar açıcı, siğil, ağız kokusu, kanser, hayvanlarda yara, gıda, yakacak, kereste, boya (Arasan, 2022), yara, mide hastalıkları, el sanatları, nazarlık (Satıl vd., 2006), karın şişkinliği, bronşit astım (Şahin, 2019), mide rahatsızlıkları, kesik tedavisi, hayvanlarda kene, gıda, el sanatları (Polat, 2010), mide hastalıkları, gıda	2022), mide yarası ve rahatsızlıkları , yara, öksürük, nefes darlığı, hayvanlarda yara, kereste, el sanatları, yakacak, sakız (Kaya, 2021), el sanatları, yakacak (Şanlı, 2006), mide rahatsızlıkları, ezikler, yara ve kesik, kanser, hayvanlarda vücut direncini arttırma, yakacak, el sanatları, haşere kovucu, oyuncak (Kökçü, 2015), mide ağrısı ve ülseri, nefes darlığı (Bulut ve Tuzlacı, 2006)	boya, yakacak, oyuncak (Arslantaş, 2020), bronşit (Kerar ve Akan, 2019; Nacakcı, 2015), El ve ayak çatlakları, ağrı kesici, sakinleştirici, balgam söktürücü (Duran vd., 1998), soğuk algınlığı, burun açıcı, ağrı kesici, mide rahatsızlığı, astım, kanser, tüberküloz, mide bulantısı, çıban, siğil, karın ağrısı, şişlikler, tansiyon, kurt düşürücü, diyabet, idrar yolu iltihabı, gıda, koku, yakacak, el sanatları, haşere kovucu, deterjan (Yüksel, 2023), astım, kuvvet verici (Bulut, 2006), sakız, gıda, kereste, yakacak (Yılmaz, 2019),				

Tablo E.1 (devam)

			(Batkan, 2019), kereste, süs (Zurnacı, 2019), arıcılık (Karaca, 2008; Polat ve Selvi, 2011), nefes darlığı, yara, romatizma (Bulut vd., 2017), solunum ve idrar yolları hastalıkları antiseptiktir, böbrek rahatsızlıkları, boya ve kağıt endüstrisi (Baytop, 1984), hayvanlarda çatlak meme uçları, uyuz, parazit hastalıkları, ishal, öksürük, akciğer hastalıkları (Selvi vd., 2023)		bronşit, mide ağrısı, öksürük (Akaydın vd., 2013), verem, yara, egzama, gıda, gastrit, hayvanlarda doğum kolaylaştırıcı ve soğuklama, gıda, el sanatları, sakız (Yıldırım, 2015)				
Pinaceae	***Pinus nigra* J.F.Arnold subsp. *pallasiana* (Lamb.) Holmboe**	Karaçam	Diyabet (Kargıoğlu vd., 2008), iltihap, yakacak (Vural, 2008), mide ağrısı, yara, çıban (Erik, 2019), egzama, el sanatları (Kıncal ve Ceylan, 2021),	Yakacak, kereste (Tütenocaklı, 2014), kereste ve süs (Erdem, 2018)	Çıban, cilt çatlağı, astım, iltihap, nasır, uyuz, hemoroid, tetanos, sivilce, mide ağrısı, kadınlarda kısırlık, öksürük, diyabet (Odunkıran, 2020), akciğer	Öksürük, göğüs ağrısı, kulak kiri, mide ağrısı, gıda, yakacak, el sanatları, süs (Usta, 2021), siğil, bronşit, gıda, el sanatları, oyuncak (Dikilitaş, 2016), mide	Astım, göğüs ve deri hastalıkları, hayvanlarda uyuz, yem, el sanatları, süs, yakacak, oyuncak, arıcılık (Furkan, 2016), gıda, süs (Fidan, 2018), gıda (Aslan, 2019),	Apse, tüberküloz, karın ağrısı, romatizma (Sezik vd., 2001), astım, bronşit, öksürük, yakacak, el sanatları, süs (Demirelma ve Depreli, 2023),	Sindirim sistemi hastalıkları, romatizma, gıda, yakacak, sakız, koku (Strenchok vd., 2018)

Tablo E.1 (devam)

			öksürük (Uysal, 2008), soğuk algınlığı, diyabet, astım, gıda, yem, yakacak, el sanatları (Sargın, 2013), el sanatları, yakacak (Polat, 2010), mide hastalıkları, topuk çatlağı, gıda (Batkan, 2019), soğuk algınlığı, iltihap, iç hastalıkları, karın ağrısı, alerji, el çatlağı, böbrek ağrısı, gıda, yakacak, yem (Zurnacı, 2019), nefes darlığı, kaşıntı (Bulut vd., 2017), kemik iltihabı (Arı vd., 2015)		hastalıkları (Keskinbaş, 2023), mikrop öldürücü, solunum yolu hastalıkları, idrar söktürücü, akciğer kanseri, mide hastalıkları (Bulut, 2006)	hastalıkları, diyabet, alerji, vücut direnci, çıban, iltihap, soğuk algınlığı, ağız ve diş eti hastalıkları, bronşit, gıda, yakacak, el sanatları (Tuttu vd., 2019), ağrı kesici, mide hastalıkları, yakacak (Özdemir, 2019), diş ağrısı, nefes darlığı, gıda, el sanatları (Atik, 2022), solunum ve idrar yolları hastalıkları antiseptiktir, böbrek rahatsızlıkları, cilt hastalıkları (Baytop, 1984)	nefes darlığı, cilt çatlağı, el sanatları, yakacak (Karagöz, 2013), sabun (Eksik, 2020), astım, öksürük, bronşit, grip, nezle, balgam, prostat, alzheimer, idrar kaçırma (Akan ve Sade, 2015)	çıban, nefes darlığı, soğuk algınlığı, öksürük, cilt çatlağı, yakacak, el sanatları (Bağcı ve Keskin, 2022), mide hastalıkları, iltihaplı yara, egzama (Bağcı, 2016), diyabet, nefes darlığı, balgam, İltihap, yara, tüberküloz (Uzun ve Kaya, 2016), yakacak (Karataş, 2007), nasır, siğil, kırık (Ezer ve Avcı, 2004), süs (Ayandın, 2010), kuvvet verici, antiseptik, solunum ve idrar yolu hastalıkları, boya (Öztürk, 2006), kabızlık, el sanatları, yakacak (Kolit, 2022)	
Pinaceae	***Pinus pinea* L.**	Fıstıkçamı	Gıda, yakacak, süs (Deniz vd., 2010), dizlerde sıvı kaybı, astım, bronşit, diş eti iltihabı, siğil,	Yakacak, süs (Tütenocaklı, 2014), gıda, haşere kovucu (Kayabaşı vd., 2016), ishal,	Gıda (Keskinbaş, 2023; Yılmaz, 2019), gıda, el sanatları (Güneş vd., 2017)				

Tablo E.1 (devam)

			kadınlarda kısırlık, diyabet, romatizma, doğum kolaylaştırıcı, afrodizyak, gıda, yakacak, boya, kereste, haşere kovucu, el sanatları (Arasan, 2022), bronşit, kalp hastalığı, gıda (Polat, 2010), gıda (Zurnacı, 2019; Polat, 2022), arıcılık (Polat ve Selvi, 2011), kuvvet verici, gıda (Baytop, 1984)	böbrek hastalıkları, gıda, el sanatları (Kökçü, 2015)					
Piperaceae	***Piper nigrum* L.**	Karabiber	Karın şişliği, nefes açıcı, ülser (Uysal, 2008), iştah açıcı, gıda (Baytop, 1984)	Öksürük (Kültür, 2014)	Gaz sancısı, kadınlarda kısırlık, öksürük, karın ağrısı, ishal, bel ağrısı (Odunkıran, 2020), gıda (Keskinbaş, 2023)		Romatizma, gıda (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008), iştah açıcı, gaz söktürücü (Yalçın, 2021), sindirim kolaylaştırıcı, gıda (Akan ve Sade, 2015)		Sakinleştirici, soğuk algınlığı, afrodizyak (Hanlidou vd., 2004)
Plantaginaceae	***Antirrhinum majus* L. subsp. *majus***	Aslanağzı	Süs (Polat, 2010; Satıl vd., 2008), inanç (Zurnacı, 2019)	Süs (Tütenocaklı, 2014; Kökçü, 2015; Kayabaşı vd., 2016))	Süs (Metin, 2009)			Süs (Ayandın, 2010)	

Tablo E.1 (devam)

Plantaginaceae	***Plantago lanceolata* L.**	Damarlıca	Ağız, üst solunum yolu enfeksiyonları, göz iltihabı, idrar kaçırma, yara, çıban, antibakteriyel, müshil, gıda (Deniz vd., 2010), ağrı kesici, yara (Yılmaz, 2019), diş ağrısı, kesik (Uysal, 2008), mantar ve kaşıntı, ağrı kesici (Kazan, 2007), hayvanlarda açık yaralar, parazit hastalıkları (Selvi vd., 2023), kanama durdurucu, çıban, yara, nefes darlığı (Vural, 2008), siğil, yara (Erik, 2019), iltihaplı yara (Arı vd., 2015), hemoroid, yara (Bulut vd., 2017), öksürük, balgam, akciğer hastalıkları (Güner ve Selvi, 2016), böcek	Yara, kesik, emboli (Tuzlacı ve Aymaz, 2001), yara, idrar yolu iltihabı (Kayabaşı vd., 2016), yara, çıban, mide ağrısı (Onar, 2006), diyabet (Tanaydın vd., 2022), yara, çıban, idrar yolu iltihabı, sedef hastalığı, gıda (Şanlı, 2006), yara (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), yatıştırıcı (Tütenocaklı, 2014), yara, mide ağrıları (Uysal vd., 2010), yatıştırıcı, gastrit, hemoroid, ishal, karın ağrısı (Genç ve Özhatay, 2006), astım, bronşit (Kültür, 2014), siğil, romatizma, iltihap, hemoroid (Koyuncu, 2005),apse, yara, mide	Yara, iltihap (Güneş vd., 2017), kanser, hemoroid, astım, gıda (Yıldırım, 2015), yara, iltihap, stres, yorgunluk, gıda (Bulut, 2006), sakinleştirici, hemoroid, gıda, yem (Yüksel, 2023), yara (Nacakcı, 2015; Yılmaz, 2019; Kerar ve Akan, 2019; Saday, 2009), astım, bronşit, nefes darlığı (Uluçay, 2017), çıban (Eşen, 2008), mide ağrısı, yara, solunum yolu hastalıkları (Metin, 2009)	Kanama durdurucu, yara (Kural, 2012), yara (Atik, 2022), iltihap (Özdemir, 2019), hayvan zehirlenmesi (Öztürk, 2022), karın ağrısı, bağırsak hastalıkları, apse, çıban (Özvatan, 2020)	İltihaplı yara (Korkmaz, 2018; Yapıcı vd., 2009), yara, mide ağrısı (Doğan ve Tuzlacı, 2015), mide ağrıları, iltihap, hemoroid, karın ağrısı, nefes darlığı, insan ve hayvanlarda yara (Mükemre, 2013), çıban, iltihaplı yara, gıda (Karagöz, 2013), yara, kanama durdurucu (Güneş, 2021), nefes darlığı, bronşit, astım, şeker hastalarında idrara çıkma, iltihaplı yara (Eksik, 2020), balgam, sinir sistemi hastalıkları, çıban, apse, siğil, yara, bademcik, boğaz iltihabı, idrar yolları enfeksiyonu, iltihap (Tetik,	Böbrek taşı (Bağcı, 2016), apse (Tuzlacı ve Şenkardeş, 2011), yara, siğil, mide hastalıkları, bronşit (Ezer ve Kürşat, 2004), iltihaplı yara, hemoroid, çıban, hayvanlarda doğumu kolaylaştırıcı (Uzun ve Kaya, 2016), apse, siğil, gıda, yem (Şahin, 2022), çıban, yara, akciğer hastalıkları, idrar kaçırması (Bağcı ve Keskin, 2022), çıban, astım, sinir hastalıkları (Oral, 2007), çıban, iltihaplı yara (Şenkardeş, 2014), yara, çıban, verem, iltihap söktürücü (Özdemir ve Alpınar, 2015), apse (Sezik vd., 2001)	Yaralar, böcek sokmaları, hayvan ısırıklar, antiseptik, çürükler (Tsioutsiou vd., 2023), ishal, bronşit, bacaklarda kan pıhtısı, göz hastalıkları, akne (Brussell, 2004)

Tablo E.1 (devam)

			sokmaları, nefes darlığı, bronşit, varis (Kalankan, 2017), yara, çıban (Polat, 2010), astım (Şahin, 2019), kabız, göğüs yumuşatıcı, balgam ve idrar arttırıcı, yara, çıban (Baytop, 1984), hayvanlarda açık yaralar, parazit hastalıkları (Selvi vd., 2023)	hastalıkları, verem, astım, böbrek taşı, gaz söktürücü (Özdemir ve Kültür, 2017), bellek kaybı (Akalın, 1993)			2011), ateş düşürücü, yara (Hayta vd., 2014), diyabet (Bilgiç, 2023), emboli, apse, idrar yolu iltihabı, yara (Polat vd., 2013)		
Plantaginaceae	***Plantago major* L. subsp. *major***	Sinirotu	Akciğer ve mide temizleyici, balgam, diyabet, göğüs yumuşatıcı, yara, çıban (Deniz vd., 2010), mantar ve kaşıntı, ağrı kesici (Kazan, 2007), boğaz ağrısı, yara, apse, hemoroid (Yeşilada vd., 1999), apse, siğil (Kargıoğlu vd., 2008), kabızlık, iltihaplı yara (Erik, 2019), iltihaplı yara (Arı vd., 2015),	Yara, kesik, emboli (Tuzlacı ve Aymaz, 2001), yara, midevi, idrar yolu iltihabı (Kayabaşı vd., 2016), diyabet (Tanaydın vd., 2022), yara, gıda (Kaya, 2021), gıda (Erdem, 2018), iltihap, yara, yanık (Şanlı, 2006), yara, çıban, siğil (Aktan, 2011), yatıştırıcı (Tütenocaklı, 2014), gırtlak kanseri, damar	Dolama, kanama, yara, çıban, saçkıran, diyabet, sedef (Odunkıran, 2020), yara, iltihap (Güneş vd., 2017), gıda (Akaydın vd., 2013), yara, iltihap, stres, yorgunluk (Bulut, 2006), yara (Keskinbaş, 2023)	Yara, hemoroid, idrar yolu iltihabı, sedef, romatizma, saç dökülmesi, kalp hastalıkları (Sağıroğlu vd., 2012), iltihap, öksürük, bronşit (Kural, 2012), yara (Atik, 2022), iltihap (Özdemir, 2019) iltihap, dolama, çıban, nefes darlığı, damar açıcı, kalp hastalıkları, mide ağrısı ve ülseri, idrar söktürücü, İdrar	Yara (Korkmaz, 2018; Tuzlacı ve Doğan, 2010; Doğan, 2008), yara, siğil, mide ağrısı (Doğan ve Tuzlacı, 2015), iltihaplı yara, apse, çıban, mide ve kalp hastalıkları, hemoroid, diş ağrısı, hayvanlarda yara (Güneş, 2021), nefes darlığı, bronşit, astım, şeker hastalarında idrara çıkma, iltihaplı yara	İltihaplı yara (Tuzlacı ve Şenkardeş, 2011), kanser (Elçi ve Erik, 2006), apse, dolama, idrar yolu enfeksiyonu (Sarper vd., 2009), yara (Ayandın, 2010), ishal, iltihaplı yara (Karataş, 2007), çıban, yara, akciğer hastalıkları, idrar kaçırması (Bağcı ve Keskin, 2022), kalp damar	Tansiyon, diyabet, kabızlık, safra taşı, alerjik rinit, kanser, soğuk algınlığı, böbrek taşı, prostat, ateş düşürücü, kan temizleme, burkulma (Hanlidou vd., 2004), yaralar, böcek sokmaları, hayvan ısırıklar, antiseptik, çürükler (Tsioutsiou vd., 2023), öksürük, soğuk algınlığı, astım, boğaz ağrısı, mide ve

Tablo E.1 (devam)

			hemoroid, yara (Bulut vd., 2017), böcek sokmaları, nefes darlığı, bronşit, varis (Kalankan, 2017), idrar yolu enfeksiyonları (Aslan vd., 2007), mide ve bağırsak yaraları, ülser, yara, göz bulanıklığı, gıda (Polat, 2010), diyabet, gıda (Şahin, 2019), yara, kaşıntılı hastalıklar, egzama, bronşit, öksürük, astım, sinüzit (Sargın, 2013), kabız, göğüs yumuşatıcı, balgam ve idrar arttırıcı, yara, çıban (Baytop, 1984)	açıcı, mide ağrısı, mantar, böbrek ve bağırsak rahatsızlığı, çıban, bağırsak yumuşatıcısı, bronşit, astım, öksürük, soğuk algınlığı, ishal, gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), astım, bronşit, kanser, siğil, yara, ödem, romatizma, çıban, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)		yolu enfeksiyonu, kanser, hemoroid, ishal, kanama durdurucu, yanık, yara, diyabet (Öztürk, 2022), kolesterol, iltihap, yara, romatizma, gıda (Zengin, 2020), iltihaplı yara, tansiyon, idrar yoluenfeksiyonu, enfeksiyon hastalıkları (Alagöz, 2023), çıban, apse, egzama, öksürük, kaşıntı, mantar, mide hastalıkları (Usta, 2021), karın ağrısı, mide hastalıkları, ülser, hemoroid, tırnak batması, irin, apse, çıban, alerji (Özvatan, 2020), kadın hastalıkları, astım –bronşit, nefes darlığı, kalp rahatsızlığı, iltihap, nasır,	(Eksik, 2020), yara, burkulma, iltihap (Tetik, 2011), mide rahatsızlıkları, yara ve iltihaplı yara, yanık (Yeşil ve Akalın, 2009; Yeşil ve Akalın, 2009), kan durdurucu, yara, astım (Demirci ve Özhatay, 2012), idrar yolu iltihabı (Tekin, 2011), yanık, yara (Hayta vd., 2014), diyabet, gıda (Bilgiç, 2023), emboli, apse, idrar yolu iltihabı, yara (Polat vd., 2013)	hastalıkları (Oral, 2007), güneş çarpmasında ateş düşürücü, apse, regl düzensizliği, hemoroid (Sezik vd., 2001)	bağırsak kanseri, vücut temizleyici (Brussell, 2004)

Tablo E.1 (devam)

						İltihaplı yara, göz iltihabı, ağız yaraları, ağrı kesici (Korkmaz, 2015)			
Plantaginaceae	***Pyracantha coccinea* M.Roem.**	Ateşdikeni	İnsan ve hayvanlarda ishal (Tuzlacı ve Aymaz, 2001), gıda (Kaya, 2021), gıda, süs (Aktan, 2011; Albayrak, 2019), süs (Tütenocaklı, 2014), böbrek taşı (Koyuncu, 2005), kalp yatıştırıcı, gıda (Baytop, 1984)			El sanatları (Atik, 2022), gıda (Yüzbaşıoğlu vd., 2020; Dikilitaş, 2016), gıda, süs (Usta, 2021)	Gıda, süs (Furkan, 2016; Gençay, 2007), Süs (Balos ve Akan, 2007)		
Platanaceae	***Platanus orientalis* L.**	Çınar	İshal, bulantı, yakacak, el sanatları (Vural, 2008), ishal (Bulut vd., 2017), kireçlenme (Güner ve Selvi, 2016), arıcılık (Karaca vd., 2008), diz ağrısı, kireçlenme, el sanatları (Zurnacı, 2019), süs (Deniz vd., 2010), böbrek taşı, ishal, eklem	Kereste, el sanatları, yakacak (Albayrak, 2019), böbrek taşı (Tuzlacı ve Aymaz, 2001), böbrek taşı, boya (Onar, 2006), el sanatları, yakacak (Tanaydın vd., 2022), ağrı kesici (Kaya, 2021), romatizma, bronşit (Aktan,	Diz kireçlenmesi, romatizma, süs (Yılmaz, 2019), diz ağrısı, kireçlenme, prostat, yanık, romatizma (Güneş vd., 2017), el sanatları (Adaçay, 2023), romatizma, damar tıkanıklığı, menüsüs, sarılık, boya, el	Kireçlenme (Sağıroğlu vd., 2012), romatizma, saç bakımı, mide ağrısı, el sanatları, süs (Usta, 2021), kireçlenme, romatizma, iltihap (Özvatan, 2020), romatizma (Köysal, 2020), bacak ağrısı, romatizma, kireçlenme,	Yakacak, yem, el sanatları (Gençay, 2007; Gelse, 2012), eklem ağrıları, kireçleme, ödem, sedef, süs (Fidan, 2018), romatizma, kireçlenme (Dağlı, 2015), süs (Balos ve Akan, 2007), kireçlenme, el sanatları (Oymak, 2018; Demir İnal ve	Eklem ağrıları, kireçlenme (Kolit, 2022), kireçlenme, iltihap söktürücü, romatizma, eklem ağrıları (Uzun ve Kaya, 2016), el sanatları (Bağcı, 2016)	Yaralar (Perouli ve Bareka, 2021), kanama durdurucu, apse, yanık, böbrek taşı, prostat (Hanlidou vd., 2004), bebeklerde diş çıkarmada ağrı yatıştırıcı, idrar problemleri, el sanatları (Brussell, 2004)

Tablo E.1 (devam)

			kireçlenmesi, kaşıntı, el sanatları, boya (Polat, 2010), ishal, romatizma, nefes darlığı (Şahin, 2019), idrar kaçırma, ağrı kesici, böbrek taşı, romatizma, hayvanlarda solaz hastalığı, el sanatları (Arasan, 2022), romatizma, karın ağrısı, kulak çınlaması, hayvanlarda ağrıkesici, el sanatları (Sargın, 2013), baş ağrısı, kadın hastalıkları, el sanatları, inanç (Uysal, 2008), kemik erimesi, el sanatları (Kıncal ve Ceylan, 2021), kabızlık, ateş düşürücü, antiseptik, göz hastalıkları, yanık, çıban, yılan sokması (Baytop, 1984)	2011), ishal (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), romatizma, ağrı, ishal, arıcılık, yakacak, el sanatları (Kökçü, 2015), böbrek kum ve taşı, nefes darlığı, ishal, kereste, el sanatları, yakacak (Bulut ve Tuzlacı, 2011), idrar yolları iltihabı, el sanatları (Tütenocaklı, 2014), böbrek taşı (Uysal vd., 2010), diyabet, böbrek hastalıkları (Genç ve Özhatay, 2006), prostat (Koyuncu, 2005), kireçlenme, romatizma, diyabet, ishal, sarılık, ağrı kesici, kan durdurucu, hemoroid, karın ağrısı, böbrek taşı, nefes darlığı	sanatları (Yıldırım, 2015), astım, mide ve bağırsak rahatsızlıkları (Bulut, 2006), kireçlenme, diz ağrısı, basur, baş ve karın ağrısı, basur, ishal, güneş çarpması, el sanatları, yakacak, oyuncak (Yüksel, 2023), yakacak, boya (Keskinbaş, 2023), eklem ağrıları, anıt ağaç (Kerar ve Akan, 2019), kireçlenme, el sanatları (Arslantaş, 2020), zone, böbrek taşı ve ağrısı, ağrı kesici, siğil, öksürük, yara, kaşıntı, astım, ishal (Odunkıran, 2020), kireçlenme, damar açıcı, kereste, el sanatları, yakacak (Ünver,	tansiyon, koah, öksürük (Tuttu vd., 2019), kereste, yem (Köse, 2019)	Fidan, 2024), kireçlenme, boya (Yılmaz, 2022), eklem ağrısı, ağrı kesici, el sanatları, yakacak (Eksik, 2020), romatizma, kireçlenme, yara onarıcı, kalp hastalıkları, diyabet (Kılıç, 2019), diyabet, kereste (Tetik, 2011), saç bakımı, yanık (Yalçın, 2021), damar tıkanıklığı, romatizma, el sanatları, oyuncak, yakacak (Furkan, 2016), kan temizleme ve kan sulandırıcı, sarılık (Akan ve Sade, 2015)		

Tablo E.1 (devam)

				(Özdemir ve Kültür, 2017)	2019), süs (Metin, 2009), el sanatları (Mart, 2006)				
Plumbaginaceae	***Limonium sinuatum* (L.) Mill.**	Denizlavantası	Gıda, süs (Yılmaz, 2019), süpürge (Uysal, 2008; Kazan, 2007), gıda (Tuzlacı, 2011)						
Poaceae	***Arundo donax* L.**	Kargı	El sanatları (Gürdal ve Kültür, 2013; Vural, 2008; Zurnacı, 2019; Batkan, 2019; Polat, 2010; Şahin, 2019; Sargın, 2013; Kıncal ve Ceylan, 2021), el sanatları, yakacak (Arasan, 2022), idrar arttırıcı, iştah açıcı, el sanatları (Baytop, 1984)	El sanatları, yem (Kayabaşı vd., 2016), süs (Onar, 2006), el sanatları (Tütenocak, 2014)	El sanatları (Yüksel, 2023; Yıldırım, 2015), çıban, kırık, çıkık, dolama (Güneş vd., 2017), el sanatları, süs (Yılmaz, 2019)		El sanatları (Kaval vd., 2014; Balos ve Akan, 2007; Mükemre, 2013), el sanatları, avcılık (Gençay, 2007)		
Poaceae	***Avena sativa* L.**	Yulaf	Gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021; Polat, 2022), çıban olgunlaştırıcı, idrar arttırıcı, müshil, kuvvet verici, yatıştırıcı (Baytop, 1984),	Oyuncak, yem (Kayabaşı vd., 2016), yem (Tanaydın vd., 2022; Kökçü, 2015), sedef, hemoroid, öksürük, oyuncak	Yem (Yüksel, 2023), gıda, yem (Deniz vd., 2010; Deniz vd., 2010)	Akciğer hastalıkları, yem (Tuttu vd., 2019), zayıflatıcı, gıda (Korkmaz, 2015), yem (Köysal, 2020), üst solunum	Yem (Yılmaz, 2022), cilt bakımı ve sindirim (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008)		

Tablo E.1 (devam)

			hayvanlarda Hazımsızlık, süt verimini arttırıcı, gastrointestinal hastalıklar (Selvi vd., 2023)	(Özdemir ve Kültür, 2017)		yolu hastalıkları (Atik, 2022)			
Poaceae	***Cortaderia selloana* (Schult. & Schult.f.) Asch. & Graebn.**	Pampasotu							
Poaceae	***Cynodon dactylon (*L.) Pers. var. *dactylon***	Köpekdişi	İdrar söktürücü, iltihap, hemoroid (Kıncal ve Ceylan, 2021), diyabet, böbrek taşı (Uysal, 2008), zona, böbrek taşı ve iltihabı, diyabet (Arasan, 2022), idrar söktürücü, böbrek taşı, gıda (Polat, 2010), böbrek ve safra kesesi taşları (Polat ve Satıl, 2012), böbrek taşı, mide ülseri, kireçlenme, kanser, romatizma, zayıflatıcı, hayvanlarda idrar sorunu (Zurnacı, 2019),	Bacak ağrısı, kireçlenme, diüretik, prostat, idrar yollarını açıcı, kan kanseri, göz hastalıkları, eklem ağrıları, romatizma, bağışıklık güçlendirici (Özdemir ve Kültür, 2017), ayak ödemi (Koyuncu, 2005), hemoroid, diyabet, astım, bronşit, balgam söktürücü, ağrı kesici, yem (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), böbrek taşı, balgam söktürücü (Uysal	Kısırlık (Akaydın vd., 2013), böbrek iltihabı (Güneş vd., 2017), böbrek ve bağırsak hastalıkları, kanser, sakinleştirici (Uluçay, 2017),	Eklem kireçlenmesi (Tuttu vd., 2019)	İdrar söktürücü, müshil, kan temizleyici (Çakıroğlu vd., 2007), yem (Eksik, 2020), böbrek taşı (Demirci ve Özhatay, 2012), böbrek taşı, idrar yolu enfeksiyonu, damar sertliği (Çiçek, 2019), kadınlarda idrar yolları antiseptiği, böbrek taşı, yem (Doğan ve Tuzlacı, 2015)	İdrar yolu iltihabı, astım (Tuzlacı ve Şenkardeş, 2011), prostat, kısırlık, damar sertliği, gaz giderici, idrar söktürücü, böbrek taşı (Oral, 2007), baş ağrısı, nefes darlığı, idrar yolu, iltihabı, romatizma, kireçlenme, damar tıkanıklığı (Şenkardeş, 2014)	Böbrek taşı, safra hastalıkları, diüretik (Perouli ve Bareka, 2022)

Tablo E.1 (devam)

			romatizma, prostat (Bulut, 2017), böbrek taşı, prostat (Erik, 2019), böbrek taşı, yem (Vural, 2008), idrar arttırıcı ve müshil (Baytop, 1984), hayvanlarda hazımsızlık (Selvi vd., 2023)	vd., 2010), diüretik (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), karın ağrısı, böbrek kum ve taşı (Bulut ve Tuzlacı, 2006), yara (Kökçü, 2015), tansiyon, idrar yolu hastalıkları, prostat, böbrek taşı, diyabet (Şanlı, 2006), soğuk algınlığı, grip, gıda (Tütenocaklı, 2014)					
Poaceae	***Elymus repens* (L.) Gould**	Sabankıran	Zona, böbrek taşı ve iltihabı, diyabet (Arasan, 2022), böbrek taşı ve kumu (Batkan, 2019), romatizma, idrar söktürücü (Güner ve Selvi, 2016), karın ağrısı, böbrek taşı ve kumu, eklem ağrısı, kireçlenme, hayvanlarda sarı hastalığı, yem (Sargın, 2013), idrar arttırıcı, ateş düşürücü		Yem (Kerar ve Akan, 2019), yem, diyabet (Yılmaz, 2019), diyabet (Nacakcı, 2015), böbrek taşı, diz ağrıları (Yıldırım, 2015), bağırsak sancısı, idrar yolu hastalıkları (Keskinbaş, 2023)			Eklem ağrıları, idrar yolu hastalıkları (Kolit, 2022), ağrı kesici (Bağcı, 2016)	Safra taşı, romatizma, saç bakımı, idrar yolu iltihabı, böbrek taşı, prostat, uyarıcı (Hanlidou vd., 2014)

Tablo E.1 (devam)

			(Baytop, 1984), hayvanlarda Hazımsızlık, süt verimini arttırıcı, gastrointestinal hastalıklar (Selvi vd., 2023)						
Poaceae	***Hordeum vulgare* L.**	Arpa	Böbrek taşı, bere, betik, gıda, yem (Kıncal ve Ceylan, 2021), bertik (Uysal, 2008), bağırsak ağrısı, kabızlık, gaz sancısı, ishal, yara, yanık, temre, arpacık, hayvanlarda iştah açıcı ve öksürük, yem (Sargın, 2013), egzama, ateş düşürücü, öksürük, mide ülseri, köstebek hastalığı, hayvanlarda süt arttırıcı (Arasan, 2022) boya, el sanatları (Zurnacı, 2019), yem (Deniz vd., 2010), hayvanlarda süt verimini arttırıcı (Selvi vd., 2023)	Öksürük, boğaz kuruluğu, kaşıntı, yem (Tütenocaklı, 2014), yem (Kökçü, 2015), temre, vücut direnci (Özdemir ve Kültür, 2017)	Yara, gıda, yem (Ünver, 2019), yem (Saday, 2009; Kerar ve Akan, 2019), arpacık, dolama, topuk dikeni, temre, siğil, tansiyon, böbrek taşı (Odunkıran, 2020), akrep sokması, ağrı kesici, yem (Yüksel, 2023), zatürre, öksürük, yara, çatlak, kaşıntı (Metin, 2009)	Gıda (Atik, 2022), sedef hastalığı (Yüzbaşıoğlu vd., 2020), egzama, yem (Tuttu vd., 2019), böbrek taşı, idrar söktürücü, mide, bağırsak ve karaciğer hastalıkları, cilt bakımı, ishal, astım, bronşit (Korkmaz, 2015), diyabet (Sağıroğlu vd., 2012)	Yanık, yem, nazar, el sanatları, süs (Fidan, 2018), yem (Balos ve Akan, 2007), el sanatları, yakacak (Öz, 2022), hayvanlarda süt arttırıcı, yem (Karagöz, 2013), siğil, gıda, el sanatları, inanç, yem (Eksik, 2020), böbrek taş ve kumu, vücut direnci, hayvanlarda kuvvet verici (Doğan ve Tuzlacı, 2015), iltihaplı yara, gıda, yem (Yeşil ve Akalın, 2009), bel ağrısı, kırık, çıkık, yem, el sanatları (Çelik, 2024), gıda, süs, yem (Çorlu, 2023),	Bebeklerde karın ağrısı, gıda (Bağcı ve Keskin, 2022), apse, soğuk algınlığı, öksürük, zatürre, yüz felci, cilt hastalıkları (Sezik vd., 2001), gıda, yem (Ayandın, 2010; Şahin, 2022)	Kolesterol, böbrek taşı (Hanlidou vd., 2004)

Tablo E.1 (devam)

							siğil, yem (Tekin, 2011), idrar söktürücü, böbrek taşı (Hayta vd., 2014), romatizma, idrar söktürücü, apse, kaşıntı (Altundağ ve Öztürk, 2011), yumuşatıcı, idrar arttırıcı, kuvvet verici, gıda (Baytop, 1984)		
Poaceae	***Triticum aestivum* L.**	Ekmeklik buğday	Kadınlarda kısırlık, yılan sokması, çıban, bere, bertik, karın ağrısı, hayvanlarda plasenta düşmemesi (Uysal, 2008), mide ağrısı, sürme hastalığı (Arasan, 2022), gıda, el sanatları (Polat, 2010), gıda, yem (Zurnacı, 2019), gıda (Polat, 2022), yumurtalık kanseri, hayvanlarda plasenta düşmemesi,	Gıda, yem (Kaya, 2011; Aktan, 2011; Albayrak, 2019; Kökçü, 2015), gıda (Tütenocaklı, 2014; Koçyiğit ve Özhatay, 2006), boya (Özdemir ve Kültür, 2017)	Sindirim sistemi çalıştırıcı, gıda (Saday, 2009), erken doğum, bel ağrısı, soğuk algınlığı, tansiyon, kırık çıkık, ishal, diş ağrısı (Odunkıran, 2020), gıda (Kerar ve Akan, 2019), yem, inanç (Yüksel, 2023), gıda, yem, süs, el sanatları (Ünver, 2019)	Gıda, yem (Atik, 2022; Dikilitaş, 2016)	Gıda, yakacak (Fidan, 2018), yapı malzemesi, yakacak (Öz, 2022), idrar yolu enfeksiyonu, gıda (Aslan, 2019), gıda, süs (Yılmaz, 2022), ishal, gıda, yem, el sanatları (Eksik, 2020), el sanatları, gıda, yem, süsü (Gençay, 2007), gıda, yem, boya (Yeşil ve Akalın, 2009), ishal, kırık, çıkık, şişme, ezilme, gıda, nazar, oyuncak, yem, el sanatları (Çelik,	Karın ağrısı, çıkık, gıda, süs (Demirelma ve Depreli, 2023), gıda, yem (Ayandın, 2010), kabızlık, kansızlık, gıda (Öztürk, 2006)	

Tablo E.1 (devam)

			gıda, yem (Kıncal ve Ceylan, 2021)				2024), kabızlık, gıda, yem, yapı malzemesi, yakacak (Furkan, 2016)		
Poaceae	***Zea mays* L. subsp. *mays***	Mısır	Böbrek taşı ve kumu, idrar söktürücü, gıda, yem (Deniz vd., 2010), idrar yolu iltihabı ve idrar söktürücü, gıda, yem (Kıncal ve Ceylan, 2021), kanama durdurucu, böbrek taşı, idrar yolu iltihabı (Uysal, 2008), idrar yolu iltihabı (Kazan, 2007; Şahin, 2019), mide-karın hastalıkları, idrar yolu problemleri, bağırsak tembelliği, kabızlık, böbrek taşı, hayvanlarda sarı hastalığı, gıda, yem (Sargın, 2013), hemoroid, idrar yolu hastalıkları, ödem (Arasan, 2022), idrar yolu	Böbrek ağrısı, idrar yolu hastalıkları (Akalın, 1993; Özdemir ve Kültür, 2017; Kızılarslan ve Özhatay, 2012), iltihap, hemoroid (koyuncu, 2005), mide ve karın ağrısı rahatsızlıkları, böbrek taşı, idrar yolu iltihabı, gıda (Tütenocaklı, 2014), diüretik, gıda, yem (Bulut ve Tuzlacı, 2011; Koçyiğit ve Özhatay, 2006), böbrek taşı, gıda, yem (Kökçü, 2015), idrar yolu hastalıkları, kurt düşürücü, gıda (Aktan, 2011), idrar söktürücü, taş düşürücü, cilt bakımı (Şanlı,	Ödem, gıda, yem, yakacak (Ünver, 2019), böbrek hastalıkları (Saday, 2009), idrar söktürücü (Eşen, 2008), idrar tutukluluğu, böbrek ağrısı, kısırlık (Odunkıran, 2020), gıda, yem (Kerar ve Akan, 2019; Duran, 1998), böbrek iltihabı ve taşı, öksürük, idrar söktürücü, hayvanlarda kabızlık, gıda (Yıldırım, 2015), böbrek taşı düşürücü, insan va hayvanlarda idrar sökücü, gıda (Güneş vd., 2017), böbrek hastalıkları, gıda, yem, yakacak (Metin, 2009)	Böbrek ağrıları ve taşı, gıda, el sanatları (Sağıroğlu vd., 2012; Köse, 2019), gıda, yem (Atik, 2022), idrar yolu hastalıkları, zayıflatıcı, prostat, romatizma, gıda (Tuttu vd., 2019), idrar yolları hastalıkları, gıda, yem (Dikilitaş, 2016), böbrek taşı, saç bakımı, antiseptik (Korkmaz, 2015), el sanatları (Cansaran vd., 2007), ödem, gıda, yem (Özvatan, 2020), idrar söktürücü, ödem, gıda, yem (Usta, 2021), böbrek hastalıkları	Gıda, yakacak (Gençay, 2007; Fidan, 2018; Kaval vd., 2014; Gelse, 2012), gıda, yem (Mükemre, 2013; Balos ve Akan, 2007), idrar yolu enfeksiyonu, gıda (Aslan, 2019), böbrek kumu (Oymak, 2018), böbrek hastalıkları, gıda, el sanatları (Karagöz, 2013), böbrek taşı, iltihap, gıda (Demir İnal ve Fidan, 2024), böbrek taşı, gıda, yem (Güneş, 2021), idrar söktürücü, zayıflatıcı, böbrek hastalıkları (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008), mide şişliği, prostat,	İdrar yolu enfeksiyonu, hemoroid, regl sancısı, boğaz ağrısı (Sezik vd., 2001), idrar yolu enfeksiyonu, hemoroid, böbrek taşı, ödem, idrar söktürücü, gıda, yem, yakacak, el sanatları (Demirelma ve Depreli, 2023), böbrek hastalıkları, gıda (Bağcı ve Keskin, 2022), idrar yolu enfeksiyonu, kabızlık, diüretik, anne sütü arttırıcı, hayvanlarda bağırsak hastalıkları, idrar yapamama, süt arttırıcı, el sanatları (Uzun ve Kaya, 2016), gıda (Karataş, 2007), ödem,	Soğuk algınlığı, diüretik, sistit, idrar tutamama, prostat, böbrek taşı (Hanlidou vd., 2004)

Tablo E.1 (devam)

			hastalıkları, ödem, gıda (Polat, 2022), arıcılık (Karaca, 2008), iltihap, prostat (Güner ve Selvi, 2016), meme kanseri, gıda (Erik, 2019)	2006), hayvanlarda idrar zorluğu, gıda, yem (Tanaydın vd., 2022)		(Cansaran ve Kaya, 2010)	idrar yolu hastalıkları (Tetik, 2011), ödem, zayıflama, diyabet, böbrek taşı, romatizma, idrar yolu enfeksiyonu, gıda, oyuncak, yem, el sanatları (Çelik, 2024), bağırsak yumuşatıcı, cilt sıkılaştırıcı, idrar yolu enfeksiyonu, hayvanlarda süt verimliliği, gıda, yem (Çorlu, 2023), vücut direnci (Özdemir, 2019), kalp hastalığı (Nadiroğlu, 2017)	diüretik (Ezer ve Avcı, 2004), böbrek taşı (Öztürk, 2006)	
Polygonaceae	***Polygonum cognatum* Meissn.**	Madımak	Mide ve bağırsak rahatsızlığı, gıda (Tekkoyun, 2023), gıda (Zurnacı, 2019; Polat, 2022; Kargıoğlu vd., 2008; Aladı vd., 2022), vücut direnci, gıda	Gıda (Koyuncu, 2005; Özdemir ve Kültür, 2017; Kaya, 2021; Erdem, 2018; Şanlı, 2006; Aktan, 2011; Albayrak, 2019), gıda, yem (Kayabaşı vd., 2016)	Diyabet, egzama, guatr, gıda (Bulut, 2006), gıda (Yıldırım, 2015; Güneş vd., 2017)	Gıda (Yüzbaşıoğlu vd., 2020; Özdemir, 2019; Baykal, 2015; Atik, 2022; Ayan, 2015; Dikilitaş, 2016; Cansaran vd., 2007), hemoroid,	Romatizma (Tuzlacı ve Doğan, 2010), idrar arttırıcı, romatizma, gıda (Doğan ve Tuzlacı, 2015), gıda (Fidan, 2018; Dağlı, 2015; Oymak, 2018; Yılmaz,	Gıda (Şenkardeş, 2014; Bağcı ve Keskin, 2022; Bağcı, 2016; Karataş, 2007; Akdağ, 2019; Kolit, 2022; Ayandın, 2010), mide hastalıkları, gıda	

Tablo E.1 (devam)

			(Arı vd., 2015), gıda, yem (Vural, 2008), idrar arttırıcı, diyabet (Baytop, 1984)			doğum yarası, mide ve bağırsak hastalıkları, demir eksikliği, kan dolaşımı, gıda (Korkmaz, 2015)	2022; Demir İnal ve Fidan, 2024; Yeşil ve Akalın, 2009; Mükemre, 2013; Yalçın, 2021; Bilgiç, 2023), mide ağrısı, gıda (Güneş, 2021), diyabet, demir eksikliği, gıda (Çorlu, 2023), apse, kusturucu, öksürük, romatizma, anemi, mide rahatsızlıkları (Altundağ ve Öztürk, 2011), karın ağrısı, kansızlık (Polat vd., 2013), öksürük, kansızlık, romatizma, mide hastalıkları, gıda (Altundağ ve Öztürk, 2011)	(Demirelma ve Depreli, 2023), iltihap söktürücü, gıda (Uzun ve Kaya, 2016), mide hastalıkları, gıda (Akaydın vd., 2009)	
Polygonaceae	***Rumex acetosella* L.**	Kuzukulağı	Gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021; Satıl vd., 2006; Aladı vd., 2012; Zurnacı, 2019; Arı vd., 2015; Polat, 2022), iştah açıcı, kan temizleyici, gıda (Deniz vd.,	Güç verici, idrar yolu enfeksiyonu, hemoroid, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), gıda (Koyuncu, 2005; Aktan, 2011; Kızılarslan ve	Gıda (Mart, 2006; Ünver, 2019; Saday, 2009; Yıldırım, 2015), bağırsak kurdu, kabızlık, gaz giderici, gıda (Doğanoğlu, 2004), çıban,	Baş ağrısı, hazımsızlık, ateş düşürücü, gıda (Kural, 2012), gıda (Atik, 2022; Özdemir, 2019; Dikilitaş, 2016; Özvatan, 2020), diş iltihabı, sinüzit, gıda	Diyabet (Tuzlacı ve Doğan, 2010; Bilgiç, 2023; Tekin, 2011), diyabet, midevi, gıda (Doğan, 2008), gıda (Dağlı, 2015; Oymak, 2018; Güneş, 2021;	Gıda (Şahin, 2022; Bağcı, 2016), diş ağrısı ve diş eti iltihabı, sedef, gıda (Uzun ve Kaya, 2016)	Gıda (Brussell, 2004)

Tablo E.1 (devam)

			2010), böbrek kumu, safra taşı, diyabet, bağırsak kurdu, boğaz ağrısı, ayak mantarı, gıda (Sargın, 2013), diş eti hastalıkları, kandaki toksin ve yağ temizleyici, gıda (Tekkoyun, 2023), arıcılık (Karaca, 2008), romatizma, nikris, böbrek hastalığı, idrar arttırıcı, safra söktürücü ve ateş düşürücü, gıda (Baytop, 1984)	Özhatay, 2012; Bulut ve Tuzlacı, 2011), boğaz ağrısı, gıda (Kökçü, 2015), kan inceltici, gıda (Albayrak, 2019), kan temizleyici, afrodizyak, gıda (Tanaydın vd., 2022)	ishal (Odunkıran, 2020), bağırsak temizleyici, ishal, kabızlık, alerji, sancı, isilik, gıda (Arslantaş, 2020), yara, gıda (Kerar ve Akan, 2019), kuvvet verici, safra arttırıcı, gıda (Bulut, 2006), tansiyon, gıda (Güneş vd., 2017)	(Saraç, 2013), diyabet, gıda (Tuttu vd., 2019), diyabet, tansiyon, hazımsızlık (Korkmaz, 2015)	Çelik, 2024), diyabet, tansiyon, gıda (Çorlu, 2023), diyabet, iltihaplı yara, gıda (Olgun, 2019), apse, midevi (Altundağ ve Öztürk, 2011), bulantı, kusma, gıda (Nadiroğlu, 2017), tansiyon, diüretik (Polat vd., 2013)		
Polygonaceae	***Rumex crispus* L.**	Labada	Kansızlık, idrar arttırıcı, kan temizleyici, gıda (Deniz vd., 2010), karın ağrısı, soğuk algınlığı, boya (Sargın, 2013), gıda (Kargıoğlu vd., 2008; Şahin, 2019; Arı vd., 2015; Aladı vd., 2012; Batkan, 2019; Polat, 2022), baş ağrısı	İshal, idrar yolu enfeksiyonu, yara, enürezis, gıda, yem boya (Özdemir ve Kültür, 2017), gıda (Koyuncu, 2005; Albayrak, 2019), iltihaplı yara (Genç ve Özhatay, 2006), mide ağrısı, gıda (Tütenocaklı, 2014), ishal, gıda (Aktan,	Gıda (Nacakcı, 2015), bağışıklık arttırıcı, gıda (Yüksel, 2023), bağırsak çalıştırıcı, gıda, yem (Yıldırım, 2015)	Bağırsak çalıştırıcı, gıda (Köse, 2019), iltihap, soğuk algınlığı, tansiyon, bacak ağrısı, gıda (Tuttu vd., 2019), tansiyon, romatizma, kansızlık, sedef, hazımsızlık, gıda (Korkmaz, 2015), gıda (Özvatan, 2020)	Gıda (Aslan, 2019), diyabet, kalp hastalığı, gıda (Tetik, 2011), ödem, gıda (Tekin, 2011), diyabet, gıda (Olgun, 2019), öksürük, soğuk algınlığı, astım, antienflamatuvar, hemoroid, kadın hastalıkları,	Diyabet, gıda (Şenkardeş, 2014), ishal (Oral, 2007; Sarper vd., 2009), sindirim düzenleyici, bağırsak çalıştırıcı, kanser, kansızlık, gıda (Uzun ve Kaya, 2016), gıda (Karataş, 2007),	

Tablo E.1 (devam)

			(Bulut vd., 2017), hemoroid, gıda (Erik, 2019), uyuz (Yeşilada vd., 1999)	2011), gıda, yem (Kaya, 2021), guatr, gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011)			iltihap, romatizma, guatr (Altundağ ve Öztürk, 2011)	kabızlık (Ezer ve Avcı, 2004)	
Polygonaceae	***Rumex patientia* L.**	Efelek	Gıda (Vural, 2008; Aladı vd., 2012; kazan, 2007), karın ağrısı, öksürük, ishal (Uysal, 2008), çıban, gıda (Satıl vd., 2006), ishal, gıda (Şahin, 2019; Zurnacı, 2019), gıda, yem (Polat, 2010; Arı vd., 2015), yara (Bulut vd., 2017), kuvvet verici, kan temizleyici, hazmettirici, müshil, kabızlık, çıban, egzama yaraları (Baytop, 1984)	İştah açıcı, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), mide ağrısı, gıda (Tütenocaklı, 2014), gıda (Kaya, 2021), hayvanlarda ishal, gıda (Tanaydın vd., 2022), bağırsak mayasılı, gıda (Onar, 2006), gıda, yem (Kayabaşı vd., 2016)	Gıda (Ünver, 2019; Saday, 2009; Eşen, 2008), kıl kurdu, gıda (Keskinbaş, 2023), yılan ve akrep sokması, çıban, egzama, gıda, yem (Bulut, 2006), tansiyon, gıda (Güneş vd., 2017)	Gıda (Atik, 2022; Özdemir, 2019; Cansaran vd., 2007)	Gıda (Karagöz, 2013; Eksik, 2020), astım, hemoroid, böbrek hastalıkları, hemoroid, nefes darlığı, gıda, boya (Doğan ve Tuzlacı, 2015), ishal, karın ağrısı, gıda (Yeşil ve Akalın, 2009), tansiyon, gıda (Çorlu, 2023), iç hastalıkları, hemoroid, astım, böbrek bozuklukları (Altundağ ve Öztürk, 2011)	Gıda (Bağcı ve Keskin, 2022)	
Polygonaceae	***Rumex pulcher* L. subsp. *pulcher***	Ekşilik	Gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), egzama, çıban, iştah açıcı, tonik, gıda (Alpınar, 1999)	Öksürük, hayvanlarda öksürük, gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), müshil, gıda (Koçyiğit ve Özhatay, 2006),	Boya (Bulut, 2006)		Gıda (Demirci ve Özhatay, 2012; Yılmaz, 2022)	Diyabet (Şenkardeş, 2014), kan temizleyici, kuvvet verici, çıban (Öztürk, 2006)	

Tablo E.1 (devam)

				gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011)					
Portulacaceae	***Portulaca oleracea* L.**	Semizotu	Menopoz dönemi rahatlatıcı, kabızlık, kısırlık, diyabet, gıda (Uysal, 2008), kabızlık, gıda (Kazan, 2007), diyabet, böbrek taşı, zayıflatıcı, alerji, güneş çarpması, kabızlık, karın ağrısı, sinirim sorunları, gıda, yem (Sargın, 2013), hemoroid, diz ağrısı, kürtaj, gıda (Arasan, 2022), gıda (Polat, 2010; Aladı vd., 2022; Deniz vd., 2010; Polat, 2022; Arı vd., 2015; Vural, 2008; Kargıoğlu vd., 2008), kolesterol, kansızlık, gıda (Tekkoyun, 2023), nasır, gıda, yem (Zurnacı, 2019), mide ülseri, gıda (Erik, 2019),	Gıda (Uysal vd., 2010; Koyuncu, 2005; Kaya, 2021; Şanlı, 2006; Bulut ve Tuzlacı, 2011; Aktan, 2011; Albayrak, 2019; Kayabaşı vd., 2016; Onar, 2006), kas ağrısı, kireçlenme, afrodizyak, gıda (Tanaydın vd., 2022), diş ağrısı, gıda (Kökçü, 2015), kan temizleyici, idrar söktürücü, diyabet, gıda (Tütenocaklı, 2014), kansızlık, kalp-damar hastalıkları, mide hastalıkları, diyabet, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	Gıda (Güneş vd., 2017; Saday, 2009; Altay ve Çelik, 2011; Keskinbaş, 2023), idrar söktürücü, gıda (Metin, 2009), tansiyon, sindirim sistemi düzenleyici (Eşen, 2008), diyabet, gıda (Arslantaş, 2020), gıda, yem (Kerar ve Akan, 2019), bağırsak solucanı, kabızlık, gıda (Duran, 1998), kabızlık, gıda (Yüksel, 2023), mide hastalıkları, yara, gıda (Bulut, 2006), kabızlık, kolesterol, gıda (Yıldırım, 2015), diyabet, böbrek hastalıkları, gıda (Akaydın vd., 2013), pişik, kabızlık, isilik, kaşıntı	Gıda (Özvatan, 2020; Cansaran vd., 2007; Yüzbaşıoğlu vd., 2020; Dikilitaş, 2016), diyabet, gıda (Özdemir, 2019), baş ağrısı, kanser, grip, metabolizma hızlandırıcı, iştah açıcı, diyabet, gıda (Tuttu vd., 2019), mide ve bağırsak kanamaları, kansızlık, gıda (Zengin, 2020), vücut direnci, gıda (Korkmaz, 2015), idrar söktürücü, gıda (Köysal, 2020), hazımsızlık, kabızlık, gıda (Usta, 2021)	Gıda (Akgül vd., 2018; Demirci ve Özhatay, 2012; Tekin, 2011; Güneş, 2021; Aslan, 2019; Oymak, 2018; Karagöz, 2013; Dağlı, 2015; Balos ve Akan, 2007), idrar yolu enfeksiyonu (Tuzlacı ve Doğan, 2010), idrar yolu hastalıkları, yara (Doğan, 2008), böbrek taşı, gıda (Doğan ve Tuzlacı, 2015), gıda (Mükemre, 2013), vücut direnci, kabızlık, gıda (Fidan, 2018) ,vücutta kabarıklık (Öz, 2022), romatizma, kansızlık, gıda (Yılmaz, 2022), diyabet, kansızlık, gıda (Gençay, 2007), solunum yolu hastalıkları,	Gıda (Bağcı, 2016; Karataş, 2007; Akdağ, 2019; Ayandın, 2010; Sarper vd., 2009; Öztürk, 2006), idrar yolu hastalıkları, kabızlık, gıda (Şenkardeş, 2014), idrar söktürücü, midevi, kolesterol, kalp damar hastalıkları, gıda (Demirelma ve Depreli, 2023), böbrek taşı, kabızlık, kemik güçlendirici, kanama durdurucu, kan temizleyici (Uzun ve Kaya, 2016)	Gıda (Brussell, 2004), romatizma, reflü (Perouli, ve Bareka, 2022)

Tablo E.1 (devam)

			idrar söktürücü, kurt düşürücü, hemoroid, gıda (Baytop, 1984)		(Odunkıran, 2020)		güneş çarpması, ateş düşürücü, böbrek taşı düşürücü, mide hastalıkları, arı sokması, kemik kırıkları, kan temizleyici, kansızlık, diyabet, tansiyon, ishal, bel fıtığı, karaciğer hastalıkları, kanser, gıda (Kılıç, 2019), kalp, diyabet, kabızlık, gıda (Tetik, 2011), migren, gıda (Nadiroğlu, 2017), regl sancısı, gıda (Gelse, 2012)		
Primulaceae	***Primula acaulis* (L.) L.subsp. *acaulis***	Çuhaçiçeği	Süs (Zurnacı, 2019; Vural, 2008), gıda (Kargıoğlu vd., 2008), balgam söktürücü, idrar arttırıcı, yatıştırıcı, göğüs yumuşatıcı, göz hastalıkları, çıban, süs (Baytop, 1984)		Gıda (Güneş vd., 2017)	Süs (Dikilitaş, 2016)	Gıda (Demirci ve Özhatay, 2012)	Balgam söktürücü (Sezik vd., 1992)	

Tablo E.1 (devam)

Ranunculaceae	***Anemone coronaria* L.**	Manisalâlesi	Süs (Zurnacı, 2019), ağrı kesici, iltihap, süs (Gürdal ve Kültür, 2013), balgam söktürücü ve idrar arttırıcı (Baytop, 1984)	Süs (Kaya, 2021)	Süs (Yılmaz, 2019; Nacakcı, 2015), diz ve iltihaplı bölge (Yüksel, 2023; Bulut, 2006)		Süs (Eksik, 2020; Balos vd., 2022; Furkan, 2016; Gençay, 2007)		Hemoroid (Tsioutsiou vd., 2023)
Ranunculaceae	***Helleborus orientalis* Lam.**	Çöpleme	Hayvanlarda dış parazit, sancı (Baytop, 1984)	Romatizma, hayvanlarda göz ve meme iltihabı (Tuzlacı ve Aymaz, 2001), hayvanlarda baş dönmesi ve süt arttırıcı (Kayabaşı vd., 2016), hayvanlarda böbrek hastalığı ve idrar zorluğu (Tanaydın vd., 2022), hayvanlarda soğuk algınlığı (Kaya, 2021; Aktan, 2011), hayvanlarda afrodizyak, sıtma ve morluklar (Genç ve Özhatay, 2006), hayvanlarda ishal ve üşüme (Kızılarslan ve Özhatay, 2012),		Hayvanlarda soğuk algınlığı (Köysal, 2020), hayvanlarda yara (Usta, 2021; Alagöz, 2023), arıcılık (Yüzbaşıoğlu vd., 2020)			

Tablo E.1 (devam)

				diyabet, hayvanlarda göz hastalıkları, boya (Özdemir ve Kültür, 2017), hayvanlarda güneş çarpması (Koçyiğit ve Özhatay, 2006)					
Ranunculaceae	***Nigella sativa* L.**	Çörekotu	Yara, gıda, inanç (Zurnacı, 2019), gıda (Arasan, 2022; Kargıoğlu vd., 2008), nefes darlığı, bağışıklık, gıda (Arı vd., 2015), mide ülseri, bağışıklık (Erik, 2019), idrar ve süt arttırıcı, iştah açıcı ve regl söktürücü, saç dökülmesi ve kepek (Baytop, 1984), hayvanlarda deri hastalıkları, gastrointestinal hastalıklar, üreme hastalıkları (Selvi vd., 2023)	Bağışıklık güçlendirici, gıda, inanç (Kayabaşı vd., 2016), baş ağrısı, gıda, yem (Tanaydın vd., 2022), zihin açıcı, gıda, inanç (Aktan, 2011), gıda (Albayrak, 2019), bebeklerde uykusuzluk (Kültür, 2014), siğil, ağrı kesici, grip, sindirim hızlandırıcı, karın ağrısı, diyabet, nefes darlığı, öksürük, inanç, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	Ağız yaraları, diyabet, gıda (Ünver, 2019), öksürük, diş ve bel ağrısı (Odunkıran, 2020), Soğuk algınlığı, öksürük, balgam, gıda, inanç (Yüksel, 2023), kanser, öksürük, karın ağrısı, hayvanlarda bere ve karın ağrısı, gıda, inanç (Yıldırım, 2015), ağız yarası, diş iltihabı, hazımsızlık, alerji, gıda (Metin, 2009)	Kanser, diyabet, parazit, gıda (Köse, 2019), mide hastalıkları (Atik, 2022)	Diyabet, bağırsak çalıştırıcı, kanser (Öz, 2022), gıda (Yılmaz, 2022), boğaz ağrısı, öksürük, anne sütü arttırıcı, gıda (Demir İnal ve Fidan, 2024), öksürük, balgam, gıda (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008), saç bakımı, gıda (Yalçın, 2021), kurt düşürücü (Altundağ ve Öztürk, 2011), bağışıklık güçlendirici, gıda (Furkan, 2016), iştah açıcı, gıda (Akan ve Sade, 2015)	Kürtaj, soğuk algınlığı (Sezik vd., 2001), astım, bronşit, idrar söktürücü, diyabet, midevi, gıda (Demirelma ve Depreli, 2023), iştah açıcı, zayıflatıcı, mide ve bağırsak hastalıkları, süt arttırıcı, gıda (Uzun ve Kaya, 2016), gıda (Şahin, 2022)	

Tablo E.1 (devam)

Rhamnaceae	***Paliurus spina-christi* P. Mill.**	Karaçalı	Böbrek taşı ve kumu (Kıncal ve Ceylan, 2021; Kazan, 2007), böbrek taşı ve kumu, prostat, diyabet, inanç (Uysal, 2008; Arasan, 2022), böbrek taşı ve kumu, diyabet, oyun (Sargın, 2013), kadın hastalıkları, böbrek taşı ve hastalıkları, el sanatları (Gürdal ve Kültür, 2013), gaz ve mide ağrıları, sivilce, kan temizleyici, soğuk algınlığı, astım, gıda, arıcılık (Polat, 2010), prostat, temre, gıda, el sanatları (Zurnacı, 2019), yem (Satıl vd., 2008), arıcılık (Polat ve Selvi, 2011), öksürük, yakacak (Vural, 2008), karın ağrısı, mide ağrısı ve mide bulantısı	Bronşit (Genç ve Özhatay, 2006), yara, el sanatları, arıcılık (Tanaydın vd., 2022), prostat, gıda, el sanatları, inanç, yakacak (Kaya, 2021), gıda (Erdem, 2018), idrar yolu iltihabı, el sanatları, oyuncak (Aktan, 2011), böbrek taşı, inanç, yakacak, arıcılık (Kökçü, 2015), mide hastalıkları (Bulut ve Tuzlacı, 2006), iltihap sökücü, zayıflatıcı, bağırsak yumuşatıcı, gıda, el sanatları (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), prostat, idrar yolu enfeksiyonu, böbrek taşı düşürücü, kireçlenme tedavisi, diz ağrıları, göz hastalıkları, güç verici, alerji,	Mide hastalıkları, siğil, gıda, inanç (Mart, 2006), diyabet, astım, hemoroid, inanç (Metin, 2009), kireçlenme, böbrek taşı, temizlik, inanç (Ünver, 2019), böbrek iltihabı (Saday, 2009), böbrek taşı, diyabet (Demirel, 2021), sedef, böbrek taşı, çıban (Odunkıran, 2020), böbrek taşı, sedef (Nacakcı, 2015), diyabet, bağırsak hastalıkları, regl kesici, varis, kalp damar hastalıkları, gıda, yem, el sanatları, inanç, arıcılık (Yüksel, 2023), mide ağrısı, gıda, yem, el sanatları (Bulut, 2006), idrar yolu iltihabı, diyabet, böbrek taşı, inanç, yem, el	İdrar tutamama (Tuttu vd., 2019), soğuk algınlığı, kalp damar, idrar yolları enfeksiyonu, kansızlık (Alagöz, 2023)	El sanatları, boya (Karagöz, 2013), öksürük, gıda (Yılmaz, 2022), ateş düşürücü (Yapıcı vd., 2009), böbrek hastalıkları (Eksik, 2020), baş ağrısı, el sanatları (Akgül vd., 2018), egzama, diyabet, prostat, böbrek hastalıkları (Kılıç, 2019), böbrek taşı ve kumu, grip, hemoroid, diyabet, ülser, el sanatları (Doğan ve Tuzlacı, 2015), mantar hastalığı, yem (Kaval vd., 2014), kabızlık, diüretik (Altundağ ve Öztürk, 2011), hayvanlarda öksürük (Güldaş, 2009), böbrek taşı, yem, yakacak (Furkan, 2016)	Boğaz ağrısı (Sezik vd., 1992), boğaz ağrısı, bronşit, öksürük, hemoroid, diyabet, iltihap, damar tıkanıklığı (Uzun ve Kaya, 2016), kalp, eklem romatizması, böbrek taşı (Elçi ve Erik, 2006)	İshal, kolesterol, soğuk algınlığı, böbrek taşı, prostat, idrar yolu enfeksiyonu, kanın temizlenmesi (Hanlidou vd., 2004)

Tablo E.1 (devam)

			(Kargıoğlu vd., 2008), kabızlık, idrar arttırıcı, taş düşürücü, göz hastalıkları, çıban (Baytop, 1984)	kaşıntı, gıda, yem, inanç (Özdemir ve Kültür, 2017), öksürük, mide ağrısı (Akalın, 1993), diüretik, böbrek ve idrar yolu hastalıkları (Koçyiğit ve Özhatay, 2006)	sanatları (Yıldırım, 2015), boya (Güneş vd., 2017), siğil (Keskinbaş, 2023)				
Rhamnaceae	***Ziziphus jujuba* Mill.**	Hünnap	Kan temizleyici (Güner ve Selvi, 2016), gıda (Polat, 2022), diyabet, gıda (Zurnacı, 2019)		Diyabet, ayak altı yanması (Yüksel, 2023)	Gıda (Özdemir, 2019)			
Rosaceae	***Armeniaca vulgaris* Lam.**	Kayısı	Kabızlık, gıda (Deniz vd., 2010; Arasan, 2022; Arı vd., 2015), kabızlık, gıda, yapıştırıcı (Sargın, 2013), gıda (Zurnacı, 2019), arıcılık (Karaca, 2008)	Bağırsak çalıştırıcı, gıda (Kayabaşı vd., 2016), kabızlık, gıda (Tanaydın vd., 2022), gıda (Kökçü, 2015)	Kabızlık, kansızlık, gıda (Ünver, 2019), kabızlık, kulak ağrısı (Odunkıran, 2020), gıda (Kerar ve Akan, 2019), kabızlık, gıda, yapıştırıcı, yakacak (Metin, 2009)	Bağırsak hastalıkları, kansızlık, kabızlık, bağırsak solucanı, sivilce, ağrı kesici, böbrek hastalıkları (Korkmaz, 2015)	Gıda (Alpaslan, 2012; Fidan, 2018; Balos ve Akan, 2007; Yılmaz, 2022), diş ağrısı, gıda (Mükemre, 2013), akne, sivilce, gıda (Demir İnal ve Fidan, 2024), kabızlık, cilt bakımı, diyabet, gıda (Tetik, 2011), sarılık, diüretik (Yeşil ve Akalın, 2009), sarılık, kabızlık, gıda, yem, yakacak, boya, yapıştırıcı	Morluklar (Sezik vd., 2001), sarılık, hazımsızlık, kabızlık, gıda, yem, yakacak (Şenkardeş, 2014), kabızlık, bağırsak hastalıkları, gıda, el sanatları, yem, yakacak (Demirelma ve Depreli, 2023), gıda, yapıştırıcı (Ayandın, 2010)	

Tablo E.1 (devam)

							(Yeşil ve Akalın, 2009), bağırsak düzenleyici, gıda (Aslan, 2019), gıda, el sanatları (Baytop, 1984)		
Rosaceae	***Amygdalus communis* L.**	Badem	Diyabet, öksürük, balgam, kabızlık, cilt ve saç bakımı, gıda (Deniz vd., 2010; Deniz vd., 2010), diyabet, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021; Polat, 2010), diyabet, kolesterol, cilt bakımı, gıda, yem (Sargın, 2013), bağırsak ve mide gazı, diyabet, ödem, gıda, yapıştırıcı (Arasan, 2022), yara ve kesik (Polat ve Satıl, 2012), vücut direnci, diyabet, ciğer temizleyici, gıda (Zurnacı, 2019), arıcılık (Karaca, 2008), müshil, yumuşatıcı, yara	Gıda, yakacak, boya (Bulut ve Tuzlacı, 2011)	Gıda (Saday, 2009; Kerar ve Akan, 2019), kulak çınlaması, diyabet, kaş ve kirpik bakımı, gıda (Metin, 2009)	Sağırlık, kabızlık, kanser, gıda (Tuttu vd., 2019), gıda (Atik, 2022)	Gıda (Fidan, 2018; Balos ve Akan, 2007; Oymak, 2018), gıda, yakacak (Korkmaz, 2018; Mükemre, 2013), gıda, süs, el sanatları (Gençay, 2007), öksürük, boğaz ağrısı, gıda, el sanatları (Yılmaz, 2022), diyabet, böbrek hastalıkları (Yapıcı vd., 2009), öksürük, idrar kaçırma, gıda, yakacak, sabun, yapıştırıcı (Eksik, 2020), diyabet (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008), anne sütü arttırıcı, bebek gelişimi, diyabet, gıda (Olgun, 2019), kolesterol (Altundağ ve	Diyabet, gıda, yakacak (Şenkardeş, 2014), gıda (Uzun ve Kaya, 2016; Ayandın, 2010)	

Tablo E.1 (devam)

			iyi edici, yanık (Baytop, 1984)				Öztürk, 2011), boya (Özgökçe ve Yılmaz, 2003), saç ve cilt bakımı, kurt düşürücü, gıda (Furkan, 2016)		
Rosaceae	***Cerasus vulgaris* Mill.**	Vişne	İdrar söktürücü (Kıncal ve Ceylan, 2021; Arı vd., 2015), gıda (Zurnacı, 2019; Kargıoğlu vd., 2008), idrar söktürücü, çıban, sivilce, gıda (Erik, 2019), idrar arttırıcı, kabız, kuvvet verici (Baytop, 1984)	Böbrek hastaları, idrar söktürücü, kan sulandırıcı (Şanlı, 2006)	Gıda (Kerar ve Akan, 2019), ishal, idrar söktürücü, gıda (Metin, 2009)	Zihin sağlığı, gıda (Sağıroğlu vd., 2012), gıda (Yüzbaşıoğlu vd., 2020), uykusuzluk, kanser, gıda (Tuttu vd., 2019)	Gıda (Yılmaz, 2022)	İdrar söktürücü, gıda (Ayandın, 2010)	
Rosaceae	***Crataegus monogyna* Jacq. var. *monogyna***	Yemişen	Kalp damar hastalıkları, kolesterol, kış hastalıkları, ishal, gıda (Sargın, 2013), gıda (Şahin, 2019; Deniz vd., 2010; Zurnacı, 2019), kalp damar hastalıkları, gıda (Polat, 2010; Erik, 2019), hazımsızlık, mide ağrıları, gıda (Tekkoyun,	Kalp damar hastalıkları, ağrı kesici, nefes darlığı, sindirim sistemi hastalıkları, ülser, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), tansiyon, yatıştırıcı, kalp hastalıkları (Genç ve Özhatay, 2006), tansiyon, bronşit (Bulut ve Tuzlacı, 2011),	Tansiyon, gıda (Metin, 2009), kalp hastalığı, gıda, el sanatları (Saday, 2009), tansiyon, diyabet, kalp damar hastalığı (Eşen, 2008), gıda (Mart, 2006; Tevent, 2020), böbrek taşı, tansiyon, gıda (Bulut, 2006), böbrek taşı, astım, damar	Kanser, gıda (Atik, 2022; Ayan, 2015), kalp ve mide hastalıkları, gıda (Özdemir, 2019), kalp damar hastalıkları, el ve kol uyuşmaları, diyabet, kolesterol, gıda (Tuttu vd., 2019), gıda (Özvatan, 2020; Alagöz, 2023)	Gıda, yakacak (Korkmaz, 2018; Akan ve Ayaz, 2015; Balos ve Akan, 2007), diyabet, tansiyon, kalp hastalıkları, kabızlık, gıda (Doğan ve Tuzlacı, 2015), kalp damar tıkanıklığı, sarılık (Aslan, 2019), kulak çınlaması, kalp hastalığı, diyabet	Bronşit, nefes darlığı, tansiyon, kalp hastalıkları, mide ülseri, gıda, yakacak (Şenkardeş, 2014; Demirelma ve Depreli, 2023), gıda (Bağcı ve Keskin, 2022), gıda, el sanatları (Bağcı, 2016), damar tıkanıklığı, kalp hastalıkları, balgam,	Damar tıkanıklığı, kalp hastalıkları, tansiyon, ishal, sakinleştirici, menopoz duygusal bozuklukları (Hanlidou vd., 2004), kalp hastalıkları, tansiyon (Tsioutsiou vd., 2019)

Tablo E.1 (devam)

			2023), arıcılık (Karaca, 2008), tansiyon, baş ağrısı (Bulut vd., 2017), soğuk algınlığı, gıda (Arı vd., 2015), yatıştırıcı, tansiyon, spazmları azaltıcı, kalp atışlarını yavaşlatıcı, tansiyon düşürücü, idrar söktürücü, kabızlık, gıda (Baytop, 1984), hayvanlarda gastrointestinal hastalıklar, üreme hastalıkları (Selvi vd., 2023)	kalp damar hastalıkları, tansiyon, gıda (Albayrak, 2019; Şanlı, 2006), gıda, el sanatları (Aktan, 2011), böbrek hastalıkları (Tuzlacı ve Aymaz, 2001)	tıkanıklığı, gıda (Yıldırım, 2015), yatıştırıcı (Akaydın vd., 2013), sarılık, öksürük, yanık, kalp damar tıkanıklığı (Odunkıran, 2020), kolesterol, gıda (Yılmaz, 2019), diyabet, gıda, el sanatları (Yüksel, 2023)		(Oymak, 2008), idrar artırıcı, yatıştırıcı, spazm önleyici, tansiyon, gıda (Yalçın, 2021), kalp hastalıkları, damar tıkanıklığı, eklem ağrıları, diyabet, gıda (Çelik, 2024), kalp hastalığı, damar tıkanıklığı (Hayta vd., 2014), tansiyon, ishal, kalp damar hastalıkları, gıda (Furkan, 2016)	tansiyon, romatizma, diyabet, ağrı kesici, karın ağrısı, mide ağrısı, kabızlık (Uzun ve Kaya, 2016)	
Rosaceae	***Cydonia oblonga* Mill.**	Ayva	İshal, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021; Kazan, 2007), ishal, öksürük, cilt bakımı (Uysal, 2008), idrar söktürücü, sivilce, dudak uçukları, meme başı çatlakları, gıda, boya, süs, inanç (Sargın, 2013), öksürük,	Öksürük, boya (Akalın, 1993; Koçyiğit ve Özhatay, 2006), mide ağrısı, öksürük, idrar yolu enfeksiyonu, ishal, nefes darlığı, astım, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), soğuk algınlığı,	Mide ağrısı, öksürük (Saday, 2009), ishal, ağız yarası, soğuk algınlığı (Odunkıran, 2020), ishal (Arslantaş, 2020), ishal, gıda, saç bakımı (Kerar ve Akan, 2019), mide hastalıkları, öksürük, ishal,	İshal, balgam, gıda (Sağıroğlu vd., 2012), öksürük, gıda (Atik, 2022), idrar söktürücü, öksürük, bronşit, cilt bakımı, gıda (Özdemir, 2019), göğüs yumuşatıcı, parazit, gıda (Köse, 2019), iştah açıcı, gıda	Soğuk algınlığı (Tabata vd., 1994), gıda (Fidan, 2018; Mükemre, 2013), karın ve boğaz ağrısı, gıda, boya (Yılmaz, 2022), kalp hastalığı, gıda (Demir İnal ve Fidan, 2024), öksürük, cilt bakımı, ishal	İshal, boğaz ağrısı, öksürük, idrar yolu iltihabı (Sezik vd., 2001), nefes darlığı, bronşit, öksürük, göğüs yumuşatıcı, mide hastalıkları, hazımsızlık, el sanatları (Şenkardeş, 2014), öksürük,	İshal, soğuk algınlığı (Hanlidou vd., 2004)

Tablo E.1 (devam)

			soğuk algınlığı, hemoroid, boğaz ağrısı, bademcik iltihabı, ishal, baş ağrısı, anne sütü arttırıcı, gıda (Arasan, 2022), gıda (Deniz vd., 2010), diyabet, karın ağrısı, bademcik iltihabı (Polat ve Satıl, 2012), ishal, ateş düşürücü, gıda, boya, süs (Zurnacı, 2019), öksürük (Güner ve Selvi, 2016), öksürük, soğuk algınlığı, boğaz ağrısı, bademcik iltihabı, mide bağırsak hastalıkları (Erik, 2019), ishal, soğuk algınlığı, grip (Yeşilada vd., 1999), boğaz ve karın ağrısı, diyabet, gıda (Polat, 2010), çocuk ishali, boğaz hastalıkları, deri yumuşatıcı,	öksürük, göğüs yumuşatıcı, gıda, boya (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), çocuk ishali, öksürük, grip, ses kısıklığı, mide ağrısı, uykusuzluk, gıda (Tütenocaklı, 2014), öksürük, hazımsızlık, gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011), boğaz ağrısı (Bulut ve Tuzlacı, 2006), bronşit, gıda (Aktan, 2011), ateş düşürücü, yatıştırıcı (Şanlı, 2006), karın ağrısı, gıda (Tanaydın vd., 2022), öksürük, hemoroid, grip (Genç ve Özhatay, 2006)	balgam (Yüksel, 2023), soğuk algınlığı, grip, öksürük (Bulut, 2006), öksürük, ishal, cilt bakımı, gıda, el sanatları (Yıldırım, 2015), anne sütü arttırıcı, bademcik iltihabı, kabakulak, ishal (Ünver, 2019)	(Dikilitaş, 2016), öksürük, mide ağrısı, gıda (Köysal, 2020), soğuk algınlığı, grip, öksürük, gıda (Özvatan, 2020), kabızlık, ishal, ağız yarası, hazımsızlık, mide ağrısı, gıda (Usta, 2021), kalp damar hastalığı, soğuk algınlığı (Alagöz, 2023), diyabet, soğuk algınlığı, öksürük, grip, gıda (Tuttu vd., 2019)	(Güneş, 2021), kuru öksürük, gıda (Eksik, 2020), öksürük, nefes darlığı, ateş düşürücü (Tetik, 2011), cilt bakımı, soğuk algınlığı, boğaz ağrısı, gıda (Çorlu, 2023), kanlı ishal, soğuk algınlığı, boğaz ağrısı, nefes darlığı, gıda, yakacak (Olgun, 2019), boya (Özgökçe ve Yılmaz, 2003), astım, bronşit (Nadiroğlu, 2017), diyabet, solunum yolu hastalıkları (Polat vd., 2013)	boğaz ağrısı, göğüs yumuşatıcı, gıda, inanış (Demirelma ve Depreli, 2023), öksürük, soğuk algınlığı, meme ucu çatlağı, gıda (Bağcı ve Keskin, 2022), öksürük, mide ağrısı (Bağcı, 2016), öksürük, balgam, nefes darlığı, astım, bronşit, grip, soğuk algınlığı, ishal, mide yumuşatıcı, kanser, kansızlık (Uzun ve Kaya, 2016), karın ağrısı, öksürük (Ezer ve Avcı, 2004), öksürük, gıda (Ayandın, 2010; Kolit, 2022)	

Tablo E.1 (devam)

			uykusuzluk, yatıştırıcı, ateş düşürücü, gıda, boya (Baytop, 1984), hayvanlarda gastrointestinal hastalıklar, ishal (Selvi vd., 2023)						
Rosaceae	***Malus pumila* Mill.**	Elma	Gıda (Zurnacı, 2019), bademcik iltihabı, boğaz ağrısı, kabızlık, gıda (Sargın, 2013), ishal, kadınlarda kısırlık, soğuk algınlığı, ağız kokusu, baş ağrısı, ses kısıklığı, ateş düşürücü, boğaz ağrısı, gıda (Arasan, 2022)		Diyabet, karın ağrısı, öksürük, mide hastalıkları, saç ve cilt bakımı, sancı, gıda, el sanatları, yakacak (Metin, 2009), boğaz ağrısı ve iltihabı, ishal, gıda (Yüksel, 2023)	Gıda (Atik, 2022), tansiyon, diyabet (Korkmaz, 2015)	Cilt bakımı, öksürük, gıda (Tekin, 2011; Olgun, 2019; Karagöz, 2013), gıda, süs (Fidan, 2018), diş eti hastalıkları, gıda (Çorlu, 2023)	Sindirim sistemi hastalıkları, cilt bakımı, tansiyon, kolesterol, siğil, gıda (Demirelma ve Depreli, 2023)	Güneş yanığı, zayıflatıcı, gıda (Brussell, 2004)
Rosaceae	***Malus sylvestris* (L.) Mill. subsp. *sylvestris***	Yaban elması	Bertik, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021; Uysal, 2008), astım, bronşit, öksürük, gıda (Zurnacı, 2019), arıcılık (Karaca, 2008), kramp, kolesterol, gıda (Erik, 2019)	Gıda (Kayabaşı vd., 2016), iştah açıcı, bağırsak rahatlatıcı (Şanlı, 2006), migren, öksürük, kanser, gıda (Kökçü, 2015), yanık, grip, gıda, kereste (Tütenocaklı, 2015), astım, bronşit, gıda,	Öksürük, gıda (Kerar ve Akan, 2019), gıda (Yüksel, 2023; Keskinbaş, 2023)	Boğaz şişkinliği, kabakulak, gıda (Atik, 2022), gıda, inanç (Öztürk, 2022)	Diyabet, gıda (Alpaslan, 2012), öksürük, balgam, gıda (Çiçek, 2019), gıda (Gelse, 2012)	İdrar yolu iltihabı (Bağcı, 2016), gıda, yem, yakacak (Ayandın, 2010), diyabet, kalp hastalıklar, gıda, yem, yakacak (Kolit, 2022), gıda (Şahin, 2022)	

Tablo E.1 (devam)

				boya (Özdemir ve Kültür, 2017)					
Rosaceae	***Prunus divaricata* Ledeb. var. *divaricata***	Yunus eriği	Kalp damar hastalıkları, diyabet, gıda, yapıştırıcı (Sargın, 2013), tansiyon (Polat, 2010), gıda (Zurnacı, 2019; Kargıoğlu vd., 2008), kabızlık (Bulut vd., 2017; Erik, 2019), vitaminsizlik, gıda (Arı vd., 2015)	Kabızlık, diyabet, tansiyon, romatizma, gıda, boya (Özdemir ve Kültür, 2017), gıda (Aktan, 2011; Bulut ve Tuzlacı, 2011; Albayrak, 2019; Kaya, 2021), kemik kuvvetlenmesi, gıda (Tanaydın vd., 2022)	Gıda (Mart, 2006; Akaydın vd., 2013)	Gıda (Saraç, 2013; Köse, 2019), kabızlık, bağırsak temizleyici, gıda (Tuttu vd., 2019)	Nefes darlığı, diyabet, soğuk algınlığı, grip, gıda (Doğan ve Tuzlacı, 2015), diyabet, gıda (Demirci ve Özhatay, 2012)	Gıda (Şenkardeş), diyabet, astım, mide hastalıkları, gıda (Demirelma ve Depreli, 2023)	
Rosaceae	***Prunus cocomilia* Ten.**	Dağeriği	Soğuk algınlığı, kadın hastalıkları, diyabet, kürtaj, gıda (Arasan, 2022), gıda (Batkan, 2019)		Gıda (Nacakcı, 2015; Yılmaz, 2019; Yüksel, 2023)			Gıda (Elçi ve Erik, 2006)	
Rosaceae	***Prunus x domestica* L.**	Erik	Kabızlık, tansiyon, gıda, yapıştırıcı (Arasan, 2022), gıda (Zurnacı, 2019), kabızlık, gıda, yem, yakacak (Vural, 2008), kabızlık (Yeşilada vd., 1999), besleyici,	Gıda (Tütenocaklı, 2014; Kayabaşı vd., 2016; Bulut ve Tuzlacı, 2011), gıda, yakacak (Kökçü, 2015), bağışıklık güçlendirici, gaz sancısı, hazımsızlık, gıda	Gıda (Eşen, 2008; Saday, 2009; Kerar ve Akan, 2019; Yüksel, 2023), yapıştırıcı (Arslantaş, 2020), karın ağrısı (Akaydın vd., 2013)	Gıda (Sağıroğlu vd., 2012; Dikilitaş, 2016; Yüzbaşıoğlu vd., 2020; Atik, 2022), kolesterol, mide ve bağırsak hastalıkları, gıda (Korkmaz, 2015), gıda,	Gıda (Demir İnal ve Fidan, 2024; Furkan, 2016), gıda, el sanatı (Yılmaz, 2022), mide ve bağırsak temizleyici, gıda (Alpaslan, 2012), mide ağrıları,	Gıda (Ayandın, 2010; Şahin, 2022), müshil, gıda (Öztürk, 2006)	

Tablo E.1 (devam)

			müshil, gıda (Baytop, 1984)	(Tanaydın vd., 2022)		arıcılık (Özvatan, 2020)	hazımsızlık, gıda (Çorlu, 2023)		
Rosaceae	***Pyrus communis* L. subsp. *communis***	Armut	Gıda (Deniz vd., 2010), gıda, el sanatları (Uysal, 2008; Kıncal ve Ceylan, 2021), gıda, boya (Polat, 2010), gıda, el sanatları (Zurnacı, 2019)	Böbrek çalıştırıcı, gıda (Tütenocaklı, 2014), gıda (Kökçü, 2015), gıda (Albayrak, 2019; Aktan, 2011), öksürük, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), boya (Mert vd., 1992)	El sanatları, gıda (Metin, 2009), öksürük, saçkıran, bağırsak kurdu (Odunkıran, 2020), kabızlık, akrep sokması, el sanatları (Yüksel, 2023)	Gıda (Kural, 2012; Atik, 2022; Köse, 2019; Saraç, 2013; Baykal, 2015; Dikilitaş, 2016), idrar yolu enfeksiyonu, ayak ağrısı, kan yapıcı, zayıflatıcı, gıda, inanç, temizlik (Öztürk, 2022), sindirim rahatsızlığı, kabızlık, diyabet, gıda, el sanatları, yakacak (Usta, 2021)	Gıda (Gençay, 2007; Gelse, 2012; Fidan, 2018; Akgül vd., 2018), gıda, el sanatları, oyuncak, yakacak, boya (Yeşil ve Akalın, 2009), bağırsak paraziti, gıda (Çorlu, 2023), tansiyon, diüretik (Polat vd., 2012)	Gıda (Ayandın, 2010), şişkinlik, hayvan ısırması (Öztürk, 2006), diyabet, gıda, boya (Şahin, 2022)	
Rosaceae	***Pyrus elaeagnifolia* Pall. subsp. *elaeagnifolia***	Ahlat	İshal, diyabet, gıda (Arasan, 2022), gıda (Batkan, 2019), akrep sokması, gıda, el sanatları (Zurnacı, 2019), tansiyon, gıda (Arı vd., 2015), bağırsak temizleyici, ishal, gıda (Erik, 2019), gıda, yem, yakacak (Vural, 2008), hayvanlarda	Diyabet, guatr, gıda (Onar, 2006; Uysal vd., 2010), ishal, gıda (Albayrak, 2019), bağırsak kurdu, diyabet (Kayabaşı vd., 2016), diyabet, karın ağrısı, gıda, oyuncak, el sanatları, boya (Özdemir ve Kültür, 2017)	Diyabet, iştah açıcı, sindirim kolaylaştırıcı, gıda, yem (Metin, 2009), ağrı kesici, gıda, yakacak (Ünver, 2019), gıda (Yüksel, 2023; Güneş vd., 2017; Keskinbaş, 2023), kalp hastalıkları, bronşit, gıda (Nacakcı, 2015; Yılmaz, 2019)	Gıda (Atik, 2022), kabızlık, gıda (Öztürk, 2022), ishal, diyabet, gıda (Tuttu vd., 2019), sindirim rahatsızlığı, kabızlık, diyabet, gıda, el sanatları, yakacak (Usta, 2021)	Gıda (Korkmaz, 2018; Çiçek, 2019; Karagöz, 2013), gıda, yakacak (Yeşil ve Akalın, 2009), kabızlık (Hayta vd., 2012), diüretik (Altundağ ve Öztürk, 2011)	İshal (Sezik vd., 2001; Ezer ve Avcı, 2004), ishal, el sanatları (Şenkardeş, 2014), ishal, gıda (Bağcı ve Keskin, 2022), kalp damar hastalığı, diyabet, mide hastalıkları, ishal, gıda, el sanatları (Uzun ve Kaya, 2016), gıda (Karataş,	

Tablo E.1 (devam)

			ishal, ödem (Selvi vd., 2023)					2007; Kolit, 2022; Şahin, 2022), bağırsak hastalıkları, karın ağrısı, gıda (Ayandın, 2010)	
Rosaceae	***Rosa canina* L.**	Kuşburnu	Soğuk algınlığı, grip, gıda (Deniz vd., 2010; Polat, 2022), diyabet, böbrek taşı (Kıncal ve Ceylan, 2021), tansiyon (Uysal, 2008), soğuk algınlığı, idrar yolu hastalıkları, kolesterol, hayvanlara kuvvet verici (Arasan, 2022), gıda (Şahin, 2019), soğuk algınlığı, diyabet, iştah açıcı (Polat, 2010), grip, soğuk algınlığı (Gürdal ve Tunç, 2010), romatizma, kanser, gıda (Zurnacı, 2019), astım, kalp hastalıkları, ishal, mide ve bağırsak hastalıkları, grip,	Soğuk algınlığı, vitamin, gıda (Mumcu, 2018), böbrek kumu, hemoroid, mide ağrısı, astım, diyabet (Akalın, 1993), soğuk algınlığı, eklem hastalıkları, kireçlenme, nefes darlığı, alerji, astım, öksürük, kalp-damar hastalıkları, mide hastalıkları, diyabet, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), gıda, el sanatları (Koyuncu, 2005), kadın hastalıkları, diyabet, öksürük , soğuk algınlığı, grip, astım (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), bronşit, soğuk algınlığı, karın	Gıda (Mart, 2006), nefes darlığı, bronşit, gıda (Metin, 2009), kış hastalıkları, balgam, göğüs yumuşatıcı, soğuk algınlığı, gıda (Ünver, 2019; Keskinbaş, 2023), soğuk algınlığı, mide ağrıları (Eşen, 2008), mide ülseri, bağırsak hastalıkları, öksürük (Uluçay, 2017), diyabet, mide rahatsızlıkları (Saday, 2009), grip (Kerar ve Akan, 2019; Duran, 1998), soğuk algınlığı (Tevent, 2020), , mide ve bağırsak hastalıkları, nefes darlığı, gıda (Yüksel,	Bronşit, öksürük, halsizlik, soğuk algınlığı, gıda (Kural, 2012; Özvatan, 2020), soğuk algınlığı, gıda (Atik, 2022), mide rahatsızlığı, gıda (Özdemir, 2019), gıda (Baykal, 2015), diyabet, kan sulandırıcı, bağışıklık arttırıcı, soğuk algınlığı, öksürük, grip, kalp damar hastalıkları, hemoroid, baş ağrısı, gıda (Tuttu vd., 2019; Köysal, 2020)	Öksürük, mide ve boğaz ağrısı (Tabata vd., 1994), soğuk algınlığı (Korkmaz, 2018; Kaval vd., 2014; Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008), astım, bağışıklık güçlendirici (Tuzlacı ve Doğan, 2010), nefes darlığı, balgam, soğuk algınlığı, grip, hemoroid, gıda (Doğan ve Tuzlacı, 2015), soğuk algınlığı, gıda, süs (Gençay, 2007), soğuk algınlığı, ishal, gıda (Karagöz, 2013), astım, bronşit, vücut direnci, soğuk algınlığı, nefes darlığı, boğaz ağrısı, öksürük, grip, damar	Böbrek hastalıkları, yara, siğil, astım, bronşit, hemoroid, diyabet, romatizma, mide ağrısı ve kanseri, iç hastalıklar, karın ağrısı, afrodizyak (Sezik vd., 2001), soğuk algınlığı, gıda (Özdemir ve Alpınar, 2015), nefes darlığı, bronşit, öksürük, soğuk algınlığı, hemoroid, diyabet, sarılık, gıda (Şenkardeş, 2014), gıda (Şahin, 2022), grip, astım, bronşit, nefes darlığı (Oral, 2007), soğuk algınlığı, ağrı kesici, ishal, gıda (Bağcı ve Keskin, 2022),	Romatizma, kemik erimesi, prostat, böbrek taşı, antioksidan, soğuk algınlığı, gıda (Tsioutsiou vd., 2019), ishal, boğaz ağrısı, karaciğer safra uyarıcı, gıda, kozmetik (Strenchok vd., 2018), soğuk algınlığı (Brussell, 2004)

Tablo E.1 (devam)

			soğuk algınlığı, romatizma, ayak mantarı, egzama, kaşıntı, gıda, süs (Sargın, 2013), idrar söktürücü, kan temizleyici, gıda (Alpınar, 1999), karın ağrısı, soğuk algınlığı, grip, hemoroid, kabızlık (Güner ve Selvi, 2016), diüretik (Bulut, 2017), böbrek hastalıkları, hemoroid, bağırsak ve mide hastalıkları, gıda (Arı vd., 2015), bronşit, soğuk algınlığı, hemoroid, prostat, mide ülseri, gıda (Erik, 2019), gıda, yem (Vural, 2008), diyabet, gıda (Kargıoğlu vd., 2008), astım (Aslan vd., 2007), kabızlık, kuvvet verici, diyabet, gıda (Baytop, 1984)	ağrısı, diyabet, grip, mide bulantısı, kansızlık, kabızlık, bağırsak solucanı, gıda, yakacak, el sanatları (Tütenocaklı, 2014), soğuk algınlığı, gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011), soğuk algınlığı, kalın bağırsak kanaması (Bulut ve Tuzlacı, 2006), soğuk algınlığı, diyabet, gıda (Kökçü, 2015), soğuk algınlığı, çıban, gıda (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), sakinleştirici, gıda (Aktan, 2011), soğuk algınlığı, bağışıklık, gıda (Şanlı, 2006), kabızlık, sıtma, diyabet (Erdem, 2018), mide ağrısı, öksürük, kaşıntı, böbrek taşı, boğaz	2023), kalp hastalığı, kuvvet verici, diyabet, öksürük, kemik erimesi, böbrek taşı iltihabı, romatizma, nefes darlığı, gıda (Bulut, 2006), ishal, grip, diyabet, kalp hastalığı, gıda (Güneş vd., 2017), hemoroid, ateş düşürücü, diz ağrısı (Odunkıran, 2020)		tıkanıklığı, kireçleme, karın ağrısı, gıda(Güneş, 2021), hemoroid, soğuk algınlığı, siğil, gıda (Tetik, 2011), hemoroid, soğuk algınlığı, hayvan hastalıkları (Yeşil ve Akalın, 2009), soğuk algınlığı, kuvvet verici, astım, böbrek taşı, gıda (Altundağ ve Öztürk, 2011), idrar yolu enfeksiyonu, bağışıklık, zayıflatıcı (Çelik, 2024), öksürük, soğuk algınlığı, diyabet (Hayta vd., 2014), hemoroid, öksürük, mide, kabızlık, sıtma, diyabet, öksürük, bronşit idrar söktürücü, astım, soğuk algınlığı, böbrek taşı (Altundağ ve Öztürk, 2011)	grip, gıda (Bağcı, 2016), grip, soğuk algınlığı, öksürük, böbrek hastalıkları, kan durultucu, astım, nefes darlığı, diyabet, ağrı kesici, balgam, ishal, diüretik, hemoroid, kan temizleyici, mide ve bağırsak hastalıkları, vücut direnci arttırıcı, iştah açıcı, iltihap, rahatlatıcı, böbrek taşı, prostat, zayıflatıcı (Uzun ve Kaya, 2016), kanser, zatürre, bronşit, hemoroid, diyabet (Elçi ve Erik, 2006)	

Tablo E.1 (devam)

				ağrısı, gıda (Onar, 2006), sıtma, hemoroid, sarılık, karın ağrısı, bronşit, ishal (Tuzlacı ve Aymaz, 2001)					
Rosaceae	***Rosa damascena* Mill.**	Isparta gülü	Süs (Polat, 2010), romatizma, göz hastalıkları (Arasan, 2022), yara, yanık, gıda, el sanatları, süs (Sargın, 2013)	Göz hastalıkları, gıda, süs, koku (Baytop, 1984)	İnanç (Yüksel, 2023)		Gıda, kozmetik (Yılmaz, 2022), soğuk algınlığı, gıda, süs (Gençay, 2007)	Gıda, süs (Kolit, 2022)	
Rosaceae	***Rubus idaeus* L. subsp. *idaeus***	Ahududu	Gıda (Erik, 2019), gıda, boya (Zurnacı, 2019)	Ağız yarası, gıda (Şanlı, 2006), gıda (Aktan, 2011; Bulut ve Tuzlacı, 2011), ateşli hastalık, göz ağrısı, gıda (Tütenocaklı, 2014), diyabet, boya (Özdemir ve Kültür, 2017)	Ağız iltihabı ve yarası (Odunkıran, 2020), gıda (Keskinbaş, 2023; Ünver, 2019), diyabet, diş hastalıkları, ağrı kesici, boya (Metin, 2009)	Kansızlık, bronşit, göz hastalıkları, mide rahatlatıcı (Öztürk, 2022), gıda (Çakır, 2020), ağız yarası, hazımsızlık, gıda (Kural, 2012), iştah açıcı, idrar söktürücü, kuvvet verici, gıda (Baytop, 1984)	Karaciğer hastalıkları, grip, soğuk algınlığı, gıda (Çorlu, 2023), iltihap, iştah açıcı, gıda (Tekin, 2011)	Kalp ve kanser hastalıkları (Bağcı ve Keskin, 2022)	
Rosaceae	***Rubus sanctus* Schreb.**	Böğürtlen	Diyabet, ishal, boğaz ağrısı, gıda (Yılmaz, 2019), diyabet, bademcik, kısırlık, ateş	Gıda (Kökçü, 2015; Tütenocaklı, 2014; Onar, 2006; Kaya, 2021; Uysal vd.,	Kalp hastalıkları, gıda (Mart, 2006), boğaz iltihabı, regl düzensizliği,	Kalp sağlığı, göz kuvvetlendirici, ülser, kansızlık, gıda ((Tuttu vd., 2019), gıda (Özvatan, 2020),	Kalp damar hastalıkları, yara, kesik, mantar, romatizma, gıda (Doğan ve	İdrar söktürücü, prostat, ağız yarası, gıda, el sanatları (Demirelma ve Depreli, 2023),	İltihap, mide ağrısı, diyabet, gıda, boya (Strenchok vd., 2018)

Tablo E.1 (devam)

			düşürücü, mide hastalıkları, sedef, idrar yolu iltihabı, kanser, göz hastalıkları (Uysal, 2008), diyabet, kanser, astım, hemoroid (Kazan, 2007), damar tıkanıklığı, mide ağrısı, diyabet, göz hastalıkları, böbrek taş ve kumu, romatizma, grip, bronşit, yara, yanık, gıda (Sargın, 2013), egzama, zeka arttırıcı, hemoroid, kısırlık, ishal, yara, kanser, gıda (Arasan, 2022), prostat, iştah açıcı, zatürre, gıda (Polat, 2010), mide ağrısı, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), arıcılık (Karaca, 2008), damar açıcı, hemoroid, diüretik, göz hastalığı, soğuk algınlığı	2010), kabızlık, kuvvet verici, idrar söktürücü, diyabet (Baytop, 1984), halsizlik, bağışıklık güçlendirici, gıda (Tanaydın vd., 2022), ağız yarası, bağışıklık güçlendirici, gıda (Şanlı, 2006), hemoroid, diyabet, gıda (Albayrak, 2019), egzama (Bulut ve Tuzlacı, 2006), astım, kesik, karaciğer ve diş hastalıkları, kanser (Genç ve Özhatay, 2006), yara, deri hastalıkları, idrar yolu enfeksiyonu, kuvvet verici, gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), yara, sivilce, ayak mantarı (Koyuncu, 2005), baş ağrısı, karın ağrısı, vücut	ağız iltihabı ve yarası, idrar yolu iltihabı, kürtaj, göz hastalıkları, sigara bıraktırıcı, saç kıran, böbrek taşı, kısırlık, kaşıntı, diyabet (Odunkıran, 2020), iltihap, gıda (Arslantaş, 2020), kuvvet ve dinçlik verici, gıda (Kerar ve Akan, 2019), tansiyon, gıda (Tevent, 2020), böbrek taşı, kısırlık, diyabet, gıda (Yüksel, 2023), böbrek taşı, idrar yolu enfeksiyonu, diyabet, karın ağrısı (Akaydın vd., 2013), yumurtalık iltihabı, ishal, baş dönmesi, gıda (Keskinbaş, 2023)	yara, kesik, kanama durdurucu, hemoroid, gıda (Usta, 2021), nefes darlığı, gıda (Atik, 2022)	Tuzlacı, 2015), kuvvet ve dinçlik verici, gıda (Balos ve Akan, 2007), gıda (Öz, 2022; Demir İnal ve Fidan, 2024; Akgül vd., 2018), böbrek taşı, ağız ve dudak yaraları, öksürük, prostat, kanser, gıda (Eksik, 2020), prostat, kanser, böbrek hastalıkları, diyabet, hemoroid, ülser, ödem, kabız yapıcı, idrar söktürücü, mide hastalıkları, gıda (Kılıç, 2019), kalp ağrıları, prostat, kısırlık, nefes darlığı, kireçlenme, taş, boğaz iltihabı, kanser (Tetik, 2011), öksürük, boğaz ağrısı, diyabet, böbrek hastalıkları, gıda (Olgun, 2019), astım, bronşit, diyabet hastalığı,	bademcik iltihabı, diş eti iltihabı, ağız yaraları, kan temizleyici, mide ağrısı, romatizma, gıda, boya (Uzun ve Kaya, 2016), kalp damar hastalıkları, ağız yarası, diyabet (Tuzlacı ve Şenkardeş, 2011)	

Tablo E.1 (devam)

			(Alpınar, 1999), ishal (Bulut, 2017), gıda, yem (Vural, 2008)	direncini arttırıcı, ödem, romatizma, gıda, boya (Özdemir ve Kültür, 2017), midevi, boğaz ağrısı, diyabet (Akalın, 1993), çocuklarda kemik gelişimi, yara, kan durdurucu, çıban, gıda (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), diyabet, yanık, gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011)			yatıştırıcı (Polat vd., 2013)		
Rosaceae	***Sarcopoterium spinosum* (L.) Spach**	Abdestbozan	Arıcılık (Karaca, 2008), safra kesesi hastalıkları (Arasan, 2022), yakacak (Gürdal ve Kültür, 2013), diyabet (Baytop, 1984)	Boğaz ağrısı, idrar yolu enfeksiyonu, böbrek taşı, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	Romatizma, kalp hastalıkları, diyabet, soğuk algınlığı, yem (Bulut, 2006), çit (Kerar ve Akan, 2019; Yüksel, 2023), hemoroid, mide hastalıkları (Yılmaz, 2019), gıda, el sanatları, oyun (Arslantaş, 2020)				
Rubiaceae	***Galium aparine* L.**	Çobansüzgeci	Boya (Zurnacı, 2019), üst solunum yolu iltihabı, idrar yolu iltihabı,	Böbrek taşı, idrar söktürücü, yara, yanık, egzama (Özdemir ve	Romatizma, öksürük, ağız yarası, boğaz iltihabı (Güneş vd., 2017),	Bağışıklık güçlendirici (Atik, 2022), böbrek, karaciğer ve deri	İştah açıcı, idrar söktürücü (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008), astım,		İdrar yolu iltihabı, böbrek taşı, kepek, kanın temizlenmesi

Tablo E.1 (devam)

			diyabet, öksürük, balgam, hayvanlarda süt arttırıcı, yem (Arasan, 2022), iç iltihap ve yara, böbrek kumu, gıda, yem (Sargın, 2013), yem (Vural, 2008)	Kültür, 2017), iştah açıcı, idrar arttırıcı (Baytop, 1984)	kanser, toksinlerden arınma (Uluçay, 2017)	hastalıkları, yara, lenf sistemi, gıda, boya (Kural, 2012)	nefes darlığı, tiroit, mide ülseri, kanser, iç kanama (Kılıç, 2019), kadın hastalıkları, böbrek temizleyici, yem (Eksik, 2020)		(Hanlidou vd., 2004), kadın hastalıkları, kramp, mide hastalıkları, afrodizyak (Brussell, 2004)
Rubiaceae	***Galium verum* L. subsp. *verum***	Boyalık	İdrar ve safra artırıcı, kabızlık, yatıştırıcı (Baytop, 1984)	Böbrek taşı ve ağrısı (Tanaydın vd., 2022), yara, guatr (Özdemir ve Kültür, 2017)			Yara, yanık, diyabet, idrar yolu hastalıkları, boya (Doğan ve Tuzlacı, 2015), boya (Altundağ ve Öztürk, 2011; Özgökçe ve Yılmaz, 2003), yanık, kanser (Altundağ ve Öztürk, 2011), yanık (Tabata vd., 1994)	Prostat (Oral, 2007)	İdrar söktürücü, kadın hastalıkları, gıda (Brussell, 2004)
Rubiaceae	***Rubia tinctorum* L.**	Kökboyası	Boya (Polat, 2010; Kargıoğlu vd., 2008), idrar ve safra arttırıcı, müshil, boya (Baytop, 1984)	Boya (Erdem, 2018; Kökçü, 2015; Bulut ve Tuzlacı, 2011), yara, yem, boya (Özdemir ve Kültür, 2017)	Ağrı kesici, öksürük, boya (Ünver, 2019), boya (Bulut, 2006; Mart, 2006)	Boya (Tuttu vd., 2019)	Egzama, yara, boya (Doğan ve Tuzlacı, 2015), gıda, boya (Karagöz, 2013), boya (Yılmaz, 2022; Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008; Kaval vd., 2014; Olgun, 2019), baş ağrısı, boya	Bel ağrısı (Oral, 2007), boya (Ayandın, 2010; Sarper vd., 2009), soğuk algınlığı, karın ağrısı, boya (Öztürk, 2006), müshil, boya (Özdemir ve Alpınar, 2015)	

Tablo E.1 (devam)

							(Mükemre, 2013)		
Rutaceae	***Citrus aurantium* L.**	Turunç	Yakacak, temizlik (Uysal, 2008), grip (Kazan, 2007), baş ağrısı (Polat, 2010), arıcılık (Karaca, 2008)		Hazımsızlık, gıda (Metin, 2009), bademcik şişmesi, hayvanlarda zehirlenme, gıda, yakacak (Ünver, 2019), mide, boğaz ve bağ ağrısı, yılan ve akrep sokması, gıda (Odunkıran, 2020), gıda, el sanatları (Keskinbaş, 2023), iştah açıcı, midevi, lezzet ve koku verici, safra söktürücü (Baytop, 1984)				
Rutaceae	***Citrus japonica* Thunb.**	Çin portakalı							
Rutaceae	***Citrus limon* (L.) Burm.f.**	Limon	Soğuk algınlığı, grip, öksürük, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021), soğuk algınlığı, boğaz ağrısı, öksürük, grip, ağrı kesici, böbrek taşı, ateş düşürücü, saç	Böbrek taşı, kusma (Tuzlacı ve Aymaz, 2001), soğuk algınlığı, baş ağrısı, grip, mide bulantısı, siğil, gıda (Tütenocaklı, 2014), öksürük	Öksürük, siğil, boğaz ağrısı, cilt bakımı, zayıflatıcı, gıda (Metin, 2009), böbrek kumu (Güneş vd., 2017), yara, grip, idrar yolu iltihabı, gıda	İdrar söktürücü, tansiyon, ağız yarası, grip, soğuk algınlığı, gıda (Usta, 2021), öksürük, damar açıcı, soğuk algınlığı, grip, ishal, mide bulantısı (Köse,	Soğuk algınlığı, kireçlenme (Aslan, 2019), soğuk algınlığı, grip, gıda (Yılmaz, 2022), ateş düşürücü (Altundağ ve Öztürk, 2011)	Böbrek taşı (Sezik vd., 2001)	Cilt iltihabı, ödem (Tsioutsiou vd., 2023)

Tablo E.1 (devam)

			kepeği, gıda, yem, yakacak (Uysal, 2008), karın ağrısı, mide bulantısı, balgam, öksürük, el sanatları, yakacak (Kazan, 2007), soğuk algınlığı, grip, boğaz ağrısı, tansiyon, mide bulantısı, kanser, ishal (Sargın, 2013), karın ağrısı, mide bulantısı, tansiyon, soğuk algınlığı, göz hastalığı, nefes darlığı, ateş düşürücü, safra kesesi taşı, hayvanlarda gaz giderici (Arasan, 2022), baş ağrısı, gıda (Gürdal ve Kültür, 2013), hayvanlarda kene, öksürük, parazit hastalıkları (Selvi vd., 2023)	(Kültür, 2014), diyabet, hemoroid (Özdemir ve Kültür, 2017)	yakacak (Ünver, 2019), koku (Arslantaş, 2020), soğuk algınlığı, gıda (Kerar ve Akan, 2019), saç bakımı, tansiyon, hayvanlarda zehirlenme ve körlük, gıda (Yıldırım, 2015), uyarıcı, koku, boğaz iltihabı, antiseptik, gribal enfeksiyonlar, yorgunluk giderici (Baytop, 1984)	2019), kanser (Özdemir, 2019), karın ağrısı, öksürük, soğuk algınlığı (Sağıroğlu vd., 2012)			
Rutaceae	***Ruta chalepensis* L.**	Kokar sedefotu	İnanç (Kazan, 2007; Uysal, 2008), yatıştırıcı,	Ateş düşürücü, kadınlarda	Göbek düşmesi (Yıldırım, 2015)				

Tablo E.1 (devam)

			gaz söktürücü, karın ağrısı (Baytop, 1984)	kısırlık (Bulut ve Tuzlacı, 2006)					
Salicaceae	***Salix alba* L. subsp. *alba***	Titrek kavak	El sanatları (Uysal, 2008; Şahin, 2019), el sanatları, yakacak, süs (Sargın, 2013), baş ağrısı, el sanatları (Kıncal ve Ceylan, 2021)	Kereste (Erdem, 2018), yakacak, kereste, oyuncak (Kökçü, 2015), diyabet, ağrı kesici (Genç ve Özhatay, 2006), el sanatları (Koyuncu, 2005)		Kereste (Özdemir, 2019), yakacak (Baykal, 2015), guatr, akciğer hastalıkları, saç ve cilt bakımı, hemoroid (Korkmaz, 2015), yakacak, el sanatları (Kural, 2012)	Yakacak (Tekin, 2011), öksürük, grip, soğuk algınlığı, ateş düşürücü, ishal (Doğan ve Tuzlacı, 2015), kabızlık, ateş düşürücü (Baytop, 1984)	Kabızlık, ateş düşürücü (Öztürk, 2006)	Regl krampı, baş, ateş ve sırt ağrısı (Brussell, 2004)
Salicaceae	***Salix alba subsp. alba L.***	Aksöğüt	Karın ağrısı, nefes darlığı (Arı vd., 2015), romatizma (Bulut, 2017), arıcılık (Karaca, 2008), el çatlakları, el sanatları, oyun (Zurnacı, 2019), mantar, ateş düşürücü, terletici, ağrı kesici, yakacak, el sanatları (Sargın, 2013), kereste, yakacak, el sanatları (Deniz vd., 2010), yatıştırıcı, kuvvet verici, ateş düşürücü, kabızlık,	Sinir sistemi hastalıkları, ağrı kesici, siğil, hayvanlarda kan sulandırıcı, yem, el sanatları, arıcılık, oyuncak (Özdemir ve Kültür, 2017), el sanatları (Koyuncu, 2005; Bulut ve Tuzlacı, 2011; Kökçü, 2015; Onar, 2006), romatizma, hayvanlarda kulak zarı delinmesi (Tuzlacı ve Aymaz, 2001), ayak mantarı, öksürük	El sanatları (Ünver, 2019), romatizma, ağrı kesici (Saday, 2009), oyuncak (Eşen, 2008), diş ağrısı, pamukçuk, soğuk algınlığı (Odunkıran, 2020), migren (Bulut, 2006), diyabet (Güneş vd., 2017)	El sanatları (Atik, 2022), yakacak, el sanatları (Usta, 2021; Özdemir, 2019; Kural, 2012), süs (Köse, 2019), güneş çarpması, sarılık, el sanatları (Tuttu vd., 2019), baş ağrısı, kanama durdurucu, ateş düşürücü, sünnet, oyuncak (Korkmaz, 2015), bronşit, güneş çarpması (Alagöz, 2023)	El sanatları, yakacak (Gençay, 2007; Gelse, 2012; Çelik, 2024), el sanatları (Çorlu, 2023; Dağlı, 2015; Yılmaz, 2022), süs (Demir İnal ve Fidan, 2024), diş ağrısı (Kaval vd., 2014), migren, sinüzit, el sanatları, yem, yakacak (Olgun, 2019), romatizma, ishal (Altundağ ve Öztürk, 2011). Romatizma, diz ağrısı, çocuklarda gaz	Kuvvet verici, ateş düşürücü (Özdemir ve Alpınar, 2015), diş eti hastalıkları, el sanatları, kereste, yem (Şenkardeş, 2014), güneş çarpması (Ezer ve Avcı, 2004), ağrı kesici (Akdağ, 2019), el sanatları (Ayandın, 2010; Kolit, 2022), yakacak, gıda (Şahin, 2022)	

Tablo E.1 (devam)

			romatizma ağrıları (Baytop, 1984) , hayvanlarda eklem ağrısı, enfeksiyon, kene, ishal (Selvi vd., 2023)	(Koçyiğit ve Özhatay, 2006)			sancısı (Çiçek, 2019), hayvanlarda şişkinlik (Nadiroğlu, 2017), yem, yakacak, boya, süs (Furkan, 2016)		
Santalaceae	***Viscum album* L. subsp. *album***	Ökseotu	Diyabet, romatizma, karın ağrısı, tansiyon, bronşit, astım, gıda, hayvanlarda karın ağrısı (Uysal, 2008), diyabet, kanser, ödem, egzama, kalp hastalığı, hayvanlarda bağırsak paraziti, kelebek ve solaz hastalığı (Arasan, 2022), Astım, nefes darlığı, prostat, ağrı kesici, damar tıkanıklığı, tansiyon, kolesterol (Sargın, 2013), yem (Satıl vd., 2006), kanser (Polat, 2010), tansiyon,	Diyabet, tansiyon, yapıştırıcı (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), diyabet, ülser, kanser, nefes darlığı, hayvanlarda romatizma (Özdemir ve Kültür, 2017), regl düzenleyici (Bulut ve Tuzlacı, 2011), regl sancısı, prostat, yem (Albayrak, 2019), panik atak, kireçlenme, romatizma, damar açıcı, diyabet, yem (Aktan, 2011), kalp damarı açıcı, tansiyon (Şanlı, 2006), boğaz iltihabı ve ağrısı, böbrek	Damar tıkanıklığı, sinüzit, hayvanlarda süt arttırıcı (Metin, 2009), diyabet, tansiyon, idrar kaçırma (Odunkıran, 2020), tansiyon, kolesterol (Altay ve Çelik, 2011), kanser, astım, diyabet (Bulut, 2006), nefes darlığı (Adaçay, 2023), tansiyon, yem (Keskinbaş, 2023), Menopoz ve kalp hastalıkları (Uluçay, 2017), diyabet, yem (Nacakcı, 2015), ağrı kesici, balgam, akciğer hastalıkları, gıda (Yıldırım, 2015)	Hayvanlarda hazımsızlık, öksürük ve süt arttırıcı, yem (Özdemir, 2019), tansiyon, yem (Köse, 2019), öksürük (Atik, 2022), romatizma, diyabet (Tuttu vd., 2019), yem (Dikilitaş, 2016), diyabet, tansiyon, kanser, nefes darlığı, bronşit, yara, gıda (Korkmaz, 2015)	Solunum yolu hastalıkları, tansiyon, kalp damar hastalıkları, diyabet, sarılık, hayvanlarda süt arttırıcı (Doğan ve Tuzlacı, 2015), hemoroid, yem (Karagöz, 2013), hemoroid (Tuzlacı ve Doğan, 2010), baş ağrısı (Yeşil ve Akalın, 2009), diyabet, böbrek taşı (Demirci ve Özhatay, 2012), kabızlık, idrar artırıcı, kusturucu, tansiyon, kalbi kuvvetlendirici, romatizma , yatıştırıcı (Yalçın, 2021),	İshal (Sezik vd., 2001), balgam, idrar yolu hastalıkları, diyabet, sarılık, hayvanlarda süt arttırıcı (Şenkardeş, 2014), solunum yolu hastalıkları, karın ağrısı, kanser, diyabet, gıda, yem (Bağcı ve Keskin, 2022), kalp damar hastalıkları, mide ekşimesi, göz tansiyonu (Uzun ve Kaya, 2016), çocuklarda idrar kaçırma (Karataş, 2007), kanser (Elçi ve Erik, 2006), diyabet, kolesterol, damar	Tansiyon, damar sertliği, sakinleştirici (Hanlidou vd., 2004)

Tablo E.1 (devam)

			diyabet, kanser (Gürdal ve Tunç, 2020), akciğer hastalıkları, diyabet, yem (Batkan, 2019), diyabet, astım, boya, yem (Zurnacı, 2019), diyabet (Kargıoğlu vd., 2008), astım, bronşit, diyabet, yem (Vural, 2008; Erik, 2009), öksürük, tansiyon, bağırsak gazı, gıda (Arı vd., 2015), nefes darlığı (Bulut vd., 2008)	taşı, diyabet, öksürük, nefes açıcı (Kaya, 2021), astım, bronşit, kan temizleyici, el sanatları (Tanaydın vd., 2022), tansiyon (Onar, 2006), regl ağrısı, yem (Kayabaşı vd., 2016), hemoroid (Tuzlacı ve Aymaz, 2001)			tansiyon, kanser, idrar tutamama, regl durdurucu, romatizma, nefes darlığı, astım, balgam (Akan ve Sade, 2015), tansiyon, fıtık ağrısı (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008), kabızlık, idrar arttırıcı, kusturucu, kuvvet verici, tansiyon, romatizma, çıban (Baytop, 1984)	hastalıkları (Kolit, 2022), kalp ve mide hastalıkları, diyabet, prostat, tansiyon, yem (Demirelma ve Depreli, 2023)	
Santalaceae	***Viscum album* L. subsp. *austriacum* (Wiesb.) Vollman**	Çamgüvel eği	Astım, bronşit, kolesterol, tansiyon (Deniz vd., 2010), diyabet (Bulut vd., 2017), hayvanlarda kıl kurdu, mastit, uyuz (Selvi vd., 2023)	Kanser, yem (Kaya, 2021), tansiyon, kanser, iştah açıcı, toksin atıcı, astım, unutkanlık, eklem ağrıları, hemoroid, nefes darlığı, prostat, ülser, kalp hastalıkları, KOAH, yem (Özdemir ve Kültür, 2017)	Diyabet, yem (Yüksel, 2023)	Astım, kalp damar hastalığı, gıda (Zengin, 2020)		Kanser, idrar yolu enfeksiyonu, diyabet (Uzun ve Kaya, 2016)	

Tablo E.1 (devam)

Scrophulariaceae	***Verbascum sinuatum* L. subsp. *sinuatum* var. *sinuatum***	Bodanotu	Avcılık (Alpınar, 1999)	Bebeklerde karın ağrısı (Onar, 2006), avcılık (Bulut ve Tuzlacı, 2011)	Gıda (Arslantaş, 2020)				
Smilacaceae	***Smilax excelsa* L.**	Dikenucu	Gıda (Baytop, 1984; Aladı vd., 2022)	Kanser, gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), gıda (Koyuncu, 2005), midevi, gıda (Koçyiğit ve Özhatay, 2006)	Cilt hastalıkları, gıda (Kerar ve Akan, 2019), yem, arıcılık (Yüksel, 2023), gıda (Eşen, 2008)	Gıda (Usta, 2021; Sağıroğlu vd., 2012; Özdemir, 2019; Köse, 2019; Karaevli, 2019), diyabet, gıda (Ayan, 2015), zindelik, gıda (Köysal, 2020), yara, gıda (Özvatan, 2020)			
Solanaecae	***Capsicum annuum* L.**	Biber	Ağrı kesici, kabızlık, gıda (Uysal, 2008), diyabet, kolesterol, boğaz ağrısı, kanser, grip, iştah açıcı, karın ağrısı, ağız yarası, gıda (Sargın, 2013), egzama, soğuk algınlığı, hayvanlarda doğum sonrası eş düşmesi (Arasan, 2022), gıda (Zurnacı, 2019; Kıncal ve Ceylan, 2021; Deniz, 2018),	Gıda (Tütenocaklı, 2014; Kökçü, 2015)	Hayvan soğuklaması, gıda (Ünver, 2019), diş ağrısı, topuk dikeni, soğuk algınlığı (Odunkıran, 2020), yara, gıda (Metin, 2009)	Gıda (Atik, 2022; Yüzbaşıoğlu vd., 2020; Köysal, 2020; Usta, 2021; Sağıroğlu vd., 2012), vitamin, gıda (Korkmaz, 2015)	Sindirim sistemi hastalıkları, kalp hastalıkları, ağrı kesici, gıda, yakacak (Fidan, 2018), gıda, yakacak (Balos ve Akan, 2007), gıda (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008; Tekin, 2011; Furkan, 2016), iştah açıcı, idrar arttırıcı ve uyarıcı, kızartıcı ve kan toplayıcı, romatizma (Baytop, 1984)	Mide ağrısı (Sezik vd., 2001), kanser, sindirim hastalıkları, gıda (Demirelma ve Depreli, 2023), gıda (Uzun ve Kaya, 2016; Ayandın, 2010), gıda, yakacak (Şahin, 2022)	Kan dolaşımı ve kalp uyarıcı, kolesterol (Hanlidou vd., 2004)

Tablo E.1 (devam)

			arıcılık (Karaca, 2008), hayvanlarda burun tıkanıklığı, parazit hastalıkları (Selvi vd., 2023)						
Solanaecae	***Capsicum frutescens* L.**	Cinciber			Mide ağrısı (Odunkıran, 2020)				
Solanaecae	***Datura innoxia* Mill.**	Abuzamba k	Astım (Yılmaz, 2019), uykusuzluk (Arasan, 2022)				Süs (Gençay, 2007; Gelse, 2012)	Süs (Şenkardeş, 2014)	
Solanaecae	***Hyoscyamus niger* L.**	Banotu	Kulak kurdu (Deniz vd., 2010), kulak ağrısı, sinüzit, hayvanlarda kurt dökücü, yem (Sargın, 2013), siğil, kurt dökücü (Arasan, 2022), yara, kurt dökücü (Polat, 2010), diş ağrısı ve yara (Polat ve Satıl, 2012), diş ağrısı, nefes açıcı (Aslan vd., 2007), yatıştırıcı, ağrı kesici, nefes darlığı (Baytop, 1984)	Göz iltihap, yanma ve kızarıklık (Tanaydın vd., 2022), diş ağrısı ve diş kurdu (Aktan, 2011), diş ağrısı, üst solunum yolu hastalıkları (Bulut ve Tuzlacı, 2006), diş ağrısı (Bulut ve Tuzlacı, 2011), göze kaçan sinek larvalarını temizleyici (Özdemir ve Kültür, 2017)	Kurt düşürücü (Bulut, 2006), göz kurdu (Güneş vd., 2017), yara (Keskinbaş, 2023)	Boğaz ağrısı, öksürük, balgam, göz kaşıntısı ve kurdu, (Tuttu vd., 2019), uykusuzluk, ağrı kesici, romatizma (Zengin, 2020), diş ağrısı, göz ağrısı ve kurt dökücü (Korkmaz, 2015)	Diş ağrısı (Nadiroğlu, 2017; Tabata vd., 1994; Güneş, 2021), diş ağrısı, yara, kurt dökücü (Doğan ve Tuzlacı, 2015), kulak ağrısı (Kılıç, 2019), kurt düşürücü (Yeşil ve Akalın, 2009), akciğer ve boğaz iltihabı (Demirci ve Özhatay, 2012), yara, diş ağrısı, kadınlarda kısırlık (Altundağ ve Öztürk, 2011)	Göz kaşıntı ve ağrısı, diş ağrısı, kurt dökücü (Sezik vd., 2001), diş ağrısı, oyuncak (Şenkardeş, 2014), göz kurdu (Karataş, 2007), diş hastalıkları (Ezer ve Avcı, 2004)	

Tablo E.1 (devam)

Solanaecae	***Lycium barbarum* L.**	Atlangaç	Gıda (Zurnacı, 2019)						
Solanaceae	***Lycopersicon esculentum* Mill.**	Domates	Gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021), böcek ve arı sokması, gıda (Zurnacı, 2019), kansızlık, kanser, kalp büyümesi, akrep sokması, nasır, gıda (Sargın, 2013), müshil, gıda (Baytop, 1984)	Arı sokması, diken çıkarma, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), çıban (Onar, 2006), gıda (Tanaydın vd., 2022; Tütenocaklı, 2014)	Yanık, yılan ve akrep sokması, sedef, uyuz, saç dökülmesi, nasır (Odunkıran, 2020), kanser, gıda (Saday, 2009), akrep sokması, gıda (Ünver, 2019)	Gıda (Yüzbaşıoğlu vd., 2020; Atik, 2022)	Gıda (Fidan, 2018), arı sokması, gıda, yakacak (Öz, 2022), arı ve akrep sokması (Aslan, 2019), siğil, nasır, arı ve yılan sokması, gıda (Demir İnal ve Fidan, 2024), cilt bakımı, arı sokması, kalp damar hastalığı, gıda (Çorlu, 2023)	Kalp damar hastalıkları, prostat, kansızlık, cilt bakımı, gıda (Demirelma ve Depreli, 2023), kanser, nasır, iltihap, ağrı kesici, gıda (Ayandın, 2010)	
Solanaecae	***Nicotiana glauca* Graham**	Yabani tütün	Arıcılık (Karaca, 2008), haşere ilacı (Baytop, 1984)						Apselerin dezenfeksiyonu (Perouli ve Bareka, 2022)
Solanaceae	***Solanum americanum* Mill.**	İtüzümü	Romatizma (Arasan, 2022), gıda (Aladı vd., 2022; Alpınar, 1999)		Yara (Ünver, 2019), diş hastalıkları (Arslantaş, 2020), gıda (Yüksel, 2023)	Gıda (Saraç, 2013)			
Solanaceae	***Solanum melongena* L.**	Patlıcan	Gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021), ağrı kesici, gıda (Arasan, 2022), gıda (Zurnacı, 2019), arıcılık (Karaca, 2008)	Gıda (Akalın, 1993; Tütenocaklı, 2014), hemoroid, gıda (Kayabaşı vd., 2016; Kökçü,	Gıda (Saday, 2009; Metin, 2009), hemoroid, gıda (Eşen, 2008), hemoroid, yara, yanık (Odunkıran,	Gıda (Atik, 2022), hemoroid (Köse, 2019), hemoroid, burkulma (Ayan, 2015)	Sindirim sistemi, kalp hastalıkları, gıda, yakacak (Fidan, 2018), gıda (Öz, 2022; Karagöz, 2013), hemoroid (Tetik, 2011)	Kürtaj (Sezik vd., 2001), gıda (Ayandın, 2010)	Hemoroid (Tsioutsiou vd., 2023)

Tablo E.1 (devam)

				2015; Özdemir ve Kültür, 2017)	2020), diz ve romatizma ağrısı (Güneş vd., 2017)				
Solanaceae	***Solanum tuberosum* L.**	Patates	İshal, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021), ateş, baş ağrısı, bertik, ishal, gıda (Uysal, 2008), baş ağrısı, migren, grip, yanık, göz arpacığı, gıda, yem (Sargın, 2013), baş ağrısı, burkulma, göz hastalıkları, ishal, ateş düşürücü, insan ve hayvanlarda süt arttırıcı (Arasan, 2022), baş ağrısı, gıda (Zurnacı, 2019), baş ağrısı, yara, gıda (Erik, 2019), göz hastalığı (Kargıoğlu vd., 2008)	Tansiyon, bronşit, ağrı kesici, gıda (Akalın, 1993), yanık, ağrı kesici (Kayabaşı vd., 2016), göz hastalığı, baş ağrısı, diyabet, hayvanlarda ishal, gıda, yem (Tanaydın vd., 2022), göz yorgunluğu, gıda (Kökçü, 2015), gıda (Tütenocaklı, 2014), göz ağrısı, yanık (Özdemir ve Kültür, 2017)	İshal, ülser, gıda (Ünver, 2019), ishal, gıda (Saday, 2009), göz hastalıkları, yanık, yara, ishal, baş ve mide ağrısı (Odunkıran, 2020), ishal, ateş düşürücü (Bulut, 2006), baş ağrısı, diyabet, gıda (Yıldırım, 2015), baş ağrısı (Güneş vd., 2017), göz hastalığı, soğuk algınlığı, grip, bağırsak kurdu (Metin, 2009)	Gıda (Atik, 2022), baş ağrısı, göz hastalıkları, gıda (Özdemir, 2019), ağrı kesici, ishal, gıda (Köse, 2019; Korkmaz, 2015), ishal, göz ağrısı, yorgunluk, gıda (Tuttu vd., 2019)	Gıda (Fidan, 2018; Yılmaz, 2022), göz ağrısı, gıda (Öz, 2022), baş ağrısı, gıda (Karagöz, 2013), cilt bakımı, ishal, baş ağrısı, ödem, yanık, gıda (Çorlu, 2023), baş ağrısı, ishal (Tetik, 2011), yanık, gıda (Furkan, 2016)	Baş ağrısı, yanık, göz ağrısı (Sezik vd., 2001), göz hastalıkları, baş ağrısı, ishal, gıda (Demirelma ve Depreli, 2023), baş ağrısı, gıda (Bağcı ve Keskin, 2022; Ayandın, 2010), şişlik (Öztürk, 2006), kanama durdurucu, baş ağrısı, gıda (Kolit, 2022)	
Tamaricaceae	***Tamarix smyrnensis* Bunge**	Ilgın	Kalp damar hastalıkları (Bulut vd., 2017), yakacak (Vural, 2008), süs, yakacak (Zurnacı, 2019)		El sanatları (Yıldırım, 2015), gıda (Metin, 2009)		Süs (Balos ve Akan, 2007), el sanatları, yakacak (Karagöz, 2013; Altundağ ve Öztürk, 2011),	El sanatları (Şenkardeş, 2014)	

Tablo E.1 (devam)

							cilt hastalığı (Güneş, 2021), el sanatları (Tekin, 2011), temizlik, yakacak (Olgun, 2019)		
Theaceae	***Camellia sinensis* (L.) Kuntze var. *sinensis***	Çay			Göz kanlanması, kulak ağrısı, ishal (Odunkıran, 2020), ishal, boya (Yüksel, 2023)	İshal, kanser, diüretik (Saraç, 2013), kolesterol, diyabet, gıda (Köse, 2019), göz ağrısı ve kaşıntı (Özdemir, 2019), zayıflama (Atik, 2022)	Mide ve bağırsak hastalıkları, kolesterol, tansiyon, diyabet (Akan ve Sade, 2015), zayıflatıcı, diyabet, tansiyon, kolesterol, damar tıkanıklığı (Yalçın, 2021)		Damar sertliği, diyabet, tiroit, ishal, karaciğer hastalıkları, obezite, kolesterol, kanser, sakinleştirici, göz iltihabı, zehirlenme, kan temizleme, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004)
Typhaceae	***Typha latifolia* L.**	Cil	El sanatları, süs (Polat, 2010)	Süs (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), el sanatları, süs (Bulut ve Tuzlacı, 2011)			Yakacak, el sanatları (Altundağ ve Öztürk, 2011), el sanatları (Çelik, 2024), kan durdurucu (Altundağ ve Öztürk, 2011)		
Urticaceae	***Urtica dioica* L. subsp. *dioica***	Isırgan	Diyabet, hemoroid, tansiyon, öksürük, bronşit, karın ağrısı, ishal, kadın hastalıkları, idrar	Kanser, karaciğer hastalıkları, romatizma, yara, kalp hastalıkları, böbrek ağrıları, böbrek taşı,	Kalp hastalıkları, kanser (Mart, 2006), idrar arttırıcı, iltihap, kan temizleyici, kansızlık, gıda	Kanser, bronşit (Sağıroğlu vd., 2012), nefes darlığına karşı, idrar artırıcı, kurt düşürücü, gıda, yem	Kanser, kan sulandırıcı, idrar ve iltihap söktürücü, hemoroid, mide rahatsızlıkları, kadın	Kanser (Sezik vd., 1992), idrar söktürücü, hemoroid, akne, saç dökülmesi (Kolit, 2022), ödem, idrar	Kellik (Tsioutsiou vd., 2023), saç bakımı, hafıza, diyabet, ödem, öksürük, hemoroid, ağrı

Tablo E.1 (devam)

			yolu hastalıkları, saç ve cilt bakımı, kalp damar hastalıkları, gıda (Uysal, 2008), kanser, bağışıklık güçlendirici, saç bakımı, kan temizleyici, iştah açıcı, gıda (Deniz vd., 2010), diyabet, tansiyon, romatizma, prostat, karın ağrısı, kanser, gıda (Kazan, 2007), romatizma, ağrı kesici, saç bakımı, kanser, egzama, kansızlık, hemoroid, soğuk algınlığı, diyabet, damar sertliği (Sargın, 2013), kanser, ödem, romatizma, kaşıntı, gıda (Arasan, 2022), gaz söktürücü, idrar yolu iltihabı, ayak mantarı, isilik,	hemoroid, kan yenileyici, guatr, verem, kaşıntı, karın ağrısı, idrar yolu enfeksiyonu, egzama, diyabet, ağrı kesici, dolaşım hastalıkları, egzama (Özdemir ve Kültür, 2017), ağrı kesici, astım, öksürük, soğuk algınlığı, böbrek hastalığı (Kültür, 2014), öksürük, bronşit, kanser, böbrek iltihabı, böbrek taşı, balgam sökücü, romatizma, guatr, diyabet, güneş yanığı (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), karın ağrısı, kan sulandırıcı, soğuk algınlığı, guatr, kadın hastalıkları, safra kesesi taş ve kumu, romatizma, romatizma, kalp hastalıkları,	(Eşen, 2008; Saday, 2009), kaşıntı, diyabet, cilt çatlağı, yanık, öksürük, yılan akrep sokması, hemoroid, felç, astım, romatizma, saç kıran, saç dökülmesi (Odunkıran, 2020), regl düzenleyici, hormon dengeleyici, iltihap, saç dökülmesi (Kerar ve Akan, 2019), prostat, kanser, antibiyotik, kan durdurucu, romatizma (Keskinbaş, 2023), kanser, gıda (Duran, 1998), saç güçlendirici, bağırsak temizleyici, romatizma, eklem ağrıları, ses kısıklığı, kanser, ağrı kesici, böbrek kumu, gıda, yem	(Kural, 2012), diyabet, bağışıklık güçlendirici (Atik, 2022), kanser (Baykal, 2015), kolesterol, diyabet, kanser (Cansaran ve Kaya, 2010), astım, kalp damar hastalıkları, kanser, romatizma, soğuk algınlığı (Alagöz, 2023), hemoroid, romatizma, kireçlenme, ağrı kesici, sarılık, kanser, bağırsak hastalıkları, gıda (Özvatan, 2020), böbrek ağrısı, idrar yolu enfeksiyonu, gıda (Usta, 2021), romatizma, mide ağrısı, kanser, zindelik, gıda (Köysal, 2020), mide - bağırsak hastalıkları, kanser, hücre yenileyici, anne	hastalıkları, iltihap, saç bakımı (Tetik, 2011), jinekolojik ağrı, nefes darlığı, iştah açıcı, hemoroid, karın ağrısı, soğuk algınlığı, öksürük (Yeşil ve Akalın, 2014), bel fıtığı, afrodizyak, gıda (Demirci ve Özhatay, 2012), sıkıntı giderici, mide rahatsızlıkları, bağırsak yumuşatıcı, iltihap sökücü, regl sancısı, soğuk algınlığı, saç bakımı, kanser, astım, hemoroid, diyabet, tansiyon (Altundağ ve Öztürk, 2011; Yalçın, 2021), soğuk algınlığı, romatizma, kanser (Kaval vd., 2014), boya (Özgökçe ve Yılmaz, 2003), mide	söktürücü, idrar yolu iltihabı, kanser (Tuzlacı ve Şenkardeş, 2011), idrar arttırıcı, iltihap söktürücü, kan temizleyici, kansızlık, iltihap, demir eksikliği, kanser, gıda (Öztürk, 2006), ağrı kesici, kanser, diyabet (Elçi ve Erik, 2006), kolesterol, egzama, kanser (Sarper vd., 2009), nefes darlığı, kabızlık, kadınlarda kısırlık , mide hastalıkları, romatizma, hemoroid, kas gevşetici, karın ağrısı (Ezer ve Avcı, 2004), ağrı kesici, gıda (Karataş, 2007), romatizma, kanser, karın ağrısı ve şişkinliği, ağrı kesici, sedef, mide ve bağırsak hastalıkları,	kesici, artrit, gıda, yakacak (Strenchok vd., 2018), kan temizleyici, romatizma, prostat, idrar söktürücü, kansızlık (Tsioutsiou vd., 2019), böbrek taşı (Brussell, 2004)

Tablo E.1 (devam)

			gıda (Şahin, 2019), kanser, hemoroid, saç dökülmesi, gıda (Polat, 2010), gıda (Aladı vd., 2022), diüretik, antioksidant, kardiyovasküler hastalık, ödem, balgam, solunum sistemi rahatsızlığı, romatizma, kurt düşürücü, afrodizyak, kansızlık (Aslan vd., 2007), kan temizleyici (Güner ve Selvi, 2016), saç dökülmesi, gıda, tarım ilacı (Vural, 2008), kan temizleyici, idrar arttırıcı ve iştah açıcı, romatizma, kan sulandırıcı (Baytop, 1984), kanser, prostat, nefes darlığı, böbrek hastalığı, idrar zorlanması, gıda (Zurnacı, 2019), astım, kanser, gıda (Polat, 2022),	kaşıntı (Genç ve Özhatay, 2006), egzama, diyabet, kadın hastalıkları, gıda (Uysal vd., 2010), ağrı kesici, sinüzit, kanser, hemoroid, grip, soğuk algınlığı, öksürük, saç dökülmesi, diyabet, idrar yolu iltihabı, uçuk, gıda (Tütenocaklı, 2014), bronşit, balgam söktürücü, gıda (Koçyiğit ve Özhatay, 2006), ağrı kesici, gıda (Kayabaşı vd., 2016), romatizma, kireçlenme, iltihap, gıda (Tanaydın vd., 2022)	(Yüksel, 2023), öksürük, soğuk algınlığı, bağırsak ve mide hastalıkları, böbrek sancısı, kanser, romatizma (Bulut, 2006), zayıflatıcı, diyabet, kanser (Yıldırım, 2015), diyabet, kanser, hemoroid, idrar yolu enfeksiyonu, kellik, gıda (Akaydın vd., 2013), diz ağrısı, balgam, tansiyon, diyabet, eklem romatizması, karaciğer hastalıkları (Arslantaş, 2020)	sütü artırıcı, demir eksikliği, diyabet, iltihap ve ödem söktürücü, romatizma, kellik ve saç dökülmesi, egzama, sedef , cilt rahatsızlıkları, rahim kanseri, hemoroid, kalp rahatsızlığı, nefes darlığı ,ağrı kesici, guatr, prostat, böbrek taşı, idrar yolu hastalıkları (Korkmaz, 2015), kanser, hemoroid, diyabet, ağrı kesici, gıda (Özdemir, 2019)	hastalıkları, kanser (Çiçek, 2019), ağrı kesici, eklem iltihaplanmaları, sindirim kolaylaştırıcı, idrar söktürücü, genital bozukluklar, hemoroid, sarılık, romatizma, böbrek taşı (Polat vd., 2013), anne sütü arttırıcı, kanser, gıda (Gelse, 2012), kanser, sedef, gıda (Gençay, 2007), nefes darlığı, soğuk algınlığı, diyabet, karaciğer hastalıkları, eklem romatizması, kanser, insan ve hayvanlarda anne sütü arttırıcı, gıda (Çelik, 2024), romatizmal ağrı, saç dökülmesi, güneş çarpması, kanser, boğaz ağrısı (Çorlu,	karaciğer hastalıkları, egzama, baş ağrısı, böbrek hastalıkları, vücut direnci arttırıcı, kireçlenme, boğaz enfeksiyonu, ses kısıklığı, diyabet, kolesterol, tansiyon, öksürük, iltihap, mantar enfeksiyonları, süt arttırıcı, göğüs yumuşatıcı, bronşit, böbrek taşı, regl sancısı, kansızlık (Uzun ve Kaya, 2016)	

Tablo E.1 (devam)

			hayvanlarda deri hastalıkları, kaşıntı, apse (Selvi vd., 2023)				2023), diyabet, romatizma, idrar söktürücü, sivilce, kanser (Öz, 2022), dizlerde kireçlenme, kanser, gıda (Oymak, 2018), kan temizleyici, kanser, saç dökülmesi, iltihap (Eksik, 2020)		
Urticaceae	***Urtica pilulifera* L.**	Dalağan	Romatizma, karaciğer, vücut kuvvetlendirici, astım, nefes darlığı, idrar söktürücü, diyabet, ağrı kesici, mide ve bağırsak hastalıkları, böbrek taşı, mantar (Sargın, 2013), kanser, gıda (Zurnacı, 2019), akciğer kanseri, balgam söktürücü (Aslan vd., 2007), kolesterol, damar açıcı, hemoroid, kanser, diyabet, terleme, gıda (Alpınar, 1999),	Kanser (Özdemir ve Kültür, 2017; Bulut ve Tuzlacı, 2006), gıda (Bulut ve Tuzlacı, 2011)	Yara, saç ve cilt bakımı, kansızlık, böbrek hastalıkları, iltihap, gıda (Metin, 2009), gıda (Altay ve Çelik, 2011), hazımsızlık, kanser, dermatofitler, ayak veya el enfeksiyonları, gıda (Akaydın vd., 2013)		Karın ağrısı, romatizma, iç hastalıkları (Altundağ ve Öztürk, 2011), kalp hastalığı, kanser, yara, ağrı kesici (Dağlı, 2015), diyabet, romatizma, idrar söktürücü, sivilce, kanser (Öz, 2022)	Romatizma, müshil, regl söktürücü, kurt ve ateş düşürücü, afrodizyak, hemoroid, mide ve iç hastalıkları (Oral, 2007)	Soğuk algınlığı, öksürük (Perouli ve Bareka, 2022)

Tablo E.1 (devam)

			gıda (Arı vd., 2015), saç dökülmesi, gıda, tarım ilacı (Vural, 2008), romatizma ağrılarını dindirici, idrar arttırıcı, müshil, regl söktürücü, kurt ve ateş düşürücü, afrodizyak (Baytop, 1984)						
Urticaceae	***Urtica urens* L.**	Cılağan	Kış hastalıkları, mide rahatsızlıkları, gıda (Sargın, 2013), karın ağrısı, kabızlık, romatizma, saç dökülmesi, hemoroid, regl sancısı, kaşıntı, kanser, gıda (Arasan, 2022), kolesterol, gıda (Şahin, 2019), gıda (Aladı vd., 2022), kolesterol, damar açıcı, hemoroid, kanser, diyabet, terleme, gıda (Alpınar, 1999), cilt kanseri, gıda (Arı vd., 2015),	Hemoroid, kanser, iltihap, kızarıklık, bacak ve baş ağrısı, iltihap, tüberküloz, gıda (Akalın, 1993), gıda (Tütenocaklı, 2014; Uysal vd., 2010), kanser (Bulut ve Tuzlacı, 2006), romatizma, varis, kanser, mide rahatsızlıkları, iltihap, idrar yolu enfeksiyonu, öksürük, saç bakımı, gıda (Kökçü, 2015), kanser, gıda	Yara, saç ve cilt bakımı, kansızlık, böbrek hastalıkları, iltihap, gıda (Metin, 2009), yara, romatizma, bademcik iltihabı, ağrı kesici, gıda (Ünver, 2019), romatizma, eklem ağrıları, gıda, yem (Yüksel, 2023), böbrek taşı, idrar yolu enfeksiyonları, kanser, apse, romatizmal ağrı, bronşit, menopoz şikayetleri, gıda		İshal, romatizma (Altundağ ve Öztürk, 2011), bronşit, romatizmal ağrı, nefes zorluğu, romatizma, ishal (Tabata vd., 1994), diyabet, gıda (Fidan, 2018), kan temizleyici, kanser, saç dökülmesi, iltihap (Eksik, 2020)	Romatizma (Tuzlacı ve Şenkardeş, 2011), böbrek bozuklukları, mide ağrısı, diyabet, kanser (Sarper vd., 2009), romatizma, diz ağrısı, diyabet, saç dökülmesi, gıda (Şenkardeş, 2014)	

Tablo E.1 (devam)

			kan temizleyici, idrar arttırıcı ve iştah açıcı, romatizma, kan sulandırıcı (Baytop, 1984)	(Albayrak, 2019), hemoroid, romatizma, saç bakımı, kanser, diyabet, gıda (Onar, 2006), bağışıklık güçlendirici, gıda (Kayabaşı vd., 2016)	(Akaydın vd., 2013)				
Vitaceae	***Vitis vinifera* L.**	Asma	Kansızlık, gıda (Kıncal ve Ceylan, 2021; Polat, 2022), öksürük, kansızlık, soğuk algınlığı, ateş düşürücü, romatizma, kanser, çıban, gıda (Uysal, 2008), göz hastalıkları, akciğer kanseri, ağrı kesici, grip, tansiyon, mide ve bağırsak hastalıkları, kansızlık, iştahsızlık, öksürük, boğaz ağrısı, kadınlarda kısırlık, gıda (Sargın, 2013), kansızlık öksürük, boğaz	Saç ve cilt bakımı, gıda (Kızılarslan ve Özhatay, 2012), boğaz ağrısı, grip ve soğuk algınlığı, gıda, el sanatları (Tütenocaklı, 2014), gıda (Albayrak, 2019; Bulut ve Tuzlacı, 2011), baş ağrısı, hayvanlarda soğuklama, gıda, süs, el sanatları (Kökçü, 2015), gıda, boya (Erdem, 2018), bağışıklık güçlendirici, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017), bağımlılık tedavisi, gıda	Kanama durdurucu, saç bakımı, ezik, kesik, bere, gıda (Metin, 2009), kansızlık, kanser, kırık, çıkık, morluk, gıda, el sanatları (Ünver, 2019), kansızlık, gıda (Saday, 2009; Eşen, 2008), gıda, yakacak (Arslantaş, 2020), gıda, süs (Kerar ve Akan, 2019), iltihap giderici, gıda, inanç, arıcılık (Yüksel, 2023), göz ağrısı (Bulut, 2006), öksürük, iltihaplı yara, el ve ayak burkulması (Güneş vd.,	Yara, gıda (Atik, 2022), kansızlık, gıda (Özdemir, 2019), damar açıcı, anne sütü arttırıcı (Korkmaz, 2015), kansızlık, demir eksikliği, idrar söktürücü (Alagöz, 2023)	Gıda, yakacak (Kaval vd., 2014; Akgül vd., 2018; Oymak, 2018; Korkmaz, 2018; Balos ve Akan, 2007; Mükemre, 2013; Akan vd., 2008; Gençay, 2007; Akan ve Ayaz, 2015), diz ağrıları, kireçlenme, gıda, yakacak (Fidan, 2018), kansızlık, kanser, gıda (Dağlı, 2015), siğil, bağımlılık tedavisi, gıda, inanç, el sanatları (Eksik, 2020), sarılık, nefes darlığı, kansızlık, kanser, yara,	Güneş çarpması, morluk, apse, hemoroid (Sezik vd., 2001), kansızlık, mide hastalıkları, kanser, göz hastalıkları, ateş düşürücü, hayvanlarda şişlik, gıda, yakacak (Şenkardeş, 2014), kansızlık, gıda, yakacak (Demirelma ve Depreli, 2023), iltihap, kırık, çatlak (Bağcı, 2016), kanser, kansızlık, hafıza kuvvetlendirici, süt arttırıcı, gıda (Uzun ve Kaya, 2016), kansızlık, bağışıklık güçlendirici,	Kolesterol, böbrek hastalıkları (Hanlidou vd., 2004), çil (Tsioutsiou vd., 2023)

Tablo E.1 (devam)

			ağrısı, gıda (Polat, 2010), gıda (Deniz vd., 2010; Aladı vd., 2022), diz ağrısı, gıda, boya (Zurnacı, 2019), arıcılık (Karaca, 2008), çıban, gıda (Erik, 2019), karın ağrısı, uyuz, sara, kadınlarda kısırlık, soğuk algınlığı, ödem, egzama, sarılık, burkulma, göz hastalıkları, böbrek taşı, baş ağrısı ishal, gıda (Arasan, 2022), idrar arttırıcı, yatıştırıcı, müshil, kuvvet verici, kabızlık, kan durdurucu, yara, çıban, gıda (Baytop, 1984)	(Kayabaşı vd., 2016), hemoroid, egzama, dolaşım sorunları, öksürük, hayvanlarda süt ve iştah arttırıcı, gıda (Özdemir ve Kültür, 2017)	2017), kansızlık, bağışıklık güçlendirici, cilt bakımı, gıda (Keskinbaş, 2023)		öksürük, ağrı kesici, diyabet, gıda, el sanatları (Kılıç, 2019), kansızlık, gıda (Tetik, 2011), bulantı, antioksidan, gıda (Yalçın, 2021), kansızlık, hazımsızlık, öksürük, gıda (Çelik, 2024)	gıda (Ayandın, 2010; Kolit, 2022), kansızlık, gıda (Öztürk, 2006)	
Xanthorrhoeaceae	***Aloe vera* (L.) Burm.f.**	Sarısabır	Yara, yanık (Polat, 2022), kabızlık, kürtaj (Baytop, 1984)		Yanık, cilt çatlağı (Odunkıran, 2020), cilt bakımı (Keskinbaş, 2023)	Yara, yanık (Köse, 2019)			Kesik, yara, yanık (Tsioutsiou vd., 2023), kabızlık, soğuk algınlığı, eklem ağrısı, romatizma (Hanlidou vd., 2004), yara, çıban, ülser, saç

Tablo E.1 (devam)

									dökülmesi, bademcik, diş eti hastalıkları, baş ağrısı, morluk, hemoroid, göz hastalıkları (Brussell, 2004)
Xanthorrhoeaceae	***Asphodelus aestivus* Brot.**	Kirgiçkökü	Arı sokması, yara, mide ağrısı, el sanatları, oyuncak, yapıştırıcı (Yılmaz, 2019), hemoroid (Kıncal ve Ceylan, 2021), yanık, yara, mide hastalıkları, gıda (Uysal, 2008), yara (Kazan, 2007), ülser, gıda, yem, yapıştırıcı (Sargın, 2013), egzama, kulak ağrısı ve iltihabı, romatizma, cilt kanseri (Arasan, 2022), yara (Satıl vd., 2006), yara, mide ağrısı (Polat, 2010), arıcılık (Karaca, 2008), yara, mide ülseri, gıda (Alpınar, 1999),	Böbrek taşı, hemoroid, inanç (Onar, 2006), kesik, yara, mantar (Kökçü, 2015), mide hastalıkları, hemoroid, egzama (Bulut ve Tuzlacı, 2011), böbrek taşı, egzama (Uysal vd., 2006), apse, çıban, yara (Özdemir ve Kültür, 2017), idrar arttırıcı, yara, yakıt (Baytop, 1984)	Gıda (Keskinbaş, 2023; Ünver, 2019; Kerar ve Akan, 2019), gıda, yapıştırıcı (Arslantaş, 2020), arıcılık, oyuncak, yem (Yüksel, 2023), pişik, ağrı kesici, sedef, diyabet, gıda, bitki paraziti (Yıldırım, 2015)		Diyabet, bağırsak çalıştırıcı, gıda (Tekin, 2011), yapıştırıcı (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008), yem, el sanatları, yakacak (Akan vd., 2008; Korkut, 2006)		

Tablo E.1 (devam)

			hemoroid, mide hastalıkları, yara, oyuncak (Gürdal ve Kültür, 2013), hayvanlarda yaralar, şişlik (Selvi vd., 2023)						
Zingiberaceae	***Curcuma longa* L.**	Zerdeçal	Gıda (Polat, 2022), boya (Mert vd., 1992), midevi, gaz söktürücü ve safra arttırıcı, boya (Baytop, 1984), hayvanlarda deri hastalıkları (Selvi vd., 2023)			Kalp ve damar hastalıkları (Atik, 2022)	Karaciğer ve mide hastalıkları, sarılık, gıda (Akan ve Sade, 2015), iltihap, sinir uyarıcı, mide hastalıkları, gaz söktürücü, soğuk algınlığı, astım, verem, karaciğer hastalıkları, sarılık (Yalçın, 2021), sarılık ve ağrı kesici (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008)		Safra ve karaciğer hastalıkları, kolesterol, kanser, romatizma, idrar yolu enfeksiyonu, bakteri ve mantar hastalıkları, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004)
Zingiberaceae	***Elettaria cardamomum* (L.) Maton**	Kakule	Gıda (Polat, 2022), iştah açıcı, midevi, gaz söktürücü, gıda (Baytop, 1984)						Kalp uyarıcı, soğuk algınlığı, saç ve cilt bakımı, afrodizyak, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004)

Tablo E.1 (devam)

Zingiberaceae	***Zingiber officinale* Roscoe**	Zencefil	Gıda (Polat, 2022), yatıştırıcı, gaz söktürücü, gıda (Baytop, 1984)	Hazmı kolaylaştırıcı, öksürük, soğuk algınlığı, baş ağrısı, bronşit (Tütenocaklı, 2014)	Astım, gaz söktürücü, öksürük, gıda (Yıldırım, 2015)		Öksürük, iltihap, gıda (Yalçın, 2021), iştah açıcı, midevi, bulantı, solunum yolu hastalıkları, gıda (Akan ve Sade, 2015)		Ödem, safra bozuklukları, grip, soğuk algınlığı, romatizma, antiseptik, antibakteriyel, afrodizyak, iştah açıcı, uyarıcı (Hanlidou vd., 2004)
Zygophyllaceae	***Tribulus terrestris* L.**	Çobançökerten	Böbrek taşı, kalp damar açıcı, yumurtalık iltihabı (Deniz vd., 2010), böbrek ve safra kumu, siğil, karın ağrısı, egzama, mantar, böbrek taşı, hayvanlarda sarı hastalığı (Sargın, 2013), sedef, idrar yolu iltihabı, böbrek taşı, kadınlarda kısırlık, burun kanaması (Arasan, 2022), böbrek ve safra taşı (Polat, 2010), kalp hastalıkları (Batkan, 2019), böbrek taşı, mide ağrısı, diyabet, idrar	Ödem söktürücü, idrar yolu enfeksiyonu, topuk çatlakları, hemoroid, böbrek taşı, kas ve eklem ağrıları, kalp damar hastalıkları, mide ağrısı, eklem iltihapları, hemoroid (Özdemir ve Kültür, 2017), böbrek taşı, yatıştırıcı (Uysal vd., 2010), böbrek taşı, yem (Tütenocaklı, 2014), böbrek taş ve kumu, prostat (Bulut ve Tuzlacı, 2006), diyabet, damar	Kalp ve böbrek hastalıkları (Mart, 2006), böbrek taş ve kumu (Ünver, 2019), idrar tutukluğu, bel ağrısı, hemoroid, kalp damar tıkanıklığı (Odunkıran, 2020), kalp rahatsızlığı, kemik erimesi, böbrek taşı (Yüksel, 2023), idrar söktürücü, böbrek taşı, diyabet (Bulut, 2006), böbrek taşı (Güneş vd., 2017), damar açıcı, kan sulandırıcı, menopoz rahatsızlıkları	Kolesterol, kalp hastalıkları (Cansaran ve Kaya, 2010)	Prostat, böbrek kum ve taşı, ishal, sarılık, kalp damar hastalığı (Doğan ve Tuzlacı, 2015), el sanatları, süs (Akan ve Ayaz, 2015), idrar yolu hastalıkları, böbrek taşı (Öz, 2022; Fidan, 2018; Akan ve Sade, 2015; Kaval vd., 2014; Demirci ve Özhatay, 2012), idrar yolu hastalıkları, böbrek taşı, kalp damar hastalığı (Furkan, 2016; Tekin, 2011; Çelik, 2024), kalp damar hastalıkları	İltihap, böbrek taşı, kalp hastalıkları (Tuzlacı ve Şenkardeş, 2011), damar tıkanıklığı, idrar söktürücü, böbrek taşı, kuvvet verici (Öztürk, 2006), kalp hastalığı, damar tıkanıklığı (Uzun ve Kaya, 2016), böbrek iltihabı, yara, çıban, kalp hastalıkları (Oral, 2007), diyabet, zayıflama, böbrek taşı (Demirelma ve Depreli, 2023),	İdrar söktürücü, afrodizyak, tansiyon, ateş düşürücü, kalp damar hastalıkları, öksürük (Brussell, 2004)

Tablo E.1 (devam)

			söktürücü (Zurnacı, 2019), damar tıkanıklığı (Güner ve Selvi, 2016), hemoroid, böbrek kumu, gıda (Arı vd., 2015), safra ve idrar yolu taşı (Vural, 2008), taş düşürücü, idrar söktürücü ve kuvvet verici (Baytop, 1984)	açıcı, böbrek taşı düşürücü, egzama, prostat (Kökçü, 2015), böbrek taşı, iltihap (Aktan, 2011), kalp damar açıcı (Kaya, 2021), böbrek taşı, tansiyon (Onar, 2006), kalp hastalıkları (Koçyiğit ve Özhatay, 2006)	(Keskinbaş, 2023)		(Güldaş, 2009), astım, kalp hastalıkları, böbrek taşı (Polat vd., 2013), böbrek taşı, hemoroid, erkeklerde kısırlık, diyabet (Çiçek, 2019), ishal, balgam (Altundağ ve Öztürk, 2011), tansiyon (Hayta vd., 2014)		

EK F: MEB Okul Anketi Uygulama İzin Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 25.08.2023-286767

T.C.
BALIKESİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-99191664-605.01-82010686 24.08.2023
Konu : Araştırma Uygulama İzin Talebi

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığı'nın 21/01/2020 tarih ve 2020/2 Nolu Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesi.
b) Balıkesir Üniversitesi Rektörlüğünün 18/08/2023 tarih ve 284024 sayılı yazısı.

Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğünün Biyoloji Anabilim Dalı doktora programı öğrencisi Funda AKÇAY KOÇ'un Müdürlüğümüze bağlı eğitim kurumlarımızda anket çalışması yapma izin talebine ilişkin ilgi (b) yazı ve ekleri Müdürlüğümüz tarafından incelenmiştir.

Müdürlüğümüze bağlı resmi/özel okul ve kurumlarda öğrenci, öğretmen ve okul yöneticilerinin katılımıyla yapılması planlanan uygulamanın denetimi ilçe millî eğitim müdürlükleri ve okul/kurum idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre; onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ve uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılan, veri toplama araçlarının uygulanmasına ilgi (a) Genelge doğrultusunda; Valilik Makamının 23/08/2023 tarih ve 81964850 sayılı onayı ile izin verilmiştir.

Gereğini bilgilerinize arz ve rica ederim.

Ali TATLI
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek :
1-Onay (1 Sayfa)
2-Anket Formu (1 Sayfa)

Dağıtım :
Gereği :
Ayvalık Kaymakamlığına
(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

Bilgi :
Balıkesir Üniversitesi Rektörlüğüne
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Adres : Kasaplar Mahallesi Sındırgı Caddesi No:1 Merkez/BALIKESİR
Belge Doğrulama Adresi : https://www.turkiye.gov.tr/meb-obys
Bilgi için: Hasan KARADEMİR
Unvan V.H.K.İ.
Telefon No : (0 266) 277 10 49
E-Posta: stratejigelistirme10@meb.gov.tr
İnternet Adresi:balikesir.meb.gov.tr
Faks: (0 266) 277 10 66
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. https://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden b8e3-1102-312c-8881-9088 kodu ile teyit edilebilir.

EK G: Etik Komisyonu Onay Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 16.08.2024-E.413960

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
FEN VE MÜHENDİSLİK BİLİMLERİ ETİK KOMİSYONU
ONAY BELGESİ

Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Öğretim Üyesi Prof. Dr. Selami SELVİ'nin danışmanlığını yürütmüş olduğu; 200612620003 numaralı Biyoloji Anabilim Dalı Doktora Programı öğrencisi Funda AKÇAY KOÇ'un "Ayvalık (Balıkesir/Türkiye) ve Midilli Adası (Yunanistan)'ın Etnobotanik Kültür Açısından Karşılaştırılması" başlıklı doktora tez çalışmasının uygulamalarını yürütebilmek için etik kurul onay belgesi isteği komisyonumuzca değerlendirilmiş ve etik açıdan uygun bulunmuştur. 22.07.2024

Komisyon Başkanı
Prof. Dr. Zafer ASLAN

Prof. Dr. Baki ÇİÇEK
Üye

İzinli
Prof. Dr. Türkan GÖKSAL ÖZBALTA
Üye

Prof. Dr. Nursen AZİZOĞLU
Üye

Prof. Dr. Ruhan BENLİKAYA
Üye

EK H: Çalışma Alanından Fotoğraflar

Şekil H1: Molivos/ Midilli Adası

Şekil H2: a, b) Aktar (Molivos/ Midilli Adası)

Şekil H3: Molivos/ Midilli Adası a) El sanatları dükkanı b) Aktar

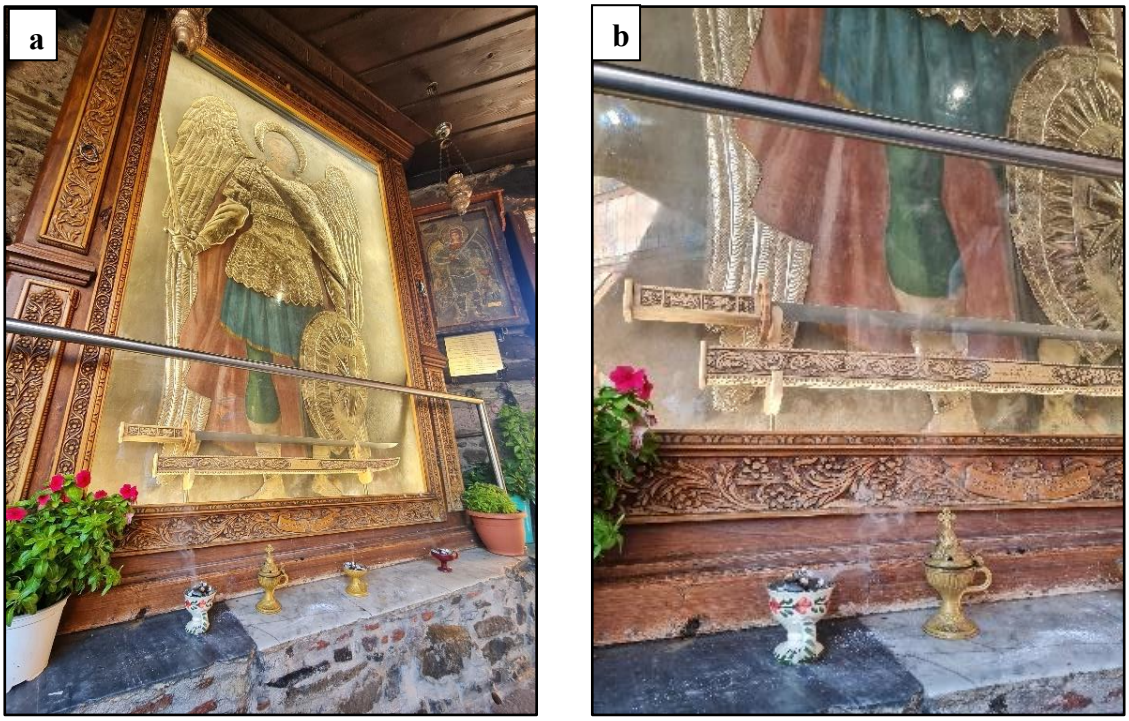
Şekil H4: Agiassos/ Midilli Adası a) El sanatları dükkanı b) Aktar

Şekil H5: Petra/ Midilli Adası a) Aktar b) El sanatları

Şekil H6: Vaftiz töreni (Mantamados/Midilli Adası)

Şekil H7: Mantamados/ Midilli Adası a, b) Vaftiz töreninde sunakta yakılan bitki reçineleri tütsüsü

Şekil H8: Kalloni/Midilli Adası

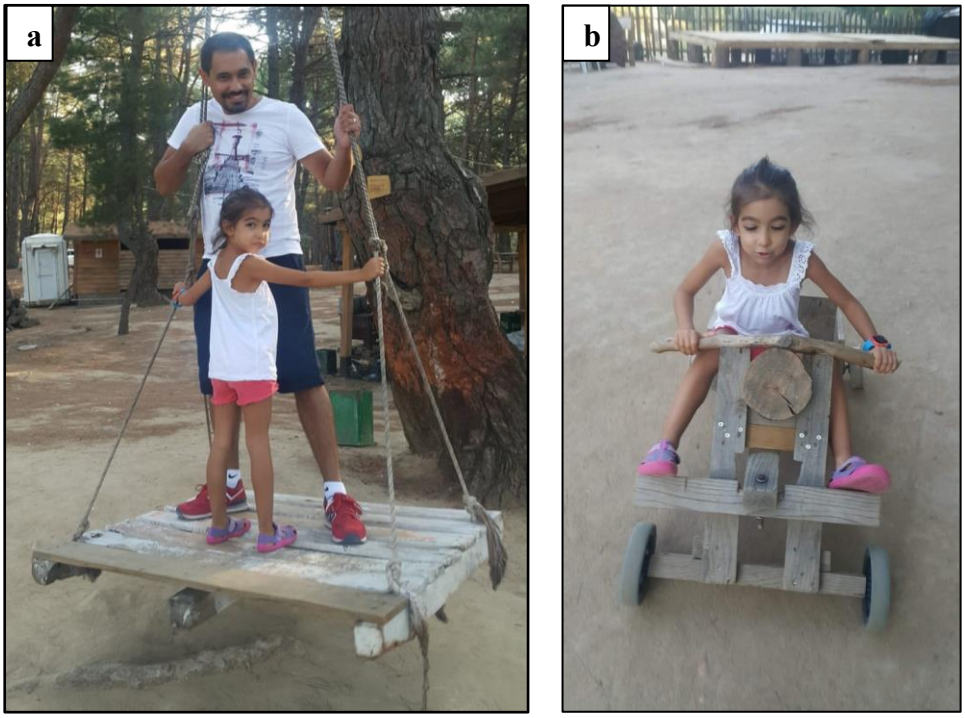
Şekil H9: Agiassos/Midilli Adası a,b) Aktar

Şekil H10: a,b) Agiassos/Midilli Adası

Şekil H11: Mytilini/ Midilli Adası

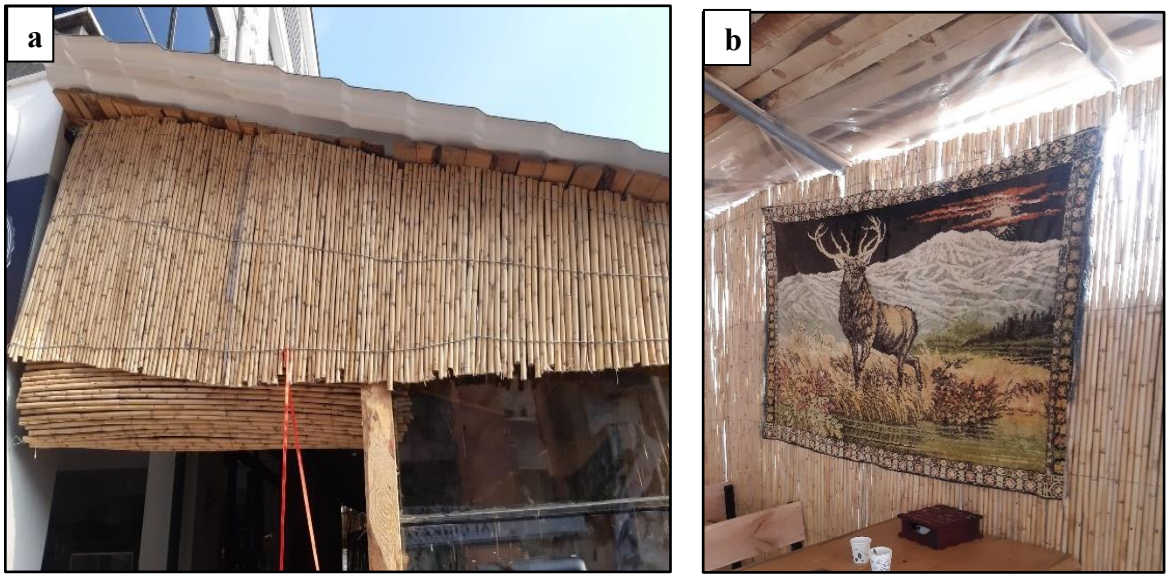
Şekil H12: Bağyüzü/Ayvalık a) Oyuncak araba b) Salıncak

Şekil H13: Ayvalık a) Zeytin kırma aparatı b) Temizlik fırçası

Şekil H14: Ayvalık a) Kirmen (Akçapınar) b) Kaşık (Beşiktepe)

Şekil H15: Altınova/Ayvalık a,b) Pergole

Şekil H16: Ayvalık a, b) Sepetler

Şekil H17: Ayvalık a) Baston (Hacıveliler) b) Çiçek oyası (Kırcalar)

Şekil H18: Mutluköy/Ayvalık a,b) Kaynak kişi ziyaretleri

Şekil H19: Ayvalık arazi çalışması a) Odaburnu b) Yeniköy

Şekil H20: Kaynak kişi ev görüşmesi (Hacıveliler/Ayvalık)

Şekil H21: Üçkabaağaç/Ayvalık a,b,c,d) Kaynak kişi görüşemeleri

Şekil H22: Türközü Köyü/ Ayvalık a) Çalı süpürgesi b) Ahır süpürgesi

Şekil H23: Ayvalık perşembe pazarı a,b) El sanatları

Şekil H24: Köy hayrı (Akçapınar/ Ayvalık)

Şekil H25: Ayvalık Akçapınar Köyü a) Köy kahvesi b) Kaynak kişi

Şekil H26: Bağyüzü/Ayvalık a,b) Kuru incir yapımı

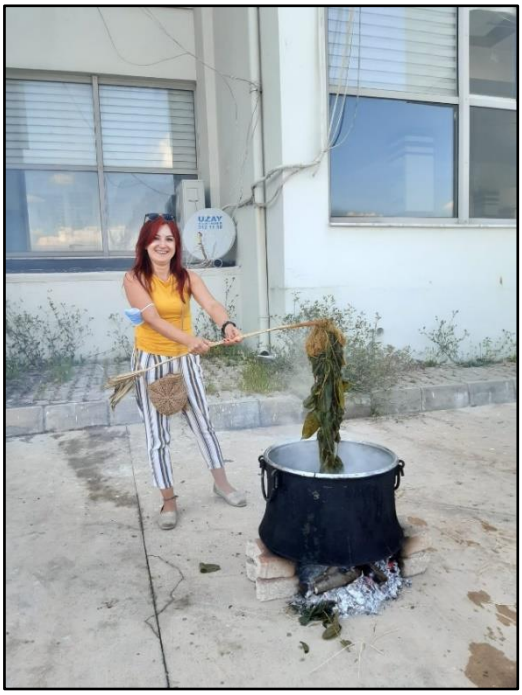
Şekil H27: Taş fırın (Bağyüzü/Ayvalık)

Şekil H28: Kaynak kişi görüşme (Çakmak/Ayvalık)

Şekil H29: Küçükköy/Ayvalık a,b) Kaynak kişi görüşme

Şekil H30: Kök boyama (Ayvalık)

Şekil H31: Tıfıllar/Ayvalık a,b) Kaynak kişi ev ziyareti

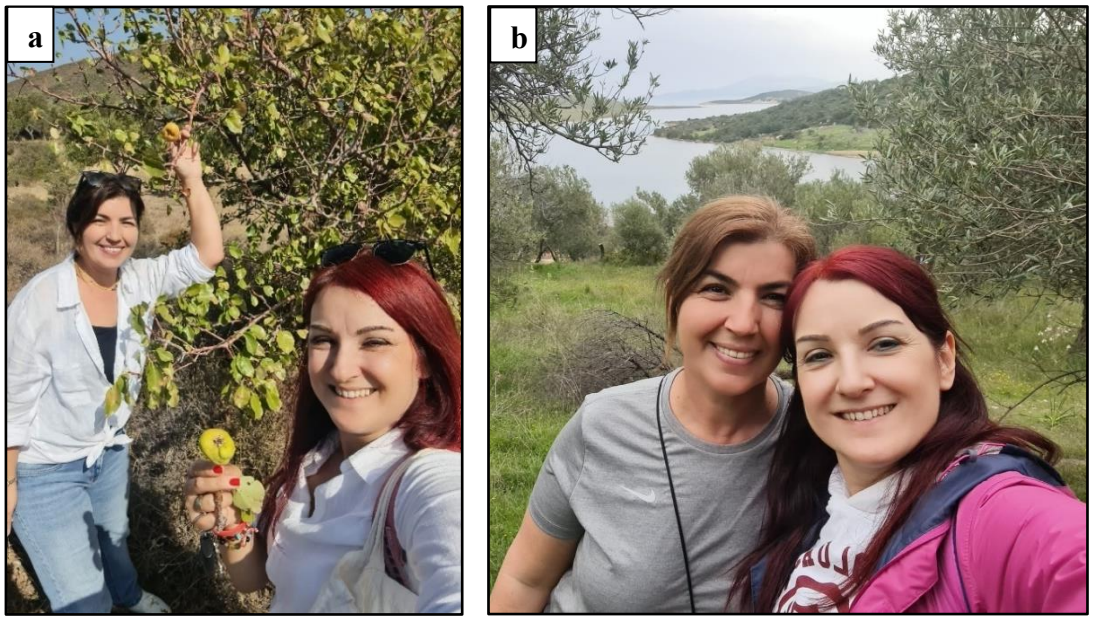
Şekil H32: Köy muhtarı evi (Türközü/Ayvalık)

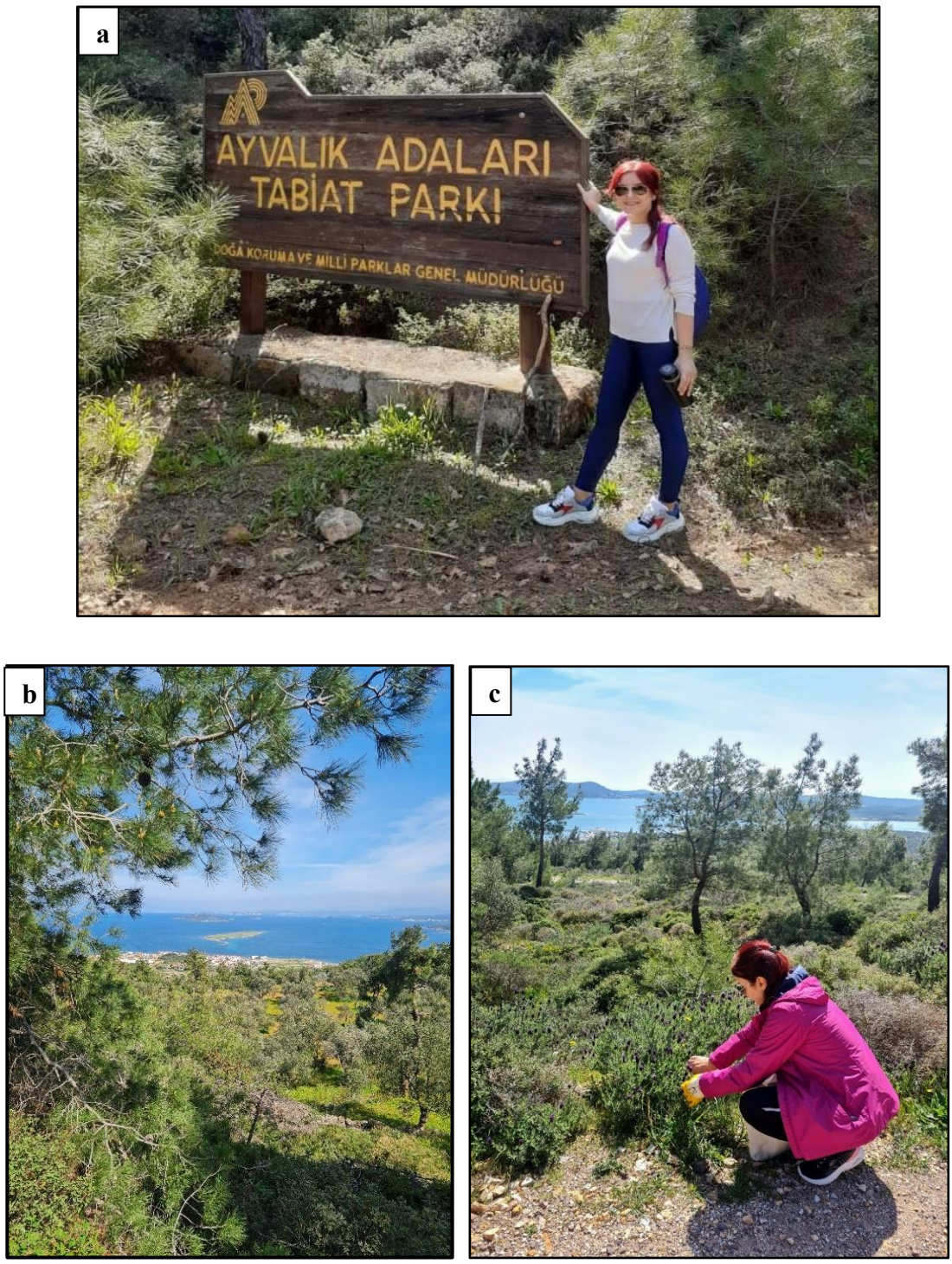
Şekil H33: Beşiktepe/Ayvalık

Şekil H34: Çamoba/Ayvalık a,b) Arazi çalışması

Şekil H35: Arazi çalışması a) Patriça (Cunda/Ayvalık b) Ortunç (Cunda/Ayvalık)

Şekil H36: Ayvalık Adaları Tabiat Parkı (Cunda/Ayvalık) a,b,c) Arazi çalışması

Şekil H37: Cunda/Ayvalık a,b,c,d,e,f,g,h,ı) Bitkilerden yapılan kapı süslemeleri

Şekil H38: Arazi çalışması **(**Üçkabaağaç/Ayvalık)

Şekil H39: Nergis (Çiçek Adası/Ayvalık)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Funda AKÇAY KOÇ

Doğum tarihi ve yeri : 14/04/1981 Düzce

e-posta : fundakoc81@gmail.com

Öğrenim Bilgileri

Derece	Okul/Program	Yıl
Doktora	Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Ana Bilim Dalı	2018-2024
Y. Lisans (Tezli)	Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Biyoloji Ana Bilim Dalı	2003-2006
Y. Lisans (Tezsiz)	Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Eğitimi	2003-2005
Lisans	Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü	1999-2003
Lise	Düzce Süper Lise	1995-1999

Mesleki Görevler

Görevi	Kurum Adı	Yıl
Biyoloji Öğretmeni	Ayvalık Atatürk Anadolu Lisesi	2017-Devam ediyor
Kan Bağışçısı Kazanım Uzmanı	Türk Kızılayı Balıkesir Kan Bağış Merkezi	2009-2017
Medikal Delege	Servier İlaç Firması Eczacıbaşı İlaç Firması	2006-2009

Yüksek Lisans Tez Başlığı ve Tez Danışman(lar)ı:

İnsan serum paraoksonaz enzimi (PON1) 192GLN-ARG gen polimorfizminin belirlenmesi, F. KÖÇKAR (Tez Danışmanı) , O. ARSLAN (Tez Eş Danışmanı), Biyoloji (Yl) (Tezli), Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir Üniversitesi, Türkiye, 2006

Ödüller:

19. Ulusal Biyokimya Kongresi sunumu, Türk Biyokimya Derneği, Türkiye, 2005.

Yayın Listesi:

Uluslararası hakemli dergilerde yayımlanan makaleler

Selvi, S., Akçay Koç, F., & Satıl, F. (2023). An ethnoveterinary study on plants used for the treatment of livestock diseases in Ayvalık (Balıkesir, Turkey). *Indian Journal of Natural Products and Resources, 14*(2). **[Tezden türetilmiştir].**